Not. [illegible] habetur [illegible] [illegible] ante Proemium [illegible]
[illegible]

Nota [illegible], le 6 carte che devono [illegible]
[illegible] vanno avanti al Trattato [illegible]
[illegible] [illegible]

IOANNIS PICI MIRANDVLAE OMNIA OPERA.

Ioannis Pici Mirandulæ uita per Ioãnem Franciſcum Illuſtris pricipis Galeoti Pici filium elegantiſſime conſcripta.

Heptaplus de opere Sex dierum geneoſeos.

Deprecatoria ad Deum elegiaco carmine.

Apologia tredecim quæſtionum.

Tractatus de ente & uno cũ obiectiõibus qbuſdam & rñſionibus,

Oratio quædam elegantiſſima.

Epiſtole plures Ioannis Pici Mirandulæ.

Teſtimonia eius uitæ & doctrinæ.

Diſputationum aduerſus aſtrologos libri duodecim.

Cæcilii Cypriani epiſcopi Carthaginenſis de ligno crucis carmen.

Hoc in uolumine ſcribunt Epiſtolas hi uiri clariſſimi.

Ioannes Picus Mirandula
Io.Fran.Miran.Gal.comitis filius
Hermolaus barbarus.
Angelus politianus.
Frater Baptiſta carmelita.
Matheus boſſus ueronenſis.
Hieronymus donatus.
Robertus ſaluiatus.
Philipus beroaldus
Baptiſta guarinus
Chriſtophorus landinus.
Alexander correſius.
Bartholomeus fontius.
Marſilius ficinus.
Baccius ugolinus.
Iunian9 maius parthenopeus

Ioannes Franciscus Picus Mirandula Ludouico Mariæ Sfortiæ
Vicecomiti Anglo Mediolanensem duci .S.P.D.

Qui uitoꝝ illustriũ uitas illustrissime princeps lectiõibus posteroꝝ exaratas tradiderũt alii
id egere ut eoꝝ noia qbus aut sanguinis necessitudine deuincti aut parta disciplina obnoxii
reddebant̃ edaci uenustate non exolescerẽt, sed ab obliuiõis iniuria ꝓrsus uindicarẽt̃. qd pie
tatis genus plinio auũculo plini9 & plotio ꝑceptori porphyri9 exibuerũt. Alii uero id ipsum
& qdem auspicacius effecere. s. nõ tã æternæ defunctoꝝ memoriæ q̃ supstitũ, cõparãdæ uitę
cõsulerẽt, ideoq; Illariõis hiero. Atha. Anto. Martini seueꝝ, paulinũ ambro. studia indefessa,
mores exactissimos, opera præclarissima chartis mandasse cõperimus, unde & dei gloria se p
orbem diffudit & hoies ad bene bẽteq; uiuẽdũ, & doctrina & morib9 etiãnũ cõcitant̃, quoꝝ
illectus exẽplis opeprætiũ me factuꝝ putaui si uitã Ioãnis pici stilo ꝑsequerer, tũ ut patruo
eidẽq; ꝑceptori cuius spiritalibus bñficiis auctus & cumulatus sum qsi debitũ munus exol-
uerẽ tũ ut hoiem & nr̃o & futuris sęculis ꝓponerẽ admirãdũ. ei9. n. exẽplo mortales & ad fru
galitatẽ institui & ĩpẽdentis obitus possunt admoneri, sed & doctrina abũde locupletari cũ i
ter oĩfariã litatos nr̃i tẽporis (ne citẽ antiqtatẽ) extra oẽm aleã principẽ locũ obtinuerit, inui-
diosum fortasse uerbũ sed ꝓculdubio ueꝝ, sed his cõpertũ q eũ intus & in cute (ut dici solet)
explorauere nec illis futuꝝ absolũ, q qnq; illum nouisse liguas humanã & diuinã phiam cal-
luisse, cũctasq; hausisse disciplinas quæ ĩ usu sunt mortaliũ, sed quasdã eruisse de tenebris, qsi
dã ẽt excogitasse nec dũ undena trieteride ꝑfunctũ, aliqñ nouerint. Fidẽ amplissimã facient
cõmẽtationes ille nũq̃ satis ꝓ meritis celebratæ quæ in ꝑ̄sentia ꝓdeunt in publicum hepta-
plus apologiaq; & tractatus de ente & uno aliaq; cõpluscula, omnia adeo illustria suapte na-
tura totq; sapientum uiroꝝ cõmendata iudiciis, ut qui eadem uel damnet uel minus probet
aut non summis efferat laudibus protinus idem contra se ferre sniam uel ignoratæ litteratu
ræ maliuoli animi suspitioni sit, inuidere ei tam multi possunt q̃ uel omnes admirari uel pau
cissimi imitari, uel nemo reprehendere. Reliquæ illius scriptiones sequenti ordine inuulga-
buntur, potissimum astrologicæ pestis confutationes, multis laboribus elucubratæ, multis
suspiriis ab hoibus bene institutæ mentis & exspectatæ & flagitatæ, multaq; opera a nobis
in unum ex liturato & multas in partes discerpto exemplari redactæ quæ ꝓxime foras exi-
bunt, ut quæ citissime fieri possit unico suo splendore caligantes oculos & tabifico supersti-
tionũ uapore infectos illustrẽt hos libros si a tractandis regni negotiis feriatus interdũ degu
staueris, Fies extra oẽm cõtrouersiam certior, Astrologoꝝ dogmata meracissimas esse nugas
& ueluti somnia delirantiũ eoꝝq; præstigias his monumentis patefieri, qbus lectis atq; intel
lectis uanitatis istius professores q nostrates imitati ranas diu coaxeuerunt, nisi in apertam i
ciderit insaniam macedonicarum more continescunt id quod forte iter disceptandum super
hoc negotio me tibi aliqua ex parte testificatum memini. Hæc iterum libenti suscipies animo
quæ nulli magis q̃ tibi dicanda censui ut meam ĩ te fidẽ & obseruantiã quam dũ tuis mererẽ
stipendiis ꝑspectam & exploratã habuisti nõ modo non traditã obliuioni, sed & perseuetare
& augescere idies agnosceres, non igratam etiam me tibi rem factuꝝ sum ratus quando ea
libroꝝ dignitas sit ut inscribi eos sibi maximi reges honestũ semper & gloriosum sint arbitra
ti, Reliquũ est ut quo te amore ꝓsequor ad bipartitæ iustitiæ obeũda munera exhorter atq;
ad iugiter cõminiscendum inuitem (qd prudentissimi principis semper est officium) non tã
honorem q̃ onus esse q regnes, ut spectatis circũquaq; quæ & hominem & principem homi
nem obsideant ĩpedimentis eadẽ moderatissimis affectibus superare possis æternãq; tibi foe
licitatem ꝓmereri. Vale princeps clarissime, Mirandulæ kalen. Martii. M.cccclxxxxvi.

Ioannis Pici Mirandulæ uiri omni disciplinarum genere consumatissimi
uita per Ioannem Franciscum Illustris Principis Galeoti
Pici filium edita .:

*

IOannis pici patrui mei uitam scribere orsus,prefandum lectoribus
in primis duco (ne aut q fratris filius, aut q discipulus fuerim me
aliquid in gratiam,blandientium more, dictu℞ suspicarent̃) Nihil
hic amicitiæ datum, Nihil familiæ nihilq beneficiis , quæ maxima
profecto in me extiterunt ficticia laude repensum . Tm̃ quippe ab
adulatiõe sciuncta est narratio mea,quantũ ab fuit adulandi necessi
tas,tantũq caui ne me-uel mentitũ-uel uehementẽ-ĩ laudibus legẽtes arbitrarẽt.
Si qcqd de ipso cõceperã lr̃is tradidissẽ,ut illud fuerit fortasse piculũ ne parcũ po-
tuerit-uel ipsemet uirtutes excelsæ-uel ea℞ assertores-coarguere.Q d' uel hoc ar-
gumento uidere licet,cũ plurimæ docto℞ nr̃æ ætatis hoium-& ex primoribus qui
dẽ elucubratissimæ scriptiones non mõ his quæ sumus dicturi locupletissimũ red-
diderint testimoniũ,Sed dũ uteret̃ hac luce-& postq̃ eam cũ potiore cõmutauit in
eius me & mo℞ & doctrinæ præconiis præcelluerint,qua℞ nõnullas in huius libri
calce post cõmẽtationes ipsius adscribi iussi, ut firmior testib9 nõ gẽtiliciis fides ad
hiberet̃.Paternũ genus (licet ab Cõstantino cæsare p Picũ pnepotẽ a quo toti9 fa Paternũ
miliæ cognomentũ memoriæ pditũ sit traxisse primordia)missum faciẽtes ab ipso genus
tpe natiuitatis sumemus initiũ,Tũ q familiæ forsan nõ min9 honoris ille cõtulerit
q̃ accepit,Tũ q pprias animi dotes-reliquaq totius uitæ & obit9 seriẽ præ se ferẽ
tia,quæ uel propriis-aut auribus-aut oculis ausi,uel ab grauissimis excepi testib9
aperienda duxerim,Posthabitisq & stẽmate-& præclaris auo℞ facinoribus recen-
senda.Anno a partu uirginis tertio & sexagesimo supra milesimũ & quadringẽtesi-
mum Pio secundo põtifice maximo ecclesiæ præside & Federico tertio habenas ipe Mater
rii Romani moderãte,Mater Iulia ex nobili boiardo℞ familia.Ioãni Frãcisco patri Iulia
ultimo cũ partu pepit,Iam.n.Galeotũ maiorẽ natu,ex quo sum genit9,& Antoniũ Io. fran.
Mariã,Sororesq duas enixa fuerat,Q ua℞ altera Leonello iam cõiugi Albertũ piũ pater
ex carpi pricipibus unũ ediderit,nũc Rodulphi pricipis Gonzagæ cõsors.Altera Pi- Galeott9
no ordelapho foroliuensi pricipe,cui iãpridẽ nupserat uita fũcto,mõtis agani comi Antoni9
ti secũdas nuptias cõcessit.Prodigiũ haud paruũ ante ipsius ortũ apparuit,Visa.n. maria fra
circulatis flãma ẽ supra pariẽtis matris astare cubiculõ,moxq euanescere-fortasse tres
nobis isinuans orbiculari figuræ intellectus pfectione simillimũ eũ futu℞ , q inter Albertus
mortales eadẽ hora pderet̃-uniuersoq terræ globo excellẽtia nois circũquaq cele pius
brandũ,cui9 mẽs semp cælestia-ignis instar-petitura esset cuiusq ignita eloqa flã Prodigiũ
matæ mẽti cõsona deũ nr̃m q ignis cõburens ẽ,totis uiribus qñq celebratura, sed
stati obtutibus hoium ut illa euanuit-occulenda.legimus qppe doctissimo℞ scissi
mo℞q hoium ortus,insolita qñq signa-aut præcecidisse-aut subsequuta fuisse,ue
luti eo℞ incunabula infantiũ ab illo℞ cætu diuino nutu segregantia,sũmisq rebus Ambro.
gerendi s natos indicantia , Sic-ut omittã reliquos-examen apiũ Ambrosii magni Paulinus
ora lustrauit,in eaq itrogressum est,dein exiens-altissimũq uolans-seq inter nubi Forma
la condens-paternos aspectusq alio℞q qui aderant uisus elusit , Q uod præsagiũ & corpis
Paulinus purificaciẽs scripto℞ eius,fauos nobis indicasse disseruit,qui cælestia do- hitudo

na ennunciarent, & mentes hominum de terris ad cælũ erigeret. Forma aũt insigni fuit & liberali, procera & celsa statura, molli carne, Venusta facie in uniuersum, albenti colore decentiq; rubore interspersa, cæsiis & uigilibus oculis, flauo & inaffectato capillitio, Dentibus quoq; candidis & æqualibus. Sub matris imperio ad magistros disciplinasq; delatur, ita ardenti aĩo studia humanitatis excoluit, ut breui inter poetas & oratores tempestatis illius præcipuos, nec iniuria collocandus esset. In discẽdo qdem celerrimus erat, prompto a deo igenio præditus, ut audita semel a recitante carmia & directo, & retrogrado ordine mira oĩum admiratiõe recẽseret, tenacissimaq; retineret memoria, quod cæteris cõtra euenire solet. Nã q celeri sunt igenio natura fieri sæpe solet, ut nõ multũ memoria ualeãt, q uero cũ labore pcipiũt tenaciores pceptoꝝ euadãt. Dũ uero qrtũ & decimũ ætatis annũ ageret, matris iussu quæ sacris eũ initiari uehemẽter optabat, discendi iuris põtificii gratia, Bononiã se trãstulit, qđ cũ biennũ degustasset, meris id initi traditionibus cõspicatus, alio deflexit, nõ tñ absq; bonæ frugis fœtura, qñ iã puer, & qdem tenell9 ex epistolis summoꝝ pontificũ, quas decretales uocant epitomen quãdã seu breuiariũ cõpleuerit, quæ oẽs cõcisius q̃ fieri potuit, sanctionũ illaꝝ sñias cõclusit, cõsumatis pfessorib9 opus non tenue, sed Secretaꝝ naturæ reꝝ cupidus explorator tritas has semitas derelinquens itellectus speculationi phiæq; cum humanæ tum diuinæ se penitus dedit, cuius euãsẽdæ gratia nõ tñ italiæ, sed & galliaꝝ lrteria gymnasia plustrans celebres doctores tẽpestatis illius more Platonis & Apollonii scrupulosissime pqrebat. Operam adeo idefessam studiis illis ipendẽs, ut cõsumatus simul & theologus simul & phũs iberbis adhuc & esset & heret. Iãq; septẽniũ apud illos uersatus erat qñ humanę laudis & gloriæ cupidus (Nõdũ.n. diuino amore caluerat ut palã fiet) romam migrauit, inibiq; ostẽtare cupiẽs quanta eum a summissorib9 iposteꝝ maneret inuidia, nongentas de dialecticis, & mathematicis de naturalibus diuinisq; rebus quæstiones pposuit, non modo ex latinorum petitos archulis, græcorumq; excerptas scriniis. Sed ex hebræorum etiam mysteriis erutas, chaldæorumq; arcanis atq; arabum uestigatas. Multa itẽ de pythagoræ, tremigestiq;. & Orphei, prisca & subobscura phia, multa de Cabala, hoc est secreta hebræoꝝ dogmatum receptione cuius & Origenes, & Hilarius ex nostris potissimum cõmiscuntur, quæstionibus illis intexuit, multa ẽt de naturali magis quam non paruo interstitio ab impia & scelesta separari edocuit, Idq; multorum testimonio elegantissime comprobauit, Nec duo & septuaginta noua dogmata physica & metaphysica propria inuenta & meditata ad quascũq; philosophiæ quæstiones elucidandas accommodara defuerunt, His nouam per numeros philosophandi institutionem adnexuit, Cunctaq; simul publicis locis, quo fallacius uulgarentur affixit, pollicitus se soluturum eis impensas, qui ex remotis oris disceptandi gratia romam se contulissent. Verum obtrectatorum simultate (quæ semper uelut ignis alta petit) nunquam efficere potuit, ut dies altercationis præstiteretur, Ob hanc causam romæ annum mansit, quo tempore uitilitigatores illi palam eum, & libero examine non audebant aggredi, Sed strophis potius & cuniculis sugillare, clancularisq; telis suffrodere, pestifera corrupti inuidia (Ita enim arbitrati sunt plurimi) conabantur liuorem hunc uel hac ratione sibi maxime eum mouisse, existimatum est, quod multi qui uel ambitione forte assis uel auaritia litterario negocio diu incubuerant notam sibi fore autumnarent

Ingeniũ uelox

Ius põtificiũ pu er calluit

Nõgẽtæ disputandæ cõclusiones romæ ppositæ

ori genes Hilarius

Si iuuenis ille aggestis atauorum opib9 multaq; doctrina quasi fertilis ager luxurians in prima orbis urbe de naturalibus diuinisq; rebus deq; multis per plura sæcula a nsis hoib9 nō accessis,periclitari doctrinā & ingeniū nō uereret,Et cum nihil aduersus doctrinam ueris machinis moliri posse aiaduertent attulisse eosdem in medium tormēta calumniæ,tredecimq; ex nongentis quæstiones rectæ fidei suspectas acclamauisse qbus forte se iunxisse nōnullos q qōnes illas utpote īsuetas coꝝ auribus,ut pie ille fortasse paꝝ erudite & zelo fidei & prætextu religionis incesserent quas tñ quæstiones nō pauci & qdē celebrati theologiæ doctores ceu pias & mundas prius approbauerāt eisdēq; subscripserāt,Q uoꝝ cœtu Bonfranciscus Regiensis episcopus annumeratus est,Vir omnigena doctrina,acerrimoq; iudicio, & morum grauitate præclarus,q romæ ad pontificem maximum ea tempestate pro Ferrariensium duce agebat legatus.Aduersus tñ eū Blaterones illi nihil attentarūt cū forte ab eis labefactari eius famā non posse uererenť qñ quicqd tractasset correctioni matris ecclesiæ & pontificis submisisset. At is famæ istæc dispēdia non perpessus Apologiam edidit Varium certe opus & elegans multaq; rerum scitu dignarum cognitione refertum. Vigintiq; tm̄ noctibus elucubratū. Q ua editiōe lucet clari9 cōspici datū est,non tā cōclusiones catholicos potuisse sensus recipere q̄ illos q pri9 adlatrauerant insolentiæ & ruditatis coarguendos esse librumq; ipsum & quæ scripturus erat imposteꝝ matris ecclesiæ eiusq; præsidi sanctissimo iudicio christianissimi hois more cōsumit,Id enim uel expresse uel tacite fieri oportere persuasissimū est,quasi illud Augustini ꝓferret,Errare possum hæreticus esse nō possū qñ alteꝝ sit hominis proprium,Alterum peruersæ & obstinatæ uoluntatis. Sed ubi Innocentius octauus pontifex maximus accepit per editionem Apologiæ interpretatas conclusiones illas quæ prius calumniis infestatæ fuerant in catholicum sensum & a nota criminis releuatas,Referentibusq; nonnullis quibus conclusionum examen demandatum fuerat decipulas opponi posse fidelibus si nonnullæ quæstionum illarum (crude quidem & inexplicite disceptandarum more iacebat) passim uagarentur libelli lectione quo continebantur interdixit quæ omnia per Alexandri sexti pontificis maximi sub quo nunc uiuimus Diploma quod breue nominant liquido uisuntur, quod cum apologia ipsa impressoribus tradere exarandum duximus Verum in ipso apologiæ calce quod postea pontifex auctoritate præstitit quibus ille poterat rationibus antea factitauerat. Obsecrauerat quippe amicos & inimicos doctos & idoctos Vt apologiam legerent, libellum uero ipsum conclusionum inexplicitarum præterirent illectum,quando in eo plurima continerentur quæ non passim uulganda triuiis, sed secreto congressu inter doctos & paucos disputanda susceperat. Scholasticamq; exercitationem more academiarum meditatus multa ueterum philosophorum Alexandri scilicet & Auerrois aliorumq; q̄ plurium impia dogmata proposuisset quæ semper publice & priuatim asseruerat, professus fuerat prædicauerat non minus a ueræ rectæq; philosophiæ q̄ a fidei semitis declinare, Atq; in hunc modum de libello illo nongentarum conclusionum uerba faciens Apologeticum opus conclusit.Q ui ergo me oderunt ideo illa non legant quia nostra sunt,qui me amant ideo non legant quia ex illis quæ mea sunt cogitare plurima possent quæ non sunt nostra. Cæterum immensa dei bonitate, quæ ex malis etiam bona elicit,effectum esse(quemadmodum mihi retulit)iudicabat,Vt calum

Bonfran. Regiēsis episcop9

Apologia

Innocen. octauus ponti.

Alexāder sextus

Nota.

Alexāder Auerrois

Dei bonitas

tuisse & posse fraudari, Quapropter liberatione expensarum harum opus non est.
Si tibi debeo q̄primū nūmos exoluā. Si mihi debes uel in pñtia, si potes, uel in po-
In amicos beneuolentia. steꝝ, si nō adest facultas debita relue. Amicos uero semp multa idulgentia tracta-
uit, qbus cū hortatoriis ad beneuiuēdū locutionibus uti solebat. hoiem noui q dū
eius doctrina fretus & fama secū loqueret̄, & hēret̄ sermo de moribus duob⁹ tm̄
Duo salubérria remedia aduersus uita. ipsius uerbi cōmotū, ut uia uitioꝝ deserta mores reformauerit. Verba fuerūt eiusmodi. Si christi mortē nostri amore perpessam prę oculis hēremus, propriā quoq̨
identidē cogitādo caueremus a uitiis. Modestiā & comitatē in eos admirabilē ex-
hibuit, quos nō a uitibus, aut fortuna ꝓbatos, sibi deuinciēdos duxerat sed & amo-
ribus & doctrina, eos tn̄. qui quātulūcunq̨ pollerent lr̄is, uel saltē bonaꝝ artiū stu
Similitudo amoris causa. diis, nauos aptosq̨ inspiceret, dilegere cōsueuerat. Similitudo nāq̨ amoris est causa
& erga sapientē uirū, ut teste Philostrato, Apollonius inqt. Affinitas quędā ē scien
tiam quoq̨ pficere hoīem, qua hō est pfectū uero bonitatē consequi sup aliosq̨ ꝓ-
Horati⁹ bos eē diligendos nō ambigit̄. Cęterū nihil ei intolerabilius q̄ (ut uerbis Horatii
utar) superbia ciuiū potentioꝝ limina. Militiam quoq̨ sęculi & cōiugale uinculum
perosus fuerat, interrogatusq̨ interiocandū qd ei ad alteꝝ subeundum onus, feren
dūq̨ & necessitate cogente, & optione data, leuius uideret̄, hęsitabūdus aliquantu
lum, nutabūdusq̨, necnō pauxillum subridēs, cōiugiū r̄ndit cui nō tantum esset &
Libertas animi seruitutis annexū, & periculi quantū militię, libertatē. n. supra modum dilexerat,
quam & natura sic affecta, & phię studia suggesserant, Vagūq̨ ob id plurimū ex-
tisse illū autumno, nec ꝓpriā sibi unq̄ sedem delegisse, licet Florētię sępius, & Fer
rarię q̄nq̨ cōmoraret̄, quaꝝ alterā ciuitatē sibi quasi domiciliū pręstituisse puta
uerim, quod. s. in ea post Bononiā primū litteraꝝ studia coluerat, illiusq̨ princeps
eum mirifice diligeret, quadāq̨ ueluti affinitate coniunctus, Vtpote ex cui⁹ ego so
Blancha Maria estensis rore. s. Blancha Maria Estensi natus sim, nec etiā longe nimis esset a patria-quan-
do triginta tantū passuum milib⁹ ab Mirandula orientē solē uersus Ferraria distet
Alteram siue aeris amoenitate, siue pluriū amicoꝝ suauitate, siue ingeniorum sub-
tilitate dilexit plurimum, & incoluit, quos inter litterario amore duos sibi potissi-
Angelus politian⁹ mum deuinxit Angelum. s. Politianum uiꝝ gręce, latineq̨ doctissimum, necnō ua
Marsili⁹ ficinus. riaꝝ literaꝝ floꝝ refertum, ac prope uindicem Romanę linguę, Alterum Marsili-
um ficinum Florentinum hoiem oīfaria litteratura redolentem. Sed maximū ex his
qui nunc uiuunt, Platonicum cuius opera in academicis sibi uendicandis, usus fue-
rat. Exterioris latrię cultus nō multum diligens fuerat. non de eo loquimur quem
obseruandū pręcepit ecclesia (getasse hūc qppe pręoculis eum nidimus) sed de
his cerimoniis mentionem facimus, quas nōnulli posthabito uero cultu dei, qui in
spiritu & ueritate colendus est, ꝓsequuntur, & prouehunt. An internis affectibus
feruentissimo deum amore prosequabatur. Interdum etiam alacritas illa animi ꝓ-
pemodum elanguascebat, & decidebat, Maiori quandoq̨ nixu uires assumens. a
Feruor amoris in deum deoq̨ in deū exarsisse illum memini. Vt cū Ferrarię in pomario quodā de Christi
amore colloquentes lōgis spatiaremur ambulacris, in eiusmodi uerba proruperit
Tibi hęc dixerim-in archanis recōdito. Opes quę mihi reliquę sunt absolutis, con
sūmatisq̨ elucubratiōib⁹ qbusdā egenis elargiar, & crucifixo munit⁹, exertis nuda
tisq̨ pedib⁹, orbē pagrās, p castella p urbes christū prędicabo, accepi postea illum
mutauisse ꝓpositū, & pdicatoꝝ ordini se addicere statuisse iterim eoꝝ quę conce-

dores affirment, grammaticos rethoras, Oratores, philosophosq; omnes priscos eloquentiæ & doctrinæ suæ flueta ex diuinarum scripturarum fontibus epotasse, ipse tamen aliis id muneris rationibus prosequebatur, quarum partem in heptali celebratissimæ exordiis inq; ipso secundæ expositionis proemio uidere operepræcium est. Inter tot iuges diuinæ legis euolutiones secundo anno ab heptapli editione opusculum etiam de ente & uno decem capitibus distinctum absoluit Breue quidem corpore, sed amplum uiribus Sed altissimis & philosophorum dogmatis & theologicis sensibus undequaq; respersum quo superius ente non esse unum, sed sibi inuicem respondere, æqualiq; esse ambitu ostendit, Controuersiamq; super ea re a Platonis Aristotelisq; sectatoribus habitam recensuit asseuerans academicos illos qui contrarium contenderunt uerum Platonis dogmá nõ assequutos, sensumq; prorsus cõmunionem inter Aristotelem & Platonem de uno & ente, sicut & de reliquis in uniuersum & si uerbá dissiderent demonstraturus erat non defuisse, Vltimo quoq; operis capite, totam disputationem ad institutionem uitæ & morum emendationem non minus ingeniose q̃ religiose conuertit. Aduersum quod opus Antonius fauentinus egregius alioquin philosophus nonnulla quattuor epistolis obiectamenta protulit, quarum tribus ipse respondit quartæ uero uel quia fideliter delata non fuit, uel quia ex præscriptis responderi posse putauit uel alia quapiam de causa quę iusta tamen credenda est mentionem q; sciuerim non habuit, Cui nos postquam decessit e uita ne falsa uel latrandi maleuolis, uel sinistri aliquid credendi rudibus præberetur occasio respondendi munus obiuimus, Illudq; potissimum curauimus ut ex præcedentibus ipsius sententiis fuisse magna ex parte responsum mõstraremus. Vidimus etiam nonulla platonica uernaculo sermone ab eo digesta, quibus multa ad priscorum theologiam enodandam facientiá, multá i enigmatibus & scirpis abstrusa sapientum sensa referantiá deprehenduntur quæ forsan maius ocium nacti latiná reddere tentabimus ne tanti hominis supereminens doctriná hisce de rebus maxime peruiá quibusq; uulgi ante ora feratur. Hactenus de perfectis lucubrationibus, quas ante mortem emiserat, Veluti nuntios & anteambulones præclarorum operum quæ conceperat, & procudebat. Vetus enim testamentum interpretamenti iam facibus illuminarat, id ipsum muneris ut nouo præstaret accinctus. nec eos tantum, quos litteræ series ferre poterat sensus protulerat, Sed in his locis quæ tris alios diuinorum eloquiorum proprios latura fuerat superædificabat. Græcisque & hebræis exemplaribus nostrorum codicum discordes sententiás conferebat, Sed hoc potissimum in eius mente consitum fuit, hoc de uniuersis propositis, quæ in commentandi genere conceperat altius insedit, ut aliorum dogmatá non adduceret utpote quæ iam haberentur, legerentur noscerentur, Sed sua prorsus inuenta & meditata differreret ut propriis non alienis facultatibus famelicas ueritatis animas pro uirili saturaret. Post hæc hebraico idiomate pollens, de ueritate translationis Hieronymi aduersus hebræorum calumnias libellum edidit, Necnon defensionem pro sexaginta interpretibus quantum ad psalmos attinet aduersus eosdem, libellum item de uera temporum supputatione conscripsit. Postremo ad debellandos septem hostes ecclesiæ animum appulerat. Qui enim nec Christo, nec illius paret ecclesiæ, & quod est sequens eius est hostis, aut impius existens nullum recipit credendum dogma siue falsis inseruit

Septimi. Eusebius Cassiodorus

Libellus de ente & uno

Nota

Antoni9 fauẽtin9

Nõnulla platõica

Vetus testamẽtũ ĩterpretatum

Libellus de ueritate translationis hieronymi.

Libęllus de uera tẽporum suppuratione.

idolis, subq; hisce simulacris dæmones adorat, Seu Mosaycam perditissimorum iudæorum ritu legem colit, Nefandum ue maomethem sequitur detestandis illius placitis mancipatus, Aut christianam auditu tantum non operibus & mente sincera uitam uiuens, euangelica documenta peruertit Catholicæq; ecclesiæ non consentiens, obstinato corde recalcitrat, uel non casta fide, sed uariis adulterata prophanataq; superstitionibus euangelica suscipit, Aut licet solida nitidaq; ac constanti fide receperit operibus aduersatur. Hos itaq; septem quasi duces sub quibus reliqui uelut gregarii continentur propriis eorum armis conflicturus, ad congressum citauerat. Aduersus impios philosophos qui nullę religionis iugo colla depressi nulliq; addicti numini naturales tantũm rationes adorant eisdem rationibus demicabat, ueteris testamenti sententiis propriisq; iudaicæ scholæ auctoramentis ualidissime contra hebræos præliabatur cum maumethanis Alcorano nixus pedem contulerat. Idolorum cultores & multis uulneribus & ui non multa prostrauerat superstitionibus uanis irretitos eos præsertim qui diuinatricem colunt astrologiam & ueræ philosophiæ & peculiaribus rationibus astrologorum acriter taxauerat, Duodecimq; iam libris & quidem absolutissimis ex tredecim ab hoc destininatis eorum deliria insectatus fuerat. Dæmum hydromantiam, geomantiam, pyromantiam, haruspicinam, & cætera id genus inania sigillatim exploserat. Sed in prophetantes astrologos cuneum exprofesso direxerat totisq; uiribus arietem temperauerat quando eorum dogmatis futilibus quidem & nullius momenti superstitiones cæterae suis erroribus fulcimenta aucupentur uel inspectæ geneseos momenta trutinantes uel in eligendis horis aut hexagonos aut trigonos aspectus quos benignos uocant conciliantes & eiusmodi reliqua, quibus nec insanus Orestes accederet, Nec cõtentus astrologiam omnem funditus euertisse ut ostenderet nostri temporis astrologis græce potissimum linguæ ignaris, Vanissimam omnium professionum astrologiam peruersis translationibus uaniorem si dici potest effectam. Ptolomæi fructus quos centiloquium uulgo nuncupant inter scribendum aduersus eosdem quasi aliud agens e græco in latinum sermonem uertit & elegantissima expositione honestauit quo in libro plura ut ita dixerim errata q̃ uerba uulgata illa translatione contineri demõstrat quam tamen semper in archanis ueluti pretiosum thesaurum custodierunt eiusdem cultores ignaui, De christi fide perperam sentientes, nec matris ecclesiæ parentes imperio, quos uisitatiori uocabulo nominamus hæreticos & nouo instrumento & rationibus egregia obiurgatione incessiuerat, nonaginta fere hæreses in propatulo habentur, Verum ille cuncta rimatus ducentas inuenit quas sigillatim nonmodo eliminare & profligare proposuerat. Sed & pariter docere qua ex parte philosophiæ non rite percepta suos errores traxissent aut furcillassent. In christianos postremo quorum fides sine operibus uisitur uehementer inuectus fuerat, necnon diligenter explorauerat qui fieri posset, ut ignem in meditulio terræ cõstitutum homines credant, quo perpetuo datura sunt pœnas damnatorum corpora cæteraq; id genus tam animæ q̃ corporis inexcogitata supplicia. immensa quoq; deitatis uisæ gaudia quibus animæ corporibus iunctæ beantur, atq; dictis ecclesiæ quæ ad credendum compellunt obaudientes non sint & nihilominus passim debacchentur in uitia uitiisq; incumbant cumulandis, nihilq; minus formidetur, ab eis q̃ pœnæ, aut affectetur q̃ regnum dei, p morborum item

Ptolemæi cẽtiloquiũ e græco in latinum uersum

Nota

qualitate idoneam opem admouere tentabat tetros scilicet morbos, & suapte natura impuros, acribus acerbisq; medicaminibus inurere; ea uero uulnera quæ minori infecta malitia deprauataq; forent cicatricemq; obducere desyderarentur, lenibus placabilibusq; fouere, adeptis uero ualitudinem & recidiua metuentibus, saluberrimas potiones; celebrataq; antidota præparare. Multa alia operá fuerat exorsus quibus sperari poterat futurum; ut philosophiæ studia inuniuersum, eliminatis erroribus, explosaq; barbarie reflorerent. Inter hæc potissimum Platonis & Aristotelis numerabatur concordia, quam iam cœptam breui perfecturus erat, si uita comes paucis adhuc annis superfuisset. Ita enim philosophiam ab incunabulis lactando nutriuerat, & ad usq; nostra tempora perduxerat adultam. Vt nostræ tempestatis philosopho nil amplius aut in græcis, aut in latinis, aut in barbaris codicibus desyderandum esset; citasset nodũ Thaletem; ignitum Heraclitum; circunfusumq; atomis Democritum, Orpheus item; & Pytagoras, priscíq; alii eius ope & gratia in academiam conuenissetic. Postremo philosophiæ principes Plato scilicet fabularum uelamentis, mathematicisq; inuolucris constipatus, & Aristoteles uallatus motibus dextra data fidem futuræ amicitiæ sanxisset. Inter Auerroim quoq; & Auicennam Inter Thomam & Scotum, qui iam diu conflictauerant, si non pacem inuniuersum, in multis tamen impetrasset inducias, quando in eorum pluribus controuersiis, si quispiam in diffidentia uerba rimetur attentius & exactius libret, scrupulosiusq; uestigans cutem deserens introrsus ad imas latebres profundá q̃penetralia mente pertradat; unionem sensuum indisseparatis pugnantibusq; uerbis citra ambiguitatem comperiet. Neotericorum turba partim pro meritis, partim pro culpis, & honorata fuisset & taxata. Totus igitur deo dicatus ecclesiã q bus poterat armis defendebat, Atq; latitantem (ut aiunt) e democriti puteo ueritatem educebat, & ignorantiæ gramen inexpugnabile quo multorum mentes præfocantur, subnascentesq; perniciosas herbas abrumpebat pœnitus & detruncabat Sed mors adueniens tot tantarumq; uigilarum laborem, & excultæ lucubrationis partum manem fere reddidit, hocq; potissimum fuit in causa, ut plurimas q̃q̃ magna ex parte exasseatas, & dedolatas; imperfectas commentationes dereliquerit, q̃ scilicet sibi ipsi tantum, non autem nobis scribebat. Nam sicut celeri in commentando ingenio, ita ueloci in scribendo manu fuit. Et cum antea pulcherrimos litterarum charateres deliniaret, factum erat, ut ex usu nimiæ in commentando uelocitatis, uix eorum quæ exarabat capax existeret, Huc etiam & illuc scribere solitus erat, uenusta interdum superuenientibus nouis oblitterans, ea propter exolera quædam & dispuncta repperi, quædã saltim & uellicatim exarata, omnia deniq; adeo confusa & inordinata ut syluæ aut farragines putarentur, ex libro septemplici, quem aduersus hostes ecclesiæ prætitulauerat, pars illa quæ diuinaculos astrologos genethliacosq; potissimum insectatur, Ab incude ut dici solet ad limam perducta fuit quam non paruo tamen labore nec mediocri cura ab exemplari lituratо, & pene discerpto depronsimus quo in opere summũ philosopũ summum theologum, summum oratorem, acerrimũ Christi ecclesiæ propugnatorem, incomparabili præditũ ingenio, quod in cunctis ipsius cõmentationibus cernitur, se demonstrat. Quædam item minutalia non rornata adhuc apud me comperi. Interpretationẽ dũtaxat dñicæ orationis, Regulasq; bñuiuẽdi circiter. Libreues profecto ni

Concordia platonis ac Aristote.

mis & iexplicitas/quas in multa capita si uixisset deductur9 ośo fuerat. Duas quoq; ad deũ deprecatorias/quaꝝ unã rhithmis hetruscis/elegiaco metro alterã qua grauioribus defatigatũ/quãq; studiis aĩum cantãdo ad lyrã mulcere/posset cõposuerat,

Musica exculta primis.n.adulescẽtiæ annis genus omne musice artis adeo exoluerat ut excogitata per ipsum modulamina,notataq; debitis concedẽtibus harmoniæ celebres haberẽtur,plurima quoq; in eius scriniis quãq̃ inordinata pũidim9.ex qbus tñ utile aliqd

Epistolæ multiformes presertim psalmoꝝ enarrationẽ compilari posse putaueri. Sed & epistolæ circiter.l. diuersis editæ tpribus,tũ familiares, tũ doctrinales, tũ adhortatoriæ emersere una cũ orone,quã Romæ/si disputare contigisset/habiturus fuerat, quæ non tã iuuenis quartũ &.xx.annũ nondũ nati/pspicacissimũ ingeniũ/& doctrinã uberrimã redolet (quod & cunctæ ipsius scriptiones faciũt) ̃ fertilissimæ ipsius eloquẽtiæ locupletissimũ nobistestimoniũ præbet. Stilo qdem ualde ꝓbando usus est semp non ascito,sed ingenuo/multiformi etiã ꝓ reꝝ uarietate/q & si totum (ut aiunt) Isocratis myrothecion consumpserit/mũditiæ tñ & decore maiestatis ornamenta seruauit.

Probat9 dicendi character Nã & celebrata illa dicendi genera/quoꝝ tria Gellius/Macrobius quattuor enarrat/ex cõmentationibus ipsius/nec impẽdio colligunt ibi copiosum/in quo Ci.dñari fertur/breue quod Salustio ascribit,Siccũ Frõtoni datũ/pingue & floridum in quo Pliniũ & symachũ lasciuisse ꝓdiderunt/At forte copiam hanc brutus non uocasset elumbẽ/nec Salustius imoderatã/Siccitatẽ quoq; frontonis humectatam/Salusthi brenitatem elõgatam/floridã pinguedinẽ Plinii latiori in campo deportatam/ non difficile recto iudicio orator deprehenderet. Adde his Liuii lacteũ fontẽ forte sine pat auinitate(ut ille inquit)adiectis flosculis plurimis Apulei.

Dicendi genera Copiosũ Breue Siccũ flo ridum & pingue

Veꝝ non hic in mutuata a græcis philosophia se exercuit/nõ in atticis noctibus non in festis saturnalibus ad laudandam ꝓpe Virgi.æneidẽ fabricatis/nõ in Romana historia/non in metra historia naturæ altissimis difficilibusq; speculatibus uacua, sed in admiranda illa mundi fabrica in incensendis sacrosanctæ catholicæ ecclesiæ hostibus desudauit in eliminandis astrologis fatigatus est. In theologicis quæstionibus excutiandis/in Ari.& Platonis concordia laborauit/in enarranda sacra eloquia incubuit/In cõmouendis & adhortandis amicis nauauit operam. Veꝝ hanc de qua agimus/eloquentiam tñ aberat/ut affecteret/ut eos potius dãnatet,q pigmentata lenocinia scrupulosius exquirentes/ oẽs ingenii uires in uestigãdis uocabuloꝝ originibus accõmodabant, Q uæ oia plurimos eo ꝓpensius in eius admirationẽ cõuertere/q; inter eoꝝ litteras diu & ꝓpensissime uersatus esset/q latinas litteras eloquẽtiæ floribus referctas/nõ sunt ꝓfessi,patianẽ hæc æquo aĩo nimii antiqtatis amatores,nã hæc & si cõ

uelocitas legendi. cisius cõpendiosusq;/tñ eo forte uerius/quo me doctiores,& Hermolaus Barbarus & Baptista carmelita/& Marsilius ficinus/& Matheus bossus/ & pleriq; alii doctissimi & eloquentissimi uiri ꝓdidere. Bibliothecas amplas tã latinoꝝ q̃ græcoꝝ incredibili celeritate & perlegit & excerpsit, Nullasq;(si modo facultas data)cõmẽtationes illetas præteriit. De priscis ecclesiæ doctoribus tantum cognitionis adept9 fuerat/quantum credere difficile est/etiam in eo qui in ipsis solum euoluendis totum uitæ tempus consumpsisset. De neotericis uero theologis qui eo stilo sunt usi/quẽ Parisiensem uulgo nuncupant tantum iudicii apud eum residebat/ut si quis ex improuiso abstrusam illoꝝ cuiuspiam/ maleq; explicitam/ quæstionem enucleandam petiisset, tanta ingenii fertilitate adaperiebat/tanta solertia reserabat/ut dice/

res doctoris illius uniuersa dicta præ oculis & inumerato habuisse cunctasq; pari modo familias agnouerat. cunctas scedas excusserat, nec uni illorum sic ad dictum credas (qui nostris hominibus mos est) ut cæteros aspernaretur. Ipse enim à teris sic institutus fuit, sic animatus, ut i illis ueritatem quæreret, pariq; honore, quo usq; illa eluceresceret, inuenta quoscúq; neneraretur priuata affectione nudatus, qd tamen de singulis sentiret, qui in uniuersum famosiores habentur, in Apologiæ prooemio, cum de barbaris, græcis, latinisq;, philosophis, pprietates, peculiaresq; laudes rettulerit, uidere datur, Thomam uero aquinatem quando interloquendum de his philosophis theologisue, qui gallico more disceptando scripsere, mentio fieret præ omnibus laudare cósueuerat, utpote solidior præ aliis ueritatis basi nitentem, Eum quoq; in heptalo nostræ theologiæ splendorem nominat, De hoc percunctatus creberrime, & a me ipso, idē respōdit. Nec oppositum suadere cuiq; debent nonnulla quæ in eius apologetico cōtinenē disputanda alioqnin Thome opinionibus exprofesso aduersantia cū iuuenis admodū esset, gloriæq; tunc cupidus, i urbe celebratissima, Gorgiæ leontini more, quascúq; tutando partis famā aucuparetur. Ad de qꝫ ex decē millibus propositionum tribus tantum aut quattuor nō cōsentire, sed & aduersari id nō cōuincunt. Disceptandi porro peritissimus fuit, frequentemq; & ipensissimam operam litterariis agonibus, dum feruetet aius ipendit. Eo obiectante facile, Scoti acumen, & uigilantiā, Francisci acrimoniā, copiam & multitudinem aureoli deprehendere potuisses nec deesse nodos illos multiplicibus flexionibus cō plicitos, nec tam titillantibus argutiis, q̄ grauitate subnixos, Eo respondente Thomæ fortitudinem & robur, Alberti amplitudinem cōspexisses. Verum his cōflictibus nunciū pridem remiserat, & magis atq; magis id muneris in dies perosus fuerat, adeoq; detractabat, ut Herculi estensi Ferrariensium duci, & internuntiis, & se ipso enixissime postulanti. Vt dum generalis prædicatorꝫ fratrum Synodus Ferrariæ celebrarecē, disceptare nō ægre ferret. diu obsequi reluctatus fuerit, multis tñ rogatibus annuens principi illi cuius amor in ipsum nō mediocris extiterat morem gessit. Vnde datū est ambigi solertior ne an eloquentior, Doctior an humanior appareret. Ex ore qdem disceptantis talis semp animi patebat alacritas, ut de re comi & placida potius, q̄ subacida & difficili altercari uiderecē, quapp qui ab ore pendebant audientes in mirū eius amorem excitabanē, Sed frequens ei adagium inerat, munus id esse dialectici, nō phi, Aiebat itē eas disputationes prodesse, quæ placido aio ad uestiganda perqrendāq; ueritatē priuatis in locis, semotisq; arbitris, exercebanē, At illas obesse plurimū quæ in propatulo fiebant, ad ostentandam doctrinā uel ad captandā uulgi aurā, atq; imperiorꝫ applausum. Vixq; posse fieri oio censebat, ut honoris cupidini, qua frontiuagi illi disputatores exagitantur, inseparabili uiculo annexus nō sit illius, cum quo disputatur desyderium infamię confusionisq;, letale nolnus aiæ uenenumq; charitatis mortiferū, latuit eum nihil oino, quod pertineret ad captiunculas, cauillaq; sophistarum, & suisseticas quisqnilias, quæ calculationes nocanē, hæ mathematicæ cōmentationes sunt, subtilioribus, ne dixerim an morosioribus excogitatiōibus naturalibus applicatæ. Verū & si in eis esset erudítus, ac einsmodi scriptiōes legisset, quas forte ad plenū nō nouit italia (Nulla. n. tam inuia & inaccessa litterarū repiri poterant, quæ illius uestigio lustrata abunde explorata nō essent) odisse tamen & detestari uidebatur, Valere meo iudicio earum

Thomas aquinas

Gorgias leontinus

scoti acumen

Aureolꝰ

Hercules estensis

Adagiū

Captiunculæ sophistratū Suisetice quisqliæ

cõmunem usum animaduertentes, ad sociorum parandam infamiã labefactandamq́ in replicando memoriã, ueritati uero inueniendæ, cui indefessam operã nauandam arbitrabatur, aut nihil, aut parum conducere, Sed ne plura consecter, lectoreq́ deti- neam, cõprehendam breui. Enituit aliquis eloquentia, sed inscitia rerum naturæ secre tarum degonestatus est. Alius peregrinas linguas. Sed uniuersa philosophorum decreta non calluit priscorum alius inuenta perlegit, non noua dogmata concinnauit, scientiæ ab altero hominũ tantum & humanæ gloriæ causa non christianę rei publicę emo lumento, & diuinæ, & humanæ quæsitæ sunt, Ille uero cuncta hæc pari studio ita complexus fuerat, ut turmatim & coaceruatim in eũ confluxisse uideretur, nec ut multi qui non aliquo uno excellentes. omniũ participes sunt. Sed in omnibus usq́ adeo profecerat scientiis, ut quálibet ex his inipso considerasses, eã sibi propriam & peculiarem elegisse indicauisses, hæc quoq́ eo admirabiliora erant. Cum a se ipso ui ingenii, & ueritatis amore, quasi absq́ præceptore assequutus esset, ut quasi de ipso, illud quod de se dicebat epicurus, possimus proferre. Sed sibi ipsum .s. fuisse

Quinq́ causæ tã mirabi- lium effe ctuum. magistrum. Ad quos mirabiles effectus tam paruo temporis spatio producen- dos, quinq́ ego causas conuenisse repperi, incredibile ingenium, tenacissimam me moriam, facultates amplas, quibus ad coemendos tum nostrę, tum græcæ, tum bar baræ linguæ libros adiutus est. Septem quippe aureorum nummum milia rettulisse

Septẽ au reorũ nũ mũ milia ĩ cõparã- dis libris erogata mihi memoria repeto, in asciscendis sibi usq́ ad diem illam omnifariæ litteraturæ uoluminibus, erogasse, iuge & infatigabile studium contemptionem postremo ter renarum rerum. Hunc igitur si prisca illa ætas laconum tempore protulisset. Si Aristoteli credimus diuinum illum uirum appellauisset, Sed uirtutes intellectus iam ut arbitror relinquendæ uidentur, & nunc præclaræ eius animæ partes, quæ actiones spectant prosequendæ, exactissimiq́ mores, in publicum educẽdi sunt, ut flãmatus ipsius in deum animus innotescat, ut erogatæ in egenos diuitiæ collau- dentur, ut his qui tandẽ diuinæ legi sunt addicti, referendi gratias in bonorum oĩum auctorem q̃ cumulatissime pararetur occasio, Triennio igitur priusq̃ diem obiret, ut posthabitis dominandi curis in alta pace degere posset securus quo sceptra cade- rent. Cuncta patrimonia quæ Mirandulæ Concordiæq́ possidebat, hoc est tertiam partem earum mihi nescio an dono, an uenditione tradidit. quod factum postea Ma- ximilianus Augustus, qui nobis est rex & dominus, ut ita dixerim imediatus (neq́ enim alium tot sæculis, quod est exædificata Mirandula atq́ Concordia nisi qui successiue in regali imperialiue Romanorum throno consideret recognouimus)

Erogatio in paupe res cæsarea liberalitate firmauit, Quicquid aũt ex hoc negocio pecuniarum accepe- rat partim pauperibus elargitus est, partim in emendis agris, Vnde & ipse & eius familiares alerentur exposuit, nominatimq́ corbulas in agro Ferrariensi multis au- reorũ milibus nũmum sibi cõparauerat. Multa itidem uasa argentea pretiosasq́ su-

Medio- cris mẽsa pellectilis partes in pauperum usus distribuit, Mensa mediocri contentus fuit re- tinente tamen nõnihil lętitiæ prioris, quantum ad fercula, & uasa argentea perti- neret. Diebus singulis praeces ad deum suis honoris effundebat. Pauperibus semp si qui occurrerant pecunias tribuebat, nec eo cõtentus Hieronymo beniuenio ciui Florentino litterato homini quem pro magna in ipsum charitate, proq́ morum ĩtegri tate dilexit plurimum demandauerat, ut ꝓpriis pecuniis semp subueniret egenis. Nuptum quoq́ uirgines traderet, eique statim, ut erogatas nummos q̃ primum

restituere posset renuntiaret. Id enim muneris ei delegauerat, quo facilius ueluti fi
do internũcio pauperꝝ ciuium calamitates & miserias, quæ ipsum latuissent releua
re quiret. Dedit sæpius (qđ silentio ꝓtereundũ non puto) de copre ꝓprio elemosy
nas. Scimus plerosq; (ut uerbis utar Hieronymi) porrexisse egentibus manũ, Sed Hiero.
carnis uoluptate, & illecebris superatos. Atq; ipse ꝓpriã carnem diebus illis potissi
mũ, qui christi cruciatus & morté nr̃æ salutis grã repñtant- in sũmi illius beneficii Propriũ
memoriã, delictoꝝq; expiationẽ cædebat, meisq; oculis sæpius (cuncta in dei gloriã corpus cę
redeant) flagellũ uidi. Vultu hilari semper erat & placido, adeoq; miti natura, ut sũ flagris
nunq̃ se fuisse turbatũ multis ẽt audiẽtibus testatus sit. Recolo mihi interloquẽdũ Vultꝰ hi
dixisse i nullũ euentũ (ut res pessime cederẽt) ira cõmoueri posse credere, nisi scri- laris
nia quædã deperirẽt, qbus elucubratiões eius & uigiliæ rececõditæ stipabant. Sed Mitis na
cũ aiaduerteret pro deo optimo maxio eiusq; ecclesia laborare. eisdẽq; oĩa operã stu tura
dia, actionesq; dedicauisse. & id fieri minime posse, nisi ab eo iubente, aut ꝑmitten- Cõstãtia
te. Confidebat se nõ contristatũ iri, o fœlicẽ mentẽ, quæ iã nullis posset aduersis de animi
ꝑmi nullis quoq; cõmodis (ut palam fiet) extolli. Non illum certe uniuersæ phiæ Quinq;
peritia, nõ hebrææ non chaldææ, Abraicæq; linguæ Vltra latinam & græcã, cogni- linguarũ
tio tumidũ reddiderant. Nõ amplæ diuitiæ, non generis nobilitas inflauerãt, ñ cor- notia
poris pulchritudo, & elegãtia. Nõ magna peccandi licẽtia in mollem illã, & spatio
sam multoꝝ uiam, reuocare poterant. Quid igit̃ poterat esse tã admirabile? quod
illius quiret mentẽ ꝑuertere? qd inq̃ supra illũ esse poterat? qui (ut uerbis Senecæ Seneca
utar) Supra fortunã erat. Cum illã siue secundis flatibus tumidam siue aduersis re-
flatibus humilẽ, aliquando contẽpserit, ut eiꝰ mens christo! & supernæ patriæ ciui
bus spiritali glutino copuleret̃, quod uel hoc argumento liquido percipit̃. Quod
dum ecclesiæ officia & dignitates a plerisq; nostri temporis (proh dolor) licitatas
auctionatasq;, non paucos uideret expetere, flagitare, suspirare, e nixissime mercari,
Ipse a duobus regibus per internuntios oblatas, testes adsunt grauissimi, testis ego A duobꝰ
se sacris initiari nolle repondens, respudiauit, alter uero quidam cum sæculi digni regibꝰ ob
tates, & amplos reditus- se daturum spopondisset, si regem eius adiret, conspica- latæ di-
tus angelum non relinqui in quem se conderet, ademptaq; esse cuncta suffugia, ta- gnitates
le illi dedit responsum, Vt intelligeret se non dignitates, aut diuitias expetere. Sed & reiectæ
potius, ut deo & studiis uacare posset, illas neglegisse. Ferrariæ quoq; cum ex ami- Diuitiæ
cis quidam Pandulpho collenutio pisaurensi iurisconsulto · perspicacis ingenii ui- ꝑp deum
ro, & multifariæ lectionis quo amico familiarissime utebatur, suasissent, ut eum ad & ꝑp stu
duceret quibuscunq; rationibus posset ad cardinalatus dignitatem petendam, uel dia negle
certe si eam pontifex offerret (quod multis futurum uidebatur) amplectandam, ctæ
Idq; Pandulphus subhæsitãs pertẽtasset, quippe q non ignarus esset, Omnia illũ
malle, q̃ huiusmodi honoribus cõmisceri, ipse qua erat animi magnitudine respon-
deri ꝓtinus propheticũ illud, per epistolam iussit, Non sunt cogitationes meæ, co-
gitationes uestræ contẽplans forte de bonis ecclesiæ, quoꝝ pars maxima pauperi-
bus hæreditario iure debet̃, magnificos ducere apparatus non oportere. Sanctissi-
morũ itẽ hoĩum exẽpla ante oculos posita. Ambro. s. Augustini, Martini cæteroꝝq; Ambro.
qui episcopatus dignitatem oblatam effugerunt. Diuq; id muneris ante q̃ obirent Augusti.
detractauerunt. Quid quod & non modo ab cardinalatu ipso, Sed & ab supre- Martinꝰ
ma sũmi pontificii potestate sanctissimum celestium se abdicasse legerat ipsumq; Celestinꝰ

totius christianæ rei publicæ humeris onus excussisse, onus uere cum subeuntibus
maximum paretur præmium inuitis scilicet & parendi tantum iuuandiq; gratia il-
lud amplectentibus persuasissimum erat, uiro philosopho non esse laudis cumulas-
se diuitias, non quæsisse honores, sed renuisse. Et umbratilem renuendo gloriam
ueram adipisci quæ semper uirtutes ceu omnes indiuidua & assecla comitatur. hu-
Cõtemp- manam gloriam uel pro nihilo habebat. Aiebatq; sæpius famam uiuis non nihil
tor huma mortuis minime profuturam, tãtumq; propriam estimasse doctrinam agnouimus,
næ glo- quantum utilitati ecclesiæ, & eliminandis, explorandisq; aduersis erroribus condu-
riæ ceret, quinetiam ad eam perfectionis metam peruenisse percipimus, ut scilicet pa-
rum curaret, si eius cõmentationes non sub proprio nomine publicitus ederentur,
Nota dum tamen id ipsum quod sub pici nomine facturæ fuerant, afferrent hominibus
emolumenti, minnimumq; aliis amplius affici libris, præterq̃ ueteri nouoq; testa-
mento ætatisq; residuum in eis semper uoluendis, consumere statuisse, nisi publica
eum stimularet utilitas, cum uideret tot, & tanta quæ conceperat, & parturierat,
Verachri passim ab omnibus non efflagitari modo, sed & immatura exigi. Minutulumq;
stiane mẽ quantulũcunq; deuoti, uel seniculi, uel aniculæ affectum in deum, pluris q̃ oẽm
tis institu eius humanarum diuinarumq; rerum noticiam faciebat. Admonebatq; sæpissime
tio familiares interloquendum, Vt animaduerterent quantũ laborant nutentq; morta
Q uod d' talia, quãq; caducum & fluxum quod uiuimus, q̃ firmũ & stabile quod sum⁹ futu
amãdo & ri. Siue scilicet detrudamur ad inferos. Siue subleuamur ad cælos, hortabaturq;
cognoscẽ ut ad deum amandum conuerterent & incitarent mentes, quod opus præpondera-
do deo in ret cuicũq;, quam in hac uita habere possemus cognitioni, hoc etiam in libello ipso
hac uita de ente & uno luculentissime est exequutus quando ad Angelum politianum, cui
iudicarit librum nuncupauit in ipsa disputatione, conuersus hæc uerba effatus fuerit. Sed
uide mi Angele, quæ nos insania teneat, amare deum dum sumus in corpore plus
possumus q̃ uel loqui, uel cognoscere amando plus nobis proficimus, minus la-
boramus, illi magis obsequimur, malumus tamen semper per cognitionem nũquã
inuenire quod quærimus, q̃ amando possidere id quod non amando frustra etiam
Eulogiũ inueniretur. Illud quoq; diui Francisci, tantum scit homo quantum operatur, illius
qd' in ore in ore frequens fuerat. Cæterum liberalitas sola in eo modum excessit, tantũq; abe-
habebat rat, ut aliquid curæ terrenis rebus apponeret, ut etiã incuriositatis neuo maculare
frequens tur. Ab amicis quoq; sæpius admonitum compertmus, ut in totum diuitias non cõ
Liberali- temneret. Asseuerantibus id sibi probro dari, cum uulgatum foret, siue id uerum si-
tas nimia ue falsum, furti dispensatoribus præbuisse occasionem nihilominus mens illa, quæ
semper contẽplandis, perscrutandisq; totius naturæ consiliis inhærebat, demittere
se facile non poterat, ad hæc infima abiectaq; pensiculãda. Menimi dum Ferrariæ
cum eo obuersarer, obsonatorem pagella quadã oblata expensaꝝ approbatiõem ex
petere, quo uiso mirabũdus extiti, percũctatusq; illũ mentem ne ad id quod retro-
actis tẽpibus neglexerat, apposuisset, respondit familiaris, non modo ab eo efflagi-
tasse, sed exegisse, ut id subiret officii, quibus ut morẽ gereret factitauerat, tantum
uero curæ, quantũ prius habuisse. Q uinetiã dũ eius dispensator primarius, eum in
terpellasset, ut eius pecuniaꝝ quas per multos annos contractauerat dispũctionem
fieri iuberet, quo securius menti suæ consuleret. Atq; eiusmodi libros coram attu-
lisset talia eidem uerba respondisse percepimus. Scio me q̃ sæpissime abs te & po-

nia illa falso a maleuolis irrogata, ueros errores corrigeret, Eique in tenebris aberranti (ut q̃tum exorbitasset a tramite ueritatis contueri posset) ceu splendidissimũ iubar illucesceret, prius enim & glorie cupidus, & amore uano succensus mulie bribusq; illecebris commotos fuerat, fœminarum quippe plurimæ ob uenustatẽ, corporis orisq; gratiam. cui doctrina amplæq; diuitiæ, & generis nobilitas accedebant, in eius amorem exarserunt, ab quarum studio non abhorrens, parumper uia uitæ posthabita in delicias defluxerat. Verum simultate illa experrectus diffluentem luxu animum, retudit & conuertit ad Christum, Atq; fœmina blandimenta, in supernæ patriæ gaudia, commutauit, neglectaq; aura gloriosæ, quam affectauerat dei gloriam & ecclesiæ utilitatem tota cepit mente perquirere, adeoq; mores cõponere, ut posthac uel inimico iudice comprobari posset. Cumq; de ipso gloriosa statim fama, & per uicinas & per remotas oras uolitare occepisset, plures ex philosophis, qui eruditissimi habebantur, ad eum tanquam ad mercaturam bonarum artium (ut inquit Cicero) confluebant, uel ob commouenda litteraria certamina uel quibus inerat rectior mentis sententia, ad audienda retinendaq; recte uiuẽdi salubria dogmata, quæ tanto magis expetabantur, quanto ab homine doctissimo & pariter nobilissimo profluebant, qui quandoq; deuios mollitudinis uoluptariæ anfractus sectatus fuerat. Videntur enim ad disciplinam morum auditorum mentibus inferendam ea plurimum habere momenti, quæ & suapte natura sint bona, & a præceptore conuerso ad iustitiæ semitas, ex distorto, & obliquo libidinum calle, profitcantur. Elegiaco carmine amores luserat, quos quinq; exaratos libris, religionis causa, ignibus tradidit. Multa itidem Rhithmis lusit hetruscis quæ pari causa par ignis absumpsit. Sacras deinde litteras ardentissimo studio complexus, statim in templo dei, ceu frugum primitias, octauum tunc & uigesimum annum agens, de operibus sex dierum Geneseos & die quietis heptaplum obtulit, Opus quippe & perfectum ingenio, & elaboratum industria, cum sublimibus philosophorum dogmatis, tum profundissimis nostræ christianæ theologiæ mysteriis, refertissimum, Septemplicique uaria enarratione connexum, septemnario capitum numero cuilibet septemnæ expositioni conserto libri nomini maxime quadrans. Quod tamen ob erutas e naturæ gremio res & difficiles diuinarum quæstionum euolutiones, Atq; ob prophetæ reconditissima sensa sermonisq; elegantiam, non se passim philosophiæ & eloquentiæ, rudibus offert, Sed pretiosæ illius, & raræ supellectilis usus paucis paratur, quod & ipse animaduertens, in eiusdem procemii calce mentiõem de hac re, non illepidam fecit. Cum primum sacras degustauit litteras, non tãtum ueram sapientiam, sed & ueram eloquentiam, inuenisse lętabundas exultabat. Multaq; ut omittam ab eo testamenti noui allata præconia, Pauli epistolas oratorum omnium scriptionibus eloquentia præstare dicebat, Tullii etiam ipsius, Demosthenisq; primiari (ut inquit ille) dicendi, artificis lucubrationes nominatim citans, non quod essent, ut illæ calamistris inustæ, & corrasis undique fucis, & cincinnis constipatę, Sed ut ueram, solidam, & redolerent, & saperent eloquentiam, ueris sententiis, uera arte suffultam, Essentq;, ut dicam breuius ægyptiorum opibus non consulto sufsarcinatæ. Omnia porro ueteris legis eloquia consumatissimæ scientiæ & sapientię plena prædicabat, quod & si cum alii, tum Augustinus, in libro de doctrina christiana luculenter ostẽderit, Septimiusq; Tertulianus, Eusebius Pamphili & Cassio,

Cõuersio ai ad deũ

Cicero

Exusta amatoria carmina

Studiũ litterarũ sacrarũ

Quid de sacris litteris pronunciant

Pauli epistolæ.

Eloquia legis ueteris.

August.

Quo anno uitesit mortuus

perat opeꝝ quæq; inchoauerat maturabat editionẽ. Sed. M.cccc.Lxxxxiiii. anno redẽptionis nŕæ. Dũ ipse ſcdm & trigeſimũ ætatis annũ ĩpleret, Florentiæq; moraretur, inſidioſiſſima correptus ẽ febre, quæ adeo ĩ humores & uiſcera graſſata eſt, ut nullũ non medicamẽtoꝝ genus adhibitũ contẽpſerit, eũq; oĩno naturæ ſatiſfacere intra tertium decimũ diẽ coegerit. Sed queadmodũ in ĩfirmitate ſe geſſerit, licet eo tpe ab eo ꝑcul oẽm, narrare tñ non deſinam, quæ ab grauiſſimis teſtibus, q adeo

Qualiter ĩ infirmitate ſe geſſerit.

rant acceperint. Quale illud cũ poſt ſumptũ euchariſtiæ ſacrm̃. Sigillum ei crucifixi Chriſti offerret, ut inde plenos amoris hauſtus ob ineffabilis illius paſſionis noſtræ ſalutis gr̃a memoriã, priuſq̃ exalaret aĩam, ſumere poſſet fortiſſimum dumtaxat aduerſus quæcũq; aduerſa, munimẽ ualidiſsimumq; contra iniquos dæmones, ꝓpugnaculum. Interrogatiq; mox ſeniori. An firmiter crederet uerã eſse illã dei uerĩ, ueriq; hoĩs imaginẽ, qui qua deus eſt ante tẽpus, & æuum ab ipſo patre deo, cui æqualis in oĩbus genitus eẽt, deq; ſpũ ſancto, qui & deus eſt ab ipſoq; & p̃re, quæ tria unũ ſunt coeterne manẽte in utero Mariæ ſemp uirginis, cõceptus eẽt in tpe, qui famẽ qui ſitim, qui labores, æſtus, uigilias ꝑpeſsus eẽt, q dæmum ꝓ contractis ab adæ ſemine ſordibus nr̃is abluẽdis, ꝑque reſeranda ianua cœli maxima, qua genus humanũ charitate cõplectabaẽ ꝑcioſiſsimum ſanguinẽ, & ſponte & libẽtiſsime ĩ ara crucis effudiſset, cæteraq; id genus recenſeri quoq; ſolita. Nõ modo ſe credere,

Chriſtiãi hoĩs finis laudãdus narratur.

Dei imago

ſed & certum eẽ rñderit, & itẽ illud cũ Alberto pio ſororis filio, quẽ noĩauimus iter huius uitæ initia, iuueni, & ingenio, & bonaꝝ artium ſtudiis & moribus conſpicuo eadẽ rõne qua Alex. ex aphrodiſiade, & Themiſtius ĩ auſculatorioꝝ libroꝝ pœmio fortitudinẽ e phyſicis contẽplationibus ſumi cõtra mortis metum declarauit quam mox ſnĩam uſurpauit Auerrois conanti inquam Alberto mortis confinia reddeẽ placabiliora, in hunc modum uerba reddiderit. Nõ illa dũtaxat rõne pacari aium, non ſinẽ mortis cruciatibus poni, ſed hac potiſsimũ q; dei ſui offẽſis termians iam poneret, qñ breuiuſculũ uitæ eius tẽpus, crebriores in deum offẽſas, non contẽtuꝝ arbitrareẽ. & illud ꝑterea quando pluribus ex ꝑdicatoꝝ collegio ꝓbatiſsimis teſtib⁹

Albertus pius

Alexãder ex aphrodiſiade

Themi.

Auerrois

& Alberto ipſo paulo ante citato reuelauerit. Cæli reginam ad ſe nocte aduẽtaſse miro fragrantẽ odore, mẽbraq; omnia febre illa contuſa, contractaq; refouiſse, ſeq; morti oĩno non cõceſsuꝝ ꝓmiſiſse. Hilari placidoq; ore ĩ ſtrato, dum ægrotaret, iacuiſse compertũ eſt. Atq; ĩter mortis aculeos quos ſuſtinebat, quaſi cœlos ſibi patefactos cerneret loq ſolitum, ſalutanteſq; oẽs & opam ſuam, ut moris eſt, pollicẽtes blandiſsimo ab eo ſermone & receptos & exoculatos. Ab ſeruis itẽ oĩbus, ſi cui moleſtus forte fuiſset, ignoſci ſibi poſtulaſse certiores facti ſumus quib⁹ ante acto anno teſtamẽto cauerat. Victũ aliis, & tegmẽtum, dum uiuerẽt aliis pecunias ꝓ meritis erogari. Hæredes Florentini xenodochei paupes inſtituit, eoꝝ duntaxat, quæ moueri nõ poterant, Mobiliũ uero Antoniũ mariã fratrem. Quãta uero moleſtia

Cæli reginam ad ægeotãtẽ nocte accesſiſſe.

eius obitus infimos, & ſũmos oĩum gradus affecerit, teſtes ſunt italiæ princeps, urbes & populi. Teſtes hi reges, quos ſupra citauimus. Teſtis iteꝝ Caroli galliaꝝ regis benignitas & gr̃a, ſilẽtio nõ prætereũda, Cui cũ Florentiam aduẽtanti, ut inde Romã peteret, Neapolitanũ regnũ expugnaturus, graui eum laborare ægritudine nunciatũ fuiſſet. Duos ſtatim medicos ad eũ legatoꝝ etiã nõ fungẽtes officio, uiſitatũ & opitulatũ, ipſe tranſmiſerit, l̃faſq; quas & uidimus & legimus ꝓpria ſubſcriptas manu dedit plenas & hũmanitatis & earum pollicitationum, quas & ma-

Obitum eius oẽs grad⁹ hominũ moleſtia affeciſſe.

gnanimi regis beniuolentissimus aius,& præclare uirtutes ægrotātis exigebant. Ei qppe tum fama notissimus erat,tū quadam familiaritate cōiunctus, Nam ab eo in galliis dū parisios inuiseret,honorifice exceptus fuerat.n. uero q eu m dum uixit to ti orbi ,& multis sæculis admirandum præstitit.ita eius obitū nō minus celebrē & inauditū celebrari decreuit,quo circa ea in pñtiarū referenda puto,quę meis aurib9 hausi,dum Florentiæ quo illius infirmitate pcepta, licet nō tēpestatiue me contule ram,in æde sacra,quæ sanctæ reparatæ dr Hieronymū sauonarolam Ferrariensem ex prædicatorū ordine,uirū & theologiæ consultissimum,& præclarissimum , fama/ tissimūq; sanctimonia,sacras habentē & florentinū populū cōciones,audirem. Sed prius sacrarū litterarū ignaros,Apulei uerbis.admonere consilium est. Ne crassit au ribus,& obstinato corde,ea putent mendacia, quæ auditu noua, uel uisu rudia,uel certe supra captū cogitatiōis ardua uideant, quæ si paulo altius explorauerint non mō cōpertū euidētia,Verū etiam factu facillima sentient . Is igit e pulpito declami tans,quæ sum dicturus cunctis q aderant insinuauit. Arcanum tibi o Florentia pā dendū est,qd equidē ita uerū est q ,puerbiū illud apud te frequens Ioānis euange liū,Subticuissem pfecto.Sed ad dicendum cōpellor,& q mihi præcipere potest,ut hæc palam facerē iperauit.Neminē porro uestrū puto fuisse,q Ioannem Picum Mi randulā non nouerit,magnis ille a deo beneficiis,magnisq; gratiis cumulatus mul tifariaq; præditus disciplina fuerat, nulli forte mortaliū tam celebre obtigit ingeni um,Magnam in eo iacturā fecit ecclesia.Arbitrarer si diutius ei uitæ spatiū proga tum fuisset,cūctos q octingētis ab hinc annis decessere,ob discriptionū monumen ta,quæ reliqsset excelluisse,hic mecū obuersari solitus erat secreta palam facere ex qbus nouerā iternis eū locutionibus a deo ad religionē citari,unde afflatibus hisce obseq cupiēs,non semel obtēperare ppsuerat.Verum diuinis beneficiis male gra tus uel absensibus uocatus derractabat labores(delicatæ qppe tēperaturæ fuerat) uel arbitratus,eius opera religionē idigere differebat ad tēpus hoc tñ non ut uerū, sed ut a me cōiectatū,& præsumptū dixerim. Ob id duobus ei annis flagellū inter minatus sum,si opus qd ei deus patrandū ppsuerat,negligētes exequeret. Roga bam fateor deum identidē,ut cæsus aliquantulū,uiā quæ ex alto eidē ostēsa fuerat tandem capesseret. Non hoc quæsiui,quo pculsus est nō hoc putauerā ad id deo de cretū fuit. Vt uitā hanc relinqueret,præclaræq; coronæ i cœlis præparatæ ptē amit teret famāq;,& nois celebritatē,quæ ad summū cumulū,si uixisset,fuerat habitur9, ad plenū non assequeret. Verū benignissimus iudex clemētissime erga ipsum se ha buit. At ob elemosinas largas & effusissima manu pauperibus elargitas,& orōnes quæ ad deū istantissime effusæ sunt,effectū ē,ut nec eius aia sinu prīs adhuc super cælos exultet.nec ad iferos deputata perpetuis tormētis crucietur. Sed purgatorio igni ad tempus mancipata tēporarias pœnas luat.qd I hac parte libētissime dixeri ut q eū nouerūt,&hi potissimū,q eius bñficiis cumulatis fuere suffragiis adiuuēt. Hæc & plura alia uir dei clara uoce asseuerauit . Sed addēs nō latuisse,ob mēdacia eiusmōi,si q miscerent,uerbi dei præcones dignos effici , de qbus æternū sumeret supplicium,nec ñ adiiciēs dieb9 aliquot,hæc sibi iuniuersum fuisse cōpta.Sed pp uer ba q uriginē dixisse si ægrotus affirmauerat , nutabundus stetisse formidasseq; diu, ne ille dæmonū opa fuisset illusus, qñ ob eius mortē uirgis pollicitatio frustraret . Verūtñ Inotuisse sibi defunctū,æquocatione mortis deceptū. Cū illa de secunda &

Apuleius uerba fratris Hie.

Elemosinæ

Status animæ

Duplex mors

æterna locuta fuiſſet, Hic de prima & tẽporaria credidiſſet, quod ſi qs dixerit homĩnem hunc uel hypocriſi fuiſſe mentitũ, uel fantaſmatis ludificatũ, uel dæmonum præſtigiis circũuentũ. Is niſi aut male de fide ſentiens, aut mẽtis emotæ ſit, fateať neceſſe ẽ, deũ multifarie fœlicitatẽ eo℞ miſeriãq; qui aĩam effudiſſent uiuentibus & reuelaſſe iam, & reuelare poſſe. Eadẽq; tpis & ſpatio, eos quib⁹ hęc palã fiũt certiores reddere, ſe a nõ uiſis, aut ſpectris illudi, ſed uera eẽ, quæ aut mente, aut oculis cernant & uideant. Tantæ uero & doctrinæ & auctoritatis uirum tantæ ꝓbitatis & prudentiæ, quo℞ in Ariſt. phiam, cõpendiaria theoremata monitiones publicæ, præclariſſima interpretamẽta, in ſacra eloqa futuro℞ cõtingẽtium, ꝑdictiones quæ eueniſſe ad lineam, oĩs fere nouit Italia, ſanctiſſimaq; uitę cõſeruatio teſtatiſſimam pridẽ fecere fidẽ. i principe templo tã celebratæ urbis, hæc ut uera, ut inconcuſſa tenẽda, tot milibus hoĩum ueritate nõ cõperta ꝓnunciaſſe, nemo niſi maleuolus inficiabiť. Adde q; dũ nõ nihil ſup id negocii ſciſcitarer ui℞ qui ſermoni iterfuerat, adiiſſe concinatore audiui, ac eidem, ut ea plus hñt roboris, quæ uulgauerat rettuliſſe defunctũ uallatũ igne ſibi apparuiſſe, & profeſſum ĩgratitudinis ad huc pœnas dare. Quinetiã monacha quædam multis præclara uaticiniis, queq; ipſi dũ uiueret multa futura prædixit, quæ adamuſſim euenere, inter reliqua. Hoc unum protulit biennio anteq̃ e uita migraſſet, eũ lilio℞ tpe opera & hortatu fratris Hieronymi (de quo mẽtiõe fecim⁹) prædicato℞ frat℞ collegio ſe dicatu℞. Eadẽq; tẽpore Florentinam quandã famgliã (quã paciam nũcupant) tunc exulantẽ, ad patriam reditura cõplures ad quos hæc fama peruenerat, ſup hac lilio℞ nomẽclaratura demirabanť, lo q eam arbitrantes de uerno tpe quo lilia floreſcunt. Sed liliũ hoc gallia℞ regẽ extitiſſe cõpertũ eſt talibus utentẽ inſignib⁹ qui pridie q̃ ille religionẽ uouerat ita. n. uouerat anteq̃ moreretť, & quatriduo poſtq̃ extorris illa familia ſe cõtulit i urbẽ patriã, magno comitatu Florentiam ĩgreſſus eſt, iter p etruriam faciens neapolitanũ regnum ui & armis in ditiõnẽ uindicaturus. Ve℞ anteq̃ finẽ faciam, præfari ite℞ paucula in calce operis nõ inutile puto. Videor. n. mihi uidere ad reuelationes has, ueluti ad lunæ umbram baubãtes moloſſos, qbus adhuc offula (prioribus fortaſſe non cõtentis) obiicienda eſt, ne fruſtra latratibus aera uerberent. Video item demẽtibus excuti riſum Video his q ſciolos ſe arbitrẽť, ſummoueri ludum, q forte ob nõ poſthabitũ religionis ingrediendæ ſalubrẽ afflatũ igne torqueri aĩas nõ debere cõtendẽť, nec diuino afflatos ſpiritu tẽpeſtate nr̃a repiri hoĩes, qui Chriſti colloquiis pfruanť? At ſi peccata nõ morte, ſed uenia digna purgatorio igni eẽ plectenda arbitrarenť, iuſtos ẽt pœnas dare non mirarenť, Itẽ ſi ſeruum q uoluntatem dñi ſciens nõ adipleuit, teſte ueritate, multis uapulatu℞ nõ ignorauerit, hũc q dei uoluntatẽ nouerat & iplere diſtulit, & ſi a noxis qbuſq; aliis fuiſſet immunis ſupplicia luere nõ extaſim patereť, Alia ex parte rudẽ & iſulſã eo℞ aſtutiã mirari ſatis ñ poſſum, qui cũ chriſtũ p hoibus mortuũ credant, eoſdẽ hoies alloq eundẽ facile poſſe nõ credãt. Vehementioriq; argumento uirginis matris, angelo℞q; beatorũue hominũ ſpirituũ affatibus pticipes, eoſdem mortales hoĩes nõ poſſe fieri, aĩaduertẽdũ eis ꝓfecto foret iferiora oĩa p ſupiora gubernari Dionyſio ẽt areopagita teſte i lib. de Hierarchia cœleſti, ſepatiſq; mẽtibus iferioris gradus & naturæ, qbus hoĩum cura demandata eſt, p ſuperiores mẽtes, quæ ite℞ uel a ſupremis uel ab ipſo deo diuina myſteria hau riunt, illuminari hoieſq; diuino afflatos ſpũ eaſdem reuelationes ac

Laus doctrinæ & ꝓbitatis fratris hieronymi

cipere/hoium multitudini cum expedit patefaciendas/ sacrosancta hæc diuinitatis lex,qd' ab eodē Dionysio lib. cælestis Hierarchiæ edocemur ut per prima sequētia ad angustissimā lucē subuchant/ignari ,pculdudio sunt diuinaꝝ litteraꝝ/isolentis quoq; & peruicacis ingenii nam in illis cōspici dat diuina futura mysteria nō tan tū p bonos p scelestos hoies/& pseudo ,pphetas qñq; patefacta/ quid ,phibet huic fide hre qui & doctrina & tot uirtutibus pollet/multaq; iam futura/ quę nunc eue nire prædixit.& hoc nō somniculose testatus sed asseuerāter affirmās. Adde q; Ari stotelis phia/his nō reclamet/& platonica suffragent licet pro graui testimonio ni/si scripturæ diuinæ auctoritatē non acceperim/ sed extraria hæc qñq; citare non ab surdū ē. Vt maleuoloꝝ tæla in auctores maiore ui/q̄ uenerint/reuertant. Verū ad nosmet ipsos iam redeundū est,quibus nō tam mœrendū est.q; talem amisimus q̄ qd' habuimus & hēmus gratias agendū regi/cui uiuunt oia, Quippe qui morta/lis uitæ munere perfunctus/diuq; cū habitandus cedar/ quos luce nō pauca pfu/derat/conuersatus inaccessibile / & infinitum supernæ patriæ lumen iamiā ingre/diens ineffabili diuinitate nobis etiam in dies laturus opem sine fine fruetur.

FINIS.

Epitaphium Mirandulæ.

Ioannes iacet hic mirandula. Cætera nolunt.
Et tagus & ganges/forsan & Antipodes.

Cæcilii Cypriani episcopi Carthaginēsis de ligno crucis carmen

Est locus ex omni medium quē credimus orbe
Golgata iudæi patrio cognomine dicunt,
Hic ego de sterili succisum robore lignum
Plantatum memini fructus genuisse salubres,
Non tamen hic illis qui se posuere colonos
Præbuit externi fructus habuere beatos
Arboris,hæc speties uno de stipite surgit,
Et mox in geminos extendit brachia ramos
Sicut plena grauis antennæ garbasa tendunt.
Vel cum disiunctis iuga sunt ab aratro iuuēcis
Quem tulit hoc primo maturo semine lapsum
Concepit tellus mox hinc mirabile dictu
Tertia lux iterum terræ superisq; tremendum
Extulerat ramum uitali fruge beatum,
Sed bis uicenis firmatur & ille diebus
Creuit in imensum cælumq; cacumine summo
Contigit,& rādem sanctum caput adidit alto,
Dum tamen ingentis bisseno pondere ramos
Addidit,& totum spargens porrexit in orbem.
Gentibus ut cūctis uictum uitamq; perennem

Præberent mortemq; mori qui posse docerent,
Explicitis & mox quinquaginta diebus
Vertice de summo diuini nectaris haustum
Detulit in ramos cælestis spiritus aura.
Dulci rore graues manabant undiq; frondes,
Ecce sub ingenti ramorum tegminis umbra
Fons erat, hic nullo casu turbante serenus
Prospicuis inlimis aquis, & gramina circum
Fundebant lætos uario de rore colores
Hunc circum innumeræ gentes populiq; coibant.
Quam uarii generis sexus ætatis honoris
Innuptæ nuptæq; simul uiduæq; nurusq;
Infantes puerią; uiri, iuuenesq; senesq;
Hic ubi multigenis flexos incumbere pomis.
Certabant ramos auidis attingere dextris,
Gaudebant madidos cælesti nectare fructus.
Nec prius hos poterant cupidis decerpere palmis
Quam lutulenta uiæ uestigia fœda prioris
Deterrent, corpusq; pio de fonte lauarent.
Ergo diu circum spatiantes gramine molli
Suspiciunt alta pendentes arbore fructus.
Tunc signa ex illis delapsa putamina ramis
Et dulces multo rotanti nectare frondes
Vescuntur ueros optantes sumere fructus.
Ergo ubi cælestem cœperunt ora saporem
Permutant animos & mentes perdere auaras,
Sæpe quidem multi renouati mentibus ægros
Restituere animos, & qua se si posse negabant
Pertulerant, fructumq; sui cœpere laboris.
Multi etiam sanctas ausi contingere mentes
Discessere iterum subito retroq; lapsi
Sordibus & cœno mixti uoluuntur eodem.
Multi uero bono portantes pectore, totis
Accipiunt animis, penitusq; inuiscera condunt,
Ergo qui sacros possunt accedere fontes,
Septima lux illos optatas sistit ad undas
Tingunt in liquidis ieiunos fontibus artus.
Sic demum illuuiem mentis uiæq; prioris
Deponunt labem purasq; a morte reducunt
Illustres animas cæliq; ad limen ituras,
Hinc iter ad ramos & dulcia poma salutis
Inde iter ad cælum per ramos arboris altæ
Hoc lignum uitæ cunctis credentibus, Amen.

Τελωσ.

HEPTALVS IOANNIS PICI MIRANDVLAE DE SEPTIFORMI SEX DIERVM GENESEOS ENARRATIONE AD LAVRENTIVM MEDICVM. PROOEMIVM.

OVIT æmulatio me studiorum tuorum Laurenti Medices ut archana Moseos uolumina recenserem, Cum superiore hyeme quantum ocii dabatur a re.pub.non alibi te magis aut libentius operam sumere q̄ in ea lectione animaduerterem. Tum eodem quoq; priuata ratio subinuitauit, Quoniam operi alteri meo tuo quidem auspicio iam pridem, sed & in tuum nomen crescenti, quo Dauidicos hymnos a.LXX. uetsos interpretibus. & in ecclesia iugiter personantes nō modo a suspitione omni calūniaq; asserere, sed interpretamenti quoq; facibus illuminare tentaui, nulla prorsus utilior tractatio, nulla fructuosior q̄ eorum librorum, nulla rursum consentanea magis (aut ut uerius dixerim) necessaria repetitur. Accidit autem per hos dies ut in mundi fabrica celebratis illis operibus sex dierum fuerim assiduus. Quib9 totius naturæ secreta cōtineri ut credamus magnæ se ratiōes offerunt. Nam ut illud omittā quod hæc oīa propheta noster deo plenus ac cælesti dictante spiritu totius magistro ueritatis excepit, nō ne eundē nobis cum nostrorum tum suorum tum gentiū deniq; testimonia prisus humanæ sapientiæ doctrinarūq; oīum & litterarum cōsultissimū pdiderūt? Extat apud Hebræos Salamonis illius cognomento sapientissimi liber cui sapientia titulus non qui nunc in manib9 est Philonis opus, sed alter hierosolyma quam uocant secretiore lingua composit9 in quo uir naturæ rerum sicuti putatur iterpres oēm se illiusmodi disciplinam fatetur de Mosaice legis penetralibus accepisse. Sunt item quantum attinet ad nostros & Lucas & Philon auctores grauissimi illum in uniuersa Aegyptiorum doctrina fuisse eruditissimū. Aegyptiis aūt usi sunt præceptoribus græci omnes qui habiti diuiniores Pythagoras Plato Empedocles & Democritus. Notum illud Numenii philosophi non aliud esse Platonem q̄ atticum Mosem. Sed & Hermippus Pythagoricus attestatur Pythagoram & Mosaica lege plurima in suam philosophiam transtulisse. Quod si rudis ī suis libris & popularis interim Moses potius q̄ aut philosophus aut theologus aut magnæ alicuius sapientiæ artifex apparet, Reuocemus eo mentem fuisse ueterum sapientum celebre institutum res diuinas ut aut plane non scriberent aut scriberent dissimulanter. Hinc appellata mysteria nec mysteria quæ non occulta, hoc ab Indis, hoc ab Aethiopibus qbus de nuditate cognomen, hnc ab Aegyptiis obseruatū. Quod & Sphinges illæ pro tēplis insinuabant. Ab eis edoctus Pythagoras silentii factus est magister, nec ipse quicquā litteris mandauit præter omnino paucula quæ Damæ filiæ moriens cōmendauit. Nō enim quæ circunferūtur aurea carmina Pythagoræ sunt, ut uulgo etiam doctorib9 persuasum sed philolai. Legē deinceps eā Pythagorici religiosissime tutati sunt. Eam Lysis ab Hipparcho uiolatam querit. In eam deniq; iuratos Ammonii discipulos Origenē Plotinū & Hereniū Porphyrius est auctor. Plato noster ita ī inuolucris enigmatum fabularum uelamine mathematicis imaginibus & subobscuris recedentiū sensuū indiciis sua dogmata occultauit, ut & ipse dixerit in epistolis neminem ex his quæ scripserit suā sniam de diuinis aperte itellecturum, & re minus credentibus comprobauerit. Quare si ob id Moseos lectionē uelut exultatam putamus q nihil habeat in pri-

In Moseos genesi totius naturæ esse mysteria.
Doctissimus Moses
Quare rudis Moses & popularis apparet
Mysteria
Gymnosophistæ.
Aegyptii
Pythagoras
Philolaus
Pythagorici
Lysis.
Hipparchus
Ammonius
Origenes
Plotinus
Heréni9
Porphyrius.

Ieſus chri mori fronte nõ uulgariũ non rude dãnemus eodẽ exẽplo antiquos omnes philoſo-
ſtus phos ruditatis & ignorantiæ quos totius ſapiẽtiæ magiſtros ueneramur. Quin idẽ
Euãgeliũ obſeruatũ in eccleſia cernimus. Ieſus chriſtus imago ſubſtantiæ dei euãgelium non
ſcripſit, ſed prædicauit. prædicauit aũt turbis qdem ĩ parabolis ſeorſum aũt paucis
diſcipulis, qbus datũ erat noſſe myſteria regni cæloꝝ, palam citraq; figuras. Neq;
oĩa paucis illis, quia nõ oĩum capaces, & multa erant quæ portare nõ poterant do-
nec adueniens ſpũs docuit oẽm ueritatẽ, Diſcipuli dñi tam pauci electi de tot milli
Cur uela bus multa ferre non poterãt. Turba oĩs iſraelitica fartores coci macellarii opiliones
ta facie ſerui ancillæ, qbus oĩbus legenda lex tradebaẽ totius Moſaicæ uel diuiuæ potius
Moſes ſapiæ ferre onus potuiſſent? Ille qdem in montis ſublimitate montis utiq; illius in
quo & dñs ſæpe diſcipulos alloquebaẽ diuini ſolis lumine colluſtratꝰ tota facie mi
rum in modũ ſplẽdeſcebat, ſed qa lucẽ ferre nõ poterat populus oculis cecutienti-
bus & noctuinis uellata facie illis uerba faciebat. Redeamus ad noſtros. Scripſit
Matthæꝰ Matheus primus euangeliũ, ut inqt propheta abſcondens ĩ corde ſuo dei eloquia
primus ne peccaret, ita ſolũ quæ ad chriſti humanitatẽ attinebant hiſtoria proſequutus eſt
euãgeliũ ne intercideret obliuione memoria reꝝ geſtaꝝ ut propterea in myſtico Ezechielis
ſcripſit. ſpectaculo per hoĩem figuratũ illum intelligamus. Ioannes qui præ oĩbus maxime
Ioannes diuinitatis ſecreta releuauit tribus quidẽ uulgatis euangeliis & a dñi cruce multis
exactis annis coactus loqui quæ diu tacuerat ad abolendã hæreſim ebionitaꝝ quæ
chriſtũ hoĩem nõ etiã deũ aſſeuerabat de æterna filii generatione ſed paucis, ſed ob
ſcure ꝓnunciauit. Inde exorſus. In principio erat uerbũ. Paulus corinthiis negat ſo
Ebionitæ lidũ cibũ ꝓpterea ꝙ adhuc carnis legibus uiuãt nõ aũt ſpũ, & ſpiam loqtur ĩter ꝑ
Paulus fectos. Diſcipulus Pauli Dionyſius areopagita ſanctũ & ratũ inſtitutũ fuiſſe ſcribit
Dionyſiꝰ eccleſiis ne dogmata ſecretiora per lfas. ſed uoce tantũ hiis qui rite eſſent initiati
cõicarentur. Hæc plurimus ſum ꝓſequutus quod ſunt multi qui Moſeos librũ du
cto argumento de rudi cortice uerboꝝ tanq̃ aliqd de medio & triuiale cõtẽnant &
aſpernenẽ, nihilq; apud eos minus credibile q̃ hře illum ĩ receſſu diuitius aliquid
q̃ quod fronte ꝑmittat. Quod ſi ſatis eſt cõfutatũ iam illud creditu facile ſicubi de
natura de totius opificio mundi tractatũ ab eo. i. ſi qua in parte opis ſui uelut agri
cuiuſpiã ſint ab eo theſauri defoſſi oĩs uere phiæ, Factũ in primis hoc in hac parte
ubi exprofeſſo de reꝝ oĩum emanatione a deo de gradu, de numero, de ordine par-
tium mundanaꝝ altiſſime philoſophatur. Propterea fuit decretum ueteꝝ hebræoꝝ
Hierony cuius etiã meminit Hieronymus ne hãc mundi creationẽ quis q̃ niſi matura iã æta
mus te attingeret. Videbor igitur fortaſſe feciſſe opepretiũ ſi ĩmoratus diutius exactio
re cura & operoſiore ut licuit ꝑ noſtrã imbecillitatẽ ſtudio rimatus ſum intellectũ
Moſaicæ lectionis. In cuius enarratione cũ per multos elaboraſſe latinos græcoſq;
Cur au- uiderẽ. Præterea chaldæos & hebræos interpretes ueteres nouoſq; ꝓpe innumerabi
ſus ſcribe les ne cogitare qdẽ audebã nouũ aliqd ſuper hac re uel ſcribere uel cõmentari. Cæ
re poſt teꝝ memineram cautũ Moſaica lege ne qs agrũ ſuũ penitus totũq; demeteret, Sed i
tot inter- tactã ex eo portionẽ pauperibus & egenis relinqueret qui mergites inde & mani-
pretes pulos & famẽ tollerandã ſibi acciperẽt. Hoc cum ueniſſet in mentẽ ſagacibus ocu-
lis luſtrare cæpi latiſſimos prophætę cãpos indagaturus an cum doctiſſimi interp̃-
tes nõ minus cultores legis fuerint q̃ interpretes iuxta legis edictũ intactã partem
aliquã reliquiſſent, nobis utpote infirmioribus demetendã. Vnde mihi ego quoq;

uel pauculas spicas decerperē ipōnēdas atiis ecclesiæ quasi primitias frugū ne a pri-
uilegiis tēpli ceu nō uerus israelita ceu penitus asymbolus eliminarer. Successit ex
uoto res nō ꝙ possum eqdem qcq̄ quod illi nō potuerūt, sed qđ & illi de legis prę
cepto noluerūt industriæ posterioꝝ uiā præstruere, & ea insuperest agri uastitas eā
fœcunditas ut par illi frumentoꝝ numerus nullus esse possit, ut q̄q̄ & infinitæ fere
& ualentissimæ operæ in eo se totis uiribus exercuerint, dicere tñ euangelicum il-
lud adhuc possumus, Messis multa operarii pauci. Quæ igitur super hoc libro uiri
sanctissimi Ambrosius & Augustinus, Strabus item & Beda & Remigius & ex iu-
nioribus Egidius & Albertus. Quæ item apud græcos Philon Origenes Basilius | Latini in
Theodoritus Apollinarius Didymus Diodorus Seuerus Eusebius Iosephus Gēna | terpretes
dius Chrysostomus scripserunt itacta penit⁹ a nobis relinquenť. Cū & temerariū | Græci in
& superfluū sit in ea se agri parte isitmū hoiem exercere ubi se pridē robustissimæ | terpretes
mentes exercuerūt. De his itē quæ uel Ionetes uel Anchelos uel Simeon antiquus
Chaldaice tradiderūt uel ex hebræis aut ueteres Eleazarus Aba Ioannes Neonias | Chaldei i
Isaac Ioseph, aut iuniores Gersonides Sardias Abraam uterq; Moses Salamon & | terpretes
Manaem cōscripserūt nullā nos in præsentia mentionē habebimus. Afferremus āt | Hebræi i
præter hæc oia septē alias expositiōes nostra inuēta & meditata, in qbus illud pri- | terpetres
mū curabimus, euincere si poterimus tres difficultates cū qbus uidetur his oib⁹ q | Septē no
enarrandū libꝝ hunc susceperūt magna & difficilis fuisse colluctatio. Prima est ne | uæ expo-
quid aut minus sufficiēter aut paꝝ docte & sapienter a Mose dictū uideať, A qua | sitione
se qdam hoc pacto exoluerūt, quod idcirco neq; dixit de oibus neq; attulit grandia | Prima
& sublima qa rudi populo loqueretur q non erat intelligentiæ oium satis idoneus.
Nos credere possum⁹ satisfactū rudibus auditoribus si lumen scientiæ quod intro
spicerent sapientes crassiorib⁹ uerbis quasi corneā testa circūdatū obduxerit ne he-
betiores inde oculi perstringerenť, Attulerit ergo lumen ut sanis oculis proforet in
clusum tamen & uelatum attulerit ne lippientibus officeret. Neq; enim min⁹ ille
aut debuit aut potuit aut uoluit iuuare doctos q̄ indoctos. Secunda est difficultas | Secunda
ut tenor idem sit interpretamenti sibi consentiens ex se aptus & uno quasi ductu to | difficul-
ta series a quo primitus sensu proficiscīť in eundē illum quasi memor propositi re- | tas
feratur. Nec sifortasse hic de ideis loquentē introducimus proxima clausula de ele
mentis agere uel de hoie illum uelimus. Arbitrariū hoc & uiolentum gen⁹ exposi-
tionis. Quod euitare tamen in hui⁹ libri enarratione ipossibile multis ne dicā dif-
ficile operosum ꝓfecto oibus uisum est. Tanta ēst pplexitas, tanta ambiguitas, tāta | Quā dif
uarietas uniuersæ lectionis. Vide quanti laboris q̄ nō factu sit facile id qđ aio nos | ficile fa-
concepimus (utinā consequamur) ut nō uno dūtaxat sed septēplici sensu a capite | ctu quod
sēper nouum opus exorsi perpetuæ & impromiscuæ expositionis ordine totā hanc | aggrediť
mundi creationem, nihil usi priorum opibus interpretemur. Tertia difficultas in | tertia dif
hoc uersatur ne extraneum aliquid uel prodigiosum uel alienum a rerum natura | ficultas
quæ nunc conspicitur & a ueritate quam a philosophis melioribus compertam no
stri etiā receperūt afferentē prophetam Immo per prophetam diuinū spiritum fa-
ciamus. Cur autē septem a nobis allatæ expositiones qua rōne susceptæ, quod no- | Quæ rō
strum consilium, & quæ necessitas nos ad eas impulerit, Quid omnino sit nouum | susceptæ
hoc quod afferre molimur sequenti capite palam faciemus. In quo illius qui de hac | cōmenta
materia.i.de mundi creatione absolutissime, ad naturæ ipsius æmulationē sit scri- | tionis

pturus ideam pingentes conabitur tum in sequentib9 re cõprobare, prophetam no strum ab illa nihil quasi ab archetypo decidisse, Sed assequutũ oibus numeris ita ut nihil aliud pro tali idea q̃ ipsimet pponendũ sit oibus & magnitudinẽ eius admi rari oẽs facilius q̃ extimare pro dignitate possim9. Debentur autem tibi hæc nostra qualiacũq; sint adhuc rudiméta nostræ iuuentutis Laurenti uir clarissime uel quia sunt mea q tibi me ipsum iampridem dedi & noui, uel quia hoc ipsum tu nobis in quo sunt nata fesulani secessus ociũ parasti. Quod internentu etiã crebro uel assi duitate potius Angeli politiani familiaris tui cõditur, cuis amœnũ & fertile inge nium q̃ antea flores ista uarios extulerat tã nunc ut arbitror solidã phiæ maturãq; adeo frugẽ pollicet. Accedit q cõsuetũ est cũ his quos amamus uel colimus festũ aliqd aut lætũ euenit nõ solu uerbis congratulari, sed aliquo etiã munere fauere ut sic dixerim illo felicitati & testatã apud eos facere lætitiã al nr̃i. Opportunæ igi tur nr̃a hæc lucubratio ad te uenit quo tpe Ioãnes filius ea ætate qua nemo antea sũmo christiano ordinum collegio a pontifice summo Innocentio .viii. destinatus est, & indole ipsius quæ de se bona oĩa promittit & tuis meritis tuaq; auctoritate id sibi iure & merito postulantibus. Reliquũ ut optemus dignum se ille exhibeat hac dignitate. Quod fecerit si quẽ & patrẽ & dignitatis auctorem habuit eundem uitæ exemplar idest prudentiæ totiusq; uirtutis habuerit. Vale.

(Mosẽ ide amesse re cte scribẽ di de na tura — Angelus politian9 — Innocen tius .viii.)

ALIVD PROHEMIVM TOTIVS OPERIS.

Res mundos figurat antiqtas. Supremum oĩum ultramundanum quem theologi angelicum philosophi aũt intellectualẽ uocant, quẽ a nemine satis pro dignitate decãtatũ Plato inqt in phedro. Proxi mum huic cæleste, postremum oĩum sublunarẽ hunc quẽ nos icoli mus. Hic tenebra mundus, ille aũt lucis, cælũ ex luce & tenebris temperatur. Hic per aquas notatur fluxa instabiliq; substantia, ille per ignẽ lucis candore & loci sublimitate, cælum natura media idcirco ab hebræis ascimiam quasi ex es & maim .i. ex igne & aqua quæ diximus cõpositũ nuncupat. Hæc uitæ & mortis uicissitudo, illic uita ppetua & stabilis opatio, & in cælo uitæ stabilitas operationũ locoq; uicissitudo. Hic ex ca duca corpo substantia, illæ ex diuinæ mentis natura, cælũ ex corpore; sed in corrupto ex mente sed mancipata cor pori cõstituitur. Mouet tertius a secundo, secundus a primo regit, & sunt præterea inter eos dfiæ plurimæ, quas hic enarrare nõ est cõsiliũ ubi hæc præterfluimus po tius q̃ inundamus. Hoc nõ prætermiserim figuratos hos mundos tres a Mose eui dentissime in admirabilis illius tabernaculi sui cõstructiõe. Partitus est .n. taberna culũ in partes tres, qua singulæ singulos quos diximus mundos repræsentare ex pressius nullo modo possent. &.n. pria pars nullo defensa tecto uel umbraculo im bribus niui solibus calori frigoriq; obuia erat & opportuna, & q est nr̃i .i. subluna tis mundi euidentius simulachra inhabitabant eã nõ modo hoĩes mundi & imundi sacri & pphani, sed & oĩfarii generis aĩalia, eratq; in ea uel ob sacrificia iugesq; imo lationes uitæ & mortis ppetua uicissitudo. Reliquæ duæ ptes ambæ obrectæ & un diq; ab oĩ pegrina iniuria liberæ queãdmodũ & uterq; mundus tã cælestis q̃ super cælestis. nec iniuria capax nec cõtumeliæ. Ambæ itẽ sanctitatis noĩe honestatæ ita tñ ut quæ erat secretior sci scõ, reliqua sancti tm̃ titulo decoraret sicuti quãuis & cælestis & angelicus mũdus uterq; scũs qm̃ supra lunã post luciferi casum nec ma

(Triũ mũ do gra dus & dif ferentia — Mundus angelic9 — Cælestis — Subluna ris — In taber naculo Moseos tres mun dos figu ratos)

cula nec pcm̃ aut eſt aut eſſe põt,angelicus tñ cæleſti longe ſanctior & diuinior habet.Sed qd remotiores has ſimilitudines proſeqmur?Nã ſi poſtrema pars tabernaculi erat hoibus & brutis cõis,ſecũdã quæ tota auri ſplendore fulgebat candelabrũ illuminabat ſepté lucernis diſtinctũ,quæ ut dicunt oẽs interpretes latini græci & hebræi ſepté planetas ſignificãt,In tertia pte oium ſacratiſſima,alata cherubĩ erant nõ ne nſis tres mundos oculis ſubiiciũt?& hũc quẽ & bruta & hoĩes incolunt & cæleſtẽ in quo planetæ corruſcãt & ſupcæleſtẽ habitaculũ angelorũ.Admouemur aũt hinc etiam altioris euangelici ſacri. Nam qm̃ nobis ad mundũ ſupcæleſtẽ ad angelorũ cõſortiũ reſerata eſt uia per chriſti crucẽ & ſanguinẽ, idcirco illo occubẽte ſciſſum eſt uelum tẽpli quo ſctã ſctorũ per quę angelicũ diximus mũdũ ſignificari ab aliis ptibus diſcludebanẽ. Quod fuit indicio patere iã aditũ hoĩ ad dei regnum ad deum ipſum q uolat ſuper cherubin aditũ ab initio ob peccatum primi parẽtis iuſtitiæ legibus occluſum.Hæc ſatis de tribus mundis in quibus illud in primis magnopere obſeruandũ unde & noſtra fere tota pendet intentio eſſe hos tres mundos mũdum unũ,nõ ſolum pptea quod ab uno principio & ad eundẽ finem oẽs referãtur,aut quoniã debitis numeris tẽperati & armõica quadã naturæ cognatiõe atq; ordinaria graduũ ſerie colligẽtur,Sed quoniam qcqd in oibus ſimul eſt mundis id & in ſingulis cõtinet,neq; eſt aliqs unus ex eis in quo nõ oia ſint quæ ſunt i ſingulis,quam Anaxagoræ credo fuiſſe opinionẽ ſi recte eũ ſenſiſſe putamus explicatam deinde a pythagoricis & Platonicis. Verũ quæ in mũndo ſunt inferiori in ſupioribus ſũt,ſed meliore nota,q̃ itidem ſunt in ſupioribus poſtremis ẽt uiſunẽ.ſed degeneri conditione & adulterata ut ſic dixerim natura,Eſt apud nos calor qualitas elementaris,eſt in cæleſtibus uirtus excalfactoria.eſt in angelicis mentibus idea caloris.Dicã aliqd expreſſius. Eſt apud nos ignis quod eſt elementũ.Sol ignis in cœlo eſt,eſt i regione ultramundana ignis ſaraphicus intellectus. Sed uide qd differant Elemẽtariis urit,cæleſtis uiuificat,ſupcæleſtis amat.Eſt aqua apud nos, eſt aqua in cœlis huius motrix & dña ueſtibulũ.ſ.cœlorũ luna,Sunt aquæ & ſup cœlũ mentes cherubicæ.Sed uide quæ in eadẽ natura diſparilitas conditionis humor elemẽtalis uitæ calorẽ obruit,cæleſtis eundem paſcit ſupercæleſtis intelligit. In primo mũdo deus unitas prima nouẽ angelorũ ordinibus quaſi ſphæris totidẽ præeſt imobiliſq; ipſæ oẽs mouet ad ſe.In mundo medio.i.cæleſti cælũ empireũ nouem itidẽ ſphẽris cæleſtibus quaſi dux exercitui præeſt quæ cũ ſingulæ motu inceſſabili uoluantur illud tñ deũ imaginãs imotũ eſt. Sunt & i mundo elemẽtari poſt materiã primam ipſius fundamentũ nouẽ ſphæræ formarũ corruptibiliũ.Tres.ſ.corporũ uitæ expertiũ quę ſunt elementa & mixta tum iter hæc media, quæ mixta qdem ſed iperfecta quales in ſublimi quæ fiunt ipreſſiões,Tres uegetabilis naturæ, quę in tria primũ genera diuidit,herbarũ fruticũ & arborũ,Tres aiæ ſenſualis quæ aut imperfecta eſt qualis quæ in Zoophitis aut perfecta qdem,ſed intra terminos irrationalis phantaſię aut quod ſummũ in brutis eſt humanæ etiam capax eruditionis,qd quaſi medium eſt inter hoiem & brutum ſicut Zoophitũ medium eſt inter brutũ & plantam. Sed de his plura q̃ opus ſit. hoc tantũ addiderimus mundorũ mutuam continentiam ſacris etiã litteris indicari, Cum & ſcriptum in pſalmis ſit qui creat cœlos in intellectu & angelos dei legimus ſpiritus eſſe & miniſtros eius flãmã ignis urentis,hinc ſępe diuinis cęleſtia cognomenta ſępe etiam terrena, dum nunc per ſtellas

Interpretes latini græci & hebræi

quid uelit ſciſſio in Chriſti morte ſignificet

Tres cãę q̃re mundus unus

anaxagoras

Pythagorici

platonici

Exẽplar ppoſitæ ueritatis

Decem ſphæræ mũdi itellectualis

decẽ ſphæræ mũdi cæleſtis

decẽ ſphæræ mũdi elementaris.

Corpus

Natura

Anima

Teſtimonia ex ſacris litteris

nunc per rotas & animalia, nunc per elementa figurant, hinc & terrenis sæpe cælestia nomina. Quoniã.s. astricti uinculis concordiæ uti naturas ita etiam appellationes his omnes mundi natura sibi liberalitate cõdonant. Ab hoc principio (siquis fortasse hoc nõ dum aduertit) totius sensus alegorici disciplina emanauit. Nec potuerunt antiq patres aliis alia figuris decenter repræsentare nisi occultas ut ita dixerim totius naturæ & amicitias & affinitates edocti. Alioqui nulla esset rõ cur hoc poti9 hac imagine aliud alia q̃ contra repræsentassent. Sed gnar oĩum rerum & acti spiritu illo q hæc oĩa non solum nouit, sed fecit naturas unius mundi p ea quæ illis in reliqs mũdis nouerant respõdere aptissime figurabant. Quare eadẽ opus cognitione (nisi idẽ adsit & spũs) his q illoꝝ figuras & allegoricos sensus iterpretari recte uoluerint. Est aũt præter tres quos narrauimus q̃rtus alius mundus ĩ quo & ea oĩa in ueniant quæ sunt in reliqs, hic ipse est hõ qui & ppṙea ut catholici dicũt doctores ĩ euangelio oĩs creaturæ appellatione censet, Cũ prædicandũ hoĩbus euangeliũ non aũt brutis & angelis. pdicandum tñ oĩ creaturæ a Christo demandat. Tritũ i scholis uerbũ est esse hoĩem minorẽ mundum in quo mixtum ex elementis corpus & cælestis spiritus & plantarum anima uegetalis & brutoꝝ sensus & ratio & angelica mens & dei similitudo cõspicit. Quattuor igr̃ hos mũdos si statuamus crebile est Mosem dictuꝝ de mundo sufficienter, de his hoĩbus disseruisse, & cũ naturam scriptor effigiet si sit naturæ cõsultus qualẽ hunc nostrũ si quem alium credimus, credibile doctrinã de illis non aliter dispositã q in se ipsis illos omnipotẽs deus opifex disposuit, ut sit ueræ scriptura hæc Moseos imago mundi expressa, queadmodum legimus etiã ei præceptũ in monte ubi hæc didicit ut omnia faceret secundũ exẽplar quod in monte uiderat. Primũ igitur quod est omnium maximũ sicut ostẽdimus quæ sunt in oĩbus mundis contineri in singulis, debuit Moses æmulator naturæ de nullo usq̃ ex illis mundis agere, qn sub eisdem uerbis eodẽq; cõtextu de oĩbus simul pariter ageret. Vnde quadruplex statim totius mosaicæ lectionis expositio nascitur ut primo loco quicquid ibi est scriptũ, de angelico mundo & inuisibili nullam oĩno de aliis mentionem habentes enarremus. Secundo loco itidem omnia de cælesti mundo, Tum de sublunari hoc & corruptibili, Quarto de natura hominis. Nã si nusq̃ de intelligibili puta tractabit, quin sicut ille in se postremas omnes naturas cõtinet, ita & eadẽ de reliquis mundis nos scriptura admoneat, possumus certe immo debemus oẽs particulas de omnibus interpretari. Rursus sicut naturæ q̃q̃ in se ipsis promiscuæ inuicem contineantur discretas tamen ptoprias sedes, & pecularia quædam iura sortitæ sunt, ita & si singulis in partibus præsentis operis de quadruplici natura eadem serie litteræ differatur, credendũ tamen prima in parte de prima agi natura peculiarius atq; eodẽ ordine deiceps in reliquis, Vnde & qntæ exoritur expositionis necessitas. Accedit quod qua rõne, hæc sunt distincta, quia tamen nulla est multitudo quæ non sit una discordi quadam concordia ligantur & multiformibus nexuum quasi cathenis deuinciuntur. Quod cum toto etiam opere agere Mosem sit uerisimile, ad sextam iam nos interpretationẽ uel inuitos uocat. In qua ostendemus qnindecim esse modos. Quibus rem aliã alii cognatam uel cõiunctã itelligere possumus, & cũ neq; plures sint nec pauciores ita eos oẽs & sufficienter & dilucide a pphã expressos, ut nihil expressius unquã de reꝝ natura scripserit Aristoteles. Postremo queadmodũ sex diebus geneseos sabbatũ succedit, idest qes,

Quart9 mundus

Quo pacto hõ est mĩor mũdus

De his oĩbus mundis tractasse Mosem

Scripturam hãc imaginẽ esse naturæ

Radix q̃druplicis expositionis

radix qntæ expositionis

radix sextæ expositionis

Radix septimæ expositiõis

Congruũ ut & nos poſt ꝓcedentiũ a deo reꝝ ordínes diſtributos, & explicatã eoꝝ unioné & differentiã fœderaq; & habitudínes ſeptima iam & ſabbataria (ut ſic dixerim) enarratione de creaturaꝝ fœlicitate, deq; reditu ad deum q per Moſaicã, & Chriſtianam legẽ elongato inde ob peccatũ p rimi parẽtis homini cõtigit aliqua ꝑſtringamus, referantes quæ de his in præſenti ſcriptura Moſes aptiſſime occultauit, ut fiat palam de Chriſti aduentu de eccleſiæ ꝓfectu de gentiũ uocatiõe expreſſiſſimũ hic uaticiniũ legi. Vt ſit uere hic liber, ſiquis alius talis, liber ſeptem ſignaculis obſignatus, plenus omni doctrina, oibus myſteriis. Non aũt imitabimur eos q aggreſſi aliquando hanc mũdi creationem exponere. Quicqd uſq; apud philoſophos & apud theologos de deo de angelis de materia de cœlo deq; tota natura diſputatũ eſt huc cõgeſſerunt. Quod apud hebræos maxime Iſaac Perſa & Samuel olphinides peccauerũt, Sed ſolũ qd ſibi Moſaica littera uelit. Quid uerboꝝ contextus uel indicet uel ſignificet declarare pro uiribus annitemur. Nec ſi oſtendemus per firmamentũ puta octauã ſphæram ſignificari ſtatim de illa exordiemur diſputationem quo pacto rapiat cæteras ſphæras, quot ſignis diſtincta, quot imaginibus, ſimplici ne motu, an potius duobus an uerius tribus in diuerſa rotetur. Aut ſicubi dictione aliqua indicari hoĩs animũ dixerimus digrediemur ad oĩa quæ ſcribũtur de aĩa enucléanda, ſed ea tñ de unaquaq; re ſtrictim etiam & curſim annotabimus, de qbuſ mentióné auctor expreſſam facere uideaẽ. Dixi ſtrictim etiam & curſim, qa non illud hoc ope eſt cõſilium ut q hæc alibi nõ didicerũt hic primũ diſcãt, ſed ut quæ ſciunt iam eſſe uera i prophetæ uerbis agnoſcant, & quæ iméſis uolumi nibus digeſta a theologis & phĩs legerũt, quo pacto hic paucis & cõprehenderit & occultauerit itelligentes, reuelata facie legiſlatorem loquẽtem audiant. Quod ſiqs etiam forte actus ſpiritu ſanctæ ruſticitatis nõ tã petita hæc alti⁹ myſteria nõ ꝓbauerit q̃ ſimpliciorem potius & ſibi accõmodatioré optauerit ſacri cõtextus enarrationem, iubebo eum prius meminiſſe Pauli præcipientis ne aut qui manducat non manducantem ſpernat, aut qui non manducat manducantem iudicet, Tum ipſum non meis ſed Auguſtini i ipſa etiam ſua in geneſim expoſitione alloquar uerbis in hunc modũ. hæc tu ſi potes apprendas, ſi non dum potes relinquas ualentioribus. Tu uero cũ ſcriptura nõ deſerente infirmitaté tuã & materno inceſſu tecum tardi⁹ ambulante ꝓficias, Illa enim ſic loquiẽ ut altitudine ſupbos irrideat, profunditate attẽtos terreat, ueritate magnos paſcat, affabilitate paruos nutriat, Sed redeamus ad nos; & ab ipſo corruptibili mundo qué habitamus exordientes præſtamus q̃tũ ſcilicet poſſumus quod polliciti ſumus. Alioquin & in magnis eſt ſatis uoluiſſe, & ut inquit Pomerius magnaꝝ reꝝ magnus conatus profectus eſt.

Iſaac pſa Samuel ophiniesd

Scribi hæc eruditis non rudibus phĩs

Paulus

Auguſti

Virtus ſcripturæ

Pomeri⁹

Moſaica uerba exponenda.

Verba ipſa prophetæ quæ exponenda ſuſcepimus hæc ſunt.

I N principio creauit deus cælũ & terrã, terra aũt erat inanis & uacua, & tenebræ erant ſuper faciẽ abyſſi, & ſpiritus domini ferebaẽ ſuper aquas, & dixit deus fiat lux & facta eſt lux, & uidit deus lucem q; eſſet bona, & diuiſit lucem a tenebris appellauitq; lucem diem & tenebras noctem, factumq; eſt ueſpere & mane dies unus. Dixit quoq; deus fiat firmamentũ in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis, & fecit deus firmamentum diuiſitq; aquas quæ erãt ſub firmamento ab his quæ erant ſuper firmamentũ, & factum eſt ita, Vocauitq; deus

Dies primus

Dies secundus firmamentū cœlū, & factū est uespere & mane dies secundus. Dixit uero deus congregent aquae quę sub cœlo sunt in locū unū & appareat arida, & factū est ita & uocauit deus aridā terrā, congregationesq; aquarum appellauit Maria, & uidit deus qđ esset bonū, & ait germinet terra herbā uirentē, & facientē semen & lignū pomi ferum facientē fructū iuxta genus suū, cuius semen in semetipso sit super terrā, & factū est ita & ꝓtulit terra herbā uirentē et facientem semen iuxta gen9 suū lignūq; faciens fructū, et habens unūquodq; sementē secundū speciē suā et uidit deus qđ Dies tertius esset bonū, et factū est uespere et mane dies tertiu9. Dixit autem de9, Fiant lumina ria i firmamento cœli & diuidant diem ac noctē & sint in signa & tēpora & dies & annos ut luceant i firmamento cœli, & illuminent terram, & factū ira fecitq; deus duo luminaria magna luminare maius ut pręesset diei, & luminare minus ut præesset nocti & stellas & posuit eas in firmamento cœli ut lucerēt sup terrā, & pręessēt Dies quartus diei ac nocti & diuiderent lucem ac tenebras, & uidit deus qđ esset bonū, & factū est uespere & mane dies quartus. Dixit etiā deus ꝓducant aquæ reptile animæ uiuentis & uolatile sup terrā sub firmamento cœli, Creuitq; deus cete grādia & oēm animā uiuentē atq; motabilem quas ꝓduxerāt aquæ in species suas, & omne uolatile secundum genus suū, & uidit deus qđ esset bonū, benedixitq; eis dicens. Crescite & multiplicamini & replete aquas maris, auesq; multiplicentē super terram, & fa Dies quintus. ctum est uespere & mane dies quintus. Dixit quoq; de9 ꝓducat terra animā uiuentē in genere suo, iumenta & reptilia & bestias terræ secundū species suas, factumq; est ita, & fecit deus bestias terræ iuxta species suas, iumenta & omne reptile terræ i ge Diet sextus nere suo. & uidit deus quod esset bonū & ait. Faciamus hominē ad imaginem & similitudinem nostrā & pręsit piscibus Maris & uolatilibus cœli & bestiis uniuersæ terræ omniq; reptili quod mouetur in terra. & creauit deus hominē ad imaginē & similitudinem suam ad imaginem dei creauit illum.

Hactenus exponendū Mosem suscepimus. Totam aūt expositionem i septē libros siue tractatus partitus sum, potius ut imitarer Basiliū & Augustinū quā propterea qđ hac crebra distinctione quasi interiungēs legētis intentio recreatur. Accedit qđ cū septē sint expositiones septē libris digestæ singuliq; libri septem capitibus diuidantur septem creationis diebus omnia respondent. Factum item a nobis ratione congruentissima, ut quēadmodum septima dies apud Mosem sabbatum est & dies quietis, Ita expositio quælibet nostra septimo semper capite in Christū deriuetur, qui & finis est legis, & nostrum est sabbatum nostra quies fœlicitas.

EXPOSITIO PRIMA DE MVNDO ELEMENTARI.

Libri Primi Caput Primum.

De principiis rerum corruptibilium. Materia Priuatio

Aturales Philosophi qui de natura rerum corruptibiliū disserunt de principiis earum sic statuūt in uniuersum, esse materiā rudem formarum expertē idoneā qdem omnibus formis suscipiendis sua tamen natura omnibus priuatam, Quare præter materiā priuationem etiam faciunt principium rerum naturalium. Adiecit Auerrois esse materiā trino dimēsu i longitudinē latitudinē altitudinemq; protensam, ne. s. res corporeæ de incorporeo subiecto fieri decernentur. Tum afferunt transmutantē causam quā uocant efficientē. Cuius ui tractata materia, quod est potentia actu fiat aliquando quēadmodū mollis cera & indefinita

ductu manus atq; tractatu in diuersas figuras pro tractantis arbitrio transformat. Q m a ut nihil natura temere agit sed boni alicuius cōsequendi gratia finalis causa se statim infert, & pximus qdem finis agentis causæ forma est quā de materiæ gremio eruit. Hoc.n. illā cōsilio agit & uersat ut ad pfectū habitū formæ illam perducat, unde & forma tertiū principiū ab Aristotele statutū. Hæc aūt de materiæ sinu educi nō potest nisi affectæ prius & præparatæ cōgruis qualitatibus, Circa quas totus opificis labor tota actionis mora cōsumit ipsa .s. specie indiuiduo momento quasi præmio laboris statim effulgente. Opificē ipsum cām potius q̄ principiū uocant Peripathetici. Diuinoꝝ autem memores semp diuini Platonici admonitos nos uolunt naturales agētes causas, & si solæ appareāt nobis quæ corpora agāt formēt & transmutēt haud tñ primarias esse causas eoꝝ quæ fiunt, sed istrumēta potiꝰ diuinæ artis cui obediūt & famulant. Q uemadmodū fabri & manꝰ & si ipsæ totam domꝰ materiā ligna lapides cemēta cōponāt ordinēt & trāsmutēt, nihilq; uideatur præter eas cui factura domus accepta referatur nouimus tñ organū illas esse obediens arti & seruiens quæ cōstituta in aio architecti domū quā simul cōcepit particulatim digerit explicatq; insensibili materia, hinc factū ut ipsi duas causas adiciāt organicam & exemplarē. Q uod neq; negant Peripatheci. Immo confirmant apud quos tritū illud, Omne opus naturæ opus esse intelligentiæ. hęc sunt quæ in cōune dicuntur de rebus corruptibilibus, quæ oīa ita in ope primi diei cōplexus est Moses ut neq; certius neq; aptius de hic quicq̄ dixerint philosophi pbatissimi.

Efficiens causa | Finis | Forma | Materiæ dispōnes | Naturales cās organa esse diuinoꝝ. | Causa Orgāica | Exēplaris | Enatratō uerboꝝ Moseos

Caput secundum.

Principio igit duas statuit causas agentē & materiā eā.s. quæ actu & eam quę est potētia illā cælū hanc terrā uocat cui nostræ expositioni attestat primū auctoritas stoicoꝝ q agentem cām cælū materialē terrā uocauerūt, ut scribit Varro ne Grecos cōmemorē. Attestatur & ratio. Nā & materia despicatissima oīum naturaꝝ uti est terra oīum elementoꝝ, & simili oīno pportione rñdent, ut probant Peripathеci agens materiæ & terræ cælū. Terra aūt hęc idest materia inanis & uacua ut trāstu lit Hieronymus uel ut septuaginta inuisibilis & incōposita, & hęc qdem oīa rudi materiæ informiq; cōueniunt quæ & expers formaꝝ oīum merito inanis & uacua dicitur & oīno incōposita & inuisibilis est. Verum Hebraicæ dictiones tou & bou quæ hoc loco legunt a pluribus Hebræis aliter exponunt. Tou qdem rem brutā interpretant stupentē attonitam. Q uod ad materiæ etiā tenebricosam deformēq; faciem ab illis refert, ob causa causam q itendentes nos in illius cognitionē attonitos reddit, propter quod & Aristoteles pportione, & Plato motha ratione cognosci a nobis illam dixerunt. Bou aūt ex ui dictionis inchoationē & rudimentum formæ multi exponunt. Idem enim si uerbum uerbo redamus est bou ac si dicamus in eo est siue eo aliquid est. Q uod si sequamur præter subiecti potentiam inchoatā in eo formam intelligemus. Q uod non solū Albertꝰ & plures Peripathetici sed ueteres etiā Hebræi crediderunt ut ex monumentis antiquissimi Simeonis aperte colligimus. Verum quo pacto hæc sit inchoatio accipienda declarat adiiciens, & tenebræ erāt sup faciē abyssi. Abyssum uocat terrā idest materiā trino dimensu i altissimas pfunditates extensam. Sup hāc tenebræ idest priuatio est, principiū apud Peripatheticos in primis celebre cui nulla magis appellatio q̄ tenebraꝝ congruerit. Est aūt priuatio qua differt a negatioue ut magnus Albertus constantissime uult ipsa

Cælum | Terra | Stoici | Peripathetici | Terra inanis & uacua | Hebræi | Tou | Bou | Aristote. | Plato | Formæ ichoatio | Albertus | Antiquꝰ Simeon | Tenebrę | Abyssus

Diſpõnes materiæ

Exoritur lux

Dei impe rio fit lux

hæc de qua dicimus inchoatio formæ de qua re idem philoſophus copioſe & ſubtiliter diſſeruit. Præterea ſi ſubeſt terra aquis & irrigata inde parturit quæ poſtremo & pariat, nonne aquæ hoc loco accidentes materiæ qualitates & affectiones ſignificabunt? quæ uel ſuo fluxu tractabiliq; natura aquarum ſpetiem gerunt, Quibus ut ita dixerim humectata materia parturit formam quam extremo tẽporis momento edit in lucem. Sup has aquas ſpiritus domini ideſt uis cauſæ efficientis dñi organũ & inſtrumentũ merito ferri dicit᷑. neq; dicit᷑ ferri ſup terram quia nõ attingit agens ſubiectũ aut permeat niſi mediis illis intercedentibus qualitatibus, quas dũ uerſat & agit oritur lux ideſt formæ ſpeties & decor tenebrarum quas diximus ideſt priuationis expultrix & fugatrix. fitq; dei uoce ſic imperantis, q͞a nihil agũt cauſæ naturales, qđ nõ diuinæ artis ordo præceperit. Tum fit ex ueſpere & mane dies unus.

Fit ex ueſpẽ & mane dies unus

Lux bõa

Epilogus

Cum ex potentiæ actuſq; natura ſubſtantia tertia qđ cõpoſitũ dicimus diſſultauit. eſtq; ratio iam manifeſta iuxta hũc ſenſum cur dies unus dixerit non primus & merito lucẽ uidit q̄m bona. Cum nihil ſit aliud natura formæ quã primi boni imago tenuis & umbratilis ſimilitudo. Hactenus in uniuerſum de corruptili ſubſtantia qualis omnis quæ infra lunam eſt, ubi & cælum & terram ideſt trãſmutantẽ naturam & eam quæ trãſmutat᷑ & terrã eandẽ ideſt materia uidimus inanẽ omni ſpetie ſubſtantiæ uacuam itẽ omni forma accidentali, Superq; eam in trini dimenſus abyſſos extenſam priuationis tenebras inſidentes, non q͞dem illi intimas (Neq; enim priuatio materiæ eſſentia eſt ut probat Ariſtoteles) ſed extremã eius faciem occupantes. Vidimus item ſup aquas ideſt fluxas diſpoſitiones materiæ quaſi terræ præſentes ferri ſpiritum domini ideſt uim cauſæ agentis non uti cauſam principalem, ſed uti ſpiritũ domini ideſt organũ diuinæ artis quomodo ſpiritus noſter uitalis organum animi eſt. & ſtatim tractante ſpiritu aquas illas & peruadẽte ſubiectum iuſſu dei artificis exorta eſt lux ideſt formæ decus & ſplendor.

Cur ſup faciem abyſſi tenebræ.

Caput tertium.

Quid p aq̄s ſecũda die intelligamus.

Salamon

Platonici hebræorum imitatores.

Alexãder

Heraclitus Poetæ

Q m̄ autem a cõmunibus generalibuſq; ad ſpecialia recto ordine deſcendimus ut p̄bat Ariſtoteles, facturus hoc idem Moſes, poſtq̄ dixit de his quæ cõmunia ſunt rebus oĩbus elemẽtaribus, elementalẽ totam ſubſtantiã ſecũda die trifariã diuidit. Primo aũt intelligendũ materiales omnes formas, aquarum appellatione ab illo. hic deſignari quæ congruere magis ne poſſit q͞dem. Eſt enim in ſphæra hac rerum generabiliũ & corruptibiliũ ſtante materia quaſi alueo mari uti fluxus refluxuſq; undarum perpetuus indeſinens abeuntiũ & aduentantium formarum cõmeatio. Generatio ſcilicet præterit ut inquit Salamon, & generatio aduenit, terra autem ſtat ĩ æternum. Vocantur enim & formæ iſtæ apud Platonicos imitatores ſemper hebraicæ diſciplinæ generationes potiuſq̄ formæ quod fieri q̄ eſſe dici uerius poſſint. Ob quã etiam cauſam factum ut quo ſupra nomine, aquarum ſcilicet materię qualitates & accidentales formas uocauit. eodem hic uocauerit etiam ipſas materiales ſubſtantias, ſcilicet ut admoneret non id q͞dem quod credidit Alexander eſſe qualitates ipſas elementis formas ſubſtantiales, ſed quod Platonici magno opere confirmant eſſe ſpetiem omnem quæ in materia eſt ad accidentis fere potius q̄ ad ueræ ſubſtantiæ conditionẽ referendã. Quem titulum ſibi illa legittime uendicant quæ per ſe ſtant ſibi ipſis innixa & id quod ſunt uera ſunt ratione, ĩmixta rebus peregrinis & minime adulterata Heraclitus ſenſibilium rerum ſubſtantiã uocauit mare & apud poetas

in uolucris fabulaꝝ uelantes philoſophiã, Cum poſt Saturniã unitatẽ ideſt mũdi i-telligibilis unionẽ intra ſe oĩa implicantis in tres ptes ſenſibilẽ mundũ partirent, cę-leſtẽq; adſcriberent regionẽ Ioui, ſubterraneã Plutoni, Neptũo aũt mediã hanc .ſ. quæ a Luna ad terrã ꝑtendit, de qua nũc agim9, Neptũnũ maris dñm dixerũt, q idẽ apud Platonicos ꝑ ea uirtute accipit, quæ gñerationibus præeſt. Sed redeam9 ad Moſem diuidẽtẽ aquas ab aqs medio firmamẽto. Triplex.n. ꝑtitio corpoꝝ ſub-lunariũ. Alia ſupra mediã regionẽ aeris ſunt ſupma.ſ.pars eiuſdẽ elemẽti & puriſſi-mus ignis qd' totũ ætheris noĩe deſignat Ibi pura ĩ mixta & legittima elemẽta, Alia infra ipſum aeris meditulliũ quæ apud nos ſunt ubi elementũ puꝝ nullũ (Neq;.n. puꝝ elemẽtũ ſenſibile) ſed mixta oĩa ex fœculenta craſſioreq; parte mũdani corpis cõſtant. Intercedẽs regio aeris quæ hic dicitur firmamẽtũ, uñ & aues ſub firmamẽ-to cœli ab eo uolantes introducunt, ea eſt regio in qua ſublimes illæ impſſiões ap-parent, pluuiæ, niues, fulgura, tonitrua, cometæ, & cætera id genus. Vide aũt quam recte nõ ſolũ ſitu, ſed & naturæ ꝓprietate hoc firmamentũ ſupiora elemẽta ab infe-rioribus q̃ſi aq̃s ab aqs diſcriminat & diſtinguit. Supra eã pura ſunt elementa, ĩfra eam pfecta mixtione ab elemẽtali ſimplicitate diſcedũt, inibi mixta fiunt ſed imper fecta mediaq; ut dicat' ueriſſime inter mixtoꝝ elementoꝝq; naturam.

Elemẽtũ purum
Mixtum impfectũ
Mixtũ pfectum

Caput quartum.

Sed uideamus qd ultra? Moſes philoſophet' cõgregent' inquit aquæ quæ ſunt ſub cœlo in locũ unum, & appareat arida: Arida materia eſt uiti iã cõſtituimus nec ap-paret materia aut cõſpicit' niſi formaꝝ ſpetiẽ induta, ſed neq; apparet induta ſpe-ciẽ elemẽti, q̃a ut diximus & ꝓbãt philoſophi elemẽtũ ſimplex nec uideri nec tãgi nec ſub ullũ oĩno ſenſum cadere poteſt Si igit' q̃ inuiſibilis olim fuerat terra futuꝝ eſt ut ſub cõſpectum ueniat neceſſe eſt aquas quæ ſub cœlo ſunt, ideſt ſub media aeris regione cõgregari ad locũ unũ.i.ad cõem mixtionis colluiẽ cõfluentes certis legibus tñ quaſi littoribus præſcriptam in unã mixtionis formã coaleſcere. Quod aquis inferioribus ut oñdimus nõ item ſupirioribus accidit, ubi aut nulla prſus aut imperfecta mixtio. Quod ſi anima uegetalis mixtionis formã ſtatim conſequitur, Quid aliud a noſtro philoſopho exſpectabamus; q̃ ut poſt illam aquaꝝ cõgrega-tionem induceret ſtatim terram herbaꝝ fruticũ arboꝝq; fœcundam.

Congregãt' aquę in locum unũ & apparet terra.
Germiat terra splãtas.

Caput quintum.

Quãq̃ hinc uidebat' ordinẽ cõſequẽti ad aĩalia tranſeundũ quoꝝ aĩa uegetali ꝓxi-me iuncta eſt, tñ qm̃ ab aĩalibus ad hoĩem itur, in quẽ deſinit de mũdo corruptibili oĩs tractatio, iccirco interiecit Moſes aliqua de his quæ fiũt ĩ firmamento, & qbus ipſum ornat' uti terra ornat' his quæ in ea fiũt metallis plãtis & aĩantibus. Sũt aũt hæc impreſſiones illæ quæ ĩ ſublimi.i.in media regiõe aeris fiũt. hãc ſupra & cælũ & firmamentũ uocauit, hic aũt firmamẽtũ cæli; ut ſciam9 nõ illud eſſe qd' uere eſt cælũ, ſed qd' cælo ſubeſt. Quare & Ennius in achille hãc partẽ ſubiices dixit, ꝓpte rea qd' cælo ꝓxime ſit ſubiecta. has aũt impſſiones ſecundarias ſtellas & ſydera & aſtra a phis nũcupati notius eſt quã ut plurib9 cõprobet' aut duriuſculũ uideri ali cui poſſit nos de illis exponere quæ de ſyderibus hic dicunt'. Qm̃ aũt hoꝝ oĩs di-uerſitas ad duas pria cãs refert' caliditatẽ & frigiditatẽ referemus cõueniẽter quæ a cã ſunt calida ad ſolẽ quæ uero a frigida ad lunã. Neq; ob id ſolũ & ſolis & lunę & reliquoꝝ ſydeꝝ hæc ſibi appellationẽ uendicant qd' idem ſint ipſa inferiori cælo

Ennius

qđ illa sunt suo q̄q̄ dinmiori,uel ꝗ item simili facie se ostendāt hoibus lucētia pariter & coruscantia, quā qđ alia ex illis aliud in cælo sydus tā q̄ pricipem & ducē sequantᷓ. Vnde & signa eaꝝ sunt reꝝ,quæ sydera a q̄bus fuerint excitata portendere iferioribus soleant.hoc rei argumēto est illud quod motū sydeꝝ sequuntᷓ quoꝝ ui & influxu de terrestri cōfecta materia idest uaporoso halatu consistunt.

Cap ut sextum.

Manifesta iā quæ sequuntᷓ de aīalium deq; hoīs ꝓductione,Post plantas.n.ea sunt mixta quæ sentiūt & mouentᷓ,q̄q̄ & plantis stupidū sensū adscribant Pythagorici, qđ i ea quā parturimus cōcordia longioris subsellii ope discutiemus.Hęc āt aīnria quæ citra oēm cōtrouersiam motu sensuq; participāt, & hic a Mose & in Timeo iuolatilia & in aqs degētia & terrestria distinguntᷓ. Supremus oīum & priceps homo,quo mundi corruptibilis natura ꝓgressa sistit pedē & receptui canit.

Pythagorici. Timeus

Caput septimum.

Quēadmodū aūt iferioꝝ oīum absoluta cōsumatio est homo,Ita oīum hoīum absoluta est cōsumatio Christus.Quod si ut dicūt philosophi ab eo qđ uno quoq; i genere est ꝑfectissimū ad cæteros eiusdē ordinis quasi a fonte ois ꝑfectio deriuatᷓ,Dubiū nemini est a Christo homine i omnes homines totius bonitatis perfectionē deriuari.Illi scilicet uni datus spiritus nō admensurā ut de plenitudine eis omnes accipere mus.Vide quā haud dubiæ hæc ei prærogatiua debeatur deo & homini, quæ etiam qua homo est peculiari ei & legittimo priuilegio conuenit.

Christus nr̄a fœlicitas.

EXPOSITIO SECVNDA DE MVNDO CAELESTI.

PROOEMIVM.

Tres cāç q̄re Moses figurate scripsit.

SVrgamus ab elementis ad cælum,a corruptilibus ad icorrupta corpora, ant palā oibus fit eisdem uerbis q̄bus de elementali nobis tot natura mōstrata sunt de cælestibus itē altissima dogmata a ꝓpheta cōprehensa.Quod cū nobiscū aio reuoluem⁹,erit præter ea quæ diximus i ꝓœmiis alia nobis i prōptu rō.Cur gr̄a exēpli dicturus Moses de agente causa & de materia nō illā agentē expressis uerbis hāc materiā uocauit,sed cælū & terrā,& materiæ dispōnes, nō qualitates ut dicunt phi sed aquas;& formā lucē potius q̄ formā appellauit,Cometas item & fulmina & cætera id genus non ꝓpriis cognoibus,sed astra & stellas noīauit,atq; ita de reliq̄s.In exordiis q̄dem allata fuit a nobis cum ueteꝝ cōsuetudo scribendi res grandes physicas & diuinas occulte & figurate,tum rud tas aud toꝝ q cū splendorem disciplinæ Mosaicæ ferre non possent, oportuit uelata facie uerba facere illis,ne q illuminandi suscipiebantᷓ,nimio lumine obcæcarentᷓ. Nunc tertiæ rōnis habemus occasione,qa.s.si materiā & formā & qualitates & cām agentē noiasset,poterār illa q̄dē corruptibilis mūdi tractarib⁹ deseruire nō aūt & reliq̄s. Quare illud est incogitatū & miꝝ Moseos artificiū diuinaq; uere non humana idustria eis uti dictionibus itaq; orōnē disponere,ut eadē uerba idē cōtextus eadē series totius scripturæ figurandis mūdoꝝ oīum & totius naturæ secretis apte cōueniat. Hoc illud est in quo Moseos liber oēm gentiū & doctrinā & eloquētiā& ingeniū supat. hoc nouū illud & intactū adhuc qđ nos afferrē tētauimus.ut.s.factū a Mose id nr̄is hoib⁹ re ipsa cōprobarem⁹.Hæc est idea hoc est exēplar absolutissimi scriptoris,nō ob id solum ꝗ huiuscemodi scribendi gen⁹ ut supra demōstrauimus naturā effigiat & æmulatᷓ,

Mirum Moseos artificiū Absolutissimum scribendi genus

q̃ q; ſicut inter mẽtes angelicas auctore Dionyſio & diuo Thoma ſplẽdore noſtræ theologiæ illa eſt ſuprema,quæ pauciſſimis ea notionib9 & formis p intelligẽtiam cõprehẽdit,quæ iſeriores uariis & multiplicibus,ita inter ſcripturas illa ẽ ſũma illa apicẽ tenet oĩs pfectiõis,quæ pauciſſimis uerbis oĩa ueluti ſingula & cõgrue & ,p, funde cõplectit̃.Sed qd ,pp̃hãm ,pdeũtẽ reuelata facie moramur ultra,ut de cœleſtibus nos myſteriis alloquat̃ ſprius tñ q̃ loquentẽ ipſum audiamus,ut ſimus uerborũ illius capaciores præfari paucula quædam de cœlo decimo utile fuerit. Dionyſi9 Diu9 thomas.

Caput primnm.

S Vpra nouẽ cœloꝝ orbes.i.ſeptẽ planetas & ſphærã octauã quã uocãt inerrãtẽ nonũq; orbẽ q rõne nõ ſenſu deprehẽſus eſt,primuſq; ẽ iter corpora q̃ mouentur,creditũ eſſe decimũ cœlũ fixũ manẽs & quietũ,quod motu nullo participet.Neq; hoc tm̃ creditũ a nr̃is maxime iunioribus Strabo & Beda ſed a plurib9 ẽt hebræoꝝ,prætereaq; p̃his & mathematicis qbuſdã.E qbus ſatis duos ſit attuliſſe Abraam hiſpanũ aſtrologũ maximũ & Iſaac p̃hum,quoꝝ uterq; hoc atteſtatur Quin & hic Iſaac decimũ orbẽ ab Ezechiele deſignatũ intelligit p Zaphirũ in ſimilitudinẽ throni,ut color Zaphiri lucis nitorẽ.throni ſimilitudo imobilitatẽ eius ſignificet.Figuratas itẽ intelligit decẽ ſphæras a Zacharia per cãdelabrũ aureũ diſtinctũ ſeptẽ lucernis,& lampadẽ ſup caput eius,tũ ſup lãpadẽ oliuas duas.Cũ.n. ſeptẽ lucernæ ſeptẽ planetas idicẽt,& lãpas circulũ octauũ tot luminibus fulgentem,uult p duas oliuas indicari uonã & decimã ſphærã,,ptterea q; ex oliuis oleũ defluit ad lãpadẽ & lucernas,ad luminis nutrimentũ.Quare p rõnis ſimilitudinẽ cum cœloꝝ quos nos uidemus lux a ſupremis illis emanet & cõſeruet̃ (qui enim dat lucẽ idẽ cõſeruat)Merito illi quidẽ oliuis,hi aũt lucernis & lãpadi cõparant̃. Veꝝ ſi nõ pñt eiuſdẽ aquæ duo primi fontes cõſtitui,neceſſe eſt ex illis duabus ſupremis ſphæris alterã eſſe,quæ ſit principiũ totius lucis.Quod ſi ad alterã ad primã utiq;.i.ad decimã referẽdũ eſt,ut ſit ipſa q̃ſi unitas luminũ.tũ proxime lumen tota eſſentia ſuæ ſubſtãtię nona recipiat,Inde tertio ad ſolẽ plena pticipatione pueniat,a ſole aũt quarto iã ideoq; poſtremo gradu in oẽs ſtellas partibiliter diuidat̃. Supra igit̃ nouẽ cœlos decimũ ſtatuamus,quẽ theologi uocant empyreũ. Dubitatũ aũt a qbuſdã natura ne eẽt corporea an incorporea potius.Nã & unitatẽ forte decet ut numero coelemẽtali rñdet analogia naturæ,ita nõ eẽ genere eodẽ. Sed qcqd de hac qõne ſtatuat̃ remaneat in cõcuſſum inibi eſſe theſauros lucis,& inde qcqd hr̃ luminis uiſiturq; in corporibus q̃ſi a primo fonte in cætera deriuari.Neq; enim obſtat ſiqs credere ptinacius q̃ ucrius uelit nõ eſſe illũ natura uere corporea, qñ in phœnicũ theologia eſt,ut ſcribit Iulianus Cæſar i orõne de ſole,emanare lucem corporeã ab incorporea natura.Præeſt hic igit̃ nouẽ ſibi ſerie cõſequẽti ſuccedentibus cœlis quaſi dux exercitui quaſi forma materiæ & Monados typum gerens denarium implet. Cœlum empyreũ Strabus Beda Abraam Aſtrolo. Iſaac philoſophus Ezechiel de cœlo empyreo Zacharias. Fons unitas lucis. Vnitas Numer9 coelemẽtaris. Phœnicũ Theologia. Iulianus

Caput ſecundum.

V Eniamus ad Moſe; q dicturus de oĩb9 hũc tãq; primũ & principalẽ cœli peculiariter appellatõe dignatus ẽ,quẽadmodũ licet nouẽ choros angelicos,qa participant diuinitate uocare deos poſſumus.Vnde illud deus deoꝝ. Abſolute tñ eũ deũ dicimus nõ aliquẽ ex eis,ſed indiuiduã trinitatẽ accipimus preſidentẽ illis quẽadmodũ & empyreũ cœlũ nouẽ ſibi ſubiectis orbibus preſidet. Terrã autem uocauit octo ſphæras poſtremas,neq; id ſine cauſa,ſed ob id factũ quoniam huius Enarratõ uerborũ pphetæ. Cœlum Terra

Sphæra numeri extrema sibi terræ appellationẽ uendicant. Ea sunt luna & cœlum stellatũ
octa. quorũ utrũq; terrã uocare & ueteꝝ auctoritate & rõe prætcrea cogimur. De sphæ
Academi ra enim octaua frequentissimũ in cademia dare illi terræ appellatiõnẽ. Lunã item
ci. Aristoteles terræ similẽ dixit imitatus.s.Pythagoricos, qui eã & terrã cœlestem &
Luna terrestre cœlum appellãt. Sed uide quæ rõ ad utrũq; nos ducat. Si.n.in cœlo quæ
Aristote- rimus elemẽta lunã terrã statuimus infimã ignobilissimãq; oium sydeꝝ, uti est ter
les. ra oium elemẽtoꝝ opacitate itidẽ substãtiæ & maculis illi psimilẽ. Tũ aquã Mer-
Pythago curiũ uersipelle sydus & trãsformabile, ioq; apud Lucanũ undæ arbitrũ appellatũ
rici. Venerẽ aerẽ tẽperato calore uiuificã solẽ ignẽ rõne manifestissima, Tum ordine in
Lucanus uerso Martẽ ignẽ, Iouẽ aerẽ cognatũ Veneri natura, Saturnũ aquã senẽ.s.dãnatæ
Inane & frigiditatis, reliquũ ut sphærã octauã, & nõ erraticã terrã uocemus, uel ipso sic cõ-
uacuum. putatiõis ordine postulãte. Recte igit̃ hoc totũ qd' binis utrinq; terris cõcludit̃,
Tenebræ supra qd' nihil uisibile nobis, terrã uocauit, Tum subdit & terra erat inanis & ua-
Abyssus. cua inanitate.s.lucis nõ dũ a primo cœlo ꝓpagatæ ad eã, & reliquaꝝ uirtutũ, qua-
Non⁹ or rũ uehiculũ est lux. Neq; hoc dicimus ex nobis, sed ipse auctor declarat, cuius rei
bis aquæ dicat inanitatẽ adiiciẽs & tenebræ erãt sup faciẽ abyssi, altitudinẽ tãtã tot numero
orbiũ & mirã ꝓfunditatẽ iure abyssum uocãs. Veꝝ ne crederemus inter octauam
sphærã & sedes empyreas nihil mediũ esse, ut crediderũt multi sequuti inditia tan
tũmodo sensuũ, admonuit nos orbis intercedentis, quẽ p aquas ipse cũ figurauerit
cõsone a iunioribus chrystallinũ cœlũ est nũcupatũ. Sup hũc ferebatur aut ut ueri
Effren. tas hẽt hebraica, & Syrus Effren trãstulit incubabat huic spũs dñi.i.ꝓxie adhæ-
Spiritus. rens spiritalis olympus sedes spirituũ dñi fouebat eũ sua luce uiuifica, & recte ẽ fa
domini. ctum ut q attinẽs est principio lucis toto corpe & tota sui mole lucẽ cõbiberet, ꝓ-
ptcrea nobis inuisibilẽ qa corpulentia solidiore nõ terminat̃. Illi igit̃ primũ icubãs
suã lucẽ largiebat̃ empyreus, quæ mox & in reliqs sphæras quas p terrã & p abys
sum dicimus designatas excussis tenebris deo sic iubẽte est deriuata & factũ ẽ ue-
spere & mane dies unus, qa per lucis & superni influxus receptiõnẽ fœderant̃ pri-
Dies un⁹ mis cœli inferiores. Sũmatim igitur prima die & primi cœli eminentia in reliquos
Epilogus & deriuatio inde lucis ad eos, & p aquæ ac terræ cognomina de noni orbis & alioꝝ
multa proprietatibus indicantur.

Caput tertium.

I Am uero de motis orbib⁹ pticularius ꝓnũtiãs docet nõ erraticã sphærã quã
dicimus firmamẽtũ mediã eẽ iter duas aquas, cuius dicti rõ manifesta ex his
Firmamẽ quæ diximus, nã & nonus orbis & saturni planetes ut declarauimus aquaꝝ sibi ap
tum inter pellatiõnẽ uẽdicãt. Positũ ergo a deo est firmamẽtũ in medio aquaꝝ, & aquæ quæ
aquas. sunt sub cœlo cõgregatæ sunt ad locũ unũ & factũ ut appareret arida.i.terra to-
tũq; hoc ꝓcuratũ ad salutẽ uiuẽtiũ. Videamus qd hæc sibi uelint Moseos dicta,
Aquæ quæ sub cœlo sunt septẽ sydera sunt quæ sũt sub firmamẽto qd uocauit cœ
lũ, quoꝝ primus Saturnus, hæ aquæ cõgregatæ i locũ unũ iõ sũt, qa oĩs planetaꝝ
uirtus in uno sole collecta est, qd' oẽs phi oẽs mathematici uno ore cõfirmãt, & si
Oceanus hæc cõgregatio aquaꝝ dicta ẽ mare nõ absurde hic ille erit oceanus q pater deoꝝ
Terra ap & hoium ab illis dr̃ q planetas deoꝝ noie dignati sunt. Terra aũt qd aliud dice-
paret. mus q̃ lunã sic ab Aristotele & Pythagoricis nuncupatã, quæ tota prædicti ma-
ris undis obruit̃, nec utilis nobis nec uisibilis itẽ ẽ, sed tũc & alaliũ & nostri usibꝰ
idonea, Cum ab eo secedẽs mari magis magisq; sub aspectũ uenit. Tũc fertilis tũc

fœcũda eoꝝ p̄ſertim quæ a uectigali natura ſunt, Cuius munera auctio nutritio
& generatio. In hæc.n.præcipua uis lunæ ut dixerunt chaldei. Q̄d & hic a Moſe
apertiſſime demonſtraťCũ eã ſimul atq; apparet & herbaꝝ & fructicũ & arboꝝ
parentẽ facit. Vide ut nobis naturã lunę & ſolis paucisſimis figurateq; ſub indica
uit. Sed cur tacet de reliq̃s quẽ tracturũ de oĩbus ſufficiẽter & docte in p̄hemiis Cur de q
nr̃is p̄mittamus. Cur inq̃ cũ de decima nona octauaq; ſphęra de Saturno itẽ ſole tuor pla
& luna fecerit mentionẽ de quatuor qui ſupſunt Venere & Mercurio Ioue item & netis nul
Marte ne uerbũ quidẽ. Dixeris forſan iõ factũ q̃a rudis populus Solẽ tm̃ nouit & la mẽtio
lunã. Sed hoc p̄fugiũ ipſe mihimet ademi, nec poſſum nõ erubeſcẽs iſthuc diuerte
re q ſupra ſum atteſtat9 nihil p̄pterea obmiſſum a Moſe quod ad p̄fectã mundo Solutio
rũ oĩum intelligentiã facere. Dicat alius quod ſole ac luna egit egiſſe de reliq̃s, q̄d prima
hi regnũ obtinent cœli & cũ particularis alioꝝ ſit uirt9, uniuerſali hæc duo ſydera Confuta
influxu pollent. Sed neq; hoc nobis ſatiſfacit, & debuit eadẽ rõne obmiſiſſe Satur tio
num de quo tñ nos factã mentionẽ oñdimus. Altius credo latere myſteriũ ueteris Solutio
hebręoꝝ diſciplinæ, inter cuius de cœlo dogmata hoc ẽ p̄cipuũ cõcludi a ſole Io ſecunda
uẽ & Martẽ, a luna uero Venerẽ & Mercuriũ. Nec ſi hoꝝ naturas ſydeꝝ p̄ſite Cõfutatiõ
mus obſcura eſt rõ opinionis, q̃q̃ ipſi rõnẽ nullã ſui dogmatis afferã. Calat Iuppi Solutio
ter, calat Mars, calat & Sol, ſed martis claor acer & uiolẽtus Iouis bñficus, in ſole tertia
eſt acre illud ac uiolentũ Martis & Iouis beneficã p̄prietatẽ uidemus.i.mixtã ex Affinitas
his tẽperatãq; mediã quãdã ut ita dixerim naturã. Iuppiter fœlix Mars infauſtus ſolis cum
ſol partim q̃dem bonus p̄tim eſt malus radiatione bonus pocula malus. Eſt aries Ioue &
Martis domus cãcer dignitas Iouis, ſol in cãcro ſublimitatem in ariete dignitatem Marte
adeptus manifeſtã cũ utroq; ſydere cognitionem oñdit. Veniamus ad lunã quę & Affinitas
aq̃s Mercurii manifeſte p̄ticipat, & quãtã habeat cũ Venere affinitatẽ p̄ſertim hinc lunæ cũ
indicat q̄ ita in tauro Veneris domicilio ſublimať, ut nuſq̃ fœlicior aut magis bene Venere &
fica iudiceť. De cœlo igiť empyreo de nono orbe de firmamẽto de ſydere ſaturni, mercurio
deq; ſole ac luna q̃ reliqua cõplectunť ipſo ſilẽtio hui9 cõplexus nos admonẽs ſuf Epilogus
ficienter hactenus dixit.

Caput quartum.

Reſtabat ut poſtq̃ de natura ſyderum dixerat de opib9 deq; eoꝝ officio diſſereret
declarãs i quẽ uſum fũdata & cui muneri delegata a deo fuerit. Scito autẽ agi ad Timæus.
huc de cælo ut de lucido corpe. nihil de itellectu nihil de motrice ui eius adhuc di
ctũ a p̄pheta quẽ ordinẽ etiã timæ9 ſeq̃tur. Primo corpus fabricãs tũ corpori ab Motus
ſoluto aĩum apponẽs, cæleſtiũ corpoꝝ duæ in uniuerſũ manifeſtæ op̄ationes mo & Illumi
tus & illumiatio. Mot9 duplex ſtatuiť, alter mũdi toti9 quo cælũ & æther. xxiiii. natio.
horis p̄ totũ ſpatiũ uniuerſi p̄fecto ambitu circũuoluũť, alteꝝ ſydeꝝ p̄prius mul
tiplex & uarius inter quos principalis eſt motus ſolis q̃ ſpatio. xii. menſiũ Zodia
ci ſigna oĩa circuit. Ille diẽ facit unde & diurnus dr̃, hic aũt annũ reliqui ſyderum
motus uariis tẽpoꝝ ĩteruallis pagũtur. Recte igiť & breuiter nos oĩum admonuit
Moſes, cũ dixit poſita ſydera in firmamento in dies annos & tp̄a. Addidit in ſigna quid cæ
q̄d quia ſatis ab aliis ĩterpretib9 exponiť ego prætereo. Iudicauit prætèrea expreſ leſtia iflu
ſe reliquã op̄ationẽ ſydeꝝ quæ eſt illuminatio cũ dixit ſtatuta illa ut lucerẽt in cæ ant iferio
lo & terrã illuminarẽt. Q uãq̃ aũt diuerſæ ſint ſniæ ueteꝝ q̄d cæleſtia influant infe ribus
rioribus in quãlibet tñ apte cadũt. Moſeos uerba. Nã ſi nihil aliud influũt q̃ lucem Ariſtote
q̄d uideť. Ariſtoteles uoluiſſe ſi religioſo & nõ pro n̄ro arbitrio illius uerba iterp̄te les

temur, nihil poterat cogitari mosaicis dictis cōueniētius, si præter lucē calorē etiā
Auerrois influunt nihilq; præterea aliud ut Auerrois arabs & Abraā iudæus uolūt satis fuit
Abraam dixisse de luce aqua idē auctores prouenire calorē fatent̄. Si itē plures aliæ uirtu-
Auicēna tes atq; multiplices isthuc cælitus demittunt̄ ut Auicēnæ ut Babyloniis uisum nō
Babilonii temere de sola luce mentio facta. qñ ut ipse scribit Auicēna sola ē lux quæ reliquas
omnes uirtutes de cælo uehit ad nos. In hæc igit̄ ministeria & lunæ & solis & stel
larum sunt corpora distributa.

Caput quintum.

Reliquū erat ut & signorū quæ spectabilia sunt in Zodiaco, & eorū quæ quāq̄ in
Signa uisa nobis lōge tñ efficatiora in cælo sunt chrystallino mētionē faceret, De his.n.ni
octauæ hil hactenus dictū. hoc igit̄ sibi uolūt aialia quæ & aquæ ꝓducūt & terra ꝓducit.
& nonæ utiq; ille aquæ quæ sunt sup cælos & terra quæ ipm est firmamentū ut supra ē cō
sphæræ probatū. Signa.n. quæ in illis solis duobus orbibus uisunt̄ in speciē animaliū qua
lia quæ apud nos ab ægyptiis & indis notata sunt, quæ potuerūt illi & facilius &
ægyptii rectius q̄ nostri deprehēdere adiuti ab ipsa soli planitie & cæli serenitate. Alioquin
indi animaliū quæ hic sunt caduca ꝓductio nō magis attinet ad hæc duo elemēta terrā
& aquā quā ad reliqua uidelicet ignē & aerē, & quoniā aquæ dedit appellationem
orbi chrystallino congruenter quæ ibi animalia pisces, rursus quæ in firmamento
quod terram dicit iumenta & bestias uocauit.

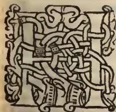
Caput sextum.

De ui cæ Hactenus de corporea cælorū natura. Nūc prædita ea aio rationali declaratur9 al-
lorū mo- legorice homis meminit nō utiq; illius qui ē caducus & terreus & quē uidemus,
trice sed a quo ut inqt Plotinus is regit̄ homo q uidetur. Ille ipse anius ē rōnalis, quē ex
Plotinus eisdē elemētis, & in eadē patera ex quib9 & cæli aiam cū Timæus cōstituat nō in
Timæus cōgrue quæ dicūtur de homis aio ad cæli etiā aim trāsferūtur. Astipulātur nostræ
Sacræ lit expositioni litteræ sacræ, in quibus sæpe angelica oīs natura & rationalis p hominē
teræ designatur. Frequentissimū hoc in ꝓphetis de bonis angelis Et de malo etiā demo
ne, qui nihil natura differt ab illis scriptū est in euangelio inimic9 homo hæc fecit.
Adiecit igitur deus cælesti machinæ uiuā substantiā & rationalē participem intel
lectus. Ideoq; ad imaginē & similitudinem suā hanc noluit præesse his de quibus
Obedire paulo ante diximus animantibus .i. sydereis omnibus signis & planetis, quæ illius
cælestia ita nutu uersantur, ita dicto obediūt ut nulla mora nulla sit cōtumacia. Quod bru
suis mo- tis elementoꝝ corporibus nō pariter accidit. Neq; temere aliud iuenies in quo ma
toribus gis desudēt peripathetici q̄ ut probēt nihil reluctari cæleste corp9 suo motori quē
admodū nostra nobis corpa reluctātur. Quare neq; illis ut nobis ex ꝑpetuo motu
aut tediū aut difficultas aut fatigatio, hoc est imperiū quod tetigit Moses cælestis
homis in aialia, Non itē uacat mysterio q̄ illū hominē marē & fœminā creauit.
Epilogus Est enim hæc prærogatiua animorū cælestiū ut simul utrunq; obeāt munus & cō
tēplandi & regendi corpora, neq; aut hoc illi aut huic illud obstrepat impedimēto
ue esse possit. Vsurpatū autē maxime a ueteribus, q̄ in orphicis etiam hymnis ob-
quatenus seruamus duas has uires in eadē substantia, quarum altera contēplatur altera præ
a nobis est corpori cognominibus maris & fœminæ designare, hæc de cælesti mūdo de di
honoran uino. s. corpe de numero orbiū de natura & proprietatibus de officio. Postremo de
dus cælū motrice uim ei9 rōnali substātia deq; eius ingenio a ꝓpheta tradunt̄ Caput. vii.
Plato Nobilis hæc creatura & a nobis suspiciēda & celebrāda. Sed si uel platonicæ sen-

tentiæ ut theologos taceam cuius modo meminimus non sumus obliti temperatos animos nostros ab opifice deo in eodẽ cratere ex eisdẽq; elemẽtis cũ cælestib9 animis, uideamus ne nos illorum seruos uelimus: quorum nos fratres esse natura uoluit. Neq; nostram conditionem de hoc infirmo corpore metiamur. Neq; enim homo ut scriptum in alcibiade hoc quod uidemus fragile & terrenum: sed animus ẽ, sed intellectus qui omnem ambitum cæli omnem decursum temporis excedit. Cauendum igitur ne quod multi faciunt plus cælo dantes plus tribuentes q̃ sit necesse & uoluntati opificis & ordini uniuersi repugnemus simulq; ipsi cælo cui dei consilia & mundi ordo maxime cordi sunt: dum studemus placere displiceamus. Hoc admonent Chaldæi dicentes. Ne augeas fatũ. hoc predicat Hieremias. Ne timeatis inquit signa cæli quæ gentes timent. hoc precipit alibi propheta noster admonens cauendũ homini ne suspiciens solem lunã & stellas colat ea quæ deus creauit in ministeriũ cunctis gentibus. Quod si in eũ sensum quis non accipiat quasi illa seruiant nobis uti ignobiliora & mortua corpora, significari tamẽ intelligamus auctorem aut dominã naturæ nostræ eam substãtiã esse nõ posse, cuius uel altera ps etiã uilior aliqua parte quæ sit in nobis ignobilior inueniat̃. Neq;.n. in opere perfectius aliquid esse aut põt aut debet his quæ sunt in opifice, Illum igit̃ timeamus amem9 & ueneremur. In quo ut inquit Paulus creata sunt oĩa siue uisibilia siue inuisibilia. Quod est principiũ in quo fecit deus cælũ & terrã, hoc aũt est Christus. Ipse.n. pcunctatus quis esset optime sui gnarus rñdit, Ego principiũ q loquor uobis. Quare neq; stellaᵹ imagines in metallis, sed illius.i. uerbi dei imaginem in nostris animis reformem9. Neq; a cælis aut corpis aut fortunæ quæ nec dabũt, sed a dño cæli dño bonoᵹ oĩm cui data omnis ptãs in cælo & in terra & præsentia bona quatenus bona sunt & uerã æternæ uitæ fœlicitatẽ queramus.

Chaldei | Hieremias | Moses | Christus vnus colendus a quo oĩne bonum

EXPOSITIO TERTIA DE MVNDO ANGELICO ET INVISIBILI. PROHEMIVM TERTII LIBRI.

Actenus de cælesti mundo pro uiribus nostri ingenii mysteria Moseos reuelãtes disputauerimus. Nũc ãt qs dabit mihi pẽnas sicut colũbæ pẽnas de argẽtatas & rutilas pallore auri: & uolabo insup cælestẽ regionẽ ubi uera est qes uera pax uera trãqllitas, pax utiq; quã hic uisibilis & corpore9 mund9 dare nõ põt, Reuelate uos oculos meos ultramũtani spũs & contẽplabor miracula uestræ ciuitatis, ubi reposuit deus timẽtibus se, quæ nec uidit ocul9 nec auris audiuit neq; cor cogitauit. Cũ ãt de hac natura angelica & inuisibili ab hebræis ueteribus multa, multa itẽ a Dionysio tradant̃ erat cõsiliũ Moseos uerba exponere iuxta doctrinã utriusq; familiæ. Sed qm̃ quæ ab hebræis dicunt̃ cũ sint inusita ta apd̃ latinos itelligi a nostris hoibus facile nõ possent nisi a gemino qd̃ aiũt ouo exorsi pluria & fere oĩa ueteris disciplinæ hebraicæ gẽtis dogmata enarrem9. Cogitaui differẽdũ dõec de his alibi lati9 scripserim9, & nñatib9 notas fecerim9 illorũ opiniones: ubi q̃tũ ægyptiis monimẽtis, q̃tũ platonicæ phie, q̃tũ catholice ueritati cõsonẽt examinãtes, sicubi qdẽ cõcordabũt nobiscũ iubebim9 hebræos stare in antiqs patrũ suoᵹ traditiõib9, sicubi dissonabũt instructi catholicis legionib9 impressionẽ faciemus in eos. Deniq; quicqd alienũ ab euãgelica ueritate deprehẽdemus

Dionysi9 | Antiqua dogmata hebræoᵹ

confutabimus ꝑ uirili, quicq̃d sanctũ & uerũ, a synagoga ut ab iniusto possessore ad nos legitimos israelitas trãsferem9. Interea Dionysii uestigiis insistẽtes aut Pauli potius & hierothei quos ille ẽ sequut9 conabimur tenebris legis quas auctor legis spũs dei posuit suũ latibulũ ꝑ nr̃a imbecillitate lucẽ inuehere. Caput primũ.

Dionysi9 Paulus Hierotheus.

Q uicquid est post unitatẽ numerus unitate pfectus & cõsumatus est. Sola unitas omnino simplex a se pfecta nõ egreditur se, sed indiuidua simplicitate & solitaria sibi cohæret, quia supest sibi nullius indiga plena suis diuitiis. Numer9 sua natura cum sit multitudo unitatis beneficio fit simplex q̃tum ipse simplicitatis capax q̃q̃ autẽ numerus quisq; quo magis ab unitate fit procul in maiorẽ semper incidat multitudinẽ plusq; in eo dissimilitudinis plus ptium plus compositurae sit. nullus est tamen ita unitati proximus qui multitudo non sit aduentitiã habens unitatem unaq; nõ natura, sed compositione. trãsferamus hæc ad diuina more Pythagorico.

Vnitas. Numer9.

Solus deus qui a nullo a quo sunt omnia simplicissima essentia & indiuidua ẽ, quicquid habet a se habet, eadẽ re qua est eadẽ sapit eadẽ uult eadẽ bonus eadẽ iustus. Neq; rem aliquã intelligere possumus quia ipse sit prꝶterquã ipm esse quod ipse est. Cætera nõ illud. i. ipm esse, sed illo sunt. Igit̃ angelus nõ ẽ ipsa unitas, alioquin deus esset, aut plures essent dei quod cõcipi ne põt quidẽ. Q uid. n. erit unũ si ne ipsa quidẽ unitas una? Reliquũ ut angelus numerus sit, Q uod si ẽ numerus alia sui parte multitudo una. Est ãt oĩs numerus eatenus impfectus quatenus multitudo, perfectus autem quatenus unus. Q uare quicq̃d in angelo impfectũ est angelicæ multitudini, quã inde habet unde ẽ numerus. i. creatura, & quicq̃d perfectũ est accedẽti unitati quã inde habet unde deo cõiungit̃ adscribamus. Impfectionẽ in angelo duplicẽ inuenimus. Alterã quia nõ est ipsum esse sed essentia tm̃ cui pticipatu esse accidit ut sit. Alterã quia nõ est ipsa intellectio sed aduenit ei ut intelligat. Cũ ipse sua natura intellectus sit intelligẽtiæ capax. Pẽdet autem secũda ex prima quoniã q; ex se nõ est utiq; neq; itelligit ex se, cũ ibi esse nihil possit ubi non ẽ ipm esse. Vtrũq; igit̃ hoꝝ euenit angelo qua multitudo ẽ. Reliquũ ut absolutio illi & cõsumatio ab accedẽte desup fiat unitate. Deus autẽ unitas, unde ad angelũ & esse & uita & oĩs pfectio deriuat̃. Q uẽadmodũ autẽ duplex est impfectio quasi duplex multitudo, ita duplicẽ intelligamus unitatis accessum ut utraq; pficiatur. Prima ea est qua est essentia rudis ac informis expers uitæ & esse hæc est terra inanis & uacua quam & deus creauit. Nec forte crederes ut quidã crediderũt formationẽ tm̃ essentiæ ptinere ad opificẽ nõ autẽ & creationẽ. Simul cũ terra creauit & cælũ. id est actũ illius essentiæ pticipatãq; unitatẽ in multitudine hoc est ipsum esse. Vt sit quasi eadẽ creatio cæli & terræ utpote cõparis cõplexus & duarũ ad idem simili nexu conuenientiũ naturaꝝ. Nec dissõne a ueteribus ipsum esse pticipationẽ diuinitatis uocamus cælũ, quãdo & mundũ archetypũ Zenophanes sphæram appellauit & Saraceni quinimo & nostri deum circulũ uocant.

Amathematicis ascensus ad diuina. Terra inanis. Zenophanes Saraceni

Caput secundum.

Est angelus p ea quæ diximus iam suã naturã pfecte adeptus intellectualẽq; proprietatẽ. Verũtñ nõ dũ habet unde sua munera ipleat intelligẽdi. s. & contẽplãdi, nisi a deo pri9 formis ĩtelligibilibus uestiat̃. Propterea adhuc sunt tenebræ sup faciẽ abyssi. Abyssus intellectualis ꝓprietas ẽ profunda quæq; penetrãs & perscrutans, Sup hanc, tenebræ sunt, donec spiritaliũ notionũ q̃bus oĩa uidet & intuetur radiis

Tenebræ Abyssus

nõ illustrat̃. Scriptũ est autẽ sup faciẽ abyssi nõ sup abyssum. qa idem locus tenebræ & lucis. Lux autẽ.i. species intelligibiles faciẽ tenẽt, i. extrema angelici intellectus qa accidẽtes ei sunt qualitates nõ ad ipsius essentiã spectãt. Q uid ãt mediũ intercedat priusq̃ tenebra depulsa oboriat̃ lux statim annectit dicẽs. & spũs dñi ferebat̃ sup aquas. Dñi spũs qd erit potiusq̃ spũs amoris? Neq̃. n. spiritũ scientiæ ita ꝓprie dñi spiritũ dicem⁹. Q m̃ & sciẽtia qñq̃ abducit a deo, Amor ãt ad deũ sem pet adducit. Hic nisi sup abyssum illã ferat̃ nõ fiet lux. Q m̃ queãdmodũ nõ implebitur luce oculus nisi ad solẽ cõuersus, ita neq̃ angelus spiritali luce implet̃ nisi cõuertat̃ ad deũ, Motus aũt hic cõuersionis neq̃ est neq̃ esse aliud põt in natura angelica q̃ motus amoris. Erat igit̃ spũs dñi amatorius spũs sup abyssum. i. sup angelicũ intellectũ (intelligẽtiã. n. amor cõsequit̃) quo dũ acta & excitata angeli mens ad deũ cõuertit̃. Dixit deus fiat lux & facta ẽ lux in angelo lux. s. formaꝝ intelligibiliũ & fuit ex uespere & mane dies unus, qa ut ꝓbat Auerrois ex intellectu & intelligibili fit magis unũ q̃ ex materia. & forma qd' ut idẽ affirmat, & scribit etiam Moses Aegypti⁹ lõge magis in angelis q̃ in hoĩe ueꝝ deprehendit̃. Cuius ut illos obmittamus hæc nobis satis sit ratio q̃ species angelicæ mẽti indiuidua copula nõ ut humano intellectui accidit uaga & trãslatitia ꝑpetuis nexibus uniunt̃. Spiritus. domini Fiat lux Dies un⁹ Auerrois Moses ægypti⁹

Caput tertium.

Vidimus creatã a deo naturã angeli, eandẽ ad deũ cõuersam spiritu amoris, tũ ab eo illustratã & absolutã luce intelligibiliũ rationũ. Videamus nũc quo iter se ordine angelici exercitus distinguunt̃. Legimus ãt positũ firmamẽtũ in medio aquarũ ubi tres nobis angelicæ hierarchiæ (sic. n. eas semp usitato uocabulo appellabim⁹) indicant̃. harũ prima & ultia ꝑ aquas designat̃, illa ꝑ supcælestes, hæc per eas quæ sunt sub cælo, media illas diuidẽs dicit̃ firmamentũ. Q uæ oĩa si. naturã triũ hierarchiarũ & officia pẽsitemus cõsonare Dionysii doctrinæ magis nequeãt. Suprema hierarchia cũ ut scribit ille soli uacet cõtẽplationi merito ꝑ aquas figurata ẽ, quæ super cælos. id est super oẽm circa mũdana siue cælestia siue terrena actionẽ sunt constitutæ & deum perenni sono indesinenter laudant. Medius autẽ ordo cũ sit cælestibus officiis delegatus, ꝑfecto nõ poterat cõgruẽtius q̃ per firmamẽtum. i. per cælũ significari. Postrema hierarchia & si natura supra oĩe sit corpus supraq̃ cælũ, curat tñ ea quæ sunt sub cælo, & cũ diuidat̃ in principat⁹ archãgelos & angelos oĩm hoꝝ opatio oĩs circa ea ẽ tm̃ quæ sunt sub luna: prĩcipatuũ circa res publicas & reges ac prĩcipes ut ex Daniele cognoscimus archãgeloꝝ circa mysteria & sacras cerimonias. Angeli priuatis studẽt rebus & singuli singulis hoibus adhibentur. Recte igit̃ hic subcælestis exercitus per subcælestes aquas ẽ figuratus. Q ui & rebus præest fluxis atq̃ caducis & illi ordini subest q uersat̃ circa cælestia. Firmamẽtũ in medio aquarum. Aquæ supercælestes Firmamẽtum Aquæ subcælestes

Caput quartum.

Q uid aũt sit aquas quæ sunt sub cælo colligi ad locũ unũ dubiũ esset fortasse nisi hoc nobis Paulus declararet apud quẽ de his angelis q ad mundi huius obeunda munera mittunt̃ legimus esse oẽs administratorios spũs in ministeriũ missos propter eos qui hæreditatẽ capiũt salutis. Vnde possumus ĩtelligere subcælestes has aquas id est angelicos exercitus ad unũ locũ ad vnius scilicet hominis bonũ salutemq̃ ꝓcurandã congregatos pro qua & mittunt̃ ad nos & nunc secundũ quietẽ nunc ẽt uigilãtibus nobis, aliis atq̃ aliis & formis & locis & tẽporibus apparent. Paulus

Quæ sentẽtia quo pacto sit accipiẽda tũc demũ cognoscemus cũ & quo pacto id sit ue℞ quod dicit Moses,aquas.s.ad locũ unũ fuisse cõgregatas,animũ aduerterimus.Neq; eni illud ita est ue℞ ut nusquã distinctis disclusisq; in locis aquæ inueniantur,cum Indicũ mare ab hircano,hircanũ ab adriatico, adriaticũ ab euxino,in numera præterea fluuiorum fontiũ lacuumq; fluenta longissima locorũ inuicẽ intercapedine dispescantur.Sed ideo ad locũ unum congregatæ aquæ dicuntur,quia pticulares hæ atq; diuisæ aqua℞ collectiones uel marinæ uel fluuiatiles oẽs ut inquit Salamon ad primariũ mare tẽdẽtes in unũ oceani locũ uniunť & coeũt.haud aliter est nobis de his angelis intelligendũ,qui sublunaria curãt.Diuersis eni diuersi corpalibus rebus aliisq; ab homine psunt.Q m̃ quẽadmodũ Platonici, ita & nostri crediderũt uariis mũdi huius corruptibilis reb9 uarias spiritales substãtias a

Platonici deo præfectas.Quo circa & Augustin9 nullã esse uisibilẽ rẽ apud nos cui nõ præ

Augusti. sit angelica ptãs,& corpa oia p rationalẽ spiritũ uitæ regi constãter asseruit, id qđ

Grego. & Grego.postea cõfirmauit.Origenes similiter in cõmentariis in librũ numerorũ

Origeñ. opus esse inquit mundo angelis,qui bestiis præsint & animaliũ natalibus uirgul

Damasce torumq; etiã & plantationũ & cætera℞ re℞ incremẽtis . In qua sentẽtia cũ esset &

nus. Damascenus credidit angelũ q peccauit ex his fuisse q despicatissimæ notæ sint,& terrestri ordini præsint.Ve℞ quẽadmodũ hæc oia infra hoiem ad hoiem referunť. ita & ois circa hæc angelorũ cura illi potissimũ subancillať & seruit opæ & studio ut curẽt humana & nostræ auxiliãtes imbecillitati efficiãt,q̃tum quidem patimur ipsi ut pie atq; fæliciter uitã uiuamus . Quare & qđ sibi uelit illa aqua℞ collectio statim Moses intulit ut terra det fructũ herbas & plãtas arbores. Quæ autẽ hæc

Terra de terra ẽ præter eã de qua scriptũ in euãgelio ꝙ alia quidẽ affert fructũ cẽtesimum

qua i euã alia sexagesimũ alia trigesimũ?Terra utiq; animi nostri,de qua Paul9 hæc uerba.

gelio Terra excipiẽs frequẽter ueniẽtẽ sup se imbrẽ si generet herbã opportunã his q

Paulus bus colitur pcipiet benedictionem a deo,quæuero spinas & tribulos pfert reproba est & maledicto pxima.Cuius finis in adustionẽ.Curemus igiť & nos det terra nostra fructũ in tpe suo,det quasi herbas purgatorias uirtutes,det sciam & sapientiã q̃si maiores frutices,det absolutã pfectãq; uirtutẽ quasi libani cedros , ut sit finis eius bñdictio nõ sit adustio.Et audiam9 dicẽtẽ patrẽ.Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni quẽ bñdixit deus.Nec miret quispiã aliud cælũ nobis & terrã pri mo die significare,aliud nũc firmamentũ & aridam id quod ẽt in superioribus libris

Origeñ. obseruauimus,qñ & Origenes & Basilius & pleriq; alii uolũt aliud esse apđ Mo

Basilius. sem cælũ & terrã primo die,aliud aridã & firmamentũ die secũdo.

Caput quintum.

Fauẽt autẽ terræ huic nostræ cælestes etiã uirtutes.Posita.n.in firmamẽto & sol &

Dionysia luna & stellæ ut terrã nostrã illuminẽt.Vide q̃ hæc Dionysiacis mysteriis apte con

ca. ueniãt.Dixim9 de ultima hierarchia delegata curãdis rebus quæ sunt sub luna. id

Mysteria est hũanis.Nũc de media agiť,cui cælestiũ administratio demãdata. Neq; erit de tertia similiter expectandũ ut dicat,de qua dicendũ nihil præter ea quæ dicta sunt, esse.s.eã super cælos.id est supra omnẽ actionis motũ supraq; re℞ omniũ mundanarum administrationẽ contẽplationi tantũ addicta.hoc autẽ loco nec uiolentum, nec alienũ a sacris litteris existimem9 ꝙ lunã & solẽ uocet non quæ uidemus syde ra,sed rectores lunæ & solis angelicas uirtutes. Nã & scriptura cum dicit hominẽ

dei filium fieri p gratiā,hunc nō intelligit quē uidemus caducū & fragilē,sed q̄ re git hūc ipsum quē nos uidemus.& in regnū historia legimus iuxta Hebraicā litte raturā Salamonē his uerbis orantē.Exaudi o cælū,ubi nō cælum tamē,sed cæli ac terræ rectorē & dominū deū appellat.Ita & nos hoc in loco cū solē audim9 & stel las nō sydera,sed syderū præsides angelos intelligamus, qui cū ipsi sint inuisibiles, inuisibilē etiā terrā illumināt.substantiā.s.animi nostri.Nec aut temere aut uulga riter dictū statuta illa ut illuminēt. Sed tā,pprie tā consone his quæ attulimus, ut si non aliunde,hinc certe expositio nostra maxime cōprobetur.Cū enim (ut tradit Dionysius)tres sint actiões angelicę,purgatio,illuminatio,& pfectio, sic sunt distri butæ,ut purget ultimus ordo supremus pficiat.medius autē hic,de quo nunc agi- mus illuminet.Purgant igitur terrā nostrā aquæ inferiores,unde & nitida sub aspe ctum uenit.Purgatā cælestes illumināt.Supcælestes igneo quodā rore atq; uiuifi co pficiunt & fœcundāt,ad tantā sæpe fœlicitatē,ut nō salutares iā herbas sed ipm germinet saluatorē;& nō una uirtus sed Christus plenitudo omniū uirtutum for- metur in nobis.

Historia regum

Caput sextum.

Sequit̄ dari ab elemētis habitatorū multitudinē pisces aues & bruta,ubi me ma- gnæ pfecto angustiæ tenuissent quales nusq̄ alibi ī toto hoc nostro ope,nisi p̄sto mihi esset & Esaias apud quē alata legim9 Saraphin,& Ezechiel apud quē si He bræis credimus & aues & bruta spiritales etiā nobis substātias indicāt,nisi accur- rerent suppetiatū ueteres Hebræi,qui oēs hoc loco angelicā multitudinē insinua ri uolunt a Mose,Dicamus igitur sectātes hoꝝ uestigia redargui hic a,ppheta er- rorē philosophoꝝ,qui crediderūt principales quidē aliquas esse substātias intelle- ctuales,sed negauerūt singulas ex illis(quod dicūt theologi)numerosæ deinceps multitudini ut legionibus duces præesse. Cū ergo nouē ordines angelicos cogita- mus,sitq; unusq; ordo suū ducē sortitus,fingam9 animo ducē illū & principē qua si maximā sphærā cū sequacē exercitū quasi sphæræ illi9 habitatores & ornamētū sicut in aq̄ pisces in aere aues in terra bestias in sphæra octaua sydera cogitamus. & uerū erit illud Danielis decies milia assistebāt ei. & mille millia ministrabāt ei.

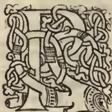
Christus plenitu do oium uirtutū Esaias Ezechiel Veteres Hebræi Vnitates angelica tum legionum. Daniel.

Caput septimum.

Postremo hominis meminit nō quia homo sit angelus,sed q̄a angelici mundi finis & terminus quēadmodū & de natura corruptibili agēs hoiem ēt attulit illius na- turæ,nō ptem sed principiū & caput.Q uo fit ut ad tres mūdos tractatus hois pti neat ad eū qui sibi est ,pprius & ad utrunq; extremū incorporeū.s.& elemētarem. quoꝝ ita est medius ut alterius finis,alterius principiū statuat̄. Sed uideo paratū laqueū nostræ expositionis,cū subiiciat̄ præesse hominē piscibus maris auibus & brutis.Nā si illa nobis naturā angelicā significāt,quo pacto ueꝝ erit quod scribi- tur præesse hoiem illis quē deminutū ab angelis & sciūt philosophi & ,ppheta te- statur.Adsit ille nobis & laqueū cōterat qui & cōtriuit Sathanam sub nostris pedi bus Iesus christus primogenitus ois creaturæ . hic laqueū ,pfecto cōterit & nodū oēm soluit & abrūpit , qm̄ nō solū in eo in quo tota diuinitas corpaliter habitauit adeo sublimata est natura hūana ut homo Christus q̄ homo ē si credim9 Diony- sio angelos doceat illuminet & pficiat, tāto ut inqt Paulus melior angelis effectus q̄to differētius,p̄ illis nomē hæreditauit . Sed & nos oēs q̄bus data ptās filios dei fieri,p gratiā cuius dator ē Christus,supra angelicā dignitatē euehi possumus.

iesus christus prio genitus ois creaturæ Dionysi9 Paulus

EXPOSITIO QVARTA DE MVNDO IDEST HVMANO DE HOMINIS NATVRA. PROOEMIVM LIBRI QVARTI

Ostq̃ de oibus mundi partibus deq; omni natura cęlesti angelica & corruptibili tractatũ satis ꝓpheta ostendim⁹ reliquũ (si ꝓmissi memores sũm⁹) totã iteꝝ lectionẽ de hoĩe interpꝛtari, hoc re ipsa cũ ꝓbaturi, nulla esse i uniuerso hoc ope orationẽ, quę uti de trib⁹ mũdis de qb⁹ actũ su pius ita de hoĩs ẽt natura recõditos sẽsus & ueritates altissimas ñ cõplectat᷑ Nec min⁹ fecerim⁹ opeꝑtiũ si i hac qrta explicanda enarratiõe diligẽtes fuerim⁹ q̃ factũ i suprio rib⁹. Q nã utilis.n. homini q̃ necessaria sit sui cognitio (ut ꝑtereã litterã dephicã) ita ẽ a Platõe in prio Alcibialde demõstratũ ut nihil fecerit reliquũ posteriorib⁹ q; sup hac re q̃si nouũ afferre tẽptarẽt, & ꝑfecto improbũ ac temerariũ illi⁹ studiũ qui adhuc sui ignarus adhuc nescius an scire aliqd possit, reꝝ tamẽ, quę tã ꝑcul ab ipso sũt, cognitionẽ sic audacter affectat. Redeam⁹ igit᷑ i nos: & uideam⁹, ut ait ꝓpheta, quãta bona fecit de⁹ aĩę nostrę. Ne si forsitan insemet agnoscẽda min⁹ diligẽs fuerit audiat patrẽ dicẽtẽ i cãticis: si te ignoras o pulcherrima mulieꝝ egredere & abi post uestigia gregũ tuoꝝ, Videtis quę nos maneat pœna nostrę ignorationis, Abeũdũ ẽ.n.a patre.s.quã abitionẽ & exhęredatio seq᷑, qua qd iscœlicius: Egrediẽdũ itẽ est: utiq; ex nobis. Neq;.n. apud se est animus: q se ipsũ nõ uidet. Q ui aũt se exit a se diuellit᷑, quo qd acerbius: Eundũ tertio post uestigia gregũ nostroꝝ.i. post brutoꝝ uestigia, quę sunt in nobis, de qbus in expositione satis dicemus, quo qd miserius: qd despicatius & cõtemptibilius: fieri.s. pedissequos bestiaꝝ quaꝝ nos duces natura statuerat. Igit᷑ nõ post brutoꝝ sed post Moseos uestigia incedẽtes ingrediamur nos ipsos ingrediamur animi penetralia ipso nobis ꝓpheta aditum reserante, ut in nobis cum mũdos oẽs tum & patrẽ & patriã fœliciter agnoscamus.

Lr̃a delphica · *Plato* · *Triplex pœna ignorationis sui* · *Supra se* · *A se* · *Post se*

Caput primum

Priusq̃ iuxta uerba ordinẽq; ꝓphetę expõnẽ accuratius digeramus, oportet pręfari aliq̃ de hoĩs natura obiterq; dictiones aliquas exponere, ut totius deinde sensus aptior sit intellectus. Cõstat homo ex corpore & aĩa rõnali. Rõnalis animus cęlũ dicit᷑. Nã & cęlũ aĩal a se ipso motũ uocat Aristoteles, & aĩus noster (ut ꝓbãt Platonici) substãtia ẽ se ipsam mouẽs: Cęlũ circulus ẽ: & animus itidẽ est circulus, qn ĩmo ut scribit Plotinus, ideo cęlũ circulus, qa aĩus eius circulus est. Cęlũ in orbẽ mouetur. aĩus rõnalis a causis ad effectus se trãsferẽs, rursusq; ab effectibus recurrens in causas rõcinatiõis orbe circũuoluitur. Atq; hęc qdẽ si singula essent enarranda his. qui alibi ea nõ legerũt, non Moseos iam, sed Aristotelis Platonisq; essemus interpretes. Corpus dicit᷑ terra, qm̃ terrosa & graui substãtia est. Q uare & de humo factũ (ut scribit Moses) homini dedit appellationẽ, Veꝝ inter terrenũ corpus & cęlestẽ animi substantiã opus fuit medio uinculo, qđ tam distãtes naturas inuicẽ copularet. huic muneri delegatũ tenue illud & spiritale corpusculum, qđ & medici & philosophi spiritum uocant. Q uem & diuiniore esse natura q̃ elemẽta & cęlo ꝓportione rñdere, Aristoteles scribit, hic lux nuncupatur, quę cognominatio cõuenire magis nõ posset phliosophoꝝ sententię & medicoꝝ, quoꝝ oĩum communis est cõsensus, esse illũ substantia maxime lucida, & nulla re magis q̃ luce gaudere

Animus rõnalis · *Aristote.* · *Platonici* · *Plotinus* · *Corpus* · *Spiritus* · *Aristote*

foueri & recreari. Acceditq; queadmodū ōis cælorum uirtus(ut scribit Auicēna) uehiculo lucis ad terram trāsfert, ita ōis animi uirtus, quē cælū uocauimus, ōis potestas uita.s.motus & sensus lucido spiritu intercedēte ad hoc corpus terrenū, quod terrā uocauimus cōmeat & trāsfuudit. Descendamus iam ad uerba ꝓphetæ, apud quē primo uidemus creari cælū & terrā extrema.s.nostræ substātiæ uim rōnalem, & corpus terrenū quæ postremo cū fit lux.i.lucidus accedit spiritus, sic uniuntur, ut ex uespere & mane.i.ex corporis nocturna & matutina animi natura unus fit homo.& qm̄(ut ostēdimus)ꝑ hāc lucē ōis uitalis sensualisq; uirtus ad terram nostram descēdit, merito ante lucis natale terra fuit inanis & uacua. Cui uitæ motusq; beneficia nisi per internūtiū lumen paticipare suū cælū nō poterat. Quare & statim cām adiunxit inanitatis, quia.s.sup eā adhuc tenebræ erāt luce nōdum exorta. Auicēna

Caput secundum.

Sed restat adhuc quærēdū quid illud sibi uelit, spiritus dñi ferebatur super aquas, Traditur hic de aquis indiscreta & uniuersalis doctrina, quæ die sequēti magis distinguitur, cū alias docet esse quæ sunt sup cælum, alias quæ sunt sub cælo. Quorum omnium si uerum sensum desideramus consulamus ipsam naturā qua nostet ꝓpheta(ut sæpe diximus) adamussim effigiat & repñtat. Factam uidimus mentionē de triplici parte humanæ substātiæ uidelicet de rōnali de mortali hoc corpore & medio spiritu. Duæ reliquæ sunt. Nā inter partē rōnalē qua hoīes sumus & omne illud qđ corporeum est in nobis siue sit crassum siue sit tenue & spiritale media est pars sensualis qua brutis cōicamus.& qm̄ nō minor nobis cū angelis q̄ cū brutis cōiucatio queādmodū infra rōnē est sensus, unde cōmertiū cum aīmalꝰ ita supra rōnē intelligētia est ꝑ quā dicere illud Ioānis possumus. Societas nr̄a cū angelis est, Vides qd infra qd supra nr̄am sit rōnē. Q đ si rō cælū dr̄(ut cōprobauimus)manifestum iā quæ in nobis aquæ supercæleste, quæ itidē subcæl estes, Diuersa āt rōne utriq; patri intellectuali.s.& sensuali aqꝶ cōgruit appellatio, illi qa diuinaꝶ illuminationū radiis maxime puia, huic qa caducisr cbꝰ & fluxis inhiat & delectať. Cuius diuersitatis satis nos admonet, cū hanc statuit sub cælo ubi fluxa oīa atq; caduca, illā supra cælū ubi sinceræ & ꝑpetuæ itelligētiæ admistratio, Cū igr̄ prio die spm̄ dñi incubantē legimus aqs sintq; aquæ bifariā discretæ utiq; de his aqs quæ sunt sub cælo dictū nō accipiemus, qm̄ sup has non spūs dñi, sed cælū potius deferť. Reliquū ut de his dictū sit quæ sunt sup cæulm. Vnde nobis maximū dogma de aīa reseratur. Intellectum.n, qui est in nobis illustrat maior atq; adeo diuinus intellectus siue sit deus(ut qdā uolūt) siue ꝓxima hoi & cognata mens ut fere oēs Græci ut Arabes ut Hebræoꝶ plurimi uolūt. Quā substātiā & Iudæi philosophi & Abunasar Alpharabius in libro quem scribit.de principiis expressis uerbis spm̄ dñi appellauit. Nec factū sine causa ut priusq̄ hominē ex aio & corpore ninculo lucis cōstituisset huius rei meminerit, idest delationis spūs sup aquas, sed ob id factū ne forte crederemus non adesse spiritū hūc nostro intellectui nisi cum esset corpori copulatus. Quod & Moses Aegiptius & Abubacher. Arabs, & quidam alii falso crediderunt, Aīa sensualis. Ratio Intelligētia Ioannes Intellectus diuinus ipar ticipatus Græci Arabes Hebræi Abunasar Moses ægyptiꝰ.

Caput tertium,

Restat ut exponamus qđ sit quod ait aquas quæ sunt sub cælo idest sensuales utres quæ sub parte sunt rōnali cōgregari ad locū unū. Manifestissimū auē hoc non ōino rudibus philosophiæ. Nā sensitiuæ omnes uirtutes ad sensum quē ex re ipsa Abubacher Arabs

Aristote. uocamus cōmunē:hic aūt si Aristotelē sequimur est in corde:uti flumina ad mare confluūt. Nec absurde dixerimus ab eo mari qnq; corporis sensus:quos uidemus auditū uisum gustum tactū olfatū quasi qnq; maria mediterranea diffusos intrare

Plato. corporis continentē:quæ aperta in tehetheto Platonis snia fuit.& qm̄ ex pfectione sensitiuaꝝ uiriū quā ex hac ad suū fontē collectione intelligimus corpori qđ uocamus terram & uita salus & nutrimētum prouenit:recte:post illā aquaꝝ cōgregationem terram inducit statim uiridem & florescentē. Præstiti enim a natura sensus oibus mortalibus ad uitā corpori salutēq; pcurādā,ut per eos cognoscāt quæ sibi noxia quæ salutaria tum cognita per appetentiā sensibus annexā illa respuāt,hæc desiderēt,postremo per cōiugē potestatē motricē fugiant mala utilia psequantur. Videt oculus cibū:olfaciunt nares,accedūt pedes,capiūt manus,palatū experitur. Quæ omnia ideo dicimus ut cognoscamus apte cōiunctā stabilimento aquarū.i. sensitiuaꝝ uiriū,terræ quæ iādiu nobis corpus significat uberem fœlicitatem.

Caput quartum.

a T uero cū multis rōnalis natura & uirib9 & potētiis distinguat̃ de nuda ei9 substātia supra ē dictū. Nūc de ornatu atq; ut ita dixerim regia eius suppellectille dicēdū. Hoc est q; scribit posita in firmamēto lunā solē & stellas,& qdē phi iuniores solē itellectū q actu ē lunā eū q ē potētia forte iterpretarent̃. Sed qm̄ nobis magna de hac re cū illis cōtrouersia nos iterim sic exponamus ut q̄ pte ad aq̄s supiores ad dñi spūm aīus uergit,ppterea q; totus lucet sol nūcupet̃,q̄ uero aq̄s inferiores.i.sensuales potētias respicit,unde infectiōis aliquā cōtrahit maculā lunæ

Platonici habeat appellationē. Solē hoc mō acceptū græci Platonici διανοιαν lunam uero δοξαν pro suæ doctrinæ dogmatis appellarēt. Q m̄ aūt dū a pria pegrinamur, & in hac uitæ pñtis nocte & tenebris uiuimus ea pte plurimū utimur quæ ad sensus deflectit̃:uñ & plura opinamur q̄ scimus,Cū uero dies futuræ uitæ illuxerit alieni a sensibus ad diuina cōuersi supiori alia pte intelligemus,recte est dictū hūc nostrū solē præesse diei,Lunā aūt præesse nocti. Itidē qa exuti nos moribūdam hanc uestē unico solis lumine id cōtuebimur,qđ in hac corporis miserrima nocte plurimis uirib9 atq; potētiis uidere poti9 conamur q̄ uideamus,icc irco unico sole dies lucescit,nox cōtra plurimas stellas cōponēdi.s.uim & diuidēdi rōtinandi item definiendi & quæ sunt reliquæ,lunæ q̄si minus potēti auxiliares corrogat & counit.

Caput quintum.

b Actenus de uirib9 animi cognoscētib9. Nūc ad trāsfert quoꝝ opus appetere iræ uidelicet & libidinis.i.ꝯcupiscētię sedes.has p bestias designat & irrōnale genus uiuētiū,qa sunt nobis cū bestiis cōes,& qđ ē infœlicius ad brutalē sæpe nos

Chaldæi. uitā impellūt. Hinc illud Chaldæoꝝ Vas tuū inhabitāt bestiæ terræ.& apud Pla-

Plato tonē in re.p.discimus hre nos domi diuersa genera brutoꝝ,ut nō sit creditu diffici

Pythag. le paradoxon Pythagoricū(si recte itelligat̃)iprobos hoies migrare i bruta. Intus

Theocri. eni atq; i nr̄is adeo uiscerib9 bruta sunt ut nō pcul pegrinādū sit ut migremus ad

Circe illa.hinc fabulæ Circeæ,& Theocriti illud,quos dea aspexerint uirt9.s.& sapia circeis poculis labefactari non posse. Sed uideamus q̄ hoꝝ brutoꝝ differētiā Mosaica lectio nobis isinuet. Alia ab aq̄s quæ sūt sub cælo,alia a terra pducunt̃. Aquæ ut diximus significāt sensualē partē quæ ē sub cælo,qa subest rōni. & illi proxime famulat̃. Terra est hoc ipsum corpus terrenū & fragile quo circūdamur. Conside-

remus igitur an ex affectibus qbus mouemur,alii ad corpus,alii ad sensum interiorē quē phātasiā uocāt phi,magis attineāt. Ad corpus spectare mihi uident q uel ad cibū uel ad uenerē īpellūt. Nā hi nobis dati a deo tū ad tutelā corpis qd nutrimus tū ad liberorū pcreationē: in qbus simus supstites cū in nobis ipsis occūbimus. hisdē nos abutimur allecti plusq̄ decet uoluptatis illecebra,p gulā & p libidinē curā carnis ut inquit Paulus faciētes in desideriis. In cui9 uerbis id annotandū nō esse dictū ne carnis curā feceritis. sed ne feceritis in desideriis, qa. s. utendū illis ad necessitatē,nō ēt ad uoluptatē,multo minus nostra fœlicitas in eis cōstituenda. hos ergo affect9 p iumēta & feras itelligam9,q terræ potiusq̄ aquaꝝ fœtus dicūt, qa p crassioris huius corpis mēbra & explent & excitant & nobis ad eius salutē p curati a deo fuerūt,q̄q̄ illis fiāt exitio:q & crapulis marcescūt & uenere dissoluuntur. Ad aqs āt. i. sensum imaginatiōis affectiones illas referam9,quæ spirtales magis & nostræ poti9 cogitatiōis q̄ carnis soboles dici pñt. Q d genus sunt quæ ad honores ad irā ad ultionē & cognatas his reliquas affectōes nos uocāt. Necessaria hæc & utilia modice utētibus. Irascendū. n. sed itra modū & ultio sæpe op9 iustitiæ,& sua unicuiq; tuēda dignitas,nec recusandi honores,q honestis artib9 comparant. Q d ideo dico:ne cū hæc bruta quæ sensuales appetētias idicāt de9 creauerit creatisq; bñdixerit,si sint mala ex sua natura credam9 cū manicheis a malo principio & nō a bono poti9 deo cōdita fuisse. Bona igit illa oīa & homini necessaria,sed nos inde ad ambitionē furorē excādescētiā supbiāq; excedētes,mala facim9 nostra culpa,quæ ille optimus optima instituerat. **Paulus** **manichei**

Caput Sextum.

Videte āt q̄ his quæ diximus adamussim cōueniat q̄ subiicit factū a deo hominē ad suā imaginē ut præesset piscibus auibus & bestiis quæ tū aquæ tū terra pduxerāt:& quidē de hoīe iā supra disputabam9,sed nūc primū in eo dei imaginē itelligimus. Vñ illi in bruta dictio & Imperiū. Sic & n. a natura istitut9 hō ut ratio sensibus dñaret frenaretq; illius lege oīs tū iræ tū libidinis furor & appetētia. sed oblitterata imagine dei per maculā pcti cepimus miseri & infœlices seruire bestiis nostris,& cū rege Caldæo diuersari inter illas humi pcūbere cupidi terrenoꝝ obliti patriæ obliti patris,obliti regni,& date in nobis in priuilegiū pristinæ dignitatis. Scilicet hō cū in honore esset nō intellexit,sed compatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. **rex Chaldæus.**

Caput Septimum.

Verū sicut oēs in primo Adā q obediuit Sathanæ magis q̄ deo, Cuius filii secūdū carnē deformati ab hoīe degeneramus ad brutū,ita in Adā nouissimo Iesu xpo qui uoluntatē patris ipleuit & suo sanguine debellauit neqtias spiritales. Cui9 filii omnē secundū spm̄,reformati p gratiā regeneramur ab hoie in adoptionē filioꝝ dei: si mō uti in illo ita in nobis priceps tenebraꝝ & mūdi huius nihil inuenerit, **Iesus christus** **Adā nouissimus**

EXPOSITIO QVINTA DE OMNIBVS MVNDIS DIVISIM ORDINE CONSEQVENTI PROEMIVM LIBRI QVINTI.

Vemadmodū Moses uti ostēdimus singulis in ptibus sui cōtextus de omnibus simul mūdis intellectuali. cælesti. elementari. humanoq; disseruit,imitatus naturā. Imo naturæ artificē deū,qui in singulis mūdis oēs cōplexus ē,ita ad eiusdē naturæ exēplū quæ proprias sedes ppria iura & peculiares unicuiq; leges distribuit,propheta ēt nī mirabili & pfecto diuinæ artis magisterio scripturam

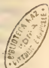
suā ita disposuit,ut q̄q̄ ubiq; de oībus eadē facie eodēq; uerbo℞ uelamine disputa
ret,peculiariter tñ singulis mūdis singulas sui opis ptes cōsequēti ordine adiudica
ret.Q đ ostēsuri incipiemus primā pticulā de primo mūdo.i.angelico iterptari, tū
Home- deinceps reliquas de reliq̄s aureā illā homericā catenā & Platonicos annulos a ui
rica cate- ua opificis uirtute quasi a uero lapide indomiti.Herculis appēsos in Moseos uer-
na, bis sagaciter speculantes. Caput Primum.

Platonici Dicturi autē de natura angelica,quæ purus ē intellectus, id primū aīo cōcipiam9
annuli mētes esse q̄si oculos quosdā.Q đ.n.est oculus in rebus corporeis,idipsum ē mēs
in genere spirituali.Oculus & si mixtura suæ substātiæ intimæ aliqd lucis posside-
at:ut uisionis tñ munere fungat́ externa indiget luce,in q̄ rerū colores & differen-
tias speculat́.Nec ē ,ppterea q, sua natura nō sit uisus,& si nō uideat nisi beneficio
lucis.Nā & aures,ne dicā in aīata,& reliquæ oēs corpis ptes collustrant́ luce , nec
tñ uidēt.Id igiť uidēdi naturā sortitū est & p essentiæ suæ rōem est uisus,quod re
cepta luce uidere pōt.Cōsideremus hæc eadē in itellectibus.Intellectus oculi sunt
itelligibilis ueritas lumē est,& itellectus ipse intelligibilis cū sit intimæ aliqd lu-
cis habet.Q ua seipm pōt uidere,sed nō pōt & reliq̄. Ve℞ idiget formis ideisq; re℞
qbus uti radiis quibusdā inuisibilis lucis intelligibilis ueritas indubie cernit́. Nec
,ppterea dicendū est ut p exemplū oculi declarauimus nō esse illos natura intelli-
gētes,atq; ex accidēti pari cū nostris animi cōditiōe itellectualē ,ppietatē sortitos
hinc illorū manat snia q itellectus appellationē deo indignā existimāt. Q uia si in
tellectū quasi oculū capimus q nō ex se,sed lucis pticipatiōe uidet, cū deus sit lux
(Lux eni est ueritas)& uisio actio sit qua oculus lucē attingit nō eget de9 hac ope
ratione q est ipsa lux,tāto a re℞ oīm ignoratōe q̄ angeli remotior q̄to abest magis
a tenebris lucis natura q̄ oculi.Sed redeamus ad angelos.Oculus.i.substātia intel
Angeli lectualis nō oīno est simplex,alioquin aduētantis lucis cōpositionē nō pateret́. hic
constant cōe proloquiū cōstare angelos ex actu & potētia, q̄q̄ anxia est disputatio quid ille
actu & actus,quid illa potētia,& quæ ratio cōpositionis,quid item Auerrois arabs uolue-
potentia rit,cū utrunq; intellectū & eum qui actu & eū qui potentia est in omnibus citra
Auerrois deū intellectibus esse dixerit,sed sufficit nobis quantū attinet ad hunc locū cōmu-
arbas nis sentētia utcunq; accipiatur.Hæc quæ diximus omīa aperit nobis Moses in pri
mo die.Patitur eni substantiā angeli in cælū & terrā naturā.s.actus & naturā po-
tentiæ.Eadē autē res uti diuersas ,ppietates.Ita & diuersa habet cognomīa. Q ua
re hic idē actus dum uti uirtus uisum oculo largiens utq; potentiæ consumatio ac
cipitur dicitur cælum q, ea sit habitudine ad potentiam,qua est cælum ad terram.
Rursus qua lucis indigus est nec obire per se proprium munus intelligentiæ pōt
per aquas figuratur.Corpus luminis quidē capax sua tamen natura minime lucēs
Est & alia ratio similitudinis q, iste actus potentiæ,quā terram uocat,uti aqua ter-
ræ proxime adest,Sed iam uerbis ,pphetæ congrediamur . Creauit deus cælum &
terram,naturam actus & naturam potentiæ,ex quibus angelum conflat.& terra q
dem id est potentia inanis est & uacua.inanis actu & uacua luce,quam non nisi a-
quis intercedentibus excipit,& quoniā circa idē fiunt contraria ad idemq; pertinet
hospitari lucem & tenebras,adiunxit & tenebræ erant super faciem abyssi. Neq;
Abyssus. dixit super terram.Abyssus enim nihil est aliud(nisi uocabulo abutamur)q̄ aqua
quid sit rum profunditas. Super has aquas ferebat́ spiritus domini , spiritus utiq; qui ab

apostolo Iacobo pater luminium dicitur, a quo mox super eas id est sup angelicas mentes lux intelligibilium formatum exoritur. Quod intellexerunt forte & saraceni dicentes eductos angelos a deo de tenebris ad lucē adimpletosq; æterna lætitia. Intelligentiā.n.uoluptas cōsequit͂,qua nulla maior qua nulla uerior nulla est permanentior. Iacobus. apostol⁹ Saraceni

Caput Secundū.

Huic mūdo proximus est cælestis. Cuius illa prima proprietas q̄ interstitiū ē vtriusq; mūdi intelligibilis.s.de quo nūc diximus.& sensibilis huius quē nos icolim⁹. Nec possumus mediæ alicuius naturæ essentiā euidētius indicare,q̄ si exprimam⁹ qbus cōcludat͂ extremis,qñquidē de extremis natura media tempat͂. Maximā igitur de cæli cōditiōe nobis sciam aperit,cū inter aquas & aquas.i. angelicas & corruptibiles substātias mediū cælū nō tā situs q̄ essentiæ ratiōe positū dicit. Per aqs autē iā diximus intelligi formas:quæ potētiæ quasi terræ ꝓximæ adsunt, essentiāq; perficiūt. Quēadmodū autē alia angelorū alia elementoꝝ terra:quia diuersa in utrisq; potētia,Ita alia atq; alia aquarū utrobiq; ratio id est formarū est. Inter has uere mediū cælū inde diuinā uitā hinc corporationē,inde incorruptibilē,hinc uisibilē substātiā,inde essentiæ firmitatē,hinc loci mutationē,inde quicquid idem est simplex & uniforme,hinc quicquid uariū mixtū & dissimile habet, sic opificis ꝓuidentia disponente sortitū est.

Caput Tertium.

Post hæc de elementoꝝ integritate & positura & ordine nos breuiter admonet p collectionē aquarū ad locū unū & præscriptas mari leges ne terrā obruat. Nihil ē enī quod magis indicet esse in elemētis præter corporeæ brutæq; naturæ inclinationē inditas leges ab intelligēte causa,a qua & regunt͂ & suis in sedibus detinētur, q̄ hæc aquarū repagula,quibus cohercitus oceanus,cuius ad totū se terræ ambitū impetus ferret,quēadmodū ignis totus toti aeri incubat quasi tamē uirga admonitus pædagogi pedē refert,nec se ulterius ꝓfert q̄ nostra salus & uita oīm animantium postulat. hoc neq; ad materiæ necessitatē quæ ad globi figurā oīa potius elemēta pariter inclinat,nec ad fortuitū atomoꝝ cōcursum , qualē somniat epicurus, nec ad vim seminariā naturæ mutæ,ut ait Straton:ignare totius finis referri pōt, Sed ad solā finalē cām,ad quā dirigere solius est mētis & prouidentiæ intellectualis. Propterea factū ut & hic Moses tractaturus de ordine elemētoꝝ huius tantū rei meminerit,& a prophetis totiens hoc quasi potissimū argumentū diuinæ potētiæ & sapientiæ afferat͂ in mediū. Hinc in ꝓuerbiis cū certa lege & gyro uallabat abyssos. hinc illud qui circūdedit mari terminū suū,& apud Hieremiā. Me ergo nō timebitis ait dñs,qui posui harenā terminū mari. Et illud terminū posuisti quē nō trāsgredient͂,nec operient terrā. Quoniā autē tota elemētoꝝ cōstitutio ordinat͂ admixta ea præsertim quæ sunt uiua,iccirco post terræ aquarūq; ordinē & firmamentum subiecit statim præceptum terræ ut germinaret plātas. cuius alioqn operis tractatus ad quintum potius diem spectabat. Epicurus Straton. Hieremias.

Caput Quartum.

Postq̄ egit de sphæra cælesti & elemētari: ꝓptereaq; de tota integritate corporeæ uniuersitatis,restabat dicēdū de icolis & ciuib⁹(ut ita dixerim)ciuitatis hui⁹ mūdanæ cū cælestibus,de qbus agendū primo quasi de senatu præfectisq; urbis,tum etiā terrestrib⁹ quasi de plebe & populo. Cælestiū igit͂ primo meminit,que posuit deus in firmamēto ut essent in signa & tēpora ut lucerēt in cælo,& terram illumi-

narent,solē dico lunā & stellas Altissimæ hic pertractandæ essent qōnes, & quæ si
bi singulæ iustū uolumen exposcerent,quo pacto hæc sint sydera in firmamētoʻ an
uti ptes eius nobiliores,quod sentiūt pipathetici,an aialia in suis sphæris. in aqua
Eu sebius pisces iumenta in terra,quod Eusebius Medus & Dyodorus uolūt,Cōgressum hic
medus item locus cū genethliacis sibi exposceret diuinādi per astra & prænoscendi futuros
Dyodor9 euētus sciētiā hinc cōfirmātibus q̄ Moses sydera in signa posita adeo dixerit, scien
Basilius tiā nō mō a nr̄is ut a Basilio,qui recte eā occupatissimā uanitatem uocauit, & ab
Appolli- Appollinario & a Cyrillo & Dyodoro acriter taxatā, sed quam & boni pipathetici
narius. respuunt,& Aristoteles cōtēpsit,& q̄ ē maius & a Pythagora & a Platone & ab oī
Cyrillus. bus stoicis repudiatā fuisse auctor ē Theodoritus,Q uærendū hic ēt de natura sy-
Dyodor9 dex̄,de motu,de principatu,de lunæ maculis deq̄ oī syderali scia aliqbus forte ui-
Aristote- dereť. Vex̄ ad hæc si descendamus q̄q̄ sint pulchra & digna cognitu,audiemus for
les. tassis horatianū illud. Sed nunc non erat his locus. Q uare ad opus hæc destinatum
Pythago- differimus,quo Aristotelē Platoni conciliantes uniuersam phiam uiribus tractan-
ras. dam examinandamq̄ suscepimus.

Caput Q uintum.

Plato. Veniam9 igr̄ ad Mosem, q postq̄ de cælestib9 dixit,terrestriū aialiū meminit ordi
Stoici. ne cōgruenti,quæ uel aquas uel terrā uel aerē inhabitāt, si tn̄ inhabitare aerem uo
Theodo- lucres dici pn̄t.Nemo hic expectet aut exigat a nobis disputatiōem quo pacto cor
ritus. pora aialium ex elementis aut quid sint inditæ a deo naturis rex̄ seminariæ rōes,sit
Horatius ne itē uita brutox̄ de sinu educta materiæ,an a diuino potius principio oīs uita pro
Plotinus ueniat,ut constantissime asserit Plotinus, quē mox latine legendum dabit in publi
Marsili9 cā utilitatē Marsilius Ficinus nr̄ longioribus ēt argumētis illuminatū.Cui sniæ suf
Ficinus fragari fortasse uidebitur hoc loco,ppheta,cū postq̄ dixit,pducāt aquæ reptile aiæ
uiuentis,adiecit postea creauit deus oēm aiam uiuētē,ubi nō id dūtaxat quispiā ob
seruatet,q̄ & aquæ pducant deo iubente,& deinde ēt deus pducat. Verum & il
lud quod ubi de dei opere agitur scriptum ē creauit deus aiam uiuentē, ubi aūt de
aquis nō aiam,sed reptile aiæ uiuentis,quasi aquis uehiculum potius ai.i. corporis
Tres ge- mixtio accepta referatur,deo aūt.i,diuino principio aiæ substantia,quæ uitæ datrix
nerales motus sensus temperato iam corpori extrinsecus illucescat. Sed de his alias. Inter
differen- aialia terræ tria memorat Moses iumenta reptilia & bestias,in quibus tres differen
tiæ bruto tias brutox̄ irrationaliū,quibus nec plures sunt,in cōe nobis insinuat, Sunt eni3 be
rum. stiæ quæ pfecta sunt phantasia medium inter irrōnalia locum sortitæ erudiri autē
ab homine aut mansuescere nesciunt. Sunt reptilia quæ imperfectam habent phan
tasiam media quasi inter bruta & plantas. Sunt iumenta. Q uæ & si carent ratione
disciplinæ tamen humanæ quoquo modo capaces cum sint,rationis aliquid partici
pare uidentur mediam quasi sortita conditionem inter bruta & homines.

Caput Sextum,

Hactenus de tribus mundis supcælesti cælesti & sublunari. Nunc agendū de hoīe
de quo est scriptū,Faciamus hoiem ad imaginem nostrā,qui nō tam quartus ē mū
dus quasi noua aliqua creatura q̄ trium quos diximus cōplex9 & colligatio. Est
aūt plerunq̄ consuetudo a regibus usurpata & principibus terræ,ut si forte magni
ficam & nobilem ciuitatem condiderint Iam urbe absoluta imaginem suā i medio
illius uisendam omnibus spectandāq̄ constituant. Haud aliter principem omniū
deum fecisse uidemus:qui tota mundi machina constructa postremū oium hoiem

in medio illius statuit ad imaginē suā & similitudinē formatū. Sed ardua est quæstio cur hoc priuilegiū sit homis imaginē hře dei. Nā si Melitonis explosa insania, qui hūana effigie deū figurauit, ad rōnis mētisq; naturā recurram9, quæ uti Deus intelligēs est inuisibilis, itē & incorporea inde uti q; cōprobabim9 esse hoiem similem deo præsertim qua pte in aīo trinitatis imago repsentat. Verum agnōscemus hæc eadē quāto in angelis sunt q̄ in nobis & potiora & cōtrariæ minus naturæ ad mixta tanto cū diuina natura plus similitudinis & cognationis habētia. Nos autē peculiare aliquid in homine quærimus, Vnde & dignitas ei ppria & imago diuine substantiæ cū nulla sibi creatura cōmunis cōperiat. Id quid esse aliud potest. q̄ q; hominis substātia (ut græci etiā aliqui interpretes innuūt) oim in se naturarū substātias & totius uniuersitatis plenitudinē re ipsa cōplectit. Dico autē re ipsa quia & angeli & quæcunq; creatura intelligēs in se quodāmodo cōtinet oia, dum plena formis & rationib9 oim rerū oia cognoscit. At uero quēadmodū deus nō solum ob id quod omnia intelligit, sed quia in se ipso ueræ rerū substātiæ perfectionē totam unit & colligit, Ita & homo (q̄q̄ aliter ut ostēdemus alioquin nō dei imago, sed deus esset) ad integritatē suæ substātiæ oēs totius mūdi naturas corrogat & counit, Quod de nulla alia creatura siue angelica siue cælesti siue sensibili dicere possum9. Est autē hæc diuersitas inter deū & hominē, q; deus in se omnia cōtinet, uti omniū principiū, homo autē in se oia cōtinet uti omniū mediū, quo fit ut in deo sint omia meliore nota, q̄ in se ipsis, in homine inferiora nobiliori sint cōditione, supiora autē degenerent. Sunt ignis aqua aer & terra per uerissimā proprietatem naturæ suæ in crasso hoc & terreno hominis corpe, quod nos uidemus. Est præter hæc spiritale aliud corpus diuinius (ut inquit Aristoteles) elemēta, quod cælo pportione rūdet. Est præterea in homine uita plantarū omnib9 his apud eū qbus & apud illas muneribus fungēs nutriēdi augēdi & generādi, Est sensus brutorū tam intimus q̄ externus. Est cælesti animus ratiōe pollēs. Est angelicæ mētis pticipatio. Est harum oīm simul in unū cōfluentiū naturarū uere diuina possessio, ut libeat exclamare illud Mercurii. Magnū o Asclepi miraculū est hō, hoc præcipue nomine gloriari humana cōditio pōt, quo etiā factū, ut seruire illi nulla creata substātia dedignetur. Huic terra, & elemēta, huic bruta sunt præsto & famulantur, huic militat cælum, huic salutē bonūq; pcurant angelicæ mētes, si quidē uerū est, quod scribit Paulus esse oēs administratorios spūs in ministeriū missos, ppter eos qui hæreditati salutis sunt destinati, Nec mirū alicui uideri debet amari illū ab omnibus. in quo omnia suum aliquid. imo se tota & sua omnia agnoscunt.

Melito

Qua in parte hō dicitur similis deo

Graeci interpretes

Diuersitas inter deum & hominē.

Aristote.

Mercurius

Suprema hōis dignitas.

Paulus

Caput Septimum,

Homini mancipant terrestria, homini fauēt cælestia, quia & cælestiū & terrestriū uinculū & nodus est, nec possunt utraq; hæc nō habere cū eo pacē: si modo ipse secum pacē habuerit, qui illorū in se ipso pacē & fœdera sancit, At caueamus quæso ne in tanta dignitate cōstituti nō intelligamus. Verū illud ante oculos semp animi habeamus uti & certā & exploratā & indubiā ueritatē, sicuti fauēt oia nobis eam legem seruātibus quæ nobis est data, ita si p peccatū p legis præuaricationē de orbita defecerimus, oia aduersa infesta inimicaq; habituros. Rationabile.n. ut quēadmodū nō modo nobis, sed uniuerso, quod in nobis cōplectimur, sed auctori ipsius mūdi omnipotēti deo iniuriā facimus, experiamur etiam oia, quæ in mundo sunt,

Homo terrestriū & cælestiū uinculum & nodus ē.

& deum in primis potētiſſimos uindices & acceptæ iniuriæ grauiſſimos ultores. Hinc extimemus:quæ pœnæ quæ ſupplicia maneāt tranſgreſſores diuinæ legis. Oraculū Hi ſunt:qui(ut dixit oraculum) δαιμονες οι φοιτωσι περι χθονα και περι ποντον ακαμαντοι δαμνανται υπαι μαστιγι θεοιο id eſt qui pergnut circa terrā & circa pōtū & infeſſi domant ſub uerbere dei.hos cælū:hos terra : hos tota mūdanæ rei,p.incōcuſſa iuſtitia fulminat & pſeqtur,Rei ſunt.n.uiolatæ uniuerſitatis & læſæ maieſtatis diuinæ , Cuiūs imaginē fœdiſſima iniquitatis macula deturparunt,Hinc factū fortaſſe , ut apud prophetas cū qd adeo aut præceptū aut uetitū promulgat citētur cœlū & terra teſtes.ſ.quia & pcepti trāſgreſſio illa ēt uiolet,& de cōi accepta cōtumelia ipſa quoq; de improbis dū deo miniſtrāt pœnas ſūt acceptura & oīo oēm inſaniā ſupat adduci ut credamus cuipiā in ciuitate aliq poſito decorato ſūmis honoribus licere in principē,i uniuerſā rē pu.de ſe optīe meritā īpune delinquere,ac nō poti⁹ dari illū torquēdū ſtatī & cruciādū lictoribus & carnifici,aut totius populi cōſenſu lapidibus obruēdū,Sūt aūt carnifices,Sūt lictores Improbi dæmōes in hac dei re.p,improbi dæmones uiliſſimo miniſterio addicti i pœnā antiq ſceleris hinc illud Pauli Tradidi illū Sathanæ in īteritū carnis.hinc dæmonis ultoris ēt a- Paulus pud Orpheū cognoīatio,ſi forte uſis minus credam⁹ , Q ueādmodū āt ſcelera ho- Orphe⁹, minū oīs creatura odit & execreat,ita recta illi⁹ uita & īſtitutio oibus grata ē,omnib⁹ placet.Neq;.u.(ut ita dixerim)nō admitti in pticipatū & boni ei⁹ & mali oīa pñt,quæ tā arcto nexu illi implicita & cōiuncta ſunt.hic illud euāgelicū,Si pœnituit pctōr exultare lætitia oēs angelos,hinc myſterii illi⁹ apta rō,qd' abſcōditum fuit a ſæculis,ut corrupta i prio Adā & deturbata de ſuo ſtatu natura uſa p Chriſti crucē iſtauratet.Scilicet nſa cā fili⁹ dei & hō fit & cruci affigit. Nā & cōgruū fuit ut q eſt imago dei iuiſibilis priogenit⁹ oīs creaturæ in quo cōdita ſunt uniuerſa,illi copularet unione ineffabili,q ad imaginē fact⁹ ē dei,q uinculū eſt oīs creaturæ,in quo cōcluſa ſunt uniuerſa.Nec erat ſi cū hoīe tota natura periclitabat ei⁹ iactura aut negligēda aut reparāda p aliū q̄ p quē tota fuerat inſtituta natura .

EXPOSITIO SEXTA DE MVNDORVM INTER SE ET RERVM OMNIVM COGNATIONE .PROEMIVM LIBRI SEXTI

Veſtigiū trinitatis Triplex . in rebus unitas

Eus unitas eſt ita ternatio diſtincta , ut ab unitatis ſimplicitate nō diſcedat.Eſt trinitatis diuinæ in creatura multiplex ueſtigiū Nos hoc unū dūtaxat hic attulerimus adhuc q ſciā a nemine allatū,q quā in creaturis unitatē uidem⁹, diſpartitā triplici ratione deprehēdim⁹.Eſt.n,primū ea in reb⁹ unitas,q̄ unūqdq; ſibi eſt unū ſibiq; cōſtat atq; cohæret.Eſt ea ſcd'o p quā altera alteri creatura unit ,& per quā demū oēs mūdi ptes unus ſunt mūdus Tertia atq; oim pricipaliſſima ē,q̄ totū uniuerſum cū ſuo opifice q̄ſi exercitus cū ſuo duce ē unū.Adeſt triſaria hæc unio unicuiq; rei p ſuā unā ſimplicē unitatē deriuatā ab illo uno qd' & primū unū & trinū ſimul atq; unū eſt, a pře inquā filio & ſpūſancto.Nā & patris ptās oīa pducēs ſuā oibus largit unitatē, & ſapīa filii rite oīa diſponēs oīa inuicē unit & copulat,& ſpūs amor ad deū oīa cōuertens totū op⁹ opifici nexu caritatis adiungit. Q ueādmodū autem ut magis intimus.Ita magis unus eſt nobis deus q̄ ipſi nobis,rurſus unaquæq; res arctius ſibi quam aliis mundi partibus iungit,ita uniuerſæ caritatis ordinem edocti ſi legē diuinā naturæ ta-

Pater Filius Spirit⁹. Radix totius ordinate caritatis.

bulis inscriptā sequi uoluerimus primo deū ipsum supra nos supraq̧ oīa, secūdo lo co nos ipsos. Tertio proximū diligemus. Propheta āt noster de ea unitate, q̄ vnum quodq̧ sibi est unū, tūc satis dixit, cū rer̄ oim sigillatim naturā examinauit. De il la āutē, qua deo unimur, tractatu ꝓximo aget᷑. Vbi de fœlicitatis summa disputa bimus. Reliqua ea est, qua diuersæ partes mutuo fœdere inuicē copulant᷑, de qua in præsentia a nobis agendū est.

Caput Primum.

Postq̄ igit᷑ distinctas rer̄ naturas uidimus, & sepatis (ut ita dixerim) statiōibus di spositas, ne crederemus iccirco tm̄ ex his oibus unum fieri uniuersum qa singula a singulis (ut supra ostēdimus) ꝑ suæ naturæ cōditione cōtineant᷑ indicare in suo ēt cōtextu ꝓpheta uoluit, qui & quot mōi essent, qbus naturæ rerū īter se inuicē co pularent᷑ nō solū ad curiosam hāc intelligentiā nos uocās, sed p hoc instruēs & de monstrās qua nos uia & rōne his, quæ nobis sunt meliora, copulari possum9. Co gitāti āt mihi priusq̄ accederē ad uerborū enarrationē quot mōi aut essent aut co gitari possent, qbus res aliquæ inuicē uel affinitatē uel copulā nāciscerent᷑ & dis currēti p oia dogmata philosophor̄: qbus a pueris insudaui, haud ultra q̄ qndecim genera occurrerūt. Quæ deinde accedēs ad Mosem ita dilucide ita apposite sub in dicata ab eo uidi, ut nusq̄ melius erudiri de illis quēq̄ posse crediderim.

Caput Secundū.

Statim igit᷑ in pria die nescio breui9 an dilucidi9 qnq̧ modos cōplectit᷑ qb9 cōiū gi aliqd alicui pōt. Qđ.n. alteri cōiunctū ē, aut ei9 eēntia ē, aut ē eēntiæ ꝓprietas aut iest ei uti forma subiecto, aut eū attigit uel sicut trāsmutās id qđ transmutat᷑; uel sicut ars subiectā sibi materiā. Similiter qnq̧ a Mose legim9 inuicē q̄si cōpata & cōnexa cælū & terrā terrā & inanitatē, abyssum & tenebras, spm̄ dei & aq̄s, lu cē & corpa. Primū igit᷑ cōiunctiōis modū designat nobis terra ianis & uacua, qm̄ terra.i. materia sua natura ianis ē. nisi aliūde formis adipleat᷑. Scđ'm indicāt tene bre sup faciē abissi. Nā abyssus sua qdē natura nec lucidus nec tenebrosus, ſ3 illius tū naturā tenebræ cōsequunt᷑ nisi accedēs lumē illas fugauerit, queadmodū & ma teriæ iformitatē inanitatēq̧ priuatiōis tenebræ cōsequunt᷑ dōec adueniēs eas spēs expulerit. Tertiū oñdit lux oborta corpibus. Est.n.i eis lux uti forma in subiecto. Quartū cælū & terra, qm̄ nō inhæret terræ cælū uti forma uel accidēs iest tei quā pficit, sed cōiungit᷑ ei uti efficiēs patiēti & trāsmutās cā corpi q̧ trāsmutat᷑. Postre mi exēplū ē spūs dñi q fert᷑ sup aq̄s. Artifex.n. dñi sapia & spiritalis natura oīno ab iūcta a cōmertio corpis haud aliter iūgi corpibus itelligit᷑, quā ars q̄ in mēte ē ar chitecti, cemēto lignis & lapidibus iūgat᷑. Rursus & hāc cōsidera cōsequētiæ ratio nē, esse terrā ex se inanē dōesticas hēre tenebras, tū ꝓxime luci iūgi p lucē cælo, per cælū substātiæ spirituali. Sed uideamus q̄liter hæc se habeāt in nobis. Terra terrenū est corpus inane uita uacuū sensu, supq̧ ipsum sunt tenebræ mors torpor in effica cia imobilitas insensatio, lux uita est, quæ illud uegetat excitat agit mouet & sensu præditū reddit, cælū ē animus fons illius lucis & spūs dei ē intellectus lumē diui ni uultus. & de his hoc loco plura etiā q̄ opus sit.

Essentia rei cui9 ē

Proprietas essentiæ

Cælum

Terra

Terra inanitas

Abyssus

Tenebre

Spūs dei aquæ

Lux, corpora.

Caput Tertium.

Examinemus quid sibi Moses in sequētibus uelit, & uidebimus decē alios modos ab eo insinuari, in quibus mutuā inter aliqua fœderationē intelligamus. Præter.n. eos quos diximus sunt rursus & hi, quos numerabimus, quoniā aut pars aliquid ē alterius aut effectus, item si est pars aut pars indiuidua est a suo toto quo pacto

& sol & luna & stellæ in firmamēto sunt aut sepabilis queadmodū aquæ partes ab integritate sui elemēti.ad quod cōfluxerūt.Si est effectus aut a seminaria ratiōe intrinseca pululat sicuti plantæ e terra pululāt,ipsi tū suæ parenti affixæ,& naturalibus uinculis ligamētisq; cōnexæ:aut ex suis principiis cōstat & cōflat̄,ut mixtum ex elementis.Quo pacto ex aqs & terra aialiū corpora fiūt,aut cām habet extrinsecam,quæ trifariā diuidi pōt in efficientē exemplar & finē.Quorꝫ triū exēpla habemus a Mose,dū & hominē deus creat & efficit,& creat ad suā imaginē tanq̄ ad exemplar,& bestiæ homini subsunt,fiuntq; ꝑpter hominē ut ꝑpter finem.

Caput Quartum.

Diximus de parte & effectu,eadēq; rōne de toto & cā,Rn̄dent,n.hæ inuicē rōnes Sed neq; ipleuimus oīa genera cognatiōis.Nā & de cā ea est relique spēs affinitatis,qua cā secūdaria primariæ obedit & adiungit̄,sicut cū deus ꝑducit aquæ ꝑducia magis cūt,& hæ quidē prio,qa ꝑxima sunt cā,sed nō aliter q̄ deo præcipiēte qa cā primaria magis influit q̄ secūda.Similiter ē finis secūdarius pricipali appēdēs & annex9 qd' sapiēter significat dicēs posita sydera ut lucerēt in cælo,& illuminarēt terram. Neq; enī bonū inferiorꝫ primarius finis ē cælestiū.Sed id primū intēdūt.ut sibi luceāt.Tū postremo ut nos illuminēt.Qua ꝑpter & apud Homerꝫ cū aurorā tū solē imortalibus primū tū & mortalibus exoriri ac lucē ferre legimus. Est item pter hæc oīa & hō homini & leo leoni cognat9 .& tamē leo neq; pars neq; effectus leonis ē,si ab illo genit9 nō sit,hoc ꝑpheta significat,cū simul pisces,simul aues,simul bestias terræ colligit & adunat.Est ultia ratio affinitatis,quæ ē mediæ naturæ ad extrema.Nā cōuenit hō homini aial aiali,qa eandē pticipāt essentiæ rōem uel specialē uel generalē.At mediū nō eadē est essentia q̄ & extrema,sed tēpatū quoquo mō ex illis,ita ab utroq; dissentit,ut cū utroq; cōicet.Qd' indicatū nobis a Mose,cū ponit firmamētū aquarꝫ mediū diuidēs supcælestes aqs ab aqs,quæ sūt sub cælo,ubi quæ sit medii natura sufficiēter aperit.quēadmodū nos in prohemio primi libri & secūdo capite quinti abunde declarauimus.

Cā prima influit q̄ secunda.

Homer9

Caput Quintum.

Admonemur āt & hinc quid facto opus sit nobis,ut naturis melioribus yniamur. in quo uis tota & sūma posita ē nostræ fœlicitatis. Nā & docet nos prima dies tūc primū aqs depulsa nocte abortā lucē cū spūs dn̄i eis incubuit. Vn̄ illud Iacobi significat̄.Oīne optimū donū desup esse a patre luminū. Qd' ne nostros cōmemorē.Ita cōfirmat Iāblicus ut nihil quasi uel mediocre ꝑmittere sibi posse de se hūanā naturā uelit,nisi maiori.i.diuino numine sit adiuta. Qd' si est uerꝫ & non mō a nr̄is,sed a pbis ēt cōprobatū ꝑfecto oē studiū nr̄m i eo esse debet,ut cōuersi ad superā,qd' fit p sacrā religionē p mysteria p uota per hymnos p̄ces & supplicatiōes inde nr̄æ ifirmitati uires queram9.Hic Platonicæ & pythagoricæ disputationes a sacris pcib9 exorsæ desinūt in easdē,qb9 & Porphyri9 & Theodor9 & oēs Academici nihil utile magis,imo necessariū homī esse vno ore cōfirmāt.Indorꝫ bragmanes & magi Persarꝫ nihil aggressi unq̄ legunt̄ nisi orone ꝑmissa. Quæ ideo gētiū testimonia affero,ut qbus a malo dæmōe persuasum,ut gētib9 potius credāt q̄ ecclesiæ,uel ab his discāt qbus adhibēt fidē neq; ridēdā neq; iutilē,neq; idignā rē eē phō operā sumere & qdē magnā atque assiduā i sacris p̄catiōnib9 in mysteriis in uotis in hymnis deo iugiter decātādis.Quæ res si qd' hoim genus & iuuat maxie & decet,illis præsertim utilis & decora,qui studiis litterarꝫ & contemplandi ocio

Iacobus. Iāblicus. Quid precipue obseruandū i uita Quā uti les q̄ necessariæ sacræ predicatiōes Platonici Porphy. Theodo. Indi Persæ.

se dederunt. Quibus nihil necessariũ magis q̃ ut quos in diuina identidem mentis oculos intendũt,& uitæ integritate depurent,& petita p ferulã orationis desup luce largius illuminent admonitiq; propriæ semp imbecillitatis cum apostolo dicãt sufficientia nostra ex deo est. Aposto lus.

Caput Sextum.

Rursum examinemus quid nos aquæ,qd terræ dispositio doceat. Dicamus a terra nõ edituros nos frugẽ,quã parturimus nisi inuadẽtis nos fluxæ materiæ atq; cadu cæ impetũ represserimus,depulerimusq; & e sedibus nostris exturbauerimus irru entiũ in nos quasi aquarũ uoluptatũ gurgites & torrẽtes. Discamus ab aquis non prius illas existimatas idoneas piscibus pcreandis q̃ in unã totius sui elemẽti inte gritatẽ collectæ fuerint. Nã neq; nos si diuulsi distractiq; ad diuersa fuerimus,si nõ toti collectis omnib⁹ uiribus ad unã feremur intentionẽ.sobolẽ dare aliquã dignã nostra diuinitate in lucẽ poterimus. Cõtinet autẽ & hic altius mysteriũ,queadmo dũ.s.guttis aquæ ea est fœlicitas,ut ad oceanũ, ubi aquarũ plenitudo, accedãt, ita esse nostrã fœlicitatẽ,ut quæ in nobis intellectualis luminis portio est ipsi primo olim intellectui primæq; mẽti ubi plenitudo,ubi uniuersitas oĩs intelligẽtiæ aliquã do coniungatur. Alti⁹ mysterium.

Caput Septimum.

At maximũ illud oĩm quod firmamẽti nobis doctrina significat,ubi uidemus non posse aquas inferiores superiorũ aquarũ beneficio aliquo locupletari,nisi cælo iter cedente,quod inter eas mediũ ẽ collocatũ,Ita nos aio pponamus extremorũ copu lam nõ nisi p eam naturã fieri posse,quæ media extremorũ cũ sit utrũq; in se com plexa. Ideo illa.i.extrema iter se cõmode unit, qa in se ipsa p pprietatẽ suæ naturæ prius uniuit. Admonemur hinc magni illius sacramẽti,quod gẽtibus stulticia he bræis scandalũ nobis dei uirtus & sapiẽtia ẽ,nõ posse hominẽ deo cõiungi,nisi per eum,qui cũ in se ipso hoĩem deo cõiunxerit uer⁹ mediator effectus põt ita homies deo annectere,ut sicut in eo filius dei hominẽ induit,ita per eũ homies dei filii fiãt. Quod si uerũ est id qd' dicim⁹: nõ copulari extrẽa inuicẽ nisi p mediũ,id ãt uere mediũ dici qd' in se ipso iã extrema uniuit, pfecto si dispẽsatio illa ineffabilis i solo cõtingit xp̃o,ut uerbũ fieret caro solus ẽt ẽ Christ⁹ p quẽ ad uerbũ caro põt ascen dere,nec ẽ(ut recte scripsit Ioãnes)aliud sub cælo nomẽ in quo oporteat saluos ho mies fieri, Q d' diligẽter aduertãt q eũ xp̃o se dicũt credere,cõem tñ religionẽ aut suã unicuiq;,in qua ẽ natus:credũt sufficere ad cõsequendã fœlicitatẽ. Nõ mihi nõ ipsis rationibus credãt sed Ioanni sed Paulo sed Christo ipsi,q dixit. Ego sum uia. Ego sum hostiũ,& quí p me nõ intrat fur est & latro. Nõ pos se hoĩes deo cõiũ gi nisi p Christũ deum & hominẽ Ioannes Paulus Christus

EXPOSITIO SEPTIMA DE FOELICITATE QVAE EST VITA AETERNA. PROEMIVM LIBRI SEPTIMI.

SI totius mũdi gradus ordinẽ & naturã sexta absoluta expositiõe q̃si sex diebus exegimus, Reliquũ,ut septimo hoc tractatu quasi sab bato nostræ commentationis de sabbato mundi & quiete creatura rum,quarum naturam in superiotibus instituimus,id est de earũ fœlicitate tractemus,aut(ut dicam rectius)tractantẽ Mosem ut uerum uatẽ futurorũ omniũ audiamus. Est autẽ fœlicitas(ut theo logi prædicant)alia,quã per naturã alia,q̃ per gratiã consequi possumus. Illã na turalem,hanc supernaturalẽ appellant. De prima id est de naturali satis dictum a Mose,quoniam rerũ cognita natura naturalem quoq; earum fœlicitatem cogno Duplex fœlicitas

ſcimus.Reliquũ igiť ut doceat de ſecũda prophetã ſe potius exhibẽs q̃ doctorem;
qm̃ cũ ſcripſit Moſes nõ dũ erat gratia,ſed futurũ erat ut eſſet, Verũ qm̃ mihi ui-
deor uidere ſciolos quoſdã dixerim an uappas potius & nebulones,q ſe uocãt phi-
loſophos cũ nihil.ſint minus,ridẽtes ſtatim & gratiã & fœlicitatẽ ſup naturalẽ, q̃ſi
uana hæc nõia & aniles fabulæ ſint,uolui breuiuſculã hac de re cũ illis diſputatõnẽ
ſicuti ꝓœmiũ facere ſeptimi libri,rẽ & ſeorſum oĩb9 utilẽ & neceſſariã ualde operi
qď ſuſcepimus,ubi altiſſimis philoſophie radicibus nixã & ſtabilitam ſtare ſniam
theologoꝝ dilucide cõprobemus.Fœlicitatẽ ego ſic definio reditũ uniuſcuiuſq; rei
ad ſuũ principiũ.Fœlicitas.n.ẽ ſũmũ bonũ ideſt.quod oĩa appetũt , quod autẽ oĩa
appetũt id ipſum eſt,quod omnium eſt pricipium , ut Alexander aphrodiſienſis in
cõmẽtariis prime philoſophiæ & græci iterp̃tes ĩ Ariſtotelis ethicẽ atteſtãť . Idẽ
igiť finis omniũ quod omniũ pricipium deus unus oĩpotens & bñdictus optimũ
oĩum quæ aut eẽ aut cogitari pñt.hic duæ illi præcipue appellationes apud Pytha
goricos unum.ſ.& bonũ. Vnũ n.cognominať,qua oĩum eſt principium,quẽadmo
dũ unitas pricipiũ eſt totius numeri,bonum autẽ,qua oĩum finis oĩum quies & ab
ſoluta fœlicitas eſt. Videre iam poſſumus,ſi ſimus paulo ſollertiores,rationem du-
plicis fœlicitatis.Fœlicitas.n. poſſeſſio atq; adeptio eſt huius primi boni.Bonũ hoc
adipiſci duplr̃ pñt res creatæ,aut in ſe ipſis,aut in ipſo. Nã & in ſe ipſo hoc bonum
eſt ſuper omnia exaltatũ ſuæ inhabitãs diuinitatis abyſſos,& per oĩa diffuſũ ĩ oĩb9
inueniť,hic qdem perfectius,illic imperfectius pro rerũ conditione a quibus parti
cipať . Vnde(ut ſcribũt poetæ) Iuppiter ẽ qď cunq; uides,& Iouis oĩa plena ſunt .
Vna quæq; igiť natura cũ in ſe deũ habeat aliquo mõ,qa tñ̃ dei hẽt quãtũ habet
& bonitatis(bona aũt oĩa quæ deus fecit) reliquũ , ut cũ perfectã oĩbus numeris
ſuã hẽt naturã.ſe adepta deũ quoq; in ſe adipiſcať,& ſi dei adeptio,ut cõprobaui-
mus,eſt fœlicitas,in ſe ipſa aliquo mõ fit fœlix.hæc eſt naturalis fœlicitas , quaꝫ &
maiorẽ & minorẽ diuerſæ res pro naturarum diuerſitate ſortitæ ſunt . Ignis res eſt
aĩa carens participat aũt deũ multis rõnibus.Nam primo eſt,& unum quodq; ꝙ ẽ
participatu dei eſt,qui eſt ipſum eſſe,item qua ignis ſpecies certa & actus eſt, deo
eſt ſimilis,qui prima ſpecies primus eſt actus , & dũ ignis ignem ꝓducit diuinam
fœcunditatẽ,dum ſe intra terminos ſuæ cõtinet ſphæræ iuſtitiã , dũ nobis deſeruit
beneficentiam ꝑ ſuæ naturæ modulo imitať.Hæc ignis dum agit ſuã adeptus per
fectionẽ fœlix eſt quãtum capax ip̃e fœlicitatis.Fœliciores plantæ,quæ p̃terea ui-
tã fœliciora aĩantia,quæ ẽt cognitionẽ ſortita ut plus pfectõis ita plus ẽt ĩ ſe ip̃is di
uinitatis inueniũt.Optĩa oĩum mortaliũ conditione hõ,qui ſicut natura,Ita natu-
rali fœlicitate aliis præſtat,præditus intelligentia & libertate arbitrii præcipuis do
tibus & ad fœlicitatem maxime conducentibus.Suprema inter creaturas angelica
mens & ſubſtantiæ nobilitate & finis conſecutione,cuius maxime particeps , quia
illi & iuncta & proxima eſt. At uero ut ſupra diximus per hanc fœlicitatẽ nec plan
tæ nec bruta nec homo nec angelus deũ,qui eſt ſummũ bonũ,in ipſo deo , ſed in ſe
ipſis attingunt Quapp & pro naturaꝝ capacitate gradatim fœlicitatis rõ uariatur
Quare & de hac ſolum loquuti phĩ fœlicitatẽ uniuſcuiuſq; rei in optima operatio
ne ſuæ naturæ collocauerunt.& de angelis quidem quos uocant mentes & intelle-
ctus,ẽt ſi ſũmã illoꝝ perfectionẽ hanc faterenť quod deũ intelligerent, cognitionẽ
tamen dei , quam habent , haud aliam ſtatuere præter eam , qua ſe ipſos cogno-

Alexander.

Græci interpretes

Duo dei nomina radix duplicis fœlicitatis.

Poetæ

Quæ ſit naturalis fœlicitas

Quo pacto ignis deũ participat.

Optima omnium mortaliũ conditiõe eſt homo

Imperfectio naturalis fœlicitatis.

ſcunt,ut de deo tantũ intelligãt,quantũ de dei natura in eorũ ſubſtãtia repræſen-
tat̃.De homie aũt & ſi diuerſi diuerſa ſenſerint,oẽs tamẽ intra humanæ facultatis
anguſtias ſe tenuerũt,uel in ipſa tantum ueri ueſtigatione quod Academici,uel in
adeptione potius p ſtudia philoſophiæ,qđ Alpharabius dixit, fœlicitatẽ homĩs de-
terminãtes.Dare aliqđ plus uiſi Auerrois Auicẽna Abubacher Alexãder & Plato-
nici noſtrã rationẽ in intellectu,q actu eſt,aut aliquo ſupiore,nobis tamẽ cognato
quaſi in ſuo fine firmãtes,ſed neq; hi hoiem ad ſuũ principiũ neq; ad ſummũ bonũ
adducũt.Quas ego eorũ diſputationes atq; ſentẽtias nec reprobo nec aſpnor,ſi de
naturali ſe tantũ fœlicitate dicere ꝓfiteant̃,Certũ eni p eã nõ poſſe hominem aut
angelos altius euehi q̃ ipſi dicãt,Quod uel hac rõne maxime comprobat̃,quonia3
ſi nixum propria fortitudine nihil ſupra ſe ipſum põt aſſurgere(alioquin ſe ipſo eſ-
ſet ualidius)utiq; nihil nĩtẽs p ſeipſum ad fœlicitatẽ maius aliquid uel perfecti⁹ſua
natura aſſequi poterit.Sed dicãt mihi philoſophi ſi hæc in rebus ſola fœlicitas,cur
uel ipſi fatent̃ inter aĩalia ſolũ hoiem natũ ad fœlicitatẽ. Cur.n.alia præter hoiem
ad ſuos quoq; fines pueniãt,poſſumus dicere eſſe aliorꝫ q̃ homĩs minorẽ fœlicitatẽ
at nullã eſſe quo pacto defendemus? Quinimo cũ a fine a natura ſtatuto reliqua
infra hoiem nunq̃,hõ fere ſemp exorbitet,uidebit̃ niſi alio ſe priuilegio iactet infœ-
liciſſima oim humana cõditio.Audiamus igit̃ ſacros theologos dignitatis noſtræ
nos admonẽtes,& quæ ultro nobis a patre liberaliſſimo diuina bona præſtantur,
ne quæſo ipſi crudeles in nños aĩos & male grati erga deũ opificẽ reiiciamus, Dixi-
mus ſupra ſummã fœlicitatis in dei eſſe adeptiõe,quod eſt ſummũ bonũ & princi-
piũ oim.Dupliciter autẽ illã poſſe cõtingere,quoniã uel in creaturis, quib⁹ ſe de⁹
participat,uel in ipſo deo deũ aſſequimur.Oſtẽdimus itẽ,quod & oſtendemus,res
creatas nõ poſſe uiribus ſuis ad hanc poſtremã,ſed ad illã dũtaxat accedere.Eſt au-
tem illa,ſi animaduertimus:umbra potius fœlicitatis q̃ uera fœlicitas,queãdmodũ
creatura,in qua deũ attingis,nõ ſũma bonitas,ſed ſũmæ bonitatis.i.diuinæ tenuis
umbra eſt.Adde ꝙ res p illã ſe ipſis potius q̃ deo reſtituunt̃,non id aſſequutæ, ut
ad ſuũ principiũ redeãt,ſed hoc tantũmodo ne a ſe ipſis diſcedãt, Vera autẽ & con-
ſumata fœlicitas ad dei faciẽ contuendã quæ eſt omne bonũ,ut ipſe dixit,& ad per-
fectam cũ eo principio,a quo emanauimus,unionẽ nos reuehit & abducit. Ad hãc
angeli attoli quidẽ poſſunt,ſed nõ põt aſcẽdere.Quare peccauit Lucifer dicens.
Aſcendã in cælũ.Ad hanc ire homo nõ põt trahi,põt unde Chriſtus de ſe,qui ẽ ip-
ſa fœlicitas dixit.Nemo uenit ad me niſi pater meus traxerit illũ. Bruta ãt & quæ
infra hoiem nec ire nec trahi ad illã poſſunt.Ideoq; ſolus hõ & angelus ad eã ſunt
facti fœlicitatẽ,quæ ẽ uera fœlicitas . Põt uapor cõſcendere in altũ,ſed nõ niſi at-
tractus radio ſolis,lapis & corpulẽta oĩs ſubſtãtia neq; radiũ uſq;quaq; admittere,
neq; per illũ tolli in ſublime põt,Hũc radiũ hãc uim diuinã hũc influxũ gratiam
appellamus,quia deo & hominẽ & angelũ gratos efficiat.Hñt autẽ philoſophi hu-
ius doctrinæ manifeſtum,exemplum in corporibus. Corporum enim aliqua in re-
ctum,aliqua in orbem feruntur. Motus rectus:quo elemẽta ad ꝓprias ſedes uehũ-
tur,figurat fœlicitatem,per quã in propriæ naturæ pfectione res ſtabiliunt̃ . Mo-
tio circularis,per quã corpus ad eundẽ unde abſcedit terminũ circumuoluitur,ex-
preſſiſſima imago eſt ueræ fœlicitatis,per quã creatura ad idẽ principium redit,a
quo ꝓceſſerat,Sed uide q̃ omnia utrinq; conueniunt,In orbem non mouentur niſi

Alpharabius

Auerrois

Auicẽna

Abubacher

Alexander.

Platonici nõ poſſe hoiem uiribus ꝓpriis deo coniungi

Theologi.

Quid differat ſupnaturalis fœlicitas a naturali.

Supnaturalis fœlicitatis q ſint capaces & quo mõ.

Exẽplu3 utriuſq; fœlicitatis in corporibus.

immortalia & incorrupta corpora. Ad deū non redit nisi immortalis & aeterna substantia. Elementa ut suos motus perficiant non alia indigent ui q̄ indito sibi a genitura uel grauitatis ipetu uel leuitatis, quēadmodū ēt ad naturalē fœlicitatē singula proprio ipetu propria ui feruntur. At uero cælestia & si idonea sint motui circulari non ipsa tamen sibi sufficiunt ad hūc motū explendum, sed diuino opus motore, q illa uerset & circūuolat. Deniq; sic perpetuæ apta circuitiōi illa corpora sunt, ut nō facere eam, sed suscipere possint. Haud aliter nobis atq; angelis accidit. Tales.n.sumus natura, ut non circumagere nos & reflectere, sed circumagi motrice ui gratiæ & reflecti in deū possum9. Hinc illud. qui aguntur spiritu dei hi filii dei sunt. Qui agunt᷑ dixit, non aūt qui agūt. hoc distamus a cælo q; illud naturæ necessitate, nos pro nostra libertate mouemur. Pulsat.n.assidue animum tuum spiritus motor. Si obaudias tibi relinqueris tuo torpori tuæ infirmitati miser & infœlix. Si admittas statim deo plenus per orbē religionis ad prēm ad dominum reportaris, in eo uitam

Summa uerae fœlicitatis.

semp possessur9, in quo & semp etiā anteq̄ fieres uita fuisti. Hæc est uera fœlicitas ut unus cū deo spiritus simus, ut apud deum nō apud nos deū possideamus cognoscentes sicut & cogniti sumus. Ille enim nos non per nos, sed per se ipsum cognouit Ita & nos cognoscemus illum per ipsum & non per nos. Hæc est tota merces, hæc est uita æterna, hæc est sapia, quā sapientes sæculi non cognouerūt, ut ab oi multitudinis iperfectione redigamur in unitatem per copulā indissolubilē cum eo q ē ipsum unum.

Christus

Pro hac fœlicitate Christus orabat ad patrē hoc modo. Pater fac quemadmodum ego & tu unū sumus, ita & hi nobiscū unū sint.

Paulus.

Hāc paulus sperabat dicens cognoscā nō ex parte, sed sicuti est, & si sperabat nonne iure dicebat. Quis me separabit a caritate Christi? & cupiebat dissolui ut cū christo fieret unū.

Casus dæmonis.

Ab hac cecidit dæmon, qm̄ ad illam ascēdere nō rapi uoluit, Ideoq; ill' amisit, qd' habuisset si pmansisset. Ex hac radice motū quæ sors infantium, qui decessere nō dū initiati.

Sors infātium qui decedunt nō dū initiati.

Scilicet apud se manent, nec suis bonis exuti, nec diuinis locupletati. Nobis in altetrutrā partē cadendū, aut summā miseriā, aut sūmam fœlicitatē. Quoniā qui in causa ē ne motorē recipiat, nō solū imunē se facit gratiæ, sed & naturā uitiat, ad cuius integritatem hoc attinet, ut agnitum spm̄ quærat nō recuset, & proculdubio recta esse natura nō pōt, quæ maioris boni propositi spē aut reiicit aut contēnit. Quare postq̄ Christus est agnitus siqui Christū non induūtur, non solū prima fœlicitate, sed & sæcula.i.naturali iure priuan᷑, quia gratiā nolle nō nisi corruptæ est & labefactæ naturæ. Quēadmodū autem nos uiuentes sub euāgelio, Ideo Christū dei uirtutē & sapientiam in nobis recipimus, quia uti iam datum humano gñeri amamus & retinemus, Ita & patres sub lege uetere illum recipiebant, cum futurum aduentum & credebant indubie & sperabant alacriter & ardenter desiderabant. Sed sicut non ut præsentem iam, sed ut futurum recipiebāt, ita neq; præsentem quasi iam spiritus inhabitantis nisi postq̄ aduenit fructum experti sunt. Cum post peractum in ara crucis ineffabile sacrificium descendente ad eos Christo ab eo uti motore circūacti momento turbinis ad libertatem, & euecti ad summæ fœlicitatis gradum fuerunt.

Phia icohatio ē religionis neq; hominē a religione se mouet.

Ad hanc fœlicitatem religio nos promouet dirigit & impellit, quēadmodū ad naturalem duce utimur philosophia. Quod si natura rudimentum est grāæ, utiq; & philosophia incohatio est religionis, neq; est philosophia quæ a religione hostem se mouet. Recte igitur & nos cum a Mose, postq̄ sex dies de natura sumus philo-

sophati, septimo die diuinis uacantes de supnaturali fœlicitate dicemus.

Caput Primum.

Duplex (uti ostendimus) supremæ huius fœlicitatis natura ẽ capax, angelica & humana. Illa cælũ, hæc terra dicit̃, quia angeli cælũ, nos terrã inhabitamus. Et de cælo non est ꝙ dicat amplius, quia nõ angelorũ, sed hominũ legem scripturus est, Ad homines igitur descendens inquit. Terra erat inanis & uacua, & tenebræ erant super faciem abyssi. Non creat deus inanitatem, non creat tenebras. Sed terra (inquit) inanis & tenebræ erant, Non dicit hæc fuisse creata, sed fuisse. Quod cur sit dictum patebit simul cũ cognouerimus quæ hæc inanitas, quæ hæc tenebræ sint. Natura humana, quæ terra dicit̃ angelis compata, statim ab initio, quia statim peccauit, inanis erat & uacua originali iustitia, & peccati tenebris facies eius id est ratio obducebatur, Neq; hæc fecit deus, sed hominis malitia, qui uolens se his bonis priuauit, quibus illũ deus ditauerat. Sic naturæ corruptæ status a propheta describitur, quæ quo pacto deinde adeo per Abraã per Mosem per prophetas nouissime uero per unigenitũ filiũ suũ & pristinæ dignitati restituta, & ad summã fœlicitatẽ parata fuerit in sequẽtibus demonstrabit. Verũ & quo tẽpore aquæ obductæ tenebris erant infectæ scilicet primæuis sordibus notæ originalis, spiritus tamen domini fouebat eas. Quod est dupliciter intelligendũ, & ꝙ lumine diuini uultus quod signatum est super nos id est lumine naturalis intelligentiæ homines regebantur. & ꝙ diuinæ tum prouidẽtiæ cura humanũ genus destitutũ nõ erat, sed spiritus domini fouebat aquas spũs ille, qui (ut ait apostolus) intercedit pro nobis gemitibus inenarrabilibus & tũc assidue cogitabat quo pacto illas a uenenis purgaret: quib9 antiquus serpens eas infecerat. & ecce statim iubet oriri lucem, & orta est lux. Abraam scilicet ille sapiẽtissimus fundator primus ueræ religionis. Primus, qui & naturæ legẽ absolueret, & de diuina lege meditaret̃, Primus qui cultum unius dei aduersus idola & gentes hominibus psuaderet. Primus qui & tenebras erroris depellere, & malis dæmonibus qui principes tenebrarũ dicunt̃ bellũ indicere ẽ aggressus, unde merito lux cognominatus, Qđ quia & discipuli domini oẽs fecerũt oẽs a domino lux mũdi sunt appellati. Hæc est lux prima quæ mũdo affulsit, & inter dæmonũ ueriq; dei religionẽ quasi inter lucẽ tenebrasq; distinxit.

Natura angelica & hũana capax est supernæ fœlicitatis.

Aposto.

Abram

Caput Secundum.

Hunc sequuta est lex, quæ merito cognomẽto dicit̃ firmamentũ statim in sui exordio hoc ipso. s. ꝙ nunc tractamus annuntiãs nobis opera manũ dei (ut cecinit Dauid. & opera manuũ eius annuntiat firmamentũ). Data igitur lex ꝑ angelum Mosi firmata uerbo dei, quæ adhuc magis q̃ supior lux gẽtes ab Israelitis id est in pietatem a pietate quasi aquas supcælestes ab aquis quæ sunt sub cælo discriminauit. Dicuntur autem Iudæi aquæ supercælestes, quia soli (ut inquit Hieremias) signa cæli non timent. quæ gentes timent soli non aut stellas aut cælum, sed stellarum & cæli auctorem ac dominum & agnoscunt & agnitum colunt ac uenerantur. Gentes autẽ cõtraria ratione aquæ sub cælo sunt quando & dæmones caliginosi aeris incolas, quæ regio supra aquas est, adorant & colunt: & uisibile cælũ sydera & planetas sibi deos ac dominos faciunt.

Lex Mosaica.

Hierem.

Caput Tertium.

Erat autẽ futurum, ut nisi maior aliqua uis & misericordia dei obstaret aquæ quæ

sunt sub cœlo.i.idolis seruientes totam terrā inuaderent & occuparent,Sic infectio
totius mundi de prima macula,Sic Sathanæ ultoris imperium & ius I nos reos an
tiquæ noxæ & huiusmodi seruitutis pene obnoxios postulabat .Sed benefica semp
& salutaris prouidentia dei unam ex terræ partibus & si exiguam quantum iusti-
tiæ leges patiebantur ab aquarum iniuria liberam esse uoluit.hæc est Iudæa uoca
ta terra ꝓmissionis,quia & Abraæ & posteriati a deo promissa fuit. Cui nostræ ex
positioni prophetæ omnes astipulantur, apud quos totiens gentium impetus in
Israelitas aquaꝝ & maris incursionibus comparatur.hinc illud eleuauerunt flumi-
na uocem suam,& mirabiles elationes maris, & illud sonuerunt & turbatæ sunt
aquæ eoꝝ,& non timebimus dum turbabitur terra & transferentur montes in cor
maris.& profecto non aliter Iudæam intra haud magnæ regionis terminos conclu
sam circūuallabant gentes,q̄ nunc terræ hanc portionē utiq; modicam quam habi
In litteris tamus undiq; circūuallet oceanus.Sed & pluribus in locis euidentissime in litte-
christiāis ris Christianis per quas gentes designantur.Nam & scriptum est aquæ quas uidi
p aq̄s gē sti gentes sunt,& cum dominus Iesus uinum fecit ex aqua, quod in pharisei domo
tes desi- defecerat,figurate ut nostri scribunt significauit aquas idest gentes ad eam fidem
gnantur. esse uocandas.Quæ apud Iudæos apud quos fuerat antea imposterum deficeret.
Dñs Ie- Itidem in mysteriis tradunt iccirco aquam uino misceri q̄ aquæ.i. gentes sanguinē
sus. Christi per fidem crucis hauriant & cōbibant.Illa igitur pars asserta a iugo aqrū
Quare i dei prouidentia fuit,ut si reliqua terra obruta undis spiritalis nequitiæ inutilis & de
mysteriis serta erat futura nec idonea fructibus ueræ religionis,hæc saltem esset,quæ luce su
aq̄ uino scepta quam protulit prima dies & rore cœli quod secunda statutum est idest do-
misceat. ctrina legis ad ubertatem adiuta geminaret interea quasi herbas plantas & arbo-
res iudicia cerimonias & bonos mores,donec cum temporis plenitudo uenisset ip-
Esaias sum etiam quod Esaias optabat saluatorem fœlicissima germinaret,

Caput Quartum.

Messias. Et ecce iam temporis plenitudo. Si enim numerus quaternarius plenitudo est nu-
meroꝝ nō ne erit & dies quartus plenitudo dieꝝ.Videte igitur quid nobis afferat
quartus dies,Cælum scđo die firmatū idest lex sine sole ac luna ac stellis erat, ca-
pax quidē futuræ lucis,sed obscurum adhuc nec insigni aliquo lumine illustratū.
Aduenit dies quartus,quo sol dñs firmamēti idest Christus dñs legis & lunaris ec
clesia Christi compar & sponsa,& qui multos ad iustitiam erudirent apostolici do-
ctores in firmamento uti stellæ in perpetuas æternitates elucescerent ad æternam
.s.uitam mundum uocantes.Sol firmamentum non dissoluit,sed perficit,& Christ9
Abraam legem non uenit ut dissolueret,sed ut perficeret.Lux primi diei Abraam pientissi-
pientissi- mus uidit diem quartam,quæ est dies Christi & gauisus est. Vidit radium suæ lu-
mus. cis.i.ueræ religionis,quem mūdo intulerat ꝑ solem iustitiæ per lucem ueram illu-
Iesus chri minantē omnes hoies in uniuersum orbem latissime diffundendum . Vidit Iesum
stus splē Christū splendorē paternæ substantiæ illucescentem his qui in tenebris & umbra
dor pñæ mortis sedebant,& pricipē tenebraꝝ principem mūdi huius eiici foras,& de menti
substātiæ bus hoium extermīari.Hæc uidit & exultauit, uidit diem quartā & lætatus est,
Hæc dies quā fecit dñs,qua dñs homo fit qua deus habitauit in nobis, exultemus
& nos & lætemur in ea.Quam autem uera q̄ solida sit nostræ ratio expositionis at
tendatis quæso paulo diligentius christiani fratres. Vnde & uobis potentissima

tela cõtra lapideum cor Hebræorum de armamẽtariis eorum petita subministrabuntur Probabimus aũt illud primo ex testimoniis Iudæorum per opera diei quarti aduẽtũ Christi nobis significari. secundo oñdemus nobis Messiam repręsentari per nullã rẽ cõgruẽtius quam per solẽ, colligemus euidentissime ex temporum ratiõe non uenturum in posterũ Christũ, sed Iesum ex Nazareth filiũ uirginis promissum Hebræis Messiam fuisse. Est inter decreta ueteris Hebraicæ disciplinæ per sex dies geneseos sex mille annos mũdi sic designari, ut sint quæ hic dicunt opera primi diei uaticiniũ eorum, quæ primo mũdi millenario futura erãt ut cõtingerẽt, opera itẽ secũdi eorũ quæ in secũdo, & sic deinceps eodẽ semper utrobique successionis ordine seruato, cui sententiæ etiã attestatur inter Iuniores Moses Gerundinẽses theologus primæ celebritatis apud hebræos. Meminit & Diuus Hieronymus in expositiõe psalmi illius, qui Mosi inscribitur, uideturque opinio hæc fundamẽto præcipue illi inniti quod mille anni (ut inquit propheta) unus dies sunt apud deũ. Quartus igitur dies si uera est hæc doctrina, uaticiniũ est eorum, quæ quarto millenario mũdi euentura sunt. Age nũc ostenda mus iuxta annales Hebræorum & quã approbãt ipsi annorũ supputationem quarto mundi millenario Iesum apparuisse. cõputãt illi ab Adã ad diluuiũ ãnos mille quingentos, quinquaginta sex, a diluuio ad Abraã annos ducẽtos & nonaginta duos, atque ita ab Adã ad Abraã colliguntur anni Mille octingenti. xlviii. A genitura autẽ Isaac ad ruinã secũdi tẽpli, quæ fuit post Christi mortẽ numerãt annos circiter (neque enim reseco ad uiuũ) mille sexcẽtos sexaginta, Supputãt enim ab Isaac ad exitũ ex Aegipto annos quadringentos & triginta, ab exitu ad templũ quod Salamon ædificauit totidẽ fere. a Salamone ad tẽpli desolationẽ per Babylonios annos quadringẽtos & decem, a tẽpli instauratione sub Esdra ad hanc sub Tito captiuitatẽ annos quadringẽtos. xx. Itaque si oẽs simul collegeris, cõputabis a mũdi exordio ad Christũ iuxta ipsorum Hebræorũ mentẽ annorũ tria milia quingentos & octo: ut & in ipso quarti millenarii medio Christus aduenerit & intra eiusdẽ millenarii quasi intra termios quarti diei & lunæ. i. ecclesiæ lux toti mũdo affluxerit, & inumerabilis martyrũ apostolorũ doctorũque multitudo quod intra quingentos annos post Christi mortẽ oẽs claruere & firmamẽti. i. legis obscuritatẽ & nostræ noctis tenebras illuminauerint, At dicẽt Hebræi Esto per hæc tempora Iesus aduenerit. Nõ dũ habes Iesum Christũ fuisse nisi ostenderis creditũ a nostris futurũ ut per ea tempora Christus ueniret. Bene res habet & æquũ postulãt. & nos præstare facile possumus quod iure postulãt. Manifesta enim uulgata publica apud eos feruntur Heliæ oracula citra oẽm figurã citra uelamẽ ex professo dicẽtia quarto mũdi millenario uenturum Messiã, quæ ne uel ficta uideantur a me uel pro arbitrio interpretata afferã testimonia ipsorum Thalmutistarum, cũ quibus nobis ẽ cõtrouersia, qui & illorũ faciũt mentionẽ & ipsa ueritate cogẽte fatentur præteriisse tẽpus ab Helia prædictũ de aduẽtu Messiæ. Verba hæc sunt in particula quæ inscribitur Anodazara capite libne edeem Tana dbe elihau feseth alaphim sana haue haolam, Sene alaphim tohu, usne alaphim thora, usnæ alaphim Iemoth hamas sihi uba hauonothema serabu iashu meon meseias. hæc sic latinæ interpretemus uerbũ uerbo reddẽtes, Dixerũt filii siue discipuli Heliæ. Sex mille annorũ mũdus. Duo mille inane, Duo mille lex, Duo mille dies Messiæ, & propter peccata nostra quæ sunt multa prætererũt de eis quæ prætererũt. Hæc illi. Age nunc ipsis uerbis ante omniũ oculos propositis postquã nec cõmentitiũ nec arbitrariũ ego quicquam afferre pos-

Dogma hebræorum

Moses gerundinensis

Diuus hieronymus.

Dies dei mille ãni

Quo tempore Iesus apparuit iuxta annales Hebræorũ.

Heliæ oracula

Thalmutistæ.

ſum diſcutiamus examinemuſq; uerba oraculi & ſtatim propoſiti cõpotes erimus. Sex mille annoꝝ inquit eſt mundus,qđ uel ſic interpretemur Poſt ſex mille ãnoꝝ curricula,qđ ẽt ex nr̃is multi crediderunt,conſumationẽ mũdi q̃ſi ſabbatũ futurã uel ſi(qđ ẽ uerius)illã diẽ nemo nouit,in hunc ſenſum accipiamus, de ulteriori.ſ. tpe nullũ in lege uaticiniũ hr̃i,ſed hoc ad ꝓpoſitã nõ attinet q̃õnẽ. Videamus qđ

Hebræi interpretes. ſeqt̃,Duo mille inane Duo mille lex tũ Meſſias.inane uocat(ut hebrei oẽs interpretes dicunt)tp̃s ante traditã a deo hominibus ullã legẽ.Sed uideo inſultantẽ Iudæum dicentẽq; ſi duo mille anni ſunt ante legẽ & duo mille legis uenturus ergo Meſſias nõ q̃rta die.i.dũ quartus agit̃ millenarius,ſed die poti9 q̃nta q̃a poſt q̃rtũ .ſ.millenariũ.Sed.n.r̃ñſio facilis,ut quã ueritas animoſa ſuppeditat. Qđ.n, dicit̃ ab Hælia duo mille inane. Duo mille lex,haud ſic accipiẽdum q̃ integrũ tempus duo mille annorum futurus ſit mũdus abſq; lege,ſimiliterq; duo mille annos ꝑmãſura ſit lex,ſed ꝙ & tempus legis naturæ ad ſ̃m perueniet millenariũ, & tempus legis ad q̃rtũ uſq; ꝑueniet.Sed & anteq̃ ſecũdus exactus ſit lex, añq̃ q̃rtus elabat̃ erit Meſſias. Quã ego expoſitiõem mihi ipẽ nec fingo nec ſomnio,ſed eam me ipẽ

Helias Thalmutiſtæ. Helias docet,ipſimet docent & Thalmutiſtæ.Qđ tibi etiam Iudæa aſpis(niſi aures occludas)mox erit manifeſtũ.Inquit Helias duo mille inane. & duo mille lex.

Pricipiũ legis q̃uo accipi debeat. Videamus in quẽ ſenſum fuerit ucꝝ qđ dicit̃ de inani,indeq; diſcamus rõnem exponẽdi id,qđ dicit̃ de lege.Principiũ legis aut a Moſe accipimus aut ab Abraam A moſe accipi nõ põt q̃m fuiſſet inanitas ſupra quã ꝑ duo mille & tercentoſ ãnos aut circiter.Toridẽ.n.fere ab Adã ad Moſem. Accipiẽdũ igit̃ legis principium ab Abraam,cui datũ fœdus circũciſionis totius antiquæ legis radix & firmamentũ,ab Adã aũt ad Abraã ſi ſuas cõſulãt hiſtorias haud integrũ ſpaciũ duo mille annorũ ſed mille dũtaxat octingentos quadragintaocto effluxiſſe ĩueniũt.Quo fit ut nõ poſt ſcđ'm millenariũ,ſed intra eius terminos inanitati:legis plenitudo ſuccederet. Quare eadem rõne nõ poſt q̃rtũ millenariũ,ſed dũ q̃rtus ageret̃ inanitati legis,plenitudo euangelica ſuccedere debuit.qđ ſi ĩpudẽter ẽt & ꝑtinaciter negare ꝑtendant audiant ſuos Thalmutiſtas nr̃am ſniam maxie roborãtes.Fatent̃.n.ipſi iã tũc

Thalmutiſtæ. cũ ſcribebãt ꝑteriiſſe tp̃s ab Helia ꝑdictũ de aduentu Meſſiæ, idq; ſuis imputant peccatis.Qđ ſi uerba Heliæ ſic accipent̃,ut poſt q̃rtum millenariũ Chriſtus eſſet uenturus non intra fines ipſius quarti,nec dixiſſent nec dicere potuiſſent Thalmutiſtæ ꝑteriiſſe tp̃s ꝓmiſſi a ꝓphetis Meſſiæ,q̃m quo tpe ſcripta eſt doctrina Thalmutica,quã nos attulimus,nõ dũ a mũdi exordio fluxerant ãni q̃truor milia.Apparuit .n.ut ſupra oñdimus Ieſus poſt ãnos a mũdi exordio iuxta Hebræos tria milia q̃n

Thalmut Hyeroſolymitanum. Thalmut Babylonium, gentos & octo,Scriptũ autem(ut ipſi tradũt)Thalmut Hyeroſolimitanum trecẽteſimo ãno poſt Chriſti mortem Babylonium aũt cẽteſimo anno poſt Hyeroſolymum.Quare utrũq;intra fines quarti millenarii cõſcriptũ eſt,& tñ præteriiſſe tẽpus dictũ ab Helia de Chriſto uẽturo & fatẽtur & cõquerunt̃.Quo hic ſe condẽt aut quas latebras quærẽt,ut hunc noſtrũ ſolẽ ipſis ĩnuitis ꝑ uniuerſum illuceſcẽtẽ oĩo fugiãt oĩo nõ uideãt?Fatent̃ Thalmutiſtæ(ſi non credũt ueteribus)prædicta a prophetis de aduẽtu Chriſti tempora præteriiſſe.Fatent̃ creditũ a prophetis uenturum illum per ea tp̃a,ꝑ quæ Ieſum ipſi adueniſſe uolũt.Nec ſui doctores oĩo nõ ueri ſunt cũ dicunt ob eorũ peccata non ueniſſe Meſſiã neq;.n.illis uenit, qui eum non agnouerunt.Neq; eſt Meſſias.i.redemptor uindex peſſimæ captiuitatis hãſi-

eus rex retributor terræ pmissionis id est supnæ Hierusalé nisi hiis qui Messiá eū confessi sunt. quod si in ppria ueniente sui nō receperunt, nō sunt iam sui, qui erát sui, sed ab ortu ueniunt & ab occasu qui in sinu Abraæ recumbát, filii auté dilectio nis eiiciunt in tenebras exteriores. Vnde & importuna eorū soluit quæstio saluti futurū Messiá hebræis: Christū át exitio fuisse & pditioni. Neq; eni sunt hebræi, qui pmissum hebræis ex stirpe Dauid Regé & dñm nō mō nō sequuntur aut colunt, sed quasi latroné quasi sacrilegū, quasi pphanū p omné iniuriá & contumeliá cruci affigūt. Si filii Abraæ essent, perstarét in institutis abraæ, & cuius dié hunc. s. quartū ille præuidés gauisus est ipsi quoq; gaudétes aduentanté exciperét. Attulit pacé Messias hominibus sed nō omnib9. Neq; eni dictū ab angelis simpliciter, & in terra pax hominib9 sed adiectū hominib9 bonæ uolūtatis. Vtiq; idé sol, qui puros oculos illuminat ægros & debiles cæcat & obscurat, & recta fit ratiõe, ut q bonis est salutaris, idé malis fit noxius, & q amicos habeat utpote potés & nō ingratus. Idem ét hostes fulminet & dispdat. Si male euenisset iudæis suscepto Christo nō fuisset Christus. Sed si male euenit crucifixo, utiq; fuit Christus. Qui de suis victoribus etiá cruci affixus tunc cū maxime uictus apparuit tanta eorū cū strage & calamitate triūphauit. Quid igit cæci solé expectatis? Adest sol & lucet sed lucet in tenebris & tenebræ uestræ illū nō cōprehendūt. Præteriit dies quartus, quo ortus est sol. Qui nō dissoluit legé sed pfecit, sicut neq; sol firmamentū destruit, sed exornat, sed pficit, sed illustrat. Probauimus ex ordine diei quarti & tpe aduentus Christi intelligéda de eo quæ hic dicunt. Probemus idé ex figuræ similitudine, qa per nullá aliá ré imaginari Christū cōgruentius possum9, q per solé. Ná & in sole posuit tabernaculū suū, & exiit de tribu iuda, cuius signum est leo solare animal, & cum solem in re pub. Plato uisibilé filiū dei appellet, cur nō intelligamus nos imaginem esse inuisibilis filii. Qui si lux uera est illuminans omné mentē expressissimum habet simulachrū hunc solé, qui est lux imaginaria illuminás omne corpus. Sed quid alia quærimus? ipsum solé interrogemus, qui patiente Christo aduersa luna deficiens consensum nobis suæ naturæ euidéter ostendit. Vt iute optimo nos, ne tangá altioré causam diem quá uocát mathematici solis & dié domini uocauerimus, & illius cultui totá mancipauerimus. Vel hinc ostendétes non esse cur amplius corporeū solé (ut olim gentes) colamus quasi regem cæli & dominū, postq̃ sol inuisibilis coæternus patri & coæqualis, per qué & cælum & terra cōdita sunt sedentes in umbra mortis homines illuminauit.

Sol Christi imago

Plato in re pu.

Dies sol. Dies dñi

Caput Quintum.

Sed iam examinemus an quæ sequuntur opa dié quartū respondeát his quæ post aduentū Christi euenisse cōpertum est, ut tunc demum hanc nostram expositioné ut ueram ut stabilem recipiamus, cum illi undiq; attestari, & consonare omnia cognouerimus. Videamus quid fiat post diem quartum. Producunt aquæ pisces & aues, producit terra pecora & iumenta. Reuocemus ad menté quid superius per aquas diximus significari, quæ sub cælo locatæ collectæ sunt ad locū unum, quid item per terrá, quæ ab illarū diluuio facta est imunis. Diximus per aquas gétes per terram israelitas figurari, quod & multis cum testimoniis prophetarum tum simi litudinis rationibus cōprobauimus. Vidimus auté ante solis exortū steriles aquas nihil producere, quod esset bonum. Terram autem feracem quidem, sed exigui

Per aqs gétes per terrá Israelitæ figurantur

fructus olerum.f.atq; herbarum. Post solem & aquæ maiori etiam q̃ terra fœcunditate duo genera proferunt animantium aues & pisces. Terra non iam cõtenta at bonbus & fruticibus & magna pecora & iumenta producit. Nonne uidetis me ẽt
Simeon tacente impletum uerbum boni Simeonis, ut esset hic noster sol lumen ad reuelationem gentium & gloriam plebis tuæ israel. Nonne habemus sub oculis expressam: si nihil aliter interpretemur & gentium uocationem & transformatõnem terrestris Hierusalem umbratilisq; synagogæ in ueram ecclesiam, & perpetuam dei cælestemq; ciuitatem. Ante solis exortum aquæ nihil producunt. Terra producit aliquid, sed tenue, sed exiguum. Q uoniam ante Christi aduentum apud gentes nul-
Israelitæ ueram co luerũt re ligionem lum specimen uitæ nullus fuit fructus ueræ religionis. Apud israelitas fuit quidẽ uitæ spes aliqua & uiam lucis ex parte cognouerunt & ueram coluerunt religionẽ sed incohatam, sed imperfectam donec ille ueniret, qui est uia ueritas & uita. Et nisi ad hoc mysterium recurramus, afferat mihi quispiam rationem, cur terræ ornatum & sobolem ita partitus est, ut alia quidem ante solem protulerit, alia autem post solem. Cur item ante solem nihil producunt aquæ, terra aliquid ꝑducit. Cur duo genera animãtium ab aquis, unum dumtaxat genus a terra producitur. Cur auis aereum animal aquis ascribitur. Nam (ut agamus de primo) non satisfacit si dicam9 quod quidam dixerunt herbas & plantas de terra educi ante facturam solis ne uirtute eius creatæ uiderentur. Nam multo magis eadem ratione & pisces & aues & omnis elementorum ornatus debuit fieri ante solem, ne uirtute eius factus crederetur. Reliquisset igitur suspitionem Moses, & si ad plantas utpote imperfectiores producendas solis lumine opus non fuisset, fuisse tamen ad animalia producenda, quæ sunt perfectiora. Consequens enim ut si illo non adiuuante perfectiora in lucẽ uenissent, possent & sine illo fieri quæ sunt minus perfecta, Non reciprocatur autẽ ratio ut si absq; eo fuerint facta quæ sunt ignobiliora utpote plantæ despicatissimum genus uiuentium, potuerit etiam eius opera non intercedente produci omnigena animalium natura. Verius igitur unde nos diximus auctoris consilium inuestigatur. Similiter si dicat aliquis relata ad quas animantia, quæ in aquis degunt, uidebit unum potius genus ad eas duo autem ad terram fuisse referenda, quia auium terra potius quam aqua domicilium est. & citra omnem controuersiam si animalis naturam consideremus aut terrestre aut aereum animal auis est, aquatile nul
Altissime rationes Aristoteles. lo modo est, Sed audite altissimas omnium rationes ad Christi ad ecclesiæ nos mysteria uel inuitos trahentes. Et profecto si omnia (ut inquit Aristoteles) uero consonant consonare omnia maxime Christo debent, qui est ipsa ueritas Q ui non ab re non de nihilo hebræis totiens dicebat. Scrutamini scripturas, ipsæ sunt quæ testimonium perhibent de me, & prædicta de se tam multa. Immo omnia in lege ĩ psalmis in prophetis asseuerabat. Sed cæcutimus nos sæpe ad tantam lucẽ, nec nisi reuelante eo oculos nr̃os considerare possumus mirabilia de lege eius. Veniam9 eo nobis opẽ ferente ad mysteriorũ figurarũq; reuelationem. Duo ex aquis animalia, unũ ex terra producit, quia maior fuit plenitudo credentium ex gẽtibus q̃ ex iudæis. Terra aũt & si minus multa perfectiora tamen producit animantia his quæ aquæ producunt iumenta scilicet & quadrupedia oĩa. Q uia & si plures ex ethnicis crediderunt quam ex hebræis perfectiores tamen qui ex hebræis, ex quibus apostoli fundatores totius religionis. Duo item genera diuersa duplicemq; naturam aqua

educit auium & piſcium unam tantū modo terra,quoniā ex gentibus alii quidem de ſeruitio dæmonū,alii de lege naturæ ad Chriſtū tranſferunt.hæbreus omīs hæ breus tantū quia non permiſſum illi uiuere intra terminos naturæ:cui data lex deſt eſt peculiaris ei neq; reliquis gētibus cōmunis.Neq; eni fecit taliter omni nationi & iudicia ſua nō manifeſtauit eis. Significant igitur nobis piſces,qui a dæmonum cultu ad nos uenerunt nō ſolum quoniam aquæ (ut ſupra oſtendimus)figurant gentium impietatem ſed quoniam per hæc quæ in aquis degunt animalia improbos dæmones ſignificari ſæpe in ſacris litteris atteſtatur Ionethes caldæus. Significant aues,qui de naturæ inſtitutis ad gratiam ſunt tranſlati. Cuius manifeſta ratio ex his,quæ in proemio huius libri abunde ſcripſimus de naturali ſupernaturaliq; fœlicitate. Oſtendimus enim & cælum expreſſiſſimum eſſe ſimulachrum ſupnaturalis fœlicitatis,& naturalem fœlicitatem ſecundariam quandam & imaginariam potius q̄ ueram eſſe fœlicitatem.Quare qui hanc conſequuntur naturæ legi bus utentes per aues congruentiſſime denotantur in colas non primi & ueri cæli, ſed aeris,quod ſecundaria & imaginaria quadam ratione cæli etiam ſibi uendicat nomen. Vnde & uolucres cæli & aues cæli tam crebro in diuinis litteris appellanf Videte autem q̄ & profundo factum conſilio,ut non ad aerem,ſed ad aquam aues referantur. Quoniam qui ſecundū naturam uiuebant,gentium tamē & ipſi populus cenſebantur. Quippe qui & ſe gentes uocabant,& inter gentes uiuebant,quales fortaſſe & Socrates & pleriq; philoſophorum. Propterea in cōmune utrūq; genus ad aquas eſt relatum. Sed quantum euangelicæ quātum apoſtolicæ doctrinæ hæc expoſitio conueniat in promptu eſt oſtendere. Quandoquidē & conuerſi ex hebræis apoſtoli a Paulo per boues terreſtria animalia & a noſtris doctoribus ſup euangelium,in quo uendentes de templo eiiciuntur,ſunt figurati, & Chriſtus Iſraelitas oues appellat. Apoſtoli autem,quibus mandata conuerſio gentium,piſcatores a domino ſunt appellati,quorum princeps Petrus,qui Romæ dominæ gentium,quaſi oceani quaſiq; cæterum piſcator erat futurus. Chriſtus autem,qui ſe dixit nō miſſum niſi ad oues quæ perierunt de domo iſrael,ſibi non piſcatoris ſed paſtoris potius nomen uendicauit,

Ionethes Caldæus

Paulo euāgeliū Chriſtus

Caput Sextum.

Manifeſta etiam hinc diſſolutio quæſtionis,quæ diu torſit interpretes huius libri, Cur ſecundo die non fuerit dictum,& uidit deus quoniam bonū. Si enim dicam9 quod dici ſolet ideo factum quia opus aquarum eo die abſolutum non fuit,Sed tertio in quo aquæ quæ ſunt ſub cælo confluxerunt ad locum unum haud plene uidebitur ſatiſfactum. Neq; enim opus ſecundi diei proprium eſt diſpoſitio aquarū, ſed diſpoſitio firmamenti,quod inter aquas medio loco firmatum eſt. Fuit autem eo die & firmamenti factura. Cū dixit deus fiat firmamētum,& diſtinctio aquarū cum dixit & diuidat aquas ab aquis ſatis abſoluta. Aquarum autē collectio quæ dicta eſt mare,& terræ reuelatio,& plantarum productio ſicut alterius operis omnino rationem habent. Ita & alio id eſt tertio die ad quem ſpectabant conſumatæ ſunt. Quærenda igitur ratio de altiori myſterio. Firmamentum(ut ſupra oſtendimus)legem figurat. Et erat firmamentum uti in forme,ita neq; perfectū ſimpliciter donec ſole luna ac ſtellis fuit inſtructū. Quemadmodum neq; lex non quidē mala(ut dicunt Manichei) ſed neq; bona erat ſimpliciter, id eſt perfecta, donec

Cur ſecū do die nō eſt dictū quoniā bonum

Māiche9

Christus legem impleuit Christus uenit,qui legē ipleuit.Si malū fuisset firmamentū,solē non recepisset. Si fuisset,bonū,sole non eguisset.Sed firmamentum eatenus bonū, quatenus solis cæterorumq; syderū erat capax,sicut eatenus bona erat lex quatenus pedagogus nonobis erat iu Christo & multa permisit Moses ob duritiam populi,quæ euangeliū postea non permisit.Quod autem legem non possimus appellare malam ut credidit Manes possimus tamen appellare non bonam apertissime docet propheta,apud quem deus de hebræis loquens inquit dedi eis præcepta non bona. Non dixit præcepta mala sed præcepta non bona idest non perfecta non absoluta non consumata.quod confirmant ueteres hebræi doctores,qui illud interpretantes ecclesiasticis Vanitas uanitatum & omnia uanitas. Vana inquiūt etiā lex donec uenerit Messias & de his quidē hactenus,

Manes

Veteres hebræi

Caput Septimū.

Quid operetur uirtus baptismi Quoniā autē supremum beneficium corporati uerbi id fuit ut per baptismi sacramentum,per quod uirtus Christi in nos transfunditur,regeneremur in filios dei nō ex sanguinibus,sed ex deo nati,postremo hoc nobis indicat Moses cum post exortum solem & mundo demonstratum,post aquarum terræq; fertilitatem hominem facit ad dei imaginem non terrenum hominem,sed cælestem. Conuersis enim ad Christum gentibus & iudæis hoc erat reliquum,ut per sanctissimum lauacrū dominicæ cruci se conformantes reformarentur ad imaginē dei. Nā si baptismus dei filios facit,filius autē imago patris,non ne totius trinitatis uirtus operans in baptismo illa est quæ dicit.Faciamus hominē ad imaginē nostrā. Si igitur sumus ad imaginē dei sum⁹ & filii.Si filii& hæredes sumus hæredes dei cohæredes Christi.Sed qui sunt filii?Scriptū a Paulo est clamare nos abba pater in spiritu sancto. Qui igitur spiritu uiuunt hii sunt filii dei,hii Christi fratres,hii destinati æterne hæreditatis mercedē & fidei & bene actæ uitæ in cælesti hierusalē fœliciter possidebunt.

Paulus

EXPOSITIO PRIMAE DICTIONIS IDEST IN PRINCIPIO.

IAm ad calcē uentū est operis septiformi uniuersi contextus expositione decursa.Sed superesse aliquid adhuc cognosco in tactū a nobis & in discussū,quod etiā primo loco exponendū uidebatur idest quid sibi uelit prima dictio legis,quæ est,In principio.Non temere autē aut sine causa de hoc principio in fine totius operis dicere uolui. Nec aut de dei filio hic sū disputaturus quod est principiū per quod facta sunt oia(Est enim sapientia patris)Nec probaturus idē sentire cū nostris hoc loco ueteres hebræos,quod alibi faciemus.Sed cogitamus per aliam interpretandi rationē gustū dare lectoribus mosaicæ profunditatis. Quod nō antea faciemus q̄ cū de dogmate quodā,quod uere paradoxon est antiquioris iudaicæ disciplinę,paucula delibauerimus.Firma est sententia oium ueterū, quā ut indubiā uno ore confirmant,omniū artiū ois sapientiæ & diuinæ & hūanæ integrā cognitionē in quinque libris Mosaicæ legis includi: dissimulatam autem & occultatam in litteris ipsis quibus dictiones legis contextæ sunt quo modo nunc declarabimus. Summamus gratia exempli primam particulam libri geneseos uidelicet ab exordio usq; ad locum ubi est scriptum & uidit deus lucem quod esset bonum. Est tota illa scriptura tribus & centum elementis coagmentata, quæ eo modo di-

Paradoxon dogma ueterum hebræorū.

ſpoſita,quo ibi ſunt dictiones conſtituũt quas legimus nihil niſi cõmune & triuiale præſe ferentes. Corticem ſcilicet conflat hic litterarum ordo hoc textum medullæ interius abditæ latentiũ myſteriorũ. At uocabulis reſolutis elementa eadem diuulſa ſi capiamus & iuxta regulas quas ipſi tradunt quæ de eis conflari dictiones poſſunt rite coagmẽtemus futurum dicunt ut eluceſcant nobis ſi ſim9 capaces occluſæ ſapientiæ mira de rebus multis ſecretiſſima dogmata & ſi in tota hoc fiat lege tunc demũ ex elementorũ hac quæ rite ſtatuatur & poſitione & nexu erui in lucem omnem doctrinã ſecretaq; omnium liberalium diſciplinarũ. Dixi autem ſi ſimus capaces occluſæ ſapientiæ. Nam fieri poteſt ut tractantibus nobis diſſoluentibuſq; & componentibus aliquas dictiones pariantur inde multa uocabula multiplex item ſeries orationis,quæ magna doceat, magna ſignificet, ſed niſi aliquis de ea re doctrinam alibi ſit conſecutus quid illa ſignificent non intelligẽs quaſi in utilia atq; fortuita non contemnere non poteſt, Neq; enim dogmata & doctrinas ibi diſcere poſſumus:ſed ſolum poſſumus agnoſcere. Hæc ego ut non probo aſſerens uel atteſtor,quia de eis nec feci periculum,nec me facere poſſe confido. Ita neq; nego neq; contemno,tum quia magnos hæc opinio habet auctores. Tum quia de Moſe,qui in tota domo dei fuit fidelis, Maiora etiam facile credi poſſunt.

Moſes in tota domo dei fidelis

Quæ autem mihi non illas quidẽ abyſſos intranti, ſed huius maris litus radenti gemmatum diuitiæ occurrerint quas neq; hermus neq; pactolus apud poetas ferre dicuntur. Non ingratum fore putaui noſtris hominibus ſi publicarem.

Hermus pactolus

Libuit periclitari in prima operis dictione quæ apud Hebræos Breſit apud nos in principio legitur an ego quoq; uſus regulis antiquorum eruere in lucem inde cognitu dignũ aliquid poſſem. Igitur præter ſpem meã præter opinionẽ inueni quod neq; inueniẽs ipſe credebã neq; credere alii facile potuerunt uniuerſam de mundi rerumq; omnium creatione rationem in una ea dictione apertam & explicatã. Rem dico mirabilem inauditã & incredibilẽ. Sed mox credetis ſi attenderitis & res ipſa uerum me demonſtrabit. Dictio illa apud Hebræos hoc modo ſcribitur Ex hac igitur ſi tertiam litteram primæ coniungamus fit dictio id eſt ab Si geminatæ primæ ſecundam addamus fit id eſt bebar. Si præter primã omnes legamus fit .i.reſit, Si quartã primæ & ultimæ cõnectamus,fit .i.ſciabat. Si tres primas quo iacent ordine ſtatuamus,fit .i.bara. Si prima omiſſa tres ſequẽtes,fit .i.roſc. Si omiſſis prima & ſecũda duas ſequẽtes,fit .i.es, Si tribus primis omiſſis quartã ultimæ copulemus,fit .i.ſeth. Rurſus ſi ſecundã primæ,fit .i.rab. Si poſt tertiã quintã tũ Quartã ſtatuamus,fit .i.hiſc. Si primas duas duab9 ultimis coagmẽtem9,fit .i.berith. Si ultimã primæ, fit ultima dictio & duodecima quæ ẽ .i.thob uerſo,qđ frequẽtiſſimũ apud Hebræos thau in thet elemeutũ.

In prima dictione opis uniuerſam toti9 mũdi rationem contineri.

Videamus autẽ quid primo hæc latine ſignificent, tum quæ per ea non ignaris philoſophiæ de tota natura myſteria reuelentur. Ab,patrem ſignificat. Bbar in filio & per filium(utrunq; enim ſignificat beth præpoſitio) Reſit principium. Sabath quietem & finẽ. Bara creauit. Ros caput. es ignem. Seth fundamẽtũ. Rab magni. hiſc. hominis Berit fœdere. Tob bono. & totam ſi ordine conſequẽti orationem texamus erit huiuſmodi. Pater in filio & per filium principium & finem ſiue quietem creauit caput ignem & fundamentum magni hominis fœ-

dere bono,hæc tota oratio ex primę illius dictionis resolutione & compositione dis ſultat.Cuius q̃ altus q̃ plenus omni doctrina ſit ſenſus haud palam eſſe omnibus poteſt.Sed ut aliqua ſtatim non tamen omnia omnibus aperta quæ per has uoces nobis ſignificantur.Notum omnibus chriſtianis quid ſit patrem in filio & per filiũ creaſſe.Quid item ſit filium principiũ & eſſe finem omnium, Eſt enim alpha & o (ut ſcribit Ioannes)& ipſe principium ſe appellauit,& nos demonſtrauimus finem rerũ omnium,eſſe ut principio ſuo reſtituantur. Cætera paulo obſcuriora quid illa ſcilicet ſibi uelint caput ignis & fundamentũ magni hominis, quid illud ſit fœdus & qua ratione bonũ dicatur.Neq; enim ſtatim in próptu omnibus uidere hic explicatam mundorũ quattuor de quibus ægimus omnẽ rationẽ, cognationem itẽ & fœlicitatẽ,de quibus poſtremo nos diſputauimus. Primũ igitur illud aduertendũ uocari a Moſe mundũ hominẽ magnũ.Nam ſi homo eſt paruus mũdus, utiq; mũdus eſt magnus homo.hinc ſumpta occaſione tres mundos intellectualem cæleſtẽ & corruptibilẽ per tres hominis partes aptiſſime figurat,ſimul indicans hac figura non ſolum contineri in homine mundos omnes,ſed & quæ hominis pars cui mundo reſpondeat breuiter declarans.Cogitem9 igitur in homine tres partes ſupremã caput,cum quæ a collo ad umbilicũ protenditur.Tertiã,quæ ab umbilico extenditur ad pedes.Sunt enim & hæ in hominis figura & uarietate quadam diſcluſæ & ſeparatæ.Sed mirũ quã pulchre quã examuſſim per exactiſſimã rationem tribus mundi partibus proportione reſpondeant. Eſt in capite cerebrum fons cognitionis.Eſt in pectore cor fons motus uitæ & caloris.Sunt in parte poſtrema genitalia mẽbra principiũ generationis.Itidẽ aũt & in mundo ſuprema pars quæ eſt mundus angelicus ſiue intellectualis eſt fons cognitionis,quia facta illa natura ad intelligẽdũ eſt.Pars media,quæ eſt cælũ principiũ uitæ motus & caloris in qua ſol uti cor in pectore dominatur.Eſt infra lunã quod oibus notũ generationis pricipiũ & corruptionis.Videtis quã apte oẽs hæ mundi partes & hominis inuicem congruant.

Ioannes

Quæ ps in hõmie cui mũdo reſpõdeat.

Cognitio

Motus

Gñatio

Deſignauit autẽ Moſes primã quidẽ noĩe proprio capitis ſcilicet. Secundã autem ignẽ appellauit,& quia hoc nomine a multis cælum cenſetur, & quia in nobis hæc portio principiũ eſt caloris.Tertiã uocauit fundamẽtũ quia per eã (ut notũ oibus) totũ hois corpus fundatur & ſubſtinetur.Adiecit autẽ q̃ hæc creauit fœdere bono quia inter eas fœdus pacis & amicitiæ ex naturarũ cognatõne & mutuo conſenſu p ſapientiæ dei legẽ ſancitũ eſt.Quod fœdus ideo eſt bonũ,quia ad deũ, quí eſt ipſũ bonũ,ita dirigitur & ordinatur,ut queadmodũ inter ſe totus mundus unus, Ita & cum ſuo auctore poſtremo ſit unũ.Imitemur & nos ſanctiſſimũ fœdus mundi, ut & mutua caritate inuicem ſimus unũ & ſimul omnes per uerã dei dilectionẽ cum illo unum fœliciter euadamus.

FINIS

Ioannis Pici Mirandulæ Deprecatoria ad Deum.

Alme deus summa qui maiestate uerendus
Vere unum in triplici numine numen habes
Cui super excelsi flammantia mœnia mundi
Angelici seruit turba beata chori,
Cuius & imensum hoc, oculis spectabile nostris
Omnipotens quondam dextra creauit opus,
Aethera qui torques qui nutu dirigis orbem.
Cuius ab imperio fulmina missa cadunt,
Parce precor miseris nostras precor ablue sordes.
Ne nos iusta tui pœna furoris agat.
Quod si nostra pari pensentur debita lance
Et sic iudicii norma seuera tui.
Quis queat horrendum uiuentis ferre flagellum
Vindicis, & plagas sustinuisse graues,
Non ipsa iratæ restabit Machina dextræ
Machina supremo non peritura die.
Quæ mens non primæ damnata ab origine culpæ?
Aut quæ non proprio crimine facta nocens?
Aut certe ille ipse es proprium cui parcere semper
Iustitiamq; pari qui pietate tenes,
Præmia qui ut meritis longe maiora rependis.
Supplicia admissis, sic leuiora malis,
Namq; tua est nostris maior clementia culpis.
Et dare non dignis res mage digna deo est.
Quanq̃ sat digni: si quos dignatur amare
Qui quos non dignos inuenit. ipse facit,
Ergo tuos. placido miserans precor aspice uultu
Seu seruos mauis. seu magis esse reos,
Nempe reos. nostræ si spectes crimina uitæ
Ingratæ nimium crimina mentis opus,
At tua si potius in nobis munera cernas.
Munera præcipuis nobilitata bonis
Nos sumus ipsa olim tibi quos natura ministros
Mox fecit natos gratia sancta tuos.
Sed premit (heu) miseros tantæ indulgentia sortis,
Quos fecit natos gratia. culpa reos.
Culpa reos fecit. sed uincat gratia culpam.
Vt tuus in nostro crimine crescat honor,
Nam tua siue aliter sapientia. siue potestas
Nota suas mundo prodere possit opes.
Maior in erratis bonitatis gloria nostris,
Illeq; præ cunctis fulget amandus amor,

Qui potuit cælo dominum deducere ab alto.
Inq; crucem summi tollere membra dei:
Vt male contractas patrio de semine sordes
Ablueret lateris sanguis & unda tui
Sic amor & pieta stua rex mitissime tantis
Dat mala materiam suppeditari bonis.
O amor o pietas nostris bene prouida rebus
O bonitas serui facta ministra tui
O amor o pietas nostris mala cognita sæclis
O bonitas nostris nunc prope uicta malis,
Da precor huic tanto qui semper feruet amori
Ardorem in nostris cordibus esse parem,
Da sathanæ imperium cui tot seruisse per annos
Pœnitet excusso deposuisse iugo,
Da precor extingui uesanæ incendia mentis.
Et tuus in nostro pectore uiuat amor,
Vt cum mortalis perfunctus munere uitæ
Ductus erit dominum spiritus ante suum.
Promissi regni fælici sorte potitus
Non dominum. Sed te sentiat esse patrem.

FINIS

Robertus Saluiatus Laurentio Medici Sal.

Cum eo natus ingenio Laurenti Clarissime atq; ita natura sim institutus, ut nihil mihi sit prius q̄ illos amare colere & uenerari, qui uel ingenio excellentes uel doctrina sint singulares Non potui Picum tuum Mirandulam non amare præ omnibus & admirari uirum profecto omni admiratione dignissimum. Is cum nuper tibi librum de septiformi sex dierum geneseos enarratione primitas studiorum suorum dicauerit opus non meo modo sed omnium iudicio excellētissimum dare operam uolui ut mea impensa emendata impressione publicaretur, Nihil dubitans simul me & meo in illum amori & publicæ studiosoꝝ utilitati satisfacturum. Accessit q; non ingratam me tibi rem facturum speraui si quæ tibi ille physica & diuina mysteria communicauit per me deniq; omnibus fierent cōmunia. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA LAVRENTIO MEDICIS.

Pologiam nostrā dicaui tibi Laurenti medices ut rem nō utiq;(deū testor)uisam mihi dignā tāto uiro,Sed tibi eo iure debitā quo mea omnia iā pridē tibi me debere intelligo.Hoc.n.habeas psuasissimū quicquid ego aut sum,aut sum futurus.Id tuū esse Laurēti & futurum semp in posterū,Min9 dico q̄ uellē & uerba oio frigidiora hec q̄ ut satis exprimāt qđ cōcipio .i.quo amore, qua fide.qua obseruātia & ꝓsequar & a multis iam annis fuerim te prosecutus,Moueor cū pluribus in me collatis officiis amātissimū animū tū plane testātibus,tū tuis nō tā fortunæ q̄ animi, iisdē ra ris.imo tibi peculiaribus bonis quæ narrare in præsentia pudor me nō sinit tuus. Redeo ad Apologiā,quā hilari quæso suscipias fronte,exiguū sane munus sed fidei meæ,sed obseruātiæ ꝑfecto in omne tēpus erga te maxime nō leue testimoniū Quā si forte eueniat ut a magnis,qbus es semp occupatissimus tractādis rebus attingas,memineris nō tā hoc ipsum & ꝓperatū.i.opus potius q̄ elaboratū & operis argumentū ex alieno mihi nō meo summendū fuisse iudicio,q̄ nō icirco illam nuncupatā tibi ut quæ in me nō est in me agnoscas ingenii aut doctrinæ præstantiā,sed ut scias,nā dicā iterū,me quicq̄d sum tuæ amplitudini esse deditissimū.

APOLOGIA IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS,

Vm nuper Romā uenissem pedes summi Pontificis Innocētii octa ui cui ab innocētia uitæ nomē meritissimū de more deosculatur9,ut simul & ab instituto nō discederē meo cōmentandi tractādiq; semp aliquid de re litteraria & rem facerē pro uiribus dignam urbe Roma,gratā principi Christiano,utilem mihi & studiosis,nongentas de diuinis & naturalibus rebus quæstiones proposui,Ad quas in publico doctissimorum hominum consessu essem responsurus. Vix in bonarum publicū uenerāt cū inter aliquos qui si non ingeniū uel doctrinam studium saltem bonarum artium in me probarent obtrectatorum turba multiplex assurrexit.Et q̄q̄ & fastidia & nasos & censuras & omnino iudicia uniuscuiusq; uaria esset uidere utiq; ut semp accidit cū nouū aliqd & nō triuiale molimur,Quinq; fere tamē erāt præcipua quæ alius aliud summossores isti in me dānarent.Aliq eni philosophiā & litteras omnino carpe,illud ēt ut uiderent scioli.Quādoq; addētes eiectū Adam de paradiso q̄ p sciētiā boni & mali æqualē se diis facere uoluit.Exterminādos pari exēplo de christi curia q uolūt sapere plus q̄ oportet.Alii nō tā phiam q̄ hoc ipsum disputādi genus & hāc de litteris publice disceptādi institutionē nō approbare ad pōpam potius ingenii & doctrinæ ostētationē q̄ ad compandā eruditionē esse illā oblatrātes.Nōnulli me audacē dicere & temerariū.Qui hac ætate quartū.s.&.xx. nōdū natus annū de altissimis phiæ locis,de sublimib9 xp̄ianæ theologiæ mysteriis, de incognitis disciplinis in celebratissimā urbe, in amplissimo doctissimoꝝ hominū cōsessu disputationē ꝓponere nō dubitarē,Multi nō tam q; Romæ q; iuuenis q̄ q; de tot numero.i.de nōgētis disputaturus essem questióibus accusare & supfluo & ambitiose & supra uires id factū calūniātes.Ex his āt q sapiam.i.theologie studiū pfitebant̃, quidā fuere q cōuitiis forte leuioribus nō contēti nō iam audacem me nō temerariū nō gloriosum,sed magum,sed impium,sed nouum in Christi ecclesia

Inno.viii. summus pontifex.

Aetas aucto ris.

hæresiarchā prædicaret. Fui ego (testor deū) dubio diu cōsilio diluēda hæc mihi obiectamēta an silentio potius prætereūda essent. Mouebāt me ut tacerē duo præcipue, Primū q ego & cōtentionis & iurgiorum abhorrēs ai pacē & quam mihi mea p stiterūt studia placidissimæ uitæ tranqllitatē amaui semp, nec odi ullū magis scribendi munus q̄ q in disceptatione & amarulenta quoquomodo altercatione sit cōstitutum, qppe qui nō minus referre q̄ inferre iniuriā uel cōtumeliam nec boni uiri dixerim esse unq̄ nec pbi. Alterū hoc ipm erat q & summi pōtificis, cuius mihi merito celebranda semp memoria & ex sanctissimo apostolico senatu cōpluriū iudicio contentus, quorum & benignitatē & beneuolentissimum in me animum obliuisci nūq̄ aut possum aut debeo uidebar facile & odiū posse negligere & cōuitia hominum improborum, & profecto quod attinet ad cætera in hac eram sniā ut idignos illos existimarē, quibus aliqñ respondere, Sed in uno mihi obiecto hæreseos crimine hoc si facerē uerebar ne quod nō diluerē, uiderer crimen agnoscere. Scribit aūt & sapientissime

Ruffinus Ruffinus esse quidem gloriosum Christi exemplo patienter iniurias tolerare Aut unam notam hæreseos qui ferat uel dissimulet non esse christianū & Hyero-

Hieronymus nymus noster quāta maxima pōt ai cōtentione clarissima exclamat uoce. Nolo in suspitione hæreseos quēq̄ esse patientem. Tacere ergo me non uult Hyeronymus & inuitū otiosūq hoiem pro sua qua pōt auctoritate ad scribendum trahit & ipellit. Quare si qui sunt forte me tacere uellent, sciant sibi nō mecū sed cū Hyeronymo esse cōtrouersiā qui me tacere nō uult. Hyeronymo nō audire quis pōt sine flagitio? ipso ergo suadēte immo cogēte ēt breuē agressus sum ascribere apologiam, nō ut quemq̄ lacerem uel accusem, sed ut a maximo quod mihi iniuria obicit impietatis crimine iure me excusem. hoc quæso patiātur obtrectatores mei eo animo quo ego iniquam illorum offensam passus sum semper. Patiātur inq̄ ut qui Christianus de christianis sum parentibus natus, qui uexillū Christi Iesu in frōte gero, qui pro

Paulus christi fide etiā obeā labens quasi cū paulo hoc ipsis æquo aio audientibus exclamē uoce. Nō magus nō iudæus sum, ysmaelita nō hæreticus, sed Iesum colo & Iesu crucem in corpe meo porto, per quē mihi mūdus crucifixus est & ego mundo. Denique cū & sanctitatis & sapiæ & id genus egregios titulos nec mihi arrogē nec illis derogē hunc unū mihi ipsi pro quo tuendo ēt sanguinē ultro effūdā, quæso nō demant ut. s. me possim dicere christianū. Quod si cōcedūt hæc eis nō scribo a quibus iam impetraui quod tota nr̄a cōtēdit apologia. Aliis scribo qui esse me aut fuisse aliquādo hæreticū credūt uel suspicātur. Quāq̄ autē pricipale propositum est hoc ut ostēdamus ab ortodoxo & catholico tramite nō me sed illos deuiare qui me hæreticum calūniātur, tamē postq̄ scribēdum est, dicemus & aliquid de his quæ primo nobis obiecta sūt, ne meo silētio quasi culpa conscia abuti possint nr̄i obtrectatores. Erat autē quod uitio i primis dabāt multi hoc meum philosophari. Quibus hoc loco nihil sum respōsurus, quia & causam phiæ seorsum agere ope peculiari est cōsilium, olo si turpe est dare se litteris colere bonas artes & disciplinas malo hāc culpam agnoscere qua deprecari. His etiam qui genus hoc disputandi & hāc de deo de natura de moribus publice disceptandi institutionē detestantur. Multa nō sum dicturus qñ hoc crimē si crimē ē cōe, ē mihi cū magnis uiris imo cū pbatissimis non solū nostre sed fere oium ætatū phīs. Quibus fuit certissimū nihil ad consequendam quam quærebant ueritatis cognitionē sibi esse potius quam ut essent in disputandi

exercitatione frequẽtiſſimi. Sicut enĩ p gymnaſticã corpis uires firmiores fiũt, ita Gymnaſtica cor
hac quaſi litteraria palæſtra animi uires & fortiores longe & uegetiores euadunt. poris uires firmi
Nec crediderim ego aut poetas aliud p decãtata Palladis arma, aut Hebræos cu; ores fiũt
ferrũ ſapientũ ſymbolũ eſſe dicũt, ſignificaſſe nobis q̃ honeſtiſſima hoc genus cer
tamina adipiſcẽdæ ſapiẽtiæ oppido q̃ neceſſaria. Q uo forte fit ut & chaldæi ĩ eius
Geneſi q phũs ſit futurus illud deſiderẽt, ut Mars Mercuriũ triquetro aſpectu cõ Chaldæi
ſpiciat quaſi ſi hos cõgreſſus, hæc bella ſubſtuleris ſomniculoſa & dormitãs futu-
ra ſit oĩs phĩa. Sed ꝙ attinet ad hæc ut dixi malo auctoritatibꝰ & præiudiciis ma-
gnorũ uirorꝫ q̃ rationibꝰ me defendere. Illud uidet̃ opꝫ maioris ſatiſſacere his q
ætate ingenio doctrina ĩparẽ dicũt me tã magnæ ꝓuinciæ, nec iuxta Horatiũ con Oratius
ſuluiſſe hũeros qd ferre ualeãt qd recuſent. Profecto hic mihi difficilis ratio defen
ſionis dũ ſi parẽ me dico ĩmodeſti & de ſe nimia ſentiẽtis, ſi imparẽ fateor temera-
rii & incõſulti uideor notã ſubiturus. Graues icidi anguſtias dũ nõ poſſum ſine cul
pa de me ꝓmittere qđ non poſſum & ſine culpa non pſtare. Et qdẽ illud Iob affer Iob
re poſſem ſpm̃ eſſe in oĩbus & forſan audire cũ Timotheo. Nemo contẽnat adole- Thimo
ſcentiã tuã, ſed ex mea ueriꝰ hoc conſcia dixero nihil in nobis eẽ magnũ uel ſingu- teus.
lare. ſtudioſum me forte & cupidũ bonarꝫ artiũ non ificiatꝰ. docti tñ nomen mihi
nec uẽdico nec arrogo. Nã ut ſcripſit aliqñ Hermolaus meꝰ deliciæ Romanæ lin- Hermo
guæ ætatis nr̃æ ſplẽdor & gloria non põt non idoct ꝯ eſſe q ſe doctũ credit. Q uañ laus.
& qđ tã grãde hũeris onꝰ ipoſuerim non fuit ppea ꝙ mihi conſciꝰ nr̃æ infirmita
tis ñ eẽm, ſed ꝙ ſciebã hoc genus pugnis. i. lr̃ariis eſſe peculiare qđ in eis lucrũ ẽ
uinci. Q uo fit ut ĩbelliſſimꝰ qſq3 ñ detractare mõ ſed appetere ultro eas iure poſ-
ſit & debeat. Q ñqdẽ q ſuccũbit bñficiũ a uictore accipit, ñ iniuriã. qppe q peũ &
locupletior domũ. i. doctior & ad futuras pugnas redit iſtructior. hac ſpe aiatꝰ ego
infirmꝰ miles cũ fortiſſimis oĩm ſtrenuiſſimiſq3 tã graue pugnã decernere nihil ſu3
ueritꝰ. Q đ tñ temere ſit factũ nec ne rectiꝰ utiq3 de euẽtu pugnæ q̃ de nr̃a ætate
poterat qs iudicare. Reſtat ut his r̃ndeã q numeroſa ꝓpoſitarꝫ rerꝫ multitudĩe of-
fendunt, qſi hoc eorꝫ hũeris ſederet onus. & nõ potius hic mihi ſoli quãtuſcũq3 ẽ
labor eſſet exaclã[illegible]us. Indecẽs ꝓfecto hoc & moroſum nimis uelle alienæ ĩduſtriæ
modũ ponere. & ut inqt Cicero in ea re quæ eo melior quo maior mediocritatẽ de Cicero
ſiderare, oĩo tã grãdibus auſis erat neceſſe me uel ſuccũbere uel ſatiſfacere. Si ſatiſ
facerẽ nõ uideo cur quod in decẽ præſtare queſtionibꝰ ẽ laudabile in nõgẽtis etiã
præſtitiſſe culpabile eſſet exiſtimandũ. Si ſuccũbere erãt habituri, vñ accuſarẽt ſi
me oderũt, ſi amãt unde excuſarẽt. Q ñ in re tã graui tã magna tenui ingenio ex-
iguaq3 doctrina adoleſcẽtẽ hoiem defeciſſe uenia potiꝰ dignũ erat q̃ accuſatiõe, qn
& iuxta poetã, ſi deficiãt uires audacia certe laus erit & in magnis uoluiſſe ſat ẽ ꝙ
ſi & nr̃a ætate multi Gorgiã Leõtinũ imitati nõ mõ de nõgẽtis ſed de oĩbus ẽt om
niũ artiũ queſtionibꝰ ſoliti ſunt nõ ſine laude ꝓponere diſputationẽ, Cur mihi nõ Gorgias
liceat uel ſine culpa de multis qdẽ ſed tñ certis & determiatis diſputare. At ſuper Leõtinꝰ
fluũ inqũt hoc & ambitioſum. Ego uero nõ ſupfluo mõ, ſed neceſſario factũ hoc a
me cõtendo quod & ipſi ſi meã philoſophãdĩ rationẽ cõſiderarint inuiti ẽt fateanẽ
plane neceſſe eſt. Q ui enĩ ſe cuipiã ex phorũ familiis addixerũt Thomæ uidelicet
aut Scoto qui nunc plurimũ in manibus fauẽtes poſſunt illi quidẽ uel in paucarũ Thomas
queſtionũ diſcuſſione ſuæ doctrinæ periculum facere, At ego ita me inſtitui ut Scotus

in nullius uerba iuratus me per oēs phiæ magistros fundere oēs scædas excutere. oēs familias agnoscere. Quare cū mihi de illis oibus eēt dicēdum ne si priuati dogmatis defensor reliqua posthabuissem illi uiderer obstrictus. Nō potuerūt ēt si pauca de singulis ꝓponerent nō eē plurima quæ simul de oibus afferebantur. Nec id in me qsq̄ dānet ꝙ me quocunq; ferar tēpestas deferar hospes. Fuit.n. cum ab antiquis oibus hoc obseruatū ut oē scriptoꝝ genus euoluētes nullas quas posset cōmētationes illectas præterirēt. Tum maxie ab Aristotele qui eā ob cām αναγνωστης .i. lector Platone nūcupabatur, & profecto angustæ est mētis intra unam se porticū, aut Academiā cōtinuisse. Nec pōt ex oibus sibi recte ꝓpriam se legisse, q oēs prius familiariter nō agnouerit. Adde ꝙ in unaquaq; familia ē aliquid insigne qđ non sit ei comune cū cæteris. atq; ut a nfis ad quos postremo phia puenit nūc exordiar. Est i Ioāne Scoto uegetū qddā atq; discussū. In Thoma solidū & æquabile In Egidio tersū & exactū, i Frācisco acre, & acutū. In Alberto priscū amplū & grāde. In Henrico ut mihi uisū ē semp sublime & uenerādū. Est apud Arabes in Auēroe firmū & incōcussum. In auēpace in Alpharabio graue & meditatū. In Auicēna diuinū atq; platonicū. Est apud græcos in uniuersū quidē nitida in primis & casta phia. Apud simpliciū locuples & copiosa. Apud Themistiū elegās & compēdiaria Apud Alexandrum cōstās & docta. Apud Theophrastū grauiter elaborata. Apud Ammoniū enodis & gratiosa. Et si ad platonicos te cōuerteris ut paucos pcēseā, In Porphyrio reruz copia & multiiuga religione delectaberis in Iamblico secretiorem phiam, & barbarorum mysteria ueneraberis. In Plotino priuū quicq̄ nō ē qđ admireris: qui se undiq; præbet admirandū quē de diuinis diuie, de hūanis lōge supra hominē docta sermōis obliqta te loquētē sudātes platonici uix itelligūt. Præterea magis nouicios Proclū Asiatica fertilitate luxuriātē, & q ab eo fluxerūt Hermiam Damastū Olympiodoꝝ & complures alios in qbus oibus illud το θειον .i. diuinū peculiare Platōicoꝝ simbolū elucet semp. Accedit ꝙ si qua ē secta quæ ueriora icessāt dogmata & bonas cās igenii calūnia ludificet: ea ueritatē firmat, nō infirmat, & uelut motu quassatā flāmā excitat, non extiguit. hac ego rōe motus non unius mō ut quibusdā placebat, Sed oīgenæ doctrinæ placita i medium afferre uolui ut hac cōplurīū sectaꝝ collatione hac multifariæ discussione phiæ ille ueritatis fulgor cuius Plato meminit in epistolis ais nfis, quasi sol oriens exalto clarius illucesceret. Quid erat si latinoꝝ tm̄ Alberti. s. Thomæ, Scoti, Egidii, Francisci, Henriciq; phia obmissis græcorū arabūq; phis tractabat, qñ omnis sapiētia a barbaris ad græcos a græcis ad nos manauit. Ita nostrates semp in philosophandi rōne peregrinis inuētis stare & aliena excoluisse sibi duxerunt satis. Quid erat cū piparheticis egisse de naturalibus nisi & platonicorum accesseribatur academia, quorum doctrina & de diuinis semper inter oēs phias teste Augustino habita est sanctissima, & a me nunc primū quod sciā, uerbo absit inuidia, Post multa sæcula sub disputandi examen est in publicum allata, Quid erat & aliorum quotquot erant tractasse opiniones si quasi ad sapientum symposium a symboli accedentes, nihil nos quod esset nostrum nostro partum & elaboratum ingenio afferebamus. profecto ingenerosum est, ut ait Seneca sapere solum ex commentaria & quasi maiorum inuenta nostræ industriæ uiam præcluserint quasi in nobis effœta sit uis naturæ, nihil ex se parere quod ueritatem si non demōstret saltem innuat uel de longinquo. Quod si in agro colonus in uxo

[Margin notes: Aristoteles. — Plato — Scotus — Thomas — Egidius. — Albertus — Henricus — Auērois. — Auēpace — Alpharabius. — Auicēna. — Themistius. — Alexander — theophrastus — Porphyrius. — Iāblicus. — Plotinus. — Proclus. — Hermias — Damastius. — Plato. — Augustinus, — Seneca.]

1.

re maritus odit sterilitatē certe tāto magis infœcundā aiām oderit illi cōplicita & associata diuina mēs, quāto inde nobilior lōge ples desideraẽ. Propterea nō contē tus ego præter cōes doctrinas multa de Mercurii trimegisti prisca theologia. Mul ta de Chaldæoꝶ de Pythagore disciplinis, multa de secretionbus hebræorum addi disse mysteriis, plurima quoqꝫ p nos inuēta & meditata de naturalibus & diuinis rebus disputāda ꝓposuimus. Proposuimus primo Platonis Aristotelisqꝫ cōcordiā a multis ante hac creditā a nemine satis probatā. Boetius apud latinos id se factu- rū pollicitus nō inueniẽ fecisse unq̄ quod semp facere uoluit. Simplicius apd' græ cos idē ꝓfessus, utinā id tā præstaret q̄ polliceẽ. Scribit & Aug. in academicis non defuisse plures q subtilissimis suis disputatiōibus idem ꝓbare conati sint. Plato nis. f. & Aristo. eandē esse phiam. Ioānes itē grāmaticus cū dicat apud eos tm̄ dissi- dere Platonē ab aristotele, q Platonis dicta nō intelligūt ꝓbandū tñ posteris hoc reliquit. Addidimus āt & plures locos in qbus Scoti & Thomæ plures in quibus Auerrois & Auicēnæ snīas, quæ discordes existimātur cōcordes esse nos asseuera- mus, Secūdo loco quæ in phia cū aristotelica tū Platonica excogitauimus nos, tū duo &. lxx. noua dogmata physica & methaphysica collocauimus, quæ si quis te- neat, poterit nisi fallor quācūqꝫ de rebus naturalibus diuinisqꝫ ꝓpositā quæstionē longe alia dissoluere rōe q̄ p eā edoceamur, quæ & legiẽ in scholis, & ab hui⁹ æui doctoribus coliẽ phiam. Nec tam admirari qs debet me in primis annis in tenera ætate p quā uix licuit ut iactāt quidā alioꝶ legere cōmentationes, nouam afferre uelle phiam q̄ uel laudare illā si defendiẽ, uel dānare si reprobaẽ. Deniqꝫ cum nr̄a inuēta hæc nr̄asqꝫ sunt lr̄as iudicaturi nō auctoris ānos, sed illorū merita poti⁹ uel demerita nūerai e. Est āt & p̄ter illā alia quā nos attulimus noua p numeros philo sophādi institutio, antiq̄ illa quidē & a priscis theologis a Pythagora præsertim ab aglaophemo, a Philolao, a Platone prioribusqꝫ Platonicis obseruata. Sed quæ hac tēpestate ut pclara alia posterioꝶ incuria sic exoleuit ut uix uestigia ipsius ulla re- perianẽ. Scribit Plato in Epimenide iter oēs liberales artes & sciētias cōtemplatri ces pcipuā maximeqꝫ diuinā esse sciam numerandi, Quærēs irē cur hō aīal sapien- tissimū. Rñdet qa nūerare nouit. cui⁹ snīæ & Aristoteles meminit in ꝓblematis. Scribit Abunasar uerbū fuisse auēzoar Babylonii eū oīa nosse q nouerat numera re. Quæ uera esse nullo mō possunt si per numerādi artē eam artē intellexerūt, cu- ius nunc mercatores in primis sunt peritissimi. Quod & Plato testatur exerta nos admonens uoce, ne diuinam hanc arithmeticā mercatoriam esse arithmeticā intel- ligamus. hanc ego arithmeticā quæ ita extollitur cū mihi uideat post multas lucu brationes exploratā habere huiusce rei periculū facturus ad quatuor & septuagin ta quæstiōes quæ iter physicas & diuinas principales existimanẽ rn̄suꝶ p nūeros publice me sum pollicitus. Proposuimus & magica theoremata in qbus duplicē esẽ magiā significam9, quaꝶ altera dæmonū tota ope & auctoritate cōstat res me- diussidi9 execrāda & portētosa. altera nihil ē aliud cū bn̄ exploraẽ q̄ naturalis phi losophie absoluta cōsumatio. Vtriusqꝫ cū meminerit græci illam magiæ nullo mō noie dignātes γοητείαν nūcupāt, hāc ꝓpria peculiariqꝫ appellatiōe μαγείαν qua si pfectā summāqꝫ sciam uocāt. Idē eni ut ait Porphyri⁹ psaꝶ lingua mag⁹ sonat, quod apud nos diuinoꝶ interpres & cultor. Magna autē imo maxima inter has ar tes disparilitas & dissimilitudo. Illa non modo christiana religio, sed omnes leges

Platonis & Aristo telis con cordia

Simplici us.

Augusti- nus.

Io. gram maticus.

Nota no ua dog- mata ex- cogitata.

Nota

Noua in stitutio philoso- phandi p numeros

Plato

Aristote les.

abunasar auēzoar.

Plato

Duplex Magia

Magus

oĩs bene instituta respublica dãnat & execrat̃. Hanc oẽs sapientes oẽs cælestiũ & diuinaꝝ reꝝ studiosæ natiões approbãt & amplectunt̃. Illa artiũ fraudulentissima, hæc altior sanctiorq; phĩa, Illa irrita & uana, hæc firma fidelis & solida. illã qsquis coluit semp dissimulauit, ꝙ in auctoris eẽt ignominiã & cõtumeliã. Ex hac sũma litteraꝝ claritas gloriaq; antiquitus & pene semp petita. Illius nemo unq̃ studios9 fuit uir phũs & cupidus discẽdi bonas artes, ad hanc Pythagoras, Empedocles, Democritus. Plato discendã nauigauere, hanc prædicauerunt reuersi, & ĩ archanis præcipuã habuerũt. Illa ut nullis rõibus ita nec certis ꝓbat̃ auctoribus. Hæc clarissimis quasi parẽtibus honestata duos præcipue hẽt auctores Xamolsidẽ quẽ imitatus ẽ Abbaris hypborreus, & Zoroastrẽ nõ qui creditur sed illũ Oromasi filium. utriusq; magiæ quid sit, Platonẽ si ꝑcontemur rñdebit in Aalcibiade Zoroastris magiam non ee aliud q̃ diuinoꝝ sciam qua filios psarum reges erudiebãt, ut ad exẽplar mundanæ rei publicæ suã ipi regere rẽ publicam edocerent̃. Rñdebit in Carmide magiam Xamolsidis esse animi medicinam, ꝑ quam. s. aio temperantia ut per illam corpori sanitas comparatur horum uestigiis postea perstiterunt Carõdas, Damigeron, Apollinius, Hostanes, & Dardanus, perstitit Homerus quem ut omnes alias sapias, ita hanc quoq; sub sui Vlyxis erroribus dissimulasse, In poetica nostra theologia aliquando probabimus. perstiterunt Eudoxus & Hermippus perstiterunt fere omnes qui Pythagorica Platonicaq; mysteria sunt perscrutati. Ex iunioribus aũt qui eam olfecerint tres reperio, Alchindum arabem, Rogenũ bachonem & Gulielmũ parisien. & tempestate nostra uidi Antoniũ cronicũ q̃q̃ ĩ maxis agendis tractandisq; rebus occupatissimum, quæ illius tamẽ ẽ ingenii sublimitas & elegantia ut oẽs alias liberales artes, ita hanc quoq; pulcherrime attigisse. Meminit & Plotinus ubi naturæ ministrũ & nõ artificẽ magum demõstrat. hanc magiã ꝓbat asseueratq; uir sapientissimus alteram ita abhorrẽs ut cũ ad maloꝝ dæmonũ sacra uocaret̃, rectius eẽ dixerit ad se illos q̃ ad se illos accedere, & merito quidẽ. Vt. n. illa obnoxiũ mancipatũq; iprobis potestat. b9 hoiem reddit, ita hæc illaꝝ pricipẽ & dñm, illa deniq; nec artis nec sciæ sibi põt nomen uendicare. Hæc altissimis plena mysteriis profundissimam rerum secretissimarum contẽplationem, & demũ totius naturæ cognitionẽ cõplectitur, hæc inter sparsas dei bñficio & inter seminatas mũdo uirtutes quasi de latebris euocans in lucẽ nõ tam facit miranda q̃ facienti naturæ sedula famulat̃, hæc uniuersi consensum quẽ significãtius græci συμπαθειαν dicunt introrsum perscrutatius rimata & mutuã naturarum cognitionem hñs perspectam natiuas addimens unicuiq; rei & suas illecebras quæ magorum ιυγγες nominantur in mundi recessibus in naturæ gremio in promptuariis archanisq; dei latitãtia miracula quasi ipsa sit artifex promit in publicum, & sicut agricola ulmos uitibus ita magus terram cælo. i. inferiora superioꝝ dotibus uirtutibusq; maritat; quo fit ut q̃ illa prodigiosa & noxia tam hæc diuina & salutaris appareat, ob hoc præcipue ꝙ illa hoiem dei hostibus mancipãs auocat a deo, hæc ĩ eã opeꝝ dei admirationem excitat: quã ꝓpensa caritas fides ac spes certissime cõsequuntur. Neq;. n. ad religionem ad dei cultũ qcq̃ ꝓmouet magis q̃ assidua cõtemplatio mirabiliũ dei: quæ ut per hanc de qua agimus naturalem magiam bene explorauerimus in opificis cultũ amoréq; ardentius animati illud canere cõpellemur. Pleni sunt cæli plena est omnis terra maiestate gloriæ tuæ. & hæc satis de magia, de qua hæc diximus ꝙ

Verba, plinii libro .xxx.
Xamosi des.
Abbaris hyperboreus,
Zoroaster.
Plato
Carõdas
Damygeron.
Apollonius.
Dardan9
Homer9
Eudoxus
Hermippus.
Gulielmus parisiensis
Antonius cronicus
Plotinus:
Nota.
Quid ad dei religionem ꝓmoueat potissimum.

sunt plures qui sicut canes ignotos semper adlatrant, ita & ipsi sæpe damnant oderuntq; quæ non intelligunt. Venio nũc ad ea quæ ex antiquis hebræorum mysteriis eruta ad sacrosanctã & catholicã, fidẽ cõfirmandã attuli. Quæ ne forte ab his quibus sunt ignota cõmenticiæ nugæ, aut fabulæ circulatorũ existiment. Volo intelligant oẽs quæ & qualia sint unde petita, qbus & q̃ claris auctoribus confirmata, q̃ reposita q̃ diuina q̃ nostris hominibus ad propugnandã religionẽ cõtra hebræorum importunas calumnias sint necessaria. Scribunt nõ modo celebres hebræorum doctores, sed ex nostris quoq; Esdras, Hilarius, & Origenes, Mosem nõ legem modo quã quinq; exaratã libris posteris reliquit, sed secretiorem quoq; & uerã legis enarrationẽ in monte diuinitus accepisse. Præceptũ autẽ ei a deo ut legem quidẽ populo publicaret, legis interpretationẽ nec traderet litteris nec inuulgaret. sed ipse Iesunaue tantũ tum ille aliis deinceps succedẽtibus sacerdotum primoribus magna silentii religione reuelaret. & merito quidẽ. Satis enim erat uulgaribus & per simplicẽ historiã nunc dei potentiã, nũc in improbos irã, in bonos clementiã, in omnes iusticiã agnoscere. & p diuina salutariaq; præcepta ad bñ beateq; uiuendum & cultũ ueræ religionis instituí. At mysteria secretiora & sub cortice legis rudiq; uerborũ prætextu latitantia altissimæ diuinitatis archana plebi palã facere. Quid erat aliud q̃ dare sanctũ canibus, & inter porcos spargere margaritas? Ergo hæc clã uulgo habere perfectis cõmunicanda, inter quos tantũ sapientiam loqui se ait Paulus nõ humani consilii sed diuini præcepti fuit. Quẽ morẽ antiqui quoq; philosophi sanctissime obseruarũt. Pythagoras nihil scripsit nisi paucula quædã, quæ Damæ filiæ moriens cõmendauit. Aegyptiorũ templis insculptæ spinges hoc admonebãt ut mystica dogmata p enigmatũ nodos a pphana multitudine inuiolata custodirẽtur, Plato Dioni quædam de supremis scribens substantiis per enigmata inquit dicendũ est. ne si epistola forte ad aliorũ peruenerit manus quæ tibi scribimus ab aliis intelligantur. Aristoteles libros primæ philosophiæ in quibus agit de diuinis editos esse & nõ editos dicebat. Quid plura Iesum Christum uitæ magistrum asserit Origenes multa reuelasse discipulis, quæ illi ne uulgo fierent cõmunia scribere noluerũt. Quod maxime cõfirmat Dionysius areopagita qui secretiora mysteria a nostræ religionis auctoribus. id est ex animo in animũ sine litteris medio intercedẽte uerbo ait fuisse transfusa. Hoc eodẽ penitus mõ cũ ex dei præcepto uera illa legis interpretatio Mosi deitus tradita reuelaretur, dicta est Cabala, quod idẽ est apud hebræos quod apud nos receptio. ob id scilicet q; illã doctrinã non p litterarũ monuimẽta sed ordinariis reuelationũ successionibus alter ab altero quasi hæreditario iure recipet. Verũ postq̃ hebræi a Babylonica captiuitate restitui p Cyrũ & sub Zorababel instaurato tẽplo ad repandam legẽ animũ appulerũt. Esdras tũc ecclesiæ pfectus post emẽdatũ Moseos librum cu plane cognosceret p exilia cædes, fugas, captiuitatẽ gẽtis Israeliticæ institutum a maiorib9 morẽ tradẽdæ p manus doctrinæ seruari nõ posse, futurũq; ut sibi diuinitus indulta cælestis doctrinæ archana perirẽt, quorũ cõmentariis nõ intercedẽtibus durare diu memoria nõ poterat. Cõstituit ut cõuocatis qui tũc superant sapientibus afferret unusquisq; in mediũ quæ de mysteriis legis memoriter tenebat, adhibitisq; notariis in septuaginta uolumina, tot enĩ fere in sinedrio sapientes redige-

Esdras
Hilarius
Origeñ.
Pythagoras.
Dama
Plato
Aristoteles.
Iesus cristus.
Origeñ.
Dionysi.
Cabala
Cyrus
Zorababel
Esdras.

Esdras. rentur. Qua de re q mihi non credũt audiãt Esdrã ipm sic loquẽtẽ, Exactis quadra ginta dieb9 locutus ẽ altissimus dicẽs. Prioraq; scripsisti in palã põe legãt digni & indigni. Nouissimos aũt.lxx.libros cõseruabis ut tradas sapientibus de populo tuo In his.n.ẽ uena intellectus & sapientiæ fons & sciẽtiæ flumẽ atq; ita feci, Hæc Esdras ad uerbum. Hi sunt libri sciæ Cabalæ in quibus merito Esdras uenã intellectus.i.ineffabilẽ desup substantiali deitate theologiam sapiæ fontẽ.i.de intelligibilibus angelicisq; formis exactam methaphysicã & sciæ flumẽ i.de rebus naturalib9 firmissimã phiam eẽ clara in primis uoce ꝓnunciauit. Hi libri Sixtus q̃rtus pontifex maximus, q hũc sub quo uiuimus fœliciter Innocẽtium octauũ ꝓxime ãncessit maxima cura studioq; curauit ut in publicã fidei nostræ utilitatẽ latinis litteris mãdarenť. Iamq; cũ ille decessit, tres ex illis peruenerãt ad latinos. Hi libri apud hebræos hac tẽpestate tãta religione colunť, ut neminẽ liceat nisi annos.xl.natũ illos attigeť. hos ego libros non mediocri impẽsa mihi cũ cõparassem, sũma diligẽtia in defessis laboribus cũ perlegissẽ, uidi i illis testis (ẽ deus) religiõe nõ tã Mosaicã q̃ xpiana ibi trinitatis mysteriũ. ibi uerbi incarnatio. ibi messiæ diuinitas. ibi de peccato originali, de illius per xpm expiatiõe, de cælesti Hierusalẽ, de casu dæmonũ, d' ordinibus angeloꝶ, de purgatoriis, de infernoꝶ pœnis. Eadẽ legi quæ apud paulum & dyonisiũ, apud hieronymũ & augustinũ quotidie legimus. In his uero quæ spectant ad phiam Pythagoram ꝓrsus audias & Platonẽ: quorum decreta ita sũt fidei xpianæ affinia ut augustinus noster imẽsas deo grãs agat, q; ad eius manus peruenerint libri Platonicoꝶ. In plenum nulla ẽ ferme de re nobis cũ hebræis cõtrouersia, de q̃ ex libris cabalistaꝶ ita redargui cõuinciq; non possint, ut ne angelus qdẽ reliquus sit i quẽ se cõdãt. Cuius rei testẽ grauissimum hẽo antonium cronicũ uiꝶ eruditissimũ, q suis auribus cũ apud eũ eẽm in conuiuio audiuit Dattilum Hebræum peritũ huius sciæ in xpianoꝶ ꝓrsus de trinitate sñiam pedibus manibusq; d'cẽdere. Et ut reliqua meæ disputatõis capita percẽseã. attullimur & nr̃am de interp̃tandis Orphei Zoroastrisq; carminibus sñiam. Orpheus apud græcos ferme integer, zoroaster apud eos mancus, apud chaldeos absolutior legiť. ambe priscæ sapiẽtiæ crediti p̃es & auctores, Nã ut taceã de zoroastre, cuius frequens apud platonicos nõ sine sũma semper ueneratõe est mentio. Scribit Iamblicus calcideus habuisse Pythagorã orphicã theologiã tanq̃ exẽplar ad q̃ ipẽ suam effingeŕt formaretq; phiam. Quin idcirco tm̃ dicta Pythagoræ sacra nũcupari dicũt. q; ab Orphei fluxerint institutis. Inde secreta de nũeris doctrina, & qcqd magnũ sublimeq; habuit græca philosophia aut a primo fonte manauit. Sed q erat ueteꝶ mos theologorũ, ita Orphe9 suoꝶ dogmatũ mysteria fabulaꝶ intexit inuolucris, & poetico uelamẽto dissimulauit, ut si qs legat illius hymnos nihil subesse credat p̃ter fabellas nugasq; meracissimas. quod uolui dixisse ut cognoscať qs mihi labor quæ fuerit difficultas ex affectatis enygmatũ syrpis & fabularum latebris latitãtes eruere secretæ phiæ sensus nulla, ꝓsertim in re tã graui tam abscõdita inexplorataq; adiuto alioꝶ interp̃tũ opa & diligẽtia. Et tamẽ oblatrabãt cães mei minutula quædam & leuia ad numeri ostẽtatõem me accumulasse, quasi nõ oẽs quæ ambiguæ maxiæ cõtrouersæq; sũt qõnes i qb9 p̃cipales digladiãť academiæ qi nõ multa attuleri his ipis qui & mea carpũt. & se credunt philosophoꝶ principes' & incognita prorsus & in tentata Quim ego tantum absum ab ea culpa ut curauerim in quam paucissima potui ca

Marginalia: Sixt9 q̃rtus. — Innocentius. — Nota. — Augustinus, — Antoni9 cronicus. — Dattilus hebræus. — Orpheus — Zoroaster. — Iamblic9 — Pythagoras. — Nota

pita cogere disputationē, quā si ut. cōsueuerūt alii partiri ipse in sua mēbra & lāciare uoluissem innumeꝝ ꝑfecto numerū excreuisset. Et ut taceā de cæteris, qs est qui nesciat unū dogma ex nōgentis q. s. de cōcilianda ē Platonis. Aristotelisq; philosophia potuisse me citra oēm affectatæ numerositatis suspitionē in sexcēta ne dicā plura capita deduxisse locos. s. oēs in qbus dissidere alii cōuenire ego illos existimo ꝑticulatim enumerantē. Sed quid ego his diutius ĩmoror, & nō potius ad id de uenio cuius grā totū hoc opus susceptū est, ut liqdo ut luce clari9 ut extra oēm controuersiā nō me solū nō impiū, sed ipios & hæreticos esse illos cōprobē, q me hæreticū esse aut fuisse aliqn̄ dicere nō erubescūt. Agā āt hoc ego non conuitiis & cōtumeliis, sed ipsis rebus & rationibus afferēdo in mediū quæ dixi, q̄ scripsi, quæ sensi. Q uid itē illi dixerint & senserīt. Examinabūt hæc deinde alii uiri docti & insignes & apud nostras & apud exteras Academias iudicabit sancta sedes & sedens in ea Innocētius octau9. Cuius iudiciū negligere aut uiolare nephas & flagitiū, Ipse iudex supremus in terris q eū refert, q iudex ē uiuorū & mortuoꝝ. Ipse ꝑmptuariū archanūq; ueritatis q eius agit uices q ē ipsa ueritas & caro fact9 habitauit ĩ nobis ut ueritatē nobis ānunciaret. S; iā ad ipsas examinādas q̄stiōes descēdamus, q̄s magr̄i isti q̄si hæreticas dānarūt. Q ď facturo mutāda ē loquēdi rō. Est ei mihi cū barbaris s̄mo, & ut lepide ē in ꝓuerbio balbi n̄ nisi balbos itelligūt.

Sancta sedes. Innocentius.

QVAESTIO PRIMA DE DESCENSV CHRISTI AD INFEROS.

Lepidū prouerbium.

Rima cōclusio ex ꝓpositis a me in disputatione mea quā isti dānauerūt fuit hæc. Christus nō ueraciter & quātū ad realē p̄sentiā descēdit ad inferos, ut ponit Thomas & cōis uia sed solū quo ad effectū. Circa istā conclusionē primo uolo declarare sensum meū & quæ sit mēs & opinio mea de mō descēsus Christi quā fuit meæ intētionis explicare in ꝓposita cōclusiōe & ostēdere illam nō solū esse catholicā, & a multis catholicis doctorib9 creditā & approbatā. Sed ēt sua opposita lōge ꝓbabiliorē. Scd'o declarabo q̄uō ēt ipa ꝓpositio de uirtute s̄monōis & scd'm vim uerboꝝ a doctis uiris nullo mō ē hæretica uel hæresim sapiēs simpliciter iudicāda. Tertio declarabo q; ipsi errāt ĩ fide si ꝑsistūt ĩ hac s̄nia q; ego nō possim cōclusionē meā ēt in sensu quē ꝑmittit uis uerborū ab hæresi defendere. Q uarto & ultio ex supabūdāti ondā q; nullo mō p̄nt se excusare q; ĩ cōsulte nō fuerit fctā dānatio coꝝ. Pri9 āt quā exponā modū scd'm quē ego teneo xp̄m descēdisse ad iferos uolo hæc p̄mitteř q; licet teneamur explicite & in ꝑticulari credere xp̄m descēdisse ad iferos tanq̄ articulū fidei a Philippo nobis traditū & ꝓmulgatū sic q; ēt ꝓtestatio mea aut ei silis nō saluaret illum q poneret oppositū isti9 articuli. Nō uideť t̄n q; determiatū modū illi9 descēsus teneať quilibet fidelis explicite & ĩ ꝑticulari credere. Sed sufficere v̄r homī xp̄iano q; credat cristū descēdisse ad iferos nō scd'm corp9 nec scd'm corp9 & aīam, sed scd'm aīam t̄m & hūc descēsum scd'm aīam credat fuisse mō possibili decēti expediēti & oportuno & hoc qa determiat9 mod9 illi9 descēsus nō h̄r exp̄sse, nec v̄r cōuinci ex scriptura sacra nec ex aliq̄ determiatiōe uniuersalis ecclesiæ aut sp̄ali dei reuelatiōe uel apostoloꝝ fideli relatiōe. Imo q; pl9 ē Scotus ĩ sacris l̄ris nō paꝝ exercitatus dicit q; ex scriptura sacra nō habeť q; Christus descēderit ad iferos: ut refert Frācīscus de mayronis in quarto s̄niarum. Q uāto minus dicere possumus q; ex scriptura habeatur

Quomō in declaranda cō clusione ꝓcessur9 sit.

Scotus Frācisc9, de Mayronis.

certus & determinatus modus descensus christi. Vnde & non defuit aliquis doctor cuius ego ēt in hoc articulo dānationem nūq̄ legi cui uisum est ꝓbabile, & cum ueritate articuli defensabile ꝙ aīa xp̄i nō fuerit præsentialiter in iferno, & auctoritates oēs quas & Fräciscus i quarto & theologi alii adducūt in tertio, uideri potest alicui ꝙ ita possint expōi de descensu p effectū sicut per realē præsentiā. ēt sequēdo modum exponēdi scripturam quē sequūtur ipsimet doctores qui tenēt oppositum. Legitur. n. ecclesiaste. xxiiii. Penetrabo omnes iferiores partes terræ. Quod exponens Thomas i tertia parte summæ dicit itelligēdum esse per effectum. ergo a simili diceret forte aliquis posse exponi auctoritates dicentes ipsum penetrasse ad limbum uel ad sinum Abrahæ. Idē. n. ē penetrare ꝙ penitus & intra intrare, quod ēt plus est q̄ descēdere. Quare si nō solum itrasse sed ēt penitus & intro intrasse dicetur iferiores partes terræ nō quia ibi fuit realiter præsens, sed quia ibi fuit solum p effectum Ita poterit ēt dici fuisse i sinu Abrahæ, & itrasse sinum Abrahæ per effectum tātum & nō per realē præsentiam. Hæc aūt nō ideo dico, quia ego crediderim unq̄ ꝙ christ9 alibi existēs præsentialiter ideo solum dicatur fuisse i iferno, quia ibi aliquid sit operatus sicut rex existēs i palatio dicitur eē i alio loco prouiciæ ubi auctoritate potestatis suæ & imperio suo aliquid efficaciter operatur. Neq; enim ista fuit opinio mea unq̄ ut mox patebit i declaratione opinionis meæ. Immo ego firmiter & teneo & tenui & publice semper & priuate dixi ꝙ sicubi fuit aīa christi i triduo ipa fuit i iferno & ꝙ ipa uere ibi fuit præsens. Sed uolui hæc dixisse ad pleniorem huius materiæ examinationē, ut & illud Augustini dictum in libro de hæresibus uerificari uideamus nihil esse difficilius q̄ definire hoc est hæreticum aut hæreticum. Vnde & ꝓpter hoc dicit ipse cōtigisse ꝙ cum duo scriptores ambo celeberrimi. Epiphani9 & Philistrius de hæresibus scripsissent in numerandis illis multū discordant non ab aliam cām q̄ pp ea ꝙ illud ꝙ uni uidebatur hæreticū alteri nō uidebatur. Sed iam uenio ad manifestandā opinionē meā demodo descensus Christi & ad perfecte declarandū conclusionem meā. Primo sūmatim ponens intellectū eius, Secundo illū latius explicās & ꝓbans. Sūmarius sensus conclusionis meæ est iste. Quia Christ9 secundū aīam tantum descendit ad inferos & animæ sicut cuicunq; substantiæ separatæ uidet᷑ non competere locari uel moueri localiter nisi ratione operationis. Ideo dico ꝙ descendisse ad infernū, uel fuisse in inferno localiter uidetur non competisse christo nisi ratione operationis ita ꝙ licet uere præsentialiter fuerit aīa christi in inferno sbā tamen nō fuit ei ratio præsentialitatis sed solum sua operatio. Quæ uerba ut plenius intelligantur, est aduertēdum ꝙ eorum qui ponūt sbās separatas nō eē in loco nisi p opatiōnē transeunte ē duplex opinio. Quidam enim dicunt ꝙ sbē i corporeæ rōne suæ sbē nullo mō debetur locus, sicut & ipsa uere nunq̄ est alba uel nigra. & ita & de ipsa secundum eos non irrationabiliter potest dici ꝙ nō est i loco & ꝙ nusq̄ ē. sicut ēt uere dicitur ꝙ nec ē calida nec frigida. Auctoritates autē scripturæ quæ uidētur angelis dare locum dum dicūt ipsos eē in cælo uel mitti adhūc locū uel ad illū eē intelligēdas sic. nō ꝙ ipsi hic uel ibi sint cū ipsi ꝓprio nō sint in loco, sed ꝙ hic operētur uel ibi, uel incipiant opari ubi prius non operabātur. & isti multum innitunt᷑ uerbis Gregorii niseni, qui dicit ꝙ cum nos deberemus dicere spūm opari hic, abusiue dicimus ipsum eē hic, & ita uult ista opinio, ꝙ substantia angeli uel aīæ sepatæ nūq̄ pōt dici pñs poti9 huic loco uel illi nisi pñs negatiue. i.

Fräciscus | Thomas | Augustinus. | No. | Epiphanius. | Philistri9 | Sūmarius sensus cōclusionis. | Duplex opinio eorum q ponunt substātias separatas p opationē trāseūtē i loco esse. | Prima Gregori9 nisenus.

indistans. Sed si quãdo dicit᷑ alicubi esse uel fuisse, idẽ ẽ ac si diceret᷑ alicubi operari uel operatã fuisse. Addũtq; ꝙ iste modus loquẽdi trãssumptus est a rebus corporalibus, quas quia nos uidemus nõ posse agere nisi ubi sunt præsentes saltẽ secũdũ cõem opinionẽ, ideo etiã idẽ credẽtes de incorporeis cõcludimus ꝙ ubi opant᷑ & ubi inuenit᷑ esse operatio eoꝝ ibi etiã sit eorũ substãtia localiter pñs. Cõcludũt finaliter ꝙ ruditas est ingenii & defectus imagiuatiõis nõ posse intelligere ꝙ aliquid sit ens & nõ sit in loco, & ꝙ friuolũ est argumentũ illorũ q dicũt ꝙ esse ꝑsupponit opari, quia uere est illa ꝓpositio ad hũc sensum ꝙ nõ ens nõ potest opari. Oportet enĩ agẽs esse in actu iuxta illud semp existimabit᷑ aliqua species mouens sed nõ est uera ad hũc sensum ꝙ opari in loco præsupponit esse in loco cũ stet operantẽ esse talis naturæ ꝙ ei nõ plus debet᷑ pñtia aut distãtia localis q̃ debeat᷑ albedo aut nigredo. Dicẽt ergo sic opinãtes ꝙ aĩa Christi sepata a corpe secundũ suam substantiã, nec fuit in inferno nec extra infernũ, sed uere nullibi fuit. Dicitur autẽ fuisse in inferno quia opata ẽ in inferno, & in illa pte inferni principalius dicit᷑ fuisse ubi principalius est operata. Istã autẽ opinionẽ de mõ essendi præsentialiter ĩ loco, licet etiã multi doctores teneãt, ego tamẽ nõ teneo nec sequutus sum eã in conclusione mea, sed eã tenui quã imediate subiungã. Est ergo alia opinio quæ dicit ꝙ substantia sepata sicut est angelus & anima nõ unita corpori est quidẽ uere in loco & ita uere definitiue est præsens localiter sicut res corporea est cõmẽsuratiue præsens localiter, & in hoc cõuenit ista uia cũ cõi quæ ẽ uia Scoti & oĩm Scotistarum Sed in hoc discrepãt ꝙ Scotistæ dicũt ꝙ finitio & limitatio essentiæ & finaliter intrinseca determinatio suæ substãtiæ ẽ ratio substãtiæ sepatæ essendi in loco. Ista ãt opinio quã ego sum secutus in cõclusione dicit. ꝙ sicut licet substãtia corporea sit cõmensuratiue in loco tamen ratio ei essendi taliter in loco nõ est sua substantialitas sed quãtitas quæ est extrinseca & extranea a ratione suæ substantiæ: ita etiã licet substãtia incorporea uere sit definitiue in loco & præsens localiter, tñ ratio ei essendi in loco nõ est sua substãtia, sed opatio eius ab ea transiẽs ad extra. Quam opinionem ego iudico sic intelligendã & sic intellectã iudico nõ solũ nõ hæreticã, sed etiã probabiliorẽ sua opposita. & est ꝙ etiã si finitas uel limitatio naturæ separatæ sit ei ratio nõ essendi ubiq; aut ratio ꝙ si sit in uno loco nõ sit simul in alio totali, & in utroq; per naturã nõ tamen ẽ ratio essendi simpliciter in loco ipso substantiæ separatæ. Sed eius effectus uel operatio capiendo operationem pro omni habitudine ad corpus uel locum habente se per modũ operationis actiue uel passiue. alia ab habitudine præsentialitatis loci &, hoc intelligendo de facto nõ negando aliũ modũ possibilẽ descẽsus uel locatiõis aĩe sepatæ ut dico in sequẽti cõclusione, q tñ modus ẽ nobis ignotus, hãc ego opinionẽ sequut⁹ in cõclusione mea dico xp̃m fuisse in inferno solũ p effectũ, qa ex quo non fuit ibi nisi sc̃d'm aĩam. Dicendum ẽ sc̃d'm opinionẽ istã ꝙ sicut substãtiæ corporeæ nõ cõpetit fuisse alicubi cõmẽsuratiue nisi p quãtitatẽ, ita illi aĩe nõ cõpetebat esse ĩ iferno, ubi credit᷑ fuisse nisi p effectũ & opationẽ, sed sicut ratio p̃sentialitatis aĩabus sanctoꝝ patrũ fuit habitudo ad illum locũ hñs se p modũ opatiõis trãseũtis sicut erat detẽtio & alligatio ad illũ locũ donec apta ianua a redẽptore extraheret᷑. Ita rõ p̃ñtialitatis aĩe xp̃i fuit opatio q̃ ibi ẽ opatus. & ꝙ ill. fuerit mẽs mea & ꝙ hoc ꝑtendãt uerba cõclusionis meæ ĩfra manifestabo ubi d clarabit᷑ cõclusionẽ ĩ se ẽt d' uirtute s̃mõis & sc̃d'ꝫ ui verboꝝ ñ eẽ

Secunda opinio quam auctor tenuit.

Declaratio opinionis.

Nota. hereticā iudicādā. Vtra aūt opinio sit uerior de modo essendi in loco substantiarū
separataꝝ Scotistarum.s.an coꝝ quos sum sequutus ego non determino hoc tan-
tum dico a tot tantisq; magistris doctoribus catholicis & doctrina & sanctitate ce
lebratissimis creditā eē opinionē meā & habitam pro uerissima, ut longe magis te-
merarii iudicādi sint, si qui sunt qui opinionē doctoꝝ tam ꝓbatoꝝ ꝑ heretica aut
hæresim sapiētē audent iudicare, q ego q auctoritatē ueteꝝ illorū theologorum iu
nioꝝ determinationibus anteponam, hanc enim opinionem q̄ ego sequor licet as
Bernardus d gānaco sertiue tenet nō solū durādus sed & Bernardus de gānaco in impugnatōibus Hē
rici quolibeto secundo. Tenet Thomas anglicus in quolibetis suis. Tenet Herue9
Thomas anglicus britonis in suo secōdo sniaꝝ. Tenuit & beatus Thomas in primo sententiarum, li
Herueus brito cet alibi deinde uideri potest sequi aliam opinionē. Tenet archiepiscopus malphi
.S.Thomas malphitensis tensis in suo secūdo. Tenet Ioannes parisiensis in correctorio corruptorii. & quid
Ioānes pisiensis plures enumero, tenuerūt credo istam opinionem plusq̄ centum doctores catholi
ci & probatissimi, quoꝝ libri non solū non reprobati ab ecclesia, sed celebres in oī
bus christianoꝝ gyrasiis publice leguntur. quos siquis uoluerit adire, uidere pote-
rit fundamēta opinionis & cognoscere probabilitatē eius, qd' ego nō íntēdo hic fa
cere, qui solum hoc ago ut sic ꝓpositas a me conclusiones declarē, ut inde nec sim
plices habere possint unde scandalizent', nec detractores si qui sunt quod calum-
Nota. nientur. Exercitii tamen gratia adducam quædā argumēta quæ audiui contra istā
Argumēta contra opinionē. Primo arguit' per articulū Parisien.cciiii. qui dicit dicere substantiam an
istam opinionem geli non esse in loco sine operatione. error. Secūdo arguit' quia possibile est substā
tiā separatam nihil operari ad extra. quo posito quæritur an sit alicubi an nusq̄, an
ubiq;, non nusq̄, quia adhuc illo posito erit pars uniuersi. & ita erit ueꝝ dicere q̄ ē
in mūdo nō ubiq;, quia hoc est ꝓpriū dei ergo alicubi. Tertio quia angeli dicunt'
Primum eē ī cælo empireo, & tñ nullā opationem trāseūtē hñt erga illud cælū. Itē instabat
Secundū qdā magister generalis potissimū duabus rōnibus. quaꝝ prima est hæc q̄ seclusa
Tertium quacūq; operatōe ad extra adhuc essentia angeli est finita, ergo adhuc ut sic defi-
Quartū nit' ad locū. Secūda ē hæc qa si qd uidet' eē quare neget' locus ab angelo hoc est
nō hēt extensionē hoc aūt nihil impedit, quia ēt si pūctus daretur separatus a linea
adhuc haberet situm, & tamē punctus nō hēt extēsionem. Ad primum multiplex
Solutio primi multiplex & declaratio parisien. patet responsio secundum prænominatos doctores. Sunt enim quidam qui uolē-
tes saluare articulum simul cū positione dicunt q̄ mens articuli ē q̄ opinio ponēs
substantiam separatam non eē in loco nisi per operationem quæ ē exterior motio
localis uel alteratio realis est error, & q̄ illa sit mens articuli patet quia articulus.
lxxvii. sic dicit quasi declarando istum dicer' q̄ si eēt aliqua substātia separata quæ
nō moueret aliquod corpus in hoc mundo illa non clauderetur in uniuerso. error.
Ecce q̄ sicut in articulo quē ponit arguēs dicit errorē esse angelum esse solū in lo
co p opatōnem, ita in isto dicit errorē esse dicere q̄ substantia separata non claudit'
ī hoc uniuerso nisi p motū corporis. Vnde ut' idē intelligere per operationē ī articu
lo.cciiii. q̄ p motū in articulo. lxxvii. Nō ponit aūt ista positio solū p operationem
Secunda isto mō sumptā angelum esse in loco, ut patebit in responsione ad tertiū. Item dicit
Gotfred9 de fōtib9 solemnis doctor Gotfredus de fontibus q̄ isti articuli indigent magne correctione
quia nonnulli sunt falsi, nōnulli adinuicem sibi cōtradicūt. & profecto in ista mate-
Nota. ria necesse est aut q̄ articulus exponatur modo immediate præposito, aut in ipsis

articulis sit cõtradictio manifesta. quod sic probo. Est eni articulus, ccviii. qui dicit q si intelligat q substãtia angeli nõ est ei ratio essendi in loco. uerum est dicere q nusq est secundũ substantiã. Et testat Henricus i quolibeto secũdo. q. ix. q omẽs magistri theologiæ cõgregati in hoc unanimiter cõuenerũt, q substãtia angeli nõ est ratio angelũ esse in loco, & dicit se fuisse iter illos magistros q hoc determinarũt. & subdit ipse Henricus ibidẽ q cõsimili ratiõe uerũ est indubitãter q si angelus p potentiã suã. s. p intellectũ & uoluntatẽ uirtutẽ suã nõ applicat ad locũ operãdo circa ipsum q simpliciter potẽtia eius intellectus. s. & uolũtas nõ est ratio essendi ipm in loco, qa potẽtia eius nõ est minoris abstractiõis q̃ sit eius substãtia, ergo sequit q uel erit cõcedere q ratio essendi eũ in loco erit aliqd habẽs se p modũ actus secũdi in corpus trãseuntis, quicqd sit illud. & est id quod ponit positio quã ego sequor uel in articulis erit manifesta cõtradictio. Vnde & Henricus in eodem loco fatet se nõ posse intelligere qũo substãtia separata sit in loco nisi agat aliquid aut patiat a loco uel a re existẽte in loco. Egidius autẽ & multi alii dicunt q de illis articulis nihil est curandũ, quia fuerũt facti nõ cõuocatis omnibus doctoribus Parisiẽsibus. sed ad requisitionẽ quorundã capitosorũ. Et quicqd sit de hoc hæc duo uolo dicere. Primo q nõ minus facit p positione nostra articulus. ccxxviii. q̃ faciat cõtra eũ articulus. cciiii. Secũdo q certũ est & ipsi etiã Parisiẽses hoc fatent q illi articuli nõ obligãt oẽs fideles, nec tenemur illis credere nisi inquãtum scriptura sacræ innitunt, aut determinationibus uniuersalis ecclesiæ. Vnde solent dicere anglici q illi articuli nõ transeunt mare, quare & nos si in re tã graui licet iocari, possumus dicere q nõ transeunt alpes. Quare & si conclusio mea esset cõtra articulũ meminerint q me dãnabãt q oio in me dãnando errabãt, quia dicebãt q conclusio mea erat cõtra symbolũ apostolicũ, cũ debuissent dicere q erat cõtra symbolũ Parisinũ. q̃q̃ & hoc est falsum ut pri9 õndimus. Videt autẽ mihi uerus intellectus illoꝝ articulorũ hic esse q in articulo. cciiii. si in eo sit sermo de opatione cõiter accepta mõ prædicto hoc intendat q etiã seclusa quacũq opatione adhuc finitas uel limitatio naturæ sepatæ erit ei ratio nõ essendi ubiq, aut ratio, q si sit in uno loco nõ est simul in alio totali. & in utroq p naturã. In articulo autẽ. ccxviii. credo q intendat q substãtia uel finitas substãtiæ nõ est ratio angelo essendi simpliciter in loco. isto mõ exponẽdo in articulis nulla ẽ cõtradictio & articuli sic itellecti nõ solũ sunt cõtra positionẽ meã, sed ipam totaliter ex utraq pte cõfirmãt, ut patet ex declaratiõe positiõis supra posita. Ad sc̃d'm dicit a multis cõcedẽdo q est possibile esse substãtiã incorporeã sine opatione trãseunte ad extra. hoc ãt posito in argumẽto uidet adduci q unũ sequat ex trib9 incõuenietib9, Primũ ẽ q cũ sit pars uniuersi icõueniẽs ẽ q nõ sit i uniuerso. Ad qd' illi dicerẽt q arguẽs æquocae de p te. Si eni p partẽ uniuersi itelligit id qd' habet sitũ determinatũ in uniuerso, sic dicẽt q angel9 nec cũ opatur nec cũ nõ opatur põt dici esse ps uniuersi. Si ãt itelligitur esse ptẽ entiũ. i. unũ ex entib9 & naturis uniuersi, sic cõcedẽt q tũc ẽ una pars uniuersi, imo una ex nobiliorib9. Sed ex hoc nõ uidet cõcludi q habeat sitũ uel definitionẽ ad locũ. Sc̃d'm icõueniẽs ẽ q nõ põt dici q sit ubiq, qa hoc ẽ ppriũ dei. ad hoc dicit q esse ubiq eo mõ quo de9 dicit a theologis esse ubiq; p essentiã. s. p potentiã & p̃sentiã dei ppriũ est & nulli naturæ creatæ põt cõpetere. Esse aũt ubiq. i. hic uel ibi p indifferentiã aut ubiq; p indistãtiã. i. uere esse secũdũ substantiam

Henric9

Tertia Egidius

Nota

Anglici

Declaratio articulorum

Solutio secũdi argumenti

secundu3 multos

Pars dupliciter capitur.

Esse ubiq dupliciter capitur.

Henric9 indistātē a quocūq; loco, utrū repugnet creaturæ audiatis Hēricū quolibeto. vii. q.
Duplex .ix. sic dicētē. In creatura pōt itelligi duplex limitatio. Vna in natura & essentia q̄ fi
limitatio nita ē & certis terminis cōtēta, & sic solus deus illimitatus & infinitus in natura.
Alia pōt itelligi limitatio naturæ, quæ ē limitatio ad situm qua ita finita ē & certis limitibus cōtēta, ut necesse sit eā eē alicubi nō nusq̄ nec ubiq;, sed ita hic q̄ non ibi uel q̄ ēt si nō determinate hic uel ibi tñ sub determinatiōe uel hic uel ibi uel alicubi & ptinet ista limitatio ad prædicamētū ubi q̄ ois creatura differat a deo p primā limitationē suā clare uideo. Q̄ uō aūt necesse sit oēm creaturā differre, & distare ab eo p scd'am limitationē quia s. ipse est ubiq;. Ois aūt creatura necessario est alicubi sed nō ubiq;. Dico q̄ penitus ignoro. hæc hēricus ad lrām exquibus uerbis satis clare habemus non posse intelligere hēricū qūo illud sit incōueniēs, quod illi adducūt pro incōueniēti. Tertium inconueniēs ē q̄ nisi cōcedatur q̄ sit alicubi sit cōcedēdū
S. Tho. q̄ nusq̄ sit Ad quod audiatis beatum Thomam in primo snīaꝝ di. xxxvii. sic respōdētem dicēdū inquit q̄ hoc non reputo incōueniēs q̄ angelus sine loco possit eē & nō in loco qn̄ nullam operationem circa locū habet, nec ē inconueniēs ut tūc nusq̄ uel in nullo loco eē dicat᷑. Sed tñ hoc nō est imaginabile, quia imaginatio cōtinuū nō transcendit. hæc Thomas ad litteram. Ad tertium dico q̄ argumētatio illa pro
Operatio cedit ex nō pleno intellectu nostræ pōnis. Non enim positio per operatōnē per quā
nē dupli dicit locari rem incorpoream intelligit solum operationem quæ est exterior motio
citer capi localis uel alteratio realis ut aliqualiter etiam tetigimus in responsione ad primū i expositione articuli Parisien. Sed capit opationem large pro omni motu uel influxu uel habitudine significata p modum opationis trāseūtis in corpus & exeūtis ab an
S. Tho. gelo uel ecōtra, & q̄ ille sit intellectus positōis patet ex uerbis Thomæ ī prio snīaꝝ di. xxxvii q. i. articulo primo, ubi uidet᷑ sequi istā opinionē qui sic dicit. Relinqt᷑ igit᷑ q̄ angelus non pōt diffiniri, & determinari ad locum nisi p actionē uel operationē Dico aūt operationē cōmuniter secundū q̄ angelus se habet ad corpus contētum in loco per modum præsidentis aut ministrantis. aut aliquo mō agentis aut patientis. Hæc Thomas ad uerbū Exquibus uerbis patet rñsio ad argumētū: qa licet an
Henric9 geli non hēant opationē erga cælū empireū quæ sit motio localis uel realis altera-
S. Tho. tio, habēt tñ aliquid se hñs per modū opationis transeūtis quale est persidentia uel aliquid simile. Ad q̄rtū. Cui adeo innitebat᷑ ille magister gn̄alis. & si qd sit dicēdū satis patere posset ex uerbis henrici supra allegatis in solutione secundi tamē audiamus & qd sanctus Thomas dicat de illa ratione. Dicūt qdam q̄ angelus non est in loco circūscriptiue sed definitiue, quia determinat᷑ ad locū aliquē sic quod ē i hoc loco ita q̄ non est in alio cum essentia eius finita est. Eo enim q̄ creata ē, dicunt q̄
Finē du- oportet intelligere q̄ sit determinata ad locum aliquē. Sed ista est ualde rudis pro
pliciter bō, quia pcedit ex æquocatōne finis. Cum. n dr̄ essentia angeli finita accipitur finis
capi p fine essentiæ & uirtutis scd'm quod definitio terminus dr̄ & non p fine dimēsiōis locus aūt dr̄ finitus scd'm tres quātitatis dimensiones. Finis aūt secundum utramq; acceptionē nullā commensurationem seu proportionem habet. Vnde non oprtet ut quod finitum est in essentiam ad terminos loci finiatur. hæc Thomas ad litterā Ex qbus sequit᷑ q̄ si non mentitur Thomas rudis est iste magister, qui rudem probationem suā uocabat demonstrationē. Ad aliā rōem de pūcto dico q̄ adhuc est rudior pria rōe. Pūctus, n. est res de genere quātitatis habēs sitū de sua natura res aūt

incorporea oío abſtrahit a ſitu,& ꝑfecto magna eſt ruditas imaginari.Similiter eſ
ſe de indiuiſibilitate rei incorporeæ & de indiuiſibilitate puncti quod ut ẽt fiat cla
rius iſti magiſtro.Dicat mihi ipſe quæſo,ſi eſſet unitas ſepata utrũ haberet deter- Arguitur
minatũ ſitũ.Certe patet ꝙ non qñ qdẽ p hoc di[illegible] unitas a puncto ꝙ pũctus cõtra op-
eſt poſitionẽ habẽs.unitas ãt non,ſed manifeſtũ [illegible] ꝙ angel9 & quelibet ſubſtãtia ponenteꝫ
incorporea adhuc ẽ abſtractior q̃ ſit quæcũqꝫ quãtitatis ſiue continua ſiue diſcreta Punctus
Methaphiſica enĩ ut patet ſcd'm oẽs ẽ de abſtractiorib9 q̃ ſit arithmetica q̃ ẽ una Vnitas
ex mathematicis,ergo multo min9 poterit dici de ãgelo ꝙ habeat ſitũ,ꝙ ſi iſte ma
giſter non põt imaginari abſtractionẽ angeli,ſaltẽ q̃lis eſt abſtractio unitatis.Au- Henric9
diat qd de ipſo ſit dicendũ ſcd'm Henricũ.Is enĩ in loco ubi ſupra de iſta loquens
materia inqt.Qui ergo non pñt angelũ itelligere ſcd'm rationem ſubſtãtie ſuæ ut
unitatẽ abſqꝫ ratione pũcti ſunt illi de qbus dicit Cõmẽtator ſup ſcd'o metha.in q
bus uirt9 imaginatiua dñaɼ ſup uirtutẽ cogitatiuã.& ideo ut dicit uidemus iſtos
non credere demonſtrationib9 niſi imaginatio eos comiteɼ.& qcqd cogitãt q̃tũ ẽ
aut ſitũ hñs inq̃to ut pũctus,unde taẽes melãcolici ſunt & optimi fiũt mathema-
tici.ſed ſunt naturales inepti.Hæc Hlricus ad uerbũ.Ex qbus ſeqɼ ꝙ ſcd'm Hen
ricũ iſte magɼ ſit male diſpoſit9 ad ſtudiũ phiæ naturalis.peius ad ſtudiũ metha-
phiſicæ peſſime ad ſtudiũ theologiæ quæ ẽt ẽ de abſtractiorib9.Relinqtur ergo ei
ſolũ aptitudo ad mathematica,in qbus cũ ſe non exercuent qd' iudiciũ de eo faci-
endũ ſit relinquaɼ ipſemet iudicet. Poſtq̃ ſolutæ ſunt rationes quæ aliter ſolẽt ad
duci cõtra fundamẽta poſitionis,quã ego ſum ſecutus i cõcluſiõe mea de mõ deſcẽ
ſus chriſti.Volo & afferre uerba Alberti noſtri nõ min9 ꝑfecto doctrina q̃ cogno Magnus
mẽto magni,quæ memini me legiſſe apud eũ de iſta materia in libro phiſicorum. Albertus
Tractatu eni primo.iiii.libri capitulo primo poſtq̃ illud expoſuit Ariſto.ꝙ antiq
decipiebanɼ;credẽtes ꝙ ſicut quod nõ eſt in loco,ita nihil ſit ens niſi ſit in loco di-
grediens.Deinde ſup iſto paſſu ſic inqt.Sũt autẽ etiã multi modernoꝝ q cõcedũt
cõſequẽs h9 cõſequẽtiæ,licet ſciãt nõ ualere cõſequẽtiã. Ex logicis eni ſcim9 non
ualere cõſequẽtiã in q̃ ꝓcediɼ a deſtructiõe añcedẽtis ad deſtructionẽ cõſequẽtis.
Et ideo licet uerũ ſit ꝙ illud quod nõ ẽ nuſq̃ eſt tñ nõ ꝓpter hoc ſequiɼ id quod ẽ
alicubi eſt.& licet hoc nõ ſequaɼ ex dictis.tñ ſunt multi q dicũt ꝙ oẽ quod eſt in
aliquo loco eſt utẽtes tali ratiõe,qa omne quod eſt unũ aliquod pticulare eſt.Par-
ticulare ãt eſt hic & nũc & qd' eſt hic & nũc alicubi ẽ.ergo omne quod eſt alicubi
eſt,Amplius oẽ quod eſt definitæ eſſentiæ eſt,qa intra terminos ſui coartaɼ,& qd'
definitæ eſſentiæ eſt in loco definitur.& quod in loco definitur in loco eſt aliquo.
Diſtinguunt autem iſti per Ioannẽ Damaſcenũ dicentẽ aliqd in loco eſſe dici du- Ioan. Da
pliciter.Eſt enĩ aliquid circũſcriptiue,cui principiũ & mediũ & ultimũ aſſignatur maſcen9
in loco.& hoc mõ dicũt corpa eſſe in loco.Eſt itẽ aliqd in loco definitiue cui9 eſ- Eſſe in lo
ſentia ſic finite claudiɼ in uno loco ꝙ extra ipſum nihil ſui inuenitur,& hoc mõ in- co dupli-
diuiſibilia dicũt eſſe in loco & ſimiliter intelligẽtias & aĩas &c.Sed nos iſta nõ cre- citer.
dimus.nã & ultimũ cælũ nõ definiɼ nec circũſcribiɼ loco eo ꝙ omne qd' eſt in lo-
co claudiɼ.& cõtineɼ a loco in quo ẽ & itelligẽtia p naturã ſuã nõ ẽ in loco nec in
aliq̃ loci dñia.Hæc Albert9 ad litterã.Vſitatã illã diſtinctionẽ de eſſe in loco defi-
nitiue & nõ circũſcriptiue nõ approbãs.quã tñ diſtinctionẽ aliquo mõ negari qui-
dẽ magiſtri oio nephas exiſtimabãt.Nũc ultimo reſtat ut oſtendã qualiter ſunt in

telligẽda uerba cõclusionis meæ, & declarẽ ẽt de uirtute sermonis ipam esse catholicã. Dicit ergo cõclusio. Xp̃us non ueraciter & q̃tũ ad realẽ p̃ntiã ut põit. Thomas & cõis uia descẽdit ad inferos, sed solum quo ad effectum. Vbi ẽ notandum q̃ li & ubi dicit̃ & q̃tũ ad realẽ p̃ntiã tenet̃ copulatiue. & ly & cũ dicit̃ ut ponit Thomas tenet̃ specificatiue, & determinatiue ut mox declarabo. Ex quib⁹ patet q̃ prædicta conclusio ẽ una ꝓpositio copulatiua negatiua uel de copulato extremo negatõne p̃posita coniũctioni copulatiue. Cuius sensus ẽ. Non ẽ ita q̃ xp̃us ueraciter & q̃tum ad realẽ p̃ntiam eo mõ quo ponit Thomas descenderit ad iferos &c, & illa copulatiua æquiualet uni disiunctiuæ affirmatiuæ de partibus contradicentib⁹. s. isti xp̃⁹ non descendit ueraciter ad iferos uel non descẽdit ad iferos scdm realẽ p̃ntiam &c. Ex quo sequitur q̃ ex dicta conclusione inferendo q̃ xp̃us non ueraciter descendit ad iferos est arguere a tota disiunctiua affirmatiua ad alterã eius ptem determinate. Talis aũt argumenatio peccat fm consequens. Disiũctiua. n. affirmatiua est cõsequens ad alteram eius ptem. Sequit̃ ulterius q̃ rõne falsitatis p̃dictæ partis non debet falsificari tota disiunctiua prædicta. Vnde in simili ista ꝓpositio est uera. Socrates est hõ. & illa est falsa Socrates est hõ, & deus non est deus. Ex qua argueret ergo Socrates non est homo, ꝑfecto puerile est. A simili ex ista copulatiua negatiua xp̃us non ueraciter & q̃tum ad realem p̃ntiam ut ponit Thomas descendit &c. Arguere ergo xp̃us non ueraciter descendit puerile est, & hois penitus nesciẽtes logicam nec phiam nedum theologiam, Nõ solũ aũt non intẽdo in cõclusione mea istã ꝓpositionem eẽ uerã. Xp̃us non ueraciter descendit ad inferos, sed neq̃ istã. Xp̃us uel aĩa xp̃i non fuit p̃ntialiter in iferno, & p realẽ ac uerã p̃ntiam suæ substãtiæ, sed solum intendo q̃ non fuit ibi p realem præsentiã eo mõ quo ponit Thomas & cõis uia. Ideo dixi q̃ ly ut tenet̃ specificatiue & determinatiue de ly realis præsentia. iõ nõ ualet non fuit ibi realiter præsens eo modo quo talis doctor dicit, ergo non fuit ibi realiter præsens. Tenet autem cõmunis uia. i. uia Scoti Bonauẽturæ & omniũ Scotistaꝝ & quasi oĩum nominalium, q̃ ita fuerit ibi p̃ns q̃ sua substantia fuerit ei ratio p̃ntialitatis & locabilitatis, quã opinionẽ quia etiam Thomas mihi uidet̃ seq in ista materia. Ideo dixi ut ponit Thomas & cõis uia. Cõmunem uiam theologoꝝ appellans quæ cõmuniter nũc tenet̃ Parisius, ubi præcipue uiget studiũ theologiæ ibi autem fere oẽs incedunt in ista materia de præsentialitate animæ ad locum cũ Scotistis & nominalibus, & ego pp hoc solum. i. ꝑpter reuerentiã uniuersitatis Parisien. nolui ponere hãc meã conclusionem nisi tanq̃ ꝓbabilẽ, ẽt q̃ uiderẽ ipsam secundum uiam multoꝝ ꝓbatissimorum doctoꝝ posse ẽt assertiue poni q̃ aũt ly ut possit teneri in cõi modo loquẽdi determinatiue patet. Nam si quis dicat attributa nõ distingunt̃, ut dicit Scotus apud oẽs ꝓpositio haberet duplicem sensum ꝓpriũ Vnus esset capiendo ly ut relatiue & æquipolleret huic dictiõi q̃ ac si diceret attributa nõ distinguunt̃, qd. s attributa non distingui dicit Scot⁹, & ꝓpositio eẽt falsa etiam scdm Thõistas quia ẽt ipi concedũt attributa aliquo modo distingui. Ali⁹ sensus esset capiendo ly ut determinatiue & specificatiue & æquipolleret huic dictioni eo modo quo ac si diceretur attributa non distinguuntur eo modo distinctionis quo dicit ea distingui Scotus. & tunc apud Thomistas ꝓpositio eẽt uera & ita est in q̃libet ꝓpõne ubi post recitatam opinionẽ ponit̃ auctoritas alicuius cõiũcta per hãc dictionem ut. Si ergo iste modus loquendi & ꝓprius & usitatissimus apud

Declaratio uerborũ cõclusionis de uirtute sermonis

Scotus S. Bonauentura Noiales. S. Tho. cõis uia Vniuersitas parisiensis

Scotus Thomistæ,

apud oẽs theologos cõcedatᷓ. oportet ꝙ etiã cõcedãt ꝙ in ꝓpositione nr̃a in q̃ dicitur xp̃s nõ descẽdit ut dicit Thomas ly ut sicut põt teneri relatiue ut sit sensus xp̃s non descẽdit qđ. s. Christũ descẽdisse dicit Thomas. ita ẽt & tã bñ & tã ꝓprie teneri specificatiue æqpollẽdo huic. licet xp̃s descẽderit p̃sentialiter non tñ eo modo p̃sentialiter quo dicit cõis uia & ẽ sensus quẽ ego intẽdo. Sed diceret forte q̃spiam adhuc non effugis qa deinde addis. sed solũ quo ad effectũ ergo non solũ excludis realẽ p̃sentiã eo mõ quo ponit eã cõis uia. Sed simpliciter oẽꝫ realẽ p̃sentiã ex quo dicis ꝙ solũ quo ad effectũ. ita ꝙ dicẽt isti ꝓpositio non tñ est negatiua copulatia ut dicis negãdo. s. p̃ñtialitatẽ ad modũ Thomæ &c. Sed ẽt affirmatiua dicẽs. s. affirmatiue ꝙ xp̃s solũ quo ad effectũ fuit in inferno. Sed rudis ẽ hæc obiectio. nam hæc dictio, sed ẽ dictio aduersatiua & uigore eiꝰ importatᷓ p sequẽtia ad ip̃am ueritas affirmatiua opposita dicto ꝙ negat ps supior cõclusiõis. Cui ista aduersatᷓ. si ergo ut ꝓbatũ ẽ in supiori pte negatᷓ solũ p̃ñtialitas aĩe p subãm nõ q̃tũ ad qđ sed q̃tũ ad quo. i. ꝙ nõ negatᷓ subãm fuisse p̃ñtem, sꝫ subãm fuisse rõem p̃ñtialitatis. Ita ẽt ĩ ista ultĩa pte quæ ponit affirmatiuã p̃cise aduersantẽ illi fuisse ĩ iferno p effectũ ẽ accipiẽdũ nõ q̃tũ ad rẽ locatã sed q̃tũ ad rõem locãdi ut breuitᷓ sit sẽsus q ẽt rudibꝰ patere põt ꝙ ex quo substãtiæ finitas nõ fuit ei rõ localis p̃ñtiæ solꝰ effectus fuit ei talis rõ. Recolligẽdo ergo breuiter dico ꝙ xp̃us ueraciter descẽdit ad iferos, & ꝙ p realẽ p̃ñtiã fuit ĩ inferno. sed dico ꝙ nõ eo mõ ueraciter & p̃ñtialiter fuit ibi quo dicit Tho. & cõis uia. qa. s. sua subã nõ fuit sibi rõ eẽndi ĩ loco ut ponũt illi. sed sua opatio. Et hæc opĩ. q̃ sit ꝓbabilis & a q̃ multis catholicis & excellẽtissimis doctoribꝰ credita. Iã satis patuit supra ꝙ ẽt de uirtute s̃monis sit uera & nõ hæretica iudicãda satis explicauimꝰ. Scimꝰ. n. ꝙ illa ẽ uera. Xp̃us nõ ut deꝰ & hõ ut ponit Arriꝰ satisfecit ꝓ nobis qa licet ueꝝ sit ꝙ ut deꝰ & hõ falsum ẽ tñ ꝙ eo mõ exñs hõ & deus quo ponit Arriꝰ. Ita licet sit ueꝝ ꝙ ueraciter & p̃ñtialiter fuerit Christus in inferno tñ ꝓbabile ẽ & a multis creditũ ꝙ nõ eo mõ ueraciter & p̃ñtialiter quo Thomas dicit & cõis uia mõ supra exposito. Sed unus uidetᷓ restare scrupulꝰ ꝙ hæc nõ fuerit mea intẽtio, cũ posui cõclusionẽ. Quia si Thomas in prĩo s̃niaꝝ teneret istã uiã ẽt ipse ꝙ opatio sit ratio angelũ esse in loco uidetᷓ ꝙ cõclusio ẽt sit uera scđm Tho. Quare cũ ego dicã non ut ponit Thomas uidetᷓ ꝙ aliud ego sim opinatus de illo descẽsu q̃ id quod dixi. Hũc autẽ scrupulũ non haberent si bñ meas cõclusiones cõsiderassent. Ego enĩ huius sum opinionis ꝙ Thomas in hac materia de mõ essendi in loco reꝝ sepataꝝ diuersa senserit, & nõ ubiꝗ eandẽ secutꝰ sit opinionẽ. Quare licet in prĩo s̃niaꝝ uideatᷓ tenere istã uiã quã ego sequor ĩ conclusione tñ & alibi, ut in quarto s̃niaꝝ & maxĩe in tertia pte summæ, ubi tractat de hoc descẽsu & ex q̃ potius q̃ ex scripto iudicãda ẽ opinio eiꝰ uidetᷓ esse cũ opinione Scotistarũ ꝙ ita fuit ibi p essentiã ꝙ sua essentia fuerit sibi ratio locabilitatis & nõ effectꝰ solũ uel opatio. Dicit enĩ Tho. ibĩ ꝙ aĩa xp̃i fuit p effectũ ĩ aliis ptibus inferni. p essentiã ãt in limbo &c. Ex hoc dicto ego arguo sic. Vbicũꝗ est aliqd per id quod ẽ sibi ratio locabilitatis ibi ẽ p suã subãm & realẽ p̃sentiã. ergo si effectꝰ fuit aiæ xp̃i ratio locabilitatis ubicũꝗ fuit p effectũ ibi fuit per realẽ p̃sentiã suæ substãtiæ. sed scđm Thomã alicubi fuit p effectũ ubi non fuit per realẽ sui præsentiã ergo secundũ Thomam effectus non fuit ei ratio locabilitatis. hoc me mouit ad probabiliter credendum Thomam in hoc articulo ambulare cum Scotistis.

Obiectio

Solutio

Epilogus

obiectio

Solutio

Diuersa circa hãc quæstionẽ opina tũ Thomam Scotistæ

Sed quicqd ſit de opinione Thomæ nihil ad ꝓpoſitū,quia errare in opinione Tho
Diſſenſio mæ non ē errare in fide.& ſæpe eſt multiplex opinio inter Thomiſtas de opinione
iter Tho eius.ſufficit hoc quod euidenter apparet.ꝙ cū ego poſui concluſionē credidi hanc
miſtas. eſſe opinionē Thomæ.& q, ego nūc non extorqueo ꝓpoſitionē ad ſenſum alienū
ab eo quē tunc habebā.Quod eni ego hoc a pricipio crediderim.& hæc fuerit ſen
Nota tentia mea de opinione Thomæ cū poſui concluſiones.ex hoc patet euidentiſſime
quia ego iſtā poſui concluſionē ꝙ de modo eſſendi in loco angelorū non differūt
Thomas & Scotus.Scitur autē ꝙ expreſſe Scotus dicit ꝙ ſecluſa omni operatio-
ne adhuc ſubſtātiæ in corporeæ debeť locus.Quare oportuit ꝙ ego crederē Tho
mā eſſe in hac ſententia.& ideo licet ego firmiter tenerē ꝙ Chriſtus ueraciter & p̄
ſentialiter fuerit in inferno,& in hoc conuenirē cum thoma & cū omnibus catholi
cis.tamen quia ego putabā thomam credere ſuam ſubſtantiā fuiſſe ſibi rationem
Q d' ſan locabilitatis & non operationē.Ideo dixi in concluſione mea non eo mō quo ponit
ctus tho thomas & cōmunis uia,Nec debet alicui uideri mirabile ꝙ thomas in uno loco ſe-
mas qñq; quatur unā opinionē & in alio aliam.Nam & in primo ſententiarū ſequiť opinio-
de eadem nem cōmentatoris de genitis ex putrefactione,quā deinde in ſeptimo methaphy-
re diuer- ſicæ & alibi reprobat.Itē in ſecūdo ſentētiaꝝ ſequiť opinionē commētatoris de ma
ſa ſēſerit teria cæli,quā deinde & in ſecundo cæli reprobat & in ſumma . Itē in quarto & in
quæſtionibus ſup Boetiū de Trinitate tenet uiā commētatoris de dimēſionib9 in
terminatis,& in libello de ide ꝓprio ut crediť & in multis aliis locis illā non tenet.
Itē in primo ſniaꝝ dicit ꝙ eadē actione itelligiť ipſum itelligibile & ipſum itellige
re.In pria uero parte ſummæ,& in tertio ſniaꝝ tenet actionē reflexā differre a di-
recta.Itē in ſcripto tenet ꝙ aīa Chriſti ſecundū ꝙ corpi coniungibilis fuerit ſicut
aīa uiatoris.ſecundū uero ꝙ uerbo cōiugibilis ut aīa cōprehēſoris . In ſumma autē
tenet ꝙ aīa Chriſti totaliter & q̄tum ad omnia fuit ſicut aīa cōprehēſoris & ꝙ ipſa
claritatis impaſſibilitatiſq; dotē in corpus nō trāſfuderit fuiſſe ex diſpēſatione diuī
na.Itē & de ſciētia Chriſti aliter ſentit in ſcripto & aliter in ſumma & ita de multis
aliis.q.eſt uidere in qbus ipſe diuerſas diuerſis in locis ſecutus eſt opiniōes.ꝙ ſi iſti
oīno cōtendunt opinionē illā de mō eſſendi in loco ſecundū opationē eſſe etiā Tho
mæ nihil plus habebūt cōtra me niſi ꝙ opinio mea de mō deſcenſus Chriſti tanto
eſt probabilior & minus eſt hæretica iudicanda quāto etiā ſecundū opinionē ſan-
Nota. cti Thomæ eſt uera.Ob id autē magis miror a magiſtris iſtis damnatā concluſio-
nem meā ꝙ anteq̄ iſtā cōcluſionem hæreticā iudicarent ſuper ea ipſiſmet meā in-
tentionē his uerbis nō mō declarauerā ſed etiā ſcribendā annotandāq; dictaueram
ſic dicens.Nemo intelligat me ex hac cōcluſione dicere animā Chriſti nō deſcēdiſ-
ſe ad inferos & animā Chriſti in triduo nō fuiſſe in inferno imo utrūq; cōfiteor.ſed
dico ꝙ neq; motus localis neq; alicubi locari cōpetit alicui ſubſtantiæ ſeparatæ ſi-
cut erat aīa Chriſti niſi ratione opationis.hæc præciſe & non alia de uerbo ad uer-
bum eis notāda ꝓnunciaui ꝑ breui declaratione huius concluſionis quā cū adhuc
poſtea hæreticā iudicauerint quā iam pro catholica habere poſſint ego nō uideo.
Arguit Et ut breuiter per modū argumētationis recapitulādo oſtendā errare illos in fide
cōtra op- qui credūt ꝓpoſitionē meā ab hæreſi nō poſſe defendi.Arguo ſic ponēs concluſio-
ponentes nem in ſe hæreticā poteſt accuſari de hæreſi pro quāto hæreſis eſt in intellectu.
Sed ponēs prædictā meā cōcluſionem nō pōt ex eius poſitione accuſari de hære-

si ergo cōclusio supradicta non ē in se hæretica.maiorem ipsi hn̄t pro cōcessa mino rem sic ꝓbo.Q uotienscunq; ponendo totum illud ad qd̄ seqt̄ de necessitate.a. pro positio nō pōt quis accusari de hæresi ēt ponens a ꝓpositionem accusari nō pōt,sed ponens totū illud ad qd̄ seqt̄ positio conclusionis meæ eo mō quo a me est posita non potest accusari de hæresi ergo & ponēs ipām ꝓpositionem ut eam posui accusari non potest.Probo minorē sic contradictorium huius dicti ratio eēndi i loco.i. hic uel ibi modo supra declarato sepatis substātiis ē opatio non finitatio naturæ n̄ ē de fide & contradictoriū hui9 dicti non licet arguere a tota copulatiua ad alterā ei9 ptē non ē de fide & contradictoriū huius dicti.Si qs posita aliqua assertione ne gatiua uel affirmatiua addat auctoritatē alicuius doc.cū ꝓpositione ut ly ut potest teneri ita bn̄ determinatiue sicut relatiue.Q uia ita bn̄ potest æqualer huic dictio ni eo modo quo sicut huic dictioni ꝙ similr̄ non ē de fide.& contradictoriū hui9 di cti ꝑ communē uiā i reb9 theologicis congruēter possum9 itelliger uiā quæ cōiter tenet̄ in ea uniuersitate in qua tpe sic dicētis magis uiget studiū theologiæ non est de fide.& contradictoriū huius dicti hoc tpe i uniuersitate parisiēsi magis uiget stu diū theologiæ q̄ alibi non ē de fide.& contradictoriū hui9 dicti i uniuersitate pari siēsi nūc cōiter tenet̄ ꝙ finitatio naturæ sit ratio locabilitatis substātiæ sepatæ.non ē de fide.& contradictoriū huius dicti Scotus & maior pars noialium tenet supra dictam opinionē.& Thomas eam uī tenere in tertia parte summæ ubi agit de de scensu xp̄i non est de fide.Tunc sic.Si cōtradictoria hoꝝ dictoꝝ non sunt de fide se qtur ꝙ ista dicta ponere credere & disputare nō ē in se hæreticū aut cōtra fidē nec ipa disiūctiue uel copulatiue ponēs tenēs & disputās pōt accusari de hæresi.Sed ad hæc dicta simul & copulatiue posita seqtur positio cōclusionis meæ ut iacet præci se ergo ponēs cōclusionē meā præcise ut iacet de hæresi accusari nō pōt.Probatōes aūt oium supradictoꝝ hn̄tur ex suprascriptis.nā de primo dicto patet ꝙ non solū ē hæreticū sed ēt rōnabili9 suo opposito & a multis catholicis doc.creditū & apꝓ batū & in scdo cōsētiūt oēs dialetici & oēs theologi q unq̄ dialeticā nouerūt. ita de aliis oībus de qbus ēt si quis pōt dubitare uera sint an falsa nemo tn̄ tam rudis est. tā expers ois doctrinæ.tā ignarus & fidei & eoꝝ quæ ad fidē attinent q diceret illa credi nō posse absq; hæresi & sic eoꝝ cōtradictoria eē de fide.Tunc aūt ulterius ar guat̄ sic,Qui credit cōclusionē istā xp̄us.&c.Ex ui uerboꝝ & secundum ꝓpriū & nō exortum usum loquendi non posse hēre sensum catholicū credit cōtradictoriū alicuius uel aliquoꝝ ex supradictis.vii.dictis esse de fide,Sed qui aliquid tenent eē de fide ꝙ non sit de fide male sentiunt de fide.quia contra dictum domini deutero nomii.iiii.non addetis ad uerbū quod ego loquor uobis neq; minuetis ab eo er go de conclusione mea male ut supra sentientes de fide male sentiunt. Video o summe pontifex.uidete o apostolici ordinis augustissimi senatores uide o uniuersa Roma immo Italia Immo Christianorum ecclesia ut conuincantur in hac prima propositione in qua me maxime fulminabant & in qua multis non tam accusandi me quam excusandi se de sua damnatione ansam aliquam habere uidebantur & de cæteris quidem conclusionibus patebit luce clarius nullam uel minimam quidem potuisse eos habere occasionem damnandi eas de hæresi & iam de ista prima in qua erant fortiores uisum est qualis sit & recte ne an non recte per eos fuerit damnata præsertim iam explicato eis per me sensu quem per eam intendebam & uerbis con

Exclamatio.

Defendit clusionis sine aliquo uel terminorũ uel orationis abusu uel extorsione applicato. Et
postremo quis hoc sufficiat ad defensionẽ conclusionis meæ tñ ad pleniorẽ huius materiæ di
cõclusio- scussionẽ. Dico ꝙ ẽt iterp̃tãdo conclusionem eo mõ quo ipi iterpretabant̃ ꝙ.s. xpus
nẽ aucto effectualiter tm̃ nõ p̃ntialiter fuerit in in iferno adhuc aliqbus forte possit uideri p̃
ritate du sumptuose per eos fuisse determinatum ꝙ cõclusio simpliciter esset hæretica, cum
randi ex sit ꝙ Durandus ordinis prædicatorum theologus maximus qui forte nõ minus do
superabũ ctrina magistros istos excidit q̃ ego excedar ab eis tenuit illã opinionem esse ꝓba-
danti. bilẽ & cũ ueritate articuli bene defensabilẽ, Sic enim scribit̃ in tertio sñiaꝝ. Ad ter
Durãdus tium sic ꝓcedit̃ & uidet̃ ꝙ Xp̃us scd'm aiam non descenderit ad infernum quia idẽ
Durandi finitum non põt simul esse in diuersis locis sed aia xpi cũ esset creatura finita & sta
uerba tim post mortem fuit in paradiso cum anima latronis. Cui dictum est Luce .xxiii.
Hodie mecum eris in paradiso ergo tunc saltem nõ potuit esse in inferno. Item ea
quæ Xp̃us fecit & passus est in natura assumpta ordinata fuerũt ad salutem hũanã
Sed ad hanc nõ ꝓfuisset ꝙ Xp̃us ad inferos descendisset quia per passionem quam
in hoc mundo sustinuit liberauit nos ab omni culpa & pœna ergo uidet̃ ꝙ Xp̃us
ad inferos nõ descendit. In cõtrariũ est q̃d dr̃ in simbolo. descendit ad inferos. Et a-
postolus dicit ad ephesios .iiii. ꝙ aũt ascendit quid est nisi quia descendit ad inferio
res ptes terræ. glo. i. ad inferos r̃ndeo ꝙ cũ articulus sit Xp̃m ad inferos descendisse
& non põt intelligi rõne diuinitatis secundum quã est ubiq̃, nec rõe corporis scdm
quã fuit in sepulchro. restat ꝙ intelligat̃ rõne humanæ naturæ animæ supposito
quo uidenda sunt duo primũ est per quem modũ aia xpi descendit ad infernũ. Se-
cundum est ad quem infernũ descẽdit. Quantum ad primum sciẽdum est ꝙ cum
Quomõ anima separata non sit corpus nec uirtus in corpore non potest dici ꝙ anima christi
ãgeli mo descendit ad inferos eo genere motus uel descensus quo corpora mouentur eo ge-
ueantur nere motus quo angeli mouentur non clare patet. Angeli enim dicuntur moueri
ad locum de loco ad locum inquantum successiue operantur in diuersis locis, anima separata
non dicitur habere aliquam operationem circa locum uel circa corpus existens in
loco quia cum ex natura sua sit determinata ad certum corpus non potest mouere
nec agere in aliud nisi mediante corpore proprio, sed illo caret dum est separata. er-
go non potest anima moueri de loco ad locum ratione operationis quam habet cir
Aiam de ca locum uel circa corpus existens in loco. Nihilominus hoc non obstante põt dici
scendere aia separata descẽdisse ad infernũ dupliciter. Vno modo secundum deputationem.
ad infer- & sic dicuntur descendere ad infernum animæ damnatorum simpliciter. quia sim-
num du- pliciter deputatæ sunt ut resumpto corpore sint in inferno pp q̃d dicuntur ibi esse
pliciter ubi sunt simpliciter deputatæ. aiæ autẽ sanctorum patrũ dicuntur in limbo esse uel
ad limbum descendisse propter deputationem non simplicem sed conditõnatam. qa
resumpto corpore nisi liberarentur a redemptore. hoc autem modo non dicitur aia
christi descendisse ad infernum. s. propter deputationem quia oĩs talis deputatio ẽ
pp culpam contractam uel cõmissam quæ in xp̃o non fuit. Alio modo potest dici
aia separata descendere ad infernum secundum effectũ & hoc modo potest dici aia
christi descendere ad infernum propter duplicem effectum quem habuit in illis q̃
erant in inferno. Vnus effectus fuit exhibitio uisionis diuinæ qua carebant. ad quã
se habuit passio christi per modum meriti & quia totũ meritũ dependet principali
ter ab actu aiæ. Ideo hic effectus attribuitur sibi sicut principali principio merendi

Item per appropriationẽ ſicut chriſtus ſecundũ animã fuit beatus ſic ſecundũ eam attribuitur ei fuiſſe cauſam beatitudinis in aliis. Congruũ enim eſt ut ens in potẽtia reducatur ad actum per id quod in actu eſt. Alius effectus fuit ſecundũ quoſdã ad quẽ ſe habuit anima chriſti directe per modũ agentis.ſ.illuminare aĩas patrum quæ erant in limbo & de myſteriis quæ cadunt ſub reuelatiõe. Secũdũ eñi Dionyſium ſeptimo cæleſtis gerarchiæ, Chriſtus ſecundũ animã habet docere angelos & ratione huius duplicis effectus põt dici aĩa Chriſti deſcẽdiſſe ad infernũ. Confirmatur autẽ hoc triplici ratiõe. Prima eſt quia moueri uel deſcẽdere cõpetit animæ ſeparatæ nõ per modũ motus corporũ ſed per modũ quo moueri competit ſubſtantiæ ſpiritali ſed reliquis ſubſtãtiis ſpiritalibus puta deo & angelo non competit ſibi moueri de loco ad locum per motum qui fit ſubiectiue in ipſis, ſed per effectum quem habent in aliis rebus ergo ſimili modo competit animæ ſepatæ & competebat animæ chriſti. Secũda ratio talis eſt. Chriſtus dicitur deſcendiſſe ad infernum, ut aĩas ſanctorũ patrũ illuminaret ad uidendũ deũ in eodẽ autẽ inſtãti quo Chriſtus mortuus ẽ ſancti patres uiderũt deũ, in eodẽ ãt inſtãti nõ potuit aĩa chriſti eſſe in inferno p motũ, ergo nec deſcẽdit illuc p motũ qui eſſet in ipſa, ſed p effectũ quẽ habuerit in aliis. Itẽ ſicut in illo triduo dicit̃ aĩa chriſti fuiſſe in inferno cũ aĩabus ſanctorũ patrũ ſic in illo triduo uel parte tridui dicitur fuiſſe in paradiſo cum anima latronis. Cui dictũ eſt Lucæ.xxiii. hodie mecũ eris in paradiſo. ſed id nõ põt intelligi quo ad locũ acquiſitum per motũ: cum ſecundum ponentes ſpiritus in loco diffinitiue moueri de loco ad locum. Idem ſpiritus non poteſt eſſe in pluribus locis nec moueri ſimul pluribꝰ motibus ad plura loca tendentibus. quare oportet ut intelligatur ſecundum effectum. ꝙ ſi quis dicat ꝙ paradiſus dicitur dupliciter. Vno modo locus corporeus.ſ.cælũ empireum, & ſic non fuit aĩa Chriſti in paradiſo niſi põſt aſſumptiõnẽ. Alio modo dicitur paradiſus uiſo diuinæ eſſentiæ & ſic aĩa chriſti fuit ĩ paradiſo ab iſtãti cõceptiõis & aĩa latronis ĩ ipſo die paſſiõis p quẽ modũ nõ repugnat aĩæ chriſti ꝙ ſimul fuerit in paradiſo ſic dicto.i.ꝙ uiderit deũ & ꝙ fuerit localiter in inferno ſi ſic inq̃ dicatur nõ ualet quia ſicut paradiſus dicit̃ dupliciter ſic infernus. Vno eñi modo dicitur infernus locus correſpõdens infra terram. Alio mõ carentia uiſionis diuinæ ſicut ergo anima latronis nõ dicitur fuiſſe cũ anima Chriſti in Paradiſo niſi quia merito paſſionis chriſti aĩa latronis uidit deum ſic aĩa chriſti non dicit̃ fuiſſe cũ aĩabus electorũ patrũ in inferno niſi quia aĩæ eorum quæ carebãt uiſione diuina & ſic dicebant̃ eſſe in inferno merito huiꝰ paſſionis purgatæ ſunt ab hac carẽtia utrũq; ergo de pari debet intelligi quo ad effectũ nõ quo ad locũ uel motũ localẽ q fuerit ſubiectiue ĩ ipſa aĩa. quis ãt iſtud pbabiliter ſit dictũ ẽt ſatis uideat̃ ſaluare articulũ & dictũ ſcripturæ, q̃a tñ uirtus diuia nõ cõprehẽdit̃ a ratiõe hũana. Ideo nõ ẽ ptinaciter aſſerendũ ꝙ aĩa chriſti p aliũ modũ nobis ignotũ nõ potuerit deſcẽdere ad infernũ. Ad primũ argumentũ dicendũ ꝙ idẽ finitũ nõ põt eſſe ſimul in pluribꝰ locis diffinitiue uel circũſcriptiue nec iſto mõ ponit̃ aĩam chriſti fuiſſe ſimul in paradiſo & in inferno. ſed ſecundũ effectũ nihil phibet ꝙ idẽ finitũ dicatur eſſe in pluribus locis q̃ñ effectus ſunt cõpoſſibiles & ſimul ſubſunt uirtuti eiuſdẽ agentis & ſic anima Chriſti dicitur fuiſſe in paradiſo ſimul & in inferno q̃a merito eius aĩa latronis uidit deũ quod eſt eſſe in paradiſo & animæ patrũ quæ carebant uiſione diuina & ob hoc dicebant̃ eſſe in inferno li-

Dionyſiꝰ

Prima ratio

Secunda

Tertia

Paradiſũ dupliciter dici

Infernuȝ dupliciter dici,

berate sunt ab hac carētia & p cōseques ab inferno.imo scd'm unū & eūdē effectū .s.scd'm liberationē patrū potuit aīa Xp̄i dici.simul eē in paradiso & in inferno con siderando terminū a quo & ad quē illius effectus rōe enī carētiæ uisionis diuinæ a qua fuerūt p passionē xp̄i liberari potuit dici aīa xp̄i fuisse in inferno rōne uero ui sionis diuinæ ad quā sunt admissi potuit dici eē in padiso.Ad secundū dicēdū q͛ eo ipso q͛ p passionē xp̄i liberati sumus a culpa & a pœna dr̄ Xp̄us descēdisse i īfernū qa meritō eius passionis aliqd adēpti sunt a pœnis inferni,Descensus.n.ille non at tēdit̄ secundum motum localem existētē in aīa sed scd'm effectū quē habuit in sal uandis hæc Durandus ad uerbū.Q ui cū talē opinionē nūq̄ inueniat̄ ,retractasse si ipā sit simplr̄ hæretica & consequēter contra iā determinata ab ecclesia. Seqtur q͛ durādus mortu9 sit hæreticus.O insignis ordo p̄dicatoꝝ & nr̄æ religionis maxius splēdor potes hæc pati doctorē tuum prium fortasse post Thomā aut sine dubio in ter prios,cuius libri quotidie in tuis scholis,ī tuis claustris,in tuis bibliothecis hn̄ tur,legunt̄ colunt̄ nunc esse p̄nūciatum hæreticum.agas tu cām doctoris tui,ego meā egi,imo tuo ecclesia tuā agas cām quæ permisisti p tot annos & nunc p̄mittis Durandū publice legi & tā nephadā iuxta hos magistros illius hæresim aut p ignō rātiā nūq̄ agnouisti,aut per negligētiā & rei diuinæ contēptū agnitā non dānasti, Q d' si dicāt non opus fuisse noua dānatione,cum hæc opinio sit de iā dānatis',Pri mo ex hoc seqt̄ q͛ dixi supra,Durādum.s.mortuum esse hæreticum,Secūdo & Ca preolum & durandellum & multos alios doct.q opinionē durandi recitant & eam tn̄ de hæresi non arguunt ignaros fuisse & rudes in fide,nec scientes discernere hæ reticum a non hæretico,Tertio dicant mihi isti p̄es ubi ipsi isti9 opinionis legerūt dānationē,Ego quidē ut de me fateor me eā usq̄ legisse non memini,Conciliorum profecto determinationem nullā contra Durandum afferre possunt.Cum non solū dānata hæc unq̄ fuerit opinio in concilus:sed nec i aliquo eoꝝ de ipsa habita mētio est.Dicta itidē scripturæ sacræ allegare contra eū nescio quo mō poterūt si nō mē tit̄ Scotus qui dicit teste Francisco q͛ ēt de ipso de sensu xp̄i nedum de mō descēs9 nō hr̄ exp̄ssa mētio in doctrina euangelica & p præmissa a nobis in pricipio.Q .pa tet de modo quo uteret̄ forte Durandus ad exponēdum auctoritates scripturæ q uiderent̄ eē contra eū.De auctoritatibus sanctorum forte multas possent adducer̄ dicentium fuisse aiam xp̄i in triduo i inferno sicut corpus fuit in sepulchro & simi lia,& qcqd sit de fantasia Durandi quo.s.mō ipso supradictas auctoritates expone ret forte dicendo de aīa hoc dici & non de toto cōposito.qa p aīam principaliter illa sit operatus quicqd in quā ipse dicat cuius ego opiniōem nec teneo nec unq̄ tenui. Ego hoc dicō & firmiter assero non ualere istā cōsequentiam;hæc opinio est cōtra dicta Augustini uel Hieronymi uel Gregorii & sic de cæteris docto . ecclesiæ ergo est hæretica & huius dicti ueritas sicut est a bonis oībus & subtilib9 theologis cre dita ita a me ēt euidenter p̄babit̄.Q uāuis.n. sanctoꝝ doc.scriptura extra canonē bibliæ posita sit tradenda & legenda & cum debita reuerētia suscipienda nō tn̄ sūt eorum dicta ita firme auctoritatis & imobilitatis ut eis contradicere non liceat & circa ea dubitare nisi uel p scripturām sacram aliter p̄bent̄ euidenter & expresse ul̄ firmiter per ecclesiam ipsa auctorisantem determinatum fuerit illā firmam uerita tem & indubiam continere.Ideo per dicta sanctoꝝ extra canonem bibliæ p̄cise nō pōt cōuici opinio hæretica manifeste,nam ubi nō ē infallibilis ueritas ibi nec fides

Exclamatio ordo prædicatorū Thomas

Durādus Capreol9 Durādellus

Scotus

Nota. De auctoritate doctorū .s. Augusti ni Hiero. Grego.& aliorum

certa & indubia. Cũ fides certa ueritati infallibili innitat᷑. imo circa talia non est assensus infallibilis nec adhesio firma. Ex quo enĩ ibi certa ueritas & ĩdubia fides nõ est ei semp assentit᷑ cũ dubio & cũ formidine falsi, quia ut dicit Aug. in epistola ad Hieronymũ. & .xi. contra Faustũ. c. viii. & .xvi. contra eundẽ Faustũ si scriptura nõ cõtinet infallibilẽ ueritatẽ & in aliqua pte sui falsa inuenitur non remanet in ea certa fides qua ei firmiter credatur & propter falsitatẽ repertam in una sui parte tota suspecta habet᷑ & sic fides titubaret. Quia ut dicit Aug. de fide christiana. c. vii. titubat fides si sacrarũ scripturarũ uacillat auctoritas. Quod autẽ in dictis sanctorũ extra canonẽ biblie nõ sit ueritas infallibilis quãtũ ad presens attinet tres mihi succurrũt ꝓbationes. Prima est quia ipsemet doct. de dictis suis dubitãt. an in eis errauerint an nõ. Vnde Aug. primo de Trini. c. i. inquit, Nec pigebit me sicubi hæsito quærere, nec pudebit me sicubi erro me corrigere. Et. c. ii. pinde quisquis hoc legit ut pariter hesitat. quærat tibi errorẽ suũ cognoscit redeat ad me: ubi meũ. reuocet me, hinc liber retractationũ augustini in quo multa ex dictis ab eo antea damnat & retractat. Vnde & secundo de Trinitate magis optabo a quolibet reprehendi q̃ siue ab errante siue ab adulante laudari. Laudat᷑ enim & errãs cõfirmat errorẽ. adulator uero allicit in errorẽ. Emẽdabit autẽ me iustus in misericordia & arguet me. oleũ autẽ peccatoris nõ impinguet caput meũ, Et sicut dicit Guido carmelita in libro de hæresibus, licet augustinus in his dictis loquat᷑ humiliter nihilominꝰ loqt᷑ ueraciter, Vñ ipse ad Vincentiũ dicit negare nõ possum nec debeo, sicut i ipsis maioribus ita in meis tã multis opusculis multa esse quæ possunt iusto iudicio & nulla temeritate reprehẽdi, & in libro de uera religione inqt quicqd in libris meis erroris inueniet᷑, hoc solũ mihi est attribuendũ quicqd aũt uerũ aut bene expositũ illud uni oĩm remuneratori & largitori deo tribuat᷑, Pñt ergo dicta augustini egregii & diuini doctoris nõ semp in omnibꝰ cõtinere indubiã ueritatẽ. Cũ ipse circa ea dubitet errauerit nec ne & quod dictũ est de Augu. dictũ intelligat᷑ similiter de aliis doctoribus. Secũda ꝓbatio sumitur a discordia quæ est inter ipsos auctores. Discordia enĩ in scriptoribus testimoniũ est falsitatis. Cũ sit necesse ꝙ saltem unus discordantiũ falsum dicat, quia necessario altera pars contradictionis est falsa. Ideo Augustinus. xvi. de ciuitate dei probat scripturæ sacræ ueritatẽ ex mutua concordia scriptorũ eius in qua omnes concordãt, & nullus ab alio discordat quod attestãtur scripturæ sacræ in dubie & infallibili ueritati. Vero enim & ueritati ut dicit philosophus primo Ethicorũ. Omnia consonant quod nõ accidit in aliis scripturis. Quanta enĩ sit discordia in dictis sanctorũ extra canonicas scripturas nemo nõ nouit nisi qui illorũ libros nõ legit. Discordat Aug. a cæteris sanctis docto. circa intelligentiã operũ sex dierũ. Quia alii ponunt ꝙ deus fecit illa sex dierũ opa secundũ successionẽ tẽporis dierũ: a qbus discordat Aug. qui ponit oĩa simul facta iuxta illud q uiuit in æternũ creauit oĩa simul. Vnde motus Augu. numerat illos sex dies nõ scd'm successionẽ tpm sed scd'm distinctionẽ cognitionis angelice rerũ in proprio genere & uerbo, & tñ non dicunt᷑ illi uel isti heretici & constat ꝙ una opinio num est falsa & ꝑ consequens dicta eorum non innituntur infallibili ueritati. Simi liter discordant Hieronymus & Augu. quia Augustinus omnium psalmorum auctorem facit Dauid. quod negat Hieronymus. Discordant similiter super reprehensione Petri a Paulo. An fuerit de peccato mortali aut ueniali ipsius

Ratio Augustinus.

Prima ꝓbatio q̃ in dictis sanctorũ extra biblie canonem non sit ueritas infallibilis.

Guido carmelita.

Augustinus.

Secunda ꝓbatio augusti.

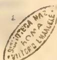
augusti de operibus sex dierum

De auctore psal.

De reprehẽsiõe Petri. De cessatiõe legalium Beda & Augustinus cum Hieronymo de sacerdotio samuelis Aristote. Hieronym9 uari9 sup salẽ De.lxx.interpretibus Gregori9 &Dyoni. De ordinibus angelorum Augusti, Ambro. Hierony, & Augu. cũ orige, De dicto psal.i om nẽ ter.&c. De tẽpor creatiõis angelorũ De libro sapientiæ Hiero.& Augusti. De tẽpor conditionis paradisi.

Petri.Itẽ etiam discordant in cessatione legaliũ sic q sibi contradicẽdo unus necessario falsum dicit & tamen ex hoc neuter eorũ heretic9 reputat. Similiter Beda super primo regũ dicit q Samuel fuit uerus sacerdos quos expresse negat Aug. in libro de qõnibus noui & uete.testa.dicens Samuel nõ fuisse sacerdotẽ cum nõ fuerit d efiliis Aron.& Hieronymus primo cõtra Iouinianũ dicit simulq cognoscendũ est q Samuel leuita nõ sacerdos nec pontifex fuit.Ideoq nõ noiatur inter sacerdotes sed inter eos qui inuocãt nomen dñi.Dicta ergo istoꝝ nõ inituntꝰ infallibili ueritati cũ sibi contradicant quoꝝ una pars necessario est falsa ut patet per phũm .iiii. methaphisice.Q uin ipse Aug.in hanc sñia sibimet uideꝰ aduersari.nam in libro de qõnibus noui & uete.te.q.xlvi.dicit ut diximus Samuel non fuisse sacerdotẽ & tamen.xii.cõtra Fastũ.c.xxxv.sic dicit cõmutatũ sacerdotiũ inSamuelẽ reprobato Hely.& cõmutatũ est regnũ in Dauid Saule reprobato.ubi clare Augusti.dicit translatũ sacerdotiũ in Samuelẽ.sic q Samuel uere fuerit sacerdos sicut Dauid uere fuit rex. De eodem etiam Samuele an fuerit resuscitatus uidetur a se ipso dissentire Augustinus.Nã in quæstionibus noui & uete.testa. q. xxvii.tenet q Samuel non fuit per Phitonissam uere resuscitatus sed dæmon in similitudine Samuelis apparuit Sauli.& in libro de cura pro mor. agen.ponit q anima Samuelis a dæmone fuere excitata per artẽ magicã loquuta fuerit Sauli. Hieronymus etiã in illa. q. an salẽ fuerit Hierusalẽ uidetur in quadã sua epistola de cuius titulo non memini sibi contrarius.qui etiã de.lxx.interpretibus contrariũ sentit Augu.Itẽ Greg. & Dyo. discordant circa ordines angelorũ & solus Hieronymus cæteris circa promotioneꝫ bigami aduersatur.ipse.n.tenet & scribit in epistola ad Occeanũ q. Bigamus ante baptismũ post baptismũ potest promoueri si modo post baptismũ plures non cognouerit uxores.Cui contradicunt cæteri dicentes q Bigamus siue ante baptismũ siue post baptismũ non potest promoueri & in hoc existimaꝰ istos meli9 dixisse ut scribit Aug.de bono cõiugali & Ambrosi9 de officiis.Itẽ Hiero.ad marcellã de qonque qõnibus scribens dicit scõs qui in fine mũdi iuenienꝰ nõ morituros sed uiuos assumẽdos Aug.aũt in li.de ciui.dei Omnes tunc morituros affirmat Itẽ Hiero.super Mattheũ dicit hoc dictũ psalmi in oẽm terrã exiuit sonus eoꝝ &c. & illud xpi prædicabitur euangeliũ hoc in uniuerso mundo esse cõpletum per apostolos Aug. aũt in epistola ad Exitiũ cui consentit Origenes super Mattheũ tenet hoc nondũ eẽ cõpletũ.Itã Hiero.sup epistola ad Titũ.tenet angelos p multa sæcula an mũdũ uixibilẽ extitisse & deo seruisse qđ & Ambro.tenet in exameron.Aug.aũt sup genesim tenet q simul cũ cælo empireo sint creati,Itẽ Hyero.in prologo libri sapientiæ tenet q ille liber sit philonis & non sit cõputandus inter sacras scripturas.Aug. aũt in tertio retractationũ ostẽdit se qñq tenuisse q fuerit editus a Iesu sirach qđ ibi retractarat,& licet non exprimat a quo sit editus tñ in libro de doctrina xpiana ipsum enumerat inter libros sacros.Itẽ Hiero,in libro hebraicaꝝ qõnũ dicit q de9 antequã cælũ & terrã faceret paradisum ante cõdiderat pp illud quod diciꝰ plantauerat deus paradisum a principio.Aug.aũt sup genesim ad litterã exponit a principio.i.tertia die.Itẽ Aug.in libro de cõcordia euãgelistarũ asserit totã negationẽ Petri factam fuisse in atrio annæ & quæ dicta sunt inde post missũ iesum ad Caiphã recapitulando dicta esse Hiero,aũt super Mattheum uidetur uelle q Petrus in atrio Caiphæ negauerit.Cui Beda in Lucam consentire uidetur.item Hieronymus

ſuper illud abacuch. mũdi ſunt oculi tui negat ſingulos angelos præpoſitos ſingu
lis corpalibus creaturis. & Aug. in. lxxxiii. quæſtionibꝰ tenet ꝙ ſic. Cui conſentiũt
Origeñ. & Dama. Itẽ Hieronymus ſuper illud Ione. Tollite me & mittite in mare.
dicit ꝙ licet ꝓpria perire manu, ubi caſtitas periclitat̃. Aug. uero in lib. de ciuitate
dei contrariũ affirmat. Multa deniq; reperiunt̃ talia qbus ſancti doct. iter ſe ſalua
fide cõtraria cõſcripſerũt. Sed nec oĩa ſuccurrũt ꝓperãti maxie. neq; eni elaborari
hoc a me opꝰ potuit exactiore diligẽtia qđ uolui uenienti ſtatim iniuſtæ infamiæ
morbo occurreŕ. ſcripturꝰ alias ſup hac re ut maiore ocio & cura ita & plura & for
taſſe meliora addã tñ & illud qđ nũc occurrit Hieronymi in epiſtola ad Augu. ſic
dicẽtis. Nec mireris ſi in tuis libris & maxie in ſcripturaꝝ expoſitiõe quæ uel ob-
ſcuriſſimæ ſunt, quædã a recta linea diſcrepare uideant̃. & hoc dico nõ ꝙ in operi-
bus tuis quædã reprehẽdenda iã cenſeã. neq; eni lectioni hoꝝ unq̃ operã dedi, nec
hoꝝ exemplarioꝝ apud nos copia eſt præter ſoliloquioꝝ tuoꝝ libros & quoſdã cõ
mentarios in pſalmis quos ſi uellẽ diſcutere non dicã a me q̃ nihil ſum, ſed a ueteꝝ
græcoꝝ docere interpretationibꝰ diſcrepare hæc ille. Sicut ergo ipſi ad ſe inuicem
ita & nos ab eis in multis ſalua fide & ueritate ſcripturæ. & ſanctæ eccleſiæ deter
minatione diſſentire poſſumus. Tertia ꝓbatio ſumit̃ ex ſpeciali prærogatiua ſacræ
ſcripturæ & ſanctionũ uniuerſalis eccleſie qbus ſolis concedimꝰ infallibilis ueritа
tis excellentiã. Vñ Aug. cõtra Hiero. in epiſtola ad eũ ſic dicit. Ego eni fateor cari-
tati tuæ ſolis ſcripturæ libris quæ iã canones appellant̃ didici hũc timorẽ honorẽ-
ꝙ deferre ut nullũ hoꝝ auctorũ ſcribẽdo erraſſe firmiſſime credã, aut ſi aliquid in
eis offendo litteris qđ uideat̃ cõtrariũ ueritati nihil aliud q̃ mẽdoſum eſſe codicẽ,
uel interpretẽ nõ aſſecutũ eſſe uel me minime intellexiſſe nõ ambigã. Alioꝝ autẽ
ſcripturas ita lego ut q̃talibet ſctitate & doctrina polleãt, nõ ideo ueꝝ putẽ qa ipi
ſenſerint. ſed qa uel ꝑ alios locos ſacræ ſcripturæ uel ꝓbabili. i. euidẽti rõne quod
a uero nõ abhorreat pſuadere potuerũt. nec te frater mi arbitror ſic libros tuos le-
gi uelle tãq̃ ꝓphetaꝝ & apoſtoloꝝ de quoꝝ ſcriptis ꝙ oĩ errore careãt dubitare ne
phandũ ẽ. abſit hoc a pia hũilitate & ueraci de temetipſo cogitatiõe. Et ipſe Augu.
iii. de Trini. ſane cũ ĩ oibus lr̃is meis nõ ſolũ piũ lectorẽ ſed ẽt libeꝝ correctorẽ de
ſiderẽ. Verũtñ uelut lectorẽ meũ uolo mihi eſſe deditũ, ita correctorẽ uolo. ſibi &
ſicut illis dico nullis meis lr̃is quaſi ſcripturis canonicis inſeruire. Sed in illis & qđ
nõ credebas cũ inueneris incũctãter crede ĩ iſtis ãt litteris qđ certũ non habebas
niſi certũ ĩtellexeris noli firmiter tenere. Ita illi dico noli meas lr̃as ex tua opinione
uel cõtẽtione ſed ex diuina lectione, uel incõcuſſa rõne corrigere. Et Aug. in epiſto
la ſiue libro ad Vicentiũ. Noli ergo frater cõtra diuina tã multa tã clara tã indubi
tata teſtimonia colligere, uel calũniari epiſcopoꝝ ſcripta minoꝝ, ſicut Hylarii Cy-
priani uel Agrippini. Nã hoc genus litteraꝝ ab auctoritate canonũ diſtinguendũ
eſt. Nõ eni ſic legunt̃ tanq̃ ex eis ita teſtimoniũ ꝓferat̃ ut cõtra ſentire non liceat.
Et in epiſtola ad Fortunatũ idẽ Auguſtinus nec quorũlibet diſputationes quãuis
catholicorũ laudatorũ hominũ uelut ſcripturas canonicas habere debemus, ut no
bis nõ liceat ſalua honorificentia quæ illis debet̃ homibus aliquid in eoꝝ ſcriptis
improbare atq; reſpuere. Et in libro de unico baptiſmo quis neſcit canonicã ſanctã
ſcripturã ueteris & noui teſtamenti certis ſuis terminis cõtineri eamq; poſteriori-
bus omnibꝰ epiſcopoꝝ litteris ita præponi (ut de illa oĩno dubitari nõ poſſit) utrũ

De tẽpo-re nega-tionis pe-tri.
Hierony-mus & Augu. cũ Dama. & Origeñ.
De inter-fectione ſui ipſius Hierony-mus.
Tertia ꝓbatio Augu.
Auguſti.
Auguſti.
Hilarius Cypria-nus Agrippi-nus, Auguſti.

uerꝫ aut ratũ ſit quicquid ĩ ea ſcriptũ conſtitit eẽ.epiſcopoꝝ aũt lrãs quæ poſt confirmatũ canonẽ ſcriptæ ſũt uel ſcribunť & per ſermonẽ forte ſapiẽtioris cuiuſlibet & per alioꝝ epiſcopoꝝ grauiorẽ auctoritatẽ doctiorẽqꝫ prudẽtiã.& per concilia licere reprehẽdi,ſi quid in eis forte eſt a ueritate deuiatũ.Poſſent infinita huiuſmodi adduci.Ex quibus pateret dicta ſcõꝝ infallibili ueriti ut præciſe ſcõꝝ ſunt nõ initi.

Robert9 olchot Anſelm9 Ochã diſſentire a Dionyſio Scotũ deſtruere ꝓceſſũ Anſelmi.

Vnde & ſæpe inuenies modernos doctores dicere a dictis ſcõꝝ.Dicit.n. Robertus Olchot ꝙ ſanctus uir Anſelmus ĩ multis deceptus ꝑ ignorãtiã logycæ & Ocham de actibus ghierarchicis nõ ſentit cũ Dyoniſio.& Scotus ĩ.iii.ſen. quaſi deſtruit totũ ꝓceſſum Anſelmi in libro Cur deus homo,& ita ſæpe alibi inuenies de aliis doctoribus.Voluit aũt hæc hic adducere nõ tam ob Durandi opinionem quã ego nec teneo nec unq̃ tenui q̃ ꝑ id qđ mox in principio ſecũdæ.q.tractabiť. Ex his oib9 concludo ꝙ ſi non inueniť expreſſa determinatio uel ſcripturæ ſanctæ uel uniuerſalis eccleſiæ contra opinionẽ durandi præſumptuoſũ ẽ ipam dicere ſimplr̃ hæreticã. Si aũt inueniať ferat oportet Durandus patienter hãc notã. Sed dicet aliquis eſto ꝙ ſenſus tuus quẽ declaraſti te prætendere ꝑ illã ꝓpõnem ſit catholicus.Eſto ꝙ illũ ẽt ꝑmittat uis uerboꝝ nonne & ꝓpoſitio tua poteſt facere illũ ſenſum Durandi quẽ tu ẽt deteſtaris,& ꝑpea tu erraſti ponens concluſionẽ q̃ ſcandalũ poſſet facere ĩ mẽtib9 fideliũ.Ad hoc ego dico prio ꝙ alia eſt ratio eoꝝ q̃ ꝓponunť diſputanda,

Epilogus

Obiectio

Rñſio prima

Alia eoꝝ quæ ad doctrinã in ſcriptis traduncť legenda.Cũ.n.qđ diſputandũ ꝓponiť breuis & cõciſa & ĩexplicita ꝓponiť ꝓpõ in ſe & uerboꝝ & ſenſuũ multiplices ĩplicãs difficultates in ipo diſputãdi cõgreſſu diſſoluẽdas Alioqn ſi oia ibi explicarẽtur diſputationi locus nõ relinquereť ꝑpea ambiguã obſcuram uel æquiuocã ꝓpoſitione ponens diſputãdã iõ excuſať qa tutuꝝ eſt ut iter diſputãdũ ipam diſtiguat & declaret,qui uero doctrinaliter aliquid lr̃is mãdãt id faciũt ſcribendo qđ hic fit diſputãdo.Quare ibi oĩa clara dilucida & expedita eẽ debẽt. Sc̃do cõſiderẽt ſeueriſſimi iſti cẽſores nõ ſolũ difficile ſed pene ipoſſibile eẽ ita librare & examinare uerba oĩum ꝓpõnum quas qs ꝓponit,ut nulla poſſit eẽ in ſenſu ambiguitas & erronea in de opinio nulla elici poſſit,nec ego ꝓfecto meis ꝓpõnibus arrogare uolo ꝙ euangelicæ & apoſtolicæ multæ ꝓpões non hñt.Multas.n & inter illas eſt reperire quæ & multiplices hñt intelligentias & ad erroneũ ſenſum trãſferri pñt,imo quæ & prima facie ſonare hæreſim uidentur.hinc oẽs hæreſes pullularũt,dũ.ſ.aliq non tam ꝓfunditatẽ ſenſ9 introſpiciebant q̃ qđ cortex uerboꝝ euangelicoꝝ ſonat attendebãt hinc Arrius audiens pater maior me ẽ patrẽ credidit eẽ maiorẽ filio & filiũ dixit eẽ creaturã.hinc Eluidius audiens ꝙ Ioſeph non cognouit Mariam donec peperit primogenitũ ſuũ attẽdens potius uim grãmaticalẽ illius dictionis donec q̃ ueritatem ſenſus euangelici de ꝑpetua uirginitate Mariæ dubitauit,hinc Marcion illud Pauli legens.Lex aũt ſubintrauit ut abundaret delictũ.credidit legẽ Moyſi eẽ malã & a malo pͥcipio iuxta Manicheũ & Baſilides illud legẽs,ego aliqñ ſine lege uiuebã credidit aĩam Pauli in alio corpore aliqñ uixiſſe.Hinc Eunomius audiẽs xp̃m rñdẽtẽ iudæis accuſantibus eũ ꝙ ſe diceret filiũ dei ſcriptũ eſſe & illud ego dixi dii eſtis & filii excelſi omnes rem potius dictã.& id qđ ſc̃d'm ſe rñſum eſt attendens q̃ intẽtionẽ & ꝓpoſitũ reſpõdentis credidit eo mõ xp̃m filiũ dei dici quo & quilibet ſcũs diciť dei filius.Similiter & hæc ꝓpõ illam diẽ neqꝫ filius nouit multis fuit occaſio credẽdi plura intelligere patrẽ q̃ credat filius q̃ ſi ſecũdum ſenſũ quẽ cõiter faciũt

Secunda

Vnde hæreſes pullularunt

Hæreſis arii

Hæreſis eluidii

Hæreſis marciõis & manichei

Hæreſis baſilidis

Hæreſis eunomii

Error mľtorum

uerba etiã interp̃temur id uidet̃ præ se ferre cũ tñ alia sit latẽtis sensus ueritas. Possem infinitas similes ꝓpositiones adducere ex canone scripturarũ, & ideo bñ dixit. Hilarius intelligẽtia dictoꝝ ex causis est assumẽda dicẽdi quia nõ sermoni res sed rei ẽ sermo subiect9. Et glosa super istud textũ. Inqt nõ semp debem9 intelligere ut uerba prima facie sonare uident̃ maxie ubi ambigua sunt sed debem9 recurrere ad ĩtẽtionẽ loquẽtis. Et Gregori9 inqt plerũq dũ ꝓprietas uerboꝝ attendit̃ sensus ueritatis amittit̃. Et Greg..xxvi.lib.moraliũ. Nõ debet aliqs uerba considerare sed uoluntatẽ & intẽtionẽ, qa nõ debet intẽtio uerbis deseruire, sed uerba intẽtioni. & Hiero. super epistolã ad Galathas testat̃ nõ in uerbis scripturaꝝ esse euãgeliũ sed in sensu, nõ in superficie sed ĩ medulla, nõ in sermonũ foliis sed in radice ratiõis. Propterea Ochã in dialogo falsificat hãc cõem ꝓpositionẽ. uerba non ex opinionib9 singuloꝝ sed ex cõi usu accipiẽda sunt, maxie in secũda parte. Dicit eni ꝙ in uerbis ambiguis & multiplicib9 non est recurrendũ ad cõem intelligẽtiã, sed potius ad intẽtionẽ loquentiũ & ita dũ est ambiguitas in doctrina alicui9 dicentis uel scribẽtis. Similiter recurrendũ ẽ ad intẽtionẽ dicẽtis ut ipse se exponat & exprimat ueꝝ sensum quẽ pmittat uis uerboꝝ. nec est reprobãd9 nisi posset cõuinci ꝙ talis sensus uerus aliis dictis suis esset cõtrarius uel ẽt impertinẽs ꝓposito suo. & ita ẽt in simplici loquela ad intẽtionẽ loquẽtis recurrendũ esse dicit idẽ doctor. & standũ esse interp̃tatiõi eius nisi cõstat aut ꝓbabiliter uel uiolẽter p̃sumat̃ ꝙ tali mõ loquẽdi ambiguo usus est ad decipiendũ uel ad aliũ malũ finẽ. Ex qbus omnibus cõcludo ꝙ nõ ego erraui q cũ ꝓtestatione ꝓbabiliter multiplicẽ ꝓposuerim ꝓpositionem iter disputandũ declarandã. quæ tñ etiã nullũ põt facere sensum quẽ ẽt aliqs doctor nõ reprobat9 aut ꝓ tali nondũ p ecclesiã declaratus tenuerit. sed errauerũt potius q ꝓpositionẽ hñtem sensum catholicũ quẽ permittit uis uerborũ, & ꝙ est magis in eo sensu catholico iã eis a ꝓponente declaratã simpliciter hæreticã esse iudicarũt. Q uod etiã si ante declaratũ sensum meũ fecissent licet forsitan excusabilius errassent, tñ qa si uere docti sunt p se etiã poterãt cognoscere habere ꝓpositionẽ duplicẽ sensum, quod attẽdentes nõ solũ simpliciter eã dãnare sed in bonum etiã poti9 eã sensum interp̃tari debuissent. Nã Aug. in lib. de cõcordia euãgelistaꝝ illud Mathei exponẽs, nolite iudicare & nõ iudicabimini inqt hoc loco nihil aliud p̃cipi existimo nisi ut ea facta quæ dubiũ est quo aio fiãt in meliorẽ ptem interp̃temur De factis.n. mediis quæ possunt bono & malo aio fieri temerariũ est iudicare maxie ut condẽnemus. Q uod ergo de his quæ fiũt dicit Aug. dictũ pariter intelligamus de his quæ dicũtur & ita speculatiuis applicãtes sententiã Augustini Concludamus ꝙ in hiis dictis quæ possunt habere bonũ & malũ sensum temerarium est iudicare maxime ut condemnemus.

Hilarius

Glosa

Grego.

Hieronymus.

Ocham.

Epilog9.

Augusti.

QVAESTIO SECVNDA DE POENA PECCATI MORTALIS.

ST autẽ secũda cõclusio quã isti dãnauerũt hæc. peccato mortali finiti temporis non debetur pœna infinita secundum temp9 sed finita tantum.

Et quia dũ pono conclusionẽ in libello meo hæc præmittuntur uerba. Nisi essent dicta sanctorũ quæ in manifesto sui sermõis uident̃ dicere oppositũ firmiter assererẽ infrascriptas cõclusiones. Assero tamẽ ipsas esse ꝓbabiles & rõnabiliter posse defendi. Q uaꝝ prima est

hæc. Peccatũ mortale est in se malũ finitum. Secunda ẽ hæc. peccato mortali finiti tpis &c. Quidã magister de hac mecum cõclusione hñs disputationẽ, qd iquit ipe aliud quærimus testimoniũ q̧ tua cõclusio sit hæretica, cũ tu ipsemet manifeste dicas eã esse contra dicta scõꝝ. Valet.n. consequẽtia est contra dicta scõꝝ ergo ẽ hæretica. oñdi ego tunc ei ut ẽ iferius oñdã qũo mea conclusio sentẽtiis sanctoꝝ nihil repugnabat. & qũo erãt intelligenda uerba. sed qñ ita fuisset q̧ conclusio eẽt contra dcã sãctoꝝ qtũ ualeret sua consequẽtia & q̃ docto ut se ipe iactat theologo eẽt idigna pateȓ poteſt unicuiq; ex supradictis i pria conclusione. Scio qd dicerẽ hoc de isto magr̃o. Est n. is q totiẽs i patriã lras misit de me qi trophæũ triũphũq; pollicẽtes. Sed uolo ut p̃misi a pricipio rationib⁹ non conuiciis agere cãm meã. Venio ad conclusionẽ. & qa isti magr̃i iudicauerunt & conclusionẽ ipam & rñsiones ẽt q̃s eis sup hac conclusione me iterrogãtibus dedi eẽ falsas erroneas & hæreticas uolo pri⁹ declarare ipã conclusionẽ eẽ catholicã & consonã dictis fere oĩum doctoꝝ. dico aũt meã qa si eã i alio sensu capias q̃ i eo quẽ ego p ipã itendo, iã non est ista mea conclusio q̃ ego ꝓposui. Propositio.n. multiplex est multæ ꝓpões deide uolo declarare ipas ẽt rñsiones meas esse tales tã de ipa conclusione q̃ de ipis rñsionibus declarãdo semp q̧ sensus meos.i. quos p illas itendo pmittit uis uerboꝝ. Pro declaratione ergo conclusionis qnq; sunt notãda. Prĩo notãdũ q̧ i peccato duo põt considerari. Conuersio ad bonũ creatum & auersio a bono icõmutabili & icreato. Prĩo modo pcm̃ est malum finitum ẽt fm oẽs doctores. Scdo pcm̃ est malum finitum scdm cõem uiã. & qa conuersio ad bonum creatum quo peccãdo abutiȓ peccator est de i trinseca ratione ipius peccati. Ideo dr̃ q̧ pcm̃ est intrinsece malum finitum, auersio autem a bono increato facit ipm esse extrinsece infinitum quia solum pro tanto dr̃ infinitum malum quia est auersio ab infinito bono. & Ideo solum relinquitur q̧ sit extrinsece & obiectiue infinitum malum. Secundo nota q̧ per tempus possumus intelligere solum tp̃s uiæ. & hoc modo certum est q̧ neq; peccatum nec qcq̃ aliud ad hoiem ptinẽs possit eẽ infinitum secũdum tp̃s cũ tp̃s uiæ cuiuslibet uiatoris sit non solum duratione & finitũ sed ẽt breue. Alio mõ possumus intelligere per tẽp⁹, tp̃s uiæ & termini & hoc modo accipiȓ in conclusione. & sic aliqd põt in hoie durare p tp̃s infinitum ut patet. Tertio nota q̧ peccatũ mortale põt capi dupliciter. uno mõ ꝑ actu ꝓhibito uel obmissiõe actus præcepti a deo, Alio mõ ꝑ reatu derelicto ex prædicto actu ꝓhibito uel dicta obmissione actus. qui quidem reatus in multis locis sacræ scripturæ dr̃ pcm̃. & per talẽ pcm̃ denominatur aliquis peccator cessante uel transeunte actu peccati primo mõ dicti. Ex quo tertio notando patet q̧ rationabiliter est dicendum q̧ licet in isto qui damnatur ꝑ peccato mortali aliquando finiatur pro quo damnatur quantum ad entitatem intrinsecã ipsius actus qui prĩo modo denominatur peccatum, non finitur tamen quantum ad reatum. immo si sic finiretur non deberetur ei pœna æterna. & ita peccatum cui debetur pœna infinita est infinitum secundum tempus quantum ad reatum. Quarto est notandum q̧ deberi capitur dupliciter. uel dupliciter potest intelligi quod alicui peccato debeatur aliqua pœna. Vno modo dicitur id alicui deberi quod ei aliquãdo reddeȓ & sic dr̃ rationabiliter & catholice q̧ pcõ finiti tpris quantum ad entitatem intrinsecam & reatum non debeȓ pœna infinita secũdum tp̃s & isto mõ intelligitur cõclusio præsens q̧ peccato finiti tẽporis non debetur &c. Omne enim

Propositio multiplex

Primum notandũ

i peccato

Cõuersio

Auersio

Secundũ notandũ

Tertium

Peccatũ mortale accipí

Pro actu

Pro reatu

Quartũ

Deberi capiȓ dupliciter

peccatū cui debeť isto mō.i.pro quo aliqñ reddeť pœna infinita est dicto mō infinitū,nec unq̄ aliqs dānatur nisi peccatū pro quo dānatur sit illo mō infinitū secū dū tēpus. Habet autē cōclusio & aliū sensum catholicum hunc.s.ꝙ nunq̄ debetur ita.s.ꝙ reddat alicui pœna infinita secundū tempus nisi ipse sit finaliter impœnitens & sine fine obmittat pœnitere de illo peccato quod obmisit uel cōmisit in vita ita ꝙ pro tēporali peccato prædicto mō debetur pœna infinita si nō redeat peccator ad iustitiā. Sic enim penitētia finit peccatū quātum ad deacceptationē.s.iuxta illud quacūq; hora ingemuerit peccator &c. Ita in penitentia de aliquo pctō ꝑpetuat ipsum in reatu & deacceptatione ad pœnā infinitā. & sic nunq̄ alicui pœna infinita debeť illo primo mō nisi habeat peccatū infinitū secundū tempus. Vindicta enī quā de pctōre petit deus est quod redeat pctōr sponte ad debitum obediētiæ,dolēdo de contēptu.alias torquebiť quousq; sic uelit. Alio modo potest intelligi aliquid alicui deberi quo meritorie uel dementorie dignus est, & quod ei etiam reddeť si in illo decedat,& sic pro pctō mortali finiti tpis debeť pœna infinita quia qui mortaliter peccat in tpe unius horæ est dign9 pœna infinita.ipsaq; ei reddeť si in isto finaliter decedat etiā posito ꝙ nō habeat aliud peccatū infinitū secundū tēpus. hæc distinctio hui9 distinctiōis deberi est in frequēti usu apud theologos. Vñ iuxta istā distinctionē dicūt docto.ꝙ præscito ꝓ actu meritorio quē dū est in gratia elicit nō debeť uita æterna.capiēdo deberi prio mō qa nunq̄ ei reddeť. & similiter diceť ꝙ prædestinato dū ē in pctō mortali nō debeť pœna æterna, qa nūq̄ ei reddeť eo ꝙ pctm̄ illud finieť,& in eo nō morieť sed i grā. Ex ꝓdictis patet ꝙ ipsa cōclusio mea hēt sensum catholicū ēt scd'm usitatū modū loquēdi catholicoꝝ docto.nec fuit dānāda ꝑ hæretica falsa & erronea cū oppositū eius potius falsum sit & erroneū. Ruditatis āt maxiæ erat credere ꝙ ex ꝓdicta cōclusione ego intendebā negare pœnā æternā dānatoꝝ. Quinimo ex cōclusiōe mea habeť ꝑscrutatio causæ qua dānati in æternū puniunť,quā cām ego dixi esse perpetuationē reatus i anima pctōris per finalē eius impenitentiā & perpetuā obmissionē ingemiscēdi de suo pctō,quæ opinio nō solū uideť nō esse hæretica,sed ita catholica,ut nemo eā si sit catholicus & in sacris litteris exercitat9 recte & rationabiliter negare possit. Q d' āt & ꝓpositio ex ui terminoꝝ hūc sensum ꝑtendat patet. Sic enī dicit ꝓpositio Peccato mortali finiti tpis nō debeť pœna infinita secundū tēpus. In qua ꝓpositione ego accipio deberi pro eo qd' aliqñ ꝑsolueť.quod usitatissimū esse apud doct. iam patuit supra.& accipio pctm̄ ꝓ offensa & reatu,quæ accipio nō solū impropria est uel abusiua,sed frequēs in sacris lris.postq̄ enī magr sniaꝝ in scd'o inqrit,an transeunte actu pcti pctm̄ sit in eo q peccauit donec ipse pœniteat sic r̄ndet. Nō est ignorandū pctā duob9 modis esse in aliquo & trāsire actu.s.& reatu. Dicit etiā Durādus ibidē ꝙ dupliciter intelligiť finiri pctm̄. Vno mō per solā actus cessationē. Alio mō per peccati dimissionē. Quod āt etiā reat9 dicať aliqñ peccatū expresse dicit Thomas ibidē sic dicendo. Reatus mediās inter culpā & pœnā sortitur nomē utriusq; extremi. Sed nōne etiā accipitur peccatū pro reatu ibi. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut a pctīs soluantur. Illi enim defuncti pro quibus est orandū ut a pctīs soluantur non sunt in peccato capiendo peccatū pro culpa mortali.neq; a tali pctō soluuntur post mortem,sed solum a peccato capto pro pœna uel reatu pœnæ isto modo etiam accipitur pctm̄ ibi peccata tua

Vindicta quam de peccatoř peti t de9 quæ sit

Nota

V sitata distinctio huius distinctiōis deberi

Epilog9.

Nota

Declarat cōclusionē ex vi terminorum non esse hæreticam

Magr sententiaꝝ Durād9 finiri peccatū dupliciter

Thomas

elemosynis redime,& ita in multis aliis passibus scripturæ. Si ergo & sensus ꝑpositionis catholicus & acceptio terminoꝝ in ꝑpõe catholica & ꝓbatissima, quid erat cur hãc cõclusionẽ meã ꝓ hæretica dãnaretur. Nũc uenio ad responsiones meas. & prio dixi ꝙ si aliqs pseuerabit tm̃ p tp̃s finitũ i pcõ mortali iste nõ punietᷣ nisi p tp̃s finitũ, qđ dictũ tripliciter uerificatᷣ. Prio cũ pcũm mortale ꝓ reatu accipimus & nõ ꝓ actu cõmissiõis uel obmissiõis ut dictũ est in declaratiõe cõclusiõis. Secundo ad uertẽdũ ꝙ ly pcõ mortali de rigore logicæ accipitᷣ cõfuse & non determinate. Tertio qa uerꝫ sit ꝙ si iste q peccauit & pseuerauerit tm̃ p tp̃s finitum in determinato pcõ puta in obmissiõe pœnitendi de suo pcõ. ita ꝙ aliqñ pœnituerit de ipso iste nõ punietur de ipso nisi per tp̃s finitũ & ꝙ hos catholicos sensus & nullũ a fide dissonum intenderẽ patet per id qđ subi unxi i rñsiõe cũ dixi stare cũ ueritate cõclusiõis ꝙ qlibet decedens i pcõ mortali punietur i æternũ. Cũ aũt ulteri⁹ quæreretur a me an aliqs q peccat tãtũ p tp̃s finitum uno pcõ mortali, & moriatur ipœnitens puniatur in æternũ. Rñdi ꝙ sic, sed dixi ꝙ talis nõ punietur ꝓ illo actu solum qđ uere rñsum est ad qõnem factãq; ꝙ ẽt uerꝫ sit qđ si solum peccasset isto actu puniretur æternaliter, sed ex quo qõ ponit istum mori ipœnitentem ipse punietur ẽt ꝓ ipsa impœnitentia. imo ꝓ infinitis obmissionib⁹ pœnitẽdi & ꝓ infinitis actibus aliis malis totalibus uel partialibus in qbus persistit dãnatus. Sicut.n. continue male uult dãnatus, & ita cõtinue peccat & demeretur non quidẽ aliã & aliã pœnã essentialẽ saltem & quæ non est ipsa culpa sed eandem multiplicius ita punitur pro illis actibus malis i qbus cõtinuat, qa uero id uidetᷣ eẽ cõtra cõem modũ dicẽdi scõꝝ. licet non cõtra rẽ dictã & sensum suũ. Ideo tã scripto q̃ uerbo dixi me non asserere istã opinionem. s. i tali mõ dicẽdi pp reuerentiã scõꝝ. sed dixi eam posse ꝓbabiliter defẽdi. Finaliter ẽt ultra prædicta addidi, ꝙ qlibet decedens i pcõ mortali ex reatu isti⁹ peccati, ideo punitᷣ in æternum, qa ex hoc ꝙ decedit in isto reatu ponitur in tali statu ꝙ necessitatᷣ ad peccãdum in æternũ, pcõ saltem perpetuæ obmissionis pœnitẽdi & disponẽdi ad grãm. Prædictas autem rñsiones meas dixerunt isti magri nõ eẽ satisfactorias argumẽtis & inqsitionibus suis, imo ꝙ errorẽ errori superaddidi p talẽ rñsionem, pp qđ & rñsiones & declarationes dixerunt esse falsas erroneas & hæreticas. Quod aũt in hac tam reprobanda damnatione sua errorem errori ipsi superaddant & non ego quis non uideat nisi qui catholicas ueritates simul cum eis oderit uel non intelligat. Breuiter autem recapitulando id quod intendo in hac conclusione est hoc ꝙ uerum est quidem quod mortale peccatum finiti temporis est dignum pœna æterna, & ei debetur & etiam aliquando persoluetur pœna æterna si non fuerit dimissum ante mortem. Tamen si peccatum mortale est finitum secundum tp̃s non solum quãtum ad entitatem itrinsecã positiuã actus ꝓhibiti a deo uel priuatiuã obmissionis actus a deo præcepti. Sed ẽt quantum ad imputationem uel de acceptationem. reatũ quoq; & maculã quæ in multis locis scripturæ & in cõmuni mõ loquendi doctoꝝ sæpe dr̃ peccatum & quæ sic est de ratione peccati æternaliter puniendi. ꝙ si non maneat dicta iputatio uel macula nũq̃ pcõ debebitur & aliquando persoluetur pœna æterna. De tali inq̃ pcõ quantum ad omnia prædicta finito quæ quidem finitio fit per pœnitẽtium saltẽ de mortali actuali. Dico ꝙ ei nõ debetᷣ pœna æterna intelligendo deberi alicui ꝙ ei aliquando reddetur uel persoluetur immo qbuscunq; reddetur pœna æterna ꝓ peccato mortali illi sine fine fuerũt

Rñsiões quas auctor dede rat

Primo

Secundo

Tertio

Quæstio.

Responsio

Nota

Recapitulatio.

in isto peccato mō superius dicto.& hoc est q̄ intendit Gregorius dicere peccato-
rem puniri pœna æterna quia peccauit in suo æterno i.sine fine. & sic nos dicimus Grego:
omnẽ hominẽ qui damnatur mori in pctō pro quo dãnatur. Consentit & Thomas
in quarto sententiarũ,dicens ideo durare pœnã damnatoꝝ in æternum,quia culpa Thomas
durat in æternũ.Dico ꝑpterea q̄ in omni isto qui dãnatur est unum pctm̃ infiniti
tẽporis tam loquendo de tẽpore uiæ q̄ termini.s.obmissio pœnitendi quæ in dãna-
to nunq̄ habet finẽ.& ita patet q̄ infinitas durationis peccati istius qui damnatur
infinitas.dico quãtum ad imputationis reatũ uel maculã & impœnitentiã uel ob-
missionem pœnitendi de isto est causa quod ei debebitur & aliquãdo persoluetur
pœna æterna & hæc satis de ista conclusione.

QVAESTIO TERTIA DE ADORATIONE CRVCIS ET IMAGINVM.

Ertia conclusio quã damnauerunt fuit hæc.
Nec crux Christi nec ulla imago adoranda est adoratione latriæ eti-
am eo modo quo ponit Thomas.
Hanc conclusionẽ per istos damnatã ego nõ solũ credo esse catho-
licam,sed etiã ueriorem sua opposita quæ est hæc. Crux Christi & Thomas
imagines sunt adorandæ latria eo mō quo ponit Thomas. Minus Durãdus
enim mihi uidetur rationabilis in hoc opinio Thomæ q̄ sit opinio Durandi.& Hẽ- Henric⁹
rici de Gandauo.Ioannis de guarra.Roberti Olchot.Petri de Aquila & aliorum de Gan-
complurium quos ego sequor in conclusione.quod ut manifestũ fiat ponam pri- dauo.
mo opinionẽ Thomæ quã ego nõ teneo.Deinde opinionẽ doct.quos sequor. Ex Ioannes
quibus patebit determinationẽ istorũ magistrorũ de me cõclusione præter id q̄d de Guar
nec recta sit nec iusta.totũ etiã oppositũ presupponere eius quod intẽdo in conclu- ra.
sione.Dicit ergo Thomas q̄ quia sicut dicit philosophus in libro de memoria & re Robert⁹
minisentia duplex est motus animæ in imaginẽ unus in ipsam imaginem secũdũ Olchot
quod est res quædã.alio mō in imaginem ut est imago alterius.inter hos duos mo Petr⁹ de
tus est differentia quia primus motus quo aliquid mouetur in imaginẽ prout est Aqla opi
res quædã est alius a motu q est in rẽ cuius illa est imago.Secũdus autẽ motus est nio san-
qui in imaginẽ.inq̄tũ est imago est unus & idẽ cũ illo qui est in rem.& ideo cõclu- cti Tho-
dit q̄ licet imagini christi ut est res quædã in se nõ debeat adoratio ei tamẽ ut est mæ.
imago.debet eadẽ reuerẽtia quæ debet ipsi Christo quæ ẽ adoratio latriæ. iste est
modus Thomæ q aliis doct.merito uidet extrane⁹ & periculosus. nã ipsa imago
ẽt ut imago ut sic ẽ distincta ab imaginato ut sic eni refert ad imaginatũ tanq̄ ad
aliquid a se distinctũ.quare ẽt si ut sic terminabit adorationẽ latriæ. uidet sequi q̄
aliquid aliud a deo adorabit latria quod est absurdũ.nec põt dici ut dicit Capreo-
lus uolens saluare dictũ Thomæ q̄ ipsa imago nõ adoret seorsũ,sed imago & ima
ginatũ sint unũ totale obiectũ adoratiõis.Quia aut huius totalis obiecti altera ps Cõtra re
est ipsa imago quæ est ens creatum respectiuum aut non.Si non ergo non debet di sponsionẽ
ci q̄ ex illis duobus fiat unum obiectum totale quia ex tali dicto sequitur q̄ vtrũ- Capreoli.
q̄ illorum sit obiectum partiale licet alterum illorum principalius si sic sequitur q̄
aliqua res creata de genere relationis saltem partialiter terminabit adorationem la
triæ. Quod certe dicere uidetur male catholicum eo magis q̄ non solum hoc

nõ põt dici de re creata.sed ẽt ipe psonæ in diuinis ratione ppꝛietatis relatiue nõ sũt formalis terminus adorationis.

Cõtra fũdamentũ opinionis

Fundamentũ aũt Thomæ paꝛ efficax uidet. Nam cum dicit phũs ꝙ idẽ est motus animæ in imaginẽ & imaginatum.non sic itelligit ꝙ aia dicat imaginem ut imago est esse idẽ cũ exẽplari & ita qcqd uni debet ẽt alteri deberi.sed solum intendit hoc phũs ꝙ motus recordatiu9 quo aia recordatiue mouet in imaginẽ ut etiam imago etiam terminatur ad imaginatũ. Habet & aliuꝫ sensum ueꝛ & est qa si ego habeo conceptum definitiuum unius relatiui intelligo ẽt aliũ sed ꝙ oĩs motus aiæ & maxie uoluntatis sit idẽ in imaginẽ & imaginatũ hoc nullo mõ intendit phũs patet a simili ẽt secundũ modũ loquẽdi quo utit ipe Thomas.Sæpe.n.ipe dicit ꝙ idẽ ẽ motus uoluntatis quo uoluntas fert i finẽ.& i ea q̃ sunt ad finẽ cum unlt ea pp finẽ.& tñ certũ est ẽt secũdũ eũ ꝙ ille motus ut attingit finem ẽ fruitio ut aũt attingit ea quæ sunt ad finẽ est usus & non fruitio.

Opio aliꝛ doc.

Videt ergo aliis doctoribus nullo mõ dicendum ꝙ imaginẽ Xpi ẽt ut est imago adorem9 adoratione latrie qa ut sic est res creata diuinitati non unita & ꝙ magis est ut sic est entitas respectiua.

OpioDurandi.

pꝑterea dicit Durandus ꝙ ista ꝑpositio crux xpi adorat latria.in sensu ꝑprio est falsa hẽt aũt sensum improprium uerum.& iste.Xpus ut rememoratus per crucẽ uel præsens in cruce sicut imaginatum est pñs in sua imagine adorat eadem adoratione ac si esset præsens in se.& secũdũ hunc sensum concedo ego ẽt istam ꝑpõnem.Crux adoratur adoratione latrie.hoc est ergo qd' dicit Durãdus ꝙ adorat rememoratiue.& eandem sniam intendit Robert9 olchot cũ dicit ꝙ magis ꝑprius modus est loquendi.dicere adoramus ante crucem. q̃ dicere adoramus crucem.

OpioRoberti olchot & Hẽrici & Ioan. de guarra & Petri de aquila.

Eandẽ deniq; sniam intendunt Henricus & Ioẽs de guarra. Cum dicũt ꝙ adorat per accidens.& idẽ dicit Petrus de Aquila.

Quæ addãt Hẽricus & Io. de guarra.

Verum id qd' plus addũt Hẽricus & Ioannes de guarra qui in hac materia completius loquũtur est hoc.Dicũt .n.isti ꝙ imagini per accidens siue rememoratiue debetur ille honor qui per se debetur imaginato & rememorato.certum est autem ꝙ nihil est cui per se debeat latria nisi deus trinus & unus & Xpus pp unitatem suppositi dei aũt imago esse nõ põt.Restat ut siqua est imago cui per accidens & rememoratiue debeatur latria sit imago xpi.Verum quia talis imago principaliter nobis repræsentat humanitatem xpi.Secundario aũt diuinitatem.uidetur ꝙ primario per accidens ei talis honor debeatur qualis debetur per se humanitati xpi.humanitas autem christi per se sumpta solum adoratur yperdulia.ergo & tali imagini primario per accidẽs solum debebitur adoratio ypdulie.Secundario autem p accidens debebitur adoratio etiã latrie eo.s.mõ quo dictum est.quia & ipsa imago secundario nobis repræsentat & rememorat diuinitatẽ ẽt ipam xpi & iñ hñt conuenire cum Henrico Franciscus de mayronis.& oẽs Scotistæ ꝙ humanitati xpi non debetur latria.

Opio frãcisci de mayrõis & Scotistarum.

Thomas aũt qa uf tenere oppositum de adoratione humanitatis christi forte etiam in isto casu ab Henrico dissentiret.

Opio thomæ aliq̃liter piculosa i hac materia.

& uere opinio Thomæ ut dicit Fran.in tertio est aliqualiter piculosa.& in ista materia de adoratione non uidetur mihi esse eius uia bene tuta.eo.n. uf ꝙ processit ut etiam in tertio sniarum diceret ꝙ cruci xpi in qua pependit etiam ut rei inanimatæ deberetur aliqua adoratio & tamen scimus secundum omnẽ theologiam ꝙ id qd non põt esse subiectum susceptiuum sanctitatis uel uirtutis non põt esse terminus alicuius adorationis.

Io.capreoli.

& ille Io.capreoli defensor Thomæ ipse ẽt fatet id dictum Thomæ non posse defendi.nec hẽt aliam uiam saluãdi Thomam nisi ꝙ

dicit φ ipsemet Thomas uidet deinde aliter sensisse in summa. Ex his ergo patet e pôt q̃ sit catholica cõclusio mea & rationabilior sua opposita & cõi uiæ thelogorũ magis consona cuius sensum breuiter recapitulãdo dico φ hæc ꝓpositio crux xp̃i adorat potest hr̃e duos sensus. un9 est ꝓprius. s. φ crux Christi siue ut res siue ut imago siue ut partiale siue ut totale obiectũ adorat tanq̃ termin9 adorationis. & iste est sensus quẽ intẽdit Thomas & quẽ ego nego. Ali9 ẽ sensus impropri9 dictæ ꝓpositionis. & ẽ crux christi adorat. i. Xp̃us in ea ut in suo rememoratiuo adoratur ac si esset p̄ns in se & istũ sensum ego cõcedo & cũ ecclesia oro dicẽs. O crux aue spes unica. Et crucẽ tuã adoram9 dñe. Ex dictis iã patere multa p̄nt. Primo patet qd ego itelligerẽ cũ dixi alias φ sequẽdo opinionẽ Henrici. & Io. de Guarra imagi ni crucifixi debeat inpdulia qd erat itelligendũ rõne ei9 quod primario nobis re memorat. & ẽ hũanitas xp̃i & trũcate hoc dixi qa ad auctores illos me referebam quos istis magistris utpote ueteranis & lectos iã decies & perlectos existimabã. Secũdo patet φ false ipsi dixerũt me negare oẽm modũ adorationis latriæ, cũ exp̃ se ego dicã in conclusione me negare modũ Thomæ quod ẽt si nõ dixisse; sed sim pliciter sic staret propositio nec crux nec ulla imago adorãda ẽ latria. adhuc de uir tute s̄monis ista ꝓpositio non negaret oẽm modũ adorationis latriæ. nã patet secũ dũ bonã logicã φ negatio uel distributio termini multiplicis non negat aut distri buit ip̃m p oĩ supposito cuiuslibet significati. alias ista ꝓpositio oĩs canis ẽ stella eẽt simpliciter concedẽda uel simplicit negãda. Sicut ergo ñ dicit copulatiue φ oĩs ca nis cælestis & oĩs canis marin9, & oĩs canis latrabilis sit stella licet de oĩbus prædi ctis iconiũctim id dicat. ita ĩ ista negatiua crux non adorat adoratione latriæ. ubi ly adorat ẽ æquocũ ad adorationẽ p modũ termini & ad adorationẽ p modũ reme moratiui nõ negat copulatiue oĩs mod9 adoratiõis incõiũctũ tñ. Tertio patet φ ista ꝓpositio ẽt sic absolute & indistictẽ potuit poni. Crux nõ est adorãda adoratio ne latriæ qa in sensu ꝓprio ẽ uera aut saltẽ ꝓbabilior suã opposita q sensus magis est attẽdẽdus de rigore s̄monis q̃ sensus impropri9 in quo e salsa. sicut enĩ termi nus analogic9 p se positus stat ꝓ famosiori significato. ita oratio hñs sensum ꝓpriũ & impropriũ si sine specificatiõe dicit magis est accipiẽda secundũ sensum ꝓpriũ q̃ impropriũ. & ideo eã ut dixi ẽt indistincte potui posuisse sensum in quo eã intel ligo declaraturus inter disputandũ. Ex quo infero φ licet in propositione multipli ci forte melius s. t facere sicut ego feci in ista determinare. s. sensum in quo ponitur q̃ ipsam indistinctẽ ponere. maior tamẽ est defectus in damnãdo indistinctẽ & sim pliciter ꝓpositionẽ uerã in sensu proprio ꝓpter falsitatẽ sensus improprii q̃ ponen do indistinctẽ illã ꝓpositionẽ propter ueritatẽ sui sensus proprii; quod nõ solũ uo lui hic annotasse pro ista cõclusione tantũ in qua ego determinate nego modũ tho mæ q̃ propter multas alias quæ licet habeant sensum catholicum quẽ semper pro misi me declaraturũ ut mõ etiam declaro. damnatæ tamen fuerũt simpliciter & in distinctẽ. Verum φ qualitercũq; sit de mea conclusione damnationem suã ab erro re excusare nõ possunt. sic euidenter declaro hæc formaliter fuit sua determinatio quia ipse negat omnem modum adorationis latriæ ad crucem. secundũ uiam catho licorum doctorum & orationẽ quam facit uniuersalis ecclesia ad crucẽ. ideo dici mus præfatã conclusionẽ esse scandalosam piarum aurium offensiuã. & contra con suetudinẽ uniuersalis ecclesiæ hæc præcise fuit illorum sententia. Primo dicant

Recapi tulatio sẽ sus cõclu sionis.

Deducũ tur mul ta

Primum

Secundũ

Tertium

Nota

mihi ubi uidet̃ eis ꝙ ego negẽ oẽm modũ adorationis latrie ad crucẽ secundũ uiã catholicoꝝ doctoꝝ nõ utiq; hñt hoc ex cõclusione in qua expresse & specificate dico me negare modũ Thomæ nisi forte qđ credere non possum ꝓpterea ꝙ nullum aliũ doctorẽ uiderint existimarẽt modũ Thomæ esse oẽm modũ.ex rñsiõe itẽ mea hoc hẽre nõ poterãt me negare oẽm modũ adorationis latrie secundum uiã catholicoꝝ doctoꝝ.Cũ expresse dicã in rñsione me eũ modũ cõcedere quẽ cõcedit Ioãnes de Guarra q fuit pceptor Scoti,& solẽnis doctor Henricus de Gãdauo nisi forte & Hẽricũ & Ioãnẽ uelint dicere nõ esse catholicos qđ necessario seqt̃ ex dictis suis nã cũ ego eis dixerim me seq Henricũ & Ioãnẽ,& ipi deinde dicant me nõ seq catholicos doctores qs ex hoc nõ inferat nõ esse illos quos dixi me seq doctores catholicos.Quis aũt hoc ferat qs æquo aĩo patiat̃.Henricũ & Ioãnẽ tã præclaros tã excellentes doctores ecclesiæ lumina fidei ꝓpugnacula ꝓ non catholicis & consequenter Hæreticis & infidelibus reprobari non possũ non stomachari aliqñ.sed tñ me reprimã.Attendamus aũt ad secundum errorem.Dicunt ꝙ conclusio est scãdalosa & piarum aurium offẽsiua & contra consuetudinẽ uniuersalis ecclesiæ,o dãnatissimum iudiciũ uideãt ut laqueos effugere non pñt.Aut.n.conclusio mea non negat nisi modum Thomæ modo supra exposito.& tunc patet conclusionem meam non esse contra consuetudiem ecclesiæ ut diffusissime fuit declaratũ.Aut ut ipi uolunt negat oẽm modũ adorationis,& negat adorãdas esse imagines forma ecclesiæ consueta & tũc cõclusio non est scãdalosa uel piaꝝ auriũ offensiua sed simpliciter hæretica.Cũ.n.iuxta Damascenũ honor secundũ ritũ ecclesiæ imagini exhibitus pueniat ad ꝓrothipon q modum ecclesiæ in adorandis imaginibus non obseruat ipm imaginatũ & repñtatũ qđ est deus latria nõ adorat,quare q cõclusionẽ hoc negantẽ iudicat scãdalosam & non simplr̃ hæreticã ipe est simplr̃ dicẽdus hæreticus.

Ioan. de Guarra præceptor Scoti.

Hẽricus de Gandauo.

Damascenus.

QVESTIO QVARTA AN SVPPOSITARIA DEO POSSIT NATVRA IRRATIONALIS.

Varta cõclusio dãnata per istos est hæc.Non assentior cõmuni sententiæ theologorum dicentium posse deum quamlibet naturã suppositare sed de rationabili tantum hoc concedo.

Per hanc conclusionem ego non intendo negare deum posse q̃libet naturam suppositare.Sed solum intendo negare assen'um particularem & explicitum huius assertionis.Deus põt quãlibet naturam suppositare & inter has duas intentiones magna est differentia qa etiam si hoc eẽt de possibilibus secũdũ potentiã absolutã dei ꝓpositio tñ de uirtute sermonis solũ negãs assensum positiuũ explicitũ in particulari illius dicti non derogat oĩpotẽtiæ dei de uirtute sermonis nec de uirtute sermonis hæresim aliq̃ sapit.& rõ est qa non ois fidelis tenet̃ assentiri explicite & in particulari oibus possibilibus sc̃dm oĩpotẽtiam dei absolutã aut ista explicite & in particulari ꝓfiteri.sed quædã talia sufficit credere in generali & implicite & nulla ꝑtinaciter discredere.ideo ego non sine mysterio nõ posui conclusionẽ in istis terminis deus nõ põt q̃libet naturã suppositare,sed in istis nõ assentior sñiæ dicẽnti ꝙ deus põt q̃libet naturã suppositare.Ex qua cõclusione de uirtute sermonis non põt īferri ꝙ deus hoc nõ põt.nec põt dici hæc a me asseri in cõclusione.nõ.n.in pria pte quæ est negatiua,nec in sc̃da ex q̃ solũ sequitur ꝙ tñ hẽatur actus cõcessiuus de natura rõnabili distincte.s.& in particulari,

Nego igitur assensum particularem & explicitum huius assertionis in me. deus potest quamlibet naturam suppositare & negare possum rationabiliter. tum quia oppositum etiam si sit uerum quia tamen nobis ignotum esse potest in particulari, & explicite uidetur quod non obligor explicite credere. tum maxime quia non est facile falsificare aut conuincere assertionem illam. deus non potest &c. omnipotentiae dei derogare quod maxime confirmatur auctoritate solennis doctoris Henrici de Gandauo, qui postquam oppositae fuit opinionis. quod scilicet quaelibet natura possit assumi. ad istam deinde declinauit quod solum rationabilis potest assumi, sic enim scribit Henricus quia de naturae assumendae possibilitate non est dubitatio an deus possit sibi assumere quamcumque naturam assumptibilem, ideo tota difficultas huius quaestionis uertitur circa possibilitatem naturae assumendae. & sunt circa hoc duae positiones solennes. Dicit enim positio communior & solennior. Cui quamquam aliquantulum assentire consueui quod quaelibet natura subsistens in creaturis potest assumi. & isti tenent quod aliqua natura sit eleuabilis. cui correspondens potentia non sit eleuabilis quod mihi non uidetur posse rationabiliter poni. Ad cuius intellectum est aduertendum quod deus dupliciter habet esse in creaturis. Vno modo naturaliter & modo congruenti naturae: alio modo uoluntariae & modo supergredienti limites naturae. Primo modo habet esse per illapsum in omni natura & creatura. Secundo modo habet esse solummodo in natura assumpta per circumincessionem. & licet per illapsum deus sit intimus omni creaturae & intimior quam ipsa sibi aut forma materiae per circumincessionem tamen sit intimissimus omni naturae assumptae. & intimior quam insit alicui naturae per solum illapsum. Per intimationem enim circumincessionis naturae assumptae assumens unitur ineffabiliter & incomprehensibiliter naturae assumptae, quod necesse est naturam assumptam amittere proprium esse subsistentiae. si quod ante assumptionem in ea fuit. uel si nunquam ipm. habuit subintrare esse subsistentiae naturae, ad quam assumitur ut sit idem suppositum subsistens in duplici natura. Vtraque enim illarum naturarum in unione earum retinet suum proprium esse essentiae. per illapsum autem deus intimatur omni creaturae naturaliter & modo congruenti naturae ad duo. scilicet ad actum naturae primum, quod est esse stabiliendum ut persistat, & ad actum naturae secundum quod est operari producendum ut existat. Sine illo enim illapsu non potest creatura in esse persistere. neque propriam operationem elicere. Quia per illapsum deus creaturam in esse conseruat & cooperando omnem suam actionem siue operationem illi ministrat dicente Gregorio. lib. xvi. moralium. Super id Iob. xxiii. ipse solus est nunquid non sunt angeli & homines caelum & terra utique. Sed aliud est esse. scilicet absolute & aliud principaliter esse. Sunt enim haec sed principaliter non sunt quia in semetipsis non subsistunt, ex quo creata sunt. cuncta quippe ex nihilo facta sunt eorumque essentia rursum ad nihilum tenderet, nisi eam auctor regiminis manu teneret. Ecce primum dictorum. & sequitur de secundo & simul per se nec subsistere ualerent nec moueri. in tantum subsistunt inquantum ut esse debeant acceperunt in tantum mouentur inquantum occulto instinctu disponuntur. arescit terra. concutitur mare. ignescit aer. obtenebrescit caelum. inardescunt homines. mouentur angelicae uirtutes. num haec suis instinctionibus & non magis diuinis impulsionibus agitantur. Per circumincisionem uero deus intimatur soli naturae quam uoluntarie assumit sed modo supernaturali. & hoc similiter ad duo. scilicet ad sublimandum naturam ad actum primum quod est esse subsistentiae diuini suppositi. & potentiam ad actum. scilicet quod est operari actum beneficum intelligendi & uolendi. Sine dicta enim circumincessionem non posset natura in esse diuinae subsistentiae sublimari. neque differentiam operationum percipere uidendo. scilicet & amando diuinam essentiam modo congruenti creaturae. Sed per circumincessionem deus naturam assumptam ad diuinum esse subsi-

Henricus de Gandauo.

Verba Henrici

Prima positio quam recitat.

Henricus contra hanc positionem ar.

Deum dupliciter habere esse in creaturis.

Intimari per illapsum Gregorius

Esse absolute principaliter

Intimari per circumincessionem.

Damasce stẽtiæ subleuat & ad opationẽ diuinã ꝓmouet dicente Damasceno.li.xiii.c.xvi. ca
nus ro dñi deificata dr̃ eẽ.& ideo cõi diuiduali nõ scd̃m trãsmutationẽ naturæ.sed scd̃m dispensationẽ unionis scd̃m quã indiuisibiliter deo uerbo unita est caro p eam quæ inuicẽ naturaꝝ circũincessionẽ & ita diuina caro diuinis actionibus ditata ẽ pp sin
Argumẽ cerissimã aduerbũ unionẽ.sumit ibi carnẽ pro tota humana natura.Ex his arguo sic
tũ hẽrici. sicut se habet de⁹ in oĩ creatura p illapsũ naturalẽ ad duas actiones prædictas supgrediẽtes limites naturæ,ut iaꝫ patet ex dictis Damasceni,nec põt negari simile ad aliqd,quia sicut illapsus inquãtũ natus ẽ opari in eo cui deus illabiẽ dicta duo sic circũincessio nata ẽ q̃tũ ẽ ex se sẽp opari illa duo.Sed nulla creatura naturæ ẽ susceptibilis neq; põt eẽ susceptibilis,illapsus dei ad suscipiendũ in se mõ congruẽti naturæ primam dei opationẽ prædictam qnetiam sit susceptibilis in se operationis secũdæ,qa nulla creatura potest eẽ per sbãm cui non possit cõuenir aliq̃ operatio per
Phũs potẽtiã quia scd̃m phũm in fine.iiii.methauroꝝ.oĩa opere determinãẽ,& sũt,ꝑpter suas operationes,& tãdiu sũt q̃diu pñt agere suas ꝑprias operationes.&cũ desinũt
Damasce posse operari suas ꝑprias operationes,tunc simul desinunt eẽ.ut.n.dicit Damasce
nus nus ibidẽ.ca.xvii.intellectus insipiẽs & priuatus cognitione non utiq; erit unq̃.Si .n.inoperabilis & imobilis est inexistibilis oĩo est.per hoc aperte insinuans q; si non posset eleuari pp intellectum non eẽt assumptibilis ista sbã intellectus,nec ipẽ homo,quia nec eẽt homo scd̃m q; præmittit ibidẽ.Q m̃ aut rationale itellectuale alias hõ q̃lẽ ergo hõ actus ẽ deus si carnẽ inaĩatam uel animã anoin .i. sine intellectu assumpsisset.Non hoc.n.hõ.ergo similiter nulla creaturæ natura est susceptibilis. aut possit eẽ susceptibilis circũincessionis dei ad suscipiẽdũ in se supra limites naturæ primam dei opationẽ prædictam qnetiã sit susceptibilis in se opationis secundæ. secũdæ aũt non ẽ susceptibilis nisi per potentias intellectus.& uoluntatis ergo &c.
Augusti Icercco licet argumentatio Augu.tacta in pria rõe non tenet de forma. tñ non fallit
nus in aliqua materia qn sequaẽ.si natura ista puta hois est eleuabilis circa essentiã qn sit necessario simul eleuabilis scd̃m potentiã.& si nõ scd̃m potentiã.nec scd̃m eẽntiã.queadmodũ seqẽ.si aĩa fortis est imortalis.& cuiusq; hois aĩa est imortalis.& si nõ cuiuslibet.nec fortis quia eadẽ rõ imortalitatis uel mortalitatis est in omnibus. Et ideo talis argumentatio rõe materiæ talis bene tenet ac si teneret scd̃m formã argumenti quæ reuera tenet uirtute formæ hñdo.s.aspectũ ad cõem rõem quæ cõuenit alicui naturæ.puta imortalitas aiæ.Illa.n.eadẽ ẽ in omni aia.Videamus ergo de possibilitate & ipossibilitate huius assũptionis.Et ex pte quidẽ ut diximus non ẽ dubitatio.Sed quia nobis incognita ẽ ex pte susceptibilis,Iccirco nobis ẽ difficilis i
Alia posi tellectus ueritatis i dicta q̃one.Propterea hic ẽ alia positio a p̃dicta licet minus so
tio ab hẽ lẽnis,quia tñ magis applicabilis est aĩo,licet nõ uideaẽ ita nera pp incõsuetudinem
rico reci tñ forte uerior ẽ q;.s.nulla natura susceptibilis a deo sit dicto mõ p circũincessionẽ
tata. nisi natura intellectualis magis mihi placet.Tenendo igr̃ hanc opinionem ad pñs Dico ad primũ i oppositũ icorporeã aiæ rõalis uel angeli & i noie naturã corporis inq̃tũ ordinaẽ ad aiam,ut perfectibile ad perfectiõem.& in quo aĩa sua operationẽ intellectualẽ efficacius op̃eraẽ amota ab ipso oĩ dispõe accidẽtali ipediẽte q̃ cũ est se parata ut totũ cõpositum ex corpore & aĩa cũ sua intellectiua sit ipm susceptibile. & corpus mediante sbã animæ & in ordine ad illam sbãm animæ,ut ipsa ẽ potentia intellectiua,ita q; nullo mõ susceptibile sit id in quo non ẽ potẽtia intellectiua.

& hoc sub potẽtia intellectiua cõprehẽdendo totũ id in quo principaliter consistit ratio imaginis existẽs in substãtia aiæ ut nihil sit susceptibile nisi ratione imaginis dei quæ est in illo ut p circũincessionẽ uel secũdũ substãtiã & secũdũ potentiam si mul ut in solo christo uel secundũ potentiã solũ ut in oibus his ipsa imago dei q̃si re imprimit̃ suo ꝓthotypo quasi denari9 figuræ a qua sibi imago sua impssa ẽ.hic dicit Damascenus in ca.pdicto ꝙ scd'm imaginẽ est in re uolẽte uolẽs deus uerbũ factũ est hõ imago dei est secundũ itellcctũ. Quid ãt ꝙ secũdũ imaginẽ nisi intel lect9 quod melius igit̃ delinquẽtes:quod deterius ẽ assũpsit.quasi diceret nequaq̃ hoc possibile fieri est nisi ratiõe ordinis quẽ habet ad itellectũ:& loqtur cõtra illos q posuerũt corp9 humanũ assumptũ in Christo absq; aĩa rationali.& cõprehẽdit sub itellectu ẽt substãtiã aiæ,cui9 uim & ptãtem ẽt in assũptione oñdens subdit. Intellect9 eni ẽ in medio dei & carnis.hui9 ãt inhabitator dei imago.intellect9 igi tur intellectui miscet̃.& mediatur itellectus puritati & carnis grossitudini.intelli go ãt p mixtionẽ dictã uniõnẽ p circũincessionẽ intellect9 diuini cũ hũano q secũ dũ tres potẽtias quæ sunt.memoria.intelligẽtia & uolũtas existẽte sibi unita esse aiæ unitur p circũincessionẽ quãdã trinitati personaꝝ in unitate diuinæ naturæ,ut sic p se & ꝓxima cã siue ratio pp quã aliqd sit assumptibile a deo sit ratio imaginis dei quæ non ẽ nisi in substãtia intellectuali,ut ꝓpter ipsam sola substãtia itellectua lis sit susceptibilis.& scd'm hoc in gloriosa assũptione p circũincessionẽ qua natu ra diuina subintrat naturã assumptã Imago quæ ẽ natura itellectuali assũpta uni tur intime ipsi qd' ẽ in natura diuina,queãdmodũ si cere in qua ẽ impssa figura si gilli ipm sigillũ reapplicetur scd'm eundẽ modũ quo ipm impssit sub intrãdo oẽs angulos eius quali mõ nõ posset applicari illi in quo nõ fuisset figura sua pri9 im pressa,sed solũmõ effigies aliqua qualẽ ẽ uestigiũ dei in oĩ creatura nõ intellectua li,ut scd'm hoc nulla natura nõ intellectualis nisi mediãte intellectuali scd'm di ctũ modũ possit assumi. Ad secundũ ꝙ ad deũ possit fieri assumptio qa in ipso ẽ ra tio esse,& subsistẽtiæ,quæ est in natura assumpta. Dico ꝙ ueꝝ est ꝙ.i. concausa. Nisi eni illud esset nihil posset ad deũ assumi,sicut nec una creatura põt assumi ad alterã. Sed hæc nõ est tota cã.licet eni sit cã ex pte assumẽtis.qa ꝓpter id ad ipsũ; possit fieri assumptio,nõ tñ ex pte assumptibilis in quo tota cã assumptibilitatis ẽ ꝙ est imago,& p hoc solũ circũincessibilis a deo & eleuabilis ad dictã uniõnẽ in di uina essentia in unitate psonæ scd'm dictũ modũ. Vñ nec aliqua causa finalis pro pter quã faciẽda esset a deo alteri9 naturæ assumptio possit esse in assumẽdo aliã naturã q̃ intellectualẽ,qa nõ est naturæ assumptio finaliter nisi ad illius aliquã p motionẽ & pfectionẽ in sua eleuatione qualẽ nõ põt habere nisi natura intellectua lis. Hæc Henric9 quasi ad uerbũ. Nõ recte ergo determinatũ fuit meã cõclusionẽ de uirtute smonis sapere hæresim quæ solũ negat positiuũ assensum contradicenti Henrico. Cui9 opinionis dãnationẽ nec ego unq̃ legi.nec credo ipsi unq̃ legerunt. Hoc scio ꝙ nec Scotus nec Gotfred9,nec Ioan.de Guarra,nec Durãdus,nec Tho mas anglicus nec Robert9 de Collotorto,nec Bernardus de Gãnaco,quos oẽs ui di recitãtes opinionẽ Henrici ipsam unq̃ hæreticã uel hæresim sapere iudicauerũt Q d' ne ipsi ẽt irrationabiliter fecisse uideant̃.uolo breuiter ponere modũ secundũ quẽ uidet̃ Henric9 tutari positionẽ suã. Sũt autẽ duæ pcipue rõnes cõtra Henri cũ. Prima rõ in hoc stat ꝙ in deo ẽ oĩs rõ substãtiãdi,qa plenitudo ẽ omis esse. et

Damascenus

Scotus

Gotfredus

Ioan.de Guarra

Durãdus

Thomas anglicus

Robert9 de collotorto

Bernardus de Gãnaco

duæ rationes contra Henricum.

go uidetur q̧ quālibet naturam possit substantificare & suppositare. Secūda ratio est quia deus in triduo suppositauit corpus quod erat in sepulchro, quod tamen nō erat rōnabile. & sicut suppositauit pro triduo poterat suppositare & pro quantocunq̧ uoluisset tpe. hæc sunt duo præcipua fundamenta opinionis oppositæ. & istamet

Solutio primæ ut uisum est in recitatione opinionis eius adducit Henricus contra se. Ad primam rōnem ut uidimus respondet q̧ uerum est q̧ plenitudo totius esse est in deo & ois rō substātiādi & suppositandi plenissime in eo repiatur. Sed hæc non est totalis causa assumptibilitatis alicuius naturæ. sed est concausa. Nisi. n. id eēt assumēs nō posset assumere. Sed ultra hoc aliquid reqrit̃ in assumendo per quod sit assumptibile, & hoc ē rō imaginis & finaliter aptitudo sup naturalis eleuationis ad beatificā opationem, quæ cum in sola natura intellectuali reperiat̃. Conueniens uidet̃ q̧ ipsa sola sit assūptibilis, cū uideat̃ rōnabile q̧ natura quæ non pōt eleuari ad actum sm, non possit ēt eleuari ad primū. Ex qua rñsione uidet̃ uelle Henric⁹ saluare q̧ nihil derogetur diuinæ oipotentiæ qñ qdem totum id qđ illi in deo ponunt esse, tm̄ concludunt ipm posse sic suppositare, totum id ēt tribuit Henricus deo. nec negat qn ratione eius quod reqrit̃ ex parte assumentis non possit assumere quālibet naturā plenissime non sit in deo, Sed hoc dicit eē quia natura ipsa irrationalis non est assūptibilis, non pp defectum diuinæ oipotētiæ. Sed potius pp diuinæ naturæ excellentiam. & irrationalis naturæ deformē deficientiam. Ad secūdam rōnem uidet̃ multipliciter posse dici. Primo est rñsione Henrici qui dicit q̧ naturam istius corpis assumpsit inqtum ad aiam ordinabat̃ intellectualē ratione cuius ordinationis ēt ipm corpus pōt dici intellectuale ministraliter. s. & dispositiue. Et ut completius rñdeat̃ est dicendum q̧ cū dicit̃ non posse a deo assumi, nisi naturam intellectualē, intelligitur q̧ nihil pter illam sic possit assumi q̧ sit primo assumptū & totū ac adæquatū assūptibile. Corpus aūt i triduo non sic fuit assūptum ut patet. sed solū ut pars naturæ rationalis quæ erat tale & primo assūptū. Præterea ēt forte diceret aliqs q̧ non pprie diceba t̃ suppositari in triduo id corpus, quia non ē natura suppositabilis supposito pprio. Vnde & consequēter dici posset non iprobabiliter q̧ terminare depēdentiā naturæ istius corporis non est ea suppositare. alias totum terminans dependentiam uel innitentiam partis suppositaret eam quod non dicitur, & ita licet uerbum in triduo terminaret depēdentiam istam corporis quam terminasset tota humanitas. uirtute cuius corpus in triduo communicabat xp̄o id idioma suum iacere in sepulchro. non tamen proprie suppositabat corpus sicut suppositaret naturā humanam. Cuius signum euidentissimum est q̧ natura istius corporis non communicauit xp̄o id idioma corpus in triduo, sicut natura humana communicauerat sibi & adhuc communicat concretiue id idioma homo. Et sic patet rñsio ad prædicta obiecta contra opinionem Henrici qui de aliis naturis irrationalibus uidetur quasi hoc dicere q̧ uerbum non posset eas assumere per circūincessionem aut suppositar̃ supPositatione præsertim habente causam finalem. Inquit enim sic ipse. nec aliquis finis possit esse assumptionis alterius naturæ q̄ intellectualis, quia assumptio non est nisi propter promotonem naturæ assumptæ, qualē non potest habere nisi natura in

Augusti. tellectualis, Vnde Augustinus super Ioannem. uerbum uoluit nasci ex homine, ut tu securus nascieris ex deo. Vnde uidetur q̧ de alia natura quæ nō nascitur ex deo per gratiam de ea frustra nasceretur deus. Ex his patere potest q̧ non irrationabili-

ter possum ego nō habere actū explicitū contradicēdi huic opinioni in particulari Et quia isti magistri in hoc etiā præcipue instabant ꝙ tales cōclusiones saltem nō disputarentur propter scandalum. hoc uolo dicere de ista conclusione ꝙ etiā si sua opposita sit uerior & magis secundū cōem uiam tamen si publice disputetur scandalosa magis erit apud uulgares & piarum auriū offensa. Quis enim rudis & simplex nō offendat si audiet aliquē dicentē possibile esse ꝙ iste ꝓpositiones sint uere Deus est asinus deus est lignū. Quid si etiā illas quas multi sequētes prædictam opinionē concedūt. deus potest esse dānatus ad infernū, deus posset torqueri a diabolo in inferno. Diabolus pōt esse deus quæ licet apud multos doctos loquēdo de potentia absoluta nullius sint scandali. tamē uulgares & simplices certe multo magis offenderent q̄ si audiant ꝙ asinus nō potest uniri naturæ diuinæ in unitate suppositi ut dicit mō declarato in cōclusione mea q̄ isti patres dixerūt ex ui sermonis derogare diuinæ omnipotētiæ. & p hoc sapere hæresim. nescio cui logicæ imo cui theologiæ innitētes. Nā dicāt quæso an ille qui dicit se non assentiri alicui ꝓpositioni dicat de rigore sermonis oppositū istius cōclusionis cui nō assentit. Dicantq utrū ualeat cōsequētia. nō assentior aut nō habeo assensum huius conclusionis. Papa sedet. ergo credo istā. Papa non sedet, nōne antecedēs esset uerū in dormiēte, & q nullū oīno haberet actū in quo consequēs posset esse falsum. Præterea si præsens conclusio derogaret diuinæ omnipotētiæ secundū ueram theologiā, non solū saperet hæresim sed hæretica esset iudicanda, imo etiā catholicus dormiens aut paruulus non habens rationis usum, & qui non haberet assensum illius ꝓpositionis. De9 potest quālibet naturā creatā suppositare esset hæreticus. aut saltem erraret in fide quod nemo diceret. Ex quibus patet non esse rectā dānationē ipsorū. Fuit eni hæc formaliter determinatio sua considerata respōsione ipsius ꝓponētis & opinione ac motiuis & rationib9 Henrici cuius opinioni innitit ponens conclusionē. Visum ē nobis præfatā conclusionē ex ui sermonis derogare diuinæ omnipotētiæ, & p hoc sapere hæresim. Primo enim decepti sunt ꝙ cū dicerē ego sequi in hoc Henricum, non intellexerūt ꝙ per pronomē hoc denotabā ipsam conclusionē de qua quærebant ut exponeretur. In hoc ergo. id est in ipsa conclusione. id est in non assentiendo huic. deus potest quālibet naturā &c. dixi me sequi Henricū, & non denotaui p hoc opinionem quæ dicit. deus nō potest quālibet naturam suppositare. Sed ipsi forte crediderunt inter unū dictum & aliud non esse differentiā. eum tamen si docti sunt theologi scire debeant quid intersit inter aliquod possibile de potentia dei explicite nō credere & ipsum explicite discredere. Secūdo debent meminisse quod ex eorū dictis sequitur ꝙ Henricus ille qui per excellētiā doctrinæ solēnis doctor uocatur: mortuus sit hæreticus, qui ut supra uisum est in senectute sua ad istā opinionem declinauit & in ipsa permansit ꝙ nō quælibet natura a deo sit suppositabilis. Tertio sicut & in dānatione præcedētis conclusionis, ita & in ista qualitercunq sit de conclusione ipsi omnino errant, quia si uerū est ut ipsi dicunt ꝙ conclusio sit contra omnipotentiam dei, tunc conclusio est simpliciter hæretica, & nō hæresim sapiens ut ipsi dicunt. Quarto & ultimo errarunt, quia si etiam opinio Henrici esset hæretica omnino conclusio de uirtute sermonis nō esset hæretica, qa de uirtute sermonis nō infert illam opinionē ut diffusissime est declaratum, & tamen ipsi specificate damnarunt ipsam de uirtute sermonis.

Hēricus doctor solemnis.

QVAESTIO QVARTA DE MAGIA NATVRALI CA BALA HEBRAEORVM.

Varta conclusio per istos damnata fuit hæc. Nulla est sciẽtia quæ nos magis certificet de diuinitate Christi q̃ magia & cabala. Hanc conclusionem ego declarando dixi q̃ iter sciẽtias quæ ita sũt scientiæ q̃ neq; ex modo procedendi, neq; ex suis principiis, neq; ex suis conclusionibus innitunť reuelatis. nulla est quæ nos magis certificet eo mõ quo de hoc certificare pñt scientie humanitatis inuentæ q̃ magia illa de qua ibi ponũť cõclusiões quæ est pars sciẽtiæ naturalis. & pars illa cabalæ quæ est scia & non est theologia reuelata. Dixerũt isti magsi q̃ declaratio mea nõ erat ad ꝓpositũ uerboꝝ præfate cõclusiõis. & q̃ præfata cõclusio de uirtute sermonis erat falsa erronea & hæretica in qua sua dãnatione quot sint dãnãda quæso sigillatim uideamus, Primo dicant mihi q̃uo esse põt magis declaratio mea ad ꝓpositum uerboꝝ cõclusionis meæ. Quid.n.est in illa declaratione aliud q̃ explicite declarare uim singulorum terminoꝝ in cõclusione positoꝝ. Ibi.n. primo exponiť qd intelligam p sciam cũ dico nulla scia, & qd ꝓ certificare, qd p magiã, quid p cabalam, nec uideo ego quid ulterius restet declarãdum Secundo uolo ostendere q̃ de uirtute sermonis nõ solũ ẽ falsa & hæretica, sed imo sua opposita est falsa, & secundum ipos totaliter hæretica. Dicta.n. conclusio est una negatiua quæ exponiť disiunctiue per tres cathegoricas sic. Nulla scia nõ reuelata &c. Alia magia & cabala certificat de diuinitate Xp̃i, uel magia & cabala nõ certificat &c. uel magia & cabala magis nos certificant de deitate xp̃i q̃ alia scientia nõ reuelata. Ista aũt disiunctiua est uera & catholica, quia saltẽ hẽt unã ptẽ uerã. Et ita patet iam q̃ de uirtute sermõis nõ est falsa. sed q̃ sua opposita fm eos sit hæretica patet. Nã opposita huius nulla scia nõ reuelata &c. magis certificat &c. est ista. Aliqua scia non reuelata magis certificat de deitate christi q̃ magia & cabala ad quã seqť de uirtute sermonis q̃ magia & cabala certificant de diuinitate christi qď ab eis reputať pro hæretico. & ita patet q̃ dũ uolunt dãnare de uirtute sermonis istã negatiuam, nulla scia magis certificat de diuinitate christi q̃ magia & cabala coguntť per suũ iudiciũ ipsimet hr̃e pro catholica istã affirmatiuam. Magia & cabala certificat de diuinitate christi. Quam autem in se sit ipsa cõclusio uera profecto euidentissime põt declarari. licet.n. nulla sit scia hũanitus inuenta quæ nos certificare possit de diuinitate xp̃i qa certificationem de diuinitate eius ut in præcedenti diximus cõclusiõe nõ hẽm⁹ nisi ex mõ faciẽdi miracula quæ fecit, quæ miracula & esse facta ab eo & esse taliter facta nõ nisi ex testimonio scripturæ scimus. Tamen si qd ad hoc nos pñt adiuuarẽ sciæ hũanæ: sicut & adiuuãt i cognitiõe multaꝝ ueritatũ sup naturaliũ, nulla est q̃ magis nos possit adiuuare q̃ magia & cabala q̃s dixim⁹. Ad hoc.n. ut miracula xp̃i nobis suam testenť diuinitatẽ, oportet cognoscere prio q̃ nõn potuerũt fieri i uirtute naturali sed solum in uirtute dei. Scđo oportet scire q̃ illã uirtutem se habuerit xp̃us & nõ aliunde. In prio nulla scia humana nos põt adiuuare magis q̃ illa qua cognoscunť uirtutes & actiuitates agentium naturaliũ & eaꝝ applicationes ꝓportionesq; adinuicem & ad sua passa naturalia. & qd pñt uirtute ꝑpria & qd nõ hoc aũt inter scias humanas magis cognoscit ista scia quã ego uoco magiam naturalem de qua positæ sunt cõclusiones, & illa pars cabalæ quæ est de uirtutibus corpoꝝ cæle

Primo

Secundo

Duo req ri ad hoc ut christi miracula suã nobis testentur diuinitatem

stiũ p quas qa cognoscit̃ nõ posse p uirtutes naturales illa opa fieri quæ fecit Christus. Ideo ego inter magicas cõclusiones istã ꝓpositionẽ posui. Miracula christi nõ potuerũt fieri p magicã utpote illã cõclusionẽ.s.cui⁹ ueritas ex ista scia possit haberi. & ita patet iudiciũ istorũ magistroꝝ nõ bñ fuisse magistrale & præsertim cũ ipsi de uirture sermonis dãnent eã quæ est talis ꝙ ẽt si sensus eius quẽ diximus nõ esset catholicus adhuc ipsa non esset in se dãnanda, qa de uirtute sermonis non infert illũ sensum, cũ sit ꝓpositio negatiua exponẽda disiũctiue p tres cathegoricas ut dictũ ẽ supra. Et ad pleniorẽ hui⁹ cõclusionis declarationẽ, prio ẽ sciendũ ꝙ sicut supra dixi p hãc cõclusionem nõ intẽdo compare magiã & cabalã ad scias reuelatas. Quia nõ accipio in cõclusione sciam generaliter, sed p scia quæ neq; ex mõ ꝓcedẽdi, neq; ex suis pricipiis, neq; ex cõclusionib⁹ innitit̃ reuelationi. neq; ẽt in pñti cõclusione loquor de certitudine sciæ habitæ ex reuelatione mõ pdicto, sed de certitudine sciæ inuẽtæ uel acq̃sitæ p demonstrationẽ, non a priori sed a posteriori p effect⁹.s. quare intẽdo dicere ꝙ si aliq̃ scia hũanitus adinuẽta & non reuelata certificet de diuinitate christi p miracula eius, hoc maxie facit scia q̃ cognoscunt̃ uirtutes & actiuitates agẽtiũ naturaliũ & eoꝝ applicationes adiuicẽ & ad sua passa naturalia. & p quas cognoscit̃ qd pñt agẽtia naturalia uirtute ꝓpria, & qd ñ. Non hoc cognito uidẽtes deinde opa xpi excedere gradũ & terminũ illoꝝ quæ pñt fieri per agẽtia naturalia. concludim⁹ necessario ꝙ fuerũt facta uirtute diuia, qd' scire non possem⁹ illo ñ cognito. Nã ignoratis termĩs potẽtiæ & uirtutis reꝝ naturaliũ stat nos dubitaĩ illa eadẽ opa quæ fecit xps posse fieri p media naturalia. Cũ ergo talia maxie cognoscat illa ps Cabale quæ ẽ de uirtutib⁹ corpoꝝ cælestiũ, & illa ps sciæ naturalis, quã ego nũc uoco magiã naturalẽ. & plures ẽt catholici doctores sic nominauerũt, q̃litercũq; alii ipam noiare uelint. Ideo non heretice ñ supstitiose ĩ sciẽtifice sed uerissime, sed catholice dixi p talẽ magiã & Cabalã adiuuari nos in cognoscẽda diuinitate xpi. De ista ãt magia naturali facit mẽtionẽ ẽt summus theolog⁹ Guliel. epus Parisiẽsis coætane⁹ Roberti linconiẽsis, q dicit ꝙ magi ꝓhibiti dicũt̃ magi q̃si mali qa mala faciũt. Magi ãt naturales dñt magi q̃si magni, qa magna faciũt: & qa isti tolleraĩ nõ poterãt hoc nomẽ magiæ. & tota urbe exclamabãt me approbare necromãtiã quã tota ecclesia dãnabat. Dico iteꝝ & iteꝝ dico ꝙ hoc nomẽ magia ẽ nomẽ æquocũ ad id qd' dr̃ necromãtia quæ fit p pacta & fœdera cũ demonib⁹, & ad ptẽ practicã sciæ naturalis, quæ nihil aliud docet q̃ facere opa mirabilia mediãtib⁹ uirtutib⁹ naturalib⁹ p applicationẽ eaꝝ adiuicẽ & ad sua passa naturalia & hãc nũq̃ dãnauit ecclesia: nec dãnare põt, sed plures ecclesiastici doctores & catholici eã approbauerũt & secuti sũt, De hac ut dixi tractat Guil. Parisi.i suo de uniuerso corpali & spũali, & dicit ꝙ illa magia ꝓhibita maxie abũdauit i ægypto, qa ibi uigebat cult⁹ demonũ. Ista ãt nãlis i æthiopia & India, qa ibi ẽ maxia copia herbaꝝ & aliaꝝ reꝝ nãliũ hñtiũ efficaciã i ista nãli magia. Et alibi ẽt in suo li. de legib⁹ eiusdẽ sciæ meminit eã asserẽs eẽ partẽ sciæ naturalis. Hãc naturalẽ magiã nõ erubescit uir catholic⁹ & sctiss im⁹ Alber. mag. dicere se fuisse secutũ & experiẽtiis i ea multa cõperiisse. Et qd oꝫ plura dicere? Dicãt mihi isti magistri. utrũ hoc qd' ego uoco magiã naturalẽ sit res ꝓhibita aut aliqd cõtinẽs quod sit contra fidẽ hoc dicere nõ pñt ẽt uolẽtes. At dicẽt in hoc te rephendimus ꝙ eã uocas magiã, & æquiuocatione uocabuli scãdalũ facis i mentib⁹ fideliũ. Itẽ habemus apud

Nota

Guliel. Parisien. sis.

Robert⁹ linconiẽsis.

Magia nomẽ æquocum

Guliel. Parisiensis.

Albert⁹ magnus

doctores nr̄os q͞ oīs magia eſt ꝓhibita.ſi ergo oīs ꝓhibita ſeqtur q͞ nulla cōceſſa.
ſed tu dicis q͞ aliq͞ eſt nō ꝓhibita,ergo cōtradictorie ſētis ad doctores eccleſiæ. Mi
ra pfecto ē ruditas ſic dicētiū. Prio.n.ipō nominū non fit nūc a nobis. ſed utímur
nōibus & ſignificatōibus eoꝝ ex ātiquoꝝ conſuetudine. Si ergo ipi hāc ptē ſciæ na
turalis magiā uocare uoluerunt. Quid me uis nouare noīa.& q͞ illi magiā noīaue
rūt a me uocari geometriā uel arithmeticā. Nec ego primus nec nou9 iſtā ſciam uo
caui magiā,ſed multi añ me & ſcti & docti uiri.illi in ius trahāt.illi dānēt,ſed dā
nabile ē iſtā ſciam hoc noie nūcupari. Quā tñ nois impōnem recte fuiſſe inſtitutā
Mag9 no Si recte Paulū cōſiderauerim9 poſſum9 facilē intelligere. Vocabulū.n.hoc magus
m̄ perſicū nec latinū ē nec græcū,ſed pſicū.& idē lingua pſica ſignificat qđ apud nos ſapiens
Pythago Sapiētes aūt apđ pſas idē ſt̄ q apud græcos phi dñr ſic uocati a pythagora q prius
ras dicebāt ſapiētes. Fere.n.apud diuerſas gētes diuerſis noibus ſapiētes eoꝝ nūcupa
Druides bant,ut druides apud gallos,ꝓphē apud hebræos uel ſenedrim,uel pharifei uel ca
Prophete baliſtæ,apud indos gymnoſophiſtæ,apud ægyptios ſacerdotes,apud græcos phi,
Senedri apud pſas magi,& ſic de aliis. Sicut ēt regia dignitas peculiaria apud diuerſas na
pharifei tiōes h3 noia ut rex ægyptioꝝ q prius Ptol. Poſtea pharao,pſaꝝ artaxerſes,Roma
Cabaliſte noꝝ Cæ.indoꝝ pſtā.& ē q nūc corrupto uocabulo a nr̄is uulgarib9 dr̄ pſbr̄ Ioā.&
Gymno ſic de aliis. Si ergo magia idē eſt qđ ſapia merito hāc praticā ſciæ naturalis q͞ præ
ſophiſtæ ſupponit exactā & abſolutā cognitionē oīum reꝝ naturaliū q͞ſi apicem & faſtigiū
Sacerdo totius phiæ peculiari & appropriato noie magiā.i.ſapiam ſicut Romā urbē. Virg.
tes poetā. Ariſt.phm̄ dicimus appellare uoluerūt. Quod ſi hoc nomen magi ita abhor
Philoſo remus utiq͞ neq͞ euāgeliū patienter audiemus dicens, q͞ magi uenerūt ab oriente
phi adoraturi xp̄m. Nō erant illi magi necromantes & cū dæmonibus cōfœderati q ho
Magi ſtē dæmonū imo dñm,& de eis mox triūphatuꝝ uenerūt adorare. Sed erant uiri ſa
pientes cæleſtiū & terrenaꝝ reꝝ ſciam edocti,q ipam pr̄is ſapiam in hūano corpore
factā uiſibilē coluerūt & uenerati ſt̄. Hanc āt dīam apertiſſime dat intelligere Hie.
Hiero. in epiſtola ad Paulinū,in q͞ mentionem faciens de Apollonio thianeo ait,Apollo
Apollo. ni9 thiane9 ſiue magus ut uulgus ſiue phūs ut pythagorici dñt. In qbus uerbis ex
Thiane9 pſſe ſignificat Hie.q͞ illud qđ eſt uera phia a uulgaribus,q͞nq͞ credit̄ eſſe illud qđ
ipi appelāt magia. Nō ergo ego ſum rephendendus q ex ꝓprio & uſitato mō loquē
di nō ſolū doctoꝝ eccleſiæ,ſed ēt ipi9 euangelii hanc ſapiam naturalem magiā uo
cauerim. Sed neq͞ q͞ æquocatōe uocabuli ſcandalū fecerim fidelibus,quía in cōclu
ſionib9 meis nō ſum uſus hoc noie idiſtincte & æquoce.ſed ad tollendā omnem cu
Nota. iuſcūq͞ ſiniſtræ opiniōis occaſiōem diſtinxi magiā licitā ab illicita, & naturalem a
ſuperſtitioſa,declarans qđ ſit iſta naturalis & qđ poſſit, & qđ nō poſſit taliter ut ēt
ſimplices & rudes impiū aliqđ uel erroneū in fide de meis cōcluſiōib9 ſuſpicari nō
pñt in qbus magiā ꝓhibitam oīo refellens & deteſtans poſui hanc primam cōclu
ſiōnem pciſe in iis uerbis. Tota magia quæ in uſu eſt apud modernos & quam me
rito exterminat eccelſia nullam habet firmitatem,nullam ueritatem,nullū firmamē
tum,qa pendet ex manu hoſtiū primæ ueritatis poteſtatū harum tenebrarum quæ
tenebras falſitatis male diſpoſitis intellectib9 offendunt. Et poſt iſtam cōcluſiōem
pono fam q͞ dicit q͞ magia naturalis eſt licita & nō ꝓhibita & poteſtor de me iſta
tm̄ locutuꝝ quo facto quæ amplius ſuſpitio remanere pōt, aut q͞ ſcandalum fieri
per æquiuocationem huius nois magia,q͞ ſic diſtinxiſſe & cum reprobatione illius

superstitiose & diabolice istā naturalē approbasse nō solū non ad scādalum,sed ad ædificationē potest esse simplicibus.Ex quibus ego multos uidi q audiētes ꝙ magi uenerūt adorare xp̄m,credentes nihil aliud significare hoc nomē magos q̄ necromātes,hinc sumūt argumētū ꝙ magia non sit ꝓhibita.nec contra fidem christi qñ ipsum xp̄m magiæ cultores primi adorauerūt.Vtile est ergo docuisse fideles ne cū magū audiūt,dæmonū cultorē semp intelligāt.Et cū audiūt apud persas magos i sūmo honore & reuerētia habitos ,ꝑpter eoꝝ doctrinā & sapiam sciāt phōs illos fuisse nō necromātes,quos utpote populis exitiales & dānosos,imo pestiferos omēs gētes semp eiectos & male habitos ꝑsecutæ & detestatæ sunt. Simlr cū legunt Albertū iter experimēta magiæ multū tp̄is cōsumpsisse de magia naturali hoc intelligāt nō de ꝓhibita,ne exēplo tāti uiri illi se dedāt quod illi licuit sibi quoq; licere p̄sumentes.Scādala ergo tollūt nō generāt de mētibus fideliū nostræ magicæ cōclusiones.Quod si qñ legunt apud doctores oēm magiā esse ꝓhibitā.statim uriq; ex causis ꝓhibitionis intelligent ipsos de ea solū loqui quæ habet cōmertium cū dæmonibus,& de naturali nihil eos intendere.Est autē ut dicit Hilarius intelligentia dictorū ex causis assumenda dicendi.Quod si ad uim uerborum uolunt recurrere possūnt scire ex dialectica ꝙ negatio uel distributio termini multiplicis non negat aut distribuit ipsum pro omni supposito cuiuslibet significati copulatiue. Quare cum iste terminus magia sit æquiuocus ad superstitiosam & ad naturalem distributio addita ei non distribuet ipsum pro quolibet supposito cuiuslibet significati copulatiue.Sed ex dictis ꝙ omnis magia prohibet̄,habebitur solū ꝙ omēs species magiæ superstitiosæ quæ oēs secundū unū nomē & unā rationē dicunt̄.Nā multe sunt prohibitæ.& hæc omnia sunt clara & dilucida etiā mediocriter eruditis.Nullo ergo mō debuerūt istis magistris esse suspectæ cōclusiones meæ magicæ,cū sicut dixi in prima cōclusione refellā oēm magiā ꝓhibitā ab ecclesia illā damnās & detestans ꝓtestans me solū loqui de magia naturali & expressius per specialē conclusionē declarans ꝙ per istā magicā nihil operamur nisi solū actuando uel ueniēdo uirtutes naturales.Sic enī dicit cōclusio.xi.conclusionū magicaꝝ.Mirabilia artis magicæ non sunt nisi per unionē & actuationē eoꝝ quæ seminaliter & separatæ sunt in natura.& idē est quod dixi in.xiii.cōclusione ꝙ magiā operari nō est aliud q̄ maritare mundū.Prædictā autē specificationē & restrictionē intētionis meæ. In cōclusionibus magicis ad magiā naturalē intēdo esse applicandā cuilibet cōclusioni particulari.& ita cū dico de actiuitate characteꝝ & figurarū in opere magico loquor de uera actiuitate sua & naturali.Patet enī ꝙ talē habēt secundū oēs philosophos tam in agēdo q̄ in mō agēdi & patiēdi.Et licet secundū Peripatheticos longe minoris sint actiuitatis & uirtutis q̄ sint qualitates materiales,tñ diceręt Pythagorici quoꝝ ego phiam in cōclusione.xxiiii.uoco secretiorē phiam quia est minus nota & minus in usu ꝙ sicut Mathematica sunt formaliora physicis,ita ēt actualiora & sicut in suo esse minus dependēt,ita etiā in suo operari,& ita ꝙ dixi de plus posse eoꝝ q̄uis discordia Pythagoricoꝝ & peripatheticoꝝ sit indifferēs ad fidē,tñ non dixi ut in se & absolute ueꝝ.sed ut cōsequēs ad secretā phiam Pythagoricorū mō prædicto intelligendā.quoꝝ etiā sentētia est inter omia mathematica numeros ut formaliores,ita etiā esse actualiores & inter numeros impares tetnarium Quia sit primus impar & primum in unoquoq; genere est perfectissimum in illo genere.

Nota

Albertus

Hilarius

Pythagorici.

& iter nūeros pares denariū qs ē oīs nūerus ut patet. Ab eo n. ultra nūeram9 p re-
plicatōem. & hoc itēdebā p id qđ dixi de ternario & denario i magia naturali. Nūe
Hilarius ris aūt ēt efficiētiā & uirtutē tā ad bonū q̄ ad malū attribuūt doc. catholici. Vñ Hi
lari9 i cōmēto suo sup psalmos iqrēdo cām cur psalmoꝶ ordo nō sit ſm historiā. ſʒ
sæpe ps q prius fuit cōpōitus posterior i ordie collocat͛, sit iqt. Nō ē aūt ignorandū
idiscretū apđ hebræos eē nūeꝶ psal. & sine ordis ānotatōe eē cōscriptos Nō. n. illic
Hesdras pri9 aut scđs aut terti9 aut qnq̄gesim9 aut cētesim9 ꝑnotat͛. ſʒ sine pscriptōe aliq̄ or
dinis i unū pmixti sť. Hes. . n. ut ātiq traditōes fuert. icōpositos eos & ꝑ auctoꝶ ac
tpoꝶ diuersitate dispsos i uolum̄ unū collegit & ītulit. Sʒ. lxx. sēiores scđ; moysi tra
ditōē ad custodiā legis atq; doctriæ i synagoga manētes. Postcaq̄ illis a rge Antio
cho trāsferēdæ ex hebræo i græcū sermōē toti9 legis cura mādata ē spāli & cælesti
scia uirtutes psal. itelligētes i nūeꝶ eos atq; ordinē redegerūt singl'is qb9q; nūeris
pfficiētia sua & absolutōe pfectis pfectoꝶ & efficiētiū psalmoꝶ ordie deputātes
Hierony hæc Hilarius ad uerbū. Ex qbus aptissime patet q; nūerus uirtutē dat & efficiētiā ʒ
mus Hiero. quoq; contra Iouinianū isaustū dicit eē nūeꝶ. xx. i quo seruiuit Iacob & uē
dit9 ē Ioseph. & quē dilexit Esau i eo qđā munera accipiēs. & i eodē loco laudat de
nariū dicens de eius laudibus se sæpius dixisse. Et i eodē li. c. viii. dicit q; ideo i scđa
die non fuit dcm̄, & uidit deus qm̄ bonū, qa binarius nūerus sit malus. Q uinimo
ex nūero binario sumit argumētū contra bigamos. & pp hoc dicit oīa aialia imūda
Basilius i archā Noe bina igredi, septena āt q̄ sunt mūda. Similia cēties iuenies apđ Basiliū
Nazāze. Nazazenū, Ambrosiū, Origenē, Augustinū & alios. Q uin rabanus insignis doctor
Ambro. ecclesiæ. de nūeroꝶ uirtutibus spālē librū composuit. & obseruat͛ ubiq; ꝓprietates
Origēs ipoꝶ nūeroꝶ iuenies semp ecclesiasticos doc. ēt qnq; q̄si usq; ad curiositatē si dici
Augusti. pōt, dū nūc ad binariū duo testamēta, duo cherubin, duo charitatis præcepta, duas
Raban9 prias dignitates, duos prios populos referunt. Nunc ternarū mysteriū isup sbāli di
Nota de uinitati i triduo sepulchri. in tribus theologicis uirtutibus in tribus partibus natu
numeris ræ, legis, & gr͂æ, in tribus statibus pfectiōis cōtē planē. Nunc nō sine mysterio sed
pp occultā ēt ipi9 nūeri ꝓprietatē eē uolūt q; . xl. dies Moy. xl. Hel. xl. Xp9 ieiūaue
rit. & p. xl. dies post resurrectōē ascēderit. & p. xl. horas fuerit apđ iferos & post. xl.
dies. Niniue q̄ ē tps figuræ hui9 mūdi subuerter͛ & p totidē dies noctesq; pluit sup
terrā dñs. Magnū itē dicūt cōtinere sacrm̄ q; i qnq̄genario nūero in quo sitremissio
pctōꝶ. In eodē ēt descēderit spūs sctūs. Et in eodem nomero positus sit psal. Misere
Hilarius re mei deus. qđ maxie notant Hila. & Orige. & his p oiā multū concordant myste
Origēs ria cabalistaꝶ, q qnq̄genarium numeꝶ attribunt spūi sctō. q spūs sctūs apud eos
Nota. ēt p ignē significat͛. in q̄ forma & in quo numero dieꝶ descendit super apostolos.
Estq; apud eos spūs sctūs tertia persona siue ꝓprietas in diuinis ꝓcedens a pria &
a secunda quæ secunda dr̄ sapia & ꝓcedit a prima, & differt ab utraq; solum rōne p
cessionis, sicut. s. id qđ procedit differt ab his a quibus ꝓcedit cū sit tm̄ per sbām &
essentiam idem cum illis hæc expresse dicunt cabalistæ, quorum dicta isti magistri
Peccatū i a me contra Iudæos allata ut suspecta de fide ab hoiabant͛. Vocat autem & ean-
spm̄ scm̄ dem tertiam proprietatem pœnitentiam, quod concordant modo dictis ut idem sit
ꝓprie qd numerus attributus spiritui sancto qui & pœnitentiæ sacramento. Vnde & illud
sit. possumus colligere peccatum in spiritum sanctum proprie peccatum esse impœ-
nitentiæ quod non remittitur in hoc sæculo neq; in futuro. sed de his alias duo

denarii etiã secretã aliquã ꝓprietatẽ in.xii.tribubus israel.in.xii apostolis.in.xii.lapidibus cælestis Hierusalẽ speculant̃.Credũt ẽt nõ sine cã neq; casu in denariũ numerũ coincidisse & præcepta legis.& decẽ chordas psalterii.& apud Hæbreos ut habet̃ in midrasthillũ cãtores psalmoꝝ decẽ qui sunt Adã.Abraã. Melchisedech. Moyses,Asaph,Dauid,Salomon,& tres filii choræ,quis aliter a nostris enumerentur.& correspõdent decẽ organa.id est decẽ instrumẽta uel decẽ modi musicæ quibus canant̃ sic dicti apud hæbreos. Cãtores. Psalmus

.i.nesa,nieum,mizinor,sir,tephila,beracha,alel,odaya,asre,alleluia,quæ ego obseruaui sic distinguẽda ut p primũ canant̃ ode. Scd'm idẽ est quod organum.Per tertiũ psalmi.Per quartũ cãtica.Per qntũ oratiões.Per sextũ bñdictiões.Per septimũ laudatiões.Per octauũ gratiarũactiões.Per nonũ fœlicitas alicui9.Per ultimũ laudes dei trĩ.Addas tu & mescbil quo canunt̃ cõtẽplatiões & erit alleluia q̃si eisoph nõ ponẽs in numeꝝ cũ aliis.Addũt &.x.dies qbus post ascẽsum xp̃i descẽdit spũs & decẽ cortinas i tẽplo & similia inumera & infinita illud dicẽtes semp q̃ nihil casu sed oĩa de9 p suã sapiam ut in põdere & mẽsura,ita in numero disposuit.Taceo quot & q̃ta obseruẽt in nouenario ut p̃ter Ierarchias angeloꝝ & nouẽ beatitudinũ grad9 iuxta Matheũ ẽt longitudinẽ cubitoꝝ Og regis basan q typus ẽ diaboli nõ credãt esse casualẽ & sine mysterio.illud ẽt obseruãtes q̃ dñs hora nona clamauit. Nõne ẽt in quatuor euãgeliis,quatuor fluminib9 paradisi,quatuor aĩalib9 ezechielis quaternarii pfectionẽ cõsiderãt.& senarii in sex dieb9 creatiõis mũdi . & in sex ætatib9 siue septia sit futura uita,ut uult Aug.siue octaua ut Hiero.qn & illud nõ p̃termittit̃ q̃ dñs sexta feria passus ẽ.Quid de septenario cũ magna diceret attẽtione dignũ q̃ die septia dñs qeuit.q̃ septẽ dona spũsancti.& in apocalypsi septẽ signacula libri.septẽ cornua,septẽ oculi,septẽ angeli,septẽ ecclesiæ,septẽ cãdelebra, septẽ stellæ,septẽ spũs neqores & septẽ neqtiæ apud Salomonem. & septies in die deo canit Dauid ꝓpheta.Quartũdecimũ ãt numerũ ita uidem9 obseruatũ a Matheo ut ad hoc q̃ possẽt eũ ubiq; in generationib9 xp̃i retinere nõnullas ẽt generationes p̃termiserit.De medicis.de astrologis.de philosophis maxie Platõicis & Pythagoricis nihil affero.sed solũ de nostris ecclesiasticis doctorib9. Cũ de hoc agat̃ utrũ credere esse ꝓprietates in numeris & uirtutes aliquas naturales aliquo modo ueritati fidei catholicæ repugnet.Quas cũ uideam9 ẽt ut dixi fortasse usq; ad curiositatẽ a catholicis auctorib9 obseruatas nihil ẽ amplı9 cur dubitem9 nõ esse talẽ opinionẽ ꝓ hæretica reiiciendã.Cũ ergo in cõclusionib9 meis de figuris, de numeris loquor,nõ loquor q̃tũ ad supstitiosum usum suũ p pacta & cõuentiones cũ dæmonib9,qa hæc oia reprobaui in prima cõclusione mea. Similiter de noĩbus q̃ habeãt aliquã actiuitatẽ naturalẽ ẽt notũ ẽ oĩbus. Quã quidẽ actiuitatẽ naturalẽ nõ habẽt ut significatiua sunt ad placitũ.sed ut sũt in se quædã res naturales.Ideo dixi noĩa illa habere uirtutẽ in magia naturali nõ ut significatiua sunt nisi forte essent aliqua qbus significatio esset naturalis,sicut Stoici dicũt de oĩbus noĩbus quibus ut aduersant̃ Peripathetici.ita Plato in Cratilo assentit̃ de his quæ sunt recte ĩposita.Origenes ãt de hebraicis hoc sentit.& ideo dicit q̃ quædã noĩa hebraica in sacris lr̃is.sicut osanna.sabaoth,alleluia & similia fuerũt sic reseruata & nõ mutata in aliã linguã in qua nõ retinuissent suã naturalẽ significationẽ & cõsequẽter uirtutẽ.& hoc solũ intendebã dicere dum compabã nomĩa significatiua non significati-

Augusti. Hieronymus
Stoici Peripathetici. Plato Origeñ

tis.& noīa hebraica aliis ī sua efficacia ī magia naturali &c. Volo aūt & aliquid dicere latius de ista cabala.q̄q̄ & supra ī pria pte apologiæ nfæ multa dixerimus. sed illa forte nō magis ab istis magistris itelligent̄ q̄ itelligāt̄ barbara ab eruditis. Quare

Stilus parisiensis

& hic aliqd secū hoc parisiensi stilo dicemus de ista cabala.horrēdū.n.istis prib9 uti hoc nom̄.& ex ipo pene sono timēdū,ita ut forte sint ex ipis cabalistas nō hoīes,sed hircoceruos potius uel cētaurꝫ uel oīo mōstruosum;aliqd eē suspicent̄. Quinimo audi rē ridiculā.cū semel qdā ex eis iterrogaret̄ qd eēt ista Cabala-rñdit ille fuisse pfidū quendam hoīem & diabolicū q dictus ē cabala.& hūc multa cōtra xp̄m scripsisse inde sequaces eius dictos cabalistas. Quis quæso hic risum teneat. Est ergo

Rabi eliazar. Rabi Moyses de Aegypto. Rabi simeon. Rabi ismael. Rabi iodā. Rabi nachinan.

sciendū opinionē eē nō solū Rabi eliazar,Rabi Moysis de Aegypto,Rabi simeon benlagis,Rabi ismael,& Rabi iodā,& Rabi inachinan. & alioꝝ q̄plurium ex sapientibus Hebræorum,sed nroꝝ ēt doctoꝝ ut infra oñdā p̄ter legem quam deus dedit Moysi ī mōte & quam illi qnq; libris cōtentā,scriptā reliq̄t reuelatā.quoq; fuisse eidem Moysi ab ipso deo uerā legis expōnem cū manifestatiōe oīum mysterioꝝ & secretoꝝ quæ sub cortice & rudi facie uerboꝝ legis cōtinerēt̄. Deniq; duplicem accepisse legē Moysen in mōte lr̄alē & spiritalem.illā scripsisse & ex p̄cepto dei populo cōicasse.de hac uero mādatū ei a deo ne ipam scriberet sed sapiētib9 solum. q erāt lxx.cōicaret quos idē Moyses ex præcepto dei elegerat ad custodiendā legem eisq; itidē p̄ciperet ne eā scriberēt,sed successoribus suis uiua uoce reuelarent. tum & illi aliis & sic ordine ppetuo. Ex quo mō tradēdi istā sciam p successiuā.s.receptionem unius ab altero dicta est ipa scia.scia cabalæ.qd idē ē qd̄ scia receptiōis,quia idem significat cabala apud Hebræos qd̄ apud nos receptio. Fuerūt aūt postea hæc mysteria lr̄is mādata tpe & cā infradicendis,& illi libri dicti sunt libri cabalæ in qbus

Vnde cabala

libris multa imo pene oīa inueniunt̄ cōsona fidei nr̄æ. Fuerunt.n. & ab ore dei traditi & a Iudæis ante xp̄m scripti quo tpe nulla passione moueri poterant ad uiciandā uel corrūpendā ipam ueritatē. Ex istis libris & auctoribus hui9 sciētiæ ego multas posui conclusiōes ad cōfirmationem fidei nr̄æ cōtra Iudæos,quas cū isti magistri forte nō bene cōsiderassent suspectas eē dixerunt in fide-& Iudaicā pfidiam sapientes.quod tñ postea q̄ intellexerunt qd eēt cabala multos ex eis puduit dixisse.

Nota.

Quod aūt ita sit ut supradiximus q deus Moysi præter litteralem legem quā ipe scripsit,dederit ēt & reuelauerit mysteria in lege cōtenta.hēo ex nostris quoq; testes

Esdras. Paulus. Origenes. Hilarius. Euāgeliū.

Esdrā Paulū,Origenē,hilariū & euangeliū. Primo.n. habemus hoc ē textu Esdræ apud quem loquēs dominus sic inquit Reuelans reuelatus sum super rubū.& locutus sum Moysi quādo populus meus seruiebat in Aegypto.& misi eum & eduxi eū de Aegypto.& adduxi eum super montem sinay.& detinebam eum apud me diebus multis,& enarraui ei mirabilia multa.& ostendi ei temporum secreta & finem & præcepi ei dicens,hæc in palam facies uerba & hæc abscondes. Secundo habemus auctoritatem Origenis cuius testimonium in his in quibus ab ecclesia recipitur est ualidissimum,quia ubi bene nemo meli9. Hic ergo super illud pauli ad Roma.tertio. Quid ergo amplius uideo aut quæ utilitas circuncisionis multum per omnem modum,primum quidem quia credita sunt illis eloquia dei. Dicit Origenes considerandum est quia nō dixerit litteras esse creditas,sed eloquia dei. Ex quo

Origenes

dicto Origenis habes q præter lr̄alem legem aliud qd traditū fuit Iudæis qd̄ hic uocat Paulus eloquia dei. Litteras enim idest litteralē legē eis fuisse traditā nemo

negat. sed nõ imputat̃ eis ad prærogatiuã, qa littera p se occidit. & nisi adsit spirit9 uiuificãs oino p se est res mortua. Sed præter has litteras tradita sunt eis eloqa dei de quibus merito gloriant̃. quæ nihil aliud sunt q̃ q̃ apud Hæbreos dicit̃ Cabala id est uerus legis sensus ab ore dei acceptus, unde & apud Hæbreos qñq; uocatur quod idẽ est q̃ lex de ore nata. quæ ꝓpter illã successiuã receptionẽ deinde dicta fuit Cabala. Et q̃ istã sciam deinde Moyses iã a deo acceptã. lxx. seniorib9 tñ cõicaret. apte testat̃ Hilarius q in expositiõe psalmi. ii. Qua re fremuerũt gẽtes &c. sic scribit. Erat autẽ iã a Moyse ante institutũ i omni synagoga. lxx. esse doctores. Nã idẽ Moyses q̃uis ueteris testamẽti uerba in litteris cõ didisse, tñ sepatim quædã ex occultis legis secretiora mysteria. lxx. senioribus q doctores deinceps manerẽt intimauerat. Cuius doctrinæ etiã dñs in euãgeliis meminit dicẽs. Sup cathedrã Moysi sederũt scribe & pharisei. Omia ergo quæcũq; dixerint uobis facite & seruate, secundũ uero facta eoꝝ nolite facere. doctrina uero eoꝝ mansit in posteꝝ. hæc Hilarius ad uerbũ. Ecce q̃ Hilarius expresse testat̃ fuisse ꝑter legẽ scriptã doctrinã quandã aliã secretiorẽ quã Moyses ipsis. lxx. sapiẽtib9 intimabat. Q uod ãt & ista secretior & uerior de mysteriis legis expositio oĩbus passim nõ publicaret̃, sed solũ Moysi spãliter a deo, & ab eo aliis tñ. lxx. sapiẽtib9 fuerit reuelata, testatur etiã Origenes in loco preallegato sic dicẽs de Moyse ꝓpheti sic q̃ & cæteris hoꝝ similibus. hæc intelligẽda sunt dici qbus sunt credita eloquia dei Adde & si qs apud eos sapiẽs & intelligẽs auditor & mirabilis cõsiliarius fuit. hæc Origenes. Per hos autẽ mirabiles cõsiliarios illi intelligunt̃ quos uocant Hæbrei senedrim. i. lxx. illos seniores quos elegit Moyses ex præcepto domini, quorũ locũ mihi uidentur tenere Cardinales in nostra ecclesia. & ad imitationẽ numeri illorũ. lxx. seniorũ ut nũc declarabimus fuerũt redacta mysteria Cabale in. lxx. libros prĩcipales tẽpore Esdræ. Vsq; enĩ ad tẽpus Esdræ de ista doctrina nihil erat scriptum, sed solũ ut dixi p successiuã receptionẽ tradebat̃. unde cabalistice nomẽ accepit. Postq̃ autẽ a Babylonica captiuitate restituti fuerũt p Cyrũ, & sub Zorobabel instauratũ fuit templũ, tũc Esdras q fuit præfectus synagogæ postq̃ repauit legem scriptã Moysi & correxit testamentũ uetus. Voluit etiã ut ista secreta dei eloquia quæ usq; ad illud tẽpus scripta nõ fuerãt scriberent̃. & hoc qa ꝓpter captiuitatem gentis nõ poterãt seruare illũ ordinẽ tradẽdi sibi illã doctrinã per manus. & merito erat dubitandũ ne ꝓpter dispersionẽ eoꝝ si nõ inueniebant̃ scripta tandẽ perirent. Statuit ergo Esdras ut scriberent̃ adhibitis ad hoc spãliter notariis. & qa erãt. lxx. seniores siue cõsiliarii, inter quos erat hæc doctrina, iussit ut redigerent̃ oĩa illa secreta in. lxx. uolumina principalia. quæ tñ deinde etiã nõ nisi sapiẽtibus cõicarent̃. & hoc est quod apud Esdrã legit̃ his uerbis. exactis. xl. dieb9 locutus est altissimus dicẽs. Priora quæ scripsisti in palã pone legãt digni & indigni. nouissimos ãt. lxx. libros cõseruabis ut, tradas eos sapiẽtibus de populo tuo. In his enĩ est uena intellectus & sapiẽtiæ fons, & sciẽtiæ flumen. & sic feci. hæc Esdras ad uerbũ. habet̃ autẽ de isto cõsilio in quo fuerũt scripti isti libri mentio lata & diffusa apud Hæbreos in libro qui dicit̃ Sederolã. i. liber sæculoꝝ. ubi habet̃ qui sederũt in cõcilio, & deniq; totius concilũ gesta & ordo. Ex quibus omnib9 satis patere potest nõ esse confictũ a me q̃ præter legẽ scriptã Moyses uerã quoq; legis expositionẽ a Deo accepit. & q̃ illa deinceps per successionem a Moyse. lxx. senioribus. & ab illis

Hilarius

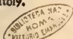
Senedrim

Sederolã

aliis suis successoribus fuerit reuelata. Vnde & nomen accepit ut diceret cabalisti-
ca,& tpe Esdræ iu plures libros fuerit redacta,qui dicunt libri cabale.quos ego li-
Nota. bros suma ipēsa mihi cōqsitos.Neq;.n.eos Hebræi Latinis nr̄is cōicare uolūt.Cū
diligenter plegerim inueniens ibi multa,imo pene oīa cōsona fidei nr̄æ.Visum ē mi
hi hr̄e posse christianos unde Iudæos suis telis cōfodiant.cū ab eis auctoritas caba
Nota. listarum quos hn̄t in magno honore & reuerentia negari nō possit.Est aūt ulterius
sciēdū q̄ ista expō bibliæ ꝓportionat mō exponēdi bibliā q apud nos dr̄ anagogi
Quadru cus.Sicut.n.apud nos ē q̄druplex modus exponēdi bibliā,lr̄alis mysticus siue alle
plex mo- goricus,tropologicus,& anagogicus,Ita ē & apud Hebræos.lr̄alis apud eos dr̄ pe
dus xpo sat.quē modū tenent apud eos Rabi Salamon,Chemoy & similes.Allegoricus Mi
nendi bi- dras une sæpe apud eos audies Midras ruth Middrastyllim , Midras colet.i.expō
bliā apd p Midras.i,mystica super ruth.sup psalmos,super ecclesiasten,& sic de aliis.Et illū
hebræos modū sequunt maxie doctores Talmutici.Tropologicus dr̄ sechel . quē sequunt
.s.pesat. Abraā abnazara,ubi lr̄aliter non exponit & leuibengerson & multi alii.& ante oēs
Midras Rabi Moses Aegeptius.Anagogicus dr̄ cabala.& hoc qa illa expō quæ dr̄ ore dei
Sechel tradita Moysi & accepta per successionem mō p̄dicto quasi semper sensum sequit
Cabala anagogicū,qui ēt inter oēs est sublimior & diuinior sursum nos ducēs a terrenis ad
.R. Sala cælestia a sensibilibus ad intelligibilia.a tpalibus ad æterna.ab infimis ad suprema
mon ab humanis ad diuina.a corpalibus ad spūalia,Et hinc est q̄ ualidissima inde argu-
Abraam menta hn̄tur contra Iudæos,qa discordia quæ est inter eos & nos ut maxime patet
Anbazara ex epistolis pauli hinc tota præcipue dependet q̄ ipsi sequūtur lr̄am occidentē,nos
Leuiben aūt spm̄ uiuificantem,qd' unico exemplo sufficiat nunc declerasse. Na3 cū eis i eis
gerson ꝓphetiis ꝓmittitur q̄ Messias eos liberabit de captiuitate,& adducet i terrā ꝓmis
Rabi. sionis & in Hierusalem & in tēplo gaudebūt & congregabūtur.Ipsi hæc lr̄aliter in
Moyses. tellīgētes dici de captiuitate mūdana & de terra ꝓmissionis quæ ē Iudæa terrestris
ægypt9i similiter materiali ciuitate Hierusalem & tēplo non pn̄t credere illū fuisse Messiam
Exēplum per quē eiecti sunt de illa terra ꝓmissionis & ciuitas destructa & dirutū fuit tēplū
qd si uoluerint simul cum cabalistis anagogice exponendo scripturā intelligere illa
de cælesti Hierusalem,de captiuitate spūali,de celesti terra uiuentiū cognoscant,&
confiteantur necesse est illū uerum fuisse Messiā per quem totus pena orbis de ma
nu dæmonis cui per idolatriam seruiebat fuit liberatus.Quem fore effectum præ
Nota. cipuum aduētus xp̄i ipsorum cabalistaru3 firma ē opio.Ita cognosceretur eē de oī
bus aliis si conclusionū meaꝝ cabalistaꝝ probationes uiderentur nullū eē .s. pene
articulū i quo nobiscū Iudæi per cabalistaꝝ auctoritatē sentire non cogātur . At sta
tim isurgūt isti p̄res & cur oēs Iudæi non fiūt xp̄iani.& cur Aug.Hiero.& alii do-
ctores ecclesiæ huius doctrinæ non meminerunt.Miror de sapia istorum patrū,Et
quæso dicant mihi ipsi uera fuerint ne miracula xp̄i an nr̄is falso confecta. Si uera
dicunt,dicā t & mihi cur tunc nō oēs Iudæi facti sunt xp̄iani. Nā ēt si cabalistas ip
sos præsupponamus eadē penitus scribere quæ Augustinus scribit. Dubitandum
tm̄ nō ē maioris fuisse efficaciæ miracula uiuentis xp̄i ante eorum occulos quotidie
facta q̄ auctoritatē cuiscunq; auctoris.q̄q̄ apud eos maxie autentici. Sciant aūt eē
ꝓhibitū Iudæis legere illos libros anteq̄ attigerint ānum q̄dragesimū suæ ætatis.
Et si qn̄ legunt & non credūt.sicut & in xp̄m ipsum quem uiderunt non crediderūt
origenes dico cum Origene q̄ facti sunt de illis qui legunt & non intelligunt.legunt & nō

credũt. Obscuratũ est.n.isipiẽs cor eorũ. Et sicut de illis eloquiis dei quæ supra declarauimus esse istã cabalisticã traditionẽ, dicit Paulus in hũc modũ. Quid.n.si q̃dã illorũ nõ crediderũt, nunq̃d incredulitas illorũ fidẽ dei euacuauit absit. Est.n.deus uerax. oĩs ãt hõ mendax. Ita & nos dicamus, q̃d si multi nõ credũt, nunq̃d illorũ incredulitas huius sciæ ueritatẽ & nobilitatẽ euacuat. absit. Sũt ãt maxie digni cristiani hac sciẽtia, quia sicut ipsa est lex spiritualis non carnalis: ita nos spirituales sumus israelitæ, nõ carnales. Pertinet autẽ lex spiritualis ad eũ qui iuxta Paulũ in abscondito uidens est, non ad eũ qui in manifesto. Quod autẽ dicant se mirari doctores ecclesiæ de ista doctrina nunq̃ fecisse mẽtionẽ, satis nos supra ostẽdimus, & Hilariũ & Origenẽ, & Esdrã, & iuxta hos Paulũ & euangeliũ huius scientiæ meminisse. Est autẽ & aduertendũ q̃ nunq̃ inuenies aut rarissime doctorẽ aliquẽ ex nostris loquor de antiquis, aliquẽ ex hæbreis nominatim allegãtem. sed in uniuersali tantũ uidebis dicentes. sic dicũt hæbrei. Hæc est snia hæbreorũ. Et ego quidẽ non memini me hoc nisi semel inuenisse apud Origenẽ qui allegat Huillũ patriarchã coætaneũ suũ. Quare nihil mirũ si & auctores Cabale ab eis nunq̃ audias noiatim allegari. Verũ cũ de hebræorũ testimonio uideamus q̃nq̃ doct. nostros ita cõfidere, ut sicut noster Hierony. dicit. Cũ uolũt approbare quod dicunt Eusebius maxime Origenes & Clemens, & q̃plures alii, ad hebræos se semper referãt dicentes. referebat mihi hebræus, audiui ab hebræo. hebræorũ ista snia est. Et ipse Hierony. etiam eos magistros uocet dicens. hæc est snia magistrorũ. nihil dubitandũ est de doctoribus Cabale eos intelligere, q̃d euidenti rõne põt demõstrari. Est.n. oĩs schola hebræorũ in tres sectas diuisa. In phõs, in Cabalistas, & in Talmuticos. Talmuticos allegari ab antiq̃s doctoribus nr̃is nõ est credẽdũ, tũ q̃a Clemẽs & multi alii q̃ hebræos allegant fuerint añ cõpositionẽ ipsius Talmut quæ fuit post Christi mortẽ plus q̃ per.cl.ãnos. tũ quia doctrina Talmutica est totaliter cõtra nos cõficta ab ipsis hebræis, iã cõtra xp̃ianos pugnãtibus quare illi doctrinæ talẽ honorẽ nõ dedissent nostri ut tũc maxime aliquid dictũ ab eis firmũ putarẽt cũ iudæorũ testimonio corroborat̃ phõs pariter certũ est eos nõ allegare q̃a & isti qui.s. secũdum philosophiã exponere ceperũt, bibliã ceperũt a modico tp̃e. Prim⁹ enĩ fuit rabi Moyses de egypto quo adhuc uiuẽte floruit Auerrois cordubẽsis. nondũ autẽ fluxerũt trecẽti anni a morte Auerrois. Relinquit̃ ergo ut hæc hebræorũ doctrina cui doctores catholici & Hieronymi testimonio tm̃ deferũt, & quam adeo approbant sit illa quã ipsimet nostri doct. fatent̃ & credũt a deo Moysi & a Moyse per successionem aliis sapiẽtibus fuisse reuelatã, & ẽ illa quæ ex hoc mõ tradẽdi dicit̃ Cabala quã sæpe ẽt uideo a nostris auctorib⁹ hoc mõ designari dicẽdo ut dicit antiqua traditio. Hæc ẽ pria & uera cabala de qua credo me primũ apud latinos explicitam fecisse mẽtionẽ, & ẽ illa qua ego utor ĩ meis cõclusionib⁹ q̃s cũ exp̃sse ponã cõtra hebræos ad cõfirmationẽ fidei nostræ, nescio quo mõ isti magistri hr̃e potuerũt p̃ suspectis in fide. Verũ q̃a iste modus tradẽdi p̃ successionẽ qui dicit̃ cabalisticus uidetur cõuenire unicuiq̃ rei secrete & mystice, hinc ẽ q̃ usurparũt hebræi ut unamquãq̃ sciam quæ apud eos habeat̃ p̃ secreta & absc̃õdita cabalã uocẽt & uniuquodq̃ scibile quod p̃ uiã occultã alicũde habeat̃ dicat̃ haberi p̃ uiã cabale. In uniuersali aũt duas scientias hoc etiã nomine honorificarunt unã quæ dicit̃.
.i.ars cõbinãdi: & ẽ modus quidam procedendi in scientiis & est simile quid sicut

Paulus apostol⁹.

Hilarius Origeñ. Hesdras

Huillus Hierony mus Eusebius Origeñ. Clemens Oĩs schola hebræorũ ĩ tres sectas diuisa

Clemens R.moyses de ægypto prius cepit exponere bibliam secũdum philosophiã tempore Auerrois

Prima & uera cabala

Duas scientias cabale noie hebræi honorificarunt.

Ars Raimundi apud nros dicitur ars Raimundi, licet forte diuerso mō non ꝓcedant. Aliam quæ ē de uirtutib⁹ reꝝ superioꝝ quæ sunt supra lunam & est pars magiæ naturalis supre ma. Vtraq; istaꝝ apud hebræos etiam dicitur cabala ꝑp rationem iā dictam, & de utraq; istaꝝ ēt aliqñ fecimus mentionem conclusionibus nostris. Illa.n. ars cōbinādi est quam ego in cōclusiōibus meis uoco alphabetariā reuolutionē. Et ē ista q̄ est de uirtutibus reꝝ superioꝝ quæ uno mō pōt capi ut pars magiæ naturalis. Alio mō ut res distincta ab ea est illa de qua loquor in præsenti conclusione dicens ꝙ ad iuuat nos in cognitione diuinitatis christi ad modum iam declaratum, & licet istis duabus scientiis nomen cabalæ ex primaria & ꝓpria impōne non conueniat, transsumptiue tamen potuit eis applicari. Verum sicut cū olim magi tm̄ dicerentur sapientes necromantes deinde & diabolici uiri sapientis sibi falsa nomen uendicantes magos se uocauerūt, Ita quidā apud hebræos res diuinas falsis & uanis superstitionibus polluentes, imo in rei ueritate quasi nihil a necromantibus differentes dixerunt se hēe secreta dei noīa & uirtutes qbus dæmones ligarent, & miracula facerēt & xp̄m non alia uia fecisse miracula, & isti falso cabalistaꝝ nomē uendicauerunt dicentes artē suam esse illā ueram cabalā quā reuelabit deus Moysi. sicut ēt dicunt necromātes ꝙ illas suas incātatōes & bestialitates habuerūt a Salamōe & ab Adā & ab Enoch & a similibus, hanc autē falso uocatam cabalā non solum ego nō apꝓbaui in cōclusionibus meis aut sequutus sum, sed expresse reprobaui ponēs conclusionē specialem de directo contra istam quæ dicit ꝙ miracula christi non potuerūt fieri per uiam cabale hæc sufficiant de præsenti conclusione quæ specialem librum exigeret, si quid sit naturalis magia q̄d cabala exacte uellemus declarare hic sufficit ostendisse nihil contineri in eis quod catholice & ortodoxe fidei repugnet,

QVAESTIO SEXTA DE EVCHARISTIAE SACRAMEMTO,

I teneat̄ communis uia de possibilitate suppositationis respectu cuiuscūq; creaturæ dico ꝙ sine conuersione sbē panis in corpus Xp̄i uel panceitatis anihilatione fieri potest ut in altari sit corpus xp̄i secundum ueritatē sacri quod sit dictum loquēdo de possibili non de sic esse, Per hāc conclusionē non itēdo dicere ꝙ panis non couertat̄ in corpus xp̄i & ꝙ de facto sit corpus xp̄i in sacro de fctō instituto Xp̄o illius sacri ueritas actualis sit pn̄tialitas corpis christi ad panem de facto assūptum uel suppositum a uerbo, Ista.n. de inesse reiicio expresse in fine conclusionis ibi quod sit dictū de possibili non de sic esse. ubi ly possibile referri uolo non solum ad dictū præcedēs de suppositatione panis a christo sed ad ueritatem sacri eucharistiæ & etiam ad ip̄m sacrm̄, imo etiā ad p̄sentiā corporis christi simul cū pane assūpto, ita ꝙ forsan non esset necessarium ꝙ uirtute istius assumptionis panis a uerbo incarnato eēt corpus christi quod iam assumpsit de uirgine cum pane, Sed tamen possibile est ꝙ in altari eēt simul cū pane si esset assumptus a christo. Loquor igiē in pn̄ti conclusione de sacro possibili & possibili eius ueritate & possibili præsentia corporis christi simul cum isto pane assumptibili. Ideo miror ꝙ dānata sit præsens conclusio pro erronea ex eo ꝙ prædicta sint falsa de sacramento eucharistiæ iam instituto de quo dicunt me loqui. cum tamen de possibili sacro & possibili eius ueritate expresse loqui ꝓfitear in conclusione. Attētius igī cōsiderēt uerba cōclusionis anteq̄ dānent cōclusionē tam expresse refellentē sensum quē dānat, imo considerēt

q determinatio sua male potest defendi ab errore quia si sic esset q coclusio uellet saluare ueritaté sacramenti secundú institutioné xpi quá tenet ecclesia ut ipsi dictú túc non solú est erronea sed simpliciter hæretica. Si át sensus coclusionis est ille p me explicatus non solú nó erronea in fide. sed imo est erroneú dicere oppositum. Multa eni sunt quæ de sic esse sunt hæretica quorú oppositú de possibili esset heretícú sicut dicere patré incarnatú de sic esse é hereticú patré át posse incarnari nó solú non é hereticú sed hereticú é eius oppositú & hæc sufficiát p declaratióe cóclusionis & defensione ei9. Sed nos scholastice exercitationis gratia relinquétes cóclusioné meá uideam9. An hoc sit ue℞ q possit p aliú modú saluari corp9 christi posse esse in altari q̃ p conuersioné panis in ipsum.s.per substétationé paneitatis in diuino supposito una cú húanitate assumpta ita q esset unú suppositú in tribus naturis.s.deitate.humanitate & paneitate.& ratione suppositi esset prædicatio cuiuslibet naturæ in concretione ad suppositú sumptæ de alia.& cóicatio ydiomatú deus est panis & hó & econuerso.& christus hó est in altari sicut Christ9 panis est in altari.& sic de consimilibus.& hoc eét sacramétaliter siue uirtute sacraméti si uirtus ad hoc eét data diuinitus uerbo sacramétali.nec intromittam9 nos utrú ad hoc sufficeret uerbú istud cú prædicta uirtute hoc est corpus meú.uel aliquid aliud req rerertur. Et primo p pte affirmatiua arguit q hoc sit tenendú quia uidetur Dama. hoc tenere de facto.hoc.s.sacramétú esse p assumptioné. Sic ení dicit & núc interrogat9 qualiter panis corp9 christi sit & uinú & aqua sanguis Christi. Dico tibi & ego spús sanct9 supueniet & hoc facit quod é sup rationé & intellectú. Panis auté & uinú assumútur & infra ibidé.& queadmodú in baptismate qa cósuetudo hominib9 aqua lauari & oleo ungi iugauit deus aquá & gratiá spússancti,& fecit idem lauacrú regenerationis,ita quia cósuetudo hominib9 pané & uinú cóedere & bibere iugauit eis de9 deitaté & facit ea corpus & sanguiné ei9.& infra eodé.c.loqués de hoc altaris sacro carboné uidit Esaias,carbo auté lignú simplex nó est sed unicú igni. Ita & panis cóionis nó panis simplex est,sed unitus deitati. Dionysius aút de ecclesiastica hierarchia tertio.c.uocat istud sacramétú assumptioné. Quod ergo isti doct.dicere uident de sic esse multo magis pót teneri de possibili. Scd'o arguit quia cú secundú Aug.ad Volusioná in reb9 mirabilib9 tota ratio facti sit potentia facietis sic artare hoc mirabile sacrm ad determinatú defensionis modú q ex canone scripturæ aut ecclesiæ determinatióe nó habeat exp̃ssus est diuiná potentiá artare ad intellect9 nostri capacitaté:quod é piculosum,& contra Aug. ibidé dicentem hoc. Si ratio quærit nó erit mirabile si exemplú ponit nó erit singulare. Dem9 deú aliquid posse q nos fateamur inuestigare nó posse. Tertio arguit, qa illud cuius oppositú ét de inesse nó habet euidéter ex dictis sancto℞,multo magis pót teneri de possibili. Sed oppositú huius q de facto remaneat paneitas in altari substátiata a supposito diuino non ht euidéter ex dictis sancto℞ ergo &c. Probat quia illud Gregorii in Omelia paschali dicétis.species & similitudo illarú uocabula sunt re℞ quæ ante fuerút.s.panis & uini hoc quod ante fuerút exponút tenétes opinionem quæ ante fuerút sola,nunc auté non sunt sola quia ibi latet corp9 xpi. Item illud Ambrosii q uirtus dei quæ creaturas ex nihilo creat,hic creaturas mutat & alia quæ dicút pané & uinú non remanere post consecrationé sed conuerti. sic exponétur q panis non remanet qui panis fuit,licet eadem sit paneitas, & hoc propter

Questio

Primum argumentum pro parte affirmatiua Damasc.

Dionysi9

Scd'm argumentum.

Tertium argumétum.

Grego.

Ambro.

aliud suppositū.Hæc aūt dictio panis dicit suppositū in natura paneitatis & hoc nō
remanet.Multū autē interest dicere q̄ remaneat paneitas in diuino supposito hy-
postatizata,& q̄ remanet paneitas in ꝓprio supposito, qa hoc secūdo mō nō fieret
cōicatio idiomatū quæ fit primo mō.Has autem auctoritates oīo ego credo esse cō
Argumētum quartum Berengarius tra sic ponētes de facto & de sic eē & non de possibili tm̄. Quarto sic arguitur.Ista
opinio approbaē de sic eē in confessione Berēgarii approbata per Papam Nicolaū
Romæ coram.cxiiii.episcopis,ergo multomagis potest teneri de possibili ātecedēs
sic deduciē.Quia Berengarius confiteē post consecrationē non solum sacrm̄ sed ēt
uerum corpus & sanguinē dñi nr̄i Iesu xp̄i eē in altari & sensualiter non solum sa-
cramentaliter sed in ueritate manibus sacerdotū tractari frangi & fidelium dētib9 atteri.
Quæ uerba uidentur non posse plane accipi in sensu claro& expedito qualis debet
eē uerboꝝ cōfessionis sic solēniter approbatæ nisi per substentationē paneitatis in
supposito dei cum corpore xp̄i mō prædicto,Ita q̄ sit idem corp9 xp̄i hominis & pa
nis & ita sit integrum inquantum corpus hoīs & atteratur inq̄tū panis sicut xp̄us
in cruce moriebaē & uiuebat.sed hoc ut homo & illud inquantū deus & q̄ quidam
Magister sniarum. ita acceperint uerba prædictæ confessionis patet per magrum sniarum.iiii.libro.di.
vii.Cuius uerba sunt hæc.Alii tradunt corp9 xp̄i essentialiter frangi & diuidi & tm̄
integrum & incorruptibile existere qd' se colligere asserunt ex confessione Beren-
garii qui confessus ē corā Nicolao Papa & pluribus ep̄is panē & uinum quæ in al
tari ponūtur post consecrationem.non solum sacrm̄ sed ēt ueꝝ corpus & sanguinē
christi esse & sensualiter non solū in sacro sed ēt in ueritate manibus sacerdotū tra-
ctari frangi,& fidelium dētibus atteri.ecce q̄ cōfessio Berēgarii attenta & examina
ta p ecclesiā continet corpus xp̄i non in sacro tm̄ sed in ueritate dentibus fidelium
atteri.quod plane acceptum ueritatē haberet per cōicationem idiomatū.qa atteriē
dentibus secūdum paneitatem & integrū manet scd'm humanitatem. Quod si ali
qs uelit exponere dictā cōfessionem dicens q̄ ly in ueritate & non ī sacro tm̄ refer
tur ad imediatū uerbū tm̄.s.manibus sacerdotū tractari, & sequentia uerba ad spe
cies siue ad exterius sacrm̄.sub quo fracto & attrito corpus xp̄i integrū sumiē.Vide
tur q̄ non accipianē uerba cōfessionis plane ut iacent, & ut de plano sonant cū tm̄
uerba cōfessionis sic examinatæ debeant accipi absq̄ expositione uiolenta. & extor
Primū in oppositū sione scd'm sensum quem in aperto faciunt. Sed contra arguiē ad oppositum quia
ista opinio de remanentia substātiæ panis in altari est dānata ab ecclesia ergo uitan
Prima responsio. da ut hæretica,Rn̄detur scd'm sic opinantes ad hoc primo q̄ damnata est de sic eē
non de possibili.Secundo q̄ opinio damnata differt ab ista quæ ponit paneitatem
Secunda responsio remanere hypostatizatam a uerbo hoīe.Illa n.ponit post consecratiōem plura sup
posita hoīs xp̄i & panis.hæc unū suppositū in tribus naturis,sicut ī diuinis est una
Drīæ inter hanc opinionē & opīonem dānatam natura in tribus suppositis.Illa ponit substantiam panis manere post consecrationē
hæc uero non per modum substantiæ sed per modū accidentis,sicut est de humani
tate assumpta.Illa ponit panem & uinū remanere,hæc uero nō,sed aliū panē. licet
sit eadem paneitas.Ex illa sequitur corpus xp̄i non posse eē in altari ueraciter sub
sacro,cum panis in nullo mutetur,Ex hac uero non cum ponit panem mutari & ēt
paneitatē quo ad eē ex illa non uerificaē q̄ panis sit corpus xp̄i cū sint duo supposi
ta.Ex hac uero uerificaē pp unitatē suppositi qd' est unū ī duab9 naturis.ex illa se-
qtur q̄ qcquid ēst in hoc sacro non est adorandū latria cū sint duo supposita xp̄i &

panis,hæc uero ponit unica adoratione adorari, quicquid est sub sacraměto ꝑpter unitatě suppositi. Scd'o arguiť ꝗ nullo mõ pôt saluari ꝗ per illũ modũ possit corpus christi esse in altari,qa cũ quæriť utrũ corpus christi possit esse i altari &c. nõ intelligiť de corpe quod Christus est & accipiť pro genere. sed intelligiť de corpore quod est pars & nõ prædicatur de hoie in recto. Tale ãt corp9 quod ē ps nõ cõmunicat ydioma naturæ coassumptæ neq; supposito neq; ecõtra. Licet eni de9 sit homo & econtra.non tñ deus est caput Christi & econtra. & licet Christus homo sit ubiq; ratione suppositi non tñ caput xp̃i homis ē ubiq; quia ptes naturæ assumptæ non cõicant ydiomata supposito.nec de eo prædicanť uel econtra. Quãuis ergo paneitas assumať a uerbo una cũ corporeitate non tñ diceť ꝗ corpus Christi est panis uel ꝗ corpus Christi sit in altari si panis ē in altari.licet dici posset & uerificari ꝗ panis sit corpus quod xp̃us est secundũ quod accipitur ut genus. Quod autě aliter nõ accipiať in quæstione & in sacraměto apparet,tum quia corpus genus quod dicitur in recto de christo non dicitur corp9 Christi sicut animal uel homo quod Christus est:nõ dicitur homo uel animal Christi,tum quia forma uerborũ in qua institutũ est hoc sacramentũ est hæc. Hoc est corpus meũ Cõstat autem ꝗ ueritas illius uerbi nõ saluatur de corpe quod est genus. Animal enim quod de me in recto prædicatur,non est animal meũ.sed animal quod ego sum. Tũ quia si in triduo mortis Christi fuisset consecratum fuisset in altari non corpus genus sed corpus pars tantũ Corpus enim est corpus animatũ,quod tunc nõ erat.igitur corpus Christi ut hic quæritur & de quo agitur in sacraměto est corpus pars tantum quod nõ prædicatur de pane uel deo uel homine. Nec eni cõmunicat ydiomata exterarum naturarũ. Non ergo esset uerum dicere ꝗ corpus Christi esset in altari modo prædicto ratione panis uel suppositi. Præterea dato ꝗ ratione dictæ substentificationis in uno supposito panis esset corpus,nam tamen ubi panis in altari ibi corpus Christi,sed panis in altari erit corpus Christi in cælo sicut in triduo anima & corpus erãt substětata in supposito, nec tamen ꝑpter hoc anima erat in sepulchro cũ corpe nec corpus in inferno cũ anima. Præterea si esset substětificatio ista ipsa terminaretur ad illud ad quod dicimus cõuersioně panis terminari hoc autě est corpus Christi,ad quod terminari nõ pôt substětificatio naturæ alienæ. hoc enim soli supposito increato est propriũ secundũ cõem uiã.ergo nõ pôt fieri substentificatio paneitatis in supposito alterius naturæ in hoc sacramentũ. Itě sic arguitur quia secundũ prædictũ modũ substětificationis paneitatis in uerbo una cũ corpore Christi dudum assumpto nõ incipiet corp9 esse in altari,sed aliquid de nouo incipiet esse corpus Christi. Si autě nõ incipit cũ prius nõ fuerit sequitur ꝗ non erit in altari. Itě arguitur ꝗ licet posset suppositũ uerbi assumere paneitatem quã assumědo crearet sicut de humanitate Christi tenemus.tamě nõ potest assumere paneitatem existentem in proprio supposito,quia hoc esset paneitatě corrũpere non assumere. Præterea uideť ꝗ non possit conferri uirtus uerbo respectu unionis paneitatis ad uerbũ qa maioris difficultatis ē assumptio paneitatis in supposito uerbi q̃ creatio eo ꝗ magis distat eē diuinũ a natura paneitatis cui diciť cõicari in assũptiõe q̃ ens a nõ ente,& tñ nõ pôt cõicari creaturæ uirt9 ad creationě opando uel coopando.ergo nec ad assumptioně. Cõfirmať auctoritate sancti Thomæ in.iii.qui dicit ꝗ ad unioně creatura coopari nõ pôt. Præterea illo dato post sumptioně sacraměti sacer

Secũdũ in opposi tum.

Tertium

Quartũ

Quintũ

Sextum.

Septimũ

Confirmatio.

Octauũ

Nonum.

dos nō esset ieiunus & nō esset ibi cibus spūalis tantū: sed et corporalis, quod ē cōtra dignitatē sacramēti. Itē Christus aliqd dimitteret postq̄ assumpsisset in unitate sui
Rñsio Ad scd'm in opposi tum
positi qa assumeret paneitatē quā dimitteret pane cōuerso in mēbra. Ad ista autē sic forte diceret̄ primo. saluādo hoc dictū q̄ sine cōuersione panis in corp⁹ Christi potest fieri ut in altari sit corpus christi mō prædicto p substētificationē paneitatis in uerbo una cū hūanitate dudū assumpta de corpe ut est genus nō ut ē pars & ita de corpe quod est christus & sumit̄ a corporeitate quæ ē natura, & est prædicabilis in recto. Et cū arguit̄ quod de corpe ut genus nō diceretur corpus Christi. diceretur q̄ imo. sicut etiā dicit̄ creatura salis. i. quæ est sal, & uerbū dei. i. qd' est deus sicut cū dicit̄ uerbo dñi. i. uerbo quod est de⁹ cæli firmati sunt. & dicim⁹ substantiā materiæ manere p totā trāsmutationē naturalē. i. substantiā quæ materia est. sicut et dicit̄ ab aduersariis q̄ substātia panis cōuertit̄ in corp⁹ christi utiq̄ substātia quæ ē panis nō quæ ē ps panis. Sic et Dam. li. iii. x vii. c. accipit carnē xpi. i. carnē quæ xpus ē p genere dicēs q̄ caro dñi deificata esse dicit̄ & deo cōsubstātialis.
Damasc.
Et cū arguit̄ q̄ nō esset cōueniēs forma uerbo℞. hoc ē corpus meū ē corpus pars mei dicet̄ q̄ forte nō fieret p talē formā uerbo℞ & forte daret̄ uirtus diuinitus sacramētalis uerbo cuicūq̄, & forte et oēm uirtutē quā dare posset deus. Cuicunq̄ uerbo posset deus dare isti uerbo. Hoc ē corpus meū uel et nō significatiuo de ab soluta potētia qa uirtus dei nō est astricta significatiōi uerbo℞. Et cū arguit̄ q̄ dato q̄ panis sit corp⁹ & ecōuerso nō tñ sequtur q̄ ubi panis ibi corp⁹ in altari dicet̄ q̄ imo sequtur, qa quicqd dicit̄ de pdicato dicit̄ & de subiecto. sicut eni qa de⁹ ē hō & de⁹ ē ubiq̄ sequtur q̄ hō christus sit ubiq̄ sicut de⁹, & q̄ de⁹ includit̄ in cunabulis & ē filius uirginis. & sugit ubera sicut hō christus, sic sequtur si Christ⁹ hō est panis & ecōuerso, q̄ si panis est in altari ergo & Christ⁹ hō nō solū ea ratiōe qua ē ubiq̄ inqtū deus. Sed qa panis in altari ē. Cōicant eni naturæ assumptæ ydiomata ex pte subiecti præcipue qa in subiecto tenet̄ pro supposito. Dicit̄ autē ex parte subiecti qa ex pte prædicati forte nō cōicant sibi ydiomata necessario. qa ibi tenet̄ p natura. Vñ forte nō oportet q̄ christ⁹ sit hō ubiq̄, cū sit deus ubiq̄. licet ex pte subiecti hō christ⁹ sit ubiq̄ nec ualet qd' adducit̄ de aīa & corpe in triduo qa non sic uniebant̄ supposito qd' de supposito prædicarent̄ uel de se inuicē cū unirentur ut ptes unius naturæ. & ideo nō oportet ea inter se cōicare ydiomata sicut ille naturæ quæ de se inuicē dicunt̄. Certū est autē q̄ si nō sequit̄ necessario sequit̄ saltem de possibili. Quod autē dicit̄ q̄ si est paneitatis substētificatio oportet eā terminari ad id ad quod dicimus conuersionē terminari. ad corpus rñdetur q̄ hoc nullam habet necessitatē. Sed dicere possumus substentationē fieri in supposito simpliciter quāuis ponētes cōuersionē dicāt eā terminari ad corpus ptem. Posset etiā forte dici ut infra dicet̄ q̄ substētificatio terminari pōt ad corpus non ut humanū, sed ut unitū, quia si suppositū diuinū habet aliā naturā in se substētare inqtum eam trahit ad suū esse cuicunq̄ cōicat suum esse infinitum eidē cōmunicare posset in illo esse substentare aliam naturam sibi unitam. & de hoc infra. Cum uero opponitur q̄ secundum modum istum non inciperet corpus christi esse in altari, sed aliquid inciperet esse corpus christi uel corpus christus. diceretur q̄ sicut si christo dudū homini adueniat paneitas incipiet Christus homo esse panis sic incipit per accidens nouo modo esse in altari q̄ panī conuenit secundum se. incipiet scilicet Chri-

Rñsio ad tertiū oppositū
Prima responsio ad quartum
Secunda
Rñsio ad quintum

ftus homo esse in altari uisibiliter.& ut cibus fidelium ratiõe paneitatis assumptæ sicut xpus deus incepit esse in gremio uel utero m̃ris nouo.modo rõne humanitatis assumptæ ad id qđ' dr̃ de assumptione paneitatis præexistentis in supposito ,pprio Rñsio ad Respondet' q; deus põt assumere oẽm naturam assumptibilẽ præexistente i pprio sextum. supposito & eã in assumptione priuare rõne suppositi,& trahere ad ,ppriũ esse.Constat.n.q; uerbum naturã hũanam posset dimittere quũ statim haberet ppriam subsistentiã & rõem suppositi & personæ,licet hoc non habeat unita uerbo & esset quo ad eẽntiam eadẽ humanitas quæ prius erat unita.posset ergo modo simili humanitatem prius existentẽ in pprio supposito assũmere modo iam dicto.& esset eadem natura nunc assũpta & pri9 non assumpta.Cũ aũt arguit' q; ad hoc non põt conferri uirtus uerbo forte põt & forte nõ põt.& si nõ põt dari uirt9 ĩhærẽs.qa talis uirt9 ẽẽt creata forte põt dari uirtus assistẽs qa talis esset increata & non creata . & hoc modo esset sacramentaliter uirtute uerbi assumptio paneitatis.quõ etiam ponunt magni uiri uirtutem conferri sacramentis nouæ legis.& forte si potest cõferri uirt9 inhærens uerbo sacrali ad conuertendum totum in totum & præcipue i præexistẽs sine eius argumẽto põt ẽt conferri ad effectũ pdictũ,qa forte alicui uidebit' q; hoc si tantæ difficultatis sicut illud,Ad id qđ' dicitur de solutione ieiunii.responderet qs Prima re illud de non soluendo ieiuniũ naturæ seq ad modum qui cõmuniter ponit' .s.q; sub spõsio ad stantia panis non remaneat.q; si ponamus substantiã remanere aliud dicemus uel octauum forte dicetur q; non pp hoc dicitur sacerdos post sumptionem ieiuni9 qa ibi non ẽ Secunda substantia panis,quia q̃tuncũq; non sit substantia panis si Iudæ9 uel christian9 sumeret species sacramentales per modũ cibi corporalis & intentione cibandi solueret ieiuniũ.Sed ideo qa sacerdos non sumit per modum cibi corporalis.sed per modum sacramenti,ideo non soluit' ieiuniũ, & consimile esset quia si substantia panis remaneret adhuc non solueret ieiuniũ naturæ,dũmodo non sumeret' per modũ cibi corporalis.Id aũt quod dr̃ q; Xp̃us non dimittit quod assumpsit semel dicitur præ Prima re supponendo q; teneat' solam naturam humanam assumpsisse , sicut de facto ipsam spõsio ad solam assumpsit,posse tñ aliam naturam assumere & ea; dimittere.Potest etiã dici nonum. q; si paneitas assumeret' a uerbo nunq̃ dimitteret' a uerbo per se & ex parte sui.sed Secunda per accidens ex conditione naturæ assumptæ cũ suis naturalibus defectib9 eam dimitteret ,pter naturæ assumptæ corruptionẽm,sicut dimisit humanitatẽ i triduo, Alia quæstio. Sed rursum disputando inquiramus aũ possit saluari corpus qđ' est pars esse in altari ueraciter absq; conuersione panis in ipsum,& uidet' q; sic,quia sicut color sub Argumẽstentat' in substantia ut in subiecto mediante alio accidente uerbi gratia superficie tũ ,p pte non quidem q; supficies sit subiectum coloris,quia unum accidens alterius non est affirmatiua. subiectũ eo q; ut dr̃ a philosopho qualitatis non est qualitas,sed ideo quia color nõ inest subiecto nisi in ordine ad supficiẽ sic paneitas põt substentari i uerbo mediãte corpore non qdem q; corpus sit imediatũ substentatiuũ & substentificatiuũ paneitatis assumptæ & uerbũ primũ. Sed qa non substẽtificat' paneitas in supposito uerbi nisi in ordine ad corpus xp̃i partem.Hunc.n.ordinẽ potest de9 ponere inter naturas assumptibiles,licet in natura sua non hẽant illũ ordinẽ sicut auferre potest ab aliquibus naturalẽ ordinẽ quem hñt inter se,ut inter calorem & actum calefaciẽdi in fornace Chaldæo; & in aliis multis. Sicut ergo color quia substãtiæ inest in ordine ad superficiem dicitur de superficie in concreto per modum qualis accidẽtalis

dicēdo supficies est colorata sic paneitas quæ est substātia dicet̃ de corpore xp̄i in cōcreto sūpta p modū q̄lis substātialis siue p modū q̄d dicēdo fili9 dei est panis & ecōuerso,sicut & hūanitas de supposito dr̄ i q̄d dicēdo filius dei est hō & econuerso sicut ergo q̄a deus hō est & econuerso.inde cōicant sibi idiomata ubi de9 ibi hō,& similiter de superficie & albo sic de pane & corpore, Nā si panis est in altari corp9 xp̄i est i altari.forte aliter dicendū q̄ naturæ assumptæ hn̄t modū accidentis ut dicebant antiq theologi inq̄tum aduenIunt supposito subsistenti in actu & non constituūt suppositū,sed magis constituunt̃ in eē per ip̄m.Sicut ergo i accidentibus i uenit̃ unū eē subiectū alteri9 licet non ultiatū sicut dicimus potentiā aiæ esse subiectū uirtutū & habituū iq̄tū est sustentata p aiam, & simili̇t superficies respectu coloris aliquo mō subiectū dr̄.sic licet una natura assumpta non possit p se & prio substētare aliā naturā,tn̄ iq̄tū ē uerbo unita & i ip̄o substētata pōt aliā sustentare i se & hr̄e modū q̄si subiecti respectu illius & illa q̄si modū accidētis respec. u illius quo ad hoc solū q̄ una in alia sustentet̃ ut ip̄a est uerbo unita & ab eo sustentata Si.n.suppositū non sustentificat naturā assumptā nisi rōe sui eē īfiniti.ad q̄d trahit naturā sibi unitā & associatā cuicunq; naturæ cōicat suū eē īfinitū eidē cōicat posse aliā naturā sibi unitā sustentare.Sic ēt substantia iq̄tū trahit unū accidens ad suū eē,eo q̄ accidēs non ē ens nisi q̄a ē entis in tm̄ dat ei ut possit alıd accidens sibi ad ueniens ut actus aduenit potentiæ sustentare in se ip̄o & i suo esse . Corpus ergo p parte acceptū ut unitum & sustentatuma uerbo in suo esse quod est esse uerbi sibi cōicatū pōt naturā panis assumptibilē & modū accidentis hn̄tē sustentificat̃ in se ip̄o. Hoc.n.supponit̃ q̄ sicut deus dat accidentibus modū substātiæ,sic panei tati pōt dare modū accidentis sustentando ip̄am in alio q̄d ad eam se hēbit q̄si subiectū.nec differt quo ad hoc utrū sit pfectū in sp̄e uel non.q̄a q̄nq; subiectum accidentis est imperfectum i sp̄ē,sicut caput uel manus. Sicut ēt de9 pducit aliq̄s creaturas imediate,& aliq̄s mediātibus aliis.& sicut i se ip̄o terminat ut in fine aliquas craturas per alias,sic ēt pōt uerbū in se ip̄o terminare ut in supposito sustentante aliquā creaturā mediante alia,& sicut creaturæ per quas deus pducit.dicunt̃ pducentes & creaturæ per quas in se terminat ut i fine dn̄r fines siue subfines,sic creatura per quā uerbū in se aliā sustentificat dicet̃ sustentificare,ratōne ergo talis sustentificationis in corpore xp̄i ut in q̄si subiecto & imediato sustentamento dicet̃ in concreto panis est corpus & econuerso,sicut filius dei est hō & econuerso.& cōicabunt sibi idiomata mō prædicto sicut superficies & coloratū.Supponit.n.panis p sustentante paneitatē sicut albū p sustētāte albedinē. Sicut.n.dicit phūs primo topicoꝝ q̄ albū est corpus talē colorē sic habens.dicit Dama.li.iii.c.xi. deus ē qui habet diuinam naturam.& hō qui hēt hnmanam naturam & sic de cætteris ; & sicut non differt ad hoc q̄ aliquid sit album q̄ ip̄m in quo sustentatur albedo sit perfectum in specie uel non,sic non differt ad hoc q̄ aliquid dicatur panis q̄ ip̄m q̄d est paneitas quasi subiectum in quo.s.imediate sustentificatur paneitas sit perfectum in specie uel imperfectū siue natura uel pars naturæ. Cōtra q̄a natura assūpta uel pars naturæ assumptæ non hēt rationem suppositi,nec habet esse subsistentiæ in se,quia licet cōmunicetur ei esse uerbi,tn̄ ut eius est non est esse subsistentiæ sed existentiæ in alio. Non ergo natura assumpta ut unita est pōt sustentare aliā naturam in se,nec trahere eam ad oppositum cū nō habeat ip̄a rationem suppositi.

Antiqui theologi. Aristote. Damascenus. Contra.

Sed si hoc concludit nunqd ēt concludet ꝙ supficies non pōt in se substētificare co
lorē cū eē quod est subsistētiæ respectu substātiæ ut cōicatū accidēti sit existētiæ. Respōsio
& ita nō poterit eē subiectū coloris eo ꝙ ipsa supficies sit accidēs. nunqd dicendū
ꝙ eē uerbi ut est hūanitatis assumptæ in habitudine ad uerbū est existētiæ.sed ut
est eiusdē hūanitatis in habitudine ad paneitatē ē subsistētiæ,ut āt est ultio assum
ptæ naturæ ē existētiæ simpliciter sicut de supficie posset dici. Sed adhuc cōtra p̄- Contra
dicta sic arguit̄ natura imediate unit̄ supposito nō ergo ē possibile q. paneitas su- iterum
posito uerbi uniat̄ mediāte alia natura cū inter naturā & suppositū nō possit cade-
re mediū.Sed forte natura ꝑprio supposito imediate unit̄ .sed de supposito extra- Rñsio
neo respectu cui⁹ habet modū aliquē accidētis nō oportet:sed una pōt uniri suppo
sito mediāte altera mō predicto . Contra si tenet similitudo de superficie sequeret̄ Contra
ꝙ sicut supficies separata a subā ē subiectū coloris & ē colorata.sic si corp⁹ separa
retur a supposito uerbo ipm eē posset q̄si subiectū paneitatis & adhuc diceret̄ pa-
nis qd̄ ē absurdū.Hoc nō erit si dicam⁹ ꝙ sicut dicit Hilarius superficiei sepatæ a Rñsio
subā pōt cōferri eē & mod⁹ eēndi substātiæ rōne cui⁹ subiectū erat accidētib⁹.ſꝫ Hilarius
nō sic hūanitati sepatæ cōferri pōt eē suppositi uerbi ifinitū rōne cui⁹ poterat sub-
stētare naturā subālē aliā.Et tu nota ꝙ i his oibus inqsitiōib⁹ semp fuit p̄supposi
tū ꝙ supponat̄ alienā naturā sit ꝑprīū esse ifiniti.Sed adhuc cōtra arguit̄ sic.Ver Contra
bū assūpsit carnē mediāte aīa.nec tñ ꝑpter hoc aīa dr̄ de carne uel ecōtrario. ergo
dato ꝙ uerbū assūpsisset paneitatē mediāte corpe nō ꝑpter hoc unū dicet̄ de alio. Rñsio.
Sed forte nō ē simile.qa uerbū dr̄ assūpsisse carnē mediāte aia tanq̄ aia exñte me-
dia quo ad eē naturæ.Itē mediāte aia quo ad fieri assumptiōis sed nō assūpsit car-
nē mediāte aia q̄si aia prio substētata.&aia deinde substētet carnē sicut dr̄ de hūa-
nitate & paneitate.sed ideo qa nō assūpsit carnē nisi i ordie ad naturā hūanā cuius
ē ps p aiam sibi unitā.Rursus p pte falsa arguit̄ ꝙ cōueniētius sit ponere ēt de fa- Rursus
cto corp⁹ xp̄i esse i altari p hypostatizationē paneitatis in supposito xp̄i dei q̄ p cō ꝑ parte
uersionē.Quia si illud reputat̄ incōueniēs ē qa ē cōtra determinata ab ecclesia sed falsa ar-
ꝓbat̄ ꝙ hoc nō est.Nā si in aliquo uideret̄ ista positio esse cōtra determiata ab ec guitur.
clesia hoc maxie uideret̄ in duob⁹ ꝙ uidelicet panis remaneat & ꝙ accidētia non Primo
sint.ibi sine subiecto sed neutrū dicit ista positio.Concedit eni ꝙ panis nō remanet
quia suppositū panis non remanet.& potest etiā dicere ꝙ accidētia sūt ibi sine sub
iecto.Accidēs eni depēdet a subā q̄tū ad existentiā tm̄ saltē scd'm cōem uiā nō se-
cundū essentiā.Quare licet remaneat essentia panis cū tñ desinat ibi esse subsistē- Quomo
tia panis p quā subsistebāt accidētia.relinquit̄ ꝙ accidētia p se subsistāt nisi pona- accidens
mus ea migrare de subiecto in subiectū.Secūdo arguit̄ qa hæc positio sit conueni a substan
entior qa plures difficultates tollunt̄ p hāc positionē.Solū eni difficultas de unio- tia depen
ne ē hic.pauciora āt sunt ponēda i articulis fidei nisi fides cogat & assūptio ē spālis deat.
articul⁹ ergo non oportet multiplicare miracula & credibilia supra rōem nostrā si Secundo
ne euidēti & cogēte necessitate.Tertio qa p istū modū meli⁹ saluat̄ apparētia qa
apparet in hoc sacro esse panis & uinū qd' saluat assūptio & non cōuersio. uidem⁹ Tertio
eni aliquē nutriri ex hostiis sicut ex uero pane & putrefieri hostias.& eis deniꝗ oia
accidere q̄ accidūt substātie panis.Quare si ista oia pñt saluari cū hoc nō ueraciter
corp⁹ xp̄i sit i altari & qd' ille panis q ut dicit Berēgari⁹ fidelīū dētib⁹ atterat̄ sic
neꝗ corp⁹ xp̄i meli⁹ est isti modo adhærere q̄ mō de conuersione p quē ista nō sal

Quarto uant̃ sine multiplicatione miraculorum. Quarto q̄a dicit Paulus prio cor. x. Panis
Quinto quē frangimus nōne pticipatio corporis dñi est. Quinto quia ibi est xp̄us sacramē taliter ubi est uirtute sacramenti directe. sed directius fit xp̄us in altari p assumptionem q̄ p cōuersionem: quia forma huius sacramēti quæ efficit significādo directi9 efficit illud qd̄ magis pprie significat. & hoc est unio p assumptionem qua cōicant̃ idiomata ita ut hoc sit illud qd̄ sonant uerba formalia hoc est corpus meū. non aūt unio cōuersionis, q̄a p illā panis nō est xp̄us nec econuerso, sed panis fit xp̄us uel cō
Sexto uerti̇t̃ in xp̄m. Sexto quia ille modus de cōuersione est intricatus & multas habet difficultates, hic aūt est clarus & expeditus. Assumptionem. n. credimus iam p aliū articulū, quæcunq; aūt sunt idē supposito limitata ubicūq; est unum ibi est reliquū sicut ubicūq; est musica fortis ibi est eius albedo. Dico autem limitata q̄a si unum eēt limitatum & aliud illimitatū ubi eēt limitatū ibi eēt illimitatū nō tñ ecōuerso. Sed pane assumpto corpus xp̄i humanū & corpus panis eēt unū supposito & utrū q; eēt limitatum. ergo cū in altari eēt panis assumptus ibi eēt per cōsequens corp9 xp̄i, Itē mediū est ppinquius q̄ extremum, Sed si xp̄us assumeret panē uel paneitatem hoc facere mediante sua corporeitate, quia indignius assumptibile est mediāte digniori secundum cōgruitatem assumptionis. igit̃ cū suppositum xp̄i assumens eēt in altari cū pane assumpto multo magis ibi eēt corpus xp̄i qd̄ eēt mediū assumptō
Vltimo nis. Vltimo uidet̃ q nihilominus possint saluari auctoritates sanctorum de cōuersione tenendo assumptionem, cum enim eē differat ab eēntia unum pōt assumi alio nō assumpto, unde non sic est uerbum incarnatum sicut in paneatū q̄a in illa assumptione præuenta fuit eēntia assumpta anteq̄ haberet eē, Vnde nūq̄ habuit eē aliud ab eē diuino sibi cōicato pp q fuit assumptio siue cōuersione aliqua assumpti i assumens & ecōuerso. Vnde ecclesia dicit nō cōuersione diuinitatis in carnē nec supple econuerso, sed assumptiōe humanitatis in deū Panis præexistens habet eē & eēntiā & assumptio ad humanitatē suppositi consumit ipm subsistere non p annihilatōe; sed p assumptionem eēntiæ substantialis perficit̃ hoc mysteriū, & sic omnes auctoritates de transubstātiatione loquētes & cōuersione pñt referri ad eē & non ad eēntiam & auctoritates dicentes q post cōsecrationē non manet panis sed fuit. ue9 ē secundū eē, q̄a remanet solū secundum eēntiā, Ex q̄bus uī q ita ueraciter pōt esse sacramētaliter in altari corpus xp̄i sine conuersione p assumptionem paneitatis sicut mō ponitur communiter per conuersionem, immo i istorum trium terminorum assū
Assūptio ptio, conuersio, annihilatio. non potest intelligi bona distinctio nisi præsupponendo modum opinionis istius dicendo q̄ illud assumitur q ante aliquod ab ipso præhabitum esse suppositabile ad nouum suppositi esse assumitur illud annihilatur quod simpliciter desinit esse. ita q sua reproductio esset creatio & impertinens
Annihilatio. est omnino ad hoc siue ponatur q ei aliquid succedat siue nihil succedat quia hoc a re quæ desinit esse est omnino extrinsecum. illud uero conuertitur quod remanens secundum essentiam amisso proprio eē suppositi transit ad eē alterius suppo
Cōuersio siti, & uere fit illud suppositum. & hæc est uera ratio conuersionis in qua duo in
Rō conuersionis telliguntur in conuerso qd̄. s. remaneat per eēntiam, & per hoc differt ab annihilato & fiat aliud per rationem suppositi per quod differt a non conuerso. & dum fit aliud rationem pprii suppositi dimittat & per hoc differt ab assumpto. Tenēdo añt cōem modum conuersionis non conuertitur panis sed annihilatur. & qui uolunt

saluare q sit cõuersio ita q nõ annihilatio uidet poti⁹ uerbis q̃ re satisfacere. Vñ & multi de illa uia cõcesserũt q sit annihilatio &c. Ad oppositũ ꝓ parte uera arguitur q opinio ponẽs sacrm eucharistiæ de facto cõfici p assumptionẽ paneitatis sit incõueniẽs & irrationabilis. Prio ãt arguit sic Durãdus q ridiculũ est q omĩ die as sumat una natura imo multæ a supposito diuino & omni die deponant, qd' esset si substãtia panis in hoc sacro de nouo assumeret, q a quot sunt cõsecratiões tot assumerent. & quot fiũt assumptiones sacri tot deponerent. Sed hæc forte ridiculositas nõ demõstrat falsitatẽ suppositi. Secũdo arguit quia uidet impossibile q talis assumptio fiat mediãte aliquo creato sicut ponit prædicta opinio q a illud medium uel se habet in ratione efficiẽtis talẽ assumptionẽ uel in ratione terminãtis sed nihil creatũ potest se habere ad assumptionẽ aliquo istoꝝ modoꝝ ergo &c. Minor ꝓbatur q eñi nihil creatũ possit esse cã efficiẽs talis assumptionis patet q a talis assumptio fit p hoc q res amittit suũ ꝓpriũ & naturalẽ modũ essendi & alienũ induit. quod nõ uidet posse facere nisi auctor naturæ q solus naturas coꝝ instituit. sic solus eas mutare posse uidet. Hoc argumentũ Durãdi forte oñdit q illud creatum nõ põt esse cã efficiẽs principalis p idẽ uidet q nihil creatũ põt termire talẽ assũptionẽ quia nõ põt tribui alicui naturæ quod est supra naturã & totũ cursum naturæ. hoc ãt est substẽtificare aliã naturã quæ nata est in se subsistere. & hæc forte erronea opinio supra posita crederet se euitare p quædã supradicta. Nõ eñi de facili semp falsum de sua falsitate p euidẽtes ratiões conuincit, ita ẽ debile lumẽ nostri intellect⁹ utpote eius q ultim⁹ est in natura intellectuali. Præterea arguit sic Durãdus quicqd sit de positione talis assũptionis oĩno tñ incõueniẽs est q fiat mediãte corpe pte. Nunq̃ eñi corpus ut accipit ut pars humanæ naturæ ponẽdo unã formã tm̃ in hoie, cũ non potest noiare solã materiã. sed necessario noiet compositũ ex materia & forma dãte esse corporeũ. necesse ẽ ut corp⁹ humanũ dicat realiter totũ & non ptem. licet secundũ rationẽ possit noiare ptem eo q aĩa dat oẽs pfectiones quas dãt formæ inferiores. Et ideo si consideret cõpositũ ex materia & forma quæ est aĩa ꝓut dat esse corporeũ tm̃ & compet ad idẽ compositũ ꝓut p aĩam habet nõ solũ esse corporeũ sed sensum & uitã & rationẽ. sic corp⁹ primo modo sumit ut ps & secũdo modo ut totũ. sed cũ hæc differẽtia sit solũ rationis non est ad ꝓpositum coꝝ cũ dicãt realẽ assumptionẽ panis fieri mediãte corpe pte. Differẽtia eñi rationis nihil facit ad differentiã realis assumptionis. Quicqd aut sit de efficacia istius rationis contra ponentes unã formã. Patet q contra non tenentes unã formã nõ procedit. Itẽ arguit sic. Deficit hæc positio in hoc q ponit q p talẽ assumptionem corpus christi sumptũ de uirgine sit in hoc sacro p cõicationẽ ydiomatũ q a unũ ꝑdicat de altero, quia qua rõne corp⁹ christi esset in sacro altaris p assumptionem substãtiæ panis, eadẽ ratiõe sanguis esset ĩ hoc sacro p assũptionẽ substantiã uini. sed hoc nõ ẽ ueꝝ ut ꝓbabit ergo &c. Assumptũ ꝓbat quia si sanguis xp̄i esset in hoc sacro p assũptionẽ substãtiæ uini sicut ponit de corpe xp̄i per assũptionẽ substãtiæ panis, tũc oporteret q sicut panis assumit mediãte corpore qd' pertinet ad unitatẽ suppositi assumẽtis sic uinũ assumeret mediãte sanguie pertinẽte ad unitatem suppositi assumẽtis. mõ cõstat q sanguis xp̄i nõ ptinet ad ydẽtitatẽ suppositi xp̄i. cũ sanguis nõdũ sit sub forma hũana. sed sit hũor in uia ad conuersionẽ ut fiat sub forma hũana ergo ip̄m nõ põt assumi a supposito Christi mediante sanguine

Ad oppositũ ꝓ parte uera arguitur.
Primum argumentum Durandi.
Respõsio
Secundũ
Respõsio
Tertium
Corpus.
Vt pars.
Vt totũ.
Respõsio
Quartũ.

nisi forte diceret q in qlibet cõfectione huius sacramẽti esset assumptio sanguinis xpi immediate & mediante sanguine assumptio uini, & sic omni die esset assũptio nouæ naturæ.s.sanguinis absq; omni ordine ad naturam panis assumptam qd' alii negant & mediante ista esset assumptio uini. Sed in hoc forte multi nõ solum non

Respõsio acceptarent rõem Durandi.sed nõ min9 eum rephenderent q̃ supradictam opinionem.s.de nõ assumptõe & nõ hipostatica unione sanguinis xpi effusi in cruce & exhibiti in sacro ad suppositum filii qa uf q sed'm hoc ille sanguis ñ fuisset sufficiens pcium redemptionis humani gñris.cum non esset unit9 hipostatice diuinitati. Vñ

S.Tho. sanctus Tho.vi.quolibet.q.vi.sic dicit Sanguis xpi in passione effusus humanum gñs sanctificauit secũdum illud hebræoꝝ ultimo. Iesus ut sanctificaret per sanguinẽ suũ populũ extra portam passus est.humanitas ẽt xpi uirtutẽ salutiferam ha-

Damascenus buit ex uirtute uerbi sibi uniti,ut dicit Dama.iii.li.unde manifestũ est q sanguis in passione effusus q maxime fuit salus fuit diuinitati unitus.& ideo oportuit q in re-

Aliud Durãdi argumentum. surrectione iungeret aliis humanitatis partib9 &c,hæc ille. Seqtur Durandus contra pdictam positionem qa corpus xpi ẽ in altari uel in sacro altaris per ueram existentiam suæ naturæ.& non ,ppter solam cõicationem idiomatum.sicut ponit hæc opinio qd' patet qa hoc semper refert idem nũero qd' pcessit. Sed xpus instituendo hoc sacrm̃ dixit hæc uerba Lucæ.xxii. Hoc est corpus meũ qd' ,p uobis tradet &c. Et hic calix in meo sanguine qui ,p uobis effundet,ergo illud idẽ corpus nũero qd' postea fuit traditum appstolis in sacro ad edẽdũ sed corpus qd' fuit traditum ad crucifigendun non fuit de natura panis sed fuit corpus pertinens ad natutam humanitatis,ergo corp9 traditũ apostolis in sacro altaris fuit uere natura humanitatis, & pari ratione in sacro nro est corpus xpi pertinens ad eius humanitatem & non est ibi solum per comunicationẽ idiomatũ ex assumptione paneitatis, Q d' si qs dicat q re-

Remotio obiectõis latiuum refert idẽ sed'm suppositũ naturã.& sic potest uere dici demonstrato pane assumpto hoc est corpus meum q pro uobis tradet qa idẽ est suppositum hñs paneitatẽ assumptam & corporeitatem postea traditam,& sic idẽ suppositũ fuit pri9 demonstratum & deinde traditum,licet fm aliam & aliã naturã nõ ualet. Quia cũ dr hoc est corpus meũ.corpus nõ põt ibi teneri p supposito hñte corporeitatẽ sed potius pro natura habita ut notat ,pnomen possessiuũ cui additur cũ dr corp9 meũ

Respõsio hoc ẽ q hẽo. Sed forte hoc haberet maiorẽ efficaciã apud grãmaticos q̃ apud theo-

Aliud Durãdi argumentum. logos. Vlterius arguit sic q dicta assumptio non sufficit ad hoc q corpus xpi sit altari neq; realiter neq; sedm cõicationem idiomatum non qdẽ realiter qa assumptio duaꝝ naturarum ab uno supposito nõ sufficit ad hoc q ubi est una natura,qa suppositũ filii a principio assumpsisset humanitatẽ Petri in Roma & Pauli in Iudæa, non pp hoc ubi esset Petrus ibi esset Paulus & econuerso nisi quo ad suppositum qd de utroq; prædicat & de quo utrunq; pdicat cõcretiue. Similiter dato q suppositum filii assumpserit humanitatem & paneitatem , non oportet q ubi est natura panis ibi sit natura humanitatis . neq; ratione suppositi posset dici q ubi panis est ibi est corpus christi propter cõicationem idiomatũ quia secundum illam opiniõeꝫ nomen suppositi non recipit prædicationem panis assumpti nec corporis partes . Non.n.uerum est dicere secundum istos q filius dei sit panis uel corp9 qd est pars ergo ratione cõis suppositi non potest unum de altero prædicari ut sic dicatur unũ esse alterum uel unum esse ubi est alteꝝ nec est simile de dente æthiopis & eius al

bedine quia albũ dicit̃ dens & dens dicit̃ albus.& ubi est unũ ẽ alterũ quia hoc ẽ p hoc ꝙ sunt unũ subiecto:& p consequẽs indistincta subiecto & loco. non sic aũt potest dici de corpe hũano & paneitate assũpta & quicqd sit de hoc argumẽto hoc est uerũ ꝙ sicut non sequit̃ de necessitate sequit̃ tamẽ de possibili &c. Petr9 autẽ Respõsio de palude sic arguit.aut assumeret substantiã panis cũ accidẽtibus aut sine non si Argumẽ ne qa hoc ẽ ipossibile qa qđ non ẽ p se factibile nec substẽtabile quacũꝙ uirtute tũ primũ ut relatio uel aliquid hmõi non ẽ p se assumptibile. Substãtia ãt corpalis sine q̃tita Petri de te fieri non potest,quia ẽ suus termin9 & ꝓpria passio magis quãtitas siue figura. palude hoc autẽ multi negarẽt. Si ãt cũ accidẽtibus tũc non esset in altari sacramentaliter sed loqualiter p quãtitatẽ cũ substãtia assumpta in altare.nec inde mota sicut loca liter fuit in utero p quãtitatem cũ humanitate ibi assumpta. Et forte hoc conclu- Respõsio dit ꝙ non eo modo sacramẽtaliter quo dicũt Thomistæ p conuersionẽ qui dicunt ꝙ non ẽ ibi p suã quãtitatẽ sed per quãtitatẽ panis quã si assumat cũ pane iã uide bitur ꝙ sit ibi per quãtitatẽ quæ sit sua.Mod9 ãt Thomistarũ a multis non tenet̃. Scđo arguit Petr9 ꝙ non potest intelligi de corpe quod ẽ genus,sed solũ de corpo Secundũ re quod ẽ pars quia gen9 non p̃dicat̃ possessiue de suo inferiori,sicut pars de toto. Cũ eni dico humanitas mea & man9 mea.non ãt aial meũ nec homo meus de me ipso Hoc ãt apparet de consecratione sanguinis q̃ dicit̃ hic est calix sanguinis mei. sanguis ãt non ẽ æquiuocũ ad genus & ad partẽ sicut corpus sed tantũ sumit̃ pro parte.Dato ergo ꝙ corpus ꝙ ẽ christus p assumptionẽ esset ex ui sacramẽti in alta ri non tñ corpus christi quod ẽ pars nisi tm̃ ex naturali concomitãtia quia p assum ptionẽ non fieret unio in naturis sed in persona tantũ. Vnde per illã assumptionẽ Respõsio fieret ꝙ panis esset corpus ꝙ ẽ Christus non autẽ corpus christi sicut nec modo di uinitas ẽ humanitas & de hoc satis dictum est supra scilicet de corpore parte & de corpore qđ est genus. Tertio arguit,quia sicut corpus hois assumptũ non debuit Tertium corrũpi nec putrefieri,nec in substãtia nec in quãtitate.sic nec deberet corrũpi pa nis si assumeret̃.Forte ãt hæc similitudo non currit de necessitate. Ad argumẽta ꝓ Respõsio pte opposita r̃ndet̃ ad auctoritatẽ Damasceni dr̃ ꝙ sicut constat ꝙ aq̃ baptismatis R̃nsio ad nõ assumit̃ in unitate suppositi diuini,nec gratia sanctispũs unitur ei ita ut faciant argumen unũ suppositũ similiter panis & uinũ nõ assumunt̃ ad diuinũ suppositũ nec eis cõ ta ꝓ par iungit̃ diuinitas in unitate suppositi.sed sicut aq̃ ibi assumit̃ ut materia sacramẽti te oppsi- ꝑmanẽs:sic panis & uinũ ut materia transiẽs,quia materia sacramẽti cõuertitur in ta. corp9 xp̃i,& p cõsequẽs dicit̃ aliquo mõ uniri diuinitati nõ p assumptionẽ manẽte Ad pri- natura panis aut pani sed p transsubstãtiationẽ in humanitatẽ prius assumptam. mum. patet hoc ex sequẽtibus ubi dicit̃ sic queadmodũ naturaliter per comestionem pa nis & uinũ & aqua per potũ in corpus & sanguinẽ comedentis & bibẽtis transmu tantur,⁊ nõ fit aliud corpus q̃ prius ita & ꝓpositionis panis & uinũ & aqua p mu tationẽ & aduentũ spũsancti supernaturaliter transit in corpus domini & sangui- nem & ideo nõ sunt duo sed unũ & idẽ.Ex quibus uidet̃ ꝙ non est intẽtio Dama- sceni per substantiã panis & uinũ ramaneãt & assumantur a diuino supposito sed transeunt in corpus & sanguinẽ Christi & sic uniuntur diuinitati.Instant autem il Instantia li quærentes qũo unitur quod annihilatur.i. uere in se desinit esse & instant de illa similitudine carbonis in qua dicitur ꝙ sicut carbo lignũ simplex non est sed unitũ igni ita panis cõionis nõ est simplex panis sed unitus diuinitati. Et dicitur ꝙ car- Solutio.

bo & ignis non sunt supposito idem unũ tñ cũ sua corruptione transit i aliud sic panis cõionis non est cum diuinitate unum supposito, sed sua desitione transit in corpus xpi qđ est unitum diuinitati. Sed contra quia tunc panis cõionis assimilaretur igni in quem uidelicet transiuit carbo p sui corruptionẽ & nõ ipi carboni in quo cũ ipius naturæ ligneæ saluatione simul inuenit natura ignis. Quære responsionẽ & forte est hæc q̄ similitudo nõ currit quo ad oia & forte fuisset melius q̄ Damascenus nõ posuisset illã similitudinẽ, & cũ dicit idẽ Dam. q̄ deus cõiugauit diuinitatẽ pani. Dicendũ est q̄ nõ per assumptionẽ licet sicut cibus cõiungit cibato qa couertit in ipm. Accipiat aũt inter hanc cõuersionẽ & illã illa similitudo quæ ibi põt cadere. S. Thomas in.iiii.li.xi.di.q.i.dicit q̄ uerbũ Dama. intelligendum est q̄tum ad species quibus corpus xp̄i diuinitati unitũ mõ ineffabili cõiungit hæc ille. & postq̄ modus iste ẽ ineffabilis nõ oportet ulterius quærere de ipõ. In tertia aũt pte sũmæ q.lxxv. dicit deus cõiugauit diuinitatẽ suam.i. diuinã uirtutẽ pani & uino non ut remaneant in hoc sacso sed ut inde faciant corpus & sanguinẽ suum. Ad auctoritatẽ apostoli dr̃ q̄ illa loquutio est figuratiua tam ex parte subiecti q̄ ex parte prædicati Nã panis ex parte subiecti supponit p sacso sensibili.s. speciebus panis, Corpus aũt xp̄i ẽt sumit figuratiue. Vnde scd'm glosam. per illam locutionem non dat intelligi q̄ substantia panis aut species panis sit uere & realiter xp̄us aut corpus xpi, nec q̄ corpus xp̄i prædicet in recto de substantia panis aut de specie panis, sed est sensus panis quẽ frangimus in sacso.i. participatio panis fracti in altari, participatio corporis diuini est.i. facit nos unum esse cum xp̄o. Meminerint aũt magistri q mea dãnabant, & si uerba Damasceni & Pauli in ista materia acciperentur ut prima facie & superficialiter sonare uidentur, multis possent facere sensum in fide erroneum. Cũ aũt dr̃ q̄ ad hãc positiõẽ de assũptõe miores sequũt difficultates. Dicẽdũ q̄ i his q̄ sũt fidei, nõ semp eligẽdũ illud ad quod pauciores sequũtur difficultates. sed id qđ est magis cõsonum traditionibus apostolicis & dogmati ecclesiastico etiam si plures difficultates occurrant. Oportet enim intellectum captiuare in obsequium fidei, & traditionibus patrum obedienti se humilitate committere, ut bene & religiosissime dicit etiam Plato in Thimæo. Item dicet aliquis q̄ licet illa assumptio magis saluaret apparentiam ad sensum, tamen cõuersio magis saluat apparentiam ad intellectum.i. uerba euangelii quæ melius est saluare quia non possunt mentiri sicut sensus possunt decipi. Sed cõtra arguitur adhuc p parte opposita. Quia si hoc non sit per assumptionem, ita q̄ includatur in articulo incarnationis. eadem.n. esset credulitas, oportuit de ista conuersione eẽ specialem articulum q tamen nõ est i symbolo. Dicũt qdam sicut Petrus de palude q̄ articulus de eucharistia forte est specialis sub illo uerbo sanctorum cõionem &c. Sanctus Tho. i secũda secũdæ dicit q̄ i sacso eucharistiæ duo pñt considerari unũ.s. quod est sacrm̃ & hoc habet eandẽ rationem cum aliis effectibus gratiæ sanctificantis. Aliud est q̄ miraculose ibi corpus xp̄i continetur, & sic concluditur sub articulo de omnipotentia: sicut & omnia alia miracula quæ omnipotentiæ attribuuntur. In.iii. autem sniarum dicit q̄ fides de corpore christi & de omnibus sacramentis & clauibus & omnibus huiusmodi includitur in articulo qui est de effectu gratie qui est sanctam ecclesiã catholicam &c. Ad confessionẽ Berengarii dicendum est sicut dicit ibi glo. q̄ nisi sane intelligas uerba Berengarii in maiorem incides errorem quam ipse habuit. Dicit etiam

Margin notes: Contra — Responsio — Solutio obiectõis — S. Tho. — Ad aucto ritatem apostoli. — Glo. — Ad aliud prima. solutio — Plato — Secunda — Iterũ arguitur p pte oppo sita. — Primum — Responsio — Petrus de palude. — S. Tho. — Ad cõfessionẽ Berengarii — Glosa.

go Petrus de palude ꝙ cũ dicitˀ corpus xp̃i frangitˀ exponendũ est.i.manet sub speciebus quæ franguntˀ q̃diu remanet in quãtacũq; pte. Subdit ãt Petrus hæc uerba Sic ergo dico ꝙ deus posset assumere panẽ & uinũ sicut posset cõuertere & ꝙ posset uerba instituere ad quoꝝ prolationẽ sequeretˀ assumptio, sicut nũc ad horũ ꝓlationẽ sequitˀ cõuersio, nõ tñ dedit hãc uirtutẽ istis uerbis nec posset saluari sẽsus modernoꝝ si fieret assumptio & nõ cõuersio hæc ille. Quæ uerba efficacissima sũt pro ueritate cõclusionis meæ quæ tota est de possibili nõ de sic esse &c. Ad id qđ quotienscũq; sunt duo idẽ supposito limitata ubicũq; est unũ ibi est reliquũ. Dicitˀ ꝙ ratio tenet solũ in his quæ sunt in loco per accidẽs. Secus ãt ẽ de his quæ sunt in loco ꝑ se, Cũ autẽ dicitˀ ꝙ ista uidelicet panis est corpus christi, corpus Christi ẽ panis, non possunt uerificari nisi panis maneret, dicendũ ꝙ exponendũ est, id ẽ ubi erat panis ibi sit corpus christi, Et hæc sufficiat disputasse de hac quæstione. ex quibus omnibus illa teneo quæ sunt cõsona supra explicate declarationi conclusionis meæ. Quæ autẽ dissona censeo abiiciẽda & reprobanda.

Petro de palude Nota.

Ad aliud

Ad ultimum.

QVAESTIO SEPTIMA DE SALVTE ORIGENIS.

Ationabilius est credere Origenẽ esse saluũ q̃ credere ipm̃ esse damnatum.

Dixerunt isti magistri ꝙ hæc cõclusio est temeraria & reprehendẽda & hæresim sapiẽs: & cõtra determinationẽ uniuersalis ecclesiæ. ego ãt ut de eis modesti⁹ loquar uolo ostẽdere suũ iudiciũ nõ esse rectũ, & ꝙ hæc cõclusio nõ est cõtra determinationẽ ecclesiæ, & ꝙ plus ẽ ꝙ q̃ñ ẽt quæcũq; ipsi cõtra me afferũt essent uera adhuc nõ põt dici ꝙ hæc cõclusio sit hæretica uel hæresim sapiat, Erũt ãt ꝑ pleniori h⁹ materiæ declaratiõe: septẽ articuli. In prĩo uidebitˀ an Origenes unq̃ hæreticã aliquã de reb⁹ fidei opinionẽ scripserit & crediderit. In scđo dato ꝙ scripserit an dogmaticẽ uel adhæsiue uel inq̃sitiue tm̃ scripserit. In tertio dato ꝙ adhæsiue an taliter adhæsiue ꝙ illa scribẽdo mortaliter peccauerit & hæreticus dici possit. In.iiii. dato ꝙ scripserit & taliter scripserit ꝙ scribẽdo errauerit, an ꝓ talib⁹ unq̃ pœnituerit. In.v. dato ꝙ de ei⁹ nec pnĩa nec ĩ pœnitẽtia cõstet. an sit rõnabili⁹ ipm̃ credere eẽ dãnatũ an saluũ. In.vi. q̃d ex dictis decretoꝝ iudicãdũ sit ecclesiã determiasse de Origene. In.vii. q̃tũ obliget ĩ ista materia credulitatẽ nr̃am determiatio ecclesiæ, In materia primi articuli amara fuit iter Ruffinũ & Hieronymi cõtẽtio. q̃bus (ut dicit Aug. q ortã inter eos dissensionẽ deplorat) dederat deus ut cõiunctissimi & familiarissimi mella scripturaꝝ sanctaꝝ pariter lamberẽt. opinatˀ Ruffinus hæretica dogmata quæ in libris Origenis inueniuntˀ ab hæreticis falso fuisse inserta qui illius deprauauerunt libros & ex origenis mente nõ esse. Hieronymus contra sentit, Sed uideamus quid utraq; opinio habet probabilitatis & apparebit forte ꝙ salua fide & plenaria satisfactione eorũ omniũ, quæ de necessitate salutis tenemur credere adhuc libere & ꝓbabiliter põt credi ꝙ principales ille hæreses ex q̃bus peccatũ conuincitˀ Origenis & cõsequẽter dãnatio nõ fuerint ex origenis mẽte sed ei falso a ꝑfidis hæreticis illi⁹ libros deprauãtib⁹ ĩposita. Est autẽ ꝓ hac pte primo auctoritas Pãphili martyris cui⁹ liber fertˀ in defensionẽ origenis in quo gloriosissimus martyr ex uerbis ipsi⁹ origenis ex ei⁹ libris ibi recitatis ostẽdit ipsum catholice sensisse in his in quibus hæreticus accusatur. Hierony-

Septẽ articu. q̃uo in declaratiõe cõclusionis procedẽdum sit.

Pro prio articulo.

Ruffin⁹ Hieroni. Augusti.

De cõtrouersia hic ro. & rufini super primo articu,

Pamphi. martyr.

Hieroni.

mus aũt hunc librum negãs eẽ Pãphili ĩ apologia ſua ad Occeanum & Pãmachiũ rñſiua ſic inqt. Si ab inimicis Origenis libros eius dicitis eſſe uiolatos ut infamare tur, quare mihi nõ liceat dicere de amicis eius & ſectatoribus cõpoſitũ eſſe ſub no mine Pamphili uolumen. quod illũ teſtimonio martiris ab infamia uendicaret. Ex quibus uerbis uĩ quaſi ſatis notari poſſe ꝙ Hiero. utrũq; ponat ꝓbabile ĩnuens ſi cut cõuinci nõ poteſt Ruffinus ꝙ illi libri non fuerit corrupti, ita nec ipẽ poteſt cõ uinci ꝙ ille liber ſit Pamphili, & ĩfra ſubdit Hiero. & ipm nomẽ apologetici oñdit excuſationem. Non. n. defendiĩ niſi qđ in crimine eſt. Sed diceret forte qs ergo & cum hunc ipm tractatum in quo hæc ſcribit Hiero. apologiæ titulo notet ĩ quo de fendit ſe ꝙ Origenis doctrinam nõ dogma ſit ſequtus pariter ſe oñdit reum eẽ cri minis poſtq̃ nõ defendiĩ niſi qđ eſt ĩ crimĩe, & ſic nemo iuſte poterit excuſari ſi ex cuſatio ſemp iuſtã præſuppouit accuſationem, Sed uideamus tuuc qbus coniectu ris moueaĩ Hiero. ad credẽdum librum non eſſe Pamphili. Primũ qđ mouet Hie. eſt ꝙ eadem leguntur ĩ pᵒ li. Euſebii illorum ſex quæ ſcripſit pro Origene Scd'm eſt ꝙ ipſe Euſebius eſt ꝙ ipẽ ſcribens uitã Pamphili dixit ipſum nihil ꝓprii ope ris ſcripſiſſe. Sic. n. dicit Hiero. ĩ pᵒ li. cõtra Ruffinũ ad Pamachiũ & Marcellu;

Hiero.

Sex libros Euſebius cæſarienſis epiſcopus Arianæ quondã ſignifer factõnis ꝓ Ori gene ſcripſit altiſſimum & elaboratum opus: & multis teſtimoniis approbauit Ori genẽ iuxta ſe catholicum. i. iuxta nos Arianum eẽ, horum tu primum librum uertis ſub noĩe martyris & ĩfra. Si iſte Pãphili liber ẽ de ſex libris qs erit prius Euſebii & infra. Itẽ Euſe. amator & præco & cõturbernalis Pãphili tres libros ſcripſit elegan tiſſimos uitã Pãphili cõtinentes in quoꝝ tertio ſic dicit de Pãphilo, & ipſe qdẽ pro prii opis nihil oĩo ſcripſit, exceptis epiſtolis qs ad amicos forte mittebat. In tantum ſe humanitate deiecerat defenſor Origenis & laudator Pamphili dicit Pãphilũ ni hil oĩo nec ꝓprii qcq̃ condidiſſe ſermonis, & hoc dixit iam Pamphilo martyrio co ronato ne habeas ſuffugiũ poſt Editos ab Euſebio libros hoc Pamphilũ ſcripſiſſe & infra. Quid facient epiſtolæ Theophili epĩ, quid Papæ Anaſtaſii in toto orbe hæ reticũ ꝓſequẽtes. Cũ liber tuus ſub noĩe Pãphili iditus pugnet cõtra piſtolas eorũ & in ſcdo libro ſic ſcribit Hiero. Cũ ante ãnos ferme decem, Dexter amicus meꝰ q præfecturam adminiſtrauit prætorii me rogaſſet ut auctoꝝ noſtræ religionis ei in dicent texerẽ iter cæteros tractatores poſui, & hunc librũ a Pãp hilo editum ita pu tans eſſe ut a te & tuis diſcipulis fuerat diuulgatũ. Sed cũ ipſe dicat Euſebius Pã philum nihil ſcripſiſſe exceptis epiſtolis &c. Et primus liber ſex uoluminũ Euſebii eadẽ & hiſdẽ uerbis cõtineat quæ ſub noĩe Pamphili a te ficta ſunt, ꝑſpicuũ eſt te, iccirco librũ hunc diſſeminare uoluiſſe ut ſub ꝑſona martyris hæreſim produceres Cũ & de ipo quem Pamphili ſimulas multa puerteris & aliter in græco & aliter in latino ſit. In apologia aũt ad Occeanũ & Pamachiũ reſponſiua ĩ qua oſtendit ſe do ctrinã Origenis & nõ dogma ſectatũ ſic inqt de eodẽ li. Pãphili loquẽs uĩ uel Di dimi uel cuiuſlibet alterius fuiſſe opuſculũ. Si concedamus ex ſuperfluo ut Pãphi li ſit. ſed nec dũ martyris, añ. n. ſcripſit q̃ martyriũ ꝑpetrauit. Et qũo inqes marty rio dignus fuit. ſ. ut martyrio deleret errorẽ. hæc Hiero. ad uerbũ diuerſis ĩ locis ꝓ ut allegatũ eſt de iſto libro Pamphili. Ruffinus autem cõprobãs librum Pamphili martyris eſſe & ad Origenis facere defenſionem in ſecũdo libro inuectiuo contra Hieronymũ poſtq̃ dixit ſic de quolibet ope faciliter dici poſſe ꝙ eius non ſit aucto

Euſebius cæſarieñſis epiſcopꝰ

Theophilus epus

Papa anaſtaſius.

Ruffinꝰ

ris cui ascribit̃ sic deinde inqt, Sed ponam⁹ ꝙ nõ sit martyris libellus iste sed cuiuscũq; unius de ecclesia. nunqd suis uerbis usus ẽ quisqs ille est scriptor ut meritis cedendũ uideat̃ auctoris de ipsis Origenis uoluminib⁹ ponit exẽpla. Et qd de singulis sentiat nõ suis defensoriis uerbis, sed eius ipsi⁹ qui accusabit̃ ostẽdit. & ideo superflua ẽ de auctore questio ubi defensio talis ẽ quæ assertore nõ egeat, hæc Ruffinus. Ad ea ãt quæ dicit Hiero. rñderet forte aliqs sic ꝓ Ruffino. primo cum dicit Eusebiũ sex libros scripsisse in qbus Origenẽ ꝓbat Arianũ & hoꝶ primũ conuersum a Ruffino sub noĩe Pãphili quõ hoc põt stare ꝙ liber Pãphili sit primus Eusebii cũ diuersa oĩo & pugnãtia intẽdant̃ in illis libris. Nã Eusebius ꝑ teo Hieronyme suis libris conat̃ ꝓbare Origenẽ esse Arianũ. In libro ãt Pãphili nihil aliud agitur q̃ ut probet̃ Origenẽ Arianũ nõ fuisse. Sed quæcũq; hæresim Arii cõfirmãtia in eius libris inueniunt̃ ab ipsis Arianis qualis & Eusebius fuit. & multi alii fuisse inserta. Diuersus ergo oĩno sit liber iste ab illo necesse est qui diuersam penitus imo cõtrariã agit cãm. Nec sufficit si quis dicat illa quæ ad Arianã spectabãt hæresim de libro Eusebii fuisse cõmutata. Nã & quod ꝑtinet ad alias hæreses nõ potest dicere Hieronymus Eusebiũ ostẽdisse in illis corruptos eẽ libros Origenis. Quia ipsemet in secũdo libro cõtra Ruffinũ dicit ꝙ præter id quod attinet ad filiũ & spiritũsanctũ in aliis dogmatib⁹ Euse. & Didim⁹ aptissime in Origenis sectã concedunt. Quare nõ bene potest intelligi quõ eadẽ quæ in libro Pamphili legunt̃ legi poterant in primo Eusebii nisi aliqua forte cõia de Origene & ad articulũ hui⁹ cõclusionis de quo agit̃ nõ ꝑtinentia, nec uidet̃ adeo mirandũ ut miratur Hierony. similia aliqua scripsisse Pamphilũ & Eusebiũ qui ut ipse dicit Hieronymus fuerant cõtubernales quæ potuit Eusebius uel apud Pamphilũ lecta in suis etiã libris retulisse uel ut fit quotidie similis mẽtis motu ꝑ se inuenisse & excogitasse. Et hæc de primo Eusebii. Quod ãt dicit Hiero. scribere Eusebiũ in uita Pãphili: ꝙ ꝑpter humilitatẽ ipse proprii operis nihil scripsit exceptis epistolis. Et subdit ꝙ Eusebi⁹ defensor Origenis & laudator pãphili hoc dicit. Forte rñderet Ruffin⁹ hoc nõ multũ cõtra se facere. Primo qa & ille tractatul⁹ pãphili ad epistolæ potius breuitatẽ q̃ ad iusti libri magnitudinẽ declinat. Sed'o qa illa breuis pro origene apologia nõ recte fortasse dici põt opus propriũ cũ ibi nihil dogmatizet pãphilus. imo nec quæstio ibi de re in uniuersum tractet̃ aliqua sed de ꝑticulari tantũ homine. i. de origene breuiter agatur. Fuerint libri eius corrupti nec ne quod scribere non est proprii operis aliquid cõdere. nec est ex sua humilitate dogmatiste uel auctoris nomẽ deuitante se subleuare. Tertio possibile est ꝙ & ad noticiã Eusebii iste liber non peruenerit, tum ob libri exiguitatem, tum ob auctoris quam ipse affert humilitatẽ & nihil magnũ scribentis & tenuia etiam illa & minutula quæ scripsit occultãtis potius q̃ ostentãtis. Quarto dicet Ruffinus possibile est etiã ꝙ Eusebius ut Arianæ perfidiæ defensor librũ martyris qui suã sectã Origenis testimonio priuabat nõ occultare mõ uoluerit, sed hac etiã obliqua suã testatione agere ut nõ eẽ pamphili a posteris crederet̃. Quare ꝙ Hieronymus quasi ad corroborandũ rationẽ suam dicit defensor origenis: dicit Pamphilũ nihil scripsisse &c. potius contra ipsum ẽ q̃ pro ipso Quia ex quo Eusebius Origenem nõ ut catholicũ sed ut Arianum defendebat, merito in hoc sicut dixi potuit esse suspectus. Sed quid oportet in his laborare, aut quomodo omnino potest Hieronymus ex Eusebii testimonio proba-

Primo Secũdo Terrio Quarto.

re illam ꝓ Origene Apologiam non esse Pamphili, cum ipse Eusebiꝰ in libro sexto historiæ ecclesiasticæ dicat a scō Pamphilo martyre scriptā esse Apologiā ꝓ Origene. Cū āt subdit Hiero. qd faciēt epistolæ Theophili epi, Q uid papæ Anastasii &c. Diceret forte Ruffinus nō pugnare librū Pāphili cōtra primariā illoꝝ intētionē. fuisse.n. illoꝝ oppositum hæreses illas pessimas & uenenata dogmata cuiuscūq; eēnt extirpare de mūdo, qa hoc ad fidē spectabat ad religiōis cōfirmationē & stabilimentū ecclesiæ. Origenis aūt illa eē ut credebat̃ a multis aut non eē papæ curaturos fuisse religiosissimos pōtifices, Q uinimo optabile forte illis & acceptissimum fuisse futuꝝ si certis & ualidis ꝓbari potuisset argumentis hæreticas illas opiones nō fuisse ab Origene creditas, qa ꝑ fide hoc faceret nō cōtra fidē, cōtra hæreticos, & nō ꝓ hæreticis q nō papæ tāti uiri & a catholicis tm̄ laudati testimonio initebāt̃ & errorē suū illiꝰ auctoritate defēdebāt. Q uapp pugnatuꝝ Pamphili librū cōtra illas epistolas, si i illo hæreses quas illi accusabant excusarentur. Nō autem si id totis i eo agitur uiribus ut illaꝝ assertores tam bono patrono priuētur quē si ille prosequūtur epistolæ. Certū est q̄ nō nisi ut illarum creditum opinionum hæresiarchā prosequunt̃. Ad ea autem quæ i scdo libro affert Hiero. sic fortasse responderetur. Primo cum dicit se ēt aliquando credidisse & ita scripsisse illum esse Pamphili libꝝ priusq̄ apud Eusebiū legisset Pāphilum nihil scripsisse &c. Ex hoc suo dicto forte si contra eum argumentaret̃ Ruffinus. si lectum o Hiero. Pamphili librum Pamphili esse aliquando & credidisti & scripsisti, Dic quæso quæ in eo legebas mendacia ne & hæreses aut hæresum fauores esse cognoscebas an potius uera uel uerisimilia & catholicam fidem nihil lædentia: si falsa & hæretica quo pacto adduci poteras ut crederes auctorem libri eē catholicū martyrē de cuius testimonio, & dictis nihil sinistre sine flagitio suspicari qs posset. Si uero & catholica & deniq; christiano martyre digna cur nunc ipsa damnas & cōmentitia dicis, & ad introducendas hæreses disseminata. & breuiter cur idigna martyre nunc iudicas, quæ tunc martyre digna iudicasti, cum eadē sint quæ nūc legis & quæ tunc legebas q̄si dicamus ipm auctoris titulum secludētes, ipsa quæ ibi i defensionē Origenis dicunt̃ scdm se consideremus. Si mala sunt cur tunc scti martyres eē iudicasti. si bona cur ēt nunc cuiuscūq; sint ꝓ bonis nō acceptant̃. Præterea quō potes o Hieronyme dicere ad itroducēdas hæreses me librum disseminasse, cum eo libro nihil aliud agat̃ ut supra ēt dictum est nisi ut hæretici Origenis testimonio se corroborare non possint, qđ ad euellēdā facit non ad disseminandam hæresim. Præterea non solum latinus iuenit̃ iste liber sed græcus. Ego Ruffinus latinum feci ex græco transferēdo, Græcum qs edidit si nō Pāphilus, nō ego utiq; Ruffinus scdm te q me de inscitia arguis græcaꝝ lraꝝ librum tam græce & tam facūde scribere potui ut Eusebii stilū æquaret. Si aliꝰ ꝓferat̃ ille mēdet. Hiero. q̄ Dydimi est uel alicuiꝰ alterius. Instabit Ruffinus. Q uisqs sit ille alius iam nō ego Ruffi. sed alter huius criminis reus tenebit̃. & si Dydimus ē mēdax scdm te & deceptor est Dydimus præceptor tuus o Hieronyme, quē tu & ꝓphetā uidentē & oculum hñtē sponse de cātico cāticorū & apostolicū uirū in tuis libris noīasti mēdax iquam ipse qui ipm græcum edendo falso Pamphilo adscripsit, non ego qui inuentū græcū titulo Pamphili sub eiusdē auctoris titulo, trāsferendo cōicaui latinis, nec miꝝ tibi esse debet q̄ ego Dydimo in hac re crediderim cui tu in scripturarum explanatione credidisti. Q uod autem dicit q̄ aliter in lati-

no sit aliter sit in græco.Diceret Ruffinus cur locos nō profers o Hieronyme ma-
le interpretatos an ideo ne me a culpa asserere possim,sicut & tu cū Aug. ad te scri
bat quædā de tua ex hæbreo interpretatione dānari & locos nō ponit. Dicis ideo
factū ne te possis defendere & ueritatē tuæ interpretationis cōprobare.Q uare qđ
tibi diceret Ruffinus licuit de Augustino liceat & mihi quoq; de te o Hieronyme
suspicari.hæc sunt dicta de dissensione Hieronymi & Ruffini de libro pamphili,
in qua ego sicut & in aliis omnib9 hieronymi iudiciū iudicio Ruffini semp antepo
no. Scđ'm qđ ad possibilitatē h9 affert q; Origenis libri sint
corrupti hoc ē q; hoc similiter uidem9 accidisse multis aliis libris catholicoꝝ do-
ctoꝝ.Nā Clemēs apostoloꝝ discipul9 q Romane ecclesiæ post aplos epūs & mar
tyr fuit libros edidit q appellanť recognitio.In qbus cū ex psona petri doctrina q
si uere apostolica exponať,in aliqbus ita Eunomii dogma inserit ut null9 ali9 q̄ ip
se Eunomi9 disputare credať filiū dei creatū de nihilo dicēs.Itē ī Clemētis Alexā-
drinæ ecclesiæ presbyteri uiri catholici iuenit scriptū dei filiū esse creatū,& ī Dio-
nysii Alexādrinæ urbis episcopi quattuor libris ubi cōtra Sabellū disputat ē Aria-
ni dogmatis cōprobatio.& qđ oportet apostolicos pferre uiros cū sciam9 ipsa euā
gelia & ipoꝝ apostoloꝝ dicta ab hæreticis sæpe fuisse deprauata,ut maxie ex libro
Tertulliani cōtra Marcionē cuilibet cōstare pōt.Q đ ergo illoꝝ cōtigit libris cur
nō & Origenis libris potuit cōtigisse,& oīno ī simili cā cur p oīa similis nō accep-
tať excusatio quæ ideo ēt de Origenis libris uideť magis acceptāda,q; ipsemet ui
uēs adhuc de hoc ī suis epistolis ut īfra patebit cōqueriť.corrūpi.s.& deprauari ab
hæreticis libros suos.Q đ si hoc p īpossibili hēt Hieronym9 illud afferēs q; sic qc
qđ in libris oīm repiť,ab aliis dici possit eē corruptū.& q; difficile est oīa exempla
ria posse uiciari.Nescio quo pacto ipse rńdere poterit Eunomianis cōprobātib9do
gma suū testimonio Clemētis apostoloꝝ discipuli.in qbus iueniť expsse scriptū fi-
liū dei esse creatū.Nā si ipse ad hæc recurrerit corruptos libros Clemētis ab ipsis
hæreticis ipsi9 Hieronymi uerbis hoc arguēt esse īpossibile.illa & ipsi dicētes sic.s
quicqđ reperiť in libris oīm ab aliis corruptū dici posse,& īpossibile eē oīa exēpla-
ria esse corrupta.Q uare forte cauendū est ne dū hæreticū oīno facere uolumus.
Origenē hæreticos apostolos hæreticosq; apostoloꝝ discipulos esse faciam9. Nā
cū nihil minus detestādæ & execrādæ hæreses nō minus impia dogmata in illoru3
inueniant libris q̄ in librisOrigenis nō uideo.Cur nō uel similiter accusentur uel
excuseť similiter.Hieronym9 āt de libris Clemētis & alioꝝ corruptiōe his uerbis
rńdet.& qūo inqes in libris eoꝝ uiciosa nōnulla sunt si me causas uitioꝝ nescire re
spōdero,nō statim illos hæreticos iudicabo.Fieri eni pōt ut uel simpliciter errauer-
rint uel alio sensu scripserint,uel a librariis imperitis eoꝝ paulatim scripta corrup-
ta sint,uel innocēter quædā & min9 caute loquuti sint,& quæ nō possint peruerso
rum hominū calūniā declinare.Huic autē Hieronymi rńsioni sic forte rńderet Ru
finus sic ut nō ppterea q; in eorū libris uitiosa nōnulla sunt etiā si causas uitiorum
nescias,nō statim uis illos hæreticos iudicare.Cur uisis aliqbus in Origenis libro
uiciosis qbus etiā alibi ipsum legis cōtradicentē Origenē statim hæreticū iudicas,
quæ est causa dissimilitudinis maxie cū & in Origene eā ingenii sublimitatē eū si
dei zelū tale ac tm̄ scripturaꝝ studiū & tu noueris fuisse & scripseris & prædicaue
ris, ut non īmerito in codicibus undecunq; potius q̄ in mente eius uitium fuisse

Nota

Clemens discipul9 apostolo Eunomii error.

Clemens Alexandrinæ ecclesiæ pſbyter.

Dionysi9 episcop9 Alexan.

Tertullianus contra Marcionem.

ſuſpicari poſſis. Præterea ſicut fieri potuit ſcd̃m te ut illi uel ſimpliciter errauerint
uel alio ſenſu ſcripſerint uel innocenter & minus caute loquuti ſint. Cur non fieri
potuit ſimiliter ut Origenes uel ſimpliciter errauerit, uel alio ſenſu ſcripſerit, ut cõ
Dydim⁹ tendit Dydimus, uel innocenter & minus caute loquutus ſit quædã quæ non pñt
puerſoꝝ hoíum calũniã declinare. Et ſicut a librariis impitis dicis potuiſſe illoꝝ ſcri
pta corrũpi, cur non ſimilr̃ uel ab ipitis librariis uel a pfidis hæreticis ſcripta Ori
genis potuerunt corrũpi omnino diſſimilitudinis cauſa non apparet. Refert ẽt Ruf
Hilarius finus ꝙ liber Hilarii cõfeſſoris poſt Ariminenſem ſynodum fuit falſatus ab hæreti
Ariminẽ cis. & ꝙ ob hanc cãm cũ in cõcilio epiſcopoꝝ ei quæſtio moueret̃ pferri librum de
ſis ſyno- domo ſua iuſſit q neſciente ſe in ſcriniis ſuis hæreticus tenebat̃. & dicit ꝙ cũ plat⁹
dus. fuiſſet & ab oíbus hæreticus iudicatus auctor libri Hilarius excõicatus diſceſſerit
de cõcilio. Hoc eſſe falſũ & fictũ in calũniã Hilarii dicit Hiero. nihil aliud afferens
ſed ueꝝ fuerit uec ne non bñ ſciri poteſt, nec multum ad Origenis attinet defenſio-
nem. Hoc eſt uerum ꝙ Ruffinus hoc de Hilario recitaturus hæc uerba præfat̃. Et
ne qd apte credulitati deſit res adhuc quæ ſunt memoriæ noſtræ retexam quo teſti
monii ueritas neminẽ lateat. Quare uel uerum fuit uel magna fuit Ruffini impu-
dentia in re tam recẽtis memoriæ aptũ mẽdaciũ & nouã texere fabellã. Sed ſiue ue
rũ ſit ſiue falſum non uĩ i Hilarii in calũniam uel fictum uel recitatum, quia poti⁹
illos q̇ Hilarii librum deprauauerãt q̃ ipm Hila. calumniat̃, quẽ innocẽtẽ hæreſis
fuiſſe & iniuſte excõicatũ & ſubdole deceptum atteſtat̃. Poſt hæc recitat Ruffin⁹
ꝙ Tertuliani liber cuius eſt titulus de trinitate ſub noíe Cypriani martyris Cõſtan
Tertulia. tinopoli a Macedonianæ partis hæreticis legebat̃. Hiero. dicit ꝙ nec liber eſt Ter-
Cyprian⁹ tuliani, nec dr̃ Cypriani ſed Nouatiani. neuter eorum aliud proſe affert, niſi ꝙ Hie.
dicit ꝙ auctores eloqum ſtili ꝓprietatatẽ demõſtrat. Quamq̃ & i multis ſæpe eſt
deprehendere ſimilem ſtili faciem & tenorem, Sed hæc nihil ad Origenem. Ipſe aũt
Ruffinus hoc idem oſtendit accidiſſe Hieronymo quod & libris Origenis refert. n.
Damaſus ꝙ cum a Damaſo Romanæ urbis epiſcopo ei traditæ fuiſſent eccleſiaſticæ epiſtolæ
Ro. ur- dictandæ Apollinariſtæ Athanaſii librũ ubi dñicus homo ſcriptum erat ad legẽdũ
bis epiſco acceptũ, ita corruperũt ut in libro id qd' eraſerãt rurſus ſcriberent. ſ. ut non ab illis
pus. falſatum ſed a Hiero. additum putaret̃. Et aduerte ꝙ Hiero. in hac parte Ruffino
Nota. reſpõdẽs cum dicat mihi mea ingerit̃ fabella. ueꝝ tñ fuiſſe non negat, ſed i fine ſic
dicit. fieri poteſt Ruffine ut etiam ſi a me uerum audiſti alius q huius rei ignarus ẽ
dicat a te eẽ cõpoſitum & fictum. Tertium ꝙ ueriſimile facit libros Origenis fuiſ
Nota ori ſe corruptos eſt ꝙ de hoc ipſe uiuens cõqueſtus eſt. Extat. n. i libro quarto Orige-
genis uer nis epiſtola eius ad quoſdam caros ſuos i Alexãdria, i qua cõquerit̃ his uerbis. Sed
bis nihil miꝝ mihi uĩ ſi adulteret̃ doctrina mea ab inimicis, & tali adulterio corrum-
pat̃ quali adulterio corrupta eſt epiſtola Pauli apoſtoli. Quidam enim ſub nomie
Pauli falſam epiſtolam cõſcripſerunt ut cõturbarent Theſſalonicenſes quaſi inſta-
ret dies dñi, & ſeducerẽt eos propter hanc ergo epiſtolam in ſecunda epiſtola quã
ad Theſſalonicenſes ſcribit hæc dixit. Rogamus autem uos fratres per aduentum
dñi noſtri Ieſu xpi. & noſtræ congregationis in ipſum ut non cito moueamini a ſen
ſu ueſtro, neq; terreamini neq; per ſpiritum neq; per uerbum neq; per epiſtolã tãq̃
p nos miſſam q̃ſi inſtet dies dñi. nemo uos ſeducat ullo mõ talia ergo quædã uideo
accidere nobis. Nam quidam auctoꝝ hæreſeos, cum ſub præſentia multorũ habita

De his origenis [illegible] vit [illegible] Aldi Ma nutii i pro° [illegible] liarum origenis ubi [illegible] Jo: [illegible]

fuisset disputatio nostra accipiës scripta ab his q descripserät codicë quæ uoluit ad didit.& quæ uoluit abstulit & quæ ei uisum ë pmutauit.& circüfert tanq̃ ex noie nostro insultäs & ondens ea quæ ipse conscripsit p qbus indignätes fratres q i palestina sunt miserüt ad me Athenas hoiem,qui accipet a me ipsa auctëtia exëplaria quod ne relectü quidë uel recensitü a me antea fuerat. Sed ita neglectü iacebat ut uix inueniri potuerit.misi tñ & sub deo teste loquor,qm cü couenissem illü ipsum qui adulterauerat librü,quare hoc fecisset uelut satisfaciës mihi respödit qm magis ornare uolui disputationë atq; purgare ipsam. Videte quali purgatione disputationë nosträ purgauit tali nëpe quali purgatione Marcion purgauit euangelia uel apostolü uel qualis successor eius post eü Apelles. Nä sicut illi subuerterüt scripturarü ueritatë,sic iste sublatis quæ uere dicta sunt ob nostri criminationë inseruit quæ falsa sunt. Hæc ad uerbü in Origenis epistola legunt.quod si uiuëte ipso nö dubitabät hæretici eius libros corrumpe. Quäto magis credendü ë hoc ipsos ausos fuisse post eius mortë. Conqueritʳ aüt & de alio quodä hæretico in epheso q cöferebat multa falsa tanq̃ sua.& extat etiä in alia eius epistola de suorü librorum falsitate quærimonia. Quartü quod eiusdë rei maxime fidë facit q.s.hæretica illa Origenis nö sint sed ab hæreticis inserta est,q de illis eisdë iuenitʳ alibi Origenes pie & catholice determinare. Ex quo si illa hæretica Origenis sunt sibi ipi cötradicet. Locos ät ubi catholice agit de illis plurimos est uidere in apologia Päphili. & hoc est quod dicit Ruffin⁹ q nö est curandü de noie auctoris illi⁹ libri/qm illa difensio cuiuscüq; sit p se ualida ë cü ex uerbis & dictis ppriis ipsi⁹ Origenis de ei⁹ catholico & orthodoxo dogmate fidë faciat. Et p hoc ët uidetʳ satisfieri cuidä dicto Hieronymi cötra Ruffinü. Nä cü Ruffin⁹ hoc idë diceret pie.s.& catholice de illis alibi ab Origene determinatü sic inqt cötra eü. Vbi est illa fiducia q̃ iflatis buccis creberrime psonabas te quæ in aliis libris Origenis legeras emëdasse in libris Periarchon. Et nö aliena,sed sua reddidisse suis. De täta librorum silua fruticë ac surculü pferre nö potes. Rñderet eni forte Ruffin⁹ nö oportere se de ea silua surculos pferre,de qua iä Päphil⁹ multas ptulerat integras arbores. Locos eni illos copiosissime recitat Päphilus & illo iä præsupposito hoc agit Ruffin⁹ in libello suo quë Päphili libro supaddit ut ondat unde hoc puenerit q in libris Origenis contradictoria iueniantʳ,assignatq; illä cäm de falsatiöe p hæreticos. Quintü quod & multü facit ad asserendü hoc q hæreses illæ nö sunt de mëte Origenis ë q ex testimonio multorum quib⁹ merito tenemur fidë adhibere habem⁹ Origenë in pricipalib⁹ opinionib⁹ in qbus errasse dicitʳ catholice sensisse. Duo eni sunt pricipales hæreses q̃ Origeni obiiciuntʳ. Pria ë de trinitate q male.s.de filio & pei⁹ de spüsancto senserit. Sc̃da ë de salute diaboli qd'.s.poena ei⁹ & infernale suppliciü nö sit æternum futurum sed ab eo sit aliqñ liberädus. Ex qua uidentʳ multæ alie depëdere eidë ascriptæ. Illa.s.q p salute istorum saluädorum dæmonü iterü in sublimiori elemëto sit crucifigëdus xpus.& illa q oia restituëda sunt i unü,& illa q diabol⁹ poenitere pos sit,& illa q poena dänatorum nö sit æterna. De istis ät duab⁹ hæresib⁹ q nö fuerunt ei de mëte Origenis uidentʳ esse euidëtia argumëta. Nä de trinitate nö solü Didim⁹ defensio, quo præceptore tm̃ gloriatʳ Hierony.dicit catholice sensisse Origenë.idq; ppriis in periarchon editis cömentarii s cöprobauit. Sed & Athanasius defensor niceni cöcilii libris ppriis cötra Arianos uoce clara testem fidei suæ hunc uirum uocauit,

Marcion

Apelles

Apologia Pamphi.

Duæ pricipales hæreses quæ Origeni attribuuntur.

Pro pria obicië

Didimus

Athana.

Metho. & Methodiũ legimus pœnituisse q Origenẽ damnasset.diciteq eũ tandẽ iuentum
Nota. nihil male credẽtẽ de sancta trinitate. Q uinimo ipsiusmet Origenis hẽmus dicta
de trinitate a catholica fide nihil de discrepantia.nam sup illud Pauli ad Romanos
& spũs adiuuat ifirmitatẽ nostrã expresse tenet spm̃ sanctu3 nõ esse craturã & sup
illud quí etiã ꝓprio filio nõ pepcit sed ꝓ nobis oĩbus tradidit illũ quo mõ non etiã
cum illo omnia donauit hæc Origenes exponens dicit.Nihil enim est neq uisibi-
lis neq inuisibilis creaturæ qđ filio possit adequari,nullo enim pacto creatori suo
potest creatura conferri.& si creator ipse donatus est nobis qũo non cũ ipso nobis
oĩs creatura donabitur,& infra sup illud Pauli q est super oĩa deus benedictus sic i
Origenis quit Origenes. Xp̃m aliud secundum carnem eẽ,aliud secũdũ spm̃-iam & in prio
uerba ribus huius ipius epistolæ partibus designauit ubi dicit qui factus est ex semine
Dauid secundum carnem q destinatus est filius dei in uirtute secũdum spm̃ sancti
ficationis,& qũo secũdum spm̃ filius dei sit & secũdũ carnem filius Dauid ibi ple-
nius exposuimus pro uiribus.quem ergo ibi secũdum spm̃ filiũ dei dixit hic ꝓcedẽ
te doctrina ordine ꝓficientibus utpote auditoribus deum q est super oĩa ipm eẽ ꝓ
nũciat,& miror qũo qdam legẽtes q idẽ apostolus in aliis dixit. Vnus de9 pater ex
quo oĩa & unus dñs Iesus xp̃s p quẽ omnia negẽt filium dei deum debere ꝓfiteri
ne duos deos ꝓfiteri & dicere uideantur,& quid de hoc loco apostoli faciẽt in quo
aperte xp̃us per quem omnia super omnia deus esse describitur. Sed nõ aduertunt
qui hoc ita sentiunt quia sicut dñm Iesum xp̃m non ita unum esse dñm dixit ut ex
hoc deus pater dñs non dicatur,ita & deum patrem nõ ita dixit eẽ unũ deũ ut de9
filius non credatur. Vera est enim scriptura quæ dicit. Scitote q dñs ipse est deus.
Vnus aũt uterq est deus quia non est aliud finio diuinitatis initiũ q̃ pater sed ipi9
unius paterni fontis sicut sapientia dicit purissima est manatio filius ergo est xp̃us
deus super omnia quæ omnia illla sine dubio,quæ & paulo ante diximus super pri
cipatus & potestates & uirtutes & omne nomen qđ nominatur non solum in hoc
sæculo sed ẽt in futuro. Q ui aũt super omnia est super se neminem habet. nõ enim
post patrẽ est ipse sed de patre,hoc idẽ aũt sapiẽtia dei etiam de spiritu sancto intel
ligi debet,ubi dr. Spiritus dñi repleuit orbẽ terrarum & hoc qđ cõtinet omnia sciẽ
tiam hẽt uocis,si ergo filius dei super omnia dicit & spiritus sanctus continere oĩa
Nota. memoratur. Deus aũt pater est ex quo omnia.& sic euidenter ostenditur natura tri
nitatis & substantia una quæ est super omnia.hæc Origenes ad uerbũ,& alibi sup
illud Pauli quomodo autem prædicabũt nisi mittantur sic inquit. Sunt enim non
nulli q annũciant quidem & prædicãt de patre & filio & spiritu sancto sed non sin
cere non integre ut sunt omnes hæretici qui patrẽ quidẽ & filium & spm̃ sanctum
annunciant sed nõ bene neq fideliter annunciant. Aut enim male separãt filiũ a pa
tre ut alterius naturæ patrẽ alterius filium dicãt,aut male cõfũdũt, ut ex tribus cõ
positũ deũ uel trinæ tm̃mõ appellatiõis faciãt,q aũt bene bona annunciãt ꝓprie-
tates qdẽ pr̃i & filio & spiritui sancto suas cuiq dabunt. nihil aũt diuersitatis esse
cõfitebunt i sbã uel natura,hæc Origenes. Q uibus uerbis qd magis catholicũ qd
Pro scđa magis expressum necesse est igit sicubi aliter scriptum iueniat in libris Origenis
hæresi q non Origenis esse illud sed hæreticoꝝ q per libroꝝ corruptionem patronũ hr̃e uo
eidẽ obi- luerunt Origenem erroris sui. De scđa aũt hæresi tam euidens extat testimonium
cit dfẽsio ut meo iudicio male negare possit. Nã in epistola ꝓpria ipse Origenes ẽt secundũ

Hieronymi traductionẽ qui illi9 epistolæ mẽtionẽ facit expresse negat diabolum posse aliqñ saluari.dicitq; q nec mẽte qs captus hoc pōt dicere.Præterea q ēt extat dialog9 iter originẽ & candidũ ualẽtiani dogmatis sectatorẽ,q cãdidus obiicie bat eundẽ errorẽ Origeni,& Origenes refutat,negatq; hoc se sentire. & supra illd' Pauli nunquid sic offenderũt ut caderẽt sic dicit Origenes hũc casu3 respiciẽs Paulus de quo dixit xp̃us quia uidebã Sathanã sicut fulgur cecidisse de cælo negat cecidisse israel Illorũ eni uel in fine sæculi cõuersio erit tũc cũ plenitudo subintrauerit oĩs israel saluus fiet.Ist9 ãt qui de cælo cecidisse dicit' nec in fine sæculi erit ulla cõuersio.hæc Origenes.Quod ẽt illa quæ ei iponit' hæresis q spũs nõ intelligit filiũ & fili9 nõ itelligit patrẽ falso ei iponat'.patet ex his quæ ipse dicit super illud Pauli.O altitudo diuitiaꝝ sapiẽtiæ & sciẽtiæ dei. Sic eni inquit hãc altitudinẽ dei inscrutabilẽ dicit oĩni creaturæ de filio uero & spũsancto dicere ista nõ poterat,qa fili9 in euãgelio dicit ad patrẽ.Pater oĩa mea tua sunt & tua mea. & spũsancto ipse Paul9 ꝓnunciat dicẽs.Nemo scit hoĩm quæ sunt hoĩs nisi spũs hoĩs qui in ipso ẽ, ita & quæ in deo sunt nemo cognouit nisi spũs dei.Quin ergo dicit Paul9.quis nouit sensum dñi de creaturis dicit naturã uero trinitatis excepit.hæc Origenes.Restare uidet' una hæresis Origeni attributa.s.in opinionib9 de aĩa q fuerint ab æterno creatæ & de cælo delabant' in corpa & de aĩa,scribit quidẽ ipse Origenes in cõmentariis sup epistolã Pauli ad Titũ se nihil posse determinati ex ecclesiastico dogmate accipe nisi q oẽs aĩe sunt eiusdẽ speciei q sunt liberæ uolũtatis q sunt rationabiles q sunt imortales q a deo creatæ & q pœnas habituræ ꝓ malis & premia ꝓ bonis.hæc tñ dicit se affirmare de aĩa. Quia de his in scripturis euidẽtia habeãtur testimonia.In cæteris ãt de aĩa quæstionib9 dicere se q magis sibi ꝓbabile uidetur.& inquisitiue nõ determinatiue ꝓcedere,quia determinatũ nihil de illis i ecclesiastico habeat' dogmate.Id ãt quod magis uisum est Origeni fuisse q essent ante corpa creatæ in cælis uiuentes cõsentiunt cõcorditer oẽs.& Ruffinus in Apologia ad Anastasiũ Romanæ urbis episcopũ postq̃ tres retulit opiniones de anima i fine sic inqt.Ego uero cũ hæc singula legerim deo teste dico q usq; ad præsens certi uel definiti aliquid de hac quæstione nõ teneo,sed deo relinquo scire quid sit i uero.& si cui ipse reuelare dignabit'.ego tamẽ hæc singula legisse me nõ nego.& adhuc ignorate cõfiteor.præter hoc qd' manifeste tradit ecclesia deũ esse & aĩaꝝ & corpoꝝ cõditorẽ.In libro ẽt Pãphili nõ negat' Originẽ illi adhæsisse opinioni s3 sic in ei9 scribit' defensionẽ.Nũc uero cũ diuersitas sit apd' ecclesiasticos & alii alia de aĩa sentiãt,& oẽs diuersa qũo hic magis q̃ cæteri incusand9 ẽ. Tũ post hæc uerba recitant' opiniones de aĩa quæ tũc erãt inter quas & illa quæ nũc tenet' a catholicis,& cũ ostẽsum ẽ manifestas ꝓ illis ꝓbatiões ex scripturis sacris adhiberi nõ posse,accidereq; & illaꝝ auctorib9 magnas difficultates in fine sic cõcludit'.Quod ãt ex his oĩbus ostẽdi uolum9 illud ẽ q sicut eos qui unã quãlibet de his quas supra exposuim9 opinionẽ uerã putãt,nõ recta rõne hæreticos qs uocat pro eo q neq; ex diuinis scripturis certi aliquid de his uel manifesti dictũ esse uideat',neq; in prædicatione ecclesiastica putat' cõtineri.Ita neq; hũc uiꝝ culpari iustũ est differẽtẽ qd' sibi magis ẽ uisum.hæc ibi.Ego ãt ex oĩbus supradictis duas infero ꝓpõnes. Pria ẽ q si Origeñ.& de Trinitate & de demonũ salute catholice sensit ut magis uidet' cõprobatũ testimoniis ob erroneã de aĩa opinionem ei9 cõuincere non possumus

Ipsemet Origeñ. negat & cõtrariũ asserit.

Dialog9 Origenis

Pro here si de aĩa rũ creati one obiecta. Defensio

Ruffin9

Pamphili liber.

Prima ꝓ positio.

dānationem. Quia Orige, nō oīa tenebat̄ suo tpe explicite de aīa credet̄ q̄ nos nūc tenemur, qa nec in scriptura hēbantur manifesta. nec p ecclesiā ut postea fuit tūc
Augusti fuerat determinatū. Immo non solum tpe Origenis sed ēt tpe Augustini, q per .cc.
nus post annos post Origenē adhuc fuerat per catholicos .i. p uniuersale; ecclesiam de anīa
Origenē aliqd determinatū. Nā ipe Augu. dubius erat i opinione de aīa ut patet ex eius epi
per .cc. an stola ad Hieronymū an. s. singulæ singulis creent̄, ut nunc tenet orthodoxa tradi-
nos fuit tio. Ex qua opinione uidebat̄ Aug. sequi q̄ deꝰ cēt iniustꝰ, an ex illa una quæ facta
& etiā du est in Adā a deo. Aliæ deinde sicut corpus ex corpore ita aiæ ex aīa fuerint ꝓpaga-
bius i opi tæ. nec credas solum in iuuentute de hac re dubitasse Augu. Quia & i primo libro
nione de retractationum qui fuit de ultimis de hac quæstione dubitat. Sic. n. scribit in prio
aiæ crea- sine controuersia ergo quædam originalis regia beatitudinis animi deus ē, qui eum
tione. quidem non de se ipo genuit. sed de nulla re alie condidit sicut condidit corpus de terra, Nam qd' attinet ad eius originē qua sit in corpore utrū de illo uno sit qui primum creatꝰ quando factus ē homo in aīam uiuētē an similiter fiāt singulis singulæ, nec tūc sciebam uec adhuc scio. hæc Augu. ad uerbum. Ex quo patet euidenter pp erroneam opionē de aīa prædictā hæreticū nullo mō posse dici origenē. Secūda
Secunda ꝓpositio quā dico ē hæc, qd' si uerꝝ ē qdē Thomas in quolibetis dicit ut in .vii. arti.
ꝓpositio defensionis Origenis patebit latius, & bona dicit theologia non obligari nos de ne
.S. Tho. cessitate salutis credere non solum ecclesiæ doctoribus sicut Hiero. sicut Augu. & similes, sed neq; ipi ecclesiæ nisi in his quæ ad substantiam fidei pertinent adiunxerimusq; ista ad substantiā fidei nihil pertinere utrū illaꝝ hæresum auctor fuerit Orige. aut aliqs alius modo hæreses illas hæreses esse. i. impia fateamur dogmata. Videt̄ seq q̄ non teneat̄ homo fidelis & uere christianꝰ de necessitate salutis i hac qōne potius Hieronymo ēt qd' ad ipm magis declinet ecclesia q̄ athanasio dydimo Methodio Ruffino, Cuius & fides ēt psecutiōis hæreticoꝝ tpe in sancta Alexandrina ecclesia carceribus & exiliis dr̄ ꝓbata immo ipiusmet Origenis dictis credere eo maxime q̄ & in multis aliis quæ ēt ad fidei substātiam magis pertinēt Hierony.
Hierony non approbamus. Sicut in materia de cerimonialibus & sicut ēt Hiero. piū est non
mus con credere ubi Ambrosii cōmentaria in lucā nugas uocat. & ipm Ambrosiū nunc con
tra Am- uū nunc corniculā appellat. Et ubi eiusdē de spiritu sancto librum damnās dicit se
brosium. de græcis bonis uidisse latina non bona. & ubi Basiliū magnum de superbia taxat,
Magnus & ubi in epistolis Augu. dicit se quædam hæretica legisse, ita forte, & in hoc q̄ po-
Basilius. tius uelit illa quæ Origenem demonstrat catholicū esse ficta & adulterata q̄ illa q̄ eū cōprobant hæreticū ei penitus non adherere. nec impiū est nec fidei apparet pernitiosum ad quā ur̄ potius confirmandā facere Origenis patrocinium, & testimonium adimere hæreticis q̄ ad infirmādā iuxta illud qd' i Pamphili libro his uerbis scribit̄. illud cōtēplari debuerāt q̄tam ridendi materiā q̄tāq; hæreticis præbeant cū eos quos assertores xpiani dogmatis & defensores putant, confutari nunc uideant & refelli a ꝓpriis & uelut ciuili bello gaudeant impugnatā quē ipi hostiliter impugnare non poterant, Fuerunt aūt & ex ꝓbatis doctoribus ecclesiæ ēt Hiero. poste-
Aymōis rioribus q in hac fuerunt snīa q̄ hæreses illæ non fuerint de mente Origenis. sed ei
uerba i te falso ascriptæ ab hæreticis. Vnde Aymo unus ex nobilibus & antiquis doctoribus
stimoniū ecclesiæ in libro de christianarum rerum memoria sic dicit, Ego sane de Origene
Origenis uiro tam illustri abstinentissimæ uitæ & castissimæ praeclaræ doctrinæ puri-

& lucidi sermonis salua fide patrũ dixerim ꝙ hæc oĩno nõ scripserit sed ab hæreticis ob præclarũ nomẽ eius obfuscandũ maligne conficta sunt & cõscripta & nomini suo prætitulata. hæc ille ad uerbũ. hæc dicta sunt de primo articulo examinãdo & inquirẽdo utrũ fuerint hæreticæ illæ duæ opiniones Origenis nec ne qua in rẽ sicut in aliis omnibꝰ ecclesiæ iudiciũ alioꝝ oĩm iudicio & rationibꝰ semp antepono. Pro secũdo articulo uidet̃ rationabiliꝰ ideo excusandꝰ Origenes ꝙ si quid scripsit quod a catholicis non accepteẽ in illis scribẽdis, neq; dogmatice neq; assertiue, sed dubitatiue semp & inquisitiue procedit. quare sicut licet in Augustini libris sup genesim multa sint quæ nõ acceptant̃, tñ ꝓpterea excusant̃ a nobis ꝙ ut ipsemet dicit in libro retractationũ plura in eo libro sunt quæsita q̃ inuẽta, ita & multa esse possunt in libris Origenis reprobãda & dãnanda quæ quia ipse non determinãdo sed inquirẽdo dixit nõ ꝓpterea hæreticꝰ est dicẽdus qñ hæresis assertũ ꝓprie dicit dogma cõtra expressam uel scripturæ ueritatẽ uel ecclesiæ determinationẽ. ꝙ autẽ sic semper locutus sit Origenes ex multis patet locis. Nã & post disputationẽ de anima inqt, hæc iuxta nostrã sniam nõ sint dogmata sed quæsita tantũ atq; piecta ne penitus intractata uiderent̃. & alibi loquẽs de resurrectione inquit. Si hæc non sunt cõtraria fidei & cætera, & infra triplex ergo suspicio nobis de fine suggeritur e quibus quæ uera & melior sit lector inquirat. tũ tres subiũgit opiniones de resurrectione, & in præfatione libroꝝ in Genesim inquit. Si profundũ aliquid occurrerit de hoc dicendũ quidẽ est sed nõ tamẽ affirmatiue, & ĩfra. nos de rebꝰ magnis quæ supra nos sunt ignorantiã nostri nõ ignoramꝰ: & sup epistola ad Romanos lib. ii. hæc ea lege dicta sint a nobis ut si qui melius & rõnabiliꝰ dixerint illa magis quã hæc nostra teneant̃. Et lib. iiii. hæc ꝑut potuimꝰ in locis tã arduis & tã difficilibꝰ plata, si qs forte animi nostri studiũ cõsideret amplecti poterit. si uero infirmitatẽ sensus nostri notare uelit ueniã petimꝰ, & ei q melius de his differere uel explanare potuerit libẽter cedimꝰ, & alibi. Probet ãt qui legit qd hoꝝ magis sensui cõueniat apostolico & illud teneãt, & libro. v. hæc interim nobis in pñti loco occurrere potuerũt, Si qs autẽ melius aliquid senserit nõ pigeat his obmissis illa respicere. & quid plura legat̃ liber periarchon. uidebimꝰ illũ hoc ordine ꝓcedere ꝙ primo posuit illa quæ sibi expresse uidebant̃ in scripturis esse determinata, & in illis nihil ab errat ab ecclesia. Alia dicit sibi esse dubia & de illis uelle inqrere de oĩbus afferens illã solũ recipiendã esse ueritatẽ quæ in nullo apostolicis & ecclesiasticis dogmatis aduerset̃. Pro tertio articulo q ẽ quasi cõfirmatio secũdi dico istã ꝓpositionem ꝙ si sit aliqs habẽs erroneã opinionẽ de rebꝰ fidei adhuc ꝑ ecclesiã nõ determinatis mõ in uolũtate eiꝰ nulla sit macula sed firmũ ꝓpositũ de illis credere semp cõsonæ scripturæ & ecclesiæ. ille nec peccat mortaliter nec hæreticꝰ ꝓprie ẽ dicẽdus. Ex qua ꝓpositione sequit̃ Correlarie possibile esse ꝙ opinari aliquã opinionẽ aliquo tpe sit peccatũ mortale quod nõ erit alio tpe. & hoc est quia põt quis sine pertinacia credere aliquid uno tẽpore quod alio tpe nõ crederet sine ꝑtinatiã utputa post determinationẽ ecclesiæ, aut sacræ scripturæ dilucidationẽ. de opposito crediti attestat̃ snia oĩm doctoꝝ dicentiũ ꝙ nõ præcise error itellectus facit hominẽ hæreticũ, sed oportet ꝙ sit malitia & peruersitas in uolũtate. Ideo dicebat Augu. errare possum hæreticus esse nõ possum. Confirmat̃ hoc ex determinatiõe uniuersalis ecclesiæ, quæ multos canonizauit qui tñ usq; ad mortem perseuerauerunt in erroneis opi-

Pro sec'o articulo August.

Hæresis proprie

Nota Verba Origenũ

Liber periarchon pro tertio articulo.

Nota hãc propositionẽ

Correlarium.

August.

Confirmatio.

nionibus de fide, & deinde p ecclesiã ꝑ hæreticis reprobatis quas opiniones nuꝗ̃ legitur ab illis fuisse retractatas. Tales fuerunt Papias episcopus hieropolitanus. Victorinus pictauẽsis. Hireneus lugdunensis, Beatus Cyprian9 & multi alii quos scimus errasse in fide & coꝝ opiniones pro hæreticis cõdẽnatas, & tamen ipsi habẽtur in canone sanctorum, ex quo sequitur ut necessario dicendũ sit ꝙ uel illi etiam ꝙ decesserint in illis opinionibus erroneis in fide nõ tñ decesserint in peccato mortali. uel ꝙ ecclesia errauerit in coꝝ canonizatiõe quod si dixerint ut etiã dixit qdaꝫ ex his qui me impugnabant, rñdẽs ꝙ illi forte non erant bene canonizati iam non ego sed ipsi sentiunt cõtra determinationẽ uniuersalis ecclesiæ. Ex hac aũt propositione infero ad propositũ Origenis sic. ꝙ dato etiam ꝙ Orige. multas & plurimas habuerit opiniones erroneas in fide hoc præcise si in uoluntate ei9 nulla fuit macula aliquo mõ non põt eẽ argumentum ꝙ aĩa ei9 sit damnata. Vt sic arguatur aut ꝗ̃tuncunqꝫ magnus error de qbuscunqꝫ rebus fidei sit in intellectu alicuius modo i uoluntate nulla sit macula non impedit salutẽ eius aut ꝗ̃tuncũqꝫ paruus & de qua cunqꝫ re sit ĩpedit aut aliqs ĩpedit & aliqs non ĩpedit. si quãtuncũqꝫ magnus sit nõ ĩpedit, ergo ẽt ꝙ Origenes & in multis errauerit & in principalioribus illa tñ si fuit uoluntas eius bene disposita & nullo modo maculata nihil impediuit eius salutem & ita q uolũt conuicere dãnationem ei9 nõ sufficit ꝙ ostendant errores eius & pseuerãtiam in eis. Sed oportet ꝙ ostendãt pseuerantiã, cum ptinacia aut negligentia uel alia malitia uoluntatis. si ꝗ̃tuncũqꝫ paruus sufficit, ergo error de rebaptizandis hæreticis debuit impedire salutẽ Cypriani & hæresis illoꝝ q dicuntur chiliastæ debuit impedire salutẽ Papiæ qui fuit auctor illius hæresis & cũ illa decessit. & si sic ergo male ab ecclesia fuerunt canonizati. si aliqs ĩpedit & aliquis non, dicãt oportet qui sunt illi errores qui ĩpediũt & qui non, & ubi unꝗ̃ iuenit̃ facta ista distinctio ab ecclesia ut uerbi gratia dicat̃ hr̃e errorem in his quæ pertinent ad talem uel talem articulum ẽt si sit præcise debilitas & defectus intellectus & non sit a liqua per uersitas nec negligentia, nec pertinacia nec quæcũqꝫ alia malicia ĩ uolũtate est peccatum mortale habere aũt errorem in his quæ ad talem uel talẽ materiã pertinent non ẽ peccatũ mortale nisi sit in uoluntate defectus, & si non iueniatur facta talis distinctio aut ab ecclesia aut a doctoribus nec uideat̃ fieri posse rõabiliter apparet nõ ualere dctm̃ quorũdã dicentiũ aliã eẽ rõem de Cypriano & Papia & similibus & alia de Origene qa Origenes errauit in principalibus nã quãtũcũqꝫ magnus sit error mõ sit solũ error ĩ intellectu & ĩ uoluntate nulla sit malicia nõ uidet̃ ꝙ taliter errat peccet mortaliter, quapp cũ talem maliciã in uoluntate Orige. non legamus fuisse. dato ꝙ ẽt in principalibus fidei mysteriis errauerit grauissimo errore & merito per ecclesiam dãnato nõ põt cõuinci ipm̃ esse dãnatũ ĩ se & ĩ aĩa sua. qđ si qs dicat multos eẽ gradus propositionũ credẽdaꝝ præter istũ gradũ ꝓpositionũ. s. determinataꝝ p ecclesiã & ꝙ ẽt si nõ sit ptinacie, signũ tñ est ptinacie asserere aliqua quoꝝ opposita tenet̃ asserens explicita fide tenere, & credere & ꝙ nõ solũ culpabilis est mortaliter error pp ptinaciam sed ẽt qñqꝫ culpatur pp negligẽtiã ingrẽdi ueritatem quæ negligẽtia nõ est ptinacia saltẽ ꝓprie dicta. uidet̃ ad hoc rõnabiliter posse rñderi. Primo ꝙ Origenes de negligentia iqrẽdi in hoc ueritatẽ culpari non põt qa ut bene dicit Hiero. ĩ pscrutatõe scripturaꝝ diebus sudauit & noctibus. Secundo ꝙ in nullo errauit Origenes quod ipse tũc sic teneret̃ explicita fide credere

Papias hieropolita nus

Victori. pictauiẽsis.

Hirene9. lugdunẽsis.

Beat9 Cyprianus.

Nota.

Chiliastę hæretici.

Obiectio

Prima rñsio obiectionis.

Secunda

ꝙ oppositū asserēs nō dogmatice sed ut sibi ꝓbabilius uisum est hæretic9 dici pos sit & hoc euidentꝰ probo ex dicto quodā ipsius Hieronymi supra allegato. Vbi.n. Hiero.dicit ꝙ etiā si in Clemētis apostoloꝝ discipuli & alioꝝ taliū inueniantꝰ ali qua uitiosa.non tñ ppea istos statim hæreticos iudicaret.Subiūgit quadruplicem cām.Primo ꝙ poterūt libri esse corrupti.Secundo ꝙ alio sensu scripserint. Tertio ꝙ simpliciter errauerint.Quarto ꝙ minus caute locuti sint.i quib9uerbis debem9 aduertere ꝙ dato ꝙ liber Clemētis in quo dicit filium dei eē creaturā non sit depra uatus,& dato ꝙauctor aliū sensum non intēderit adhuc statim Clemēs non ē iudi cādus hæreticus.quia potuit simpliciter errasse.Quid ē ergo simpliciter errasse ni si errasse ex intellectus defectu & erroneo rationis iudicio & non ex malicia uel ꝑ uersitate uolūtatis ꝙ si i illa hęresi ꝙ filius sit creatura quæ ē maxia ēt quæ obiicia tur Origeni potest quis simplꝛ errare quia non stet de ipsa adhuc alia ecclīæ deter minatio uel p maiorē scripturaꝝ dilucidationē certior uerificatio in qua hoc demū fieri non poterit & si tūc illud Clemēs non tenebatꝰ sub pena peccati mortalis ex plicita fide credere qd possum9 dicere obligatū fuisse Origenē credere explicite de his in quib9 dicitꝰ errasse.Notaudū est aūt ꝙ quia hęresis esse potest & i uerbis ma le & inordinate prolatis ut dicit Aug.& in sensu.Ideo dās Hieronymus modū ex cusandi qui in utroq; errauerit coniūctim uel diuisim ex solo itellectus & non uolū tatis defectu dicit uel minus caute locutū fuisse & hoc si in uerbis appareat hære sis uel simpliciter errasse & hoc si sensus hæreticus sit a simplici & recta uoluntate sed a debili & errāte itellectu ꝓlat9 & bene notāda & pēsitāda sunt illa uerba Hie ronymi,quia i eis utile & sanū de hæretica pertinacia dogma recte fundatꝰ. Pro q̄r to articulo quidā dicētes Origenem penituisse allegāt planctū Origenis.sed iste liber apocriphus reputatꝰ ut hꝛ de creticis.xv.di.Ego aūt testimoniū allego ipsius Hieronymi ꝙ ꝓ apocripho haberi non potest q expresse Origenē de erroribus suis penituisse testatꝰ,quod non ideo affero,quia hoc sit necessariū rōnabiliter ad creden dam Origenis salutē:ut patebit in sequēti articulo.sed qa isti magr̄i nunq̄ clamare destiterūt ostendo tibi Origenē errasse.oñdas tu mihi eū penituisse nunq̄ hoc ostē des nunq̄ inuenies scriptum Origenem penituisse de his quæ scripsit.Audiāt ergo reuerēdi pr̄es Hieronymum ipsum cuius auctoritate Origenē fulminant in apolo gia sua ad Pamachium & Oceanū in qua se oñdit doctrinam Origenis nō dogma sectatū.Postq̄ Origenis recitauit errores hæc uerba subiūgentē ipse Origenes i epi stola quā scribit ad Fabianū Romanæ urbis episcopū pniam agit cur talia scripsit & causas temeritatis in Ambro.refert ꝙ secreto edita in publicum protulerit,Hæc Hieronymus ad uerbu;,Quid clarius quid expressius.qūo iam aut qua fronte di cere possunt,nusquā inueniri ꝙ Origenes penituerit.Dicam autem & quia incur rit quid mihi his diebus cum duobus ex his qui hāc conclusionē damnabant in si mili proposito contigerit.Cum enim ego ut Origenem de pertinacia defenderem cuidam multum insistenti determinatum ab ecclesia origenem pro ptinacia in ani ma dānatum.dicerem ex græcis habere historiis origenis dogmata post mortē ei9 post multos annos fuisse damnata remisissemq; illum si libros domi non habebat ad episcopum traguriensem uirum non minus doctrina & moribus q̄ sua dignita te præstantem apud quem ego græcum librum uideram in quo de concilijs multa erant aggregata dixit ille bonus pater quid me ad græcos remittis quem scis græ

Marginal notes: Nota / Augusti. / Hiero. / Pro q̄rto articulo. / liber apo criphus / Hiero. / Fabianus papa. / Ambro. / Nota fa cetiam. / Epūs tra guriensis

eas litteras penitus ignorare. petamus inquit latinas. nõne habemus fasciculũ tem porum qui de his rebus elegantissime tractat. afferatur dixi ego iste fasciculus q̃q̃ subiunxi. Si mihi quasi hoc fasciculo supposito ignem ut hæretico pares abigam ego protinus & tuũ fasciculum in malã crucem, neq; enim illi ulla fides. excanduit ille ac si trinitatẽ blasphemassem ne excandescas inq̃. afferatur fasciculus. nec me quasi solutis fascibus iam uelis cedere. allatus est & in de eo origene hæc legimus Origenes doctor egregius ac sanctitate uitæ incõparabilis clarissimus in ecclesia dei & post pauca in fine dicit Grandis labyrinthus a diuersis texitur de Sansone. Salamone traiano & isto Origene an uidelicet saluati sint an nõ quæ quia sine pe riculo nesciuntur nec etiã ecclesia certificata est de his dño totaliter cõmittẽda sũt hæc bonus fasciculus. Quib9 lectis cũ audisset ille de dãnatione Origenis nõ esse certificatã ecclesiã mirũ ut expalluit & apud quẽ probatissimo℞ fasces nihil pote- rant potuit tantũ iste fasciculus ut sententiã illico cõmutarit. Sequẽti die cõpellãs me acrius quidã alius manu satis grandẽ gestans librũ. Quo inqnit aut qua oĩno uia audes tu ab æterno ignis supplicio Origenẽ defendere ecce ego tibi ostẽdã cui nõ poteris testimonio contradicere qui dicit Origenẽ nõ posse defendi. Producas dixi ego uenerabilis homo: si habes tuos testes. tum inquit ille. hic est testis quidã magnus & nomẽ subiunxit. ego uero nomẽ uolo subticere. Cuius hi sunt sermones & prædicationes. tũc ego quos mihi affers sermones quas nugas, nugas ille respon dit iam excandescens totus. nugas inquã in quibus etiã in ista materia si de ea ha- bet sermonẽ (absit enim ut ego similia unq̃ legerim) nisi expressissimus aliquis inue niat error, Iam uolo tecũ Origenis caput Ixionis rota pfringere. Impatiẽs & iam il le & bili exæstuãs aperit librũ & legere incipit furens uoce altissima. Feria quarta sermo. xi. de origenistis. tum in psequutiõe eo℞ qua scripta erant ad singula uerba exclamabat. Hic ne error. & ecce dum sic ad Stentoris inuidiã uociferatur hæc le- git in libro scripta deniq; Hieroymus sex milia libro℞ Origenis legisse se fatetur. & dum statim plecto hoc ite℞ clamat hic ne error, hic inq̃ error & quidẽ magnus. hic apertũ mendaciũ hic falsitas expressa: & ut cõpescerẽ illico hoĩem iubeo affer- ri epistolas Hieronymi. & statim accurrẽs ad secundũ librũ inuectiuũ cõtra Ruf- finũ. ostẽdo ei Hieronymũ Ruffino dicẽti Epiphaniũ papã iactare se legisse sex mi lia libro℞ Origenis his uerbis respondentẽ. De sex milibus aũt libris quos ab eo lectos esse cõfingis: qs credet aut te ue℞ dicere aut illũ potuisse mentiri. Si. n. Ori- genes sex milia scripsisset libros poterat fieri ut uir eruditus & ab ĩfantia sacris lĩis institutus pro curiositate & scĩa legisset aliena. Quod uero ille nõ scripsit ĩ quo le- gere potuit. numera indicẽ libro℞ eius, qui in tertio uolumine Eusebii in quo scri- psit uitã Pamphili cõtinent & nõ dico sex milia sed terciã partẽ nõ repies, hæc ad uerbũ Hiero. Erubuit ille & salua fuit res mea. Sed redeamus iam ad ꝓpositũ cõ- cludendo uel cũ Ruffino & aliis quos supra in primo articulo recitauimus debe- mus cõcedere Origenẽ nunq̃ peccasse. uel si cũ Hieronymo ipsũ peccasse oĩno cõ tendimus sciamus & cũ ipso nobis cõcedendũ Origenẽ peccati sui ꝓprio ad Ro manũ episcopũ libello dato penituisse. Ego aũt postq̃ mecũ diligenter perpẽdi & examinaui ea præcipue quæ ab Eusebio & Ruffino & Hieronymo de Origene di cuntur, cõiecto Origenẽ diu ĩ prærscrutatiõe scriptura℞ elaborantem, de multis ar duis & principalibus theologiæ q̃onibus ambiguũ fuisse cũ nõ certe & indubitate

Epiphanii9 papa.

Epilogus

ſibi ipſe uidereť de illis ex ſcripturaꝝ teſtimonio poſſe aliquid aſſerere. & propter
hoc de multis fidei myſteriis forte multa dixiſſe inqrendo & diſputādo in priorib9
ſuæ ætatis annis quæ catholica fides non recipet.propterea Origenē qui ut ipſe di
cit ſuā ignorātiam nō ignorabat & ueritatem illaꝝ qōnum ſe nondum cōſequutū
plane cognoſcebat ante ſuæ ætatis.lx annū nunꝗ a notariis excipi publice uoluiſſe
quæ in ecclesiis prædicabat ut refert Euſebius. Aduertamus ergo ꝙ Euſeb. xxvi. Euſebius
capite.vi.libri eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcribit Orige.tertio anno Imperii Pphilippi i-
peratoris,& ſub Fabiano pontifice,cū iam ipſe.lx.ānum ageret cepiſſe dicta ſua ēt
lr̄is publice cōmittere.Et aduertamus ꝙ ſupra.xvii.capite dicit ꝙ ſub Vrbano pon
tifice cui ſucceſſit,Pontianus,iam ante tempora Fabiani Orige.cōſcribēdi cōmenta
rios in ſcripturas ſanctas initiū ſumit cōpellēte ſe Ambroſio & multa ui præcū ob
ſecrationūq; cogente.Qui inqt Euſebius maxīe dignus uidebať,cui iſtud ipēdere
tur officii.& cui qcqd archanū & abſconditū in ſacris lr̄is tectū ē pāderet. Ex qui
bus duobus locis Euſebii in qbus apparet qſi cōtradictio colligiť euidēter,qđ ur
gente Ambroſio dictauerit quædam i prioribus ānis anteꝗ ueri adhuc aliqa cōpe
riſſet ipi tm̄ Ambroſio priuatim cōicanda,& non i publicum edēda.ut quæ bn̄ tu
ta & ueritati apoſtolicæ conſona nō cognoſcebat,Ambro.aūt illa ſecreto edita i pu
blicū ꝓtulit.Cōpta deinde p Originē iā ſexagenariū catholica ueritate cepit iā au
dacter,qa & catholice publice ſcribere,& ea quæ ad priuatū Ambro.uſum ſcripſe-
rat iam p illū edita fuiſſe uehemēter indoluit, ad quæ ſui purgationē ut ex uerbis
Hiero.& Euſebii cōiecto rei totius ſeriē Fabiano Ro.epō ſcribes de ſua catholica fi
de teſtimoniū phibuit narrās.ſ.quæ antea ab eo ieniūť ſcripta ſe non ſcripſiſſe ut
ederenť.de qbus & ipē dubius erat catholica ne eſſent an nō catholica.Sed Ambro
ſiū illa edidiſſe.hoc ē.n.qđ dicit Hiero.ipſe Origenes in epiſtola quā ſcribit ad Fa Hiero.
bianū Ro.urbis epm̄ pniam agit cur talia ſcripſerit & cās temeritatis in Ambro-
ſiū refert ꝙ ſecreto edita i publicū ꝓtulerit Euſe. aūt narrās quæ ſcripſerit poſt.lx.
anuū poſtꝗ libꝝ cōtra celſum,& libros.xxv.cōmentarioꝝ in Mattheū &.xx.in ꝓ-
phās cōnumeraauit,ſubiungit.ſcripſit & ad Fabianū Ro.ur.epm̄,& ad alios ꝗpluri
mos eccleſiarum principes de catholica fide ſua.hæc ille.Sit ergo ueꝝ ꝙ ante ſexa-
geſimum annū fuerit de multis fidei myſteriis dubi9 Origenes.Et ſit ueꝝ ꝙ ſecre
to in ſcriptis multa cōicauerit Ambroſio,quæ tunc non firmiter adhærendo ſed du
bitatiue iqrēdo opinabať nūc a catholicis nō recipienda.& ita ueꝝ dicat Hiero. ꝙ
quæ in multis Origenis libris inueniunť ēt nō catholica Origenis ſint,qa uere ab
ipō fuerūt dictata.licet nō ut credita,& ut quæſita potius ꝗ inuēta, & cōſequenter
Origeni cui catholica fuit poſtea ueritas cōperta culpabiliter non ad ſcribēda in q
bus & multa ab hæreticis fuiſſe ad inuēta iuxta Ruffinū.Pro uero ēt accipere poſ
ſumus maxime de hoc ipō cōquerēte Origene dū uiuebat. Sit ergo ueꝝ iuxta Eu
ſebiū in eccleſiaſtica hiſtoria a Hieronymo tanꝗ uera approbata Origenē non hīc
pro ſuis opibus.i.in qbus diffinitiue aliqd & adhæſiue dicat niſi quæ poſt ſexage-
ſimū annū ſcripſit.Sitq; uerū etiā ſcđm Hiero.de prius ſcriptis temere ab Ambro
ſio editis ipſum penituiſſe & cōſequēter catholicū mortuum eē,ut non ſolu ſecūdū
Ruffinū Pamphilū & Euſebiū,ſed ētſſcđm Hiero.rationabilius ſit credere ipſum Pro qnto
eſſe ſaluum ꝗ credere ipm̄ eē dānatum.Pro quinto articulo dico hāc propoſitionē articulo.
quantūcunq; aliqs grauiter i uita mortaliter peccet & cōſtet ipſum mortaliter pec Pria ꝓpō

casse, nisi constet de eius finali ipœnitentia temerariū ē uere asserere ipm eē dānatum. patet ueritas huius ppōnis ex cōi snia oium doctoꝝ in dicta ppōne cōsentiētiū. Ex qua propositione infero duas ppōnes correlarias. Prima est hæc. Non ppea quia aliquis in uita mortaliter peccauerit, & nobis non cōstet q non penituerit iudicandū est firmiter a nobis eē illū in inferno. patet quia posito peccato mortali tantum non ponit totū illud ad qd seqt damnatio æterna. Sed oportet ultra peccatū ponere & certificari de finali ipœnitentia. Nec ego q nego firmiter eē credēdū illū eē i iferno. habeo ondere tibi pniam illius. Sed tu q asseris illum eē dānatū habes certificare de ipnia & pro hoc multū facit dictū Henrici de assia q in expositiōe. iii. c. libri genesis dicit hæc uerba formalia. Si ergo argumētum quorūdā esset efficax quo aliquē dānatū eē sicut de Salamone psuadent p hoc q scriptura eius pctīn cōmemorat & nullā de iusticia aut pnia eius mētionem facit. tūc ita primū hoiem ex peccato suo dānatum cōiiceret sicut primū angelū hæc Hēricus. Nusq. n. habet mencio de pnia Adam, sed solū de peccato. Similiter iudicium. viii. legit de peccato Gedeon & nō de pnia, & tñ a doctoribus bene credit de eius salute dicere & tu potes q per hoc etiam argumentum quidā decepti erroneæ dicebant q Moyses erat damnatus quia legebat peccatum eius in aquis contradictionis & de eius pœnitētia nihil habebatur expressum, & tamen dixit deus Iosue. Moyses seruus meus mortuus ē. Sc̄da ppositio correlaria ē hæc, nemo pōt eē certus q aliquis sit dānatus ad infernū nisi hoc habeat ex speciali reuelatione dei uel ab his qbus credit deus reuelasse. patet ueritas huius ex premissis ppositionibus qa nemo pōt eē certus de finali pœnitentia uel de ipœnitentia, nisi ille qui nouit secreta cordis & cui ille uoluit reuelare cum. n. nullus de statu alicuius ita sit certus sicut ipsemet de se qa quæ sūt hominis nemo nouit nisi spiritus hois qui i ipso est. ut dicit a Cor. ii. & de se ipso homo non potest esse certus utrum sit dignus odio uel amore, ut dr ecclesiastes. ix. quanto magis non poterit esse certus de alio nisi de hoc habeat speciale reuelationē Ex hac aūt ppōne principali cum suis correlariis infero ad propositū meæ cōclusionis q dato etiā q Origenes in illis erroribus errādo peccauerit mortaliter tñ cū incerti sumus de eius finali impnia uel pœnitentia asserere ipsū eē dānatum temerariū est oio iudiciū & reiiciendū. Cum ergo nec de salute possumus esse certi. nec de dānatione. pium est tamen & ualde rōnabile credere ut dixi ego q deus eum saluauerit hominem talis ac tantæ scientiæ. de quo Hiero. in præfatione cantici canticoꝝ. cū in cæteris omnes alios supauerit in hoc seipsum superauit & de ipso illud uerificat. Introduxit me rex in cubiculum suū & alibi imitari uolens ex parte Origenem. quem post apostolos ecclesiaꝝ magistrum nemo nisi iperitus negat. & alibi Origenes tanto scripturarum labore sudauit ut iuste adamātii nomen acceperit, & post quædam hæc subiūgit. Quis unq tanta legere pōt quāta ipse cōscripsit & p hoc sudore quid accepit premii, dānat a Demetrio episcopo, exceptis Palestine & Arabiæ & phenicis atq Achaiæ sacerdotibus in dānationem eius. Cōsētit urbs Roma ipsa contra hunc senatū cogit nō pp dogmatum nouitatē, non propter hæresis, ut nunc aduersus eum rabidi canes falso simulant. Sed quia gloriam eloquētie eius & sciētiæ ferre nō poterant, hoc quare scripserim & ad pauperis lucernæ igniculum cito sed non cauto sermone dictauerim potestis itelligere si Epicuros & Aristippos cogitetis. hæc Hieronymus ad uerbum. Quæ uerba singula quæso o ingeniose le-

Pria ppō correlaria.

Hēricus de assia.

Secunda ppō correlaria.

Hieronymi uerba

Origenis Adamantius

ctor diligēter attende.& ex eis ea per te intelligas quæ ego nō exprimo. In præfatione aūt hebraica℞ quæstionū de eodē loquēs Origene sic inquit hoc unū dico ꝙ uellē cū inuidia nois eius hēre et sciam scriptura℞, floccipēdēs imagines umbrasq; laruas quas naturæ esse dicitur terrere paruulos & in angulis garrire tenebrosis. Præterea quæ de eodē Hiero. prædicat ꝙ auariciā calcauit, ꝙ castrauit se zelo dei licet non scdm sciam ꝙ in explanatione scripturæ dieb9 sudauit & noctibus quā q dilucidāt uitā æternā habebūt, ut inqt sapiēs. & ut scribit ad Vigilantiū ꝑpheta℞ obscura disseruit. & tā noui q̄ ueteris testamēti reuelauit maxia sacra. Præterea ꝙ non solū martyris fuit filius, sed & ipse parū a martyris merito abfuit. Nā dicit Eusebius ꝙ & adhuc puerulus in tantū ardorē capessendi martyrii exarserat, ut sponte se piculis ingereret, & tpe deinde Decianæ ꝑsequutionis nouas cruces, noua pœna℞ genera ac sæculis oībus inaudita tormēta ꝑtulit ita ut mille mortib9 inqt Eusebius uexatus sit: ne tñ una ei quā exoptabat accideret ꝑsecurore summo studio hoc agēte, ut nec interitus præstaretur nec pœna cessaret. Videte q̄ parum absit a laude martyrii quā plurimi eius discipuli ipso duce & cohortatore sūt consequuti, parū dico imo ꝑfecto abfuit a laude martyrii, imo meritū quasi æquale meritus ē. Nam dicit & Aug. in libro de bono cōiugali nō est impar meritū martyrii in Ioanne qui passus nō est, & in Petro qui passus est. Nota bene hæc uerba Augusti, unde sicut Ioānes licet nō trāsiret per gladiū tñ paratus fuit substinere martyriū. quādo fuit missus in feruentis olei doliū. Ita & Origenes licet mortē martyrio non subierit paratus tñ fuit, imo auidissimus illam subire. & tot passus est tormēta ut dicit Eusebius ut mille mortes pro una subierit. & hoc est qd' dicit Bernardus in sermone sancto℞ martyrū ꝙ est triplex martyriū, martyriū uolūtatis tantum martyrium opis tñ: martyriū opis & uoluntatis. Martyriū uolūtatis tñ passus est Ioānes euāgelista, cui dictū est & germano eius. M. xx. calicē meū bibetis uñ Cyprianus in seruis dei apud quos cogitat martyriū & mente cōcipit aius ad bonū deditus iudice deo coronat. Aliud est enim martyriū deesse aīo aliud aium deesse martyrio. Si ergo martyrio Origenis aīus nunq̄ defuit & mille mortes pro una subiit, quo a iudice deo coronatū credamus si nō mētit martyr Cyprian9. & si damnatus est quis quæso ad gehēnæ mortē eū dānauit. An christus Iesus pro quo totiēs ipse mori uoluit. Quin potius sicut dicit de ipso Cypriano Aug. ꝙ sanguis martyrii in eo oēm hæreseos maculā abluit. Ita & de Origene effusū ab eo nō tā supra terrā extrisec9 q̄ sup zelo dei & caritate ardētē cælestē aīam suā itrisec9 martyrii sāguinē oēm hæreseos maculā abluisse pie credam9 dicētes cū Dauid. Btūs Origenes q & si aliqñ in cōsilio errātiū abiit in uia tñ peccato℞ p impœnitētiā nō stetit & in cathedra pestilētiæ p ptinaciā nūq̄ sedit, sed in lege dñi fuit uolūtas eius, & in lege eius meditatus est die ac nocte. Beatus Origenes cui remissæ sunt iniquitates p baptismū & eius tecta sunt peccata p pœnitētiā, & cui nō imputauit dñs peccatū pp martyriū. deniq; talem ac tm uirū etiā si aliqñ ex ingenii defectu & nō ex aliqua uoluntatis malicia in fidei mysteriis errauerit, credamus a domino in suis nouissimis non fuisse derelictū. sed potius uisitatiōe suæ clemētissime misericordiæ & de secretis fidei si in aliquibus errabat illuminatū ab erronea ad salutarē uiā reuocatū fuisse. & hoc ego intellexi in breui rñsione mea eū alias dixi. ex quo non inuenit fuisse pertinax uerisimile est credere ꝙ deus eū saluauerit. i. uisitando eum uisitatione quam dixi

Nota.

Deciana ꝑsequutō

Aug.

Bernar. Triplex martyriū

Cypria.

Augusti.

statu salutis digno clemētissime collocarit,& de secretis fidei in qb9 errabat ipsum illuminās ad salutarē de illis pœnitētiā aduocauerit.qđ utrū fuerit an nō fuerit scire certitudinaliter nemo pōt nisi fuerit ei desup reuelatū.Sed ita fuisse potius q̄ nō fuisse credere cōsiderāti acta & uitā Origenis magis cōsoniū uidet̃ & sic rōnabili9 Nā & rōnabiliter in dubiis fauorabiliori parti semp est adhærēdū.& hæc sint dicta ut quæ ualere possint qñ de ipsa Origenis pœnitētia nō cōstaret de qua tñ cōstare ex beatissimi Hieronymi testimonio supra i præcedētibus aptissime oñdim9.

Pro sexto articulo. Pro sexto articulo dico q̄ nō uidet̃ credendū q̄ ecclesia unq̄ determinauerit aīam Origenis ad inferos eē dānatā.Veritatē huius ꝑpōnis ꝓbo duab9 rōnibus.Prima

Pria ratio rō est hæc de illo cuius altera uel altera pars determinari certitudinaliter nisi temerarie nō pōt.Nō debet credi factā eē determinationē ab ecclesia.Sed de hoc quæsito utrū Origenes saluus sit an dānatus determinari altera pars nisi temere nō pōt saltē absq̄ reuelatione spāli dei.ergo cū de tali reuelatiōe nō cōstet nō debet credi de hoc factā esse ab ecclesia determinationē.maior est nota,& oppositū eius esset iniuriosum ecclesiæ credere.s.q̄ aliquid ab ea possit incōsulte & temere iudicari.

Cōfirmatio. Minor patet ex supradictis articulis.Cōfirmatur qa certificari nō poterat ecclesia de dānatiōe Origenis nisi p spālē reuelationē de eo factā.sed de tali reuelatione q̄ fuerit facta nusq̄ habet̃ mētio ergo &c.

Sc̄da rō, Secūda rō est hæc qa si qd est qđ psuadeat ecclesiā determinasse de dānatōe Origenis sunt qdā textus decretoꝝq̄ hoc uident̃ sonare grosso eos mō interpretantibus.q tñ cū recte examinant̃ cōtra eos potius q̄ pro ipsis faciunt.Sunt aūt textus quos afferūt ferme isti.Primo q̄ di.xv.c. sancta Ro.ecclesia.sicut scribit̃ p Gelasiū papā.Itē Origenis non nulla opuscula quæ uir beatus Hiero.non repudiat legēda suscipimus.reliqua aūt oīa cū auctore suo dicimus esse renuēda.&.xxiiii.q.iii.c.sanc.Itē si ad tēpora Theophili sanctæ memoriæ uel supius aliquis recurrerit & Origenē inueniet post mortē anathematizatū, qđ etiā in eo facit & uestra sanctitas.& Iulius religiosissimus antiqoris Romæ & glo. ibi.Cū iste dānatus fuerit nonne & eius scripta utiq̄ extra.de hæreticis.c.fraternitatis.ibi aūt sic scribit̃.Cū Celestinus atq̄ pelagius i ephesina synodo sint damnati,qūo poterūt illoꝝ capitula recipi quoꝝ dānant̃ auctores.

Ephesina synodus. Ex istis auctoritatib9 credūt aliq conuinci dānationē animæ Origenis ad inferos.Ego autem dico nihil plus haberi p præmissa nisi q̄ ecclesia & opiniones & dogmata Origeni attributa ut hæretica dānat q̄ ipsum sic ut dogmatizantē dānat & detestat̃ de damnatione animæ eius aut salute nihil penitus intendens.& q̄ hoc sit uerū patet multis rationibus.

Primo Primo qa ad ecclesiā non ptinet damnare animas hominū aut saluare.qa ad illū attinet solūmodo qui iudex est uiuoꝝ & mortuoꝝ quare ridiculū est si in decretis legit̃.Dānamus Origenē,exponere.i.animā eius dānamus dānatione infernali.

Gelasius Et patet etiā euidēter ex modo loquendi ipsius Gelasii qui dicit reliqua opuscula eius cū auctore suo dicimus renuēda.hoc enim uerbū renuere nullo modo importare potest id qđ ipsi intendūt.sed nihil aliud intendit Papa nisi hoc qđ.s.non acceptant̃ opuscula eius ut autētica in ecclesia.nec ipse similiter ut ꝓbatus doctor & cuius dictis sit credendū in ecclesia recipit̃.Q đ si ēt Papa non solū dixisset renuimus sed ēt dānam9 nihil esset pro eis qa sic ēt solemus dicere in hoc Scotus dānat Thomā.Herueus Scotū.& sic de reliqs in qbus semp loquutionibus de damnatione doctrinæ & non animæ ex ipso usitato & ꝓprio loquēdi mō debem9 itelligere,

Secũdo arguo cõtra eos ex glosa q̃ ipsi allegant quæ dici si ipse damnatus nõne & eius scripta. Quæro ergo ab istis si fiet hæc cõsequẽtia. Ipse Orige. est damnatus ergo & eius scripta dãnata. qũo in antecedẽte capit' si dãnatus si sic capit' .i. i sua doctrina non approbatus. & ut dogmatistes non acceptatus. habeo ꝓpositum. Si aũt intelligat' dãnatus ĩ aĩa sua infernali dãnatione tũc nihil ualet consequẽtia. possibile. n. est multos doctores quoꝝ scripta catholica sunt & pro catholicis quotidie leguntur esse in inferno quia stat aliquem in fide nihil errare sed recte sentire de oĩbus articulis & tñ esse in alio peccato mortali & in illo decedere. & oĩno impertinens est dãnatio aĩæ ad damnationem doctrinæ. qa illa attendit' penes maliciam uoluntatis. Ista autem penes defectum intellectus. Quare nec ualet iste est ĩ paradiso ergo dicta eius sunt catholica. Nam & Papias est in paradiso & Hireneus & Victorinus & Cyprianus & multi alii quorum tñ dicta ĩ multis quæ nũq̃ reuocasse legũtur ut hæretica reꝓbãt'. Cõfirmo hoc ex dicto illo ad quẽ se refert glosa de hæreticis extra. c. fraternitatis. ubi dr̃ si Celestinus atq; pelagius in ephesina synodo sunt dãnati qũo poterũt illa capitula recipi quoꝝ dãnant' auctores. Certũ est aũt q͂ in illa synodo Celestinus & Pelagius non fuerũt dãnati ĩ se. i. ĩ aĩa sua sed ĩ sua doctrina. tum qa aliter ut dictũ est supra dãnare hoĩes ecclesia nec cõsueuit nec põt. tum qa de eo debemus intelligere sententiatũ de quo prius est quæsitum & disputatũ. Sed in illa synodo ut ex actis concilii patet nõ fuit quæstio utrũ animæ Celestini & pelagii essent in paradiso uel in inferno. Sed an dicta eoꝝ & dogmata essent catholica an non catholica. Quare & de hoc. i. de eoꝝ dogmatum ueritate & de auctoruꝫ ipsoꝝ ut sic dogmatizantiũ approbatione uel reprobatione debemus intelligere sẽtentiatum. Tertio stultũ ẽ dicere q͂ ecclesia determinauerit Origenis animam esse dãnatã qa nõ sicut cõsueuit ecclesia canonizare aliquos ita etiã consueuit dãnar'. i. sententialiter decernere q͂ sint in inferno. & ratio q̃ hoc cõsueuerit & nõ illud est. qa ad decernendum q͂ aliq̃s sit saluus oportet nos certificari q͂ ille decesserit ĩ gr̃a cuius rei indicia licet tñ non certa hr̃e possumꝰ nõ ex his quæ egit in uita, quia illa nõ sufficiũt, ex quo dum est in uia semꝑ merendi & demerẽdi est locus, & mutandi se de uno proposito ad aliud. Sed habemus signa post mortem ut sũt miracula uel aliq̃d simile. Tale aũt aliq̃d signum ex quo dãnationem alicuius cõuincamus post mortẽ alicũs hr̃e q͂ possumus nõ est facile inuenire, immo sine dubio haberi aliud signũ nõ põt nisi specialis de hoc reuelatio, quæ si contingeret uel cõtigisset ꝑfecto sicut ecclesia cũ aliquẽ canonizat de miraculis suis testatur & de aliis propter quæ mota est ad canonizationem. Ita ẽt cũ aliquem damnaret specialis reuelationis de hoc factæ mentionẽ faceret, ne temere aut inconsulte sic uideret' decreuisse. Quod tñ de Origene nusq̃ narrat ecclesia. Debemus ergo ĩtelliger' dãnatũ Orige. ab ecclesia eo mõ quo ex his quæ de eo narrat & testat' uĩ uenisse damnandus. Sed de eo nihil aliud narrat' nisi q͂ errauerit in mysteriis fidei, & ad hũc errorẽ nõ seq̃t' absoluta dãnatio Origenis in se sed solum ĩ scriptis & ĩ doctrĩa sua ut patet ex ꝑcedẽtibus, & sic debemus ipm̃ iudicare dãnatũ ab ecclesia & nõ aliter. Postq̃ & ꝑtinacẽ non fuisse eum cõtra ecclesiæ determinationẽ in illis opinionibus scimus, quia cõcilia ĩ q̃bus dãnatæ fuerũt illæ opiones fuerũt multo post mortẽ Origenis, ut patet ex historiis græcis & latinis. Et an ꝑcenitens ẽt illaꝝ fuerit scire nullo modo possumus. Imo uel ñ scripsisse illa uel si scripsit pœnituisse ex Hyero. supra probauimus

Secundo arguit cõtra eos.

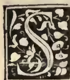
Papias.
Hireneꝰ
Victori.
Cypria.

Cõfirmatio

Tertio.

Pro septi Pro septimo articulo dico istā propositionē ꝙ non tenet̃ secundū doctrinā Sancti
mo arti. Thomæ qlibet fidelis de necessitate fidei credere illum esse in inferno,quē ecclesia
.S. Tho. iudicauit & sententiauit esse in inferno. Veritas ꝓpositionis sic deducit̃ qa tanta est
fides adhibenda ecclesiæ in damnatione alicuius,quāta est adhibēda in canoniza-
tione sanctoꝝ. Sed dicit Thomas ultimo articulo quolibeti noni ꝙ sanctos canoni
zatos ab ecclesia nō tenemur de necessitate fidei credere esse in gloria,sed solū de
pietate fidei:ergo & damnatos ab ecclesia nō tenemur necessario credere esse in in-
ferno.sed solū pie sic est credēdū. Fūdamētū aūt Thomæ est qa in his tm̄ tenemur
de necessitate salutis ecclesiæ credere quæ ad substantiā fidei ptinent. Quia in illis
spiritus aduenīēs docet eā oēm ueritatē. Vtrū aūt aīa huius uel illius sit in inferno
uel in paradiso nihil attinet ad substātiā fidei.sed tm̄ quia honor quē sanctis exhi-
bemus quædā ꝓfessio fidei est qua sanctoꝝ gloriā credimus. Ideo licet de necessi-
tate salutis ad hoc non teneamur. Pie tm̄ sic est credendū. Ex hac ꝓpositione infero
ad ꝓpositū meæ cōclusionis ꝙ etiā si ecclesia determinasset origenē esse damnatū
adhuc de necessitate fidei catholicæ nō tenemur assentire ꝙ ita sit. Ex quo patet ꝙ
etiā si ueꝝ esset quod ipsi cōtra me adducunt:ꝙ.s.ecclesia oppositum conclusionis
meæ determinasset adhuc male ab eis iudicatū fuisset ꝙ cōclusio mea hæresim sa-
peret. Videant ergo isti magistri ꝙ nō recte adhuc si etiā sint uera quæ ipsi contra
me adducūt est determinatū ab eis cōtra meā cōclusionē,& caueant ne noua credē
da fidelibus pro sua auctoritate instituant,& ea esse de fide determinent. Audiātq;
illā ꝓhibitionē dn̄i deutronomii quarto. Non addetis ad uerbū quod ego loquor
uobis.quod dictū nō solū damnat istos qui auctoritate sua noua credēda prioribꝰ
superaddant.sed quia etiam catholicā ueritatē pro hæretica refellunt.

QVESTIO OCTAVA DE LIBERTATE CREDENDI.

Icut nullus præcise sic opinat̃ quia uult sic opinari,Ita nullus credit
sic esse ueꝝ præcise qa uult sic credere.
Ex hac cōclusione correlarie infero istā. Non est in libera potestate
hoīs credere articulum fidei esse ueꝝ quando sibi placet, & credere
eū non esse ueꝝ quādo sibi placet. Iudicauerūt isti magistri ꝙ pro-
positio cū suo correlario esset erronea & hæresim sapiens. Ego autē
reputo cōclusionē principalem esse non solum catholicam sed uerissimā & longe
ueriorē sua opposita Et idem dico de correlario sane intellecto,cuius sensus si secū
Probatio dum mentē meā accipit̃ nō est aliter accipiendus q̄ ut sequit̃ ex principali cōclusio
cōclusio- ne,cuius ponit̃ esse correlariū. Quod aūt conclusio non solū sit catholica sed etiam
nis p pria sit uerissima:Patet.nā pro prima eius parte quæ est ꝙ nullus opinat̃ aliqd sic esse
eius pte. præcise,qa uult sic opinari est Aristoteles secūdo de aīa textu cōmēti.clxiii.ubi Ari
Aristote. stoteles ponit differentiam inter imaginationem & opinionem.& hæc Aristotelis
Probatio sn̄ia non solū non est reprobata sed immo ab oībus nr̄is theologis unanimiter ap-
p secūda probata. Secūda aūt pars conclusionis quæ est ꝙ nullus credit aliqd esse præcise
Augusti. ueꝝ,qa uult credere id esse ueꝝ est Augustini in pluribus locis q hoc sæpius dicit
Petrus de ꝙ non pōt aliqs credere ex libero arbitrio.i.ex mero impio uolūtatis sine rōnis ꝑ
alliaco. suasione aut motiuo.& totā conclusionē meā in qua summarie tenet̃ ista opinio ꝙ
ꝓposita aliqua ꝓpōne,dubia ad hoc ꝙ aliqs eā credat uel discredat nō sufficit me-
ra apprehensio terminoꝝ & merū imperiū uoluntatis. Tenent Petrus de alliaco,

Henricus oeta,& Henricus de assia.Et quando ego fui Parisius tenebat fere tota uniuersitas Parisiẽsis,cũ pluresq; etiã catholici doctores ita habent pro uera ut suã oppositã habeãt pro impossibili imo ego adhuc nõ legi doctorẽ cõtradicentẽ huic opinioni.Correlaria aũt ꝓpositio nõ aliter est intelligẽda & accipiẽda q̃ cũ restri∽ ctione uel determinatione posita in ãtecedente,sic uidelicet ꝙ nõ est in libera ptãte uolũtatis credere articulũ fidei esse uerũ q̃ncũq; placet & credere eũ esse falsũ q̃n placet.Ita ꝙ nõ præcise ex eo ꝙ uolũtati placet ut itellectus credat ipse credit nec talis itellectus unius ꝓpõnis p aliã ei cõcatenatã est inusitatus,imo in scriptura sa∽ cra sæpe sumit̃ intellectus litteræ p præcedẽtia uel sequẽtia qđ maxie in casu nr̃o debet fieri qa ergo hoc dictũ nõ est in ptãte nr̃a &c.Nõ pono tãq̃ dictũ p se & cõ clusionẽ sepatã,sed pono tãq̃ correlariã ex præcedenti.Q đ si nõ placet eis accipe intellectũ præsentis correlarie ex sua principali cui ipsa annectit̃ & concatenatur attẽdãt ꝙ dupliciter dicit̃ aliqđ esse in libertate uel in libera ptãte uolũtatis. Vno mõ qa posita apprehẽsione in intellectu,nullo alio actu intellectus req̃sito in ptãte impatiua uolũtatis sit ponere actũ illũ.& sic negat̃ in hac cõclusione ꝙ actus cre∽ dendi in libera est ptãte hoĩs.nec oportet oẽm actũ præcepti aut meritoriũ uel de∽ meritoriũ taliter esse in ptãte hoĩs.ad credẽdũ eni nõ sufficit apprehẽsio terminoꝝ articuli.sed ultra req̃rit̃ psuasio aut aliq̃ rõ ꝓbabilis ut allegatũ est ex Augustino. Alio mõ aliqđ dicit̃ esse in libera ptãte uolũtatis,qa oibus aliis positis quæ requi∽ runtur ad hoc ꝙ ille actus sit põt uolũtas illum ponere in esse & nõ ponere nec ad istũ actũ necessitat̃ uolũtas etiã quibuscũq; aliis positis.& hoc mõ actus credendi articulũ est in libera ptãte uolũtatis iste est intellectus correlarie ꝓpõnis.& ex di∽ ctis põt qlibet q habet itellectũ cognoscere ꝙ nõ bene isti magistri absolute dixe rũt illã esse erroneã & hæresim sape.Q đ aũt ꝓbabilis rõnabilisq; sit opinio illorũ doctoꝝ quos ego sequor qui.s.dicunt ad causandum assensum fidei nõ sufficit sola apprehẽsio terminoꝝ cũ mero impio uolũtatis põt euidẽter parere nõ solũ auctori∽ tate Augustini,multis ut dixi hoc in locis affirmãtis,sed etiã efficacissimis rationi∽ bus.Et prio arguit̃ sic.Nõ est in libera ptãte hoĩs opinari sic uel sic esse cum uult. ergo nõ ẽ in libera ptãte hoĩs credere sic uel sic eẽ cũ uult.Patet cõsequẽtia. Quia si de quo magis uidet̃ inesse & non inest ergo &c. Sed minus est adhærere alicui cũ formidine ad oppositũ q̃ sine formidine.ergo ãtecedẽs est expressum ab Aristo∽ tele in.ii.de aĩa textu cõmenti.cliii.& patet p expientia.qa qlibet in se experit̃ ꝙ oblata ei ꝓpõne dubia si est ei mere dubia ad neutrã partẽ opinandam passensum inclinat̃ donec ei noua superuenerit apparẽtia,uel p sillogisticã rationẽ uel per in∽ tuitiuã noticiã,uel p testimoniũ multoꝝ,uel per auctoritatẽ dicentis uel aliud si∽ mile.Secũdo sic arguit̃ nõ est in ptãte hoĩs libera facere apparere aliqđ suo intel∽ lectui esse ueꝝ & facere apparere non esse ueꝝ.ergo nõ est in potestate hoĩs sic uel sic credere esse uel nõ esse ueꝝ.Tenet cõsequẽtia qa est cõtradictio aliquẽ credere aliqđ & assentire illi & illud ei non apparere esse ueꝝ. Assumptũ ꝓbat̃ qa hoc uel hoc apparere tale uel tale intellectui est hoc uel hoc taliter uel taliter repræsentari itellectui.& hoc nõ põt depẽdere ex impio uolũtatis,qa hoc præcedit actũ nolun∽ tatis.Cõfirmat̃ qa hoc apparere tale itellectui est qa obiectũ qđ repñtat̃ ẽ tale,& euidẽtia uel aliud qcqđ sit illud qđ id facit credibile nec nõ credibile ẽ tale & itel∽ lectus ẽ talis,Sed facere obiectũ eẽ tale uel itellectũ eẽ talẽ nõ ẽ in arbitrio uolun∽

Hẽricus oeta Hẽricus de assia.
Vniuersitas Pariensis.
Declaratio correlarie ꝓpositionis.
Dupliciter aliqđ dicit̃ esse in libertate uel i libera potestate uoluntatis.
Primo.
Secũdo.
Augusti.
Arguit̃ primo
Aristotele.
Secũdo.
Cõfirmatur.

Tertio. tatis,ergo rē talem uel talem apparere intellectui non ē imperio uoluntatis. Tertio sic arguit̄. Quotiēscūq; est aliq̄ potentia mere neutra & indifferens ad duos actus secūdos oppositos nō pōt exire ī aliquem illorum nisi determinet̄ prius p aliq̄d q̄d sit actus primus,uel se hēat loco actus primi respectu alterius illorum actuū secundo℞. Sed ita est q̄ intellectus est potentia mere neutra & indifferens ad specificationem alicuius actus sui scdi. Ergo ad nullam talē specificationē poterit determinari nisi adueniēte aliquo alio qd' sit uel actus primus uel se hñs loco actus primi respectu talis determinationis. Tunc sub ista rōne assumo istam cōsequētiā. mer⁹ actus uoluntatis nō pōt se hīe ut actus primus respectu specificatōis actuū intellectus,ergo p impiū solū uolūtatis non poteret ītellectus determinari ad tale specificationē. nota ē cōsequētia ex praeassumpta rōne. & antecedēs patet ex cōi sn̄ia oīu℥ docto℞ in hoc cōsentientium,q̄ licet actus intellect⁹ quo ad exercitium depēdeat a uoluntate,nō tñ quo ad specificatioē. His sic praeceptis arguo sic ad ꝓpositum Actus q̄ est assentire & actus q̄ est dissentire sunt actus hñtes rōnes specificas oppositas. ergo ad assensum uel non assensum non poterit determinari ītellectus p impiū uolūtatis. ergo ad hoc q̄ aliq̄s p ītellectum credat articulū fidei esse ue℞ uel ñ credat nō est p hoc praecise,q̄a sic uuls uel non uult credere sed ex aliquo alio ītellectum ex se neutrā ad talis actus specificationē determinante.

Quarto. Quarto sic arguitur ad illud credendum non determinat̄ homo praecise p actū uoluntatis de quo interrogatus cur illud crediderit non assignabit praecisum actum uolūtatis,sed ita est q̄ interrogatus aliq̄s cur credat potius christianae fidei q̄ fidei maumethensiū:nō assignabit praecise actū uolūtatis,ergo non p praecisum actum uoluntatis inclinatus ē ille ad credendum. Quod aūt non assignet̄ merus actus uoluntaris patet ex experientia & ex dictis nostrorum theologorum a q̄bus cōiter illa octo allegant̄.

Cur euāgelio debeamus credere octo a nostris theologis assignari. Cur euāgelio debeamus credere. s. ꝓnunciatio ꝓphetica, scriptura℞ concordia, auctoritas scribentiū, rōnabilitas contēto℞, irrōnabilitas cōtentorum, irrōabilitas singulo℞ erro℞, ecclesiae stabilitas, miraculo℞ claritas. Quinto sic arguit̄. Quotiensc ūq; aliq̄ duo determinant̄ ad credendum opposita, & q̄libet illo℞ praecise ā hoc determinat̄ quia uult sic determinari idifferēte ad hoc oīo iudicio uel suasione rōis non pōt dici q̄ rōnabilius iste moueat̄ ad credēdum q̄ econtra. Sed datis duobus quorum alter credet̄. a. eē uerum & alter non uult credere. est dicere hunc uel illum uelle ratōnabilius & aliam irratōabilius. ergo illi ad sic uel sic uelle non determinant̄, q̄a praecise sic uolunt, maior huius rōnis est nota q̄a ut iq̄t Albertus ī. iii. de aīa. cum uolūtas

Albertus sic agit praecise,q̄a uult sic agere assimilatur tyrāno ī cuius actiōe nō quaerit̄ rō acti q̄a ipius agere non est scdm rōnem agere sed ager̄ ꝓ libito. Minor est manifesta, q̄a quotidie dicimus maumethistas uel iudaeos irratōabiliter in hoc egere qd' non credunt & nos ratōabiliter agere,q̄a credimus,q̄ si causa praecisa quare ego crederem ille non crederet eēt praecise,q̄a ego uellem ille non uelet uterq; esset actus tyrānicus uoluntatis & in neutro appareret maior uel minor ratōabilitas, immo & ī neutro rōnabilitas sed mera ptās & iperiū tyrānicū uolūtatis. Et ex dictis ī isto argumēto patebit istis magistris intellectus breuiū uerbo℞ quae dixi in rñsiōe mea de actu tyrannico uoluntatis. Multae aliae possent & pro ista opinione rationes adduci. Sed non est ꝓpositi mei hic tractare istas materias & propositas quaestiones discutere, sed solum oñdere determinationē cōclusiones meas non eē haereticas. Et licet p de

Robert9 olchoth. subtilissimus doctor.

sensione cōclusiōis meæ ista sufficiant, uolo tñ & hoc dicere, q̄ fuit ēt aliqs doctor cuius ego ut de me fatear dānationē in hoc articulo adhuc nulq̄ legi q̄ simpliciter tenuit q̄ actus credēdi nō eēt liber. hoc. n. assertiue tenuit Robertus olchoth subtilissimus doctor ordis prædicatorꝶ in suo prio sniaꝝ. Et cū arguit̄ q̄ sequeret̄ actū credēdi uel nō credēdi nō esse meritoriū aut demeritoriū dicit hāc obiectionē nullā eē & friuolā, qa nō iō aliqs actus est meritorius qa liber sed qa cōformis est alicui legi pollicēti gremiū p eodē actu ipsi faciēti uel alteri. & cōsequēter dicit actū credēdi nō ideo esse meritoriū quia liber. sed qa cōformis est legi diuinæ quę polliceetur tale premiū. s. uitā æternā cuilibet credēti. posse aūt deū hāc legē mutare & statuere q̄ quicūq; cras ceciderit sup lapidē angularē ex iprouiso sit saluus & tunc casus ille eēt meritorius uitæ æternæ qa actus nři nō ideo sunt meritorii quia liberi. sed qa a deo acceptant̄ ad uitā æternā quī deus ita pōt acceptare act9 naturales sicut actus uolūtarios. & sic uidet̄ acceptasse mortē innocentiū ad uitā æternā in qb9 nullus fuit usus liberi arbitrii. nec sic faciēdo de9 irrōabiliter facit qa sua uolūtas est sufficiens rō eoꝝ oīum quę statuit uel ordinat. Vnde cōcludit Olchoth q̄ si capiamus credere pro eo quod est cū assensu firmo adhærere his de quoꝝ ueritate non cōstat nobis nisi ex testimonio alioꝝ iuxta quē modū definit Aug. i omelia super Ioannem dicēs. qd est fides nisi credere qd non uides, q̄ talis act9 credēdi nō ē in libera ptāte hoīs. Si aūt capiat̄ credere pro eo quod est assentiri qbuscūq; reuelatis a deo & testificatis per miracula & uelle uiuere & opari sc̄dm ea, tum qa hoc credere includit tam actū intellectus q̄ uolūtatis concedit de eo qd̄ ē liberꝝ, iuxta quē modū definiens Aug. in omelia sup Ioannē dicit credere in deum est credendo amare. credēdo in eū ire credendo ei adhærere & suis mēbris incorporari, & de hac credulitate dictū est. credidit Abraā deo & reputatū est ei ad iustitiā. De prima āt dicitur dæmones credūt & cōtremescūt, prima est meritoria. secūda nō est meritoria. Et cū dicit̄, q̄ fides nō est nisi in uolētibus dicit Olchoth qd est intelligēdū de fide formata iuxta hunc secundū modū quæ est fides operans per dilectionē nō āt de fide primo modo accepta. qa per miracula uisa uult ipse posse fidelē necessitari ad credēdū. quā opionē ego nō credo eē uerā & post q̄stū suū idē doctor reexaminādo nōnullas suas opiones dicit q̄ licet stāte euidētia i rōe q̄ aliqd nō sit credēdū uolūtas necessitet̄ ad credēdū. tñ qa sic necessitat9 fuit sibiipsi cā talis necessitatis. Ideo iputat̄ ei ad peccatū. Dicit āt fuisse sibi cām qa obmisit cōsiderare & pscrutari diligēter & discutere illa quæ sibi falsam fecerūt euidētiā qd si fecisset nō sic appa ruisset eē itellectui. sed aliter & iō cōcludit q̄ cū male credit aut discredit suū primū pc̄m est negligētiæ. hæc est opio Roberti Olchoth de libertate credendi quæ nunq̄ mihi apparuit bona uel pbabilis. Cōsiderēt āt isti pres. an & istū doctorem simul cum Durando Henrico & aliis pro hæretico ab ecclesia anathematizent.

In innocentibus null9 fuit usus liberi arbitrii.

Augusti. Credere dupliciter capi.

Augusti.

Olchoth.

QVESTIO NONA DE ACCIDENTIBVS IN SACRAMENTO.

Vi dixerit accidens existere non posse nisi in existat eucharistiæ poterit sacrm̄ tenere etiam tenendo panis substantiam nō remanere. Hanc quidem cōclusionē non dixerunt isti magistri esse hæreticam uel hæresim sapere. sed solū esse erroneā. cuius opionis suæ si rationes aliquas attulissent, possem ego illis aut credere aut respondere. sed ipsi nec in huius nec in aliarum cōclusionum damnatione ullas

Nota.

Pro decla ratiõe cõ clusionis. adduxerũt rõnes quas ego uiderim. Dico aũt pro declaratione conclusionis ꝙ per hãc cõclusionẽ nõ intẽdo cathegorice & absolute dicere accidẽs non posse esse sine subiecto aut in sacro de facto eẽ in subiecto imo cũ ecclesia firmiter teneo ꝙ accidentia sacralia de facto sint sine subiecto. Sed dico ꝙ ille qui diceret accidẽtia non

Thomas posse eẽ sine subiecto & teneret cũ Thoma distictionẽ realẽ existẽtie panis ab eẽntia posset dicere nõ repugnare diuinæ oipotentiæ saluare existẽtiã panis sine essentia eius. sicut actum tam substantialẽ q̃ accidentalẽ conseruat deus sine sua potentia, & consequẽter in isto esse panis subiectare accidẽtia nõ manente substãtia panis, ad quæ quidem accidentia habere posset corpus christi pñtiã realẽ, sicut & nũc habet ad accidentia quæ i nullo subiectata sunt, & quicqd sit de sacro eucharistiæ de facto instituto a christo & ab ecclesia credito i quo cõcorditer tenet̃ ꝙ nihil panis remanet adeo ꝙ sua reproductio esset creatio. tñ tenẽdo prædictã opionẽ Thomæ de distinctione reali essentiæ ab existentia. & capiendo sacrm̃ eucharistiæ ampliatiue ad id quod ẽ uel põt esse ut capit̃ in cõclusione mea quę est modalis diuisa nõ solũ pñs cõclusio est ꝓbabilis & nõ erronea. imo erroneũ est dicere ꝙ nõ possit

Nota. esse aliquod eucharistiæ sacrm̃ in quo accidẽtia essent in subiecto. nec scio per quã logicã uiderunt isti magistri dãnari unam diuisam de possibili ꝑ falsitatẽ uni⁹ de inesse ex eisdẽ terminis cõstitutæ. miror ꝙ ꝙ nesciãt ꝙ est fallacia cõsequẽtis, arguendo a minus amplo ad magis amplũ cũ destructiõe magis ampli. ac si qs diceret nullus hõ est in domo ergo nullus hõ põt esse in domo. Similiter. n. arguunt ipsi i dãnatione huius ꝓpositionis in nullo sacro eucharistiæ quod de facto existit uel de facto est institutũ a christo accidentia sunt in subiecto igit̃ in nullo sacro quod est uel põt esse aut institui a christo accidẽtia pñt esse sine subiecto. Ex dictis patet q̃ male cõclusio pñs de possibili dãnata sit pro erronea ab istis pribus q debẽt meminisse. Quod fuerint ẽt ex catholicis doctorib⁹ q tenerẽt de facto accidẽtia i sacro

Opinio theologorũ quorũ dam quã Petrus de palude recitat. altaris subiectari in existentia substãtiæ remanẽtis. Est. n. una uia theologoꝝ ut refert Petrus de palude in. iiii. di. xii. q. iii. qui dicũt ꝙ sicut qualitas hic remanet naturaliter qa remanet suũ imediatũ subiectũ quod ẽ quãtitas. licet tollat̃ suũ remotum quod est subã & sic ipsa qualitas nõ subsistit sed inhæret sic etiã quantitas caret quidẽ suo subõ remoto quod est eẽntia subẽ sed habet suũ subiectũ ꝓpriũ & ꝓpinquũ qđ est eẽ subẽ quo mediãte inest substẽ qa id esse possibile ẽ remanet̃ essentia nõ remanẽte imo dicũt ipsi necesse est ipsum remanere cõsiderato mõ quo desinit hic esse & quidẽ ꝙ hoc sit possibile dicũt patere quia licet essentia sit prior esse ex quo uideret̃ cũ sit prius posse separari esse a posteriori quod magis põt separari & fieri essentia sine esse q̃ econtra. tñ considerãdo ex alia parte ꝙ eẽntia se habet ad esse sicut potentia ad actum, & sicut materia ad formã quia actus minus dependet a potentia q̃ ecõtra. sicut uidetur magis factibile esse sine essentia q̃ ecõtra. sed deus in incarnatione uerbi fecit essentiã humanitatis sine esse suo ut dicit̃ a multis doctoribus. ergo multo magis põt hic facere eẽ subẽ panis sine essentia ut sicut est ibi assumpta essentia & manet nõ aũt esse & nõ manet. ita hic conuersa põt esse essentia & nõ manere & non cõuersum eẽ & manebit. Secũdo oñdunt ꝙ non solũ istud sit possibile sed necesse quia nihil creatũ potest conuerti in increatum sed unũ creatum põt conuerti in aliud quando cõicant in materia & in genere aliter nõ sicut accidens nõ conuertit̃ in substantiã nec in accidens alterius prædicamenti se-

cundū communem opinionē.essentia autem panis cum essentia corporis christi cō uenit in materia & genere.unde una pōt couerti in aliā ēt per naturā si corpus cēt mortale sed esse panis non cōicat in materia nec in genere cū esse corporis xp̄i sub stātiali cū illud sit increatū diuinū quod est suppositi diuini cū i xp̄o nō sit nisi unū esse actualis existentiæ substantialis.ergo est impossibile est esse panis conuerti & necesse ē ipm remanere.Ego sum in opione ꝙ non sit necesse ipm remanere,tū qa si non pōt cōuerti pōt tñ anihilari uel pōt corrūpi cedendo i potentiā materiæ. Ita ꝙ sicut hūanitas potuit assumi nō assūpto eē sed manente in potentia materiæ.Sic eēntia potest conuerti non conuerso eē sed redacto in potentia eēntiæ licet ut uerū fateamur istæ redactiones facilius dicant̄ ꝗ intelligant̄.Itē licet eē panis non possit conuerti in eē increatū pōt tñ conuerti in eēntiā creatam quia quæ cōicant in materia sunt inuicē transmutabilia dato ꝙ non cōicent in materia ꝓpiqua sed solū in remota sicut elementū potest conuerti i aiatū & econtra.eē aūt panis & eēntia corpis xp̄i conueniunt in materia prima quæ est utriusq; potētia remota licet non conueniant in ꝓpinqua.qa materia ē pura potētia.eentia aūt est potētia cū actu immo si illa rō ualeret concluderet ꝙ de oī cibo quem xp̄us ante passionē sumpsit sola eēntia ipm conuersa fuerit & non eē.sed remansit uel aliter ꝗ per conuersionem corruptum fuit.quia eē substantiale xp̄i erat increatum ante resurrectionē sicut post Itē dicūt aliqui ꝙ sicut aqua quæ de potētia ordinata non potest conuerti in sanguinē xp̄i prius conuertit̄ in uinum & postea totum in sanguinē sic eē si non pōt de potentia absoluta conuerti in aliquid xp̄i prius natura conuertit̄ in suā eēntiā trāsiens in eam sicut forma quæ cedit in potentiā materiæ.& post illa eēntia tota conuertit̄ in eēntiā & sic non necesse est eē remanere.Sicut aūt mihi uidet̄ erroneū dicere ꝙ necesse sit eē remanere ita nihil minus erroneum dicere ꝙ non potest remanere. Opīo auctoris

QVAESTIO DECIMA DE VERBIS CONSECRATIONIS.

ILLa uerba hoc est corpus,quæ in consecratione dicūtur materialiter tenētur & non significatiue.

Dixerunt isti magistri ꝙ hæc conclusio ē scādalosa & contra cōem opinionē sanctorum doctoꝝ & ꝙ opio glosatoris in hoc non tenet̄ Ego autem dico ꝙ sua determinatio est scandalosa & contra cōem opionē multoꝝ doctoꝝ & ꝙ glosatoris potius ꝗ coꝝ opio in hoc est tenēda:& ꝙ ita sit patebit euidēter habito intellectu conclusionis. Est ergo primo aduertendū ꝙ non intendo ista uerba fuisse materialiter accipiēda cū ꝓferebātur a xp̄o sed solū quando ꝓferuntur a sacerdote euangelico consecrāte,& ideo dixi in conclusione uerba quæ in consecratione dicūtur.i.quæ nunc a consecrātibus ꝓferunt̄.Certū ē autē ꝙ sacerdos in consecrādo recitat prædicta uerba xp̄i ita ꝙ oro ꝓlata a tali sacerdote supponit pro orone ꝓlata a xp̄o significatiue sumpta. & talis opinio non solū non est erronea uel scandalosa.sed potius uidetur opinio prædicto sensui opposita eē contraria formæ consecrationis in qua sacerdos dicit illa uerba recitatiue. Recitat.n.sacerdos consecrans xp̄m dixisse apostolis.Accipite & manducate &c. Sacerdos aūt cōsecrās nec loquit̄ apostolis nec dicit eis accipite &c. nisi recitatiue.Ipse.n.solus recipit sacrm neq; ēt assistentibus loquendo dicit accipite & manducate &cet. Similiter cum dicit hoc est corpus meum id quod recitatur a sacerdote est illa oratio hoc est corpus meum materialiter sumpta pro simili ora- Notādū

tione & ex similibus uocibus cõposita a xp̃o significatiue prolata quod etiam patet per illa uerba quæ dicũtur ante uel post consecratiõẽ sanguinis.s.qui pro uobis & ꝓ multis effundet &c.Essent.n.falsa si significatiue sumerent eo ꝙ sanguis christi ammodo non effundet ergo illa uerba solum recitatiue sumuntur.Quid aũt recitat nisi uox prolata ab alio pro qua supponit uox ipius recitãtis.& ppea uox ista alterius uocis recitatoria est materialiter sumenda.Item et si non recitatiue sed significatiue caperent ista uerba denotaret sanguis christi effundi pro aliis & nõ ꝓ cõsecrante.Cũ dr̃ qui ꝓ uobis & ꝓ multis effundet. Deberet.n.dici potius qui pro nobis &c.quæ non ideo dico ꝙ credam oppositã et opinionẽ non posse defendi.sed ut pateat meã cõclusionem non solũ eẽ catholicã sed et sua opposita probabiliorẽ Ex quibus patet ꝙ præsens conclusio non est scãdalosa sed probabilis & opinio so lẽnis glosatoris de consecratione di.ii.c.timorẽ.in hoc non est reiicienda sed approbanda,sicut nec per ecclesiam usq; ad hæc tempora unquam fuit reiecta.

QVAESTIO VNDECIMA DE MIRACVLIS CHRISTI.

Miracula christi non ratione rei factæ sed ratione modi faciendi suæ diuinitatis argumentum sunt certissimum.

Quã conclusionẽ declarando ego dixi ꝙ quia est firma sciẽtia theologoꝝ ꝙ ea miracula quæ xp̃us fecit possent a puro homine in uirtute dei fieri.Dicit enim xp̃us Ioannis.xiiii. Amen dico uobis qui credit in me opera quæ ego facio ipse faciet & maiora horu; faciet. Ideo et ab ipsimet theologis unanimiter concluditur ꝙ id ex quo possumus concludere christum fuisse deum non est ipsa res facta sed modus faciendi qa taliter agebat qualiter agunt qui uirtute ꝓpria & non aliunde accepta agunt quod est ꝓpriũ dei iudependenter.s.& non aliena uirtute agere qui modus agendi creaturæ cõmunicari non potest qa ergo taliter multa egit xp̃us non orando.s.nec petẽdo sed præcipiendo & iperãdo tanq̃ potestatem habens patet ꝙ ut ipse existens deus & non in dei uirtute existens homo operabat.Hac uisa declaratione mea dixerunt cõclusio potest trahi ad malũ sensum qa continet iter magicas dato ꝙ sua declaratio sit uera de quo eoꝝ iudicio ita miror ut mirari magis non possim. Primo ipsi mihi dicant an apud aliquẽ recte mea uerba & ex recto usitatoq; modo loquẽdi interpretantẽ aliũ habere possit sensum conclusio mea præter eũ quẽ dixi.Quid n.his uerbis clarius qd expressius .miracula xp̃i non rõe rei factæ sed rõne modi faciẽdi suæ diuinitatis argumentum sunt certissimum.Scd̃o dicãt mihi an hæc sit recti iudicis snĩa hæc conclusio licet sit uera & catholica damnanda est tñ.qa ad malum sensum trahi põt ergo & dãnanda,ista xp̃us eiiciebat dæmonia pp hoc ꝙ iudæi eam trahebant ad malũ sensum dicentes ꝙ in belzabu pricipe dæmoniorum eiiciebat dæmonia illa.& dãnanda ista patet maior me est quia Arrius ex ea inæqualitatem filii ad patrẽ cogitauit,& dãnanda ista non cognouit eã donec pepit primogenitum filiũ suũ,qa Eluidius ex ea contra uirginitatẽ perpetuã Mariæ hæresim est opinatus,& dãnãda ista.illã diem neq; filiꝰ nouit qa ex ea aliq plura scire uolũt p̃rem q̃ sciat filius.qd plura dãnandæ fere oẽs ꝓpõnes euangelicæ qa ab hæreticis ad malũ sensum trahi potuerũt:qñ & ꝓpõnem meã in hisdẽ terminis positã in quibꝰ a multis ponit catholicis doctoribus,iõ,dãnare debemꝰ et ꝙ sit uera,qa aliqui ad malũ eam sensum trahere pñt.Profecto si qui eã male interpretant illoꝝ sensus qui malus ẽ

dānandus est non meus qui sanctus atq; catholicus. Tertio dicāt mihi qs ē iste malus sensus quē posset facere, dicāt si sciunt, certe ēt nō ē dicere siquis uelit aut cogitare ex illa ꝓpōne malum sēsum. Si qs.n.eēt is eēt forte ꝙ aliquis suspicaretur me uelle dicere ꝙ eadē miracula quæ fecit christus quātū ad rē factā per magiam possent fieri. sed hoc non licet suspicari de conclusiōe mea qa imediata ante ipsam ego pono aliā conclusionē ꝙ miracula christi non potuerūt fieri per uiā magie uel cabale. Alius mal⁹ sensus qui possit iueniri uel excogitari ego nō uideo, dicāt ipsi si possunt. Quarto dicant mihi quæ est hæc consequētia an teneat de materia an de forma, est inter magicas ergo dānāda. ꝑfecto similis est forma argumentandi illa qua utabant̄ ēt cum a principio dānare conabant̄ cōclusiones magicas. sic.n. arguebāt istæ cōclusiones sunt intricatæ & non intellectæ a nobis ergo dānādæ, o mirā & inauditā redarguēdi formā. Iam taceant q dicūt de incognitis non posse ferri iudiciū cū iam sit decretū ea maxime eē dānanda quæ maxime sunt incognita. Sed redeamus ad ꝓpositū ē iqūt īter magicas ergo est dānāda. Dicāt mihi ipsi utrū magicæ cōclusiōes bonæ sint an malæ. Si malæ adhuc male p eos ē iudicatū. Xp̄us.n. inuit ī parabola de zizaniis non solum non esse respuendum triticum propter admixtas zizanias imo ad saluādū triticum inuit non esse eradicandas zizanias ante messem Si bōæ cur bonā cōclusiōē īter bōas positā ipi, sibi bōi sūt uiri ip̄os dānar̄ debuerūt

QVAESTIO DVODECIMA AN DEVS INTELLIGAT.

MAgis improprie dicitur de deo quod sit intelligens uel intellectus q̄ de angelo quod sit anima rationalis.

Quam conclusionē ego declarando dixi ꝙ cōclusio initebatur mō loquendi Dyonisii qui sæpe dicit de deo ꝙ non est intellectus neq; intelligibile & similiter dixi mea uerba eo modo eē accipiēda quo accipiebant̄ uerba Dionysii. Dixerūt illi ꝙ conclusio erat falsa .& ad hæreticū sensum poterat transferri. & ꝙ non satisfaciebat eis mea declaratio. de qua sua determinatione non parꝫ miror. miror inquam si sunt sapientes ꝙ dicant cōclusionem eē falsam quæ sit non mea sed Dionysii conclusio. Et ut clarius mentem meam intelligant declarabo breuiter fundamentū & conclusionis & loquutōis ip̄i⁹ Dionysii. Est ergo aduertendum ꝙ sicut rō dicit noticiā discursiuā hominibus ꝓpriā quæ qdem rō improprie diceretur eē in deo, ita similiter dicit Diony. intelligere eē noticiam appropriatā angelo causatam ab angelo & intellectu angelico & ipsum informantē & in talitet īmutantē & tale intelligere dicit non eē in deo, nec sic capiēdo intelligere potest trahi conclusio ad malum sensum, quia non ꝑpea negat Dio. in deo eē cognitionē omnium. Sed ista magis distat ab intellectione proprie capta mō prædicto q̄ homo ab angelo. Cum autem dr̄ deus intelligit capitur intelligere generalr̄ pro omni cognitione, & breuiter hoc sciāt ꝙ per hanc conclusionē non intendo negare de deo cognitionē omnium ꝑfectissimam sicut nec quācunq; ꝑfectionem simpliciter immo nec intendo negare deum ītelligere capiēdo intelligere cōiter. Sed nego istud intelligere quod dicit iuxta modum loquēdi Dionysii noticiam angelo appropriatā sicut & rō dicit noticiā hoī appropriatā iuxta ꝙ ēt improprie diceret̄ eē rō in deo. at inqunt tu dicis ꝙ magis improprie dicit̄ de deo ꝙ sit intellect⁹ q̄ de angelo ꝙ sit aīa rōalis. hoc aūt ē falsum ꝙ de angelo nullus unq̄ diceret ꝙ eēt aīa, de deo aūt dr̄ sæpissime ꝙ ē intellectus. qē illa est magis impropria loquutio. Nota.

Miror de doctrina istorum patrũ & multiplici lectione sacrarum rerũ qui dicũt quod nũquam
Augusti. de angelo nec proprie nec improprie dicatur quod sit rõnalis. Sed legãt Augustinũ in libro. de musica i libro de uera religione, & in actis cõtra fortũatu, & i libro de cathetizãdis rudibus. Nã in istis oĩbus locis memini ego angelos ab Augustino aiarum noĩe nũcupatos. quamuis tñ nec oĩa uidi nec omniũ posse meminisse locorum i quibus forte legi apud sacros doctores, angelos hoc noĩe uocatos. Nam ẽt res est quæ cũ legitur non sit digna multa attentione. Cũ aũt ego dixi magis improprie dr̃ de deo quod sit itellectus nihil aliud intẽdebã nisi quod noticia angelica quæ intellectualis noticiæ nomen sibi appropriat magis distat ab infinita noticia dei quæ oĩa per eẽntiã cognoscit quam distet a noticia ratiocinatiua aiæ rõnali uel hoi appropriata. Si uero ex præsenti conclusiõe inferatur quod deus improprie dicitur intelligere sicut cõparatiuus iufert positiuũ accipiatur consequens illatũ solũ in hoc sensu, deus non secundum proptiam uel appropriatã acceptionem huius dictionis intelligere dicitur intellectus &c. Sed secundum communem uiam minus propriam ut patuit ex modo loquendi Dionysii.

QVAESTIO. XIII. DE ABDITA ANIMAE INTELLIGENTIA

Nima nihil actu & distincte intelligit nisi se ipsam. Hanc declarando dixi quod intelligebã de intelligere abdito cuius meminerat Augustinus in libro de trinitate, & Hericus in quolibetis.
Augusti. Dixerunt isti magistri quod conclusio non erat ad intellectum docto-
Henric9. rum quos ego adducebã in rñsione, quod nescio qualiter dicere possint si doctores illos uiderunt. Et quia ista materia de intelligere abdito est subtilis & pfunda nolo hic eam latius explicare. Posteaquam isti aliter cõclusionem nõ dãnant sed tantũ duo uolo dicere. Primo quod ego non intendo uniuersaliter negare de aĩa & pro quocũque statu quãcũque distinctã cognitionẽ aliorum a se, concedo enim aĩam xpi intelligere actu & distincte alia. similiter aĩas beatorum per reuelationes aut species infusas. Secũdo dico quod intelligo de illo intelligere abdito quod est sine fantasmate uel adminiculo sensus aut fantasiæ & non adhuc de quocũque tali sed intelligere abdito directo & pmanẽti. De quo proximam huic posui cõclusionem dicentẽ aĩa semp seipsam intelligit, & se intelligendo quodãmodo oĩa entia intelligit. Et sic in oĩbus meis conclusiõib9 semp occulta quædã ẽ cõcatenatio, quã forte ipsi nõ aduertunt. Sed redeũdo ad ppositũ dico quod aĩa p tale intelligere abditũ directũ & pmanẽs nihil actu & distincte intelligit nisi seipsam. Ex quo patet quod pñs cõclusio sic itellecta non fuit indistincte dãnanda pro erronea, si ẽt in aliquo sensu non eẽt uera Sic.n. multæ ppões tã phõrum quam theologorum & scripturæ sacræ dãnarentur sicut ista
Abacuch Abacuch prio mũdi sunt oculi tui ne uideas malũ & ne despicias iniqtates. Et simi
Matth. liter ista Matth. xxv. de fatuis uirginibus nescio uos. licet. n. uisio dei aut eius scientia sit unica & simplicissima, & talem uisionẽ aut sciẽtiã uniuersaliter ẽt de deo negare uideantur dictæ ppões respectu mali pp negationẽ præpositam uerbi uidendi uel scientiæ. Exponũtur tamẽ a doctoribus specialiter de uisione uel scia dei approbatiua & non accipitur ut negatio in eis negat omnem modum uisionis aut sciæ
Psal. dei. Quia uerum est illud etiam psalmistæ. Delicta mea a te nõ sunt abscõdita. Si igitur multæ tales ab expositoribus & doctoribus potius distinguũtur, & ad uerũ sensum trahũtur quam cõdẽnẽtur. Nescio in quo ista demeruit ut ita simpliciter dãnata sit etiam postquam damnatoribus modo prædicto fuerat exposita & declarata. Hæc

ut nunc est properanti stilo mihi dictata sint scripturo alias maiore ocio & cura ne plura ita fortasse meliora.hoc ipsum qualecūq; est opus uiginti est noctibus elucubratum,in quo edendo celeritas optanda mihi magis fuit q̄ diligētia.Oportuit.n. habere amicos q̄d inimicis latrantib9 quasi cerbero offam obiiceret.atq; ita ueniēti me statim iniustæ infamiæ morbo occurrere. Quæcūq; autem & scripsimus & scribemus in posterum cum ea semp præfatione sint dicta,ut id solū ratū sanctūq; habeat,quod & Pontifex summus & hii oēs quoꝝ iudicium ille approbauerit ratum sanctūq; decernent. Atq; utinā iam ille aliquid de his quæ in dubiū reuocatæ sunt opinionibus nr̄is pro sua & sapiētia & auctoritate decreuisset. Non hoc mihi sufficē ptum operis quando & quæ ille damnasset temerariū,& quæ probasset supuacaneū erat defendere. Dum igitur tanti adhuc iudicis snīa uti non possumus hæc scripsimus,ne sit unde de ꝓpositis a me disputandis quæstionibus habeant quod si nistri possint uel dicere obtrectatores,uel suspicari rudes & simplices. Potest.n.accidere ut cum quis indoctior illas attigerit,legens hanc ꝓpositionē xp̄us non ueraciter & quantum ad realē præsentiam ut ponit cōis uia descendit ad inferos,ac tutū illa dictione non ueraciter offensus Credat sensum esse propositionis articulum fidei de descēsu christi nō eē uerum. Itidē cū legerit.peccato mortali finiti tp̄is nō deberi pœnam infinitam. In illa me dubitet hæresi præstare ꝙ pœna gehēnæ non sit æterna.& cū itellexerit me de Origenis salute bene opinari,nō tā uitam,mores,doctrinā,& pœnitentiā Origenis q̄ credita Origenis dogmata a me amari suspicetur Simile est de aliis ꝓpōnibus multis quæ forte hr̄e possint in primori fronte ꝙ sanctā rusticitatē idest ut pias ita indoctas aures offendant. Ea pp sicut hæc scripsim9 ideo legenda ut nec de nobis nec de orthodoxo dogmate sanctæ religiōis q̄sq̄ male cogitet ita ꝓpones ipsas crudas,ut sic dixerim,& iexplicitas hæc nisi prius attigerit legi nollē a nr̄is hominibus qn̄ ex illis multa ut a fide catholica ita a nr̄a mente aliena possunt cōiectare,præsertim hebetiores & doctrinaꝝ remotiorum rudes & insolē tes. Oro igit̄ obsecro & obtestor amicos & inimicos,pios & impios,doctos & indoctos p uiscera Iesu Christi dn̄i nr̄i,per mirabile descensus eius ad inferos mysteriū, per æternum damnatorum ignē qui non extinguit̄ hæreticis præcipuæ,& sacrosanctæ Romanę ecclesiæ hostib9 debitum,per ueri & mystici corporis sanguinisq; sacramentū,per dei oīpotentiā,per exhibēdā merito filii eius & cohæredū imaginib9 reuerentiam,legant sine liuore,sine inuidia quæ nūc scribimus,priora idest ipsas ꝓpōnes nō enarratas.nō explicitas nō legant,qn̄ inter doctos eas ꝓposuimus disputandas nō passim legendas omnibus publicauimus. Nam & ibi plurima sunt impia dogmata ueteꝝ philosophorum Auerois & Alexandri & alioꝝ q̄plurimū,quæ nos & si semp ꝓfessi sumus,asseruimus,prædicauimus publice & priuatim nō minus a uera rectaq; phia,q̄ a fide esse aliena. Scolasticā tn̄ exercitationē meditantes,de more academiarum inter paucos & doctos secreto cōgressu disputanda suscepimus. Qui uero ipsum leget libellum ꝓpositionū disputādaꝝ ut ex ipso poterit titulo admonen dū quæ ex nr̄a dicūtur snīa,quæ item ex alioꝝ discerno nō ꝓponi illas a me ut meas ut ueras opiniones,sed ut creditas ab illis.ita & suspicari poterit & si alioꝝ dicantur dogmata & inuenta,uisa tamē mihi & hæc & illa uera & probabilia. Qui ergo me oderunt ideo illa non legant,quia nostra sunt. Qui me amant ideo non legant.quia ex illis quæ mea sunt cogitare plurima possent quæ non sunt nostra.

[Marginal notes: "Nota." beside "Quæcūq; autem & scripsimus"; "Nota." beside "Oro igit̄ obsecro"; "Auerois" and "Alexāder" beside "Auerois & Alexandri".]

CONCLVSIONES QVAS IN HOC OPERE TANQVAM CATHOLICAS DEFENDO SVNT INFRASCRIPTAE.

Prima conclusio.

Anima christi uero & reali descensu descendit ad inferos, & ita christus secundum ueram & realem animæ suæ præsentiam in triduo fuit in inferno.

Correlarium. Opinionem Durandi de descensu christi ad inferos ego non probo.

Secunda conclusio.

Licet ita sit, ratio tamen ueri & realis descensus & uere ac realis locationis in inferno animæ christi non fuit essentia uel substantia. ut tenet communis uia Scotistarum & nominalium, quæ communiter tenetur Parisius. cui uidetur adhærere sanctus Thomas in tertia parte summe, sed solum effectus uel operatio.

Tertia conclusio.

Sensus per suprascriptas conclusiones explicatas est sensus quem ego per hanc propositionem intendebam. Christus non ueraciter & quantum ad realem præsentiam ut ponit Thomas & communis uia descendit ad inferos, sed solum quo ad effectū.

Quarta conclusio.

Quæstio. Vtrum prædicta propositio de rigore logice & ex ui uerborum permittat illum sensum non est quæstio de fide.

Quinta conclusio.

Credens illam propositionem de uirtute sermonis permittere illum sensum non errat in fide.

Sexta conclusio.

Qui credit aliquid esse de fide quod non est de fide non recte sentit.

Septima conclusio.

Ponens propositionem habentem duplicem sensum si illam asseruit & asserit in sensu catholico non tenetur reuocare propositionem sed declarare.

Octaua conclusio.

Stante prædicto casu & ipsa multiplicitate sensuum debemus iudicare de propositione potius secundum sensum intentum a proponente q̄ secundum sensum quem magis uerba sonant.

Nona conclusio.

Peccatum mortale est demeritorie dignum pœna æterna.

Decima conclusio.

Quilibet decedens in peccato mortali etiam si in uno tantum decedat punietur in æternum.

Vndecima conclusio.

Nisi reatus peccati mortalis æternaliter perseueraret in anima peccatoris pœna peccatoris non perseueraret in æternum.

Duodecima conclusio.

Sicut hæc dictio peccatum mortale quandoq; capitur pro actu peccandi omissionis uel commissionis, ita etiam & sæpe & proprie apud catholicos doctores pro reatu accipitur.

xiii. conclusio.

Cum dicimus pœnam alicubi deberi uel premium dupliciter possumus intelligere uel illum esse demeritorie uel meritorie dignum tali pœna uel premio. uel ei actualiter persolui talem pœnam uel tale premium.

xiiii. conclusio.

Distinctio huius dictionis deberi posita in conclusione praecedenti non est erronea in fide. xv.conclusio.
Crux christi & imagines sunt adorande eo modo quo eas adorat ecclesia.
xvi.conclusio.
Modus adorationis imaginum & crucis quem ponunt Petrus de Aquila, Henric9 de Gandauo. Ioannes Guarra. Durandus. Robertus. Olchoth & communiter omnes Scotistae est probabilior modo quem ponit Thomas.
xvii.conclusio.
Non propterea quod aliquis neget imagines esse adorandas eo modo quo ponit Thomas negat & consequenter eas esse adorandas eo modo quo ponit ecclesia.
xviii.conclusio.
Cum in deo sit plenitudo totius esse potest deus quantum est ex se omnem naturā hipostatizare. xix.conclusio.
De hac quaestione utrum naturae irratōnali ex defectu naturae suae repugnet assumptibilitas ad diuinam naturam in unitate suppositi ut credidit Henricus. an non repugnet ut tenet communis uia. potest catholicus ita esse dubius ut non habeat actum positiuum contradicendi opinioni Henrici.
xx.conclusio.
Positio negans assensum alicuius dicti non infert de uirtute sermonis positiuum assensum dicti oppositi. xxi.conclusio.
Tota magia quae communiter dicitur necromantia. & omnino quaecunque ars uel scientia si modo talia artes uel scientiae sunt dicendae quae uel pactum uel communionem quoquomodo habet cum daemonibus explicitum uel implicitum ex principali uel ex annexo antecedenter concomitanter aut consequēter aut omnino quocunque modo id fit est res prohibita superstitiosa & merito per ecclesiam cōdenata.
xxii.conclusio.
Scientia illa quae merito dicitur esse practica naturalis philosophiae & quae a Guilielmo Parisiensi & a Bacone & a graecis omnibus auctoribus dicitur magia naturalis nihil continet in se quod catholicae & orthodoxae fidei repugnet.
xxiii.conclusio.
Nulla est scientia extendendo nomen scientiae ad reuelatas & non reuelatas quae nos certificet de diuinitate christi alia ab euangelica doctrina & scientia christianae theologiae. xxiiii.conclusio.
Inter scias non reuelatas sed quo ad omnes sui ptes humanitus inuentas & aqsitas nulla est quae nos magis adiuuet in cognoscenda diuinitate christi q̄ illa per quā cognoscimus quid uirtute agētium naturalium tam sublunarium q̄ caelestiū fieri possit ut comprehendamus deinde ex opibus christi fuisse eum uerae naturae dominum & auctorem qui ea fecit uirtute ppria quae ois naturalis potētiae & caelestis & terrenae terminos excedunt. xxv.conclusio.
Non obligatur fidelis ad utendum semper & in omni sua loquutione hoc termino scientia ut est communis ad scientias reuelatas & non reuelatas.
xxvi.conclusio.
Inter multas partes scientiae cabalisticae una est quae est de uirtutibus corporum caelestium. xxvii.conclusio.

Hæreses Origeni attributæ impiæ sunt & detestandæ & merito per ecclesiam condemnatæ. xxviii.conclusio.

Cum ita sit q uel Origenes illas opiniones nunq̄ credidit sed ei ab hæreticis falso fuerunt attributæ ut uolūt Ruffinus Pāphilus Methodius Didimꝰ & Aymon uel si eas credidit aliquando de eis in fine penituit.ut uult Hieronymus de salute animæ eius rōnabiliter est bene credendum & oppositum credere non tenemur de necessitate salutis. xxviiii.conclusio.

Actus credendi est actus liber. xxx.conclusio.

Actus credendi non sic est in potestate hominis q ꝓposita ꝓpositione mere dubia per merum & solum imperium uoluntatis potest intellectꝰ adhærere uni parti potiusq̄ alteri. xxxi.conclusio.

Qui credit hanc propositionem non est in libera potestate uoluntatis, credere articulum fidei esse uerum quando sibi placet & credere eum esse falsum quando sibi placet permittere sensum explicitum per præcedentem conclusionem non erat in fide. xxxii.conclusio.

Accidentia in sacramento altaris in nullo sunt subiecto. xxxiii.conclusio.

Possibile est de potentia dei absoluta existentiam panis remanere sine essentia & in illa subiectari accidentia panis & hoc supposita distinctiōe reali inter essentiam & existentiam. xxxiiii.conclusio.

Qui credit istam propositionem.qui dixerit accidens existere non posse nisi inexistat aucharistiæ poterit sacramentum tenere etiam tenendo panem substātiam nō remanere posse uerificari per id quod est dictum in precedenti conclusione non errat in fide. xxxv.conclusio.

Paneitas non remanet in sacramento eucharistiæ suppositata a christo deo homine sed per conuersionem transit in essentiam corporis christi. xxxvi.conclusio.

Si teneatur cum communi uia q deus possit suppositare quamlibet naturam possibile est q christus assumit paneitatem in unitate diuini suppositi, & possibile est q per talem suppositationem christus sit præsens in altari ubi est panis & ita q sine conuersione aut annihilatione paneitatis christus sit in altari secundum possibilem ueritatem sacramenti eucharistiæ non quidem instituti a christo sed possibilis instituti. xxxvii.conclusio.

Qui credit istam propositionem uidelicet.si teneatur communis uia de possibilitate suppositationis a deo respectu cuiuscunq creaturæ.dico q sine conuersione substantiæ panis in corpus christi uel paneitatis annihilatione fieri potest ut in altari sit corpus christi secundum ueritatem sacramenti quod sit dictum loquendo de possibili non de f c esse permittere sensum explicatum in præcedēte conclusione nō errat in fide. xxxviii.conclusio.

Ista uerba hoc est corpus meum &,cætera. Cum a christo ꝓlata sunt significatiue tenebantur non materialiter. xxxviiii.conclusio.

Ista eadē uerba cū ab euangelico sacerdote cōsecrante ꝓferunt materialiter.i. recitatiue tenet nō significatiue. xl.conclusio.

Miracula christi quantum ad rem factam sunt argumentum q fuerunt facta f uirtute diuina.
xli.conclusio.
Miracula christi quantum admodum faciendi sunt argumentum q ipse christus faciens uirtutem diuinam a se habebat non aliunde.
xlii.conclusio.
Deus perfectissimo modo cognitionis cognoscit & se & omnia alia a se.
xliii. conclusio.
Ideo est omnis perfectio simpliciter.
xliiii. conclusio.
Si utamur hoc nomine intellectualis secundum modũ Dionysii ut dicit noticiam appropriatam naturæ angelicæ sicut rationale dicit noticiam appropriatam naturæ humanæ tunc improprie dicimus q deus sit intellectualis aut q intelligat.
xlv. conclusio.
Anima per illud intelligere abditum quod est directum & permanens sine adminiculo sensus aut fantasiæ se ipsam tantum actu & distincte intelligit.
xlvi.conclusio.
Aia p multiplices & uarios alios actus suos uaria & multiplicia alia itelligit.

FINIS.

Breue Alexãdri.vi.pont.Maximi ad Io.Picũ Mirandulã Concordie Comité.Dilecto filio nobili uiro Ianni pico Comiti Mirandulæ.

ALEXANDER PAPA. VI.

DILECTE Fili saluté & apostolicã bñdictioné oĩum catholicoꝝ quieti & famæ eoꝝ præsertim quos generis nobilitas lraꝝ disciplina uitæ fideiq orthodoxæ integritas cõmẽdat qtũ cũ deo licet cõsulimus.Dudũ siqdẽ cũ primũ ad fe.re.Innocẽtiũ papã octauũ prædecessoré nostrũ & Romanã curiã te cõtulisses:& nõningẽtas in theologia & aliis facultatib9 cõclusiones ex pmissione præfati prædecessoris publice,ut moris est,disputãdas affixisses,qs sub apostolice sedis correctione te sustẽtare offerebas,Et dictus prædecessor inter illas aliqs fidei & religioni nostræ cõtrarias erroneas,scãdalosas,& male sonantes,ac de nõ sana doctrina suspectas ab aliquibus intellexisset,tunc integritati fidei consulere uolens,ne fideliũ mẽtes & præsertim simpliciũ q ad hmõi publicas disputationes cõfluere solent corrũperentur, Nõnullis uenerabilib9 frib9,tũc suis,nũc nfis episcopis,& aliis sacræ theologię ac utriusq iuris pfessoribus p eũ noiatis p lras suas in forma breuis cõmisit & mandauit ut contenta in dictis cõclusionibus examinatẽt,an aliquæ ex illis ex uí uerborũ a fide catholica dissonarẽt,aut hæresim saperẽt,seu dubiæ & ancipites ad erroneum sensum trahi possent,& ipsi prædecessori referrẽt sicuti plenius in dicto breui cõtinet,ut hita fideli relatiõe eoꝝ opportune puideret.Q ui qdẽ episcopi & pfessores eidẽ prædecessori retulerũt qsdã sibi uideri cõclusiões suspectas,& ut asserebant hæresim sapiẽtes,Q uas tñ cõclusiões gratia tm̃ scholasticæ disputationis ac sub apostolicæ sedis correctione disputãdas publicaueras,& tales demũ eas te habiturũ pfessus es,qles p eundẽ prædecessoré nostrũ iudicarent,iureiurãdo pmittens cuicũq declaratiõi quã ipsũ prædecessoré sup hoc facere cõtigeret assensurũ,

Deinde uero per dictũ prædecessorẽ accepto te quẽdã aliũ librũ apologeticũ edidisse in quo easdẽ cõclusiones in meliorẽ & catholicũ sensum declarãs iterptabaris & circa eas intellectum sinceræ fidei explicabas. Idẽ prædecessor ne præmissæ ꝑpõnes corda fideliũ quoquõ corrũpent, iterdixit lectionẽ libelli prædicta℞ noningẽta rum cõclusionũ te tñ nullã ob præmissa incurrisse extimationis notã declarauit, ut in eisdẽ lris q℞ tenorẽ hic pro expresso hri uolumus latius cõtinet, Ve℞ eidẽ prædecessori postea aliquibus suggerẽtibus ꝑtextu dicti apologetici te præmisso iuramento tuo contrauenisse, te in galiis agẽte ad curiã citari mãdauit, cuius mandatis reuerenter acceptis ad Romanã curiã regressurus iter arripuisti, Cũq; in italiã puenisses ex bñplacito ipius prædecessoris in partibus florẽtiæ substitisti, Interim uero ꝑmissis ad nram noticiã deductis iqsitaq; p nos totius negocii ueritate, Cõptoq; & præsertim referẽtib9 Veñ. fre nro Geor. epo albanẽ. & Vlixbone. ac dilectis filiis Io. baptista de ursinis tituli scto℞. Io. & Pauli presbytero, & Frãcisco scti Eustachii diacono, S. Ro. ec. cardinalib9. Quibus spalr cõmiseramus ut adhibito secum dilecto filio Paulo genuẽ. theologiæ ac ordis scti Dñici ꝓfessore, & sacri palatii apostolici magro se accurate informarent & nobis referret, Nihil aliud postea cõtra te actum ꝓcessum seu attentatũ fuisse. Qđq; in eodẽ apologetico, qđ i orthodoxã fidẽ a cuiuluis suspitionis nota mẽtẽ tuã apud oẽs reuelãdã scripseras iudiciũ & determinationẽ ipius ꝑdecessoris ac sedis apostolicæ cui te humiliter submisisti cõtinue expectare affirmabas, & in præmissa ꝑmissione & iuramẽto tuo ꝑstiteris ꝑut ẽt ꝑsistere itẽdis & denuo ẽt ꝑmittis ideo nos bonã & integra mẽtẽ & sinceritatẽ fidei ac in nos & sedẽ apostolicã deuotionẽ & obedientiã tuã pl'no affectu cõplectẽtes ac te quẽ ẽt diuina largitas uariis uirtutib9 illustrauit d' potiori cautela tua ab oĩ reatu piurii siquẽ ẽt forsan idirecte dicto iuramẽto tuo cuius formã hic hri uolumus ꝑ expresso aliquo modo contraueniendo incurrisses absoluẽtes & absolutũ fore cẽlentes cãm cõmissionis hmõi aduersus te, & illius statũ idiuidualẽ ꝑ expresso ẽt hñtes & q̃tus pẽdeat corã qbuscũq; iudicibus ẽt sctẽ Romanæ ecclesiæ cardinalibus ad nos aduocantes, motu ꝓprio & ex certa scia extinguimus, teq; in eodẽ iuramẽto tuo persistẽte iuxta formã lra℞ ipius prædecessoris nullã oio ꝑpter ꝑmissa incurrisse extimationis notã & ꝑpter editionẽ declarationu3 & apologetici hmõi aut alias nullã hæresis speciẽ uel suspitionem aut notã sinistrã icurrisse seu i crimẽ uel ficti relapsi incidisse aut pœnas uel censuras in iure, uel alias, contra hæreticos uel de hæresi suspectos cõtentas siue latas quolibet icurrisse, similibus motu & scia auctoritate præfata per pñtes decernimus & declaramus inhibentes districtiusq; i uim sanctæ obedientiæ mãdãtes ordinariis loco℞ & comissariis ac officialib9 qb9 cũq;, ẽt hæreticæ prauitatis inqsitoribus ne te præmisso℞ occasione quolibet molestare, seu inqrere præsumant decernentes irritũ & inane si sec9 sup his a quoq; q̃uis auctoritate scienter uel ignoranter cõtigerit attẽtari, præmissis necnõ constitutionibus & ordinationibus apostolicis cæterisq; incontrariũ facientibus non obstantib9 quibuscunq;, De quibus etiã hic expresse facienda esset mentio specialis. Datũ Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die. xviii. Iunii. Mcccclxxxxiii. pont. nostri anno primo.

.L. podocatharus.

IOANNES PICVS MIRANDVLA.DE ENTE ET VNO AD ANGELVM POLICIANVM. PROHEMIVM.

Arrabas mihi supioribꝰ diebꝰ. Quæ tecū de ente & uno Laurētius Medices egerat. Cū aduersus Ari. cuiꝰ tu ethica hoc āno publice enarras Platonicoꝝ inixus rōnibus disputaret, efficaci adeo uir īgenio & multiformi, ut uideat̃ factꝰ ad omnia, In quo illud præcipue admiror, ꝙ cū sit semp in re.pu. occupatissimꝰ: istaꝫ semp aliqd aut loq̄t aut meditat̃. & qm̄ q Ari. dissentire a Plat. existimāt a me ipi dissentiunt, q concordē utriusqꝫ facio phiam. Rogabas quō & defenderet̃ in ea re Aristoteles & Platoni Magistro cōsentiret. Dixi quæ tunc mihi in mentē uenerunt confirmās potius quæ tu Laurentio inter disputandum rñderas, q̄ nouū aliqd afferens. Sed nō tibi hoc satis, eē lagitas n. ut q̄q̄ de his fusius in ipsa quam adhuc pturio Platonis Aristotelisqꝫ concordia sim scripturus, breui tamen ad te cōmētariolo pstringam ea quæ tunc tibi corā de hac quæstione sum locutus. Cū forte & Dn̄icus beniuenius adesse utriqꝫ nostrū p sua & doctrina & integritate carissimus. Ego uero negare tibi quid possum, in re pſertim litteraria, socio pene dixerim in diuiduo, Liceat autem mihi p te linguæ politioris uindicem uerbis uti qbusdam nondum fortasse latii iure donatis. Quæ tn̄ ipsa rerum nouitas & quædam prope necessitas expressit nec elegātioris stili lenocinium quæras, ut. n. Malius inquit Ornari res ipsa negat contenta doceri. Fuerūt igitur hæc si recte memini, de quibus sermonem habebamus. Concordia. Aristotelis & Platonis. Mallius.

Caput primum in quo platonicorum rationes narrat, Quibus uolunt astruere unum esse superius.

Ristoteles multis in locis respondere hæc sibi inuicem & æquali eē ambitu dicit. unum. s. & ens, ueꝝ item & bonum sed de his postea. Resistit academia cui placet unum esse prius ente prius autem cum dicūt & simplicius intelligi uolunt & communis. Quare & deum (cuius summa simplicitas) esse quidē unū dicūt nō tn̄ esse ens. In tra terminos item unius concludi prima oīum materiā rudē. s. illā & informem. Quæ tn̄ extra ut uolūt entis limites est. Tum illud afferunt non idē esse quod uni opponatur & quod enti. opponi autem enti qdē nihil aūt multitudinem eadem egitur lege qua & opposita censeri duo illa. Ens & unum, ut non conuerti, nec respondere inuicem existimentur. Quid aristoteles entis & Quid platonici cōtra sentiant.

Caput sm̄ in quo quærit ubi Plato de ente & uno sit locutus, oñdiqꝫ illiꝰ uerba fauere potius sniæ dicēti unum & ens æqualia q̄ his qui uolunt unū eē ente supius.

Is illi ratōibus inituñt, q̄s priusq̄ dissoluamus nō ab re fuerit qd de hac qōne a Platōe expssum iueniat̃ ī mediū attulisse dē ente & uno duobꝰ locis iuenio Pla. disputātē i parmenide. s. & sophiste, cōtēdūt academici utrobiqꝫ a Pla. unū supra ens pōi. Ego uero hoc de pmenide primū dixero neqꝫ toto illo dialogo qcq̄ asseuerari, nec si maxie asseueret̃ qcq̄ tn̄ ad liqdū iuēiri un̄ Plat. dogma istiꝰ modi ascribamꝰ certe liber iter dogmaticos nō ē cēsēdꝰ qppe q totus nihil aliud ē q̄ dialectica qdā exercitatio cui nr̄æ sniæ tm̄ abest ut ipa dialogi uerba refragēt̃, ut nullæ extēt magis & arbitrariæ & uiolentæ enarrationes, q̄ quæ ab his allatæ sunt qui alio sen Quid de parmeni de platonis sentiēdum.

su interpretari parmenidē platonis uoluerunt.sed ommittam⁹ oēs īterpretes. Ipsā īspiciam⁹ dialogi seriē q̄d ordiat̄ quo tendat,q̄d pmittat,q̄d exequat̄. Porro ita se hēt,cū ab ea disputatione unū ne sint oīa an sint multa quæ sūt Socrates ad ideas diuertisset multaq; sup his a parmenide sciscitaret̄.Rn̄det parmenides placere sibi īpetum illum ,ppēsionēq; aī ad res altissimas definiendas,ceterum collige inquit te

Vtilitas logice. ,ıpm diligentiusq; te dū iuuenis es in ea facultate exerce, quæ inutilis multis uidet̄ unde ab illis nugacitas siue garrulitas nūcupata alioqn ueritas te fugiet. Confessū aūt apud oēs quod & sequētia manifestāt,p hæc uerba ab illo dialecticā significari post quæ cum ita parmenidē Socrates interroget quis exercitatōis hui⁹ modus ē pmenides:rn̄det ille primo eū eē quē a zenone audierat tū particularius de hac re docens admonet ut perspicaci solertia circūspiciat nō solum q̄d cōsequat̄ si res aliq̄ sit,sed & quid consequatur si nō sit,tū uideat,quid consequatur rē illā quā esse aut non esse ponimus ut se respicit ut alia, quid item alia ut te ut illam respiciūt & cū plura ille i hāc sniam,tū socrates ita.Arduū op⁹ affers nec te oīo itelligo. Sed cur ipse aliq̄d non ponis atq; isto quē ,pbas modo ptractas,quo mihi dilucidior huius rei fiat itellect⁹ rn̄det pmenides hoc sibi seni eē laboriosum. deniq; zeno faciēdum hoc dicit esse parmenidi qn̄ in paucoꝝ cōuētu ē alioqn parum decore ait huiusmodi quædā ī celebritate multoꝝ tractari a sene qm̄ quotusq̄sq; nouerit tractationē huiusmodi & euagationē ad ueritatē adipiscendā eē necessariā faciūt uel hæc uerba zenonis plenā fidē eius q̄d diximus.q̄d.n.parmenides tractaturus est. Tale ē si credimus zenoni ut nō sit palā ī multoꝝ cōsessu a sene tractādū,at si ut illi uolunt de diuinis ordinibus de primo reꝝ oīum principio agit quæ tractatio seni cōgruentior aut erubescēda min⁹,sed citra oēm ē cōtrouersiā,nisi nos ıpos uellim⁹ fallere.Id circa quod uersaturus erat parmenides dialecticum esse negocium neq; aliud ab eo Socrates postulauerat.Id aūt iuuenilis potiusq̄ senilis offici zeno iudicauerat.

Quibus ēt testimoniis si non credimus ıpm pcurramus dialogū.Videbimusq; nusq̄ā aliq̄d affirmari.Sed ubiq; solum,quæri hoc si sit.Quid consequet̄.Quid item si non sit.Occasionē aūt suæ sniæ de ente & uno hinc academici aucupati sunt, q: prima positione hoc se problemate exercet ut uideat si omia sint unū quidnam con sequat̄ respondetq; futuꝝ ut illud unū q̄d esse ponimus sit impartibile sit infinitū nusq̄ sit & cum id genus multa enumeret affert & hoc inter alia.Futurum.s.ut illud unū nō sit ens.Attēde aūt ēt si hæc dialectica nō sit exercitatio. Sed de ente unoq; dogma tradat̄,q̄tum hæc differant,asserere.s.unum sup ens eē & hoc asserere futurū ut si oīa sint unū,illud unū ens nō sit & de pmenide satis.Enim uero in sophiste ī hanc sniam potius loquit̄ esse unum & ens æqualia q̄ esse unū ente supius.Hoc.n.

Quod in sophiste dicat de ente & uno. ubi explicet non inuenio.Illud multifariam significat ut per hæc uerba.Nam ita cōsiderans confiteris necessarium eē eū qui aliq̄d dicit unum aliq̄d dicere & mox eū uero q nō aliq̄d dicit necesse ē,neq; unū q̄d.i.nihil dicere.Hæc ille,Eq̄lia ergo apd̄ eū īmo eadē sunt nō unū & nihil,æq̄lia itē unū & aliq̄d. Post hæc itē ,pbat dici nō posse.nō ens eē unum.Atq; ita colligit.Ens non enti nō accidit,ergo unū nō accidit nō enti loqt̄ autem de uno q̄d supra dixerat æquale esse ei q̄d est aliquid uidet̄ igitur pro cōfesso habere unū esse ens.Sed esto demus Platonē hoc affirmasse q̄d certe nusquam affirmauit.Age examinemus in quē sensum dici uere potuerit, ipsius primum aristotelicæ sententiæ in hunc modum fundamenta iacientes.

Caput tertium i quo declarat quomodo accipiatur ens ab Aristotele cũ ipsum uni æquale atq; omnia ambiens facit.

Ictio hæc.ens.de qua ambigitur uni ne æqualis sit,duplicẽ accipi in mo- En
d dũ pōt.Primus est ut cũ ens dicimus:oẽ id intelligamus qđ est extra ni pi poñe
hil.Quo mõ usus est Aristoteles cũ uni ens æquale fecit.Nec dictionem dupl...
absq; ratione sic usurpauit,nã ut uere dr̃,sentire qđẽ ut pauci loqui autẽ ut plures debemus.Sentimus.n.& opinamur nobis,loqmur aliis.i.multitudini,atq; iõ loq- mur ut intelligamur. Vulgus aũt & quicũq; e medio ita ens accipiũt ut oẽ id dicatur ens cui nõ deest eẽ,& qđ dici nihil uere nõ pōt.Sed & qui habiti sapientissimi apđ hos ipsos q cõtra sentiũt dictione hac ita usos inuenimus.Parmenides.n.pythagoreus cũ dixit unũ esse id qđ ẽ,Deũ intellexit.Si simplicio credimus aliisq; p multis qui tueri parmenidẽ uolũt aduersus eos,q illũ calũniat.Quasi omnia dixerit esse unum.una.n.uoce rñdent nunq̃ creditũ a Parmenide nõ esse in rebus diuisionẽ,multitudinẽ pluralitatẽ,Quã ipse alibi in suis poematis aperte cõfitet,sed cũ dixit unũ est qđ est,iudicatũ ab eo illud cui uere entis appellatio congruit, & qđ uere est eẽ unũ tm̃,qđ unũ deus ẽ.Quare si parmenidi credimus eiusq; defensoribus etiam platonicis unũ supra ens esse nõ pōt nisi sit supra deũ,tm̃q; abest ut deũ esse ens neget.Parmenides,ut soli deo uerã entis appellationẽ cõcedat.Atq; ita primæ rõnis Platonicoꝝ solutio nobis obiter occurrit. Sed & Dionysius Areopagita, Quẽ qui cõtra nos disputãt fautorẽ suæ sñiæ faciunt nõ negabit uere a deo apud Mosen dici ego sum q sum.qđ græce ita legim⁹ ἐγώ εἰμι ὁ ὤν.i.ego sum ens.Quin ipsemet cũ dicãt nihil sine nõ ens opponi enti sicut multitudo opponitur uni Concedẽt necessario illud qđ nõ est ens esse nihil siue nõ ens.Sicut qđ non est unũ est multũ siue multitudo,q̃re si eadẽ seruẽt legẽ locutionis fateant̃ oportet deum aut nihil esse qđ aures ipsæ formidãt aut esse ens.Hoc mõ ens cũ accipit̃ illud primũ axioma & uniuersale ꝓloquiũ statuimus de re qualibet necessario dici aut esse eaꝫ aut nõ esse de nulla aũt utrũq; simul aut dici aut cogitari posse.Cũ ergo extra oia nihil sit præter ipsũ nihil si hoc modo acceptũ ens solũ nihil a se excludit. oia ambiat ꝓculdubio necesse est.Quare plura eo ambire unũ nõ pōt nisi ipsum ambiat nihil qđ Plato negat i sophiste.Cũ dicit nõ ens siue nihil unũ dici non posse si neq; ambit pauciora ut ipsi uolunt æqualia ergo & ens & unum.

Testimonium primum

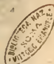
Secũdũ Sipliciũ

Solutio priæ rõis platonicorum

Dionysi.

Quartũ

Quintũ

Caput quartum in quo declarat quo modo ente dici aliquid superius possit.

Xplicauimus alteꝝ ex his modis qbus accipi ens posse dicebamus, quo
e q utunt̃,queadmodũ recte uti possunt uerissime affirmãt nihil esse ente
cõius.Restat alteꝝ explicemus iuxta quẽ erit manifestũ posse nihilominus,& uere dici esse aliqđ qđ supra entis eminẽtiã collocet̃.Nominũ alia concreta alia abstracta.Cõcreta calidũ lucẽs cãdidũ hõ.Abstracta calor lux cãdor humanitas.Est aũt hæc uis illoꝝ & diuersitas ut qđ abstractũ dr̃,Id notet qđ a se tale est nõ ab alio.Cõcretũ ex aduerso id significet qđ nõ a se,sed alterius beneficio tale est Sic lucẽs luce lucet.Cãdidũ cãdore cãdidũ ẽ.& hõ hũanitate ẽ hõ.Q m̃ uero nihil se ipsum ꝑticipat,neq; eadẽ cõditio eidẽ rei & a se alterius ꝑticipatione esse potest Sequr ut qđ abstractũ dr̃ a cõcreto denominari nõ possit q̃re nõ cõgrue dr̃ cãdor candidus ẽ,nigredo nigra ẽ,imo ridiculus erit q talia enũciet nõ qa cãdor niger sit aut calor frigid⁹,sed qa tm̃ & illa a nigredie,& hic abest a frigiditate ut quæcunq;

Nota cõcreta abstracta

Diuersitas iter ea

cādida sint illo cādida sint,& quæcunqȝ calēt huius pticipatione caleant.Q ucdam ergo negamus rei cuipiā iesse aut qa ille nō hēt,ut cum dicim9 nigrū non esse albū aut quia excellentiori nota,& pfectiori rōne hēt,quam nos hīc eā ex tali locutione significamus,ut cum negam9 albedinē eē albā nō qa nigra sit sed qm̄ nō solū ideo nō ē nigra qa est alba,qđ idem est dictum,qa hēt albedinē.Sed quia ipsa albedo ē

Bifariam negari q̄ dā cuipiā inesse

Veniamus ad nr̄a ens cōcreti nois faciem hēt.Idē.n.dictu ens & id qđ est. Cuius abstractū uī hæc dictio,eē,ut ens dicaī qđ ipm eē pticipat.Sicut lucēs dī qđ luce pticipat & uidens cui inest ipm uidere.Ad hanc ergo exactā entis significantiam si respiciamus illud esse negabimus ens,non solū qđ nō ē,& qđ est nihil.sed illud q ī a deo ē ut sit ipm eē qđ a se & ex se est,& cuius participatiōe oia sunt, sicut nō id solū negabimus eē calidum qđ est expers caloris,sed qȝ ipse calor est.Tale autē est deus q ē totius esse plenitudo,q solus a se est & a quo solo nullo intercedēte me dio ad eē oia pcesserunt.Hac igiī rōne uere dicemus deum nō esse ens sed sup ens & ente aliqđ esse supius hoc ē deū ipm,cui qm̄ minus daī appellatio cōseqūēs ide ut unū supra ens esse fateamur.Vocamus aūt tūc deū unū,nō tā enunciātes qd sit q̄ quō sit oia quæ est.& quō ab ipso alia sint.Vnū.n.inquit Dionysius dicitur deus qa unice ē oia,Rursus unum dī qa ita principiū oīum ē quæ sunt sicut oīum nume roȝ principium unitas est.Quapp si ut uolunt Academici Plā.in pria positione p menides affirmat unū esse ente superi9 nō erit illud unū aliud q̄ de9,qđ & ipi fatē tur cōi cōsensu asseuerantes de primo reȝ oium principio ibi a Platone tractari.At dicet qspiā hac saltē experte discors erit Arist.a Pla. Qđ Aristoteles nunq̄ ita ens accipit ut sit sub uno deūqȝ non cōprehēdat qđ Plato facit.Hoc q dicūt Arist.non legerūt facit.n.& ipse hoc,& longe clarius q̄ Pla.Nā sexto primæ phiæ libro ait di uidi ens in ens per se & ens p accidēs,Cū ens p se m.x.genera dubium nullū apud bonos interpretes sub hoc ente deū nō cōtineri:q neqȝ est ens p accidēs neqȝ sub ul lo.x.geneȝ cōtinetur in quæ diuidiī ens per se.Vulgata item apud peripateticos ē illa diuisio qua dī ens diuidi in subām & accidēs qđ cū sit ita accipim9 ens ut de9 supra ens sit,& non sit sub ente queādmodum docet Thomas prīo libro cōmētato rioȝ i theologicas snīas,Adiiciā & hoc iniuria gloriari quosdam Platonicos, quasi mysterium habeāt Arist.ignotum cum dicunt duas eē pprias dei appellatiōes unū s.& bonū atqȝ ita bonū & unum ante ens eē.Sicut.n.oñdimus non laterē peripate ticos quō supra ens deus intelligi possit,possumus & hoc oñdere duo i primis hęc nomina boni.s. & unius deo Aristotelem dedisse.nā.xii.lib.primæ phiæ postq̄ de toto ente separatisqȝ mentibus disputauit.Quærit postremo(quasi post omnia ad dei solius pprietates inuestigandas cōuersus)an præter bonum qđ quasi in exer citu ī entiū uniuersitate ē.sit bonū aliqđ separatū quasi ī duce hui9 exercit9 idqȝ eē determinat qȝ bonū deus ē,de quo consequēter eodē capite unitatē pbat in eius te stimonium post ualidas rationes illud etiam citans Homeri εἷσ κοιρανοσ ἔστω εἷσ βασιλεύσ.Verbi ergo falsus,ubi discors a Platone est Aristoteles ubi prophanus: ubi de deo minus q̄ deceat honorifice sentiens.

Q ūo de us diciī nō eē ens sed super ens.

Caput quintum in quo declarat qua ratione multa deo ad scribant peripatetici q de eo negant platonici docetqȝ quo nā pacto per quattuor gradus ad caligīnē ascē damus quam deus inhabitat.

Oluamus nunc rões Platonicoꝝ qbus nõ eo mõ cui & nos cõcordam⁹,
ſed abſolute aduerſ⁹ Ariſt. unum cõtẽdũt eẽ ente ſupius & q̃q̃ ſatis ex ſu
piorib⁹ ſoluta ſit pria rõ, q̃ dicebaẽ deus unũ nõ tñ ens, fuerit tñ opæ pre
tiũ digredi latius ut oñdam⁹ cur nõ ſolũ a diuerſis utpote platonicis & pipateticis
ſed ab eodẽ ſæpe auctoꝛ multa đ deo, & uere affirmẽẽ & ueꝛ negẽẽ, De⁹ oia eſt &
eminẽtiſſime atq̃ pfectiſſime ẽ oia. Q đ ñ erit niſi ita ĩ ſe claudat oĩum pfectões ut
qcqd ad ipfectionẽ ſpectat ĩ reb⁹ a ſe reiiciat. poſſum⁹ aũt qcqd ipfecti rationẽ hẽt
in his q̃ ſunt duplici capite definire. Alteꝝ ẽ cũ qd in re eſt qđ in gñre illius rei mi
n⁹ pfctũ ẽ. Alteꝝ cũ pfctũ ſuo qdẽ ĩ gñre ẽ, ſed ideo ñ ſimplr pfctũ, qm̃ uni⁹ tñ
gñis perfectionẽ hẽt, & multa ſũt extra ipm gñra ſuis perfectionibus honeſtata q̃
ĩ illo icludũẽ. Exẽplũ primi cognitio ſenſualis ñ iõ ſolũ iperfcã ẽ, qa cognitio tñ ẽ
& ñ ẽ appetitio, ſed qa & iperfcã cognitio ẽ. Tũ qa organo eget bruto & corporali,
tũ qa extrema ſolũ attingit reꝝ ad intima. i. ad ſubãm non peruadit. Cognitio item
hũana, q̃ rationalis dẽ iperfcã cognitio ẽ, qa uaga incerta mobilis laborioſa addo in
tellectualẽ cognitionẽ mẽtiũ diuinaꝝ, q̃s theologi uocãt angelos & ipã ẽt imperfcã
cognitio eſt. Vel ob id ſaltẽ qđ extra ſe quærit qđ intra ſe. ſ. plene non poſſidet hoc
ẽ ueritatis lucẽ q̃ eget & q̃ perficiẽ. accipe uitãtur, Vita ea q̃ ẽ in plãtis imo q̃ in oĩ
corpore ẽ. Non ideo ſolũ iperfcã qa uita ẽ tñ & non cognitio ſed qa non pura uita
potius ãt uiuificatio q̃dã ab aĩa in corp⁹ deriuata ſp fluẽs ſp admixta morti. Magis
deniq̃ mors uocãda q̃ uita. Incipimus. n. ſi forte neſcis, tũc mori, cũ prium incipi
m⁹ uiuere, & mors cũ uita ꝑtẽdiẽ, tũcq̃ prium deſinim⁹ mori, cũ a corpore mortis
hui⁹ per carnis mortẽ abſoluimur, ſed nec perfcã uita ẽ angeloꝝ q̃ niſi perẽniter ui
uific⁹ radius diuinæ lucis foueret in nihilum tota dilabereẽ eadẽ ratio ĩ cæteris, cũ
ergo deũ cognoſcẽtẽ deũ uiuẽtẽ facis, illud primũ attende ut uita & cognitio quæ
illi aſcribiẽ. His oĩbus detrimẽtis libera ĩtelligaẽ. Sed non hoc ſatis Reſtat. n. alte
ra ĩperfectio cuius exẽplũ hoc. Concipe uitã perfectiſſimã q̃. ſ. tota ſit uita & pura
uita nihil hẽns mortale nihil mortis admixtũ, q̃ nullo egeat extra ſe per qđ duret
ſtabilis & permaneat. Cõcipe itẽ cognitionẽ q̃ & oĩa & ſimul perfectiſſime cogno
ſcanẽ. Adiice & hoc cognoſcẽtẽ. ſ. in ſe oĩa hæc cognoſceẽ, ut nõ extra ſe quærat ue
ritatẽ, q̃ cognoſcat, ſed ipſe ipã ſit ueritas adhuc hoꝝ utrũq̃ q̃q̃ ſuo in genere perfe
ctiſſimũ & tale ut extra deũ eẽ non poſſit. Sic tñ acceptum & ab inuicẽ diſtinctum
deo indignũ ẽ, de⁹. n. oĩmoda & iſinita perfectio ẽ, ſed nõ iõ tñ oĩmoda & infini
qa oẽs pticulares perfectões atq̃ infinitas tales ĩ ſe cõphẽdat. Tũ e. n. neq̃ ipſe eẽt
ſimpliciſſimus, neq̃ infinita eſſent, quæ in eo ſunt, ſed eſſet infinitũ unũ ex multis
infinitis numero finitis aũt perfectione, collectũ, qđ aut dicere aut cogitare de deo
ꝓphanũ eſt. At uero ſi uita quæ perfectiſſima quidem uita eſt. Sed uita eſt tñ & ñ
eſt cognitio, Itẽq̃ ſi appetitio ſiue uoluntas quæ pfectiſſima qdem uolũtas ſed uo
luntas tñ & non uita neq̃ cognitio eſt. Similiaq̃ alia ĩ deo collocenẽ manifeſte fu
tuꝝ eſt ut diuina uita finitæ ſit pfectionis, qm̃ eam hẽt perfectionẽ q̃ uitæ eſt nõ hꝫ
eam quæ cognitionis quæ appetentiæ tollamus ergo a uita nõ id ſolum qđ eam ĩ
perfectam uitã facit: ſed qđ facit eã uitã tñ & a cognitione ſimiliter aliiſq̃ nomĩb⁹
qbus deum appellamus tuncq̃ qđ ex omnib⁹ remanebit neceſſario tale erit quale
deum intelligi uolumus unum. ſ. perfectiſſimum infinitum ſimpliciſſimũ. Et quo
niam uita ens quoddam eſt ſapientia item ens quoddam pariterq̃ & iuſticia utiq̃

Soluendã iteruꝫ eſſe academicorum primam rationem

Imperfectio in rebus duplex

Exẽplum ci⁹ quod nõ ẽ ſuo in genere perfectũ.

Q ũo cognitio humana imperfecta.

Q ũo cognitio angelica imperfecta.

Q uãdo ĩcipiamus a mori q̃ñ uiuere

Quomō si particularitatis & terminationū cōditionē his adimas? qđ supererit non hoc aut il
deus est lud ens erit?Sed ipm ens,sed simpliciter ens, sed uniuersale ens non prædicationis
ipsū ens. uniuersalitate sed perfectionis similiter sapientia bonum qđdam est,qa hoc.s. bo-
num quod est sapientia & non est illud bonum quod est iustitia tolle ut inqt Aug.
Augusti. hoc,Tolle illud.i.particularem hāc tolle limitationē p q̄ sapientia ita est bonū qđ
est sapientia quod non est bonum quod est iustitia,pariterq; iustitia sic habet iusti
Videre tiæ bonitatem.ut non habeat eam,quæ est sapientiæ. Tuncq; in enigmate faciem
dei faciē dei uidebis.i.omne bonum ipsum bonum simpliciter bonum omnis boni bonum.
in enig- Ita uita sicut ens quoddam est ita est unū quoddam:est.n.perfectio una pariterq;
mate. sapientia perfectio una est.Abiice particularitatē remanet nō hoc aut illud unū,sed
Quomō ipsum unū & simpliciter unū.Cū ergo deus ille sit,q ut a principio dicebamus ab-
deus ē ip lata omnium imperfectione omnia est.Certe cum a rebus omnib9 & quæ sub suo
sum unū genere imperfectionē & sui generis particularitatē abdicaueris id qđ remanet de9
est,deus ergo ipm ens,ipsum unum ipm bonum similiter & ipsū uerũ.Duos iā gra-
dus promouimus ad caliginem ascendentes q̄ deus inhabitat,a diuinis nominibus
omnem purgantes maculam,quæ ex rerum est significata; imperfectione. Adhuc
duo supersunt gradus quoꝝ alter nominum arguit deficientiā,alter nostræ intelli-
gentiæ accusat infirmitatē.Hæc nomina ens uerum unū bonū cōcretū quid dicūt
& quasi participatum.quare rursus dicimus deū super ens,super uerum,super unū
Deus sup super bonum esse,quia.s.ipsum eē est ipsa ueritas ipsa unitas ipsa bonitas. Verum
oē quod adhuc in luce sumus,deus aūt posuit tenebras latibulum suum.Ad deū ergo non
dici a no dum peruentū est donec.n.qđ de deo dicimus etiam intelligimus & comprehen-
bis aut dimus in luce uersari dicimur,& tanto minora deo & loquimur & sentimus,q̄to in
concipi finita sua diuinitate capacitas nr̄æ intelligentiæ minor est.Ad quartū igiť gradum
potest. conscendentes intremus ignorantiæ lucē,& diuini splendoris caligie exoculati cla
Psal. memus cū pphet a,Defeci ī atriis tuis domine.Hoc unum de deo postremo dicētes
esse ipsum intelligibiliter & ieffabiliter super id omne qđ nos de eo perfectissimū
uel loqui possumus uel concipere.Tūc super ipsam ēt q̄ conceperamus unitatem
bonitatem ueritatē.Superq; ipsum eē deum eminentissime collocantes huc respi-
Dionysi9 ciens Dionysius Areopagita post ea omnia,quæ in symbolica theologia in theolo-
gicis institutionibus.& quæ de diuinis nominibus & de mystica scripserat theolo-
gia postremo in calce eiusdē libri qi q iā in caligine eēt,& ut poterat de deo sanctis
sime loqueret̃ sic post quædam alia ad idem attinentia exclamauit,neq; ueritas est
neq; regnum,neq; sapientia,neq; unū,neq; unitas,neq; deitas,aut bōitas,neq; spūs
ē q̄tū scire ipsi possumus,neq; filii.neq; pr̄is ē denoīatio,neq; aliud aliqd ex his quę
nobis aut alteri cuiq; in mundo sunt cognita,neq; aliqd eoꝝ quæ nō sunt, neq; eo
rū quæ sunt ē,neq; ea quæ sūt illā sciūt sicut ipsa ē neq; scit ipsa quæ sūt sicuti sūt
Primus neq; sermo ipsi9 ē,neq; nomē neq; scia,neq; tenebræ,neq; lux ē,neq; error neq; ue
gradus ritas,neq; ē ipsius ulla oīo positio neq; ablatio.Hæc uir ille diuin9ad uerbū.Recol
Cōtra epi ligam9 quę dixius uidebimusq; i prīo nos gradu dixere deū nō eē corpus ut epicu
cureos rei neq; formā corpis ut illi uolūt,q deū asserunt aīam eē cæli,uel uniuersi, qđ &
ægyptios ægyptii ut scribit Plutar.existimarūt,& Varro theologus Romanus unum utrisq;
Varronē magnū fomētū Idolatriæ,ut alibi declarabius sed & qdā sūt ex pipateticis adeo sto
& alios. lidi ut hāc & uerā & Aristotelis sniam esse confirment.Vide quantum a uera hi dei

cognitione deficiūt. In carcere quasi in calce gescentes, & tūc se ad dei fastigia credē
tes peruenisse cū humi adhuc iacētes pedē uersus eū nondum mouerūt, sic. n. nec pfe Quita de
cta deus uita, neq; ens pfectū, neq; perfect9 ēt eēt itellect9, sed pfanā hanc opinio cade cōcō
nē qnta decade nostræ cōcordię late icessimus. Discimus i scd'o gradu, qd' pauci diæ pla.
ores recte assequuntur, & in quo falli possumus magis si a uero itellectu paululū & Aristo.
deuiauerimus, deū. s. nec eē uirā nec itellectū, neq; intelligibile, sed melius aliquid Secūdus
atq; præstātius oibus his. Noia. n. hæc oia particularē dicūt perfectionē qualis nul gradus
la in deo ē. Q uod respiciētes & Diony. & deinde Platonici in deo & uitā & intelle Dionysi9
ctum & sapi..m, atq; his similia esse negāt, sed quoniā totā hoꝝ perfectionē, quæ in & plato-
his multa & diuisa ē. Deus ipse sua unica perfectiōe quę ē sua isinitas sua deitas quę niei.
ipse ē in se uenit & colligit, nō sicut unū ex illis multis sed unū ante illa multa. Ideo pipatheti
qdā alii & præsertim peripathetici, quos quātū licet fere i omnibus imitant' Parisiē ci.
ses theologi. Hæc oia in deo eē concedunt, Q uod dicētes atq; credētes non solum Parisien.
recte dicimus & credimus, & cū is cōcorditer q illa negāt. si illud nobis semper Au theologi.
relii Aug. fuerit ante oculos sapiam dei non plus eē sepiam q̄ iustitiā, & iustitiam. Augusti.
dei nō plus esse iustitiā quā sapiam. Vitāq; pariter non potius i eo eē uitā q̄ cogni
tionē, nec cognitionē magis cognitionē q̄ u tā. Oia. n. hæc i deo sūt unū nō per con
fusionē aut cōmistionē aut quasi distinctoꝝ mutuā penetrationē, sed p simplicem
sūmam ineffabilē fontalē unitatē. In qua ois actus ois forma ois pfectio sicut in pri
mo eminētissimo duce penitissimis diuinæ infinitatis thesauris ita sup oia & extra
oia excellēter & cōclusa ut sit tñ nō solū omnib9 intima sed magis unū cū oib9 q̄
ipsa sint secū deficiūt pfecto uerba & minus oino ēt q̄ concipit'. Sed uide Mi An-
gele quæ nos insania teneat. Amare deū dū sumus in corpe plus possum9 q̄ uel elo. Amaf de
qui uel cognoscere. Amādo plus nobis pficimus min9 laboramus, illi magis obse- um.
quimur. Malumus tñ semp quærēdo per cognitionē nūq̄ inuenire qd' quærimus q̄ Nota.
amādo possidere, Id quod nō amando f. ustra ēt inueniret', sed redeamus ad nr̄a eui
dēter tibi iam patet quonā pacto cū deus alias & mens & itellectus & uita & sapi
entia nuncupet', rursus aliquādo super hæc oia colloceť. Vtrunq; tamē & uere & Plato.
consone comprobet'. Nec pptera Platonē ab Aristotele dissentire, quod ille in sex
to de re pu. libro deū quem ibi uocat ideam boni super intellectum & intelligibi-
lia statuat dantē illis quidē ut intelligāt, His aūt ut itelligātur. Hic autē. s. Aristo. Aristote.
sæpe deū & intellectū & intelligentē & intelligibile uocet. Nā & Diony. areopagi Dionysi9
ta cū idem dicat q plato, nō tamen negabit ēt cum Aristotele deuꝫ se ipsum & alia
non ignorare. Q uare si se intelligit & intellectus & intelligibilis est. cognoscit. n.
& cognoscit' necessario qui se ipsum cognoscit, & tñ si quasi particulares ut dixi has
perfectiones accipiamus, aut cū intellectū dicimus naturā significemus quæ ad in Tertius
telligibile quasi ad aliud extra se tendat, nihil minus q̄ Platonici Aristoteles etiam gradus.
deū & itellectum & intelligibile esse constantissime sit negaturus. In tertio gradu
plus aliqd nobis dū tenebris ppinq̄bam9 illuxit ut nō solū nō impfectū & q̄si mā
cum aliqd ens deū ipia cogitatiōe fingamus q̄le eēt si uel corpus uel corpis aia uel
cōstitutū ex eis aial dicereť, neq; itē pticulare aliqd' genus q̄q̄ pfectissimum quasi
hūana sapiētes eū faciamus ut si uel uitā dicamus uel mētē, uel rōnē. sed ēt eo qd'
uniuersalia indicāt noia, q̄ oia ambiūt uno. s. uero ente & bono melius esse cogno- Q uartus
scamus. In q̄rto gradu ñ solū supra illa, sed supra oē nomē qd' formari supra omnē gradus.

notionẽ,quæ cõcipi a nobis possit ipsum eẽ sciebamus. Tũc primum ipsum aliquo mõ sciẽtes cũ cũ oĩo nesciebamus. Ex qbus colligi illud põt nõ solũ eẽ deũ ut dicit Anselmus,quo nihil maius cogitari põt. Sed id eẽ qd ifinite maius est oĩ eo qd põt excogitari:ut uere dixerit iuxta hebraicã litterã Dauid ꝓpheta. Tibi silẽtium laus. Hæc ꝓ solutiõe priæ rõnis dixerim9,unde magna ẽt aptur fenestra legitimæ intelligẽtiæ librorum Dionysii q de mystica theologia & de diuinis noib9 iscribũtur. In qbus illud cauẽdũ,ne aut miora faciamus q̃ sint q̃ ille scripsit sũt ãt maxia,aut dum paruũ existimam9 oẽ qd itelligim9 sõnia nobis & iextricabilia cõmẽta coufingam9

Anselm9

psalmus.

Caput sextũ in quo secundam soluit rationem platonicorũ de pria.s. materia.

q Vuod uero obiiciũt de pria materia friuolũ ẽ. Illa.n.quaten9 ens est catenus una est qnimo si Platõis sectari uerba ad unguẽ uolũt,concedãt oportet uni9 illã hr̃e minus rõnẽ q̃ entis. Neq;.n. Plato uult cã eẽ ꝓrsus nihil alioqn qũo receptaculũ formarum qũo nutrix qũo natura quædã & reliq̃ erit,quę cã esse in thimæo ille cõfirmat. Nõ est igit̃ nihil.i.nõ oino entis exps si Platoni credimus,q tñ eandẽ in philebo uocãt nõ solũ multitudinẽ quæ ut ipsi uolũt opponit̃ uni,sicut nihil opponit̃ enti sed infinitũ. Multitudo ãt si sit finita nõ oĩno fugit rationes unius,quoniã q̃ finita est una ẽ,at infinita multitudo ita oino unius naturam non hẽt sicut nec termini. Materia ergo pria sc̃dm Platonẽ magis ens q̃ una. Quã qui contra disputãt ut unũ ente supius cõprobarẽt ens non eẽ & tñ unũ essedicebãt. Iamblicus itẽ Platonicus in eo libro quẽ facit de secta pythagorica materiam primam uocat dualitatẽ eo q dualitas prima sit multitudo & reliquarum omnium multitudinũ radix. Materia ergo prima secundũ eũ qui magnus adeo itet Platonicos est ut diuinus uocet̃ non solum non una sed multitudo sed radix ois quæ in rebus multitudinis est. Hæc diximus sua illis obiectantes. Cæterum neq; unitatis expers oino est illa sicut neq; esse, Exactã aũt unitatẽ ab eadem a qua & eẽ recipit forma.præterea quæ de unitate eius uel affirmatiua uel negatiua disputant̃,quæ omnia his notissima,qui uel unã cum Aristotele deambulãtiunculam fecerint.

Iãblicus

Caput septimũ in quo tertiã soluit rõnem platonicorum de multitudine, ostẽditq; dicentibus unum esse ente cõius aliquid esse concedendum quod Plato negat.

Allunẽ aũt plurimũ in tertia rõne. Nõ.n.eo mõ opponit̃ multitudo uni quomõ opponit̃ non ens enti. Hæc.n.contradictoriã hñt oppositionẽ,illa aut priuatiuã aut contrariam de qua re late disputãt Aristotelici.x.li.prię philosophiæ. Sed uideant quas ruinas incidãt qui uocãtur Platonici & unũ dicũt ente superius. Certũ est quotiẽs duo ita se hñt genera ut sub altero tanq̃ sub cõiori alterũ sit,fieri posse ut aliqd inferioris ambitũ effugiat,qd tñ nõ effugiat superioris. Hoc enim ẽ quare illud dr̃ esse cõius. Exẽplũ in promptu quia animal coius est hoie,põt fieri ut aliquid sit nõ homo siue ñ sit homo quod tamen sit animal,pari ergo rõe si sit unũ ente coius fieri poterit ut aliquid sit nõ ens siue nihil,qd tamẽ sit unũ atq; ita de non ente unum prædicabitur,quod expresse in sophiste confutat Plato.

Solutio tertiæ rationis.

Caput octauum in quo declarat quomodo quattuor hæc,ens.s.unum uerum & bonum in omnibus sint quæ sunt post deum.

Erissima ergo Inia ẽ quattuor eẽ quæ oĩa ambiũt ens unũ uerũ, & bonũ. Si ita accipiant̃ ut illorum negatiões sint nihil diuisũ falsũ & malũ. Addita sunt his q̃tuor duo alia. Aliqd.s.& res a posterioribus Auicẽnã secutis:q

Auicẽnæ sectatores

multis in locis phiam Aristo. īterpelauit, unde sunt illi cū Auerroe magna bella pu Auerrois
gnata sed quātū ad hoc spectat, parua ī re discordia. Diuidūt. n. hi qđ sub uno ītel- Plato.
ligiť ī unū & aliqđ qđ a Pla. nō abhorret, q. ī sophiste īter has commissas dictiones
enumerat aliqđ, & qđ sub ente cōtineť partiūtur ī ens & res sed de his alibi quat-
tuor hæc ut cœptū ,p̄sequamur aliter sūt ī deo, aliter ī his quæ sunt post deū q̄nqui
dē hæc deus hēt a se alia hn̄t ab eo. Videamus prio q̃uo īsūt reb⁹ creatis, oīa quæ
sunt post deū hn̄t cām efficientē exēplarē & finalē. ab ipso. n. p. ipsum & ad ipsum
oīa. Si igiť res cōsideramus ut a deo eff ciēte cōstituūtur, sic entia dicunť qa illo ef
ficiēte eē pticipiāt, si ut exēplari suo quā uocam⁹ ideā scđm quā illas cōdidit deus
q̄drāt & rn̄dēt, ueræ dicūtur. Vera. n. imago Herculis dř, quæ uero Herculi cōfor-
mať. Si ut ad eū tāq̄ ad finē ultimū tendūt bone dicūť, Si uero unaquæq; res secū
dum se absolute accipiť una cognoiať. Est āt hic ordo ut primū unūquodq; sub en Ordo in
tis ratione concipiatur quoniā prius efficit agens unūquodq; q̄ illud in se sit aliquid his q̃tuor
alioquin non secundū totum quod est esset ab agēte. Quo fit ut nihil sit post deū,
quod concipiēres hoc de eo non intelligamus quod est ens ab alio, ens finitum ens
participatū. Succedit enti unum. Tertia est ueritas quia postq̄ est aliquid in se uidē
dum est an sit tale quale est exēplat ad quod fuit formatū, cui si simile inuenitur re
liquū ut in illud utpote affine atq; cognatū per bonitatē se cōuertat. Aequali autē
hæc esse ambitu quis nō uideat, ad aliquid esse certe & unum est. Nā qui unū non
dicit nihil dicit ut ait Plato in sophiste. Est n. illud quicquid est a se īdiuisum & ab Plato.
aliis diuisū, quæ nō sunt ipsū. Hoc āt cū dicimus ītelligimus unū siue ut Platonis
uerbis loq̄mur est idem sibi & ab aliis alterū quod unicuiq; rei congruere in eodē Verū cō
dialogo ipse confirmat. Verū est etiam necessario. Nam si est homo utiq; uerus est uertitur cum
homo, ideq; dictu hoc nō esse uerum aurū & non esse aurū, nam cum dicis uerū au- ente,
rum non est. Hoc significas, uideť quidē aurum & est aliqđ simile auro, sed non est Augusti.
aurum, ,p̄pterea Aurelius Augustinus definiens in soliloquiis, qa sit uerū aut uerū
est id quod est, quod non ita accipi debet ut idē sit ens & uerum. Sunt enim licet re
idē, ratione tamen & diffinitiōe diuersa, quare unum per aliud finiri non debet sed
hoc exprimere uoluit Augu. tunc dici rem uerā cum est id quod uocať & esse dici
tur, ut tunc uerū est, aurum cum aurum est & nō aliud est q̄ aurū. Hoc est ergo qđ Bonū cō
dixit uerum est quod est, quod quidā non aduertētes calūniam faciunt diffinitioni. uerticum
Similiter aūt & bonum est, quia quicquid est quatenus est bonū est, & longe errat ente.
Olympiodorus mea quidem sn̄ia sic credens probare aliud esse bonum & ens, quo Disputat
niam bonum simpliciter desideramus. Nō est aūt esse simpliciter sed bene esse iōq; aduersus
fieri posse ut si male sit nobis non eē desideramus. nā ut illud ommittamus an qui- olympio
bus male & misere est recto & naturali desiderio appetere possunt ut non sint. non dotum.
aduertit ille sicut multiplex est eē ita multiplicē esse bonitatē. Est. n. primo esse na-
turale rerū ut homini esse hominē, leoni esse leonem, lapidi esse lapidē, quod esse &
naturalis bonitas indiuidue sequtur. Sunt alia esse, quæ aduētitia dici possunt ut ho
mini eē sapientē esse pulchrū eē sanū, queadmodū aūt sapiētia & pulchritudo alia
entia sunt ab hūanitate ita alia bona sunt. Aliud enim bonū humanitas qua homo
est hō aliud bonū sapīa qua nō iā hō, sed hō sapiēs euadit, sicut & hæc aliud & illa
aliud ens & est & dř. Sicut ergo oīa appetūt bonū ita oīa appetūt esse & primo q-
dem eam appetunt bonitatem quæ esse naturale consequitur, quoniam hæc funda

mentum ſequẽtium bonitatum,quæ illi oẽs adueniunt ut ſinẽ illa ſtare non poſſint Quomodo.n.erit fœlix qui oĩo non erit uerum nõ illas eis ſufficit bonitas quã tũc adipiſcunť cũ primũ ſunt,ſed cupiũt accedere & reliquas, quæ illã primam abſol uant & exornẽt, ſicut aũt uere dicimus præter primã ab eis bonitatem alias appeti bonitates ita uere dicere poſſumus præter primum eẽ deſiderari ab eis alia eẽ,quia aliud eſt eẽ fœlicẽ aliud eẽ hoĩem.Et ſi quis det fieri poſſe ut qs nolit eẽ ſi nõ ſit fœ lix nõ ſequeť ut putat Olympiodorus aliud eẽ bonum aliud ens.ſed aliud eſſe ens hoĩem aliud fœlicitatẽ,paritercp aliã hoĩs bonitatẽ aliã fœlicitatis quaꝝ alteram.i. primã hõ nõ uult niſi hẽat & ſecũdam ommitto an eadem rõe aliqd bonũ ſimplici ter dicať,& ens ſimpliciter,an qđ ens dr̃,ſimpliciter bonum tale,& qđ bonum ſim pliciter.ens tale dicať.non.n.hic oĩa diſputãdi locus,uere ergo dicebamus unũqdq qđ eſt eatenus eẽ bonũ q̃tenus ẽ.uidit.n.deus cũcta quæ fecerat & erãt ualde bo na.Quidni,a bono opifice ſunt,q ſui ſimilitudinẽ oĩbus ĩprimit quæ ſunt ab ipſo in entitatẽ igiť reꝝ admirari potentiã efficiẽtis poſſumus dei, in ueritate uenerari artificis ſapiam,in bonitate reclamare amantis liberalitatẽ in unitate ſuſcipe condi toris unicam ut ſic dixerim ſimplicitatẽ,Quæ unũqđq ſibi tũ oĩa inter ſe inuicem tum ad ſe ipm̃ uniuit oĩa,ſic unũqđq ad ſuimet,ad alioꝝ, ad dei poſtremo uocans

Malũ & amorẽ.Examinemus & eoꝝ oppoſita an æq̃li ſimiliter ambitu ſint falſũ,& nihil idẽ
nihil con eẽ oñdũt quæ ſupra diximus.Malum & nihil ſi differre dicamus reclamabunt phi
uerti. Cõ paritercp theologi.Quare & facere malum nihil eſt facere, diciq ſolet mali non eẽ
tra errorẽ cãm efficiẽtem ſed deficiẽtem unde illoꝝ iſania cõfutať, q duo principia poſuerũt
to alteꝝ bonoꝝ alteꝝ maloꝝ q̃ſi efficiens aliqd pricipium mali eẽt,ſed diuideř rẽ idẽ
hil ẽ q deſtruere,nec ita poſſumus rei cuipiã ſuã & naturalẽ unitatẽ adimeret,ut nihil
ũ minus illius eẽ in ſua integritate remaneat.Nõ.n.totũ ẽ ſue ptes ſed illud unũ qđ
i. diſſultat ex ptibus ut docet Ariſt.viii.li.primæ phiæ.Quare ſi in ptes diuidas totũ
partes remanẽt qdem totum ãt qđ diuidiť ipm̃ nõ remanet ſed deſinit eẽ actu. & potẽtiã tm̃ ẽ ſicut ptes,quæ prius erãt potẽtia tũc eẽ actu ĩcipiũt,qppe quæ pri9 cũ erãt in toto unitatẽ ppriã actu nõ hẽbãt quã tũc primũ ſortiũtur,cũ ſeparate a to to ipõ p ſe ſubſiſtũt.

Cap.ix.ĩ quo declarat qũo illa q̃ttuor in deo ſint,

Xaminemus rurſus q̃liter hæc ſũt in deo cui non iſunt in reſpectu ad cãm quã nõ hẽt,ipe.n.oĩum cã a nullo eſt,duplici ãt rõe in deo pñt conſidera ri aut q̃tenus alioꝝ cã eſt,quæ diſtinctio creatis reb9 non cõuenit quãtũ ad pñs negociũ attinet,qm̃ deus ſic eẽ põt ut nõ ſit cã.Alia nõ ſic eẽ pñt ut nõ ſint ab eo igiť deũ primitus ſic cõcipimus ut ſit uniuerſitas oĩs actus, plenitudo ipſius eſſe quam itelligẽtiam ita ſubſeqtur ut ſit unus ut neq oppoſitũ cõcipi poſſit.Vide q̃tum aberrẽt,q plura prima principia fingunt plures deos.Statim & ueriſſimum

Boni tres eſt,qd.n.hẽt quod appareat eẽ & non ſit q eſt ipm̃ eẽ conſequẽs certe ut ſit & ipſa
cõditõies ueritas,ſed & ipſa bonitas erit,boni.n.ttes conditiões ut ſcri.Plat. in philebo ut ſit
ſecũdum perfectũ ſufficiens ex petendũ erit aũt hoc quod tale concipimus pfectum,quia illi
Platonẽ. nihil deerit qui eſt oĩa erit ſufficiens qa illud poſſidentibus nihil deerit in quo inue nient oĩa erit expetendũ,quia ab illo & in illo ſunt oĩa,quæ expeti aliqua rõne pñt

Pythago deus ergo pleniſſima entitas indiuidua unitas ſolidiſſima ueritas beatiſſima boni tas. Hæc ni fallor eſt illa τετρακτυσ .i.quaternitas p quam pythagoras iurabat uocabatcp principium ſemper fluentis naturæ principium enim hæc quæ unus

sunt deus oium esse demõstrauimus, sed & iurauimus per ea quæ sancta quæ firma quæ diuina sunt, qd illis aut firmius aut sanctius aut diuinius? Q uod si deo ut rerum causa est appellatiões has quattuor assignemus ordo totus inuertit. Prio. eni unus erit qa prius in se itelligitur q̃ intelligat ut cã. Secũdo erit bonus. Tertio uerus, Q uarto ens. Nam cũ cã quæ dr̃ finis prior est ea quæ est exẽplaris & exẽplaris prior efficiẽte. primũ. n. appetimus hr̃e quo ab iniuria tẽpestatũ protegamur tum ideam domus mente concipimus, postremo in materia illam extrinsecus efficiendo formamus, quare si quẽadmodum superiori capite definiuimus bonum ad causam finalem uerũ ad exemplarem ens ad efficientem spectat deus ut causa est. primo boni tum ueri postremo entis rationem habebit, quæ omnia breuiter hic perstringimus. foeta alioquin quæstionum multarum atq; magnarum.

Cap. x. i quo totã disputationẽ ad uitæ istitutionẽ & moꝝ emẽdationẽ cõuertit. Nota.

u Erum ne aliis poti⁹ q̃ nobis disputem⁹ illud curãdũ ne altissima pscrutãtes in humili. i. indigna his cõditione uiuamus, quibus cælitus datũ ut in dagare cælestiu etiã rõnes possimus. Sed illud assidue meditandũ hanc nostram mentẽ, cui diuina etiã peruia sunt ex mortali seminio esse non posse neq; fœlicem alibi q̃ in diuinoꝝ possessione futuram, tantoq; magis, dũ hic quasi aduena peregrinat̃ propinquare fœlicitati quanto post habita cura terminoꝝ ad diuina se magis erit erigit & accendit admonere aũt in primis nos præsens disputatio uidetur ut si esse beati uolumus beatissimũ omnium imitemur deũ unitatẽ in nobis ueritatem bonitatẽq; possidentes. Vnitatis pacẽ turbat ambitio & sibi hærentẽ animum extra se rapit, & in diuersa quasi lacerũ trahit atq; discerpit. Veritatis splendorẽ & lucẽ in ceno in caligine uoluptatũ quis nõ amittet? bonitatẽ furacissima no bis furat̃ cupiditas. i. auaritia bonitatis. n. peculiare hoc coicare aliis bona quæ pos sides. quare cũ quæreret Plato cur deus cõdidit mundum, rñdens ipse sibi bonus inquit erat. Hæc sunt illa tria supbia. s. uitæ cõcupiscentia carnis & concupiscentia Nota. oculoꝝ, quæ ut scribit Ioannes ex mũdo sunt & non sunt ex patre, quæ ipsa unitas Ioannes. ipsa ueritas ipsa bonitas est. Fugiamus hinc ergo. i. a mundo qui positus in maligno euolemus ad patrẽ ubi pax unifica, ubi lux uerissima, ubi uoluptas optima. sed Nota quis dabit pẽnas ut illuc uolemus? Amor eoꝝ quæ sursum sunt. Q uis adimet: libido reꝝ quæ super terrã quã si sectemur iacturã facimus & unitatis & ueritatis & bonitatis. Neq;. n. sumus unum si curuũ sensum & spectantẽ cælestia rõnem uirtutis fœdere non deuincimus, sed duo in nobis principes quasi per iterualla regnantes dum hũc deũ per legẽ mentis, nũc baal per legẽ seqmur carnis & regnũ nostrũ in se diuisum profecto desolatur. Q uod si ita erimus unũ ut mancipata sensui ratio ne sola imperet lex membroꝝ falsa erit hæc unitas qa ueri non erimus: dicemur. n. & apparebim⁹ hoies esse. i. animalia rõne uiuentia: & tamen erimus bruta, quibus pro lege sensualis est appetentia præstigium faciemus his qui nos uidebunt inter quos habitabimus. Nõ rñdebit imago suo exẽplari instar. n. dei sumus deus autem spiritus. Nos nõ spiritales iã, ut Pauli utar uerbis, sed animales cũ aũt per ueritatẽ Paulus. ab exẽplari nõ excedimus, restabit ut p bonitatẽ ad ipsum tẽdẽtes illi aliquãdo copulemur. Q uod si tria hæc unũ. s. uerum & bonum perpetuo annexu ens consequũtur. Reliquum est ut cum illa non sumus etiam prorsus non sumus, & si esse uideamur, & quamuis credemur uiuere moriamur tamen potius iugiter q̃ uiuamus.

PRIMAE OBIECTIONES ANTONII FAVENTINI ADVERSVS LIBELLVM VNO ET ENTE.

Pria obiectio.

I libellus quispiam de ente & uno inscribi mereat̃, necesse est entis uniusq; naturā ꝓprietatesq; explicet, hoc autem opusculo qđ nup i manus meas uenit, quodq; de ente & uno inscribit̃ non nulla pertractantur à titulo atq; inscriptione pene aliena, principale si qdem auctoris propositū est disputare an iuxta Plat. ens unūq; sese inuicem mutuo cōsequātur̃ an ut academici putant unum si ente cōius sed hoc nonē de ente & uno ꝑtractare sed de mutua entis uniusq; conuersione, nec oio absolute sed iuxta Plat. dūtaxat, nec.n. si qspiā phūs eā solū qōnē agitaret quæ est an aia īmortalis sit ppea de aīa disputaret sed de sola aiæ īmortalitate tractatus

Secunda hr̃etur. Ait præterea opis auctor academicos arbitrari deū iuxta Plat. uere ac proprie ens non eē, quod eqdē plurimū demiror. Si.n. oēs academicos siue platonicos intelligat, quēadmodū locutio significare uidet̃, alioqn non absolute ꝓnuntiaret id

Themistius academicos sentire mendacio fortasse non caret. Themistius.n. inter Platonicos auctor nō ignobilis ideā quæ reꝝ principiū est ex Platonis snia testat̃ uere ac ꝓprie ens eē & unum, platonici uero aut oēs aut pleriq; non aliud putant ideā, aliud uero

Tertia. reꝝ opificē deū, ꝓsequēs præterea dicit. Si quoquomō defendi pōt iuxta Plat. esse unum ente cōius ita censendum ē, uocabula inqt quæ noie paꝝ latino cōcreta appellat, ut ē cādidum, lucēs, ens alienū aliquid significāt, quo præsente res uocabuli appellationē sortiunt̃. Aliud qppe ē candor aliud candidū, aliud. hō, aliud humanitas, ens igit̃ uocabitur in quo esse aliud est, aliud, uero qđ subsistit, deus igitur qui ipsum eē ē, ens censeri nō poterit, sed unus ex quo oia continet & claudit. sed nonne huiusmodi defensio sibi ipsa paꝝ cohæret? qua.n. ratione cādidum & hō & ens aliēnum aliquid significant, eadem quoq; unum & beatū & deus & similia huiusmodi multa alienū aliquid sign.ficent necesse est, deus igitur qui unitas est & beatitudo simul & deitas neq; unus uocari poterit nec beatus nec oio deus, quomō igitur ens

Cōfirmatio non est sed unus. Præterea ens eo dictū ē q̃ est quēadmodū igit̃ fieri non pōt ut q sedet sedens non sit fieri etiā non poterit ut qui uere ac ꝓprie est ens nō sit, ego.n.

Quarta iqt de9 sū q sū. Admirabilius aūt uideri pōt q̃ nō solum iuxta Platonem defendet conat̃ deum ens non eē, uerum etiam Aristotelem quoq; ipsum in eandē sniam trahere conat̃, quinto.n. inquit metha. libro, ens diuidit in ens per se & per accidēs ens uero per se in decem prædicamēta, in nullo aūt inquit genere deus collocari potest quēadmodum beatū Thomā demonstrasse existimat, Si igitur deus nō ē ens p se neq; per accidens ut cōstat iuxta Aristotelē ens nō erit, præterea ens in substantia & accidēs iuxta uulgatissimā diuisionē segregat̃, non est autem deus accidens neq; substātia, ea.n. inquit de9 ē, deus autē cuiuslibet generis limites excedit, sed eqdem non uideo qua rōne dictus opis auctor Aristoteli nostro Platonicam ascribat opinionem. si tamen opinio Platonis est, diuisio enim entis in per se & per accidēs cōplexi entis diuisio est quemadmodum beatus Thomas, cui plurimum auctoritatis

S.Tho. Aristote. tribuit eo loco subtiliter scribit, Idē manifestum est exemplis: ens.n. per accidēs iuxta Aristotelem ē triplex, aut enim accidens de subiecto prædicat̃ aut subiectum de accidente aut accidens de accidente, quæ omnia ad complexionem pertinent, pari modo entia per se uocantur in quibus aliquid ꝓdicatur quod uel ad substan-

tiam ptinet uel ad q̃titatem uel aliud genus dũmõ qđ prædicaẽ ſubiecto p ſe cõue niat ut albũ Socrati, nõ etiã homini, aĩal equo, entis aũt i ſubſtantiã & accidens diuiſio deũ quoq; cõplectitur, eſt.n.p affirmationẽ negationẽq; facta diuiſio, ſubſtantia.n.eſt, qđ nulli innitiẽ ſed per ſe eſt, accidens aũt qđ eſt i alio uelut i ſubo, hoꝝ aũt nihil eſt mediũ ut Beatus Thomas putat. Si qdem inter ſubm habere & non habere nulla medietas cogitari põt. ſublãtia igiẽ quæ accidenti oppoſita eſt genus non erit, Si deus nullo genere cõtineẽ. Præterea nõ eſt idubitata Ariſt. opinio deũ p ſe nullo genere cõtineri, adſunt.n. nõnulli Ariſto. imitati q exiſtimẽt deũ i pdicamẽto p ſe collocari, & ego qdem puto ea ſnia inſignẽ philoſophũ Boetiũ fuiſſe, mõſtraremq; ſi opus eſſet ex uerbis Boetii nec nõ augu. aperte id colligi. Rurſũ ait unius negationẽ eſſe diuiſum, qđ pbat eo q res deſtruiẽ qñ diſcerpiẽ diuidiẽq;, ſed qũo diuiſum põt uni tãq̃ negatio opponi, inter affirmationẽ.n. negationẽq; contradictio eſt, chymera uero neq; una eſt, neq; diuiſa, nec hoc quod eſt diametrũ eſſe cõmẽſurabilem aut unũ eſt aut diuiſum. Falſũ quoq; ueri negationẽ eſſe exiſtimat quod ſi quoquo modo defendi poſſit. Attamen contrariũ potius eſt q̃ negatio, queãdmodũ B. Tho. mõſtrat. nõ.n. chymera uera eſt aut falſa niſi uocabulo prorſus abutamur, ueꝝ.n. eſt quod ẽ, hoc eſt ut ipſe exponit qđ eſt id quod uideẽ & dicit, falſum igiẽ erit quod non eſt id qđ uideẽ & dicitur ut nũmus falſus, nihil igitur falſum eſſe cõtingit niſi quod uideẽ eẽ aliud quod nõ eſt, Inter id quod uero quod uideẽ eſſe qđ eſt, & id quod nõ eſt quod uideẽ nulla cõtradictio eſt ueꝝ igiẽ falſumq; nulla affirmationis negationiſq; oppoſitione aduerſanẽ, malũ etiã boni negationẽ putat, Ariſtoteles uero bonũ & malũ contrarioꝝ genera eſſe i pdicamentis affirmat, quod aũt negatio eſt genus eſſe non põt. Præterea bonũ ea rõne qua bonũ eſt expetendũ eſt, Malũ uero fugiendũ, expetere uero & fugere & inuicẽ contraria ſunt queãdmodũ congregare ſegregareq;, bonũ igitur & malũ erunt contraria, quod Boetius quoq; i prædicamentis aſſeuerat qcquid cæteri circa id dixerint.

Cõfirmatio — Boetius Auguſtinus. — Quinta — Sexta. — Beatus thomas. — Septima Ariſtoteles. — Cõfirmatio

Reſpõſio primaꝝ obiectionum.

IO. PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO SAL.

Q Veſtiones tuas aduerſus eũ libellũ, quẽ nuper edidi de ente & uno tãta cũ uoluptate legi q̃ta a te & caritate & libertate aĩ ſunt perſcriptæ, debeo tibi plurimũ noĩe huius officii, quod ſi uel amicis ipenderemus liberius, uel ab eis libẽtius exigerem⁹, eſſemus certe longe q̃ ſumus, & doctiores & meliores, ſed exitialis hæc pſuaſio cepit hominũ mentes, ut nõ placere nos illis putemus, qbus errata nra non placent libeꝝq; amicoꝝ iudiciũ uel odiũ uel moroſitatẽ, adulationẽ uero, amorẽ & & naturæ bonitatẽ interpretemur. Ita fit ut dũ laudari malum⁹ uel imeriti q̃ uel merentes caſtigari irrideamur ſemp laudẽ nunq̃ mereamur. Vide q̃tũ erremus. Nã laudatio oĩs fere ſemp inutilis, ſæpe aũt noxia. Q m̃ ſi uera, qd afferat utilitatis? ſi ſit falſa, iſanos pfecto nos efficit q laudamur, ridiculos aũt q laudãt. Rephenſio certe utilis ſemp q̃ ſi ſit iuſta ad cognitionẽ, ſi min⁹ iuſta, ad defenſionẽ nos excitat ueritatis. Deniq; qd eſt aliud caſtigari? q̃ alieno labore fieri meliorẽ, aut qd aliud libꝝ amici lima ſplẽdeſcere? q̃ de illins uigiliis te pficere dormientẽ. Nõ poſſũ igiẽ, ut dicebã tibi plurimũ nõ debere Q ui de his q̃ i meo li. tibi minus placuerũt, qd ſentires mihi libere ſignificaſti. Agnoui pter bãiuolentiã, in tuis ſcriptus, tuã etiã illam mihi iam

Solutio primæ obiectionis — pridē notā ingenii dexteritatē, cepiq; stati, nō quasi pater sed quasi iudex examinare seuerius quæcūq; notaueras, ut pote quæ iā mihi ēt ipsi de tuo testimonio ī suspitionē uenerāt falsitatis. Sed ita cogitāti occurrerūt nōnulla qbus defendi illa & uindicaria culpa posse uiderent. Quæ qdem libere uolui ad te pscribere, ne forte quā ī te laudo uirtutē minus ipse āplecterer, ut si i illis taxādis tuū iudiciū nō imitor, saltē ī defendēdis imiter libertatē. Nō recte inqs liber de ente & uno inscribit, cū de entis uniusq; natura pprietatibusq; oībus ī eo nō agas, sed de unius tātū entisq; couersione.

Titulus prohemium quid sint — Mihi Antoni ita uideri solet duo quasi uestibula libris pstitui Titulū & Prohemiū. Titulus Prohemiū curtū est. Prohemiū titulus fusus & explicatus. Promittit titulus tractatū de ente & uno, qd aūt de ente & uno tractādū sit, phemiū explicat. Qd si fiat ī titulo, Timēdū ne libri titulus liber fiat. Posset hoc defēdi piudicio mille auctoꝝ a qbus pscriptæ libris eoꝝ titulatiōes calūniā eādē paterent.

Solutio secundæ obiectionis — Sed non id qōni pōdus uel ego uel tu ī ea diutius occupemur. Miraris pterea qd a platonicis creditū dixerim deū nō esse pprie ens. Noli me mirari sed illos quos & ego tecū in huius dogmatis assertione nō pbo. sed hoc illos sensisse qd tibi pene incredibile uidetur hocq; posteris scriptū reliquisse, notissimū oībus q platonica legerūt.

Sirianus Proclus Plotinus Themistius — hoc Sirianus Proclus Plotinus & q deniq; extāt Platonis interpres uno ore confirmāt. at inqs Themistius iter platonicos non ignobilis asserit id eā ex platonis sniā uere ac pprie ens esse & unū platonici aūt uel oēs uel plerīq; non aliud putāt ideā aliud rerū opificē deū. Quare si idea ens pprie dr & deus ēt ipse pprie dicet eus. Hæc tu satis igeniose sed uide an satis perite.

Opinio plotini de ideis — Illi. n. Proclus. s. Plotinus ideā fatent esse ens & dici, sed deū ut supra entia ita supra ideas esse cōtendūt. Plotinus. n. ī ea mente q deo pxia ē quā & primū ens & primū itelligibile & primā uitā uocat ideas oēs collocauit ut sit deus idea nō sinus sed fons nō receptaculū sed principiū.

Opinio procli de ideis — Proclus nō unū mō sed multos ordines mentiū medios facit inter deū & ideas quaꝝ plenitudinē, æmulatus platonis uerba ī thimeo p se aial nuncupauit.

Siria nus Amelius Iāblicus — Prætereo Sirianū Ameliū Iāblicū aliosq; cōplures idē sentiētes. Rudimēta hæc & qsi icunacula sunt illi⁹ doctrinæ quæ Platōica existimat. Qd si qs tibi det nō aliud re eē ideā & deū. alid tñ rōne esse nec tu negabis.

Alia solutio — Quæ diuersitas abūde faciet ut deus qdē q̄tenus exēplar est hoīs eq leonis ens dici uere possit, q̄tenus uero nihil respicit extra se nullāq; ad res creatas hēt habitudinē, sed ī suæ diuinitatis recessus solitarius manet appellationē oēm entis excedat sitq; eius neq; nomē neq; opinio ut Dionysius īnqt.

Dionisi⁹ — Quare manifestissimū est apꝝ principes academiæ deū pprie ens dici nō posse & si quis det ideā & deū re esse idē nō tñ cōtinuo seq ut si idea sit ens, deus ēt pprie ens dicēdus sit.

Solutio tertiæ obiectionis — Transeamus ad alia iter quæ illud tibi maxie displicet qd dixeri aliquā esse loquendi rōnē quā si sequamur uere dicere poterim⁹ unū eē supius. Q ñ qdem sic deo dare unius possumus appellationē ut entis tñ non demus. propterea q ens cōcreti nominis (sic. n. latine loqui possumus) faciem habeat, significatq; id quod ab alio esse participat quod deo dici non pōt q est ipsū esse, eadē inquis ratione unum appellari non poterit quia unū. s. concretū nomē est queādmodū & ens, Hanc ego quæstionē & uidi cum scriberē & dissolui, nā simul ac probaui ens quia id significat quod non est ex se, sed alterius pticipatu est enūciari de deo nō posse, adiūxi cui. s. deo qm unius dat appellatio consequēs inde ut unū supra ens esse fateamur, statimq; post hæc tuæ isti occurrens obiectioni adieci uocamus aūt tūc deū unū ñ tā

enuntiantes qd sit q̃ quomodo sit oīa quæ est ex quoquo modo ab illo oīa sint unũ .n.inqt Dionysius dicitur deus quia unice est omnia rursus un⁹ dicitur quia ita pricipium oīum est quæ sunt sicut omnium numeroꝝ pricipium unita sest. Hæc ego ibi aduerbũ. Si igitur cũ deum unum dicimus enuntiare uolumus qd sit fateor tecum eadem rõne dici unũ non posse qua neq; ens dici põt, quia utruq;.s.conectetum nomen est, Q uin hoc ipsum ego te prior ĩ eodẽ lib.aperte asserui per hęc uerba, hęc noīa ens ueꝝ unum bonũ concretum qd dicunt & quasi participatũ. Q uare rursus dicimus deum super ens super ueꝝ sup unum super bonũ esse, quia ipsum esse est ipsa ueritas ipsa unitas ipsa bonitas. Hæc ibi. Dionysi⁹

Non me igitur fugit, cum scribebam, & æque cõcreta esse ens & unum & rõne concretionis aut neutrum aut utrũq; pariter a deo remouendũ, ueꝝ quẽadmodum supra admonueram, cũ deum unum non tñ ens dicimus nõ quid sit deus, sed quomõ sit id quod est, significamus, quia.s.principalissime & simplicissime est oīa Q ui modus per entis appellationem nullo pacto uel idicari uel figurari potest, per unitatis aũt typum & cognominationem potest, Ita.n.se habent entia sicut numeri ut scri. Aristoteles, & numeroꝝ tã principalissima q̃ simplicissima unitas est. Adiicis admirari te q; non solum iuxta Platonem sed iuxta Aristotelem etiam uelim defendere, deum non esse ens. Ego uero si libꝝ attentius percurristi hoc toto opere principaliter ago ut oñdam deũ & esse & dici proprie ens, non solum ex Aristotelis dogmate sed etiam Platonis consequenterq; unũ non esse ente superius. ueꝝ ne oīno insanire uiderentur qd id dixerunt deum.s.non esse ens sed super ens, Inter quos si nec Plato sit nec Aristoteles certe Dionysius est areopagita utroq; maior, probare conatus sum aliquam esse locutionis rõnem, quam si sequamur non absonum erit a ueritate deum appellatione entis esse maiorem. Q uam a peripathecis etiam interdũ usurpari, licet a deo abhorreas, negare tñ non potes nisi illoꝝ neges auctoritatem. Q uib⁹ tua etiam sententia primus in illa familia locus debetur. Nam diuisionẽ entis ĩ substantiam & accidens frequentem esse apud Aristotelicos quis nescit? Cum aũt ita ens diuiditur deum non ens sed supra ens esse tui Thomæ sententia est de quo illud olim solebas dicere Thomã aufert, Mut⁹ fiet Aristoteles. uerba Thomæ ferme sũt. Aristote. Solutio q̃tæ obiectionis. Aristote. Plato. Aristote. Plato. Dionysi⁹ Tho.

Deus nec accidens est, nec substantia proprie dici potest, tum quia substantia ideo substantia dicitur qa substat, tũ quia substantia quidditatẽ idicat quæ aliud est ab esse eius. Q uare illa diuisio entis ĩ substantiam & accidens, diuisio entis creati est. hæc ille. Præterea cum dicit Aristoteles primum phũm de ente agere quatenus est ens & causis principiisq; entis, multi sunt ex peripatheticis q uelint iter entia ibi ab Aristotele deum non collocari sed iter causas entis. Posse aũt & rursus alia rõne locutionis ꝑprie dici, deum esse ens, non modo non negaui sed asserui confirmauiq; etiam multis rõnibus tertio capite eiusdem operis. Nescio aũt cur tu imitator semper auctoꝝ illustrium, nunc tñ a clarissimis peripathecis ad illos deficias. Q ui deũ sub genere collocat quibus Boetium se nullo modo annumerari uelle non dubito. Solutio confirmationis.

Postremo nec unius diuisum, nec falsum ueri, nec boni malum esse negationem cõtendis. Equidem de hoꝝ oppositionibus scio non facilem esse controuersiam inter magnos auctores ob idq; libꝝ ĩ quo de is obiter tractabatur hac clausula terminaui Quæ oīa breuiter hic perstringimus, facta alioquin quæstionum multaꝝ atq; magnaꝝ. Minus aũt ꝓbabilem aut uerã esse sñiam quam sum sequutus, ut dubitem, Boetius. Solutio qntę obiectionis.

nihil me mouent quæ tu obiicis. Chimerã ais nec unã esse nec diuisam. Ego uero dico chimerã quã mente cõcipimus ideo non esse qa partes ex qbus illam cõstare itelligimus, apud te rex naturam diuisæ, nõ aũt unitæ sunt. Et queadmodũ illud nõ est cuius partes qbus constituerẽt si esset diuisæ sunt, ita illud nõ solum nõ est sed necesse potest cuius partes nec sunt unitæ nec ui naturæ uniri possunt. Quare nõ aliã ob cãm chimerã nõ solũ nõ eẽ dicimus sed nec fieri posse credim⁹ ut sit, nisi qa bruta ex qbus illam effingimus, i unã coitura aliqã aĩalis cõpositionẽ nõ est credibile. Rursum istas qa diametrꝫ non eẽ cõmensurabilẽ, neqꝫ unũ neqꝫ diuisum ẽ Falletis mea qdem snĩa. Nã qua rõne falsum eadẽ necessario i se diuisum est. Eatenus. n. aliqd falsum dephendit. Quatenus secũ pugnat, & cõtradictionẽ icludit. Quid aũt est aliud cõtradictionẽ icludere q̃ i se ipso eẽ diuisum ? Oẽ igit̃ uerꝫ unũ, qa sibi cõstans & consonũ, omne falsum diuisũ, quia secũ pugnans & sibi ipsi nõ cohærens ẽ.

Solutio sextæ obiectionis.

Falsum negationẽ eẽ ueri multi crediderũt id qd' te etiã nõ latet, Nec obstant argumenta quæ affers. Falsum. n. ut dixit illud uocamus qd' non est id qd' uidet̃, ut falsum aurꝫ qd' uidet̃ esse aurꝫ nec tñ est aurꝫ. Quãq̃ aũt falsum aurꝫ non solũ nõ sit aurꝫ sed & aliud sit q̃ aurꝫ, ei tñ quaten⁹ falsum est accidit eẽ aliud quippiã pter aurũ, sed iõ falsũ est qa nõ est aurꝫ qd' tñ eẽ uidet̃. Aurꝫ igit̃ falsũ est q̃ ideæ auri nõ quadrat, sed qa ideæ quadrat, æris uel argenti iõ non oĩno falsũ. sed falsũ dũtaxat aurũ est sicut neqꝫ oĩo ẽ non ens. qa licet nõ sit hoc qd' est aurꝫ, aliud tñ quippiã est, ꝑ puta plũbũ uel argentũ. Qd' aũt nulli ideæ rñdet id oĩno & absolute falsum est sicut etiã oĩno est ens, quale est qd' chymerã nuncupamus. Vide igitur ut pari cursu ꝓcedant, non ens, Diuisum & falsum, utqꝫ ꝓprie & chymera falsa, & oẽ falsũ diuisũ dici merito possit. Malũ uero nõ aduersari bono oppositione cõtraria ut tu cẽses, & Albert⁹ docet exponẽs Arist. cathegorias & Tho. tu⁹ latissime i pria qõne de malo, Quæ oĩa credo iampridem tibi eẽ notissima. VALE,

Qd sit falsum absolute.

Solutio septimæ obiectõis

Albertus

Thomas

Secundæ obiectiones.

IO. PICO MIRAN. ANTONIVS CITADINVS.

QVantum ego amarim te ac semp coluerim uir pstantissime tu ipse testis es q diligentẽ pcipuamqꝫ erga te operam meã facile recordari potes si uelis, Qd' si nunc ab Antonio uetere amico & cõpatre amari aut dubitas aut nequaq̃ credis paꝝ hercle meæ erga te obseruantiæ meministi, Qui. n. fieri potest ? ut quẽ uix phiæ initiatũ dilexerim, coluerim, nunc doctrina, pbitateqꝫ insignẽ non amen non admirer. Vtinam æqua te oẽs beniuolentia cõplexi essent qbus cũ familiariter uersatus es qli q̃taqꝫ Picum suũ cõpater tuus semp ꝓsecutus est, Sed iam ad nr̃a ueniamus, Ais libellũ tuũ de ente & uno ꝓbe iscribi potuisse q̃ titulus opis curtus & si entis uniusqꝫ tractatũ ꝓmittat ꝓhemiũ tñ qd' fusior est titulus qualem tractatũ pollicẽatur explanar mutuã. s. entis uniusqꝫ cõuersionẽ, sed uide obsecro nũqd isthæc tua defensio sufficiat, pari. n. rõne si libellus ederetur i quo sola aĩ imortalitas ab auctore eẽt asserta, de aĩa libellus merito posset inscribi, Auctor. n. opis disputationẽ igrediens mox qõnẽ forte ꝓponeret interrogans nunqd aĩa imortalis sit nec ne, hæc uero obiecto i priore epistola tota fere explicata est sed nihil iudicio meo rñdisti. Præterea si circa uelocitatẽ mortuũ quæstio fiat. nũquid arithimeticã geometricã ue ꝓportionẽ consequatur & i principio opis multa auctor se ex geometria desumpturꝫ

Pria obiectio.

ꝑmittat posset libellus de geometria inscribi, q̃ tñ circa motus uersaret. Sed hæc utpote friuola omittamus. Alio libello ĩ hanc sniam a me scriptũ est. Nemo inq̃ dixit platonicos aliud sentire nisi aut oẽs aut plurimi id sentiãt. Si uero themistius ĩter platonicos nõ ignobilis ex platonis snia affirmat ideã q̃ rex principiũ ẽ uere ac ꝓpriẽ ens eẽ absolute ꝓnuntiandũ nõ fuit platonicos iuxta platonẽ arbitrari deũ uere ac ꝓprie ens nõ eẽ idea.n.deus est, Tu uero respõdes aliud esse ideã, aliud deũ ꝙ si datũ sit ideã deũ eẽ iam nõ ꝑpterea colligi oportere deũ ꝓprie ac uere ens eẽ, deus.n. atq̃ idea & si non re rõne tñ discrepant, Sed ego nolim hoc loco disputare nunquid platonici existimẽt aliud esse deũ aliud ideam cũ sit quæstio a ꝓposito longe aliẽa q̃q̃ plurimi auctores græci pariter & latini ideas Platonis in deo cõstituãt, Platonẽ imitati satis uideor ꝓposito fecisse ꝙ monstrarim platonicum quẽdam neq̃ hercle ignobilẽ asserere iuxta Platonẽ ideam ac ꝑpterea deũ uere ac ꝓprie ens eẽ, neq̃.n. rõnis discrepãtia ad quã refugis hac ĩ re aliq̃d facit, Idea.n.relatiua est, deus aũt absoluta res ẽ, Si igitur deus eã parte qua extrorsus refert̃ uere ac ꝓprie ens ẽ q̃to magis ens cẽseri debet ea rõne q̃ deus ẽ & in ꝓpria natura consistit, Cur.n. idea ea rõe qua idea est uere ac proprie ens est, Nulla inq̃ ratio assignari põt nisi dicat̃ iõ uere ac ꝓprie ens eẽ ꝙ uere ac proprie ẽ, Magis igitur deus ea rõne qua deus ẽ uere ac ꝓprie ens erit, ego inq̃t sum q̃ sum, Præterea hoc modo obiectũ est si platõici ideo iure defẽdi possunt qui aiunt deũ uere ac proprie ens non eẽ, sed unum, quia nomẽ entis concretũ est quod alienũ aliq̃d significat ab eo quod ẽ unũ aũt ideo eẽ ꝙ unice oia ẽ, pari pacto colligi põt deum unũ non eẽ unum.n.concretũ nomẽ ẽst, Q uẽ nimo nec beat⁹ erit nec deus utraq̃.n.uocabula sunt cõcreta, tu uero respõdes deũ non appellare unũ quasi unius noie dei substantia mõstretur, sed q̃uõ sit id q̃d est explicari, sed rogo quorsum hoc nõdũ.n.soluit̃ obiectõ, deũ dicis nõ eẽ ens, sed unũ q̃a ẽtis nomẽ cõcretũ ẽ. Si igit̃ unũ quoq̃ cõcretũ ẽ nõ ne eadẽ rõ ne colligi oportet deũ uuũ non eẽ nec deũ, quod nomẽ ad sbãm ꝑtinet, quẽadmodũ & ens ꝑterea si iõ unus ẽ quia unice ẽ id q̃d ẽ, cur ens quoq̃ appellari non debuit uno.n.eẽ oia ẽ, quæ est, sapiẽtia.s.& bonitas & potẽtia, non.n.unus dr̃ q̃a solus sit unus eadẽ igitur rõne ens uocari poterit licet solus sit ens, est.n.maxime ens. Præterea rõ ea nondũ soluta est qua ita dicebatur, deus uere ac ꝓprie ens ẽ, ego.n, inquit sum qui sum. Rursum miratus sum ꝙ defẽderes iuxta Aristo.quoq̃ deũ aliquando nõ esse entis minime cẽseri, quia ñ esset ꝑ se ens neq̃ substãtia neq̃ accidens ego enim mõstraui deũ neq̃ ens ꝑ se neq̃ ꝑ accidẽs eẽ neq̃ ꝑ accidẽs neq̃ ĩter substantiã & accidẽs mediũ aliq̃d cocogitari posse. Tu uero primæ obiectioni nihil respõdes. Contra uero secundã unũ dũtaxat Aristo.interpretẽ allegas hoc ẽ beatũ Thomã, qui ait deũ proprie substãtiã non eẽ eo ꝙ nulli substat accideti nec eẽntia, dei aliud ẽ a deo, sed uide uir ꝑstãtissime nunquid Thomas aduersum te testimoniũ ferat, Si.n.entis in sbãm & accidẽs diuisio iuxta Beatũ Thomã entis creati diuisio ẽ quẽadmodũ referes, q̃uõ ignorari pot aliq̃d ens increatũ eẽ, quod deus ẽ, qua igit̃ rõne tueri potes iuxta B. Thomæ interꝑtationẽ Aristo.arbitrari deũ proprie ac uere ens non eẽ, sed q̃q̃.B.Tho.quodã in loco negare uideat̃, deũ ꝓprie substantiã eẽ Magistrũ sniaꝝ imitat⁹, eo ꝙ nulli subest accidenti non tñ ꝑpea falsum ẽ q̃d scripsimus supiore epistola inter sbãm & accidẽs mediũ non eẽ q̃d.B.Tho.plerisq̃ ĩ locis efficacib⁹ ꝓbat argumẽtis neq̃ tu unũ ex iis quæ ad te scripta sunt soluisti, Si igitur aliq̃ñ deũ negat eẽ sbãm uer-

Secunda obiectio

Cõfirmatio

ba ipsa q̃ affers hoīs mētē plane apiunt, Sub̃a.n.modis multis dici pōt qđ ipſemet pria parte latius explanat,aliqñ.n.proprie ſubſtantia eo dicta ē ꝙ accidētibus ſubſtat qua rōne negat deū eſſe ſ bām,nec id qdem ſimpliciter & abſolute,ſed ait proprie ſubſtantia nō eſt,qa nulli ſubſtat accidenti. Subſtātia uero nōnūq̃ dr̄ ꝙ p ſe ē & ſ bō nō eget quomō.b.Tho.ſ be nomen aliqñ & qdem frequenter uſurpat, Sic aūt inter ſbām & accidens nulla medietas cogitari pōt eſt.n.utriuſq; p affirmationem negationeq; diuiſio.Q đ uero nulla ductus neceſſitate,ſed mea ſponte affirmaui ex Boetii Auſtiniq; ſnia deū p ſe in pđicamento collocari non id ppea dixi ꝙ be. Thomā non magnifaciā nō ueneret nō probē.ſed id ppterea dixi ꝙ ſola B.Tho.auctoritas non ſufficit admōſtrandū uel Ariſto.uel ariſtotelicos arbitrari deū in pđicamento nequaq̃ collocari,neq; ppterea ab optimis auctoribus ad iprobos & plebeios defici,imo optimos ſequor & pbo nūqdtu B. Thomā uel Boetio uel Auguſtino uel æqualem facis uel ſupiorem?Ego qdem oēs & olim legi & indies lego,nec puto uegeti quēpiā eſſe ingenii q ea quæ a britanis ofis Suiſſet dico & ſimiles excogitata ſunt aut ignoret aut negligat.Non eqdem oia quæ ab illis ſcripta ſunt pbo & admiror,ueꝝ non nulla nec hercle pauca ſoleo ſępenumero ex ariſt. pboꝝq; auctoꝝ ſñtia infirmare, ſed nō poſſum nō mirari maximā hoīum ſubtilitatē & acutiſſimas i rebus phyſicis rōnes,quas ipſe etiā ariſt.ſi a mortuis reſurgeret admiraret & miꝝ i modū extolleret ſubſtilitatē ſaltē i pluribus pbans & ſi nō ueritatem.

Tertia obiectio principalis. Defendis pterea unius negationē eſſe diuiſum, chymera.n.in qs diuiſa eſt eo ꝙ ea ex qbus cōſtaret ſi eſſet ab inuicem diuiſa ſunt neq; uniri poſſunt,Diametum uero cōmenſurabilem eſſe ideo diuiſum putas ꝙ a ſe ipſo diuiſum eſt & diſſonat,Verba gbus uteris hæc ſunt.Eatenus.n. aliud falſum eſſe dephendit̄ q̃tenus ſecū pugnat & cōtradictionē includit.qd aūt eſt aliud cōtradictionem includere q̃ in ſe ipſo eſſe diuiſum oē igit̄ neq; unū quia ſibi cōſtans & cōſonū, oē falſū diuiſum qa ſecū pugnans & ſibi ipſi nō cohærens eſt,ſed uide qūo pōnem tuā poſſis ſubſtinere. Si.n. aliqd ideo unū eſt ꝙ ſibi cōſonū eſt & a ſe indiuiſum falſū ipſū & ipoſſibile unū erit & ueꝝ,nō dixerim hoc falſum & illud qđ eſt chymerā eſſe uel ceruū uolare ſed ipſā falſi ipoſſibiliſq; naturā intelligo,quā pbabo unā eſſe & uerā,chymera quippe iuxta tuū dogma diuiſa eſt ppterea ꝙ partes ab iuicem ſemp diuiſæ ſunt.ppterea ēt ꝙ a ſe diuiſa eſt,neq;.n.chymera eſt chymera eademq; rōne diametꝝ eſſe cōmenſurabilem diuiſum eſt,neq;.n.aliter itelligi pōt utrūq; horū a ſe ipſo diſſonare ſecūq; pugnare,At falſum ipſū ſi ſepatim ſpectes falſū eſt ipoſſibile quoq; impoſſibile eſt, neutꝝ igitur ſecū pugnat neutꝝ a ſe diſſonū eſt mortui quoq; eadem rōne nequaq̃ ſecū pugnant,ſunt.n.mortui q iā mortui ſunt qdlibet igit̄ hoꝝ unū eſt & ueꝝ,ſi eo aliud eſt,unū ꝙ a ſe indiuiſum eſt. Præterea qūo ueꝝ eſt oē qđ falſum eſt cōtradictionem claudere? Nō ne multa ſunt falſa quæ uel naturæ uel hoīs ptāte uera eſſe poſſunt? Diffinitionem etiā ueri rurſus a te poſitā defendere conaris aiſq; ueꝝ eſſe quod uī eſſe quod eſt, falſum uero qđ uidet̄ qđ nō eſt nunc ppea colligi putas falſum ueri negationē non eſſe, ſed argumento meo nihil pace tua dixerim hactenus rñdiſti argumentū tale eſt.Si ueꝝ eſt qđ uidetur quod eſt falſū uero qđ uidet̄ qđ non eſt cū inter uideri quod eſt & uideri quod nō eſt nulla cōtradictio ſit non falſū ueri negatio,Si nāq; nec hō eſſet in reꝝ natura nec deus Socrates nō eſſet, nō itaq; uideretur,qđ eſſet,neq; qđ nō eſſet,non uerus igitur eſſet nec falſus, eſſet aūt non

ens non ens igitur & falsum aliqñ dissentiunt. Beatus etiã tho. cui nõ refragaris ue-rum falsumq; inuicem contraria esse pronunciat si ad aĩum referantur, ex quo tua sententia ueri falsiq; ratio dependet, existimatio inqt uera falsaq; sunt inuicem cõtra tie. queadmodum Aristo. dicit Postremo negas bonũ malũq; esse inuicem cõtraria neq; propterea rationi respondes qua probatum est esse contraria, nec saluas quõ malum sit boni negatio, ego. n. ita dixi, nulla negatiọ ea præsertim quæ illa complectitur quæ non sunt genus esse potest, intopicis. n. ab Aristo. dicitur non entis non esse genera nec species, malũ igitur quod oia complectitur non entia genus esse nõ potest, quomodo igitur Aristo. uir summus dixit in ꝑdicamentis bonũ & malum contrariorũ genera esse. Ais etiã Albertũ quem arbitror apræ te momentũ habere, negare bonum malũq; esse inuicem contraria, idẽq; B. Tho. sentire in prima quæstione de malo, nec ꝓpterea rñdes quõ Boetius aut uere dixerit, aut mentitus sit qui in ꝑdicamenti ait bonũ malũq; esse inuicẽ contraria, nõ q. queadmodũ albũ & nigrũ calidũ & frigidũ, quæ oĩa & uere qualitates sunt, sed queadmodũ sanum & ægrum forte ac debile, rarũ & densum, pulchrũ & turpe, & similia hmõi multa, nec. B. Tho. id negat, sed uir eminentissimus in prima quæstione de malo circa solõnem secũdi argumenti monstrat, quõ bonum & malũ & si priuationis & hitꝰ oppositione aduersentur inter contraria tñ cõputari solent, id Simplicii auctoritate cõfirmat, obiectiones igitur nr̃æ quæ ob solã ueritatis indaginẽ, mutuãq; inter nos caritatem excogitatæ sunt, nondũ mihi uidentur ex toto infirmatæ, rogo igitur obsecroq; ut eo amore quo Angelo tuo Politiano uiro nr̃æ ætatis doctissimo platõici dogmatis ueritatem aperire conatus es, nobis quoq; eode zelo nodos ac syrpos nostræ imbecillitatis exoluas, ego quidem plurimis lectionibus medicandi officio interim sum implicitus, tu uero qui totus cõtemplationi uacas & per gradus. iiii. in ꝓfundam dei caliginem niti potes nullo uel paucissimo labore & tenebris lucẽ uindicabis. Bene uale nostri meor, ex ferr. xi. Kalen. Iun. M. cccclxxxxi.

Responsio secunda⁊ obiectionum.

IO. PICVS MIRAN. ANTONIO CITADINO SAL.

Vt breuis nimio plus aut certe obscurior fuit prior epistola in soluendis quæstionibus tuis super eo libello quem nuper edidi de ente & uno, Iteras enim easdem quæstiones, & de eisdem eadem dubitas. Equidem non negabo in primis litteris quædam omissa, quibus nihil responsum est, ne in leuibus rebus uerba ꝓdigerem, quædam breuiter a me tractata ut qui philosopho homini idicandas res potius crederem q̃ explicãdas, Nunc postq̃ a me hoc postulas, minutula etiã queq; consectabimur, & per singula capita tua⁊ quæstiõnm iubebo meminisse eo⁊ quæ prius scripsimus, excitaboq; ubi erit opus ad eorum profundiorem intelligentiam. Porro quoniam tu neq; platonicas cõmentationes neq; ob ignorantiam etiam græcæ linguæ græcos hactenus peripateticos attigisti, ducam te per lineas, decretaq; latinorum præsertim Thomam qui tibi magis familiaris ad platonicorum, de quibus agitur in meo libro sensa percipienda, est autem quod te agit in primis, Quanam ratione platonici deum super ens collocent, nam si deus inquis uere est, certe uere ac proprie ens est, & dicitur, quam dudum sedens quispiam uere dicitur, quia sedeat. Addis, quatenus idea est, ens est, multo magis quatenus deus est,

Thomas Recenset ea de quibus iterũ dubitas

ens fore ut sit & dicatur Q uod si non oẽs qdem platonici ideam & deũ idem esse
Themi- cõcedant, satis tñ ad me oppugnandũ esse ais, si id unus Themistius nõ dixerit, qđ
stius ego platonicis cõe ascripserim. Illud itẽ itelligere nõ potes. Q ũo deũ dicã unũ ap-
pellari, cum p hoc nõ qd sit, sed qũo sit eẽ q̃ est significamus. nam si unus est in qs
quia unice est oĩa cur nõ ens quoq; appellari debet, cũ uno eẽ sit oĩa q̃ est. Non. n.
p clario- unus dr̃ qa solus sit unus. Quare uocari piter ens poterit, q̃q̃ sol9 ens nõ sit, hęc sũt
ri intelli- primũ qbus te extricare non potes, sed paucis, & queadmodũ sum pollicitus ex his
gẽtia hęc etiã quæ tibi sunt nota oẽm a te dubitationis scrupulũ a mouebo. Nosti aliud esse
p̃fatur. apud Tho. eẽntiam rei, aliud existẽtiã. eẽntia rei illud est quo res est, hoc est existit.
eẽntia illud ẽ quo res certã spẽm adipiscit̃ aut equi. s. aut lapidis aut uirgulti. Q ua
Aristo. re qđ eẽntia dicit̃ etiã a iunioribus quidditas appellat̃, quia. s. ex essentiæ notione,
Aliud p̃- scimus quidnã sit res. Cum igr̃ ut Aristo. docet secundo lib. analyticoꝝ posterioꝝ
fatum alia qõ sit pcõramur. an uerbi cã rosa sit alia, cũ scire uolumus quidnã sit rosa. Pria
utiq; qo ad rei existẽtiã spectat. Secũda ad essentiã, siue ut uerbis utamur recẽtioꝝ
ad quidditatẽ. Rursus memineris ex snĩa Tho. oĩa citra deũ quæ actu sunt ex essẽ-
tia & esse (sic. n. uocat exñtiã) esse cõposita, deũ ipsũ neq; cõpositũ esse ex essẽtia &
Tertium existentia, neq; rursus essentiã esse, sed purã ipsãq; existentiã qua deinceps oĩs alia
Thomas reꝝ creataꝝ existentia deriuat̃. creatis. s. essentiis cõicata. Adde his dictiõe hac quę
est ens pleq; essentiã indicari hac aũt dictione est indicari existentiã non essentiã
Q đ & te idem Tho. docet i pria q̃stione de malo, ubi ait, cũ dicimus hoc aut illud
esse ens quæstioni rñderi qua quærit̃ qd sit res (hæc aũt ut supra diximus q̃stio ad
essentiã rei spectat) cũ uero dicimus hoc est aut non est satisfieri querẽtiam sit res,
quæ ut dicebamus quæstio attinet ad existentiã. Iam oĩs tibi ut credo platonicoꝝ se
Solutio tentia q; tuæ obiectiõis solutio apta est. Nã si deus existẽtia est, non aũt essentia ut
argumen uere dicimus deũ esse ita uere negamus deũ esse ens. Nec possum non mirari te ẽt
ti ex tho- si platonica non legeris in Tho. tñ lectione frequentẽ huic a deo insistere argumen
mæ snĩa. tationi, deus est, ergo est ens, cũ ipse Tho. ad uerbũ dicat non se hæc mutuo consęq
Thomas esse & esse ens, sed ad diuersas oĩo quæstiones neq; cognatas inuicẽ ptinere. Q uãq
quid opus hic tho. auctoritate? Q uis dubitat nisi insipiens an si deus? quis rursus ni
si insipiẽs p̃sumit scire etiã aliqua ex parte uel minima qd sit deus. Cũ igr̃ diuersissi-
ma sint scire an si deus & scire sit deus, diuersissima ẽt erit oĩo, qua dr̃ de9 est ab ea
Nota qua dicit̃ deus ẽ ens, cũ illa etiã deũ esse quo nihil est certius asseueret, hęc uero qd
politian9 sit deus aliqua ex pte. Q uo nihil icertius audeat pnuntiare. Q uapp rectissime tibi
simõides. quærẽti iter disputandũ qd esset deus: rñdit uir doctissimus Politian9 noster ex Si
poeta monidis poetæ snĩa se nescire qd esset. Longe aũt abest ab hoc pposito exemplum
Solutio qd tu affers de sedente, qm̃ non æque uariant hæc sedentẽ esse sed sedere atq; hæc
confirma duo esse & ens, Eidẽ. n. quæstioni rñdeo cũ dico Socra. sedere, cui rñdeo, dicens illũ
tionis esse sedentẽ quæstioni. s. qua qs de socratis me positura pcõtat̃, Sicut & cũ dicim9
ostendit Socrates albus est, & socrates albicat eidẽ satisfit q̃oni, qua. s. quærit̃, qualinã sit So
exẽplũ ñ crates, sed nõ eadẽ rõ iter ens & est, quoꝝ alteꝝ, ut sæpe idẽ iculcemus (qd sit res al
ualere. teꝝ an sit iterrogantibus manifestat. Hic ẽt patet, si de9 ut idea ens dicit̃ nõ tñ seq
Solutio ut q̃tenus ẽt absolutus i se cõcipit̃ entis habet appellationẽ, nã sicut ideæ, ita etiam
alteri9 ar essentiæ induit rõnem, ut uero ipse supra oẽm essentiã habitudineq; ad res creatas
gumenti intelligit̃ entis nmie maior est. Q uod. n. ens nõ dicit̃ nõ deficientiæ est, ut credis,

sed eminẽtiæ. Quare & a platonicis potius sup ens q̃ non ens esse pnunciat̃, Quibus equidẽ nescio cur themistiũ obstinate adeo contẽdas annumerare, de quo si ueteres pcunctetis rñdebunt oẽs pipateticum eẽ themistiũ, non platonicũ, ipsũ si iter roges paraphrastẽ puto se Aristo. dicet & sectatorẽ, nõ Platonis Sed forte iõcpate re me iocari) tu illũ uel nolentẽ in academiam trahis, ne uideare oĩo platonica & græca ignorare, qui themistiũ saltẽ legeris bñficio Hermolai nñi latinũ factum. Sed sit platonicus themistius. Sit etiã uerus oĩo abunde satis & hac & priore epistola declarauimus nihil nostræ sentẽtiæ refragari, quę ille dicit qm̃ de deo alia ut deus est alia ut idea est platonici enunciabunt. Veniamus ad illud, quare unũ dicatur deus cum tñ ens non dicitur. Reuoca ad memoriã, quæ primis ad te litteris scripsimus. Vnum cũ dicunt deũ platonici, non qd sit enunciant, sed qũo sit id qd' est, sed neq; hoc satis intelligis. Dicã aptius. Si pconteris academicũ hoĩem, qd sit deus? rñdebit non solũ a se tibi non posse rñderi quid sit, sed neq; a te hoc iure queri debere, sed eẽ indignam hanc de eo q̃õnem. Qui sup oẽm essẽtiam, supq; oẽ intelligibile sit, hoc a se tm̃ posse asseuerari eẽ illũ unitati simillimũ, qm̃ hæc numeroꝝ, ita ille reꝝ olum quæ sunt principiũ sit, ut hæc numeros oẽs pares & ipares, ipsa neq; par neq; ipar sua idiuidua simplicitate cõplectit̃, ita illis res oẽs sua ipartibili infinitate claudit, & continet, uides ne qd sit dictũ, p unius appellationẽ non quid sit deus indicari, sed quo modo sit id quo dẽ? Deniq; si dicam9, deus unitati similis ẽ, qd' uolumus significare, cũ illi unius appellationẽ damus, utiq; ueri erimus. Si dicamus, deus enti similis est auditoribus, certe risum faciemus. Sed qd plura ĩ te apta. Ait. n. hæc satis aut nescio quid uerboꝝ satis eẽ possit. Colligitur aũt & hic cur deus sub nullo genere sit. genera. n. reꝝ essentiæ sunt. deus aũt nec eẽntia est nec eẽntia habet. Quapropter cum ens ita a peripatheticis iterdũ accipiatur ut decẽ tm̃ genera ambiat manifestũ est sub entis noĩe, quo Aristotelis etiã sectatores aliqñ utuntur deum non contineri, Tu uero istas a Tho. aliisq; ex eadem familia sæpe ita ut substantiam, & ens usurpari. ut deus & substantia & ens dicatur. Quasi uel ego hoc ignorem, qd' nemo nescit, uel id mihi satis non sit, si iterdũ aliter faciant, q nõ semp. sed qñq; hac eos ĩ illum modũ dictione uti solitos dixerim. Transeamus ad ea quę obiicis de oppositione unius & diuisi eqdem, utputo ludens cauillis me puerilibus tentas. Nam si falsum inquis diuisum certe falsum falsum non ẽ. Falsum. n. a se nõ ẽ diuisum. q a falsum falsum est Mortui item ais nequaq̃ secũ pugnant, sunt. n. mortui qui iã mortui sunt. Porro Antoni cũ dixi pugnare secum quæ falsa sunt. Si pugna hæc pugno sit, aut telo etiã, mortui fateor inter se nõ pugnant, neq; falsi sunt. Sed ut sicut ẽm ẽ falsum ita falsum eẽ falsum non falsum, sed ueꝝ est, propterea non diuisum sed unũ. Addis falso a me dici, quod falsum est contradictionem claudere. Quia multa sunt falsa, quæ uel naturæ uel hoĩs ptãte uera eẽ possunt. Tu uero illud cogita; oẽ quod falsum est, q̃diu falsum ẽ, tãdiu cõtradictionẽ claudere. Sed sicut quędã ita falsa sũt ut possint fieri uera. Quædam aũt ita sunt falsa, ut uera esse nunq̃ possint. Ita sunt quædã adeo sibi contradicẽtia, secũq; pugnantia ut ĩ amicitiã redire & concordiam nunq̃ possint. Quædam ita se oderunt ut redire tamen ĩ gratiam possint. Exemplo hoc erit manifestũ hoĩem esse leonẽ semp falsum est, quia semper contradictionem claudit, & sicut nunq̃ ad unionẽ, ita nunq̃ ad ueritatem redigi poteſt. At me sedere neq; ueꝝ est neq; falsum. Si uero adiicias me sedere dum sto, ilico ut falsitatem. Ita

Platonici Themistiũ non platõicũ eẽ sed pipatheticũ hermol9

Solutio alteri9 argumenti

cur deus sub nullo gñre sit.

Solutio alterius obiectionis. s. terę principalis.

Solutio alterius

Exẽplum

etiam fuehis contradictionē. Nam me sedere dum sto cōtradictionem includit, & q̄primū desinit esse falsum, ut cum sedere icipio, tam primū a diuisione redit ad uni

Solutio alterius

tatē. Cæte℞ quę de falsi uerię oppositione obiicis iam i priore epistola soluta sunt. Aīs.n.si ue℞ est, quod uidetur, qđ est, falsum uero qđ uidetur, ꝗ non est. Cum iter uideri quod est & uideri quod non est nulla contradictio sit, nō erit falsum ueri negatio. Ego uero non ita accipio ratoinem falsi, ut i eo sit, quod uidetur aliquid esse quod non est. Sed in hoc esse rōnem illius uolo quod non est illud esse dicitur. Au℞ .n. falsum ideo falsum, quia nō est au℞ & q̄tum ad falsi attinet rōnem accidit ei, aut uideri. aut esse aliquid præter aurum. Quod uero dicis non solutā a me argumen-

Solutio alterius

Nota.

tationem tuā, qua ꝓbas bonum & malū esse contraria dicam igenue. Non putaui ibi opus esse solutione ubi nodus nō erat. Est aūt illa huiusmodi, bonū appetendū est. malū uero fugiendū. Appetere & fugere sunt motus contrarii. Bonum igitur & malū sunt contraria. Mihi uero hęc tua rōcinatio adeo efficax tanta℞ę esse uirium uidetur, ut non bonū tantūmodo & malū de q̄bus fortasse quis ambigat, sed etiam esse & non esse quæ nemo nescit esse cōtradictoria ꝓbet esse contraria. Ita.n. colligemus esse est appetendū non esse est fugiendū. appetere & fugere sunt motus cō trarii. esse igitur & non esse sunt contraria. Aut igitur mihi des esse & non esse, esse contraria, aut ego tibi bonum & malū contraria eē non dabo. At inquies soluenda alia rō est. Non ens.n. non est genus, quomodo igitur malū nihil est, cū Aristoteles dicat i ꝑdicendis bonū & malum genera esse contrario℞, pleni sunt oēs Aristo. inter-

Solutio alterius

Aristote.

pretes solutionibus huius q̄ōnis, ad quos ego te priore epistola delegauerā, ne superuacua me teq; simul opera implicarē. Vt igitur illud omittā, qđ Simplicio non displicet ex pythagoreo℞ more ibi locutū Aristotelem, qui duos statuunt ordines re- rū, quo℞ alter sub bono, alter sub malo continetur, utiq; illum sæpe in logicis com-

Sīplicius

mētationi bus exemplis ex alio℞ potius q̄ ex sua sententia, respondeo quod & apud Simplicium poteras legere, Ideo bonum malumq; contrario℞ genera dici, quoniā alte℞ sp contrario℞ rōnem mali & deficientiæ habet, ut nigrum, si albo, & amarum si dulci comparetur. Ita.n. contraria oīa ad bonum malūq; reducuntur, Quatenus omnis defectus mali rōnem habet quocirca & primo lib. physicæ auscultationis dē contraria semper, secūdum melioris peiorisq; inuicem rōnem comperari. Mitto Porphyrii & recentio℞ etiam multiplices alias solutiōes. Sed illud satis mirari n̄ possū ꝗ i hanc etiam Tho. descendere snīam dicas, ꝗ bonum & malum contraria sibi oppositione repugnent. Addisq; hoc ipsum ab eo Simplicii auctoritate cōfirmari. Cū

Porphy.

Thomas

tñ opīoni isti tuæ ille tota prima q̄ōne de malo ꝓ uirib⁹ aduersef, Quid.n. aliud ea pot issimum agit disputatione, q̄ ut probet malum esse nihil. Quod si malum nihil est, bono cōtrarium eē non potest, Quoniam utrunq; cōtrario℞ natura aliquid est, atq; hoc ipsum est, quod ibi Tho. Simplicii auctoritate confirmat. Vide quantum aberras, qui confirmari testimonio Simplicii eam credis opīonem quam ipse Simplicii testimonio infirmat. In quem errorem forte non incidisses si ipsum Simplicii librum aliquando legisses, apud quem nulla unq̄ fit mētio de boni mali oppositio ne contraria. Quod si mihi obiectes ophtalmiam & ægritudinem, in q̄bus contrarietatem uidetur Tho. agnoscere, iubebo te illius uerba diligentius itrospicere. Nō .n. hæc etiā dicit esse cōtraria, sed ea cū sint priuationes interdū tñ appellari cōtraria

Nota.

Qđ cur fieri ipse uelit, si attendas uidebis, q̄ ipsum malū contrarii ꝓprietatē om-

nino nesciat. Eatenus enim hæc cōtrarii aliquo modo nomē sortiri posse concedit quatenus oēm plane mali rōnem nō hēnt, sed bonitatis aliquid retinent, quā nōdum amiserunt. Quare eatenus aliquo modo contraria quatenus aliquo mō nō oīno mala. At si tibi ego mortē, si cæcitatē opponam, quæraq; an hæc ex snia Thomæ sint uera mala, rursusq; an ea, quā tu dicis cōtrarietatis spē iuicem aduersent. Quis si quis risurus oīno nō uideo. Nam si hæc mala sunt, eo ipso loco, unde Thomæ pro te testimonium affers ille nullo modo hæc esse posse contraria, ea ipsa, quam tu in mediū affers cōtrarietatis spē magna asseueratiōe cōtendat. Qua tu mē te affirmas ex snia Thomæ bonū malo aliqua cōtrarietatis oppositiōe repugnare. Certe hoc cōsiderare debueras, Qd de iperfectis qbusdam malis ex ea quā adhuc retinent bonitatis admixtione concedit, ad ipsam imixtā absolutāq; mali naturā non esse transferendū. Vale.

Tertiæ obiectionis cum responsione in margine.

IOANNI PICI MIRANDVLAE ANTONIVS CITADINVS SALVTEM.

COnclusiones olim uerbo concessæ nisi forte oblitus es fuere Deus est, deus ē unus, de9 non est deus, Contradictionē claudit deū hoc est primū ens non esse & aut esse aduers9 quas obiectiones nōnullas formaui, & in scriptis dedi, expectabam igitur his obiectiōibus tandē rñderes posteaq̄ menses quattuor siluisti maioribus fortasse negociis implicitus Tu uero primis dumtaxat respondes, quas antea aduersus argumentorū quorundam solutiones formaueram. Ais autem primum hoc modo ostendam tibi per decreta latinorum, ac præsertim Beathi Thomæ, licet deus uere ac proprie sit, non tamen proprie ens esse. Deus enim inquis iuxta Thomam non essentia. Item iuxta eundem, uocabulū entis essentiam pleræq; significat & quæstioni quid est respōdetur, uerbum uero ipsum est, qōni an est reddi solet, Quapropter colligis iuxta Thomā deum ens non esse si neq; esse est, neq; essentiam habet, sed duntaxat existit. Sed dicas rogo ubi nam in Thoma dedicisti deum essentiam non esse cum totus Thomas huic sniæ reclamet, nam in prima parte in summa contra gentiles in quæstionibus disputatis in libello de ente & essentia in cōmentis in Aristo. in oībus deniq; locis ubi res exigit deum eēntiam esse, & tenet & probat, nec in re tā clara opus est uerba hoīs allegare, Si negaueris plura q̄ sit op9 recēsebo. Præterea i libello tuo de ente & uno, nisi excidit pri9 dixisti, ideo deū iuxta platōicos ens nō eē q; dici esse non est aliud ab eius essentia. Quo igit nūc eosdē secut9 eosdē defendens deū eēntiam. Item dicas, quo ex loco diui Thomæ deprehendisti entis uocabulum essentiam & esse: sed in eo non differre. At esse in deo locum eum habere quem in rebus aliis habet essentia ut ei pro essentia nihil sit aliud q̄ ipsum esse.

Nō sum oblitus com pater ne dubita. Prorsus oīum memini sseplāe cognosces: q̄q̄ haud magna fiat iactura si excidit que corā tractauimus: le ultima eni hæc oīa q bus & te occupatū & me nō ociosū hoiem occupast. Sed ne imitari me credas Nicoletū qui scribēti tibi ad uersus eū nihil respōdere dignatus ē: adnotabo breuis solutiōes tuaꝝ dubitationū. Deus ē Dixi uere dici deus ē. Deū liē ex snia Diony. oī appellatiōe eē mainꝫ etiā appellatione hac dei: qd ille scri.i li de mystica theo.ne tu ictibus tuis adhuc Dionysiū loco mouisti: nec mitū est. n. patere hoc lōge te fortionq̄ q̄ tu illius autoritatē cotēneres: dum ea ad uersus te uteret. Dixi itē ab his q deū eē ens negāt cōcedi interdū deū eē unū tōneq; scientiæ eoꝝ & i ipsis de ente & uno commentariis nīis & duabus ad te epistolis declarauimus. Sed dicas: Dixi postrēa epistola nemīnē eē q nesciat. ap tho. & apud alios pipateticos ita sæpe & ens accipi & eēntiā ut de deo utrūq; dicatur sed id mihi eē satisq; aliqdo ita ens eēntiā q usurpāt: ut de deo dici nō possit: hoc est qd tibi ē improbādū Nec ad hanc rē plura unq̄ afferes q̄ sit op9 Præterea i libello rudis obiectio: nō eni platōici: cū id dicūt i telligūt eē ideo eēnti

Itẽ dicas lege priores: epistolas: & uidebis. Insulsum enĩ:insulsa potius argumẽtatõ quoniã aliud ẽ rẽ eẽ. hoc ẽ existẽr.aliud eẽ ens ut ens pdicatum eẽntiale ẽ. Veꝝ sit Veꝝ eẽ fatearis oportet:nisi deseras tuum Tho. Verba:Hæc sũt quæ si tu prius uidisses forte non errasses. Mõstrat Tho. Miror te iisdẽ semp insisteŕ. nõne millies iã dictũ ẽ ita capi posse ens ut de eo dicatur: ut cum uidelicet id significat qd ẽ:sed rursus ita capi posse ut d eo nõ dicatᷣ: ut cũ.s.essentiã significat: q aliud ẽ ab existentia. Aliqd & ens Vide q. tũ fallaris:malũ scdm Tho.tale nõ ẽ ut querẽti de eo qd sit possimus aliqd respondeŕ uel ens:& tamen quærẽti qd ẽ peccatũ respõdere possumus. q ẽ malum Præterea audebis. Ens quãdo cũ bono conuertitur apd Tho.non eo mõ capitur:quo qñ apud eũdẽ de deo negatur. Iocaris:aduersus te loca rissimã hoc ipm ẽ q dico:& centies inculcatũ itelligeŕ:aut nõ uis aut non potes. Primo mõ deũ nõ esse ens.licet secũdo mõ:ut .s.p ens respõdeŕ ad qõnẽ an est:ens dicaŕ. Dicebam.n.non oi modo sed aliquo mõ etiam apud Thomã ens dici deum nõ posse:licet autẽ ita argumentari. compater. De⁹ primo modo nõ ẽ ens ergo aliquo mõ non est ens. Coartata: Hæc tua coartata: & non coartata tua sunt non Thomæ.

am pleruncꝙ significare, non etiam esse, Siquidem quarto methaphysicæ & prima quæstione de ueritate, & alibi dicit ideo ens dictũ esse quod est rẽ uero, eo q essentia est uel essentiã hẽt. Item ubinã in Tho. scire potuisti quæstioni quid est rõnabiliter responderi si dicatur, est ens? Insulsum .n. est querere qd est nisi sciatur rem esse uti aristo. secũdo analiticoꝝ posterioꝝ libro & Tho. aperte testanť, esse aũt itelligo queãdmodũ substãtiæ sunt accidentia, in qbus utraqꝫ essentia est, non queãdmodũ priuationes sunt negationes, in quibus Tho. negare uidetur reperiri posse, quod quæstioni quid est rñderi solet, siue id ueꝝ sit siue falsum, qd ad præsens omittitur. Verba uero Tho. in prima qõne de malo, quæ tibi ni fallor erroris occasionẽ pstiterunt, quæ tu quocꝙ uidere inueris hæc sunt. Ens dupliciter dicitur, uno mõ secũdũ q significat naturã .x. generꝫ, sic necꝙ malũ necꝙ aliqua priuatio est ens, necꝙ aliqd, alio mõ secundũ q rñdetur ad qõnem an est, & sic malũ est, sicut & cæcitas est, nõ tñ malũ est aliquid quia eẽ aliqd non solũ significat qd rñdetur ad qõnem an est, sed etiã q rñdetur ad qõnem quid est, sed repete oro diligentius tãti uerbi phi, aduersus .n. te sniam ferũt, quod ita mõstraŕ. Tho. palam dicit ens & aliqd dupliciter dici. Vno mõ quod alicuius generis naturã hẽt, alio mõ q qõni an est rñdetur, deus aũt qõni, an deus est rñdetur nec mendax est rñsio deus igitut ens est. Quod si ulterius pcedendũ est dicamus hoc modo nihil a Tho. recedentes, q qõni an est iure rñdetur ens est, igitur quod quæstioni an res uere, ac proprie sic rñdetur uere & pprie est ens. Sicut .n. se habet quod simpliciter est ad id quod simpliciter est, ita q uere ac pprie ẽ ad id, qd uere & pprie est, quærẽti aũt an uere & pprie deus sit rõnabiliter rñdetur deus, uere igitur & pprie ens est. Præterea Tho. aliquid & ens iuxta primũ modũ uocat, quod qõni quid rñdetur quærenti aũt quid est quod mundũ conseruat, & mouet, q mortuos suscitat? rationabiliter deus respondetur, primo igitur modo & secundo deus est ens & aliquid. Præterea audebis ne iuxta Tho. negare deum esse bonũ esse unum? Cum igitur bonum & ens & unum mutuo cõuertantur, quomodo iuxta Tho. dici põt uel fingi deum ens nõ esse. Tu uero ex his uerbis argumentari uideris ni fallor hoc modo ens uno modo dicit, q naturã .x. generꝫ significat, deus aũt in ullo est genere Thoma etiam ipso testante. deus igitur non est ens necꝙ essentia, Sed aduertere debueras (patere me iocari) si ratio efficax est deum primo quidem modo ens non esse, licet enim in nullo sit genere, nihil tamen prohibet uere ac proprie in reꝫ natura existere, & quæstioni an est ueraciter responderi. Quomodo igitur nesciri potuit alio modo ens esse. Præterea ratio nihil uirium habet. Sensus enim uerboꝝ Thomæ huiusmodi est. Ens uno modo dicit quod naturã .x. generꝫ significat, hoc est, q substantiam significat & accidens, & oia oino positiua, quæ i .x. gñtibus continenť, aut per se, ut species, & genera, aut uelut pricipia quædã siue coartata siue nõ, ut materia prima & fortuna in gñre substantie, & deus & substãtiales oio differẽtiẽ, Quo certe mõ negationes priuatiõescꝙ ad genus pertinere non possunt. Alio modo

ens dicitur, quod responderi potest quæstioni an est, siue uerum & positiuum ens sit siue nõ. unde exéplum subdés ait, & sic malum est, sicut & cæcitas est, hoc est, & sic malum est ens, sicut & cæcitas est ens, nulla.n. apud Thomam uerborum differentia é siue dicatur é, siue é ens. Quod uero subiungit quia eé aliquid non solũ significat &c. non eo tédit ut sentiat quærenti quid é luna aut tonitruũ rõnabiliter rñderi si dicatur é ens siue aliqd uti tu existimasse uidens. ridicula.n.é huiusmodi solutio, Sed hoc huiusmodi est eé, aliquid significat, maxime iuxta primum modũ id esse quod quæstioni quid est rationabiliter rñderi potest, puta significat substantiam eé uel accidens uel animal uel coloré uel aliquid huiusmodi, quod quærenti quid é iure respõderi possit, Cæcitas aũt & malum nihil horum est. Quod uero primum diuisionis membrum ea mente .B. Tho. interprari nolit ipsemet explicat prima parte .q. xlviii. ar. secundo quo qritur an malum in rebus sit. Ad secundum.n. argumétum rñdens sic dicit, Sicut dicitur in sexto metaphysicæ. Ens dupliciter dicitur, Vno modo scdm quod significat entitatem rei prout diuiditur p.x. pdicaméta, & sic conuertitur cum re, & hoc modo nulla priuatio é ens, unde nec malũ Alio modo dicitur ens quod significat ueritaté ppositionis quæ in cõpositione consistit, cuius nota é hoc uerbum é, & hoc est ens quod respõdet ad quæstionem an é. & sic cæcitatem dicimus esse in oculo, uel quãcũq; aliam priuationem, & hoc modo etiam malum dicitur ens. hæc Tho. Vides ne igitur quomodo primum diuisionis membrum cum re conuerti pronunciat, ré uero non negat deũ esse, & quicquid bonũ é, omne.n. bonum & illo arguméto & prima quæstione de malo ré esse confitetur. Quod si hæc uera sunt, nõdum ratio soluta é qua aduersus platonicos dixi, ens eo dictum est, quod é queádmodum sedés eo quod sedet. deus aũt non solum, est uerum etiam proprie ac uere é, uere igitur ac proprie ens é ita.n. non ex platonicis, sed ex Tho. argumétum soluere uoluisti ea Thomæ ascribés, quæ ab hominis snia penitus aliena eé nemo é qui Thomam legerit qui nesciat. Vnde nec alia ratio soluta est qua dixi, si deus ea parte est idea est ens, multo magis ea parte qua deus est, hoc enim absolutum quiddã, hoc uero relatiuum non.n. uerum é quod mõdo rñdisti deum scilicet essentiam eé ea parte qua est idea non autem ea parte qua deus est iam enim monstratum est & ens esse & essentiam. Præterea si deus ea parte qua é idea est ens & essentia necesse est in deo compositionem esse quod facile probatur hoc modo, prius enim dixisti, ideo deum iuxta platonicos ens non eé quod eé dei non é aliud a deo. Si igitur idea é ens hoc ideo erit quod eé ideæ est aliud ab idea, esse autem ideæ extra deum iocari uel fingi non potest si deus idea é ut datum est in deo igitur cõpositioné esse necesse est. Ais præterea deum a platonicis unum uocari quia unitati é similis, que licet omnes numeros potestate contineat pares scilicet & impares, ipsa tamé nec par est nec impar, Subtilis hercle appellandi ratio quæ præter id qd' deus rebus similis eé non potest, ut Cicero dicit, & Thomas. non.n. exéplar mundi mundo é simile, nec homo picturæ, alia causa stare non põt.

Ridicula. Quã nõ qrit ridicule non soluit: licet multa quærant ridicule. quæ ridicule soluunt: cũ s. soluũt. ne iõ nõ solui uideant. qa solui nõ possint. Quærẽti igit an luna sit ens siue re respõdebit eã eé ens sed siue rñdebit eã eé ens. Sed ulterius quærẽti qualenã sit ens: ridiculũ certe respõdet eé ens. Esse alqd: Nihil dicis. qs.n. nescit iõ nõ eé aliqd qa neq; subã é neq; accns. Sic dicit. Hæc eadé illis str q ipria qõne d malo & mihi fauét sic & ila. Ré ue. eo mõ res d deo & di & negat quõ & ens. Q.d' si: Ostédim' auté nõ esse uera ergo soluta ratio.

Sed ex tho. At tutemet uerba Tho. supra expñest i sniam nostrã incidisti. cũ dixisti deũ ens dicitq tenus p ens respõdet ad qõné an é. nõ aũt quatenus rerum eẽtiã significat. Ea tho. nõ ascribere falsa Tho. qa te nõ imitor cõpater q dicis ex Tho. snia bõũ & malũ eé pprie & uere cõtraria: idq etiã Simplicii auctoritate cõ firmasti: de q re cum ostéderé nullũ uerbũ eé ap ud Simpliciũ respõdes te collegisse id a Simplici dici At liber é i manib' cõpater. Simplici' id nõ dicit: male ergo collegisti Iã. n. mõstratũ: Demonstratũ est etiã te nõ bene demonstrasse.

Prius.n. Deus & idea idé sunt. nec eé ideæ alid é ab eé dei sed qa rõnes diuersæ sunt. alia de deo ut deus est: alia ut idea é pronunciantur.

Compositionem: Cõpositio hæc secundũ rõnem est: nõ scdm rem.

Subtilis: Adeo subtilis ut iã céties repetitã adhuc intelligere nõ possis ut mox patebit: ex quo nobis negotiũ exhibes.

Quod enim ex altero ob similitudinem siue analogiam nomen mutuaẗ proprio eiusdem nomine appellari consueuit,statuam enim quę hominē imitetur hominem uocamus nō humanam locū quoq; qui propositionū differentia est,aut maxima propositio ex loci naturalis analogia locū non etiam localem uocamus,deus igitur si ex unitate ob similitudinē nomen sortitus est non unus,sed unitas potius uocandus est;Præterea si nomen omne concretum aliud significat & aliud quomodo platonici deum non similitudinem potiusq̄ similem uocant.Præterea si materia iuxta platonicos una est ut scribis nec materiæ unitas aliud sit,aliud uero materia qđ absꝫ negari non puto,qua ratione una poterit defendi?non enim unitati similis est alioquin deo quoq; similis foret. Præterea prius quoq; dixisti deum esse unum,quia unice est omnia,nunc uero platonicorum potiusq̄ Dionysii rationem approbare uideris priore fortassis abiecta,quam si ad huc tenes reliquum est argumentis respondeas,quæ scripta sunt,non.n. radix cui inniteris ad soluendas obiectiōes meas uera est deū scilicet ens non esse neq; essentiam,quemadmodum iam plene declaraui. Sed iā ad diffinitionem ueri a te positam ueniamus. Dixisti i priore libello uerum ab Augustino ita diffiniri uerum est quod est, & ne eadē uideretur ueri & entis diffinitio addi inquis oportet hoc modo ueꝝ est quod est id qđ dicitur. Ego itaq; contra diffinitionem hoc modo opposui esse id quod dicitur nihil aliud significare uidetur nisi esse id quod appellaẗ.rem aūt appellari hoc nomine aut illo est hoc,aut illud uideri,quare tandem concludi uidebatur hoc modo esse id quod dicitur nihil aliud est nisi eē qđ uidetur. Cum igitur nulla cōtradictio sit uideri esse quod est & uideri eē quod non est ideo probabam falsum non esse ueri negationem si diffinitio constabat. Quoniam uero nunc clarius diffinitiōem tuam explicasti,non deerunt quę magis multa uideantur formalē mihi diffinitionem īprobare.Verum enim inquis est id quod dicitur.Hoc est ueꝝ est quod est id quod ipsum est,puta aurum est uerum aurum,quod est auꝝ, Sed contra est q; si deus non eēt & aurum foret, Aurum esset id quod ipsum est,& esset uerum,tamen non esset,exquo nulli quadret ideæ. postea.n. dicis res ueras esse q; ideæ quadrant atq; respondēt,Si uera diffinitio hominis est animal rationale contradictio est putare,si deus non esset & homo esset animal rationale,hominem non esse hominem,neq; illud respōderi potest, quod alias dictum est contradictionem scilicet claudere deū non esse & aurum esse,nulla enim contradictio est,quod theologi quoq; ipsi & philosophi & dialectici aperte confitentur, fingi enim potest auꝝ esse,deum tamen non esse,nec primam omnino causam,nec primū ens, qui enim infinitos esse mundos arbitrantur aut cœlos in infinitum esse multiplices, aut multa huiusmodi similia non propterea negant aurum esse quod oculis cernitur & manibus tractatur.Præterea siue cōtradictio sit siue non sit,nondum ratio soluta est. Sed enim ita dico,Si deus nō esset & aurum foret aurum esset aurum,non tamen esset uerum,Non igi-

Non pōt:Non licet tecū nisi p̄finito loq.at scias hoc genus locutiōis a p̄claris auctoribus etiam sacris sæpe usurpatum q̄le illud secundum similitudinem melchisedech.

Præterea si:Vnū qđ platonici de deo enūciāt nō denoīatiuum est:sed substātiuū hoc autē: qa Platonica omnino ignoras:& græcam linguā itelligere non potes. Vide igiẗ q̄ sit subtilis hæc appellandi ratio.

Prætea:Patet & hinc quomodo aliter materia una aliter deus dicatur

Platonicorum: Quomodo tu platonicorum poti⁹q̄ Dionysii rationē sequi me dicis.cum nec platonicos nec Dionysiū ut magna etiā uoce gloriaris nnq̄ legeris.at scias idē esse apud platōicos dei typū esse unitatem & apud Dionysium deū unice esse omnia.

Radix cui inniteris Vide q̄ illa radix sit firma: quam tu nec uiribus ullis uicere:nec duro possis conuellere ferro.

Ego itaq;: His oībus satisfactū ē in prioribus epistolis.

Hoc est uerū:Nimis amas aurum compater: q tātū illi tribuas ut credas eū esse possē etiam si deus non sit

Mundos arbitrantur: Qui hæc dicūt: & auꝝ dicūt eē pugnātia dicūt & propriā ignorāt uocē

Si deus non esset:& auꝝ esset auꝝ esset auꝝ & auꝝ non esset aurum: impossibile enim impossibile parit.

tur formalis ueri diffinitio est esse id quod ipsum est. Sicut nec formalis esset hominis diffinitio si dixerim. Si deus non esset & homo esset animal rationale iam non propterea homo esset. Nihil enim potest propria diffinitionem destitui, nec cuipiam potest diffinitio conuenire. Cui nomen diffinitum aptari non possit. Praeterea negare non potes aurum prius natura aurum esse q̃ dei quadret ideae, absolutum enim prius relatione est, Aurum igitur & si aurum sit, ueruntamen esse non potest nisi praeter auri naturam similitudo quaedam adueniat, qua exemplari suo respondeat, siue aliquid sit similitudo aliud aurum siue non quod propriam seorsum habet quaestionem, Praeterea diffinitionem entis pone re uideris hoc modo ens est quod est alioquin non diceres diffinitionem Augustini hoc modo oportet explere. Verum est id quod ipsum est ne si quod est solummodo diximus eadem uideatur ueri & entis diffinitio. Si igitur entis diffinitio est quod est ea uero ratione, qua ens est quod est, est ipsummet & ens, eadem igitur ratione qua aliquid est ens, eadem uerum sit necesse est, quod penitus falsum est. Preterea si uerum est id quod ipsum est. Caecitas uera erit, & mors & falsitas & omnino non ens. caecitas enim est caecitas & mors est mors & falsitas est falsitas, Non ens quoq; est nõ ens, horum quodlibet uerum erit nullo intellectu penitus cogitante. Quod si quodlibet horum uerum est, necesse est unum sit. At scio mox dices. Non ne. concessi quodlibet horum esse ac propterea uerum his uerbis, quae ad te scripsi, sicut falsum est falsum, ita falsum esse falsum non falsum, sed uerum, proptereaq; non diuisum, sed unum. Sed contra est q̧ omne unum bonum est eodemq; modo uerum, Caecitas autem non solum mala est, sed iuxta ea quae scribis omnino mala est, & nihil boni sapit. Similiter & mors, Caecitatis enim & mortis naturam appellare uideris naturam mali absolutam bonoque impermixtam, nihil igitur horum uerum est, nec unum maxime quando anima non cogitat. Praeterea uerum est quod quadrat ideae, caecitas uero & mors nullam habent ideam. Praeterea si deus non esset, nec aliud quippiam, quod intelligentiae est capax, nihilominus non ens esset non ens & nihil esset nihil aut enim aliquid aut nihil, non quidem aliquid ut constat, igitur nihil & non ens. esset igitur id quod ipsum nunc est & tunc foret. Si igitur uerum est quod est id quod ipsum est non ens & nihil uerum foret, quod fieri non potest, nulli enim quadret ideae, non igitur formalis ueri diffinitio est esse id quod ipsum est. Conaris praeterea defendere quod a te prius dictum est falsum quodlibet contradictionem claudere, aisq; falsum omne contradictionem claudere quãdiu falsum est. Adiicit & haec uerba. At me sedere neq; uerum est neq; falsum. Si uero adiicias me sedere dũ sto illico ut falsitatẽ ita etiam inuehis contradictionem, nam me sedere dum sto contradictionem claudit, & q̃primum definit esse falsum, ut cum sedere incipio tam primum a diuisione redit & ad unitatem. Sed uideas rogo an tecum conuenias. Verũq; enim

Absolutũ n. Nõ ẽ haec relatio accñtalis ab auro distĩcta: sed substantialis de qua uide apud Henrichũ gandauẽsem nisi dedignaris.

Dixius eadem. Omne quod ẽ hoc ẽ: ipsum qd ẽ. quare & omne ens uerum: & omne uerũ ens. Sed alia & alia ratio.

Caecitas autẽ: Aliud est caecitatẽ esse ueram aliud caecitatem esse caecitatem uerum esse: quare frustra multis uerbis labotas ostendere caecitatem non esse ueram.

& falſum opponi putas non quidem uelut contraria, ſed tanquam affirmationē negationēq;. Q uo igitur medium reperiri poteſt: niſi inter affimationem negationemq; ſit medium. Præterea omnis enunciatio aut eſt uera aut falſa niſi primum principium neges, quod eſt in quolibet cōtradictionis alteram partem ueram, alteram uero falſam. Quomodo igitur te ſedere neq; uerum eſt neq; falſum. Equidem non uideo qua ratione id tueri poſſis niſi omnem philoſophiam & contrariorum omnem conceptuum tollas. Præterea ſi falſum omne cōtradictionem claudit quādiu falſum eſt deum non eſſe, quod falſum eſt contradictionem claudet quādiu in rerum natura deus exiſtit. Si igitur deus non eſſet, neq; falſum eſſet deum non eſſe neq; contradictio, Si igitur falſum eſt ueri negatio quemadmodum ponis erit uerum deum non eē ſi deus non ſit, Sed uerum omne bonum eſt ut das, igitur ſi deus non eſſet bonum forte deum non eſſe, quod uidetur abſurdum, neq; enim ſimpliciter bonum foret neq; alicui bonum, ſed omnino non ens. Præterea ſuperiore epiſtola dixiſti omne falſum ideo diuiſum a ſe ipſo eſſe quod contradictionem claudit, Si igitur non omne falſum ſimpliciter & abſolute contradictionem claudit ſed ſolum quādiu eſt falſum diuiſum eſt. Cui enim ratio eſſendi & cauſa non conuenit, nec id utique conuenit cuius ratio eſt, & ſi ſimpliciter non conuenit unum nec alterum, non igitur falſum omne ſimpliciter diuiſum eſt quod dari non poteſt, omne enim falſum ſimpliciter & abſolute eſt non ens, Ambo enim ut potius conuertuntur eadem igitur ratione ſimpliciter diuiſum eſt, Si diuiſum & non ens commeant. Præterea omne uerum ſimpliciter unum eſt, igitur omne falſum ſimpliciter diuiſum eſt, Alterum enim eſt alterius negatio, præterea ſi monſtrauero omne falſum abſoluto diuiſum eſſe, quid cauſæ fuit cur non auderes enunciare ſimpliciter quidem & abſolute omne falſum diuiſum eſſe, ſed tunc ſolum quando oppoſitio eſt, diuiſionem uero falſi demonſtramus hoc modo. Socratem ſedere eſt falſum, ſocratem autem ſedere non eſt ſocratem ſedere. igitur a ſe ipſo diuiſum eſt. Si enim ſocratem ſedere eſt ſocratem ſedere. & ſocrates ſedens eſt ſocrates ſedens ambo enim coniugata ſunt, ſi uero ſocrates ſedens eſt ſocrates. igitur facta ſimplici conuerſione ſocrates eſt ſocrates, ſedens igitur eſt ſedens. igitur ſedet, quod falſum eſt, eadem ratione probabo chymeram non eſſe chymeram nec chymeram eſſe, eſſe chymeram chymeram eſſe. Si enim chymera eſt chymera eſt animal. Chymeram enim intelligimus animal ex hyrco conſtans & ſeruo. aut aliquod huiuſmodi. Si uero ē animal uiuere poteſt & mori, quod inter nos non conuenit, qui chymeram ponimus nequaquam a natura poſſe produci, ſicut nec mōs aureus generari poteſt. præterea ſi chymera eſt animal, aliquod animal eſt chymera, ſed nullū animal ē chymera, omne. n. aial eſt, & uiuit, & eſt ſimpliciter ens & aliquid, quod. n. nō eſt, non ē animal niſi æquiuoce, chymera igitur nō ē chymera eadem ratione, nec chymeram eſſe ē chymeram eē. Si enim generari eſt moueri, generatio. eſt motus, Igitur ſi gene-

Veꝝ enim: me ſedere aut uerū aut falſum ſemper ē: q̃a ſemper ego aut ſedeo aut nō ſedeo: & ꝙ dicitur me ſedere nec uerum nec falſū: hoc eſt ꝓpoſitionē hanc ex ſe ſibi nec ueritatē determinare nec falſitatem: quod faciunt ꝓpoſitiones neceſſariæ Sed cum fieri poſſit: ut & ſit uera. cū. ſ. ſedeo & ſit falſa: cum nō ſedeo ex ſeipſa ad utrumq; indeterminata eſt. ſed procul dubio mi cōpater & charta abūdas & ocio: qui ad hæc deſcendas etiā pueris nota.

Sed uerum: Bonū & malum ſunt in rebus falſum & uerum in animae ideo propoſitio uera ſignificate poteſt rē malā q̃uis propoſitio ipſa quatenus uera eatenus bona & res ipſa quaten' mala eatenus falſa ſit. Aliud autē dicere ē. Peccare iudam ē uerum: aliud ē dicere peccatū iudæ ē ueꝝ

Præterea oē: Oē falſū diuiſū qd i prioī dixius libello: ſed nō eē falſum ex æquo falſū: quare nō eſſe falſū: ex æquo diuiſū: quod in epiſtolis ad te diximus. non enim ex equo falſa que inceceſſario falſa ſūt: & ſēp falſa ſunt: & quæ nō ſunt neceſſario falſa: nec ſemper ſūt falſa. Quapp nec ex equo hæc & illa diuiſi rationem habent: uide an ex his aliqd ſit: quod uel ego diceī uereri debueri uel tu coarguere poſſis.

ratio non est motus,nec generari est moueri, pari rōne si chymerā eē
est chymerā eē,chymera ē chymera,Ambo.n.cōiugata sunt,sed chy
mera non ē chymera,ut iā probatū ē, igitur nec chymerā eē est chy-
merā eē.pterea nulla chymera ē chymera. igitur nullā chymeram eē
chymerā ueꝝ est,igitur falsum ē aliquā chymerā esse chymerā,eadē
rōne mōstrabitur uacuū non eē uacuū ex quo non est,nec cæcitatem
esse cæcitatem si nihil cæcū sit semp tamē non ens est nō ens, non eē
.n.non ens est & ueꝝ,sicut & chymerā nō esse ē & ueꝝ pariter & ne-
cessariū.Cur igiř ueteri oportuit neqd coargui posses si simpliciter &
absolute,enūciasses omne falsum in seipso diuisum esse? Q uare non
fuit opus ad cōtradictionē refugere.Deinde solutā nō eē argumenta-
tionē meam,qua probaui bonum malūq; eē inuicem contraria inge-
nue confiteris,sed iccirco solutā non eē dicis,q; nodus non inerat.Ar-
guta hercle excusatio , Sed miꝝ ē si nodus non inerat qūo nodū sol-
uere potuisti,uerba argumētationis meæ quæ ī primis lřis ad te scri-
pta sunt,hoc modo se hñt.bonū ea rōne qua bonū ē expetēdum est.
malū uero fugiendum,expetere uero & fugere sunt inuicē contraria ,
quēadmodū congregare segregareq; bonū igitur & malū erunt inui-
cem contraria,quod Boetius quoq; in prædicamētis asseuerat.Tu ue
ro ita rñdes,esse ē appetēdum,non eē est fugiēdum, non tñ sequitur
esse contraria, Sed rogo uidetur ne tibi argumētatio tua meæ similis
esse?dicas hoc modo eē ea rōne qua est eē est appetēdum,hoc est pro
pria eēndi ratio est aliquid appetēdum non eē ex propria ratione est
aliquid fugiēdum,sunt igitur contraria.pulchre argumētationē colli-
ges. Hac.n.forma calidum & frigidū , album & nigrum contraria eē
demonstrauimus.rō.n.calidi est teherologenea segregare,frigidi uero
congregare,albi quoq; ratio est oculos disgregare,nigri uero congre-
gare . Argumento meo cum tu coram rñderes,dixisti propriam boni
rationē non eē quod si aliquid expetēdum , quod tamē a philosophis
omnibus conceditur,maxime latinis,& Aristoteles primo ethicoꝝ li-
bro dicit recte diffinierunt bonū dicētes id eē,quod omnia appetunt
id quoq; audiētibus mirabile uisum ē.Cunq; ratio boni abs te posce-
retur dixisti eo aliquid bonū eē,quod ordinatur in deū, Sed mox sub-
ieci,igitur deus non ē bonus,dictū ē deum non eē bonū,sed bonitatē
adieci,igitur inter bonum malūq; aliquid est mediū, Deus.n.non est
bonus,non etiā est malus.Q uomodo igitur defendi potest malum eē
boni negationē.Si media aliqua conceditur.Præterea si malū est ne-
gatio boni,Malum & non bonum ide sunt.Vnus enim unica est ne-
gatio , Sequitur ergo est non bonum , igitur est malum, ex negatio-
ne igitur colligi potest affirmatio.Præterea nec sequitur,Si enim ma
lum est uel priuatio , uel aliquid priuatum . Si priuatum est subie-
ctum aliquod est , igitur & bonum , Si priuatio est igitur in subie-

Sed mirū:Diceř de-
bueras quomodo nūc
soluisti. nā nō est mirū
nō soluere quod nō ha
bet nodum.In hoc igiř
me admireris quid solue
rim ī quo nodus nō erat

Similis esse:Cur nō simi
lis:cū quēadmodū hæc
ita & illa nihil uiriū hēat
nā si bonū qua ratione
bonum sit expetēdum:
malumq; fugiendū sint
q; fugere:& appetere cō-
traria quomō ex hoc seq
probas bonū malumq;
esse cōtraria:hoc est qđ
tibi est probādū:ad qđ
tamē probandum neq;
ante ullum unquā uer-
bum fecisti neq; nunc fa
cis.Iure igiř dixi nō esse
nodum in tua argumē
tatione:quia quod tibi
ꝓbādū ē nō solū nō uali
de ꝓbas:sed nullo mō
probas:aut ꝓbaš ēt tētas

cto igitur est, Sed quicquid, ens quodammodo est & bonum, non igitur est non bonum. Praeterea negas uerum esse quod Aristoteles in praedicamentis dicit bonum scilicet & malum contrariorum genera esse, quod tamen uel Boetius uel latini expositores negare non audent. Tu uero posthabitis interpretibus latinis ad solum Simplicium refugis qui ait hac ratione bonum & malum contrariorum genera esse, quod ex contrariis alterum semper bonum est, hec est melius est, alterum malum est, hoc est, peius est quod Beatus Thomas quoq; ex Simplicio refert, Sed si licet Simplicio opponere, contra est, quod Aristoteles eodem loco dicit non solum bonum malo contrarium esse, uerum etiam aliquando malum malo. Si uero ipsum bonum Aristoteles uocat quod melius est, malum uero quod est peius erit semper bonum malo contrarium. Praeterea si bonum & malum quae contrariorum genera esse Aristoteles dicit, sunt melius & peius bonum & malum in relatiuorum genere ponentur, in quibus sunt melius & peius, quae relatiua sunt. Aristoteles uero dicit bonum & malum in genere non esse sed genera. Miraris postremo malum & bonum a me contraria uel ex Thomae sententia affirmari, & quod maius est aberrare medicis, quod dicis Simplicium falso allegem, falso quoque dixerim Beatum Thomam eius testimonio probare malum bonumque esse inuicem contraria, Sed caue ne tu erres qui parum mentem meam uel uerba perpendisti, uerba quidem quae in secunda epistola ad te scripta sunt, hac serie leguntur. Dico igitur rursus, & approbo bonum malumque esse inuicem contraria, non quidem quemadmodum album & nigrum, calidum & frigidum, quae omnia uere qualitates sunt, sed quemadmodum sanum & aegrum forte ac debile, rarum & densum pulchrum & turpe, & similia huiusmodi molta, nec Beatus Thomas id negat, sed uir quidem eminentissimus in prima quaestione de malo circa solutionem secundi argumenti monstrat quomodo bonum & malum, & si priuationis & habitus oppositione aduersentur, inter contraria tamen computari solent, idq; Simplicii auctoritate confirmat. Recordare igitur Aristotelem in praedicamentis quattuor oppositionum genera assignare. Item memineris Aristotelem huiusmodi genera a se inuicem seiungere. Rursus no-

Tu uero. An tu q Boetianus esse soles & barbarorum irrisor: nunc eos rides qui postabitis latinis interpretibus graecos interpretes sequuntur: sed Thomas tuus non solum latinus: sed inter latinos praecipuus Simplicii expositionem non solum refert: sed & probat: Tu autem non solum Simplicio aut Thomae non assentiris: sed & latios dicis expositores id negare non audere. Mirus homo es.

Miraris: Quis non miretur: Mirabar tunc: cum nondum acumen tuum perspexeram nunc non miror multa. n. consimilia.

Allegem falso: Et tu infra fateris te falso allegasse: sed dicis hoc nullius esse momenti: quomodo ergo mens tua me fugit: Illud fateor me fugisse nullius esse momenti Simplicio ascribere: quae dicit Credebam enim ego illum errare: qui diceret: Simplicius hoc dicit: quod tamen Simplicius unquam diceret.

ta sanum ab eo & ægrum inter contraria numerari, hac igitur ratione qua Aristoteles contraria a reliquis oppositionum generibus seiungit. Ego bonum malumq; contraria esse affirmari, rursumq; fateor. Atq; hoc etiam quod diuus Thomas dixit in prima quæstione de malo, Bonum & malum esse contraria, quemadmodum sanum ægrumque, non autem quemadmodum uisus & cæcitas. Tu uero dicis, Monstrabo tibi quam contrarii proprietatem malum omnino nesciat Licet enim malum quiddam bono cuidam contrarium uideri possit ut ægrum sano, eo quod boni aliquid relinquit, offeram tamen malum quiddam, quod bono nequaquam potest hac ratione opponi. puta mors & cæcitas. Sed equidem nescio an similes. Si enim uerba Thomæ accuratius legisti plane intelligi potest, quomodo nec cæcitas nec mors aliud malum potest ex toto bonum auferre. Cæcitas quidem uisum aufert & totum, sed non uitam nec corpus, mors uitam quidem penitus aufert, sed nec corpus nec materiam primam. Quod igitur fefellit est, quod cæcitas profecto est uisus priuatio, & uitæ mors, sed non propterea credi debuit perfectam esse boni priuationem, Nonne Thomas aperte ibi cōfitetur & dicit malum bono cōtrarium esse, quemadmodū ægrū sano, non quemadmodum cæcitas uisui, cæcitas igitur inquantum mala est, aliquid boni reliquit cui innititur, inquantum uero est cæcitas nihil uisus adesse permittit. Quod uero Beathus Tho. ait bonum malumq; uelut habitum priuationēq; opponi uerissimum est, Eo.n. loco beatus Thomas ea proprie habitus uocat & priuationes, non solum quæ perfecti habitus sunt, perfectæ qua priuationes, quæ solūmodo Aristoteles in prædicamentis habitum & priuationem uocat, uerum latius omnia quorū alterū est habitus, alterum uero priuatio siue integra, siue semiplena sit tanquam habitum & priuationem opponi pronunciat. Quod uero dixisti, idq; Simplicii auctoritate confirmat, id tale est. Siplicium ait beatus Tho. in prędicamentis dicere ea proprie uocari contraria, quorū utrunq; est aliud. Aristo. uero sanum & ægrum iter contraria numerat non & an cæcum & uidens. Simplicius igitur qui Aristo. interpretatur necessa est causam reddat, cur oēs priuationes Aristoteles inter cōtraria computarit causam uero explicare non potest nisi quæ dicta est. Beatus

Si enim Quid ut te explices totū thomam te peruertere oportet & nescio quas semiplenas priuationes tibi fingere: negaiq; Thomā ibi proprie accipere priuationē & habtū cū dicit malum priuatiue opponi bono: non ne tota questione pbat malū esse nihil: & inde colligit malū esse priuationē nō autē contrariū: an priuatio que nihil est semiplena priuatio est cecitatem itē dicim' perfectā mali habere rationem non quia omne bonum adimat quis enī hoc nescit sed qa totum illud bonū cui' priuatio dicitur hoc ē uisum adimit qd nō facit ophthalmia: hæc sūt igitur mala quæ nullo mō uult contrarū adici posse Thomas quæ cum uera mali rationē habēat: profecto qui dicit mallum ex sententia Thome esse contrarium nō minus errat q̄ erraret ille compater meus q dicebat Simplicium dicere quæ nō dicit.

igitur Thomas qui ait simpliciũ dicere ea proprie contraria uocari, quorũ utrũq; est aliud cũ causam explicet ob quã sanũ ægrũ inter cõtraria numerẽtur non ẽt cæcũ & uidẽs ex simplicio necesse ẽ id colligat, qui aristotelẽ expõit quod siue uerũ siue falsum sit res nullius momẽti ẽ in qua puagandũ sit. Q m̃ uero postremis lr̃is malũ quod boni negationẽ putas appellare uideris malũ qđ oĩno malũ sit, eodẽq; modo falsum ueri uniusq; diuisũ pcunctari te uolo An chymerã putet eẽ oĩno nõ ens, Si negabis tibi necesse ẽ contradicas, qui prius dixisti chymerã eẽ oĩno nõ ens & falsam, Si uero dederis oĩno nõ ens eẽ pcedã hoc mõ, nõ ens, & oino malũ sunt paria, chymera aũt est oĩno nõ ens igitur & oino mala, qđ fieri nõ põt, chymerã.n.eẽ cõtradictionẽ nõ claudit, põt igiẽ a deo creari, qđ uero eẽ, eẽ ãt bonũ ẽ quod igiẽ põt creari põt bonũ eẽ, sed potẽtia ad bonũ bona est, chymera igitur nõ ex toto mala ẽ. Præterea chymera & a deo & a nobis põt intelligi, põt igitur aptę mentẽ nr̃am eẽ & aium, igiẽ quoquo modo potest eẽ quod autem quoquo modo potest esse quoquo modo bonitatem participat. chymera igitur nõ ex toto mala ẽ. Præterea nihil põt malũ esse nisi fugiendũ sit, nihil uero fugi põ: neq; uitari nisi cognoscaẽ aut ab eo qđ fugit aut a deo q naturalẽ fugæ instinctũ inseruit. necesse ẽ igitur malũ oẽ quodãmõ cognosci posse, cognitio aũt bonũ quiddã est, igitur & posse cognosci. potentia enim ad bonum bonũ quiddam est. Præterea aristo. quarto methaphysicæ dicit negationes priuationesq; quodãmodo entia eẽ, imo & ipsum non ens quodãmodo ens esse dicit cuius signum ẽ inquit quod dicimus non ens & non ens, quod uero quoquo modo ẽ ens quoquo modo bonũ ẽ, chymera igitur in qua uerũ est entis uocabulũ prædicare quodãmodo ẽ ens & bona. Præterea malum ẽ priuatio boni, priuatio uero omnis est negatio formę in sbo apto nato formam & habitũ habere, nihil igitur malum eẽ põt quod boni capax non sit & aptum capacitas uero & aptitudo in bonum bona est, Malum igitur omnino malũ esse non potest unde Augustinus inquit malum semper in bono esse, Præterea si malum est priuatio boni ut dicis quomodo potest esse boni negatio, alia.n.est oppositio priuationis & habitus, alia uero affirmationis negationisq;, Præterea tuarum partium est monstrare factam prius a te rationem ualidam esse qua probabas ex Aristotele & Tho. deum ens non eẽ, ego enim utranq; infirmaui nec satis est dicere. Scio aliquando a pipatheticis deũ ens uocari, sed & illud scio ap eosdẽ appellatione entis deum aliquando non claudi. Monstra.n.rogo quo in loco uel Aristo. uel aristotelici deum entis appellatione non censeant.

Cæterum si uacabit explicato quomodo defendas deũ esse & unum deũ tamen non eẽ deũ, Si.n. uocabulũ itelligiẽ necesse est descriptionẽ q̃dã ab aĩo formari, qua data mox sequiẽ deũ eẽ deũ & unũ nec.n.

Siue uerũ. Cur igitur non ingenue fateris te errasse. Neq;.n. mirum est homo es.

An chymerã. In ista tua chymera multas fingis chimeras.

Creari. Si creari chymera potest a deo non ẽ hæc potẽtia in chymera sed in deo.

Præterea Chymera: Nocio quã mihi de chymera formo: ut aliquid ẽ ita bõa ẽ ipsa uero chymara: ut nihil ẽ ita neq; bona est.

Aristo. iiii. meta. Bonum & malum secundũ te sunt contraria & utrũq; contrariorũ est aliquid positiuũ ergo & qđ ẽ bonum est aliquid positiuũ & q est malum ẽ aliqd posituũ & secundũ te nõ ens est bonũ ergo secũdũ te nõ ens est aliqd positiuũ. & aliqd & ens cõuertunt ergo secũdum te nõ ens est ens positiuũ uide quo nos pduxit tua chymera:

Præterea si malũ ẽ. At secũdũ te est contrariũ non priuatio.

Augustinus iquit: Nõ dixit malũ esse bonũ sed in bono.

Præterea si malũ Eate

Simonides poeta tẽpus ad rñspondendũ petiſſet tyranno quærenti quid eſt deus niſi uocabuli īterpretationẽ & notã aĩo cõcepiſſet,in omni.n.qõ ne pria eſt uocabuli ſignificatio.Prææterea ſi deus ẽ unus,aliud unũ ẽ deus,qđ non niſi deus eſſe põt. Item ſi deus eſt & non eſt deus, eſt aliud a deo,A ſe ipſo igitur aliud eſſe neceſſe eſt.Præterea ſi ideo deus non ẽ deus ꝙ nomen dei concretũ eſt aliud ſignificans,& aliud cõcedi non debet deum eſſe,deũ eſſe unum,nihil.n.eſt.In reꝝ natura qđ deitate participata ſit deus,Poſtremo mõſtrabis qũo uel probes uel defendas cõtradictionem claudere deũ non eſſe & auꝝ eſſe,grata erit mihi huiuſmodi diſputatio,nec tibi debet eſſe moleſta, eſt.n.diſputatio cribꝝ ueritatis , Suauiſſimus animæ cibus nihil habens ingrati. Vale.

Quartæ obiectiones.

n On ideo dictum eſt deũ ens non eſſe ꝙ eſſe ī deo pro eſſentia eſt,ſed quia eẽ non eſt aliud ab eſſentia , quod lõge diuerſum eſt,Alioquin ipſum eſſe lapidis,qđ ſibi pro eſſentia eſt,nec ens erit.nec bonũ,eſſe.n. lapidis non eſt eſſentia, ſed ipſum ſibi,&eẽ ſuũ, & ſua eſt eſſentia.Si in negationibus,& priuationibus quid ſint quæri non poteſt,Cũ igitur ſint non ſatis eſt ad quæſtionẽ quid ẽ formandã ſcire rẽ, de qua quæritur eẽ,ſed amplius ſcire oportet,& eẽ,& aliquid eẽ quærenti igitur quid eſt ridicule ac irrationabiliter rñdetur ens,aut aliqđ,ſiue ens primo modo,ſiue ſecundo capiatur qđ ſi quæratur quid ſit peccatũ uocabuli potius eſt quæſtio q̃ rei. Si aliquid eſt ens,ideo iuxta poſitionem tuam eſſe ens,ꝙ eẽ eſt aliud ſecundũ rem ab eſſentia, aliud ẽ inquis humanitas,aliud homo,aliud albũ ſiue albedo,aliud res alba,igitur ſi idea eſt ens ideo erit ens,ꝙ eẽ ideæ eſt aliud ab idea.Idea aũt deus eſt , eſſe igitur ideæ eſt aliud a deo,eſt igitur ī deo ſecundũ rẽ cõpoſitio nõ ſolũ ſecundũ rõnem. Iuxta denominatiuoꝝ diffinitionẽ unus ab unitate denominatiuũ eſt, deus aũt iuxta tuam poſitionem ex ſimilitudine unitatis unus dicit̃,nõ igitur ad ſubãm dei ſpectat pdicatio,qua platonici dicunt,deus eſt unus,ꝑterea cũ dicimus deus eſt unus nõ quid ſit , ſed qũo ſit ſignificari putas modus aũt ex accidentiũ ẽ genere non igitur uocabulũ unius ī deo ſubſtātiuũ ẽ neqꝫ ad rẽ pertinet,ꝙ uel platonicã ſectam nõ didiceri uel græcã in quã ignorẽ,nõ.n.id ſatis eſt ad,tutandam academicoꝝ diſciplinã.. Si deus non eſſet & auꝝ eẽt,auꝝ ĩnqs eſſet, auꝝ & nõ eẽt auꝝ,igitur eẽt auꝝ, Si igitur diffinitio ueri cõſtat erit ueꝝ nulli quadrans ideæ.Si ſocratẽ ſedere neqꝫ ueꝝ eſt.neqꝫ falſum eo ꝙ neceſſarium nõ eſt,equidẽ defendã nõ in quolibet affirmationẽ uerã eẽ uel negationẽ non .n.in quolibet uel una uel altera neceſſariam habet ueritatem. Si bonum & malũ ſunt in rebus,ueꝝ uero,& falſum ī anima ubi eſt tua affirmationis & negationis oppoſitio ? negatio enim nihil ponit . Quomodo etiam chymera in rebus eſt & anima ſi eſt omnino non ens & falſa:cũ nõ ens & malum mutuo cõuerti putes. Si cæcitatem eſſe cæcitatem ueꝝ eſt & quis non uideat cæcitatem eſſe ueram,idem.n. ſunt , ſola.n.cæcitate poſita ponit̃ hoc qđ eſt cæcitatem eſſe cæcitatem

Cæterũ Attẽde mox explicabo cũ p hãc dictionẽ de⁹ id cõcipis tñ qđ ſignificat̃ p nõẽ nõ hẽt hæc dictio ꝓdicati rõnẽ ſed ſubiecti.ẽ.n.illud de quo queritur qduñ de eo enũtiari poſſit aut debeat nõ aũt illud quod de alio enũtiat̃ q̃re neqꝫ id aut S'mõidi erat iguotũ aut cõſulẽti eũ tyrãno. Cũ itẽ q̃ris ſi de⁹ dic ide⁹ nõ põt an ſit aliud adeo q̃ro a te qđ cõcipias p hãc dictionẽ de⁹ quã de deo enũtias Si nihil cõcipis nihil erras qa nihil dicis . Si aliqđ cõcipis dico deũ aliud eẽ ab eo qđ tu cõcipis & cõceptũ p hãc dictionem deus explicas qm̃ ſupra oẽ illud ẽ qđ a nobis concipi poſſit . Deum nõ eẽſe. Veniamus ergo ad aurum tuũ quod omnino non uis perdere etiam ſi pdat̃ deus.Fieri non poteſt ut aliquid ſit ſi non ſit ipſum eſſe fieri igitur nõ poteſt ut aurũ ſit ſi deus non ſit preterea ſi deus nõ eſt igitur infinitũ ẽ ſi īfinitũ ẽ nihil ẽ qm̃ ſi infinitũ eſt finitum non eſt ſed & ſi infinitum eſt infinitum non ẽ quoniam infinitũ ſe ipſum perimit queadmodũ & alia quæ contradictionẽ claudũt ſi nihil eſt aurum non eſt . Hæc ſatis credo eſſe tibi homini quantũ uis igenioſo.

Vale.

& ablata aufertur unde eadem rõne soc. & socratem esse socratẽ idẽ est & eadẽ generatione utrũq; generatur, & p se, deus quoq; & deũ esse deum idẽ. uttũq;.n. æternum est & prima ueritas. Si falsum oẽ simpliciter diuisum est ut ,pbatum eẽ non negas non debuit falsum qddam cũ hac solum conditione diuisum esse hoc est q̃diu falsum est. Si.n. oĩs homo simpliciter & absolute est risibilis condictionem nõ oportet adiungere, qua restringuas dicens, oĩs homo est risibilis q̃diu est homo nec propterea restrictio debuit adiungi q; non oĩa falsa sunt æqualiter diuisa, aut falsa nec.n. oĩa entia sunt æqualiter bona. absolute tñ bona sunt oĩa. Q uo conclu datur bonum malumq; esse contraria, si prosequi, & fugere sunt contraria facile cõstabit. si ratio contrariorũ motuũ satis a te fuerit intellecta. Q uid miraris si dico latinos aristotelem non negare, quẽ Simplicius negat, nõ etiam boetius, nũqd propterea uel Boetium non imitor uel barbaros extollo, miꝝ ne hoĩem uocas, Ego uero te mirabilem appellarim, qui cum boetium imiter posthabito interim Simplicii me Boetium aspernari, & barbaros sequi existimes. Si contraria sunt bonum & malum chymeram uis probare aliquid esse. quod in reꝝ natura sit, sed si perceptum sit qua ratione bonum & malum contraria dixerim, quod nondum aut uis, aut potest itelligere nihil ex chymera probaueris. Priuationes quasdam a me Semiplenas uocari plurimũ admiraris & nullas esse probas hoc modo, Malum est nihil, igitur non est semiplena priuatio, Ego uero argumentum tuũ prosequens, sic dicã, ægritudo mala est, igitur nihil est non est igitur semiplena priuatio, est autem priuatio quædam ægritudo, non igitur est uel sanitatis uel boni cuiuspiã semiplena priuatio, sed plena potius, & pfecta, quod fieri non põt iperfecte igitur priuationes semipleneę sunt ut ægritudo, raritas, turpitudo, cæcitas usus perfecta, boni iperfecta, bonum.n. quod i uidente est totũ non adimit.

Si uerum est quemadmodum scribis malum omne boni aliquid reliquere, chymera igitur, quæ est omnino non ens . & mala boni aliquid retinet . Si uero boni aliquid seruat non omnino mala est, neq; omnino non ens. licet etiam potentia, qua creari potest & esse, in deo sit, & notio, qua potest intelligi sit in animo non tollitur quin chymera potentia bona sit, & ens, est enim potentia dei, & chymeræ alia & alia ratione, nec enim negamus antichristum potentia bonum esse cuius potentia qua potest esse partim est in materia partim in cœlo, & homine. Præterea quomodo Chymera. Si omnis interim cogitatio & potentia dei excludatur, est omnino non ens & mala. Vt enim non ens sit certe mala esse non potest, Malum enim est priuatio, quæ in subiecto consistit, quod necesse est bonitate participet, Alioquin subiectum esse non posset, Quod enim omnino non est subiici non potest.

Nondum improbasti, quod a me dictum est, idq; Simplicii auctoritate confirmas nisi quod ais simplicius non dicit. sed non propterea gloriari oportuit, neque enim dixi Aristotelem sentire omne omnino ens uel per se uel per accidens esse nec Beato Thomæ aliquid propterea falso ascripsi.

Licet priuatio omnis negatio quædam sit nondum tamen constat aliam non esse affirmationis negationisq; oppositionem. aliam uero priuationis & habitus, nec propterea si malum est priuatio boni malum & non bonum conuerti necesse est.

Defensionem tuam qua tutari uis deum non esse deum ego nec ueritati nec Beato

Dionysio consentaneam puto ne beatus unq̃ Dionysius deũ negauit esse deũ, Sed quẽadmodum B.Tho.interp̃tatur nullũ nomẽ dei naturam integre põt explicare, nec alia ratione affirmationes putat deos eẽ incõpactas. Tu uero dicis dei nomẽ si descriptionẽ hẽt subiecti rationẽ hr̃e non etiam prædicati, sed hoc concesso argumẽtum p̃stat, Sit.n.a.ratio nominis dicaturq; hoc modo deus ẽ.a.ratio.n.cuiuslibet de eo p̃dicatur cuius ẽ rõ.igitur facta simplici cõuersione.a. est deus.igiẽ deus ẽ deus, itẽ dicis cũ quæritur an deus sit aliud a deo nec ne, sciri oportere qd dei noie concipiatur, quicquid aũt detur aliud inquis dicã deũ eẽ. est.n.supra oẽ id quod concipi põt, sed nonne huiusmodi solutio secũ pugnat. Si.n.confiteris p̃positionẽ huiusmodi, quæ est deus ẽ supra id quod concipi põt, non ne palam aliquid de deo affirmas fiat igitur & sit nois diffinitio ea oratio quæ est supra id quod concipi põt, & argumẽtũ militabit.p̃terea seqtur deus est supra oẽ id quod concipi põt igiẽ deus concipi non põt alioquin idẽ supra se ipsum foret, non igitur amari põt nec coli. Postremo tantam putes esse auri potẽtiam ut uelimus nolimus uel re uel aio ex necessitate deum secũ trahat hoc modo, Aurũ ẽ.igitur ipsum eẽ est.igitur deus ẽ, itẽ sic deus est. igitur infinitum est. infinitum est.igitur nihil est. Si ens infinitum est inquis finitũ nõ ẽ.quasi sic arguas finitũ nõ est.igitur nihil est, dcide sic ifinitũ ẽ igiẽ infinitum non est.infinitũ.n.inquis se se ipsum pimir, Equidẽ puto si Nicoletto quispiam huiusmodi argumenta scripsisset, nihil r̃ndisset, nec ego contra aliquid opponam, ne ubi res mihi luce clarior uidetur aliquid uidear dubitare, q; si iisdẽ argumẽtis positionẽ tuam probes equidẽ uereor ne aurũ p̃das. Is obiectionibus si uoles aliquid respondeto compẽ optime, quo disputationi iã finẽ faciamus, satis.n.lusimus. cæterũ nolim putes me aut odio aut maliuolẽtia in hæc diuertisse, scio meministi priusq aliquid tibi scriberẽ significasse an uelles, Equidẽ deũ testor comitẽ meũ mirandulũ & amo & ueneror.qd' si aliqñ expiri libuerit me nihil mentitum cognosces.

IO.FRANCISCVS PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO PHILOSOPHO INSIGNIS.SAL.

Vanq̃ Ioannis Pici patrui mei obitu studiorũ meorũ alacritas ois & spes quæ quasi tota in eo reposita fuerat, elanguit, quippe cũ futurũ sperarẽ eo uiuẽte phiæ studia ad castitatem pristinam, sed magnis ditata opibus reuocarẽtur, christianaq; fides eliminatis i uniuersum erroribus hæresibusq; depulsis ualidissimis i aduersos hostes turribus muniretur. Non tñ sic aio consternatus sum ut totis uiribus nõ laborauerim ne uigiliæ oẽs incohatæq; lucubrationes quæ ab homine illo i litteris undequaq; admirando profluxerãt penitus depirent, quo circha mihi ipsi n̄risq; hominibus consulens q̃ maximis potui itineribus florẽtiam contẽdi, dediq; opam qua potui i rõne ut quæcũq; ab eo notata fuerant licet iexpolita & inexcussa i nostram p̃mitterentur potestatem, non inanes oino fuere conatus nostri, nam & si adaptæ adhuc tabulæ non eẽnt nec notus hæret adapta nihilominus ita scrinia fuerunt ut cõmẽtationes cunctas ispiceremus uersaremusq;. Vidimus i charthaceis illis dipsis codicibus icredibile hominis studium, lectionẽ omnimodam conceptus supra captus humanæ mentis admirabiles. Verum i redigendis sctiptionibus non laudam incuriositatem, hinc inde disiecta dissipataq; omnia, sed de his alias. Dum hæc diligenti

cura euolueremus opusculũ eius de uno & ente quattuor ferme ante occubitũ annis emissum una cum tribus in ipsum a te pscriptis epistolis earumq; rñsis in manus incidit quibus ob rei nouitatem non plectis modo sed haustis sed pene ut aiunt deuoratis(rumore.n.id factum agnoueram sed qnid momenti alatum eēt exploratum satis non habebam)Mecũ cogitare disceptareq; occepi an illud pnblicit⁹ aliis cum opibus quæ in unum redegeram,& publicanda censueram impssoribus dare deberem nulla tuaꝶ obiectionum habita mentione,An consultius fieret si & oppugnatum hinc offensaculis inde propugnaculis promunitum exiret in pnblicũ.Post longam rei discussionem postrema tandem menti sñia sedit. Sane doctis hominibus obuiam factnm notas infamiæ ferre uideretur, Si accusatores non tantum expauescere,Sed & in iudicium citare recte quasi parum fidẽs consciẽtiæ nõ auderet pariter quoq; ut rñsis comitatũ iret oportunum eē uisum est ueluti ad defendẽdam causam innocentiæ testibus quod nostꝶ consilium laudatum iri a probis uiris non dnbitaui qñ a me pati oportuisset defunctũ patruum hoĩem profecto de me meritissimum aliqua ex parte famigeratę doctrinæ suæ tali nõ ꝑmulgato libello defraudari,aut eo solo ꝑgrediẽte nequissimis uitupatoribus ansam semp criminandi relinquere non accitis in foꝝ quæ & obiectando & repellendo pluribus utrinq; epistolis cõcinata fuerant.At oblatis nõnullis litteris Christophori saxoli nři & ciuis & medici qbus quartam te sup id negocii cudisse epistolam quæ rñsione caruerat ut aiebas nobis significabitur,res in dubiũ teuocata est.Iteꝝq; sñiæ ancipitis factus periculandũ exactius liberatum iã iudiciũ duxi qñ postremus accusator urgeret cãm nec eēt qui patrocinaretur.Inde meũ subiit aĩum titilatio quædã suscipiendæ defensionis quo me tñ ꝑtutando silentio uerterẽ non erat in prompen . Mouebant hinc mentẽ hoĩs modestia in oẽsq; begnitas ingenii quoq; solertia & acrimonia in enodãdis diluendisq; etiã ex tpe difficilib⁹nodis inexplicabilibusq; scyrpis ut.s.arbitrarer ultimã epistolã tuam non fuisse tuto delatã, cogitabã inde factũ facile fuisse ut qđ rescripsisset,Si tñ fideli nuntio tuæ sunt reditæ epistolæ uel tabellarioꝝ incuria(fit .n.id sepenumero)uel alio quopiam casu in itinere periisset.Succurrit demũ in enodationibus prioꝝ quæstionñ tuaꝶ cõquæstũ illũ fuisse a te sæpius eadẽ iterari & de eisdem sæpius dubitari ob id statim totins controuersiæ uestræ capita pcurri an .s. in primis rñsionibus aliqua dephendi possent quibus monstrarẽ fuisse quartæ epistolæ satis in parte factum anteq̃ scriberetur.Successit ex uoto res tantaq; reperi ad propositum faciẽtia ut si non uerbis quantũ fieri potuit obiectionibus ultimæ epistolæ rñserim adeo ut ipsaꝶ nodos ex prioꝝ quęstionũ tuaꝶ solutionibus aptos magna ex parte possis agnoscere.Addimus multa magnis ẽt auctoribus pro testimonio petita quæ oĩa non alia de causa factitata a me existimare te uelim,nisi ut rudiũ insolẽtiumq; philosophiæ & maliuoloꝶ iudiciis occurrerẽ,ad quos forte cum peruenisset fama quartam te ad patruum meum super ea controuersia dedisse epistolam cui non respondisset,tulissent actutũ sententiam(qui blacteronibus & inuidis mos est)alia quapiam de causa quæ iusta non esset rescribere picum non curauisse Alioquin mi Antoni etiam a principio susceptum opus libentissime omissem Tum ut controuersiis a quibus abhorrẽs sum & si iustissimam causam agerem non uideret initiari,Tum ut a uero philosophiæ tramite nõ deuiarẽ,quem post equos & arma (& si quosdã litteraꝶ flosculos a pueris olferim) post magnoꝶ ducum cõmer-

cia Io. Pico patruo Ioãneq; mainardo nr̃o ducibus metiri occepi, qñ naturæ notitia nõ ad litarios desudãdos agones, sed ad naturæ ipsius cõditorẽ agnoscẽdũ ordin etur philosophicæq; cõmẽtationes suapte semp spõte uinitare nos debeant ad penitissima diuinoꝝ elogioꝝ uestigãda sensa, hic studiorum oium finis his nobis iter reuelatur ad cælũ, si tñ ea non gloriæ nr̃æ captãdæ gr̃a excoluerimus, sed ut deũ nr̃um & facilius cognoscere & feruentius amare possimus. Vt inde ꝓmptius quæ mandauit faciẽda ꝓsequamur, quæq; docuit uitanda fugiamus. En tibi causam suscepti huiꝰ mihi oneris tecũq; negocii explicatam iustissima est ut uĩ iccirco æquo a te animo ꝑferenda qñnetiam arbitrari forte potui ut his nostris uti possem ueluti internunciis in auspicata mihi iam tecum contractaq; ferrariæ beniuolentia cõfirmãda. Nã cũ ꝓximis diebus istuc appulissem qua es humanitate me inuisere dignatus es. At cꝙ interloquẽdũ de litteris deq; morte patrui hac eius operibus multis ĩchoatis nec consumatis percepta opinione mea rñdendi. s. tibi soluendiq; argumentationes tuas tantum abfore ostendisti ut offendereris, ut etiam quod facturus eram laudaueris. Sed ipsum iam negocium aggredientes primæ obiectioni dissoluendæ manꝰ in primis admoliamur. ea est huiusmodi.

Nõ iõ dcm̃ est deũ ens non eẽ ꝗ eẽ in deo ꝓ essentia ẽ, sed qa eẽ nõ ẽ aliud ab eẽntia qđ lõge diuersũ ẽ aliogn ipsũ eẽ lapidis qđ sibi ꝓ eẽntia est nec ens esset, nec bonũ esse. n. lapidis nõ est eẽntia sed ipsum sibi & eẽ suũ & sua est essentia cui uel facillime rñdebimus. Sed iubebo in primis eoꝝ te meminisse quæ ab ipso hmõi rei gr̃a sunt pscripta ne pugnantia ille uerba protulisse uideret. In eo qppe cõmentario de ente & uno (qđ etiam in tuaꝝ obiectionum rñsis cõmemorauit) Ameliũ Iamblicũ Syrianũ cõplureſq; Platonicos q deũ ens nõ esse dixere nõ mõ ꝓbauit sed toto tractatu principaliter hoc egit, ut non solũ ex Arist. ueꝝ ẽt ex Platonis dogmate oñderet deũ & esse & dici ꝑprie ens. Sed & aliquã loquutionis rõnẽ eẽ monstrauit quã q sequeret nõ absonum erat a ueritate deũ appellatione entis eẽ maiorẽ. Atq; ob id hoc a se factitatũ ẽ ut & Dionysii auctoritatis & Thomæ rõ hẽret ne oio ut eiꝰ uerbis utar insanire uiderent doctissimi sanctissimiq; uiri q id dixerũt Deum. s. nõ esse ens. Sed super ens quã sniam alter milies repetiuit, alter qñq; usurpauit. Sed redeamus ad nos. Cũ ergo hoc mõ Deũ ens nõ eẽ dictũ sit hac rõne id ꝓlatũ asserimus qđ eẽ ĩ deo pro eẽntia sit. cui opponis nõ hac sed illa assertũ rõne qđ eẽ dũtaxat nõ sit aliud ab eẽntia. duo hæc diuersa eẽ penitus existimans ego uero alteruꝫ alterius dicti apitionẽ dilucidationẽq; eẽ contendo. Cũ. n. dr̃ ens nõ esse deũ qa in eo eẽ ab eẽntia dissepatum nõ sit nil aliud asserĩ q̃ eẽ ĩ deo eẽ sibi ꝓ eẽntia, nec per hãc orõnẽ. s. esse in deo nõ est aliud ab eius eẽntia iudicat nobis eẽntiam in deo eẽ ut p uerba illius contra quẽ argumẽtatus es liqdo pspicit nã tuã obiectionem patruus cõfutauit quæ hanc ipsam materiam cõcernebat iqẽs, nõ. n. Platonici cum id aiũt intelligũt esse in deo eẽntiam & eẽ sed in eo non differre. At eẽ in deo locũ eũ hẽ quẽ in rebus aliis hẽt eẽntia ut ei ꝓ eẽntia nihil sit aliud q̃ ipsum esse. q aũt incongruum oio credas ipsum lapidis esse non posse dici ens & bonum mutabis forte sniam si consideraueris quæ a Thoma agnate q qsi cõtrouersiæ iudex a uobis ascitus est ĩ pria pte sũmæ qõne. xlv. articulo. iiii. dicant paläq; cognosces ipsum eẽ qđ ĩ essentiæ cõpositionem cadit nec ens nec creatum appellari debere qñ formas oẽs non subsistentes & accidentia cæteraq; id genus magis coexistentia & cõcreata q̃

Pría obiectio.

Præfatio quædam.

Amelius.

Iamblicꝰ

Syrianus

Diony.

Thomas.

Solutio obiectõis

Thomas

creata & entia nuncupari posse ꝑnũciet. Quapropter ab ei⁹ sectatorib⁹ potissimũ Capreolo cũ de entis & essentiæ distinct. õe fit quæstio eẽ ipm creatarũ rerũ nec in, uerorũ entium nec in creaturarũ numero recipit̃, q̃ si entis appellationẽ nõ suscipit: ꝓculdubio nec boni cũ ens & bonum se mutuo cõsequãt̃ pariq́ ambitu reciꝓcẽt

Secũdæ obiectionis solutio. Secundo loco hunc in modum argumẽtariis si in negatõibus & priuationibus qd sint quæri nõ põt. cũ igitur sint non satis est ad quæstionem qd est formandã scire rem de qua quærit̃ esse sed amplius scire oportet & esse & aliqd est quærenti igit̃ qd est ridicule ac irrationabiliter rñdet̃ ens aut aliqd siue ens prio modo siue secũdo modo capiat̃. Quod si quærat̃ qd sit peccatum uocabuli potius est quæstio q̃ rei. Cui obiectioni rñdemus non illum unq̃ dixisse in priuationibus & negationib⁹

Thomas non posse quæri qd eẽnt. Sed non posse rñderi quid Thomæ gratia ꝑt hic quẽ te super hoc dubitante in prioribus epistolis uerũ nec. s. esset an falsum citauit his uer-

Egidius. bis uerũ esse fatearis oportet nisi deseras tuum Thomam, quod & nos ẽt ab Egidio Romano in secũdo commentariorum libro in theologicas snias assertum esse repe rimus, satis. n. est ad quæstionem quid est formandam scire eam rem esse de qua sci scitat̃, neq; necessariu ẽ ut qui qd res sit uestigaturus ẽ, sciat reȝ esse aut aliquid pri mo modo sed secundo tm̃ hoc est eam esse. Quod si contenderes te intellexisse quæ stionem eã formari posse cui potest affirmatiue & recte responderi primũȝ si putas quæstionẽ illã non posse recte formari nisi res de qua quæritur sit talis ut p eam q̃

Aristot. stioni illi reddi rñsum queat tecum non uenio. Arist. n. sẽtẽtia ẽ pcunctari posse cẽ taurus sit nec ne cẽtaurum tamẽ tale non eẽ ut p eum quæstioni an ẽ possit rñderi cum mera sit fabella merum figmẽtum. pariter quoq; aduersor si credis hoc idẽ q̃ rẽtẽ nosse oportet̃, nam plus scire eum non oportet (ut ostẽdimus) qui recte quid sit res pcunctatur, quam eam eẽ, qui ergo nouerit rẽ eẽ aliquid non ridicule respondetur eã eẽ aliquid nescienti cuipiam & de hoc pcunctanti. q; uero interrogãtes qd res sit docere non consueuerimus eam tm̃ uel ens esse uel aliqd ut absoluti⁹ rñdea mus euenit, nã exploratum hñtes eam esse aliquid adhuc quale nã ens eẽt rimarẽt̃ eorum igitur non solum expressæ petitioni. Sed & uestigandi desiderio satisfacim⁹ cum conceptas & non prolatas quæstiones ipsorũ nostris rñsionibus præueniendo dissoluamus. uerba uero illa q; si quæratur quid est peccatum uocabuli potius est quæstio q̃ rei quæ illius obiectioni contra te factæ fuere, rñsum non multũ momẽ ti attulisse uidenẽ, cum enim tu prius argumentarus esses ex Thomæ sentẽtia. ens uidelicet iuxta primum modum uocari quod quæstioni quid est rñdetur, quærẽtiq; quid esset quod mundum conseruaret & moueret rationabiliter deum responderi, ex quibus colligebas deum primo modo esse ens & aliquid rñdit ille uide quantuȝ falleris malum secundum Tho. tale non est ut quærenti de eo quid sit possimus ali quid rñdere uel ens- & tamen quærenti quid est peccatum respondere possum⁹ q; est malum - ideo nihil tibi tua suffragatur responsio hæc scilicet quod si quæratur quid est peccatum uocabuli potius est quæstio quam rei. Nam non nimis est quæ stio nominis (q̃q̃ & hic & ibi diuersa ratio) quid est quod mundum gubernat q̃ qd est peccatũ cum ille q mundum gubernat deus. s. qdditatem ut recẽtiores loquũt̃ non habeat, qd̃ & omnes præter eos q in prædicamento cum collocant apertissime

Diony. confirmãt. Et ut sanctissimus ait Dionysius nostræ post apostolos princeps theologiæ ipsius nec nomen est nec diffinitio, quinetiam nec illis quæ antea dixisti tuum

hoc responsum consonat qñ prius malũ ipsum non esse nihil sed positiuum aliquid dixeris, nunc uero ipsius nominis tantum formari quæstionem confitearis.

Opponis tertio his uerbis si aliqd est ens ideo iuxta positionem tuã ẽ ens ꝙ esse est secundũ rem aliud ab essentia aliud est inquis humanitas aliud homo aliud album siue albedo aliud res alba, igitur si idea est ens ideo erit ens ꝙ esse idee est aliud ab idea. Idea autem deus est esse igitur idee est aliud a deo, est igitur in deo composito secundum rem non solũ secundum rationem. Quibus dicimus iam responsum esse Nam cum eodẽ fere medio quo nunc es usus in tertia epistola argumẽtareris rñdit ille compositionem illã entis & essentiæ in diuinis secundum rationem eẽ nõ scd̃m rem, huius igit᷑ hyppothetici syllogismi quẽ adducis primã ꝓpositionem uerã esse inficiamur nam & si in creatis rebus essentia ab esse re differat non ob id sequat᷑ necessarium ẽ quicquid quoquomodo dici ens possit ex eẽntia & eẽ siue existentia tã q̃ ex partibus cõponi idee igitur quæ creatarum rerum exemplar est eẽntia & existentia re distincta non conueniunt. Sed hæc a nobis in ea fit cõpositio, cũ illã ut exẽplar cãin eẽntiæ & entis siue eẽ & existentiæ quæ in creatis rebus inueniunt᷑ perpẽdimus, quam cõpositionẽ pariter & distinctionẽ simplicissimis ẽt rebus applicam⁹ & secundũ rationẽ quando eam intellectus noster fabrefecit uocitamus hanc peripathetici freqũetissime usurpant uulgatã ut inquit ille ab Antipatro repetitã a Posidonio cõmemoratã in epistolis a Seneca, ea propter hunc in modum ideam secundum rationem ex eẽntia & existentia dicere possumus eẽ compositam & ens uocare eam. s. ut exemplarẽ creaturaꝝ ex eẽ & eẽntia re differẽtia compositarum considerantes, quã compositionem in deo non ponimus quando eum non ut aliorum exẽplar, sed ut in penitissimo suæ diuinitatis recessu se ipso fruentem contemplamur. — *Obiectio tertia. Solutio. Peripatetici. Antipater. Possidonius.*

Quarto inquis iuxta denoiatiuoꝝ definitionẽ unus ab unitate denoiatiuũ est de⁹ aũt iuxta tuã positionem ex similitudine unitatis. unus dicitur non ergo ad subãm dei spectat prædicatio qua Platonici dicunt deus est unus, præterea cum dicimus deus est unus non quid sit sed quo modo sit significari putas, modus aũt ex accidẽtium est genere non igitur uocabulum unius ĩ deo substantiuum ẽ ꝙ uel Platõicã sectam non didicerim uel græcã linguã ignorẽ, non enim id satis est ad tutandam academicoꝝ disciplinã. Sed facilis rñsio cũ enim dictum sit a Platonicis unum qd᷑ de deo enunciat᷑ esse substãtiuum & non denominatiuum tantum probe assertum ẽ & iteꝝ cum asseueratũ sit unum dici qa unitati similis sit non ẽ incongruũ, nec ꝓpterea dici potest nõ esse substantiuum, nam & si nomen aliquod ex rei cuiuspiã ꝓprietate aut similitudine cuidam adaptetur non id sequatur necesse est nomen illud non eẽ substantiuum qñ id pro substantiuo nomine accipiatur, quod non p mo dum adiacentis sed per se stantis significet. unum uero quod de deo prædicat᷑ p modum non inhærentis sed stantis intelligi a deo clarum est ut ꝓbatione non egeat. habes itaq; ꝓprietatem a qua nomẽ accipit᷑ cui applicat᷑ non auferre hoc quod est eẽ substantiuũ, nã Thomas tuus imo noster cum ĩ locis aliis tũ ĩ prima parte illud ad quod significandum nomẽ imponit᷑ ab illo a quo imponit᷑ differre refert uerbi grã hoc nomen lapis ad significandum substãtiam illam quæ sic nuncupat᷑ imponi ab ea item ꝓprietate sibi cognata qua. s. pedem ledit uocitari edifferit unde & alio loco docet a grãmaticis fore usurpatum ut scribant nomen substantiam cũ qualitate denotare quod & Ioãnes scotus libro primo cõmentarioꝝ suorũ in snias affirmat. — *Seneca. Quartæ obiectionis solutio. Thomas. Io. scotus*

unum igitur mi Antoni cum de deo enuntiamus uere & ut substantiuum nomē ē
enunciamus quia s. per modum stantis & concipimus & prædicamus rursus eum
ab unitatis similitudine eiusq; proprietatibus īpositum dicimus ueritati quātū fas
nobis est propinquamus qa. s. cōuenièti uocabulo utimur ad indicandum q̄q̄ lōge
ineffabilē illā sup oīa creata deitatē cū ita oīum quæ sunt principiū sit quēadmodū
numerorum oīum principium unitas est, & hisce uerbis etiam colliges alterius ar-
gumenti tui solutionē de modo quod de genere duntaxat accidentium esse pfaris
posse. s. in hac prædicatione, Deus est unus qūo deus unus sit significari & nihilo-
minus unius uocabulū in deo substantiuum eē. si a quo auspicet nomē & ad quod
Solutio breuis ex uerbis patrui. denotandū rei tribuit̄ consideraueris potes etiam breuiuscule ex uerbis patrui solu
tionē tuæ dubitatiōis agnoscere, cū ait quomodo tu Platonicorum potiusq̄ Diony
sii rationē sequi me dicis, cū nec Dionysiū nec Platonicos ut magna etiam uoce glo
riaris unq̄ legeris, At scias idē esse apud Platonicos dei Typum eē unitatē & apud
Dionysiū deum unice eē omnia expeditiorem solutōem nō posset quispiam recte de
siderare, nam cum dei Typum esse unitatem dicitur ad similitudinē & modum cū
uero fertur deum unice esse omnia ad substantiam referēdū est, quæ tamē eē eadē
penitus asseueratum est quinetiam apud græcam linguam quam ille probe noue
rat abstractum & concretum significari quandoq; potest eadem uoce.

Solutio quītæ obiectionis. Ad quintæ dubitatōis tuæ solutōem afferendam nō opus est multis. Ait ille si de⁹
nō esset & au℞ eēt esset aurum & nō esset aurum. Tu addis hæc uerba igitur esset
aurum. q̄ si diffinitio ueri cōstat, erit ue℞ nulli quadrās ideæ. adde obsecro & hæc
paucula quæ scilicet ex eius uerbis sequi dixit & agnosces quomō erit uerum nul
li quadrans ideæ. Quid inquā? impossibile. s. impossibile parit & iō nō mirum est si
ex propōne tua impossibili sequi facias quicquid uolueris, Nam si deus nō esset &
aurum esset erit uerum nulli quadrās ideæ cum ex impossibili gignatur impossibi-
Io. de bachone. le his non solum dialectici sed etiam theologi adstipulantur. Si enim Ioannem de
bachone carmelitā interroges an fieri possit ut aurum sit & deus non sit in primo
sententiarum rñdebit tibi non aliquam omnino rē qualiscunq; ea sit intelligi posse
nisi prius deus intelligatur, cū aūt de intellectu cunctarum re℞ sit colliges tu an ex
tra oēm cōtrouersiam ēt apud nouitios dialecticos pronuntiari possit aurum esse
& deum non esse fore impossibile. Sed de hoc iterum in calce operis uer ba facie-
Cardinalis cameracensis. mus si Cardinalem cameracensem postea consulueris. audies hominem in omni ēt
philosophia exercitatum in primo commetariorum in sententias dicentem ex quo-
libet impossibili contradictionem sequi.

Solutio sextæ obiectionis. Sexto loco dixisti si neq; uerum neq; falsum eēt sedere socratem qd ille asseuerat eo
q; necessarium non esset defendere te posse non in quolibet negatiōem uerā eē uel
affirmationē cū in quolibet aut una aut altera necessariā non habeat ueritatē. quam
obiectionem soluētes rñdemus orōnem hanc Socratem. s. sedere ueritatem aut fal
sitatem quantum de se est sibi non necessario determiare, nec ꝓpterea sequi de quo
libet affirmationem ueram non esse uel negationem, uerumtamen si eo modo quo
ipse docet intelligis negare etiam poteris in quolibet sic affirmationem aut nega-
tionem ueram esse ut altera pars necessario uera sit, ait enim me sedere aut uerum
aut falsum semper est, quia semper ego aut sedeo aut non sedeo. & quod dicitur me
sedere nec uerum nec falsum hoc est propositionē hanc ex se sibi nec ueritatem nec

falſitatẽ determinare,quod faciunt ꝓpoſitiões neceſſariæ.Sed cũ fieri poſſit ut & ſit uera cũ.ſ.ſedeo & ſit falſa cũ nõ ſedeo ex ſe ipſa ad utrunq; indeterminata eſt.

Præterea aduerſus nõnulla eius uerba de bono & malo uero & falſo quæ in rebus & aĩa fore ꝓtulerat inſtas hoc mõ.Si bonũ & malum ſunt in rebus uerũ & falſum in aĩa ubi eſt tua affirmatiõis & negationis oppoſitio,negatio.n.nihil pouit qũo ẽt chymera in rebus eſt & aĩa.ſi eſt oĩno nõ ens & falſa cũ non ens & malũ mutuo cõ uerti putes.Sed oro attẽdas aĩaduertaſq; malum & bonũ ea rõne in rebus ẽe ꝓnun ciari quia attẽdatur circa res qũo uerum & falſum circa aiam non eſt.n. uerum & falſum in rebus ut ſcribit Ariſtoteles ſexto priæ phiæ libro ſed in mente nec ppea ſequatur neceſſe eſt ut res quæ oĩno mala eſt res uera ſit uerum etiã illud & falſum de quibus eo loci mentionẽ facit Ariſtoteles complexa ſunt,nec itẽ ſequitur ſi bo num & malũ in rebus ſint ob id ea opponi nõ poſſe contradictoriæ,quia malũ qḋ in rebus eſſe ꝓnũciatur non ideo dr̃ in rebus fore ut illud aliquã eſſe rem intelliga tur.ſed quia attenditur cõſideraturq; circa res ipſas hoc eſt in quantũ res pfectioni bus priuat,& ut nõ bona ſint efficit chymera uero ipſa in reb9 nõ eſt qa oĩo nõ ens eſt & oĩno mala tamen ſi fieri poſſet a natura ut eſſet res eſſet & bona falſa aũt eſt quatenus nihil oĩno exiſtens & nulli quadrans ideæ,nec etiã eam in aĩa eſſe affir mamus ſed ipſi chymeræ notionem,quæ ut res quædam eſt bona eſt & uera falſa uero quatenus chymeram repreſentat cũ ipſa chymera & nihil ſit & mala.

Septima obiectio & ſolutio

Ariſtote.

Probare poſt hæc credidiſti cæcitatẽ eſſe uera; quod ille negauerat & ſi cæcitatem eſſe cæcitatẽ uerũ eſſe nec eſſet inficiatus nec cõceſſiſſet.Sed ea lõge diuerſa eẽ di xiſſet,huncq; in modũ argumentatus es ſi cæcitatẽ eſſe cæcitatem uerũ eſt & quis non uideat cæcitatẽ eẽ ueram idem.n.ſunt ſola enim cæcitate poſita ponit̃ hoc qḋ eſt cæcitatem eẽ cæcitatẽ & ablata auferẽ,unde eadẽ ratione Socrates & Socratẽ eẽ Socratem idem eſt & eadẽ generatione utrunq; generat̃ & per ſe deus quoq; & deũ eſſe deũ idem,utrũq; enim æternũ & prima ueritas.Ego uero mi Antoni con tra contẽdo quæq; eadem eẽ affirmas inficior nam uno eoꝝ quem tu affers poſito non ponitur reliquũ neceſſario,nam ſola cæcitate poſita nullo intellectu conſideran te etiam quidẽ erit non tamẽ erit hoc quod eſt cæcitatem eẽ cæcitatem quapropter etiam ſoluitur argumentum de deo & de generatione Socratis nam Socrates per ſe generatur non hoc quod eſt Socratẽ eẽ Socratẽ cum complexa non generẽtur. licet quoq; tibi condonarẽ ea eſſe idem adhuc non ſequi dicimus quod colligebas ob diuerſum modum ſignificandi complexe ſcilicet in complexe cum nullius ſane ualoris eſſet hæc argumentatio cæcitas & cæcitatem eſſe cæcitatem ſunt idem ſed hoc eſt uerum,igitur & illud quia pari pacto ſequeretur hoc eſt complexum igi tur & illud quod abſurdum eſt,cum cæcitas nomen ſit ſimplex non complexũ aut enuntiatio aliqua aliud igitur eſt cæcitatem eſſe ueram aliud cæcitatem eſſe cæcita tem uerũ eſſe.Et q̃q hæc pro patrui defenſiõe ſufficerẽ,attamen ne credas plures tutãdi ꝓpugnãdiq; mõs deeſſe,utq; abſolutior ueniat ad te m̃ſio ſcias uelim iuxta Gregorii arimĩnẽſis ſn̄iam dicere me potuiſſe & ſi ſola cæcitate poſita poneret̃ hoc quod eſt cæcitatẽ eẽ cæcitatẽ nõ ꝓpterea corrogatĩ colligiq; neceſſario ea eſſe ide; negat enim hanc conſequentiã & multas huiuſmodi omni alio a deo circunſcripto deus eſt ergo deus eſt deum eſſe.Cardinalis quoq; Cameracenſis negat omnes ora tiones in quibus aliquid enunciatur de oratione infinitiua ſignificatiue accepta

Octaua obiectio cum ſolu tione.

Gregorii. ariminen ſis.

Cardina. camera cenſis

easq; & falsas asserit & incongruas quod i suo primo sententiaꝝ libro uidere licet.
Obiectio Conquereris deinde falsum cũ hac cõditione diuisum non debuisse ꝓnunciari hoc
nona & est quãdiu falsum est,idq; hisce uerbis enarras si falsum omne simpliciter diuisum
obiectõis est quod probatũ esse nõ negas dici nõ debuit falsum quidã cum hac solum condi
solutio. tione diuisum eẽ hoc est q̃diu falsum.Si.n.oĩs homo simpliciter & absolute est risi-
bilis conditionẽ non oportet adiũgere qua restringas dicẽs oĩs hõ est risibilis quan
diu est homo,nec ꝓpterea restrictio debuit adiungi q; non omnia falsa sunt æquali
ter diuisa aut falsa.nec enim oĩa entia sunt æqualiter bona absolute tamẽ bona sunt
omnia. Sed diligẽter eius uerba perpẽde,quib9 poteris oẽm scrupulum & dubita-
tionem abiicere. Ait ille omne falsum diuisum nec omne falsum ex equo falsũ quia
non esse falsum ex equo diuisum cum eque falsa non sint quæ non sunt necessario
& semper falsa:& ea quæ semper & necessario falsa sunt,recte igit᷑ Antoni dictio il-
la quãdiu adiecta est ꝓpea quæ nõ semper & necessario falsa sunt quę falsa & si ue
ra fieri utriq; possunt uel naturæ uel artificis opera,quod & tu in secũdis obiectio
nibus dixisti,uerũtamen quãdiu diuisa tandiu falsa,semper uero falsa sunt ea quæ
nunq̃ in amicitiã redire p̃nt,ut in secũdaꝝ responsione obiectione abũde uisit᷑. nec
similitudo de entibus & de risibilitate tibi impendio suffragan᷑,Nã entia sunt sem
per & absolute bona.licetq; non sint æqualiter bona aliaq; aliis magis boni ratio-
nem participent tamen semper & necessario sunt bona,quatenus.n. entia eatenus
bona nec possunt fieri non entia & non bona nisi redigan᷑ in nihilum. Sed potest
cõmode de falso & diuiso quod in complexione consistit non diuisum & uerum fie-
ri.similitudo ergo non quadrat.Nã licet non omnia falsa æqualiter diuisa,attamen
quatenus falsa & non unita & non uera sunt.Adde q; parũ turbare nos debuit hęc
obiectio.quis enim ambiget pronunciari posse hominẽ(qui absolute & semper risi
bilis est)cum hac conditione risibilem fore quãdiu est homo an improbabitur hæc
loquutio a uiris doctis homo tandiu risibilis est quãdiu homo est.
Decimæ Decimũ obiectionũ tuaꝝ caput nihil aliud cõtra eũ affert nisi facile constare po-
obiectõis tuisse qđ dixisti si ratio contrarioꝝ motuũ satis ei fuisset intellecta,at ille nisi exci
solutio. dit conquestus est te nõ probasse quod totiens sequi dixisti.s.ex cõtrarietate prose-
quendi & fugiendi contrarietatẽ boni & mali inferri inquiẽs:nam sibi bonũ quã ra
tione bonũ sit expetẽdum malumq; fugiendum,sintq; fugere & appetere cõtraria
quomodo ex hoc sequi probas bonum malũq; esse contraria hoc est quod tibi pro
bandũ est,ad quod tamen probandũ neq; ullum unq̃ uerbũ fecisti neq; nunc facis.
hæc ille negans.s.formã argumentationis tuæ & hac fortasse de causa cũ appetere
ipsum & fugere nõ sint proprie motus cõtrarii ex qbus cõtrarios esse terminos col
Aristote. ligi possit,& etiã ab ipso Aristotele mutationũ aliqua contrarietas assignet᷑ sexto,
physicæ auscultationis libro quoꝝ cõtrarii nõ sint termini sed contradictorii ens.s.
& nõ ens quando generatio ab nõ ente ad ens ꝓficiscat᷑.corruptio ab ente i nõ ens.
procumbat.Tu uero hanc iterum cõtrarietatẽ boni & mali pertractasti nec aliam
adduxisti probationẽ rationẽ porro cõtrarioꝝ motuum diligenter illum ꝓspexisse
etiã ab ipsis ut aiunt unguiculis nõ ambigas,qnimo sæpius nõ modo tuas aduer-
sus cum de hac contrarietate rationes propulsauit,sed etiam contra te egit quan-
do in secũda epistola deduxit hanc tuã probationẽ nõ solum inferre malum & bo-
num esse cõtraria sed contradictoria esse contraria,secũdo cũ tela tua in te retorse-

rit hoc modo bonū & malū secundū te sunt cōtraria,& utrūq; contrariorū est aliqd positiuū & secundū te nō ens est bonū ergo secundum te non ens est aliqd positiuum & aliqd & ens conuertunť ergo secundū te non ens est aliquid positiuum.
Cum in tertia dixisses epistola refugere eum ad simpliciū relictis latinis interpretibus quantū ad oppositionē boni & mali ptineret respōdit ille quasi mirabundus. cur tu qui Boetianus eē sole res & barbarorū irrisor eos tūc rideres qui posthabitis latinis interpretibus græcos sequebanť interpretes uel cōmodissime inuens te sentire perperā si græcos phōs magnifaciēdos nō esse duceres quos Boetius quē magno hēs in pcio sūmo in honore semp habuisset,hisq; & præceptoribꝰ & ducibus usus esset,qbus replicas rem nō eē admiratione dignā quis dixeris latinos nō negare Aristotelē quē simplicius nō negat &c.Sed mihi non uideť Simplicium negare Aristotelē cū recte interpreteť nec apparet latinos interpretes euariare ab Simplicii snia,qñ eam tota mente cōplectanť & exequanť opibus si demiratus est negatum a te latinos expositores Simpliciū nō sequi in maiorē forte stuporē icidisset,si te latinos nō negare Aristo.quē negaret Simplicius protulisse intellexisset, porro Simplicius quiq; illū sunt sequuti Aristo.mentē plane elucidāt cū ea rōne bonum & malū contraria eē dixerit,q alterū cōtrariorū semp habeat rōnē mali & deficientiæ quo circa primo physicæ auscultationis libro cōtraria semp secundū melioris peiorisq; inuicē rationē comparari tradidit Pythagoreos ēt imitatꝰ,q duos rerum ordines statuere,quorū alter sub bono alter sub malo contineret usuq; sit i focinati uis libris frequēter externis excēplis hanc expositionē ut inqt ille Thomas tuꝰ non solū latinus sed & iter latinos præcipuus nō solū refert sed & pbat cui ēt nos Egidium in.ii.sniarū & alios multos Burleū.s.& Esculanū idē sentiētes annumeramus qnetiā & Io.scotus cathegorias Aristotelis exponēs adstipulať huic nr̄æ sniæ inquiens si bonum accipiatur prout cū ente cōuertitur malū esse nihil & sic bono nō eē contrariū.cū.n.utrūq; contrariorum extra controuersiā sit aliquid positiuum necesse est ut quod nihil sit in rerū natura quale est malū contrariū eē pnunciari nō possit.& licet malū tu nihil esse negaueris ad Thomā puocās,ipseq; opinioni tuæ nō modo suffrageť,Sed & abunde refrageť,quod etiā patruus in margine tertiæ epistolæ satis ostendit,ab re tamē fore non putamꝰ uel paucula obiter etiam ea in trāscursu pto patrui opinione perstringere monstrareq; non solū Tho.in ea opinione fuisse ut malū esset nihil.Sed cateruati plures philosophos & theologos illustres i hanc sententiā pedibus manibusq; descēdisse. Augustinū inuenimus de moribus manicheorū differentē dixisse nullam naturam esse malum,pauloq; post ne quid p natura itellexisset foret ambiguū subiūxit & ipsa natura nihil ē aliud q̄ id quod intelligiť in suo genere aliqd esse. Vidimus Egidiū romanū in primo commentariorū libro in patrum sentētias scriptū reliquisse malū secundū quod malū purā esse priuationem & non aliqd,eoq; modo esse aliqd pronunciari posse quo & ipsum nihil aliqd esse dici potest quādo utriq; possint noīe aliquo nominari.In secūdo quoq; earūdem commentationū libro malū non habere ut eius uerbis utar quidditatē ob idq; non posse rn̄deri quæstioni quid est affirmat,nihilq; aliud de ipso esse q̄ nomē uerbaq; itidem Aristotelis de mali & boni oppositione iuxta patrui mentem interpretať dogmatisq; simplicii & aliorum proborum Aristotelis interpretum consentit &.s.propria non esse genera pronuncians sed aliorum contrariorum proprius

Vndecimæ obiectiōis solutio.

Boetius

Pythagorei.

Thomas

Egidius.

Burleus,

Esculanus

Io.scotus

Augusti.

Egidius.

Siplicius

genera dici debere cũ alter rõnem positiui habeat altero nõ habente nullũq; cõtrariorum secundũ se esse nõ ens,sed aliquã naturam & existentiã id ipsum Gregorius ariminẽsis testatur in cõmentariis in secundũ sniaꝝ librũ malũ.s.ipsum nõ esse aliquã ut ipsius utar sermone entitatẽ sed puram priuationẽ.hoc idẽ sensit pspicacissimi uir ingenii Robertus olchot qõue prima cõmentarioꝝ suoꝝ in secundũ theologicaꝝ sniaꝝ librũ hoc idẽ pleriq; alii iudicauere quos in pũtiarũ adducere mihi scribẽti tibiq; post modũ legenti fastidiũ fortassis afferret.satis erit quantũ ad pñs negotiũ attinet hos numerasse potissimũ cũ aliis obiectionib9 dissoluendis de hoc iteꝝ oportuerit uerba facere qñ illis in locis de malo mẽtio sit habita. Sed ut eo redeamus unde digressi sumus,Boetiũ tãtum ex latinis oibus cõtra simpliciũ & reliquos illustres interpretes citareq; in iudiciũ uideris quẽ si tantũ latinoꝝ numero dignaris adscribere is unus erit ex latinis expositorib9 nõ latini expositores qui tuæ opinioni suffragari uidebit̃. Adde q̃ nec ille si eius mens pbe scrutet̃ nr̃æ sniæ reclamat cũ qõnem hãc nec exacte pensiculet nec ultimo rimet̃ iudicio, sed solũ qd Aristotelis uerba stricte & presse apprehẽsa expostulẽt declaret,qui mos ei familiarissimus in primis editionibus fuit opiniones græcorum interpretum uarias secũdæ editioni demandãs scrupulosse & anxie examinandas.

Grego. arimínensis. Robertus olchot.

Duodecimæ obiectionis solutio.

Cæteꝝ probasse nõ modo illũ sed demonstrasse existimo quotiẽscũq; daret̃ bonũ & malũ esse cõtraria illico Chymerã aliqd esse in reꝝ natura absq; ulla cõtrouersia pnunciari posse cuius cõtra te argumẽtis hoc tm̃ respondẽs nõ perceptum.s.ab eo que rõne bonũ & malũ contraria dixeris,nihilq; aliud pro te affers quapp nihil & ego aduersus te agam nisi & uidisse illũ & percepisse cũcta quæ scripseras & cũ collibuit multa de cõtrariis dixeras recẽsuisse meũ.n.hoc in negocio consiliũ ẽ ultimas tuas obiectiones in patruũ dissoluere,eas uero qb9 ipse quoquomodo respõderat silentio præterire uerũtamẽ si aliqd nõ plene ab eo enucleatũ tibi uidebit̃ qd a me & optes & expostules aperiri desiderio tuo satis facere tẽtabimus per quę tua argumenta & dissoluẽdo & respõdendo pro uiribus uagabimur, non.n. minutula quæq; uerboꝝ tuoꝝ rñsione carere iudicauit incõsonũ.fatet̃ ille in primis lr̃is quædam esse omissa qbus nihil responsum est,ne in leuibus rebus uerba pdigeret quę dã leuiter tractata ut qui phõ hõi res potius iudicãdas q̃ explicãdas duxerit. Quæ uerba sic a te uelim interpretari ut nõnulla quoꝝ controuersiæ notæ sunt ẽt Gregariis phis operæ preciũ nõ fuisse abste phõ nobili aduersus celeberrimũ & doctrina & fama hoiem adduci qui de reb9 altissimis haberet sermonẽ,quiq; ad ima hæc discutienda non sine dispendio conceptorum de rebus difficillimis speculaminũ descenderet.De hac tamen tua contrarietate sequenti responsione cum de semiplenis priuationibus uerba fient non nihil dicturi sumus.

Decimæ tertiæ obiectionis solutio.

Miraris præterea demiratũ illũ fuisse semíplenas a te fingi priuationes,quã rem nõ tam eo tpe q̃ postq̃ iteꝝ id tentare probasti in admirationẽ conuertisse illũ existimo(si tamen ab eo ultimæ obiectiones tuæ uisæ sunt)dixerat ille aduersus te malum est:nihil ergo nõ est semiplena priuatio.Tu uero eius argumentũ hoc mõ prosequeris ægritudo mala est igit̃ nihil est.nõ est igit̃ semiplena priuatio est aũt priuatio quædã ægritudo nõ igit̃ est uel sanitatis uel boni cuiuspiã semiplena priuatio sed plena potius & pfecta qd̃ fieri nõ põt igit̃ pfectæ igit̃ priuationes semiplenę sunt ut ægritudo raritas,turpitudo cæcitas uisus pfecta boni imperfecta hæc tu ad

uerbũ.Ego uero mi Antoni libere dixerim hæc tua uerba uel nihil contra ipſum fa
ciunt quod ut clarius uideas eas ſigillatim recẽſebo. Ais primo ex ipſius uerbis ma
lum eſt nihil igit̃ non ẽ ſemiplena priuatio .Recte ambulas rurſus ægritudo mala
eſt igr̃ nihil eſt,non eſt igr̃ ſemiplena priuatio huc uſq; etiã ꝓbe ꝓgrederis qa ægri
tudo quatenus mala eatenus nihil rurſum ais eſt autẽ priuatio quædã ægritudo ñ
igr̃ ſanitas &c.uſq; in finẽ quibus uerbis falſum meo iudicio aſtruit̃ pace tua ſit di
ctum qđ oſtẽdere conabimur.Cæcitas.n.nõ ſolum perfecta uiſus priuatio ẽ ut ais
ſed ẽt boni pfecta priuatio dici poteſt quia totum illud bonũ aufert qđ nata ẽ au-
ferre.ſ.uiſum quod non facit ophtalmia licet ẽt illa bonum quod nata eſt adimere
perimat illius uero quod non eſt apta perimere nullatenus priuatio nũcupari poſſit
ſiue ſemiplenam ſiue plenã dicas priuatio.n.uel abſolute conſiderat̃.ſ.ut habitũ in
cõmuni reſpicit uel ut ad certũ & limitatũ entis genus reſtringit̃ puta ad ſanitatẽ
totius corporis ad oculum ad pulchritudinẽ & cætera id genus prio modo accepta
habitũ aliquẽ particularẽ non priuat quia priuatio omnimoda ut Dionyſius inquit
libro de diuinis noibus uiribus oio deficit̃ ſecũdo mõ ſumpta q̃ ſingularis a Diony
ſio appellat̃ diſtinguẽte eã contra uniuerſalẽ illũ quẽ reſpicit habitũ priuat, & hoc
modo huiuſmodi habitus cui.ſ.obeſſe nata eſt priuatio plena & non alterius ut ſe
miplena eſt.quis.n.dicere auderet cæcitatẽ eẽ ſemiplenam priuationẽ hominis uel
alterius boni qđ eẽt in hoie,priuatio igr̃ abſoluta habitum abſolute & ꝓpria & par
ticularis priuatio proprium & particularẽ habitũ reſpicit,& eius limites non exce-
dit.quapropter ægritudo plena priuatio ẽ nõ ſemiplena ſiue toti corpori eã aſcribas
ſiue pticulari mẽbro,febris.n.perfecta priuatio ẽ illius tẽperaturæ quam nata ẽ cor
rũpere ophtalmia ẽt & ſi non totius boni qđ in oculo ẽ tamẽ alicuius boni pfectã
& propria priuatio ẽ,qa totum illud bonum qđ nata ẽ perimere pimit quando pfe
ctam oculi ſanitatẽ uiſum uero non auferat & quatenꝰ ophtalmia nihil aliud faciat
Turpitudo ẽt quia totũ illud bonum quod põt auferre.ſ.pfectam partium compo
ſiturã quæ pulchritudo uocatur adimit perfecta priuatio eſt & ſic in reliquis cõ
ſidera hoc etiam ex ſuperhabundanti dixerimus cæcitas qua cæcitas malum,ẽ qua
malum nihil eſt qua nihil non ſemiplena priuatio quia ſi ſemiplena aliquid poſitiui
relinqueret quod non facit malum.Præterea nulla priuatio in ſe omne bonum pri
uat actu ergo omnes priuationes eſſent ſemiplene priuationes quod eſt contra te,
quia aliquas plenas aliquas ſemiplenas eſſe contendis connexio optima & neceſſa
ria & quod aſſumpſimus hoc probamus argumento cum nullum bonum unquam
inueniretur ſi totalis quædam & uniuerſalis priuatio in rerum natura comperiretur
ut paulo ante ex Dionyſii uerbis innuimus,malum enim priuat particurale bonũ
cum malum in bono ſit & uniuerſale malum uniuerſale bonum perimeret ſi tamẽ
inueniretur quod fieri non poteſt & ſic collige non ſemiplenas , ſed plenas ſemper
propriorum habituum priuationes reperiri.

Priuationem dupliciter conſiderari. Dionyſiꝰ

Decimæquartæ obiectioni q̃ plures quæſtiones continet ſigillatim reſpondeo, pri-
moq; non oẽ malum boni aliquid relinquere niſi in aliquo intelligas ſubiecto quod
malum ipm̃ non reſpiciat uel illud ſubiectum cuius habitus a malo ipſo pimitur ac-
cipias,nec illum oppoſitum habitui quod tamen ei imponis & pro hypoteſi aucu-
paris aſſeruiſſe,nam ille malum aliquod inueniri quod omne bonum ab eo natum
auferri tollat penitus habunde teſtatus eſt cum in epiſtolæ ſecundæ reſponſiõe te

Decimæ quartæ obiectionis ſolutio.

De hoc cõmouerit hunc in modum scribens hoc certe considerare debueras quod de imperfectis quibusdam malis ex ea quam adhuc retinent bonitatis admixtione conceditur ab ipsam immixta absolutamq; mali naturam non esse transferendum. & ut planius ueritatem percipias nõ pigebit explicare uim distinctionis malum bifariã cõsiderari potest absolute primo & sub propria ratione mali hoc est inquantũ nihil scdo in quantum cuiusdã boni priuatio est hoc est particular͂ malũ & hunc in modum malum acceptũ boni aliqd subiectum dũtaxat relinquit, qd nõ facit aliud malum qd' oio non ens est & nihil quale chymerã dicimus cũ subiectũ aliqđ aut habitũ non respiciat. & hac de causa oio malũ ab ipõ & absoluta impraq; mali natura uocitat͂, hoc inq̃ malum quod ut Dionysii i libro de diuinis noibus uerbis utar quia subiecto caret nullo modo nusq̃ & nihil existens est. Chymera uero & si potentia dici bona possit ob potentiam pducendi ipsã quæ in deo est, tñ nec ens, nec bonum denoiari potest. Si.n. hæc connexio scilicet aliquid potentia bonum est igitur bonum est uiriũ potes eẽt in auctorem illius ictus retorquens adduceret eum puta rem ut fateretur oia quæ a deo creati deberent non auté ui naturæ fieri & etiã quæ corrupta sunt aliquid eẽ & nõ eẽ aliquid. Nam si potentia creantis scd'm eum & essent & bona eẽnt, igĩ & necessario eẽnt aliquid, cũ aliqd & bõum cõuertant͂ parisq; sint ambitus oio. Quod uero aliquid esse non posset sic argumẽtabor ex nihilo aliquid fieri non potest anteq̃ creet͂ chymera secundum te nisi creet͂ esse non põt creatur igiͤ ex nihilo. igĩ priusq̃ crearet͂ ex nihilo non esset aliquid ob potentiam igĩ bonitatis quæ in creatore est res absolute bona denoiari non potest alioquin ut nr̃orum dialecticorum sermone utar fallatia secundum quid ad simpliciter committeretur Mitto ea consulto quæ afferantur contra opinionem illã de æternis ut ita loquar quidditatibus & potentia obiectiua & si illismet rationibus sententia tua infirmari forte posset, satisfit enim desiderio nostro si chymeram dici non posse bonam probauerimus adde q; & Auerroem in hac parte imitati dicere possum9 ens in potentia nõ esse ens qñ in commentariis in quartum methaphysices librum particione quinta decima dixerit id quod non ẽ actu nõ esse ens. Ad illud quod iungis. s. chymerã ob id ens eẽ quia licet illa potentia pducẽdi chymerã in deo sit nihilominus potẽtiam dei & chymeræ esse aliam & aliam rõne. Respõdeo prio negare me posse Dei potẽtiã & chymeræ pducendæ diuersas eẽ rõe. Secundo licet gratis tibi cõcederet͂ potentias. s. illas eẽ diuersas adhuc tua ratio qd pbaret: cum chymera ens nuncupari nequaq̃ possit ob potẽtiã se pducendi quæ in deo eẽt, cũ tñ absit potentiam illam nec chymerã nec aliquid intrinsecũ chimeræ enunciari posse, t etiam distent in infinitum. Addis præterea exclusa potentia dei & cogitatione nostra chymeram non esse malam cum malum priuatio sit quæ in subiecto participante bonitatẽ consistit cui responsum uelim eadem distinctione qua paulo ante cum chymera subiectum aliquod non respiciat sed absolute mala sit licet eam a nobis cõceptam. s. ipsam notionem chymeræ quam mente gerimus ut aliquid esse ita bonã chymeram uero ipsam nec aliquid esse nec bonam esse pronunciare possimus.

Præterea gestire uideris non improbatum quod attuleris soluq; simplicium id non dicere risum eẽ. Itẽ ais non dixisse te sentire Aristotelẽ omne oio ens uel per se uel per accidẽs eẽ, nec Thomæ aliquid propterea falsum adscripsisse. Verum & si tot ab illo quem defendimus hac de re dicta sint ut a me uerba fieri opus non uideatur

Malum bifariam accipi.

Dionysi9

Auerrois

Decimæ quitæ obiectionis solutio.

proposuerimq; semel ab eo quomodo discussa nō retractare hæc tñ ex supabūdāti pro patruo dixerim Simplicium.s.q a te sæpius i iudicium citatus ē cōtra te sæpius testimoniū tulisse q patruus nō semel in rñsionibus cōminiscit. Rursus scire uellē an defendendū susceperis non omne ens aut p accidens aut p se esse de mente Arist. Ille.n.qnto primæ philosophiæ libro secat illud ens in ens per se & p accidens demum in subām & accidēs secant,quæ priori partitionis membro cōtinebant cum illud p se in decem partiat gñra,quorum unum ē substantia reliqua accidentia uel lē ego a te nunc libentissime doceri quale nam eēt illud ens qd nec per se nec p accidens eēt;q si forte diceres diuisionē illam in ens per se & per accidēs assignationē esse complexi entis ut in primis obiectionibus prodidisti rñdere non dubitarem te id ostendere uere non posse,nec aut Aristotelis quapiā sententia nec ratione idonea tuam opionem fulcire cum eo loco Aristoteles ens per se iu decem partiatur gñra: quorum unum sit substantia & nouem accidentia quæ complexa entia fore nemo credit quando aduersum cōplexa distinguant eoq; loci Auerrois dicat ens p se diui di p dictiones significantes gñra prædicamentorum,dictio autem non ē cōplexum ens.Sexto quoq; metaphysicæ ide Auerois dicit primā entis diuisionem esse in p se & per accidens,prima autem esse non posset qñ eā diuisio cōplexi entis anteiret nec apud Thomam repit qnto metaphysicæ libro diuidi ens complexum ut asseruisti. Credi uero non pōt cum ens primo sit partitum ī ens p se & per accidēs.illudq; per se sit in decem genera subpartitum quæ incomplexa esse ostendimus,assignari eo lo ci diuisionem entis complexi qñ illud quod diuidit de diuidentibus membris prædicari necesse sit hæcq; ob id & si parum ad negocium pertineant dicta sint cū nec illud tuum dogma Aristotelicorum interpretum placitis ne rationi consentaneum primori fronte mihi uideatur.quod si forte contrarium probaueris, gratissimū erit a grauissimo philosopho qualem te profecto existimo didicisse non nihil.Cæterum dixit ille eatenus malum priuationem esse quatenus priuatio formaliter erat negatio cui aduersaris inquiens non constare aliam non esse affirmatiōis negationisq; oppositionem aliam priuationis & habitus,nec propterea si malum esset priuatio boni malū & nō bonū cōuerti necesse esse quibus responsum uelim aliam eē priuationis oppositionem aliā negatōis,nec illum oppositum protulisse,sed ꝓpterea etiānū seq & si malū bono priuatiue opponatur malū & nō bonū cōuerti necesse esse priuatio.n.ut magnus ait Albertus libro primo physicæ auscultationis in quantū priuatio de se uel p se nō est eo q de se habet nō esse,quinimo & ab Aristotele asseueratum ē in prima philosophia priuationes esse de genere nō entiū cū priuatio de se sit alterꝫ extremū cōtradictionis,& id o cū malū sit priuatio boni & conseq nō ens inquantū malū est malū ēt & non bonū conuertunt,malum.n.& nihil ut probatū est idē sunt nihil ēt & non ens idē non ens itē & non bonū idem qa ens & bonum idē,quapp rectissime dixit patruus negationem eatenus eē priuationē quaten9 priuatio formaliter esset negatio nam etsi differant in hoc q una earum scilicet contradictio medium non habet ut ait philosophus in libro primo analiticorū posteriorū alia uno mō habeat cum fiat simul cū opposito circa idē subiectū tñ qtum ad ꝓpositum attinet essent idem cū priuatio de se negatio sit & non ens nihilq; ponat quē admodum probat Thomas pluribus inlocis potissimum in tractatu de quattuor oppositis si uero non ens mala si mala non bona ex quibus corrogare potes

Decimæ sextæ obiectionis solutio.

Albertus Magnus

Thomas

malū & nō bonum olo cōuerti, & ne credas Illustres hoies defuisse qui hoc asserue
Aristoteles. rint, Audi Aristotelē dicētē bonū dici æqualiter enti, Adde igitur p locum a cōtradi
ctoriis malū non enti. Audi celebratissimū theologū Anselmū cāuarioꝝ archiepi
Anselm9 scopum libro de casu diaboli proferentē hæc uerba malū non est aliud q̄ nō bonū
ex quibus colligitur constātissime malum & non bonum se mutuo consequi.
Solutio obiectionū quæ decimoseptimo loco cōtinebantur. Nullæ decimoseptimo in loco inter te & ipsum controuersiæ fuissent si diligentius libellum ipm de ente & uno animaduertisses & quæcūq; in eo perscripta sunt cū de gradibus illis deq; ipsa caligine adquam contemplantibus perueniri datur mē tio sit ad memoriā reuocasses uidisses in illis tribus primis gradib9 posse de deo ali quid enunciari in quarto minime ibiq; fenestram intelligentiæ librorum Dionysii apertam qua cōmodissime poteras de hoc cōmoueri, nam nec negat ille nec negare
posset hanc loquutionē eē uerā deus ē deus eo mō quo nos possumus deum& con-
Dionysi9 cipere & enunciare uidelicet in illis primis tribus gradibus constituti sed tantū ne
gat ullum prædicatum dei naturam uere posse explicare in illo dūtaxat quarto gra
Philosophi theologi. du caliginis quod omnes etiam ut mittā theologos philosophi recte sentiētes astru erent cum uero hoc nomen deus qd' prædicati officium gerit in hac ꝓpositōe de9 est deus non modo diuinam essentiam & naturam non explicet & declaret sed & ab ipsa in infinitum superetur illud de deo affirmari posse negauit quartum illum gra
Quo ordie in hac obiectiōe dissoluenda procedēdū sit. dum caliginis attendens. Age ergo uerba ipsa examinemus quæ hominis mentem testabuntur postea nonnulla adducemus ut planius uideatur an deus & quomodo possit a nobis enunciari deinde ostendemus tuas argumentationes contra eius uer ba etiam ut iacent apprehēsa nihil concludere. Dixerat ille dici diuerse posse deus est deum item ex sententia Dionysii omni appellatione esse maiorem etiam appel- latione hac dei quēdmodum in libro de mystica theologia habebat dixerat alio in
loco cum p hanc dictionē deus id tm̄ cōcipis quod significatur p nom̄ dictionē hāc
non hre prædicati rationē sed subiecti quando id eēt de quo quæritur quidnam de
eo enunciari posset aut deberet non autē illud quod de alio enunciaretur, quare id
neq; Simonidi fuisse ignotum aut consulēti eum Tyranno cum itē quæreres si de9
dici deus non posset an eēt aliud a deo quærere a te quid conciperes per hāc dictio
nem deus quam de deo enunciares si nihil conciperes nihil errares, quia nihil dice-
res. Si aliquid conciperes dicer deum aliud eē ab eo quod tu conciperes & cōceptū
per hanc dictionē deus explicares, quoniam supra omne illud eēt quod a nobis cō-
cipi posset hæc ille. Credebam ego patere tibi ex uerbis iis uerissimam dubitationū
tuarum sup hac resolutionē, Tu uero contendis a Dionysio non negari deum esse
deum. lege oro Dionysium capite ultimo libri de mystica theologia & epistolā pri
Dionysi9 mam ad Caium & tibi palam fiet omni appellatione deum esse maiorē, lege item
eundē secundo capite cælestis hyerarchiæ& intelliges diuinū hominē nos edocere
diuinæ ueritatis similitudinē subiectam omnē uitamq; transcendere nullam hanc
exprimere lucē omnemq; sermonē omnem mentē atq; rationem absq; ulla compa-
ratione illius similitudine inferiorē ex quibus mentē patrui putarim te posse perpē
dere ut. s. eo modo dici uere nō possit deus est deus ut per hoc nomen deus uicem p̄
dicati gerens illud quod per substantiuum conamur concipere declaretur nōq aliquo modo posset dici deus est deus queādmodum dicitur deus ē bonus deus est sa
piens. & aliæ conceduntur prædicationes quibus sacri codices pleni sunt in quib9

quoquomō de deo aliqd enunciaẽ. Sed illius natura non explicaẽ cum ab illis con ceptibus distet in īfinitum, q̄ ēadmodum satis aperte quinto capite libri de ente & uno patruus ille meus edocuit qui super iis Dionysii uerbis quæ a Thoma adducū tur ueluti arbitrabaris loquutus non est sed sup iis quæ paulo ante sunt allata. Por ro Damascenus in primo libro sñiarum suæ theologiæ scribit eē quædam affirma tiue de deo dicta uirtutē supexcellētis negationis hñtia uerbi cā si tenebras in deo dicamus nō tenebras intelligimus sed lucē nō eē. uerum sup lucē lucēq; eē dicimus cū tenebræ absint q̄ sñiam doctissimus & deuotissim9 parisiop̄ cācellari9 ptractās Io. gersō inqt sic. Igr̄ qcqd de deo affirmatiue dicimus īcludit negationē aliquā & paulopost cancellarius parisien. ppea dicit Dionysium deum negaẽ eē ens sed sup ens eē affirmaẽ Deum eē sapiētē ait Egidius primo sñiarum libro sed non eo mō sapiētē quo nos ītelligim9 uñ dicit hanc eē cām cur Auerois. xii. metaphysicæ has q̄ deo attribuimus prædicatiões p Egidius positionibus mathematicis similes eē pnunciet quoꝝ more ea quæ intelligim9 sūt in rebus sed non eo modo quo intelligimus cū lineam quæ ē in materia non ea rōe q̄ ē in materia ītelligamus. Sed qd te multis moror cū uel paucis ueritatis huiusce quā asserimus te certiorē reddeẽ possum ut. s. cognoscas quicqd de deo prædicam9 longe aliud q̄ concipimus & enunciamus significaẽ. Ait ipsemet Iesus christus dei uirtus & dei sapiētia & ueritas teste Ioannis euangelio deus spiritus ē. Ait Dionysius libro de mystica theologia de deo uerba faciēs īeffabilē deitatem contemplans Christus multaq; illi prædicata quæ nos attribuim9 remouēs neq; spūs ē quantum scit ipe Dionysi. possumus. Vide igitur nolle Dionysium spiritum eo mō quo nos spiritum scit pos sumus de deo enuntiari p quæ ultima uerba legētes edoceẽ uerum for deum spūm eē ut christi euangelio cōsentiret & tamē nō eo mō spiritum esse quo nos spiritum intelligimus ne dei naturam a nobis p aliqd nomē exprimi uere posse crederemus.

Quanta uero sit Dionysii auctoritas quantum ipsius sacratissima dogmata ab om nibus theologis q parisiorum gymnasia coluerunt sint relata laudibus & celebrata licet putauerim te nō latuisse cū tū patruus in respōsiōibus obiectiōum tuarum i nuerit te inter disputandum Dionysii dicta nō magnopere libenter admisisse scias uelim fidissimū illū Pauli Apostoli in christi fide discipulū extitisse cuius ope deus eū uoluit relictis gentiliū erroribus ueritatē & agnoscere & seq & martyrii corōa p christi fide donari Gregorium de eius doctrina Martinumq; pōtificem in sinodo romæ contra hæreticos celebrata magnadixisse Damascenum aliosq; cōplures sū mis eum laudibus extulisse ab hæreticis eius libros occultatos lōgo tpe fidelium mētes latuisse uerbumq; fuisse. Constantini philosophi qui omnes eius libros me moriæ cōmendauerat, q, si a pluribus patrib9 qui cum hæreticis & sacrosanctæ ca Constantinus philosophus tholicæ ecclesiæ hostibus magna bella pugnarūt Dionysius habitus fuisset quam tocius eos & facilime (quod & tarde & magnis exanclatis laboribus postea ab eis dem factum est) de hostibus fuisse triumphum consequutos.

Cum uere pbare intēdis deū dici posse deū ob nois rōem quæ de noie prædicatur dico te frustra (mi Antoni) laborare nam non enuncias aliquid de deo sed de hoc nomine deus quod ut clarius intelligatur latius explicabo, nam quæram ego a te quid per aquam pro ratione nominis designasti concipias si nihil concipis nihil er ras (ut uerbis utar patrui) Si aliquid concipis quæro iterum si concipis tanquam id de quo aliquid possit enunciari. Si hoc modo summis etiam non erras quia

iterum illud.a.uicē subiecti non prædicati obtinebit si cōciperes illud quod de eo enunciatur longe aberrares tū in isinitum ipse deus maius sit oī eo q̄ potes cōcipe re quē etiānum Platonicus Apuleius in libro de platonis dogmate indictum appel lat & inofabilē ipsiusq; Platōis hac de re uerba sunt ab ipso apuleio latina facta De um quidē inuenisse haud facile ē intellexisse impossibile oēs itaq; de dīo affirmatio nes improprias eē dicamus qn̄ quodcūq; nō solū dicere sed & cōcipere uellemus il le in infinitum excedat qnetiam nō mō in hoc ignorationis & miseriæ terreno carce re retenti sed nec in ipsa dei fruitione qua perfecte beamur in cælis cōstituti cōpre hendere deum sed apprehendet tm̄ ut nr̄orū theologo℞ uerbis utar facultas nobis cōdonabitur. Præterea pugnare inuicē has ꝓpōnes credis.s.deus est supra id quod concipi pōt & aliqd de deo affirmari nō pōt,& ais sit nominis diffinitio supra id qđ concipi & argumentum militabit. Sed soluit cum enim dicitur affirmatões de deo adduci ꝓprias non posse intelligi datur prædicatum nō reperiri quod dei naturam itegre repræsentet hæc uero oratio.s.supra id quod cōcipi pōt nihil aliud significat q̄ deum cōcipi non posse & quid sit deus non posse sciri. Dicūt igitur hæc uerba nō solum quid sit deus,sed non posse sciri quid sit. Vim igr̄ negandi potiusq̄ affirman di obtinent. Sed licet ibidē ut affirment ob id tamen argumentum tuum nō milita bit alioquin de aliqua re nobis ignota quam quis scire cuperet ac de eius essentia nos peunctaret respondere sciscitanti possumus est id quod nescimus qđ non noui mus quod adhuc mente non concepimus nec concipere quimus nō uideret satisfa ctū petitōi illius:ut posset hoc dogmate percepto de re illa affirmatiue aliquid enū tiare sed negatiue nisi forte quis iueneret q̄ posset aliis intimare quid esset illa res quæ ut penitus hoib⁹ ignota supraq; captū cogitationū oīum foret ita nec a se ipo aut cognosci aut concipi posset & Simonides igr̄ & cōsuluēs eū Tyrānus nouerāt dei nomē maxium qd repræsentare & tm̄ unus eorum qd esset deus scire cupiebat alter se scire negauit. Præterea uteris tali cōnexione Deus est supra omne id qđ con cipi potest ergo deus concipi non potest,alioqn ipm supra seipsū foret nō igr̄ amari pōt nec coli rn̄deo deum a se ipso tm̄ sicuti est concipi integre posse & a nullo alio intellectu.nec ꝓpterea sequi non posse aut amari aut coli,concipimus.n.tantā esse deitatē oīpotentia præditā in isinitū creaturas oīpharia uirtute superātem ut eā ni si ex effectibus non possimus cōcipere.& hac admiratione excitati concalefactiq; i eius amorem exardescimus concipim⁹ effectus,& cum eē summū bonū & admi ramur & colim⁹ & amamus,nam cognitis his pfecte quæ fecit deus ut Themisti uerbis utar in admirationē cōmendationēq; sui oīu; aīos atq; ora conuertit, legim⁹ item nos ea quæ reuelata deitus sunt & gr̄a eius præditi fide concipimus id quod concipi ad plenum natura non possumus sup oīa dūtaxat illum nos amare oportet ut tādē fracto hui⁹ carnis enigmate possimus eum sicuti ē summo cum utriusq; ho minis gaudio quæ nostra ē fœlicitas contēplari. Rursus ad hoc ut aliqd diligamus non opus ē a nobis illud perfecte aut uideri aut cognosci aut concipi,sed satis est si eum eē uel eē tale licet confuse & subobscure sciamus & hoc uel ex fide uel ex effe ctibus itaq; uel modica cognitione præuia qualiscunq; ea sit nobis est satis ad talē rem amādā possumus.n.quamlibet rem diligere nisi penitus eius cognitione carea mu⁹ ex his.n.quæ nouit aīus discit ignota amare ut ait Gregori⁹. Thomas quoq; in prima secundae probat aliquid posse perfecte amare,& si perfecte non cogno-

Simonides.

Themistius.

ficatur & exemplum de deo inter alia proponit.
Postremo ais tantã esse auri potentiã putasse patruũ ut uellemus nollemus uel re uel aĩo ex necessitate deũ secũ traheret. Sed nõ tãtã eẽ auri potẽtiã mi Antoni sed impotentiã opinatũ nõ mõ sed certiorẽ factũ cũ crediderim ut nec ipsum aut esse aut itelligi posset aurũ semoto deo, Et q̃q̃ te ad Ioãnẽ de bachone relegare possem cuius in dissolutiõe qntæ obiectiõis mentionẽ habuimus tã & si qñ tu patrui argumenta recensens qbus astruerat deũ nõ eẽ & aurũ eẽ pugnare inuicẽ nihil rñdere uelle dixisti ne calligare uidereris in re luce clariori mõstrare cõsiliũ est (etiam fortasse te iudice) fuisse opæ preciũ ut ea dissoluẽda susceides si ualuisses, sin minime applicare saltẽ manus opi uel fateri igenue eius assertiões ueras fuisse. Argumenta patrui hæc sunt quæ mox declarabo fieri nõ põt ut aliqd sit si nõ sit ipsum eẽ, deus aũt est ipsum eẽ fieri. igit̃ nõ põt ut aurũ sit si deus nõ sit præterea si deus nõ ẽ igit̃ infinitũ est, si infinitũ est nihil est qm̃ si infinitũ est finitũ non est, qm̃ infinitum seipsum pimit, queadmodũ & alia quæ cõtradictionẽ claudunt. si nihil est aurum nõ est. fieri nõ põt ut aliqd sit si nõ sit ipsum esse deus aũt &c. Cũ ipsum esse qd' deus est (ut nemo diffitet̃) non sit cui9 participatu non mõ oĩa sunt quæ sunt. Sed & ab eo dependent & momẽtis oĩbus conseruant̃ non modo ut oẽs theologi præsertim Thomas copiosissime docẽt. sed etiã ut a Platone in timæo asseueratũ est impossibile est aurũ esse q ipsius esse grã ipsiusq participatione existit, pręterea si deus nõ est igitur infinitũ est. entia oĩa præter deũ finita sunt certisq terminis cõtẽta, hãcq quam habent limitatam naturam dei opere & gratia habere possidereq haud dubium ẽ, quaobrẽ Platonẽ aiũt eius sectatores deũ in philebo terminũ uocasse quia formis quasi mensuris passim distributis oĩa terminaret, Sed & ait sapientiæ liber oĩa in pondere numero & mẽsura ab eo constituta. Si igitur deus non sit cuius causa oĩa entia sunt finita, nihil erit finitũ igitur infinitũ. Si infinitũ est nihil est qm̃ si infinitum est finitum non est quoniã infinitũ seipsum perimit queadmodum & alia quæ cõtradictionẽ claudũt. cũ probatũ sit nnũ aliqd' esse a quo cuncta esse accipiũnt & esse finitũ eo semoto nihil est nihilq finitũ. si enim infinitum est hoc est nõ terminatũ finitũq ab illo prĩo cuius opẽ & sunt & finiunt̃ cuncta terminanturq. Sequit̃ infinitũ non eẽ, Icirco infinitũ seipsum pimit. cũ nihil aliud sit dictu infinitum esse eo scilicet mõ quo acceptũ est q̃ nihil esse nã si nec finitũ sit nec deus, extra cotrouersiã est nihil omnino esse. Hæc sunt Antoni quæ pro patrui aperienda sñia protuli quæ forte & alia continet dogmata, non. n. oium est asseq quæ ille conceperat. sed q & alios etiã sub uerboꝝ cortice latuisse sensus existimem illius me hæc uerba mouent qbus responsionẽ terminauit. hæc. s. satis credo esse tibi homini q̃tũuis ingenioso sed in accessa deferamus & teneamus quæ iterpretis officio fungendo scripsimus quæ cũ satisfaciant meã quoq claudent rñsionẽ adductis prius q busdã quæ & patrui sñiam roborant & meã in eius uerba quã ante protulimus interpretationẽ cõfirmant pariter atq elucidant. Nam deficiente primo necesse ẽ oĩa illa quæ ab eo pdeunt interire, ut ex Aristotelis octauo physicæ auscultationis libro colligitur. Deus aũt teste eodẽ philosopho est primũ uerum a quo sunt oĩa alia uera ergo sublato deo oĩa uera perire necessariũ est, sed si uera tendunt in nihilum enti i' pariter ab interitu non uindicantur cum æquali ambitu commeent.
Icẽ a immoto illo q reb9 & eẽ cõicat & uiuere qs picturas easmet res oĩno nõ uideat.

Vltime obiectionis solutio.

Io. de bachone.

Thomas theologi

Plato.

Plato.

Liber sapientiæ

Rões ad ppositũ oñdendũ Aristote.

deũ ãt id reb9 ip ſis condonare ſnīa ẽ Ariſtotelis.i.libro de cælo q addit ẽt qbuſdã
Ariſtote. clarius qbuſdã obſcuri9 eẽ illud coicari. Præterea qcqd regit ab arte primæ cauſæ pereunte illa ꝓcũbit. Totã uero hãc machinã a prima gubernari regiq; eã teſtatur
Auerois Auerois in.ii.primæ phiæ libro ſub q̃ & au ꝑ cõtineri cõprehẽdiq; nemo põt ambigere. Plura alia poſſem in mediũ afferre ex ſacris codicib9 ut multa de ipſo euangelio multa ex apoſtoli Pauli ſacratiſſimis dogmatis plurima ex aliis ut ex Gregorio
Grego. q cuncta dixit in nihilũ decidere niſi ab oipotẽt ꝯdeo cõſeruarent. Ab Auguſtino ſu
Auguſti. per Geneſim & ex.S.Tho.& a Io.ſcoto in tractatu de prio principio quæ tñ cõſul
Thomas to prætereo qñ ꝓbaſſe id naturalib9 rõnib9 quas expoſcere oino uidebans philo
Io. ſcotus ſophorumq; gentiliũ documẽtis ſat ſit, qd tu ꝓbari poſſe ab eo nequaq̃ credidiſti. His igit oib9 quæ præfati ſumus putauerim bonis ingeniis extra cõtrouerſiã futurum oẽs patrui opiones ſatis fuiſſe defenſas ẽt fortaſſe te iudice. hæc tñ ſcripſimus nõ ut tecũ cõfligeremus. ſcripſimus etiã inuite qd & Ioãnes mainardus noſter &
Ioã.mainardus Chriſtophorus ſaxolus Mirãdulanus ciuis nr̃ & medic9 atq; tuus olim auditor te ſtari poſſent ſcripſim9 quoq; citra odiũ cuius tibi argumẽtũ maximũ eſſe põt cũ ſi
Chriſtophorus ſaxolus. qd honori tuo uel aliq̃ ex pte detrahens thartis traditũ iudicaueris tuo illud arbitratu priuſq̃ ad alioꝝ manus rñſio pueniat diſpũcturus dempturuſq; ſim, & quidẽ plubẽter cũ te ut hoiem diligant ut phũm obſeruẽ ut chriſtianũ colã qd ſi mei erga te animi pículũ facere collibuerit uerbis facta præpõderaſſe pcipies.

FINIS.

Illuſtri principi ac dño ſuo ſingulari comiti Io.frãciſco Anto.fauentinus S pl. Legi miſſas ad me in patrui tui ſcripta defenſiões, in quibus magnã reꝝ doctrinã & admirabilẽ ingenii ſolertiã plane deprehendi, ſumq; ĩuẽtionib9 tuis mirifice oblectat9 nõ ſolũ ꝓpterea q uideo bonas artes tutores optios ac prõnos aliqñ hituras, qb9 a tenebris a barbarie uindicent, ucꝝ ẽt eo magis q de te ſi philoſophari pgas neſcio qd magnũ ac grãde mihi facile polliceor, uidebit poſteritas me mihi mẽtitũ ſi uixeris, de9 mõ uitã longiorẽ præſtet qd ad me attinet eqdẽ nõ iprobabo, quæ in patrui defenſionẽ ſubtiliter qdẽ & acute ſcripſiſti, neq;.n,ſi patru9 uixiſſet diſputationẽ iã cœptã magis ultra ptraxiſſem queẽadmodũ in poſtrema oppoſitiõe mea ſum illi plane teſtatus, q per internũciũ rñdit ſe quoq; nihil ãplí9 ſcripturũ, cauſæ igi iudices ſunto q legerint, Q d ſi ea quæ ꝓbe meditatus es impreſſorib9 dãda cenſuiſti ſaluo ac itegro amici honore id fiat, queẽadmodũ ꝓmiſiſti. Sũt qdẽ nõnulla in libello uerba, quæ aliquid hñt aculei nec oio paꝝ, a qb9 facile potes tẽpare ſi uelis ſenſu reꝝ nihil imutato, Q d ſi feceris ut ſpero nõ erit ingratum, Cauſam meam uideor mihi ſatis abũdeq; tutatus & in dies facile tutari potuiſſe, Sed diſputationi modus iam eſto. Cæteru; Comes illuſtris putes uelim me tuum eſſe ac ſemper fore, quo uti poſſis arbitratu tuo bene uale ex Ferraria die.xvi, decembris. M.cccclxxxv.

Ioannes frãciſcus Picus Mirãdula Antonio fauẽtino philoſopho inſigni. S.P. Satiſ factũ eſt abunde tuis uotis. Satiſ factũ pollicitatiõibus erga te meis, quom uerba cũcta, quæ uel aliquid aculei geſtare uidebantur de dictatis nr̃is ademerim. Parcendũ eſt impetui animi, ſicubi

forte acrius actũ est q̃ oportuit, Condonandũ est aliqd iustæ defensioni, & eo magis cõdonãdũ quando cõmune fere uitium eoꝝ sit qui cõmentationibus suis uel accusant aliquem uel se ipsos aut amicos excusant illos ad quos scribũt insectari maledictis, calũniis petere, ꝓbris lacessere, atq; id genus cætera ꝑpetrare ab officio boni hominis aliena, a quibus nos (testem te cito & iudicẽ cõstituo) oĩno abstinuimus deceq; summum aut circiter uerba nõ nihil aculeata tuo nutu (saluis tamen sententiis) amouimus, neq; aliud cõsiliũ elucubrandæ cõmẽtaciunculæ credas uelim, q̃ ut sine tui offensa Picũ patruũ defenderemus, qnĩmo maluissem sæpius nihil inter uos disceptatũ fuisse, ut præclusus mihi scribendi hac de re fuisset aditus omnisq; occasio sublata. Non.n.põt uel q̃ difficillime põt litteraꝝ negocium agi in altercatione positũ omni inter scribẽdũ pręstito honore illis ad quos uerba fiunt alioquin debito, Adde q; uix sine quodã animi tumore, qui magnoꝑe uitandus est, id muneris obit. Q d' uero de causæ tuæ tutela dicis hoc ipsum de nr̃a dicimus. Sed hactenus de cõtrouersia, sunto (ut recte scripsisti) qui legerint iudices mõ hi docti sint, & neutræ parti affecti aut si amore cuiuspiã nostrũ teneant ardẽtius adminus oculis eoꝝ præstigiũ amor nõ faciat, Cæteꝝ multũ mihi tribuis uel paꝝ merenti, magnaq; de me tibi ꝓmittis si mõ pergã philosophari. Sed uereor mi Antoni ne ab hoc philosophiæ studio de quo mentionẽ facis oĩno tẽperẽ aut forte desistam, dicã tibi de hac re qd sentio afferri.n. nobis hoc negociũ nimis affectãtibus multum nocumẽti parũ emolumẽti. Non hoc ideo dico ut damnẽ ut uituperem ueritates plurimas aut saltẽ similitudines ueri, quaꝝ noticiã philosophãdo comparamus nobis, Sed cõem usum aut (ut significãtius dixerim) abusum culpo: quem nisi uitare magnoꝑe nixi fuerimus assidueq; & summa cũ diligentia cogitatus nr̃os examinauerimus, Christiani animi uenenũ cor irrepit ambitio, quæ postmodũ morriferam pariat supbiã. unde plerũq; fit ut huius sapientiæ in qua quotidie uersamur amatores sapiẽtiã illã quæ genita est sed æterna a quo oĩs hæc fluxa & temporaria deriuata est omnino posthabeãt tumidi & elati caduca gloria. Sed uideamus oro unde aĩo efferamur, unde nos ipsos estimamus nimis, Nã quãtula nr̃a cognitio cum minimã naturaliũ reꝝ scientiã teneamus, & illa ipsa quæ ignoramus quom multa tum maxima uel tacite clament in uanũ.s.& falso nos ipsos doctos aut ꝓfiteri aut existimare, Posset ꝑculdubio uel rudis homo & parũ peritus uel oĩno nescius litterarũ agricola ꝑcunctari plurima etiam sub aspectum sub oculos posita, de quibus phũs alioquin maximus reddere certã rationẽ nequiret. In percipiendis uero substantiis ipsis a materia sensili prorsus abiunctis quousq; cognitione procedimus, quas lipiẽtibus duntaxat & noctuinis mentis oculis cernimus? Sed qd de diuinis sumus dicturi ad quæ nõ tm̃ cognoscenda, sed etiã uestiganda anhelantes & anxii cecutientes & caligantes obtutus densissimis pene nubibus obtectos dirigimus, Porro hãc nostrã rerũ notitiã non ne aut a libris aut a præceptore percepimus? gloriari ergo quid opus est. didicisse nos aliena meditata hausisse quasi ab narrante historiã: Sed historiam naturæ, uerum p diuersa studia in amarulentis altercationibus positã uariasq; per opiniones agitatam atq; ob id incertã: Q uod ex ipso nomine opinionis ꝓditur apertissime: Si quid uero a nobis ipsis paulul um noticiæ nanciscimur, qd quęso aliud est q̃ incertũ quoddã subuolutũ mille inuolucris mille perplexũ fallaciis? hoc negocium ueluti his qui hæc studia uehementius q̃ oportunum est magni-

faciunt succensus,insectarer nisi hanc materiã speciatim longa quæstione tractauissem peculiariq; libello dedicassem.His ideo de causis me conuertere statui ad eos euoluendos libros quorum propositiones prosata sunt & dignitates quorum cõclusiones & inerrabili syllogismo colliguntur.& mentem defæcatã(si tñ id curauerimus)reddunt.Sed esto iam finis cõflictus litterarii & iam iam epistolæ.Sed uide q̃ dispar effectus fuerit & nostræ & alioꝝ controuersiæ,finita disceptatione uel uoce uel scriptis agitata,Sæpenumero inter eos animos qui discordes fuere exercentur odia simultates,machinantur frauduléta bella,detractiones honoris & famæ hinc inde scaturiunt.Tu uero & Picus noster eratis ante disputationem cõpatres hoc est spiritali astricti nodo,Nihilominus ob hoc pristina nõ est animorum cõcordia dissoluta.Ego autẽ ne tibi dum patruus uiueret,nec tu mihi nisi nomine notus eras,fecit hæc defensio ut inter nos ictum sit quoddam fœdus amicitię,quod ut stabile sit dum uicturi sumus curato,utq; recte pieq; uiuendo post hanc mortem quã expectamus perseueret æternum da operam qua ratione potes,id ipsum quoq; enitar factitare,Interim quo te amore prosequar experiri non pigeat Cumulatius forte sum præstiturus quod postulaueris q̃ in calce defensiõis spospondenim.Nihil.n. tam arduum quod tui(grauissimi profecto philosophi)propensius demerendi causa facturus non sim.Ex arce Miran.iiii.Ian.Mcccclxxxxvi.

Argumentum Ioan.Francisci Pici Mirandulæ &c. in orationem & epistolas Ioannis Pici patrui &c.

a Cipe lector & has Ioannis Pici Mirandulæ lucubrationes leuioris curæ opa,quas forte nec ipse uiuens inuulgasset,nec nos nisi celebratoꝝ hominum crebris adhortamentis excitat.Leges primũ orationem elegantissimã iuuenili quidem alacritate dictatã sed a doctioribus prędo ctrinæ & eloquentiæ fastigio sæpius admiratam,nec te moueat si plurima in eius calce conuisuntur quæ & in apologiæ sunt inserta procemio quando illud foras publicauerit hanc domi semper tenuerit,nec nisi amicis cõmunem fecerit,uidebis pleraq; antiquorum dogmata abstrusa prius in ænigmatis & fabularum inuolucris ingeniosissime referata,conatumq; illum & robore & delinimentis oratoriis ostendere q̃ priscorum sapientum poetica theologia nostræ theologiæ Mysteriis ancillaretur,atq; utriusq; nodis quibusdam enodatis ad litterarias palæstras homines inuitare,in his enim per id tempus frequentissimus fuit,quas postea quasi grauioꝝ studiorum præludia ludicrasq; pugnas derelinquens,ad ea quæ iam emisimus,quæq; sumus in posterum emissuri emolienda conuertit animum,leges & nonnullas epistolas(omnes enim collegisse laboriosissimum)alias familiares tum per ætatem teneram tum prouectiorem scriptitatas alias postquam totum pectus deo dicauit sanctissimis refertas monitis exaratas,illas & doctrinam & eloquentiam olere copiosissime deprehendes,has & utrunq; affatim sapere & christi amorem pręter hęc uberrime spirare percipies,

ORATIO IOANNIS PICI MIRAN. CONCORDIAE COMITIS.

LEgi Patres Colendissimi in Arabũ monumẽtis iterrogatum Abda Abdala
lam sarracenũ, qđ in hac q̃si Mũdana scæna, admirandum maxime a rraceng
spectaret: Nihil spectari hoie admirabilius rñdisse. Cui sulæ illud
Mercurii adstipulat, Magnũ o asclepi miraculũ est homo. Horũ Mercuri9
dictoꝝ rõnẽ cogitãti mihi nõ satis illa faciebant, quæ multa de hu
manæ naturæ præstãtia afferunt a multis, esse hominẽ creaturarũ Hoĩs di-
internuntiũ superius familiarẽ regẽ inferioꝝ sensuũ perspicacia rõnis indagine in- gnitas
telligentiæ lumine naturæ interpretẽ Stabilis æui & fluxi tpis interstitiũ, & (qđ Persæ
Persæ dicũt) mũdi copulã imo hymenæũ ab angelis Teste Dauide paulo deminu Dauid.
tum. Magna hæc qdẽ, sed nõ principalia. i. quæ sũmæ admirationis priuilegium si
bi iure uẽdicẽt. Cur. n. nõ ipsos angelos & beatissimos cæli choros magis admire-
mur: Tandẽ intellexisse mihi sum uisus cur fœlicissimũ: ꝑindeq; dignũ omni admi
ratiõe aĩal sit homo, Et quæ sit demũ illa cõditio quã in uniuersi serie sortitus, non
brutis mõ, sed astris, sed ultramũdanis mentibus inuidiosam. Res supra fidẽ & mi-
ra. Quidni, Nã & ꝑpterea magnũ miraculũ & admirandũ ꝑfecto aĩal iure homo
& dicit & existimat. Sed quænã ea sit audite pr̃es & benignis auribus pro uestra
humanitate hãc mihi operã condonate, Iam summus pater architectus deus, hanc
quam uidemus mundanã domum diuinitatis tẽplũ augustissimũ archanæ legibus
sapiẽtiæ fabrefecerat. Supcælestem regionẽ mentibus decorarat, æthereos globos
æternis animis uegetarat excrementarias ac feculentas inferioris mundi partes oĩ
gena aĩaliũ turba cõplerat. Sed ope cõsumato, desiderabat artifex esse aliquẽ qui tã
ti operis rõnẽ ꝑpenderet, pulchritudinẽ amaret, magnitudinem admiraret. Idcirco Moses
iam rebus oibus (ut Moses Timæusq; testant absolutis) de producendo hoie po- Timæus
stremo cogitauit. Veꝝ nec erat in archetypis unde nouã sobolem effingeret, nec in
in thesauris, qđ nouo filio hæreditariũ largiret, nec in subsellis totius orbis, ubi uni
uersi contemplator iste sederet. Iam plena oĩa, oĩa summis mediis infimisq; ordini-
bus fuerãt distributa. Sed non erat paternæ potestatis in extrema fœtura, quasi ef-
fœtã defecisse, nõ erat sapientiæ, Consilii inopia in re necessaria fluctuasse, Nõ erat
benefici amoris, ut qui in aliis esset diuinam liberalitatem laudaturus se illam da-
mnare cogeret. Statuit tandẽ optimus opifex ut cui dari nihil propriũ poterat cõe
esset qcqd priuatũ singulis fuerat. Igr̃ hominẽ accepit ĩdiscrete opus imaginis, atq;
in mũdi positũ meditullio, sic est alloquutus. Nec certam sedem, nec propriaʒ faciẽ:
nec munus ullum peculiare tibi dedimus o, Adã, ut quam sedem quam faciem, quę
munera tute optaueris, ea uro poto, pro tua s̃nias habeas & possideas. Definita cæ-
teris natura intra præscriptas a nobis leges cohercet. Tu nullis angustiis cohercit9 Volũtas
pro tuo arbitrio, in cuius manu te posui tibi illam præfinies. Medium te mundi po libera in
sui, ut circũspiceres inde cõmodius qcqd est in mundo, Nec te cælestem, neq; terre- homine.
num, neq; mortalem, neq; ĩmortalem fecimus, tu tui ipsius quasi arbitrarius hono-
rariusq; plastes & fictor, in quã malueris tute formã effingas. Poteris in inferiora
quæ sunt bruta degenerare, Poteris insuperiora quæ sunt diuina ex tui animi sen-
tentia regenerari. O summam dei patris liberalitatem, summam & admiran-
dam hominis fœlicitatem. Cui datum id habere quod optat, id esse quod ue-

lit.bruta simul atq; nascunt̃ id secũ afferũt(ut ait Lucilius) ebulga matris: quod
Lucilius possessura sunt. Supremi spũs aut ab initio,aut paulo mox id fuerũt,qđ sunt futu-
ri in ppetuas æternitates.Nascẽti hoi oĩfaria semina,& omnigenæ uitæ germina in
didit pater.Q uæ qsq; excoluerit illa adolescẽt,& fructus suos ferent in illo.Si uege
Nota. talia planta fiet.Si sensualia obrutescet. Si rõnalia cæleste euadet aial.Si intellec-
tualia angelus erit,& dei filius.& si nulla creaturaꝝ sorte contentus in unitatis cen
trum suæ se recepit,unus cũ deo spũs factus,in solitaria pr̃is caligine qui est super
oĩa constitutus,oib9 antestabit.Q uis hũc nostrũ chamælconta nõ admiret̃?aut oĩ
Asclepi9 no qs aliud quicq̃ admiret̃ magis?Q uẽ nõ imerito Asclepius Atheniensis, uersipel
Atheniẽ. lis huius & se ipsam trãsformatis naturæ argumẽto p ꝓtheũ in mysteriis significa
Hebræi. ri dixit,hinc ille apud hebræos & pythagoreos metamorphoses celebratæ. nã &
Pythago hebræoꝝ theologia secretior nunc Enoch sanctũ in angelũ diuinitatis,quẽ uocant
rici nũc in alia alios numina reformãt.& Pythagorici scelestos hoĩes
Empedo in bruta deformãt,& si Empedocli credit̃ et in plantas. Q uas imitatus Maumeth
cles. illud frequẽs hẽbat in ore,q a diuina lege recesserit brutũ euadere.& merito qde;.
Maume- Neq;.n plantã cortex,Sed stupida & nihil sentiẽs natura,neq; iumẽta corium, sed
th. bruta aia & sensualis,nec cælũ orbiculatũ corpus,sed recta ratio,nec sequestratio
Nota. corpis sed spiritalis itelligentia angelũ facit.Si quẽ.n.uideris deditum uentri humi
serpẽtẽ hoĩem frutex est non homo quẽ uides.si quẽ in fantasiæ q̃si calypsus uanis
præstigiis cæcucientẽ & sub scalpẽti delinitũ illecebra sensib9 mãcipatũ,brutũ; est
nõ homo quẽ uides. Si recta phũm rõne oĩa discernẽtẽ,hũc uenereris: cæleste est
aial nõ terrenũ.Si purũ cõtẽplatorẽ corpis nesciũ,in penetralia mentis relegatum.
hic nõ terrenũ nõ cæleste aial,hic augustius est numẽ humana carne circũuestitũ.
Mosaicæ Ecqs hoiem nõ admiret̃?q nõ imerito i sacris lr̃is Mosaicis & christianis: nunc oĩs
& christi carnis:nũc oĩs creaturæ appellatiõe designat̃:qñ se ipsũ ipse in oĩs carnis faciem:in
anæ lr̃æ. oĩs creaturæ igeniũ effingit:fabricat,& trãsformat.Iccirco scribit Euantes psa ubi
Euantes. chaldaicã theologiã enarrat:nõ esse hoi suã ullã & natiuã imaginẽ,extrarias mul-
Persa. tãs & aduẽtitias,hinc illud chaldæoꝝ
Chaldæi. idest homo uariæ ac multiformis & dissolutoriæ naturæ
Nota aial.Sed quorsum hæc?ut itelligamus postq̃ hac nati sumus cõditione,ut id simus
qđ esse uolumus,Curare hoc potissimũ debere,nos ut illud qdẽ in nos non dicat̃,
cũ in honore essemus nõ cognouisse similes factos brutis & iumẽtis insipientibus.
Asaph ꝓ Sed illud potius Asaph ꝓphetæ,dii estis & filii excelsi oẽs,ne abutẽtes indulgentis
pheta sima pr̃is liberalitate qdã dedit ille liberã optionẽ,e salutari noxiã faciamus nobis.
Inuadat aium sacra quædam ambitio,ut mediocribus nõ contenti anhelemus ad sũ
ma,adq; illa(qñ possumus si uolumus)consequẽda totis uiribus enitamur. Dedi
gnemur terrestria,Cælestia cõtẽnamus,& qcqd mundi est deniq; posthñtes, ultra
mundanã curiã eminẽtissimæ diuinitati ꝓximã aduolem9.Ibi ut sacra tradũt my-
Seraphi steria,Seraphin Cherubin & Throni primas possidẽt,hoꝝ nos iã cedere nescii & se
Cherubi cũdaꝝ impatiẽtes & dignitatẽ & gloriã æmulemur.Erimus illis cũ uoluerimus ni-
Throni hilo inferiores.Sed qua rõne,aut qd tandẽ agẽtes?uideamus qd illi agant,quã ui-
Seraph uant uitã.Eã si & nos uixerimus(possumus.n.)illoꝝ sortẽ iã æquauerim9. Ardet
Cherub Saraph charitatis igne,Fulget Cherub itelligẽtiæ splẽdore, Stat Thronus iudicii
Thronus firmitate.Igit̃ si actuosæ addicti uitæ inferioꝝ curam recto examine susceperimus

thronorum stata soliditate firmabimur, Si ab actiõibus feriati in opificio opificẽ ĩ opi Thronus
fice opificium meditantes ĩ cõtẽplãdi ocio negociabimur, luce cherubica undiq̃
coruscabimus. Si charitate ipsum opificem solũ ardebimus illius igne q̃ edax est in
seraficã effigiẽ repẽte flãmabimur. sup throno. i. iusto iudice sedet de9 iudex secu
lorum. Sup cherub. i. contẽplatore uolat, atq̃ eũ q̃si incubando fouet. Spirit9. n. do
mini fert' sup aquas, has inq̃ quæ sup cælos sunt, quæ apud Iob dñm laudant ante Iob
lucanis hymnis. Q ui saraph. i. amator ẽ ĩ deo ẽ & de9 ĩ eo immo & de9 & ip̃e unũ
sunt. Magna thronorum p̃tãs quam iudicãdo. summa seraphinorum sublimitas
q̃ amando assequmur. Sed quonam pacto uel iudicare q̃sq̃ uel amare potest incogni
ta: amauit Moses deum que uidit, & administrauit iudex in populo, quæ uidit pri9 Moses
contẽplator ĩ monte. Ergo medius cherub sua luce & a saraphico igni nos præpa
rat, & ad thronorum iudiciũ pariter illuminat, hic est nodus priarum mẽtiũ, ordo palla
dicus, philosophiæ cõtẽplatiuæ præses, hic nobis & æmulandus primo & ambiẽd9
atq̃ adeo cõprehẽdẽdus ẽ, unũ & ad amoris rapiamur fastigia, & ad munera actionũ
bene instructi paratiq̃ descẽdamus. At uero opæprecium si ad exẽplar uitæ cheru
bicæ uita nostra formãda ẽ, quæ illa & qualis sit, quæ actiones, quæ illorum opera
præoculis & in numerato hẽe. Q uod cum nobis p̃ nos q̃ caro sumus, & quæ humi
sunt sapimus cõseq non liceat, adeamus antiquos patres, q̃ de his rebus utpote sibi
domesticis & cognatis, locupletissimã nobis & certã fidẽ facere possunt. Consula
mus Paulum apostolũ uas electiõis, q̃d ip̃e cũ ad tertiũ sublimatus ẽ cælũ agẽtes Paulus
cherubinorum exercitus uiderit. Respondebit utiq̃ Dionysio iterprete, purgari illos apostolus
tum illuminari, postremo p̃fici, Ergo & nos cherubicã ĩ terris uitã æmulãtes p̃ mo Dionysi9
ralẽ sciam affectuum ĩpetus coherceentes, p̃ dialecticam tõis caliginẽ discutiẽtes q̃si
ignorãtiæ & uitiorũ eluẽtes sordes aiam purgemus, ne aut affectus temere debac
chentur, aut rõ ĩprudens quãdoq̃ deliret. Tum bñ cõpositam ac expiatã aĩam natu
ralis philosophiæ lumine p̃fundamus ut postremo diuinarum rerum eã cognitiõe p̃fi
ciamus, & ne nobis nostri sufficiant consuluamus Iacob patriarchã, cuius imago ĩ Iacob
sede gloriæ sculpta corruscat. Admonebit nos pater sapiẽtissimus in inferno dormiẽs
mundo ĩsupno uigilans. Sed admonebit p̃ figuram (ita eis oĩa cõtigebãt) eẽ scalas
ab imo solo ad cæli summa p̃tẽsas multorũ graduũ serie distinctas, fastigio dñm
insidere. Contẽplatores angelos p̃ eas uicibus alternãtes ascẽdere & descẽdere. Q d
si hoc idẽ nobis angelicã affectantibus uitã factitandum ẽ, quæso q̃s dñi scalas uel
sordidato pede uel male mundis manibus attinget: In puro ut habent mysteria
purum attigere nephas. Sed q̃ hi pedes? quæ manus? profecto pes aiæ illa ẽ portio Pes aiæ
despicatissima qua ip̃sa materiæ tanq̃ terræ solo innititur altrix inq̃ p̃tãs & cibaria
fomes libidinis & uoluptariæ mollitudinis magistra. Manus aniæ cur irascentiam Manus
nõ dixerimus, quæ appetẽtiæ p̃pugnatrix p̃ ea decertat & sub puluere ac sole pe animæ.
datrix rapit. Q uæ illa sub umbra dormitans helluetur has manus, hos pedes. i. to
tã sensualẽ partẽ in qua sedet corporis illecebra, quæ aiam obtorto (ut aiunt) deti
net collo. ne a scalis tanq̃ p̃phani pollutiq̃ reiiciamur morali philosophia quasi ui
uo flumine abluamus. At nec satis hoc erit si p̃ Iacob scalã discursantibus angelis.
comites eẽ uolumus nisi & a gradu in gradũ rite p̃moueri & a scalarum tramite de
orbitare nusq̃ & reciprocos obire excursus bene apti prius instructiq̃ fuerimus.
Q d cũ p̃ artem sermocinalẽ siue rõnariam erimus consequuti iã cherubico spiritu

aſati ꝑ ſcalaꝝ.i.naturæ gradus philoſophantes a centro ad cẽtrum oĩa ꝑuadẽtes nũc
uuũ quaſi oſyrim in multitudinẽ ui titanica diſcerpentes deſcendemus, nũc multi
tudinẽ q̃ſi oſyridis mẽbra in unum ui phœbea colligentes aſcẽdemus, donec ĩ ſinu
pr̃is q ſup ſcalas ẽ tandem q̃eſcentes theologica fœlicitatæ conſumabimur. Percõ
Iob temur & iuſtũ Iob q fœdus iniit cũ deo uitæ prius q̃ ipſe ederet̃ in uitã q̃d ſũmus
deus in decẽ illis centenis millibus q aſſiſtunt ei potiſſimũ deſideret,pacẽ utiq; re-
ſpõdebit. Iuxta id qd' apud eũ legitur,q facit pacem in excelſis,& q̃m ſupremi or
dinis monita medius ordo inferioribus interpretat̃.Interpretet̃ nobis Iob theologi
Empedocles. uerba Empedocles ph̃us,Hic duplicẽ naturam ĩ nr̃is aĩs ſitam,quarum altera ſur-
ſum tollimur ad cæleſtia,altera deorſum trudimur ad inferna,ꝑ litẽ & amicitiam
ſiue bellũ & pacẽ ut ſua teſtãt̃ carmĩa,nobis ſignificat,ĩ qb9 ſe lite & diſcordia ac
Multiplex ĩ nobis diſcordia tũ furẽti ſimilẽ ꝑfugũ adiis,ĩ altũ iactari cõq̃uerit̃.Multiplex ꝑfecto patres ĩ no-
bis diſcordia,grauia & iteſtina domi hẽm9 & pluſq̃ ciuilia bella,quæ ſi noluerim9
ſi illam affectauerimus pacem,quæ in ſublime ita nos tollat ut iter excelſos dñi ſta
tuamur,ſola in nobis compeſcet ꝑſus ſedabit philoſophia,Moralis primum ſi no-
Phia moralis ſter hõ ab hoſtibus inducias tm̃ quæſierit,multiplicis bruti effrenes excurſiones &
leonis iurgia,iras aĩoſq; contundet.Tum ſi rectius cõſulentes nobis ꝑpetue pacis
ſecuritatem deſiderauerimus.Aderit illa & uota nr̃a liberaliter implebit. Quippe
quæ ceſa utraq; beſtia quaſi icta porca inuiolabile inter carnẽ & ſpm̃ fœd9 ſanctiſ
ſime pacis ſanciet.Sedabit dialectica rõnis turbas inter oronum pugnantias & ſyl-
Dialectica. logiſmo captiones anxie tumultuantis.Sedabit naturalis philoſophia opinionis li-
tes & diſſidia, quæ inquietam hinc inde aĩam uexant diſtrahunt & lacerãt.Sed ita
Phia naturalis ſedabit,ut meminiſſe nos iubeat eẽ naturam iuxta Heraclytum ex bello genitam,
ob id ab homero cõtentionẽ uocitatã.Ideirco in ea uerã q̃etẽ & ſolidam pacem ſe
Heraclitus nobis præſtare nõ poſſe eẽ hoc dominæ ſuæ.i.ſanctiſſimæ Theologiæ munus & pri
uilegium.Ad illã ipſa & uiã mõſtrabit & comes ducet,quæ ꝑcul nos uidens ꝑpe-
Homer9 rantes. Venite inclamabit ad me q laboraſtis,uenite & ego reficiam uos uenite ad
Sanctiſſima theologia. me & dabo uobis pacẽ quam mũdus & natura uobis dare non poſſunt. Tam blan
de uocati,tã benigniter inuitati,alatis pedibus quaſi terreſtres Mercurii,ĩ beatiſſi
mæ amplexus matris euolantes optata pace ꝑfruemur.pace ſanctiſſima,indiuidua
copula,unanimi amicitia qua oẽs animi in una mente quæ eſt ſup omnem mentẽ
Amicitia Pythagorici non concordent adeo.Sed ineffabili quodãmodo unum penitus euadant, Hæc eſt
illa amicitia quam totius philoſophiæ finẽ eſſe Pythagorici dicũt.hæc illa pax quã
facit deus in excelſis ſuis,quã angeli ĩ terrã deſcẽdẽtes annũtiarunt hominibus bo
Pax optãda. næ uolũtatis,ut ꝑ eã ipſi homines aſcendentes ĩ cælum angeli fierent,hanc pacem
amicis,hãc noſtro optemus ſæculo,optemus unicuiq; domui quã ingredimur,op-
temus aĩæ nr̃æ,ut ꝑ eam ipſa dei domus fiat,ut poſtq̃ ꝑ moralẽ & dialecticam ſuas
ſordes excuſſerit,multiplici philoſophia quaſi aulico apparatu ſe exornarit,portaꝝ
faſtigia Theologicis ſertis coronarit,deſcendat rex gloriæ,& cum patre ueniẽs mã
ſionem faciat apud eam.Quo tanto hoſpite ſi ſe dignam præſtiterit quæ ẽ illius in
mẽſa clemẽtia,deaurato ueſtitu quaſi toga nuptiali multiplici ſciẽtiaꝝ circũdata ua
Precioſa in cõſpectu dei. rietate ſpecioſum hoſpitẽ,nõ ut hoſpitẽ iã,Sed ut ſpõſum excipiet,a quo ne unq̃
diſſoluatur diſſolui cupiet a populo ſuo & domum patris ſui, imo ſe ipſam oblita,
in ſe ipſa cupiet mori ut uiuat in ſponſo, in cuius cõſpectu precioſa profecto mors

sanctoꝝ eius mors inq̄ illa si dici mors debet plenitudo uitæ cuius meditationē eē studiū phiæ dixerūt sapiētes. Citemus & Mosen ipsum a sacrosanctæ & ineffabilis intelligentiæ fontana plenitudine, unde angeli suo nectare inebriant paulo deminutum. Audiemus uenerandum iudicem nobis i deserta huius corporis solitudine habitantibus leges sic edicentē, Qui polluti adhuc morali indigēt cū plebe habitent extra tabernaculū sub diuo q̄si thessali sacerdotes interim se expiantes. Qui mores iam cōposuerunt, in sanctuarium recepti nōdū qdem sacra attractent, Sed prius dialectico famulatu seduli leuitæ Pphilosophiæ sacris ministrent. Tum ad ea & ipi admissi, nunc supioris dei regiæ multicolorē .i. sydereum aulicum ornatū, nūc cælestе candelabrū septē luminibus distinctum, nūnc pellicea elementa in phiæ sacerdotio cōtēplēt, ut postremo p Theologicæ sublimitatis merita in tēpli addita recepti nullo imaginis intercedēte uelo diuinitatis gloria pfruant. Hæc nobis pfecto Moses & imperat & imperādo admonet excitat inhortatur, ut p phiam ad futuram cælestem gloriā dum possumus iter paremus nobis. Verūenimuero nec Mosayca tm̄ aut Christiana mysteria, sed priscoꝝ quoq; Theologia harum de qbus disputatur9 accessi liberaliū artium & emolumenta nobis & dignitatē ōndit. Quid enim aliud sibi uolunt in græcorum archanis obseruati initiatorum gradus. Quibus primo p illas quas diximus quasi februales artes moralem & dialecticam purificatis, Cōtingebat mysterioꝝ susceptio. Quæ quid aliud esse potest q̄ secretioris per phiam naturæ iterpretatio, Tum demū ita dispositis illa adueniebat ἐποπτεία .i. rerum diuinarum p Theologiæ lumen ispectio. Quis talib9 sacris initiari nō appetat, Quis humana oīa posthabens fortunæ cōtēnens bona corpis negligens deorum cōuiua adhuc degens in terris fieri non cupiat, & æternitatis nectare madidus mortale aīal immortalitatis munere donari, quis nō socraticis illis furoribus a Platone in phœdro decātatis sic afflari non uelit ut alarum pedumq; remigio hinc .i. ex mūdo q ē positus i maligno ppe aufugiens ad cælestem Hyerusalē cōcitatissimo cursu ferat. Agemur pſes agemur socraticis furoribus q extra mētē ita nos ponāt, ut mentem nr̄am & nos ponant indeo, agemur ab illis utiq;, si quid ē i nobis, ipsi pri9 egerim9 nā si & p moralē affectuū uires ita p debitas cōpetētias ad modulos fuerint intētæ ut imota inuicē cōsonent cōcinentia, & p dialecticam rō ad nūcrū se pgrediēdo mouerit musaꝝ pciti furore cælestē armoniam intimis auribus cōbibemus, Tum musaꝝ dux Bacchus in suis mysteriis .i. uisibilibus naturæ signis inuisibia dei philosophantibus nobis ostendens inebriabit nos ab ubertate domus dei, in qua tota si uti Moses erimus fideles Accedens sacratissima Theologia duplici furore nos animabit. Nam in illius eminentissimam sublimati speculam inde & quæ sunt quæ erūt quæq; fuerint insectili metientes æuo & primæuā pulchritudinē suspiciētes illoꝝ Phœbi uates huius alati erimus amatores & ieffabili demum caritate q̄si æstro pciti quasi Saraphini ardentes extra nos positi numine pleni iam non ipsi nos, sed ille erimus ipse qui fecit nos. Sacra Apollinis nomina si quis eoꝝ significantias & latitantia pscrutetur mysteria satis ōndunt eē deum illum non minus phūm q̄ uatem. Quod cum Ammonius satis sit exequutus nō est cur ego nunc aliter ptractē, sed subeant aium patres tria delphica præcepta oppida his necessaria, qui nō ficti sed ueri apollinis qui illuminat omnem aīam ueniētē i hunc mundum sacrosanctū & augustissimum tēplum igressuri sunt, uidebitis nihil aliud illa nos admonere, q̄ ut tri-

Mors sanctorum.
Moses.
Sacerdotes thessali.
Græcorū archana.
Socratici furores.
Bacchus.
Moses.
Phœbi uates.
Ammonius.
Tria delphica præcepta.

partitã hãc de qua ẽ pñs disputatio phãs totis uiribus amplectamur. Illud enim μηδὲν ἄγαν. idest neqd nimis uirtutum oĩum normã &regulã p mediocritatis rõem de qua moralis agit recte præscribit. tum illud γνῶθι σεαυτόν. i. cognosce te ipm ad totius naturæ nos cognitionẽ cuius & interstitiũ & q̃si Cynnus natura est hois ex citat & inhortatur, q, n. se cognoscit in se oia cognoscit ut Zoroaster prius deinde Plato in alcibiade scripserunt. Postremo hac cognitione p naturalem phiam illumi nati iam deo proximi εἶ. i. es dicentes theologica salutatõne, uerum Appollinẽ fami liariter pindeq3 fœliciter appellabim9. Cõsulam9 & Pythagorã sapietissimũ ob id præcipue sapiẽtẽ qd sapiẽtis se dignũ noie nũq̃ existimauit. Præcipiet prio ne sup modium sedeamus. i. rõalẽ ptem q̃ aia oĩa metit iudicat & examĩat ociosa desidiane remittentes amittamus. Sed dialectica exercitatione ac regula & dirigam9 assidue & excitemus. Tum cauenda ĩ primis duo nobis significabit ne aut aduersus solem emingam9, aut inter sacrificandum ungues resecemus. Sed postq̃ p morale & sup fluentiũ uoluptatũ fluxas eminxerimus appetentias & unguiũ præsegmina qi acu tas iræ pminẽtias & aĩoꝝ aculeos resecuerimus tũ demũ sacris. i. de qbus mẽtionẽ fecimus bacchi mysteriis itéresse, & cuius pr̃ ac dux merito sol dr̃ nr̃æ cõtemplatio ni uacare incipiamus. Postremo ut gallum nutriamus nos admonebit. i. ut diuinam aĩæ nr̃æ ptem diuinarum rerũ cognitõe q̃si solido cibo & cælesti ambrosia pascam9 hic est gallus cuius aspectũ leo. i. ois terrena prãs formidat & reueret, hic ille gall9 cui datam eẽ itelligẽtiam apud Iob legim9 Hoc gallo canẽte aberrãs hõ resipiscit hic gallus ĩ matutino crepusculo matutinis astris deũ laudantibus quotidie cõmo dulat. hũc gallum moriens. Socrates cũ diuinitatẽ ai sui diuinitati maioris mundi copulatuꝝ se speraret Aesculapio. i. aiaꝝ medico iam extra omne morbi discrimen positus debere se dixit. Recẽseamus & chaldeoꝝ monumẽta uidebim9 (si illis cre dit) p easdẽ artes patere uiã mortalibus ad fœlicitatẽ. Scribũt itérpretes Chaldæi uerbum fuisse Zoroastris alatã eẽ aiam cũq3 alæ excideret ferri illã præceps ĩ cor pus, tũ illis subcrescẽtibus ad supos reuolare pcũctãtibus eũ discipulis quo pacto alis bñ plumantibus uolucres aios sortirent, irrigetis dixit alas aqs uitæ. Iteꝝ sci scitãtib9 uñ has aq̃s peterẽt sic p parabolam (q erat hois mos) illis rñdit. quatuor amnibus paradisus dei abluit & irrigat. Indidem uobis salutares aquas hauriatis nomen ei q ab aqlone qd rectũ denotat ei q ab occasu qd expiatione significat ei q ab ortu qd lumen sonat Ei q a meridie qd pietatẽ iterpretari possumus. Aduertite aium & diligenter cõsiderate pr̃es qd hæc sibi uelint zoroastris dogmata pfecto nihil aliud nisi ut morali scien tia quasi boreali undis hibericis oculorum sordes expiem9 dialectica quasi boreali amussi illoꝝ aciẽ lineemus ad rectum. Tũ ĩ naturali cõtẽplatõe debile adhuc ueri tatis lumen q̃si nascentis solis incunabula pati assuescamus, ut tãdẽ p Theologicã pietatẽ, & sacratissimũ dei cultũ quasi cælestes aqle meridiãtis solis fulgidissimum iubar fortiter pferamus. hæ illæ forsã & a Dauid decantatæ prium, & ab Augusti. explicatæ latius matutinæ meridianæ & uespertinæ cognitiones. Hæc est illa lux meridialis quæ saraphinos ad lineam inflãmat, & cherubios pariter illuminat, hæc illa regio quam uersus semper antiquus pater Abraam proficiscebat, hic ille locus ubi ĩ mundis spiritibus locũ non esse & cabalistaꝝ & Mauroꝝ dogmata tradide runt. Et si secretioꝝ aliqd mysterioꝝ fas est uel sub enigmate in publicum pferre

Zoroa-ster.
Plato
Pythagoras sapiẽs
Declaratio præceptoru3 pythagore.
Gallus
Iob
Socrates
Chaldæi
Interpretes Chaldæi
Zoroa-ster.
Dauid
Augusti.
Antiqu9 pr̃ Abraã
Cabaliste
Mauri.

postq̃ & repens e cælo căsus nr̃i hois caput uertigie dãnauit & iuxta Hieremiã in gressa p fenestras mors, secur pectusq; male afficit Raphaelẽ cęlestẽ medicum ad uocemus q nos morali & dialectica uti pharmacis salutaribus liberet. Tum ad ua litudinẽ bonã restitutos iã dei robur Gabriel ihabitabit, Qui nos p naturæ ducẽs miracula ubiq; dei uirtutẽ ptãteq; iudicãs. Tãdẽ sacerdoti sũmo Michaeli nos tra det. Qui sub stipẽdiis phiæ emeritos, Theologiæ sacerdotio q̃si corona præciosi la pides insignet. Hæc sunt pfes colẽdissimi quæ me ad phiæ studium non animarũt mõ sed cõpulerũt. Quæ dicturus certe nõ erã nisi his rñderẽ q phiæ studiũ in prin cipibus præsertim uiris aut his oĩo q mediocri fortũa uiuũt dãnare solent. Est.n.iã hoc totũ phãri (Quæ ẽ nr̃æ ætatis ĩfælicitas) ĩ cõtẽptũ potius & cõtumeliam q̃ in honorẽ & gloriã. Ita iuasit fere oĩum mẽtes exitialis hæc & monstrosa psuasio aut nihil aut paucis philosophãdum. Quasi rerũ causas naturæ uias uniuersi rationem dei cõsilia cælorũ terræq; mysteria præoculis præ manibus exploratissima hr̃e. Ni hil sit, prsus nisi uel grãm ide aucupari aliquã uel lucrũ sibi qs cõparare possit. qn eo deuentum ẽ ut iã (prohdolor) nõ existimentur sapiẽtes nisi q mercẽnariũ faciũt studium sapiæ ut sit uidere pudicã palladẽ deorũ munere iter hoies diuersantem eiici explodi exsibilari, Non hr̃e q amet q faueat nisi ipsa q̃si pstans & præflora tæ uirginitatis accepta mercedula male paratum æs ĩ amatoris arculam referat q̃ oĩa ego nõ sine sũmo dolore & ĩdignatõe in huius tp̃is non pricepes sed phõs dico q iõ nõ eẽ philosophandum & credũt & prædicant, q, phis nulla merces nulla sint præmia cõstituta q̃si nõ oñdant ipsi hoc uno noĩe se nõ eẽ phõs. Q d' cũ tota eorũ uita sit uel in quæstu uel ĩ ambitõe posita ipsã p se ueritatis cognitionẽ non ample ctunt. Dabo hoc mihi & me ipm hac ex pte laudare nihil erubescam, me nunq̃ alia de causa phãtum nisi ut phãret nec ex studiis meis ex meis lucubrationibus mer cedẽ ullã aut fructũ uel sperasse aliũ uel quæsiisse q̃ aĩ cultum & ame semp pluri mũ desideratæ ueritatis cognitionẽ. Cuius ita cupidus semp & amãtissimus fui, ut relicta oĩ priuatarũ & publicarũ rerũ cura, Contẽplãdi ocio totum me tradiderim a quo nullæ inuidorũ obtrectatões nulla hostium sapiæ maledicta uel potuerũt an æ hac uel ĩposterũ me deterrere poterũt. Docuit me ipsa philosophia a ,ppria poti9 onscientia q̃ ab externis pendere iudiciis. Cogitareq; semp non tam ne male audiã neq d male uel dicam ipse uel agam. Equidem non eram nescius patres colendis mi futurã hanc ipsam meam disputationem quam uobis oibus qui bonis artibus auetis & augustissima uestra præsentia illam hõestare uoluistis gratam atq; ioeũ ã tam multis aliis grauem atq; molestã, & scio non deesse q inceptum meũ & dã arint, ãtehac & in præsentia multis noibus dãnent. Ita cõsueuerunt non paucio s ne dicam plures hẽre oblatratores quæ bene sanctẽq; agũtur ad uirtutẽ, q̃quæ ique & properã ad uitiũ. Sũt ãt q totum hoc disputandi genus & hanc de litteris ablice disceptandi institutionem non approbẽt, ad põpam potius igenii & docti e ostentationem quam ad comparandam eruditionem esse illã asseuerantes. Sũt ai hoc qdem exercitationis genus nõ improbent, sed in me nullo modo probẽt, qd o hac ætate quartum.s.& uigesimum mõ natus annũ de sublimibus christianæ eologiæ mysteriis, de altissimis phiæ locis de incognitis disciplinis in celebratis na urbæ, in amplissimo doctissimorum hominum consessu, in apostolico senatu putatiõem propõere sim ausus, Alii hoc mihi dantes quod disputem id dare no

[Margin notes: Hieremias. — Raphael — Gabriel — Michael — Nota. — Nota. — Quid ipsũ docuerit phia. — Nota. — Aetas auctoris]

sunt qđ de nongẽtis disputẽ quæstionibus. Tã supfluo & ambitiose q̃ supra uires id factum calumniantes, horum ego obiectamentis & manus ilico dedissem si ita quam pfiteor phia me edocuisset, & nunc illa ita me docente non rñderem si rixãdi
Plato. iurgandiq̨ proposito constitutam hanc inter nos disceptationem crederem. Quare obtrectandi oẽ lacessẽdiq̨ ppositũ, & quẽ scribit Plato a diuino semp abesse choro a nr̃is quoq̨ mẽtib9 facessat liuor. & an disputãdũ a me, an de tot ẽt quæstionib9 amice incognoscamus. Primum qdẽ ad eos q hunc publice disputandi morẽ calum niant, multa non sum dicturus, qñ hæc culpa. si culpa cẽsẽt, non solũ uobis oib9 doctores excellentissimi q sæpius hoc munere nõ sine sũma & laude & gloria fũcti estis, sed Platoni, sed Aristoteli sed pbatissimis omnium ætatum phis mecum ẽ cõ munis. Quibus erat certissimum nihil ad cõsequẽdã q̃ quærebant ueritatis cogni tionem sibi eẽ potius q̃ ut eẽnt i disputãdi exercitatione frequentissimi. Sicut. n. p
Poetæ gymnasticã corpis uires firmiores fiũt, ita dubio pcul in hac q̃si lr̃aria palestra ani
Hebræi mi uires & fortiores lõge & uegetiores euadũt. Nec crediderim ego aut Poetas alid p decantata Palladis arma, aut hebræos cum ferrum sapientum sym
Caldæi bolum eẽ dicũt, significasse nobis q̃ honestissima hoc genus certamina adipiscẽdæ sapiẽ oppido q̃ necessaria. Quo forte fit ut & Chaldæi in eius genesi q phũs sit futu rus illud desiderent ut Mars & Mercurium triquetro aspectu conspiciat, quasi si hos cõgressus hæc bella sustuleris, sõniculosa & dormitans futura sit ois phia. At uero cũ his q me huic puinciæ iparẽ dicũt, difficilior est mihi rõ defensiõis. Nam si parẽ me dixero forsitã imodesti & de se nimia sentiẽtis si iparẽ fatebor, temerarii & icõsulti notã uideor subiturus. Videte q̃s icidi angustias, quo loco sim constitutus dũ nõ possũ sine culpa de me pmittere, qđ non possũ mox sine culpa nõ præstare.
Iob. Forte & illud Iob afferre possem, spm̃ esse spm̃ esse in oibus, & cum Timotheo au
Timotheus. dire nemo cõtemnat adolescentiam tuã, sed ex mea uerius hoc conscientia dixero ni hil esse in nobis magnum uel singulare. Studiosum me forte & cupidum bonarũ artium non inficiatus, docti tamen nomen mihi nec sumo nec arrogo. Quare & qđ tam grande humeris onus imposuerim, non fuit propterea q̨ mihi conscius no stræ infirmitatis non essem. Sed quod sciebam hoc gen9 pugnis idest litterariis eẽ peculiare quod in eis lucrum est uici, Quo fit ut imbecillissimus quisq̨, non detra ctare modo, sed appetere ultro eas iure possit & dẽat. quandoquidem qui succum bit beneficium a uictore accipit non iniuriam, quippe qui per eum & locupletior domum. i. doctior & ad futuras pugnas redit instructior. Hac spe animatus ego in firmus miles cum fortissimis oium strenuissimisq̨ tam grauem pugnam decernere nihil sum ueritus. Quod tamen temere sit factum nec ne rectius utiq̨ de euentu pugnæ q̃ de nr̃a ætate potest quis iudicare, restat ut tertio loco his respondeã q nu merosa ppositarum re℞ multitudine offendunt, q̃si hoc eo℞ humeris sederet onus & non potius hic mihi soli q̃ruscũq̨ ẽ labor eẽt exaclãdus. Indecens pfecto hoc &
Cicero. morosum nimis uelle alienæ industriæ modum ponere. Et ut iqt Cicero in ea re, q̃ eo melior quo maior mediocritatem desiderare. Omnino tã grãdibus ausis erat ne cesse, me uel succumbere uel satisfacere. Si satisfacerem nõ uideo cur qđ i decẽ p̃ stare quæstionibus est laudabile, in nongentis ẽt pr̨stitisse culpabile existimet. Si succũbere habebunt ipsi, si me oderunt unde accusarent. Si amant unde excusent. Quoniam i re tã graui, tam magna, tenui ingenio, exiguaq̨ doctrina, adolescentẽ

hominē defeciſſe uenia potius dignū erit q̄ accuſatiōe.Q uin & iuxta poetam ſi de
ficiunt uires,audacia certe laus erit in magnis & uoluiſſe ſat eſt.Q d' ſi nr̄a ætate
multi Gorgiā leōtinū imitati,nō mō de nōgetis,ſed de oib9 ēt oium artiū q̄onibus
ſoliti ſunt nō ſine laude ꝓponere diſputationē cur mihi nō liceat uel ſine culpa de Gorgias.
multis q̄dē,ſed tñ certis & determinatis diſputare,At ſupfluū inquiūt hoc & am- leōtinus.
bitioſum.Ego uero nō ſupfluo mō,ſed neceſſario factū hoc a me cōtēdo,qd' & ſi ip
ſi,mecū philoſophādi rōnē cōſiderarent inuiti ēt fateant' plane neceſſe eſt.Q ui.n.
ſe cuipiā ex philoſophoꝝ familiis addixerunt,Thomæ uidelicet aut Scoto,qui nunc
plurimū in manibus fauentes,poſſunt illi quidem uel in paucaꝝ quæſtionū diſcuſ
ſione ſuæ doctrinæ periculū facere.At ego ita me inſtitui-ut in nullius uerba iura
tus,me per omnes philoſophiæ magiſtros funderē,oēs ſcedas excuterē.omnes fa-
milias agnoſcerē.Q uare cū mihi de illis oibus eſſet dicendū,ne ſi priuati dogmatis
defenſor reliqua poſthabuiſſem illi uiderer obſtrictus.Non potuerunt etia; ſi pau
ca de ſingulis ꝓponerent',nō eſſe plurima quæ ſimul de oibus afferebantur. Nec
id in me quiſq̄ damnet qd' me quocūq; ferat tempeſtas deferar hoſpes. Fuit enim
cū ab antiq̄s hoc obſeruatū,ut omne ſcriptoꝝ genus euoluentes,nullas quas poſ- Antiquę
ſent commentationes illectas prætetirent,Tum maxime ab Ariſtotele qui eam ob rū obſer-
cauſam αναγνωστης.i.lector a Platone nūcupabatur,& ꝑfecto anguſtę eſt mentis uatio.
intra unam ſe porticum aut academiam continuiſſe.Nec poteſt ex omnibus ſibi re Ariſtote.
cte propriam ſe legiſſe,qui omnes prius familiariter nō agnouerit.Adde q̄ i una Plato
quaq; familia eſt aliquid inſigne quod non ſit ei cōmune cum cæteris.Atq; ut a no Ioānes
ſtris ad quos poſtremo philoſophia peruenit nunc exordiar.Eſt in Ioāne Scoto ue ſcotus.
getum quiddā atq; diſcuſſum.In Thoma ſolidum & æquabile.In Egidio terſu; & Thomas
exactū. In Frāciſco acre & acutū.In Alberto priſcū amplū-& grande.In Henrico Egidius
ut mihi uiſum eſt ſemp ſublime & uenerandū,Eſt apud Arabes in Auerroe firmū Frāciſcus
& inconcuſſum.In Auempace In Alpharabio graue & meditatum.In Auicēna di Albertus
uinum atq; Platonicū.Eſt apud græcos in uniuerſum q̄dē nitida imprimis & caſta Hericus.
philoſophia.Apud Simpliciū locuples & copioſa.Apud Themiſtium elegans & cō Auerrois
pendiaria.Apud Alexandrū conſtans & docta.Apud Theophraſtum grauiter ela- Auēpace
borata,Apud Ammonium enodis & gratioſa,Et ſi ad Platonicos te conuerteris- ut Alphara
paucos ꝑcenſeam.In Porphyrio reꝝ copia & multiiuga religiōe delectaberis.In Iā Auicēna.
blico ſecretiorē philoſophiā & barbaroꝝ myſteria uenerаberis.In Plotino priuum Siplicius
qcq̄ non eſt qd' admireris,qui ſe undiq; præbet admirandū quem de diuinis diuine Themi.
de humanis longe ſupra hominē docta ſermonis obliquitate loquentem ſudantes Alexan.
Platonici uix intelligunt.Prætereo magis nouitios Proculum aſiatica fertilitate lu Theoph.
xuriantē & qui ab eo fluxerunt,Damaſcū,Olympiodoꝝ & complures alios,in qui Ammo.
bus omnibus illud θειον.i.diuinum peculiare Platonicoꝝ ſymbolum elucet ſem Porphy.
per.Accedit qd' ſi qua eſt ſecta quæ ueriora inceſſat dogmata & bonas cauſas in- Iāblicus.
genii calūnia ludificet',ea ueritatē firmat non infirmat,& uelut motu quaſſatā flam Plotinus.
mam excitat nō extinguit.Hac ego rōne motus non unius modo(ut quibuſdā pla Proculus
cebat)Sed omnigenæ doctrinæ placita in mediū afferre uolui,ut hac complurium Hermias
ſectarum collatione,ac multifariæ diſcuſſione phiæ,ille ueritatis fulgor cuius Pla- Dama.
to meminit in epiſtolis,animis nr̄is quaſi ſol oriēs ex alto clarius illuceſceret.Q uid Olimpi.
erat ſi latinorum tantum,Alberti ſcilicet Thomę,Scoti,Egidii,Franciſci,Henriciq; Plato

philosophia,obmissis græcorum arabumq; philosophis tractabit? Quando omnis sapientia a barbaris ad græcos a græcis ad nos manauit. Ita nostrates semp in philosophandi rōne peregrinis inuentis stare:& aliena excoluisse sibi duxerunt satis. Quid erat cū Peripatheticis egisse de naturalibus,nisi & Platonicorum accersebatur academia quorum doctrina & de diuinis semp inter omnes philosophias,teste Augustino habita est sanctissima & a me nunc primū,qđ sciam (uerbo absit iuidia) post multa sæcula sub disputādi examen est in publicum allata. Quid erat & aliorum quotquot erāt tractasse opiniones si quasi ad sapientū symposium asimboli accedentes, nihil nos qđ esset nostrū,nostro partū & elaboratū ingenio afferebamus. Profecto ingenerosum est (ut ait Seneca) sapere solum ex comentario,& quasi maiorum innenta nostræ industriæ uiam præcluserint,quasi in nobis effœta sit uis naturę,nihil ex se parere,qđ ueritatē si non demonstret saltem innuat uel de longinquo. Qđ si in agro colonus,in uxore maritus odit sterilitatem,certe:tanto magis infœcundā animam oderit illi complicita & associata diuina mens,quanto inde nobilior longe ples desiderat. Propterea non contentus ego præter cōmunes doctrinas,multa de Mercurii trismegisti prisca theologia multa de Chaldæorum de Pythagoræ disciplinis multa de secretioribus hebræorum addidisse mysteriis,plurima quoq; p nos inuenta & meditata de naturalib9 & diuinis reb9 disputanda pposuimus. Proposuimus primo Platonis Aristotelisq; cōcordiā a multis antehac creditam a nemine satis probatam. Boetius apud latinos id se factură pollicitus non inuenitur fecisse unq̄,qđ semp facere uoluit. Simplicius apud græcos idē professus utinam id tam præstaret q̄ pollicet. Scribit & Augustinus in Academicis nō defuisse plures q sub tilissimis suis disputationibus idē pbare conati sint. Platonis s.& Aristotelis eandē esse philosophiā. Ioannes item grammaticus cum dicat apud eos tantum dissidere Platonē ab Aristotele qui Platonis dicta non intelligunt,probandum tamen posteris hoc reliquit. Addidimus aūt & plures locos,in quibus Scoti & Thomæ plures, In quibus Auerrois & Auicennæ sententias quæ discordes existimantur concordes esse nos asseueramus. Secundo loco quæ in philosophia cum Aristotelica tum Platonica excogitauimus nostrum duo & septuaginta noua dogmata physica & metaphysica collocauimus,quæ si quis teneat poterit nisi fallor quod mihi erit mox manifestum,quācunq; de rebus naturalibus diuinisq; propositam quæstionem longe alia dissoluere ratione q̄ per eam edoceamur:quæ & legitur in scholis & ab huius æui doctoribus colitur philosophiam. Nec tam admirari quis debet patres me imprimis annis,in tenera ætate per quam uix licuit (ut iactant quidam) aliorum legerem commentationes nouam afferre uelle philosophiam,q̄ uel laudare illam si defenditur uel damnare si reprobatur,& deniq; cum nostra inuenta hæc nostrasq; sint litteras iudicaturi non auctoris annos,sed illorum merita potius uel demerita numerare. Est autem & præter illam,aliā quam nos attulimus noua per numeros philosophandi institutio antiqua ille quidem & a Priscis Theologis, a Pythagora præsertim, ab Aglaopheno, Aphilolao a Platone prioribusq; Platonicis obseruata. Sed quæ hac tempestate ut præclara alia posteriorum incuria sic exoleuit,ut uix uestigia ipsius ulla reperiantur. Scribit Plato in epimonide inter omnes liberales artes & scientias contemplatrices præcipuam maximeq; diuinam esse scientiam numerandi. Quærens itē cur homo animal sapientissimū

Marginal notes: Peripathetici; Platonici; Augusti.; Seneca; Mercurius trismegistus; Aristote. Platoisq; Cōcordia; Boetius; Siplicio.; Augusti.; Ioannes grāmaticus.; Duo & septuagita dogmata physica & metha physica.; Noua p numeros philosophādi institutio.; Plato.

Rńdet qa numerare nouit. Cuius fnīæ & Aristoteles meminit in ꝓblematis. Scribit abumasar uerbū fuisse Auēzoar Babylonii eū oīa nosse qui nouerat numerare. Quæ uera esse nullo mō pōt si per numerādi artē: eā artē intellexerūt cuius nut⁹ ci mercatores imprimis sunt pitissimi, qđ & Plato testat̄ exerta nos admonens noce ne diuinā hanc arithmeticā, meritoriā esse arithmeticā intelligamus. Illam ergo arithmeticā quæ ita extollit̄. Cū mihi uidear post multas lucubrationes exploratam hic huiusce rei periculū factur⁹ ad q̄ttuor & .lxx. quæstiōes quæ inter physicas & diuinas principales existimāt̄, respōsurū p numeros publice me sum pollicitus. Proposuimus & magica theoremata, in qbus duplicē esse magiā significauimus, quarū altera dæmonum tota ōpe & auctoritate cōstat res medius fidius execrāda: & portētosa. Altera nihil est aliud cū bene exploraf̄ q̄ naturalis phiæ absoluta consumatio. Vtriusq; cū meminerint græci illā magiæ nullo mō noīe dignantes γοητείαν nuncupant. Hāc propria peculiariq; appellatione μαγείαν quasi perfectam, summāq; sapientiā uocant. Idem, n. ut ait Porphyrius Persaꝝ lingua magus sonat quod apud nos diuinoꝝ interpres & cultor. Magna aūt, imo maxima pr̄es īter has artes dispa- rilitas & dissimilitudo. Illā nō mō christiana religio, sed oēs leges, oīs bene institu- ta res pu. dānat & execrat̄, hāc oēs sapiētes, oēs cælestiū & diuinaꝝ rerum studiosæ natiōes approbāt & amplectunt̄. Illa artium fraudulētissima, hæc altior sanctiorq; phia, illa irrita & uana, hæc firma fidelis, & solida. Illam quisquis coluit semper dissimulauit, q; in auctoris esset ignominiā & contumeliā. ex hac summa lraꝝ claritas gloriaq; antiqtus, & pene semp petita. Illius nemo unq̄ studiosus fuit uir phūs & cupidus discendi bonas artes. Ad hāc Pythagoras Empedocles, Democritus, Plato discēdā nauigauere. Hāc prædicarūt reuersi, & in archanis præcipuā habuerunt. Illa ut nullis rōnibus, ita nec certis ꝓbat̄ auctorib⁹, Hæc clarissimis q̄si parentib⁹ honestata, duos præcipue habet auctores Xamolsidē quē imitatus est Abbaris hyperboreus, & Zoroastrē nō quē forte creditis, sed illū oromasi filiū. Vtriusq; magia qđ sit Platonē si pcōtemur rñdebit in alcibiade, Zoroastris magiā non esse aliud q̄ diuinoꝝ sciam, q̄ filios Persarum reges erudiebāt, ut ad exēplar mundanæ reip. su am ipsi regere re. p. edocerent̄. Rñdebit in carmide magiā Xamolsidis esse animi medicinā per quā. s. aīo temperantia, ut p illā corpori sanitas comparat̄. horū uestigiis postea pstiterūt Carondas, Damigeron Apollonius: Hostanes & Dardanus. Perstitit Homerus quē ut oēs alias sapias: ita hāc quoq; sub sui Vlyxis erroribus dissimulasse in poetica nr̄a Theologia aliqñ ꝓbabimus. Perstiterunt Eudoxus & Hermippus. Perstiterūt fere oēs q Pythagorica platonicaq; mysteria sunt perscrutati. Ex iuniorib⁹ aūt q eā olfecerint tres repio Alchindū Arabē, Rogeriū Baconē & Guilielmū parisien. Meminit & Plotinus, ubi naturæ ministrū esse & non artificem magū demōstrat. Hāc magiā ꝓbat asseueratq; uir sapiētissimus, alteram ita abhorrens, ut cū ad maloꝝ dæmonū sacra uocaret̄, rectius esse dixerit ad se illos q̄ se ad illos accedere, & merito quidē. Vt. n. illa obnoxiū mancipatūq; improbis potestatibus hominē reddit, Ita hæc illaꝝ principem & dn̄m. Illa deniq; nec artis nec scientiæ sibi pōt nomen uēdicare. Hæc altissimis plena mysteriis, profundissimam reꝝ secretissimaꝝ cotemplationē, & demū totius naturæ cognitionē complectitur. Hæc inter sparsas dei beneficio & inter seminatas mūdo uirtutes quasi de latebris uocans in lucem. Non tam facit miranda q̄ facienti naturæ sedula famulatur.

Aristote
Abuma.
Auēzoar
Magica. theore.
Duplex. magia
Porphy.
Mag⁹ qđ significet lingua. Persaꝝ.
Xamolsides.
Abbaris. hypbo.
Zoroaster.
Plato.
Carōdas.
Damigeron
Apollo.
Hostanes
Dardan⁹
Homer⁹
Eudoxus
Hermippus
Alchid⁹. Arabs
Rogeri⁹ bachon
Guilielmus parisiensis.
Plotinus

philosophia,obmissis græcorum arabumq; philosophis tractabitur?Quando omnis sapi
entia a barbaris ad græcos a græcis ad nos manauit.Ita nostrates semp in philoso
phandi rōne peregrinis inuentis stare:& aliena excoluisse sibi duxerunt satis,Quid
Peripa- erat cū Peripatheticis egisse de naturalibus,nisi & Platonicorum accersebatur acade-
thetici mia quoru3 doctrina & de diuinis semp inter omnes philosophias,teste Augustino
Platonici habita est sanctissima & a me nunc primū,qd' sciam(uerbo absit inuidia)post mul
Augusti. ta sæcula sub disputādi examen est in publicum allata.Quid erat & aliorum quot
quot erāt tractasse opiniones si quasi ad sapientū symposium asimboli accedentes,
nihil nos qd' esset nostrū,nostro partū & elaboratū ingenio afferebamus. Profec-
Seneca to ingenerosum est(ut ait Seneca)sapere solum ex comentario,& quasi maiorum
inuenta nostræ industriæ uiam præcluserint,quasi in nobis effœta sit uis naturę, ni
hil ex se parere,qd' ueritatē si non demonstret saltem innuat uel de longinquo.Qd
si in agro colonus,in uxore maritus odit sterilitatem,certe tanto magis infœcundā
animam oderit illi complicita & associata diuina mens,quanto inde nobilior longe
ples desiderat.Propterea non contentus ego præter cōmunes doctrinas,multa de
Mercu- Mercurii trismegisti prisca theologia multa de Chaldæorum de Pythagoræ disci-
rius tris- plinis multa de secretioribus hebræorum addidisse mysteriis,plurima quoq; p nos
megistus inuenta & meditata de naturalib9 & diuinis reb9 disputanda pposuimus.Propo-
Aristote. suimus primo Platonis Aristotelisq; cōcordiā a multis antehac creditam a nemine
Platōisq; satis probatam.Boetius apud latinos id se facturū pollicitus non inuenitur fecisse
Cōcordia unq̄,qd' semp facere uoluit.Simplicius apud græcos idē professus utinam id tam
Boetius præstaret q̄ pollicet̄,Scribit & Augustinus in Academicis nō defuisse plures q sub
Siplici9. tilissimis suis disputationibus idē pbare conati sint.Platonis.s.& Aristotelis eandē
Augusti. esse philosophiā.Ioannes item grammaticus cum dicat apud eos tantum dissidere
Ioannes Platonē ab Aristotele qui Platonis dicta non intelligunt,probandum tamen poste
grāmati- ris hoc reliquit.Addidimus aūt & plures locos,in quibus Scoti & Thomæ plures,
cus. In quibus Auerrois & Auicennæ sententias quæ discordes existimantur concordes
esse nos asseueramus.Secundo loco quæ in philosophia cum Aristotelica tu3 Pla
Duo & se tonica excogitauimus nos tum duo & septuaginta noua dogmata physica & meta
ptuagita physica collocauimus,quæ si quis teneat poterit nisi fallor quod mihi erit mox ma
dogmata nifestum,quācunq; de rebus naturalibus diuinisq; propositam quæstionem longe
physica alia dissoluere ratione q̄ per eam edoceamur,quæ & legitur in scholis & ab hu-
& metha ius æui doctoribus colitur philosophiam.Nec tam admirari quis de[illegible] patres me
physica. imprimis annis,In tenera ætate per quam uix licuit(ut iactant qui[illegible]) aliorum
legerem commentationes nouam afferre uelle philosophiam,q̄ uel laudare illam
si defenditur,uel damnare si reprobatur,& deniq; cum nostra inuenta hæc no-
strasq; sint litteras iudicaturi non auctoris annos, sed illorum merita potius uel
Noua p demerita numerare Est autem & præter illam, aliā quam nos attulimus noua
numeros per numeros philosophandi institutio antiqua illa quidem & a Priscis Theologis,
philoso- a Pythagora præsertim, ab Aglaopheno, Aphilolao a Platone prioribusq; Pla
phādi in- tonicis obseruata. Sed quæ hac tempestate ut præclara alia posteriorum incu
stitutio. ria sic exoleuit, ut uix uestigia ipsius ulla reperiantur. Scribit Plato in epimoni-
Plato. de inter omnes liberales artes & scientias contemplatrices præcipuam maximeq;
diuinam esse scientiam numerandi.Quærens itē cur homo animal sapientissimū

Rñdet qa numerare nouit. Cuius snīæ & Aristoteles meminit in ꝑblematis. Scri- Aristote
bit abumasar uerbū fuisse Auézoar Babylonii eū oīa nosse qui nouerat numerare. Abuma.
Quæ uera esse nullo mō pñt si per numerādi artē: eā artē intellexerūt cuius nu'ē Auézoar
mercatores imprimis sunt pitissimi, qd' & Plato testat' exerta nos admonens noc
ne diuinā hanc arithmeticā, meritoriā esse arithmeticā intelligamus. Illam ergo ari
thmeticā quæ ita extollit' Cū mihi uidear post multas lucubrationes exploratam
hēe huiusce rei periculū factur⁹ ad q̄ttuor & .lxx. quæstiōes quæ inter physicas &
diuinas principales existimāt', respōsurū p numeros publice me sum pollicitus. Pro
posuimus & magica theoremata, in q̄bus duplicē esse magiā significauimus, quarū Magica.
altera dæmonum tota ope & auctoritate cōstat res medius fidius execrāda: & portē theore.
tosa. Altera nihil est aliud cū bene explorat' q̄ naturalis phiæ absoluta consumatio. Duplex.
Vtriusq; cū meminerint græci illā magiæ nullo mō noie dignantes γοητείαν nun- magia
cupant. Hāc propria peculiariq; appellatione μαγείαν quasi perfectam, summāq;
sapientiā uocant. Idem, n. ut ait Porphyrius Persaꝝ lingua magus sonat quod apud Porphy.
nos diuinoꝝ interpres & cultor. Magna aūt, imo maxima pr̄es īter has artes dispa- Magoqd
rilitas & dissimilitudo. Illā nō mō christiana religio, sed oēs leges, ois bene institu- significet
ta res pu. dānat & execrat', hāc oēs sapiētes, oēs cælestiū & diuinaꝝ rerum studiosæ lingua.
natiōes approbāt & amplectunt'. Illa artium fraudulētissima, hæc altior sanctiorq; Persaꝝ.
phia, illa irrita & uana, hæc firma fidelis, & solida. Illam quisquis coluit semper dis- Xamolsi
simulauit, q; in auctoris esset ignominiā & contumeliā. ex hac summa lraꝝ claritas des.
gloriaq; antiqtus, & pene semp petita. Illius nemo unq̄ studiosus fuit uir phūs & Abbaris.
cupidus discendi bonas artes. Ad hāc Pythagoras Empedocles, Democritus, Plato hypbo.
discēdā nauigauere. Hāc prædicarūt reuersi, & in archanis præcipuā habuerunt. Zoroa.
Illa ut nullis rōnibus, i a nec certis ꝑbat' auctorib⁹, Hæc clarissimis q̄si parentib⁹ ster.
honestata, duos præcipue habet auctores Xamolsidē quē imitatus est Abbaris hy Plato.
pboreus, & Zoroastrē nō quē forte creditis, sed illū oromasi filiū. Vtriusq;, magia Carōdas.
qd sit Platonē si pcōtemur rñdebit in alcibiade, Zoroastris magiā non esse aliud q̄ Damige
diuinoꝝ sciam, q̄ filios Persarum reges erudiebāt, ut ad exēplar mundanæ reip. su ron
am ipsi regere re. p. edocerent'. Rñdebit in carmide magiā Xamolsidis esse animi Apollo.
medicinā per quā. s. aīo tempantia, ut p illā corpori sanitas comparat', horū uesti- Hostan
giis postea pstiterūt Carondas, Damigeron Apollonius: Hostanes & Dardanus. nes
Perstitit Homerus quē ut oēs alias sapias: ita hāc quoq; sub sui Vlyxis erroribus Dardan⁹
dissimulasse in poetica nr̄a Theologia aliqñ ꝑbabimus. Perstiterunt Eudoxus & Homer⁹
Hermippus. Perstiterūt fere oēs q Pythagorica platonicaq; mysteria sunt perscru Eudoxus
tati. Ex iunioribus aūt q eā olfecerint tres repio Alchindū Arabē, Rogeriū Baconē Hermip
& Guilielmū parisien. Meminit & Plotinus, ubi naturæ ministrū esse & non arti- pus
ficem magū demōstrat, Hāc magiā ꝑbat asseueratq; uir sapiētissimus, alteram ita Alchid⁹.
abhorrens, ut cū ad maloꝝ dæmonū sacra uocaret', rectius esse dixerit ad se illos q̄ Arabs
se ad illos accedere, & merito quidē. Vt. n. illa obnoxiū mancipatūq; improbis po- Rogeri⁹
testatibus hominē reddit, Ita hæc illaꝝ principem & dñm. Illa deniq; nec artis nec bachon
scientiæ sibi pōt nomen uēdicare. Hæc altissimis plena mysteriis, profundissimam Guiliel-
reꝝ secretissimaꝝ cōtemplationē, & demū totius naturæ cognitionē complectitur mus pari
Hæc inter sparsas dei beneficio & inter seminatas mūdo uirtutes quasi de latebris siensis.
euocans in lucem. Non tam facit miranda q̄ facienti naturæ sedula famulatur. Plotinus

Hæc uniuersi cõsensum, quẽ significãtius græci συμπάθειαν dicunt introrsum per
scrutatius rimata, & mutuã naturaꝝ cognitionẽ habens perspectam, natiuitas ad-
hibẽs unicuiq; rei & suas illecebras, quæ magoꝝ ἴυγγας nominant in mundi reces-
sibus, in naturæ gremio in ꝓmptuariis archanisq; dei latitantia miracula, quasi ipsa
sit artifex promit in publicũ, & sicut agricola ulmos uitibus, ita magus terram cælo
idest inferiora supioꝝ dotibus uirtutibusq; maritat. Quo fit ut q̃ illa ꝓdigiosa &
noxia, tã hæc diuina & salutaris appareat. Ob hoc præcipue ꝙ illa hoiem dei hosti
bus mãcipãs, auocat a deo, hæc in eã opeꝝ dei admiratiõnẽ excitat q̃ ꝓpensa cha-
Nota ritas, fides, ac spes certissime cõsequunt. Neq;.n. ad religionẽ, ad dei cultum quicq̃
promouet, magis, q̃ assidua cõtẽplatio mirabiliũ dei, quæ ut p hãc de qua agim9 na
turalem magiã bene explorauerimus, in opificis cultum amorẽq; ardẽtius animati
Illud canere compellemur. Pleni sunt cæli, plena est ois terra maiestate gloriæ tuę.
Et hæc satis de magia. de qua hæc diximus qd' scio esse plures q sicut canes igno-
tos semp adlatrãt, ita & ipsi sæpe dãnant oderuntq; quæ nõ intelligũt. Venio nunc
ad ea quæ ex antiqs hebræoꝝ mysteriis eruta, ad sacrosanctã & catholicã fidẽ con-
firmandã attuli. quæ ne forte ab his qbus sint ignota cõmẽtitiæ nugæ aut fabulæ
circũlatoꝝ existiment, uolo intelligãt oẽs, quæ & qualia sint, unde petita quibus &
q̃ claris auctoribus cõfirmata, & q̃ reposita, q̃ diuina, q̃ nostris hoibus ad ꝓpugnan
Doctores dam religionẽ cõtra hebræoꝝ importunas calũnias sint necessaria. Scribunt nõ mõ
hebræoꝝ celebres hebræoꝝ doctores, sed ex nr̃is quoq; Hesdras, Hilarius & Origenes. Mo
sen nõ legẽ modo, quã qnq; exaratã libris posteris reliquit, sed secretiorem quoq; &
uerã legis enarrationẽ in monte diuinitus accepisse præceptum autem ei a deo ut
legẽ qdẽ populo publicaret, legis interpretationẽ nec traderet litteris, nec inuulga-
ret. Sed ipse iesunaue tm̃, tum ille aliis deinceps succedentibus sacerdotum primo-
ribus, magna silentii religiõe reuelaret. Satis erat per simplicẽ historiã nunc dei po
tentiã, nunc in improbos iram, in bonos clementiã, in omnes iusticiã agnoscere, &
per diuina salutariaq; præcepta ad bene beateq; uiuendũ, & cultum ueræ religio-
nis institui. At mysteria secretiora, & sub cortice legis, rudiq; uerboꝝ prætextu lati
tantia, altissimæ diuinitatis archana, plebi palam facere, quod erat aliud q̃ dare san
ctũ canibus, & inter porcos spargere margaritas. Ergo hæc clam uulgo hẽre perfe-
ctis cõmunicanda, inter quos tm̃ sapientiã loqui se ait Paulus, nõ humani consiliũ
sed diuini præcepti fuit. Quẽ morẽ antiqui Philosophi sanctissime obseruarũt. Py
thagoras nihil scripsit nisi paucula quædã quæ damæ filiæ moriens commendauit.
Pytha. Aegyptioꝝ tẽplis isculptæ sphinges hoc admonebant ut mystica dogmata per æni
gmatũ nodos a ꝓphana multitudine inuiolata custodirentur. Plato Dioni quædã
Plato. de supremis scribẽs substãtiis, ꝑ enigmata inqt dicẽdũ ẽ, ne si epistola forte ad alioꝝ
peruenerit manus, quæ tibi scribimus ab aliis intelligantur. Aristoteles libros Me
Aristote. taphysicæ in qbus agit de diuinis, editos esse & non editos dicebat quid plura Ie-
Iesus chri sum christũ uitæ magistrũ asserit Origenes multa reuelasse discipulis, quæ illi ne
stus uulgo fierẽt cõmunia, scribere noluerũt. Qd' maxime confirmat Dionysi9 areopa-
Orige. gita, qui secretiora mysteria a nostræ religionis auctoribus
Diony.

idest ex aĩo in aĩum, sine lr̃is medio intercedẽte uerbo ait fuisse trãsfusa, hoc eodem
penitus mõ cum ex dei præcepto uera illã legis interpretatio Moysi deitus tradita

reuelaret dicta est Cabala qđ idem est apud hebræos qđ apud nos receptio. Ob Cabala.
id.s.q. illã doctrinã nõ per lfarũ monumẽta, sed ordinariis reuelationũ successionibus alter ab altero q̃si hæreditario iure recipet. uerũ postq̃ hebræi a Babylonica captiuitate restituti p Cyrũ & sub Zorobabel instaurato tẽplo, ad reparãdã legẽ animũ appulerũt. Esdras tũc ecclesiæ præfectus post emẽdatũ Moseos librũ cũ plane cognosceret per exilia cædes fugas captiuitatẽ gentis israeliticæ institutũ a maioribus morẽ tradẽdæ per manus doctrinæ seruari nõ posse, Futurũq; ut sibi diuinitus idulta cælestis doctrinæ arcana pirẽt, quorũ commẽtariis nõ itercedẽtibus durare diu memoria nõ poterat, cõstituit ut conuocatis q tũc superãt sapientibus afferret unusq̃sq; in mediũ, quæ de mysteriis legis memoriter tenebat, adhibitisq; notariis i lxx. uolumina (Tot.n. fere in sinedrio sapiẽtes) redigerent. Qua de re ne mihi soli credatis p̃res, Audite Esdrã ipsũ sic loquẽtẽ. exactis. xl. diebus loquutus est altissimus dicẽs. Priora quæ scripsisti i palã pone, legãt digni & indigni, nouissimos aũt. lxx. libros cõseruabis ut tradas eos sapiẽtib⁹ de populo tuo. In his.n.ẽ uena intellectus & sapiæ fons, & sciæ flumẽ atq; ita feci. Hæc Esdras ad uerbũ. hi sunt libri sciẽ Cabale in his libris merito Esdras uenã intellectus. i. ineffabilẽ, desuper substantiali deitate Theologiam sapientiæ fontẽ. i. de intelligibilibus angelicisq; formis exactam metaphysicã & sciẽtiæ flumẽ. i. de rebus naturalib⁹ firmissimã Philosophiam esse, clara imprimis uoce p̄nunciauit. Hi libri Sixtus quartus Pontifex Maximus qui hũc sub quo uiuimus fœliciter Innocẽtium. viii. Proxime antecessit, maxima cura studioq; curauit ut in publicã fidei nostræ utilitatem latinis litteris mandarent. Iamq; cum ille decessit tres ex illis puenerant ad latinos. hi libri apud hebræos hac tẽpestate tanta religiõe colunt, ut neminẽ liceat nisi annos. xl. natum illos attingere. hos ego libros nõ mediocri impensa mihi cũ cõparassem, summa diligẽtia indefessis laboribus cum plegissem, uidi in illis (Testis est deus) Religionẽ nõ tã Mosaicã q̃ christianã. Ibi trinitatis mysteriũ, Ibi uerbi incarnatio, ibi messiæ diuinitatis Ibi de peccato originali, de illius per christũ expiatiõe, de cælesti Hyerusalem, de casu dæmonum, de ordinibus angelorum, de purgatoriis de inferorum pœnis. Eadẽ legi quæ apud Paulum & Dionysiũ apud Hieronymũ & Augustinum quotidie legimus. In his uero quæ spectant ad phiam Pythagoram prisus audias & Platonem quoq; decreta ita sunt fidei christianæ affinia, ut Augustinus noster immensas deo grãs agat, qđ ad eius manus puenerint libri Platonicoꝝ. In plenũ nulla est ferme de re nobis cũ hebræis controuersia, de q̃ ex libris Cabalistaꝝ ita redargui conuincíq; nõ possint, ut ne angulus q̃dẽ reliquus sit in quẽ se cõdãt. Cuius rei testẽ grauissimũ habeo Antoniũ cronicũ uiꝝ eruditissimũ, qui suis auribus cũ apud eũ cẽm in cõuiuio audiuit Dactylũ hebræũ pitũ hui⁹ sciæ in christianoꝝ prorsus de trinitate sniam pedib⁹ manibusq; descẽdere. Sed ut ad meæ redeã disputationis capita pcensenda, Attulimus & nostrã de iterpretandis Orphei Zoroastrisq; carminibus sniam. Orpheus apud græcos ferme iteger, Zoroaster apud eos mãcus, apud Chaldæos absolutior legitur. Ambo priscę sapientię crediti p̃res & auctores. Nã ut taceã de Zoroastre cuius frequẽs apud Platonicos nõ sine summa semper ueneratiõe est mentio. Scribit Iamblicus Calcideus habuisse Pythagoram Orphycam Theologiam tanq̃ exemplar, ad quã ipse suã fingeret formaretq; philosophiam. Quin icꝯ tantũ dicta Pythagoræ sacra nũcũpari dicũt q̃ ab Orphei fluxerint institutis,

Marginalia: Cabala. Esdras. Syxtus quartus. Inno. viii. Augusti. Antoni⁹ cronicus Dactyl⁹ hebræus. Zoroaster. Orpheus Iãblicus. Calcide⁹ Pythago.

Inde secreta de numeris doctrina:& quicquid magnum sublimeq; habuit graeca phia ut a primo fonte manauit,Sed(q erat uete℞ mos theologo℞)ita Orpheus suoru dogmatũ mysteria fabula℞ intexit inuolucris,& poetico uelamẽto dissimulauit,ut si quis legat illius hymnos:nihil subesse credat prater fabellas nugasq; meracissimas.Q̃d uolui dixisse ut cognoscat qs mihi labor quæ fuerit difficultas:ex affectatis enigmatũ syrpis,ex fabula℞ latebris latitantes eruere secretæ phiæ sensus nulla præsertim in re tã graui,tã abscõdita in exploratacq; adiuto alio℞ interpretum opera & diligẽtia.Et tñ oblatrarũt canes mei minutula quædã & leuia ad numeri ostẽtationem me accumulasse:q̃si non omnes quæ ambigue maxime cõtrouersæq; sunt q̃ones,in qbus principales digladiant academiæ,quasi nõ multa attulerim his ipsis q & mea carpũt & se credũt phõ℞ principes & incognita prorsus & intentata. Quin ego tantũ absum ab ea culpa ut curauerim in q̃ paucissima potui capita cogere disputationẽ.Q uã si(ut cõsueuerũt alii)partiri ipse in sua membra & lancinare uoluissem in innume℞ profecto nume℞ excreuisset,Et ut taceã de cæteris,qs est q nesciat unũ dogma ex nõgẽtis qd.s.de cõciliãda est Platonis Aristotelisq; philosophia potuisse me citra oẽm affectatæ numerositatis suspitionẽ i sexcẽta ne dicã plura capita deduxisse.locos.s.oẽs in quibus dissidere alii cõuenire ego illos existimo particulatim enumerantẽ.Sed certe(dicam enim q̃q̃ neq; modeste:neq; ex ingenio meo)dicã tamẽ,quia dicere me inuidi cogunt,Cogunt obtrectatores uolui hoc meo cõgressu fidem facere non tam qd multa scirẽ,q̃ quod scirem quæ multi nesciunt.Quod ut uobis re ipsa patres colendissimi iam palam fiat ut desideriũ uestrum doctores excellẽtissimi quos paratos accinctosq; expectare pugnam non sine magna uoluptate conspicio mea longius oratio nõ remoretur:qd fœlix faustũq; sit quasi citante classico iam conferamus manus.

Ioannis Mirandulæ Orationis FINIS.

Oannes Picus Miran.Io.Francisco ex fratre nepoti.S.in eo qui est uera salus.Discedẽti tibi a me plurimas statim ad malum oblatas occasiones quæ te pturbẽt & arrepto bene uiuẽdi proposito aduersentur:non est fili q admireris,sed neq; q doleas, aut expauescas. Quantum illud potius esset miraculum si tibi uni inter mortales sine sudore uia pateret ad cælum,quasi nunc primum & fallax mundus & malus dæmon esse desineret aut quasi tu in carne adhuc non esses quæ concupiscit aduersus spiritũ,& nisi saluti nostræ uigiles pspexerimus circeis ebrios poculis in pdigiosas bruto℞ spẽs illecebrosa deformat.sed & gaudendum tibi esse affirmat Iacobus scribens.gaudete fratres cum intentationes uarias incideritis nec immerito qd,quæ.n.spes gloriæ si nulla sit spes uictoriæ aut uictoriæ locus quis esse põt ubi pugna nõ est uocat ad coronã qui puocat ad pugnã atq; ad eam præsertim in qua nemo uinci põt inuit9,neq; aliis nobis ut uincamus uirib9 opus est q ut uincere ipsi uelimus,Magna christiani fœlicitas.qñ & in eius arbitrio posita ẽ uictoria,& omni uincentis uoto omniq; expectatione maiora futura sunt premia. Dic quæso fili carissime est ne aliqd in hac uita ex his quo℞ libido terrenas agitat mentes pro quo adipiscendo non multi prius subeundi labores multa indigna & misera tollerãda sint,bene actũ secum putat mercator si post decẽne3 nauigationẽ

Iacobus.

Christiani magna fœlicitas,

post mille incõmoda-mille uitæ discrimina rem sibi comparauerit paulo obcirorẽ; de milicia sæculi nihil est qđ a te scribam cuius miserias ipsa satis te docuit & docet expientia. In principum grã ꝓmerẽda-ĩ æqualiũ amicitiis conciliandis ĩ honorib9 ambiẽdis quæ moles molestiaꝝ,q̃tũ anxietatis,q̃tum sit sollicitudinis ex te ego discere potius possum q̃ te docer,q meis libris meo ociolo cõtentus a pueris usq; ĩtra fortunam uiuere didici & q̃tum possum apud me habitans nihil extra me ipsũ suspiro uel ambio. Ergo terrena hæc caduca incerta-uilia & cum brutis quoq; nobis communia sudantes ẽt & anhelantes uix cõsequemur,ad cœlestia atq; diuina quæ nec oculus uidit-neq; auris audiuit-neq; cor cogitauit somniculosi & dormientes & propemodum iuiti a dijs trahemur,quasi sine nobis aut de9 regnare aut cœlestes illi ciues beati esse non possint. Profecto si terrena fœlicitas ociosis nobis compararetur posset aliquis laborem detractans malle mundo seruire q̃ deo.sed si nihil minus q̃ in uia dei immo longe magis in peccatoꝝ uia fatigamur-unde illa uox dãnatorum,lassati sumus in uia iniquitatis-non potest non extremę esse demẽtię ibi nolle potius laborare ubi a labore itur ad mercedem q̃ ubi a labore itur ad supplicium Mitto q̃ta sit illa pax-q̃taq; fœlicitas animi nil cõscire sibi nulla pallescet culpa, q̃ ꝓculdubio uoluptatibus omnibus quæ possideri uel optari possint in uita longe præponderat,quid.n.optabile in uoluptatibus mũdi,quæ dum quæruntur fatigãt cũ acquiruntur infatuant cum ammittuntur excruciant! Dubitas fili impiorum mẽtes perpetuis curis non agitari.uerbũ est dei q nec falli põt nec fallere.cor ĩpii q̃si mare feruens quod quiescere non põt.nihil.n.illis est tutum nihil pacatũ oĩa metũ oĩa curas ĩtẽtãt oĩa mortẽ.his ne igĩ ĩuidebimus?hos æmulabimur?& obliti ꝓpriæ dignitatis obliti pr̃iæ patrisq; cœlestis horum nos ipsi , cum liberi simus nati ultro mancipia faciemus,& una cum illis misere uiuentes morientes miserius miserrime tandem æternis ignibus affligamur. Occæcas hominum mentes o pectora cæca qs nõ uideat uel luce clarius hæc omnia esse ipsa ueritate ueriora , nec tamen facimus quæ facienda esse cognoscimus:sed hæremus adhuc.necquicq̃ ceno cupiẽtes auellere plantam. Occurrẽt tibi fili ne dubita in his præsertim locis in qb9 habitas innumera singulis horis ĩpedimẽta q̃ te ꝓposito sancte beneq; uiuendi deterreant & nisi caueas agãt ĩ præceps. Sed inter omnia exitialis illa est pestis uersari inter eos dies & noctes quorum uita nõ solum oĩ ex pte illecebra est peccati, sed tota in expugnanda uirtute posita sub imperatore diabolo,sub uexilis mortis sub stipendiis gehẽnæ militat aduersus cælum,aduersus dñm & aduersus christum ei9. Tu autem clama cum propheta dirumpamus uincula eorum & proiiciamus a nobis iugum ipsorum.hi sunt.n.quos tradidit deus in passiones ignominiæ & in reprobum sensum ut faciant ea quæ non conueniunt plenos omni iniquitate plenos inuidia homicidijs contentione dolo malignitate,detractores deo odibiles contumeliosos supbos elatos inuentores malorum insipientes,incompositos,sine affectione,sine fœdere,sine misericordia. Qui cũ iusticiã dei quottidie uideant,non intelligunt,tamen quoniam qui talia agunt digni sunt morte non solum qui ea faciunt,sed etiam qui consentiunt facientibus. Tu igitur fili noli illis placere quibus ipsa displicet uirt9, Sed illud apostoli tibi semper sit ante oculos,oportet deo magis placere quam hominibus & illud-Si hominibus placerem christi seruus non essem , iuuadat te sancta quædam ambitio & dedigneris eos tibi uitæ esse magistros q te potius præcepto

Memorã da sentẽtia

propheta

Apostol9

re indigeāt longe.n.decentius ut ipsi tecum bene uiuendo hoīes eē īcipiāt q̄ ut tu uelis p ommissionem boni ꝓpositi cum illis turpiter obrutescere. Tenet me Deū te stor aliqñ extasis quasi & stupor qdā cū mecū incipio studia hoīum aut ut dixerim significantius-metas īsanias-nescio an cogitare potius q̄ dolere:mirari an deplorař

Nota. Magna.n.profecto insania euangelio non credere cuius ueritatē sanguis martyrū clamat apostolicæ resonant uoces ꝓdigia ꝓbant ratio confirmat mūdus testař ele menta loquūř,Dæmones confiteně,Sed longe maior insania-si de euangelii ueri-tate non dubitas uiuere tñ q̄si de eius falsitate nō dubitares.Nā si illa sūt uera diffi cillimum esse diuitem ingredi regnum cælorum quid cumulandis quotidie diuitiis inhiamus,& si illud est ueꝝ querendam gloriā non quæ ex hoībus,sed quæ ex deo est,cur de iudiciis hominum semp pendemus-Deo placere nemo est q̄ curet,& si firma in nobis est fides futurum aliquando ut dominus dicat,Ite maledicti in ignē æternum-& rursus-uenite benedicti possidete regnum paratum uobis a constitu-tione mundi cur nihil minus aut timemus q̄ gehenā aut speramus q̄ regnum Dei. Quid possumus aliud dicere q̄ multos esse noīe christianos-Sed re paucissimos. Tu uero fili contende intrare per angustam portam nec quid multi agant attende sed quid agendum ipsa tibi naturæ lex ipsa ratio ipe deꝰ ōndet.Neq̧ enim aut mi nor tua erit gloria-Si fœlix eris cum paucis,aut leuior pœna. Si miser eris cū mul tis.Erunt autem duo præcipue præsentissima tibi remedia aduersus mūdum & sa thanam qbus quasi duabus alis de lachrymaꝝ ualle tolleris i altum elemosina.s.at q̧ oro.qd.n.possumus sine auxilio dei:aut qūo ille auxiliabiř non inuocatus: Sed

Duo re-media sa lubertia. & iuocantem te certe non audiet q iuocantē priꝰ pauperē nō exaudisti.Neq̧.n.de cet ut te deus hoīem nō cōtēnat,q prius hō hoīem cōtēpsisti.Scriptū est in qua mē sura mēsi fueritis remetieř uobis,& alibi,beati misericordes qm̄ misericordiā cōse quētur.Cū āt te ad oronē iuito-nō ad eam iuito quæ i multiloquio ē,sed quæ i secre to mētis recessu-ipenetralibus aī ipso affectu loqtur deo & in lucidissima cōtēpla-tōis tenebra mētē patri nō præsentat mō,sed unit ieffabilibus qbusdā modis quos soli norunt expti nec curo q̄ longa sit oro tua-sed q̄ efficax q̄ sit ardēs iterrupta po tius suspiriis q̄ ppetua quadā serie dictionū-numeroꝶ diffusa-si tua tibi salꝰ est cor di-si tutus a diaboli laqueis-a mundi ꝓcellis-ab inimicoꝝ insidiis- Si deo gratus Si fœlix tandem esse desideras fac nulla prætereat dies- qua uel semel Deum tuū p oronem ñ adeas-& ꝓstratus ante eum hūili piæ mētis affectu illud non de sūmis

Oratio. labris,sed de imis uisceribus clames cū ꝓpheta,Delicta iuuentutis meę & ignoran tias meas ne memineris,sed scdm misericordiam tuam memēto mei pp bonitatem tuā dñe.Suggeret tibi cū spūs q iterpellat ꝓnobis tū ipsa necessitas singulis horis qd petas a deo tuo,suggeret & sacra lectio q̄ ut omissis iā fabulis nugisq̧ poetaꝝ sēp habeas in māibꝰ etiā atq̧ ēt rogo.Nihil deo gratiꝰ, nihil tibi utilius facere po tes q̄ si nō cessaueris lr̄as sacras nocturna uersare manu uersare diurna.Latet.n.in illis cælestis uis quædam uiua & efficax quæ legentis aīum.Si modo illas pure hu militerq̧ tractauerit in diuinum amorē mirabili q̄dā ptāte trāsformat.Sed episto-læ iam fines excessi trahente me ipsa materia & mira quadam charitate, qua te cū semper tum ex ea præsertim hora sum ꝓsequutus quæ sanctissimi tui propositi fa-ctus sum certior.Illud postremo te admonitum uelim de quo hic etiam cum mecū eras-tecum sępe locutus sum ut duo hæc nunq̄ obliuiscaris,& filium dei pro te esse

mortuum & te quoq; etiã si diu uixeris breui eẽ moriturũ.his q̃si geminis stimulis Nota. alteroqdem timoris amoris altero urge equum tuũ p breue stadiũ momẽtaneæ uitæ ad premia fœlicitatis æternæ quãdo nullum alium finem præfinire nobis aut debemus aut possumus quam ut perpetua utriusq; hominis pace infinito bono sine fine fruamur. Vale & Deum time.fer.xv.Maii.Mcccclxxxxii.

Ioannes Picus Miran.Philippo Beroaldo.S.

Cœpi abs te doctissime Beroalde & epistolã cũ amabilẽ tum eruditã & uersus plurimos ipsam etiã dubio ꝓcul antiqtatẽ ꝓuocãtes gratissimũ id mihi munus fuit.Quare p te bono in negocio bonas horas sum otiat⁹ & uoluptati nulla in re uel iocundius poteram uel honesti⁹.Agam uero hoiem oppido q̃ ingratum si tua quæ sunt optima remunerari meis uellem quæ sũt pessima & catullianis salibus suffeni uenena pmutare.Sum.n.in poematis illo nihilo melior nisi hoc præstem q; me suffenũ esse agnosco,& quid manticæ i tergo sit uideo Tu tamen hoc flagitas ut.s.de nr̃is ad te aliqd scriptiõibus dedam.atq; ita flagitas,ut q̃si postules uidearisq; repulsam æquo aĩo non laturus.Quare tibi uel cum dispendio si qua ẽ apud te de me existimationis satisfaciẽdum.Habeas igr̃ duas epistolas alterã ad Laurẽtiũ medicẽ,alterã ad Hermolaum de gñre dicendi phõrum. Quibus & uersiculos quosdã addidi,q p hos dies ẽt agẽti alia mihi exciderũt. Tu hæc ita leges ut memineris in humaniorib⁹ his studiis me tumultuaria cura& subcisi uis eẽ tpibus ut qui philosophis operã primariã & ut dicitur seriosas addiderim lucernas, Apud quos ut id profecerim quod tu apud rhetores & poetas, Quos inter (loquor ex aĩo) nõ uideo cur tibi primas iure non uẽdices. Politianus tuus est tot⁹ amat te ut q maxie.De me polliceri tibi nihil nõ potes qd ego possim. Vale.

Ioannes Picus Miran.Laurentio medici.S.P.D.

Egi Laurẽti Medice Rythmos tuos,quos tibi uernaculæ musæ p ætatẽ tenerã suggesserunt agnoui musaꝝ & graꝝ legitimã fœturã,ætatis teneræ opus nõ agnoui.Quis.n.i tuis Rythmis & nũerosa uersuum iunctura saltãtes ad nũeꝝ grãs nõ psenserit,Quis in canoro dicendi gñre & modulato canẽtes musas nõ audiat:Quis i lepore nõ affectato.Hilari argutia, mellitis salibus aptis illecebris miro candore In prudenti dispõne in grauissimis sensibus ex penetralibus philosophiæ erutis adolescẽtem hoiem qs agnoscat,Scio ꝓfecto me non esse in hoc albo,nec cũ q huc ascẽdã.i.ad iudiciũ reꝝ,Sed uellẽ dici posse extra suspitionẽ adulatiõis,qd de illis sentio.dicerẽ ꝓfecto no eẽ ueterum scriptoꝝ quẽ in hoc genere dicendi longo interuallo non antecesseris.Quod ne putes dem̃ ad gratiam afferã tibi huiusce sensus rões meas,Sũt apud uos duo pręcipue celebrati poetæ florẽtinæ linguæ Franciscus petrarcha,& Dantes aligerius,de qbus illud i uniuersum sim præfatus esse ex eruditis q res in Francisco uerba in Dante desiderẽt. In te q mẽtẽ hẽat & aures neutrũ desideratuꝝ,in quo nõ sit uidere an res orone an uerba sententiis magis illustrentur.Sed expendamus uelut in librili particulatim uniuscuiusq; merita.Franciscus qdem si reuiuiscat qd attinet ad sensus qs dubitat ultro herbam tibi daturum adeo tu & acutus semper grauis & subtilis,ille uero de medio plurimum arripiens suas colorat uerbis & quæ sunt gregaria egregia facit genere dicendi in quo uideamus qd tibi ille,qd tu illi præstes i qbusdã dulcior apparuerit.Sed mihi illius dulcedo ut ita dixerim dulciter accida & suauiter austera.

Ille fusus & aequabiliter deliniens. Tu maiestate & quadam uiuaci luce orationis animos perstringes, In illo ambitiosa & nimia, in te neglecta potius q̃ affectata diligentia, ille tener & mollis, tu masculus & torosus, Ille uolubilis & canorus, tu pressus plenus firmus & modulatus. Ille forte lepidior, tu certe amplior & erectior. Ille fucacior sed tu neruosior. In illo est qd amputes, in te nihil redūdās nihil curtum. Sed forte audaculus q tollendū aliqd de illo dixerim. Ita est certe ita multis uidet quorum iudicio cōfido. Nam meo nihil cū saepe sit uidere peccātem illum qd asiatici peccabant. i. ifercientem uerba quasi rimas expleat adhibētēq; uoces plenas & concinnas non ut exornēt, sed ut sustineāt quasi tibicines carmē ne claudicet. In te oia uerba nō minus in re necessaria q̃ in ornatu grata ita ut q ex te demat mutilet, q ex illo tō dat & repugnet. Q d & si demus (quod nunq̃ dabo) lepidiora esse quae ille scripsit & cōptiora tuis, facile id fuit praestare hoiem cui nō eēt cum ipsis sensibus labor & pugna, At tuae illae acres subtiles, & (ut uno dixerim uerbo) laurentianae sulae uix dici potest ut calamistros respuant & istos fucos nō libenter admittāt quas ille tractandas si habuisset quē mollē legimus nitidū & iocundū, legeremus eqdem spinosum squalidum & igratū. cū sit uidere illū, quotiens aliqd tale aggreditur acutum implicitum uel nodosum tā stilo cadere q̃ sensu surgit. Cū uero illā suā uerborū ostētat supellectilem, sua unguēta cincinos & flores admoneret saepe si adesset castritius quod admonuit in graccho, ne falleremur rotundato sono, & uersuum cursu, Sed inspiceremus quidnam subesset, quae sedes, quod firmamentum, quis fundus uerbis quod si facias illic uideas epicuri qnq; uacuū, ita aut nullū subesse sensum, aut frigidum & leuem, Qua parte q̃uis est maxima, ēt illi si non praestes, non uideo oio cur praestet ille tibi dicendi gratia. Cum & uerba apud te esse non possint illustriora, & collocatio illorum ita sit apta, ut nec coherere melius nec fluere rotundius nec cadere numerosius ullo modo possint. Sed iam Dantem tecum pensiculemus, de quo fortasse plures cōtrouersiam sint facturi, sunt. n. multi, qui in scriptorum collatione non tā expēdant merita q̃ annos numerēt, iubentq; alios ut priscos legāt cum reuerentia coaetaneos ipsi legere non possunt sine inuidia. Primas certe, quod ad stilum spectat denegatum tibi neminē puto, ita ē Dātes nōnūq̃ horridus, asper, & strigosus ut multum rudis & impolitus, hoc eius ēt aurarii fatent. Sed in aetatem & seculum illud id qd sit ita culpā reiiciūt, oio tu orone cultior, & non ille grādior. At sensibus inquient grandior & sublimior. Quaeso quid mirum in phica re illū phāri ipsa natura ad hoc cogente, atq; ultro suppeditante snias. Si de deo, de aīa, de beatis agitur affert quae Thomas quae Augustinus de his scripserunt. & fuit ille in his tractādis meditandisq; tam frequens q̃ assiduus, tu in obeūdis maximis negociis publicis & priuatis. Non fuit tam praeclare in Dante hoc fecisse, q̃ non fecisse turpe fuerat, At fuit dubio procul sūmi ingenii opus, quod ipse praestas phica facere quae sunt amatoria, quae sunt sua seueritate austerula, supinducta uenere facere amabilia. Ita in tuis uersibus amantiū lusibus philosophorum seria sunt admixta ut & illa hinc dignitatem, & haec illinc hilaritatem gratiamq; lucrifecerint. ut ambo hac copula: & retinuerint quod erat proprium, & mutuo se sibi ita participauerint, ut habeant utraq; singulatim quae prius erant simul amborum. Sed non est hoc tam admirādū, q̃ illud qd me maxime mouit, ita haec a te iuecta ut nō inuecta, sed de materie ipsius de qua agis, eruta gremio, & ex illa ipsa, ut ita dixerim te irrigante solum efflore-

Marginal notes: Nota. — Augusti. Thomas.

scere uideantur ut appareant natiua non aduentitia, necessaria non comportata, genuina oio non insititia hoc est quod admirari satis non possum, quo mihi uideris, Dantem exsupasse. Nam & si ille sublimis uolat, materiæ alis attolliť tu repugnante illa & deorsū trahēte tolleris i altum alis ingenii, atq3 ita tolletis ut a materia nō discedas, sed illā tecū simul attollas tm̄ de ipsa tu q̄tum de Dante ipsa fuit beneme rita, Iam uidere licet qd te inter Franciscumq3 & Dantem intersit, de qbus hoc addiderim Franciscum qnq3 non rn̄dere pollicitis hn̄tem qd allectet in prima specie sed ulterius non satisfaciat. Dantem hēre qd in occursu qnq3 offendit, Sed iuuet magis intima puadentem. Tua non minus hn̄t in recessu qd detineat q̄ habeant in prima fronte qd capiat. Adde q3 illi suas poeses in secessibus in umbra in sūma studiorū tranquillitate, tu tuas inter tumultus, curiæ strepitus, fori clamores, maximas curas turbulentissimas tempestates, occupatissimus cecinisti. Illis erant musæ ordinariū negocium & principale, tibi ludus & a curis quædam relaxatio, Illis summa defatigatio, tibi defatigato otium, Denicq3 eo aium remittens ptigisti quo illi oēs al nervos contendentes fortasse non ptigerunt. Sed qd dicam de mea paraphrasī meā. n. cur nō appelleē uel huius quæ mea est appellatiōis iure. Demum cur nō meā, q̄ & si ueneror ut tuā amo tn̄ ut meam. Admiror pfecto illam & te in illa ex qua coniicio q̄tum ego aberā a uera laude tuo3 uersuū in qbus quę erant maxima quæq3 maxime illustria qbus sum nocturnis oculis non introspexeram. uidi deinde per te reuelata q id solus & poteras & debebas, debebas tibi & nobis ne multa & te gloria & nos uoluptate fraudares. Lego (deum testor) maxime laurenti eam non tam ad delectationem q̄ ad doctrinam. Q uot. n. ibi ex Aristotele auditu. s physico, ex libris de aīa de moribus de cælo ex pblematis quot ex Platonis pthagora ex repu. ex legibus ex symposio quæ oia q̄q̄ alias apud illos legi, lego tn̄ apd te ut noua, ut meliora & in nescio quā a te facie transformata ut tua uideātur esse & non illo3 & legens discere mihi aliqd uidear. Q uod maximo est indicio hæc te sapere nō tā ex cōmentario q̄ ex te ipso. Solent. n. plurimi maiore in litteris ο ο φιο ᵗ ει α q̄ opera cum qd scripturi sunt phōs habere uelut pragmaticos eis dogmata quædam suggerentes quæ ingerant suis libellis ut uideanť phi. Sed facile hos deprehēdas. Nā uideas illa nec recte disposita nec cohærētia & ab ipsis non explicata, sed implicata. Atq3 hoies alioqn eloquentes in illis dicendis apparēt infantissimi. At te quis nō uideat ea non tenere precario, sed ut i quæ ius habeas & potestatem pro arbitrio uersare, agere & tractare, hæc tu (proh fœlix ingenium) in æstu reipu. i actuosa uita es assequutus quæ nos phōrum non discipuli sed inquilini in umbratili uita & sellularia seqmur potius q̄ consequamur, Sed quid dicā de paphraseos tuæ suauissimo stilo is mihi uidetur penitus qui Cæsaris in Romana lingua. est enim oratio non manu facta, non bracteata, non torta sed suo ingenio erecta candida & quadrata nec temere excurrens sed pedem seruans, nec luxurians nec ieiuna nec lasciuiēs nec ingrata, dulciter grauis, grauiter amabilis, uerba electa & non captata illustria non fucata necessaria non quæsita non explicantia rem, sed ipsis oculis subiiciētia. prætereo q̄ tuæ psonæ semp memineris q̄ sint ubiq3 tuæ illius prudētiæ ïspersa passim semia atq3 uestigia hæc ego & cum multis & alius qsq̄ longe potiora. Sed duo præcipua præter hæc uidi quæ uideant forte non multi q̄q̄ oculatiores, primū est illud ut illa suas diuitias dissimulet, ut inuidiā fugiat flores i sinu hēat non ostentet nō exurgat

Aristote.
Plato
Nota.
Cæsar

in plantas,sed subsidat in genua ut minor appareat alterum qd sit non uideo neq enim tam solers sed uideo esse nescio quid ut dicam signantissime laurẽtianum.Quod si quis uideat Laurentii dotes ingenium,præstantiam Laurentium totũ uideat graphice effigatum.Sed hæc nimis fortasse multa quæ dixi etiã inuitus ipsa me transuersum ut dicunt trahente in uerba animi sẽtentia.Illud non prætenbo inhortari te quanto possum opere maximo ut aliquod quandoq; a moderanda repu.oculũ sufsuratus absoluendæ paraphrasi impartiaris tibi quidem & linguæ patriæ ad honorem ciuibus tuis & nobis omnibus futuræ ad usum & uoluptatem.

Florentiæ idibus Iuliis.M.quadringentesimo octuagesimo quarto.

Ioannes Picus Mirandulanus Hermolao Barbaro suo.S.

E Go quidem mi Hermolae nec possum aut tacere quæ de te sentio aut nõ sentire ea quæ de illo debeant,in quo oĩa ueluti singula sũma reperiant Sed utinam esset is meæ mentis captus ut pro meritis tuis de te sentirẽ utinam ea dicẽdi uis,ut exprimere aliqñ possem qd' sẽp sentio.Scio quæ de te cõcepi infinitum subsidere infra fastigia doctrinæ tuæ.Scias & tu quæcunq; loq;mur longe esse minora iis quæ concipimus.tam deesse scias aio uerba,q̃ rebus animus deest & tñ ita me audere credis ut sperem posse imitari tua quorum nec magnitudinem estimare possũ.Admirari te pñt oẽs imitari tam pauci possunt q̃ nemo reprehendere.Et utinam ea mihi fœlicitas ut quæ scribam Hermolaũ meũ aliq ex parte imaginent.Ipse.n.ut taceam cætera stilus tuus cui tu adeo par faues mirũ q̃tum me afficit q̃tũ me delectat,Ita est doctus,grauis,cõpositus,eruditus,excussus,Ingeniosus,In quo nihil expositum,nihil sit triuiale seu uerba seu snias spectes. legimus sæpe ego & noster Politianus quascunq; habemus tuas aut ad alios,aut ad nos epistolas,Ita semp prioribus certant sequẽtia,& nouæ fertiliter inter legendum efflorescunt gratiæ,ut perpetua quadam acclamatione interspirandi locum non hẽam9 Sed mi dictu q̃ psuadeas,& legentis animum quocũq; uelis impellas. Exptus sũ ego cũ semper alias tum hac pxima tua ad me epistola,In qua dum barbaros hos philosophos insectaris,quos dicis haberi uulgo sordidos,rudes,incultos,quos nec uixisse uiuentes ne dum extĩcti uiuant-Et si nunc uiuant uiuere i pœnã & cõtumeliam,Ita porro sum cõmotus ita me puduit piguitq; studiorum meorum.Iam enĩ sexennium apud illos uersor.ut non minus me fecisse uelim q̃ in tam nihil facienda re tam laboriose contendisse,perdiderim ego inquã apud Thomam,Ioannem scotũ apud Albertum,apud Aueroem meliores annos,tantas uigilias,quibus potuerim ĩ bonis litteris fortasse non nihil esse,Cogitabam mecum ut me consolarer si qui ex illis nunc reuiuiscant,habituri nequicquam sint quo suã causam argumentosi alioquin homines ratione aliqua tueantur.demum succurrit ex ipsis quempiam paulo facundiorem suam barbariam q̃ poterit minime barbare hunc in modum fortasse defensurum. Viximus celebres o Hermolae & post hac uiuemus non in scholis grammaticorum & pædagogiis,Sed in philosophorum coronis,in cõuentib9 sapiẽtum,ubi non de matre andromaches nõ de niobes filiis,atq; id genus leuib9 nugis Sed de humanarum diuinarum rerum rationibus agitur & disputatur,In quibus meditandis inquirẽdis & enodandis ita subtiles,acuti,acresq; fuimus,ut anxii q̃nq; nimium & morosi fuisse forte uideamur,si modo esse morosus q̃sq; aut curiosus nimio plus ĩ indagãda ueritate potest atq; in his quidem si quis nos arguat hebetudinis & tar

Thomas
Io.scotus
Albertus
Auerois

ditatis age,amabo qcūq; is ē pedē cōferat,expiet habuisse barbaros nō ī lingua,sed in pectore Mercuriū,nō defuisse illis sapiētiā,si defuit eloquētia,quam cū sapiētia non coniunxisse,tñ fortasse abest a culpa ut cōiunxisse sit nephas,Quis enim cincinnos.Quis fucū in pba uirgine nō dānet?& detestet?Tāta est iter oratoris munus & philosophi pugnātia ut pugnare magis inuicē non possint.Nam qd' aliud rhetoris officiū q̄ mētiri decipere,circūuenire,præstigiari:Est.n.uestrum,ut dicitis posse pro arbitrio in cādida nigrū uertere,in nigra cādidū.posse quæcunq; uultis tollere,abiicere,amplificare,extenuare dicēdo demum res ipsas magicis quasi,quod uos iactatis,uiribꝰ eloquētiæ in quā libuerit faciē habitūq; trāsformare,ut non q̄lia sunt suopte ingenio,sed q̄lia uolueritis nō fiant qdē,sed cū nō sint eē tñ audientibus appareāt hoc totū,est neq; q̄ aliud q̄ merū mēdaciū,mera impostura,merū præstigiū:Cū a natura rei semp uel augēdo excedat,uel minuēdo deficiat,& fallacem uerbo℞ cōcentū,ueluti laruas & simulachra prætēdēs audito℞ mētes blandiēdo ludificet.Erit ne huic cū phō affinitas,cuiꝰ studiū oē in cognoscēda & demonstrāda cæteris ueritate uersat.Adde q; nobis nulla erit fides,lautitias uocū & ueneres effectātibꝰ q̄si rebꝰ parū fidētes,nec uero nixi,trahere in s̄niam his lenociniis hoīes quæramus..Est ob cām legere res sacras rustice potius q̄ eleganter scriptas,q; nihil sit magis dedecēs & noxiū in omni materia in q̄ de uero cognoscendo agit qua uniuersum illud dicēdi genus elaboratū.Hoc forensiū est quæstionum, non naturaliū atq; cælestiū.Non est eo℞ qui in academia,Sed q in repub,illa uersant in qua quæ fiunt quæq; dicunt populari trutina examinant,apud quam flores fructibus longe præponderāt.Nō ne scis illud nō oīa oibus pari filo conueniūt Est elegās res(fatemur hoc)facūdia,plena illecebræ & uoluptatis,Sed in phō nec decora nec grata.Quis mollē incessum,argutas manus,ludibundos oculos in histrione & saltatore non pbet,in ciue in phō quis nō improbet arguat abominetur, Si puellam uiderimus moribus lepidam atq; dicaculam laudabimus exosculabimur.hæc in matrona dānabimus & psequemur,nō ergo nos sed illi inepti qui ad pedes uestæ agāt bacchanalia,Qui grauitatē phica℞ re℞ & castitatē ludicris ueluti & calamistris dehonestēt,pfecto qd Sinesiꝰ de adolescēte,de ofone dici cōmode pōt,comatā ofonē semp cinedā,Quare nos nostrā malumꝰ capillis hirtā,globosam,inexpeditā q̄ cū spuritatis uel nota uel suspitiōe belle comatā. Et ut nihil sint reliq̄,hoc est uerissimū nihil esse diuersum magis ab instituto philosophi qcunq; in re q̄ q; luxū aut fastū aliq̄ ex pte sapit,Sicionios calceos habiles aptosq; ad pedem dicebat Socrates,Sed Socrati nō conuenire oīno non eadē rō ciuilis habitus & philosophici sic uti neq; mensæ neq; sermonis.Vtitur his phūs dūtaxat ad necessitatē; utitur ciuilis hō ēt ad gratiā.Quā & hic si neglexerit non ciuilis,& ille si affectauerit,non erit phūs.Si posset Pythagoras uiuere sine cibo,holeribus ēt parceret. Si sua sensa aspectu,aut demū minore q̄ sermonis opa explicare,oīno non loqueret. tantū abest,ut linguā poliat & exornet,qd' uel ob id cauendū nobis ne illectus cute medicata lector demoret ad eā,ad medullā & sanguinē non puadat,quē subesse sæpe cerusato ori infectū uidimus,Vidimus inq̄ in hisce omnibus,quibus propterea in usu uenit,cū nihil sit intus non inane & uanū,detinere lectore in prima facie modulatu uario,atq; cōcentu,Quod si fecerit phūs,clamabit Musonius non philosophum loqui,sed tibicinē canere.Non ergo nobis uitio detur id non fecisse, quod

Senesius

Socrates

Pythagoras.

Musonius.

fecisse uitiũ erat. Quærim9 nos q̃dnã scribam9, nõ quærim9 q̃uo imo q̃uo quæri mus, ut. s. sine põpa & flore ullo orõnis. Quã nolumus ut delectabilis, uenusta & faceta sit, Sed ut utilis: grauis & reuerẽda, ut maiestatẽ poti9 ex horrore q̃ gratiam ex mollitudine consequať nõ expectam9 theatri plausũ, q̃ aures demulserit æq̃bilis clausula uel numerosa, q̃ hoc sit salsũ, illud sit lepidũ. Sed expectam9 paucorũ potius pre admiratiõe silẽtiũ itrospiciẽtiũ penit9 aliq̃d aut de naturæ adytis erutũ aut de cæli aula ad hoĩes adductũ, tũ uel aliq̃d ita argutũ ut defendẽdi, ita defensũ ut arguẽdi non sit locus. Admirẽtur præterea nos sagaces i inq̃rẽdo, Circunspectos in explorãdo, subtiles in cõtẽplãdo, in iudicãdo graues iplicitos in uinciendo faciles in enodando, Admirenť in nobis breuitatẽ stili fœtã rex multarum atq̃ magnarum, sub expositis uerbis remotissimas sentẽtias plenas q̃onum, plenas solutionũ, Quã apti sum9 q̃ bene instructi, ambiguitates tollere, scrupos diluere, inuoluta euoluere flexanimis syllogismis & infirmare falsa, & uera confirmare. his titulis o Hermolae uindicauim9 huc usq̃ & uindicaturos post hac ad obliuione memoriam nostrã non dubitam9. q̃ si uulgo ut dicis, hẽmur sordidi, rudes, iculti, hoc nobis ad gloriã est non ad cõtumeliã, uulgo non scripsim9, sed tibi, & tui similibus. Nec aliter q̃ prisci suis enigmatis & fabularum inuolucris arcebãt idiotas hoĩes a mysteriis, & nos cõsueuimus absterrere illos a nr̃is dapib9 q̃s non pollucre non possent: amariori paululũ cortice uerborum. Solẽt & q̃ thesauros occultare uolut. si non daľ seponere q̃squiliis itegere uel ruderibus ut p̃tereutes non deprehẽdãt nisi quos ipsi dignos eo munere iudicauerint. Simile phõrum studiũ celare res suas popu ũ, a quo cũ ñ p̃bari mõ sed nec itelligi illos deceat, non põt nõ dedecere hr̃e aliq̃d q̃ ipsi scribũt, theatrale, plausibile, populare, Q d' demũ multitudinis iudicio accõmodare se uideatur.

Alcibiades Sed uis effingã ideã sermonis nr̃i. Ea ẽ ipsissima quæ silenorum nr̃i alcibiadis. Erãt n. horum simulachra hispido ore tetro, & aspnabili. Sed itus plena gẽmarum, supellectilis raræ & pretiosę. Ita extrinsecus si aspexeris, ferã uideas si introspexeris, numẽ agnoscas. At iq̃s non ferũt aures, nũc asperã nũc hiulcã, spicõsonã texturam. Non ferunt barbara noĩa ipm et pene timẽda sono o delicate cũ accedis choraulas & citharedos pone te i aurib9. Cũ uero phõs auoca a sensib9 redeas ad re ipsum i aĩ penetralia mẽtisq̃ secessus.

Thiane9 Assume illas thianei aures, q̃b9 cũ oio nõ erat i corpe non terrestrẽ Marsiã, Sed apollinẽ cælestẽ diuina cithara uniuersi melos, ineffabilib9 tẽperantẽ modis exaudiebat. his aurib9 phõrum uerba si delibaueris, mellea tibi ad nestoris suidiã eẽ uidebunť. Sed hæc sinamus nimio plus assurgẽtia. p̃fecto fastidire in phõ subtilissime disputante minus cõcinnam eloquutionẽ non tã delicati stomachi ẽ q̃ insolentis, Neq̃ ẽ aliter, ac si quẽ in Socrate de moribus docẽte offendat aut laxus calce9, aut toga dissidẽs & sectũ praue stomacheť ob unguẽ. Non desiderat

Tullius. Tulli9 eloq̃ntiã i phõ. Sed ut reb9 & doctrina satisfaciat. Sciebat tam prudens, q̃ eruditus hõ nostrũ eẽ cõponere mẽte poti9 q̃ dictionẽ. Curate ne q̃d aberret ratio, nõ oro. Attinere ad nos ενδιαθετον λογον nõ attinere τον προφορα laudabile in nobis hr̃e musas in animo & nõ in labris neq̃d in illo uel pirã sonet asperius, uel p libidinem eneruatius, deniq̃ ne qua sit discors a genuina ipsa, qua temperatus est

Plato, modulabiliter harmonia, Quam Plato cũ itelligeret theatrali ista & poetarum sæpe corrumpi a te. p. sua poetas omnes eliminauit. gubernandam aũt philosophis reliquit. mox certe si per lasciuiã differendi poetas fuerint imitati exilio cõdemnãdis.

At instabit Lucretius & si nō egeāt p se phiæ cōmētationes amœnitate dicendi, per eius tñ adhibitionē dissimulandā cē ipsaꝝ reꝝ austeritatem, Sicut absynthia per se pellūt morbos, melle tñ illiniunt, ut pueroꝝ ætas iprouida ludificet. hoc forte tibi faciēdū erat o lucreti, Si pueris scribebas tua, Si uulgo, faciēdū utiq; tibi, qui nō absynthia modo, sed meracissima toxica ppinares. Sed longe alia nobis habēda rō, qui uulgus, ut ante dixim9 nō allectare quærimus, sed asterrerē. Nec terra absynthia, Sed nectar ppinam9, Sed cōtēdet Lactātius satis constare i auditoꝝ animos uel se nioꝝ influere potētius ueritatē & ui sua instructā, & luce orōnis ornatam. Si fuisses o firmiane tā frequēs in sacris lr̄is q̄ in fictis litibus fuisti, & hoc nō dixisses & nr̄a nō minus bene fortasse cōfirmasses, q̄ destruxeras aliena, dic quæso quid mouet fortius & psuadet q̄ sacraꝝ lectio lraꝝ non mouēt nō psuadent. Sed cogūt agitāt, uim inferūt. legis rudia uerba & agrestia. sed uiua, sed aiata, flāmea, aculeata, ad imū spiritū penetrātia, hoiem totū ptāte mirabili transformātia. piclis orōnib9 elaboratis & luculētis nihil se cōmoueri inquit Alcibiades. Sed Socratis uerbis nudis & simplicibus, Addit ēt si sint inepta, rapi in furorē extra se poni & uelit nolit, faciemdum ei, q ille præcepat. Sed qd pdo uerba in re cōcessa, si nō desipit auditor, a fucato sermone qd spat aliud q̄ insidias? tribus maxie psuadet, uita dicētis. ueritate rei, sobrietate orōnis, hæc sunt lactāti quæ phō fidē conciliabūt si bonus fuerit si ueridicus, maxie psi id genus dicēdi appetēs, qd nō ex amœnis musaꝝ siluis, sed ex horrendo fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare ueritatē. At dicet quispiā, Age amice examinemus hec deposita cōtētiōe. Reuerēdū qddā atq; diuinū per se est sapia, nec exotico quoq̄ eget ornatu, Sed quæ inuidia & huc accedere? Quis negat quæ per se decēt, si adornent fieri decētiora, ego amice hoc in plerisq; nego, adeo multa sunt quoru; splēdorē siqd adiūxeris climines & nō illustres, ita sunt. s. in sua natura optimo statu, ut demutari ab illo nisi in peius non possiut. Marmorea domus picturam nō recipit. Si opus albariū sup induxeris demas de dignitate, de pulchritudine. Non aliter & sapia, & quæ tractant a phis tectorio non clarescunt sed offuscant. Q uid plura? Non ne uulgatū bonas formas cerussa deuenustari? in uniuersum quicquid pulchri sup iponas, celat, qd inuenit, qd affert secum, illud ostentat. Q uare si qd pri9 fuerat aduentitio præstat, Iacturam fecerit illud quicquid est non lucrum ob eam cām nudā se præbet phia, undiq; cōspicuā, tota sub oculos, sub iudicium uenire gestit. Scit se hr̄e unde tota undiq; placeat. Q uātum de ea uelles, trn̄ de forma uelles trn̄ de laude minuas sinceram & impmixtā se hr̄i uult. quicquid admisceas infeceris, adulraueris aliā feceris. Stat puncto insectili & indiuiduo. Q uapropter nec ludēdū tropis, nec uerbis: aut nimis luxuriādū aut trāslatis lasciuiēdum, aut factitiis audēdū in re tā seria, tāti discriminis in q̄ demere, addere, demutare aliqd sit flagitiū. At inqet age damus hoc uobis ut non sit uestrū ornate loqui, Sed uestrū est certe, qd nec præstatis ut latine saltē ut si nō floridis, suis tñ uerbis res explicetis. Nō exigo a uobis orōnē cōptā sed nolo sordidā nolo unguētatā, sed nec hircosam. Non sit lecta, sed nec neglecta. Nō quærimus ut delectet, Sed quærimur q offendat Bene habet iam. s. ad nos deficis. Sed amabo incognoscamus quid isthæc sit latinitas, quam solam dicitis debere phōs & non psoluere. Si dicēdo incurrat exempli causa a sole hoiem pduci, causari hoiem nostrates dicent. Clamabis actutum hoc non est latinū. huc usq; uere non est Romanæ dictum, hoc uero uerius, igitur non recte.

Lucreti9

Lactāti9

Pericles.

Alcibiades

Socrates

Tribus.

suadendi

Caro

peccat argumētū,dicet Arabs eadē rē,dicet Aegyptius nō dicēt latine,ſed tñ recte Aut.n.noia rep̄ arbitrio cōſtāt,aut natura,Si fortuito poſitū : ut.ſ. cōione.hominū in eā dē ſniam cōueniēte,quo ſanxerit unūqdq; noie appellari,apud eos recte appel lēt.Quid ꝓhibet hoſce phōs quos nuncupatis barbaros,cōſpiraſſe in unā dicendi normā,apud eos non ſecus ſanctā: ac habeant apud uos Romana,illā cur rectā non appelletis,appelletis ueſtrā,nulla ē rō,Si hæc ipoſitio noium tota eſt arbitraria.Q d ſi dignari illā Romani nois appellatiōe nō uultis,Gallicam uocetis Britānicā Hiſpanā,uel qđ uulgares dicere ſolēt,pariſiēſem.Cū ad uos loquētur,contin get eos pleraq; rideri,pleraq; non intelligi,idē accidet uobis apud eos loquentibus ανάχαρσις παραθηναίοις σολοικίζει. αθηναίοις παρα σκυθαις. i. anacharſis a pud athenienſes ſolœciſmum facit athenienſes apud ſcythas, q̄ ſi nominum rectitudo pendet ex natura rerum debemus ne rhetores an phōs qui rerum omnium naturā ſoli pſpectā hñt & exploratā de hac rectitudine cōſulere?forte quæ aures reſpuunt utpote aſpula,acceptat rō,ut pote rebus cognatiora.Sed quid oportuit nouare eos linguā,& ſi nati erāt inter latinos nō latine loq.Non poterant illi o Hermolae dū legebant in cælo fatoꝝ leges & ordinē uniuerſi.legebant in elemētis naſcēdi uices & obeūdi,ſimpliciū uires mixtoꝝ tempaturas?Nō poterant inq̄ eodē tpe in Cicerone i Plinio,in Apuleio Romanæ linguæ proprietates leges obſeruantias annotare. Q uærebāt qd abhorrēs,Q uid receptū i natura,qd a Romanis iterea,non curabāt ueꝝ n.uero iam te loco meliore ſtatuo,do tibi eloquētiā & ſapiam mutuo nexu inuicem conſpiraſſe.Abiūxerūt phi ſapiam ab eloquentia abiunxerūt hiſtorici, rheto

Philoſtratus. rēs,poetæ,qđ deflet Philoſtrat9 eloquētiā a ſapia.hos tu uicturos celebri fama minime dubitas,illos nō niſi i pœnā & cōtumeliā uide qd agas.Indiſertā mauult Ci-

Cicero. cero prudētiā q̄ ſtultā loquacitatē.Nō q̄rimus in pecunia,q̄ moneta pcuſſa ſit ſed q̄ materia cōſtet.Nec ē q purū auꝝ nō malit hēe ſub nota teutonū,q̄ ſub Romano ſymbolo.factitiū.peccāt q diſſidiū cordis & linguæ faciunt.ſed q excordes toti

Cato ſunt lingua,nō ne ſūt mera,ut Cato ait,mortuaria gloſaria.uiuere ſine lingua poſſumus forte nō cōmode.Sed ſine corde nullo mō poſſum9.Nō ē human9 q ſit inſolens politioris litteraturæ.Nō ē hō q ſit exps phiæ.ꝓdeſſe pōt iſantiſſima a ſapientia iſipiēs eloquētia,uti gladi9 i furētis manu,nō obeſſe maxie nō pōt ergo inqs &

Cherillus ſtatuæ nō a figura.Sed a materia commendant,& ſi cherilus eadē quę Homer9 &

Homer9 de eiſdē Meui9 ac Virgilius cecíniſſent futuꝝ erat,ut æque illi atq; iſti iter poetas

Meuius, recipent,Non ne uides diſparilitatē ſilitudinis.Illud & nos aſſeueram9 a ſpecie reꝝ

Vergili9 eſtimari non ex ſubiecto.Eſt.n.a ſpecie res id qđ eſt,Sed alia ſpē qſpiā iter phōs,

Lucreti9 alia iter poetas recipiēdus.Scribat Lucreti9 de natura,de deo,de ꝓuidētia,aſcribat

Scotus. de eiſdē ex nr̄is qſpiā,Scribat Ioānes ſcot9 & qdē carmine ut ſit ineptior.dicet Lucreti9 reꝝ pricipia atomos & uacuū,deū corporeū,reꝝ nr̄aꝝ inſciū temere oia fortuito occurſu corpuſculoꝝ ferri.Sed hæc latine dicet & elegāter.Dicit Ioānes quę natura cōſtāt ſua materia ſpēq; cōſtitui,eē deū ſepatā mētē,cognoſcētē oia, oibus cōſulētē.Nec ppea q̄ uniuarſa ēt iſima uideat ac moderet e ſua pace minimū dimoueri,Sed qđ dici ſolet κατιοντα ανακατιεναι At dicet iſulſe,ruditer,nō latinis uerbis.Q uæſo qs in dubiū reuocet uter poeta melior,ut phūs.Extra omnem eſt controuerſiā tam rectius Scotū philoſophari,q̄ ille loquitur ornatius. Sed uide quid differāt,huic os inſipidū illi mēs deſipiēs,hic grāmaticoꝝ ne poetaꝝ dicam decreta

neſcit,ille dei atq; naturæ,hic infantiſſimus dicẽdo ſentit ea,quæ laudari dicẽdo ſa-
tis nõ pñt,ille fando eloquẽtiſſimus eloquit̃ nefanda.Hæc illi fortaſſe afferẽt Her
molae cariſſime ĩ defenſionẽ ſuæ barbariæ aut q̃ ſunt ſubtilitate multo fortaſſe me
liora.Q uoꝝ ſniæ nec ego plane accedo nec igenuo cuiq̃ & liberali accedẽdum pu
to.Sed exercui me libẽter in hac materia tanq̃ infami,ut qui quartanã laudãt,cum
ut ingeniũ piclitarer,tũ hoc cõſilio ut ueluti glauco ille apud Platonẽ iniuſticiã lau:
dat non ex iudicio.ſed ut ad laudes iuſticiæ Socratẽ extimulet,ita ego & eloquen
tiæ cãm a te agi audiã ĩ eã licẽti9 repugnãte pauliſp ſenſu atq; natura inuectus ſu;
quã ſi uel negligendã uel poſthñdã barbaris exiſtimarẽ,nõ ab illis ad eam qđ nu
per feci,ad græcas lr̃as,ad tuum nunq̃ ſatis laudatũ themiſtiu;pene totus defeciſ-
ſem,q̃uis dicã libere qđ ſentio mouẽt mihi ſtomachũ grãmatiſtæ qdã,qui cũ duas
tenuerint uocabuloꝝ origines ita ſe oſtẽtãt,ita uenditãt,ita circũferũt iactabundi,
ut præ ſe ipſis pro nihilo hñdos phõs arbitrent̃,Nolumus inquiunt haſce noſtras
phias.& qd miꝝ,nec phalernũ canes.Sed nos hac fini epiſtolã claudam9.Si decus
aliqđ nomenq; ſibi ꝑmeruerũt barbari illi ſola reꝝ cognitiõe non eſſe facile dictu.
Q uẽ locũ,Q uid laudũ tu tibi uẽdices q ſis ĩter phõs eloquẽtiſſimus,ĩter eloquen
tes,ut græce φιλοσοφωτατος Florẽ.iii.nonas Iunias.Mcccclxxxv.

Alue pater dilectiſſime,de Apollonio thianeo nihil ſentio magis q̃ ꝙ tu
ſ ſentis ſup q̃ re ſcribã ad te plura,cũ erit ociũ & quæ tibi erũt fortaſſe nõ
ĩgrata.de diuerſitate trãſlatiõis nr̃æ a lr̃a hebraica in.iii.capite libri Gene
ſeos ubi de Eua agit̃ & ſerpẽte,ſic eqdẽ cẽſeo,ẽ ĩ hebreo.Q uẽadmodum ſcribis ip
ſum cõteret caput tuũ,referturq; ad ſemẽ Euæ de quo dixerat inimicitias ponã ĩter
ſemen tuũ & ſemẽ illius.lxx.uero & Hierony.trãſtulerũt ipſa conteret Caput tuũ
utrobiq; aũt idẽ ſenſus,Nã qđ dr̃ ipſe cõteret nõ tã ipſam Euæ perſonã q̃ Euæ ꝓpo
ſteritatẽ reſpicit.Cũ id dicat̃ factura,qđ in ſemine ſuo factura eſt,Sed cur malue-
rint ipſa uertere q̃ ipſum.hoc fuiſſe arbitror in cã ut ſignificarẽt cũ ex Eua non fœ
minæ ſolũ ſed mares eẽnt ꝓpagãdi,qđ de ſemine dicebat̃ ad fœmineũ ſolum ſemẽ
referẽdũ hæc ſunt quæ ſup hac re ĩ pñtia in mẽtẽ ueniũt.Cõcordiã Platonis & Ari
ſtote.aſſidue mollior.do illi quotidie iuſtũ matutinũ poſt meridianas horas amí-
cis,ualitudini,ĩterdũ poetis & oratorib9.& ſi q̃ ſunt ſtudia ope leuioris, noctẽ ſibi
cũ ſõne ſacræ lr̃æ partiunt̃.tu fac quæſo nc tua diuti9 deſiderẽ. Saluta Beroaldũ.
Politian9 tuus ẽ tot9.uale & deũ ora ꝑ me.Flo.die.xx.Marcii. Mcccclxxxx.

Reuerendo in chriſto pr̃i fratri Baptiſtæ Mãtuano ordinis Carmelitaꝝ poetæ
philoſopho & theologo inſigni &c. Filius Ioannes Miran.

Ioannes Picus Miran.Altomanutio.S.

Itto homeꝝ,quẽ deſiderabas,ſerius tñ q̃ & tu uoluiſti & ego debebã.Ita
m mi alte diſtrigor occupatiõe ut neq; ĩter ſpirãdi ſit locus Addixi me (qđ
& tu noſti)iam dudũ litteris in famulatũ.Ille pro ſuo impio Ita ſeuere le
gẽdi dictãdi exigũt pẽſum ut uix ualitudinẽ redimã.Tu qđ te ſcribis facturum, ac
cinge ad philoſophiã,ſed hac lege ut memineris nullam eſſe phiam,quæ a myſte-
rioꝝ ueritate nos auocet,phia ueritatẽ quærit.Theologia inuenit. religio poſſidet.
Vale Floren. die undecimo Februa.Mcccc.nonageſimo anno gratiæ,

Ioannes Picus Miran. Hermolao barbaro patriarchæ Aquil. S.

a Vdio te patriarchã Aquileiensem electũ. Gratulor illis hoibus pastorem optimum, toti ecclesię militẽ strenuissimũ, tibi tuæ uirtutis illustrandæ amplificandæq; occasionẽ datã, tria fere uiuendi genera, Ciuile, cõtemplatiuum, religiosum, in illo prudentiã, in secundo doctrinã in tertio quasi fastigio totius uitæ præter duo illa etiã sanctitatẽ exigimus. Te antehac & tua ciuitas in rep. gerenda magnisq; eo℞ tractandis rebus diligentissimum prudẽtissimumq; sunt experti, & studiosi oẽs quasi patronũ ac uindicẽ bona℞ artium amant & admirantur. qđ erat reliquũ hoc te facturũ & ꝓculdubio scimus ita serio gaudemus ut. s. nõ minus tibi imposte℞ ecclesia debeat q̃ & tua ciuitas & litteræ hacteꝰ debuerunt.

Ioannes Picus Miran. Hermolao suo. S.

q Vid esse hoc dicã mi Hermolae q̃ me quotidie nouis oneras officiis, qua si tu mihi aliqđ debeas, cui ego iãpridẽ oĩa debeo, uenit superioribus diebꝰ huc Antonius frater in patriã se recipiẽs. Rogo qđ Hermolaus agit, hoc inq̃t ille agit. Te amat, laudat, in cælũ fert, apud me, apud alios, apud ipsum pontificem, atq; hoc ita assidue ita ualide agit q̃si nihil hẽat præterea qđ agat. Scribunt itẽ ad me aliq̃n quos istic hẽo amici unus præcipue Cosmus pactius uir ut semel laudes eius cõplectar dignus quẽ tu unice ames. Is uero quotiens scribit, totiens de tuis in me officiis scribit, de amore de mira q̃dã animi ꝓpẽsione ut sentias ut loquaris de me sẽp honorificẽtissime, o inauditã hãc tuã humanitatẽ q nunq̃ satis tibi esse in hoies dictiõis putas & si talis erga me es quo me facias magis tuũ magisq; obliges. actum ut dicũt, agis. Aut plus debere, aut amare magis non possum. Sed ita homo es, alios oẽs prudentia moribꝰ doctrina, humanitate etiã te ipsum uincis. Vale, & me iã quæso lauda modice, dũ tñ ames imodice. Salutat te Politianus in te amãdo & laudãdo sẽp uerꝰ sẽp imodicꝰ. Flor. die ulti. Iulii. Mcccclxxxx.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo. S.

n Isi Angelus noster ad te scriberet, ego plura ad te scripsissem. sed nolo picas meas illius musis obstrepe, & uoluptatẽ tuã importunus ego inter turbare. Q đ si beneficiũ intulit, q abstinuit iniuria quã inferre potuit. hanc littera℞ breuitatẽ nõ potes mihi pro beneficio non imputare, qđ eris pulcherrime remuneratus si pro breuissimis longissimas mihi ipse reddideris. Nihil enim nobis tuis litteris gratius, qbꝰ quęso ne me defraudes, alioquin si silueris, par pari reponã Nanq; ego tunc maxime non silebo, sic enim te perbelle retaliauerim. Vale, & Hermolaum nostrũ delitias Romanæ linguæ meo nomine plurimum salutato.

Ioannes Picus Miran. Io. Francisco Pico nepoti. S.

q Vod hactenus tuis litteris nõ rñderim hoc fuit in cã inciderũt in manus meas libri quidã hebraici in qbus iam ꝑpetuã hebdomadã assiduus fui dies & noctes, ita ut pene me exculauerint. Est. n. hinc ad. xx. dies discessurus, qui huc libros attulit siculus qdam hebræus, quare dũ me ab illis extricauerim ne litterã qđe a me expectes, neq;. n. possum momentũ ab illis discedere ne forte illi discedãt prius q̃ ego eos oẽs excusserim. Cum ab hac cura liber fuero obruã te litteris, q̃q̃ scis animũ me habere occupatissimum. Si quid autem tu unq̃ mea causa es facturus da operam qua ratione potes ne meum istuc aduentum Barri princeps desideret, studia enim omnia interturbarem mea quibus nosti tu q sim

deditus, q̄ꝗ nihil præter ea curē, haud satis autem mihi con stat utrum mihi molestius illi an mihi displicere. Vale & deū time. & te quottidie cogita esse moriturū Ferrariæ. xxx. Maii. Mcccc. nonagesimo secundo.

Ioannes Picus Miran. Marsilio Ficino. S.

q Vi ab amicis qđ cupiūt pluribus cōtēdūt iniuriā faciūt amicitiæ q̄si ipa nō possit qđ pōt illecebra orōnis. Q uaꝛ agā tecū simpliciter ut ea exigit quæ mihi tecū iāpridē intercedit beniuolentia, est hoc tēpore ad mea stu dia plurimum necessari9 Iāblicus Platonicus. hūc si ad me miseris ꝑpetuo me tibi officio deuinxeris, erit hic ad dies uiginti aut summū ad mensē post. illico p tabellanū remittet. Tu interim & bibliotheca mea & rebus oibus utere atq; tuis. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano. S.

n Ec urbanius unq̄ nec hilarius acceptos se amores mei prædicāt q̄ his p ximis diebus apud te. & ꝙ amice qde confossi sunt cū sibi gratulantur maxime. tū tibi plurimum debēt. Q uis. n. nolit ab isto ense mori dolent tñ indulgentius id factum eē q̄ oportebat. atq; in eo sunt ut dubitent amore ipso i amores te cecuciētē factum meos, Ac ita demū dubitātut iudicio tuo alioquin gra uissimo in sua causa haud satis confidant. Confidunt tñ & iam se se uinculis asserūt domi esse nesciunt. libertatem & publicum secure postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam, o rem iocosam & risu dignam catoniano, uix erat in limine cū pandens sinus en inqt obelos. en sagittas. si nescitis græce. En me si ex uestris q̄sq̄ audax fuerit paratum referire. Q uis cachinis tēperasset cum stoicus homo tam lepide iocaret: abstinuimus ꝑfecto telis. & ꝙ interminatus erat repositurum se se in iuriam. & ꝙ ita cutis occalucrat ut tam leues ictus non admitteret. Q ua igr̄ uene ratione debuimus. senem excedim9. Q ui ut demum apud nos cōsedit philosopha ri cœpit de moribus. Et id qdem latine non tā ob id ꝙ apud latios erat (Nā & erāt in eo consessu. q græca nouerant) q̄ ꝙ latine ipse beneficio tuo luculentius saperet Sed nec operam perdidit. quando quidem non prius loqui desiit q̄ nos ex peripa theticis stoicos fecerit. Et apathiā illam omnes approbauerim9. iam uidere sit pau loante delicatos homines iam factos omnium tolerantissimos qui lacessiri quidem possumus ab aliis, Lædi a nobis tm̄. qui fato reluctemur nunq̄. & quæ nr̄a non sūt sic fieri demū uelimus. ut deus uult. & eos nec culpemus unq̄ nec accusem9. nihil doleamus. nihil expostulemus seruire uinci nesciamus. Re non orōne philosophemur, & qui nouitii sumus nos ipsos ut aduersarios obseruemus. Aliorum de nobis opinionē atq; id gn̄ris alia quæ externa sunt negligamus potiusq̄ reiiciamus. Ad diē curemus ut hospitiū uiatores. hēamus ea deniq; nō hēamur. Silentiū ame mus neq̄q̄ euomaꝛ non cōcoctū. Et nobis alii raro. & nos aliis nunq̄ risum pariamus. Et ut uno complectar uerbo, Epictetū totum. & sustinere aduersa. & abstinere uoluptatibus abunde didicerimus. uide quā singulatim ad epictetū tuū effinxerimus uitam nr̄am. uide q̄ & cito ne hac quoq; parte stoici non eēm9. qui nos ad monitos uolunt tam diu deficer hominē. quamdiu non proficit. Id qđ q̄q̄ in cæteris admiratus sum i me tamen uno uel maxiē. Q ui cum semper i lyceo uel academia nunq̄ i porticu sim uersatus, ita uictus sum oratōe senis. ut in eius sententiam non pedibus modo sed manibus quoq; & toto corpore discesserim. Indicem græcorum librorum, qui mecum hic diuersantur cum manuelis epistola. qđ tuæ litteræ

X

postulāt ad te mitto. Indice tuoꝝ itidē desidero. Laurētio iuniori meo noie salutē dicito, ad quē scripturus erā, sed pudor deterruit ne uidear hoiem lris cōpellar. Vale.

Ioannes Picus Miran. Thomæ medio. S.

q Vod fabellam tuam & eam festiuam quidem atq; concinnam meo nomi nūcupaueris indicio mihi fuit & doctrinæ tuæ & singularis in me beni uolentiæ, grauis utraq; causa quæ me ad te amandum urgeat & ipellat utra nescio magis, ut. n. i amore (qd' in prouerbio est) mutuū nō reddidisse flagitiū ē, ita laudatissimū hoiem & si non puoceris nō amasse, aut rustici ē ingenii, aut sane improbi. Vide igit̄ q̄ me geminis (ut aiunt) funibus ad amicitiam nō uocas mō sed trahis quando nec in ea est fabella qcq̄, qd doctrinam, qd' ingenium non oleat. Nec de me bene mereri magis præclare poteras, q̄ egregiæ fabelle dicatur a meo nomini tam amice tam libenter consulere. cuius argumētum tm̄ abest, ut uel negligā, uel accusem: ut ēt summo ope pbem. Mea. n. semper fuit snia, cui neq; ex doctis quēq̄ reclamaturū puto, Acrioris eē ingenii iocularia hæc & fabellas scribere, modo id (q ī præstitisti ipse q̄ cumulatissime) erudite & elegāter fiat q̄ de grauissimis rebus uel ornate disseruisse. Q uippe cū opposius longe ex limo q̄ ex ære auro ue decoram effinxisse statuā arbitremur, cur nō itide erit de humili q̄ de sublimi materia īsigne aliqd dictitasse, & pluris certe negocii, & icciro ēt laudabilius. illoꝝ operi argumenti dignitas lenocinatur. Hic quicquid dignum afferunt, id totū de scriptoris penu depromitur, Nihil ipsa materia uelut a symbola conferente, Illis natura sedulo opitulatur, Hi aduersus naturam certe cōtēdūt, Q d' & si ita sit non ibo tamen inficias inter has quas dixi humiliores materias, aliis alias mirum in modum præstare & eē ēt id gn̄ris nonnullas ita iacentes ita insipidas ut nulla ui aut maiestate uerborum attolli satis & scite cōdiri possint, Q d' uitii his nūq̄ inesse potest, quæ uenusta iocorum urbanitate resarciūtur. At uero sūmis subsellis constituēdas eas duco, quæ cū saliū lepore admixtū hn̄t ætatū psonarūq; graphicā exscriptōnem, q & hn̄t ea oīa, quæ comicoꝝ sunt, & tu ī ea quā ad me edisti fabella pulcherrime imitatus es, qtū ibi argutiaꝝ quæ salium opportuna, & ingeniosa pmixtio. Vt delectat, ut lepida, ut absoluta ē undiq;. & si q̄ materiæ humilitate sordidiuscula & debilior apparuerit ōronis luce & dignitate se ipsam erigēs & nitorē ac neruos assumens, ea ē pfecto (ut paucis dicā) quæ se a litteratissimo hoie pfectā liqdo demōstret, ue ꝝ iter cætera oīa illa mihi præcipue cordi ē moꝝ ætatū psonarūq; exqsita & commoda adnotatio, in q̄ unā prudētiā tuā, eāq; nō mediocrē, uelut e specula lōge pspicio. Videres uellē quē mihi cachinū moueat octogenarius antistes, q ut cūq; cætera succedāt, hoc tm̄ cōtinue saxū uoluit, ut alicunde pecuniā corrodat, qd uitiū senibus cognatū & familiare sp fuit. Q uid dicā de pasito nr̄o q a parcissimo sene cœnā saliarē dissimulans extorquet. Q ui ipsum ut ita dicam singularissime pumicem emungit. Nullū ē mi Thoma in ea fabella uerbū, qd' nō sibi qddam peculiare palmariū uendicet. sed neq; meū ē, referre quæcūq; olfeci, neq; his sū naribus quæ olfecerint oīa hoc tibi constet rem aut gratam magis, aut iucūdā mihi cōtigisse nūq̄, & ipsam igitur intra hos lares & te ipm itra aium recepi. habens mi Thoma quod (& si tu peteris) petendū erat amc, mutua est inter nos amicitia, quam ipse (ut te uirum decebat præstantissimum) a musis auspicatis es, Reliquū ē. ut quotiēs uel re mea quātulacūq; est, uel opera indigueris, de mea in te uoluntate periculum facias. Neq;. n.

(si qua dabitur occasio) ullum erga te officii genus prætermittam, quod ipse ad uersum me in amicitiæ uestibulo fecisti prior. Vale.

Io. Picus Miran. Concordiæ comes suo Nicolao leoniceno. S.

i Am sæpius & pluribus tecum per litteras collocutus fuissem Nicolae sua uissime si ubi nam eēs mihi aut nūcio aut litteris aut rumore notum fuisset. Ego uero id anxie a multis percūctatus fui dubium ab omnibus respō sum accepi, Tandem superioribus diebus in manus meas inciderunt Antonii fauētinii grauissimi philosophi ad Thomam frignanum litteræ ex illis te esse Florentiæ quod mihi tunc gratissimum fuit accepi hoc simul ac intellexi litteras per tabellarium ad te Florentiam dedi. Vanum fuit iter neq; enim illic te reperit. Dolui summopere. hodie Thomas significauit te Florentia discessisse & Bononiæ, esse illico has ad te deferri iussi. In quibus quidem neq; meam inte beniuolentia3 neq; singularem amorem pluribus aperire nitar neq; enim de nostra in te uoluntate tibi uel pauxilulum quidem subdubitandū nisi me & egregię uirtutis tuæ & tuorum in me officiorum, quod meum non est oblitum existimares. Non potui autem non mirari summopere q̄ tum ex urbis tumultibus te eripuisti quæsiturus sedem in qua uiuere & tranquille posses & iocunde hoc oppidulum nostrum aut certe oblitus sis aut certe contempseris uisus es Nicolae diffidere aut uoluntati meæ aut facultati ut uero hæc tuis meritis minor. Ita illa tua maior opinione gratū mihi erit si me tui consiliū admonueris, gratissimum omnium si meos lares tibi communes non dedignaberis mecum ociatur⁹ dum cæteri cum marte negociabuntur, Reliquum Io. grammatici ad te mitto quod per multos dies non inuentum nunc repertum est. Tuus sum & te expecto. Vale Mirandulę die. xx. Iulii. Mcccclxxxii. Cura omni diligentia si me amas habere indicem omnium librorum qui in bibliotheca Sancti Dominici reperiuntur Mitte uel tecum affer. Vale iterum.

Villā ex ædificaui suburbanam amœnam satis pro loci & regiōis cōditione. Carmen lōgum de ipsa cōposui & tibi domus suauis & carmen erit nō iniocūdū itex. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano suo. S.

q Vod ꝓximis litteris tuis me tantopere laudaris debeo tibi tantum quātum ab eo absum ut merito laudet. Id enim debetur cuiq; quod gratis dat non quod persoluit. Quare & ipse id totum tibi debeo quod de me scribis cum in me tale sit nihil. Cum id mihi ipse nullo pacto deberes, id totū tuæ fuit humanitatis, & singularis in me beniuolentiæ. De cætero si me examinaris nihil inuenies nisi tenue humile & angustum, Nouicii sumus atq; tirunculi qui ex inscitiæ tenebris pedem modo mouimus promouimus fere nihil. Benigne nobiscum agitur sii nter studiosorum ordines referamur. habet doctino men quiddam aliud quod sit tibi & tui similibus peculiare mihi tam grandia non conueniunt. Cum eorum quæ in litterarum studiis sint præcipua nihil non solum exploratum habeam sed nec adhuc etiam nisi per transennam uiderim. Conabor quidem (id quod nunc ago) talis esse aliquando qualem nūc me prædicas & esse aut iudicas, aut certe uelles. Interea imitabor te Angele qui te gręcis excusas q̄ sis latinus latinis q̄ gręcisses. Simili & ego utar perfugio ut poetis rethoribusq; me approbem propterea q̄ philosophari dicar, philosophis q̄ rethorissem & musas colā q̄q̄ mihi lōge aliter accidit atq; tibi. Quippe ego dū geminis (ut aiunt) sellis sedere uolo utraq; excludor

sitq; demum(ut dicam paucis)ut nec poeta nec rethor sim neq; philosophꝰ. Tu ita utrunq; ïples ut utrũ magis haud satis cõstet q & græcã & nr͂am mineruã ita pulchre amplectaris q̃si cignus uriusq; linguæ ut quæ insitia sit quę genuina nõ facile discerni possit. Nã ut de latinis taceã(de his.n.cui e prio loco cesseris)qs credat (ut de Adriano ille)romanũ hoiem tam græce loq. Iurabat Emanuel nr͂ dũ tuas legeret non eẽ tã atticas athenas ipsas. Is es mi Angele(facessat adulatio)cui ex nr͂is unus aut alter ne dicã nemo cõferẽdus sit. Q d' si plures eẽnt tales non hẽrent hæc sæcula cur inuiderent antiqtati. Incũbe quæso & lr͂as quãtũ potes a situ recipe ne nitor ille Romanæ linguæ iniuria tempoꝝ penitus obsolescat excude semp aliquid nouum qd' rẽ latinam adiuuet & illustret. Et quæ domi habes fac tandẽ exeant in communem studiosorum utilitatem. Ego quidem ut te ipsum ita tua omnia amo atq; desidero, tum eo magis q; te mihi exẽplar proposui ad quod effingar & si is es: quem ut sequi omnes debent ita consequi pauci possunt. Vale.

Ioannes Picus Miran. Paulo Cortesio suo. S.

Ene cogitas Paule. Mittamus crebro epistolas ut q locoꝝ iteruallis di-
b uidimur epistolaꝝ certe uicissitudine cõiũgamur leuare solet absentum
desideriũ, Si q̃ domi illius aut statuã fortasse hẽas aut imaginem. Mihi uero inter imaginẽ & epistolã hoc interesse uidet' hæc mẽtẽ corpus illa effigiat illa extrema tm͂ deliniat hæc itima ẽt plane exprimit & effingit. Illa amici quasi tunicã & amictum hæc uerum nobis amicũ repræsentat, illa carnis colores figuramq; qd' põt æmulat' hæc cogitationes, consilia, dolores, gaudia, curas, oẽs deniq; affectus. Et quæ ipse sibi uix quisq; præsens loquit' secreta aĩ ad amicũ absentem fidelissime transmittit, hæc deniq; uiuũ & efficax illa emortuum & mutũ simulachrũ est. Misitemus has igr̃ inuicem aĩoꝝ imagines tu qdem quas potes aureas & argenteas ego uel æreas uel testaceas. Sic.n. extra omnem erimus iniuriã locoꝝ & tpoꝝ. Sicut nec ipsa aĩ uis aut loci intercapedines aut tpoꝝ moras nouit. At uero illud quãtum est qd' ego tibi debeo Paule officiosissime q me ad hoc officium prior uocasti tali præsertim epistola quæ me adeo tenuit & oblectauit ut multos iã dies nulla me magis lectione meminerim oblectari. Est.n. plena facundiæ plena gratiaꝝ, plena amoris, & beniuolentiæ expectabas fortasse ut dicerem plena meaꝝ laudum. Eqdem erã & hoc dicturus. Nõ.n. adeo ferreus aut si hoc mauis dici adeo sum phũs ut amicorum laudatiõibus non oblecter. Q uæ si sunt ueræ me ipm mihi si falsæ illoꝝ mihi amorem uolũtatẽq; cõmendant, facile igr̃ impetrabo a mea phia ut tuas epistolas & crebro legã & cũ uoluptate ẽt q̃ pte me laudãr. Sed non illud tam facile ut ĩ repẽdendo offõ hoc lr͂aꝝ satis ciuilis apparcã aut nõ igratus. Ita.n. iperiosa dñа me distrĩgit ita pensum exigit quottidie ita deniq; totum me occupat ut uix qcq̃ de me mihi ẽt ipsi reliquũ sit. Sed q̃ tu es humanitate & epistolas ẽt malis cũ scribemus & silentiũ eq boni cõsules cum tacebimus. Politianus cõmunes delitiæ te saluat. Vale.

Ioannes Picus Miran. Troilo Maluetio. S.

Ibellus tuus de fortibꝰ tãta me affecit uoluptate q̃ta solet is affici cui op
l tia sors cõtigerit. Ago tibi igẽtes gr͂as q; me tuaꝝ lucubrationũ feceris p
ticipẽ taliũ pserti. In qbꝰ & disputãdi subtilitas & multiplex uariaꝝ reꝝ cognitio facile apparet. Q uoꝝ alteꝝ igenii, alteꝝ diligẽtiæ laudem hẽt. Nugas nostras q̃s desideras ,ppediẽ ad te dabo, Incertũ.n. utꝝ idignꝰ illaꝝ te lectione occu-

patissimũ iuriscõsulcũ detineri an desyderio amicissimum hoiem diu suspẽdi. Vale & me ama. Fer. xxix. Maii. Mcccclxxxxii.

Ioannes Picus Mirandulanus Thadeo Vgolino. S.

Ratissimas habui litteras tuas plenas amoris fidei & charitatis nõ ob id g tm̃ q̃ tu mei memineris, sed q̃ i illis me amice admões, ut ego ipse mei .i. bono℞ studio℞ & q̃ dedi expectatõis substinẽdæ meminerim, eqdẽ infirmitatis meæ cõscius, nihil uel mediocre de me polliceri ausim. Sed ille a quo oẽ bonũ p̃ luminũ clemẽtissimus, ut antehac dedit unde de nobis aliqd sperarent hoĩes, ita dabit in poste℞, ut tã bñ cũceptã opionem frustra nõ hẽamus. Romam ꝑ pero ubi de nr̃is studiis periculum, uel cum periculo faciemus. Si qd ꝑfecerimus, dei est munus, illi laudes & gratiæ. si qd defecerimus, nr̃a est imbecillitas, nobis im putato. Cæterum ego sum tuus, ut qui ob tuam & uitæ & morum integritatem uix Hieronymo nr̃o in te amando primas cõcesserim. Vale ex fracta.

Ioannes Picus Miran. Thomæ medio. S.

Olidi⁹ nũq̃ me oblectatũ memini q̃ nup, dũ tuã epyrotã legerẽ, fabellã f ꝑculdubio facetissimã, cũ argumẽti festiuitate, tũ stili eruditione priscas ẽt comœdias ꝑuocãtẽ. Quid. n. has nouitias dicã, ineptas plane & inface tas, q̃ aucto℞ ifãtiam facile declarãt, digna ꝑfecto fuit, q̃ Hermolao barbaro nescio an tuo q̃ meo magis, noĩati dicaret? Cui uni oẽs lr̃atos tm̃ debere existĩo, q̃tum uix debẽt atigtati, Qꝯ me ea minime fraudaris, fecisti pro tua in me antehac ꝑspectis sima beniuolẽtia, Nec ẽ qcq̃ apud me tanti, qd si tibi q̃si mutuum misissem, relatã abũde grãm putẽ. Comœdiæ nouæ, quã mihi polliceris, iã expectãs inhio, Neq; est qcq̃ qd ea magis optẽ, præter unũ ad nos aduẽtũ tuũ, Quẽ nisi ad decẽ dies hinc mihi abscedẽdũ foret, ut ex sita nr̃o te cognouisse arbitror, efflagitando certe abs te ipetrassem, ẽ. n. ex his cõiicere q̃ scripsisti. Quid sit futu℞ amœnitatis in cõsuetudi ne, qd i ipso cõuictu, q̃ i in uiuis uocib⁹ quæ ꝑfecto latitãtem hñt energiã, quæ al tius aĩum uoluptet afficiatq; miris modis, q̃ oĩbus scriptionib⁹ longe prępõderãt Sed qñ hoc nõ licet iterũ a me comœdiæ materiã non expectes. Malo utrũq; e tuo penu ꝑmas, ut Thomã mediũ, nõ mediũ, sed totũ fabella sapiat. Vereor. n. ne ob sequẽdo tibi hebetudo igenii mihi iacturã faceret. Et ex eo qd de nr̃o admitteret ab opifice opus degeneraret. Apud me nihil ẽ nõ expositũ, isulsũ, fatuũ, plebeiũ, At desi derant hæ comœdiæ nescio qd secretio℞ rerũ, salsũ, mordax, elegans, acutũ, tibi tui q; ingenii amœnitatibus peculiare. Quare rẽ matura mihi futurã q̃ gratissimã, ut quãdo te corã frui nõ licet, fruar hac rõne uel absẽte, Qꝯ si ut dixi antea, tã citus hinc mihi discessus non fuisset, ꝑfecto aliquot dies & geniũ simul & ingeniũ exco luissemus? Vale.

Ioannes Picus Miran. Marsilio ficino. S.

On poteras opportunius maumettẽ tuũ latinũ repetere q̃ hoc tpe quo n me ꝑpediẽ maumettẽ ipsum patria lingua loquẽtẽ auditu℞ spero postq̃ enim hebraicæ linguæ perpetuum mensem, dies noctesq; inuigilaui, ad Arabicæ studiũ & Chaldaicæ totus me cõtuli nihil in eis ueritus me profecturum minusq̃ in hebraica profecerim, in q̃ possum nõdũ quidẽ cũ laude, Sed citra culpã epistolam dictare. Vide qd possit ipetus aĩ. Vide qd labor & diligentia etiam ubi sint uires ifirmiusculæ, aĩarunt autem me atq; adeo agentem alia ui cõpulerunt ad Arabum litteras chaldæorũq; perdiscendas libri quidã utriusq; linguæ, q profecto

nõ temere aut fortuito, sed dei cõsilio, & meis studiis bñfauentis numinis ad meas manꝰ peruenerũt. Audi ĩscriptões, uadimõium deseres. Chaldaici hi libri sũt. Si libri sũt & nõ thesauri ĩ pris Ezre Zoroastris & melchiar magoꝝ oracula ĩ qbus & illa quoq;, q̃ apud græcos mẽdosa & mutila circũferunt' legũt' itegra & absoluta. Tũ ẽ ĩ illa chaldæoꝝ sapiẽtũ breuis qdẽ & salebrosa, sed plena mysteriis ĩterpretatio. Est itidẽ & libellus de dogmatis chaldaicæ theologiæ tũ psaꝝ græcoꝝ & chaldeoꝝ i il la diuina & locupletissima enarratione. Vide marsilii q̃ inspata mihi bõa irrepserũt ĩ sinũ. Cur nõ ego & Cornucopiæ iã mihi nactꝰ uidear. Sed qd de arabicis in qbꝰ & maumet toletini epistolæ & abulgalẽ, q Aueroẽ audiuit (& qd' te magis tãgit) adelãdi cuiusdã q sub ãmonio Plotini magĩo i ægyto phãtus ẽ multæ sunt qõnes. Deꝰ bõe q̃ pythagoricæ q̃ plene priscoꝝ dogmatu, & secretiotis disciplĩæ suasit sta tim aium efficax uotũ posse hæc p me absq; iterprete euoluere & pscrutari, atq; hoc nũc ago, hoc idefessus assiduusq; saxum uoluo. hic est Marsili meus cupido, hi mei ignes. q non fluxam & uanã sed firmã mihi non pollicent' iã sed præstant uoluptatẽ Verã imaginẽ futuræ gloriæ quæ reuelabit' in nobis, sed redeo ad tuas lras, Tuus Maumettes Perusiæ ẽ. quo cũ red ero (absũ. n. ob pestis suspitionẽ) ibit ad te conti nuo, de Plotino q; scribis haud satis itelligo, hoc scio ñ excidisse mihi Plotinũ quẽ ñ in manibus hñdũ mõ. Sed discẽdum adeo mihi & sp cẽsui & nũc quoq; censeo. Si tu qcq̃ de me uel apd mithridatẽ uel apd Petꝝ leonẽ cõquæstꝰ es nõ põt, nõ iuria id ad te ferñ ĩ me q tibi & tuis rebꝰ iunꝰ nũq̃ ulla ex pte fui. Q uid tñ illd sit adhuc nescio uolẽs nescio pythagoricꝰ sũ apd' quos nihil sanctiꝰ amicitia q̃ si qd e qd' in ter nos uel labefactat possit uel minuer (ut dicũt) hẽat ĩ zephyros, Vale. & me ama q̃ tuus sũ æq̃ atq; olim fui ex fracta.

Io. Picus Miran. Hiero. donato. S.

iAm diu quæ mea est negligentia, ad te nihil scripsi, ea una fuit in causa si lentii huiusce nostri. Patiar me hoc crimine a te censeri neglĩgẽtia scilicet Alioquin nec obliuiosum uirum nec amicitiaꝝ desertorẽ. Q uas mihi ad uersus id ingenii amicos, Q uo est Donatus non tẽporarias sed ppetuas oio statuo.

Ioannes Picus Miran. Hermolao suo. S.

dEdiad te lras supioribus diebus p sitã nĩum Nescio an delatæ fuerit. Cõ mẽtaria q̃ petebas ĩ Arist. cur non acceperis ex eodẽ te itellexisse ñ dubi to. Veniẽt cũ primũ ego ad bibliothecã meã rediero, q alienas huc in pñria explo raturꝰ uẽi, Nec ẽ cur uiæ me pẽiteat adeo multa hic repi cũ græca tũ latia ad hũani ores lras eruditãq; phiam faciẽtia, Q ui & hac ipsa dic, q̃ hæc dabã incidit in manus Apuleii fragmẽtum de iterpretatõe, opꝰ ẽ eruditũ & qd' Apu. plãc eẽ cognoscas, sed mutilũ mãcunq;. Scirẽ abs te libẽter istic ne aut usq̃ qd' scias iteger hẽat', Q uãq̃ cũ tua cdideris q̃ hẽs sub icude ñ erit ãpliꝰ cur Ap. desyderemꝰ, De studiis meis ego qd ad te scribã nihil hẽo nisi assiduũ me ĩ Her. eẽ meaꝝq; noctium mixinã ptẽ. In tuo themistio uigilare. Diuerti nup ab Arist. i academiam. Sed nõ trãsfuga, ut inqt ille ueꝝ explorator uideor tñ (dicã tibi Her. qd' sẽtio) duo in Pla. agnoscere. Et Ho mericã illã eloquẽdi facultatẽ supra psã orõnẽ se se attollentẽ & sensuũ si qs eos al tius introspiciat cũ Arist. oio cõmunionẽ, ita ut si uerba spectes nihil pugnãtꝰ si res nihil cũcordiꝰ q; si qñ dabit', id qd' uotoꝝ meoꝝ summa est tecum ad dies aliquot phãri agemꝰ de hiis coram latius & sensus huius mei periculum aliquod faciemus Vale. æui nostri decus. Flo. Mccccl xxxiiii, die. vi. Decembris.

Ioannes Picus Miran. fratri Baptistæ Mantuano Carmelitæ. S. &c.

f Alue pater optie olim ad te nõ scripsi sed īterim legi quæ tu scripsisti diuina. Catq; sctissima illa tua poemata, in qb9 ea reꝝ maiestas is splẽdor est eloquẽtiæ ut certatim ĩ illis palmã sibi uẽdicare uerba atq; snia uideãtur, fœlix qui uelis optia eadẽ possis fœlices nos qb9 nõ solũ legere quæ scripsisti sed ẽt te amare te uidere te alloq datũ est. Diues hic mihi materia & quæ non epistolaꝫ sed iustũ uolumẽ ipleat si euagari me ĩ laudãdis tuis poematis uel imbecillitas nfa sineret uel pudor tuos. Hoc unũ dixero delectari me adeo lectiõe tuoꝝ carminum ut fere quotidie cũ me uel tediũ uel fatigatio ceperit in illã quasi in hortũ solit9sim secedere. Vnde aĩo tãta semp oborit᷑ uoluptas ut nihil cupiat magis q̃ iteꝝ fatigari ut iterũ recreet᷑. Philostratũ de Apollonii uita si satis illo es usus desidero & Zachariæ phi, quẽ te nactum Romæ dixisti exemplar cura ut aliqñ habeã, prætereaq; indicẽ bibliotecæ uestræ Bononiensis si tuo id cõmodo fieri põt, Vale.

Ioannes Picus Miran. C. F. S.

q Væsitũ diu apud me fuit tecũ ne silentio an lr̃is agendum foret. Quæ res utpote ansam utrinq; habẽs cũ nũc in hãc nũc in illã partẽ a me iudicaret᷑ in eã fuit cur in hoc usq; tẽpus tecũ siluerim. Videbat᷑. n. præ aurib9 præsertim occupatissimi, leuiorib9 his nugis obstrepuisse nõ minus ĩpudens q̃ importunũ, & erat qđ ad te scriberẽ te dignũ penitus nihil, Rursus si hoiem q̃ tu es dignitate insignẽ de me optime meritũ qñ corã nõ possem p lr̃as nõ uenerarer ab officio ꝓculdubio deficiebã. His cũ diu fluctuassem aius uicit tandẽ pudorẽ pietas persuasitq; audaculi & temerarii subeundã potius notã q̃ obliuiosi hoïs uel negligẽtis. Accipe igit᷑. C. P. qua me excipiebas semp cũ istic erã hilari & porrecta fronte lr̃as meas ineptas illas qdẽ & incõpositas sed fidei erga te meæ, sed deditissimæ tibi ꝑfecto uolũtatis grauissimũ testimoniũ. Quib9 hoc unũ tibi in primis significari uolo nihil eẽ qđ magis cupiã. q̃ dari mihi occasionẽ aliquã qua testẽ dilucide apud te reliqua meã in te fidẽ pietatẽ & obseruãtiã. His. n. si de nobis periculum aliquando feceris ita me inter eos q tibi dediti sunt supiorẽ esse cognosces, ut tu cęteros tui ordinis antistites uirtute doctrina & sanctimonia mirum in modum antecellis.

Ioannes Picus Miran. Baldassari milliauaccæ. S.

m Iraberis & qdẽ nõ iniuria rñsum a me lr̃is tuis uel lõge seri9 q̃ tu fortasse desiderabas & ipsæ lr̃æ tuæ merito postulabãt, id cur ita euenerit paucis accipe. Iturus erat ad uos iisdẽ ferme dieb9 quibus tuas accepi uir sane probus sed mihi antea ignotus negotiari sese aiebat Mediolani oportunã mihi ꝓfectionem duxi q̃ fieret ut p fidũ nunciũ & qđ in primis optabã sine mora lr̃æ meæ tibi redderẽtur. Sed austrũ piculi, nã cũ ille ĩ mensem discessũ suũ pendinãdo, distulisset discessit tandẽ sed me penit9 ignaro. Mihi uero cũ iã spe certi nuncii factus essem negligẽtior litteraꝝ obliuio pene surrepserat. nũc demũ cũ tua ad me epistola ĩ man9 ĩcidisset uelut obdormiẽtẽ illico excitauit, admõuitq; tpis sine offõ ꝑmissi, Dolui (deũ testor) ñ mediocriter & nũc quoq; doleo nec iõ hęc deã ueli ut me excusẽ sed ut accusẽ poti9, facile patiar negligẽtię dãnari me & inq̃ malueris pœnã abs te uocari Nũc ad lr̃as tuas. Accepi & ex liis ipsis & ex libris græcis quoꝝ tu mihi copiã tã liberaliter tã amice fecisti uoluptatẽ ñ mediocrẽ, nõ tã q̃ coꝝ usus ad mea studia plurimũ faceret q̃ q̃ ꝑpetuæ iter nos futuræ necessitudis fũdamẽta iecerim9. Quã

unã pluris facio q̃ aut Sunãdii aut Ptolomæi uniuersã bibliothecã. Tãtũ.n. abest ut lr̃atorũ hoium amicicias negligam, ut nihil mihi aut curæ, aut cordi sit magis. Scio ãt quẽ tu ĩter lr̃atos hoies tibi locũ uendices, Q ñquidẽ doctrinæ eruditionis hũanitatis tuæ euidẽtissimũ mihi argumẽtũ fuit epistola tua. Quare ni te amem plurimũ dedicerim ꝑfecto me & faciã lõge aliter q̃ consueuerim. Amo igitur unice q̃uis te nunq̃ uiderim Amo ita ex aĩo ut ex aĩo magis paucos amẽ ut demũ accedere ad familiaritatẽ quidem possit nostrã ad amorẽ non possit. Et si qd.i.quod possit accedet illud oẽ aduẽtu huc tuo. Q uẽ & litteris tuis tu te ultro pollicitus es, & nos ita ardenter petimus ut impatienter desideramus. Ioãnem grãmaticum in physica & Aristotelis metaphysica si mihi comparaπs perpetuo me tibi officio deuinxeris. Nam & apud me nõ sunt, & sum eorum magna in expectatione. Vale.

Ioannes Picus Miran. Iacobo feltrino. S.

I Itteræ tuę si qñ alias nũc me maxime oblectarũt, qbus eã de me existimationẽ apud te eẽ cognoui, qua ne fingi qdẽ uoto melior possit. Vnũ illud me pturbauit q cũ i iis quæ ad te scripsi nihil notaueris, suspitionẽ fecisti ne cũcta nota digna existimaueris. Tũc.n. uel placuisse pluria credidissẽ cũ displicuisse aliq̃ significasses. Quo fit ut ne testimonio tuo alioqn ꝓbatissimo in mea cã satis cõfidã. Amas, n. nr̃a oĩa pinde atq nos, & cũ ex ĩnata ĩgenii tui facilitate cũctos tollas id tibi præcipue ĩ rebus nr̃is accidit, q id oẽ qd ĩ nobis ẽ ex tuo fonte manauit. Eqdẽ æmulari te tuis pstare uestigiis, nec desisto nec desinã. Vtina te aliqñ consequar. Sed hoc doleo q locoꝝ intercapedine fiat quominus te altissimos phiæ locos ut soles grauiter ptractantẽ coram audiã. Quod etsi eadẽ quæ dicis per epistolas mitti possunt id quod impetratũ abs te maxime uelim, habet tamẽ nescio quid uiua uox quod magis afficiat affometq discipulum. Vale.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo Donato. S.

a Cceepi lr̃as tuas & suaues ꝑfecto & eruditas qb9 nõ aliter oblectat9 sum atq oli tua cõsuetudie cũ pataui esse quotiẽs ea mihi fruẽdi occasio offerebat, cui9 qdẽ & cupidus & appetẽtissimus præter tuã ẽt opionẽ semp fui. Neq.n, latebat me q̃ dulce q̃ amœnũ eẽt Donati igeniũ q̃ bonis oĩb9 disciplis oĩ demũ uirtute exuberãs undiq atq refertũ. Sed ita est, ꝑfecto mi Hieronyme, ita mihi pſæpe cõtingit facultas & libera & expedita eius quã maxie rẽ cupimus adipiscẽdæ inertes nos facit & negligẽtes, dũ.n.id qd hodie prætermittim9 & cras fieri perq̃ cõmode speramus, fit demũ ut ex hac supina dilatiõe nr̃a cõniuentib9 nobis effluat annus. Sed qñ res ita recidit, fecisti tu quidẽ ꝑpulchre, q me nunc ẽt ad hoc officii genus obdormiẽtẽ tuis lr̃is excitasti, Quo utar aduersũ te sæpius ĩposterum & te ut itidẽ facias rogatũ maxĩe uelim. Quod attinet ad tua carmina fuerunt illa qdẽ dũ eẽm pataui apud me cõplures dies. memíniq me libelli amœnitate & lepidissima uersuũ cõpositiõe delectatũ plurimũ. Sed nisi fallor anteq̃ illinc abscesserim Ramusio reddita sunt de cæteris quæ aut ĩ me aut mea sunt ita cõstitutũ hẽas ut uel eis ꝓ tuis usurus sis, uel certe & mihi & amiciciæ nr̃æ factur9 iniuriã. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo. S,

c Vm tenues musas meas quibus dũ per ætatẽ licuit de amoribus meis locatus sum in libellos qnq digesserim, mitto ad te illorũ primũ missurus reliquos in hoc uno amicũ experiar te nõ assentatorẽ. Ea.n. lege ad te ue-

niunt ut castigentur, & uapulēt, ut erratorꝝ pœnas & ungue & obeliscis luant. Adhibe igit᷑ te illis æquū iudicē non iniquum hoc est seueꝝ nō indulgentē. Naꝫ quę maior iniquitas q̄ amicū fallere de te sibi oia ꝑmittentem, nō eo usqꝫ igenio delicato sum ut alienas lituras fastidiā, non adeo mihi bellus uideor ut censorē uel negligā uel accusē. Quin forte nec tu nec q̄spiā crederet q̄ hæc mea mihi n̄ satisfaciāt, quā i iis ēt quæ magis placēt ne sim ut inqt ille Suffenus, timeā. Nimiꝝ oēs fallimur nec uidemus mātică quæ i tergo est. Quare operā tuā in re honesta & libera li amicissimo hōi ne deneges, tā multo præsertim studio, tam ex aīo eā efflagitanti. Quod si is essem a quo in eiusmodi re tibi gratia referri posset nō tacerē græcum illud Lisippum apellis & apellem lisippi alterna opera uicissim uti solitum. Vale.

Ioannes Picus Miran. angelo Politiano. S.

c Vm superioribus annis Florentiæ essem amatorias elegias quatuor apud te reliqui, quas ut fit, exercēdi ingenii grā p id tēpus pene puer effinxerā Erant illæ quidē insulæ, sineruditæ & leues quæ auctoris ætatē & inscitiam facile præseferrent. Tu tamen illas nō pro rei merito sed pro tua benignitate, uel indulgēter approbasti, Et ob id ipsum ut fidē faceres q̄ approbasses exēplaria petiisti profecto nō ignarus ea esse animis adolescentū ad uirtutē acerrima incitabula ut laudis cupiditate illecti. quā libauerint gloriolam mox degustare altius enitantur. Vt. n. desperatione uires & iacent protinus & frigent, Ita spe attolli atqꝫ inflāmari nemo est qui dubitet. Sed iā ætatis patrociniū tollit᷑, & quibus antea subsignabatur erroribus nunc uitio mihi uertetur q̄ non eos iam maturior annis aut repugnauerim melius aut deleuerim. Quæ igitur apud te carmina ex nostris sunt si me amas aut remittas ad me aut laceres, aut igni tradas. Ea oia elaborata magis & cōplura alia quæ postquā istinc abscessi mihi per ocium exciderunt, breui tuæ limę demādabūtur. Interim quæ sine amici intertrimēto uiuere nō possunt capitali dānentur calculo. Præterea Epictetum tuū, & quæ de Homero in hāc usqꝫ diem a te translata sunt, Item quæ de Iuliano medice sermone patrio & quæcunqꝫ alia latino sermone cōposuisti ad me missa omnino uelim. hoc ita a te peto ut qui ipensissime, Ita enim desidero ut qui impatientissime. neqꝫ est quod recuses q̄ ea forte ad umbilicum nundum deducta sint, Quandoquidē omina si tua hæc fuerit sententia clā apud me futura tibi iam prænuncio atqꝫ polliceor. Vale

Ioannes Picus Miran. Marsilio ficino. S.

m Ei semp fuit iudicii Marsilii doctissime nulla esse in re magis elaborandū q̄ ut ab animi nobilitate, qua trimegisto teste post Iouem proximi existimamur per desidiam atqꝫ secordiam nullo pacto degeneremus, idqꝫ mihi potissimum semper fuit ut undecunqꝫ possem mihi animi cultū & bonaꝝ artium disciplinas cōpararem. Quod quidē meū consilium & si a pueritia usqꝫ cōstantissimum mihi fuit, excitarunt tamen sūmopere atqꝫ inflāmarunt cū apud te essem superioribus annis adhortationes tuæ, nec unq̄ ardenter magis q̄ ex illa in hanc usqꝫ diē me totum litteris addixi. Iam tres annos Marsili apud peripatheticos uersatus sum, nec omisi quicq̄ quantū in me fuit ut Aristotelicis ædibus quasi unus ex eoꝝ familia nō indignus admitterer. Quod quidē & si haud abunde consequutus sum Quippe q̄ uix sim in uestibulo, eo usqꝫ tamen processi ut si non docti & eruditi, quod nec p ætatē licet studiosi tamen nomen mihi uēdicare nō dubiteꝫ. Sed qm̄ &

tua semp & doctissimoꝝ hoium snia fuit qui academica pipatheticis misceret,cum utraq; sectã & rectius habituꝝ & locupletius,aggrediédã mihi hanc ꝓuinciã existimaui,ut iam ꝑ mei uirib9 ingenii,pro mea quãta maxia põt assiduitate & diligẽtia Platoné cũ Aristo.& uicissim alternis studiis Aristotelé cũ Platone conferrem Veꝝ ut te præmonitore prius,ita nũc adiutore opus ẽ,tuæq; erit húanitatis & i me beniuoléтiæ nõ deesse ꝓposito meo atq; eo qdẽ tã honesto & liberali id qd' cumulatissime abs te factũ censeo si librũ tuum de imortalitate aioꝝad me miseris.Q uo ueluti præmonstratore puodã in Platonica disciplina ꝓfectuꝝ me ut opto,ita confido.Q uis.n.Ficino,in quo si uera eẽt pythagoreoꝝ snia reuixisse Platoné crediderim nõ quæq; maxia in eo doctrinæ gñe de se ipso sibi polliceat?Tu modo mihi nõ desis,Q d' ipetratũ abs te pluribus contendere,nisi ipsa qua tu plurimi facis honesti rõ hoc idé a te cõcéderet.Si.n.pro amicoꝝ utilitate declinandũ aliquatenus de uia & Gi.uf & Chilo sapiés & Theop.grauissimus phũs existimarunt, Non ne erit in tã honesta petitiõe amicissimo hoi defuisse flagitiũ?Fac igit' ut qd' iam diu adhortatiõe sequor tua ope etiã aliqñ cõsequar.Q ui.n.hac in re mihi auxiliari possit præter te habeo neminé,qñquidẽ ut speciosa alia cõplura atq; præclara ita platoni carum rerum cura apud nostræ ætat.s homines penitus exoleuit. Vale,

Ioannes Picus Miran.Hermolao. S.

n On q; quicq̃ habeã te dignũ quod scribã ad te scribo.sed iccirco tantũ ut rescribas.Alioqn mihi nec cã est scribendi ulla nec argumentũ. Q uippe q; dãnarim semp eoꝝ sniam qui ad amicos scribendũ sentiunt ut hoc quasi debitum pendatur amicitiæ,Est enim hoc totũ scribere & lrãs missitare amicitiæ quidem sed infirmæ & frigidiusculæ.quæ sua ui subnixa nõ stet satis,quæratq; aliunde unde consistat.at quæ in ipsis animi secessibus iã penitus radice egit qd ama bo adminiculis litterarum eget.Dabo igit' Hermolae Barbare ob id ad te meas ut quas maxime desidero tuas alliciam.Tu contra ne a me frustra desiderentur tuas reddes q̃ cumulatissime.Vt enim infirmi est animi adhibere litteras amicitiæ quasi tibicines ne uacillet,ita facilem pręstare se amicis atq; beneficum liberalitatis est & beniuolentiæ singularis,Vale & musicam Ptolemæi,si id incõmodo non sit tuo ad me dedas futuram hic ad dies pauculos.Q uid enim a te nõ audactar petam,cui ego iam pridem mea omnia uoui dicauiq;.

Ioannes Picus Miran.Hermolao.S.

m Ihi nunquã aut placui magis aut debui copiosius q̃ hoc tpe quo una epistola ad te mea tam suaues tã eruditas tam tui psimiles litteras ad me uocarimQ uod si & abfuisse te patauio dũ illic fui & desiderasse me biennium cõsuetudiné tuã in cã fuit cur hæc ad me scriberes,non põt mihi illud grqd sit, nunc nõ esse iocundũ tam abunde unæ litteræ tuæ uotũ omne meũ nõ adipleruntsolũ sed etiã superarũt,nam ut epistolæ elegantiã,amœnitaté,eruditionem suauitatem taceã cuius lectio uel beneficii uicé cumulate exigit,Q uanti apud me esse credis q; tam amáter tam benigne atq; adeo ex aio in amicũ te mihi dedas.& quo nec optare mihi quicq̃ maius ausim in me ornãdo undiq; tuã operã tam liberaliter pollicearis,Q uod quidé genus officii nõ recipiendũ adeo sed mihi amb endũ ẽt fateri ingenue nec coram erubescerem.Q uippe nec ipsi stoici ut nosti ἀπαθείαν probant, nec inter has quas græci πάθη dicunt affectiones ulla esse potest aut laudabilior,

aut honeſtior ea,ſi modo inter illas eſt quæ dicić cupiditas noís & gloriæ præſta-
ri uero mihi hoc nec ab ullo uberius pōt q̄ a te ipſo,in quo uirtutes oēs uelut ſin-
gulæ ſibi palmā certatim uendicant,& ego cui debeam libentius habeo certe nemi
nē.Eſt igitur hæc mihi pollicitatio tua tam grata tam appetenda q̄ honorifica qua
uel id maxime plurimū gaudeo q egregii,cuiuſdā amoris in me tui & amantiſſime
uoluntatis fidem facit.Habeo tandē quod ut diu antehac deſideraui,ita nunc ſerio
triūpho.Habeo inq̄ Hermolaum Barbaꝝ latinæ linguæ delicias & bonarum artiū
omniū inſigne promptuariū mihi non beniuolum ſolum ſed amiciſſimum. Habes
& tu itidem Ioannē Picum Mirandulam ita tibi deditum,ita tui ſtudioſum. ut qui
deditus qui ſtudioſus eſſe magis non poſſit,mutuis aduerſum te officiis,quādo prę
ſtare nihil uel grande poteſt uel Hermolao dignum futurum imparē quidem,ſi ue
ro animum ſpectes certe uel æqualem uel ſuperiorem. Vale.

Ioannes Picus Miran.&c.

Ihil mihi dulcius fuit dū hic apud nos eſſes tua cōſuetudine nihil iteꝫ uti
n lig,ea in te moꝝ ſuauitas ea eſt doctrina.uide aūt q̄ mihi dulcis q̄ gratus
fueris dū te fruebar cū nunc dum abes nihil mihi ſit dulcius tui memoria
Sed ꝑfecto ſi amiciciæ ſedes aīus eſt & nos id maxīe ſumus aīus.ſ.ut ſcribunt Pla
to & Ariſtote.nō eſt cur poſſint diſſidiū inter nos facere ulla uel locoꝝ remota uel
diuturna tēpoꝝ interualla:Cogitabā aūt nūc an qua ēt alia rōne cōſeq poſſeꝫ ut te
cum eſſem.neq; aliud in mentē uenit q̄ ut nr̄a de ſeptimiformi in ſex dies geneſeos
enarratiōe lucubratio ad te ueniret.Si.n.libros q̄ſi liberos parimus,& pr̄is maxima
pars in filio eſt,ueniā ego quoq; ad te in illo quē genui.excipe igiť uenietē ad te fi
liolum meū ut te ſolebas hilaris & lubēs,placebit ſcio qa amas.Scio & diſplicebit
itidem qa amas.Nam eiuſmodi pietatis eſt & eoꝝ errata quos amamus ſignanter
introſpicere ut emēdemus & introſpectis leuiter indulgere ne uexemus.

Ioannes Picus Miran.F.B.C.Th.

Alue pater dilectiſſime.En tibi Apolloniū quem ſi tuæ uirtuti tuis in me
ſ officiis nō deberē,certe uel his litteris qbus eum efflagatis tātus in illis
amor tāta humanitas,Eſt.n.& ſummi amoris quo illuc uocare quo tu iā
perueniſti,ad animi .ſ.purgationē hoc eſt ad uerā fœlicitatē,& ſummæ humani-
tatis hortari me quaſi equalē cui,legē dicere quaſi filo potes. Sed utinā uſu eueniat
aliqñ ut in ſeceſſu aliquo una aliqñ pie philoſophari poſſimus.uidebis apud me ni
hil eſſe prius q̄ ut pietatē cū ſapiētia cōiungā. Videbis hoc mihi eſſe perſuaſiſſimū
nullā eſſe ſapientiā quæ æternæ in nobis ſapiētiæ imaginem obliteſceret.& ſimiles
facit brutis inſipiētibus,teſtē habeo cōtubernalem angelū tantum me quotidie de
meis ſtudiis lucro apponere quātum inde ad certamen purgandi animi inſtructior
fortiorq; euado.Omnifera hæc diſciplinaꝝ tractatio & quicquid litteræ ꝑmittere
nobis poſſunt cutem colorat,& quaſi pigmentata facie nos reddit formoſiores. At
ſanā firmā robuſtā mentē ſperare nō aliunde poſſumus q̄ a uitæ integritate,a mo
ribus,a diuina deniq; religione,uolentem igitur cogis(ut ita dixerim)magis uelle.
Sed & tuis me ſacris precationibus iuua ut poſſim etiam quod & ego uolebam &
tu me uelle tantopere uis. Vale pater amantiſſimæ,quē unice amo quem i ocu-
lis fero.Florentiæ.xiii.Ianuarii.M.cccclxxxx.expecto tua omnia. Politianus meus
deliciæ totius litteraturæ tibi adſcribi ſalutem iubet.

Ioannes Picus Miran. Hermolao barbaro. S.

Emini me cũ deliberarẽ quanã potiſſimũ ex Italiæ gymnaſiis mihi ſedem
m ad phiæ ſtudia deligerẽ cũ me multa patauiũ uocaret libẽtius illuc petiſ-
ſe ut amor in te meus quẽ iádiu aĩo nutriuerã mutua cõſuetudine tibi pa
lam eẽt, patauii fui & bi ẽniũ, Hermolaũ tñ qs credat nec uidi, nec niſi ut multo an
te fama cognoui. Ita ſæpe euenit ut dũ oblatã occaſionẽ deſidioſa q̄dã procraſtina-
tione cõtẽnimus, ea ut lubrica eſt manib9 elabať. Huius rei me uehemẽter pœni-
tuit & pœniret & eo magis q̄ quá antea rex oium doctrinã tuã rumore tantum co
gnouetã eã nũc his oculis, his aurib9 agnoui, dũ Romanũ themiſtiũ tuo illo ore de
ingenio aiæ de primis rex exordiis de rõcinãdi ſcia diſertantẽ audiui. Deus bone q̄
tum doctrinæ: quæ dictionũ diuitiæ: qs candor: quæ mũdicies oronis, O uirũ præ-
clariſſimũ, o expreſſam antiqtatis imaginẽ erat mihi frequẽs uotũ ut Varronis di-
uinax hũanarũq; rex ſcripta aliqñ reuiuiſcerẽt, ut eẽt apud quẽ latine phyſicas ra
tiones ediſceremus. Tu uero & illũ & ꝓbatiſſimos quoſq; referẽs cũ te nobis exi-
buiſti ut nihil aliud ſuperſit qđ deſideremus, q̄ ut græca alia interpretando, & tibi
uberiorẽ laudẽ parias, & cumulatius de naturali hiſtoria & de ſtudioſis omnib9 be
ne mereare, hæc oia doctiſſime Hermolae ad nihil aliud ſpectãt niſi ut me tibi ami
ciſſimũ eſſe intelligas, me ita uirtutes tuæ ad te & amãdũ & obſeruandũ accendũt
ut nemini etiã ex cognatiõe tua in amore cõcedã. Sanciet hæc ĩter nos epiſtola ami
citiæ fœdus, ut honeſtiſſimũ certamẽ mutuæ caritatis ſubinde certemus.

Ioannes Picus Miran. Andreæ corneo Vrbinati. S.

Vas ꝓxime ad me dediſti lr̃as tuas idibus Octobris accepi. Quas ſcribis
q dediſſe prius, nõ puenerũt, reſcripſiſſem ilico ſi accepiſſem, ita ſum ad ſcri-
bendũ impiger, & in hoc munere ſiue ſtudio ſiue natura minime ceſſator
Non tñ erat quod uereris ſilẽtio etiam diuturno amiciciã noſtrã poſſe labefactari,
perpetuus amicus ſum ego non tẽporarius. Et firma ſatis nõ eſt amicicia ſi qua ue-
lut tibicines has litterax ſibi uiciſſitudines poſtulet, quæ (ut Plauti dixerim uer-
bo) quaſi nutantem infirmuſculamq; furcilent. Sed ut ad ea ueniã, quæ ſcribis ad
hortaris me tu ad actuoſam uitam & ciuilẽ, fruſtra me & in ignominiã quaſi, ac con
tumeliã tã diu philoſophatũ dicẽs, niſi tandẽ in agẽdax tractãdarũq; rerum palæ-
ſtra deſudẽ. Et equidẽ mi Andrea oleũ operãq; meox ſtudiox ꝑdidiſſem, Si ita eẽm
nunc aiatus ut hac tibi parte accedere & aſſentiri poſſem. Exitialis hæc illa eſt &
monſtroſa ꝑſuaſio quæ hominũ mẽtes inuaſit, aut nõ eſſe phiæ ſtudia uiris princi-
pibus attingẽda, aut ſummis labiis ad pompam potius ingenii q̄ animi cultum uel
ocioſe etiã delibãda. Oino illud Neoptolemi habẽt pro decreto, aut nil philoſophã
dum, aut paucis, pro nugamẽtis & meris fabulis iã illa accipiunť, Sapiẽtum dicta
firmã & ſolidã fœlicitatẽ in bonis animi eſſe, Extraria hæc corporis, uel fortunæ, aut
parũ aut nihil ad nos attinere. Sed inquies. ita uolo Martham amplectaris, ut ma-
riã interim non deſeras. tibi parte non repugno, nec q̄ id faciunt, damno uel accuſo.
Sed multum abeſt ut a contemplãdi uita ad ciuilẽ tranſiſſe error non ſit, nõ tranſiſ-
ſe pro flagitio aut omnino ſub culpæ nota uel criminis cenſeatur, ergo uitio alicui
uerteť. & uirtutẽ ipſam uirtutis gr̃a nil. extra eã quærens perpetuo affectet & ꝓſe
quať, q̄ diuina myſteria, naturæ cõſilia, ꝑſcrutãs, hoc perfruãť otio, cæteraxq; rerum
deſpector & negligẽs, quando illa poſſunt. ſectatox ſuox uota ſatis implere. Ergo

illiberalē aut nō oīo principis erit non mercēnariū facere studiū sapiẽ? Quis ęquo aīo hæc aut ferat aut audiat: Certe nūq̄ phātus est, q ideo phātus est ut aliqn̄ aut possit, aut nolit phāri. Mercaturam exercuit ille non phiam. scribis appetere temp9 ut me alicui ex summis Italiæ principibus dedam. Adhuc illam phāntiū de se opīo nē nō nosti. Qui iuxta oratiū se regū reges putant, mores pati & seruire nesciunt. Secum habitant & sua contenti aī tranquillitate sibi ipsis ipsi super sunt. nihil extra se quærunt, quæ in honore sunt apud uulgus, in honora sunt apud illos & oīno q̄ cunq̧ uel humana sitit libido uel suspirat ambitio negligunt & contēnunt. Quod cum oībus, tū i llis dubio procul faciendum est, Quibus se ita indulsit fortuna ut non modo laute & cōmode, sed ēt splendide uiuere possint. Magnæ istæ furtūę sub limant qdē & oñtant. Sed sæpe uti ferox equus & sternax sessorem excutiunt. Certe semp male hñt & uexant potius q̄ uehant. Aurea illa optanda mediocritas q̄ nos uti mānus uehat æquabilius. & imperii patiens nobis uere seruiat non dñetur. In hac ego opinione pstans cellulā meā mea studia, meoꝶ libroꝶ oblectamenta meā aī pacem, regiis aulis publicis negociis uestris aucupiis curæ fauoribus antepono. Nec mei huius lrarii ocii illos fructus expecto, ut in reꝶ publicaꝶ æstu atq̧ tumul tui iacter & fluctuem. Sed ut quos pturio tandem pariam liberos & qd' fœlix faustūq̧ sit dedam aliqd in publicū. si non doctrinam igeniū saltē & diligētiā qd olcat Et ne credas nr̃æ industræ & laboris quicq̄ remissum, scito me post multā assiduis indefessisq̧ lucubrationibus nauatā opam hebraicam linguā chaldaicāq̧ didicisse, & ad arabicæ euīcēdas difficultates nunc quoq̧ manus applicuisse, hæc ego princi pis uiri & existimaui semp & nunc existimo. Sed hæc ut uere ita seuere dixerim eq dē principes istos excellētissimos in primisq̧ magnanimum Barri ducē Ludouicū ita colo & ueneror, ut ex italiæ principibus neminē magis. illi. me multum multis de causis debere intelligo. & nihil est tam graue, nihil tam arduum quod (mihi si de tur facultas) demerendi hois causa facturus nō sim. Sed quę illorum ē amplitudo & mea tenuitas. ut ego ipsis non egere non possim. ita egere ipsi aut mea opera, aut meo istuc aduentu nullo modo possunt Romam ꝑpe diē ꝑficiscar inibi hyematurus nisi uel repens casus uel noua intercidēs fortuna, alio me traxerit. Inde fortasse audies qd tuus Picus in uita umbratili & sellularia cōtēplando ꝑfecerit, aut quid tandem (dicā. n. q̄q̄ arrogārius) qd nq̄ qn̄ tu illi istuc accedēti doctorū copiā polli ceris alioꝶ opæ indiget i re lrāria, Romæ & ubi, ubi terraꝶ fuero habebunt principes isti cui iperēt, quē uelut trusatilem ut inqt Plautus molam ꝑ arbitrio uersent. Quod scribis de re uxoria, nec temere nec de nihilo dictum existio. Sed dauus sū, Oedipus nō sū nec si sim eē uolo. Id qcqd ē, si ur̃ latius explica, sin minus esto harpo crates. Ego ut se se res dant i arma cōsilium capio. Rythmos meos ethruscos non ē φ desideres. Iam dudū amatoriis lusibus nūcium remisimus, alia meditātes. Sed hoc te quoq̧ monitum uolo laurā tuā, si eam eēs editur9, supprimas adhuc aliquot dies. Nā forsan paulo mox legent nr̃i hōies de amore (Vide qd dicam) quę non dū legerūt. Et tu annotare plurima poteris quę ad rē tuam plurimū faciēt, de albrana q̄q̄ dignus nō ē de quo uerba faciam, hæc tñ dixerim benementum illum dño male grāꝶ rettulisse. Nec ē φ fugam suam in quēq̄ aliū q̄ in se ipm reiiciat aut deriuet qn̄ meis domesticis quod negare ille non potest, nō min9 fere q̄ mihi debet, sed nō primū nunc ut tu nosti, aut fidē fefellit, aut dñm ludificatus est. Scio qd postquam

etiam aufugit in me ille & de me. Sed non curat culicem elephas. Et condonatum tibi uolo quicqd antehac leuis homo peccarit. sed ne abutatur in posterum patientia mea, ne qualem se mihi ille in merito præstitit talem me ego illi tandem præstare cogar. Quod amicum illum tuum, cui in amore res male cessit, apud Florianũ nsum excusaueris, ex officio fecisti, habet ille qdem & ex historiis & ex poetis, ex ipsa ẽt phia unde se a nota criminis uendicet, habet unde magnorum se hominum præiudiciis dauidis præsertim Salomonisq; tutetur, ut Aristotelem taceam, q dum nonnullas etiam meretrices sæpe deperibat suoꝝ de moribus preceptoꝝ nil meminit, qñ amatæ feminæ uti cereri eleusinæ sacra fecit. Sed ille hæc tutamenta, & qsi ꝓpugnacula sui facinoris non ãplexat̃ mõ uel amat, sed odit & reiicit, & recusat, iacturam quærit̃ suam, non culpam deprecat̃. dolet q̃ peccauit, non defendit. Et mihi qdem uel hoc noĩe uĩ cæteris excusandus, q̃ ipse se nil excusat nihil homine imbecillius, nihil amore potentius. Hieronymi illa inuicta & in cõcussa mens, dum cælo tota inhæret puellaꝝ choris intererat. Quæ illũ pestis potuit uel infestar̃ quẽ non edomabit? Sic hoc amor ĩ eremo, ĩ humo collisis membris, in obdemadarũ potuit ledia. Quid in epluma, in umbra, in oi delitiarum affluentia nõ poterit? Accedit q̃ ille nunc primo cecidit ruinæ huius alioqn insolens & ignarus. De neptuno cõqueri põt q semel tñ naufragium fecit. Si ad eundem iteꝝ offenderit lapide3 nemo manum porrigat, nemo misereat̃. Nunc non excusari iure non põt. Quẽ ita facti pœnitet ut fauore excusatõis se dignũ ipse ñ existimet. Sed hęc ẽt nimis qñ amicus tuus hmõi facti memoriã nõ solũ aliquo mõ litteris tradi sed qđ sequens uita eius faciat obliterari pœnitus cupit. Vale. Xp̄ophorus non aderat cum tuas accepi dño tuo & uniuersæ Bõromeæ familiæ, quam & amaui semp & nũc plurimũ amo me non uulgariter commendabis. Perusiæ. xv. Octo. Mccccixxxvi. ãno gr̃æ.

Ioannes Picus Miran. Io. Francisco nepoti. S. P.

g Ratissimæ mihi fuerunt lr̃æ tuæ, non ob id mõ q̃ iãpndẽ de te nihil audiuerã, sed et q̃ ea mihi significabant, qbus sũ mirifice delectat⁹, qñ ea dẽ & tibi sunt grata, & deo gratissima eẽ non dubito, tu quoq; nihil dubites si mõ q̃ cæpisti uia prexeris mercedẽ tuã copiosã ĩ cælis eẽ futurã. Ego nũdũ satis hẽo exploratũ eũdũ Ro. mihi sit nec ne. Et q̃tũ eqdẽ assẽq possũ cõiectura futuꝝ poti⁹ credo ut illuc mihi eũdũ sit eã3 nosti. Hoc ubi certũ habuero stati te certiorẽ reddã ne si huc forte ueneris (qđ alioqn ego sũmope uellẽ) aut me hic non inuenias, aut stati discedẽre me in p̃riam tibi sit redeũdũ. Interi domi eẽ poteris nisi tu qdẽ aliter sentias. Sed & illud memineris hr̃e te uxorem cui non aliter corp⁹ tuũ q̃ deo ipsã aĩam debes. Est illius desiderio aliq̃ ex pte satisfaciẽdum, cogitãdũq; tibi est qd illa ex habitu corporis ex ætate aut appetat aut appetere possit. Quid ex pudore ex uirtute non petat. Cur n. pudeat hæc scribere quæ & Paulus scribit apostolus? Nulla est fere res in q̃ te magis suspicer errare posse, & qdem fallunt̃ nr̃i hoies plurimum q obligatas qdem addictasq; sibi uxores putant suas, se uxoribus nihil Sed posse de se, qcqd illi censuerint pro arbitrio statuere. Deniq; tu⁹ totus esse nõ potes, qui semel nuptiarum legibus te subiiciens uxoris esse uoluisti, potes nihi o minus totus esse dei quem & tibi promereris dum ut legi eius obtemperes tibi ipsi ẽt in his quæ sunt dei minus obtẽperas. Sed de his alias tecũ corã ẽt sum locutus. Ego ut primũ aer uernauerit hoc est inter primos q̃dragesimæ dies, cum me .s. ex

his græcorum librorum fascibus extricauero statim ferrariam ueniam, Iterim sacris litteris in sta, præcipueque euangelicæ lectioni quæ alium identidem ad deum adducat, quem inde abducere & mundus & dæmon ille illecebris hic fallaciis dies noctesque non cessant. Vale aiæ dimidium meæ, & deum ora pro me. Cum primum de mea romam uersus profectione aliquid statuero te certiorem reddam. Florẽ. xxvii. Nouembris, Mcccclxxxxii.

Ioannes Picus Miran. Iacobo antiquario suo. S.

INter uoluptates quas cum eram Florentiæ de Politiani consuetudine maxime capiebam, uiri mea sententia nostro æuo omnium literatissimi non erat illa mediocris, quod tuas ad ipsum Epistolas graues illas semper & elegantis, ut quamque accepisset statim mihi dabat legendas. Delectabat in illis me uehementer, & prudentia quedam singularis qua magnis etiam in rebus negociisque tractandis a prudentissimis commendaris & orationis cultus atque sobrietas, tum quod in nonnullis honorificam nostri mentionem faciebas, non solum mihi tuæ literæ placebant, sed in illis quoque ipse mihi placebam. Scilicet testimonio tanti uiri cedente conscientia quam non nihil dissimulans quid sentiret quasi ipsa se proderet non magnopere pugnans & prope modum uolens fallebat, Ita duplici nomine tibi eram deuictus inde tuæ uirtutis hinc collati sæpius in nos non officii modo, sed beneficii cogitaui non semel agere tibi gratias per epistolam ne forte parum gratus aut ne tecum rusticus existiarer, Verum cum tu Politianusque noster pulcherrimum quoddam inter uos literarum commercium exerceretis, nolui musis importuna Pica obstrepere quasique male uocalis Anser alterne sibi concinentes olores interturbare, Alioquin tibi animum nostrum per Politianum nostrum patere sciebam. Tu conscius infantiæ meæ interprete utebar eloquentissimo Nunc ab ipso missæ ad nos tuæ literæ sunt, quas ad Riciu nuper dedisti, Iuuenem ingenio sum, in quibus tantum tribuis mihi quantum nec optare ausim, nedum mereri me credam. Rupit officii magnitudo nostrum hactenus nescio an inciuile, certe non superbum silentium, nec potui tibi non agere gratias immortales, non quod premas me laudibus immodicis quas non agnosco, sed quod ita me ames, ut tuum illud alioquin constans robustumque iudicium tantopere tamen in nobis sub amoris pondere uacillauerit. Debeo igitur tibi supra quam uel ego possim persoluere, uel tu facile credere nec est quicquam tam arduum tam difficile, quod non æque pro tua dignitate sim facturus ac pro mea salute. Tu quidem Politiano me possidebas hactenus nunc uero nihil mutata re tuis tamen rationibus Pici nomen quod suberat explicabis. Vale. Ex Agro. Ferrariensi die. xxviii. Iunii. Mcccclxxxxiiii.

Præcellenti atque doctissimo Viro domino Iacobo Antiquario tanquam patri.

Ioannes Picus Miran. Andreæ Corneo. S. D.

SAtisfactum est plane uotis meis abunde satis Andrea carissime. Quod non quidem ex tuis ad Xpophorum utique nostrum carissimum literis accepi istic te cum tuo & commodo & dignitate uiuere. Est enim fuitque semper hoc a me optatum maxime, tibi esse bene atque beate, & quo nihil demum habeo magis dicere pro meritis tuis, Quod quidem euentu rum nunquam dubitaui. Atque hoc unum mihi semper constitit dum uel lingua tibi superstes esset ubi gentium fores futurum te in sublimi. Noui (quod citra adulationem dictum sit) al tui generositatem quæ nihil humile aut plebeium patiet. Noui uirtutes tuas doctrinam mores, atque prudentiam, Quæ omnia te quocunque collineabis facile perducent. Valitudinem tamen tibi timeo tot morbis ab ineunte ætate ut mihi narrare solitus es in hanc usque diem oppressam debilitatam tamen magis quam fractam, adeo & illa tuum mouit ingenium, ut uici nesciat sed perpetua quadam soliditate sua aduersus fortunæ ictus strenue pugnet. habe quæ

so nō minus ualitudinis rōem q̄ fortunaꝝ q̄ñ q̄dē hæ ubi uita deficit nullę sūt. Q ð uero de me apð oēs honorifice uerba facias facis tu q̄dē ꝓ tua & hūanitate & uetere i me beniuolētia debeoq; ob id tibi tñ q̄tū q debet maxie, Sed uereor ne tuā ipe tuet telā retexas dum meas ineptias & quæ mihi i ætate teneriore nugæ ꝓfluxerūt in publicum euocas, sunt.n.ea oīa icpta satis & inerudita uel si ēt cū eis benignissime decidat̄ nō ea certe sunt quę eā q̄ de me isti hoīes orōne tua opionē iam forte cō ceperūt substinere possint, Qualiacūq; sint mittenda duxi ut tibi uel totius famæ dispēdio satisfacerē, te tñ rogatū uelim ut hæc leuiora oīa habeas, Nā si res tandem desiderabis meas & grauiora hēmus in manibus quæ ad umbilicū nōdū ducta sūt Et hæc quoq; ipsa q̄ misim⁹ absolutiorē poscebāt limā. Veꝝ & tpa & phiæ studia q̄bus maxime inuigilo ab ope me diuerterūt. Redibimus tñ aliqñ ad musas, & si qd excuderimus tuis auribus dignum curabimus ad te ꝓrinus delatum iri. Vale.

Ioannes Picus Miran. R.C.C.S.

Attheus noster uir officiosissimus & salutē mihi plurimā tuis uerbis di
m xit & quo me amore q̄ beīuolētia ꝓsēq̄re aptissime declarauit. pollicit⁹
isup & tuo noīe studiū opāq; tuā si qñ his mihi uti cōtigerit. Cui ostō ūt par eēm pr̄ hūanissime. Suscipi.n.me in tuam fidē & inter tuos connumerari & optaui sp & speraui. At obuiū hic te ultro me tam benigniter tam amicis tā liberalibus pollicitis adeuntē & q̄si ad amicitiā si licet sed p te licet uocantē tuā & spē meā & uotū oē supauit. Quid.n.aut q̄tū ē ab eo inuitari a quo fuerat satis non excludi Q uāq̄ fecisti rē & si nō me te tamē dignam, poterā.n. ꝓ meis meritis nō admitti. Nō poteram ꝓ tua humanitate ēt uocari. Q uaobrē q̄tū aut mihi gaudeam, aut tibi debeā quo pacto explicē q nec cōcipio. Certe ob hæc tāto magis tibi debeo q̄to min⁹ hæc(q̄ nulla ex pte mihi tu debeas. Neq;.n. nimis sunt illa grandia & nimis multa q & Mattheus & amici reliq retulerūt ex uoluntate potius q̄ ex iudicio me extimantes. Sed q̄lis tñ aut q̄tus sū patiare me quoq; iter oēs eē q tuas uirtutes ut taceā cætera colūt & admirantur p̄q̄s in te ē uidere & qð uīcat antiq̄tatē & qð uici a posteritate nō possit, ut dixerim hoc merito cū in te nihil qð uel in honesto uel prudentia uel doctrina sit positū desiderer̄. desiderari hoc unum debere ab oib⁹ ut p te aliqñ iuxta Platonis uotū sūma potētia cum summa sapia cōiungat̄. Sed hæc a deo a te interim hoc peto & rogo ut mihi ñ referendæ gratiæ neq;.n.loc⁹ aut per tuā amplitudinē aut per meā tenuitatē, sed testādi aī erga te mei testādę fidei & obseruantiæ occasionē præstes. Experieris Ioānē Picū hoīem supra oēm opionem tibi deditum & deuotum de quo polliceri magis tibi nō potes, sed potes ea oīa q̄liacūq; sint quæ sunt in eo q̄bus tu ipse cū uteris splendoris tui aliquid inuehes fientq; magna cum tua esse ceperint quæ dum sunt mea magna esse non possunt. Vale.

Ioannes Picus Miran. suo Alexandro Cortesio. S.

g Ratissimæ mihi fuerūt litteræ tuæ q̄s ñ ut putas ad ignotū ignot⁹, sed ad amicū & q̄dē ueterē amic⁹ne dū ad notū not⁹ nuper dedisti nosti.n.& tu me antea ut scribis & dignū existimasti quē amares, Ego itidē de tua doctrina atq; uirtute cū a plerisq; tū a Politiano nostro sępi⁹ audiui cui⁹ iudicio q̄s nō confidat̄ fecit ille apud me tuæ probitatis fidem facere potest & apud te ceptæ meę iam pridem beniuolentię. Cui quidem & si erat maxima per epistolam tamen tuā eos scito cumulos accessisse quos concipere animo uel pauci possint. Q uid enim illa sua

uiusq̃d eruditius:ut est docta,ut est amabilis & puccio nostro de me amice magis q̃ uere loquẽti largissime subscribẽs.pfecto nec mihi quicq̃ illa gratius a te poterat cõtingere.nec tua de me opiniõe qcq̃ honorificentius,p quib9 uniuersis & tibi gratias ago q̃ maximas,& quæcunq; aut mea,aut in me sunt debere Alexandro meo me cõfiteor.epistolã quã petis nostrã ad Laurentium medicem,ad te mitto

Ioannes Picus Miran.Dominico beniuenio.S.

[S]Alue mi dñice in dño sorte electe,gratæ mihi fuerũt lræ tuæ gratius q; & corã ex fre dũ hic agebat & p lras ex Petro ant.nfo cognoui firmiori te eẽ hitu corpis & meliori stomacho.Cura si nos oẽs si lræ tibi sũt curæ,ualitudinẽ tuã de q̃ pfecto nõ ob id tñ sui sp & sũ sollicit9q, te amo(amo.n.uehemẽter)q̃ ppea q; lras amo q̃s te cũ simul piclitari & credo & certe scio.Si q̃ de nfa in te beniuolentia tibi rettulit fr,fidẽ hẽas plenissimã si qd de nfis laudib9,tam pa ei credas q̃ ille me multũ amat.Cõmẽtariolũ nostrũ nõ est q; admireris otiosi cũ eẽ uoluimus,& oino nihil agere id egimus aium remittẽtes potius q̃ intẽdẽtes.Oia præludium est cõmentarioꝝ quæ in platonis symposiũ meditamur.Erit i illis qd tu saltẽ ames & laudes q oia nra amas & laudas.De cõcilio,de qõib9 ut puto rettulit fr iã nosti cur scripserim me tibi laborare.qd a me petis maxie iubẽs faciã,cũ te itellexero ex ea q̃ laborasti hucusq; corpis ĩbecillitate in primã optatãq; ualitudinẽ restitutũ,quã tibi eo aio precor & opto quo mihi tu salutẽ ai precaris & optas.Vale ex fratta.x. Nouembris.Mcccclxxxvi.

Ioan.Pi.Miran.Andreæ corneo.S.

[E]T si ad te lras dedi aut raro aut nũq̃,cogitaui tñ de te & tuis reb9 aut sæpe aut sp.Sed nolo tibi spẽ uẽdere nec prius ad te scribã qd faciã i tuã utilitatẽ q̃ cũ scribere potero qd pfecerim.Q d si nũq̃ p tuo uel meo ĩfortunio cõtinget malo credas me nihil poti9 q̃ frustra i tuis reb9 laborasse. Sed forte lætior tibi erit fortuna q̃ aut ipse spes aut illa soleat carmia nostra ñ ẽ q; tua laura moret qñ reuocata ad icudẽ sũt ut pressius affotment nec pdire,quo nũc sunt uultu audẽt i publicũ.Differt ãt emẽdationẽ istãs rõ & urgẽs noui operis qd habeo i manib9 hortatu Laurẽtii medicis i quo dauidicos hymnos nõ solũ illumino lõgiori interpretamẽto,sed qñ quos ecclesia decãtat hi a.lxx.uersi sũt iterpretib9 eãq; trãslationẽ p.us q̃ sexcẽtis locis uti paꝝ fidelẽ hebtæi coarguũt,ego pprietati inixus hebraicæ & chaldaicę litteraturę cũ & sensuũ itegritati illos ab oi iudæoꝝ calũnia asfero & defendo.Reliquũ nõ ẽ qd scribã,nisi ut me Hermolao quotiens hoiem uides totiẽs nõ uulgariter cõmendes,fac itẽ uir doct9 & grauis Iaco.Volateran9 amari se a me uehemẽter itelligat a quo si epistolas simmachi ad paucos dies dum.s.exscribant unq̃ ipetrauero.perpetuo me sibi bñficio deuinciet.Vale.Mcccclxxxix.

Ioannes Picus Miran.Baptistæ guarino præceptori suo.S.

[Q]Vid contrahis frontẽ?an q; contra quã præceperis,atq; ideo iniuria tibi i scripserim præceptori,Si præceptor non es iure tuis non sto præceptis.Si præceptor es iure te appello præceptorẽ.Tu uero quid discipulũ renuisquẽ tantopere laudas.pugnant hæc inter seuisi alterũ forte amoris est,alterũ iudicii,& cuius laudes prædicas ex beniuolẽtia,eiusdẽ errata uereris ex cõsciẽtia,ne.s.tibi pudorẽ faciãt quæ possis forte laudator nõ possis præceptor non agnoscere.At recipe quæso me uel hac lege in pticipatũ disciplinæ ut te ego in nfæ,si qua erit gloriolæ,participatum admittam plagas sustinerẽ solus.Sed quid frigidis iocis mo-

ror ardorem, meæ letitiæ, quã ex tuis litteris, ex tua tã graui tam honorifica laudatione cõcæpi. nũc demũ mihi arridet. Nũc mihi est grata heptaplus mea postq̃ sub tuo præconio quasi clipeo palladis iam se ostentat æmulis inuulnerabilẽ. Hortans me tu ad alias hoc genus scriptiones, quod frustra faceres nisi dum mihi plena adeo cera subscribis igniculos bonæ imittens spei fecisses me ad scribendũ q̃ fuerim antea longe fortiorẽ. Adeo. n. tam iudicio tuo mihi confido, ut quod totius instrumenti ueteris enarrãdi onus suscepi. Cui omnino sum impar iam tamen solito longe fortius feram quod attinet ad libros fortasse tibi melius satisfacerẽ si indicem haberẽ eo℞ libro℞ qui sunt apud te quoniã possent multi ad rem tuam facere, q̄bus tamẽ nõ egeres, Laurẽtio medici tua prædicta uirtus te fecit cõmendatissimũ, Neq; unq̃ inter nos mẽtio de uiris doctis huius ætatis, quin plurimus in ore sit guarinus præsertim cum noster iteruenit Politianus (interuenit aũt semp̃) qui tibi tantum tribuit quantũ nemini. Vale nostro℞ optime atq; doctissime, & pictoriũ nostrũ cõmunes delitias quantũ potes meo nomine saluere iube

Ioannes Picus Miran. Antonio picimãno. S.D.

n Ihil tota uita mihi fuit iucũdius his litteris q̃s nup a te accepi plenas amoris officii hũanitatis ita sim fœlix ut te nõ fallo, nisi mihi ille forte dies iucũdior quo me ipse & Grimãnus nescio tuus an meus magis, & conuenistis amice, & honorifice salutastis, q̃q̃. n. uelut personã mutuati nõ qui eratis, sed q̃si nescio quos lepido cõmento noium mihi uos exhibuistis, suauissimũ tamen uestrũ igeniũ singularis doctrina, amabilis grauitas liberalis modestia ingeniũ os lepidissimus sermo, Grimannũ mihi & Picamannũ apertos uerosq; repñtabãt. Quare etsi ipsa falli nomẽclatura fraudari tñ uoluptate non poterã, quæ mihi ex uobis debebat, dissimulare noia potuistis, uirtutẽ nõ potuistis, quæ suo se prodit fulgore & latere nescit. Illa de reb9 physicis tam grauis tractatio illæ acres contortæ argumẽtationes illa iudicia castigatissima quos poterant alios q̃ uos ipsos mihi denũtiare? Gratulabar ego mecũmet tacitus cũ uos audiebã, ætati nostræ quæ non unũ ut putabã Grimannũ non unũ Picimannũ, sed duos Grimannos duos Picimãnos fecũdior ptulisset. ut aũt mihi noster Politianus quinã fuissetis indicauit iã non tam ætati meæ q̃ meo cæpi iudicio gratulari ita mihi agnouisse in uobis oĩa sum uisus q̃ in illis. i uobis cõstantissimo esse oium testimonio deprehẽderam. Sed uide ut me agunt transuersum & a tua epistola ad se uestræ laudes abducant, q̃q̃ & illa eodem quoq; uocat uel nolentẽ, sed reprimã me uidear quasi mutua opa uelle laudibus satisfacere q̄bus tu plurimis me cumulasti quæ siue ex aĩ sunt propensione, siue ex iudicio nescio honori an uoluptati mihi maiori fuerit. Debeo plurimũ mi picimãne aio isti erga me tuo, Sed fac quæso tu quoq; si q̃ñ accidit de me piculũ de mea. s. in te uolũtate. Cognosces hoiem ita amantẽ tuæ uirtutis & studiosum ut nec ipsi grimãno tuo prias i te amãdo sim cõcessurus. Vale. die. ix. Iulii. Mcccclxxxix.

Ioannes Picus Miran. Ignoto amico. S.D.

q Visqs es noster ens: postq̃ Roberto salutato nr̃o ut p eius accæpi singraphãm es cõinnctissim9 legi lr̃as tuas ad mitridatẽ quas illi absenti reddere nõ potui. Amare te in illis cæpi nõ tam iã eo noie q᷑ te Robertus amat q̃ q᷑ te amare lr̃as, Et (q᷑ ẽ principalius) sacra℞ rerũ & legis studiosum eẽ cognoui Et quoniã de his quæ petebas uisus sum mihi posse aliqua ex pte tibi satisfacere ut

hinc bene nostrã auspicarer amicitiã,uolui qd ego sentirẽ tibi significare.Q d' certe facerẽ longe locupletius,si hic illos meos oium hoium amicos.i.meos libros haberẽ quos cõsulerẽ,sed me illi iã Romã quasi anteambulões dñm pcesserũt.& ego ipse hæc petasatus iã & caligat⁹ in p cinctu cũ essem ad te dedi tã familiariter q̃ se itinãter.quod petis de Iosepho scias iustũ Iosephũ apud hebræos nõ repiri. Sed Iosephi epithoma.i.breuiariũ quoddã in quo & multa sunt cõmentitia,& quæ de decem tribub⁹ ibi legũtur quæ post babylonicã captiuitatẽ postliminio nõ redierunt ea esse notha & adulterina ex hebræis mihi plures cõfessi sunt.Q uapp illoꝝ Iosepho nulla oino fides adhibẽda.In Iosepho græco scio eẽ quædã quæ de Christo & fidẽ & honorificã faciant mentionẽ,Sed eadẽ esse penitus cũ his quæ in latinis codicibus legũtur,nõ assererẽ nisi exẽplar græcũ cui⁹ hic mihi nulla est copia recens legerẽ,& ut ad ea ueniã quæ de chaldæoꝝ hebræorũq; litteris desideras,pcunctatus sum ego sæpe in mithridatẽ & multos hebræos de his quæ apud Hieronymũ i galeato prologo legũtur ubi ille scribit eosdẽ olim fuisse samaritanoꝝ & hebræorũ characteres.Esdrã aũt post instaurationẽ tẽpli sub zorobabel alias adinuenisse litteras quæ nunc sunt in usu nescios se huius mutatiõis oẽs prædicãt,&(quod ẽ maius)pro cõperto habẽt hisdẽ quibus nunc utimur in hebraica litteratura apicibus usos & Mosem & patriarchas antiquos oẽs.Cui sniæ ut nunc mihi,subuenit fidem maximã facit sciẽtia cabalæ cuius scriptores qui cũ ipso Esdra in synodo fuerunt sub ipsis litteraꝝ characteribus & figuris quibus nũc legem descriptam habemus dissimulasse Mosez diuina mysteria,& uolunt & probãt quod esse nullo mõ possit si aliis Moses,ab his qbus nunc utimur characteribus usus fuisset.Q uo tñ tutari dictũ Hieronymũ possim,hoc unũ habeo quod nup legi in cõmentariis libri quem pater antiquus Abraã de creatione edidit,dũ.n.duas illas & triginta portas quaruz meminit auctores interpretanẽ,dicunt numeꝝ illũ ex decẽ numerationibus & duabus ac uiginti litteris cõflari.Reliquas aũt lrãs quæ sunt mensade,phe: chiaph, & nunq; duplices dicũtur quaꝝ characteres sunt ab epis siue præfectis additas fuisse.hoc forte Hiero intellexit cuius testimoniũ & hñi apud omnes omnibus in rebus debet,& habetur profecto apud me sanctissimum.Alphabetum chaldaicũ quod petis,nec a mithridate impetrasses nihil per illũ licet ut a me impetrare possis a quo posses omnia.Nam ille docere me chaldaicam linguã nulla uoluit ratione nisi adiuratum prius,& quidem conceptis uerbis,ne illam cuiquã traderem,facere fidem huius rei tibi potest noster Hieronymus beniuenius,q cũ adesset forte dum me ille docebat,furens mithridates hominem eliminauit. Sed ne frustra omnino scripseris uicarium habeas pro chaldaico arabicum alphabetum,quod mea manu tibi annotatum mittitur.Reliquum quod scribã nihil est nisi metui qsqs sis,esse nõ posse nõ amantissimum,si ego te amantissimum esse bonarum artiũ itellexero.Vale ex fratta.x.Nouembris.Mcccclxxxvi.

Ioannes Picus Miran.Io.Francisco Pico nepoti. S.

Elix ex fili quãdo nõ solum id tibi tribuit deus ut bene uiuas,Sed ut bene f uiuẽs a malis tamen ob id maxime quia bene uiuis,interim male audias. æqua.n.laus a laduatis laudari,& improbari ab improbis.Sed nõ propterea te fœlicem appello,quia hæc tibi calumnia gloriosa est,sed quia dominus Iesus qui uerax immo ipsa ueritas est futuram affirmat mercedem nostram copiosaz

in cœlis cum male dixerint nobis hoīes & dixerint omne malū aduersus nos mentientes propter eum. Apostolica, si nescis, hæc dignitas est. Dignum fieri qui ꝑ euāgelico nomine ab impiis infameris. Quando apostolos legimus apud Lucam gaudentes a cōspectu abiisse cōcilii, qa digni habiti eēnt qbus pro noīe Iesu contumelia irrogaret̃. Gaudeamus igit̃ & nos si tāta apud deū gloria digni sum9. ut ei9 gloria ī ignominia nostra manifestet̃, Et si quid a mūdo durū patimur ac molestū, dulcissima illa domini uox nos consolet̃. Si uos mundus odio habet, scitote quia priorem me uobis odio habuit, Si mundus illum odio habuit per quem factus est mundus, nos uilissimi homūtiones, & si flagitia nostra pensitemus dignissimi omnibus usq; adeo ꝓbris, si quis detrahat si quis maledicat ægre ferem9 ut ne ille maledicat male agere ipsi īcipiam9. Excipiamus hæc potius alacres maledicta & si non ea foelicitas nostra est ut pro uirtute, pro ueritate, quemadmodum olim heroes nostri, uerbera, uincula, carceres gladios sustineamus, satis nobiscum bene actum putemus si uel cōuitia hominū improborum, detractiones, odia patiamur ne oī nobis merendi occasione sublata, præmii etiā spes reliqua nulla sit. Si bene uiuentem te homines laudent, porro uirtus hæc tua quatenus quidē uirtus est similem te christo facit, sed quatenus laudata est, facit dissimilem, qui præmium suæ uirtutis ab hominib9 mortē crucis accepit, propter qđ & deus, ut inquit apostolus exaltauit eū, & dedit illi nomē qđ est sup oē nomē. Optabilius igit̃ crucifigi a mūdo ut exalteris a deo q̄ exaltari a mūdo ut iudiceris a deo. Ille.n. crucifigit ad uitā, hic exaltat ad gloriam, ille exaltat ad casum, hic iudicat ad gehēnā. Deniq; si tibi mūdus applaudit fieri uix pōt ut uirtus quæ tota sursum erecta solū deū debet hēe cui placeat plaudienti se paulisper hoium gratiæ nō incliner, & si de sua etiā integritate nō perdit, perdit tamen nō de præmio, qđ cū in terris incipit persolui ubi oia sunt exigua, minus erit in cœlo ubi oia sunt īmensa. Fœlices contumeliæ quæ nos tutos reddunt ne aut iustitiæ flos pestifero inanis gloriæ flatu marcescat, aut popularis rumusculi uano auctoramēto æternitatis stipēdia nobis iminuantur. Amplectamur fili has contumelias, & de sola ignominia crucis dñi fideles serui sāctissima ambitiōe superbiam9. Predicamus inquit Paulus christum crucifixū hebræis quidē scandalū, gentib9 stultitiam nobis aūt dei uirtutē & sapientiā. Sapientia ista mūdi stultitia est apud deū & stultitia christi illa est quæ sapientiā uincit mundi per quam placuit deo saluos facere credētes, si insanos eos eē nō dubitas qui uirtuti detrahūt tuæ, & christianam uitā hoc est sapientiā insaniā uocant, cogita quanta tua eēt insania, de insanorū iudicio a recte uitæ instituto dimoueri, cū error omnis emendatione tollendus, nō immitatione augendus sit, hiniant illi, baubentur, allatrent, tu ceptum perge iter intrepidus, & de illoꝝ nequitia atq; miseria quantū ipse debeas Deo perpende. Qui sedentem in umbra mortis illuminauit, & de illorum coetu translatū qui ī densissimis tenebris deuii huc illuc sine duce bacchātur, filiis lucis associauit. Sonet uox illa domini suauissima in aurib9 tuis semper, sine mortuos sepellire mortuos suos, tu me sequere. Mortui enim sunt qui Deo uiuunt, & in hoc temporariæ mortis spatio, laboriosissime sibi æternam mortem acquirunt. A quibus si petas quo tendant quo sua studia opera curas referant, quem deniq; finem sibi præstituerint in cuius adeptiōe fœlices futuri sint, aut nihil omnino habebunt quod respondeāt, aut pugnantia secum controuersaq; sibi ipsis uerba uelut phanaticorū deliramenta loquentur. Neq;.n. sciūt

ipſimet quid agant-ſed more eorum qui fluminibus inhatant-male iportatæ cõſuetudinis ui q̃ſi torrentis impetu feruntᷣ,& hic excæcãte eos nequitia-unde ad malũ Sathana extimulante ruunt præcipites in omne facinus cœci duces cæcorum donec improuiſa eos occupet mors & dicatᷣ eis,Amice hac nocte repetent animam tuã a te-hæc aũt quæ paraſti cuius erunt. Tunc is inuident quos deſpexerunt-laudant quos deriſerunt,& imitari eos uellent cum non poſſunt-quos dum poterant ſequi pſequi maluerunt. Obde igr̃ fili Cariſſime auribus ceras & quicquid dixerint-quicquid ſenſerint homines de te pro nihilo habens ſolum iudicium Dei ſpecta,qui red de unicuiq̨ ſcd̃m opera ſua-in reuelatione ſua de cælo cum angelis uirtutis ſuæ in flaãma ignis faciens uindictam in eos q non nouerunt Deũ nec paruerũt euãgelio eius. Qui pœnas(ut ait apoſtolus)dabũt i iteritu æternas a facie domini,& a gloria uirtutis eius cum uenerit glorificari in ſanctis ſuis-& admirabilis fieri in oibus q crediderũt. Scriptũ eſt nolite timere q corp9 pñt occidere. Sed q aĩam põt mittere in gehẽnã. Quãto minus hi tibi timendi ſũt q nec corpi tuo pñt nocere-nec aĩæ q ſi nunc tibi detrahunt ex rõne uiuenti-nihil detrahent minus ſi relicta uirtute uitiis obruaris,non qa illis uitiũ diſplicet-ſed qa detrahendi uitium illis ſemper placet. fuge ſi tua ſalus tibi eſt cordi,fuge q̃tum potes eorũ conſuetudinẽ & ad te ipm rediens ſæpe in abſcondito ora clementiſſimum patrem clamans cum pͥpheta. Ad te dñe leuaui aĩam meam Deus meus in te confido nõ erubeſcam ẽt ſi irrideant me inimici mei &.n.uniuerſi q ſperãt i te non cõfundentᷣ cõfũdantᷣ iniq agentes ſuper uacue-uias tuas dñe demonſtra mihi-& ſemitas tuas edoce me dirige me in ueritate tua-& doce me-quia tu es Deus ſaluator meus-& in te ſperabo tota die. fac itẽ cogites ſemp inſtantẽ mortem,& punctum.ſ.eſſe qđ uiuimus & adhuc puncto minus. tum q̃ ſit malus antiquus hoſtis q nobis regna mundi pmittit ut nobis regna cælorum eripiat-q̃ falſæ uoluptates quæ ideo nos amplectunꝰ ut ſtrangulent-quã doloſi honores q nos ſublimant-ut deinde ſpræcipitent q̃ lætales diuitiæ-quæ quãto nos magis paſcunt tanto magis uenenant,q̃ breue incertum-umbratile falſum-imaginarium ẽ oẽ illud quod hæc omnia ſimul etiam ſi ex uoto affluant nobis præſtare poſſunt,q̃ magna his & promiſſa & parata ſunt q contemptis præſentibus illam ſuſpirant pꝛiam-cuius rex diuinitas-cui9 lex charitas-cuius modus æternitas his atq̨ ſimilibus cogitationibus aĩum occupa quæ ſuſcitent dormientẽ tepeſcẽtẽ accẽdant-uacillantẽ cõfirment-& tendenti ad cœlũ diuini amoris alas exhibeant ut cum ad nos ueneris-quod magno omnes deſiderio expectamus-non ſolum quẽ uolumus-Sed & qualem uolumus te uideamus. Vale. & deum ama-quem timere olim cæpiſti. Bigus te ſalutat. Ferra.ii.Iulii.Mcccclxxxxii.

FINIS.

Varia teſtimonia uitæ-doctrinæ & cõmentationũ Ioannis Pici Miran. uariis ex locis collecta,multis tum horum celebratiſſimoꝝ uiroꝝ-tum alioꝝ prætermiſſis.

Epiſtolæ duæ fr̃is Baptiſtæ Mant. Carmelitæ theologi doctiſſimi & eloquẽtiſſimi ad Io. Franciſcũ Picũ Mir. Concordiæ comitẽ de morte. Io. pici eius patrui.

Illuſtris domine. Nuper audita morte Io. pici auũculi tui uiri clariſſimi atq̨ doctiſſimi-ſic animo conſternatus ſum, ut neq̨ pes neq̨ mens ſatis ſuo fungeretᷣ offõ. Paꝝ abfuit qn & de deo-& de natura ſim conquæſtus q tantum lumen e mundo tam cito ſuſtulerit tantum Italiæ ornamentũ

tātā ætatis nrę gloriam qsi terrenæ rei pu.bonis inuideant nulla habita nostri rōe. succiderunt.succiderint i q̄ dū cresceret dū floreret,dū copiosissima ingenii sui fertili tate pasceret uniuersos,Sed recordatus sniæ Pauli q̄ inquit iudicia dei abyssus mul ta,continui me ne male de deo & de operibus eius impia temeritate sentirem rem, In occasu uiri huiꝰ passa sunt magnam eclypsim studia litterarū,scia reꝝ,integritas moꝝ,erat enim(ut scis)In patruo tuo sic uitæ sanctimoniæ cōiuncta linguaꝝ eru ditio,& hūanaꝝ diuinarūq; reꝝ cognitio,ut in uno eodemq; homine uiderer uidere Hieronymū & Augustinū reuixisse.Atq; utinā opus illud de concordia Platōis & Aristotelis anteq̄ decederet,absoluisset.Pollicebat̄.n.titulus eius omnē antiquorū phiam & recōditissimaꝝ ac scitu dignissimaꝝ reꝝ aptionē.Oia eius opuscula,q̄ ab soluit,quæ ēt imperfecta reliqt,sunt omni studio & diligētia cōq̄rēda,nam cū a tan ta ingenii fœlicitate pfluxerint,non pñt non eē dignissima,quæ ab omni posterita te legāt̄,amenē̄,& adorenē̄.ad qd̄ offm̄ te puocarē,nisi te sic psuasum & aiā um satis crederē,Deerat hoc familiæ tuæ decus imortale,ut apud nobilitatē antiquissi mam,diuitiaꝝ & opum affluentiā,rei militaris gloriā,collocaret̄ ēt excellentia tan tæ sapiæ,ut omnia quæ apud mortales summa laude digna sunt in unam domum tuā cōfluerent. Te uero Io.Frā.sūma ope niti decet,ut patrui tui uirtutē hæredita te possideas,& ut spūs eius in te dupliceē̄.sicut Heliæ spūs in Helisęo,hoc a te ex pectamus,hoc requirimus cum eius opuscula collegeris,precor,ut me quoq; parti cipem reddas,& erit mihi operæprecium istuc tantæ uoluptatis gratia me conferre cum sciero.Distichū in laudē eius ex tpe factum q̄q̄ non placeat,tū subiiciā.Vale. princeps optime & me ama.Mantuæ die.xxvii.Nouembris.Mcccclxxxxiiii.

Picus Ioannes coelos,elementa,deumq;
Doctus,adhuc iuuenis sanctificatus obit.

Illustris comes Io.Frā.dilatio honestissima tuæ rñsiōis credi fecerat lfas meas i uia periisse,& dum ppea nouas ad te dare statuerem,iāq; icepissē eas exarare,superuenerunt tuæ desideratissimæ,ornatissimæ,iucundissi mæ nocte insequuta,credo ex eo q̄ die cogitauerā dormienti mihi sub aurorā tpe quo cerni sōnia uera solent uisa ē imago patrui tuiiā uita functi supuenire,& mecū multa de angeloꝝ natura,de spirituū aerioꝝ ac terrestriū,aquaticoꝝ ēt speciebus noībus,officiis,cū sūma utriusq; nrm̄ uoluptate disserere.Et cum eū īterrogassē cur balbus eēt(balbus.n.uidebat̄)id signum eē rñdit iperfecti & in absoluti sermonis quē de rerum natura & de phia iam dudū incoharat.Videbar accensus desiderio p cūtandi de rebus occultis plurima,quæ nobis mortalibus mirabilia sunt & ignota & nescio quo pacto id primū occurrit qd.s.amuleta pdessent īfantibus,& corallia & id genus alia,quæ infantuloꝝ collo [illegible] rñdit in his aliqñ aliqd uirtutis iesse & hoc ad magiā naturalē ptinere,sed [illegible] mū dānatas cōsuetudines & supstitio nes eē.his dictis euanuit,& ego expgefactus diu multūq; cogitaui,quæ colloquuti fueramus insōnis,qa non inania esse sed pensi aliqd hēe uid.bant. Scribo autē hoc nō q̄ insōniis ullam fidem adhibeam,id.n.ē & a pfessione mea & a natura alienum, sed qa non satis mirari possum quonā pacto fiat ut dormiētes disputent, doceant, i discant,& ea plerunq; faciāt,quæ a uigilantibus fieri sit ipossibile uel certe difficile hñt certe nescio qd diuinitatis aiæ nrę.& si sanctæ ac piæ uiueremus nec tot nego cioꝝ ambagibus circūagerenē̄ aī nři,hērēt nobiscum spūs sepati magna cōmertia,

Sed de his hactenus. Q đ uelis ut scribis patrui tui uitā conscribere & laudo & ut maturi9 id agas hortor & obsecro, id. n. officii tibi maxime congruit, & tibi plurib9 de causis ē assumēdū. nā & stilo & eloquētia plurimū uales, qđ est naturæ & industriæ & dei donum singulare, itē q̄ gētilis eius sis, & tā mirabili uiro arctissima cognatione ꝓpinquus, quo fit ut eius gloriæ nō eē pticeps nō possis. Nec ullo mō pati debes ut clarissima familia tua, gcq̄ tati ornamēti ac splēdoris amittat. Accedit ad hæc q̄ nulli magis q̄ tibi nota eē debet eius uita, quā tibi iampridē imitandam proposueras, & qdem sapiētissime, erat. n. egregium quoddam sanctimoniæ & religiōis exēplar, In quo totius sapiæ lumen apparebat. Dicam ergo tibi qđ xp̄us dixit apostolis colligite fragmenta ne pereant & id tanto studiosius agēdum q̄to nobis, q su pstites sumus & futuræ posteritati magis est ꝓfuturū. Proculdubio & si uideo magis ei gratulandum q postq̄ tam breui nauigatione tm̄ sp ūaliū opum cōgessit tam fœliciter i portū puenit, nō possū tñ de tāti uiri iactura tecū ñ dolere. Mors Georgii Memlæ primū cōdiscipuli, postea præceptoris mei (nā sub Gregorio Tiphernate cōmilitauimus) tristitia me affecit, sed erat ille iam grādęuus & senio ingrauescente iā inutilis & functus offō. Hermolai & Politiani duoꝝ illustrium uiroꝝ lamētabilis occasus attulit & mihi & oīb9 lr̄atis graue cordoliū, sed altius hoc uulnus i sedit, & lōge maiorē i Pico nr̄o iacturā passa ē res lr̄aria. Eloquētiæ cāpi lugent, mathematicaꝝ artiū studia cōciderunt. Phīa oīs ac methaphysices & theologiæ altissimæ speculatōes, q̄s ille amplificare ac illustrare iam cepat, deiceps obmutescēt. Sed parco iā, ne dolori iusto plus indulgeam. Curādum magis ē ut ei & sciarum studiis ac exertiis & moꝝ integritate ac religione similes euadamus & pari cum eo negociatione ditati, pueniamus olim quo ille iā puenisse se gaudet. Q uam primum potero ueniā, ut diuini ei9 igenii reliqas imortales, quæ apđ te sūt uideaꝫ & adorem, Interea scribendæ eius uitæ da operam & me ama. Bene ualeat. D. tua, cui me commēdo. Mantuæ die. iii. Ianuarii. Mccccxcv.

Frater Baptista Man. Carmelita.

Epistolæ quinq̄ Hermolai barbari uiri celeberrimi patriarchæ aquileiensis.

Hermolaus barbarus Io. Pico Miranrandulano suo. S. D.

V uero pice adeo nihil mihi debes, aut silentii, aut officii alicuius erga te mei nomīe, ut mihi lr̄æ tuæ magno ēt rubori fuerint, q negligētiā meā ꝓ tua deprecans apud me, cum utrūq̄ a nobis apud te pri9 q̄cūq̄ mercede redimi debuerit, hæc ingenii tui bonitaādors cæqtas, Agnoscis alienā culpā cū aut uitare aut ptiri certe possis, i mutuo crimine sollicitus es, q & antecategoria & cā ēt meliore securus eē poteras, aut re9 ē uterq̄ aut nō tu. Alioqn iā qđ ad te attinet purgasti. Reliquū ē ut & ipē satisfaciā. Sed qđ a me ad te potissimū scribi pōtsinhortabor ut lr̄as amare pgas i qbus es eminētissimus monebo ut uirtuti & bonis morib9 idedare i qbus tm̄ ꝓfecisti ut difficile cognitu sit. utri phiæ pti maiorem opam ipēderis, ei quæ spectatiuas & instra continet an ei quæ dogmaticem paraneticēq̄ cōplectitur, oio summū & hūano captu mai9 est, qđ tu aut genio aut certe opifici tuo debes tam tenera ætate consequutus qđ extrema senectute ipudētissimum sit optare. Non sunt hæc Pice tua, naturæ sunt, dei sunt, quamquam si aliqd tuum est hęc maxime tua sunt. Vide quantum minus tua dici possunt, nobilitas fortunæ, ualitudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis q̄ nec illis, quæ magis tua sunt. huc te

hortor conuerte,hoc diu & noctu uolue, quantum nomen ei sis qui te usq; adeo ditauit ut nec soluendo nec exputãdo sis unq̃ futurus,quæ possides.Cogita q̃tũ possit,q te ista posse uoluit,quãtum amet,q te de tam multis milibus sibi legit,q senes puer fere uinceres,quiq; nũdum ephebus eruditorum hoĩum coronas in admiratione doctrinæ tuæ uerteres,nisi hoc uides,nisi estimas iã nunc affirmo tibi & libera uoce prædico,te non tñ esse q̃tum es.Immensum & infinitum ẽ qđ mihi de te pridẽ spopondi,& spondeo,sed opinionẽ præsumptam nec oro,nec prædicatio consequit͛, facio ego ut solent,q q̃to plus aliquẽ mirant͛,& explicare uolunt qđ sentiunt,eo minus id assequunt͛,qđ uolunt ut q̃q̃ magnũ aliquid animo concipiunt,uerba tamẽ desint,& moliri potiusq̃ dicere potuisse uideant͛.Proinde tu ne hæc ausculta, quæ nec de te scribo forasq; pmo,sed illa potius intellige,quæ intus de te solus & tacit⁹ loquor tanto hercule maiora quanto cogitatio sermone hoc est. Marsilium saluta & Saluiatum tuum.De Politiano nihil opus ẽ labores,quia breui(ut audio)mecũ erit,quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iocundius accidere bibliothecam istic in dies maiorem & ornatiorem instrui,tam gaudeo ut nihil supra,debẽt Florẽtinis lræ:& inter Florentinos medicibus & inter medices Laurentio, q gentilicium hoc familiæ suæ decus non minori cura fouet q̃ rem publicam cuius admnistrãdæ constituendæq; ius habet. Vale Mediolani Kalendis Ianuarii. Mcccclxxxvii.

Hermolaus barbarus Roberto Saluiato.S.D.

Allens Saluiate si qd aliud præter occupationes meas suspicaris fuisse, q̃ obrẽ tibi nondũ rñderim,uulgaris hæc& iactata silentii redẽptio,Sed me hercule tam uera ut nisi tu eam pbes de meo in te amore,fide ,studio male meritus esse uidearis,gratissimæ mihi semp lræ tuæ omnes,sed ille supra moduʒ in quibus mirandulani mei nomen atq; mentio,nihil est uno eo mirius i lr̃is, nemo quem laudari ornari i cęlũ tolli malim,nemo a cuius prædicatione digredi minus possim,in quo sum fortasse,nulli tñ esse uideor intemperans,tã multa in eo laus, tã nulla fini ut iã & ãbitioni & assentationi locus desit apologiã eius legi, & in ea me qd ille mihi trñ tribuit tam paꝝ merenti,cur ordinario testi ne dicam gregario tã honorifica præfatione denuntiat͛Illo præsertim opere quo nihil subtilius, uehæmẽtius,acutius,de quo tñ satius est iudicium meum,differam tantisper dum plane totum plego.Q uam aũt rescire cupis qd agam,ecqd aliud possum dicere q̃ studeo, publica qdem curatio,nonnihil instantiæ illæ meæ detrahit imo studiis nõ istãtiæ insto.n.acrius & pensum exigo acerbius ꝙ mihi his maior abstulit assiduitate sartio quanto mihi negociorum plus accessit,tanto auiditatis & alacritatis plus incussit.Itaq; ferias illas omnes quas ualitudini priuatus homo dabam in pubica distribuo,itaq; mihi ex una causa deperit ac decedit alia ratione corrogo. Credo alias ad te scripsisse aut dixisse tibi,qui ex me audierint instrumentum Aristotelis ita eni logicen peripathetici fere appellant, itemq; libros octo de auscultatione physica, & tris eius rhetoricos in latinum a me pridem conuersos esse. Dioscorides iam pfectus est manus ei nunc a me summa imponitur,parata,filiæ dos est ꝑpediem locabit͛.Tum leuatus onere Aristotelem aggrediar totus totũ,q nisi alio me deus ad uocet,ab Dioscoridis editiõe biẽnio fere ,pdibit absolutus utiq; in logicis , & cum eo cõmẽtarii,quos in posteriores analiticos iã pfecimus.post emissa hæc inibo naturalia & diuina,Itẽ Rhetorica & Poetica ptim cõmẽtationib⁹ ptim ãnotationib⁹

oīa eius phi uolūīna p uirili mea instruens, Sunt.n.& in pblematis & in animaliū historiis nonnulla, quæ claritatē lucēq desiderant ea cursim & breuis annotamenti lumine præterfluam p atus. Nihil præterea nouum aggredi tota uita, &.n. cōprimēda mihi est auiditas immo ī probitas hæc ingenii nedum rectibile ac fertile hñi se uult.i.oposū & ambitiosum eē uideat quottidie uerius expior q̄ dici solet paria esse ampelcti oia & nihil. Vale Mediolani.xii.kal.Nouembris.Mcccclxxxviii.

Hermolaus barbarus Ioanni pico.S.D.

e Xameron tuū nudiustertius ad nos saluiati opa delatū ita auide legi, ut prima statim die nec tota sine interspiratiōe totum hauseri, Tria me ī eo mirifice delectant, prium q oro tua docet & mouet, id qđ & in sacris lrīs ueteres theologos, & in phia ēt naturali pythagoricos & platonicos obseruasse constat recentiorib9 ī docēdo tm̄ sudātib9 altez q ī tāta rez copia & ipunitate dirpiēdi tā castas & inocētes manus hēs, ut in hoc scribendi genere, te ipm nō aliū sequutus esse uideare, atq hoc iam nec cum ueteribus nec cum neotericis cōmūe, sed tibi peculiare atq tuū ē, in quo qdē(sensum tibi meū apiā)ita sū affectus, ut qm̄ hæc priores ille nō dixerūt quæ tu dixisti, nihil fere dixisse mihi uideant. Tertiū q uideo te nō tam Arist.q̄ Plat.& sectarum eius sacris initiatum, plenos inde haustus ī hāc lucubrationem cōtulisse. omitto q̄ multa ex Plotino egregia q̄ cursim & eleganter attigeris, ut qcqd fere q̄ttuor eius & qnq̄ginta uolūīna in sex nouenarios a porphyrio digest a cōtinent nō plus legisse q̄ edidicisse uidearis, Nec illud præterire possū, q inter & nouos ueteres theologos ita mediū te geris, ut nec illorū simplicem maiestatem oderis. Nec horum ambitiosa subtilitate rapiaris, Ita fit ut dum alteros imitari uis, alteros potes, utrinsq generis optima decerpseris, id qđ in ipsa quoq dauidici poematis enarratiōe factuz te spamus. Vale. Ve.prid.no.Se.Mcccclxxxix.

Hermolaus barbarus Io.Pico Miran.S.D.

f Alue hūanissime Mirandula. Ego uero de te tā libēter ubiq pdico ut nihil maiore uoluptate faciā, nō solū qa nihil(ut inqt Plato)iocūdi9 audiē q̄ ueritas. Sed ēt qa ut palemo inqt multo ē dicere q̄ audire uera iocūdi9 Accidit q labore nullo ut est apđ Eschilū Menādrū & Euripidē sæpe ēt non q̄sita ueritas pdit inuitissimo ēt plezq hoi exprimit nullis q̄onibus sed sua tm̄ ui. hęc ē tyrānis illa, quā tu cādorē tuū sequutus hūanitatem & bonitatem interpretaris, & hercule tu iā tantus es ut q te ñ laudat, iudicio & existimatōi suæ detrahat rem suā agunt, rōnibus suis consulūt, suā famam redimunt, q fauent & cupiunt tuæ. Multa sūt ī diario suo noīa quę tu nescis tibi creditores tui debēt. Multi cōsiliū Prodici sequunt, Dant ut accipiant, manus manū scabit ut Epicharm9 recinit, q̄to sane creditoribus.i. laudatoribus tuis minus debes, tanto plus tibi, q eos uelit nolint creditores facis tuos, o inauditum genus æris alieni creditores esse nō eē debitorē. Sed occupatior sū q̄ ut tecū diutius lusitare possim. At tu quā solut9 es dii boni ut queq̄ patiare feriantē, hactenus obsecro me tuleris lōgiorem iocum aliquē, ut admittas nō postulo, ositaciunculam breuem postulo. Vale cum Politiano meo. Romæ idibus augusti. Mcccclxxxx.

Hermolaus barbarus orator uenetus Patriarcha Aquileiensis Io, Pico.S.D.

b Ene est, bene cōuenit, qui multū amas multū ut mihi pōtificatū Aqleiēsē cōgratuleris multo ēt maiora mihi tribuas & omineris, q̄ aut possim opta

re:si sim cupidissimus aut ꝓmereri si modestissim9, Scio pietatē tuā erga me, uideo q̄ti me facias. Agnosco uim amoris tui nihil hēo comptius, utinā aliq̄n sit ut mihi te cum uiuere de natura, de deo, de sctis moribus phāri liceat, q̄tū hoc cupiā, q̄tū secū dis meis rebus accessionis factū iri iudicē si hoc eueniat, nec possū exprimere, nec si possim hoc utiq; loco ueli. obsecro si me unq̄ beniuolentia tua dignū existimasti eo dē nūero & loco ēt meliore si fieri pōt apud te cēsear. Her. & sacerdos ut quē paga nū sęculi dilexeris militē xpi fcm̄ arctius colas & cariorē hēas. Ego te & clarissimas uirtutes tuas tam possum non prædicare non admirari non tollere q̄ tu non augeꝰ si assentior aut mentior tibi hoc ē doctis oībus sim cōtēptui tenuit me pridē sup te rebusq; tuis. Nunc stupor & estasis sciæ, patienter hæc leges nec exaltatū erit cor tuū nec elatos hēbis oculos cur. n. tibi placeas q̄ noueris hæc bōa, q̄ possides nō tua, nec de peculio tuo esse, sed ꝓfectitia & dñica ignosce. Rapuit & euexit me transuersū ueritatis aq̄lo & caritatis fauonius. Vale. Ro. prid. kalen. Apriles. Mcccclxxxxi.

Epistola fratris Bap Car. Io. Frā. Pico,

Illustris comes ac dñe. Patrui tui uiri doctissimi ac eloquentissimi apologiā uel magis apologiæ ꝓlogū legi, tanta aīi uoluptate q̄ta ueritate subnixa ē, q̄ta luculētia splēdet, q̄to amore ac reuerentia eꝰ auctorē sp ꝓsequutus sū. Sed eā legēdo dū cupio sedare sitim, sitis altera creuit, desiderium . s. uidendi reliquū. quod cum tuæ dignatiōis munere cōsequutus ero magnam fœlicitatis partem adeptum me putabo, Supergressus est patruus tuus Io. picus iudicio meo ols ætatis nostræ phōs his potissimum rationibus, q̄ aliis in Aristotelis & peripathcti corum tantum dogmatibus æuum consumentibus, ipse herculea audatia omnium philosophorum sectas ac familias ueteres ac nouas miro ingenii uigore scrutatus est. & q̄ neotericis nullum orationis florem sequentibus ipse ita phiam cū eloquētia coniunxit, ut antiquā & uerā academiam instaurasse dici possit, quæ tanto maiore admiratione digna sunt, quāto celeriore studio & paucioribus annis ad tantam uirtutis & gloriæ sublimitatē ascēdit. nec ut scīā ut cæteri labore ac studio multisq; lucubrationibus quæsiuisse, sed totā simul casu reppērisse, ut his accidere solet. qb9 longe aliud agentibus ex insperato thesaurus occurrit. Fœlix ergo tanto alūno tua familia, felix nr̄a ætas tanto uiri huius illustrata splendore. Vale priceps dignissime & memento q̄tum te niti oporteat, ut patrui hēaris dignus imitator. odio hēo ista locoꝝ īterualla. cupio. n. tecum eē, ut possem9 studioꝝ tu meoꝝ & ego tuoꝝ particeps eē. Iteꝝ bene uale & deū time. Mantuæ. die. xxix. octobris. Mcccclxxxxiiii.

Frater Bap. Man. Car.

Mattheus Vero. canonic9 regula. Ro Saluiato. S. D.

Interpretatio sex dieꝝ, qb9 deus cōdidit oīa Io. nr̄i Mirā q̄ dono mihi misisti, ab illo Heptal9 īscripta atq; notata & si plane hmōi sit ut ab legente & pcurri simul & intelligi haud facile q̄at, ita me tn̄ initium opis incēdit & traxit ut cupid9 finis anhelū nusq̄ spm̄ retinēs, illud nō tā degustauerim, q̄ certe uorauerī rumīnādū p morā acriori deniq; studio & lōgioꝛ lucerna. Vis9 ē mihi Io. hic nr̄ nō mō phiam oēm & q̄cq̄d naturæ legibus cōtinet calleꝛ ac bn̄ sape, sed sup hūana ēt se se attollere, ꝓuolare sublimia, & arcana mysteria sacraq; cælestia ad mysticos sēsus allegoriasq; flexisse, q̄ nr̄i tpis, q̄ sapientes hn̄t & eruditi, uix aut notāt aut ꝓrsus intentata ꝓtereūt, difficillima atq; cælestia hic enucleat, & quantum res patitur, sole splendidi9 aperit, patefacit, illustrat, & quod mirabile ē iuuenis adhuc

& i sæculo agēs apud Dionysios,Hilarios,Damascēos,Aurelios. Ambrosios, Hieronymos & priscos hmōi reliquos sctissimos,& rarissimos uiros se ꝓxie iūgit, queꝫ oīs sit admiratura posteritas,cū liuor qeuerit,& auctoritatē dīcs lēta præscripserit Quid supreme Deus daturū illū arbitremur si par aīo ei uita cōtigerit,q pría barba qd' in Origene atq; Hierony.obstupescit antiqtas,latinis lrīs,græcis æque eru ditissimus iā sit,hebræaq; nec ignoret,& in sacris præterea tm̄ eqdē possit q̄tū uix credibile ē quēq̄ aliū posse,uerū qcqd delitiarū expectamus in ꝓximū de psalmis carminibusq; Dauid quæ tractat iāpridē interpretaꝰ,& explicat,rimatus infinito la bore,qd latini oēs græci,hebræiq; sup iis scriptū reliquere,ad qd' negotiū ꝑficiēdū lætor meo hoc tpe nr̄o in fesulano cœnobio ociū sibi delegerit,quē plane & uidere & audire felicitas est,habeoq; itaq; tibi mi Rob.grās quantas sane possum,q ꝓrimis opus tā diligēter & emēdate curaueris iprimi,quod ad cōem utilitatem & generosi tui animi laudē spectat,subinde q; me ꝑtinus illo donaris,in quo ut gratus tibi si quo modo possum uidear en nostrū aliquid accipe,quod uicissim legas & forte degustes,cæterum uale,& fœlix in Christo age.ex abbatia fesulana.

Ex epistola Hermolai barbari ad Io.Picum.

O Præclate & plane diuinū ingeniū tuū Pice,qui cū optima sint ea quæ tu scribis,ita tū exprimas & effingas aliena quæ sunt pessima ut uideanꝰ eē tua,quæ sunt optia,nā demittere se ac descēdere pluris eē deputo,q̄ in ardua conari.ut.n.sit hoc honestius illud certe laboriosius & operæ maioris.ꝓinde siue tu talia credis eē nr̄a,qb9 imitādis operā ipendas,siue hoc agis demerēdi mei cā,utroq; mō tibi plurimū debeo,relaturus aliqn̄ gratiā nolo dicere cū potero(nūq̄.n. potero)sed cū tu ipse uel tui posse me putabis.Tanta.n.est familiæ totius ur̄æ bonitas & hūanitas ut bn̄ficiū,qd' nō est,Imputare pro bn̄ficio soleatis.Quāobrem ex usu meo fecero si uobis & modū & tēpus reposcēdæ grāe reliquero ut i expūctiōe rōnū paralogismus oīs & ipostura nō a me sed a uobis tota ꝑficiscaꝰ.Quæ uero de rōne studioꝶ tuoꝶ sitæ scripsisti & cōicanda mecū eē uoluisti maxia uoluptate nos affecerūt.Gratulatus sum huic sæculo uirū tāta doctrina ut nihil fere nesciat, tanta cura ut nihil oīno scire uideaꝰ.uideo te poetā egregiū,oratorē eminentissimū. Aiaduerto te phūm prius Aristotelicū,nūc & platonicū eē factū.uideo lrās græcas quę in te solæ desiderari poterāt,& sine qb9 nihil eras futurus nō didicisse mō sed hausisse,idq; facilitate tāta celeritateq; ut lrās græcas ignorasse aliqn̄ te neq; tu meminerris neq; ꝑsuadere possis alios,id qd' de Hiero.donato meo,nē plus libenter q̄ uere prædico.Hortarer te ad has lrās uti eas tā plane familiariter q̄ latias teneres.sed nō indiges calcaribus,& reliqua.

Ex alia eiusdem ad eundem.

Am cū ipse in quodā lraꝶ ad te meaꝶ angulo q̄si aliud agēs & i transcursu phōs ꝑuí nr̄i barbaros isectatus eēm,qb9te quoq; isensū eē factū & nūciū remisisse scribere,occasiōe hinc abrepta litē & cōtrouersiā ueterē inter nos & illo de gn̄e dicēdi phōꝶ multis milib9 uersuū cōprehēsam & explicatā, op9 elegās.eruditū,elaboratū,ad nos misisti,ꝑfectū celeritate tanta,ut nisi q opes ingenii tui ꝑspectissimas hēbā creditur9 fuerī,patū fuisse tibi pridē hoc argumētum,ut ad primā q̄q; occasionē ꝓferre posses.sed ut ea mihi res & festiuior & iucūdior eueniret,hō lepidissim9,hūanissim9 latinissim9,barbarus cōtra barbarum defendis,ut hostis ꝑ hoste,soci9 cōtra sociū ipe cōtra te ipsū stare procinariq; simulares & reliq

Ex eadem paulopost inferius.

Odo si qs ē illo grege,q possit ea cape,quæ dixisti tāto cultu prædita tot luminib9 tot emblematis oculos adeūtiū stringētia. Adde tot snias pruri entes,tā multas historias & exēpla remotioris doctriæ quasi flosculos & oino ad quæ si q sūt ex illis paulominus asini uolebam dicere. αυουσοι auriculas tantū mouēt,cæteri diffugiūt:respuūt detestant:& reliqua

Alue.accepi librū Pici de septē dierꝫ enarratione,cuius itē exēplar nō pri dem ad me miserat Iaco. Volateranus summi pōti.nūcius, Percurri opus quoad licuit,inter æstum & puluerē.Digna diuino & admirabili ingenio fœtura sane seges & materia opis tumultuariam & ad præsens comparatam sniam nō exposcit.Sed simul dici pōt Picum doctissimū eloquētis.& christianis. omnia in ea ætate assequutum esse fere prodigium e.Debeo tibi plurimum.

On me latet,neqꝫ unq̄ dū pataui uitā degeres latuit.Io.pice Mirandula, q̄ta eēt igenii tui præstātia:q̄taqꝫ facūditas,qđ tu cū pluribꝰ rebꝰ sp,tum uel maxie hac tua eruditissima i mosen enarratiōe planius indicasti.Ea.n.ut de me ipse loqr oēm meā opinionē,quā de te pridē cōceperā optimā nō cōfirmasti mō, ue rū ēt miꝝ ī modū fouisti auxisti,& ad apicē quoqꝫ euexisti.Profecto adeo sum hoc tuo in ope legēdo delectatꝰ,ut nihil aut præstātius aut dignꝰ hri posse existimem, qđ ab oibus sit aut legēdū aut audiendū,Nā cū hoc tuo luculētissimo ope cōplu ra laude digna eē noscant,quæ siue cōiūcta mō seu p se ēt singula plurimum uale rēt illud ī primis uī ꝙ ut diuinus nō ut hūanus ore(ut inqt ille)diuino es loquutꝰ Præterea cā tu sis adeptus in enarrādo moseos enigmata facilitatē,quā Iesus Chri stus tibi uni bene alioqn de eo merēti cōcessisse uidet.Præterea nemini,non ignoro enim hoc potius supra cælestis cuiuspiā naturæ eē munus q̄ īferiori ulla incompa ratū.si qdē nō fieri posse hūano ingenio quēpiā p hos tuos,q pauci sunt annos, tris linguas percurrere ne dicā qdē satis callere ut tu calles.Deinde eas ēt pnoscentē tā abstrusos tāqꝫ recōditos sensus moseos,soluere pariter & īterpretari,demum non in culte neqꝫ barbare.Sed romano & latino sermōe loq & scribere quæ aggressus es. Ità.n.ut tu scripsisti,paucis quos æquꝰ amauit Iuppiter scribere contingit.Q uare te ut alterꝫ Hiero.triū linguaꝫ pitissimū posteritas commēdabit.Proīde tibi gratu lor,ꝙ nomē tuū æternū,sempiternūqꝫ reddidisti.Et.n.hac tua utilissima lucubra tione tm̄ sint tibi debituri oēs lraꝫ studiosi ꝙ eā oibꝰ legēdam dedisti,quantū Pla toni,Aristoteliqꝫ uniuersæqꝫ pipatheticoꝫ scholæ sese debere fatent,Q uorū in nu mero me ascribi uolo,q̄nq̄dē tui amātissimꝰ,tuiqꝫ studiosissimꝰ sim,spqꝫ ēt fuerim. Vale,& me tuæ præstantiæ cōmēdo plurimum.xii.Kalē. Octobris. Mcccclxxxix. Venetiis

Tuus quātus q̄tus est Sebastiā.priolus clarissimi Petri.S.marci ꝓcuratoris filius

Hieronymus donatus Roberto saluiato.S.

Rouocatus sum abs te in amore grādibꝰ blādimētis paulo ante suauissi mo heptapli munere.Dein proximis hūanissimis & elegātissimis litteris tuis,utrūqꝫ per se satis esse potuit ad oēs amicitiæ numeros cōplectēdos. Accessit eodē feraticus noster in litteris & moribus tam probus,q̄ elegās, cuius ēt cā te nō sūmopere amare nō debeo,ex quo quantū humanitati tuæ debeam,malo mihi cōsciꝰ eē,q̄ ad te scribere.Pici erga me beniuolētia iā ante perspecta uel i fi-

de testimonii tui gratiorem apud me iudicaturá mereť. Scio quáti facere debeam amari & laudari ab eo hoie i quo doctriaꝝ & moꝝ præcia cum sũma æui nři gloria cõsenserũt. Illi9 Heptaplũ admirari magis q̃ iudicare cõuenit. Id scribẽdi gen9 me mire delectat, ꝙ nõ aliũde uberiorẽ segetẽ uideo & doctrinæ & eruditionis q̃ ex sacris litteris. Sed ea audacia fœlix ẽ in paucissimis Iter quos pic9 meus. illũ quantũ potes meo noie saluere iube, uel hoc ipso mihi maxime car9 sum, ꝙ eũ uehementer amo. Tu Saluiate mi tñ tibi de me polliceberis, quãtũ præstari conuenit ab hoie amicissimo, & beniuolentissimo. Vale Mediolãi die. xxv. Octobris. Mcccclxxxix.

Baptista guarinus doctissimo principi Ioanni Pico Mirandulæ. S.

P Ictonus nř suo sibi celeriusculo gradu ꝓximis dieb9 tuũ ad me munuscu lũ attulit, hui quid dixi munusculũ ob numerum chartaꝝ: munus potius maximũ ob latã multiplicẽq; scietiam, & facũdiã libelli tui, de quo q d attinet a me multa scribi cũ oĩum sentẽtiis, q̃ sunt ĩ iudiciũ albo iã sit assequutus. ut nec laudatiõe crescat, nec uituperatiõe minuať. finiã uno uerbo ex tuo (quando ita uis) præceptoř factus sum tibi discipulus. Itaq; caue alio post hac nomie me appel lassis. per nostri auditorii halcedõia plegi oĩa, relegiq; addidici multa, didici pleraq; ego antea tam te amabam q̃ qui maxime. Nunc de hoc munere te plus etiam hoc ẽ supra, uires amo, & ingenium suspicio tuum Ita fac mi pice. perge his monumentis cum de reliquis litteratis, tum de sacræ philosophiæ studiosis quæ uera est germanaq; philosophia existimanda, bene mereri teq; eripere morsibus edacis æui, scito ãt expectari a te maxima, ut ab eo in quo excultam humanitatis elegantiam cu; recõditiore q̃ ferant hæc tempora philosophia coniunctam intelligãt oẽs. Si quid istic ẽ boni libelli quod meoꝝ studioꝝ interesse arbitreris, meũ quoq; animũ eo cibo participa, Nosti hui9 urbis librariã inopiã. nosti & meum stomachum iuuant noua magna tamen νεωτεραλια auiditatẽ exaturãt, tenes quę sint. Intelligẽti pauca. Magno Laurẽtio medici, si ulla dabiť occasiuncula, qď absq; molestia tua fiat, me cõmẽdes rogo. hois. n. ĩ tanta fortuna & doctrina admiror & uirtutem tacitus ueneror. Vale decus musarũ. Ferra. Kal. Nouẽbris. Mcccclxxxix.

Christophorus landinus Roberto Saluiato. S.

Vã gratũ q̃q; iucundũ præclarissimũ mihi tuũ munus fuerit, ne altera quidẽ iliade satis pro rei magnitudie exprimere posse confidã. Q uid. n. aut a te tum liberalissimo hoie, tum doctissimo uiro cõueniẽtius proficisci, aut ad me litteraꝝ cupidissimũ expectatius afferri potuit, q̃ pici nostri uiri in oib9 lřis ac doctrinis nostra ætate facile principis exacta illa in moseos genesim heptaplus, mirifice cõscripta. nã cũ apud ĩfinitos pene hebræos, plurimos arabas, græcosq; ac latinos nõ paucos docte, distincte, eloquẽterq; eam rẽ ita tractatã uideamus, ut ne uerbũ qdem addi posse crederẽ, ipse tñ nouo pene argumẽto, uniuersam rẽ exordiẽs atq; isolita eodẽ uia perueniẽs, quę tritissima iã & apud oẽs uulgata uiderentur, ita descripsit, ut ẽt qdoctissimi sunt ueluti noua atq; inaudita admirenť. Q uãobrem me q nunq̃ ethruriæ fines hactenus egressus sum per oẽs terraꝝ regiones atq; tractus nullo equo delatũ, nullis iumẽtis ꝑuectũ, si ꝑpetuo rõnis suæ uehiculo allectũ nullo negocio ꝑuexerit, ac deinceps cõtinẽte relicto nõ arioneis delphinis, ne dicã humanis nauigiis, ꝑ omnia maria sua enarratione ueluti neptũnio curru uectatũ ꝑduxerit. hæc profecto magna omnibus atq; incredibilia uideri possunt. Verum alia

sunt maiora atq; maiori admiratione digna. Nam ab aquis elatus, nescio an olori-nis, pennis, ad dedaleis pegaseisq; alis, per omnem aerem, per omnē æthera, ad summū usq; corruptibiliū rerū culmē, non ducēte mō illo, sed subuehēte pueni. stupore extremo res profecto digna ē, mūdū hūc īferiorē atq; elemētalē pagrasse. Sed longe maiore ad cælestē peruenisse, lunæq; orbē primū mercuriiq; deinceps, ac Veneris penetrasse, solis radios uidisse, Martis ardores sensisse, ac postremo & Iouis salutares, & Saturni graues radios cognouisse. Tū postremo octauā illā sperā ardētibus stellis refulgētē, hosq; oēs cælos non simplici uniformiq;, sed triplici triformiq; motu rotari aīaduertisse, quæ tñ oia in sensus nostros quis cadere ignorat? Tertium autē mūdū idē ita prouolandū mihi dedit ut consophitis oibus sensib9 (hi enim huiusce modi īspectioni obsunt potius q̄ psint) sola mente, sola enim ea hæc tanta spacia pagrantur & cōspexissem pfecto, & pspexissē. Sed illius acies ueluti noctua ad solis radios occutiēs tm̄ splēdorē substinere non potuit. Quapp qcqd in huiusmodi peregrinatione seu ut uerius loquar in patriā reditu uel me latuit, uel oculos nostros effugit, non index ipse, si is cui indicabat in culpa facile deprehendit. Nam Ioannis Pici Mirandulæ diuinum īgeniū omnia demōstratura se & recipit & præstat. Quid igitur mi Roberte est, q ego tibi debere non fatear, tanto munere a te ditatus, quod quidē ego q̄ primum gustare cœpi, tanta semel auiditas excitata est in me, tantusq; ex pabuli suauitate epulandi amor, ut omnis moræ impatiens, nihil malis mandendum mandauerim, sed uelut auditissimus iuuēcus cuncta solida deuorauerim. Verum cum cōtinuata lectione rem uniuersam peregissem eiusdem pecudis more congestans in stomachum, ad os reuocans diligētius ruminassem, tunc uero mira apparuit suauitas, tunc qualis nunq̄ stupor incessit. At dices, non ne antea hominis doctrinā admirabaris? admirabar quidē ita illū in oibus disciplinis uersari, ut in singulis tñ excellere uideret. Nullus eū in physicis nullus in mathematicis disputātē locus fugiebat ī metaphysicis uero & ī oī theologiæ gñe, siue eā qras, quæ a Mercurio excitata, & a Pla. cōsumata ē, siue nīam atq; christianā oium excellētissimam, atq; uerissimā, nihil nīa hæc secula, & aliquot ēt superiora illo eruditi9 uiderunt. Sed ne forte putes (quo uitio pleriq; nostrū elaborarūt) ipsū a sapientia eloquētiā sciunxisse, nō ne & grauissime & copiosissime, prætereaq; ornatissime oia describit, ut priscis illis oratoribus iure suo optimo admisceri iam pōt. hæc igitur ita de illo hactenus admirabar ut nihil hmōi adinuentioni addi iā posse putarē. Verum sua heptaplo plecta admirari iam cepi q illa superiora admirarer. Quapp neq; temere, neq; forte quadā, sed deo ita iubēte, euenisse crediderim, ut diuin9 hic uir tribus his nominibus īsignis euaserit. Ioānes eni siue dnigra, siue in quo ē gra, siue cui donatio a deo facta ē, interpretatur. Quis nō uideat nō potuisse eū quā assequutus est doctrinam sine præcipua maximaq; dei gratia assequi? In pico autem eam rostri duritiē scimus esse id capius robur, ut nullum neq; tam osseum (ut ita dixerim) neq; tam lapideum lignum inuenias, quod hæc auis non perforet, atq; in eo latebram quo se se recipiat, nidumq; congerat artificiose excauet. Eodem ergo modo nihil ex omnibus disciplinis humano ingenio tam difficile cognitu est, quin ipse eius quæq; durissima tundens penetrauerit, nidificauerit, pullos excuderit, atq; produxerit. Cum uero omnia in eo uiro miranda sint, quis non Mirandulam eum appellandum duxerit. Quam ob rem ut tibi qui illi9 familiaritate assiduo utaris gratulor, sic mihi

doleo,mihi inq̃,qui in hoc me infœlicem putẽ,cui propter multas necessariasq; occupationes meas illi quod ardentissime cupio noctes diesq; adhærere non liceat. Si enim liceret,a latere nõ dico senis sed iuuenis nunq̃ discederẽ eius dico iuuenis in quo oĩs sapientia,oĩs doctrina senilis,canaq; est. Tu autem:cui longe maius ocium fortuna obtulit,natura autẽ ingeniũ excellens tribuit qđ tamẽ deinceps diuturna tua ĩ omnibus bonis artibus exercitatio usuſq; frequẽs auxit atq; expoliuit fruere hoc tibi cælit⁹ delapso bono.hauri ex hoc uberrimo fonte,uel poti⁹ imẽso occeano, atq; tantũ hauri,quãtum non solũ ad præsentẽ,uerũ & ad futurã omnem sitim sedã dã satis eẽ põt.Reputa ergo te,cõputa,dispůta tecũ q̃ paucissimis mortalibus tantum boni unq̃ euenerit.Gloriaṫ Alexander ille magnus in Aristotelis tanti phĩ tẽpora icidisse.At tibi Aristoteli Platoniq; simul familiariter cõuixisse fœlicissima tua sorte datũ ẽ,atq; ita Aristoteli atq; Platoni,ut ĩ illis ꝑter ueterẽ academicoꝝ pipatheticorũq; doctrinã, Paulos nr̃os Ioannes Dionysius, Augustinos, Hieronymos, Thomas,reliquaq; huiuscemodi lumina relucere uideamus. Quamobrẽ ex his rebus collige quantum uel te ipsum,uel ex hoc amare debeas optime Roberte,cui & ipsa fortuna obtulerit & tu tua prudẽtia profeceris ut hic uiro & familiarẽ apprime reddideris. Vale.x.kalẽ.Decembris.

Alexander Cortesius Pico suo.S.

Go in tota uita nullã maiorẽ cœpi uoluptatẽ q̃ nup ex litteris tuis,& q̃q̃ summa oĩa de te crediderã,uicisti tamen(fateor)opinionẽ meam,atq; ita uicisti ut iam gloriæ tuæ etsi longe lateq; diffusa est,angustos tñ termios putem.Loquamur aptius & procul ab assentatione a qua Illustres animi semp abhorruere,Quid in te ẽ nõ egregium?Quid nõ admiratiõe dignũ: Singula possent quẽq; honestare quæ in te oĩa pariter sunt collata.oibus(ut ita dicam)unus oẽs ueneres subripuisti.Et q̃q̃ maiores tui eo accesserunt,quo nõ nisi a se geniti facile peruenirẽt,Tu tamẽ tantus euasisti,ut maiorẽ illis reddere,q̃ accepisti gratiã uideare. Et auctoritatẽ quidẽ reliquis senectus affert,tuã uero dignitatẽ iuuenta extollit & quã alii tpe,tu inuicta uirtute supasti.Meo qđẽ iudicio extra oẽm ingenii aleam positus es,ac te ut græcas ꝑquiram laudationes,cui merito conferã non inuenio,& ad summam parẽ tibi aliquẽ q̃nq; fuisse opinari licet,uidere aũt hoc tẽpore non licet. Dent ueniã ingeniosi oẽs multum ab uno Pico oẽs superantur.Quẽ ita naturæ benignitas fouit,ut ipsi quoq; uirũ uideri debeat tantam in unum laudum cũctarum copiam eẽ consertam.Quid erubescis:an me falsum putas:equidẽ cedam si amori tribueris qui cæcus pingitur.Sed testes habeo Politiano meo,qui in me solo decipitur,locupletiores & si ille indies ut audio non minores auget auri diuitias q̃ orationis,eoq; illi gratulor æque ac gratias ago utinam possideat copiæ cornu,postq̃ neq; ĩmemor ẽ hospitis neq; ueteris amicitiæ nr̃æ.De puccio ãt hoium amãtissimo alias,Quis illi nõ se debere cupiat,sed diuti⁹ remoror altiorib⁹ studiis incũbentẽ, Et marsiliũ ficinũ philosophorum ætatis nostræ principẽ ridere uideo has nugas: Quid ni rideat:qui mortalia oĩa nõ min⁹ pẽsat q̃ despicit.O q me in uestrã academiã sistat & ingẽti ramorum cõtegat umbra.Præsertim q̃ cælũ hoc mars solus habet,non ullus aratro dignus honos,squallẽt abductis arua colonis.& curuæ rigidũ falces uertũtur ĩ ensẽ.Sed cõtẽti sum⁹ hoc catone. Tu iterim collige ex his q̃qliis amoris mei fructũ,nec paruifeceris amari a me sed uicẽ redde. Desideriũ.n. tui le-

nire potest spes hæc cũ credula mutui in qua totus conquiescã. Sis felix latinæ pr
ceps iuuẽtutis, & memor mei uiue. vii. Kalẽ. Ianua. Ex gradulis uelocius q̃ asparagi
coquãtur, De panagyrica epistola ad Laurẽtiũ medicẽ qd sentiã, scribã cum licue-
rit, cũ Romæ fuero. dedidici pene litteras tanto in secessu ut uides & nisi tecũ con-
trahendæ cõfirmandæq; beniuolentiæ studiũ cogeret nõ usq; adeo humanitate ac
lenitate tua abuteret. Nunc boni consule. Item ερρωσο meum mel. Vale iterum.

Hieronymus donatus Io Pico suo. S.

Væ meæ ptes eẽ debuerant eas oẽs tibi sumpsisti Pice doctissime, te ipm
apud me negligentiæ insimulãs, & in eo crimine cuius ego apud te maxi-
me reus sum, excusationẽ quærẽs, parũ tibi uidet̃ alios ingenio & erudi-
tione præcellere, nisi modestia quoq; & humanitate uincas, non solum alios sed te
ipsũ. At uero obsecro har̃ uirtutũ munera ita amplectaris, ut nobis quoq; aliquam
obeundi quoq; officii nostri occasionẽ relinquas, ne dũ harũ oẽs tibi partes uẽdicas
nos inhũani atq; inciuiles habeamur. Qua ego in re, quæ mea ẽ ipudentia, iã nõ ex
cuso negligentiã meã, sed accuso humanitatẽ tuã. q scribis te nõ tpariã mecum, sed
perpetuã amicitiã statuisse, nõ solũ ea cã tibi me plurimũ debere intelligo, uerum
ẽt recte mihi amicitiã definisse uideris, quæ tẽporaria cum sit, iam amicitia esse non
põt. Illud scito me cã in meor̃ ornamẽtor̃ delectu seposuisse. Quid.n. mihi accede
re põt præclarius, q̃ a tanto uiro nõ laudari solũ sed etiã amari: Hermolaũ nostrum
incredibilẽ doctrinar̃ tranqllitatẽ & studior̃ φιλοπονια cura maxime utilitate eru
ditũ uideo esse summum ac rarũ quiddã quod sperare põt litteræ eo incolume. Ei9
ego cõsuetudinẽ, quã mihi tantope inuides eadẽ penu seruo, qua & amicitiam tuã,
nihil præterea adeo θαυμαστον censeo quod assequi ingenio & eruditione nõ pos-
sis, præsertim q audio te istuc demigrasse, quod
ego cõsiliũ ita laudo ut magis laudare non possim. Nã ουδεν γλυκυτερον η πανεν
δραι ego Politianũ tibi inuideo hoiem fertilissimi & facundissimi ingenii, cuius ru-
sticum nuper legi, uisus est mihi splẽdor ætatis nostræ &
cui ea de me polliceri a te meis uerbis
postulo, quæ ab hoĩe amicissimo expectare possunt. Vtor aũt te internũcio in au-
spicanda mihi cum eo beniuolentia, fretus humanitate tua tamen q των μουσων
κορυφαιοτατω per te qui eruditissimus es me conciliari cõuenit. Vale, & puta ni
hil mihi tuis litteris esse iocundius. plura laxiore ocio scribam ad te Venet. xvii.
Kalen. Ianuari. Mcccclxxxiiii.

Philippus beroaldus Io. Pico Mirandulano. S.

Oenaturus apud Minũ rosciũ qui in studiis litterar̃ est politissimus, & se
c natus nostratis maximũ ornamẽtum, lectitabã plautinas fabulas urbanis
simis salibus scatutiẽtes. cũ mihi litteræ tuæ allatæ fuerunt oppido q̃ litte
ratæ, q̃ tersæ, q̃ emunctæ, statimq; seposito comico lepore, lepidissima tua scripta fe
stinanter legere incæptauimus. Dii boni quantũ in illis uenustatis, quantum erudi
tionis, quantũ maiestatis inesse cognouimus. Magna Io. picũ fama præcesserat, ma
ior inuẽtus est, nihil ptritũ, nihil triuiale resonãt tuæ scriptiones. Res uerbis uerba
rebus adamussim quadrãt, latine loqueris & pure. elocutionẽ uteris splendida atq;
magnifica. Dialecton habes plenã iocunditatis atq; candoris, supellectilem uerbo-
rum optimor̃ copiosissimã, Sentẽtias crebras atq; rotundas, tam luculẽte tam ele-

ganter aĩ sensa depromis,ut uni tibi dii imortales dedisse uideanť qď q̃ paucissimis dederunt uidelicet optima sentire & optima dicere.idq; non minus uersu q̃ ꝓsa oro ne cōplecteris.scribunt Liuius & Homerus prope diuinitus nō oĩa uni deos tribuis se.hinc est q̃ sæpe legimus alios eloquentia præstantes alios eruditione præditos floruisse,paucissimos uero & eloquentes & eruditos simul extitisse.hinc duo roma næ linguæ culmina Terentius Varo&.M.Ci.referunť,a quoꝝ altero rerum,altero uerboꝝ doctrina petebať.alter doctissimus undecūq; a Terentiano,alter eloquen tissimus ab oĩbus nūcupať.Virgiliū ut inqt optime Seneca illa fœlicitas igenii so luta or itione destituit.Cicero carmina scriptitauit nulla uenere nulloq; lepore,mu sis.f.inuitis atq; repugnantibus.Tu uero & doctissimus es & eloquentissimus, Tu ꝓsa polles & uersu,scribis legenda,calles scribenda.Tu musaꝝ alūnus merito po tes nūcupari,q nō ut multi unam alterā ue crateram musicā ebibisti,sed tanq̃ alter Apuleius epotasti crateras oĩs & iprimis illā phiæ limpidā atq; nectaream , quam paucissimi primoribus uix labris attingūt,uixq; a limine salutant. O magna fœcū ditas aĩ.O immortalis ingenii beatissima ubertas,quæ in Pico Mirandulano adhuc puero adhuc phebo tantas uirtutes excudit,tam multiiugas disciplinas infundit,tā tas aĩ dotes inseruit,Qui ætate tyrunculus est eruditione ueteranus.Perge uir do ctissime quo cepisti effice ut crescentibus annis scientia augeať, Ingeniū adolescat memoria fiat uegetior atq; adminiculatior,Qui in iuuenta es nostri sæculi decus& uirtutis exemplum.Qualis es futurus in senecta.Papianus a Spartiano iuris asylū & doctrinæ legalis thesaurus noiatur.Tu a nobis asylum ingenuarum disciplinaꝝ nuncupaberis.Tu nobis quotiens abditum qppiam ĩ lrĩs interioribus occurret the saurus eris,imo ut uerius loquar iā nūc thesaurus es . Oĩa ẽt penitissima in lrĩs tibi sūt ad manū,oĩa præsto occurrunt orbis ille doctrinæ qui laudať a doctis tibi insa mulatu eẽ uř.Tibi græcæ latinæq; lřæ ancillanť.Tibi licet ingeniū nunc hac nunc illa meditatōe uegetare,altera.n.alterius ẽ cōdimētū . Et ut terras uaria ac mutata semina recreāt atq; reficiūt,ita mutatio studioꝝ aĩos refouet ac amœnat. Tibi licet ingeniū dulcioribus poetices studiis exhilarare,si qñ austerioribꝰ phiæ dogmatibꝰ lassescit.Tu deniq; in arce stas atq; fastigio bonaꝝ disciplinaꝝ, cū nos in primo uix cliuo sudemus,Tu gradatoris gradu arctā uirtutis uiā cōscendisti , nos testudineo ac formicinoincessu cōscendere conamur,& in confragosis callibus laboramus sub inde labantes subinde nutabundi ac titubantes.Scribo qď sẽtio,sẽtio qď scribo cala mꝰ cū mẽte cōcordat.Incredibili desiderio afficior te una cū Politiāo uisẽdi,cui desi derio intra paucissimos dies faciā satis.nā Minꝰ rosciꝰq lřatoꝝ oĩum ẽ amātissimꝰ q̃ nos ambos potissimū miro amore ꝓseqť,feriis hisce paschalibus istuc uenturus ẽ ad uota soluenda.Ego hoiem comitabor. Tunc dextrā copulare uicissim licebit , & mutuo colloquio frui.Tūc ego lřator & grāmatista uos lřatissimos adibo alloquar salutabo,tūc ego q hic sapere uideor,istic fortasse musabo.uel tanq̃ anser inter olo res clangore obstrepere ꝑsonabo.Interea uale lraꝝ asylum,meq; mutuo ama,& Po litianū desideratissimum meo noĩe saluta.Bononiæ sexto idus Mar.Mcccclxxxyi.

Bortholomeus Fontius Roberto Saluiato.

Alue,siqdẽ unq̃ summa cū uoluptate Roberte legi Picū tuū ꝓxima nocte legi duabus de causis,& quod a te uiro amicissimo mittebatur & q̃ au ctorẽ operis ꝑ se amarẽ quẽ adhuc nō legisse mihi turpe putabā fore . Ex

&

quo uero tua benignitate qd' maxime optabam sũ cõsequut9. Et tibi ꝑ tali munere ago grãs, & illi uehementer gratulor q tm̃ opus ab oĩ xpianitate concelebrandũ ediderit in quo equidem ambigo magis ne mirer plurimarum maximaꝵq; rerũ inuentionẽ, an in tanta uarietate tam incredibilẽ ordinẽ, an ĩ tã laboriosis descriptõib9 elegãtiã tãtã oĩõis. Nam qd ĩ heptaplo cõmemorẽ quæ maxime opeꝵ auctores cõmẽdãt, nullã eẽ loquacitatẽ nullũ tumorẽ & sine ulla liuoris suspitione modestiam in oĩbus singularẽ, utinã uero huic tuo suauissimo & optatissimo muneri consimile munus reddere potuissem quo cerneres aĩum in te meum significantius. At qd' potui budæ nup orõnẽ a me habitã ad Mathiã coruinũ regẽ iã primũ oĩum ad te misi. Quam tu ipse cũ legeris Pico quoq; tuo legendam dabis. Quem omium ætatis nostræ quorum scripta adhuc uiderim in omni doctrinarum genere pręstantissimũ iudico. Vale & me ut facis mutuo dilige.

Baptista Guarinus doctissimo principi Io. Pico Mirandulæ. S.

n Ondũ cõcedo scd'm te litẽ dari oportere. nam facile possum tuas istas captiones ĩ te αντιστρεφοντα. Si tibi pręceptor sum cur mihi nõ obsequeris? Si nõ sũ cur me præceptorẽ appellas, Neq; iõ nomẽ hoc recuso q te discipulũ spernã quẽ mihi præceptorẽ assero. Sed q tuã doctrinã & ueneror & prędico. In q̃ te neq; ingenium meoꝵ uota neq; transuersi ca'ami signo, neq; minuta cerula, neq; obelisco deniq; aut asterisco tm̃ ꝓmouisse mihi conscius sum. Sed in nouũ quoddã iudicianũ genus ut uideor incidimus, dũ tu mihi eã possessionẽ asserere contendis q̃ ego conor. Quæ unq̃ rhetoꝵ eã huius generis actorẽ aut reum habuit? ego mi Pice nũq̃ in hac pugna tibi herbã porrigã nisi prius bona cũ grã cõpo suerimus ut qñ aliter nõ succũbis uterq; nr̃m alteri præceptor pariter & discipul9 nũcupet. Sed obmissis iocis seria agamus, & heptapl9 tua & tu ipse tibi merito placere potes. Cum oĩa doctoꝵ hoĩum puncta ita sis assequutus ut ne in tabella quidẽ latebra liuor ullus appareat. Idẽ in reliqs scriptis facilius tibi datũ iri sperãdũ ẽ cũ ul9 ẽt accesserit q solet in scribendo magister hẽri optim9. qd' ad me attinet gaudeo uehemẽter laudato uiro & ab oĩbus ac ubiq; laudãdo Laurẽtio me in ore esse. Addito præsertim Politiani calculo, Cuius ego copiosã & archanã mulplicis disciplinæ lectionẽ ita amplector ut admiror ita admiror ut cõmendare non desinã, Quo fit ut extra doctrinæ aleã me ab illo poni triumphi instar existimẽ. qd' libroꝵ meoꝵ indicẽ petis id mihi laboriosũ ẽ & inutile satis erit si ꝓ tpre postulatis meis inseruies. Nũc Martianũ capellã & senecæ qõnes naturales, opto si mõ emaculati sint codices, nã q apud nos sunt opa sybillæ indigẽt, eos si ipressos emere possim gratius mihi erit. sin minus non longo postliminio tuĩ ad te redibũt. Vale spes mea & bonaꝵ disciplinaꝵ meq; amare perge. Ferrariæ nonis Decembris. Mcccclxxxviiii.

Ex Epistola Hermolai ad Io. Picum.

q Vãq̃ has ipse epistolas tuas amo q fluunt q affectatę non sunt q curã nõ dico nõ norũt, sed respuũt, hoc ẽ de cõposito nõ recipiũt & accedentẽ inferriq; cupiẽtẽ excludũt, ita ut diligẽtiæ qdẽ sint penitus ĩ iis uestigia sed repressæ quodãmõ & repudiatæ, nõ sũ tã solers ut introspicere possim igenium tuũ, extimareq; magnitudinẽ ei9 atq; fœcunditatẽ Illud uidere uideor, nec fortasse fallor quo dirigas colliniesq;, itẽ quo euasurus sis & qdẽ paulo·mox. idole ista tua nihil est liberalius, nihil risibilius, & semel dicatur uel duriuscule nihil expromit

tentius, si mō indoles appellanda est. quæ fructus ediderit ne maturis q̄dē ætatib9 & doctrinæ q̄uis exercitatæ despiciēdos. Age quātus ut audio in poeticā, sp̄ūs, quæ fœlicitas, q nerui, q̄nta demū in omni uel præcipue lr̄aꝝ actu nobilitas atq; splēdor Quid cū agis ph̄m, quæ memoria quanta subtilitas, quæ celeritas ai cum totius corpis uigore cōsentiens, sed rapior tñ in laudes tuas ingratis, imo uero perlubēs id .n. qsq; uult maxime, qd' inuitum & reluctātē quoq; ui cōuertit ad se. Dabit', si mō is tibi ābitus laudari a paꝝ doctis. Dabit' ꝑfecto tp̄s acōmodatū magis ad hoc offi cii. Nūc uenio ad id & reliq. Ex epistola Hermolai ad Io. Picum.

g Ratulatus sum huic seculo uiꝝ tāta doctrina ut nihil fere nesciat, tāta cu ra ut nihil omnino scire uideat'. Video te poetā egregiū, oratorē eminētis simū uel eē iā uel breui fore. Animaduerto te ph̄m prius Aristotelicum nunc ēt Platonicū eē fcm̄. Video lr̄as græcas, quæ in te sol æ desiderari poterant & sine qbus nihil eras facturus, nō didicisse mō, sed hausisse, idq; facilitate tanta cele ritateq; ut litteras græcas ignorasse aliqñ te, neq; tu memineris neq; psuadere pos sis alios, id qd' de Hieronymo donato meo non plus libēter q̄ uere prædico. Horta rer te & reliqua, Ex epistola Iacobi antiquarii ad Angelū politianū

n Oli igitur longi incubatus fœtura nos in expectatione macerare, sed ac cepto in tui nominis securitatem sponsore Pico, cuius tota uita gloriarū plena est, a quo ī amicorum gregem pro te receptum iri oibus uotis ex peto, cuius uestigia semper adoro, quicquid ex altilium cohorte domi nasci' spectā dum, legendum, ediscendum emitas detenturus eos omnis in fidibus tuis, qui ali quo uirtutum simulacro aut harmonia ducuntur. Vale.

Angelus Politianus Ioanni Pico Mirandulæ suo. S.

a Rsi pene semper (nimis improbe forsitan) sed arsi tamen semper studio famæ perpetuæ, sic ut pro nihilo superstite gloria conferretur. Sed quo niam quæ scribebam uix etiam uetustatem nominis pollicebantur, exti tisti tu Pice qui quod ego non poteram præstiteris dedicato scilicet commentario de uno & ente (sic enim titulum facis) in quo riuos per lyceum decurrentes & aca demiam reuocas ad unum caput. & cū philosophia magis una quam gemina no stram quoq; theologiam copulas Quod igitur iam glauci gramen requiram uictu rus æternum per te? sed & tecum narrabit autem quandoq; posteritas, fuisse olim Politianum quendam quem tanti fecerit ipse quoq; Picus omnium doctrinarum lux, ut ne librum quidem nuncupare illi pulcherrimum de rebus altissimis dubita uerit. ago itaq; tibi gratias pro immortalitate, sed immortales. Vale.

Marsilius Ficinus Florentinus Germano de Ganai Parisii præsidenti. S. D.

c Ertior esse uis de obitu Pici Mirandulæ, tibi ut uidetur adhuc incerto: grauius certe dolere uis germane. Nam cū grauiter hactenus hoc ambi guo dāno doleas. Certior ꝑfecto factus grauissime mox ut puto dolebis Præstabat forsan dubia quadā iactura mœrere, q̄ cruciari certa. Heu qd rogas desi deratissime mi germane. Ambiguus equidem adhuc eē malim, Nec sine lachrimis impræsentia possum te reddeř certiorē. Superiore nouembre quo die Carolus rex francoꝝ magnus urbem nr̄am Florentiam est ingressus, Noster Mirandula nos de seruit, tanto ferme dolore litteratos afficiens, quanto rex interim gaudio ciuitatem ita prouidus loci genius & populi gaudio litteratorum gemitum compensauit, &

Quo tp̄e obiuit picus mirandula ꝑ ubi.

pro extincto phico lumine regium itereã lumen accẽdit. Ne forsan obscurior eo die Florentia uideret. Mirandulanũ lumen extinctum inq̃ terris, cælo redditum. Ea. n. Picus hilaris securitate ex hac umbra uitæ migrauit, ut ab exilio quodam in cælestem patriam uideret ꝑculdubio rediturus. Desideras præterea scire quæ pic9 olĩ cõposuerit, uel quæ mõ cõponeret, Exameron Apologiãq; ac de uno & ente cõscripsit, epistolasq; nõnullas. Q uicqd de amore olim feruẽte adhuc adolescentia cõposuerat, iudicio deinde maturiore damnauit, uoluitq; penitus aboleri, nec sine illius I iuria edi põt. Noui eqdem ultimã pii hois uoluntatẽ. Nam & ætate mihi filius Picus erat & familiaritate f ater, & amore ꝓrsus alter ego. Moliebatur quottidie tria, cõcordiam Aristotelis cum Platõe, Enarratiões in eloquia sacra, Confutatões astrologorum. oĩa qdem tam facunde q̃ subtiliter disputata. Sed q̃ stilo luculenta, tã noium obscurisq; characteribus adumbrata, ut uix ab eo legi possent. Itaq; nec dum ab soluta ab eodẽ uel recognita sunt, nec ab aliis, nisi forte uaticinent, exscribi pñt. Nã si forte possent, nec adeo desideraremus Picũ nr̃m, uelut absentem, nec usq; suspicaremur extinctũ, Sed pius nepos eius Ioães Franciscus lr̃is & ingenio polens e tenebris in lucẽ eruere quottidie studet, uitamq; patrui & gesta describit. Accipe deniq; hoc in eum epigramma nr̃m. Antistites secretiora mysteria raro admodum cõcedunt oculis statimq; recõdunt, ita deus mortalibus diuinum phũm Ioannẽ Picum mirandulã trigesimo ætatis anno maturum. Vt aũt tibi nota sit reliqua lr̃arum iactura hoc autũno Florẽtiæ facta. Angelus Politianus noster latina græcaq; lingua doctissimus, septembre ꝓximo ante Pici obitum migrauit e uita quadragesimo ætatis anno, ediderat iãdiu miscellanea & siluas & declamationes quasdam, epistolasq; nõnullas acute quidẽ omnia eleganterq; cõposita. Multa quoq; quottidie ad elegãtiam necessaria incertis sicut Picus characteribus annotabat, ut in utroq; grauior lr̃arum iactura cõtigerit. Die. xxiii. Martii. Mcccclxxxxiiii.

Marsilius Ficinus Florẽtinus Ioãni Frãcisco Mirãdulæ Cõcordiæ comiti. S. D.

Epistolã de obitu laudibusq; Pici breuẽ misi I galliã post discessũ tuũ. Lõgas aũt singularesq; Pici laudes e multis iandiu scriptis meis passim colligere licet, ex libris epistolarũ præsertim posterioribus. Sũt. n. duodeci iã ĩpressi, ex ꝓœmio in Plotinũ, ex libro de sole, ex cõmẽtariis ĩn Timæũ atq; ꝓmenidem, epitaphiũ ĩ eũ accipe. Antistites secretiora mysteria raro admodũ cõcedũt oculis, statimq; recõdũt. Ita deus mortalibus diuinũ phm̃ Ioãnẽ Picũ Mirandulã trigesimo ætatis anno maturum. Hucusq; sit epitaphiũ. Deus oĩa Ioãni Pico, aĩ corporisq; fortunæ bona cumulatissima dedisse uidet. Si mõ lõgius uitæ spacium cõcessisset. Sed neq; in hoc fas est ꝓuidẽtia incusare. Nam si deus illum breuissimo tpe supra naturæ uires ꝑduxerat iam ad summũ, ad melius ꝓgredi forte nõ poterat. In eodẽ uero cõsistere mobilitas naturæ nõ patit, Ad deteri9 uero relabi uirtus cõsumata nõ tolleret. Sed hæc cęteraq; id genus ipse in uita Pici melius latiusq; scripsisti nĩ tã ut illustrares ipm̃, Q uis. n. adiderit soli lumẽ? q̃ ut oculta qdẽ illius opera sed luce dignissima discussis nubibus serenares. Tuã igr̃ i patruum tantum pietatem & mortales mirifice cõmendabũt. Et deus nõ mediocribus dignã præmiis iudicabit.

Die primo nouembris. Mcccclxxxxv.

Duodecim regulæ Ioannis Pici Mirandulæ partim excitantes partim dirigentes homines in spirituali pugna.

Prima regula,si homini uidetur dura uia uirtutis,quia continue oportet nos pugnare aduersus carnem,& diabolum,& mundum, Recordetur quod quacunque elegerit uitam etiam secundum mundum multa illi aduersa,tristitia,incommoda,laboriosa patienda sunt.

Secunda regula recordetur quod in rebus mundi diutius pugnatur,& laboriosius & infructuosius,in quibus labor est finis laboris,& tandem poena aeterna.

Tertia regula recordetur stultum esse credere ad caelum posse peruenire nisi per huiusmodi pugnam,sicut & caput nostrum christus non ascendit in caelum nisi per crucem,nec debet serui conditio melior esse conditione domini.

Quarta regula recordetur non solum esse aegreferendam hanc pugnam, sed optandam etiam si nullum inde nobis praemium peruenire, solum ut confirmemur christo deo & domino nostro,& quotiens resistendo alicui tentationi,alicui ex sensibus tuis uim facis cogita cuinam partem crucis christi conformis reddaris,ut quando gulae resistens gustum affligis.recordare illum felle potatum & aceto. Quando manus retrahis a rapina alicuius rei quae tibi placet cogita manus illius pro te ligno crucis affixas,& si resistis superbiae recordare illum qui cum in forma dei esset pro te formam serui accepisse & humiliatum usque ad mortem crucis,& cum de ira tentaris recordare illum qui deus erat & omnium hominum iustissimus cum se tamen uideret quasi latronem & illudi,& conspui,& flagellari,& obprobriis omnibus affici, & cum latronibus deputari,nullum tamen unquam aut irae aut indignationis signum ostendit,sed patientissime omnia ferens omnibus mansuetissime respondebat, & sic discurrendo per singula inuenias nullam esse passionem quae te christo aliqua ex parte conformem non efficiat.

Quinta regula,quod in illis duodecim armis nec in quocunque alio humano remedio confidas,sed in sola uirtute Iesu christi qui dixit confidite ego uici mundum,& alibi,Princeps mundi huius eiicitur foras,quare & nos sola eius uirtute confidamus & mundum posse uincere,& Diabolum superare. Et ideo debemus semper petere eius auxilium per orationem & sanctorum suorum.

Sexta regula,recordare cum unam uicisti tentationem semper aliam esse expectandam,quia Diabolus semper circuit quem deuoret,quare oportet semper seruire in timore & dicere cum propheta super custodiam meam stabo.

Septima regula,ut non solum non uincaris a Diabolo quum te tentat.Sed ut uincas ipsum,& hoc est quando non solum non peccas,sed ex ea re unde te tentauerat occasionem sumis alicuius boni,ut si opus suum bonum aliquod tibi offert, ut inde in uanam gloriam incidas,tu illud statim non ut opus tuum, sed ut beneficium dei cogitans humilias te & iudicas parum gratum te esse deo de beneficiis eius.

Octaua regula,ut quum pugnas,pugnes quasi uincendo deinde perpetuam pacem habiturus,quia forte hoc tibi dabit deus ex gratia sua,& Diabolus amplius non redibit confusus de tua uictoria,sed quum uicisti geras te quasi mox pugnaturus ut in pugna semper uictoriae,& in uictoria semper sis memor pugnae.

Nona regula,ut quamuis te sentias undique benemunitum & paratum,semper tamen fugias occasiones peccandi,quia ut dicit sapiens qui amat periculum peribit in illo.

Decima regula,ut in tentationibus semper in principio occurras & allidas paruulos babylonis ad petram.Petra autem est christus,quia sero medicina paratur,

Vndecima regula,recordare ꝗ licet in ipso conflictu tentationis amara uideať pugna,tamen longe dulcius est uincere tentationem ꝗ̃ ire ad pctm̃ ad qd̃ te inclina & in hoc multi decipiuntur,quia non comparant dulcedinem uictoriæ dulcedini peccati.Sed comparãt pugnam uoluptati,& tñ hõ qui milies expertus ẽ quid sit ce dere tentationi deberet semel saltem experiri quid sit uincere tentationem.

Duodecima regula,ꝑpterea ꝗ tentaris ne credas te adeo derelictũ,aut deo paꝝ gratũ eẽ-aut paꝝ iustũ & ꝑfectũ,memor sis ꝗ postꝗ̃ Paulus uidit diuinam eẽntiã patiebatur tentationem carnis,qua permittebat deus eũ tentari,ne de superbia tẽtaretur,in quo etiam homo debet aduertere ꝗ Paulus qui erat uas electionis & raptus usq; ad tertium cælum,tamen erat in periculo ne de suis uirtutib9 superbiret. sicut ipse dicit de se ne magnitudo reuallationũ extolleret me datur est mihi stimulus carnis meæ qui me collaphizet.Q uare sup omnes tentationes homo debet maxime se munire contra tentationem supbiæ,qa radix oĩum maloꝝ supbia est , cõtra qd̃ unicum remedium ẽ cogitare semp ꝗ deus se humiliauit pro nobis usq; ad crucem,& mors nos uel inuitos eousq; nos humiliabit-ut simus esca uermium.

Duodecim arma spiritualis pugnæ quæ in promptu haberi debent cum peccandi libido mentem subdit.

Voluptas breuis & exigua
Comites fastidium & anxietas.
Iactura maioris boni.
Vita somnus & umbra.
Mors instans & improuisa.
Suspitio impœnitentiæ.
Aeternum præmiũ,æterna pena.
Hominis dignitas & natura.
Pax bonæ mentis.
Dei beneficia.
Crux christi.
Testimõia martyꝝ & exẽpla sctõꝝ

Duodecim conditiones amantis.

Amare unum tantum & contemnere omnia pro eo.
Infœlicem putare eum qui non est cum amato,
Omnia pati-ut cum illo sit etiam mortem.
Ornare se ut illi placeat.
Esse cum illo quomodo potest,& si non re saltem cogitatione.
Amare omnia quæ ad eum attinent,amicos omnes,domus,uestes,imagines,
Cupere laudes nec posse pati aliquam eius ignominiam.
De eo credere omnia summa-idemq; cupere ut omnes credant.
Optare etiam pro eo pati aliquod incommodum & dulce esse illud incommodum
Flere cum eo sæpe-uel si absens ex dolore,uel si præsens ex lætitia.
Semper languere semper ardere eius desiderio.
Seruire illi nihil cogitando de premio aut mercede. Solemus autem ad hoc induci præcipue ex tribus causis.Prima est qñ seruitiũ ipsum per se est appetibile. Secunda quando ille cui seruimus est in se ualde bonus & amabilis,Sicut solemus dicere seruimus illi propter suas uirtutes. Tertia est qñ ille prius ꝗ̃ inciperes multa tibi beneficia contulit,& hæc tria sunt in deo,quia pro seruitio eius nihil nouiter accipitur quod non sit nobis bonum,& quo ad animam & quo ad corpus,quia seruiť ei ñ ẽ aliud ꝗ̃ tẽdeť ad eum,hoc ẽ ad summum bonum.Similiter ipse ẽ optimus & pulcherrimus & sapiẽtissimus,& hẽt oẽs conditiones quæ solẽt nos moueť ad amandum aliquẽ & seruiẽdum ei gratis , & in nos contulit summa bñficia cum nos-& ex nihilo creauerit,& per sanguinẽ filii sui ab inferno redemerit.

CONserua me domine.

Siquis perfectus uult recognoscere statum suum,unũ habet periculum ne de sua uirtute superbiat.Ideo Dauid loquẽs in persona iusti de statu icipit ab hoc uerbo, conserua me,quod recte consideratum oẽm amouet occasionem superbię,nam qui potest aliquid ex se acquirere potest & illud ex se sibi conseruare.Qui ergo petit a deo conseruari in statu uirtutis significat per hoc q nec a principio ipsam uirtutem ex se acquisiuit,qui autẽ recordat̃ uirtutem se cõsecutũ,nõ uirtute propria,sed uirtute dei nõ põt de ea superbire,sed magis humiliari coram deo iuxta illud Aposto. Quid hẽs q nõ accepisti?& si accepisti qd gloriaris?qsi non acceperis,duo sunt ergo uerba quæ sp hr̃e debemus in ore,alterũ.s.miserere mei deꝰ cũ scilicet recordamur peccatorum.Alterũ est.Cõserua me deus.s.cũ recordamur uirtutũ.

QVONIAM speraui in te.

Hæc una res est quæ facit nos a deo impetrare quod petimus,quum.s. nos impetraturos speramus.Et si duas has conditiones obseruabimus,ut nunq̃ petamus a deo nisi ea quæ nobis sunt salutaria,& ut id quod petimus ardenter petamus cum firma spe q deus nos exaudiat,nunq̃ erunt irritæ orationes nostræ.Quum igit̃ non impetramus est aut q illud nobis est noxium,nescimus enim quid petamus,ut inquit Christus & Iesus dixit quicquid petieritis in nomine meo dabitur uobis hoc enim nomen Iesus saluatorẽ significat,& ideo nihil petitur in nomine iesu,nisi quod est ad salutem ipsi petẽti.Aut non exaudit,quia si bona petimus,non.n.bene petimus hoc est cum parua spe,qui autẽ timide sperat,frigide petit,ideo dicebat Iacobus,postulet autẽ in fide nihil hæsitans.

DIXI domino deus meus es tu

Postquã muniuit se contra superbiam incipit describere statum suum.Totus autẽ status iusti consistit in hoc uerbo,Dixi domino deus meus es tu,Quod uerbum licet uideatur fere omnibus cõmune,pauci tamen sunt qui illud possint uere dicere, Illud enim quis habet pro deo quod habet pro summo bono,& illud habemus pro summo bono,quo solo habito si cætera desint putamꝰ nos esse fœlices,& qd unum si desit etiam si habeamus omnia alia bona putamꝰ nos eẽ miseros.dicit igitur auarus pecuniæ,Deus meus es tu,quia etiam si ei desint honor & sanitas, & uirtus,& amici,modo pecuniam habeat contẽtus est.Et si habeat omnia illa bona quæ diximus & pecunia desit,putat se esse infœlicem.Gulosus item crapulæ,& incontinens libidini,& ambitiosus imperio siue gloriæ dicit,Deus,meus es tu.Vide igitur q̃ pauci possint dicere.Dixi domino deus meus es tu,quia ille solus hoc potest cui solus deus sufficit,ita ut si ei proponant̃ omnia regna mundi & cælestia omnia,& terrena bona,non tamen ut illa consequeretur uel semel deum offenderet,in hoc igit̃ dicto consistit totus status hominis iusti.

QVONIAM bonorum meorum non eges.

Reddit rationem propositi sui,quare.s.soli domino dicat,Deus meus es tu. Ratio autem quoniam solus deus bonis nostris non eget,nulla enim creatura ẽ quæ non indigeat aliis creaturis q̃ ea imperfectioribus ut probãt philosophi & theologi, qa si ille nõ essent,ista non essent,quia destructa una parte uniuersi destruitur totum uniuersum,destructo autem destruuntur omnes partes,omnes autem creaturæ sũt partes unius uniuersi,cuius uniuersi ipse deus non pars est,sed principium nihil ab

eo dependens nihil enim acquisiuit deus ex hoc ꝙ creauit mundum, & nihil perderet si totus mundus annihilaretur. Solus ergo deus bonorum nostrorum non eget Debemus autem erubescere illum habere pro deo qui bonis indiget nostris, qualis est omnis creatura. Præterea nō debemus habere pro deo, hoc est pro summo bono nisi illud in quo est sūmum bonum, in nulla autem creatura est omne bonum. Soli igitur domino debemus dicere. Deus meus es tu.

SANCTIS qui sunt in terra eius.

Post deum maxime debemus amare illos qui sunt deo maxime coniuncti, quales sunt angeli & beati in pria, ideo postq̄ dixit dño. Deus meus es tu. subdit ꝙ deus,

MIrificauit uoluntates suas.

Hoc est mirabiles fecit amores eius & desideria eius erga sanctos qui sunt in terra eius, hoc est in cælesti patria quæ dicitur terra dei & terra uiuentium, & uere si cōsideremus quāta sit illius patriæ fœlicitas, quantaq; huius mundi miseria, quāta ciuium illorum bonitas & claritas desiderabimus semper hinc discedere ut illic habitemus. Hæc autē & similia cum meditamur illud semper curare debemus ne infructuosæ sint meditationes nostræ. Sed ex qualibet meditatione aliquā semper acquirere uirtutem debemus, ut ex hoc uidelicet de bonitate illius patriæ superioris debemus acquirere uirtutem hanc ut mortē non solum fortiter feramus & patienter cū uenerit hora nostra, aut si pro fide christi nobis obeunda sit. Sed ultro etiā eam appetamus cupiētes. s. ex hac ualle miseriaꝝ discedere ut in illa fœlici patria cū deo & sanctis eius regnemus. Cū ergo iustus descripsit statū suū qui totus ast in effectu erga deū & diuina despicitq; ex alto statum boīum maloꝝ, & dicit.

MVLTiplicatæ sunt infirmitates eoꝝ.

Per infirmitates autē intelligit idola, & ita habet textus hebræus, sicut. n. bon9 unū habet deū quē colit, ita mali multos habent deos & idola: quia multas. s. uoluptates, multa desideria uana, passiones diuersas quibus seruiunt, ideo autē multas quærunt uoluptates, qa nullā inueniūt quæ eos quietet, & ideo in circuitu imperii ambulant, & subdit postea aclamauerunt, quia. s. post sua desideria præcipites ruūt & inconsiderate, unde edocemur ut non minus ipsi celeriter curremus ad uirtutes q̄ ipsi currāt ad uitium, nec domino nostro minus diligenter ipsi seruiamus q̄ ipsi seruiant dño suo Diabolo. Iustus aūt considerans statum malorū proponit firmiter sicut & nos semper debemus facere, nullo modo uelle eos sequi. & dicit.

NON cōgregabo cōuenticulā eoꝝ de sanguinibus, nec memor ero nominum. Dicit aūt de sanguinibus, tum quia idolatræ solebant collecto sanguine uictimarū circa eū suas agere cerimonias, tum quia tota uita malorū relicta ratione sensualitatem sequitur quæ in sanguine sita est. Dixit autē ꝙ non solū uult sacrificare idolis, sed nec nominare ea, quod tantū dici & fieri potest ostendens per hoc ꝙ non solū homo perfectus debet abstinere ab illicitis uoluptatib9 sed etiam a licitis ut magis totus ferat̄ in cælū, & contemplationi diuinorū puri9 uacet, & quia aliquis posset credere ꝙ esset stultitia priuare se omni uoluptate subdit.

DOMInus pars hæreditatis meæ.

Quasi dicat non mireris si omnia alia relinquo, ut deum possideam in quo etiam alia deniq; bona possidentur, debet hæc esse uox cuiuslibet boni christiani, Dominus pars hereditatis meæ, quia nos christiani quibus deus ipse pro hæreditate pro

mittitur,debemus erubescere aliquid prçter ipsum desiderare,& quia posset uideri alicui præsumptio audere hæc sibi promittere,idem subdit.

TV es qui restituis hæreditatem meam mihi.

Quasi dicat domie deus meus bene scio ꝙ cum nihil sim respectu tui uiribus meis non possum ascendere ad te possidendum.Sed tu es qui trahes me ad te per gratiā tuā,& tu es qui te ipsum dabis mihi possidendum,consideret deinde iustus quanta sit hæc fœlicitas ut ei deus pro hæreditate contigerit,subdit.

FVnes ceciderunt mihi in præclaris.

Partes enim & sortes antiquitus per funes diuidebantur,& quoniam multi sunt q licet ad hanc fœlicitatem sint uocati sicut sunt omnes christiani,ipsam tamen nihil faciunt,utpote pro leui sæpe uoluptate cōmutant,ideo subdit.

HAEreditas mea præclara est mihi.

Quasi dicat sicut ipsa est præclata,ita ego eam præclaram reputo,& omnia alia respectu eius,ut dicebat Paulus,sicut stercora reputo,quoniam autem habere hoc lumen intellectus,ut homo cognoscat fœlicitatem sibi adeo datam donum dei,& ideo subdit.

BEnedicam dominum qui tribuit intellectum.

Quoniam aūt sæpe homo iudicat secundū rationē seruire deo,sensualitas autem & caro repugnār,tunc aūt hō pfectus est,ut nō solū aīa eius sed & caro in deū feruntur,iuxta illud,Cor meū & caro mea exultauerunt in deum uiuum,ideo subdit.

ET usq ad noctem increpuerunt me renes mei.

Idest renes ipsi in quibus maxima solet esse inclinatio ad cōcupiscentiā nō solum īclinant me ad malū,sed potius increpant,hoc est retrahunt etiā usq ad noctē idest eousq ut etiā ipsi ultro ꝓprium corpus affligant Afflictio enim sæpe per noctem solet designari,ostendit deinde quæ sit radix tantæ priuationis,& dicit.

PROuidebā deū semper in cōspectu meo.

Nā si quis deū semper haberet ante oculos pro regula omniū operationū suarū,& in omnibus operationibus suis,nec propriam utilitatem,nec gloriam,nec uoluptatem quæreret,sed solū ut deo placeret breui perfectus euaderet,& qa qui ita agit semper in omnibus prosperatur,ideo dicit.

IPSE a dextris est mihi ne cōmouear

Ostendit deinde quanta sit fœlicitas iusti uiri,quia.s.erit in æternum fœlix & ī anima & in corpore,ideo subdit ꝑpter hæc.

LAEtandum est cor meuꝫ.

Idest anima mea læta est sciens post mortem sibi cælum esse paratum.

ET caro mea requiescet in spe.

Idest quāuis ipsa nō lætetur,quasi acceptura statim post mortem statum suum,requiescit tamen in sepultura cum hac spe ꝙ resurget in die iudicii cum anima sua inmortalis & splendidissima.& hoc totum declarat in sequenti uersiculo,nam quia dixerat ꝙ anima lætabatur,subdit rationem.

QVIA non derelinquet animam in inferno.

Et quia dixerat ꝙ caro requiescebat in spe,subdit rationem dicens.

NEC dabis sanctum tuum uidere corruptionem.

Quia siue & ꝙ fuit corruptibile resurget īcorruptibile,& qa Christus fuit primus

qui intrauit paradisum,& nobis uitã aperuit,& fuit primus qui resurrexit,& resurrectio eius est cã nostræ resurrectionis,ideo ista quæ diximus de resurrectiõe principaliter de christi intelliguntur,sicut declarauit Petrus apostolus,& secundario intelligi possunt de nobis inquantum sumus membra christi,qui solus non uidit corruptionem,quia corpus eius in sepulchro putrefactum non fuit,quoniam igitur uia beneuiuendi ducit nos ad perpetuam uitam animæ & corporis,ideo subdit.

NOTAS mihi fecisti uias uitæ.

Et quia tota felicitas huius uitæ consistit in apta uisione & fruitione dei,iõ subdit.

ADimplebis me lætitia cum uultu tuo.

Et quia fœlicitas in æternum durabit,ideo subdit.

DElectationes in dextera tua usq; in finem.

Dicit autem in dextera tua,quia fœlicitas nostra completur in uisione & fruitione humanitatis christi qui sedet in dextera maiestatis in excelsis,iuxta illud Ioannis. Hæc est tota merces ut uideamus deum & quem misisti iesum christum. Finis.

Mattheus Bossus canonicus regularis uir doctus & eloquens in procemio suarum recuperationũ fesulanarũ de quodã suo dialogo prius edito uerba faciens ad Io. medicem Cardinalem sanctæ romanæ ecclesiæ.ita inquit cum eodẽ ipso Politiano nec inuitus legit semel & pluries ad calcem usq; isignis & clarissimus Ioan.mirandula cuius ingenium super humana oiphariamq; doctrinã oẽs obstupescũt,& a cuius integritate animiq; nitore omnis abest halucinatio palpansq; consensio.

Ex epistola Angeli politiani ad picum qua defendit locos ab Hermolao damnatos in suis cõmentationibus.

Q uo circa tu mihi nũc adeundus mi pice doctiorũ oium doctissimus nõ quidem ut iudex sed arbiter honorarius,q uidelicet iter amicos disceptãtes litẽ dirimas.

Baccius Vgolinus Roberto saluiato S.

Erito te Roberte docti diligũt quos miro quodã ardore coluisti semp,& m studiosi oẽs amãt,quos nõ modo opera sed & impẽsa iuuas,ut cõmodius proficiant,ego uero & si nec doctis,nec studiosis quidẽ annumerandus plurimum tamẽ tibi debere me fateor,q per te nobis uel remotioribus copia facta sit diuini admodum operis editi nuper a pico mirandula uiro sane præ omnibus, qui sint quiq; fuerint admirãdo.quem recte nõ iam picũ,sed suã uocat phœnicem in sacra medicũ lauro nidificantẽ Politianus meus,aliud ætatis nostræ miraculũ. Illius tu librum de septiformi sex dierum geneseos enarratione ueræ phiæ & christianæ religionis augumentũ magno Laurentio medici patrono meo dicatũ cum diligentissime imprimendum tum ad loca diuersa,ac distantia transmittendum,& pluri mis eius lectiõis pcupidis uel gratis habendum curasti.Q uos inter & mihi contigit,per Victorium caianum tuum hominem,multi ioci,multaq; suauitate aspersũ, & salibus optato hoc munere potiri,hoc tuum in uiros claros studium,hanc in omnes uirtutis amatores officiosam liberalitatem,qui nõ laudet & gratiore affectu psequatur.Is ab omni humanitate discors,& a litterarum cõsuetudine alienus pcul dubio est habendus,nõ enim publicæ utilitati cõsuli amantius,rectius celeriusue potuit.Q uare hoc apprime tibi esse exploratum uelim,haud tenui mercede sumpsisse te huiusmodi prouinciam,cum inde & bonorum gratiam,& non mediocrem gloriam sis consequutus. Vale Neapoli.vii.Kalen.aprilis.Mcccclxxxx.

Iunianus maius Roberto saluiato. S.D.

Qvod Ioannis Pici mirandulæ diuinū opus, nō minori cura imprimendu3 curasti, q̄ ille cōfecit & tuæ plurimū gratiaꝝ diligētiæ, & illius diuiæ doctrinæ habendū puto. Tibi q tam sublime opus inter tenebraꝝ obliuia delitescere passus nō sis, q una opa & amici ppetuati, & cōi oīum utilitati consuluisti. Illi aūt q neq; priscoꝝ uirorū auctoritate uel sanctitate, qui hæc eadē enarrarūt deterritus neq; alioꝝ insectatus uestigia suo quodam lumine, illa eadem collustrauit. Nam cū primū tam reconditū, & a multoꝝ cognitione remotū opus ad meas puenit manus, diligētius id legere cepi. quod non modo cum admiratiōe attulit uoluptatē, uerū etiā & eo sublimitatis contēplantē euexit aīum, ut neq; admirabilius neq; enucleatius qd unq̄ uiderim, aut audiuerim. Q uippe cuius īgeniū supra cæteroꝝ acumina præstat, sciaꝝ indaginē incredibilē callet, & rerū oīum cognitionem supra q̄ credibile sit iā hēt. Illac præsertim ætate qua paululū pubertatē egressus, tantā reꝝ notitiā adeptus est, quātā etiā doctissimis & ætate puectis attingere nō licuit. Q uapp oīum bonaꝝ artiū, atq; sciaꝝ sacrū domiciliū, & nostri sæculi miraculū noiare uerebor nūq̄ præsertim cū opis recōditos sensus a paucis hoībus excogitatos rerū progressus naturæ & dei patefacta latibula & tandē sūmi opificis arcanas opes iam in ꝑpatulū editas accuratius lego, quo qd admirabilius unq̄ audiuerim ignoro, aut qd altius legerim nescio. Cum phōs inter & Mosen, qui diuerso inter se itinere rerū opificiū contexebant iā pacē initā & naturæ & dei quædā coniuncta fœdera sine cōtrouersia cōprehendant, sed hoc altius repetendū, atq; uerbosius explicandū in aliud tēpus reseruo. Venio ad te mi Roberte uir quidē egregie, quē ex tuis scriptis unice diligo, quæ quāuis paucula sint, tamen tale tuæ uirtutis specimen ostendūt, ut non minorē prouenturā ingenii frugē: q̄ gratiorē nūc flosculorum spem offerūt, polliceant. Sic itaq; tuū scito Iunianum & si qua deinceps de tuis ad me scriptis dederis: nō minus tuaꝝ rerum præconē, q̄ ob id ipsum tui amatorē scias. Victorius itaq; tuū prædicat ingenii præstantiā, tuāq; haꝝ litterarū erudītā humanitatē: ut eadem cupere prouocer & prædicare. Vnū tamē rogo ut quē Victorius blandis hortationibus ad amandum inuitauit, tu tua humanitate quā profiteris & amplecteris, prosequi non desistas. Q uo circa meā excitabis desidiā, ut sæpiꝰ ad te scribā, modo nostra nō asperneris. & si ex uerbis nostri uictorii meam nō post habeas amiciciam necessitudinis uinculo ad te omni officio prosequendū prouocabis. Nihil est enim quod malim q̄ cū ingenuis & doctis uiris mutuo amore & litterarum mutatōe concertare. Tuū Mirandulā, quē humanitatis columen prædicas & ipse naturæ delicias appellare audeo, mihi a se amari cupiēti amicum reddas, & saluum ex me dicas. Vale Neapoli. pridie no. Iunii. Mccccl xxxx.

Ex Miscelaneorum Angeli politiani procemio

De isto enim præ cunctis admirando, nō pico iam, sed (ut ipse appellare soleo) phœnice potius qui nunc in tua Lauru nidificat. tanta mea quidem expectatio est ut ausim Propertio succinere. Cedite romani scriptores cedite grai.

Item ex capite eiusdem operis. xiiii.

Vt idem et comparit & ostendit Ioannes picus mirandula meus unus omnium prorsus ab omni parte beatissimus, in ope singulari atq; admirando, quo psalmus a septuagita uersos isto notaꝝ præcipue argumēto docet hebraicæ ueritati rūdere.

Ne iam salutare iudæus aut obiicere possit ea nos in templo singulis canere horis quæ ne ipsi quidem satis uersa fideliter existimemus.

Item ex capite eiusdem operis. Lxxxx.

Qualis est item Ioannes picus hic meus e mirandulanis principibus, absolutissimū naturæ opus, a quo philosophia latine iam meditans loqui summum puto fastigium accipiet.

Item ex capite eiusdem operis. Lxxxxiiii.

Percurrimus aliquādo ego & picus hic mirādula nunq̄ satis hō laudatus subsiciuis horis antiquos enarratores nostri sacri ueteris, græcos maxie Diodorū philonē Gēnadiū, Aquilā, Origenē, Basiliū, Didimū, Isidorū, Apollinarē, Seuerianū, alios id gen⁹ cōplures, quorū ille sicuti & latinorū snias oēs, quā diligētissime cum iudæorū & chaldæorū iterpretū cōferēs opionib⁹, nihil nō euentilat & pēsiculat, unde modo aut ueritas elici, aut obscuritas tolli, aut roborari fides, aut refelli possit impietas.

Ex libro de scriptoribus ecclesiasticis Ioannis abbatis spanemensis.

Ioannes picus natiōe Italus: comes mirādulæ, & cōcordiæ dn̄s, uir oīs bonæ lsaturæ studiosissimus, & sicut præclaro sanguine, ita diuino admodū ingenio nobilissimus, magna familiæ oīgenū artium stipatus caterua, dignus & optime merit⁹, cuius profectionem musæ sequantur, doctissimus nostra ætate philosophus est, atq̄ disputator acerrimus. Scripsit stilo elegantissimo nonnulla, quæ ætas nostra tum cō probare tum uel maxime admirari habebit, q̄bus nominis & gloriæ suæ memoriā non indigne sempiternam reddidit.

Ex compendio reuelationum doctissimi: & sanctissimi uiri fratris Hieronymi sauonarolæ Ferrariensis ordinis prædicatorum.

Comes Ioānes mirādulanus uir tpib⁹ nr̄is igenio & multiplici doctria sīdgularis.

Ex secundo cōmentario in Propertium, doctissimi ac eloquētissimi uiri Philippi Beroaldi Bononiensis, sup illo uersu, nō tot achemeniis & cætera. fusa pro ethrusca scriptum legi in codice Ioannis pici mirandulani, qui uir est sæculorum memoria dignus, qui multiiugis disciplis præditus, exornat ætatis nostræ gloriam, cui acōmodari potest illud, quod de Varrone scripsit Terentianus, Vir doctissimus undecūq̄ picus, qui te Mine mi, utpote eruditum eruditissimus, nobilem nobilissimus non solum diligit, sed uehemēter amat, qui de te honorifice loquitur, & optime sentit. hic post seueriora studia in Propertii lectione tanquam amœnissimo diuersorio requiescere consueuit, & mihi hunc locum ita legenti adstipulatus, ostenditq̄ in suo codice fusa scriptum esse non ethrusca, & cætera.

FINIS.

Opuscula hæc Ioannis Pici Mirandulæ Concordiæ Comitis Diligenter impressit.

Oēs sunt terni præter C D E R T Y qui sunt duerni A uero ē q̄ternus

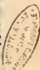
IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS LIBER PRIMVS

PRimū oīum ſcire lectorē uolo,nō hoc nīm iuētū audaciāq; fuiſſe reiiciendi cōfutandiq; aſtrologiā.Sed a prima antiquitate bonis ita iudiciis ſemp uiſum nō eē ꝓfeſſionem,quæ tot hoī icōmoda,tot inſanias undiq; ſub prætextu ſciæ & utilitatis inueheret. Hinc Cæſaꝝ legibus & prudētū uti noxia uitæ ciuitatib9 eliminaẽ Hinc oraculis ꝓphetaꝝ,pōtificū ſanctiōibus,hoīum ſctiſſimoꝝ uocibus & doctrinis,ut morib9 & pietati peſtifera cōdēnatur.Hic a phis & mathematicis qcūq; ſape ex libris nō loq didicerit, q̄ſi falſa ñ utilis ñ poſſibilis,nō amica phiæ,uel cōtēniẽ ſeſe uel cōfutaẽ.Id qđ aliis uel neſciētib9 uel denegātibus priuſq̄ rōibus res agaẽ hoc libro ſum9 declaraturi,ut poſt tales accuſatores nō ad īuidiā nobis hæc accuſatio,ſed potius ad pudorē bōæ frōtis hoībus ſi q ſuſpiciant poſſit eē defēſio.Exordiū uero faciemus a phis quoꝝ maior auctoritas q̄ prudētum & cōior iterdū eē ſolet q̄ ꝓphetaꝝ,Pythagorā aſtrologiæ fidē non præſtaſſe,tū auctor ē Theodoretus,tum Laertiꝰ quoq; Diogenes & plutarchus indicauerūt,Democriti illud ferẽ qđ añ pedes nemo ſpectat cæli ſcrutantur plagas. Academicꝰ Pauorinꝰ & Panætiꝰ ſtoicus ipam iceſſuerant,ridẽ eadē a Seneca cōfutaẽ a Cicerone,Sed & diſputantē aduerſus illā Carneadē & diuinis iſenſū Bionẽ phm̄ qs ignoratẽQuod ſi ſupat oēm inſaniam-cui nec inſanus accedat Oreſtes q̄tum inſaniæ cōtinet aſtrologia,cui nec multa delirans eſſentiri potuit Epicurꝰ Plato & Ariſtoteles phiæ principes indignam putauerunt,de q̄ uerbū aliqñ facerēt tota ſua phia-plus eam ſilendo q̄ qſq̄ uoce ſcriptiſue cōdēnantes.Nā q aliter ſentiūt illud quæſo rñdeāt cur toto decurſu ſuarum cōmētationū,ubi uel ꝓprietates explicadæ cæleſtiū uel cauſæ inferiorum inde erant petēdæ aſtrologicū illi nihil unq̄ attuleritẽAn ad phm̄ hæc ſpectare nō putarūt ptes uniuerſi prias & nobiliſſimas corpa mota rurſuſq; mouencia cās efficaciſſimas ſine qbꝰ fieri qcq̄ i natura aut cognoſci non poſſit ſiqd tales eē credanẽ q̄les eas aſtrologi faciunt,de qbꝰ uniuerſalia q̄dam cognoſcere q̄lia ſcribūt phōꝝ duces:ſi q̄ ꝓpria magis poſſent intelligi,nō phi ſed impfecti phi eſt,Cur igẽ Ariſt.libros ſuos de cęlo tam ieiunos reliqtẽubi tā multa tam ſplendida dicere potuit,& ſi potuit debuit de ſtellis de planetis eorū efficientiam ꝓprietates cognitionem indicās nob:Cur in metheorologicis imbriū,cometarum uentoꝝ,cās pſcrutatus aſtrologicaꝝ reꝝ ſemp obliuiſciẽ, Cur in libris de aīalium gñatione,nec gemellus,nec ptus portētoſos atq; mōſtrificos,nec ſexus numerūue puerpii,nec formaꝫ nec q̄litates ad ſydera aut refert aut referri poſſe meminit ī tranſcurſu:Cur idē in Timeo facit & Plato,Cur añ Platonem Timeꝰ ipſe Pythagoreus ī lib.de natura ſummus ut ait Plato phūs piter & aſtronomus: Cur & Oceſus idē leucanus ī lib.de mundo,teſtimonio ēt ipſe Platonis in phia eminentiſſimꝰ. An hæc quaſi parua cōtempſerūt,quæ ſi ſunt uera maiora eē nō pñt.an cōtempſerūt qdem ſed ignorauerūt,& i Aegypto babyloniaq; uerſati nō potuerūt hæc itelligere decantata apud hos populos,& cuiq; de medio ēt nota profeſſionis certe ſuæ nō eē(ut diximꝰ)nō putauerūt niſi ſuā ignorarūt ꝓfeſſionem, ut philoſophi munꝰ crederēt apū & formicarū minutiſſime quærere ꝓprietates-Iouis & Saturni ēt nō putarēt,præſertim ſi ueritatē ſup his non ſolū obſeruatio docet,ſed & rō monſtrat

Cæſarū leges.
Oracula philoſophorum.
Pōtificū ſāctiones
Doctriæ ſanctorū hominū.
Philoſophi.
Mathematici.
Pythagoras.
Democritus.
Phauorinus.
Paneriꝰ.
Carneades.
Bion.
Epicurꝰ.
Plato.
Ariſtote.

q̃ſ scriptores astrologi maxime cõtẽdũt. Quidnã igr̃ aliud dici poteſt q̃ i ea fuiſſe Platonẽ Ariſtotelẽq; ſnĩa-non eẽ cãs cœleſtia quo℞ dicũt aſtrologi, nec aſtrologiã uel artẽ eẽ uel ſciã; cui9 erat cũ aliis, aliogn mẽtio faciẽda, ſed ex ludicris unã ſiue fraudibus potius circulato℞, quo gẽnere geomãtiæ-hydromãtiæ-pſtigia-icãtationes, qrũ ueteres nulli philoſophi inter ſcias arteſq; meminerũt. nã ſi foret ars aſtrologia penderet a naturali ſcia, ſicuti medicina, ut queadmodũ medicus a philoſopho fruticũ herba℞-aĩaliũ naturã mutuat̃ qbus utat̃ ad ſanitatẽ corpib9 cõciliãdã, ita diſcat aſtrologus a phõ ſyderum uires & ꝓprietates quib9 utat̃, & uti doceat ipſe ad prædicendũ, nã q diuinatricẽ aſtrologiã ptẽ aut finẽ mathematicæ putat aſtronomiæ pluſq; cũ ea ſi qua eẽ puteẽ q̃ cũ naturali phia hr̃e cõmertii, Is q̃ longe fallat̃ poſtea declarabimus. Nũc tñ admonemus rem poſitã doctis tñ extra cõtrouerſiã ad phm̃ ptĩnere ſcire de ſyderibus qcqd eorum ſubſtãm ordinemq; conſeqt̃ ad motus & moles eorum dimetiẽdas aſtronomo delegato, ad præuidẽda futura de habitu poſituraq; eo℞ aſtrologo. Siqs artifex. ſ. eẽ cõcedat̃ aſtrologus. Quare nimis oĩo dormitãs & iexcuſabile Platõis Ariſtotelíſq; ſilentiũ foret ea uee idicãtiũ qdem quæ fuerãt illis ẽt exactiſſime ptractanda. Quod ubiq; apud Platonẽ miſcellaneã agẽtẽ, oĩgenãq; doctrinã tũ apud Ariſt. in ꝓblematis maxĩe licet admirari. Quo libro de mathematicis deq; oĩbus artibus & diſciplinis qões ꝓponẽs, & ea℞ ex oĩ genere dogmatũ ẽt antiquato℞ afferẽs ſolutões, hiſcere tñ aſtrologicũ uerbũ nuſq̃ inuenit̃, licet itẽ in ethicis ad Eudemũ ubi de bona fortũa diſſeruit. Quo ſi ſatis indicio nõ mouemur audiamus diſcipulos utriuſq; phi eã nobis ſnĩam teſtificantes q̃ magiſtri ſilẽdo nobis eloquunt̃. Plotinus in Platonica familia primæ fere auctoritatis hr̃. Eum ſcribit Porphyrius cũ diligẽtẽ aſtrologiæ operam dediſſet-compiſſetq; tandem artis uanitatẽ falſitatẽq; prædictiõum oẽm aſtrologis fidẽ abrogaſſe. Quare libro quoq; dicato, cui titul9 de ſtella℞ efficiẽtia dogmata aſtrologo℞ aſſeuerate riſit & cõfutauit. Quod ægre ferens Matern9 multa ſup ei9 morte mẽtit̃, q̃ſi de eo pœnas ſumpſerit fatum. nã illa eẽ falſiſſima ex Porphyrio ipõ Plotini diſcipulo facile itelligit̃, q & genus morbi quo deceſſit, & cãm & cur Roma diſceſſerit plane fideliterq; deſcribit. Origenes adamãtius in phica ſecta ficut i oĩbus diſciplinis emĩnentiſſimus ſæpe multiſq; rõibus aſtrologicã uanitatem ſugillauit, niſi forſitan ei9 teſtimoniũ minus faciũt hoĩes ſupſtitioſi, qm̃ fuit ẽt xp̃ianus, ſed non fuit xp̃ianus Eudoxus q ẽt Platonẽ audiuit & in ægypto uerſat9 ẽ & hĩtus prĩceps aſtronomo℞ ſua tẽpeſtate, q tñ nihil credẽdum aſtrologis ex hoĩum genituris eo℞ ſata prædicẽtibus ſcriptũ reliqt. Alexander ex aphrodiſiade ſũmus auctor i Ariſtotelica phia de fato librum ad cæſares. Seue℞ primum & Antoninũ filiũ-ſcribẽs & fati reiecit neceſſitatẽ, & de aſtrologicis ſiluit. Ad quæ fati tñ cõmemoratio trahit uel trãſuerſos Nec forſitan aliud ei cõſilium elucubrandæ cõmẽtationis-q̃ ut ꝓpẽſum Seueri Cæſaris aĩum ad iſtiuſmodi ſupſtitionem phica rõne caſtigaret. Auerois celeber i eadẽ familia phũs & re℞ naturalium grauis eſtimator ubiq; aſtrologiã lacerat-damnat inſectat̃. Nam in ptima qdẽ phia aſtrologo℞ opinionem de cæleſtibus imaginibus qbus ſubeſſe terrena figuræ ſimilis aĩalia putãt fabuloſam dicit, qua tamen ſublata ruit maxĩa ps aſtrologicæ ſupſtitiõis. Idem cãtica exponẽs Auicẽnæ alibi qdẽ ait cõtraria eẽ phiæ, alibi fere oĩa falſa dogmata aſtrologo℞, tum artẽ ipſam i uniuerſũ uanã & iſirmã. in libris itẽ aduerſ9 Algazelẽ artificioſas imagĩes i q̃s cæli uirtutes de

De ſyderib9 quid naturalis cõſideret.

Quid aſtrologus quid Aſtronomus.

Plotinũ ſcripſiſſe contra aſtrologos.

Matern9

Orige. multis rationibus aſtrologiã dãnauit

Eudoxus.

Alexander.

Auerois aſtrologiã ubiq; lacerat.

riuare se posse putāt astrologi,pro͛efficaces asseuerauit. Auicēna uir magn9 ī oīb9 disciplinis ultio suæ priæ phiæ libro multis rōibus cōprobauit ab astrologis præuīderi futura nō posse. Q uare nec eo℞ prædictōibus ullā fidē adhibēdā. Mitto Hēricū ex Assia cōplurescꝫ neotericos illustres ī academia parisiēsi dicatis opib9 hāc uanitatē psequētes,q̄q̄ maxia ps phō℞ contēpserūt eā poti9 q̄ cōfutauerūt,sicut artes alias circulatrices & aniles fabellas & delirīa p̄stigiato℞,sed illud aiaduersiōe dignū q̄ astronomi quoqꝫ ipi ꝓfessionē istā reiecerūt,q̄ fieri oīo non potuit præterq̄ conscietia cōptæ falsitatis,cū alioqn illis ī cælestiū motibus exercitatissimis tm̄ accederet & sciæ-& gloriæ-& q̄stus q̄tum astrologiæ fidei & auctoritatis. At ille quē citauimus nup Eudoxus gnidius sūmus fuit ī mathematicis cuius ī astronomicis rebus iudicio nitit̄ Ari. Sed prudētissimus legis lator scripsit .n. leges ciuibus suis & sub Philistio medicus isignis & phūs sub Plat. q̄ tn̄ ne crederemus astrologis nos admonuit lrisqꝫ mādauit.ita.s.ei mathematica rō demonstrauerat & mag͛ ēt Plato psuaserat,Cassandrū & Archelaū cum in astronomia præcellerēt,hoc prædictionis gn̄re nūq̄ usos auctore Panetius. Hoychilax halicarnaseus q̄q̄ doctissimus in omni mathematica,totū hoc tn̄ diuinādi p astra genus repudiauit. Veniamus ad neotericos,Nicolaus oresmius & phūs acutissimus & peritissimus mathematicus astrologicā supstitionē peculiari commētario indignabūdus ēt insectat̄, nihil ratus ille fallacius,nihil detestabilius,nihil omnibus qdē ordinibus,sed principibus maxime uiris eē pestiletius. Ioānes Marlianus nr̄a ætate sūmus in mathematicis & erat & hēbat̄,is n̄ mō prædictionibus istis semp abstinuit, sed ēt de ipsa℞ falsitate postremis ānis scribeř instituerat,q̄q̄ erat.n.longeuus interceptus morte id n̄ effecerit. Aiebat hō minime gloriosus hēre se aduersus astrologos certissimas demonstrationes. Q d' cū alii-tū familiaris illi Luchinus nr̄ & ipse pcellēs mathematicus mihi non semel retulerūt. Paulus Florēt. in medicina qdē,sed pcipue in mathematicis græce latine q̄ doctissimus quotiēs de ista ꝓfessione rogabat̄,totiēs eā incertā fallacēqꝫ asseuerabat-afferens inter cætera de se ipso euidēs experimētū. Q ui cū qnqꝫ & octuaginta iā implesset ānos,in sua tn̄ genitura q̄ examinarat diligentissime uitalē nullā constellationē repperisset. Afferrē multos ex his ēt q uiuūt & phōs & astronomos idem sentiētes,Sed nescio an inuidiā aduersus se concitari uelint hoiuꝫ cæli fatiqꝫ potētiū Porro nr̄ Marsilius scripsit aduersus eos aperte Plotini uestigia secut9. In quo interpretādo & enarrādo magnopere rē platonicā iuuit auxit & illustrauit.q̄ si ualitudini consulēs hominū aliqn̄ corrogat sibi de cælo q̄dā ēt auxilia-optat ille potius ita fieri posse q̄ credat testari hominis mētē fidelissime possū-quo familiariter utor, nec habui ad detegēdā istā fallaciā q me sæpi⁹ & efficacius adhortaret̄. Nec quotiens una facetiamur uberior nobis occasio segesqꝫ ridēdi q̄ de uanitate astrologo℞ psertim si tertius interueniat Politianus interuēit uero sp omniū supstitionū mirus exibilator. Forte uero nec Nicolai Leoniceni nr̄i iudiciū super hac re dissimulādū , Is cū mathematica ut oēs liberales scias fidelr̄ teneat,ita tn̄ hac nanā iudicat ꝓphetātē astrologiā ut nec illos q scripserūt pserti doctiores fidē putet adhibuisse his quę scribebāt q̄ si cām iterroges cur igr̄ scripserit-rn̄det ꝑi auaritia-ꝑī ipitia pricipū effectū. Nā cū iqt ille ī dimetiēdis astro℞ motibus & corpib9 q̄d mathematica facit astronomia pcellētes illi uiri die noctuqꝫ laborarēt nullū erat eis ide apud pricipes emolumētū qb9.s.nihil curæ q̄ magno sydera corpe,aut q̄ ueloci motu p cæli spa-

Auicēna pbat ab astrologis futura præuideri non posse.

Eudoxus monuit ne astrologis crederemus

Cassāder Archelaus.

Hoychilax.

Nico. oresmi.

Ioannes Marlianus,

Luchinus

Paulus Flor.

Marsilius

Politian9

Nico. Leonic.

cia reuoluerēt,hoc illi cū uidissent ne cælestia pscrutātes iterim eēnt īopes terrenorū,lepidā excogitasse fallaciā q̄ sibi pricipū aios obligarēt,& suę pfessiōis facerent amatores,q̄r cōmtos ab his astris oīum fortūas sed pcipuæ pricipū depēdere,liberos.s.uitā,īpia,uictorias,ualitudinē,sibi uero q illo₰ diu motus & naturas obseruassent penitus cognitū & exploratū qd cuiq₃ uel boni pollicerēt uel aduersi denūtiarēt,tū hīc præterea ad manū se remedia qbus puīsa mala repellerēt,bona cōfirmarēt.nā si fœlix hora notarēt imagines ex materia qdā cęlestibus illis naturis cognatiores posse cōflari,ad q̄s miris machinamētis deducta uirt⁹ ab astris fœlicissimos faceret hoies re₰q₃ potētes illa₰ uel tactu uel gestatōe qcqd appeterēt facile cōsequētes,qb⁹ oīb⁹ reb⁹ quo pl⁹ fidei facerēt illud addidisse reuelata sibi diuinit⁹ huius artis secretiora mysteria,queādmodū a potētissimo mercurii nūine & Petosiri & Aesculapiū cacepisse q̄ pluria,legit̄ apud Maternū,tum uero principes illfatos & curiosos & re₰ quas pmittebāt appetētissimos adductos facile ut crederēt,ut pfessores fouerēt,& pmiis studia hæc quottidie magis & magis excitarēt.Hæc serio nr̄ Leonicenus nec pcul a uero sup astrologos loqt̄ & sentit.Cauēdū aūt imprimis ne qua nobis ad fidē irrepant astrologi mētita magnis auctorib⁹ uolūmia pscribētes,qd̄ ē illis cū oī supstitione cōe.Nā qm̄ q̄ pdunt ab his rōe cōfirmari nō pn̄t siue ipsi illa uera credūt,siue credi uolūt ab aliis libros huiuscemodi fabula₰ uiris clarissimis & antiqssimis inscribūt,& fidē errori suo de fictis auctoribus aucupant̄ Ex hoc gn̄re liber de pprietatibus elemēto₰ in quo de magnis agit̄ cōiunctōibus & de secretis ad Alexandrū quos tribuunt Arist.nulla culpa boni phī nullo demerito,sicut libros Platōis de uacca magi circūferunt,& quos uocant institutionum execrabilibus sōniis figmētisq₃ refertos & a Platōe nō minus alienos q̄ ista sint mēdicabula a Platōis pcul & pbitate & sapia.Sic olim heretici gnostici nūcupati Zoroastri libros ostētabāt,qb⁹ hæresim suā de Zoroastri antiqtate uenerabilē facerent,quos nouos & cōmentitos eē n̄ Zoroastri Porphyri⁹ multis argumētatōibus demōstrauit,falli aūt facile pn̄t & circūueniri p hæc mēdacia si q sint hūanio₰ lia₰ rudiores,q̄q̄ alioqn docti,cū p illas maxīe & phrasim & idolē stati aucto₰ cognoscētes adulteria a legittimis discernamus.q̄q̄ astrologo₰ nro₰ & q̄ nūc i manibus artiū supstitiosa₰ figmēta sic abhorrent ab oī similitudine ueri ut cuius e medio ēt patcant.Quis.n.adducat̄ ut Ouidiū de uetula Ouidiū credat,i quo de magnis ēt cōiūctōibus & chrīstiana lege mirabilia pnūciāt̄,adeo ut Rogeri⁹ Bacon magn⁹ astrologiæ pronus nullius libēti⁹ scriptoris testimoniis utat̄,nisi forte præferat Artephiū q oīo secreta alia pdit īnumera.Quale illud inspecto nō astro,sed lotio posse hois & uitā & ingeniū & cōditōes,deniq₃ oēs ad unā præcognosci.Sic magnam quoq₃ ille fidē ethico phō,cuius liber de cosmographia translatus dicit̄ ab Hiero. Est aūt lectio adeo deridicula ut nulla magis,sed frequenter citata a Rogerio nr̄o in epistola ad Clemētē,ita ut fere adducat cōpositū ab eo libellum quendam cui titulus de erroribus studentiū theologię,quo iprimis uolūine erroris accusat̄ q̄ theologi nr̄i mysteria,religiōis magis ex Arist.cæterisq₃ phīs confirment,q̄ ex auctorib⁹ quos mō nominauimus,ethico,Arthephio Ouidio de uetula poetisq₃ similibus, Præscribit̄ uero liber Alberto sed mendacissime cū nūq̄ in theologicis suis scriptis hæc ille sōnia memorauerit,sed merito ad Baconē uidet̄ referēdus,cuius alia scripta in ea cum fuisse snīa facile declarāt illo₰ semp auctorum testimoniis oraculisq₃ per

Liber de pprietatibus elementoꝝ, de secretis falso Arist. ascribūt̄.

scatētia. Quibus si potuit credere nihil mirū si credere potuit ēt astrologię. Ita uero supstitiosū hoc gen⁹ hoīum frontē pfricuerunt, ut ēt sub agnatis Thomæ titulo libros circūferāt de necromāticis imaginib⁹, ut iā min⁹ mirādū ꝙ nescio quos Ptolomæi de ānulis, sed & ad Aristonē astrologicos fingāt libros quos Pto. nū q̄ scripsit q̄ temeritate uel ignorātia Eboracēsis ēt cuiꝰdā opusculū multi referūt ad Albertū cōmemorant. & Hippocratis libros de ꝑnosticis ægritudinū ex sydeꝝ cursu, quos puto ignorabat Hippocrates cū ꝑnosticoꝝ libros scripsit a Galēo expositos, & tota græcia celebratos. aut si nouerat, q̄si tñ secretiora seposuit puris & rite initiādis cōicāda. Prætereo quæ sup pluuiis super qōibus Alchind⁹ & alii Pythagorea & Aristotelea cōmemorāt, & q liber īscribit̄ Arist. de regiminib⁹, ita loquūt̄ ipi cælestibus q ūt ad scōs ēt uiros ꝓfana nō retulissent & libri cuiusdā de excantationib⁹ in terpte diuū Hiero. non fecissent, q̄q̄ si angelos īfamarūt facile pñt hoīes, dū & hęc qdē deliria ab Adæ angelo, illa a Salomonis, alia a Thobiæ custode tradita dicunt, sed ad astrologos reuertamur omissis magis ad quos ql cōfines erroris cōmūio nos deduxit Arist. qd de hoc hoīum gn̄re sentiret uno uerbo mōstrauit q in ꝓblematis cū minimo & præstigiatore astrologū deputauit. At dices si nihil tale isti phi scripserūt, q tñ ea scripserunt fuere phi. Qualis Albumasar, Ptolomeus, Haly Abēzagel Iulius Firmicus, innumeri alii, tū latini, tū græci barbariq; auctores astrologiæ, uiri & doctrīa & īgenio præstantissimi. Tu uir me opportune admonuisti ne id solū dicerē aduersus te neglectam a phis astrologiam Sed & qcunq; eam ēt scripsissent aut nihil aut male phātos. Quare relinquite nobis si diis placet & Pythagoram, & Platonē, & Aristotelē, & uos uobis hēatis Aomaras, Alchabitios. Auenazras, Abēzageles. Qui oēs q̄tum abfuerūt a phīco ingenio palam demōstrabit̄, cum accedet̄ illos fabulosissimis rebus & asseuerare quæ nullam habeant rōnem. & pugnantia dicere, & seipsos euertere palam oñdemus, quæ diuersissima a phō sunt, cuius maxime ꝓpriū nihil credere, nihil affirmare, qd̄ uel euidentia uel rōne demonstrari non possit. Sed age dicamus hic & aliqd unde constet auctores astrologiæ aut paꝝ aut male phātos. Porro Ptol. principem alioꝝ facile cōcedēt. Est. n. doctissimus astrologoꝝ & qd̄ attīet ad mathematica uir ingeniosissim⁹. Qd̄ aūt ad genethliacos quē admodum dici solet optimus maloꝝ. Is igr̄ quo iudicio phicas res tractauerit, & ipemiis magnæ cōpōnis quam uocant Almagestū, & in libris apotelesmatō satis indicauit. Exordiēns. n. libros mathematicos partit̄ phiam cōtēplatricem ex Arist. snīa in tria gña, theologicū, naturale & mathematicū, tū rōnē ptitionis exponēs oīa inqt quæ sunt ex trib⁹ cōstāt materia forma & motu, quæ separi ab inuicē cogitatione qdē pñt, re aūt ñ pñt, ab his igr̄ trib⁹ tria illa gña phiæ ducunt̄, a motu theologicū, cū primi motus cā non aliud sit q̄ de⁹, a materia phisicū, a forma mathematicū Hæc est Ptol. snīa in qua tot eē apud bonos phōs errata quot uerba nemo paulo doctior dubitauerit, neq;. n. omnia ex illis tribus. Qd̄ si omnia dum dicit naturales res intelligit, qūo circa has uersabit̄ ipsa phia in tria illa deinde gña diuisa, physicū, diuinū, & mathematicū, Sed neq; ex naturalib⁹ qcq̄ constat ex motu q̄q̄ non fiat, nec pmaneat sine motu, sed demus ei hanc ueniam loquēdi. Arist. ipē quē ꝓbat qūo ei dabit a motu oriri genus theologicū, Cū & ipse de⁹ q̄tenus primi motus auctor & cā ñ a theologo sed a phō inuestiget̄. Reliq̄ ēt aut falsa aut quæ facile uideas ab hoīe ꝓlata paꝝ pito gnaroq; phiæ. Iā uero ex libris apotelesī. quos uocāt qua-

Qualis Ptol. i litteris.

Sentētia Ptol.

Contra Ptol.

Contra eundem

driptitos īſigniores errores & magis euidētes cū & lūam hūidiorē credit,qa hūid⁹ uapor a terra ad eā reliqs aſtris terræ ꝓximiorē aſcēdat.& eadē rōne aridū ſaturnū qa ab his uaporib⁹ magis elōget̄,eūdē uero & frigidū eē qa ſit ꝓcul a calore ſolis, Iouē tēpatū ꝙ iter gelidū Saturnū & feruidū Martē medi⁹ colloce̅t,atq; alia hoc gen⁹ multa de ſydeꝝ ꝓprietatib⁹ q̄ exibilabūt phi potiusq̄ cōfutabūt. Et q̄q̄ magni errorē erubeſcens arabs enarrator conet̄ in ſenſū aliū Ptol.uerba trāſferre,ipſe tñ defendi uel excuſari ſe Ptol.ñ patit̄-q adeo hæc aſſerit affirmat & ſæpius iterat ut de ſenſu eius dubitatio nulla relinq̄t̄.Tu uero ex uno hoc diſce oēs,& ex optio indica deteriores. Prius fere a Ptol.hr̄ Albumaſar,is nec phūs fuit nec dialecticus &

Qualis Albuma. — ī mathematicis īpitus.erat.n.gramatices artis ꝓfeſſor,& a ſcribēdis hiſtoriis ut narrat Auērodan ad aſtrologiā ſe cōuertit,i q̄ ēt ſua ꝓfeſſiōe q̄ eēt uerus uel hic cognoſcas ꝙ Ptolomæū aſtrologū ex egypti regibus putat fuiſſe q Alexādro ſucceſſerūt,

Quo tēpore Ptolomæus — qi iter hos & illū ñ plus qngētis ēt ānis itereceſſerit-cū reges Ptol.añ xp̄m p q̄drigētos ānos floruerit,Ptol aſtrologus ſub Adriano ſcripſerit & Antonino.unde miꝝ reꝝ altiſſimaꝝ idagatorē & obſeruatorē fidelē,q i re tā apta tāta ſit igenii uel ſōnolētia uel tarditate?Idē ī aſtrologicis rebus q̄tū errauerit q̄ apris cōfeſſiſq; mēdaciis

Qualis Maternus — iſtiterit qi ueris-poſtea declarabim⁹.Quid mēorē Maternū & ī rudimētis arithmeticæ ſic allucinātē,ut ſcribat,qd decernat Mercurius cū in nocturna genitura cæli mediū occupauerit qi a ſole Mercurius plus q̄dragita aut circiter ptibus abeſſe ūq̄ poſſit,aut a cæli medio ſol p noctē plus ſeptuaginta ſemp ñ abſit. Mitto alia multa

Qualis Mallius — in qbus cū ſp multæ loquētiæ exiguæ ſp ſapiæ hoieꝫ dep̄rehēdes.Iā Malliū niſi eēt poeta bone deus-quo riſu ꝓſequeremur,q cæleſtes illas quas fingit imagines paucis ſtellis inchoatas potius dicit q̄ abſolutas-ne pluribus ibi ignibus accenſis incēdio mundus flagraret.Ad iuniores non deſcendo hoies plebeios & idiotas,ad quos

Qualis Bonatus — q̄ſi ad iuſtos poſſeſſores tota fere profeſſio deuoluta ē.Eſt Bonatus inter eos primę auctoritatis.Is ñ ignarus mō eſt phiæ ſed furit plaue atq; delirat.Lege eius primū libꝝ de iudiciis in quo ſup ope ipſe ꝓemiat̄.Mētior niſi helleboro dignū hoiem iudicaueris ſtruit ubi deſipit minus rōes q̄ſdā qbus aſtrologiā ꝓbet eē uerā,illas qd dicā falſas imo ſupra q̄ dici poſſit pueriles atq; ridiculas.Quā uero putat efficaciſſimā illa ē q̄driuiū deſtrui ſi aſtrologia tollat̄.Eſſe.n.unā ex q̄ttuor artib⁹ mathematicis.uide ut neſcit ēt qd ſit hoc ipm qđ ꝓfitet̄.Aſtrologia.n.hæc diuinatrix q̄ confutamus tm̄ diſtat ab ea q̄ mathematicis ānumerat̄ q̄rū a tenebris lux-q̄tū ueritas diſtat a mēdacio,Et hæc qdē q̄ futuroꝝ p̄dictiōem uſurpat ſi prior illa uериorq; tollat̄ ſtare non pōt,at ñ remeat rō ut diuinatrice ſublata mathematica quoq; illa auferat̄,qđ adeo eſt pſpicuū,uel his q prīa harum artium attigerint elementa ut pluribus hoc declarare ſupfluum ſit.Ptolomæus ipſe in proemiis apotelefmatō poſtq̄ de duplici dicit aſtronomia,tñ ad priorē & mathematicā referens ſermonē ita inqt.

,& quæ ſequuntur

Quod ſi forte qbuſdā iterdū bonis iudiciis nō diſplicuit iſta ꝓfeſſio . nō ſtatī tñ eſt bonū qđ bonus ēt aliqs ñ iprobauerit,qm̄ & boni nō ſp uſq;quaq; boni & docti p̄rogatiuā omnibus nūeris pauci conſequuntur.& ſi dicēdū ē aliqd

nō oēs docti phi-phi ſemper ſunt.Sed illud etiam opus meminiſſe eē ueritates q̄ſdā qb⁹ nobis libido reluctat̄,eē qbus nulla ī prīo gn̄e oia q̄ ſunt de morib⁹ & theologica multa cōtinet̄,in altero maxia pars q̄ de phyſicis rebus & mathematicis eſt.

porro hãc ueritatẽ quã nos tractam⁹ de uanitate astrologiæ ad primũ gen⁹ specta
re manifestũ ẽ,q̃m inatũ hoĩ curiositatis uitiũ illi repugnat,qđ cũ sit īter oĩa potẽ-
tissimũ cũ sit hoĩ ꝓpriũ q̃ten⁹ hõ ẽ,efficit iterdũ ut plures huic ueritati uel inuesti
gandæ ñ uacẽt,uel inuẽtę ẽt ñ libẽter accedãt,& quẽadmodũ multi post tractatas
phõ aduersus auaritiã euidẽtissimas rõnes opibus tñ inhiãt cumulandis,sic plærīq;
postq̃ eis cõstiterit uera oĩno eẽ posse q̃ astrologi dicũt,ab astrologis tñ inata curio
sitas ægre se diuellit,& si reꝝ auidi nouaꝝ ẽt fabulas audimus libẽter ita curiosi fu
turoꝝ & mẽtiẽtes in illis astrologos cũ uoluptate sẽtim⁹.Accedit q̃ nos sp̄ infatuat
nimius amor nr̃i q̃ q̃cũq; attinẽt ad nos ꝓspera uel aduersa facile spat,facile timet,
& ad ea querẽda ẽt ubi inueniri scimus ñ posse cęca tñ idẽtidẽ cupiditate sollicitat
Quid q̃ uulgato hoc diuturno cõsensu ꝑiudicatũ q̃si multi existimãt ẽt omnino eẽ
aliqd astrologiã,nec illd eis unq̃ uenit ĩ mẽtẽ ut ītrospicerẽt,q̃snã fũd⁹ huic rei,aut
q̃ solidũ firmamẽtũ subesset.Quare quoscũq; fere ista uanitas tenuit,inuenies aut
paꝝ fuisse phõs aut certe paꝝ astrologos,quoꝝ altero ne uideãt altero ne iudicent
errores coꝝ effici põt.Deniq; gustata forte potuit placuisse q̃busdã potata uero phi
losophi palato nũq̃ satis fecit.Habet.n.in frõte aliqd qđ alliciat qđ magnũ,qđ ue-
risimile,qđ utile uideat,sed ubi altius introspexeris falsa,incerta,fabulosa,oia uides
aut nullis aut debilissimis q̃busdã coniecturis nata,de q̃bus postea libris sequẽtib⁹
abũdãter lateq; differemus.Veꝝ illud forte & aliquẽ fefellerit.q̃ cũ sint aliquoꝝ&
phõꝝ & astrologoꝝ affinia noĩa poterit existimari eosdẽ fuisse q̃ & philosophica & Affinita-
astrologica cõscripserint.Est,n.Albumasar apud phõs ẽ itẽ apud astrologos sed q̃q̃ te nomi-
hęc nomina latinus sermo cõfuderit,apud arabes tñ diuersa dinoscũt.nã q̃ phũs ẽ nis quos-
Albumasar,q̃ ãt astrologus Aboasar appellat.Scripsit ẽt Abubater đ natalibus ꝑ- dam dece
dictiõibus,& eodẽ nomine alius phica ꝑcipueq; librũ quo q̃sq; pacto p se phũs eua ptos.
dat,quẽ ãno supiore ex hebręo uertimus in latinũ,Sed ille Alcasibi,hic uero Tripi Liber ab
dis filius.Eadẽ in plerisq; affinitas nominũ q̃q̃ & tẽpoꝝ & ꝓfessionũ magna dissen auctore
sio,Et de phis qdẽ satis.Trãseamus ad ꝓphetas,hoc ẽ ad ueteris & nouæ legis ora uersus in
cula ab Esaia exordiũ faciẽtes.Is igr̃ cũ babyloniis apud quos hæc secta maxime ui latinũ ex
guit,uñ astrologi ẽt chaldęi dicebant,futuꝝ excidiũ minaret,& Cyrũ regẽ Persaꝝ hebræo.
p ducẽtũ ẽt ãnos ãnq̃ nasceret unctũ appellatũ aduersus illos dimicãtẽ,tubis exci Testimo
taret.ita chaldæoꝝ ciuitatẽ desolandã alloquit.Stent nũc & saluent te augures cę nia ꝓphe
li q̃ cõtemplabant sydera & supputabãt mẽses ut annũciarẽt euentura tibi.Ecce fa tarum
cti sũt q̃si stipula,ignis cõbussit eos,nec liberabũt aĩam suã de manu flãmæ,& an
te hæc paucis interiectis de hac cælestiũ obseruatiõe eos ita taxauerat sapientia hęc
& scia tua decipiet te,ueniet sup te malum & nescies ortũ eius,& irruet super te ca-
lamitas quã nõ poteris expiare.in q̃b⁹ uerbis propheta diuinus duplicẽ astrologo-
rũ temeritatẽ accusat.quaꝝ altera est putare se ex cælo posse futura præuidere,alte
ra cũ sint præuisa uel depellere mala uel bona cõfirmare.Veniet igr̃ inquit malum
cui⁹ nescies ortũ,hoc ẽ q̃ tibi nec mars nec saturni frigida stella præsignificauerit,
Tũc nec irruẽtẽ calamitatẽ poteris expiare,hoc est horaꝝ electiõib⁹ & astrologicis
imaginib⁹ aut supstitiosis aliis machinamẽtis a te ꝓpellere.Dignũ aũt aĩaduersiõe
cõfutari p hæc rñsiões eoꝝ q̃ chaldæi pariter eẽ uolũt & christiani.Soliti.n.dicere
nõ simpliciter dãnari a sanctis & ꝓphetis astronomiã.Sed quatenus solũ aut uitia
aut uirtutes referũt ad cælũ,aut reꝝ humanaꝝ euenta fatali necessitate deuinciũt

q̄re cũ hos errores boni etiã astrologi cõfutẽt,nõ astrologiæ sciam,sed astrologorũ quorũdã errata illos abominari.Dicãt igiť mihi & Petrus alliacẽsis & qcũq; hac se defẽsiõe defendũt,an ad mores spectaret q̄ Assyriis bellũ rex psaꝝ inferreť.Et iã si ad mores nõ attinet,cur præuideri tñ a sũmis astrologis id nõ posse ꝑpheta existimauerit:Q ď si in eo ẽt errore fuissent,ut quæ eẽnt futura necessario uentura putarẽt,nõ eis obiicereť uẽturã calamitatẽ p eos nõ expiãdã,quã nec expiari posse ipsi tñ sperarent,q necessario euẽturã illã ut oĩa existimarẽt.Sed nec ullo recto indicio bonæ artes dãnanť qa mali qdã eis abutunť.Alioqn dãnãda erat imprimis sacraꝝ lectio lraꝝ,uñ tot hæreses,tot suas insanias,indocti qdã supbiq; cõfirmarũt.Dãnãda itẽ philosophia,qm̃ hic philosophus aĩam mortalẽ,ille unicã dicat in oĩb⁹,Alii negẽt ꝓuidere deũ hoĩb⁹,alii ullã oĩno esse religionẽ.At euerteť hac rõne oĩa bona cũ nihil sit adeo bonũ quo abuti natura holum nõ possit.Q uare q ita se defendunt iudiciũ ecclesiæ,qď cõtẽnere erubescũt,oblique interim grauiter calũniaňť.Sed cogi oĩno pñt ut uel repudiare istã uanitatẽ uel a maiorib⁹ suis hoc est ecclesię ducib⁹ deuiare in sinistra ñ possint.Nã q̄cũq; illi rõne astrologiã dãnauerint dicãt quæso iusta ne damnauerint:an iniusta:iniusta dicere nolũt,si iusta,cur non cũ illis uos quoq; eã pariter dãnatis:Sed damnam⁹ inqent & nos illos errores ꝑpter quos illis astrologia displicuit.At ego illud quæro cur nõ ꝑpter eosdẽ illa displicet uobis Nã iterdicere illos astrologiã ñ q̄dantẽn⁹ sed oĩno oẽm ꝑsq;,abominari palam est & mox oñdemus.Vos factũ cõtẽditis ꝑpter quosdã errores,esto,sed illud rñdete,an recto indicio ꝑpter illos errores tota abiiciať,si recto cur nõ idẽ facitis uos imo quã dãnauerũt uos approbatis,quã insectati sũt defenditis,quã interdixere disseminatis,quã sciri nolũt publice docetis.An qď inqt alliacensis crescẽti fidei potuit obesse,ideoq; primi eã doctores nascentis ecclesiæ sunt ꝑsequuti,nũc adulta nõ nocet imo ꝓdest ẽt & uehemẽter.At q hoc postea cõfutabiť,nã pestiferã illã ut olim ita nũc ẽt esse palã demõstrabimus,qď ipsa etiãnũ expiẽtia demõstrat.sed nec erat illa damnanda,sed eius abusus.Cur igĩ phiam qdẽ ñ damnabant,sed ipietatẽ quorũdã phõrum,non aũt pariter astrologos sed ipsam astrologiã:Vtiq; qm̃ in phia si qd errať ꝓfessoris ẽ uitiũ,i astrologia ipsa ꝓfessio uitiũ.Q uoꝝ auctoritatẽ una cũ rõne ẽt nos secuti aduersus ipios disputãtes,non phiam sed phõrũ errata confutauimus.Hic aũt non astrologos sed astrologiã,qm̃ ipsa astrologia error est.Sed redeamus ad testimonia ꝓphetaꝝ.De⁹ p Mosen ita loquiť nobis.Gentes augures & diuinos audiunt,tu aũt a dño deo aliter es institutus,ꝓ eo aũt q̄ nos legimus augures in hebræo ẽ Mehonẽ p quos Achinas maximus doctor hebræorũ eos ait intelligi,qui tẽpora supputant & fœlices horas ac infelices obseruãt,deriuať.n.dictio illa ab ,nona qď horã significat,Hieronymus augures trãstulit.Sed & apud Esaiã astrologos augures uidimus nũcupari,Neq;.n.nomẽ astrologorũ usq̄ in sacris litteris.Nam & ipsa habet uarias locutiones,& uarias uariis tẽporibus superstitio ista appellationes sortita est.Olim.n.chaldæi & genethliaci,Augustini temporibus mathematici & planetarii,nunc astrologi passim uocitantur.

Achinas. Q uod autem Hieronymus & eo loco & alibi plerumq; transtulit diuinos in hebræo est chesem,quod Auenazra ipse,q̄q̄ astrologus,ait,hoc est quidem cõmune oĩbus diuinantibus,sed ꝓpriũ magis nomẽ astrologoꝝ. Hieremiæ illud quis ignorat:A signis cæli nolite timere quæ gentes timẽt. Q uid igitur homo

Auenaz. Hierem.

christianus astrologorum iudiciis uel gaudet uel tristatur a quibus nihil sperandū Esaias, Hieremias nihil timēdū, imo per utrūque diuina nobis ueritas affirmat, cū totū hoc quod profitentur sicut inquit Ambrosius quærere absurdū, cū quæ pollicētur sint impossibilia. Vnde cæli dñator apud Iob. Nūquid nosti ordinē cæli & pones rōnē eius in terra? & infra. Quis enarrabit cælorum rōnē: Duplex. n. error astrologorum, alter quod multa cælo subiiciūt quæ inde nō depēdēt, alter quod quæ ēt efficit cælū, inde tñ ab eis, ut putant, præuideri nō pñt, quod allata in mediū apud Iob uerba nobis oñdit. Et cū doctores ecclesiæ utrūque pariter refellāt, quō dici pōt id eos tm̄ nō probare quod libertatē tollat arbitrii, ut fati necessitatē inducat. Augustini rō illa de geminis nōne eo tendit ut oēm tollat ab eis præscientiam futurorum. Idē in Enchiridion, nōne ipsam solā tēporum obseruationē, ut hæc fausta, illa infausta putemus ad magnū dixit ptinere peccatū. Cū tñ in hac horarum dierūque electiōe libertatē potius nostram exerceamus quam auferamus. Sed ita est certe displicebat eis undique astrologia licet ea maxie parte quam religionē & mores cælo subiiciebat. hac eā execrabantur ubique cōfutabāt, hac impiā arbitrabantur ubique uanā, hic blasphemā ubique superstitiosam, hic abominabilē, ubique ridiculam. Quare Augustinus in libro de doctrina christiana ad pniciosam dixit superstitionem pertinere eos qui genethliaci dicūtur, nō solū qua actiōes nras, sed qua actionū euētus stellis putēt procedere, & in libro cōfessionū de planetariis loquēs hoc ē astrologis quos christiana inquit & uera pietas expellit & dānat, & illud Moseos exponēs, Posita sydera in signa & tpa, non signa inquit dicit quę obseruare uanitatis ē, sed uitę usibus necessaria, qualia nautæ, agricolæ, & id genus artifices obseruāt. Eodē loco Basilius eā occupatissimā esse dixit uanitatē. Ambrosius inutilē & impossibilē. Theodoretus a philosophis ēt confutatā, Chrysostomus, uanā, falsam, ridiculā. Legamus Bardesanē, Enselaū. Didymū, Apollinarē, Tertulianū & innumeros alios plures etiā apostolicos uiros, & quod plura uidemus hebræos hæreticos gētes eadē genus hominū hoc censoria uirgula persequutos. Quo factū ut miraretur Augustinus cū redarguētia hęc astrologos testimonia tali celebritate in ecclesiis legerentur plena tñ esse cōuenticula nris hominibus, qui tēpora rerum agēdarum acciperēt a mathematicis. Idē cū sup psalmo tertio & sexagesimo ad populū cōcionaretur mathematicū produxit pœnitētē qui professiōi suæ renūciauerat nō aliter quam si aut Iudæus aut ethnicus aliquis regeneratiōis lauacrum accepisset, quam pulchre idē interpretās Ioanē insaniæ nostræ nos admonet, qui ad astrologos liberi intramus ut exeamus serui, & mendaciis emptis libertatē illis nostram erogamus. In libro uero de natura dæmonum ait expresse nemini licere post christū geniturā alicuius de cælo interpretari. Hieronymus ex opprobris Aegypti hoc est reliquis idolatriæ esse ait requirere stellarum cursus & futurorum ex eis euenta rimari Seuerianus in libro quē de septem artibus, quē falso quasi Cassiodori citat Rogerius postquam de uera dixit astronomia, Tunc ea inquit quæ attinēt ad præuidenda futura ita debere nesciri, ut nec scripta esse uideantur, sunt. n. fidei nostræ sine dubitatiōe cōtraria. Hæc ille ad uerbū. Quod si quos tātorum hominū & tā præcellētiū sñia nihil mouet, deterreat saltē pōtificalis auctoritas quæ istam professionem ita nris hominibus interdicit, ut Alexander tertius pontifex maximus, sacerdotē nescio quem integro anno a ministerio altaris uoluerit abstinere, quod per astrolabium cuiusdam ecclesiæ furto inuestigādo aliquid esset pscrutatus, quamquam ut idē pontifex testatur nullam ibi aut magicam, aut aliam superstitionē admisisset. In Martini pontificis synodo scriptum, non

Ambro. Iob. Testimonia Augustini. Basilius. Ambro. Theodo. Chrisost. Bardesa. Enselaus Didymus Apollin. Tertulia. Hieron. Seueria. Detestatio astrologiæ per ecclesiastica decreta. Alex. iii. Synodus. Martini.

uere christianos aut lunæ cursus, aut stellaꝝ, aut inanē signoꝝ fallaciā ꝑ domo faciēda uel sociādis cōiugiis obseruare. sed & sub noīe ēt aruspicū astrologus decreto Gregorii iunioris anathema ꝓnūciat. & in cōcilio. Toletano, Si ipse præsbiter aut diacon⁹ fuerit ī monasteriis relegat scæleris ibi pœnas ppetua illa detētiōe datur⁹. Solēt.n. ut docet Augustinus in libro de natura dæmonū sub aruspicum noīe apud nros designari, q dies & horas in agēdis negociis opibusq; custodiūt, ubi notari illa maxime uidet pars astrologiæ quæ ē de electiōib⁹. Quis iā igit audeat hō christianus (cunctis.n. nūc mihi sermo) astrologiā tueri seq, extollere, a lege ꝓhibitā, a ꝓphetis dānatā, a sanctis irrisā, a pōtificib⁹ & sacrosanctis synodis iterdictā? Quod si mihi oppōas Albertū theologū pstantissimū fautorē tñ astrologoꝝ, admonebo te primū multa referri ī Albertū, quę Alberti ñ sūt, qd & supra tetigimus. Tū si mihi forte obiicias librū de licitis & illicitis ī quo reiicit qdē magos, astronomicos aūt ꝓbat auctores, rñdebo existiari qdē a multis eē illud opus Alberti, sed nec ipsū Albertū, nec libri īscriptionē usq; qq; hoc significare cū auctor ipse qcūq; demū fuerit nō mē suū cōsulto & ex ꝓfesso dissimulet, qd q; ī eo multa legunt idigna hoīe docto, & bono christiano, qlia illa sūt, imagines fieri posse qbus ēt nō unus hō, sed una ēt ciuitas tota uel infœlix fiat uel ifortunata, tū nō eē magicos libros abiiciēdos q ecclesiæ utiles futuri aliqñ sint. Est.n. hoc plane aduersū iudicio ipsius ecclesiæ, quę illos ubi locoꝝ fuerint inuēti, uti iubet & pri⁹ exterminari. Nā q̄ rōne utile erit seruare integros libros quos utillimū erat nūq̄ eē cōscriptos? Quę utiq; aut ñ scripsit Albertus, aut si scripsit dicēdū ē cū apostolo, in aliis laudo, in hoc ñ laudo, sed sicut in uidię ē quęrere in magnis uiris potius qd dānes q̄ q̄ extollas, ita insaniæ sicubi defecerūt ñ potius dānare uelle q̄ imitari. Laudabo ego in Petro Aliacen. studiū lraꝝ expiētiā reꝝ, multiplicē lectionē, & qd scite atq; subtiliter theologica quędā scripserit & tractauerit. q uero altero opusculo astrologiā historiæ, altero theologiæ cōciliare uoluerit, ut ibi uerā, hic piā rōne ꝓbaret, plane nō laudo, sed dāno, execror, atq; detestor, cū tueri pōnē nullā possimus aut magis falsam, aut religioni magis aduersā de qua re qm̄ in sequētibus libris late disseremus, nihil ultra hoc loco dicēdū Ibi.n. ēt suis fautoribus testatū abūde relinquemus eē illud libellos & inimicos religioni & tot erratis historicis & astrologicis plenos ut dici nr̄m illud possit, si uis errorē tollere, tolle librū. Diximus de philosophis & de ꝓphetis, restant leges ciuiles, hoc est cæsaꝝ ac prudētiū iussa atq; iudicia, quoꝝ finis potissimū consulere utilitatibus qbus hominū uita bñ beateq; trāsigat, quę cū inter omnia bonis maxime artibus adiuuet, noxiis pturbet, sūmo studio curauerūt, ut illæ qdē abūdarēt, hæ nullę (qtū fieri poterat) eēnt in ciuitatibus. Quod ut cōsequerent illaꝝ ꝓfessoribus pręmia honores decreuerūt. Haꝝ aūt publicas ignominias & supplicia tāto grauiora, qto noxias magis artes illas existimarunt. Illi igit de astrologis qd putauerint, nemo nescit q legales Iustiniani Cæsaris codices legerit, in qbus ars mathematicorū (sic.n. se uocabant astrologi) ut abominabilis interdicit, mandante imperatore ne qs mathematicū cōsulat sed omnibus sileat ppetuo curiositas iudicandi. Si qs autē mathematicū cōsuluerit capitis ei (quod est summū suppliciū) pœna denuntiatur, qd ꝓfecto nō statuisset sapiētissimus impator tot & sapientū usus & legibus & iudicio, nisi nō solum uitæ inutilē, sed pnitiosam hoībus istam ꝓfessionē experientia demonstrasset. Ipse fœlicissimus Iustinian⁹ ita hoc hominū genus horrebat, ut si qs

Grego.
Conciliū Toleta.
Augusti.
Testimonia iuris. ciuilis
Iustinia.

in eius comitatu deprehēderet̃ mathematicus sūmis ad eculeū usq; tormentis, temeritatis suæ lueret pœnas. Tū postremo de hac loquēs superstitione ꝑnūciat impator eiusdē esse culpæ affines, & q docēt ista & q addiscūt. Ante Iustinianū etiā non ne legimus sæpe expulsos urbe Roma oēs mathematicos, qđ in calce istaꝝ disputationū apte demōstrabimus. Quod si oīs ratio recta, uel prudētia regit̃, uel philosophia perficit̃, uel diuini splendoris radiis illuminatur, erit, ꝑfecto astrologia omni recto iudicio ꝓfligata, quā & prudētissimi legū latores exterminarūt, & doctissimi philosophoꝝ cōfutauerunt, & uiri diuini atq; sanctissimi abominati sunt. Cōclusio libri huius.

Disputationū Ioannis pici Mirādulæ aduersus astrologos libri primi Finis.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBER SECVNDVS.

Caput primū Incertam esse artem istam iudicio etiā principū illius.

Ed ne sola auctoritate pugnemus demōstrabimus toto hoc ope certis rōnibus reiectā iure a sanctis istā superstitionē, qa religioni maxie aduersaret̃, utiliter legib9 interdictā, qa uitæ inutilis sit, imo noceat & puehementer rōnabiliter a philosophis cōfutatā, ut quā falsam incertāq; cognoscerent. Et q̄q̄ inde uidebat̃ exordiendū ut falsa demonstraret̃ qm̄ statim inutilis etiā reddebat̃. Aliter tñ faciendū putaui, ut. s. priusq̄ de eius falsitate disputarem, ostenderem amatoribus astrologorū etiam si esset talis ista ꝓfessio qualem ipsi eā faciūt & affirmant, nullū exteriori homini ab ea cōmodū prouenire, interiori autem nō solum maxima detrimenta, sed ēt exitialia, quod priusq̄ aggrediamur, præfari quædā oportet ex qbus intelligamus quātū suæ ꝓfessioni summi ipsi astrologoꝝ principes tribuāt. Ptol. igitur in primo apotelesmaton postq̄ iudicia astrologorum sæpe esse mendacia dixit uicio prædicētis, tñ hæc ita subiicit ad uerbū quæ nos uolumus transferre, quare male habent̃ ī translatione cōmuni, & peius in translatione Auenrodan. & ab eo male exponūt̃, sed cū fideliter erūt trāslata expōne nō indigebūt. Veꝝ illud tū liquet etiam si quis disciplinas istas uestigiis rite q̄tū fieri possit indagauerit, necesse eē tñ, ut is ēt q̄ sæpissime offendat, nō ualet ob illa quæ supra dixim9. sed uel ob ipsam poti9 rei naturam, uel quoniā maior est nr̄a imbecillitas q̄ ut tātæ ꝓfessionis magnitudini pares simus, Etenim cū omnis cōtemplatio quæcūq; in materia affectionib9 uersat̃ magis uerisimilia captet, q̄ quicq̄ pro uero decernat. Tū uero hoc illi9 maxime ꝓpriū quæ quasi cōfusa ex multis inter se dissimilibus est, atq; ex antiquis errantiū sydeꝝ figuris aspectibusq; depēdet. quoniā quæ circa reꝝ euētus obseruata sunt a priscis, ea nos ætati nostræ quotiens quidē ad eundē modū se res habet accommodamus. Cæteꝝ qs nō uidet euenire illud posse, ut figuræ ipsæ atq; aspectus magis minusue inter se similes sint longis tempoꝝ anfractibus, ut aūt cōcordia prorsus eadē cunctoꝝ quæ ī cælo sunt, præsertim si terrā quoq; adiūxeris reuertat̃, ne sperandū quidem uidet̃ nisi qs forsitan inaniter glorioseq; se iactet in cōprehēdendis cognoscendisq; reb9 quæ uel cōprehēdi suapte natura penit9 nequeūt, uel eo certe spacio tpis qđ sit hominis modo sensib9 indultū, Quo fit ut dissimilib9 ꝓpositis exēplis etiam

qñcũq; in præſcitis aberret. Atq; in his aſpiciendis quæ circa ambiẽtẽ nos rerũ naturã ,pueniũt. Nihil prætérea eſt arduũ, in ipſis aũt genituris atq; in priuatis oĩno ſingulorũ collationib9, nec paruæ nec leues incidũt cauſæ, qbus ſui cuiq; mores cõcilianť. Nã & ſeminũ dñæ plurimũ ualẽt ad generis ,ppríetatẽ, qñ ẽt ſi idẽ corpus ambiẽs idẽq; finitor ſit, plurimũ tñ momẽti habet unũquodq; ſeminũ ad uniuerſalem figuræ peculiaris informationẽ, puta in hoie, equo & aliis. Afferũt & loca generationis non minimũ diſcriminis. Nã ſi genus idẽ ſeminis, ut uidelicet humanũ ſtatuſq; idẽ fuerit ambiẽtis oĩa corporis, plurimũ tñ ex regionũ diuerſitate corporibus animiſq; diſtãt q gignunť, plurimũ quoq; intereſt ad uitæ actus uariãdos etiã ſi cætera paria ſint, qbus qſq; cibis, aut qbus utať morib9, qď niſi unũquodq; horũ intra ambiẽtis corporis cauſam cõtineať (qď uim. ſ. hãc hẽt potiſſimã) ut illis ipis quãobrẽ talia ſint, pars aliq̃ ſit cauſæ, qď cõtra eũ ſit plurimũ hĩc oĩno pñt. In quo hæſitent hi q ſe oĩa poſſe opinanť, quis nõ eadẽ plane ſint, ex ſola tñ ſublimiũ corporũ motiõe dinoſcere. Hæc ibi Ptolemæus q prio ẽt enũciato alteri9 libri q inſcribiť fruct9 uulgo cẽtiloqũ dĩ de ſcia loquẽs aſtrologiæ, ita lqt fieri neqr, ut q ſciẽs ẽ pticulares rerũ formas, pnũciet, ſecuti nec ſẽſus pticularẽ ſed generalẽ qndã ſuſcipit ſenſibilis rei formã, oportetq; tractãtẽ hæc rerũ cõiectura uti ſoli aũt numine afflati prædicũt particularia, hæc ille ad uerbũ, q̃q̃ aliter & mẽdoſa & deprauata in uulgatis codicibus habeanť. Sed & arabũ & hebræorũ qui aſtrologica ſcribũt, indubitata ſentẽtia eſt, quodcũq; ſtella ſua ,pmiſerit poſſe tamẽ nõ euenire, & quia materia non idonea ſit influxui ſuſcipiendo, & qa humana ab arbitrio noſtro plurimum dependeãt, & quare fatũ particulare uniuerſalioris fati aduerſantis poteſtate ſuperetur, & quare fato omni potentior, & cælo maior diuina ,puidentia, fieri interdum aliter ordinet, q̃ ordinaria cæli reuolutio erat affectura, quæ cũ paſſim ſparſa apud aſtrologos, tñ ſimul oĩa leges apud Auenazrã capite primo libri de natiuitatibus.

Caput II Auſpicationes quas electiones dicunt inutiles eſſe, teſtimonio unius aſtrologi: ratione: & experientia.

IAm hæc ſi ſint uera ,pferat aſtrologus quodnã emolumẽtũ ex eius prædictionib9 uita conſequať. Rñdebit fortaſſe duplex, alterũ uerũ dicit & horã doceri q̃ auſpicari actiones nfas debeamus, ut fœliciter fiat qď facturi ſumus, Alterũ cũ prædicit qď eſt futurũ, unde illa eſt utilitas, ut qb9 in reb9 infœlices nos fore cognouerim9 illis abſtineam9, cõtra ea aggrediamur, i qb9 fœlicitatẽ natalitia nobis hora polliceať. ſed age excutiamus utrũq; ab eo exordiẽtes qď primo

Auſpicationes inutiles eſſe. loco ,pponebať. Et qñ nobis cũ aſtrologis diſputatio utamur his maxĩe aſſumptionib9 quæ apud eos uerĩſſimæ exiſtimanť. Aut igiť in re quã auſpicato facturus es fauorabile tibi cælũ natalis cõſtellatio fecit. aut aduerſũ, ſi aduerſũ nõ ,pdeſt auſpicatio ex ſnia Ptolemæi, q̃re tẽ illã infœliciter ſemp aggredieris, & ab ea ſemp fœliciter abſtinebis. ſi fauorabile nulla opus horarũ electione, ſed tua tibi electio ſufficit, qñ tũc fœliciſſime rẽ illã aggredieris, cũ te ad illã animus inuitabit. Neq; enĩ aliud eſt eẽ fortunatũ (ſi fortunat9 aliqs eſt a cælo) q̃ uim nfam imaginariã famulã rõnis ita cælit9 moueri, ut his & modis & tpib9 unũquodq; faciendũ ſuſcipiam9, quibet

Ariſtoteles. q̃ fœliciſſime uocũ pfici poſſit, quo circa dixit Ariſtoteles nõ pdeſſe fortunato cõſiliũ, in ea. ſ. re in q̃ eũ natura formauit, ne forte alio te cõſiliũ diſtrahat & abducat q̃

Haly. inſtitutus ille animi impetus te uocabat. Mitto q; Haly interpres Ptolemæi friuolã

eē ait & inefficacē hanc partē astrologiæ quæ est de electōib9. Mitto fidē ipsam experientiæ q̄ nulla certior, nulla cōstantior, ea.n. quottidie facit manifestū eos potissimū in suis rebus agēdis parų eē fœlices, qui uanā hāc tpoų discretionē obseruant. Contra, lōge fœliciores q ista supstitiōe reiecta sola electione & prudentia ducibus utunť. Q uis.n. nfa ætate fortunatior Francisco Sfortia? qui militari fœlicitate āplū sibi & florētissimū insubriū parauit impiū, & posteris auctū cōfirmatūq; reliquit. Cui tñ sp oms astrologi uel odio fuere uel cōtēptui, ne dū eos in suis reb9 aut bellicis aut domesticis consiliarios adhiberet. Q uis Zoroastre inter antiquos in astrologia, in magicis & in oī superstitione potētior, & tam eū in bello & uicit & occidit Ninus, nec astrologus utiq; nec mag9. Pōpeius diuinatoų rñsis plurimā fidē, Cæsar nullā adhibebat, illi aduersa huic fœlix lætaq; fortuna, Cæsarē Iustinianū exterminatorē ut uidimus astrologoų domi & militiæ fœlicissimū qs ignorat, Cōtra, Iulianus impator & xpiani nois inimicus, & omnium superstitionū curiosissimus obseruator, q̄ breui q̄ infœliciter & uitam amisit pariter & iperiū. Possem ego tñ unū aut alteų ēt astrologos doctos, & mihi familiares afferre noiatim, qbus fides istius uanitatis, ad q̄.s. uitæ rōnem instituerāt, uel exitio fuit uel detrimento non mediocri, sed nolo hoies alioqn bonos infamare, & in re ueritati non admodum necessaria sanctæ amicitiæ iura uiolare. Sed utinā huic qdem patrimonium nō abstulisset, illi patriam & uitā, multos spe uana stolidos & insanos, multos timore miseros nō effecisset. Ita mea delicta deus non uideat, ut nullos uidi eaų reų magis egenos, q̄s suis hoibus astrologia pmitti, q̄ q astrologiæ penit9 se deuouerūt, & per eā cæli fauorē i horas singulas aucupanť. Mutauit uir qdam magn9 mihi notus uitæ rōe; sc̄a ex hoc cōsilio prioris fortunæ iactura nō mediocri, astrologica maxime spe cōmonitus q̄ in noua pfessione magnas fœlicitates cælesti fauore esset cōsecuturus. At uero in ea cū aduersam quottidie magis fortunā experiretť, solitus erat dicere a marte se deceptū, nolēs illud dicer qđ erat uerius, ab astrologica uanitate se deceptū. Idē paulopost obiit morte ēt ualde miserabili, q̄ nec a cælo ipe puiderat. Parabat.n. multa, & magna moliebať, ut qui sibi adhuc lōgos uiendi fines cōstituisset. Possem multa hoc genus cōnumerare, sed refugit aius narrationē eaų reų quæ uix sine lachrimis possum meminisse, & qm̄ inciderūt in hoies amicissimos cōmiseratiōem exigūt poti9 a me q̄ rephēsiōem. Sed ūt hæc dissimulatis noibus ueteų amicoų inuita redargutio, amicis uiuentibus psit quos p oia q̄ mihi cū illis amicitiæ iura intercedunt, p fortunas eoų, per uota fœlicitatis admonitos & rogatos ēt atq; ēt uelim, ne unq̄ in suis rebus uanitatis istius cōsilio se commitant, habeant eam (si ita libet) quasi poeticā fabulam sup qua rideāt, ludāt, iocenť, p duce, p magistra uitæ nō habeāt. Sed ubi saluti corpori erit cōsulendum medicos consulant, ubi externis pspiciendū prudentiæ & rōnis oculis utanť, quoų utrūq; diuina nos sapia docet, quæ & creatum medicū dicit ab altissimo ad nr̄am necessitatem, & prudētiam ait homini eē seruandam ut eruatur a uia mala. De astrologia nihil tale scriptum iuenimus, cuius pfessionē ita pbauim9 eē inutilē, ut illi ēt tantum tribueremus, q̄tū astrologi putant tribuendū. Nam cum erit deinde pbatū nihil eam hr̄e ueritatis, erit extra omnē controuersiam sufficiēter, qđ hic pbare sumus conati periculosissime credi res nostras cōsilio astrologorum. Q uod si qñ ex illorum prædictionibus recte usu accidat, non in rationem quæ nulla sit apud eos, sed in temeritatem casumq; esse referendum.

Expientia. Frāciscus Sfortia. Zoroaster. Ninus. Pōpeius. Cæsar. Cæsar Iustinianus Iulianus.

Caput .III. Non esse utilem astrologiam in decernendo quid sit agendum, quid fugiendum.

Lterę ut supra dicebamus astrologiæ emolumētū fingi pōt,ut.s.eā rē psequamur,quam nos seq iusserit astrologus.Contra ea fugiam9 q̄ ille uetat,
a Qd' utiq; uel supfluū eē uel noxiū ita demōstrauim9,nā qd ille p̄dicit aut ad ea attinet q̄ sunt corporis,aut quæ externa atq; fortuita.In his igr̄ quæ sūt corporis si spectant ad ualitudinē quæro astrologi ne iudicio-iudiciū quoq; medici pariter cōsentiat,an ab eo potius sit diuersū,si idē sentit uterq; nihil tibi confert astrologus,qd' medicus solus p̄stare ñ possit,si dissentiūt utri potius q̄ so putas accedendum.Sane si medicū repudiando astrologo te cōmittas insanię pœnas dabis.In agēdis rebus simil' interrogo ne qd' astrologia cōsulit prudentia ēt consulat faciēdum.An hæc sibi iudicia penit9 aduersent',si consonū-qd qd' itra nos ē tā pcul q̄ram9 i cælo:si dissentiūt qs recte,qs rōabilr̄ fcm̄ defendat,q in reb9 agēdis prudētia relinquat',quæ nihil aliud est q̄ recta rō reꝝ agendaꝝ,sed erunt hæc exēplis dilucidiora Prædixerit igr̄ astrologus martē tibi hoc āno tritæū cōminari.Excitatuꝝ enībilē ex ptāte q̄ in annua hēt cōuersiōe,q̄re utendū frigidis potius & uitæ rōem aduers9 ardorē martis instituēdā.hoc ipm qd' de cælo ipse prænunciat aut ipa quoq; signa demr̄abūt,quæ a corpis tui dispōibus petunt',qbusq; medicoꝝ nitit' coniectura,aut non demr̄abūt,si demr̄abūt hoc tibi erit satis indicii ad p̄cauendam futuram malaꝫ ualitudinem si non demōstrent,rogo recte ne fcm̄ putes ut cū nulla erūt indicia bilis exæstuantis.Sed lociū albicās & crassū,uenaꝝ segnes pulsus,facies pallor deformis,mēbroꝝ pigricies-reliq̄q; id genus qbus medici p notis utunt',non bilis-sed pituitæ dn̄m indicabūt,tu tñ bilē euacues qr̄ martē tibi de cælo astrologus finxerit minitātē,qd q nec prudēs tibi astrologus cōsulet,q ēt si de marte illa uere pnūciet,pōt naturalis tua tēpatura,pōt uniuersalis ipsius āni dispō,potest uitæ ratio q̄ diu usus fueris-ad contrariū te uertisse,Deniq; cām unā uidet astrolog9 quæ hoc possit efficer',& illā remotā ac uniuersalē.Medic9 ñ mō ex ppriis & ppīqs iudicat causis,sed rē ipam percipit sēsu,& qd' ex oīum simul cārum complexione dissultat
Exēplū i externis. ipsa hoc monstrāte nature p̄ntis euidētia tenet.Mitto q qui ēt astrologoꝝ iudiciis fauent,ñ ita tñ insaniūt,ut minus illa falli medicoꝝ iudiciis putent.Proponamus simile exēplū in tractatione reꝝ externaꝝ,ut pricipi.s.consulat mathematic9,ne bellū ineat cū inimicis,qm̄ mars ei paꝝ propitius sit. Quæro utrum quo tp̄re hoc illi dederit consilium nulla iusta causa bellandi pricipi sit, aut si causa bellandi-nulla tamen occasio oppotunitasq; uicendi.An potius & bellandi iusta causa non desit, & ad uictoriam oīa suppetant istr̄a.Si dederis prium iure non bellabit,sed sola duce prudentia.Si sileat ēt oīno mathematicus.Si secundum nec ipse utiq; astrologus
Opinio Roge. si non sua itersit-abstiendum bello iudicabit,& si abstieat qd erit aliud quam sensū & euidentiam ob rarōnem coniecturamq; relinquere.

Bac. & Caput .IIII. Non esse astrologiam religioni utilem, quod Rogerius
Petri alliacen. Bacon & Petrus Alliacensis existimarunt.

T si uitæ inutilis est an religioni utilis fortasse:qd' putasse uidet' & Roge
Prima rō a rius Bacon & Petrus alliacensis,atq; hic quidem duplici maxime rōe altera
Petri q ex magnaꝝ quas uocant cōiūctionū astrologica supputatiōe hr̄i ueritas
Secūda. possit de numero annoꝝ ab adam ad xp̄m,de qbus interꝫ ecclesiasticos codices tāta

ſit cõcertatio. Altera q̧ cõfirmari ꝓphetaꝝ poſſint oracula, ſi illoꝝ prædictionibus
aſtrologicæ quoq; prędictionis teſtimoniũ adiiciat. Nã cũ oẽ ueꝝ oi uero ſit conſo
nũ, neceſſario ueꝝ aſtronomicæ ſciæ theologicæ ueritati eſſe concordẽ, qnimo præ
oĩbus aliis ſciẽtiis illi ueluti ancilã dñæ ſubſeruire, cũ inuiſibilia dei p ea quæ facta
ſũt uiſibilia conſpiciãt, nihil ſit aũt inter illa cælo nobilius. uñ illud Dauidicũ, Cæli
enarrant gloriã dei & opa manuũ eius ãnũciat firmamẽtũ. Q uã ipſe opionẽ qi ope
cõprobaturus opuſculũ ſcribit p uiginti theoremata quæ uocat uerba diſtinctum,
in quo plane tot errata quot uerba, titulus eſt de concordia aſtrologiæ & theologiæ
qi non legerit Paulũ exclamãtẽ quæ ſocietas luci cũ tenebris? aut quæ participatio
xp̃i cũ belial? nitit aũt i eo ope duo illa efficere quæ dicebamus, ut .ſ. quæ prophetæ
afflati diuinitus prædixere cæleſti ẽt cõſtellatione oñdat præſignata, tũ ut ãnoꝝ ab
Adã ad xp̃m cõputatio ex aſtrologoꝝ dogmatis iueſtiget. Adiicit alteꝝ huic opuſ
culũ de concordia aſtronomiæ & hiſtoriæ, in quo ſepte a mũdi exordio coniunctio
nes maxias notans ad illas nitit referre, q̃ mediis tpib9 magna & mirabilia ex hiſto
riis colligũt, aſtrologoꝝ hinc dogma confirmaturus q ex magnis illis cõiunctõib9
magnas ſp in rebus hũanis & legũ & regnoꝝ fieri uolunt mutatões. Et qdẽ optarẽ
ſcripſiſſe illũ potius q̃ mihi laudanda eẽnt q̃ confutanda, qm̃ ut igeniũ hñs ad lĩas
amo, & pſonã ueneror q̃ in eccleſia geſſit. Sed forte illi ẽt rẽ facturus ſũ gratã ſi qđ
paꝝ caute & uere ſe ꝓfutuꝝ ſcripſit eccleſiæ cũ & falſũ & noxium ꝓculdubio iue
niat, iuſta hac redargutione, q̃tũ erit in nobis oblitteret. Duxit aũt hoiez aliogn do
ctũ in hũc errorẽ ignorãtia potiſſimũ aſtronomiæ, q̃ cũ poſt ſtudia theologiæ i qb9
in celeberrĩa pariſiẽſi academia ſe exercuerat, cœpiſſet iã ſenex paululũ deguſtare,
allectus eſt magnifica illa ſpecie iſtius artis de maximis differẽtis, & quæ in primis
hũana curioſitas ſcire deſiderat, & priuſq̃ eo perueniſſet ut infirmitatẽ dogmatis ꝓ
fanda examlatione deprehẽderet, ſcripſit ꝓperanter nimis duo illa opuſcula de qb9
fact9 paulo pitior retractauit, deinde multa i eo libello quẽ uocat elucidariũ, cũ tñ
in eo multæ ſint tenebræ, quos oẽs libellos ſiqs legat rudis aſtronomiæ, tãtomagis
mirabit, q̃to minus itelliget. Sed q uel mediocriter in ea arte ꝓfecerit eũ poti9 leri
ptorẽ, q̃ aſtrologũ fuiſſe iudicabit, & quæcũq; dicit potius lecta ab eo, q̃ medultig
itellecta. Fere aũt quæcũq; ſcribit ex Rogerio Bacone, Abraã iudæo Hẽrico Macli
nien, Albumaſareq;, & ſũma neſcio q̃ Ioãnis cuiuſdã Britãni ad uerbum accipiunt.
Q d' ipſe aũt eẽt auditor tm̃ & paꝝ peritus reꝝ aſtronomicaꝝ uel hĩc põt cognoſci
q̧ in ipõ elucidario qđ ẽ eius opus emẽdatiſſimũ cap. xi. ait fuiſſe nos cũ illa ſcribe
bat, anno .ſ. xp̃i q̃rto ſupra milleſimũ & q̃dragẽteſimũ in aerea triplicitate futuroſq;
per annos adhuc unũ & ſexagĩta donec .ſ. ſup mille & q̃dringẽtos qntus & ſexage
ſim9 ãn9 ageret. Tũc igĩ futurã magnã Saturni & Iouis cõiũctionẽ cũ ab aerea ad
aqueã triplicitatẽ mutatõe. Ea uero mutatio p ãnos fere q̃dragita præceſſerat ãno
.ſ. xp̃i qnto & ſexageſimo ſupra mille atq; trecẽtos, quo tpe die nona atq; uigeſima
mẽſis octobris in ſeptĩa pte Scorpionis Saturn9 & Iuppiter ſimul fuerũt, & deince
ps in aqueis ſp ſignis ad hæc uſq; tpa ſe coniũxerũt. nĩ uero Alliacẽſis q̧ p cẽtũ ſeſ
ãnos añ cõtigerat futuꝝ adhuc præſtolabaẽ. Alterã aũt utilitatem q̃ ex aſtrologia
idẽ putauit ꝓuenire de uero .ſ. ãnorũ nũero colligẽdo abũdanter refellimus eo libro
quẽ de uera tẽporũ ſupputatione conſcripſimus, q̃q̃ ſi iuuaret rẽ publicã chriſtianã
hac parte aſtrologia non ad eam ſpectaret, quam hic confutam9 in futurorũ prædi

Cã erro-
ris Allia-
cen.

Vnde ſũ
pſerit ſua
dogmata
Detegiẽ
Alliacen
ſis igno-
rantia.

Liber de
uera tem
porũ ſup
putatõne

ctione uersanté,sed ad uerã astronomiam q̃ una ẽ ex liberalibus disciplinis cuius ẽ tpa supputare & sydeꝝ motus mathematica rõe metiri.sed non hic locus cõfutãdi eius errores,qđ sequẽtibus libris sumus facturi.Ibi.n.qđ attinet ad cõcordiã phiæ & theologiæ oñdemus,quæ a ꝓphetis enũciata sunt a cælo nec fieri nec significari atq; ita si uera ẽt sit astrologia,prædictionẽ tñ eaꝝ reꝝ ad eam ñ pertinere,q uero q̃ tenus qdẽ supra naturã sũt eximũt a cælo q̃tenus aũt naturale aliqd ẽ i eis & fieri a cælo & præuideri per cælũ cõtẽdũt·hos oñdemus nihil dicere·cũ dicere aliqd tñ uideant̃,tñ aũt abesse ut ꝓphetica oracula p astrologoꝝ decreta utiliter cõfirmẽt ut nihil fieri possit ad infirmandam religionẽ·potẽtius & efficacius,Tũ q hoc facere sũt conati & mẽdaces sp eẽ deprehẽsos & iperitos astronomiæ,tñ historica ꝓfessione plurium aberrare.In uniuersũ aũt ñ solũ qđ ad leges & diuina miracula pertinet,sed ad alias & hũanaꝝ reꝝ mutatões quas ex magnis ut dicũt coniũctionibus ꝓnũciare multi uoluerũt·ibi eorũ uanitatẽ & falsitatẽ dogmatis aperiemꝰ,ubi nobis cũ Albumasere auctore illius erroris cũ Hiero.eius iterpte cũ Abraam israelita, cũ Ioanne oxoniẽsi erit ꝓ ueritate certatio,Alliacẽsis librũ in quo idẽ facere uoluit de cõcordia.s.astrologiæ & historiæ narratõis·ita a capite totũ retexemus,ut a prima illa q̃ notat cõiũctõe ad postremam usq; decurrẽtes ubiq; de cælestib9 pariter & de terrenis nihil ab eo sanũ aut ueritati ꝓxium·dcm̃ oñdamus,Neq; unam ex illis se ptẽ q̃s notat cõiũctionibus quo putat tpe contigisse,sed ab ipsa tpoꝝ hoc ẽ rerum gestaꝝ enarratione ac uera supputatione·magnopere eẽ diuersam Sed uideamꝰ & illa quæ postea afferebat an aliqd faciant uera.s.oĩa iuicẽ cõsonare,& cælos dei gloriam enarrare. Sane illud primũ uerissimum ẽ,sed ita erat deide assumẽdũ cũ falsa sit astrologia theologicæ ueritati non posse cõcordare.Dauidicum testimoniũ Paulus apostolus ad cælestes apostoloꝝ mẽtes docet referẽdũ,q gloriam illam dei ãnũciauerũt,de q̃ postea scribit̃,lex dñi imaculata conuertẽs aĩas.Sed&si referat̃ ad uisibile cælum q̃ ista ẽ cõsequẽtia·si cæli enarrant gloriam dei fauere ea gloriæ dei q̃ de cælo astrologi fabulant̃,Sed iuisibilia inqt eius& uirtus atq; diuinitas uisibilib9 intelliguntʼ,sed a phõ cuius proprium est e cæli ordine motu·natura ad inuisibilem cæli diuinum opificẽ conscẽdere.Astrologus si ẽ aliqd cælum inuite uidet & de cælo ad terram oculos deflectit,solus phũs ex uisibilibus inuisibilia speculatur,

Caput V Quam noxia sit astrologia q̃q; pestifera christianæ religioni.

Ane lustranti mihi undiq; oĩa & ecclesiæ hostes exploranti,ñ uideo uñ oĩb9 pariter plus copiaꝝ·plus armoꝝ aduersus ueritatẽ suppeditet̃·q̃ ex ista ꝓfessione.hinc.n.ad impietatẽ·hic ad malam religionẽ,hinc ad hæreses,hinc ad uanã supstitionẽ,hinc ad perditos mores irreuocabileq; malitiã præceps & facillimus lapsus,uñ.n.se potius aduersus tela religionis armabit ipietas,q̃ ut diuina miracula qbus oĩs potissimũ religio cõfirmat̃ ad cælũ prẽdat eẽ referẽda,Si martyres mortẽ contẽnentes·si apostolos paucos·inopes·indoctos·euangelicæ mundũ legi subiiciẽtes obiicias,si ipsos ẽt ab inferis hoĩes reuocatos·ut maiora qdẽ q̃ ut humana,meliora q̃ ut a dæmone efficiant̃·dirimẽt in eis uirtutẽ nisi quã solus agnoscet syderis cursus·& cælestis afflatus facere potuerit·q; si qs dicat nõ ne hoc erit securi religionis radicibus admouere·si persuadet nõne illã examiare & penitꝰ extirpaĩ q; si dicas non eẽ hoc artis uitiũ sed ꝓfessoꝝ,in ipsa sua ꝓfessione errantiũ fatebor ita esse,neq;.n.hunc ego astrologiæ errorẽ dicebam·sed facilẽ esse ab ea lapsũ in hũc et

rorē,nec si uera eēt astrologia ꝓpterea ab hoc munere desidesterē,ut ab eo periculo
hoīes diuerterē,qm̄ nulla ueritas mēdaciis ē confirmanda,sed cū sit falsa utiliter ei9
falsitas detegeť,quæ si uera puteť possit in mētib9 īperitoꝝ tam graue pestilētiam
gn̄are,q̄q̄ si uideas oīs alicuius artis ꝓfessores easdē hr̄e uanitates paꝝ absit ut cul-
pa i artē ipam uere ñ referať.Ego uero ex scriptorib9 astrologiæ præcipuis-nemi-
nē legi q religionē & leges oēs,ut reliq̄s res hūanas constellatiōib9 sydeꝝ nō subii
ciat.Ptolomæus in secūdo libro apotelesmaton,q̄ apud hanc gētē illud numē apď
aliā aliud colereť nō aliūde natū intelligit,q̄ ex uaria sydeꝝ imaginūq̄ȝ natura po-
pulis illis & gētibus īperitāte,nec ꝓcul ab eo loco græcus q̄dam iterpres Ptol. mi
raculū Moseos,q sicco pede cū populo mare rubꝝ transiuit scm̄ ait q̄ ille accessuȝ
& recessum maris obseruauerit,q̄si nō simul in iisdē aq̄s & illæsus populus hebrço
rū trāsire,& cū astrologis suis Pharao submergereť,q̄si nō Iosue iordanē sicco pede
trāsierit in quo nulli æstus,nulla undaꝝ reciprocatio fingiť ab eis,sed hæc alibi oīa
atq̄ȝ his similia nugamēta satis cōfutauimus,Albumasar arabs & legē saracenoꝝ& Albuma
suā-& nr̄am-& oēs pariter leges sic a cælo deriuat,ut quænam q̄q̄ȝ cōstellatio fece sar.
rit,& ad quot unaquæq̄ȝ ānos sit ꝑmansura-ex eadē cōstellatiōe ꝓnūciet,in qb9 re
bus q̄ paꝝ tū astrologiæ tum ueritatis inueniať post declarabimus , Interpres eius
Hēricus macliniēsis ita delirauit ut nauē ēt inuenerit in cælo,ad q̄ Noe arcā illam Henric9.
suā sit frabricaturus,qď Alliacensis q̄si diuinū inuētū maxīe ē admiratus,Deniq̄ȝ re
digi ab eis legē in ordinē eaꝝ reꝝ quæ cursu naturali & cæli mutatiōe cōtingunt-
hinc cognosci pōt.Q uot quot ānoꝝ reuolutiōes ab ascēdēte legis ad eius usq̄ȝ casū
sūt futuræ-e cælo uolūt cognosci.Et Haly Abenzagel ut reliquos raceā fœlicitateȝ Haly.
& sterilitatē anni inde ꝓnunciat,ut si ascēdēs legis loco Iouis aut Veneris applicue
rit-fertilis annus sit futurus,cōtra si locis sydeꝝ infelicium,Abraam iudæus nō qui Abraam.
dr̄ auenazra ut falso credidit Alliacēsis,sed quē uocāt nasi hoc ē patriarcham , nōne
& legē mosaicā egressionē iudæoꝝ ex Aegypto,& quæcunq̄ȝ sub lege populo cōti
gere ad uarias cōiunctōes inepte q̄dē atq̄ȝ ridicule referre conatus est.Sed utinam
soli quos cōmemorauimus inter tenebras malæ religiōis lucē huius ueritatis nō ꝓ
uidissent,ūt nr̄i homines in euangelii splendore nō ita cœcutirent,nō peius q̄ illi de
nr̄a & illoꝝ religiōe sentirent.Insanus ille Bonatus usum ait dn̄m Iesum horarum
electōe cū apostolis cōsulentibus ne in Iudæam rediret,rn̄dit.xii.eē horas diei.Ho
rā.n.inq̄t sibi ellegit qua illi eum lædere nō possent,q̄si illos cum uoluit ñ ꝓstraue
rit,& inter eos in luce diei melius transiens-eos ñ latuerit . Mitto q̄ temerariæ quā
blasp heme de diuina Francisci familia loquať, & diuini amoris miraculum martis
opus fuisse fabuleť,sed qd quærimus remotiora:in his quæ quottidie de annorum
euentibus publico uaticinio foras inuulganť,nonne & legem xp̄ianam xp̄i Mercu
riiq̄ȝ doctrina eē perfectam,& Iouis religionē & a uirgine suscipe puritatē.Ita hæc
oculis & ñ īdignantibus xp̄iani homines legunt,& in ꝓœmiis nescio cuius theori-
cæ aduers9 Gerardū multa disputantis,nonne ēt scriptum est cū de nouo diligēdo
pontifice tractareť deuote supplicandū,ut sydus Mercuriale suo sancto radio tem
pereť(aiunt.n.Mercurio nr̄am subeē legē,atq̄ȝ ideo homines christi Mercurii ho-
mines uocauit, qď nescio qui possit homo christianus æquis auribus audire.Ro-
gerius Bacon eousq̄ȝ est euectus ut scribere non dubitauerit errare christianos qui Rogeri9
die sabbati nō feriētur & operib9 uacent ritu iudæoꝝ,cum sit ea dies Saturni quæ Bacon .

ſtella rebus agendis paꝶ cõmoda & fœlix exiſtimat̃,in qbus uerbis non ſolũ nr̃os
accuſat,ſed Moſen,imo apertẽ ex ꝓpheta aſtrologũ facit-docẽs quæ de ſabbati fe
riis ille cõſtituit-non diuini alicuius myſterii,ſed aſtrologici dogmatis hr̃e rationẽ.
Quæ oia ſiqs recto iudicii examine pẽſet,uidebit nullo magis errore pietatẽ ueræ
religiõis offendi,cũ æquæ ſit impiũ totaliter nullam putare eẽ religionẽ,& ex cælo
Idolatria. fatali quadam eã neceſſitate deducere.Quod ſiqua aſtrologo capeſcẽda religio ſit
Hæreſes. ad q̃ erit ꝓpenſior q̃ ad idolatriã,ut eos potiſſimũ deos & colat & ueneret̃,a qb⁹oia
hoibus & bona & mala putet ꝓuenire.Iam hæreſes manicheoꝶ arbitrii libertatem
Superſti tollentes,unde potius putamus emanaſſe,q̃ ex iſta de fato aſtrologoꝶ falſa opinio
tio, ne.De ſupſtitionibus nulla eſt cõtrouerſia ꝓdire ab aſtronomia oẽs,& eas q̃ſi alũ-
Varro. nas ab illa cõtineri confirmat Varro.Geomãtiam oẽs illius ſcriptores aſtrologiæ fi
Geoman liam uocãt.Magi ita huius artis uſum ſibi neceſſariũ putãt,ut magiæ clauẽ aſtrolo
tia. giam appellent.Chiromantici in uola manus ſeptẽ ꝑ numero planetarum montes
Magia. effingunt,unde ex lineis q̃ ibi cõſpiciunt̃ futura præuideant̃.Sed has fatuitates pi
Chiromã ticulatim ꝓſequemur,cũ poſt euerſam dñam ac reginam reliquam oẽm ſuperſtitiõ
tia. num turbam i curſu ꝓteremus,Sed pere eam oẽs & ſine ea ſtare nõ poſſe hinc ſatis
manifeſtũ,ꝙ nulla ẽ ſuperſtitio quæ dieꝶ & horaꝶ electõibus ñ utat̃,de qua eas ſo
la inſtruit aſtronomia,ut de ipſa illud eccleſiaſtici dici poſſit,uãnitas uanitatũ aſtro
Mores. logia & oĩs ſupſtitio uanitas. De moribus plura dicere nõ oportet-cũ ſatis pateat
patrociniũ uicio maius dari non poſſe-q̃ ſi cælũ auctorẽ hr̃e exiſtiment̃,nihilq; eſſe
qđ nos min⁹ metuere gehẽnam-aut ſperat̃ fœlicitatẽ faciat,Quæ ſi ꝓculdubio ue
ra ſunt-ẽt ſi uera eẽt iſta ꝓfeſſio quænam utilius ueritas ignoraret̃?& cum ſit falſa
quæ utilius falſitas impugnat̃?quam utiq; ꝓuinciam ñc tantis uiribus exequar q̃
eam iuuandæ religionis & ueritatis tuendæ deſiderio ſum complexus.

Caput .VI. Fallacem eſſe hanc artem ſi qua ſit:tum propter plura,tum ꝓ
pter diſcrepantes aſtrologorum ſententias.

h Actenus cõfutari utiliter aſtrologiam oñdimus,indignũq; eẽ illius patroci
nium,& phõ homini & chriſtiano nũc priuſq̃ cũ aſtrologis pedem conferẽ
tes confutationẽ aggrediamur,uideamus q̃tum illam res ipſa eu\[i\]ta quæ re
fellant.Quota.n.quæq; res euenit prædcã ab eis?aut ſi euenit quippiam cur non
iſtud euenerit?quo magis ſoleo mirari nonnullos q diſputãtibus aduerſus iſtã artẽ
illud ſꝑ obiiciunt-cur ſi uera eorum ars ñ ẽ,prædictiones tamen eorum ueræ?Præ
Ptol. clare.n.ſecum agi putat aſtrologus ſi nobis prædictionũ falſitatẽ obiiciẽtibus poſ
ſunt aliq̃ ſatiſfacer̃,tñ abeſt ut ex hoc loco argumẽtum aduerſus nos poſſe ſumere
ſe putet.Attulimus ſupra uerba Ptolemæi conantis diſſoluer̃ iſtam qõnẽ,in qb⁹ ui
dimus cũ mẽdecia aſtrologoꝶ ñ ſolũ in ipſos aſtrologos paꝶ uel peritos uel diligẽ-
Porphy. tes.Sꝫ in ipſam ẽt artẽ reiecisſe quæ ſit incerta & falli plurimũ poſſit.Porphyri⁹ ipſe
oraculorum rñſa inquit falſa depræhẽdebantur,q̃ numina illa ex cæleſtibus cauſis
quas hñt exploratas illa prænunciabant,Fallax aũt prænunciatio quæ ex illis.Qđ
ſi dæmones ipſi quos nihil latet rerum cæleſtium futura inde ꝓſpiciẽtes decipiunt̃,
de hoibus quæſo qd iudicabimus?quorum qui ſunt q & fuer̃ excellẽtiſſimi iſti⁹ ar
tis(ſi ulla ẽ)ne milleſimam quidem partẽ unquam attingerunt.Deniq; inter om-
nes artes quarum omnium proprium eſt excider̃ a ueritate-nullius eſſe iudicium
magis incertum,nec ipſi credo aſtrologi denegabunt.Nam & arbitrium inquiunt

hominis multa aliter facit euenire,& materiæ fluxus atq; mobilitas cælestiũ sæpe
actionũ opera frustratur,& aliud alio fatũ uertitur uel impedit̃. Q d̃ si res huma-
nas diligẽter examines,nullã fere iuenies in qua nõ aliquid ex his quæ diximus,præ
uisum ẽt uere de cælo exitũ nõ imutet.Nam & hois ꝓpriũ arbitrio & rõne res suas
disponere,& id qd̃ materiæ undiq; ãnexũ est & colligatũ illius mutatiõi uehemen
ter est obnoxiũ.Tum cũ nihil sit male ita oẽs fere inuicem hoies dependẽt,ut non
sit quẽ alteri9 uel lædere uel iuuare fortuna nõ possit.Sic & fili9 fœlix patris infœli
citatẽ ifœlicẽ,exitum etiã,& fœlix fœlicẽ ex bono parẽtis fato sortiet̃.Et seruus sua
genitura paꝝ fortunat9 fortunato dñõ aget fœliciter.Sic militis fatum ex fato im-
peratoris,& fortũaægroti ex medico,& cõtra medici ex ægroto,aliter atq; aliter fieri
cõtinget.Ex qbus oibus illud declarat̃ q̃ sæpe nõ euenire sit necessarium qd̃ cuiq;
prædixerit mathematicus etiã si sit uera ista ꝓfessio ne dũ ut ueritas ꝓfessiõis ex ue
ris ꝓfessoꝝ prædictiõibus possit cõprobari.Q uid q; tanta inter auctores isti9 artis
dogmatis est dissensio:ut uel oẽs uel maximã eoꝝ partẽ de futuris mendacia dice-
re sint necessariũ.Admirant̃ ipsi maxie & uenerant̃ aliquos ægyptios ꝑsas & indos
& babylonios q̃si antistites cælestiũ mysterioꝝ & eoꝝ noia quasi numina inflãtib9
buccis imperitoꝝ quotidie aurib9 insonãt.At si ueri illi9 uera o astrologi dicet̃ uos
nõ potestis q iunioꝝ libros solos habetis quos imitemini,a uetere illa disciplina uñ
diq; discrepãtes.Ptolemæus.n.parẽs uester astrologiã quæ.s.erat ægyptiorũ ubiq;
taxat atq; cõuellit nũc eam paꝝ dicẽs cõsonam rõni,nũc aliis ꝓbis lacescens,qd̃ li
bros apotelesmatõ legẽti facile cõstat.Neq; uero solũmodo ab illis Ptolemæus,sed
illi inter se pariter dissentiebant,indi.s.a chaldæis ægyptii,cũ & a se inuicẽ & ab his
& aliis indi & ab his omnibus persæ.Nec ipsa minus inter se græca q̃ barbara cõ-
cors astrologia cum quæ reiicit Ptolemæus Doroteus amplectit̃ & alia quoq; pau
lus alia Ephestion alia alii sentiũt,& opinant̃,nec ex eis quẽq̃ inuenies q auctorita
te experimẽti,euẽtoꝝ fidẽ nõ colligat.arabes nõne & iter se & a græcis digladiant̃?
Porro sicut Ptolemæus illã antiquã ita Ptolemæi astrologiam abiicit Albumasar
adeo ut in eis libris legi nihil dicat qd̃ uel rõni uel experiẽtiæ cõsonũ inueniat̃.Cõ
tra Auẽrodan nullũ fuisse loquutũ in astrologia cũ rõne ait præter Ptolemæũ.&
q; si inspexeris dicta aliorum inuenies ea multũ a ueritate remota dicta uero Ptole
mæi nullo mõ posse falsa repiri.hebræi quoq; hebræorũq; primus Abraam Aue-
nazra dissentit a Ptolemæo & Albumasarẽ sæpe lacerauit.imo totũ eius librum q
latine cẽset̃ de magnis cõiũctionib9 abiiciũt atq; repudiãt.Si ueri igitur erunt seq
ces Ptolemæi nõ ne & ueteres Arabes eoꝝ sectatores necessario mẽtiũtur,& si libri
illi qd̃ isti iactãt in oĩum erãt admiratiõe quare uera ꝓdebãt,nonne necessario & ri
su fuit Ptolemæus & Albumasar suo q̃sq; sæculo:& alii similiter ab illorum decre
tis oio deuiãtes.& tñ ita fuisse semp cõperies ut apud oẽm gentẽ,apud omnẽ ætatẽ
uiri fuerint semp qui uera prædici dixerint ab astrologis,qd̃ nõ ueritate dogmatum
sed casu cõtigit:nec unq̃ defuisse q fallaciã istã ĩ ludibrio,atq; cõtẽptui, aut ẽt odio
habuerit.Sed qcqd de priore sæculo fuerit sane hac nostra tẽpestate ꝓfessorum ue
ritate dogma cõfirmari nõ potest,cum & malos plurimũ auctores sequantur,& bo
nos nõ intelligant tum ita negligẽter obeãt istud munus ut nesciant multa quæ sci
re eos oporteat,plura etiam omittant quæ sint consideranda & labori parcentes &
ad pecuniæ quæstus ꝓperantes.Q uod si docere hic potius astrologiã q̃ cõfutare in

Mira & multa inter astrologos dissensio.

Ptol. aduersus astrologos ægyptios.

Dissensio iter chal. ægiptios & astrol.

Discordia inter græcos astrolo.

Discordia Arabũ iter se & cum græcis.

Discordia hebræorum cũ græcis & Arabes.

Nota.

ſtituiſſem funderē manū ad errata iunioꝝ pſitentiū hāc artē.ſed nō hoc meū cōſi-
lium.Annotare tamē fortaſſe aliqua fuerit operępreciū,quo magis fiat manifeſtum
nō poſſe eos uera prædicere etiā ſi ueriſſima eſſent dogmata aſtrologoꝝ.

Cap. VII. De ignorantia aſtrologorum noſtræ ætatis.

P Rænūciata hoium iſta uel ſunt uniuerſalia ut cū ex ſchemate āni,ex defe-
ctu ſolis & lūæ,ex cōgreſſiōibꝰ ſydeꝝ ſupioꝝ,futura i uniuerſū bona aut
mala pnūciāt,uel ſunt pticularia qlia ex ppria uniuſcuiuſq; genitura d pri
uato illiꝰ fato aliqd diuināt.In prio genere nihil efficacius defectu luminariū a qui
bus utpote uniuerſaliſſimis cauſis uniuerſales maxie inferioꝝ mutatiōes eueniunt
In altero nihil habet maiꝰ momentū æqtiōe,quæ de ſpacio uitæ & annorum nūe-
ro fieri ſolet,in utroq; miꝝ qtū aberrēt neoterici barbariq; ſcriptores quoꝝ auctori-
Ptol. tas uſuſq; potiſſimus apud nr̄os aſtrologos ſcribit Ptolemæus ſecūdo libro apote-
leſmaton in defectu ſolis duo in primis obſeruāda.locū ſ.in quo deficit ſol,& angu
lū q eū locū pxie ſequit,ut ſi gr̄a exēpli in nona cæli regiōe defectus obtigerit,de-
cimi loci angulus obſeruet ſi i undecia uel duodecia angulꝰ oriētis,qm̄ aūt ibi grę
ce ſcribit hoc ē ſequētis anguli i uulgata trāſlatiōe habet anguli
præcedētis,unde cōtrariꝰ oīo ſenſus elicit data eſt barbaris erroris occaſio,ita ut Io
annes aſtēdēſis i eo ope quē uulgo uocāt ſūmā angelicā:cui fides præcipua apud
nr̄os poſtq̄ ſe lōga & argumētoſa torſit qōne,tādē ex ſnīa Ptolemæi definit eū de-
bere angulū obſeruari n̄ q ſeqt ſed q pcedat locū,i quo defectꝰ lumiaris acciderit,
qd eē oīo ſnīa Ptolemæi cōtrariū ex eo patet qd diximꝰ qre.ſ.græce eſt
ſcriptū hoc ē ſequētis nō hoc ē præcedētis.Sed qa ēt paulopoſt Ptole.expli-
Io.Aſte- cans ipſe,qnā ſint iſti anguli,meridianū ſolis & orientē angulū noiauit.Vbi admo-
denſis net nos græcus iterpres omitti angulū occidētis q ſeq defectꝰ locū nō poteſt niſi
Græcus ſub terra ſol obſcuraret,qd cū accidit uim futuroꝝ effectricē habere non putant.
iterpres. Quod ſi pcedens angulus cēt obſeruādus & oriēs omitti debuit a Ptolemæo,qui p
Apo.Pt. cedere ſolē deficiētē niſi ſub terra nō pōt,& occidēs ānumerari q ſiue octauo ſiue no
no cæli loco defecerit præcurrere ſemper eā & āncedere iueniet.Ex hoc aūt errore
tota prædicendi rō cōmutat,cū nihil i prædicēdo magis reſpiciāt,q̄ naturam & ſta
tū ſydeꝝ cū loco luminariū tū illi angulo prædominātiū,q cū aliꝰ erit atq; aliꝰ,erit
ēt aliꝰ aliuſq; dn̄ator.Et p diuerſa dn̄atiōis ſyderis natura uaria imo contraria fiet
Haly ſemp de futuris euētis pnūciatio.Sup ſpacio uitæ præuidēdo q̄nihil uideāt iſti di-
Abenza- uinaculi paucis oñdā Haly Abēzagel oraculū aſtrologoꝝ huius ætatis,quarta pte
gel. operis ſui,ex ſententia ait Ptolemæi qnq; eſſe Hylegh.Ita enim ipſi loquuntur,So
Hylegh. lem,lunā horoſcopū, partem fortunæ,& locū plenilunii uel nouilunii, proxime an
tecedētis.Præter aūt hæc qnq; planetas cōſiderandos i illis qnq; locis,& ius,& au
ctoritatē obtinētes.In proximo capite de eo loquens quem uocant Alchochoden
Alcho- eſt autem annoꝝ dator Ptolemæus inqt Alchochoden faciunt planetam qui plus
choden, auctoritatis habuerit in Hylegh ſiue eū reſpexerit,ſiue non reſpexerit.& ita dein-
Ptol. ceps multa iterat ſæpe de hoc Alchochoden ex ſentētia Ptolomæi,noſtri aſtrolo-
Euidētiſſi gi qui hunc & alios barbaros ſequuntur in eodem errore uerſantes.Quiſnā ſit Hy
mus er- legh,quis ſit Alchochoden,ex ſentētiā Ptolemæi in omni genitura perſcrutantur.
ror aſtro At uero apud ipſum Ptolemæū tam eſt nihil omnino iſtud Alchochoden q̄ eſt ni-
logoꝝ. hil hyrcoceruus atq; chimera,lege oēs eius libros,lege oēs interpræces, lege etiam

barbaras trãſlaciones nec dictionẽ,aut dictionẽ ei reſpondẽtem,apud eã inuenies. nã iſta quidẽ opinio,aliud faciẽs in geniturις Hylegh,aliud uitæ annorũq; largitorem quẽ appellãt Alchocheden poſteriorum eſt,Ptolomæus nec eo antiqores tale aliquid unq̃ opinati ſunt,ipſe loca primũ enumerat,quæ uocat aphetica,Arabes Hylegh,alia latine dicere poſſumꝰ dimiſſoria ſic dicta ab eo q; inde uitæ curſus quaſi ex carceribꝰ dimiſſionis intiũ ſortiatꝰ,& ſunt nota illa ſupra terrã uel occidenti uel horoſcopo aliq̃ affinitate cõnexa. Tũ aphetas hoc eſt dimiſſores ipſos cõſtituit q ex illis locis quaſi carceribꝰ ſuo ut ita dixeri afflatu uitę ipetũ largiantꝰ quos eſſe uult ſolẽ,lunã,horoſcopũ,ptem fortunæ,& prędominantes in illis locis erraticas ſtellas, Præter hos qbus Hyleghii oẽs numerantꝰ nullũ aliũ facit annorum diſtributorem,q̃q̃ quod hi quos diximꝰ aphetæ largintꝰ & accumulari & exhauriri poſſe putet,commertio fœliciũ ſyderum,uel ifœliciũ,barbari & noſtrates præter iſtos Aphætas quos ipſi Hylegh uocãt aliũ eſſe credũt ex ſentẽtia etiã Ptolemæi,q uiuendi ſpacia decernat,quẽ uocãt Alchochodẽ,de qua re ut dicebã nihil uſq̃ ipſe Ptolemæus,ex cuius tamẽ opinione de eo ipſi multa quærũt,diſputãt & definiũt Nec ſolũ errãt in hoc unde tota rei ſũma depẽdet. Sed in ipſorum etiã Hyleghiorum numeratiõe cum inter ea Haly locũ nouilunii aut plenilunii præcedẽtes poni dicat a Ptolemæo. Quod tamẽ ſiue nocturna fuerit genitura,ſiue diurna,faciendum nunq̃ cẽſet Ptolemæus. Quid q; iſte Haly accuſat Ptolemæũ quaſi ſecum pugnantem gloriaturq; magnope ſup hac Ptolemæi taxatione,in qua neminẽ ſibi unq̃ ait aduerſarũ,& deo ſecretorũ reuelatori gratias agit ingẽtes,pugnare aũt ita eũ dicit q; octauum locũ inter Hyleghia nõ enumerat,quia horoſcopũ nõ reſpiciat. In Alchochodẽ tamẽ deligẽdo nihil putet referre reſpiciat Hylegh an nõ reſpiciat qd deſipis barbareꝰaut quid ſomniasꝰ Vbi apud Ptolemæũ Alchochoden legiſtis,ſed ſcio quid eũ cæteroſq; deceperit. Ptolemæus inter Hyleghia planetas ponit in reliqs locis Hyleghialibꝰ dominãtes,iſti rem eẽ eos diuerſam putant ab Hyleghiis,ut reliqua quattuor ſol,luna, horoſcopus,& pars fortunæ,cui & falſo nouiluniũ pleniluniũq; addiderunt ſola Hyleghii haberent rationem,planetæ eorum locorum dominatores annos decernerẽt. Et qm̃ Ptolemæus de dominantibus planetis nuſq̃ dixit,eſſe neceſſarium ut Hyleghia aſpicerẽt,mirati ſunt,cur illa duo quæ.ſ.ipſi duo eſſe putãr,Hylegh.ſ. & Alchochoden aſpectus ſocietate copulanda nõ exiſtimauerit,cum nulla ſit tamen culpa Ptolemæi ſi inter ea quæ unũ ſunt ſocietatẽ aſpectus non quęſiuit. Non enim apud cũ unq̃ cum ſol aut luna erũt Hyleghialia,alius erit planeta præterea uitæ diſpoſitor, ſed tũc utiꝰ dominatore planeta cũ in annorum donatione reliqua Hyleghia auctoritatẽ non habẽt,quod cum eſt nullum põt relinqui uitali planetæ cõmertium cum aliquo Hyleghiorum q; præter eum.ſ.nullus inueniatꝰ,qdꝰ neſcio quomodo iſti ex uerbis Ptolemæi nõ intellexerint,aut nõ ex eis aliquis hoc dep̃hẽderit. Sed ita i hũc errorem gregatim oẽs abierint,ut non ſit qui Alchochoden & Hylegh ex ſentẽtia Ptolemæi nõ regrat. Vide qũo ſunt uera dogmata aſtrologorum,& qũo prædicere iſti uera de uitæ ſpacio poſſint.p̃ſertim cũ his quæ diximus erroribus maximus accumuletꝰ,q; numerum annorum etiam ex opinione Ptolemæi præſcribunt planetæ,q ſit uitæ largitor iuxta illud apud eos uulgatum annos tot eſſe ſolis maiores,tot minores,tot medios,tot lunæ,tot martis,atq; ita de ſyderibus aliis,cũ tamen Ptolemæus & ægyptiacã iſtam reiiciat opinionẽ,nullam eam dicens habere rationẽ. & ubi

Haly.

Error Haly

de uitæ spatio loqtur,nõ ex natura planetarũ,sed ex nũmero ptiũ circuli æqtoris an nos dinũeret,iuxta locũ uitæ hoc ẽ diuisorẽ, & lætalẽ aliũ siue iterimẽtẽ Itercepta-rũ,ad quẽ.s.primũ lassessentis iã uitæ cursus grauiter offendat natũ ut cũ aphetes iter finitorẽ & fastigia cæli fuerit collocatꝰ,inambulatio illa seruet̃ quã græci uo-cãt ,hoc ẽ radiosam pieċtionẽ.cũ aũt a fastigio declinauerit ad occasũ utroq; uersum ducta utamur pcẽsione quã uocant nos dicere horanã pos sumꝰ,quę oĩa ita nesciũt nr̃i astrologi,ut hæc ẽt si legãt mõstra audire se putaturos eqdẽ nihil dubitẽ,& nos tñ illorũ pdictiõibus nimis misere creduli nęstoream nobis senectã pmittẽtibus Dominicæ uocis obliuiscimur iubẽtis eẽ paratos q nec diẽ obi tus nr̃i,nec horã sciamus,si breuẽ uitã fuerint cõminati,torquemur anxii dies & no ctes,& unius tabulę uox oẽm nobis eripit uitę iocũditatẽ.Inqt Haly si planeta for tunator fuerit i horoscopo addet ex sententia Ptolemęi annis uitę,annos suos mino-res,& tñ ut mox dicebã apud Ptolomæũ nulli sunt planetarũ anni,uel maiores,uel medii,uel minores,& de ãnorũ additiõe loquens Ptolemæus,aliam oĩo uiam sequit̃ usus horarũ pitione,quã ille puto nõ itellexit.sed nõ oportet singula psequi alioqn in imensum liber excresceret.Iã in ipsis qõnibus quas uocant interrogatiõis nonne ẽt ita isigniter errant ut ex uno errore tota respõdendi rõ peruertat̃. uulgatum enĩ quasi ploquiũ est apud eos septimũ thematis locũ hoc est occidẽtẽ dari rei quæ si tæ.Et tamẽ Ptolemæus hũc locũ,nõ cõsulẽti,aut rei de qua cõsulit̃,sed ipsi q consu lit̃ Mathematico præcipit dari,qđ & mathematici indorũ obseruabãt,adeo ꝙ cum occidẽs & dñs occidẽtis male se haberẽt qõni nõ respõdebãt, errorem.s. metuẽtes, Sexcenta hoc genus haberẽ eorũ errata quæ referrẽ nisi illud potiꝰ spectarẽ ut tota professio errare declararet̃.Nam nup Ptolomæi libros cũ barbaris & latinis aucto-ribus cõferenti fuerunt fere omnia uerubus confodienda.

Cap. VIII De indiligentia astrologorũ nostræ ætatis quæ tãta est ut etiam si uera esset astrologia ueri ipsi esse non possent.

Am uero indiligẽtia quãta,paucos.n.inuenies etiã ex his q supputãdi ha
i bẽt rõnẽ(qua tñ eorũ maxia pars caret)q ut uerã positionẽ syderũ assequã
Bonatus. tur ad effemeridas ñ cõfugiãt,qđ & quodã loco testat̃ Bonatꝰ his uerbis sapiẽtes inqt istius artis utũt̃ Almanach.sic.n.arabes uocãt ephemeridas,hoc autẽ q faciũt & perperã dicere & omittere multa est necessariũ,unde oĩs prædictionum ueritas ifirmet̃.fere.ibi nunq̃ de latitudine planetarũ ulla significatio,qua ignorata ubi nõ errabit̃ubi nõ mẽtiet̃ astronomꝰ?Si uera istiꝰ artis decreta existimamꝰ,ma ximã.n.hñt uim putant sydera in initiis duodecim cæli locorum cõstituta præserti in cardinalibus,at in illis cũ erunt non esse.& cum nõ erunt esse putabit q solã eã quæ in rectũ pgressionem obseruãs declinationẽ ad latus syderũ nõ prospexit. Cũ enim stella uel ad aqlonem uerget,uel ad meridiem,& serius oritur,& uelociꝰ sem per ea parte signi in qua est collocat̃,atq; ita interdũ putabis supra terrã esse plane tam q erit sub terra,& iam occidisse qui supra finitorẽ cõspicuus etiam apparebit. Quod cum in omni prædictione errorẽ pariat,magis tamẽ eos tum faciet excidere a ueritate cum nataliciam horam ex cõceptionis hora inuestigabũt,quia si lunam proximam esse contingat occidẽti,poterit putari in occidisse quando erit adhuc su-pra terram,& contra nõdum esse demersam cũ latebit sub oriente,quod ab hora cõ ceptionis per multos etiam dies faciet aberrare,planetarum radiationes latitudine

ignorata qs recte determiauerit? Quis in ābulatioñē sydcris alicui⁹,sic.n.græce dr̄ uulgo directio nūcupat̄ recte dimetiet̄.Cū ois sēp utroq; uersū a uia solis syderis declinatio uel locoꝝ aliquot ānis rei euētū,uelociorē faciat,uel tardiorē,hinc in stel lis nō erraticis disponēdis q̄tus ēt lapsus cū uulgo eo loco collocent̄ ad quē tecta i lineā ꝓgressiōe ferūt̄.Cū q̄ āt cæli pte in uariis regiōibus,uel occidant,uel orient̄, uel initiis ēt reliq̄ꝝ domoꝝ affulgeāt oīo nō cōsiderēt:qd q; & locū planetaꝝ parū sæpe ex fide oñdūt ephemerides,nō solū uitio librarioꝝ sed sæpe auctoris,q aut pa rū diligēs fuerit,aut paꝝ peritus.Mitto q; alii aliis utūt̄ astronomi tabulis,interdū paꝝ exactis:aut cū qdē ēt ille suū sibi fecit diariū a ueritate paꝝ aberrātibus hac āt tēpestate magnope.Sed tabulas Ptolemæi iā oēs reiiciūt.Alphonsi ps magna doc tioꝝ sequunt̄,in cuius radicibus euidētē iā cōstat eē falsitatē.Sed nec minus som niculosi horoscopo i deligēdo:& duodecim reliq̄s locoꝝ cælestiū initiis capessendis Vidi ego multos & peritia non mediocres & boni ēt nois in ista ꝓfessione nescio q̄ sua uti tabella ꝓ distribuendis xii.domibus(sic eas uocāt)quocūq; cælo natus ille fuisset,cuius geniturā erāt īspecturi.Q d' si aliqñ uolūt eē diligentes notata climatis differētia,quā solam eis Alphōsus oñdit,uix ultra exactius aliqd perscrutabant̄ Iā declinatiōes ab æquatore & circūferrentias planetaꝝ & sublimationes uarias in circulo breuiore,uel in erentrico motuū latitudinaliū uicissitudines,in genituris diiudicādis,qs nūc obseruat,de æquandis diebus q̄ multa nesciūt,q̄ multa perperā di cūt iuniores.Quæ oīa ideō diximus ut fiat manifestū nō posse ex fide ꝓdictionum istam ꝓdicendi artē cōfirmari,cū etiā si uerissima cōstet rōne,artificū tñ uitio hoc est uel ignorātia uel negligētia ueritas de futuris sciri nō possit.ut si id ñ persuadet̄ astrologiæ fidem nō adhibendā,persuadeamus saltem istis ut dicit̄ in epigrammate astrologis ne fides adhibeatur.

Cap.IX.Raro euēire quæ dicūt astrologi qd' tū externis tū dōesticis exēplis oñdit.

e T si sani si ueri eēntēt nō oīo,sed magnopere,ñ solū nō eiecti ciuitatibus, & apud prudētissimū quēq; ludibrio semper hiti,sed sūmo i honore apud oēm ætatē,apud oēs gētes fuissent.Tāta.s.est hoīum curiositas præsciēdi futura,ꝓsertim quæ ad se attinent,& de his q hoc ꝓstāt tanta iure ēt opinio & existimatio,& tñ erectas statuas,decretos publicos honores & phis legim⁹,& medicis & poetis & iperatorib⁹ astrologis nūq̄ legimus.sed legimus eiectos irrisos i fabulā etiā populi uersos,ita ut fabulaꝝ allegoriæ quæ de sensu utraq; cōi plerumq; ducū tur,taxationē istius uāitatis apd' ueteres cōcierent.Qui.n.Homeꝝ allegorice expo nūt per illā Ichari fabulā q factitus pēnis cęlo tenuiore se cōmittens i mare præci pitat⁹ est,astrologos aiūt designari,q pennis temerariæ ꝓfessiōis i cælū se subtollē tes cū de cælestibus suis dogmatis qbus sublimari uident̄ qd sint ꝓdicturi,in pela gus ruūt mēdacioꝝ,& qd aliis egem⁹ uel testioniis uel cōiecturis,cū ipsa hoc nob quotidie expientiā testificet̄ in re ꝓsertim in qua sicubi pōt maxie posse debet astro logia ꝓstare,ueritatem aeris.s.mutatiōibus ꝓdicendis,pluuia,siccitate,æstu frigore, uentis,grandine,terræmotu,in qbus adeo falsi quotidie depræhenduntur,ut nulli⁹ fere nunq̄ diei status eorum ꝓdictionibus respondeat.Obseruaui hyeme ista i sub urbana mea uilla,in qua hæc scripsimus insignem omne; singulis diebus aeris mu tationem,ipsis interim ante oculos positis decretis astrologorum ita salubre mihi ubiq; faueat cælū,ut in dieꝝ supra centū atq; triginta iugi obseruatione nō pl⁹ sex

aut septẽ tales uidi dies,q̃les i eo℞ libris futuros añ p̃uiderã,meminit puto adhuc
Pandul- Pãdulfus collẽnutio meus iuris qdẽ cõsult9,sed in oĩb9 lris ingeniosissime eruditus
phus col- q̃tũ nobis Bononiæ risum,sup ista re dederit qdã mathematicus q nos ea de die co
lenutius. piosissimos hymbres iubebat expectare quã totã lucidissim9 sol & clarissimã & se
Ambro- renissimã reddidit.Ambrosi9 i Examerõ cũ añ inqt dies aliquos eẽt sermo de plu
sius. uia q̃ fore utilis diceret,ait qdã ecce neomenia dabit eã,Attamẽ nullus imber effu
sus ẽ dõec,pcib9 ecclesiæ.s.hĩber dat9 mãifestaret,nõ de initiis lunæ eũ sperãdũ eẽ
sed de puidẽtia misericordiaq; creatoris.Hæc ille.Ex cui9 uerbis & uãitas astrolo-
giç,& efficacia religiõis re ipsa cõprobat.Possũt igr q sũt rõnũ min9 capaces & suã
fidẽ istis hoib9 mãcipauerũt hac se uia asserere in libertatẽ,ut de aeris statu idẽtidẽ
Salubre eos interrogẽt,de quo cũ falsa eos dicere fere semp inueniẽt,facile aiaduertẽt si d nu
dogma. bib9 ẽt nebulones isti tãta mẽtiunt,multomagis in hominũ & populo℞ fatis diiu-
dicãdis falsa pdicturos,cũ hic.s.pdicant & quç cçlo subiacẽt minus,& quç diffici
lius lõge laboriosiusq; præuidẽt.Q d' si q sup hominũ genituris quotidie mercen
nario uaticinio fabulant,qs examinauerit?Videbit ẽt multo plura mentiri q̃ cũ sup
aeris q̃litate rñdẽt,& nisi dũ minutatius alio℞ psequor ineptias,inepti ego uitiũ mi
hi metuerẽ,afferre multas,& uiuẽtiũ,& iam uita functo℞ genituras, fœliciũ infœli
ces,& ifœliciũ oppido q̃ fœlicissimas,in q re sane tam nihil mẽtior q̃ scio diuinã ue
ritatẽ cui pñs expeditio militat mẽdaciis nr̃is nec egere nec delectari.Sed contẽtus
ero domesticis qbusdã exẽplis qbus psertim admõitos uelim,q diuturnam a mathe
maticis uitç pmissionẽ.hñtes euangelicç uocis obliuiscũt,monẽtis nos uigilare ne
Pinus. dies dñi occupet imparatos,pino Ordelapho principe foroliuii si cui Lucretia soror
Ordela. nupserat,quo anno obiit omnimodam uitç incolumitatẽ fuerat pollicit Hierony-
Lucretia. manfred9 astrologus nr̃a çtate singularis,a quo tñ nihil mirãdũ minus p̃uisã alio
soror. rũ mortẽ,q nec suam ipse p̃uiderit,nam cũ pxima æstate uita sit fũctus,in isti9 tañ
Hierony anni publico uaticinio q.s.ei fuit fatalis,multa & mira sequẽti anno dictu℞ se ñ se-
mus mã- mel pollicebat.Q ui nescio oppignoratã fidẽ q̃uo reluit,nisi forte de cçlo uero9 nũc
fredus terrẽa despiciat q̃ de terra olim cçlestia suspiciebat.Petrus attẽdal9 iuuenis ingenio
astrolog9 sus q Helionorã hũit uxorẽ Galeoti fr̃is filiam,obiit anno supiore subiti & inopina
Petrus at ti morbi molestia,necat9,cũ nihil ei tamẽ tale astrologus pdixisset cui maxime ille
tẽdalus. credebat,sed securitatẽ uitæ pmisisset,Cõstantia Antoni fr̃is uxor amantissima,quç
Heleno- Romæ abhinc biẽniũ publico fere luctu totius urbis uita excessit,nõne uanitatem
ra neptis istius artis nobis testificata ẽ?Q uæ quo anno desideriũ nobis sui reliqt,ñ solũ pspe
ex fratre. ræ ualitudinis,sed fœlicissimæ ẽt uitæ ab astrologo pmissionẽ acceperat Q d' illa ni-
Cõstãtia hil oblita cũ iã animã agẽs collachrimãtis uiri a quo unice diligebat manũ teneret
fratris Et inqt q̃ uera uaticinia astrologo℞.Cõtra ipsi Antonio fri deus bone quæ mala,qs
uxor. moles molestia℞,q̃tũ periculo℞,hoc ãno astrologia minitabat?Et tñ nullã illç cæ-
Seneca. lo℞ expertus iniuriã,uixit sospite familia,re salua,ualitudie integra nulla uel infor
tunii,uel piculo℞ q̃ssatiõe iactat9.Et ne forte mẽtiri solũ nr̃os putes astrologos,sci-
as idẽ ẽt ueterib9 accidisse.Seneca quodã loco lacerãs Claudiũ Cæsarem scelestissi
mũ,introducit Mercuriũ apud deos illi9 mortẽ pcurãtẽ,& ut obiter istã cõuellat
uanitatẽ,iter alias cãs qb9 Mercuri9 mortẽ psuadet impatoris.Cõmiseratione inqt
hoc ẽt chaldæo℞ faciatis,q iã tot ãnis illũ efferũt,pdicebãt.s.mathematici singulis
ãnis Claudiũ morituꝝ,nec tñ ille moriebat.Q uod cum legerẽ uenerũt in mentes

nri deuiaculi q romanū Pontificē ipi quoq; singulis ānnis efferūt. Scribit Cicero & Cicero.
Pōpeio & Crasso & Cæsari a chaldæis prædictū neminē eo℞ nisi senectute nisi do
mi nisi cū claritate eē morituℛ. Q uare & mirū uideri sibi inqt orator prudētissi
mus queq̄ extare, q credat his quo℞ prædicta quottidie uideat re & euētis refelli.

Caput .X. Cur astrologi aliquando uera prædicant.

Ed eueniūt tñ interdū q̄ prædixerūt. At cū multo sint plura quæ ñ eueniūt cur incidisse eos casu in ueritatē nō arbitremur? Q uid q; nulla ē ars tā anilis tā uanæ supstitōis, q̄ non eodē argumēto uera cōprobet̄ qa aliqñ. s. accidat qd̄ ex ea prædictū sit. Neq;. n ulla ē q̄ hoc nō asseqūet q̄ tu te ipse tibi temerariam fortuitāq; cōfinxeris. Q uæ dicant mihi q rōe ista mouet̄ putēt ne oēm arte; diuinatricē uerā an multas potius uanas & falsas? Si multas falsas, pbabo ego illas ueras eodē argumēto, qr̄ iterdū. s. eueniat qd̄ prænūciauerit. Si oēs ueras pugnātia eos credere demonstrabo, qa de eisdem rebus diuersę artes diuinatrices idē ñ rn̄dēt Exptus. n. ego sum sæpe atq; ceneis, cū sup eadē qōe figuram mihi & geomāticā in terpūxissem & astrologicam deliniassem aliū mihi in notis aliū in syderib9 euentū appetuisse. Q uod siqs forte nō credit expiat̄ ipse & sup eiusdē hoīs fato cōsulet Chiromantē Astrologū & Geomantē, & uidebit fere sp ñ idē in manus lineis desi gnari, qd̄ uel ex notis geomāticis uel ex planetis astrologicis pnūciabit̄. Et si euētū rei respiciat, ueritatē ibi magis inueniet ubi minus sperabit, Siue q; ibi plus pos sit casus ubi minus ē cōnis, siue q; in illis spiritalis iprobitas libentius nos ludificet.

Astrologo℞ prædicta multiplex tñ adiuuat fallacia, Cur sæpius apotelesmaton side ñ tā pbēt̄ q̄ pbari multis uideāt̄, Nā si de præteritis eis ē dicendū ut ōndat̄ talia euenisse qlia cælū significabat, nihil eis deest ad irretiēdos aīos iperito℞, qm̄ nulla syde℞ ē positio nulla genitura i q̄ & psperæ & aduersæ significatiōis multiplex constellatio ñ inueniat̄. Cū præserti ñ pauciora ipsi sibi finxerint i cælo q̄ ibi initio sydera deus formauerit, qr̄ semper hebūt i præteritis rebus, unde pōnem tueant̄, ra ro. n. ñ inueniēt i planetis qd̄ uolent, tñ multis eos modis & fœlices faciunt & infœlices plus i cælestibus. s. iuris hñtes q̄ in terrenis, ita eis sp cæli locus uel signi bonitas uel malitia uel alterius stellæ radiatio uel cum sole amor cū horoscopo odiū uel amicitia suffragabit̄: aut si tandē illi non satisfaciāt auxilium implorabūt a stellis nō erraticis, i qb9 ipi nūq̄ ñ errāt, aut si nec ipsæ satisfaciēt satis præsto erūt eis uel ido℞ imagines, uel ptes egyptio℞, uel antisia Firmici, uel dodecathemoria chal daeo℞, uel fictū oīo aliqd ab eis, in quo tantomagis qi sup occulto dogmate glorie̅t q̄to magis & falsum erit & comētitiū. In futuris prædicendis minus hñt occasionis ad fallēdū, q̄q̄ nec in his desint, nam & multa cōiiciunt terram potius ut dr̄ q̄ cælū obseruantes. Euripidis illud recordari bene q cōiiciet is uates optimus esto, & gñali ter qdam enūciant, quæ ñ possūt fer̄ ñ euenire, aut ñ putari saltē ñ euenisse, & ambigue pferūt more oraculo℞ multa sp aliqd excipiētes, quo possit illud qd̄ ē prædictum uel minui uel augeri uel ipediri, ut si euenerit non dicas non prædictū si ñ euenerit nihilominus ueri existimēt̄. Explicitū pticulare certum ab eis raro audies qeq̄, & cū tale aliqd audēt uel qd̄ est rarissimum casu pbant, uel qd̄ est frequentissimum expientia refellunt̄. Sed accidit qd̄ de templo ille dixit Apollinis ut bene dicta memoritet celebrent̄, errata nemo recordet̄, qm̄ & hæc sciri nolent q eis fauent & q contēnūt tā hæc quæ illa oīo nesciūt. Non est āt ptereūdū qd̄ dicit Aug. & rō

Astutia astrologorum.

Euripi. snia.

Eulogiū de Apollinis tēplo

Aug. snia sup uens astrolo. prædictionibus.

psuadet occulta dæmonũ afflatiõe q̃ nesciẽtes patiũt᷑, assequ eos interdum ueritatẽ q̃ alioqn ñ assequerẽt᷑,qđ fieri putãdũ si mirabili prædictione, pticulariter aliq factum dictũue, pnũciauerit,qđ nec ipam artẽ astrologiæ præstar posse testat᷑9 ẽ Ptolemæus. Sed mirabit᷑ aliqs qũo hoc nesciẽtes pariãt᷑,& tñ qcqd prædicũt afflatiõe tñ dæmonica prædicere illa eos putemus. At uero hoc fieri multis modis põt,de q. bus astrologos in re simili admonebo. Est n.cõfessum apud eos aliũ eẽ alio magis fortunatũ astronomũ i assequẽda ueritate,pari in utroq ingenio doctrina & diligẽtia,hoc igr̃ eẽ fortũatũ dicant mihi ipsi qd sit,si ñ alia uia uestigãt ueritatẽ q̃ ex dogmatis artis,quæ qui æquæ aut melius ẽt tenuerit, ñ erit tñ i ueritate pdicẽda æque fortũatus. Porro hoc aliud nõ ẽ q̃ q̃m fere sp sup eadẽ re uariæ cõstellatões, & sup eadẽ cõstellatõe pugnãtes uel diuersæ auctoꝝ opiones occurũt, flecti cælitus aius prædicẽtis, in ueram sniam multa tẽtando icidet̃ ipsudẽter in ueritatem,hoc igr̃ idẽ ẽt poterit occulta & latẽs dæmõis ispiratio a q̃ qs actus agi tñ se non percipiat,qđ cũ fit,q̃liter fiat nõ ẽ nũc lati9 explicãdũ. Sed neq hoc solum dæmões posse diuina potestas & sapiã sinit,sed illud ẽt ut qđ falso prius fuerat pdictum opere iplẽtes ipi ueꝝ efficiãt, nullã decentius sũma iustitia pœnã exigente, q̃ ut quæ diuinę ueritati superba igenia nõ subdunt᷑ nebolõis deinde uni9 & sycophantæ mẽdaciis, & fidẽ & libertatẽ obliget suam. Sed puto satis multa iam diximus, cur aliquãdo isti nugatores uera aliq effutire & sparget uideant᷑,q̃q ut a pricipio dicebam9 nõ ẽ in hac re magnopere laborãdũ quandoq̃ quæ temere uel astute uera prædicunt præ his q̃ mentiuntur teste Phauorino pars ea millesima nunq̃ inueniat᷑.

Disputationum Ioãnis Pici Mirandulæ aduersus astrologos libri secũdi finis,

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS LIBER TERTIVS.

Capu t .I. Quid libro præcedẽti actũ sit,& qd deiceps agẽdũ,quoue ordie

Olui mus populi qõem sciscitãtis idẽridẽ super astrologis.unde rẽ põsis illoꝝ fides,si pfessiõi nulla soliditas. Dixi qõnem q. accurati doctioresq nõ utant᷑. Quib9 notum nec sæpi9 euenire q̃ dicãt,sed raro q̃siq dixeris ex accidẽti. Nec si eueniant colligi tam̃ necessario ueram artẽ,sicut nec ideo necessario falsam q in prædictis sæpissime mẽtiunt᷑,si qdẽ possũt ex pceptis ueris pnũciari falsa,ñ tã ob artis oĩmodã falsitatẽ q̃ opiabilẽ cõiecturalẽq incertitudinẽ,ut artificis omiserim uel ignorantiã uel idiligẽtiã. Sicut cõtra uera de falsis nõ ueritate dogmatis,sed astutia pnunciantis siue fœlicitate, siue casu, siue occulta promotõe pnoscẽriũ numinũ q̃ prædicũt siue aliis de causis,q̃s superiore libro satis explicauim9. Qđ si cui persuaderi non põt, reuocet ad memoriã q̃ta pauloante super icuria,super erratis astrologoꝝ ætatis nr̃æ ũt citra odiũ iuidiãq disseru'm9,nec poterit(nisi falli cupit)adduci, ut quotiẽs ueritatẽ assequũt᷑, putet eam ab illis inuẽtã poti9 q̃ repertã, oĩo litẽ hãc dirimet sequẽs tractat9 in quo demr̃atum cũ fuerit quæ de cælo prædicunt ea cãs ibi uel signa non hẽc qb9 efficiãt᷑ uel indicent᷑,aut si fiũt inde,fieri tam̃ alr̃ q̃ astrologi sentiãt,aut si eo quoq mõ,non tam̃ ab his causis in cælo neq ab his reꝝ in terra primordiis,tũ si dent᷑ hæc oĩa certæ non hæc priordia,non illas cãs ab hoib9 posse dephendi,uel si dephendi forsitan possũt nondũ tam̃ esse dephensas hoc totũ iq cũ fuerit demr̃atũ puto fuerit bonis igeniis extra cõtrouersiã si q̃n ad ueritatẽ astrolo

gus offendat in nullā hoc cām nō ueri9 posse redigi q̄ i ueritatē ꝓfessiōis. Quę tā multis uidelicet iā noib9 falsa, nec ullis ueri rōib9 nixa, sed cōmētitia ꝓstigiosa ꝓpterea q; sua natura mēdax liqdo apparuerit, igr̄ cōfutationē iam ipsam aggrediamur id primū excutiētes qđ totius negocii sūmā hēt, an efficiat cælū quæ de cælo ꝓnūciant isti diuiatores. Id qđ ita tractabit̄ a nobis ut hoc qdē libro defendamus agere cælū ī nos tm̄ motu & lumine ꝑter hæc frustra occultiores afflat9 alios cogitari tū a lumie illo sydeꝝ & motu nō aliud cōicari materiæ pacieti q̄ motū, lucē, & calorē, calorē mq̄ & corpa cōsumātē īfluxu gn̄ali, & ad uitā uitæq; fūctiōes capacia uitæ corpa disponētē, hoc ab oīb9 fluere stellis, q̄q̄ nō sit cōfessū omniū ad nos ēt planetaꝝ defluuia ꝑuenire. qcq̄ uero ꝑter ea largiri sydera rebus inferiorib9, nec rōe ꝓbari, nec experimētis cōuinci nec auctoritate persuaderi peꝛ phiꝝ. Quin hęc oia obstare ne ꝑter hos cōes influx9 pertinere cælestiū ui ad sublūaria corpa aliquo pacto intelligam9. Quas peculiares reꝝ ꝓprietates ēt corporeas, siue q̄ spēm, siue q̄ rē particularē cōseqͣ a stellis originē nō hr̄e, ꝑterq̄ rōe principii uniuersalis, sed a ꝓpria natura ipaꝝ reꝝ causisq; eaꝝ ꝓximis & cognatis. Atq; ipsā hāc nr̄am opiōnē nō aliis magis q̄ qbus utūt̄ astrologi cōtra nos argumētis asseueratā ꝓbabileq; reddemus. qđ cū fuerit satis explicatū, tū ad eū tractatū q̄rto libro deueniamus, ut si demus astrologis uires occultas inēē radiis ꝑter lucis effectū atq; caloris un̄ hoies reliq̄q; natura uarias sortiri dotes & ꝓtātes peculiariter possint eas tamē nō inēē illis q̄s existimāt uires, nec ab eis quæ de cælo diuinant, apertissimis rōibus, & consensu phōꝝ theologorūq; omniū qcūq; illustriores indubiū faciam9. id qđ ubi confectū satis uidebit̄ singulis retractatis quæ de syderibus uaticināt̄ adiiciamus & illud relinquemusq; testatissimū quæ nō fiūt a cælo, a cælo nō significari, hoc ē quorū cælestia causæ nō sūt eoꝝ nec eē signa. Q̄r nullā eē rōem q̄obre3 ꝓuideri de cælo possint. Nūc ꝓstaturi quod primū proposuimus uideamus qbus nos petāt, q omnia stellis q̄si euincta duci gubernariq; cōtendūt, ut mox eadem nō repellamus solū, sed in aduersarios ipsos ui maiore q̄ uenerint ope diuina freti propellamus.

Caput .II. Quinq; rōnes quibus astrologia roborari posse uidet̄.

r Ationes qb9 astrologi persuadere conant̄ mutatiōes q̄scūq; sublūaris mundi, sed & reꝝ omniū diuersitates, tū fortuitos cas9 & hōinū mores ingēiaq; pendere de stellis hæ potissimæ sūt. Theologoꝝ & phōꝝ una uox est mūdū inferiorem adeo per cælū gubernari. Hoc Arist. uulgatissima illa sn̄ia docet necessario mūdū hūc inferiorem superioribus motib9 esse cōtiguū, ut oīs eius uirtus inde gurbernet̄. Sic Aurelius quoq; dixit Augu. per corpa subtiliora grossiora hæc regi atq; moueri. Quis igr̄ inqūt dubitauerit mutatiōes q̄scūq; reꝝ terrenaꝝ a motibus fieri corpoꝝ superioꝝ? Qđ uel ipsa quoq; demsat experientia uariatis āni temporibus ex accessu solis ad nos atq; recessu, unde uiuentiū quoq; omniū habit9 & cōditio uariat̄, dū tēperat arua cælū, dū uariat fruges redditq; rapitq;. Sed & in diurna reuolutione. sol aeris q̄litates īmutat, plus minus tū meridie, mane, uespere, calefaciēs, exsiccans hūori frigoriq; derelinquens luna quātas hēat uires in omnia corpora præsertim fluxiora q̄s ignorat? Estus hæc oceani faciens ascēdēs atq; descēdēs, pōtum mouet & terris immitit & affert, sed & sūmersa fretis cōchaꝝ & carcere clausa ad lunæ motū uariant aīalia corpus, Crisimi dicis a medicis obseruati lunæ solisq; motus sequūt̄. Luna plena nascēte diuidua ꝑsæpe cieri tēpestates & in corporibus

Aristoteles. Augu.

agitari uidemus hũores hic pastoribus nauticis agricultoribus obseruatões multę de lũæ motib9 acceptæ,multipliciq; expiẽtia multis retro sæculis cõprobatę. Cur igr̃ si lũinarũ manifestiores impssiões,& i pnutandis inferioribus auctoritatẽ psen timus-cessare reliqs stellas-& inefficaces eẽ credamus:nec eorũ uires ad nos q̃q; oc
Tertia rõ cultiores peruenire qbus subdita illis corpa uariis modis afficiant. Quarũ gnari ac q; prudẽtes-secretiora qdã de futuris euẽtis possint pcognoscere-q̃ quæ medici pa stores-agricolæ-nautici prædiuinãt. Præterea nemo pernegauerit aeris hitũ tẽpesta tesq; de sydeꝝ statu posituraq; uariari cum & calor & frigus & siccitas & hũiditas & quæcũq; in sublimi fiũt ĩpssiões a cælestibus motibus & influxibus gñent. Q d' si terræ uisceribus inclusi sicciores halatus terrã mouẽt-si causationes in aere exq̃ tuot illaꝝ q̃litatũ uel exuberãtia uel defectu-si caritatẽ ãnonæ uel hũiditas nimia fa cit-uel siccitas,cũ aut fructus legũt-aut serũt,iuicẽ fertilitatẽ status aeris modic9 & opportun9. Q uis negabit a stellis ñ mõ tẽpestatũ mutatiões & terræ motus. Sꝫ pestilentias quoq;& morboꝝ uariã gña in hoibus in pecoribus,salubritatẽ regionũ & fertilitatẽ sterilitatẽq; puenire: Tũ si constamus nos quoq; ex iisdẽ q̃litatibus & corpis tẽperatura mores ingeniaq; uariant-integra tñ libertate cur ñ fieri põt ut p pẽsiões in nobis ad irã-mansuetudinẽ ad effectus alios bonos & malos a syderibus fiant-bilẽ-sanguinẽ-pituitã-atrã bilẽ-uel suscitãtibus uel frenãtibus-quos hũores affectus illi plerũq; comitãt: Cur ñ pariter siccæ calidæq; cæloꝝ ipressiões bilẽ exa cuẽtes i nobis-ad litẽ-iurgia-contũelias-inimicitias-excitare põt: Vnde bella-cæ
Ptol. des-uastationes-uñ ĩpia regnaq; mutãt:post hæc ita colligit Ptol. si faciũt stellæ di uersitatẽ corpis & aĩ-deriuat hæc deinceps ad ea quæ sunt qdẽ extrinseca-sed hñt cũ illis affinitatẽ q̃lẽ cũ corpore uxor facultates cũ aĩo dignitas & honores, hæc est præcipua rõ Ptol. nec oĩum effectricẽ sydeꝝ ui pbat alitet ullo loco q̃ ex efficiẽtia primaꝝ qualitatũ quas pducẽdo cætera quoq; pducãt consequẽter,qr nec alias af fert cãs q; hæc qdẽ Saturnus-hæc Iuppiter-illa uero Mars opet'q; q; Iuppiter sit planeta calidus & hũidus,Saturnus siccus & frigidus,Mars siccus magis & ferui dus hoc ẽ de stellis erraticis,hoc de ñ erraticis pariter sentit, ex natura primaꝝ qua litatũ erraticas ex erraticaꝝ natura iudicãs ñ erraticas,ueꝝ.n.uero possent alii reli ctis primis qualitatibus-ad occultas uires eminẽtioresq; confugere,quas inesse cæ
Rõ q̃rta. lestibus plurimas & efficacissimas ambigi ñ conueniat. Si qd in terrenis quascũq; singulares & excellẽtes dotes intuemur eas cæli solemus mũera existiare q̃ non ele mentares de qbus illa corpora coalescũt q̃litates,sed infusã illis potius uirtutẽ cæli tus conseq̃. Q uãto igr̃ magis ñ carebũt hmõi uiribus & pprietatib9 nobilissima illa corpa luce tã clara-mo'e tã uasta-agitatione tã rapida aut quo nã pacto si cũ
Rõ q̃nta. motu lumine trãsmittũt ad terrã ñ errũt mirabiliũ apud nos effectrices: Postremo cursus hũanaꝝ reꝝ de qbus astrologoꝝ potissime diuinatio cæli fatiq; ptatẽ uel no lẽtibus undiq; persuadere ur in quo uarietas ĩpa familiaris & freq̃ẽtissima,tũ mul ta supra uires nr̃æ mortalitatis fieri uidemus-multa pter ratiõnẽ & meritũ,plurima pter ordinẽ & institutũ conditionis hũanæ,quæ cãs alibi q̃ in cælo nullas hic posse uidet,hic habilis ad phiam-ille nascit ad poeticã-alias lr̃as aspernatus uel ciuile ne gociũ uel arma libẽtius fœliciusq; ptractat. Vnde ista uarietas ingenioꝝ: Est qd di uitias nihil faciat,ẽ q aĩam lucro uendat,hic sobrius ille ebrius,hic audax ille meticu
Alexãder losus,unde tanta in moribus dissimilitudo: Alexander orientem tam cito uicit q̃ ui-

dit, nũ impetus tantæ fœlicitatis. Quæ uis Arist. pceptori illius? quæ Plat. pri9 Pythagoræ Socrati cæteris naturæ secreta referauit? hæc rõ maior q̃ ut de terra pullu lasse credant. Illa rursus astro℞ fortuitis cursibus qs nõ ascribat? hoiem innocẽtem cõdẽnati nocẽtẽ pmiis affici, industriã pluriο℞, solertiã, igeniũ, doctrinã mẽdicate. Alio℞ ignauiã, neqtiãq; locupletari. Pyratã cædibus cruẽtatũ iter mille picula maris & terræ, tãdẽ domi iter suos, & senectute, uita fũgi, hoiem mitissimũ & paratissimũ uel a nolẽtibus ipruder gladiis obtrũcari, tũ portẽta igenio℞ qdã & mõstra uel fœtidis gaudẽtiũ, uel ut semel dicat a legib9 exorbitantiũ hũanitatis, nõne illam sibi ui qdã, necessitatẽ℞ fatalis potẽtiæ testari uidet? hæc sũt illa qbus cũ plena sit uita mortaliũ, persuadent multis istas bono℞ maloruncq; uicissitudines meritas uel immeritas tantancq; rerum uarietatem a stellarum motibus fieri quarum impulsibus fragilis & caduca mortalitas ægre aut nunquam reluctari possit.

Aristote. Plato. Pythagoras. Socrates

Caput .III. Retorquetur prima ratio atq; ostenditur cælum causam esse uniuersalem neq; ad ipsam indiuiduorum uarietatem referendam.

Nos istas rões astrologo℞ nedũ labefactare, sed exaugere studuim9 ne qd se defraudatos expostularẽt. primũ ãt illud lectorẽ scire uolum9 ẽt si rõib9 his cõcederet ñ ppea seq ut aliq̃ possit eẽ astrologia qd sequẽtibus libris inotescet. Sed a deo illis ñ cõcedimus, ut ex iisdẽ locis ualida cõtra eos argumẽta suma m9, nã qd ad primã attinet rõem simul atq; dixerũt astrologi, motũ oẽm inferiorẽ a cæli motu depẽdere, stati dogmati suo cõtradixerũt, cũ inde illud seqt tritũ apd phõs, eẽ cælũ uniuersalẽ cãm effectuũ inferio℞, cã ãt uniuersalis effect9 ñ distiguit neq; cur hoc fiat, aut illud q̃rit ab ea, sed a pximis causis, quæ uariæ & differẽtes sũt, p effectuũ dña & uarietate. & cũ ex his alia aliud faciat uniuersalis cã cũ oib9 oia facit. Qd cũ manifeste appareat in rebus natura spẽq; diuersis, mi℞ quõ non intelligant multomagis idẽ credẽdũ de uarietate indiuiduo℞, quæ q̃tomagis & particularis ẽ & a materia plurimũ trahẽs originẽ, minus referri potest in cãm maxie & formalẽ & uniuersalẽ, at qs non uidet cælũ cũ equo equũ gñare, cũ leone leonẽ? nec eẽ ullã syde℞ põnem sub q̃ de leone leo, de equo equus non nascat? Cur non eadẽ ratione cũ diuersis parẽtib9 diuersos cælũ pariet filios, licet eadẽ similiue constellatione. qd ipã experiẽtia comprobat, cũ interdũ eadẽ hora natos, & sub eadẽ inclinatione cæli, fortũa tñ, ingenio corpe diuersissimos uideam9. Quo loco plagã astrologus uitare ñ põt. Solẽt.n. cũ ptus gemino℞ illis obiicit ad nigidianã rotã confugere, in qua ñ ẽ bis eũdẽ locũ atramẽto designar, sz & hic male se explicãt cũ ñ possint ipi tãq̃ rapidi mõmti asseq dñã, ex q̃ tñ sit tãta ut uolũt dña fati, qt dũ efficientiã cæli conant defendere alios incidunt laqos, ut de illa. s. efficientia sciam se hre ñ posse inuiti confiteant. tũ nos & illis geminos ñ obiicimus quo℞ cum alter exeat post alte℞ quæ intercedit morula, ansulã eis præbet aliqd rñdendi. Sed natos simul eodem mõmto ex diuersis parẽtibus intra eandem tñ ei9dẽ regionis & latitudinem & longitudinem de quo℞ genitura idem thema cæli describere, eadem pnunciare debet astrologus tã de his quæ post natalem horam eueniet, q̃ quæ intra matris ẽt aluum illis cõtigerũt, ut sicut eadẽ hora nati, ita eadẽ cõcepti ab illo existimet. De his in q̃ quid rñdebit astrologus? cũ eadem. s. oio constellatio non idem tam utriusq; fatum apparebit? An poterit aliud dicere nisi insaniat, q̃ afflatus illos sydereos uirtute & potestate uniuersales a pximis & secũdis causis determinari & distiguit? Quod si ẽ

Concessis rõnibus astrologo℞ nõ se qui qd contẽdũt Retorq̃t prima ratio

qūo illi de oī indiuiduo℞ uarietate expofita fyde℞ hora geniture reddituros fe cām pollicent̄,ꝙ hic niueus-ille niger-hic breui-ille ꝓcero-corpe-hic tardo īgenio-ille folerti,hic oībus gratus,ille moleftus, hic ad phīam ille fatus ad mercaturā,hic diues,ille egenus,hic breuis uitæ-ille lōgeuus,quæ tota fub eadē fpē uarietas indiuiduo℞ lōge min⁹ a cælo ē,ꝙ̄ q̄ fub gn̄e eodē diuerfitas fpe℞ ut nūc leo nūc hō,nūc afinus,nūc elephas pariat̄,quæ ficuti oīa fpecificā ꝓxiam cā℞ dr̄iam confequunt̄,ita illa indiuidua uel feminū dr̄iam confequunt̄ fi corporeas qualitates uel ingenii educationis arbitrii- fi aīalcs-uel facultates parētum propriæ electionis prudentię occafionum fi fortuitas externitafq₃ confideremus.

Caput .IIII. Cælum qualiter motu agat & lumine & elemētorum methorologicorum mineralium uiuentiumq₃ uniuerfalis caufa fit.

Q Vāto igr̄ cā uniuerfalis particularib⁹ caufis diuinior & eminētior,tāto nos ficuti ueri⁹ ita honorificēti⁹ de cælo fētimus q̄ aftrologi.quę rō uniuerfalis efficiētiæ quo magis elucefcat tū qd efficiat cælū qd nō efficiat clari⁹ explicet̄ alti⁹ exordiēdū de natura cæli dicere,deq₃ ei⁹.actōib⁹ erga corpa inferiora.Cælū corp⁹ nāle ē omniū corpo℞ nāliū perfectiffimū.Corpus uāle tā motus q̄ fenfibilis q̄litas cōfequūt̄ perfectiffimo igr̄ corpo℞ nāliū perfectiffimus quoq₃ motus & fēfibiliū perfectiffima cōgruūt,null⁹ mot⁹ perfectior orbiculari nulla q̄litas,perceptibilis fēfu luce perfectior Erūt igr̄ hæc cæleftis corpis ꝓpria. Q ē in marcefcibili quoq₃ fuba cælū q̄ñ mot⁹ eius & q̄litas cōtrariū nihil hāt-fed &q̄m perfectiffimū corp⁹ primū quoq₃ loco.f.fupmū eē deb₃ cui prius ēt motus debeat̄.Eft āt qd̄ primū ī uno quoq₃ gn̄e cā reliquo℞ fub ea ferie cōtēto℞ licet non oīa eādē cāæ hēant rōem.Q ē qd̄ prio motu mouet̄ reliq̄ mota mouet nec illo ceffante cætera mouebūt̄ ficut ī minor̄ quoq₃ mūdo fi ceffet motus cordis oēs aīalis motus perit̄ neceffe

Arifto. ē,quo circa recte dixit Arift.lib.viii.phyfice aufcultatōis motū primi cæli uitā effe oībus-q̄ñ qdē euidētiffima ē & cōis opatio uitæ intimus motus ergo una hæc cæli dignitas & efficatia erga mūdū inferiorē ut ꝑ illius agitatu ifatigabili cæteri mo

Actionē tus oēs & ordinēt̄ & excitāt̄,Q uæ qdē efficiētia q̄ fit uīis nec inferiores motus hac

cæli per rōe diftinguat,fatis euidēs ē q̄m ficut defcendenti Glebæ,ita flāmæ furfū fe mouen

motum ti & alio gn̄e motib⁹ oibus unus & idē cæleftis motus ꝑiter coopat̄,altera illi de lu

uniuerfa ce ꝓrogatiua-nā q̄ñ lux fūma q̄litas corpo℞ corporeæ uero naturæ prius uitæ gra

lē eē. Per dus,& fūma fp ordinis infimi extrema fere fuperioris ordinif affequūt̄ fit neceffario

lucē qūo ut lux & cōfumatricē q̄dā hēat corpo℞ uirtutē & uitale nō nihil interim poffideat-

in nos nō ꝙ ipa aut uiuat aut uitā afferat f₃ corpus uitæ capax ad uitā maxie ꝑparat & dif

agit cælū ponit-q̄m fcqt̄ lucē qı ꝓprietas eius-calor qdā nō igneus-nō aereus-fed cæleftis ficuti lux cæli ꝓpria q̄litas-calor inq̄ efficaciffimus maxieq₃ falutaris-oia penetrās oīa fouēs-oia modetās,hoc ē cæli mun⁹ ꝓcipuū quo corpa pficiūt̄,& uiuētia difponūt̄ ad uitā,ꝑter agitationē circularis motus,nō mō neceffariā ut lumē iftud atq₃ calorē deuehat ad nos-& per uices opportūitate mira plus minus terris impriat̄,Sed ut motos nos quoq₃ calori reddat habiliores q̄ de ꝑpetue moto corpe iugiter emanat huius bñficētiffimi uī caloris ī toto corruptibili mūdo ꝓuidemus tā incohatis q̄ abfolutis-tā inaīs q̄ aīatis,nā elemēta qdē cōtinet & cōferuat ficuti locus eo℞ & forma q̄fiq₃ artifex oīa qdē ābiēs-fed ꝑ ōnia quoq₃ intime fe diffūdēs,& queadmodū illud primi motus priuilegiū ut torqueāt fine eo reliq̄ mot⁹ ita primę fēfibilis q̄litatis uti

fine illa cęterę q̄litates agere nihil possint. Quare si cęlesti calore destituāť nec frigiditatē ageř frig⁹ poterit, nec calor caliditatē, nō.n. calor ille sydere⁹ frigori cōtrari⁹ sicuti calor igne⁹ uel aere⁹ sed oēs cōtinet elemētares q̄litates eminētia simplici sicuti cęli nā cōtinet oē corp⁹: sicuti mot⁹ circularis oēs mot⁹, sicuti lux oēs calores & qđ Pythagorici dicerēt sicuti unitas cōtinet oēs nūeros, ut fallāť q negāt cōseruari cęlit⁹ elemēta frigida posse, nisi p̄ter calorē īfluāt & sydera frigiditatē. dicerēt.n. aliqd si calida cōseruaret cęlū calore eiusdē naturę & rōis sed oīa pariter calida, frigida, humida sicca cōseruat sua ista qualitate, q̄ sicuti nulla est ex illis quattuor qualitatibus ita, claudit ī se oēs, nō quales sūt in elementis, sed quale qđ multiplex in unitate cōcludiť uirtute.s. pricipali p quā illas ita regit, ut & quālibet ipsimet uniat cōseruādo & in ipsis totū cōseruet oēs moderādo, & ex ipsis alia pariat oēs cōmiscēdo Ueꝝ fallit nomē caloris qđ cū audimus rem intelligim⁹ statim aduersam frigiditati. At cælesti illi calori p̄ximior qdē nā calor elemētalis q̄ elemētalis frigiditis sicuti etiā est p̄fectior, sed nihil hoc prohibet illum ab utriusq; elementi proprietatib⁹ exaltatum utraq; uirtute complecti sicuti cādorē cū dicimus rē aduersā uidem⁹ dicere fusco, nigroq; colori. Nec tñ negauerit q̄spiā non sec⁹ nigrū colorē q̄ albū cādore lucis & conseruari & efficacē fieri, licet alius luci naturę p̄ximior nomē ēt fere habeat comune, ut & cādidus appelleť iterdū, deniq; si sub̄a cęli utpote primi corpis oē corp⁹ p̄fectissime continet & uirtute, debet necessario ei⁹ propria qualitas oēm corporeā qualitatē uirtute p̄fectioneq; contineř. Hęc ē quā calorē cælestē uocam⁹ sobolē lucis, uocamusq; calorē & q̄ uitāliter calefacit, & q̄ iter oēs elemētoꝝ p̄prietates calor illi p̄xiat magis, ita cū a sua ille cælesti conditione degenerat huius maxime opatiōē exerceat ut postea declarabim⁹. Igř si calor iste p̄fectiōe uirtuteq; cōtinet corpoꝝ īferioꝝ oēs qualitates, oēs ēt cū cāis illaꝝ p̄ximis & gn̄abit & uegetabit sicuti calor ip̄e seminalis licet calor ē & dr̄ mfiam tamē oēm foetus siue illa calida siue frigida regit, digerit, seruat, format moderať, p̄pterea, si qs quærat a me frigiditatē ne cęlū faciat p se, an ex accedenti respondebo si qdem q̄ras qd se ipso faciat cælū nulla media cā, fieri ab illo p se tm̄ calorē: cæteras q̄litates ex accn̄ti, sicuti calor ip̄e p accidēs frigefacit ut sequēti capite declarabim⁹. si uero qđ tāq̄ ulis cā cū secūdariis cāis, agere illū p se tā frigiditatē q̄ caliditatē, tā siccitatē q̄ hūiditatē qūo ñ minus cū aq̄ generat aquā, q̄ cū igne gn̄ret ignē, nec magis posset sine illo aq̄ aquaꝫ q̄ ignis ignē generare. Cū āt generat elemētoꝝ sb̄as, generat cōsequētes quoq; illas p̄prietates q̄re cū aq̄ frigiditatē cū igne calorē facit. Et siqdē hoc mō negaremus p se fieri aliud a cælo q̄ calorē sequereť absurda illa q̄ dicit Thomas frigiditatē siccitatē & hūiditatē nō p se eē ī uniuersos sed p accidēs, nec formas oēs sub̄atiales inferiorū corpoꝝ i uirtute cælestiū corpoꝝ cōtineri. Quæ nullo mō sequūť, cū negam⁹ cęlū per se & ex se uel aerē uel inferiora alia corpora frigefacere. Quocirca p̄bāt rōnes illæ Thomæ, nō quod negamus ipsi, sed qđ asserimus. Vidimus in elemēta qd agat cælū & ul̄em hic primū efficiētiā cōprobauimus: descēdamus ad alia q̄ fiūt ex elemētis. Idē igř ille calor filius lucis suscitās e terrenis corporalibus uaporosos halatus, extenuās crassa, feculentaq; dissoluens parit ea quæ fiūt in sublimi, diuersa p diuersitate materiæ quæ sursū tolliť. Nā si uapor a fluxo tolliť corpore facit hūidas impressiōes in media aut infima regiōe aeris. Si a sicco atq; terre[illegible]ollitur euaporatio ignea ad superiora quæ contigua ætheris necessario ex moc[illegible]nis uicinitate concalescit, hæc igitur omnia quoq; calor ille cælestis operatur siue [illegible]gida illa

Pythagorici

Error aliquorum.

Vnde decepti,

Similitudo idōea

Calor cælestis cū cāis p̄ximis omnes corporū gignit q̄litates.

Calor cælestis qūo metheorologicorū causa sit.

siue calida,qm̄ de uaporib9 oīa,quos solus elicit calor oīa igr̄ calor & uniuersalitet
omnia cū eoꝝ distinctio atq; uarietas nō a uarietate constellatiōis ut astrologi fabu
Aristoti. lant̄,s; penes mr̄iā & locū i quo gn̄ant̄,ut ex metheorologis Aristotelis libris & ti
Plato. meo Platonis inotescit,ꝑpterea tractatur9 Aristo. hanc naturæ ꝑtem uulgatum id
ꝑtulit continua superiorib9 esse inferiora quo uirt9 eorum oīs īde guberneť.Id qd
q̄uis uniuersali9 accipi uere possit ab ea quæ dixim9 de cęlesti motu atq; calore q̄
b9 omnia mouentur fouēturq;,dictū tñ ab Aristotele ꝑpter metheorologicas ipres
siones de q̄bus maxime tunc agebat q̄re ꝓbatur9 uel explicatur9 qd' dixerat adiū
xit hoꝝ q̄dē oīum inferiora esse materiā,cælū aūt efficiētē cām,miror āt interpretes
Fatiga- quosdā fatigari ut a calūnia defendāt q̄ oēm uirtutē inferiorē cæl*9 dixerit guber
tio inanis nari,quasi ī his uerbis nr̄a quoq; libertas picliteť,nec uideāt ex uerboꝝ contextu ad
quorūdā elemēta duntaxat pertinere quod dr̄,mūdū,n.ibi cū dicit elemētaria corpa spatiū
Aristote- hoc replētia sublunare,mūdū uocat ñ cum elemētis ipsa quoq; q̄ mundū istū iha-
lis inter- bitāt,hoc de serie patet orōnis euidētissime,nā postq̄ dixit a se determinatū ī libris
pretum. superiorib9 quattuor eē corpa infra cælū,Ignē,Aerē,Aquā,Terrā tū ita subiungit,
qm̄ itaq; circa terrā totā mūdus ex his constat corpib9 cui9 affectiōes dicturi sum9
est ex necessitate cōtinu9 iste supiorib9 lationib9 ut oīs ipsi9 uirt9 guberneť inde,
mūdus igr̄ cui9 oēm uirtutē a corpe superiori gubernari dixit hæc ipsa ē moles q̄t-
tuor elemētoꝝ,qñ nec ali9 mūdus cōtinu9 ē superiorib9 latiōib9,nec alter9 mū-
di dictur9 erat affectiones ī eo libro ī quo certe de plātis de aīalib9 nulla mētio est
sed de iis tm̄ quę fiūt i elemētis ut cometis aliisq; ipressionib9 & quæcūq; aeris &
aquę cōes passiones sunt ut ī ꝓœmiis pauloante ipse ꝑfať,proide desināt nr̄i diuina
tores ī ānuis uaticiniis hoc phī testimoniū quasi suę fraudis honestamētū ro-
burq; ꝓtēdere,cū uel eo maxime libro deroget astrologiæ prudētissim9 Aristoteles
dum nec pluuiaꝝ,nec terręmotuū,nec hmōi alioꝝ effectuū cās quærit ī syderibus
sed ī materia,pro cui9 uarietate,non pro diuersitate constellationis,aliter atq; aliter
Cælum illos solis calor afficiat.Sic igr̄ se res habet ī metheorologicis ipressionibus.Corpo-
quō cā ra perfectiora expertia uitæ q̄lia gēmæ atq; metalla sicuti ex inferiori materia coa-
minerali- lescūt ita radiosi illi9 caloris ui digerunť atq; formanť.Nec obstat q̄ a luce prodire
um, calorē hūc dixim9 nec lux tñ ad subterranea quædā loca pertingit ī q̄b9 id genus ꝓ
Obiectio ciosissima mixta gn̄anť.Nam si ñ illa uera opinio platonicoꝝ quorūdā penetrať oīa
Solutio. corpora cui diaphāo lucē,licet corporib9 uel dēsissimis iculcata uel perranssima di
Opio pla spersa ñ uideať.Certe illud negari ñ debet diffusū a luce calorē eo posse pertingere
tonicoꝝ. quo lux ipsa nō peruēit sicut potest trās parietē calor ignis sentiri nec potest tñ ipsa
flāma uideri,sic nihil est quod prohibeat infusam montibus & cauernis lucē intus
ipsā q̄dē ñ irraŕ repulsā opacitate corpis & dēsitudie,q̄ ñ sūt luci suscipiēdæ idoneę
dispōes,sed tñ ītus mittere suū calorē,q̄a licet nō possint talia corpa illūinari calefie
ri tñ possūt ēt magis q̄ rara sūt atq; ꝑspicua.Q uō uero hmōi reꝝ mixtio fiat a cæ
Viuētiū lo,quō rursus a secūdis cāis ī solutiōe dicem9 q̄rtę tōnis.Reliq̄ sunt ea q̄ de caloris
quō cā fit isti9 afflatu uiuūt.q̄ppe ut pauloante collegim9 cū sūmū teneat ī corporib9 ista q̄-
cælum litas gradū sicut hēt ut corpa ipsa perficiat q̄lia diximus,ita ut ꝓxīe substernať ui-
Spūs me tæ q̄liq; extrema cōpillet iuicē corpi uitā & uitæ corpus quapp ī oīb9 ēt uiuētib9 ī
dīū quod ter hoc quod [illegible] hītaculū,& aīam uitę fontē medi9 ē quē spūm appellamus
dā corpis tenuissimū corp9 & iuisibile luci caloriq; illi sydereo maxīe cognatū cui uita præci
& aīæ. puæ adest,perq; eū suas in hoc uisibile atq; terrosum uires explicat atq; diffundit.

Sic in mr̃ia ſeminali latet hoc gñe ſpūs cuius in primis utit̃ miſterio, uis illa diuini or artifexq; uitaliū opeꝝ uice animæ fungēs aq; defluxit & ſpēm generātis ꝓpagās in mr̃iam quā occupauit. Nō ſūt āt uel gignēdis corpibus, uel ſeruādis, uel muneri bus ſenſuū obeūdis utiles iſti ſpūs ſi cæleſtis ſpūs (hoc eſt caloris quē diximus) ope deſtituat̃, q mobilior purior efficatior, ꝓpterea q; ꝓximior uitæ, roborat infirmitatē ſpūs inferioris, & ſuo commertio reddit animæ cognatiorē. Vt iā non ſit argumētū uiuere cælū qa uegetet ſuis radiis ea quæ uiuūt, nā uiuūt hæc qdē oia per ſuas ani mas. pq; animæ uim ſeminibus inſitā ꝓpagant̃ ſuffragāte illis calore cæli ñ q̄ſi ui uifico, ſed ad uitā ob id qđ diximus, cōmodiſſime ꝓximeq; diſponēte. Nemo aūt di xerit in luce ſiue per lucē eē q ab anima ē uim uidēdi, q̄q ſine luce ñ uideamus. poſ ſit aliis nec ne uita cæli rationibus comprobari diſputatū a nob in concordia Plato nis & Ariſto. ita patet in corporeo mūdo nihil qdē fieri ſine cælo, uerūtñ q; hoc aut illud fiat, id a cælo non eſſe ſed e ſecūdis cauſis, cū qbus omnibus cælum talia facit qualia ipæ facere natæ ſūt ſiue illis ad ſpēm, ſiue ad indiuiduum cauſæ pertineant.

Cælū nec ꝓbari uiuere quia uegetet uiuentia.

Cōcordia Plato. & Ariſtote.

Capue V Præter communem motus & luminis influentiam nullam uim cæ leſtibus peculiarem ineſſe.

[E]St aūt caloris iſtius effuſio cōis omnibus ſtellis ſi qdē naturā cæleſtem cō ſequit̃ uniuerſam ſicuti lux ſed an ſphæris conueniat dubiū, nā ſi non illę lucidæ nec caloris iſtius propagatrices. Si lucidæ qō eſt an raritate lux ſi cuti ſit inuiſibilis, fiat erga nos eſſe paꝝ efficax ut Auicēna ſcribit in libro de cælo đ ſtellis ipſis quæcunq; ueniunt ſub obtutū dubitari non pōt niſi cæleſtē illis naturā & lucis dotes pariter adimamus, ergo præter motum & lucem quiq; ꝓdit a luce ui uificus calor alios a ſyderibus ad nos īfluxus deuenire, aut illis ineſſe corporeas ali as effectiuas qualitates nulla ut uidimus apertiuſq; uidebimus inſequētibus expe rientia monſtrat, cū p motū & calorificā lucē ſuū ſatis offm̄ cælū undequaq; iplere poſſe uideat̃. Sic Ariſt. nō aliter uſq; dixit affici nos a cælo q̄ motu atq; calore, id qđ Auerrois & Ploti. magni ī ſua qſq; familia uiri, aſſeuerātiſſime uoluerūt: & ſane qđ attinet ad frigorificas influētias uidet̃ rō id ualde pnegare, Solēt. n. q cōtra ſentiūt cū lucē oēm caliditatis effectricē eē cōuincunt̃, ita decernere eſſe omnes qdē ſtel las quæcūq; lucent generali quadam cōmuniq; omnibus ꝓprietate productiuas ca loris, ſed per ꝓprias deide illis uires cōpetere, ut hæc ſiccitatē, illa frigus, humidita tē alia largiat̃. Sic noctes in plenilunio eſſe calidiores, qa lumē uberius plus calefa ciat. Veꝝ id non obſtare qn luna ꝓpria influētia uel frigefaciat aerē uel hūefaciat. Ego igr̃ eos interrogo, calorem ne iſtū quē cōem oībus ſtellis ſicuti lucem eſſe fatē tur ipm ne inq̃ talē credāt qualē nos diximus continentē eminētiſſime oēs q̄tuor q̄ litates, ideoq; oium cū ſecūdis cauſis productiuum ſe ipſo uero diffuſiuū tm̄mō ſui ipſius, an potius cōtineri non credūt i eo cæteras affectiones, ſed calorē dūtaxat, fri gus uero ut diuerſam rem a calore pticulari alia ſyderis alicuiꝰ uirtute manare, utrā uis eligāt icidūt niſi fallor ī incōmoda nō mediocria, ſi primū rn̄dent ita in ſtabo, nō alicui ex ꝓpria rōne, & ſi uolūt in ſyderibus ita dici, ſpecifica conuenire aliqd imper fectiꝰ eo q; illi conuenir ex cōiori natura, cum ſp uniuerſali dr̃iæ contractior dr̃ia p fectionis gradū adiūgat, at qualitas ea quæ cōtinet omnem qualitatem pfectior ea eſt quæ tm̄ frigoris eſt effectiua. Non igr̃ ſi debet̃ illa ſtellis cōi omnibus genera liq; conditione debebit̃ alicui ſtellæ ex ꝓpria natura frigefaciēs influentia. ergo re ſtat diuiſionis alteꝝ membrū in quo non minus hæreant eſt neceſſe, ſi quidē nulli

Sphære cæleſtes an agant in nos calore.

Opinio quorūdā

Efficax ratio

cōpetit ex natura ꝓpria repugnās aliquibus ꝓprietatib⁹ illi de cōi natura cōuenienti bus,ut si competit hoī qtenq aial ē hēe sensū,non pōt eidē qten⁹ ē hō ,stupiditas cō uenire,aut si qten⁹ uiuit,cōpetit illi intimi mot⁹ hēre pricipiū,fieri poterit,ut qtenus hoc illud uiuēs ē rō aliq cōgruat inaīatæ imobilitatis,qn potius pticularis grad⁹ id qd' in cōi rōe est distinguit,ut si uiuētis absolute sit nō extrisec⁹ tm̄ sed itrisec⁹ mo ueri,necessario sit aīalis naturæ q uiuentiū spēs ē principiū eē intimę alicui⁹ operationis,& rōalis rursus q spēs alia ē itimæ opationis alteri⁹,pari igr̄ exēplo si naturā cælestē qtenus ē cælestis conseqū calor ille uiuific⁹ n̄ cōsequet̄ peculiarē naturā sy

Solutio rationū aduersæ partis. deris alicuius affectiua uis frigiditatis & siccitatis q sūt uitæ contrariæ qlitates,sic nos aduersus illos argumētamur. Rōnes āt opiniones aduersæ partim solutæ sunt partim suis quoq; locis postea dissoluent̄,nā quod seq putabant & frigida elementa non posse cælitus conseruari,& cæteras qualitates a calore,futuras in uniuerso per accidēs,tū nec fore uerū qd' credit̄ oēs subāles corpoꝶ formas i uirtute cælestis naturæ contineri,oia hæc i pcedentib⁹ iā dissoluimus.sicut & illud quod in his locis plurima gn̄ent̄ actione cælesti ad quæ lumē cæli tm̄ non ptigit,duo reliq sunt alterū nō posse tā subito a calore ad frig⁹,& qdē intēsū pmutari aerē,ut expiētia deprehendit̄ nisi supueniēs frigus nouæ constellationis opus credat̄,alteꝶ qūo luna sub terras atq; adeo sub terraꝶ ima plata moueat æstus oceani ad quē lunares idubie radii tūc n̄ ptingūt nisi p influētiā agat hoc,& a lumine & a calore lumē cōsequēte disiūcta.Hæc uero postea dissoluent̄ primū capite.xiii.quo de mutationib⁹ iferiorū a sole tractabit̄,alteꝶ ubi de cā reciprocationis oceani late disputabit̄ a nobis,tātū hic satis faciemus qrentib⁹ qūo luna per interluniū nos afficiat,cū tm̄ p id tēp⁹ mi

Galenus. nime nos illūinet.Galenus sicuti n̄ illūinat ita nec afficere quopiā pacto eā in coitu nos affirmat,ppterq mēsem facit dieꝶ sex atq;.xx.horaꝶq;.xii.quot dies sūt qb⁹ad nos lunæ lumen cū efficatia puenit triduū fere illa sub solis radiis delitescēte. Agit āt in nos luna soli congrediens eo mō quo qs agit nihil agēdo,nam destitutēs corpora suo lūine nocet illis,sed eadē adolescens pleni⁹ alit,& succulenti⁹ implet, Q d' si credimus adesse ꝓpriū lunæ lumē licet obscurissimū & tenuissimū,uū in coitu nō oino fugit obtutū,poterit credi retinere illā efficatiam non nihil etiam ab illo lūine.

Caput VII Lunæ lumen sicuti & solis uitale esse,neutrumq; frigus aut humiditatem præterq per accidens facere.

Si igr̄(ut ad unū q̄cūq; diximus cōferāt̄)calor iste cælestis opifex uīs rerū corporeoꝶ,nec ē,cur credam⁹ a stellis alios flat⁹ terrēis corpib⁹ispirari ne aut plus supiorib⁹ illis corpib⁹,aut min⁹ demus iferioribus q oporteat tm̄ lector hoc ad memoriā reuocet,qcqd a nā meliore deteriori pticipat̄,& ob hoc ipm q; inde exit & qd' p captu conditioneq; suscipiētis admittit̄ necessario fieri,& quoqūo aliđ & q fit ex origie sua pria deterius,aliud qa pegrinæ naturæ alienæq;cō miscet̄,deterius,qa deteriori q cū aliūde multiiugis ēt afficiat̄ impressionibus colluuione multaꝶ affectionū inficit necessario atq; cōfūdit qd' loco meliore susceperat,p inde hoc ipm euenire quoq; dubiū nō ē in calore isto cælesti quotiens in sublunari mole recipit̄ ut a nāli.s.sua & actione,& perfectione deficiat,fit aūt in duobus modis,nā & cū sua natura salutaris sit semper imbecillitate suscipiētis euadit tm̄ inter dū noxius,& cū nullā faciat elemētariū q̄litatū ut pote ab illis sua ꝓprietate diuersus,degenerat tm̄ in elemētari natura de actiones elemētoꝶ pcipuæ uero caloris cui sicuti noīe,ita natura pximat magis:quare facit sæpe non tā q; cælestis ē quidem

qđ igne9 calor & elemētari9 facere solet.quę nō fieri ab illo natura sua sed materię uitio patet hac euidētia(ut omittam9 rōnē)ꝙ cū īter sublunaria corpa materiā repit sibi cognatā,& bñfic9 sp uiuifice tm̄ calorific9 iuenit̄.Et.n.nulla potius talis q̄ spūs & pferti hūan9 q sanguine9 uapor tenuis clar9,mobilis,cęlo queadmodū scri būt Aristo.& Auicēna ,pportiōe rñdet,hūc cęli calor ita semp fouet & roborat,ut se re sit illi qđ ad crassi9 corp9 ipse spūs ē,cui si nocet īterdū ñ alia rōe nocet q̄ ex isir mitate suscipiētis,cui9 signū radio eodē ībecillū lędi & roborari robustiorē,ut hic ēt illud sit ue𝔯 hñti dari nō hñti auferri & id qđ hēt,nō igr̄ a sole qđ illi nocet, qm̄ alteri nō ,pfuisset,sed a materię debilitate quę sub pōdere tātę bonitatis ægritudie sua fathiscit,alioqn q̄ sunt paria solis radiis quo plus isolāt̄ plus uitæ uigorisq̧ nāci scūt̄,ppterea nemo putauerit aut calorē edacē aut cōtrariā uitę siccitatē a sole pro fluere:sicut nec a luna suffocātē aut fluxā nimio pl9 hūiditatē frigiditatēq̧ torpificā,qñ hoc si eēt lunæ lumē adolescēs ui īsitā reb9 genitalē nō adiuuaret quo corpa uegetarēt̄,& cū ipsa pariter adolescerēt,nec plena luna qđ Hippocrates scribit in lib.de octimestri partu cōceptib9 utilis foret fœcūditatē i fœmina mareq̧ fœcūdās nec ue𝔯 diceret̄ ab Aristo.lunā eē principiū q̄si alte𝔯 minorē solē conducereq̧ ad oēs generatōes & perfectiōes,nā quo pacto hæc uera si nō ei9 lumē sua natura sit al mū uitale,fœcūdū,sicut & solis & syde𝔯 alio𝔯,qb9 oib9 hoc eē,sicut cęlestis quoq̧ ,pprietas oib9 ē cōis,Ve𝔯(ut dicebam9)cęlestis hic calor sicu ti ,p patiēts debilitate nimi9 fit iterdū,ita pro elemētari natura ī quā delabit̄ fere euadit calor elemen talis,nō temere eū cęlestē agnoscas p̄terq̄ i corpusculis spiritalib9 q̄ declarauim9 in ter oīa corpora cęlo eē simillima.his.n.ifusus & perficit oēm mixtione; & operibus aīæ perficiēdis ubiq̧ famulat̄ cęte𝔯 dutis asperis crassis,aquosis,feculētis corporibus icidēs a cęlesti degenerās proprietate facit fere q̄ solet calor ipse elemētalis,hic siqđ cū potētior fuerit urit exsiccat,i cinerem redigit.Cōtra si tenuis & exigu9 fluxū facit hūoremq̧ dissoluit,sic cęlesti calori pro mīæ cōditōib9 euenit,uñ opio nata so lem siccitate; facere,lunā auger̄ hūimiditate;,qa.s.solis calor ardentior,lūę uero te pidior,sed ī idoneis affinibusq̧ subiectis,nec exsiccabit rabius solis hūorē salutare; nec gñabit lūa inutilē noxiāue hūiditatē,sed opabit̄ idē sua natura syd9 utrūq̧,licet luna remissi9 qđ iteti9 sol efficiet.ex accidēti uero p ifectionē pegriæ materiæ dissi militer illis,eueniūt soli ut exsiccet lunæ hūefaciat nā radii solis cū ,ppiqores nobis ut ī borealib9 signis uel rectiorib9 angulis nos attigūt ut ī meridie,uel cū ī cōcauis aspis & cōtūacib9 coeūt coartati repulsiq̧ dissiliūt,ignea ,pprietate quā tali uel uio lētia uel ifectiōe sortiūt̄,corpa qb9 icidūt siccāt & torrefaciūt,luicēlūa suo illo exiguo tenuiq̧ calore si qđ hūidū corp9 fluuidūq̧ tetigerit soluit qđ ī illo repit hūidi tatis facitq̧ fluuidi9,ñ afferēs ipsa frigidā & aquosā illā hūiditatē,sed quā iuenit in aquoso & frigido corpe suo ipsa calore dissoluit,euocatq̧ diffūdēs.Est.n.hæc natura caloris,ut si ualidior ē,hūiditates q̄s de corpib9 euocat euocatas cōsumat,si debi lior euocat illas,qa ē calor idē.s.medicās,sed qa debilis deficit ī conatu,nec euocatas absumit ulteri9 sic ex accidēti luna qdē humectat immodice,sol desiccat,sed & uterq̧ frigididitatē facit ex accidēti,nā queadmodū scribit Arist.pricipia sūt ābo fri goris & caloris & terminū tū principii tū finis q̄litatū ca𝔯 mot9 ho𝔯 syde𝔯 obtinet qđ qūo sit intelligēdū idē auctor alibi declarat.nā facit inqt sol p totū ānū hyemē atq̧ æstatē,idēq̧ luna facit per mēsē,sed ē ista diuersitas ꝙ hæc qdē a sole p accessū

Aristote.
Auicēna.
Hipocr.
Aristote.

atq; discessũ a luna nõ hoc mõ sed alteꝝ fit in crescẽte luce, alteꝝ decrescẽte, sic igi sol a nobis ꝓcul digrediẽs frigori nos derelinqt, atq; ita frigus facere dicit, sic & luna cũ lumine ad coitũ idẽtidẽ spoliatũ frigefacere dr̃, nõ q; afferat frigus, sed q; a nocturna frigiditate minꝰ q̃ alias nos tueat. Cæteꝝ examinatiõe dignũ q; Aristo. i eis dẽ libris de aialiũ .s. generatione tpa decrescẽtis mẽsis humidiora dicit esse & frigidiora, cũ tñ uulgo cõfessũ sit, senescẽte luna siccari humiditatis, hoc ego ita solueri, luna decrescẽte uiget hũiditas ñ a luna ꝓueniẽs sed ab elemẽtis inferioribus qbꝰ luna minꝰ resistit & debilitata calore & subfinitorẽ maximam ptẽ noctis delitescens quare hũiditas illa quoq; aquea isalutaris excremẽtitia, uñ nouilunio ꝓpinquante uapores multi tollũt, seges pluuiaꝝ fluũtq; plærũq; mẽstrua plenꝰ ut Aristo. i historiis & de aialiũ gñatiõe scribit, adolescẽte uero luna crescit hũiditas uel q̃lis i corporibꝰ præerat facta fluidior uel uiuifica magis beneficio lunaris caloris accedens. sic. n. putat Arist. ex lunaribꝰ icremẽtis echinos & id genꝰ uiuẽtia fieri pleniora nõ aliã ob cãm q̃ q; illa frigida cũ sint, ut quæ sãguie carẽt, fẽta lunæ lumine uberiore sicuti uitalis icalescũt, ita meliꝰ concoquãt, uñ necessario succulẽtiora & hitiora fiũt Fluũt igr̃ & crescẽte luna hũiditates & decrescẽte, sed aliæ atq; aliæ, crescẽtę bonæ, decrescẽte malæ. Quo clarissime patet ñ hũefacere lunam, qa frigida & humida sit (nã talis hũiditas crescit luna decrescẽte, sed qa salubriter & uiuifice calida, qñ sub copia lũ nis eiꝰ illa fiũt hũidiora corpa & robustiora, nec aliter hũidiora q̃ ui caloris & altricẽ uĩ adiuuãtis, & qđ illi ẽ ꝓpriũ euocãtis hũores ab itimis ad extrema. Quo circa tũc quoq; sanguis missio commodissime fit, ut magnopẽ errauerit. Haly Hamec astrologꝰ q deficiẽte luna dixit icidẽdas uenas. Igr̃ asseuerate concludamꝰ hũorẽ q cũ luna pariter augeť, ꝓptereaq; illiꝰ augeť ifluxu saluberrimũ eẽ humorẽ ñ elaxãtẽ corpa fluxu, aut frigiditate mortificãtẽ, sed firmiora uiuacioraq; reddẽtẽ attestãte uel illa expiẽtia fide medicoꝝ oium comprobata q p initia mẽsis decubuerit eos iniuriã morbi fortiꝰ ferre, & q conclamati iã aiam agũt uix ascẽdẽte luna deseri uita posse, Potest ãt & sol & luna ñ solũ deserẽdo nos lũine, sed afficiendo (q̃ q̃ id quoq; p accidẽs) frigefacere. sol qdẽ dũ aut nimia exsicatione mortificat, aut uitalẽ calorẽ ꝓuocat foras, aut pluuias generat ex marinis uaporosis halatibꝰ quos plures oio suscitat q̃ dissoluat, aut uẽtos commouẽs, aut aliis ẽt de causis. Luna uero per aptos tenui suo calore rarefactosq; patẽtiꝰ meatꝰ corpis nocturnũ frigꝰ suis quoq; radiis tenuatũ i nos uberius inromittẽs. Hinc. n. ille, uñ multi fallunť lunã frigidã existimãtes, ille inq̃ dormiẽtibꝰ sublunaribꝰ radiis torpor atq; frigiditas cui de terra. s. atq; aq̃ p noctem aerẽ occupãti uiã facit in corpꝰ radiꝰ syderis imbecillior, ad hũc ergo modũ & frigefaciũt & nũc duris corpibus nũc aquea crassitudine distillãtibus icidentes exsiccãt, humefaciũtq; sydeꝝ radii sua tñ natura salubriter calefacientes, noxii quoq; iterdũ ñ suo uitio, sed ifirmitate suscipientis.

Cap. VII Non posse defendi dogmata astrologorum ut putauit Auenazra si omnes stellæ ponuntur calidæ.

Solutio quædã. Abraam. u Erũ dicet alqs fore satis astrologis, si uel hoc pacto siccitatem hæc stella faciat illa hũorẽ alia q̃litates alias. Nã & Abraã auenazra magnꝰ i astrologica ꝓfessiõe stellas tñ caloris effectrices eẽ cõredit, nec aliter credi posse đ corpibꝰ lucidis & ꝑpetuo motis, Veꝝ stellas aliqs dici frigidas, qa non tñ nob caloris ipartianť q̃tũ sit satis tẽpamẽto nr̃o, sic saturnũ frigoris accusari, qa procul a

terra positus & Ioue minor tepidiꝰ q̃ oportebat inferiorẽ naturã foueat, ppeaq; cũ fuerit geniturę dñs ñ ob frigus ipsũ sed caloris inopiã mortẽ significare. ego uero Auenazrã laudo de calore stellaꝝ recte sentientẽ sed nimis amauit ꝓfessionẽ cuius dogmata nõ puiderit ueritati illi necessario repugnare,nam ꝓcedat in Saturno qđ dixit ut frigidus hẽat,qa calidus paꝝ ideoq; mortificet,in reliquis ista rõ ñ ꝓcedit quę nec ꝓcedit undiq; in Saturno-q̃nqdẽ q paꝝ calet planeta-hũefacit per accñs ut declarauimus ñ ex siccat,ipsi uero Saturnũ siccũ eẽ cõtẽdũt.Praeterea nõne stat sequit̃ euidẽter stellas oẽs hęrẽtes ꝓferri citra primum magnitudis gradũ Saturno eẽ frigidiores siqdẽ & minores illo & remotiores a terra sũt,ñ alit̃ aũt frigidę stellę q̃ qa calidę paꝝ.Erit igr̃ cor leonis frigida stella,quę tñ astrologis decernit̃ eẽ flagrãtissima,tũ in ipsis planetis si penes hoc principiũ qđ recipit̃ ab Auenazra uoluerimus examinare,quę plus stella-quę minus nos calefaciat,nullo pacto cõsona colligemus dictis astrologoꝝ.Tria.n.fere faciẽt intẽtionẽ caloris-magnitudo lucis-dẽsitas & ꝓpinqtas,ñ ẽ ãt ad liqdũ exploratũ q̃tũ magnitudo dẽsitati,q̃tũ dẽsitas magnitudini,q̃tũ alteri uel utriq; ꝑpõderet ipsa ꝓpinqtas,qr̃ rõcinari uolẽtibus in incerto res erit,nec arbitrari poterit sensus cũ praeter solis & lunę caeteroꝝ radios nõ ꝓsentiat,& hoc primũ obstat astrologis,quoꝝ ars nulla si remanent i ãbiguo uires caelestiũ radioꝝ.Cõiecturã uero seq uolẽtibus apparebit oio aliud q̃ qđ ipi determinarunt,nã molẽ qdẽ cõsiderãtibus Martis radii-Saturniis Iouiisq; minus calidi putabũt̃,q; si calidiores eẽ rñdeãt,qa de ꝓxio magis & de cõpactiõe luce ꝓdeãt,dicã nullo mõ eẽ credibile tm̃ hęc posse.Praeterea disci puitate ut Saturnus fere qnq̃ gesies maior frigore torpeat-aestuãte Marte,alioqn si tã paꝝ detrahit efficacię luminis corpis exiguitas.Addit uero tã multũ cũ ꝓpinqtate copia lucis-fouebimur magis a uenere q̃ ab ulla stellaꝝ praeter solẽ & lunã,qñ alma supnę nectareũ rides late splẽdet cytherea uñ sola inter oẽs facit umbrã,nec ẽ stella terrę ꝓximior q̃ iuxta uulgatã terrę opionẽ ueneris orbis ãplitudine nõ excedat,& tñ eã dãnãt frigiditatis pleriq; astrologoꝝ,sicut oẽs a Ioue & Marte supari plurimũ calore non dubitãt,in quo rursus ad imaginationẽ corpis si se referũt,erit id factũ deide paꝝ ex rõe ut cum Iuppiter non multo plus q̃ Saturnus discũ Veneris superet,habita.s. ratione tante uastitatis,nec multo item illo terrę proximior,ita tamen definiant ut longe magis Venere calefaciat Iuppiter, longe minus Saturnus imo foueant quidem corpora Venus & Iuppiter,Saturnus ea frigiditate mortificet.

Cõsutatõ

Tria faciũt caloris intentionem

Caput VIII Obiectio aduersus ea quę dicta sunt.

Sed esto inqet aliqs nec cognitę sint astrologis drĩę radiorum,nec cognosci possint,pertinet hoc ad aliã qõnẽ.Nũc illud uidendũ an ista possit in radiis eẽ diuersitas,ut quęq; oẽs sua natura calidi sint & uiuifice calidi,ꝑ copia tñ luminis & inopia siue tenuitate uel efficacia,alter alteri collatus frigidus & cõtrarius uitę dici possit,& hic siccus aliꝰ hũidus,siue hoc sua natura siue cõtagio elemẽtaris materię faciat,nã si hoc qđ ꝓhibeat,q̃ q̃ caelũ cã sit uniuersalis,cũ tñ ꝑ cõtinuo motu aliter atq; alr̃ se hẽat-ꝑ uario sydeꝝ hitu aliter causis ipis iferioribꝰ cooperari,ut nõ ois tã uarietas effectuũ ab ipsis inferioribus,sed ab ipsa quoq; uaria uniuersalis cãę dispõne cõtingat,praesertim si nõ tm̃ luminis q̃litate uel q̃titate,sed aliis suis dotibus peculiaribusq; ꝓprietatibꝰ stellę iuicẽ differũt, qđ aduersus nos q̃rta rõ praetẽdebat.Tũc.n.uidet̃ fieri posse ut per motũ atq; calorẽ syderibꝰ oibus

q̃tenus cæleſtia ſũt cõem·cõis quoq; illa cælo debeatᷓ efficientia. Sed per ifluxus q particulares aſtroꝝ naturas conſequũtᷓ particularius aliqd fiat ab eo pq; uarias itẽ eiuſdẽ ſtellæ & ad alias ſtellas·& ad cæli loca corpaq; terrena figurã·poſitũ·& habitudinẽ uariet non mediocriter opera cauſaꝝ inferioꝝ·atq; ita ſtet prima adhuc argumentatio aſtrologoꝝ effectuũ ipſam ẽt diuerſitatem referens ad cæleſtia.

Caput IX Soluitur obiectio,atq; oſtenditur,neq; ſpecificas,neq; indiuiduales rerum differentias a cæli motu pendere.

O Pportuna obiectio multa reuocãs ĩ memoriã q̃ nos illis obiiciamus, & fere ita ẽ mala eã quo ſe plus defẽdit plus ꝑdit. Contra·ueritas ſicut ignis quo plus excutitᷓ plus clareſcit, ita igᷓ ſatiſfaciemus. Declarabimus primũ quæ ſit in ifluxu cæleſti diuerſitas uel ꝑ diuerſa natura multipliciũ ſydeꝝ uel pro uaria ſyderis eiuſdẽ uolubiliq; mutatiõe. Dicemuſq; de his qd euidẽtia uel rõ naturalis neceſſaria demõſtratione pſcribat. Nã qd erret circa aduerſarii plus exigit opere q̃ ut pagatᷓ in trãſcurſu. Q ẽ ſequẽtibus libris tractabitᷓ hic cũ ſatis fuerit explicatũ qd poſſit a conſtellatione differre conſtellatio uidebimus q̃tũ hẽat illa diuerſitas in uariandis effectis inferiorib9 auctoritatis. Vñ & qđ ipi uolumus confirmabitᷓ· priariam ſubſtãlẽ fereq; totã eoꝝ diſtinctionẽ a ſecũdariis eẽ cãis,& aſtrologoꝝ fallacia magis detegetᷓ profitẽtiũ de cæleſtibus cãis pdictionẽ hmõi diſtinctionis. Dixiꝰ cœlũ agere in nos motu & luce. Motu creditᷓ tria facere·mouere·calefacere·& lumen afferre. Tertium hoc poſtea tractãdũ ẽ·cũ de luce tractabitᷓ, Sed & qđ aiunt ipm motu calefacere difficilis qõ ẽ,& ſeorſũ in libris phiæ diſcutiẽda,nã ad rẽ aſtrologicã paꝝ attinet,ſane q̃uo motu moueat ſupius explicauimus,dũ.ſ.mot9 oẽs a primo motu depẽdẽt,ſicut a motu cordis aialis motus. Videam9 igᷓ q̃tũ ſpectat ad motũ an aliæ aliᷓ ſtellæ moueãt,& an eædẽ alias aliter,tũ de luce uidebim9. Differũt motus ſydeꝝ triplici rõne, Primum q; alia uelocius mouentᷓ alia tardi9. Secũdo q; hæc pluribus illa motibus paucioribꝰ. Tertio pro ſitu regionis in q̃ mouentᷓ q; hæc illis ſublimiores obtinent ſedes,& ampliora ſpacia peragũt. Ariſt. multitudinẽ motuum & paucitatẽ pertinere non putat ad effectaꝝ ſiue motaꝝ reꝝ diuerſitatẽ. Sed pro dignitate mouẽtiũ fieri ut qđ nobilior paucis ignobilior non niſi multis motib9 aſſequatᷓ. De uelocitate tarditateq; eoꝝ nihil ſatis exploratũ. Nã Aurelius Macrobius imitatus antiqores affirmat pari paſſu ꝑcedere oẽs planetas,cui ſniæ ſuffragabitᷓ: Auenazra collocans ĩ eadẽ ſphæra ſolẽ·Venerẽ·& Mercuriũ epicclioꝝ ſedibus ſepatos,q uero faciũt illos inæq̃les inter ſe digladiantᷓ. Nã Alpetragius q uidentᷓ uelociores eos aſtruit eſſe tardiores, Contra alii reſtitutionis tẽpus obſeruant. Q uod oĩo fallat neceſſe eſt,niſi qs proportionẽ moraꝝ ſpacioꝝq; pẽſiculatius examinauerit. Veꝝ utcũq; ſe re hẽat,ſiqdẽ motu calefaciũt uelociore motu magis calefacient. Q uod aũt ad iſtã quã dicebamus principalitatem motuũ attinet nullã põt hoc facere uarietatẽ·qñ motus inferiores a cæli motu depẽdẽt. Q uatenus ille prius& circularis motus ita ut nihil referat ſegnior aut concitatior. Non moueretᷓ lapis deorſum·aut ſurſum ignis qeſcẽte cælo,ſed non ocius an deſcẽdit ille aut hic aſcẽdit qa cælũ rapidi9 reuoluatᷓ, tñ hẽt inde ut moueatᷓ ſicut a natura uniuerſali uegetante quẽlibet motũ. Spẽm mot9 a ſua ſuba remiſſionẽ & intẽtionẽ·a mouente ab ipetu a figura·a ſimilib9 aliis conditionibus hẽt. Proide non aliter nos mouebit Saturn9 qa tardi9 ipẽ mouetᷓ·q̃ Mars q rapidior exiſtimatᷓ, nã qđ dicũt aſtrologi ſeri9 dare

Ariſtote.

Macrob.

Auenaz.

Alpetra.

segniores planetas q̃ largiunt᷑ postea cõfutabit᷑. Nũc dari nihil aliud ab eis per mo tũ suũ defẽdimus q̃ ut ipsi quoq; moueamur, qd᷑ certe ñ aliter fit ab eis, siue tardi9 ipsi siue uelocius circũagant᷑, porro de eodẽ planeta ñ ẽ q̃ ãbigam9 diuersis nos ab illo moueri modis qa alii᷑ alias ipse moueat᷑ qñ firmũ phõꝝ dogma ẽ eẽ motus cæ lestes sibi similes sp̃ sibiq; pares nec supprimere cursum sydera aut uerter᷑ licet hoc ita uideat᷑ nobis id qd᷑ ad ecẽtricos circulos, uel ad diuersos motus cõtra se nitẽtes, uel ad alia id genus refert᷑ a mathematicis. Tñ iste posset eẽ diuersitas ut per epic cloꝝ ima delati fœlicius nos afficerẽt utpote ꝑpinqores qd᷑ astrologoꝝ tñ decre tis poti9 dissonat q̃ cõsentiat ut ĩ sequẽtib9 latius explicabit᷑, de dignitate graduq; motoꝝ siue corpoꝝ q̃ mouẽt᷑ qõ ẽ idẽ oẽs faciãt pariter in his reb9 q̃ fiũt, an alius motior aliud. Sũt.n.q putẽt totũ qd᷑ fit a ꝑxia fieri cã nec aliud agei᷑ supiora, q̃ ut ipsam ꝑximã cãm moueant ad agẽdũ tot ĩterpositis a natura mediis cãis ñ ut alid᷑ alia faciat sed ut ordĩe suo res efficiat᷑ cũ nec fieri effectus nisi a cognata cã possit, & illa inefficatior ꝑ materiæ uĩculis qb9 ĩferiora strĩcti9 obligant᷑ q̃ ut ñ mota mo ueat q̃ cũ rursus stati a nobilissimis & supmis cãis moueri nõ possit intercedere tot oportuit medias quot ĩ ordĩe cãꝝ dignitatũ grad9 ĩtercedebant, qr credũt hi a tot idẽ fieri cãis non q̃ operis ptẽ aliã sibi alia uẽdicet cũ eẽntiali inuicẽ nexu colligãt᷑, sed qm̃ ut idẽ agãt alia necessario de triplici serie mouet᷑ ab alia. Sũt cõtra q uelint nõ idẽ facere in his quæ fiũt supiorẽ cãm & inferiorẽ sed ꝑ gradib9 perfectionũ q̃s sua cõtinet operis illã a cãis quoq; depẽdere gradatim inter se ordinis ꝑfectiõe di stantibus ppea rõnẽ ĩ opere cõmuniorẽ ad cãm pertinere magis cõem hoc ẽ ĩ effi ciẽdo sicut p̃stantiorẽ ita magis uniuersalẽ atq; ita quæ fiũt hĩc q̃ sunt adeo q̃ sint substãtiæ a cã quæ deinceps rursus q̃ sunt corpora ab ea quæ cõseq᷑ donec ad ꝓ priã deueniat᷑ rei spẽm & naturã, quæ ad ipsam quoq; ꝓpriã & proximã cãm refe rat᷑, utrũuis aũt sentiamus patet ne dum indiuiduas sed nec specificas reꝝ differen tias a cælestibus esse, quatenus istam motus efficientiam consideramus. Questio Opinio Alia opinio

Caput X Stellas alias a sole & lũna aut nihil aut certe paꝝ in nos agere. Dĩa ĩter actionem stellaꝝ in nos p mo tũ & per lumen.

d Iximus de motu, reliquũ ẽ de lumiue, sed aduertere pri9 oportet dĩas q̃sdã iter actionẽ stellaꝝ in nos per motũ ab ea q̃ fit per lumen, illi9 uirtus a mo uẽte magis aĩa q̃ a moto corpore, hui9 ab ip̃o corpore planetæ, ille sphæraꝝ potiusq̃ astroꝝ, hæc astroꝝ credit᷑ potiusq̃ sphæraꝝ, in illa depeudẽt a supiorib9 in feriora cũ nulli sit dubiũ motu primi orbis subditos planetas, & cũ reliq̃s solẽ circũ agi. De lumine cõtra putat᷑ cõsentiẽtib9 fere phis nõ mõ lunã sed reliq̃s quoq; stel las a sole illuminari, plus itẽ mouent nos quæ sũt altiora qñ in illoꝝ uirtute cætera mouent sed luminis in uos si alia paria sint de loco ꝑpinqore potẽtior ẽ ĩfluẽtia, sed nec liquet ut declarabimus agant ne in nos lumina corpoꝝ supioꝝ an lunæ tñ & solis cætera hucusq; cũ efficatia nõ pettigãt ob lucẽtiũ corpoꝝ uel paruitatẽ uel dĩ stãtiã, de motu dubiũ ñ ẽ in quo (ut diximus) superiora potiora sũt, ex qbus oibus colligi põt qd᷑ a phis dr̃ ordĩe quodã essentiali seriẽ q̃siq; cathenã cãꝝ inuicẽ necti pendereq; deorsũ, ad hanc maxĩe motus efficientiam pertinere qñ hoc agmen ordo q̃ cãꝝ & in mouentibus magis aĩs intelligit᷑ q̃ in corporibus & ꝓpriũ eius ẽ ut a primis scd'a dependeant & supior cã plus hẽat uiriũ & p̃tãtis q̃ quelibet ĩferioꝝ ne dũ cesset supior & inferior agat, ñ tñ negamus hĩc calorẽ solis ad seminales calores rõnem causæ in essentiali ordine superioris sed ñ ultra ꝓtendit᷑ iste ordo, qr nõ est

d ii

hic illa ducta a prio ad isimũ per iter medios grad9 cõspicatio cãµde q̃ loquũ͛ ,sed in mouẽtiũ- q̃tenus sũt mouẽtia-serie cõpleti9 iuenit͛ ,ẽ tñ utrobiq; q̃ternariũ fere obseruare ,pgressum,in motu primũ obtinet locũ sphæra illa uel uniuersũ qđ diur na agitatõe reuoluit͛ -unũ cæteris quoq; motus iste cõicat͛ .Seq̃ chor9 planetarũ su per polos signiferi currẽs i aduersũ-nec i eo sũt plures grad9 distiguẽdi - q̃m iuicẽ nec mouet͛ -nec mouẽt,q̃ q̃ mobile unũ sicut a primo mobili rapit͛ -ita mouet suo quoq; motu q diuersitatis dr̃ a Platone mouet æthera inq̃ aereq; supmũ unũ quarto quoq; gradu motus ad nos & inferiora corpora ,pueniẽ dũ uegetant͛ inde,rerũ natu raliũ particulares oẽs mot9.In lumine qđ cũ dico(calorẽ a lumine superfluẽtẽ-sp itelligo)fõs toti9 influx9 ocul9 mũdi sol-hic illũinat lunã-luna afficit aerẽ-aer oĩa corpora q sub aere & in aere uiuũt ẽ.Sed ista diuersitas q̃ a mobili prio mouemur per planetas,a sole alt͛ q̃ per lunã illũinamur,quæ nos oĩa ob id potissimũ recẽsem9 ut priusq̃ sermo de dña insyderaliũ fluxuũ hẽat͛ -sciamus nõ cõstare- pertingãt ne q̃lcũq; sint illi superiores iflux9 ad nr̃am regionẽ- sed qđ de minutionib9 q̃busdã stellis credit͛ ab astrologis credi possit de oib9 ẽt planetis p̃ter solẽ & lunã cui q̃m opinĩ obstare poterat id in primis q̃ cælestia corpora causæ sint eẽntiales inferiorũ rerũ in quo ordine nulla cessare possit-uolui declarare hũc ordinẽ ñ ad corpora illu minantia,sed ad mouentes uirtutes poti9 pertinere,nã frustra condita a deo sydera quorũ ñ persentiant͛ afflat9 astrologi dicere ñ pñt-ne illa sint frustra de q̃bus hoc ipm ultro cõfitent͛ alioq̃n forsitan nec cãdelabrũ hoc sublime tot luminibus radiãs fcm̃ ob id prio putant ut nocturnis nr̃is oculis lucẽ afferens lustret lucifugis habi tata cubilia talpis,sed cur inq̃es tot sydera-si nobis sol un9 lũaq; sufficiũt?hoc cæle sti naturæ cõueniẽbat hoc rerũ ordo- hoc uniuersi toti9 pfectio postulabat- nec si ñ oĩa nos illũinãt seq̃t ut ñ alij9 inde nob̃ usus,& cõmoditas eẽ possit. Auerodã sic argu mẽtat͛ ,Agũt in nos sol & lũa-igr̃ cetera cũ sint oĩa eiusdẽ naturæ placet ſpẽs argu mentatiõis,& Arist.sapit q sic quoq; argumẽtat͛ ,lũa nõ mouet͛ ,pprio motu sed cuꝫ sphæra qđ ei9 maculæ declarãt,idẽ ergo de cæteris iudicãdũ cũ una natura oĩum cælestiũ.Q̃ ẽ nos iisdẽ uestigiis insistẽtes ita colligemus.Sol calefacit-igr̃ lũa qa sũt oẽs eadẽ natura,& recte nos q̃dẽ colligem9,q̃m hoc tm̃ rõ ,pbat eẽ easdẽ oĩum cõ ditiones,q̃tenus absolute ad se cõsideranẽ-sed cũ ad alias cõparas, q̃m nõ eodẽ mõ cõparãt͛ rõ uacillat,q̃m si eadẽ q̃dẽ sua nã factur9 ẽ sol q̃ Saturn9 ñ seq̃t ut uterq; erga nos idẽ faciat-qa alter ut ppinqu9 alter ut remotus nob̃ cõparat͛ .Sic q dicc- rẽt agere in nos tm̃ sole solẽ & lunã hñt q̃s afferãt rões suę suspitiõis licet in oib9 sit cælestib9 eadẽ nã,nã luminis efficacẽ in nos actionẽ tres p̃cipue faciũt lucẽtis cor poris cõditões magnitudo dẽsitas & ,ppiq̃tas-hæc in sole cõcurrũt oĩa p̃cellẽter nã & ,pxius nob̃ pſetti si supra lunã collocat͛ qđ ueteres & post Ptol.Ieber Theõq; cõ tẽdũt & corpe ita uasto ut maximã stellarũ plus sexq̃ltera ,ppõe superet-Tũ dẽsis sima luce cõspicit͛ oĩum fulgẽtissim9.Lũa adeo nr̃is regiõib9 ẽ finitima ut ñ possit ñ afficere q̃ ẽt cõtingit inde lux ei9 efficax necessario q̃ nõ alia fere q̃ solaris has non ita conditões in aliis repias ut qđ de luna soleq; concesseris nequeas de reliq̃s non concedere.S; obstabit forsitã in octauæ sphæræ lũinib9 ẽt maximis ipa distãtia ob stabit eadẽ in Saturno Iouecq; syderib9 quæ sicut terræ ,ppinq̃ora ita ẽt illis mino ra sũt,tradũt͛ .n.maxime hærẽtes stellæ terræ molẽ cẽties spẽsq; continere,at Iuppr̃ nonagesies q̃nq̃es Saturnus nonagesis tãtũ ,& semel q̃ non sũt dicta tñ scrupulosiꝰ

Solutio

Rõ Auerodam.

Rõ Auerodã uertit͛ cõtra astrologos.

Tria ac tionẽ lu cis in nos efficacem reddere

Ptole. Ieber. Theon

Cõcurrũt tria illa in sole.

sime & si seqmur experiētiā uidem9 hærētiū illa℞,q̄q̄ adeo uastæ magnitudis, ta dios nocte ñ pſētiri: ēt si cū illis supra finitorē. Saturn9 & Iuppī nos irradiāt Mars longe magis corpoř decrescit q̄ situ propiq̄: nā proportionē hēt ad terrā sexq̄ltera paulo maiorē, ut un9 sol cētū fere martes includat.ē.n.sol terra maior cēties sexagies sexies, proinde cur absurdissima dixerit q sensu testāte uires solis i corpora fassy credat fieri posse ut uires ad hęc Martii syderis non pertingāt tāto illo minoris & remotioris itē a terra, credat idē de stella ueneris remotiore forsitā ēt anobis q̄ sit sol, certe longe minore q̄ sit ipa ēt terra cui9 nec pars.xx.eē putat̃, nā mercurius lūa minor sicut a nobis quoq̧ distātior. Q ĩ qd mi℞ q̧ hic quoq̧ tā pa℞ sētiat̃ q̄ raro quoq̧ cōspiciet̃ cui tñ astrologi tribuere plurimū solēt. Sed & ita putātib9 astipulari uĩ Arist. q qdē cū de motu agit olum meminit ut i lib. de cælo & supmi maxime motus ut in postremo phicæ auscultationis, qm̄. s. mouent̃ ab his motibus oia corpora cū uero de calore illo uiuifico fouēte re℞ gñatiōes perficiēteq̧ loqt̃ aut tm̄ solis ut cū a sole & hoie gñari hoiem dixit, aut solis & lūæ, ut i libris de aialiū gñatione fa cit mētionē: ut siqs hāc Arist. opinionē fuisse cōtēdat, nullis possit eius phiæ dictis refutari. Nos nō tā illud q̄ hoc asseueramus, qcqd deorsū peruenit a syderib9 aliis id ptenue perexiguū eē, ut si forte syde℞ lūinibus nocturnis aer non nihil mitescat quo fiat gñationi accōmodatior, q̄q̄ si qs gñationē oēm uni soli referat acceptā pos sit ita decernet, ut q̧ lūine suo per diē sol operat̃, operet̃ & nocte per id lūen ad lūā q̄si speculū repercussū, unde reflectat̃ ad terrā, natura uices has sapiētissime dispo nēte, qm̄ ferre iugiter solis radios imbecillitas terrena nō possit, qĩ nocte per lunā illos excipiat fractiores imbecilliores ppeaq̧ suæ infirmitati magis accōmodatos, ut nec plane deserant̃ luce uegetali. nec sub illi9 ite℞ plenitudine quasi fatiscāt quo pacto ēt salutarius ad nos primo uere sol reddit postq̄ tota hyeme procul fuit, q̄ si prope nos sp assiduus habitasset, qn adeo pmit̃ bono cæli si nimiū sit nīa fragilitas ut nec lūa ipa se tota solares sp radios nobis refūdat, sed nūc parci9, nūc uberi9 pro suis ad solē schematismis, quos ad eā utilitatē diuina cura sic ordinauit, qm̄ nec propria luce ob eā cām proximū nobis sydus impleuit. Si igĩ totā naturā circūspicias nullū uidebis ab ea indiciū dari foueri a se res inferiores alio calore q̄ solis. qd sicut pertinaciter non defendim9 & in consortiū huius officii stellas multis hoc phis opinātibus admittere nō recusamus, ita coarguimus astrologos putātes i aliq̄ gēitura (si pertinēt ad stellas hoium genituræ) principatū īterdū deberi planetis aliis post hito sole uel luna, siue diurna si nocturna fuerit genitura. sicut ipsum quoq̧ solē opprimi radiis alio℞ & male affici posse putant ut q̄si unus e nūero in ordinē plane redigat̃: ue℞ de his postea: nūc tm̄ admonemus magis ab euidentia sensūq̧ redargui qui plurimū post stellas alias a sole credūt iu permutādis inferiorib9. q̄ q fere nihil eas posse cōtēdūt: totā hāc sicut illustrationē ita uegetationē inferioris mūdi phœbeæ lampadi tribuentes unde nobis per noctem lucerna quoq̧ lunaris accenditur.

Caput XI Q uo pacto stellæ eadem alias aliter in nos agere possint.

E℞ dem9 astrologis & nobis quoq̧ ñ id magnopere pernegātib9: defluere a stellis oib9 aliqd: in nos restat examinādū qd illo℞ obiectio postulabat, an idē eadē sp: an idē quoq̧ diuersæ largiant̃: ut si non idē: uideam9 an ex illa diuersitate uarient̃ quoq̧ iferiores effect9, pprias eē uires unicuiq̧ stellæ prĕter motū & lumē ĩ quarta rōe pbāt ex cęli nobilitate uiribusq̧ corpo℞ quorūdā quę a

Q uantitas sydeoris Maxia℞ horrētiū stellarum Iouis Saturni Martis Solis Veneris Mercu.

Confirmatio huius opionis per Aristotelem Aristoteles

Opinio Pici.

Coloraẽ aptissime sententia quę supra afferebaẽ

Magis ueros uideri q nihil stellis tribuūt q̄ q multum

cælo eē putanť, has itaq; ibi diſſoluemus. hic tm̄ ꝑ rōe ipſā ſtellaꝶ afferūt diuerſitatē ut cū ſtella differat a ſtella, ſintq; oībus lux motuſq; cōes hēant neceſſario ꝑter
Paulus hæc ꝓpria quædā qbus inuicē differāt. ſed Paulus dixit ſtella differt a ſtella claritate
apo. qd igr̄ ſi quēadmodū cū ſit oibus circularis mot9 cōis, ita differūt motu ut hæc ueloci9 illa tardius moueant(q̄ q̄ nec hoc ipm̄ cōcedať ab oibus pīter ſit de luce, ut
Opinio .ſ. luce cōueniant, lucis cōditōib9 differāt: dū cōpactior copioſior, cōtra rarior uel tenuior lux unius ſyderis q̄ alterius, erit. n. q credat pl9 a ſphęra ēt ſua, ſtellā, q̄ a ſtella ſtellā eē diuerſā, nec alit tn̄ illa differūt q̄ raritate dēſitateq; qd' ſi recipiať conſequēter putabiť nō alit eoꝶ actōnē in nos uariari, q̄ ut quæ dēſiora, maiora, ꝓpiqora, plus ea lucis, plus caloris effūdant, minus q̄ rariora, maiora, remotiora, deniq; idē eē ſpiramen ab oibus calidæ lucis lucidiq; caloris, uñ ſalus, uita, fomētūq; corpibus tm̄q; differre, q ab aliis tenuius, ab aliis exuberātius, ab his cominus, & ab illis eminus iſpiraťCæteꝶ de eadē ſtella qd decernemus ꝑ ſui motus perpetua uolubilitate, porro ſnīa peripatheticoꝶ ē ſtellas nō mutare q̄litatem, ſed locū ꝑter lunā q̄ lumine fulgēs mutuatitio ꝑ ſuis ad ſolē conuerſionibus plus minus idētidē illū inať Q ꝑ uerſura q̄ fecerit a ſole lumen nobis uberius parciuſq; refūdet & cū lumine ſuo calorē, ſic deſtituit fere nos in nouilunio parte q̄ nos reſpicit deſtituta lucib9. fouet amplius & calefacit, in plenilunio, ſicut adoleſcens magis, minus decreſcens q̄ uarietas in ſyderibus eē non pōt luce ſtabili, ꝓpriaq; fulgentibus, ꝓpē mutationum fere oīum quæ ſi equentius accidūt corporibus, ſi q̄ cælitus cā, ſolet eē de lūa q̄a mutabilis ipa non mō ſitu, ſed q̄litate ꝓxie nos contingit aliis planetis ſola per motuꝫ locoꝶ mutatio fit, uñ uarietas influendi non alia q̄ ut intentius remiſſiuſq; nos afficiant, q̄tenus huc illuc migrantes fiūt nobis ꝓpinqores, & remotiores, Duplex aūt illis motus, uniuerſalis & ꝓprius, uehit ad nos illa quottidie motus uniuerſalis ſupra terrā extollens, eripitq; quottidie ducens ſub occaſū, unde primū diuerſitas agēdi, q; de faſtigio fortiſſimos radios eiaculanť q̄a rectiores cadūt a perpendiculū, q̄ q̄to magis culmini ꝓximant, tanto potentius nos afficiunt, q̄to magis inde deſcen
An ſtellæ dunt, imbecillius, ſub terrā merſi poſſint in nos aliqd nec ne diſcutiendū. Nā cū ꝑ
ſub terraꝫ pe finitorē nōdū plane nobis eripiūť, pn̄t aliqd certe, licet per exiguū, radiis adhuc
merſe in ad nos ex obliquo peruenientibus. Cæterū cū terræ latebris penitus latent & a no
nos aliqd bis longius auferunť, ſi nihil poſſe credidero, ſenſus ſuffragabiť rōe non repugnan
poſſint te, ſi qdē credi q pōt aliterſSi uerum qď hactenus defendebamus nihil ad nos a cę
Auicēna. lo niſi luce uehēte peruenire. Q ď Auicenna quoq; dixit in libris metheorologicis
Albertus lumen uocans uehiculū uirtutū omniū cæleſtiū, & Albertus in lib. de ſomno uigiliaq; confirmauit, quo circa ſicut lumen ad nos tūc non pertingit, ita nec ulla uirtus utiq; pertinget, ſolū ſolē, ad eē nobis & nocte dicem9 eam ob cām q ſororē uicariā faciens per impſſū illi ſplendorē nobis affulget, niſi forſitan illd' quoq; dici poſſit cū ſit aer iſte ſupior inferiori continuus, de ſolis ibi pn̄tia non nihil iſtū quoq; aerem ſic foueri ut futurus frigidior ſit ſi nullus oio ſol lunā aeris partem illūinet, ſed hoc ipꝫ ſi qcq̄ eſt, q̄ ſit fere nihil oculi tractuſq; renunciabūt aſtrologi ſi q̄s ſibi ſomniauere uirtutes quibus tota terræ moles nihil obſtat ſaltē nec in ſomno ſic delirent ut non concedāt has uirtutes imprimi nobis purius & efficacius cū per aerem tm̄ ambiēte nos effunduntť, q̄ cū brutæ terræ denſiſſima craſſitudo tota illis eſt pforāda. qď q̄ñ nō cōcedūt q̄s eos defenderet ab inſania ſputant. n. ſydeꝶ uires duodecimo loco qui

ſupra finitorẽ ꝓxius orienti ſeſe tollens una tm̃ mãſiõe diſtat a ſũmo torpidas & ceſ ſatrices & imbecillas, eaſdẽ in imo terræ uigoris & eff eaciæ plurimũ hr̃e, ſed eoꝝ cer tores poſtea. nũc tm̃ qd decerni debeat ex rõe tractamus, dixius de motu uniuerſa li Motu ꝓprio plãetæ nũc ad auſtrũ ferũt, nũc ad aqlonẽ, qđ & faceſ ſtellę credũt hærentes, iũioꝝ ſniẽ facit idẽ ſol non q̃ ab occupata ſemel orbita deflectat, ſꝫ q̃ illa obliq̃, nũc ꝓximũ eũ nobis, nũc remotiorẽ reddit, ꝓximũ in aqlõe, remotũ in meri die, uñ alia naſciẽ, uarietas influendi, ſiquidẽ maior efficacia radiis inclinantibus ad nos, minor ſecedẽtibus uerſus auſtrũ, p̃ter hæc aut ſimilia his quæcũq̃ cogitanẽ in actõe ſtellaꝝ diuerſitas, uana ꝑſus & irrõabilis, q̃lis apud aſtrologos q̃ eãdẽ ſtellã p locis duodecim, p ſignis q̃ p̃curr̃it, p ſtellis uel hærentibus uel errantibus, qui bus certa rõe copulaẽ interuallis quos aſpectus uocant, affici alir̃ atq̃ alir̃ putant, & diuerſiſſimas ad influẽdũ uires adipiſci cõtra quẽ erroꝛ tot9ſe liber. vi. accinget hic tm̃ p initia capitis hui9 auctoritatẽ illis pipatheticoꝝ obiiciem9 negãtiũ i ſtellis mu tationẽ aliã q̃ ſitus p̃ter q̃ in lũa, nã ſi mutationẽ dũtaxat corruptricẽ & nocentẽ ex cludũt ñ oppoꝛtuit lunã excludi qñ nec ipa ſic mutaẽ a ſole, q̃q̃ nec a noxiis, ut uide bimus, aſtrologi mutatõib9 ſydera liberãt labefactãtib9 & ſi nõ ſubãm uires tñ eo rũ & facultates, ſꝫ hæc poſtea, illud ãbigat qs de lũa recipiat ne planetaꝝ alioꝝ ra dios ſicut ſolis apparet. n. ꝓbabile ppea q̃ ſua nã ſuſceptaculũ potius incidẽtis lucis radios ali q̃ lucida. ſed & oium infima uideaẽ ad hoc minus potiſſimũ eẽ parata, ueꝝ nec ma ioꝝ auctoritas nec ipe ſenſ9 accedit ſiqdẽ coeũte lũa cũ ſole ſi tũc Iouis aut Martis radiis opponaẽ uñ reddere nobis illoꝝ lumen plenius debet, nihil tñ hr̃e radioꝝ & ſicut ſolis lucis agnoſciẽ, tetigim9 hãc qõnẽ qm̃ ſi de cæteris quoq̃ lumẽ hauriret, fieret erga nos plãete efficaciores hac ẽt rõe q̃ lũæ copulareẽ. trãſmiſſa p eã ad nos uirtute q̃ per ſe min9 forſitã huc attingeret. ueꝝ ſi fieret alir̃ oĩo q̃ aſtrologi putãt, putaut. n. ei9 maxĩe ſyderis ad nos radios lunã traiicere cũ quo ſimul iueniẽ. Ego uero q̃to lõ gius a ſydere lũa digrediẽ tanto plus lũinis ſyderis eius cõicari nobis p eã nõ dubi to, tanto minus q̃to minus diſtãt minimũ aut certe nihil cũ nihil diſtãt. moueor cui dã ti experiẽtia q̃ iũcta ſoli nec ſolis radios ad nos trãſmittit mole corpis ei9 maxiẽ negotiũ ſaceſſcte, q̃to minus igr̃ radios alioꝝ, & ſolanbus longe tenuiores, & remo tiores a lũa, uide q̃tũ fallanẽ q̃ foꝛtũatam diẽ & geniturã credũt q̃ lũa cũ beneficis ſtellis cõgrediaẽ, infortũatam q̃ cũ malis. cũ non aliud ſit illis congredi lunã q̃ illo rũ ifluxus per dẽſitudinẽ lũæ nobis intercipi, forſitã aũt & illud hẽt rõnẽ ut in pmu tandis inferiorib9 hẽat ñ nihil p̃rogatiuæ planeta matutinus ppea q̃ exoriẽs añ ſolẽ ſibi uẽdicet aerẽ priuſq̃ a ſole totus occupeẽ. Sꝫ hoc ſi qd ẽ haud magnũ hr̃e momẽ tũ põt. Reſtat examinãdũ an ex mixtura radioꝝ noua uis coaleſcat effectrix operis noui qđ ſinguli ſeorſũ radii non efficerẽt. Plotinus negat hanc radiis accidere poſſe tẽperaturã ut eoꝝ coalitu noua uirtus ſiue forma noua diſſultet, puto qm̃ radii non corpora ſicut liquores, nec affixæ corporib9 q̃litates, q̃ꝝ more nec i corporib9 ſuſci piũẽ ut. ſ. uel inficianẽ ide uel ex ſitu ſuo quoquõ permuteẽ. Q uo circa ueriſimile ſit iſti phõ non uſu uenire radiis qđ plurimis qualitatibus, ut ex aliqua concretiõe ſiue mixtura in aliam formam ex oĩbus coaleſcẽtẽ aliqñ commuteneẽ, præfert m cũ hoc non ſine interitu confluentiũ ad idẽ ſimpliciũ particulariũq̃ qualitatum. ſoleat euenire, quẽ in radiis non facile quis cogitabit. q̃ ſi demus aſtrologis radios commi ſceri uel calores a radiis ꝓfluentes, illud aſſeueramus radios oẽs miſceri ſẽper nõ ãt

An luna recipiat ali orum pla netarum & ſicut ſolis

Cõiũctio nẽ lunæ cũ ſyderi bus infor tunatãpo tiuſq̃ for tunatã eẽ

An ex mi xtione ra dioruꝫ no ua uis co aleſcat

Plotinus

quasi eē asymbolos q aliis p eos quos nūc uocāt aspectus mīme fœderenť, qr̄ mixtura pōtis horæ-momēti-āni-mēsis-diei non uariat ab alteri9 tpis radiosa mixtōe præterq̄ his de causis qb9 uariari sydeꝝ actōes exposuim9, ut sit aliud.s. noctis, aliud diei temperamētum, aliud recedentibus astris ad meridiem, aliud inclinantibus ad aquilonem, unde sola caloris exoritur intentio atq̃ remissio.

Caput XII Quæ effectuum uarietas in cælum redigi possit & quæ non.

In mixtione radiorum est aliqd substantiale & aliqd accidéta le substātialia in cælo. Accidentale.

COgitem9 oīu3 radioꝝ mixtionē i aere-i ea ē aliqd q̄si dixeris sbale-aliqd qi accñtale, sbale ē eē unū lumē siue unū calorē ex oīb9 cęli lūinib9 uel cōgregatū uel resultātē, & hoc qdē ppetuū & imutabile ē. Sed q̃ hic qdē radius i eo nūc fit itentior-ali9 fit remissior accñtale ē-mutaťq̃ subinde p cælestiū corpoꝝ iugi mutatōe. Rō distictōis isti9 nr̄æ facile patet &.n.i cælo qđ scim9 hui9 caloris eē pricipiū aliqđ sbale dici pōt, sicut sbalia dicim9 eē subām rei cōsequūť insepabiliter-talia sūt imarcessibile corpus-& priuum oīum corpoꝝ circularis figura-motus in orbē, & cū suo calore lumē oīa uegetans, & siqdē pprias hn̄t sydera ptātes sunt illæ ēt uites sydeꝝ sbales. Est aliqd rursus i cælo & stellis sicut uariabile ita accñtale-ut i oībus astris sola mutatio situ, atq̃ i luna uicissitudo lucis. q̃ igr̄ in mixtura ē radioꝝ subālia cæli consequēs-dicimus subāle, qđ accñtalia accñtale-ut cōplecti qdē saturniā ptātē & iouiā & solarē cæterasq̃ similiter subāliter sit i ea, sed has hīc intētiores uel remissiores illas, p radioꝝ uarietate accñtaliter dr̄. Adiuť igiť Socrates ista uirtute supiori quæ nō ē uirt9 utiq̃ mutabilis alioqn sp nō adesset agētib9 oīa cāis ut adesse cōspiciť adiutus in q̄ ab ea gn̄at hoīem quatenus hō ē. & hūc hominē q̄tenus hoc semine & ex hac materia gn̄at, qr̄ ad hanc effectus subālē cōditionē siue naturā siue caracterē indiuiduū spectes indifferēs quælibet cōstellatō ē, q̃ uero ex cōstellatōis diuersitate-hoc ē uario sydeꝝ statu hitudineq̃ ad terrā pl9 minusue caloris in aerē effūdiť, & p alia radioꝝ mixtura noua calidę lucis, pportio mēsuraq̃ dissultat hoc ē q̃ accñtale in cælestib9 accñtalē quoq̃ in effectis rebus facit diuersitatē ut siqs dicat in plenilūio fieri meliorē conceptū & crescēte lūa pl9 augescere fœtū & sub tēperato cæli statu melius affici semina ppea q̃ meliorē quoq̃ sobolē pcreari hoc gen9 illa diuersitas q̄ de cælestiū uaria pōne i sbantiis gn̄andis eē pōt, q̄ accñtalē dicimus & aduētitiā qm̄ ut, decralauimus ipa ppria subālisq̃ nota concepti fœtus de suo principio pxio subāliq̃ materia sua depēdet-tū ad accñtales quoq̃ pprietates plus accñtia seminis & materiæ faciūt, utpote cognatiora, pximiora intimioraq̃ q̄ extrinseca dispō aeris abiētis, id q̃ expiētia quottidie māifestať-ita ut siqs p parētū seminib9 fili9 non effingať-& inde ducat suā similitudinē mōstris

Aristote. enūerādū dicat Arist. Proinde nihil nobis obstiterit uniuersales tm̄ cās sydera facientibus & effectus distinctionē quærētibus a cā secūdaria-qđ uaria sydeꝝ dispō p mutatōib9 aeris corpoꝝ uel gēitoꝝ iā uel gn̄ādoꝝ uariať dispōnē aliquo mō possit, qm̄ ut dixim9 hæc accedēs extrinsecus & gn̄alis ualde mutatio ē. Ea uero q̄ pertinēt ad sbam & q̄litates intimas magis & ppi9 a ppriis idubie trahit originē, ppea q̃ de cælo prouideri nullo mō pōt. & hoc qdē ueꝝ i corpis reb9 q̄ pfcā subā sūt-qb9 oībus adsūt efficiētes proxię cāę, uel q̃ illis proportōe rn̄det ut in his q̄ gn̄ant & putrefactione & mixtis inaīatis de qb9 in q̄rtę rōis solutione dicem9, Sed.n. aeris mutationes ad calorē & frigus hūorēq̃ & siccitatē nulla media cā facere cælū pōt, q̄s ideo tm̄ uniuersaliter facit, qm̄ ex se tm̄ salubriter calefaciens facit cætera ex accñti pro

cõditiõe mřię ſicut uno eodẽq; calore dureſcit limꝰ & cera liquęſcit,& ſub eodẽ ſole litea dũ lauãť albeſcũt,& lauãtis iteri facies denigrať.Cęteꝝ qm̃ hęc accidẽtallis mutatio ẽ plurimũ ĩ ea põt,id qđ ĩ cęleſti cõſtellatiõe accñtale uocauimus,hoc eſt ſydeꝝ poſitus & hitudo,uñ uis radioꝝ ĩtẽdiť atq; remittiť,ppea q; plus minus ĩ aetẽ calor ĩualeſcit.ſ.ob hoc ipm̃ p uario ſolis flexu uariãt q̃ttuor ãni tpa & oriẽs atq; occidẽs,aſcẽdẽs atq; deſcẽdẽs eaſdẽ fere facit ĩ die q̃ttuor mutatiões.Sũt aute ĩter has prias corpoꝝ q̃litates,& ĩaĩata mixta mediũ q̃ſi locũ ſortitę metheorologicę impreſſiões,q̃ꝝ ẽt efficiẽs cã cęlũ ĩferiora mřia ſũt,uñ plus eaꝝ diuerſitas q̃ corporũ pfectoꝝ a cęleſti diſpõne depẽdẽt.Sic ut uere & autũno fere fiũt tõitrua,ęſtate grã dines,hyeme niues & pluuiæ minus ãt q̃ abſolute ipſę q̃ttuor q̃litates q̃nqdẽ has facit radius ĩ mřiam lapſus ſua uirtute illæ moueť qdẽ radio,ſed de mřia inferiore cõcreſcũt.Q uapp p illꝰ plurimũ cõditõe uariãť,ut ĩ tractatu tertię rõnis latꝰ ex plicabimus.At pfectæ ſubiæ q̃ ñ ſolũ mřiam ſed & ppriã hñt efficiẽtẽ cãm qcqd (ut ſepe idẽ repetať)ſubãle ppriũq; ſortiũť,a ppriis hñt cãis cęlo p ĩmobilẽ ſuũ ĩ fluxũ ut uniuerſali cã coopante,pmutabilẽ uero nõ nihil extriſecã aliq̃ gñalẽq; ual de mutationẽ faciẽte,de q̃ tñ aſtrologi dicere nihil ẽt pñt,qppe q̃ nec a cãis cęleſtibus q̃s finxerũt,nec ab hora natali,ſed ab aliis principiis pendeat,ut poſtea declara bimus,nã nũc qdẽ id tñ inueſtigamus qd efficiat.ſ.cęlũ qd ñ efficiat.Hęc igř ĩtel liges q̃ diſſeruimus Aurelius Aug.ñ uſq;q̃q; dixit abſurde putari poſſe ad ſolas cor poꝝ drĩas afflatꝰ quoſdã ualere ſydereos nõ aſſeruit,ita cẽ nõ accuſauit aliter ſentiẽ tes,ſed eleuauit culpã ſic opinãtiũ cã nõ tã abſurdã opinionẽ q̃ nõ uſq;q̃q; abſurdã eſſe pnũciãs id qđ tñ de q̃bus ẽt corpoꝝ differẽtiis intelligẽdũ explicaturus ad iũxit,ſicut ĩ ſolaribꝰ acceſſibꝰ & deceſſibꝰ uidemꝰ ipſus ãni tpa uariari & lũaribus ĩcremẽtis atq; decremẽtis augeri & minui qdã genera reꝝ,ſicut echinos & chõchas & mirabiles æſtus oceani.Hęc illius uerba ĩ qbꝰ nihil uides ãnumeratũ qđ ad pfe ctę alicuiꝰ ſ bſtãtiæ faciat gñatiõnẽ q̃ꝝ diuerſitates q̃q̃ maxie corpales ad ſtellas re ferri nõ debere:ſed pxĩas cãs ſtati admõiturꝰ adiecit,qd tñ ad corpꝰ q̃ corpis ſexus: & tñ ſub eadẽ poſitiõe ſydeꝝ diuerſi ſexꝰ gemini cõcipi potuerũt.Hæc ibi pauloãte ſupra cõfirmãs eãdẽ ſñiam pbauerat Hippocratẽ ex ppriis & ſecũdariis cãis rõnẽ reddẽtẽ q̃ duo frẽs ſimul ęgrotarẽt ſimulq; cõualeſcerẽt.Poſſidoniũ uero nõ pbauerat ad cõſtellatiõis parilitatẽ id referẽtẽ acceptabilior inq̃ multo cõiectura medicinalis qm̃ parẽtes ut erãt corpe affecti dũ cõcuberẽt ita primordia cõceptoꝝ affi ci potuerũt,ut cõſecutis ex mřno corpe prioribꝰ ĩcremẽtis paris ualitudinis naſcerẽ tur,deide in una domo eiſdẽ alimẽtis nutriti,ubi aerẽ,& loci põnẽ & uini aq̃ꝝ plurimũ ualere ad corpꝰ uel bñ uel male accipiẽdũ medicina teſtať,eiſdẽ ẽt exercitatio nibꝰ aſſuefacti,tã ſimilia corpa gererẽt,ut ẽt ad ægrotãdũ uno tpe eiſdẽ cauſis ſimi liter mouereť,ad cõſtitutionẽ uero id cęli ſyderũue referre qñ cõcepti ſiue nati ſũt neſcio cuiꝰ ſit inſolẽtiæ.Hæc nř Augu.cuius ipſa uerba p̃texuimus,q̃ multi id tan tũ ex eo intelligẽtes uſurpatũ ſæpius a nřs,nõ abſurde corpoꝝ differẽtias ad afflatus ſydereos ptinere,putãt opinatũ Auguſtinũ oẽm effectuũ corporaliũ diuerſitatẽ eſſe a cælo.pindeq; de illis Auguſtino conſentiente aſtrologos poſſe uaticinari, paꝝ memores nihil tã dici merito poſſe corporale,q̃ corporis ipſius temperamentũ cuius tamen cauſas in cælo quærentes inſolentiæ titulo taxanť ab Auguſtino

Augu.

Hippocratas

Poſſidonius.

Verba Aug.quo de ciui. dei

Caput XIII Solem multa operari quæ ab aliis ſtellis fieri aſtrologi putãt.

p Rimã astrologo℞ argumẽtationẽ retorquẽtes ĩ eos declarauimus lõga di-
gressione,sed necessaria qd ĩ nos ageret cælũ & cælestiũ actio qũo uaria-
ret᷑ siue stellas ipsas siue materiã suscipiẽtẽ cõsideremꝰ. Vnde palã factũ
ẽ eẽ cælũ cãm uniuersalẽ nec effectuũ distinctionẽ ꝓferti pricipalẽ substãtialẽq; in-
de eẽ petẽdã. Nũc ordĩe cõueniẽti q̃si gradu facto p ea q̃ disputauimꝰ scđæ rõni sol
uẽdæ manꝰ admoliemur,qm̃.s.depræhẽdit᷑ uariari dispõnes iferio℞ corpo℞ ad so-
lis & lũa uarias ad nos hitudĩes idẽ aliis de rebꝰ & planetis cõcẽdebãt eẽ credẽdum
nã uices iqũt q̃ttuor tpo℞ p solares ãfractꝰ & oium corpo℞ statꝰ cũ ex illa uicissi-
tudie,tũ ꝓ lũaribꝰ icremẽtis decremẽtisq; uariat᷑.qd igr̃ duo.s.sunt quæ colligi pu
tãt ex his,primũ ut sicut echĩos,cõchas,oceanũ corpũ hũiditates,ad curricula lunę
uidemꝰ imutari,gñaliterq; terrenã molẽ p solis ãnua reuolutiõe piter & diurna sita
de cæteris quoq; rebꝰ assẽtiamur eas stellis euictas ab illis gubernari. Alte℞ ut ma
nifesta solis & lũæ ptãs ĩ ꝑmutãda sublũari mr̃ia,cogat idẽ nos credeř de radiis alio
rũ syde℞,hoc ẽ illis quoq; q̃q̃ occultiorẽ,ui tñ ĩesse magnã ĩ ꝑmutãdis rebꝰ & mul
tipliciter afficiẽdis,Nos neut℞ colligi palã faciemꝰ qn hæc ipsa quæ ꝑ se afferũt sa
uere potiꝰ aliter suspicãtibꝰ,q, priusq̃ fiat obseruationũ illa℞ oium ex pricipiis iã cõ
stitutis rõnẽ reddemꝰ,ut pateat sicut argumẽtis ita nec expimẽtis nos adduci de sy
de℞ efficiẽtia cælestiũq; uirtutum mutatiõe sentire aliud q̃ q, hactenꝰ ipsa natura-
li rõne duce præscripsimus. Nec iterim cessabo multas astrologo℞ fallacias,multa
obiter eo℞ errata sugillare,Exordiamur igr̃ ab opibꝰ solis,uariat anni tpa solis acces
sus atq; recessus.hoc nos ẽt iureiurãdo si oporteat asseuerabimꝰ. At hoc ipsum zo-
diaci facit obliqtas nõ natura signo℞ hoc est nõ iõ flagrat ĩ leone sol,qa signum leo
nis,aut solis domꝰ,aut calidũ signũ,ut fabulãt᷑ astrologi,sed q, ĩ eo sol cõstitutꝰ &
& ꝓximiꝰ ad aerẽ nr̃m,& p sexqmẽsem ꝓximior añ calefecerat.alioqn & in cancro
feruẽtissimꝰ ẽ cũ ñ sit tñ ẽt apđ eos:solis domꝰ aut exaltatio cãcer,nec sit igneũ si-
gnũ,sed aq̃ticũ,sic ĩ ariete fere mũdũ ĩstruat floribꝰ euocatis auctisq; seminibꝰ: qa
tũc primũ rediẽs ad nos fœcũdũ cõmodũq; tẽporẽ corpibꝰ ĩspirat. Astrologo℞ ue-
ro fabulamẽtũ ẽ solis exaltationẽ arietẽ eẽ q̃si ñ ad alios pplos idẽ ĩ libra faciat arie
tí aduersa:qđ apđ nos facit ĩ ariete. Dũ.s.hic recedẽs accedit ad illos. Totiꝰ igr̃ ua
rietatis q̃ cũ tp̃e euẽit sola cã ẽ solis ad terras q̃s hitamus maior minorue distãtia
uñ plꝰ minꝰ ab eo caloris pticipamꝰ,hic quoq; uere tõitrua fiũt,qa cũ ꝑuenerit sol
ad arietẽ dissoluit᷑ aeris calore hyemalis hũiditas,uñ multa ad aerẽ sursũ tollit᷑ eua-
poratio seges.s,nubiũ,uñ tõitrua fulmiaq; ꝓueniũt,q, si astrologi quoq; itelligunt
Quare q̃ ista demũ uel somnolẽtia uel fallẽdi cupiditas:ut q̃ nã illius signi hoc est arietis
uere fiũt oparet᷑,arietẽ eẽ definiãt signũ suscitãs pluuias atq; tõitrua q̃re lunã quoq; ĩ ariete to
tonitrua. nitrua facere ñ dicerẽt ullo pacto si possẽt aut uellẽt aĩaduertere id nõ ꝓ signi eius
uirtute sed solis ad signũ id ꝑueniẽtis actiõe cõtiget᷑. Pari fallacia scriptũ a Ptol.ĩli
bris apotelesmatõ lunã in ariete si facit morbũ præcipue facere uitiliginem quã αλ
φους græci dicũt uulgo morpheã:in cãcro mentagrã quã lichenas græci uulgo im
petigines.in libra leprã in capricorno lentigines,tractũ.n.hoc ab aeris statu qñ p il
la signa sol defert᷑,hoc ẽ a ueris q̃litate quo tp̃e sol est in ariete. Aestatis cũ est ĩ can
cro autũni cũ librã,hyemis cũ percurrit signũ capricorni,siquidẽ conditionibus ho
rũ tẽporũ illa morbo℞ genera quadrãt. Veri uitiligo quæ facile tũc inuadat occu-
petq; supremam cutem ob humores ea potissimum anni parte redundantes æstati

mentagrā q̄ de ſicciore materia acutioreq; ꝓuenit. Autūno lepra ſiq̄dē atræ bilis inſectio exiſtimat̄ lētigines hyemi q̄ de frigidiorib⁹ ſuperātiis hūidioribuſq; generātur. Extrema igit̄ tarditas qd̄ a ſole fit aerē magis uel min⁹ calefaciēte ꝑ uarietate ſui ſitus, adſcribere ſignis ſub q̄bus p ea tēpora ſol deferf. Aut ſi hoc intelligūt qua ſi tamē nō intelligerēt putare alios quoq; planetas in hiſdē ſignis eadē opari, cōcludamus ſtatā in tēporib⁹ āni diuerſitatē nō aliūde q̄ a ſolis occaſu receſſuq; fieri pro obliquitate ſigniferi q̄ſi nec æſtates æque feruēt oēs nec hyemes rigēt pro materiæ pōt diſpoſitione cōtingere quæ momētū habet in aere maximū teſtimonio ſenſus & Ptolemæi, nec eā ad cælū referre neceſſe eſt, præterq̄ uelut ad uniuerſalē cāz oīs rei corporeæ ut ex metheorologicis Ariſtotelis libris itelligere licet, ſic q̄ i eadē æſtate ſit aliis dieb⁹ calor frentior aliis hebetior, nec hoc ipſa tū exigat poſitura ſolis mutatio facit iferior uel excitat9.ſ. uētus alicubi, uel inūdatio pluuiæ, uel hoc genere q̄dpiā aliud qd̄ a uobis ꝑcul ita fieri pōt, ut cām ipſi nō uideam⁹ cui⁹ uim cum effectu ad noſtrū uſq; cælū redūdantē nihilomin⁹ expiamur. Q d̄ ſi planetæ ſunt aliis alii calidiores, & quicūq; minus calēt poſſunt ex accidēti diſſolutis humoribus nec aſſumptis pluuias generare nebuliſq; prætexere cælum, unde deficit calor intēdit̄ frigus, cōtra qui feruētiores ad ſiccitatē caloreq; cōducere nō abeſt a principiis nſis ut ad aeris mutationē uarii ſyderis dominat9 aliquid faciat, modo nō alium hic dominatum intelligamus q̄ ut nobis ꝓximior aut radiis rectioribus nos illuminat. Veꝝ qm̄ ſiqd ꝓuenit ad nos a ſtellis ſuperiorib⁹ id oīo pertenue eē ſuſpicamur; præſertim quod ad ſenſibiles iſtas ꝑtinet qualitates, tum cauſæ tempeſtatū ſi quærant̄ i cælo plerūq; nō inueniunt̄, ſiue de ſtellis ex aſtrologoꝝ ſententia ſiue phōrum, ut definiuimus ſentiamus. Videt̄ hoc totū quod actionibus luminariū detrahit & adiungit, ad materiam potius eſſe referendū, ipſa uero luminaria alteꝝ ſolo ſitu, alterū etiam ꝑmutata luce permutat, neutrum pro ſignoꝝ natura quę percurrūt pro locis quibus inſident pro planetis q̄bus configurant̄ ut per cōſequentia manifeſtabitur quare quod mare perſicum ſole uirginem ingrediente fluctibus agitet̄ & æſtuet, ꝑcipue uero cum peruenit ad ſagittarium, rurſus placidum ſit & nauigabile ſole ad piſces delato, & præſertim ad geminos, contra indicū ſub uirgine & ſagittario tranquillū ſub piſcib⁹ & geminis nauigabile ſit, nō de qualitate ſignorū ſed de ſitu ſolis cōditioneq; materiæ ꝓuenit, qd̄ aſtrologi quoq; cōfitentur, proinde utilis fuerit nec ſuperſtitioſa nauticis obſeruatio hoꝝ tempoꝝ habita maris rōne qd̄ nauigant a q bus etiam obſeruati dies quibus abſtinendum nauigatione prædicant ſi quam hñt a cælo cauſam, aliūde habere q̄ a ſole non poſſunt, quoniam ſtata de illis & ꝑpetua obſeruatio eſt quare ad ſolem tm̄ referi pōt, cuius iiſdē temporib⁹ eadē fere oīo ſemper eſt habitudo, ad alias cōſtallationes nullo modo quæ nunq̄ eadē iiſdē corporibus inueniunt̄, uerbi gratia, ſuſpecti dies nauticis ſemp Martii primus. vii.xv.xvii. xix.&.xxv. Aprilis ſex. qnt⁹. vi.xii.xx Februarii ſextus. xii.xv.xvii.xix.xx hac illi inuariabili obſeruatione ſemper utuntur, aiuntq; per hos dies magnas maris plerūq; fieri mutationes uel ad tranquilitatem uel ad tempeſtatem. quare dubii cū ſint euētus, ſecurius agent qui abſtinent, ne forte in malum mutatio eueniat. Hoc igitur ad ſyderum poſituras quas aſtrologi notant obſeruariq; præcipiunt redigi non poteſt cum per eaſdem anni partes illæ ſimiles non redeant, ſed diſſimillimæ; quia illos ipſos dies gubernatoribus ſemper ſuſpectos interdum innocuos nauigationi

Quare nō oēs æſtates æq; calidæ.

Nauticis quæ utilis nō ſuperſtitioſa tēpoꝝ obſeruatio.

fœlicissimosq̨ ꝓnūciabit astrologus,& quos illi nō multum cauēt periculosissimos ut eā horā uario statu solis atq̨ planetaꝝ mixta se illi agmina repræsentabūt. Quapropter natura hmōi regulas uti suis pricipiis inimicissimas non ꝓbabit, quæ cum diutia expiētia & sublimis artis usu quotidie cōprobēt astrologoꝝ uāitatis fidē locupletissimā faciūt, pōt āt duplicē hēre cām alterā a sole:alterā ab aqua,ut sicuti nři corpis hūores suos habēt ꝑiodos qbus mouēt,ita hēat suos ocean⁹,a sole qm̄ secūdū sui ad nos accessus recessusue momēta & maris & corpoꝝ plum imutare dispositionē euidēti fide cognoscit. illud āt admonēdū eē lectorē oportet hanc temporum ueritatē ab his q rē rusticā & nauticā scribūt ꝑ occasū & ortū stellaꝝ fixaꝝ denotari ut arcturi uergiliaꝝ,hyadū cæterarūq̨ similiter,ñ q; ipsæ sint quaꝝ influx⁹ cauēt uel expetūt:alioqn nec astrologi hoc dicerentq ꝑ se illas præferri nisi cardines tenerant,eē uolūt iefficaces,sed ut mgūs illaꝝ artiū illr̄atis indoctisq̨ uisibile signum sit quo tēp⁹ illd dinoscat qd neq; ꝑpetuū simul & cōspicuū iucire meli⁹ q̄ in emersu occasuq̨ stellaꝝ uiderēt. Postea neq; qd apd rude uulgus pl⁹ auctoritatis & obseruātiæ cōciliaret,qd scribit a medicis ægritudines hyemales æstate solui,æstiuales hyeme,iterdū & quæ hyeme iuadūt uere,quæue uere decedere sub autūnū,& quædēiq; quocūq; āni tpe fiūt diuerso teriari,qm̄.s.hoꝝ tēpoꝝ q̄litas diuersa ꝑ solis ad terras uicinitate atq; distātia. Quod āt de lūa dicūt sub crisimis dieb⁹ id uanū & irratiōale,sed hoc postea cū de lūa dicem⁹. Ab eisdē solis ꝑgressiōib⁹ est affectio uaria reꝝ cū expriū uitæ,tū uiuētiū oium sub iclatiōib⁹ cæli diuersis,qd nō oēs eadē terræ ferāt,& populoꝝ mores hitudoq̨ corpoꝝ uaria sit i regiōibus uariis,nec præter solē alias opiari cōstellatiōes,alia signa aliosue plāetas qbus illa loca subiaceāt nos oportet,fert sol semp iter cācrū & capricornū, Quare qcūq; inter circulū æqdialē & æstiualē solstitiū habitāt calidissimā necessario habitāt regionē,q uero sub aqlone positi sunt cū a sole plurimū absint,frigidissimā,medii inter hos tēperatam. Et qm̄ dextra cæli ps oriēs est efficacior ibi uirtus solis q̄ in occidētali,hinc reddi rō oium pōt qtū ptinet ad cælestē cām quæ de reꝝ ꝓprietate ferūt. Nā gēmæ aromata quæq; talia hoc gēus plus cælestis caloris desiderāt,ad oriētē austrūq; ꝓducūtur pitereq; leōes & tygrides elephātes iisdē terris ferūt,& quæ alia calorē exigūt aialia potētē,ut genrēt,ut uiuāt,& i suo uigore ꝑmaneāt,solus hō ubiq; terraꝝ nascitur & seruat ob āplā naturę suę sub multiformi hitu latitudinē:sub q̄ hō ut differret ab hoīe ui specifice differentię uanā dederit tñ aliqbus ēt phis suspitionē. Qui igr meridianā icolūt pte qto calidiorē aerē spirāt tāto sūt itus frigidiores:quare timidi sūt effœmiati,& qd antiq̨ hodiernaq̨ expiētia ꝓbat nati ad seruiēdū. Fiūt aūt hæc q̄a calor immodicus:ita corpora elaxat,ut caloris intestini maximā ptē euocet atq; absumat,unde ad sūma corpis eductus penetraliaq; deferēs in cute nigredinem,in corde relinqt timiditatē, Cōtra,q sub frigido cælo degūt Boreā uersus aīosi fortes & cādidi,rōne cōtraria. Vtraq; uero gēs siue quæ plurimū est sub sole,siue quæ longius dimouet ab eo paꝝ hūani hēt,& paꝝ sociabilis est ob caloris & frigoris exuperantia,ꝑ quā a mediocri recedit tēperamēto,i quo nr̄a natura potissimū sita est. Sed & utraq; gens īmanis & agrestis cū ob eā quā diximus cōem cām,tū altera quidem qa ferox,altera qa meticulosa. Nō igit qd astrologi græci fabulāt qa extremis dimatibus noxi planetæ Saturnus Marsq; dñant:ideo populi illi īmaniores,nec quia meridianis Saturnus,ideo timidi & uitæ breuis, quia uero Mars aquilonaribus

Duplex pōt ēe cā malitię illoꝝ dictum.

Homo ubiq; nascitur

Meridionales.

Boreales

Error. astrologorum græcoꝝ.

ideo bellicosiores. Figmentũ hoc in quo nec cæteri cõcordant astrologi q nõ præsi ciũt Marté aqlonaribus, sed lunã, Nos nec Marte utentes neq; lũa ꝓpriam ex sole reddimus rõem conditionũ utriusq; gentis, quam præter aliam sõniare sibi nugalis potius est q̃ philosophi. Dñaẽ ut dicũt ẽt Saturnus in india, & tñ ibi longæui sunt, cur igĩ breuiæui meridionales ob Saturni frigiditatẽ exuberantẽ, cur timidi: nam & ibi gignunẽ ferocissima bruta, licet omnia tñ in septẽtrione: scribit Arist. esse uirilio ra, sed hũana mediocritas extrema ægerrime patiẽ & q̃ ratione uentres hyeme cali diores q̃ æstate, ita illi sub nimio ardore intus frigescũt, uixq; exacto uitæ anno tri gesimo senectute cõficiunẽ, ut narrat Auicẽna. Aqlonares sub gelida sede penitissi me feruent in principibus mẽbris cõclusio calore multoq; sanguine & grossiore, tã to australibus robustiores, q̃to illi spirituũ sanguinisq; subtilitate ingeniosiores eua dũt mediæ natiões nec inopia sanguinis, nec crassitudine hebetes sicut prudentio res & sapientiores ita facti ad principandũ, & ut sic dixerim magis hoĩes sunt. Hæc de cælesti circulatione generalis uarietas incolaꝝ terræ cui peculiares admodũ mul tæ ex sublunari dispõne terraꝝ aeris & aquæ dũ alia. s. uel paludibus in uia uel sta gnãtibus aqs regio semimarcida nebulaꝝ idẽtidẽ caliginosis noctibus obsideẽ alia uẽtis puia aspitatibus uel editior mõtibus. Tenui iã te his plus q̃ oporteat transeũt hæc a terris ad aerẽ & hẽt ipse aer ex se suas ꝓprietates alias. s. aliis locis ut Panetius ait ñ de cælo petitas, sed de suis principiis habuit & suas, q̃ qdẽ discrimina in afficiẽ dis corpibus plus minus aeẽ possint in ãbiguo est pmutaẽ hæc habitatores ipsis sta tim suis afflatibus patet per ea qbus uescũẽ quæ ꝓ sola aqꝝ aerisq; cõditõe uel no xia uel salutaria fieri nemo est q nesciat, hinc prima ob cælestem a sole ipsiõem cor poꝝ est diuersitas q̃ alia statim de uictibus rõe cõseqẽ. At igenioꝝ moꝝq; uarietas & a corpis habitu pẽdet, & ab educatõe assuetudinis fũdamẽto, quæ naturæ uiribus pximat. Accedũt leges qbus in ea re plurimũ ẽ mometi, adeo ut feras natiões man suetissimas reddere si rite feranẽ, & cõtra fortissimas eneruare & ex optimis reddeẽ malas si sũt malæ facillime pñt, unde arbitrii libertas cõtra oẽm naturæ necessitatẽ euidentissime declaraẽ, Infames olim galli fuere amoribus pueroꝝ, si Ptol. ẽt credi mus & Arist. qđ ita nũc scelus beneficio xpianæ legis, & sanctissimi principis Lu douici regis exhorrent ut sub cælo nulla natio magis. Nec tñ oportet unius populi niti exemplis cũ orbis fere totius, euangelica pdicatio, mores, & instituta mutauerit quæ a primis fuerant edita. Põt aũt ad arteſ magisteriaq; capescenda regiõis q̃litas multũ q̃qs. s. primũ sortiaẽ ut uel mercaturæ nauigatõiq; se dedat opportuna mari ciuitate, uel ltis academiæ pxima uel militiæ si infestis finitimis, aut ciuilibus intus factõibus agiteẽ. Sũt quos fertilitas copiaq; desides homines & uoluptarios facit exiguitas atq; sterilitas laboriosos industrios diligentes, uerum .n. uero dicet aliqs forte astrologorum nos hæc non negamus sed asserimus tecum ac prædicamus, ue rum eẽ præterea locis alias ꝓprietates, ex uidelicet priuatis influxibus peculiariq; cõstellatione contendimus ꝓ trigono, pro planeta, pro signo cui regio subest pro cæ li dispõne sub qua ciuitatis iacta fundamenta, sub qua eius imperium, aut rex, aut tyrannus, inuasit. Vera igiẽ ut sint quæ tu dicis non seqtur ut uera quoq; nr̃a eẽ nõ possint, Sed nec ego ex his quæ cõmemoraui egregiissimi diuinatores illud confici puto ut ñ possint esse quæ fingitis, sed ut intelligamus ita plene p ea quæ diximus cãm reddi posse omnifariæ diuersitatis & locoꝝ & gentiũ ut quærere alias causas

Panetius

Vnde ingenioꝝ & moꝝ uarietas.

Exemplũ

Qualitas regionis multũ facit ad artes capiẽdas.

Responsio astrologorum.

Cõfutatõ

minime necessariū sit. Nā quas uos supra astrologi introduxistis & falsas & fabulosas esse sequētia demonstrabunt, ueꝝ disputantibus nobis aduersus ea ad quæ populoꝝ regionūq; ipsi diuersitatem refertis futuꝝ erat ut quæreret aliqs quænā igr eēt cā tātæ uarietatis, pinde priusq̄ falsas euerterem⁹ ueras demsasse cās oportuit ut hinc illa uīa ñ necessaria itelligāt quę postea ut ficta & impossibilia redarguēt Sic nec cæli illū uiuificū calorē de quo supra tā multa diseruimus, nec solis efficaciam ideo itroduximus ut uestra cōuelleremus, nec illud itē ex sydeꝝ ad nos distantia ppinqtateq; radios intendi atq; remitti. Sed priusq̄ cōmētitias uestras nugas refellerem⁹, oñderemusq; absurdissime mutationē pro locis signis aspectib⁹ sydereæ potestatis, a uobis fingi notū facere uolui. qcqd cæli uis efficit in nobis auctoritate philosophoꝝ testimonio sensus iudicioq; rōnis id totū p cōem ifluxū luminis salubcrrime calidi de ppetuo moto corpe iugiter emanātis fieri sufficientissime posse. Quaꝛ alias fingere uirtutes seu stellares ifluxus ad corporea esse supfluū post quæ deide facilius declararet quas uox finxisti credere nō iam supfluū eē sed insanum.

Caput XIIII Lūæ uis qūo uariet, & dies quosdā lūę uera supstitōe obseruari

Stendimus ex operibus solis astrologoꝝ dogmata nō necessario pbari. Ideq o de operib⁹ lunæ faciēdū. Ptolemæus in apotelesmatis lunam dicit ab interlunio quousq; diuidua sit humiditatis amplius effectiuam esse inde ad plenitudinē usq; caloris, a plenitudine siccitatis donec item sit diuidua, tum ad coitum usq; frigiditatis, ita illam in prima orbis sui quadra ueris & aeris in secunda æstatis & ignis, in tertia autūni terræq;, in quarta hyemis atq; aquæ naturā habere, & hoꝝ qualitates tempoꝝ in corporibus tūc maxime excitare. Per bella magis ista diuisio q̄ naturalis & uera, quandoqdē caloris ista conditio ut cū est debilis humiditatem nec moueat, ut q̄ scilicet uix sentiat cū efficatiæ non nihil habet soluere adoriatur soluatq; diffusus quo potētior est nisi eatenus inuelescat, ut q̄ fluere facit humiditatem absumat, nā exsiccat tū ille non humectat, At lunæ calor utpote ualde tenuis haud ita unq̄ intendit ut exsiccet, sed intra fines eos excrescit qbus humefacit corpora calore non arefacit, quo fit ut quo plus luminis habet luna plus efficiat humiditatis ueluti & plus caloris, inuicem sicut lumine destituit ita pariter & humefacit minus, & calefacit potius ergo ueris naturam qualitatēq; sequeṫ a primo quadrangulo ad pleniluniū, q̄ ab interlunio ad quadrāgulū ipm primum siqdem ueris natura humida definiṫ, nec pōt a scdo quadrangulo ad coitum hyemē repræsentare, autūnum a plenilunio ad ipsum quadrangulum, siquidē autūnus siccus hyems humida est, luna uero postq̄ fuerit plena donec semiplena est humefacit, & inde ad coitum usq; desiccat ut scilicet eius humectatione cessante, quare tum ēt duratura ligna cedūt, Multo igr rectius ipse Ptolemæus in libro centum enunciatoꝝ dixit a primo lunæ quadrangulo (ex quo scilicet a cōgressu solis abscessit) fluere corporū humiditates ad secūdum usq; quadrangulū i reliqs uero temporibus decrescere. Quod quidē præter rōem quam diximus ipsa quoq; experimenta testanṫ, nam crescente luna humidi fit accessio decrescēte fit iminutio, quia ñ lucis trm̄ hoc qualitas sed motus eius quoq; ad augumentū uel decremētū opaṫ, quo circa cū sole digressa incipit exoriri donec media illumineṫ plus humefacit calefacitq;, q̄ cum tantumdem possidens luminis scda dichotoma tendit ad congressum, quare scilicet illic lumen augescit hic deficit, hęc est tota lūaris astrologia, a medicis, ab agricolis, a nau

Opinio Ptolemæi de opatōib⁹ lunæ.

Confutatio.

Ptole. in lib. centū enūciatorum

Expimēta

cis utiliter & natur aliter obseruata. Nā in uniuersum quidē plātationi commodū existimauerūt tēpus adolescētis lunæ, q; largiore semina humore cibata, ipsa quoq; uelocius adolescāt, decrescētis uero cedēdæ materiæ quoniam tū oīs materia siccior atq; attenuatior est, quare nō tam facile marcet carieq; cōficit. Contra si qua tollit luna lumie aucta quare tūc hūor exuberat, facile putrescit atq; corrūpit. Q uapropter iure laudat Hesiodus nonā lunæ diē arboribus cōserēdis sicut & decimā tertiā quoniā ut ait Plutarchus īsita uis radicib9 plenior iā lumine spargit. eādem icōmodā seminibus iaciēdis facit quod iactū semē pluuias magis desideret, ut computrescat & germinet. Porro decimāsextam negat idoneā plātatiōi qa deficiēs lumē germina satis non euocet: quare quod Virgilius dixit septima post decimā fœlix & ponere uites, & quæ sequūtur, haud ita possit intelligi ut decimāseptimā diem significet, nā hæc uitibus ponēdis minime fœlix lumine deminuto. Sed aut primam septimam quæ sit post decimā meliorē idest decimāquartam iudicauit, qua & plena luna non ifœliciter uites ponunt, aut qd' rationi consonat magis duos dies laudauit septimā & decimā, sed decimā magis, quare post decimam inquit septima fœlix est. Sic. n. se res habet. Siquidē die septima luna diuidua satis caloris humorūq; radicibus plantaꝝ suppeditat, sed idem facit uberiusq; dies decima. Oio decimaseptima præterq̄ imperite & falso, denotari non potuit, cū sit illa nō ponēdis arborib9 sed cædendis magis idonea, quod Hesiodus quoq; tradit. ob eā scilicet quā diximus cām: humidi decrescētis. Q uare tūc ædificandis nauib9 ligna parant, quas oportet pernare diutius. Q uod aūt tūc quoq; cōportari fruges in areā iubet græcus poeta hāc habet rationē: ut scribit Proclus, q, soleant post pleniluniū uenti suscitari qbus a grano palea ipsa, glumaq; discriminet. Sicut autē in his diebus opeꝝ causa & ratio facile cognoscit, ita possunt alii lunæ dies certis operib9 eē commodiores, ratio ne non ita manifesta. licet de naturalibus illis quoq; quę diximus principiis orta. Siqdem tanti luminis portio cū re aliq consonare potest congrua portione, quæ dissonabit ab alia, quo forsitan genere illa sunt q, castrari Hesiodus sexta luna præcipit agnos, octaua boues & sues. duodecia mulos sextā & decimāsextā marib9 gignēdis opportuniorē q̄ fœminis, decimā uero fœminis, neq; magis castrari uitulos autūno luna decrescente iubet: ratione nota, quare emasculādis metuūt fluxus humiditatū, propterea & siccū tempus, & siccā lunam desiderat. qua de causa castratum ꝓhibēt etiam multa potiones: sic eadēs ratio cur sextam & decimāsextam maribus gignendis opportuniorem q̄ fœminis dicat Hesiodus, fœminis uero decimāquartam, quoniam ut est sæpius repetitum a nobis, crescit humor cum lumine. quare plena luna stillabūt excrementa generationis humidiora unde ꝑles fœminea magis q̄ mascula. Ad hūc modum alia rediges ad naturales causas ab Hesiodo tradita. quí tamen nō nulla licet admodū pauca, miscet ex uetere supstitione, sed nihil usquā qd' astrologis faueat gubernatores, Itē ex his uicib9 aduenticii luminis in luna dies multos citra supstitionem obseruare utiliter possunt, quādo plurimū potest illa uariatio lucis in aeris habitu ꝑmutando, quare prudēter in nouilunio & plenilunio nauigationibus abstinent, quādo per hæc solent tempora tempestates plerūq; suscitari. Ipsi quoq; medici recte cōsulunt ægtis dies obseruātes i auctu cremētoq; lunæ ne fluētes plus minus eos lateāt humiditates, in affecto præsertim corpore, quod propria ui distitutum, magis sit opportunū iniuriæ pegrinæ. Nā gratia exēpli adolescēte lu-

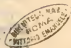
Cur crescētis lunæ tēpus plātatiōi cōmodū

Cur decrescētis materiæ cedēdæ

Verificatio quorūdā dictorum Hesiodi Plutarchus

Declaratio cuiusdā loci Virgilii

Proclus.

Nautæ

Medici.

nã uenã incidere. Cõtrã uentosa re deficiente potiusq̃ adolescẽte, ratiõnẽ forte hab e bit. cũ incisio uenæ expellat uẽtosa attrahat. Q uare ebulientibus expãsisq; ad extrẽa corpis per initia mensis humorib9 plus forte q̃ oporteat attractæ materiæ educerẽ tur, nisi qs dicat artis opera semp esse fœliciora quæ cũ naturæ ꝑgressione concor dẽt. Sed hæc medicoꝝ iudicio relinquant̃, quæcũq; uero præter hæc obseruauerint ea uanitatem habent manifestam, ut sequentibus patefiet.

Caput XV Aestus maris in aliam causam q̃ in lunam referri posse in quã tam & si referantur nihil inde iuuari astrologiam.

Efluxu maris atq; refluxu multiplex qõ ẽ cũ oĩbus uideat̃ hoc a luna ꝓce d dere. Adelãdus ex opiniõe saracenoꝝ cãm accessus maris atq; recessus hãc & narrat & ꝓbat. Nã cũ ipsa inquit maris sibi brachia puta quæ interiecta terræ dirimit moles obuiare atq; cõfluere ĩpetu cõcito ꝑperẽt, fit tũ mõtib9 iter po sitis cũ ipsius terræ situ, ut ab eodẽ cursu dũ deficiũt referant̃ utq; ide quo de pri9 at naturalis ĩpellit motus, loci ipsi9 positu reuocẽt̃. Luna uero in cã ñ ẽ, alioqn eue niret hoc idẽ in maribus torridæ zonæ uicinioribus, cũ nec magis absint a luna, ut quãobrẽ illi9 uim ñ persentiant, nec humide minus undæ natura putant̃, & tñ nul la ibi reciprocatio, qr̃. s. deest cã quã diximus cõcurrẽtium ptim mole terreni situs biantiũ. Hæc illius snĩa non magnope abhorrens a similitudine ueri, qñ naturali ꝑ pensione ferũt̃ elementi cuiusq; partes ad suam integritatẽ. Q uid igr̃ mi[?] d scla sæ loco terris ĩteriacẽtibus pñtes oceani, dũ cõcurrere gestiũt littora feriant acce dẽtes, & obiectu repulsæ pariter retrocedant, q̃ cã sublata (qd ĩ australi pelago eue nit) uidemus hos æstus non apparere. Ita qspiam dixerit hũc accedẽdi recedendiq; modũ naturalẽ eẽ aquæ ñ quatenus aqua ẽ. Sed q̃tenus partes hẽt elementi princi palis obiectu molis terrenæ direptas & separatas, Q uæ rõ si cui ñ satisfacit audiat aliã, cõsitent̃ astrologi nõ eueniri tales recursus in oĩbus aqs ẽt marinis, sed in his tm̃ quaꝝ terra ꝓfunda dura motibus crebris aspera & inæqualis, aqua uero mul ta, quæ nec adiectu fluminũ crescit, nec digressu deminuit̃, sed diuturnã ibi traxe rit sedem dẽsitudie spissa. Q uo circa cõceptaculũ fiat (alũnaq; uapoꝝ multoꝝ nec tenuiũ, nec facile difflabiliũ, qui de suis parentibus hoc est aquosa terra aq; terrosa deq; cæli calore dicũt amantiẽ illã notã atq; salsuginẽ, has qm̃ cõditiones & fon tes, & flũina, sed & maria quædam ñ hñt, ideo ĩ illis dicũt hos æstus ñ appere. Pote rit aũt cuipiã hinc appere satis aperta & sufficiẽs cã marinæ reciprocationis, siqde de tali terra & aqua uapores idẽtidẽ q̃les diximus uentiq; suscitant̃, unde in aq fit uentus atq; tumult9, ꝑserti q; ex motu ĩpulsuq; isto, & uapoꝝ admixtõe calescit, q̃ lo cum quærit ampliorẽ quo se diffundat. Accedit quasi tertia causa motus reflexio uentorum uellicantiũ aquæ summa ad infernas illius partes, qui spirantibus ide uẽ tis iplicati, proruũt aquas in superna conati, tũ aquæ necessario dũ eructuant abũ dant tumescuntq; & reiecte pariter & pulsæ, Reuolutæ propriã faciũt accessiõnẽ Rursus ubi uis illa dissolutis uaporibus conflamescit, subsidũt atq; sternuntur, & i angustiis se cõtrahentes ab occupatis locis abscedunt, quæ uaporum uentorumq; generatio ꝑ natura maris, sicut perpetua ferme eẽ perpetuaq; dissolutio, uidet̃ iu gis reciprocationis cã sufficiens. Vnde redit frigida quæ prius tepens aduenerat, quod significat nobis Adelãdus. Et possunt qdem tuentes istam opiõnẽ rõnem red dere, cur maiora quædam maria non reciprocent, licet adsint, & uenti & halatus, sic

Opiniõ sa racenoꝝ ex mente Adelandi

Alia opi nio.

enim ēt illis idem sane effectus,sed pelagi uastitas littorūq; summotio speciē tollit accessus atq; recessus,ut id potius uideat᷑ benedictū,aquas uideri hoc, q̄ alternan tes,hoc est fluctuantē potius æstū q̄ reciprocantē.Q uæ si rōni cōsonant naturali,si cōsonāt experimētis,cur pa℞ pbabilia iudicari debēt,aut cur necessariū præter has causas addere lunæ motū-secū aquas,deorsum ēt in sublime trahentem,præsertim cū ñ illa rñdeant-quæ rñdere sit necesse,ut cum aucta lumine luna, cum uelocior cursu,cū ppinqor terræ,cū declinans ad aqlonē a uia solis,cū in signis aqlonaribus posita,tunc uberiores fiant accessus.Contra tenuiores cū se aliter habet q̄ diceba-mus.Porro ñ uidet᷑ quid ita sentientibus obiici possit-præter ipsa℞ aqua℞ tā i ascē su q̄ in descensu cū luna cōcordiam.,Q uæ(si ue℞ quod fatet᷑ Aboasar)nescio quo pacto uel ipsa satis obiici possit.Scribit.n.ñ eadem ubiq; esse accessionis initia atq; recessus,ēt ubi nulla de finitore uarietas,sed interdū usu euenire , ut quo tempore quodam loco recedūt aquę,alibi tūc accessum aggrediant᷑.Nec ipse dissimulat hoc plurimis cām præbuisse suspicandi-motus illos a lunæ motibus non depēdere.Cu ius diuersitatis q̄q̄ reddere rationem conat᷑,ut lunā nihil minus eē causam defēdat. Sequit᷑ tñ inde pro luna capi argumentum ñ posse,Vnde potius cōtradicendi prę stat᷑ occasio,plurimūq; hæc intra se distant,a tpibus æstus euidēter lunarē cām cō firmari,& ab illis nō euidenter confutari. Alpetragius attulit huius motus cælestē cām,nec a luna,ue℞ a diurno motu quo mouent᷑ oia,Sed inferiora minus, Ignis.n. sphæra rotat᷑ in orbē,Inordinatus motus in aere fit,q in aqua desinit in accessum at q; recessum.Q uæ quidē oia potius disputo quasi phūs cām inuestigās ueram isti9 effectus q̄ ut astrologis contradicā,qñ hic nihil astrologicis reb9 accedit receditue, si accessus istos atq; recessus cursibus astro℞ alio℞,aut lunæ referamus.Q uoniam hoc ipm ē(ut uerissime dixit Phauorin9)magis astrologi fallacia,q cū uiderit terre na quædam inter homines sita cælestium re℞ sensu atq; ductu moueri,quale est q; oceanus quasi lunæ comes cum ea simul senescit adolescitq;,hinc uidelicet sibi argu mentum ad persuadendum paruere,ut crederemus oia rerum humanarum,& par-ua & maxia tāq̄ stellis atq; syderibus euincta duci atq; regi.Nam sint a luna quod libenter & facile etiam ipsi credimus,quid aut pro astrologis,aut contra nos᷑ Neq; .n.ut qdam putant hinc intelligit᷑ agere sydera,non modo motu & luce,sed occul-tis influxibus,quando luna sub imo posita terræ moueat aquas,ad aquas tamē tūc eius lumen prouenire non possit.Rogerius Baccon i epistola ad Clementē qrtū pō tificē maximū,causam reddere uoluit ex lumine in hunc modum.Nam cū inqt exo rit᷑ luna super mare alicuius regionis cadunt radii lunares ad angulos obliquos,qr debiliores sunt , ideoq; uapores ex suscitant a profundis maris quos consumere nō pñt(uapores inq̄)ampulosis tumoribus aquas ingurgitantes,ut extendatur a suis canalibus,sicut ollæ pulmentariæ suppositus ignis aquam euaporat,unde nasis la-bra despumant.Q uo circa dum ista durat attractio uapo℞ ebulientiū fluit sedib9 aqua,Cū uero luna fastigio pximat fiunt radii idētidem qm̄ rectiores idcirco fortio res,quanto.s.illa magis ascēdit,qui & demū eatenus inualescūt,ut dissoluendis ua-poribus pares fiant.ut ppterea inqt Rogerius segnior fiat accessus ad meridiē pxi mante luna,qua declinante statim quoq; aquæ declinant.sicut in illa ipsa olla,cum magis calor inualuit uaporibus absumptis subsidet liquor,& inuasis ima se recipit Mouet autē post hac rōnem ppositam quonam.s.pacto tendens ab occasu ad imū

Aboasar

Alia opinio Alpetragii.

Q uæstio nem hanc astrologiæ impertinentem esse.

Opinio Rogerii Bacconis

terræ uim mouendi retinet luna. Nam tunc ascendunt aquæ pariter atq; luna ab or
tu ad summum contendente. Nec tamen, ut confitetur, radiorum uis ulla mediam ter
ram penetrare potest. Hoc igr ipse ita dissoluit. Cælum inqt supremum, siue octa-
uum, siue nonum necessario densum est, quãdoquidem terminat uisum, qui dẽso tã
tũmodo terminatur. Proinde lunares radios illuc ptensos ad partem aduersam refle-
cti necessarium est. Idcirco si ab occidente luna ad imũ terræ mouetur uirtus eius i
quadram aliam cæli uigebit oppositam facitq; reflexo radio, quod faciebat ab orĩ
te pgens ad summum, hoc est Bacconis inuentum, i quo adeo sibi placet, ut primũ
se accessus atq; recessus in oppositas quadras rationem reddidisse glorietur, cum sint
Confutatio Bacconis. tamen in eius dictis tot pudenda errata quot uerba. Primum contradicit non dixe-
rim experimento, sed Aboasari certe cuius se facit interpretem. qui uigore accessus
esse tradit, cum ad summum cæli luna puenerit, nec prius remitti q̃ cœperit illa de
Prima rõ scendere. Contra Baccon quo magis proximat summo luna remitti putat accessum
Secunda ratio. dissolutis uaporibus lumine calidiore. Nec uidit lunæ lumen, ita nunq̃ intendi, ut
marinas exhalationes non dũ possit consumere, sed nec suscitare tantas quantis opus
Tertia rõ est in commouendis accessibus. Quod si pernegat cõtumacius, illud fateatur opor
tet uel inuitus, aliquot dies circa nouiluniũ nullos futuros æstus oceani, siquidem
eo tempore aut nullum, aut adeo tenue lunæ lumen, ut nulla possit quauis impu-
Quarta dentia dici par procreandis in mari tot uaporibus hisdemq; etiam dissoluendis. Po
stremo cur non fortiores radii descendentis q̃ ascendentis? Cur descendens reuocat
aquas effundit ascendens? curq; non imbecilliores a summo parum declinantes q̃
tunc primum exorientes? cur ibi recessum hic accessum facit? Siqdem queadmodũ
ipse sentit radiorum uigor intẽsiore calore reprimit accessum, qm coruñdẽ debilitas
Quinta auget. Deniq; quis credat reflexis radiis lunæ sub terram decurrentis inesse uim
tantam, ut possint etiam suscitatos uapores absumere, aut si id nõ possunt, quæ cau
sa recessus luna delata sub finitorem fundamento Bacconis, quãobrem luna dece-
dente decedant, quæ accedant exoriente? Habeat ergo Baccon hæc sua sibi cõmẽta
nos si pertinet ad lunam talis effectus ad eius id motũ referamus, quem tacito natu
ræ consensu oceani motus imitatur, qui ascendit cum ascendente, descendit cum descẽ
Opinio alia. dente, Quod qui dicit Thomæ placuisse uidetur in libro de occultis operibus natu-
ræ. Nec putemus hos æstus auctionem aquarum eẽ uel imitationem, Sed q; ipsæ ex
Thomas primunt uoces accessum atq; recessum, non aucti uel iminuti, sed extendẽtis se ma
ris ascẽsu, descensuq; contrahentis. Dicimus autem hæc de noctis æstu atq; diei, nã
si q̃ maria sunt (ut est scriptũ a quibusdã) posita semp in accessu dũ augetur lunæ
lumẽ, a coitu. s. ad pleniluniũ rursus in recessu cũ diminuitur a plenilunio usq; ad coi
tũ, nõ sequuntur illa lunæ motum in sphæra, sed motum ut sic dixerim, luminis in lu
na decrescentis in ea pariter & crescentis, cuius uariatio potest eũ quoq; qui fit quo
tidie nõnihil uariare. Sed non consentiunt traditæ super hoc obseruationes, Nã &
ægyptii & q nauigãt ad occidẽtẽ, a meridie primi diei mensis lunaris, ad undecimũ
usq; diem uigorari dicebant accessum, ab undecima ad decimamoctauam, partẽq;
diei sequentis debilitari. Inde ad uigesimamsextã rursus intendi remitti subinde usq;
ad mensis initium. Quotiens autem accessus maior, minor recessus, & contra com
mutata ratione. Sunt alii qui dicant uerũ hoc deprehendi in fluminũ aquis de fonti
bus decurrentium quæ memoratis diebus aliis extẽduntur, aliis cõtrahantur ad ca-

pita. De mari uero proditũ aliter ab orientalibus, qui nec inter se cõsentiunt, nã sunt qui tradunt primo ultimoq; decano mensis, accessus imminui medio, crescere, quod eam habere uidetur ratione, ut pleniore lumine crescant, defectiore decrescant, Alii non esse pluribus diebus ꝑpetuũ, ut uel augescat accessus, uel deficiat, sed aut una aut altera die fieri, siue cũ intenduntur, siue cũ remittuntur. Aboasar quattuor facit ui- ces in hunc modũ primam post coitũ cũ recedere incipit luna quousq; fit semiplena tũ ait accessum imminui ea ꝓportione qua discedit a sole luna, ut cũ uenit iam ad q̃drangulum belissimi sint, secundam inde usq; ad pleniluniũ, quo tẽpore gradatim intenduntur, ut ad summum perueniat, luna plena, tertiam a plenilunio donec iterũ fit diuidua, decrescente simul accessu cũ lumine, quartam inde ad coitũ, Tum uero uehementiores subinde fieri accessus ita ut coeunte luna sint uehementissimi. Sed hoc nullam habere potest ratione, siquidem luminis hæc differentia (qđ ad propositũ attinet) multũ, paucũ, lumen, crescẽs, & decrescẽs. Si uel multa uel crescẽte luce fit accessus quarta fallitur obseruatio, si pauca uel decrescente secunda, Si multa sed decrescẽte fallitur tertia. Si pauca crescẽte fallitur prima. Verũ quæcunq; potius recipiatur harũ traditionũ patet nihil nos cogi nouã cõminisci potestatem in luna ꝓter motum & lucẽ, quare mare cõmoueat, quando proditæ omnes in accessibus maris recessibusq; diuersitates, uel a motus diuersitate scandentis syderis uel declinantis, uel a lucis damnis, & incrementis euidentissime causam habere possunt. Aboasar. Contra Aboa.

Capute XVI Galeni snia de creticis diebus eos ad lunã referentis confutatur.

Risimos quos latie iudicatorios dixeris ad lunã referri tã falso q̃ superstitiose equidem non dubito, quod latius est declarãdum. Galenus auctor inter medicos isti⁹ opinionis, tertio libro de dieb⁹ creticis duplicis meminit lunaris influentiæ, quarũ altera sit a sole cuius accipit luna lumẽ, altera a signis obliqui orbis quæ motu ꝓprio singulis mẽsibus permeat luna. Tum ponit ex sententia astrologorũ quasiq; experientia cõprobatũ, in oppositis locis, atq; quadrangulis magnas a Luna cõmotiones excitari. quod tã in habitudine eius ad solem, q̃ etiam ad signa nulla solis habita ratione, uerũ esse contendit ad solem quoniam cũ fit Luna diuidua (fit aũt in quadrangulis fere locis a coitu) rursusq; cum implet, quod in oppositis locis est, aeris statum & tempestates immutet. Ad signa per hunc modũ, ut quicquid cœperit posita Luna, uerbi gratia, in Tauro semp accidat in ea te mutatio, cũ peruenerit Luna deinceps ad Leonẽ, ad Scorpiũ, ad Aquariũ, quæ sunt loca Tauro tetragona uel aduersa. Confirmat hoc auctoritate Aegyptiorũ asseuerantiu3 si in alicuius genitura Ariete (qđ pro exẽplo sit) stellæ fœlices insederint, natum bene se habiturum quotiens Luna aut Taurũ, aut quadrata signa uel opposita permeauerit, contra male si infelices. Hinc putat Galenus creticorũ dierũ causam fieri euidentissimam. sunt enim præcipue cretici septimus & quartus decimus, peruenit autẽ Luna septima die ad signum ab illo quartum. quod tenuit inchoante morbo decima uero quarta ad signum oppsitum, cum septem, & uiginti diebus & tertia fere diei parte, restitutionem suam absoluat. Cum igitur Luna in his locis quadrangulis scilicet & aduersis citet cõmotiones, efficit per hos dies septimum scilicet & quartũ decimũ, quibus ad ea loca peruenitur, ut morbi quoq; tumultus excitetur. Ad salutẽ quidem ægritudine ꝓspera ad mortẽ perniciosa. Quoniam uero putauit Galenus cum is diem uigesimũ creticum esse non uigesimum primũ quod credidit

Archigenes elaborauit reddere rationé q̃uo ipse quoq; uigesim⁹ dies, septimus eēt. Et primū hoc nec absurda nec difficili ꝓbatiõe monstrauit. Nā cursus qdē lunę die bus septé & uigintiocto horis adiectis cõsumat. Q d' si in q̃ttuor ebdomadas partia ris erit ebdomada quælibet ex diebus sex horis uiginti, Q uare ebdomadæ tres dies habebūt.xx. horasq;.xii. quo circa uigesimus prim⁹ dies hoc ē ebdomadic⁹ terti⁹ ĩ lunari cursu, ptī ad uigesimū dié naturalé ptī ad.xxi. ptinebit. Nā ei⁹ horæ.xii. uigesimū terminabūt. reliquæ primū & uigesimū incohabūt. Atq; ita fiet cretica cõmotio die uigesimo ꝑueniéte luna ad secūdū q̃drágulū, ĩ ebdomada. s. tertia. Rursusq; eandé nõ effugiet rõné, si ad uigesimā primā naturalé dié differat, qd' in acutis solet ægritudinib⁹ euenire, sicut illud ĩ diuturnioribꝰ hoꝝ ambitu qdē p pares, illa rū p ipares nūeros discurréte. Hoc postq̃ dixerat ipse Galen⁹ qd' deinde q̃si ꝓpriū inuētū rettulit apponēsis, nouū cõmētū excogitauit p qd' non paria faceret cū Archigene cretico influxu ad dié utrãq; ptinéte. Sed colligeret uigesimā totā esse creticā, uigesimā primā ñ eē. Sic igř cõmétus ē tépus quo ad solis coitū luna redit dies uiginti noué, horæ duodecim, q fere uulgo mēsis existimat, Demamus dies qb⁹ luna non apparet obruta soliis radijs, qm̃ tū uim permutādi iferiora nõ habet reliqui erūt dies uigiti sex, horæq;.xii, Fere.n. tres dies occulit, atq; hos dies qd' est spaciuz lucētis lunæ dieb⁹ adiiciam⁹ qb⁹ pagrat signa quos uigiti q̃ttuor & horas uiginti cõputat, erit sūma dies q̃nq̃ginta tres & horæ uiginti, quoꝝ medietas dies uiginti sex & horæ uiginti duæ. Hoc spaciū cogitauit Galenus mēsura ñ irrationabili positioni dieꝝ creticoꝝ, qd' cū uideret dimidiū solū dieꝝ qb9 luna cum permeat zodia cū, tū a sole illumiat quasi tū bis ĩ se lunaris influxus ptātes complecteret, & quæ . s. ē a signis, & quæ a sole, quaꝝ utraq; fieri cõmotioné ĩ morbis eēt uerisimile. Dictus hic postea nūer⁹ a posteriorib⁹ ex Galeni auctoritate mēsis medicialis, sicut eū q ex dieb⁹ uigiintinoué cõiūctionis, q ex dieb9 uigiti sex, horisq; duodecim manifestæ uisionis, q ex uigitisepté & tertia diei parte pagrationis mēsé uocant. Ex hoc āt inuēto qd' uolebat Galenus assequebať aduersus Archigené. Nā si totus mensis dies.xxvi. horæq;.xxii. erūt ebdomadæ hui9 mēsis singulæ ex dieb9 sex horisq; decem septé & dimidia parte horę, q̃re medietas mēsis dies tredecim & horę undecim. sep timæ igř diei naturalis primæ horę usq; ad decimā septimā, ad septimam quoq; medicinalis mēsis dié spectabūt, Proptereaq; erūt creticę, reliquū diei ad octauum medicinalé dié pertinebit, decimaq̃rta dies naturalis undecim tm̃ hēbit primas horas ex postremis decimæ quartę medicialis, cui9 añcedétes horæ.xiii. cū decima tertia die naturali computabūť. Tertiam uero ebdomadam medicinalé cū sit ebdomada q̃libet dieꝝ sex horaꝝ decé & septé cū dimidia, patet terminari ĩ uigesima die naturali tm̃ q̃ttuor horis & dimidia parte horę superexcrescétib9 q̃ in uigesimū primuz referūť. Atq; ita cõficiť qd' Galenus iprimis optabat, & cui9 gřa hoc totū cõmétū fabricat9 est. ut dies uigesima longe magis q̃ uigesima pria ebdomada consequétiq; rõne cretica putareť. Hūc sibi gratis laboré sūpsit Galenus. Neq;.n. oportuit nā satis ex mora pagratiõis zodiaci dies.xx. cretica defédebať, præsertim cum non neget ipse uigesimā quoq; primā eē creticā, qn & plerūq; ĩ acutis morbis. Neq; uero nos ista rettulim⁹ ut ĩter Archigené Galenūq; arbitraremur, præscriptū egrediétes, sed ne cū referri dies creticos ad lunā nõ posse demõstrauerimus siue receptā a sole, siue a signis uirtuté ĩ ea cõsiderem⁹, putaret q̃spiā nõ plene satisfm̃, qd' mixtū q̃si quendā

influxũ Galenus introduxisset, qui præcipue dies creticos excitaret. Non enim hoc aut Galenus forsitan fecit, aut si fecit facere tñ rõnabiliter potuitr. Nã si cũ illo dica mus lunã in quadratis loco alicui primordiali signis & oppositis cõmotiones susci tare, rursusq; cũ quadrangulis & oppositis solis radiis illuminat̃, non possum⁹ hos a Luna euentus expectare præterq̃ his tẽporibus, quibus altero illoꝝ modoꝝ se ha bet si de illis scilicet causis euentus expectat̃. Nã si utroq; tẽpore parit tales effec tus pro cuiusq; tẽporis habitu, & cõstellatione. credamus misceri utriusq; constella tionis uirtutẽ in eo tpe quo nulla illaꝝ cõstellationũ inuenit̃, nõ alio argumento, q̃ q; tẽpus illud medietas sit summæ utriusq; tpis simul cõnumerati, nõ scimus nos eẽ non sumus etiã inter &' horestes. Q uare si Galenus in ebdomadis istius sui mensis medicinalis & eius medietate, uim istã excitatricẽ esse putat, nõ aũt in ebdomadis aut medietate mẽsis quo uel a sole luna illuminat̃, uel zodiaci signa pcenset, inue hit nobis. cũ uis illa excogitati mẽsis ad astrologicos nullos influx9 redigi possit, hoc est nec ad quadrata uel opposita signa nec ad q̃drangulares oppositasue lunæ cũ so le figuratiões. Nã seruari cõflaricq; hoꝝ uirtutẽ in eo tpe quo ista nõ sũt, nimis ut di xi absurdũ & cõmentitiũ, nec q defendere Galenũ uoluerũt simulq; creticos dies lunæ cursibus coaptare pmissis stare potuerũt, sed nũc qdẽ hoc, nũc illud tuentur, nũq̃ utrũq; simul, quærat̃. n. cur q̃rtadecima dies cretica sit ad lunæ cursus pagra tionisq; mẽsem se recipiẽt. Q uoniã p eã diẽ ad opposita signa luna deueniat. Hæc ratio parti mẽsis medicinalis q̃drat. Siq̃dẽ ebdomada eius secũda in diẽ. xiii. natura lem recedit, supsuntq; ex ea horæ. xi. trñ ad q̃rtadecimã ptinẽtes. Est. n. ut diximus ebdomada quælibet mẽsis Galeni dieꝝ sex, horaꝝ decẽ & septẽ cũ dimidia, quare dies decimatertia plus cretica erit dicẽda q̃ q̃rtadecima, cũ illa horas tredecim cre ticas. hæc trñ undecim hẽat, hic ergo relicta uirtute mixtiõis, & factitii mensis, ad pagrata zodiaci spacia cõfugiẽt. Cõtra ut uigesimũ diẽ creticũ faciãt mẽse Galeni ñ pagratiõis utunt̃, Sed & siqs ægrotet pridie q̃ Luna coeat, habeatq; diẽ septimaꝫ creticã, q̃uo id erit ex influẽtia ptãtis, tã a sole receptæ, q̃ a signis cũ maximã ptẽ eo rũ dieꝝ sicuti ñ uiderit ita solari uirtute Luna nos nõ effecerit auctore ipso Galeno Necesse igitur hic quoq; eos ad signa se conuertere, quoꝝ solus influx9 ex quadrati uirtute creticã illi septimã diẽ fecerit. Mitto q; oĩno factitius ille Galeni mẽsis nec naturæ moneta pcussus, ita. n. excudit̃ q̃si tres dies Luna semper a sole obtegat̃. Si & mane q̃nq; conspiciet̃ priusq̃ sol exoriat̃, & uespere ei9 diei nouaculari facie, qd' & experiẽtia idicat & testat̃ Alphraganus, tũ de spacio quoq; lunaris motus ita deter minat, q̃si semper eodẽ passu moueret̃, non aũt ueolociore interdũ, interdum tardio re, qd' in astronomicis supputationibus demonstrat̃. Habeat igr suũ sibi Galenus mensem quẽ ne nobis importunius ingerat concedamus illis quos mauult dies eẽ creticos Archigenon repudiãtes, eos ego nullis lunę cursib9 regi firmite assero. Si ue acceptã a sole, siue a signis uirtutẽ æstimemus, nã ea quidẽ quæ a sole solida & naturalis (ut declarauim9) sed ad eã cretici dies pertinere ñ pñt, nisi nos morbi sem per in nouilunio aggrederent̃, alioqn nec diei septimæ Luna dimidia, nec quartade cimæ plena rñdebit, in qbus q̃drangularis & aduersa solis configuratio ciet humo res. Restat ea quæ a signis. Hæc uero cũ nulla ẽ, ut sequentia declarabũt, tũ si qua foret ad creticos dies nullo mõ spectabit id qd' ipsi dicũt, Nã si argumẽtant̃ ab ex piẽtia die septima fit cõmotio. Rursusq; q̃rtadecia & p hos dies in q̃dratis est signis

Prima rõ

Sc̃da rõ

Tertia rõ

Luna uel in oppositis ex hac igiť signoꝝ ꝑmutatiõe ille sequunť cõmotiones. Nos
Reflexio cõtra sic, die septima fit cõmotio rursusq; q̃rtadecima, nec p̄ hos dies plerũq; uel in
argumẽti. q̇dratis est Luna locis uel oppositis. Nõ igr̃ de hac signoꝝ ꝑmutatione cõmotio illa
suscitať, utra pars uerioribꝫ nitať assũptiõibꝫ nemini dubiũ, cuius lunares motus
penitꝰ nõ ignoti. Nã cũ inferiora ꝑmeãs epicycii uelociꝰ Luna ferť, sexta die ad q̇-
drata signa ꝑtingit, & decimatertia iterdũ ad opposita. Cũ uero supiora tardiꝰ circũ
fertur, nõ priusq̃ die octaua uel nona q̇drangulari fit loco. Q đ si rñdeant ob hanc
cãm iterdũ illas quoq; dies creticas fieri, aliq̃d dicerẽt si cũ lunæ cursus est tardus,
tũc octaua uel nona die cõmouerẽť humores. Cũ uero uelox sexta, cũ medio quo-
dã modo se hẽret septima. Veꝝ nõ hoc obseruatio docet, sed usu freqũeter euenit ut
Luna q̇dẽ pigniore septima det iudiciũ iterdũ & sexta, cõcitaciore uero differantur
cõmotiões ad octauã & nonã, qđ aduertẽtes plurimi medicoꝝ ꝑnegarũt hũc ordi-
nẽ in morbis a natura seruatũ, a lunaribꝫ cursibꝫ depẽdere, Nec q̃ aliter ꝓdiderunt,
qcq̃ induxit q̃ uel amor astrologicaꝝ reꝝ uel auctoritas Galeni. Quæ tñ in hac re
Falso opi q̃tũ hẽant põderis, mox dicemus. Falso aũt q̇dã ex Neotericis hoc quoq; Auicẽnã
nionem. & Hippocratẽ opiatos tradũt. Nã Hyppocrates q̇dẽ nusq̃ sup hoc uerbũ. Sed hũc
Galeni a potius ordinẽ rettulisse nixus ad nũeros quos libẽter obseruare natura soleat id qđ
scribi. Celsus Asclepiadesq; notarũt, Auicẽna cũ meminisset opionis referẽtis hæc ad lu-
Hyp.& nã, multa inq̃t i his dictis ãbiguitas. Tũ q̃õnẽ reiecit, ut cuiꝰ ꝑscrutatio ad medicũ
Aui. nõ spectaret: qn illi potiꝰ eẽt impedimẽto. Valet igiť Galeni auctoritas apud nos
Celsus ubi decernit q̃ dies cretici sint, quoq; pacto tractãdꝰ æger cũ uel apparẽt uel præui
Asclepia- denť. Nã hoc medici offm̃ in q̃ ꝓfessiõe præcellẽtẽ Galenũ uereq; diuinum cũ do-
des ctoꝝ cõsensu ꝓbamus, & admiramur. At cũ cã inuestigať eoꝝ dieꝝ q̃ altioris hoc
Qualis opus phiæ, nõ modo præiudicii, sed nec maioris testimonii loco sñia fuerit Galeni.
Gal.lit- Q̃ñ qđ Moses Aegyptiꝰ & Auicẽna, magni uiri, magniq; i medicina Galeni fau-
teris qui- tores tradũt, plus ramis sciaꝝ reliq̃ꝝ q̃ radicibus ihæsit. Sane rideť a dialecticis fi-
busq; i re gura eiꝰ q̃rta syllogismoꝝ, & in phia tã sæpe ꝑterreť, & ualidissimas nõ ꝑsentit rõ-
bus eidẽ nes ut philosophicũ i eo iudiciũ desidereť a multis. Nõ põt itelligere, quonã pacto
sit credẽ- supstite aĩa & imortali cesset ab ope, crebro tñ non dissoluto, fatigatũq; a se ait hac
dum q̃õne Platonicũ quedã, q̃si naue soluta supstes nauta nõ cesset a nauigatiõe. Nec in
Moses telligit qđ a phis demrať, uniuersales reꝝ natiões ab intellectu tm̃ nr̃o cõprehẽdi,
Auicẽna. nec a brutoꝝ ẽt igenio, in tpis cognitiõe q̃d hæsitet nõ est tpis huiꝰ narrare. Neq; .n.
hic de Galeni phia, tm̃ hæc delibauimꝰ quo Moseos & Auicẽnæ iudiciũ sup eo con
firmaremus, simulq; caueret ne cui illius auctoritas iponeret in accipienda supsti-
tione. Nam in hac ipsa de qua agiť astrologia paꝝ illũ peritũ, lunaris motus suppu
tatio docet. Nec eũ defendit aliter Apponẽsis q̃ q̃ eius ætate nõdũ cælestiũ motuũ
ratio ad liquidum fuerat explorata. Sit igitur illa fides in medicina quanta maxime
esse potest, qđ ad doctrinas alias attinet, cautius agẽdũ cũ homine meminerimus.
Examinandũq; diligentius quæ tradiderit, an experientiæ, an rationi, an sententiis
cõsonent alioꝝ. Et quidẽ quæ de creticis ꝓdidit diebus ea parũ rebus ipsis consen
tire ꝓbauimus, eadẽ nec rationis habere colorẽ palam fiet inspiciẽtibus Nam quæ
ratio lunã cũ ad signũ ab eo loco quartũ ꝑuenerit uel septimũ in quo fuerit inuadẽ
te morbo suscitare in humoribus agitationem? Galenus negat rationẽ se dicturum.
sed Aegyptioꝝ prætẽdit auctoritatẽ, nos illi sextum suum de simplicibus medicinis

librum ad memoriā reuocabimus. In quo delirii notat Aegyptios, quoꝝ quoq; cur apud nos uacillet auctoritas postremis duobꝰ libris inotescet. Nūc illud dixerimꝰ obseruari per hos lunæ cursꝰ corpoꝝ mutatiões fideliter ab Aegyptiis non potuisse qbꝰ ñ erāt lunæ cursus fideliter cōperti, Primꝰ.n. Hypparcꝰ in Rhodo insula certius illos obseruauit, licet ñ attingerit tñ ueritatē, cui ꝑpius accessit deinde Ptolemæus, q̄ q̄ Hyspanoꝝ rursū astronomoꝝ desyderiū ñ ipleuerit, Neoterici rōem excogitarūt ñ mō nō cōsentientē ueritati, sed nec positioni quā tuent, nec Galeni dictis quæ sequūtur. Est aūt hmōi, Signa quadrata uel opposita contrarias hñt qualitates, Quadrata uel utrasq; uel agentes saltē, ut Aries qdem a Cancro dissidet utraq; qualitate qñ Aries signū calidū & siccū, Cācer humidū & frigidū, a Turus a Leone nō utraq;, nā sicco conueniūt, sed agēte qualitate discordat, frigido Tauro calido Leone. Discordant itē signa opposita semper altera qualitate saltem, tū decantatum dicūt ab astrologis quadrāgulas & diametras radiatiōes contrarias esse atq; pugnātes, his positis ita colligūt, cū peruenerit Luna ad loca illis quę tenuit suadēte morbo inimica, conseq ut inter morbū atq; naturā pugna exoriatur, At nos suppositis quæ dicūt ita eos alloquemur, cur creticos dies Luna faciat hanc esse putatis cām, qñ si in Tauro uerbigra, fuit cum naturā morbus occupauit, debet cū ad locū cōtrariū uenerit cōtrariū effectū facere, faciet igitur ut natura cōtra morbū assurgat, unde pugna & iudiciū ad alterutrā partē uictoriæ declinantis, erit aūt in loco cōtrario cū peruenerit ad Leonē uel ad Scorpium, sed ad Leonem die septimo ueniet, ad Scorpiū qrto decimo. Per hos igitur dies bellicū canet morbo atq; naturæ. Sed cur non idē faciet die tertia ueniens ad Geminos plus a Tauro Leone discrepantes? Cur non duodecima aut decimatertia ueniens ad Librā, cū q̄ rursus Taurus minus consentit q̄ cū scorpione? Cur nō decima qnta subiens Sagittariū dissedētē a Tauro sicut Scorpius dissidet atq; Leo? Scio qđ rñdebūt, ñ eē inter hæc signa aspectus colligationē, sed non alio aduci ego eos uolebā, nō ut istam aspectuū rōem nullam eē obiicerē qđ libro sexto sumus facturi. Sed ut oñderemꝰ ēt si sit aliq, ñ tñ deseruit ꝓposite qōni. Nā illa qdē inter duos planetas obseruat, quoꝝ radios nō putant ad cōplēdū eū posse cōuenire, siue cōcordēt, siue discordēt, nisi talibus inuicē sibi interuallis configurēt, exagono, trigono, q̄drangulari, atq; diametro. At uero hic Lunā planetis aliis non configuramus, sed id solū aduertimus ut ad locū cōtrarium deferat illi quē prius occupabat. Quāq̄ aūt positā stellam in Geminis stellæ positæ in Tauro negabūt astrologi per aspectū colligari, non rñ hunc locū esse illi contrariū denegbūt. Quod si facit effectū prio contrariū Luna qa ad locū contrariæ deuenit qualitatis, cur si in signo frigido & sicco morbū excitauit, id calidis humidisq; collocata naturam aduersus morbū non excitauit? siue illud signū sextum siue secundū siue alio numero quē malueris cōputet? Ridiculū hoc omnino, nec qđ ab homine dici possit ueritatē potius spectante q̄ defendere positionem, Quod si contendant i his aspectibus uim consistere, debent ex consequenti illud quoq; concedere, Lunā cum ad tetragona signa peruenerit morbum confirmaturam, quoniam sicut quadrata signa discordant, ita trigona concordant? Cur igitur si trigona signa suscitant naturam ex contraria qualitate ad signum ægritudinis, eadem ratione trigona ex concordi morbū non excitabunt. Ad quæ cū Luna undecia die fere deferatur, erit undecima noxia statuēda, quæ tamen a medicis inter salutares creticas numeratur.

Rō Neoteri.

Deniq; erit manifestissimũ considerãti traditas creticoꝝ dieꝝ obseruatões a medicis ex lũæ motu rõnẽ hꝛe non posse,nã malas qdẽ cõmotiões his fieri diebus dicũt,sexta,octaua,duodecĩa,decima,decima sexta,decima octaua.Reddãt hoꝝ rationem ex luna si pñt,nã sexta qdẽ & octaua sæpius fieri bonas cõueniret ut dicebamus,peruenĩete p hos dies ad tetragona luna.Sed cur oĩno male decima uel duodecima,qb9 non sit luna in locis aspectu aliquo,cũ ægritudinis signo colligatis?Cur salutaribus ãnumerant decima septima,atq; trigesima?Sed & quæ ratio penes lunam q̃ternos quosq; dies uim hꝛe citra uigesimũ,ultra uigesimũ septenos nõ q̃ternos ut uigesimũ septimũ,trigesimũ q̃rtũ,& q̃dragesimũ primũ.quẽ cũ excesseris, uigesimi creticĩ inueniant,ut sexagesimus & octuagesimus tũ centesimus ac uigesimus,cur inde circuitum mẽsiũ & ãnoꝝ,q̃ oĩa sicuti non hñt a luna cãm ita nec hꝛe pñt a sole, nec ab alia quaq̃ cõstellatione,cũ non ille statis diebus statæ quoq; uel similes,uel concordes iueniant,sed uariãt miꝝ i modũ,nec ordinem ullũ seruãt q possit huic ordini r̃ndere in morboꝝ commotionibus a nã maxĩa ex pte custodita,ut demirari liceat apponensem q malitiã sextæ diei quã Galenus comparat tyrãno,sicut septimam regi redigi ait posse,ad hoc ꝙ luna cursu ealociori ueniat ad tetragonũ,sui nimisimemor q fieri salutares in septima die ægrotationes dixerat ob q̃drati naturã q.s. morbi signo aduersaret.Q ũo igr̃ nũc ex quadrato quoq; malitiæ sextæ reddit rõnẽ Patet igr̃ hæc oĩa cãs habere alias,sed fefellit eos ꝙ in septima die & quartadecima uidebat cõuenire,q̃q̃ nec ibi ut diximus conuenit.Sed hũc per septẽnarios pgressum uidemus alibi quoq; in naturæ opibus obseruatum,ubi nulla suspicio de lunæ motu uel solis,ut in ipsis quoq; morboꝝ periodis,cũ sicuti septimo die acutæ ita diuturnæ.ut scribit Auicẽna,sæpe septimo mense,septimo ãno, quartodecimo, uigesimo primo,solent terminari.Nec pbo tamẽ q superstitiose numeros hic obseruant, sed ita naturæ dico cursus impleri plerũq; in rebus,non ob cõstellationes ad hæc tẽpora cõparẽtes(neq;.n.reperiunt)sed ob occultã pprietatẽ conditionemq; rerum illaꝝ qbus ita plerũq; usu uenit.Sic.n.natura comparatũ uidem9,ut qđ scribit ipse Galenus per dies ĩpares acuti morbi moueant.Q ui uero lentiores diuturnioresq; per pares.Redige hæc ad lunã,redige ad solem stellasq; si potes?Cur igitur commotionẽ septĩa dies in acutis morbis ad tetragona signa per quæ luna ferat referamus cũ nec illud præsertim sit ppetuũ,sed & qdã ex iunioribus cõtra Galeni alioꝝq; opinionẽ ad lunã confugiẽtiũ hoc loquũt,Siqs luna posita in ariete decũbat creticam hꝛe diẽ octauã debet,qr̃ tũc ad cancrũ q̃dratũ luna deueniat.Rñdentq; ita qdẽ fieri debere hĩta rõne motus lunaris,sed in septĩa fieri cõmotionẽ pp naturã morbi q acutus cũ est,per impares moueť usq; ad diẽ q̃rtũdecimũ.Postremo quæ de creticis diebus uere sunt obseruata a medicina non solũ res astrologica firmat,sed infirmat,ut sit maximo argumẽto corpoꝝ affectiones a cãis ñ depẽdere,q̃s astrologi introducũt.Nã si status in his diebus ordo ñ eẽt,sed nũc hæc qdem,nunc illa cretica rursusq; inter creticas alia alio tpe noxia salutaris inueniret,nulla nos ad inuestigãdũ cãm admiratio suscitaret sola materiæ diuersitate mutabili nobis satisfaciẽte,sed cũ certi dies nõ semper sed plerũq; tñ cretici,& qdam plerũq; ad uitam,quidam ad mortẽ,uideť hic ordo cãm desiderare certã raroq; mutabilẽ.Galenus hinc conseq in cælestibus eẽ cãm q̃ sũt corpa rato stabiliq; ordine se mouẽtia,qa pñt effectũ ratũ stabilẽq; pducere.Mihi cõtra uideť hic patere de cælestibus cãm hmõi ẽt nõ posse

Vide pudendum errorem Petri Appon. conciliatoris

Processꝰ naturæ p septennarios.

Auicẽna

Galenus.

Galenus

Dies creticos si fiãt a cælo nõ eẽ imutabiles.

qm̄ si inde esset alias alii cretici forēt.nec qui apparet in eis ordo seruaret̄.Nam si Luna Marti Soliue iungeret̄ citaret influxus cōmotionē,Si Saturno tardaret.Sed & coitus luminariū diē morbi ꝓxie ancedēs foret inspiciendus,tūcꝗ si dn̄s eius loci in quo coisset oriētem teneret̄ cito fieret cōmotio,sero si occidētē,sed & sydera rec to motu ꝓcedentia uel i mobilib9 signis posita uelocius,cōtra uel retrocedētia uel in fixis locata tardius morbo naturæꝗ bellicū canerent,quæ nec cuiꝗ ægrotāti,q̄ḡ hisdem cōstellatōibus similr̄ cōuenirent,sed aliter aliis ꝓ genituræ ipoꝝ cōditione Mitto figuram cuius angulos obseruandos ꝑcipit Ptolemæ9 fœlicibus an infœlicibus radiis deiueni̇̄,ut inde de morbo ꝓnunciemus,qđ qdā ignorantissimi credunt ad creticos dies ꝑtinere.Quæ si oīa medici ab astrologis ha berent nō plerūꝗ quos uoluit ars medica,sed alias alii forent cretici dies,Nec illđ eēt statū,ut sexta dies tyranna crudelitate peremeret,septia regia benignitate libe raret,Sed & cōstellatiōib9 noxiis septia,& salutarib9 ēt sexta nūeraret̄.Qđ si eue niat īterdū n̄ a cælo eē dic̄ debet ubi cām quærunt eius qđ cū ordine,& fere sēp cōtigit.sed in materia potius redigi debet ꝑticularēꝗ aliꝗ laborātis hois ꝓprietatē.

Caput XVII Periodos humoꝝ ad sydeꝝ motus non esse referendos.

Sed nec periodos humoꝝ in febribus credat quispiam ad sydeꝝ motus refe rendos,uti gratia exempli bilis atra diebus duobus cesset q̄rto suscitet̄ qm̄ sub Saturno sit cuius motus aliis tardior.Nam qua rōe sanguis ad Iouem relatus ab astrologis iugiter putrescit nulla pausa,cū non Iuppiter tū oium ueloci ssimus qn potius si tp̄s restitutionis extimet̄ omnium tardissimus post Saturnum, Cur item motus rubræ bilis ascriptus Marti paulo segnior atræ motu,cessat.n.sex horis minus,cū ille oris octo & q̄draginta,ipse sex & triginta sopiatur,multo autē Saturno uelocior stella Martis.Præterea decretum ē astrologorum opa stellarum tardi motus quo tardiora sunt eo magis eē diuturna,cum igit̄ si pituitę motus citi9 redit q̄ rubræ bilis,nam ille post sex horas,hic post sex atꝗ triginta,qm̄ Lunæ mo tus excitās pituitam uelocior motu Martis coleram excitante. Cur inq̄ si hoc uerū non diuturnius afficit agitatio colere q̄ pituitæ seu illa horis tm̄ duodecim,hic aūt decē & octo,Debent.n.(si stamus in præceptis astrologorum)diuturniora eē opa Martis q̄ Lunæ,siqdē huius ualociora q̄ illius.Quod si rursus hos oēs periodos ad Lunam solam uolumus referre,utpote prædominantē in oēs humores hæsitabit ni hil minus astrologica ratio cui nitunt̄.Nā pituita inqunt qm̄ Lunæ aquæꝗ cogna tione aquaꝝ fere motum imitat̄ illesluūt & refluūt mora media intercidente,sed exigua qlis inter rectos motus necessario cadit. Sic pituita sex tm̄ horas integras relinqt.Veꝝ potuit sanguini magis hæc conuenire cuius sicut aquæ cōtinu9 æst9 inuenit̄ in qua morula accessum dirimēs a recessu non bene sex horaꝝ rn̄det inter uallo,quo totus ipse uel fluxus agit̄ uel refluxus.At in sanguine maior poterit esse similitudo cuius motū intercipi in sensibilibus morulis ipsi non pnegant assertores huī9 opīonis.Sed reliq̄ ꝓsequamur.Atra inquiunt bilis qm̄ a natura plurimū aquę discordat ita cōtrario pituitæ modo mouetur,plurimum .s. cessans ad dierum usꝗ duorum integritatem.Sed mihi quidem uidetur plus aquam hēre cū terra cōmu nionis q̄ cū igne siue locū aduertas siue qualitatē siue motū,qbus nulla alia potest conditio præpōderare.Erit igit̄ idem iudicium de humoribus ad elementa relatis, ut magis a pituitæ motu diuersus eē debeat motus rubræ q̄ atræ bilis.Verum nec

Primus modus.

Secūdus

Qualis Petrus Appo. illustriũ ueterũq; medicorum qsquam ad has causas circuitũ febrium rettulit. Primꝰ hoc tentauit Petrus Apponensis homo congerere plura natus q̃ digerere, quẽ qdẽ indoctiores ubi nugatur magis ibi soliti impensius admirari.

Caput XVIII Infœlicitatẽ octimestris partus Saturno non esse ascribendam

d Vm tractamus hæc uenit in mentem solere astrologos ifœlicitatẽ octimestris partus ascribere Saturno, de quo dicendum hoc loco, sed breuiter est, ne ñ redarguta uideať nos cogere, ut uel inuiti cõcedamus hostilissimorũ syderum radiis non apprehendi. Q d' ut uolens cõcedo, ita ñ illud uolẽs ideo apprehendi nos ab illis ut teneamur, qppe illabi de cælo ita sentiã ut ñ putem ab eo noxiũ qcq̃ puenire. Summa igť hæc est, fallunť astrologi si credunt ideo natos octauo mense non uiuere qa singulis uteri gerẽdi mensibus, singuli planetæ præsint. & ppea q primo, idem octauo mẽsi Saturnus dñeť, planeta frigidus & siccus hoc ẽ q̃litatibꝰ uitæ cõtrarius primum.n.& illæ per manus traditæ planetarum dñandi uices rõnem ñ hñt, ut alibi suo loco diceť, & q' octimestris partus non uiuat oĩo rõem aliam hẽt. Sũt q opinenť fœtũ septimo mẽse conari ut egrediať, & in conatu lædi, q si octauo

Hyppo. exit, utpote nõdũ restitutũ suæ incolumitati uiuacẽ esse non solere, sed Hyppocrati potius accedo q tractatu quẽ scribit de octimestri partu cãm cur plerũq; non uiuat, hanc esse ait q eo mense difficilis sit uteri gestatio. Tunc.n grauius se hẽre prægnantes, & in matrice nescio quæ pati grauia & incõmoda, & si pariãt duplici labore oppressas & partus & ægritudinis, infirmitissimas fieri, uñ necessario ipse quoq; fœtus imbecillior factus, raro diu uiuat. Attestať huic sniæ q si quæ inueniunť uegetiores ualidioresq; fœminæ solent octauo etiam mense parere uicturos q̃les i Hispania inueniri scribit Auicenna & Aristoteles i Aegypto. Verba ipsa Hippocratis super hac re Græca subieci, ne q̃m liber hic uulgo non habetur fictum crederetur a nobis περὶ οκταμήνου γένεσιν φημί, & quæ sequuntur.

Caput XIX Cur naturæ, medici, agricolæ, uersa sæpiꝰ pdicãt q̃ astrologi.

t Ria fere erant in illa scd'a astrologorum ratiocinatione obiectamenta, primuz a mutationibꝰ inferiorum ex Solis Lunæq; cursibus, unde colligebant, & actionẽ in nos syderum aliorum, & mutationem rerum aliarum ab illis eẽ cõiectãdã. Secundũ testimonio bonarum artiũ medicinæ, agriculturæ, nauigatoriæ quæ suis operibus astrologicas adhibent obseruationes. Et horum ita utrũq; reiecimus ut hisdem telis eos repungeremus, oñdentes ut pauloante dicebamus, ex opibus Solis & lunæ & ex illarum artiũ obseruationibus, potius colligi qd' negant, q̃ q affirmant. Restat tertiũ q' ab earundem artificiũ uulgi ipsius prædictionibus sumebať, quasi nimis essemus iniq, q nullam futurorum præcognitionẽ cõcederemus astrologis totius cæli peritis q̃ rudia magisteria, & de populo quis interdũ ẽt assequatur, ita multa de pluuiis, de ægritudinibus, de peconbus, de ãnona quottidie prædici uulgo cum euentus fide uidemus. Cur ñ igť inqunt q cælestes causas exploratius norunt, & illa rectius, & alia poterunt secretiora prædicere, hoc est q in præsentia nobis diluẽdum est, immo ut cõsueuimus reiiciendũ i eos qd' apte nullo negocio breuiter expediemus. Nam si uera pdicunť ab illis nulla habita tñ rõne præceptorum astrologię, quis non dixerit aut leuẽ eẽ coniecturã, eẽ illa quæ omittunt, quæ ignorant, ñ necessaria, sed superflua, ñ secretiora, sed falsiora, ñ dogmata, sed figmẽta. At falluntur aliquãdo ingt Ptolemæus q astrologica nesciunt, quid q astrologi sæpius conficiť igitur

ut astrologi minus astrologica teneant, q̃ q astrologi ñ sunt. Neq;.n. pōt hoc dene gari, magis ad fidē rñdere quæ dicũt medici de ægris, agricolæ de annona, nautici de tēpestatibus, pastores de pecoribus, q̃ quæ de hisdē rebus ab astrologis pdicũt. Ratio statim in pmptu ē, qñqdē astrologus signa respicit quæ nō sũt signa, cās spe culaẽ quæ ñ sunt causæ, ppea fallit. Respicit.n. cæleste dispōnem quæ cã tñ uni uersalis non efficit narietatem inferiox nisi p materiæ cōditione causarumq; efficiē tium inferiorum, Tamen nec cælestis illa dispō quam respicit, sed ficta ab eo in cæ lo dispō per uanissimas regulas & cōmenticias, ñ natura sed arbitrio constans astro logox, siqdē ut demōstrabimus, non hoīum ille pater & deorum deus in cælo fecit imagines, signa, partes, antisia, dodecathemoria, dom9, & hmōi, alia qb9 utunẽ. Sed in cælo mentitus hæc est hoīnm deceptor & deox infamator astrologus, Propterea; nihil mix si nullam rē futuram certa rōne prænoscere ista ars potest. Artifi ces aũt quos memorauimus ueris & naturalibus ppriisq; ac pximis causis indiciũ q; nitunẽ, & ideo raro excidunt a ueritate, sed ueris præsensionibus futurorum, & fi dem suis methodis faciunt, & cũ puētu bonaq; fœlicitate suas artes exercent, Lege libros pnosticox Hippocratis, nũq̃ illũ inuenies egri statũ futurũ inter sydera quę rere, ut qui sciret hæc magis ex lotio quæri q̃ ex astro & de pulsu uenax q̃ de motu sphærarum certius præcognosci Periti gubernatores, ñ ex Ioue, Saturno, Venere Marte, Mercurio præuidēt tēpestates, sed de nube, de uentis, de omni aeris condi tione, atq; eorum hæc solers disciplina experimētis ubiq; cōfirmata, de spiraculo te nuissimi flatus, de nubecula uix cōspicua tēpestatē intelligit iminentem, cuius nul lum præsagiũ, nullũ signum adhuc patebat oculis aliox. Nec solũ uēturam intelli gant, sed qua parte futurũ ut excitet, qũo declinari, qũo superari possit ad quæ sapia ois astrologox prius caligabit. Sic pastores agricolæ, & ipsum sæpe uulgus ineru ditum statum aeris præcognoscũt, non a stellis sed ab aeris ipsius dispōne, atq; his quæ in sublimi impressionibus fiunt, quare raro fallunt, aerem.s.ex aere, sicut medi ci ægrum ex ægro præiudicantes, hoc est ex propriis principiis, ñ qd' faciunt astrolo gi ex remotis & cōmunibus uniuersalibus, immo quod peius est, fictis imaginariis fabulosis. Q uare nemo putet futuram agricolationem meliorē, medicinam efficatiorē nauigationem tutiorē, si tranctenẽ hæc ab hoībus astrologica percallentibus & obseruãtib9. Q uin hæc potius tabes & abolitio foret illax artiũ, dum a certis re gulis ad incertas, a ueris ad cōmentitias euocarenẽ, & pmixtionē falsox dogmatum ois iam comperti experimenti soliditas ueritasq; labefactareẽ, id qd' nōdũ rōib9 in tellectis qbus astrologiæ uanitas innotescit, ex eo psuaderi satis pōt, qd' inter initia operis diximus, sũmos earum artiũ magistros, & in illis tractãdis apprime fœlices, non mō adhibuisse suis opibus astrologicas obseruationes, sed eas uel cōtēpsisse uel ēt cōfutasse. Columella quē alibi quoq; citauimus ille rei rusticæ scriptor exactissi mus, quo loco traditurus est præcepta tēpox obseruandox, meminit suæ lucubra tionis aduersus astrologos, & uera inquit hæc quæ nos pingui Minerua tractauim9 falsa uero quæ imprudētissime Chaldæi pollicẽt, alibi quoq; a nobis confutata, q̃re colligenti sic Ptolemæo multa præuident de statu aeris agricultores, igiẽ nos plu ra certioraq; q̃to illis cælestium rex cognitione præstamus, negabit Columella esse in consecutōe ueritatē, qm.s.hoc astrologicũ sæpe quo agricolis præstãt, non est sa pe, sed desipe, hoc est ñ plura q̃ illi sciũt, sed plura fingũt magnitudine rerum circa Columella.

quæ mentiunt̃ ꝓfessionis ludibriũ prætegẽtes,quã indubie cũ aliis honestissimo loco uita recepisset. si tam bonas artes:tã necessarias,agricolationẽ,medicinã,nauigatoriã redderet meliores,sed deprehensa sæpius uanitas & fallacia a prudẽtissimis legũlatoribus eos coegit ut seuerissimis interdictionibus illam ciuitatib9 eliminarent,ut primo libro declaratum a nobis,ne simul & bonas & mentes & artes,occultissimis suis uenenis inficeret,quæ q̃tum ab gregariis his quas dictabamus artibus i futuroꝝ præsēsiõe uincat̃,uel hinc inotescat,ꝙ inter nauticos & agricolas& pastores,de eoꝝ ꝓnosticis mire cõuenit,iter astrologos nihil,adeo ut nihil dubitet Aboasar iter capere non petasatus,quo die Ptol.aquaꝝ eluuiẽ denunciauerit.

Caput XX Nõ oĩa quæ ab astrologis ꝑdicunt̃ de primis q̃litatib9 depẽdere.

Excutere iam uolumus quæ de primis possint q̃litatib9 depẽdere,qm̃ id tertia astrologoꝝ rõ,exposcere uidebat̃,& Ptol.nõ alia uia quæcũq; fiunt fieri ꝓbat a syderibus qđ apotelesmatici eius libri declarãt,& astrologi oẽs huc se sp recipiunt quotiẽs aut nihil superstitiose dici a se defendũt, quodq; per naturæ uestigia non ꝓcedat,aut nihil rursus cuius reddi manifesta rõ non possit. Fere.n.ad has cõfugiunt q̃litates quotiens cur hæc Iuppiter,illa Saturnus alia ali9 faciat planetaꝝ,interrogant̃,in quo illos & sibi & ueritati paꝝ cõsona loqui parte operis ea monstrabit̃ qua rõnes astrologici dogmatis refellunt̃,frustra uero perfugium hoc

Prima rõ illos sibi parare præter ea quæ diximus,multa quoq; declarant,inter quæ illud primũ occurrit,futuꝝ ut in fati sortitione plus anni tp̃s faciat quo qs nascat̃,q̃ quæuis alia diuersitas cõstellationis siqdem plus quoq; facit ad intentionẽ remissionẽq; primaꝝ q̃litatũ,q̃ quæuis alia uel positio sydeꝝ,uel mixtura radioꝝ, Adeo semper æstiui dies hybernis calidiores ẽt si q̃tũ uis æstate rigeat,torpeatq; Saturnus. Cõtra semper æstiuis hyberni frigidiores ẽt cum ardet Mars, medioq; furit flãmatus olympo.Q đ si fati dñia orit̃ frigore & calore siccitate & humiditate plus minusq; uigẽtibus.Seq̃t̃ omnino dãnatos ẽe semper frigido fato qcunq; nati hyeme fuerit præ his q nati fuerint per æstatem præsertim si(qđ illis est necessario defendẽdũ) plus hanc aeris sic affecti cælitus qualitatem q̃ seminis & materiæ ꝓximæ conditiõnem sequunt̃,

Scđa rõ. Præterea si tuet̃ hoc Ptolemæus qđ est illi pro fũdo naturalis astrologiæ ut ꝓprias q̃litates reliqua faciant radii planetaꝝ,ñ debet in hoium genituris aut mores aut fortunam aliũde uaticinari,q̃ ex ea cõstellatione quæ corpis habitũ facit atq; demõstrat,qñ hic oĩa cõsequant̃.Et pariter in uniuersalib9 uaticiniis una erit res inspicienda,quis futurus aeris status,hoc ĩspecto reliqua patefiẽt.Sic dẽ ꝓ caloris & frigoris,ꝓ siccitatis humiditatisq; mõ cætera disponuntur. At non ita uel alii uel ipse Ptolemæus,cũ sæpe quæ de moribus i priuata genesi,quæ de fortuitis casibus dicũt,minime corpis tẽperamento rñdent ea rõe qua solent ad hos cætera referri. Nec q̃ de tẽpestatibus anni totius his cõgruent,quæ de moribus,de pestilẽtia,de ãnona,de bellis ꝓnunciabũt,qr̃.s.a diuersissimis ista constellatõibus inuestigant,qđ legenti tũ astrologicos libros,tũ astrologoꝝ uaticinia haud difficile cõstabit.Nõ igr̃ suæ superstitõi faciẽ hãc prætendãt honestamentũq; methodi naturalis ut catenus se subiicere res hũanas syderibus dicãt,quatenus aeris corporisq; dispõ in qualitatibus pris a cælo depẽdet.Nã hoc qđe igrediẽs artẽ asserensq, eã qĩ possibilem dixit Ptolemæus,sed in ꝓcessu explicatuq; dogmatũ nec obseruauit, nec potuit saluis ꝓfessionis iuribus obseruare. Aliogn qđ dicebam paucis constaret astro

logia, cui tñ de aeris dispōne & habitu corpoꝝ foret dicēdū. Reliqua ex his paucissimis datis regulis quis e medio sibi cōiectaret. Sed & innumera sunt in Ptolemæi libris & alioꝝ quæ de materiæ qlitatibus prīs originem ducere nullo modo pñt.

Caput XXI Nec noxas elementorum, nec dāna nforum corpoꝝ esse a cælo.

E X his quæ modo diximus illud facile reiicipōt qđ tertio loco ad astrologię assertionē supra in mediū afferebať. Nam cum dř si mutationes aeris a sy deribus, igiť & pistilentiæ cataclismi & exustiones & caritas annonę. Negamus neqꝫ.n.seqť, immo hæc q dicit, qd sit cælum ignorat. namqꝫd aliud ipsum in natura tota corporea q̄ in particulari quolibet corpore ipsa uis continēs totum ne difflat ne dissoluať. Q d cor i animali fons uirtutis illius q̄ seruať integritas ordo qꝫ mixturæ & membroꝝ inuadentium iniuria ꝓpulsať, sciat igř q excessus elementorum unde incendia & cathaclismus contingit. Vnde caritas morbi ac pestilentiæ cælo refert accepta, non aliter errare q̄ q nři corporis morbos uicia causationes in ipsam regentem, corpus naturæ refert potestatem, cuius est illa curare non facere sopire ñ excitare. Q uæ si sūt uera patet aliud. Item esse qualitates prīas aliud qualitatū prīarūꝙ recessus & detrimenta cælitus fieri nisi negemus aliud esse iura & magistratus oēs ciuitatis aliud qđ in illis delinqť opere boni principis originē trahere. Vt igř phūs dederit qcqd est in elementis ordinarium & naturale auctorem hēre cælū nescio tñ quā rōne sit concessurus ēt inde esse qꝫ deficiunt qꝫ naturæ præscripto & legibus uariant cum sit potius illud phōꝝ dogma qꝫ elementa maneant itra fines & suo iure contenta negocium mundo non facessant a cælesti esse natura regēte & moderante fluxibilem & erraticum numerum reꝝ corruptibiliū. Sed inqes qñ mihi concesseris alias stellas facere frigiditatem alias caliditatem, nōne seqť illudť Vt frigidis stellis prædominantibus elemēta frigida inualescant, calidis calida. Q đ si dř non eueniat ēt, ut concursu magno frigidarum constellationum frigiditas ita aquarum exuberet, ut eluuionibus terra mergatur. Contra calidis ualde potentibus fiant exustiones. Facilis rñsio nec una tñ primum de domiatu planetaꝝ atqꝫ signorum quæ finxere astrologi, ut falsa sint postea demonstrabiť. Q uid inq̄ ita planeta qsquam imperabit cælo, ut in hoc mundo ꝓdigiosa producat præsertiꝫ malať Cum cæli opus ex omnium lumiun cōspiratōe dissultet, ita tota illa superior semper tēperať armonia, ut sicut ī ipā oīa consonant, ita per eam nihil dissonet unq̄ ī iferiori mundo, i quo quotiens ī concinum aspeꝝ discors audiť ad tactum cæli ne referať, sed ad qttuor istas cordas citharæ sublunaris quæ de inordinata materia, impuraqꝫ contactæ cælesti plectro ad numeꝝ illas semper concordiamqꝫ mouente contumaces interdum iueniunť. Post hæc subtiliꝰ considerandum est, si præfecta uariis elementis uaria sydera sunt, ideo esse præfecta ut perficiant elementa ipsa. Q uař erit quodlibet elementū tacto perfectiusť qto præses stella fuerit potentior, qꝫ si perfectio partium perfectioni totius non repugnat, imo cū toto ptes labefectanť, non ꝑtinebit ad elementi pfectionem, ut natura transgrediens ordinem occupet cætera, Sed tunc erit perfectū cū ab ordine cursuqꝫ naturæ nihil deflexerit, a quo certe deflectere tā pōt excedēdo q̄ deficiendo. Q uo circa si præsit igni Mars q̄nqdē in subiectam qualitatem fieri nihil conuenit a stella, qđ ordini bono naturæqꝫ legibus nō cōsentiat, non minus compescere tumultuantē q̄ suscitare torpentē cælestis præfecturæ offiñ fuerit. Potest igitur id cōcedi ut sint quattuor primæ qualitates a cęlo,

Obiectio

Prima responsio.

Secunda.

Tertia.

nec tñ hoᵹ delicta-transgressiones-tumultus a cælo sint,sed a materiæ motib⁹ ior dinatis-cælestis disciplinæ legibus usq̄quaq; ñ obsequentis. Vt,ꝓpterea credã nec

Plato. Platoné nec Aristotelé in Timeo,uel in Metheoris ista elementoᵹ tyrannides tem

Aristote. porarias-ad cõstellationũ uim ullã unq̃ rettulisse.Cõstat aũt & dictis ñ mõ noxas

Dãna no elemẽtoᵹ,sed & eadé rõne dãna corpoᵹ nroᵹ-cæteroᵹq; animãtiũ in cælo causas

stroᵹ cor non hře.Q d' qdé & potissimũ inter oĩa corpora-& ordinis & beneficentiæ titulis ĩ

poᵹ ĩ cæ signe nec ea debet efficere quæ sunt opera potius tumultuantis materię uel deficiẽ

lo causas tis,qꝛ qđ de elemẽtis diximus,licet dc humoribus ĩtidẽ dicere in nro corpe illis resꝑ

non hře. pondẽtibus,si præest atræ bili Saturnus.Mars rubræ,alius sanguini pituitæ alius,

non aliud magis hoᵹ planetaᵹ opus-q̃ frenare has q̃litates & continere sub cõcinã uitæ dispõnem.Nec cum præpotens erit Saturnus suscitabitꝛ atra bilis,ut reliquos perdat-totũq; labefactet,sed ordinatius-composit⁹-melius se habebit.Idem de ru bra dicendũ cũ regnauerit Mars,qñ̃qdem illorum radiĩ & natura sua benefici sint ac salutares.nec agunt instar ignis,sed queãdmodum calor insitus nobis uegetalis animæ manu recte operatꝛ ad finẽ certũ pro salute uiuentis,ita lumina illa uitalia ĩ timæ mentis suæ animi organa nõ ad pernitiẽ unq̃,sed ad cõmodũ corpoᵹ subdi- torũ & beneficentiam agunt-Saturnus in atram bilem(si qdem præest)nihil unq̃ non ordinatum,nõ uiuificũ influet qꝛ non excitabit illam ad exitiũ aĩalis,sed mode rabitꝛ ad conseruationẽ.Nec habebunt a stellis suis humores cũ illæ præualuerint

Mors nõ quo magis & uiolentius agant,sed quo moderatius atq; uiuacius.Nunq̃ mors a cę

est a cælo lo,sed a materia cũ uitio ꝓprio-quæq; qualitas ita degenerauerit, ut præfecti syde ris disciplinã non sustineat,sed uel euagetur imodica-uel remissa deficiat.At nři di uinatores-qui se cæli sicut interpretes ita pronos & defensores faciunt,nõ tam mor bos irritatu nimio primaᵹ qualitatum,sed & uitia ipsa cæcitaté-surditaté referunt ad stellas,& qđ' est detestabilius ẽt ipsa mõstra,quo nihil dici-nihil cogitari põt ab surdius.nam qd aliud monstra q̃ peccata naturæ?Hæc aũt nemo unq̃ philosophus rettulit ad efficienté cãm-pręsertim indeficientem omnes ad materiam,Nec ita qsq̃ delirauit ut diceret monstrificos partus culpa fieri uirtutis informãtis.Q uæ.s.dei acta manu nihil delinquat-sed accusant materiã situ uel quantite,uel qualitate ma le formabilem & opifici suo contumacem atq; rebellem.At longe maior insania cę li uirtutem damnare q̃ seminis.Q uæ tanto minus errare põt atq; deficere-q̃to ipsa natura potentior-& domina & artifici iunctior-a quo non aliter q̃ per ipsum ista se minaria uirtus inferior regitꝛ atq; formatꝛ.Nimis igitꝛ q̃ absurdum putare cælestiũ motus & configurationes(si modo uariant istæ configurationes efficientiam plane tarum aliter unq̃ ire atq; cõponi,q̃ naturalis tenor & cursus exigit ordinatus reruᵹ inferioᵹ,aliogn naturæ iste ordo cuius transgressio mõstrũ ubinã sedetꝛ ubinã hẽt originé?si non hæc in cælo?aut qũo suã satis uocé audiũt?quo rem malé-inordinatã non naturalé-cuius origo uitium & infirmitas-primis ascribũt naturæ causis-oĩuᵹ

Auerois. optimis-ordinatissimis-& potentissimis.Vere ergo dixit Auer.q credideris Martẽ aut sydus aliud quoq̃uo dispositũ nocere corporibus-aliena credere ab oĩ phia.Sed ita est certe nulla ꝓfessio cælo magis iniuria astrologica superstitione,quæ quicq̃d a nobis fit præter rationem culpa uoluntatis-qcquid in materia cuenit præter ordi nem uicio temeritatis-labilisq; materiæ,id totum syderib⁹ ambit imputare,nec pu tat illorum saluam dignitatem,si non illis indignissima quæq; accepta referantur.

Caput XXII Ingeniorum & morum uarietaté non omnino pendere a primis qualitatibus.

Erum ensuero si nō faciūt sydera malas corporꝝ affectiones ipsas saltē corporꝝ faciūt diuersitates,nō morbosas,nō uiciosas,non cansarias,sed intra fines integritatisq; naturæ media inter se tēpaméti rōne distātes. Sequens .n.hoc uꝰ oino ut si primarꝝ quattuor qualitatū sydera sunt auctores,ut.s.a Saturno nascanť siue cōcipianť corpora sicciora & frigidiora,calidiora sub Marte,humidiora sub Venere,atq; ita de reliquis,quā tēperamenti diuersitatem solet diuersitas ingenioꝝ & affectionū animi cōsequi:nō qbus cogamus,sed qbꝰ irritemus.Sed hic postea locus latius per tractabitur.Illud aūt uideamus,an ingeniorum & moꝝ hic nasci dissimilitudo possit.Nā ut aliquo modo,ueꝝ falsum tñ aliqua ex pte.Cōsequitur.n.q̄litatū in corpore prepotentiū modus quoq; nōnihil affectionum,ut ꝑniores ad illam bilis efferuescens segnes pituita,sanguis hilariores,tristes atra bilis efficiat Sed hoc oppido q̄ generale nec euidētiæ semp rñdet,nec satis facit occultioribus qbusdā,& maxime ꝑpriis ingenioꝝ cōditionibus.Dixi nō sempeuidentiæ respondeť,quoniā est interdū inuenire hoies tempamento corporis q̄ simillimos, studiis tamē nō quæ fecit electio,sed naturæ ꝑpensio dissimillimos.Vidi ego sub uirginea facie ferinā immanitatē,sub truci uultu & aspernabili,mitem & amabilē mansuetudinē.Alios frontis gratia,orisq; uenustate,lætitiā perpetuā preseferētes, intus æstuare mœroribus,& sibi esse fastidio.Alios quos tu iudices plane Saturni eē mancipia,hilaritatibus atq; facetiis oia serenare quæ possunt alias a primis qualitatibꝰ uires germina consequi cōsensu fere philosophorum,hoc est quæ nec primæ illæ q̄ttuor,aut filiæ aut apendices sunt,Ad quas etiam multa referri plane non posse quę de morum diuersitate uaticinanť astrologi paulo post declarabimus,

Caput XXIII Neq; bella neq; externa a primis qualitatibus pendere.

Llud uero nimis ridiculū si possunť sydera facere frigus æstū aliasq; qualitates,posse etiā bella,seditiōes,posse urbes euertere,ipiaq; ꝑmutare. Nec minus positioni ridicula ratio,Nā excitata inquiūt bili incorporibus regū & principū æstu animi flagrātioræ fiant auidiores iniuriæ uel reponendæ uel inferendæ.O beatā Italiā & perpetua pace florentē,si pituitosos habere tibi principes liceat,magnū hoc bonū atq; diuinum paruo cōstare potest,unciola una lecti pharmaci bilē educētis si rite principibus diuidať.his qui magis bellicosi totū nobis pacabit orbem.Hæc quis cōfutet potiusq̄ irrideat?quasi hæc demū bellorū cā quasi ne magis auaritia q̄ ira,nō cupido,nō occasio spesue potiūdi.Nō simultates & odia quæ sunt apud astrologos a Saturno potiusq̄ a Marte.Nō interdū amor ipse iustitiæ bella suscitant atq; tumultus,quasi non sæpius sit aius regū pro bile deus.nunc bonos exercens ad uirtutē,nūc puniens malos ministerio sæpe maloꝝ quos ille carnifices in mundana repu.& quasi uisibiles dæmones habet.Verum hic quāuis deridicula dicunt astrologi uidentur tamē aliquid dicere.At externa quę pro nostris humoribus nihilo uarianť,quomodo referrent ad istas quattuor qualitates? exilia, dignitates,diuitias,egestatem,liberos,uxorem,amicos,nimicos? habent inquit Ptol. affinitatē cū animo & corpore,ut cum animo quidē,honor & dignitas,cum corpe, uxor atq; diuitiæ.Quæ ista affinitas o Ptolemæe?ut fortuita hæc aī corpisue conditionē sequanť?An q̄d soletis dicere,si quem Martis influxus efficit biliosum,eidem

Belloꝝ causę.

Externa

Ptol.

Quæstio.

Solutio.

& uulnera & uiolentā mortē infligit, qm̄ bilis ardor adrixas incitet atq; ad arma, in te r quæ mors ipsa familiariter habitat. Ve℞ solet a nobis id maxie syde℞ opus existi mari, cū hō mitis, in ocio degēs nulli cōtumeliosus: i picula tñ, i gladios, i inimicitias, fatali ui q̄dā trahit̄ q̄si nolens pariter bellicosus hō, crabronūq; ut dr̄ ititator, plen⁹ die℞, illæsus domi obeat inter suos. Cur igit̄ ille Martio calore destitut⁹ gladio tñ oppetit, qđ est opus Martis, hic i pace moritur, q̄q̄ Marte fere ipse calidior. Præterea possint hmōi quædā nōnihil ptęseferre cōmertii cū his quæ intra nos sūt q̄re ad habitum corpis referant̄, illa q̄ rōne dr̄iam corpis animiq; consequent̄, uxor diuitiæ: dignitates: & quæ hoc genere alia sunt, pfecto ne somniare qdem hoc licet Quapropter & ipse Ptol. primo capite libri Apotelesmaton: ubi suam struit rōne℥ de syde℞ efficiētia: nō aliud colligit q̄ q; aliquo mō cōsequēs erit corpis. s. atq; animi quaten⁹ hæret corpi diuersitatē ab astris, puenire, De fortuitis rebus nihil adiicit eo loco, ita enim scribit, poterit igr̄ dicere quis quocūq; tpe stat⁹ ābiētis nos aeris sit futur⁹. Sed & ppriū cuiuslibet hois habitū & tēpamētū intelliget ducto de statu aeris argumēto cū formabat̄. Quare dicere poterit q̄le corpus, & q̄lem animū sortiret̄. Tū q̄uo successu tēpo℞ se habebit, preuidēs. s. futurā aeris dispōnē tali tēpatura corpi cōueniētē, facere ad ei⁹ incolumitatē, uel dissonātē occasionem dare morbi & ægritudinis. Hæc ibi Ptol. in qb⁹ queadmodū appet nulla mētio sup externis. Mox uero pxio capite ubi iterat dicta nectitq; sequētib⁹, exteriora etiā adiicit q̄si de illis quoq; pbasset forte falli putās posse lectorē cui ia℥ ratio excidisset ex q̄ illud deduci cōprobariq; dicebat̄. Quar̄ si dederimus Ptolemæo mutari materię primas affectiōes, hūiditatis & siccitatis, frigoris, & caloris, p cōditiōe statuq; syde℞ū, minime tñ cōcessuri sum⁹ cē sydera diuersos hominū uariantia casus.

Caput XXIIII Occultas uires cælestib⁹ nō inesse p q̄s occultas inferiorū re℞ pprietates producant, sed calorem tantū lumēq; uiuificum.

Estat discutiēdū an preter effectricē uim q̄litatū ista℞ occultiores in sydetib⁹ uires eminētioresq; sint p q̄s facer̄ multa possint quæ p primas illas q̄litates facere nō pn̄t, sicut sua q̄dā pprietate magnes fer℞ trahit, pæonia caducis opitulat̄, & aliis reb⁹ insunt aliæ potestates ipsis materiæ primis affectionibus & nobiliores & efficaciores. Hoc ratio quarta cōtendebat asserens nullo mō posse uirtutibus huiusmodi non abundar̄ stellas, si (qđ ab oibus fere philosophis dr̄) beneficio stella℞ tales dotes terrena sortiunt̄, tū cū nobilissima corpa sint, nobilissimisq; dotibus predita esse necessario. Sed neq; nobilitas ho℞ corpo℞, nec q; ab illis occultæ mirabilesq; terreno℞ corpo℞ uires esse dicant̄, argumentū est quo cogamur uirtutes tales, hoc est esse aliquā præter eā quā diximus cum calor̄ uiuifico potestatē, in natura cælesti sitas opinari. Nam ut postremū hic primit⁹ exequamur nō accipiunt, recte qđ dicit̄, sortiri cælitus uires inferiora corpora quibus ea faciūt quæ per quattuor primasqualitates effici nō possunt. Fluunt ille dotes & potestates a principiis intimis ipsorum corpo℞, hoc est ab eorum formis siue dicere mauis essentiis, porro cælū sicut formā dedit quā motus ille cōsequitur, sic dare illis tales uirtutes dicit̄. Qua℞ tñ diuersitas a diuersitate fit, nō constellationis sed mixtionis ex cuius uaria proportione alia atq; alia forma dissultat. Atq; hocipsum ad cælorū pertinet dignitatem, siquidem quæ diuidunt̄ in multitudinem apud ordine℥ ifeno rē, ea simplici actu & eminētiore collecta, possidet ordo supior. Proinde si ista sub-

lunaris tā multiformis,tā nūerosa turba corporꝶ caducorꝶ,īfirma tumultuaria,particularis,angusta,ad cœleste corpus æternū īdefectibile,simplex,amplum, uniuersa le referat,Ita rōni maxie cōsentaneum quicquid uiriū,qcqd pfectionis in ptes sectū & distributū inferiorib9 est,a corpe illo primo prouenire.Oēs aūt pariter licet tam uarias tam multiplices unica sua dote luminis & caloris cœlestia largiuntur. Quæ plus minus ex sene syderibus cōmunicata,facit illorꝶ inter se ordinē potius q̄ diuersitatem.Nec remotius inquirendū quæ dos ista,quæ sit ista ,pprietas,diximus sæpi us illā nec indigere demonstrante quæ seipsam,& alia cū se oīa ipsa demonstrat,lux sēsibus euidens,quæ de moto corpore profluens afflansq; calorē indicat fere nobis occultū mysteriū diuinitatis & potestatem in motu,in luce sapientiā,in calore figurat amorem,quibus mouet,illustrat,creat,pficit,seruat,omnia,primus ille deus,primus omniū,inquā sicuti primum est inter oīa corpora cœlū,præter hāc triplicis ab uno corpe ordine quodā pendētis efficatiæ prærogatiuam,qd in cœlo desideramus aut quid illi deesse nobis uidet ad summā pfectionē naturæ corporalis & principatum inferioris mundi. Multiplicibus insigniri distinguiq; proprietatibus arrogat dignitatē impfectæ naturæ,pfectæ uero derogat,cui ,ppriū,ut dixi,simul collectum in uno possidere qd partiario possident inferiora diuisim,qd utiq; priuilegium si ppetuo motui corporis & calorifico lumini non cōueniret utiq;,præter ipsum inquirendum esset aliud in cœlo qd actu simplici ambiret,complecteretur q; uirtutē corporꝶ quorumcunq; corruptibilium.Sed i eo si plene hoc repitur,alia comminiscēdi non est necessarius labor.Reperitur autem indubie,siquidem sine illo res ulla corporea nec generare,nec genita exercere suas operationes pōt.Tolle enim ipsum cū suo calore,nec pæonia caducis opitulabit,nec iacynthus sanguinē sistet,nec reubarbarum bilē educet.Et sicut rerꝶ quæcūq; agunt in nos cessaret efficacia,si caloris intimi nři fomento nō excitaret,ita cessaret & uirt9 corporꝶ illorꝶ,& calor ipse uiuentiū,nisi cœlesti calore & fouerent seorsū,& inuicem copularent.Actus igit & perfectio uiriū quæcūq; rebus terrenis inditæ sunt,hoc ipsū lumen calorificū est, quatenus quidē calet,sicut oīum calor rursus pfectio est quaten9 lucet.Et quemadmodū nec uideri colores,nec oculi uidere præterq̄ lucis istius būficio pnt. Ita nec dotes corporꝶ quorūcūq; aut cōsistere ipsæ,aut se afficere inuicem pnt si motus illius atq; caloris ope destituant.Quare sicut ad dignitatē decoreq; ptinet cœli,q pro tāta colorꝶ diuersitate uno ipsius natiue lucis splendore corusceat,ita fuerit suæ pfectōis pro multiplici materialiū uirtutū nūero unā possedisse uirtutē,& illis oib9 nobiliorem,sicut oēs calores lux ancedit,& pfectā illarꝶ cōstitutionē sicut lux oīum colorū pfecta cōstitutio est,nec plus detrahi putemus dignitati cœli si particulares istas dotes stellis abnegam9:q̄ qd ipsū quoq; cœlū nec flauū credimus,nec ceruleum, neq; prassinum,nec purpureum,quæ sicut in terrenis speciosa & necessaria uarietas, ita nec possibilis in syderibus,nec decora.

Magna lucis dignitas.

Deus lux uera.

Caput XXV Si sua cuiq; syderi & ,ppria uis cōcedat,esse tn̄ illā uniuersalem.

Am si contendat aliqs ut præter hanc oibus cōem ,pprietatē motus luminis atq; caloris,suam habeat quæq; stella ,ppriam influentiam,non magnopere,q̄q̄ possim,illi resistam,Sed admonebo diuersas istas uirtutes,qbus inter se differunt hoc tamē cōuenire,q omnes uirtutes cœlestes sunt. Quicqd autem in cœlo est,& si comparatum uniuersitati cœlestiū particulare aliqd est,idem

tamē ad ſublunatia ſi referat (ut maxime ſit anguſtū) uniuerſale eſt.uniuerſale cū dico ita intelligi uolo ut totā corruptibilis mūdi pfectionē claudat in ſeipſo. alioqn cæleſte nō erit, ut parte iā declararū, mox quoq; latius explicabit. Q d' ſi concedat, nihil iuuabūt rē aſtrologicā ſyderum iſtæ dotes peculiares, ſed erit qdē Iouis alia q̄ Saturni ꝓprietas, ueꝝ nō propterea efficiet apud nos aliud Iuppiter q̄ Saturnus, q̄ re pariter omnia per hanc ſua proprietatē uterq; facere poterit. Iouia uirtus differt a Saturnia nō negabo. Sed nulla uirtus corporum inferiorum, quam & Iouia æq; atq; Saturnia, & Saturnia æq; atq; Iouia non contineat, generet, ſeruet, efficacē red dat, atq; perfectū. Dicā primū cur ita ſit. Deh nc quomodo ſtet, cum iſta cōmunione diuerſitas in utroq; & ꝓprietatis & actionis. Cæli natura nō uidet aperti9 ſimul & breuis explicari poſſe, q̄ ſi dixeris Cælū unitatē eſſe omniū corpoꝝ, ſine nulla eſt multitudo quæ non a ſua unitate dependeat, nihil in uniuerſo, qd' non ab uno qua ſi fontali capite deriuet. Et quemadmodū in exercitu legio quælibet ad præfectū ſu um, totus exercitus ad unum refertur Imperatorē, ita quæuis ſeries rerum generis cōmunione ſibi conſentiens, habet ſuum principium a quo deducitur, a quo fouet, regitur, & cōtinet. Q uæ cū ſint multa principia, quaſi multiplex unitas ad ſimpliciſſimā unitatem primi principii poſtremo redigit. Eſt autē quēadmodū oīs numerus quodāmodo in unitate, tota ciuitas in rege, totus exercitus in Impatore, ita ſuo in principio ſui quaſi gregis uirtus oīs atq; pfectio. Veꝝ qd' in illa gregaria (ut ita dixerim) cōditione, diuiſum, mancū, infectū interminatum eſt. Viget in capite interminatæ cuiuſdam unitatis ſingulari cōplexu, puꝝ, efficax atq; perfectum. Quo fit ut nihil cōſequentis corpis eſſe in capite, & rurſus in capite totū corpus eſſe dicat. Ita qd' eſt primū inter ea quæ ſunt ineffabilis deus & nihil eoꝝ eſt quæ ſunt, & rurſus omnia eſt eminētia quadā principalis naturæ, & omnimodæ poteſtatis, Corporeum ergo genus a quo principio dependebit, potius q̄ a primo corpe loco & dignitate? hoc autē eſt Cælū. Vere igit quod dicebamus, Cælū unitas erit omnium corpoꝝ de quo negari poſſint oīa quæ ſint corpoꝝ alioꝝ, & oīa etiā poſſint affirmari: negari qdē qñ quod in illis formatum uarios habet fines, qd' diſcretum multiplex imperfectū, in Cælo nec characteres eos formæ, nec eā pariter habet diuerſitatem. Affirmari q, omnia illa ſimul nō poteſtate materiæ, ſed uirtutis amplitudine, & originalis naturæ ſublimitate cōcludit. Q uæ ſi cæli natura eſt, certe nulli non Cæleſtium uenit, nec ita exiſtimandū, ut totū quidē Cælū totā cōtineat pfectionem corpoꝝ inferioꝝ, pars uero partē. Nullū id foret Cæli priuilegium ſed pars quælibet Cæli totus eſt mundus inferior, exceptis quæ in mundo ſunt, ſed nō ex mūdo. Hoc Pythagorici ſignificaſſe uident Allegorica q̄dā ſua ſententia qua ſoliti affirmare, totā hanc regionē ſublunarē unā eſſe ſtellā, & in qualiber Cæli ſtella oia eē quę hac noſtra regione uiſunt, ſic in Luna, tū quattuor elemētoꝝ, tū ualliū eſſe montiumq; diſcrimina, ſed & ſtirpes & animantia quæcunq; apud nos ſunt, ita in Venere, Mercurio, reliqſq; ſyderibus, quo typo certe non aliud nobis declarāt, q̄ qd' aſtruere uolebamus, nullam eſſe in Cælo ſtellā quæ nō ambiat totū qd' eſt ſub Luna, alioqn illæ cæleſti natura nō erunt, ſi nō falſe ſuppoſitū atq; probatū, nihil uerius dici naturā cæleſtē, q̄ unitatē naturæ corporeæ. Tū q, hoc fuerit Cælo dignum priuilegiū q, tanta uaſtitate & numero luminum innumerabili, ſublunaris demum anguſtiæ bona complectatur. Eſt igitur in uirtute cuiuſlibet ſtellæ, uirtus omnis corporum

Allegori. Pythago reoꝝ ſen tentia.

caducorum.nec hoc differunt diuersarum stellarum uirtutes quod aliis aliæ rebus præsint, cum præsint oibus oēs.Nec quæ fuerit altior præstat inferiori latiore complexu, hoc est pluriū rerum,sed nobiliore eadē cōtinens & quæ cōtinet inferior sed unitius longe q̄ il la & eminentius,Videri pōt hoc idē in montibus separatis & animantiū cognitione. Nā sicut omne corpus a cælo ita uis ois cognitionis particeps pēdet ab intellectu. Intellectū uoco nō nostrū:q rō dicitur,sed angelorum,quos philosophi mētes & intellectus uocāt.Hic sibi superest ad intelligendū,nec aliqd īfra se,nec in aliquo infra se inspicit,qd intelligit.Non fallitur,nō laborat.Et qd in omni genere cognitionis potestatibus uariis distribuūt excellit,id unica potestate excellentius longe q̄ sit in illis possidet, in seipso ueritatē cōspicit,tangitq; præsentē certitudine sensus.Habet apud se illam dilabentibus rebus imaginaria facultate,puidet causas & species rerum tam corporeas q̄ incorporeas pspicatia rōnali,nō rōnalis ille,uel sensualis, imaginarius, sed p intellectualem proprietatem nobiliore cōditione,qd in illis pfectum est colligens,reiicit qd impfectū.Est.n.in nobis cognitio physica aliud a mathematica,mathematica aliud a diuina.Nam physicā ratio cū sensu cōsequitur,mathematicam cum fantasia,diuinam cū mēte & intellectu.Porro mētiū nullā est et despicatissima quæ non omnē ueritatē in suo lumine uideat,q̄ nos illis scientiis artibusq;, uel attingimus certe uel anhelemus.Eia igitur comparemus ista corporeis sunt in nobis hæ artes atq; scientiæ,sunt in tota cognoscēte natura uaria genera cognitionum.id qd in corporum turba diuersarum uirtutū uaria priuilegia.Est omnis cognitio participatio quædā luminis intellectualis,est corporea ois uirtus participatio quædam facultatis cælestis.Quāq̄ sicut ila euidētius in ratione,ita pfectius hæc elucet in spiritu cordis.His ita positis agite uideamus an recte dixerit quispiam si de mentibus illis defluant intellectuales radii,alios fore qui physicos faciāt non mathematicos,alios mathematicos non diuinos,alios diuinos potius q̄ physicos,uel mathematicos,atq; ita hæc lux erit,ut ista studia,penes naturæ diuersitatem mentium spirantium,nō a radiorum ab eadem mente suo ita consilio uoluntateq; proficiscentium,puto rectius sentiet qui nihil esse credat huiusmodi,qd largiter dare quæuis illarum non possit,& quæ non sua quidem,more syderū libertate donet sed natura,& si cōtingit ut hoc potius inde q̄ illud munus excipiatur,non ad dantem in omnia æque liberalem, sed ad captum accipientis cōditionemq; dicat esse referendū.Quod si quemadmodum diximus ita se habet stella ad corruptibile corpus,qd ad nostrum attinet hoc propositū,sicut mens ad defectibilē cognitionem,pariter erit dicendum posse stellā quālibet ex se dare quicqd corpus subditū,quodcūq; sit illud,accipere natum est, ut iam afflatus occulti diuersitatē nō afflantis stellæ,qd astrologus putat, sed afflatæ materiæ diuersitas faciat.Dixi afflatum occultū,quoniam syderis actio per lumen atq; calorē,pro intentione remissioneq; radii pōt esse diuersa,qd superius explicaui mus,sed in occultis istis proprietatibus per quas ipsa se quasi stella ,ppagat, effunditq; suas,ut ita dixerim,species & imagines,sicut illa nō apparet intentio atq; remissio,ita nec ullā agendi diuersitatē ponere psuademur.At inquies uirtus Iouis & species ista diffusa,diuersa est certe a uirtute Saturni.Fateor.sed non propterea diuersam rē effecturā,cū nulla sit res in sublunari mundo, quam non utrauis facere possit.Quænā igitur actionis diuersitas?facit utraq; idē,sed alia idem facit alio mō, nobiliore nobilior,& eminētiore.Quāq̄ nescio si de istis uirtutibus ita statuamus.

an efficacior forsitan in nos uirtus inferior, non qa loco ꝓximior, sed qa naturæ cognatior, sed alterius opis hæc inqsitio. Hic tñ asserimus, si præter lumen atq; calorem sua cuiq; syderi ꝓprietas cōcedat. Ita defendi posse oēs uniuersales, ut nullam faciāt ex se diuersitatē iferioꝝ. Possem9 tñ cōcedere uim aliquā ꝑticularē illis, contrahētes. s. sydereā ꝑtātē. Atq; ita cōcedere, ut nihil hoc tñ adiuuaret astrologos, ut si oēs qdē stellas i oib9 semp idē opari, sed nō oia i oib9 cōcedam9, ucꝝ aliud aliā ad hoc exemplū. Cōstant corpa quælibet ex materia & forma, putet igit aliqs ita se rē hr̃e, ut quæ attinēt ad materiā tria minora sydera faciant, Luna, Venus atq; Mercurius, diuisis officiis, ut materiā ipsam Luna regat, ad formā uero disponat a Venere & Mercurio, a Venere ꝑ quantitatē, dū fit ordo, figura, cōpositio, decor debitus i ꝑtibus, a Mercurio ꝑ q̄litatem, dū formabili mobilitate suscipiendæ formæ congruas induit affectiones, atq; sunt formæ manentis a supioribus trib9 stellis in hunc modū, ut ꝙ forma sit bēat a Saturno, ꝙ det eē & uitā his quæ uiuunt a Ioue, ꝙ moueat intus excitetq; ad opandū a Marte. Qd' autem si res quælibet ipsa diffundat, & ꝑ diffusionē notificet atq; ꝓpaget, ad solē potissimū referet, cui9 eē uideat opera, tā materiam uincere de q̄ sibi simile parit, q̄ & generatio ipsa & manifestatio. Quid si igit differrēt opa planetaꝝ. qd' & ultro cōcedim9, nō rōne, non fide expimētoꝝ, nō auctoritate Platonis Aristotelisue coacti, eēt tñ tūc quoq; uis diuersitas rerum inferioꝝ, nō a cælo, sed a causis iferiorib9, agēte illo qd' ē suū semp i oibus, eodem modo sed ope uariato, tū a ꝓximis causis, tū ad dispōne materiæ, ꝑticulares magis q̄ uirtutes i syderib9 ponere, qñ nec istas uniuersales nulla rō ꝑsuadet, posset de qbusdā aliter suspicari sine piaculo, & cū doctoꝝ ēt auctoritate ñ nego, sed qd' sequēs lib ostēdet, siq; hmōi nec sunt illi q̄s astrologi dicūt, nec illis afficimur eo mō quo credunt.

Ca. XXVI. Epilog9 hui9 libri cū reiectiōe q̄rūdā rōnū astro. i ipsos argumētātes.

Xaminauim9 naturales oēs mutatiōes reꝝ iferioꝝ quæcūq; cæli opa esse
e uident, nā de fortuitis hoīum casib9 i qntæ rōnis solutiōe dicem9, nec re-
ꝑtū i illis qd' faueret astrologis, sed occasio data poti9 multa obiiciēdi, ut sit qd' eos anagyrin istā cōmouisse pœniteat. Et. n. qd colligim9 inde aliud q̄ radiis luminarū affici corpa sublunaria? Sed nec alia affectiōe q̄ caloris, nec alteri9 caloris q̄ uitalis, nec cui9 actio aliter imutaret, q̄ ꝓ situ syderis, uel ex ꝓpinquo uel e directo nos magis irradiantis. Ex his pricipiis oium effectuū reddidimus rōnē, quoscūq; fide expientiæ i testimoniū sui dogmatis afferebāt, in qua reddēda non confirmari astrologiā ex illis obseruatiōib9 sed ifirmari patebat, & qd illi uel fallerēt, uel fallerētur, ubiq; detegebat. Sic falso appuit credi ab illis ui solis exsiccatricē, aut Lunæ paꝝ salubriter humectatricē & frigidā, falso fingi in Luna ui occultā preter motum & lumē quæ mare reuocet & effundat, falso noxa ꝑtus octimestris reū fieri Saturnū. falso signis ascribi, q̄si uirtutis ꝑtātisq; diuersæ, qd' ꝓ sit9 tm̄mō uarietate solis
Argumētū astro. radi9 opat falso crisimos dies & piodos febriū. ad Lunæ mot9, uel alioꝝ sydeꝝ referri. Deniq; tm̄ abfuit, ut ex istis a Sole Lunaq; mutatiōib9 argumētū summeret
Aliud argumētū. ad fidē decretoꝝ astrologiæ, ut inde i suspitionē falsitatis nō mediocriter adducatur ita. n. argumētabit sub Luna si qs cubet, mēbra occupat torpor, & cū ea echini si-
Retorquet primū Ari. mul implent, frigefacit igit & humefacit. Solē torridū sensus attestat, igit siccum. Nos e diuerso sic instamus, Luna implet echinos, igit calida est, demonstrauimus hæc ex Aristo. stupēt frigore dormiētes sub ea, igitur calida est. Declarauimus hoc

aperta rõe-quo pacto.f.id eueniat,In plenilunio fauet cõceptibus alit corpora-cre fcẽs roborat-uegetat,igr̃ calida ẽ.Probauimus ex Hyppocrate-ex euidẽtia ip̃a.De sole pariter appellamus ad expiẽtiã q̃ patet illius radiis sp̃m.Vitæ oẽm uiuificari, id uero nõ ẽ siccæ ptãtis sed salubriter calidæ.Nec difficile fuit declarare quo pacto uel ex accidenti uel siccet uel exurat,immo frigefaciat ẽt sol,luna frigoris & humoris cã eẽ dicat',licet sydus utrũq; uiuifici tm̃ luminis & caloris sua natura sit auctor.Sic item colligebant,uidemus a sole & luna manifesto nr̃a corpa permutari, nec igr̃ de alioꝝ sydeꝝ influxibus dubitandũ ẽ.At hoc ip̃m de aliis nos in dubium trahit,qđ de sole lunaq; uidemus,q.f.ab eis ita corpoꝝ dispõnes uariari depræhẽdimus,ut reliquas stellas asymbolas poti9 iudicem9-q̃ in ptes operis aduocatas siq dẽ lunæ lumine decrescẽte sp humiditas in corpibus attenuant'-augescit sp illa crescente.Cur igr̃ si qđ putant astrologi-de alioꝝ sydeꝝ efficiẽtia ueꝝ ẽ.Cur nq̃ non interdũ hũili planetæ cũ dñant' iacturã lumĩs lunaris sartientes-humiditates nõ augent,ut liceat nobis aliqñ sydeꝝ bñficio,ẽt in nouilunio succulentas ostreas cenitare.Cur inuicẽ illa plena nũq̃ Saturni siccitas atq; Martis ius cæli pro legib9 astrologicis-usurpantiũ corpa desiccat,& cesa ligna defendit a carie,potius ergo fauent obseruationes iste tollentibus ptãtẽ planetaꝝ-q̃ astruentib9.sicut & his potius-q̃ signis efficaciã nullã tribuũt-q̃ plurimã,aliqn eũ a luna moueť mare,sicut uolũt nec ipi negamus,cur in aquaticis signis posita-non plus mouet q̃ in igneis nec minus in siccis deniq; q̃ in hũidis? aut cur luna non facit uberiores accessus humidis iuncta planetis-q̃ ex siccãtib9.Et qũo si uera quæ prædicũt de duodecim locis,q̃s appellant domos,qũo illud cõsonat,qđ ab ortu scandens luna-quo plus summo ꝓpinquat fortius agit in aceanũ atq; ita fortius ex.xii.loco-q̃ ex horoscopo.quo tamẽ loco languere fieriq; imbecillimã oium sydeꝝ ptãtem affirmant,potius igr̃ stãt nobis cõtra illos ista experimẽta-q̃ ut cõtra fidẽ astrologoꝝ opiniõibus arrogent,nisi quẽadmodum dicebat Phauorinus,ut supra ẽt tetigimus,qa oceanus quasi lunę comes cum ea simus senescit alescitq;-putant argumentum esse ad persuadẽdũ oium reꝝ humanaꝝ & parua & maxima tamq; stellis atq; syderibus euincta duci atq; regi.Sed lõge dispar-atq; ut idem astrologos ludens iactabat nimisq; ineptum & absurdum est,ut quantum æstus oceani cum lunæ curriculo cõgruit, negociũ quoq; alicuius quod ei forte de aquæ ductu cum riualibus apud iudicem est.Existimem9 ipsum quoq; quasi habena quadam de cælo uictum gubernari.

Hyppo. Solutio secundi.

Alia rõ astrologoꝝ.

Caput XXVII.

Eliquum ut postremam argumẽtatõem dissoluamus petitam ab euẽtis humanis,in qbus alia ita uires nostras excedant,aut præter meritum & rõne eueniant,ut decreti fatalis-& cælestis potẽtiæ uim astruet uideant',hoc nos ita soluemus ad præsens ut ostendamus hĩe suas causas hęc oia fatis apud nos,nec apparere cq̃ in oibus,qđ auctorẽ cælũ desideret,hoc est nihil in cursu reꝝ esse humanarum,uñ suspicio nasci debeat facta hoium fatis regi & gubernari. Nam p iniṫia qdem libri seq̃ẽtis nõ soluẽtes iam,sed arguentes,hæc imprimis cælitus nullo mõ fieri posse docebimus,in qbus istam uim fati agnoscere sibi isti uident',Ea uero deniq; duo sunt magna,uidelicet atq; mala.Dicam9 primũ de magnis,uel ad aium pertinent ista,uel ad externa.Sic.n.nobis & Alexãdri fœlicitatẽ, & præceptoris ingenium ac doctrinam obiectabant.Incipiamus igitur ab his quæ animum pertinent,

Quare Ari. cōſumatꝰ philoſophus

Admiraris in Ariſtotele cōſumatā ſciam reꝝ naturaliū,ego tecum pariter admiror.
Cauſa cælū eſt inqs-& cōſtellatio ſub qua natus eſt.nō accedo,ñ tam uulgata rōe
ꝙ nati eodē aſtro multi non fuerūt Ariſt.q̄ ꝙ præter cælū ſub quo tamq̄ cā uniuer
ſali-& boetiæ ſues,& phi actici pariter germinant,cauſæ ꝓximæ ſunt Ariſt. ꝓprie
& peculiares,ad quas ſingularem eius ꝓfectum referamus. Primū utiq; ut ille igr
ſortitus eſt aiam bonam,& hanc utiq; nō a cælo-ſiqdem imortalis,& incorporeus
aius-qđ ipſe demōſtrauit,nec aſtrologi negāt,tum ſortitus eſt corpus idoneum ut
tali aiæ famularet,nec hoc ēt a cælo niſi tamq̄ a cōi cā,ſed a parētibus.Elegit phāri
Hoc & principiorum opus quæ diximus,hoc eſt ai & corporis,& ſui arbitrii fuit,ꝓ
fecit in p̄hia,hic arrepti ꝓpoſiti & ſuæ induſtriæ fructus.At pluſq̄ phāntes multi-
pari ſtudio atq; labore.Fuit in cā doctrina pręceptoris,& fœlicitas ſeculi in quo ędi
tus-ueterum pleni monumentis,ſed non exactis ne & labor non adeſſet incohandi
& perficiendi bonas artes materia non deeſſet.At ꝓfecit plus lōge q̄ coetanei & q̄
diſcipuli.Sortitus erat non aſtrum melius,ſed ingenium melius.Nec ingenium ab
aſtro-ſiqdē incorporale,ſed a deo ſicut corpus a patre,nō a cælo.De quo nos tanto
loqmur-q̄ aſtrologi honorificentius q̄to cā uniuerſalis ꝑticularibus cauſis diuinior
& eminentior.Quod ſi captus exceſſit ingenii humani uel Ariſto. uel phūs alius,
erit cauſæ hoc ñ oīo deterioris quale corpus omne proptereaq; cæleſte eſt,ſed me-
lioris hoc eſt diuinæ,ſicuti Socrates maior mea ſnia omnium phōꝝ ſapiam ſuam ñ
ſyderibus natalitiis,ſed aſſiſtenti numini rettulit acceptam.Quare plus cęlo damꝰ
q̄ oporteat,ſi diuinitatem aīorum a corporeis illis radiis demittimus,minus ſi corpo
reas dt̄ias quæ de priuatis rebus accipiunt illi quaſi particulari cauſæ tribuimus.
Minus aūt omnino q̄ deceat,cum deformitates ipſas noſtras-& labes mentiū aſcri
bimus ſtellis,qđ eſt unum ex illis qbus maxime mouebant ad aſtra confugere-ꝙ
apparent in hominibus multis abſonæ quædam appetitiones-præter leges huma-
nitatis,quæ non intrinſecam hoc ē humanā,ſed extrinſecam hīc cām uideant,&qa
potētē iō ſyderea.Ego uero ab illis quæſierim cur prægnans mulier terra comedat
libētius & carbones q̄ exqſitū oē genus edulioꝝ:Et ſi mōſtrifici deſiderii non aſtrū
ſed fœtum cām inuenerint,Admonebo cām pariter coꝝ quæ demirant,in corporis
temperatura potiuſq̄ in cælo eſſe quærendam.Dicerē apud iprobos quoq; dæmōes

Vide portentoſum exēplū libidinis.

ſed a corporeis eos abducerē.Certe præter corporis hitū q̄tū faciat ad hmōi porten
toſas affectōes cōſuetudo uetiſſimo poſſum exēplo declarare.Viuit adhuc hō mihi
notus ꝓdigioſæ libidinis & inauditæ.Nā ad uenerē nūq̄ accendit-niſi uapulet, &
tn̄ ſcelus id ita cogitat,ſæuientes ita plagas deſiderat,ut increpet uerberātem, ſi cū
eo lentius egerit,haud cōpos plene uoti-niſi erupit ſanguis,& innocentis artus ho
minis nocētiſſimi-uiolētior ſcutica deſeruerit,Efflagitat ille miſer hāc operam ſum
mis præcibus ab ea ſemper fœmina q̄ adiuit,præbetq; flagellū pridie ſibi ad id offi
cii aceti infuſione duratū,ſupplex a meretrice uberari poſtulat,a qua q̄to cedit du-
rius eo feruentius incaleſcit,& pari paſſu ad uoluptatē dolorēq; cōtendit,unus inuē
tus homo q corporeas delitias inter cruciatū inueniat.Is cū nō alioqn peſſimus ſit,
morbum ſuum agnoſcit & odit,qm̄q; mihi familiaris multis iam retro annis, quid
pateret libere patefecit.A quo diligenter tam inſolitæ peſtis cauſam,cum ſciſcita-
rer a puero inquit ſic aſſueui.Et me rurſus conſuetudinis cauſam interrogante,edu
catum ſe cum pueris ſceleſtiſſimis,inter quos conueniſſet, hac cædendi licentia q̄ſi

præcio quodã-mutuũ ſibi uendere flagitioſa alternatione pudoré. Hoc ego factũ licet graue auribus liberalibus,ideo non ſuppreſſi-ut cognoſceremus euidétia ipa q̃tum illis affectibus ualeat cõſuetudo,ne quaſi cãm hſe terrenam nullã poſſint,cęlũ ſtatim accuſemus. Nã id qdẽ aſtrologus ſi audiat-dãnatam dicet fuiſſe uenerẽ in hois genitura,& aduerſis fortaſſe,aut alio mõ mminantibus radiis martis flagellatam. Veniamus ad res externas-in quibus Alex.pręponebať,cuius tanta tã repétina fœlicitas,undenam ortũ hẽet quærebať niſi hẽet a cælo,Facilis reſponſio, a uirtutibus Alexandri quales habuit multas neceſſarias imperatori,fortitudinẽ, liberalitaté,laboꝝ tolerantiã,peritiam rei militaris,egregiã ſtaturam,& quas alia enumerare nõ ẽ neceſſe,ab exercitu quem nact9 eſt,& ſub patre Philippo exercitatiſſimũ & beneficio regionis bellicoſiſſimum.& ob liberalitatem exẽplũq; uirtutũ amãtiſſimũ ſui. Ab ignauia populoꝝ quos,ſuperauit,unde dictus a patruo pugnaſſe cũ fœminis. A fortuna quæ in rebus bellicis plurimũ dñatur,Furtunam uero cum dico-cælum non dico,ſed eã cauſam cuius meminit Ariſtoteles ſecũdo libro phyſicæ auſcultationis,& quam uulgo fortunam dicimus,atq; his uerbis ſolemus exprimere, ita fors tulit ita euenit ita res cecidit,p q̃ fit ut ludẽtes aſſeris,aut iaciant qđ uolũt aut qđ non uolũt,hæc ẽ illa cæca nũcupata-quæ pter illas quas dixim9-& ſimiles cãs,Cæſares,Syllas,Auguſtos,Alexandros fecit,quã per ſe nec dependere de cælo nec idẽ eẽ qđ fatũ,nec pꝛuidentiæ derogare diuinæ,& qd demũ-aut eẽ,aut non eẽ poſſit,qm̃ pximo lib.lata differendũ eſt,hic dicere non oportet,ubi aſtrologos non aliis magis q̃ Aquinatis Thomæ quẽ hi ſũmæ ſibi fauere putant-armis opprimemus,qđ uero ad id attinet qđ principaliter hic tractať,Nego qcq̃ i terris adeo magnum fieri uel uideri,ut auctoré cælum mereať.Nam miracula qdem animi ut diximus-cælo maiora ſunt.fortunæ uero & corporis(ut q̃ maxima ſint)cælo collata minima deprehenduntur,ut quod recte dixit Phauorinus.

Alexandro unde tanta fortuna i bellicis reb9

Fortuna.

Thomas

Phauori.

Nihil magnũ in terra præter hoiem,nihil magnum in hoie præter mentẽ & aĩum, huc ſi aſcendis cælũ trãſcẽdis,ſi ad corpus inclinas-& cælũ ſuſpicis,muſcã te uides & muſca aliqd minus.At quemadmodũ qdem in illo nigro agmine formicaꝝ. ſũt quæ aliis præſtẽt robore-magnitudie,ſunt uictorię,bella,paces,officia,labores,egeſtas diuitiæ.Q uæ contẽplantibus nobis oia exigua& nullo diſcrimine nihil ſũt ita nr̃a iſta corpuſcula,nr̃æ fortunæ,noſtri reges,noſtræ prouinciæ,bella,fœdera,nuptiæ,cælo ſi cõparenť nihil ſunt penitus,cui tota terra collata-cuius unam partiũculam inter ſe hoĩes igne ferroq; partiunť,indiuiduum punctum eſt,Non ergo ea eſt magnitudo rerum terrenarum ut alterius eſſe q̃ cæli opus non poſſit,Q uo ſi digna non ſunt-quæ inter nos digna ſunt,quanto magis indigna,quæ indignæ etiam ſiũt a nobis-ut flagitioſos euehi ad dignitatem, Socratem perire iudicio ſtellicatoris,& enormia id genus-quæ quottidie multa & uidemus,& patimur. Inqbus imprimis eluceſcere fatum,& cæleſtis decreti neceſſitatem ait Matern9.Q uem ego cũ aſtrologis aliis libenter interrogauerim,cur errata nr̃a tantopere ambiant ſtellis imputare,& cum ipſi peccamus libẽtius inde cælum q̃ nos accuſareť q̃ſi aut mirabile eſſet nos errare-pronos & malos ab adoleſcẽtia,aut errare illa poſſint aliqñ iuſſis optimi dei incõmutabili ſemper ordine famulantia·Damnanť inquiunt inocẽtes-facinoroſi præmiis afficiuntur,a qbus quæſo principibus.iuſtis an iniuſtis?ſi a iuſtis nec cælum ſatis erit tanto miraculo,ſi ab iniuſtis-quid cælo opus eſt-ubi deſpectrix cæli

Aristote. malicia satis est. Quærit Arist in ꝓblematis, cur fere idẽ ſp boni & pauperes. cũq; multas afferat causas & ueras facetas, nullam tñ affert a cælo, ut qui. s. sciret sentes

Obiectio & tribulos non cælũ genminare, sed terram. At cautus hõ & prudens, qđ maxime

Respõsio fugiebat discrimen incurrit, euadit alius periculũ cui se temere sæpius exposuerat? Quid est qđ admiremur: cũ non minus hæc nunq̃ euenire, q̃ si eueniant sæpe pro miraculo sit hñdũ, horum cum plerũq; fiunt causa quærenda est prius quidem ꝓxima. Hæc si deest remotior & occulta, cũ de raro & fortuito non est alia cã inuestiganda, si eorum satis meminimus quæ sapientissimus Aristoteles & secundo libro physicæ auscultationis, & sexto primæ philosophiæ scriptum nobis reliquit.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBER QVARTVS.

Caput Primũ Qui mos in disputando seruatus & deinceps seruandus, Tum si detur astrologis quod maximum dant theologi astrologiam tamen nihil esse.

Mos disputandi auctoris mire conuincens.

Oster hic fere in disputãdo mos, ut siqd & ponat aduersari⁹ qđ & dari sine piaculo & cõtra rõabiliter negari possit negem⁹ id potiꝰ nos q̃ demꝰ ẽt si sit tale quo cõcesso nihil magis cõficiat ille qđ cõcẽdit, atq; ista serie pueniẽtes ad id qđ maximũ postulare põt, oñdamus ẽt id si deẽ qđ iure negari posse declaratũ ẽ, minie tñ colligi qđ arbitraẽ. Sic. n. & res ipa q̃ uenit ĩ disputatiõnẽ tota p sua mẽbra pticulari⁹ exploraẽ, & q̃ multa gratis accipiat aduersari⁹ ĩtelligit, q̃q; paꝝ certã & absurdã opionẽ tueaẽ. Quę tã multis uel noib⁹ falsa uel certe dubia tũ utcũq; oia se hẽant ipa oio eẽ falsa ñ possit hunc morẽ seruãtes cũ astrologis primũ defendebamus tm̃ solis & lunæ radios efficaciã hẽe pmutãdi res inferiores. Cætera sydera nihil nobis ĩfluer ob radioꝝ uel distãtiã

Ille mos qũo obseruat⁹ in hac disputatione.

uel imbecillitatẽ. Sedo loco si dabaẽ eis. id. s. ñ extorquẽtib⁹ sed ĩpetrantib⁹ deflue re ab oib⁹ aliqd in nos oñdebam⁹ id tũ ab oib⁹ intẽtiõe tm̃ remissiõeq; diuersum efluere, hoc ẽ lucẽ cũ calore uiuifico, frigus aũt hũiditatẽ siccitatẽq; ab illis nõ emanare. Tertio si facerent q̃ttuor prias q̃litates ñ seq ut impssionũ quæ fiũt ĩ sublimi diuersitas eẽt ab eis, aut si hoc foret ñ tñ ab illis uel pestilentias eẽ uel cathaclismos uel exustiões, multo min⁹ uirtute primaꝝ illaꝝ q̃ttuor q̃litatũ res externas & casui fortunæq; subiectas a syderib⁹ gubernari. Quarto si piaꝝ affectionũ auctores sydera crederenẽ, hoc est calefaciẽdi, frigefaciẽdiq; tũ humectandi & exsiccandi ptãtẽ hẽe nõ alias præterea illis dotes attribuẽdas per q̃s efficiãt multa quæ per uim q̃litatum illaꝝ fieri nõ pñt. Deniq; quales quales hẽrẽt stellæ uirtutes & ꝓprietates eas uniuersales ita eẽ ut nulla eẽt q̃ nõ ueram inferioꝝ corpoꝝ cõditionẽ ptãtemq; cõplecteret. Quare agere illa oia cũ oibus qđ est causæ uniuersalis ꝓpriũ. Diuersitatẽ aũt eoꝝ quæ fiant & quæ contingant oẽm a ꝓximis caus s uel liberis uel naturalib⁹ uel fortuitis originẽ ducere. Quæ nos oia eo cõsilio defendẽda suscepimus, ut intelligerẽt astrologi cũ aliter sentiũt & asseuerãt nõ cõfessa se dicere & manifesta sed quæ nec certis ullis rõibus nec euidẽtibus experimẽtis nec auctoritate Platonis Aristotelisue cõfirmenẽ. Sed in ambiguo posita sicuti ꝓpugnanẽ a q̃busdã ita op

pugnenť a multis. Quibus si tota niteretť astrologia, nec infideliora sibi fundamẽta locaret, nõ eẽt apud me penitus ruinosa, sed mutabũda: hoc est taꝫ caderet illa mea sñia, q̃ uacillaret. Veꝝ ut astrologis dem⁹ q̃tum illis Aquas Thomas theologiq; ꝑ multi atq; phi dare posse contẽdũt, nõ magnope .s. refragante rõne, longe tñ minus acciperent, q̃ accipe illos sit necessariũ, ut aliqua astrologia ñ solũ apud nos sed sua natura, & apud ipsas angelicas mẽtes eẽ defendať. Dabit .n. illis Thomas id qđ maximum dari põt citra aptaꝫ calũniam ueritatis, ut .s. solum planetaꝝ ad nos defluuia cũ uirtute ꝑueniãt, & aliis alias stellis eẽ ꝓprietates nõ mõ calefaciendi frigefaciendi humectandi & exsiccandi, sed occultiores. Vnde uaria mũera terrenoꝝ turba sortiať, ut nõ oẽm ꝓprietatẽ quam hñt hoies cæterecq; natura corporalis iferior a suis causis proximis habeat, sed aliquam ẽt a cæelestibus, hoc totum & nos præcario cõcedentes astrologis oñdemus, nullam tamen iccirco futuraꝫ hanc artẽ, quin de his maxime uaticinetur ex astris quæ fieri ab illis uel iudicari non possunt, et si fiant il la cuncta quæ diximus, atq; ita concussam uel ad interitum priore libro astrologiã nulla iã pacis uel indulgẽtiæ spe relicta disputatio præsens funditus euertet.

Quid dec Tho. astrolo.

Nullã eẽ astrologiam ẽt si illud concedatur.

Caput II Fortuita a cælo non esse.

Ortuitæ res ď quaꝝ bono uel malo euẽtu fortunatos uocamus hoies & infortunatos hæ præcipue sunt quæ sicuti fatales imprimis putãť & a cælesti decreto pẽdẽtes, ita prædictionũ astrologicaꝝ pars maxima & potissima materia sunt. Nam quæ ꝑ se cãs ꝓxias hñt, ut cõditões animi & corporis non exigere adeo supiorẽ cãm occultioręq; uidenť, q̃ quæ temere fieri casuq; dicim⁹, quũ fieri sine ꝓxia cã uideanť, talia sunt fœliciter, uel infœliciter nauigare, ꝑegrinari, mercaturam facere, fodiẽtẽ terrã thesauꝝ inuenire, latronibus, bestiis occurrere, regi placere ꝑiculum euadere, bona seruitia, malaue sortiri, domum ingredi mox ruiturã, & quę alia hoc gñe præter cõsilium præter opiniõnẽ miseris & uere ægris mortalibus acci dũt, de q̃bus ut quæ ꝑrsus extra nřam manum sint & extrinsecus ueniant i nos, optam⁹ maxĩe astrologoꝝ audiř sñiaꝫ. Alioqn quo qs corpis hitu sit uel a speculo uel a medico sciat, sicuti & qualẽ mẽtẽ sciat a seipso, si modo mẽtẽ hẽt. At quæ fortuita nuncupamus, ea sũt quæ potissimũ ꝑ artes diuinatrices humana curiositas expetit. Hæc igiť ante alia nullo modo de cælo præuideri posse ꝓbabimus, nec alia rõne q̃ qua utiť Thomas Aq̃nas, eo maxĩe loco quo fauet sñiæ astrologorum uideť. hoc ẽ tertio libro cõtra gẽtes, ubi fortunatos a cælo & fieri homines & infortunatos dicere uideť, ea rõ talis ẽ. Virtus cælestis corporis non agit intellectu uel electione, sed queãdmodũ natura agit, naturæ ꝓpriũ ẽ ad unũ tẽdere. Effectus igitur q nõ ẽ un⁹ a naturali cã ꝑ se eẽ non potest, at quæ ex accidẽti concurrunt inuicęq; conueniunt ea uere unum ñ sunt, sed dũtaxat unum ꝑ accidẽs. Concursus igř huiusmodi quẽ solemus fortuitum nuncupare, nulla eẽ põt ꝑ se causa naturalis, sed cælestis causa naturalis causa ut dicebamus. Et igitur rerum huiusmodi fortuitaꝝ causa ꝑ se eẽ ñ potest. Adiicit hiis exemplum, quo simul, declarať quomodo nõ ẽ causa ꝑ se cælũ huiusmodi euentorum, sed tantummodo ex accidẽti, instigať iqt aliqs a cælo ad sepulchrũ fodiẽdũ, accidit ei ut in sepulchro thesaurus sit. Quare fodiẽs sepulchrum thesaurum inuenit, non fuit hoc a cælo ut inueniret thesauꝝ præterq̃ ex accidẽti: qn ex accidẽti est eundẽ eẽ & sepulchrum & thesauri locũ, nam istigare hominẽ ad sepulchri fossionẽ in quo latet thesaurus ut thesaurum ĩueniat causæ rationalis ẽ & intel

Ratio .s. Tho.

Exẽplum eiusdem.

[illegible]

ligentis,cuius ꝓpriū ē rem unam ad aliam referre & ordinare,naturalis causæ si ē qua dūtaxat ad unū fert́ ut diximus qualē esse cælestē radium nemo diffitebit.

Capvt III Quomodo rorum fortuitarum causa sit deus,quomodo angeli quomodo cælum,quomodo nos,quomodo fortuna.

Vm de fortuitis rebus mentio fiat-opæpretiū fuerit altius explicare q̄ sint c illarꝫ cāæ apud phōs atq; theologos,nā ex his qdē q̄ hactenus diximus exti mari posset i casum nos illā dūtaxat temeritatēq; referre,nūc iprobādos eē astrologos q seruat́ i his quoq; extraordiariis ordinē & certas cās conaret́-ut nihil temere i nā-nihil sine cā legittima fieret. Quæ si qua cogitanda ē-illa uidet́ potissimū eligēda q̄ astrologi accipiūt-cælū.s.cum nec ifra cælū talis ulla iudicet́ potēs .s.rerꝫ omnium quæ sub cælo fiūt,nec supra cælum dicūt,uidelicet cuꝫ multa indigne præter mentū & rōnē fieri uideant́-quæ potius corporalis causę quandā necessitatē q̄ ꝓuidētiā arguāt eligētis.Quare ut hos scrupulos extrudamus differere q̄dā lati⁹ sup his reb⁹ utile fuerit,ut postq̄ a cælo gubernari hæc nō posse mōstrauimus,nec uñ & qūo gubernent́ apeiamus.fortuita fieri dicimus quæ præter intentionē operantis eueniūt.Quare tm̄ in reb⁹ humanis fortuna dr̄,ut quæ sole consilio rōneq; fiunt,Exēplum tale quo supius et usi-proposuit agricultor terram fodere culturam soli cogitās non thesaurꝫ.Accidit ut thesaurꝫ inueniat-fortuito factum dicimus-nec repti thesauri cām aliam damus q̄ fortunam. Fortunā uero nō intelligimus aut numē aut naturā,aut rē oio aliq̄ cām talis euentus,sed potius excludimus tm̄ fortuna fcm̄ dicētes-ac si dicam⁹ ita euenit forte ñ ex aliq̄ causa,nam fossio qdē terræ cā dici nō pōt-non fit terra-quatenus terra est locus,Sed accidit eundē locū terrā simul eē latebrāq; thesauri.Quapropter si quęras qua causa factū ut erueritiste thesaurꝫ-nullam ē afferre.cū non una cā-sed fortuitus concursus plurium hoc cāꝫ effecerit,Propterea errabant q fortunā in in rebus eē negabant,q̄ opionē scd'o physicæ auscultationis,& sexto priæ phiæ libro cunuelis Aristoteles,Errabant autē non qa putarēt quæ nobis improuisa fortuitaq; sunt ea nota ꝓuisaq; eē posse superioribus mētibus,qr nihil absolute simpliciterq; esse fortunam,sed q̄ arbitrarētur hmōi euēta necessario hre ꝓximam p se cām-nō intelligentes quo pacto qd ē unū p accidēs-causam minime exigat p se unam ut hoiem eundem musicū esse & bellatorē cām nullā hēt,alioqn si simul eēnt pp aliq̄ cām ordinē inuicē hrent ex illa cā,q̄ aūt sibi temere accidūt,ut bellatori esse musicū-musico esse bellatorē, patet ea inuicē ordinē hre,qr nullam hēt per se agentem cām,sed ex accidenti tm̄,sit recte Peripathetici casum & fortunam defendunt in rebus necessitatē exterminātes,sed erāt ex eis qdam detestabilius q̄ q auferunt casum pernegantes.s.aliter ista fieri q̄ fortuito hoc est nullo consilio supioris causæ-nulla prouidentia,pullulat.n.pestilentissimus hic error ex impietatis radice qua credit́ aut nō cognosci-aut si cognoscuntur nō curari a supis res humanas q alibi rōibus reuincet́,ubi contra phōs impios erit disputatio,nunc ueluti ꝓ iudicato falsus abiiciat́-auctoritate oium theologorꝫ totiusq; phōrꝫ familiæ & Aristo.Peripatheticorum principis a moralibus libris, tam ubi de fœlicitate q̄ ubi de bona fortuna disseruit, nam illic cura esse homines deis præcipueq; sapiētes,& hic nota esse deo sensibilia oīa præterita atq; futura & in his dirigi nos ab eos clarissime asseuerauit quod in libro quoq; de mundo-libro utiq; Aristotelis sapientia digno confirmauit quē platonica illa de diuina iustitia snīa q̄

Marginal notes: Fortuita quæ dicātur. — Exēplum — Alius error detestabilis. — Liber de mundo Ari. sapia dignus.

oraculi cuiusdam coronide terminauit. Si igr curant hũana dei, sic.n.loquimur, ut cu stodes angelos, & intelligentiũ cãs serum ordinem complectamur dei ueri cõsilio prouidentiæq; famulantem. Si inq̃ hoc uerũ est nemo dubitauerit instigatos ab illis homines ea sæpe facere quæ homini non præuisa non præcognita illis uero sapien tissima præcognitione disposita. Vulgatissimum est exemplum de seruis eodẽ missis a dño ut conueniret ignaris tamen domini uoluntatis, quorum conuentus atq; concursus ipsis seruis inopinatus atq; fortuitus dño præuisus & præordinatus est, sic procurans utilitatem pauperis agricolæ custos angelus potest ad eum locũ effo diendum inuitare motibus occultis, ubi nouit angelus esse thesaurum, ut qđ paupi fuit fortuna consilium tamen angelo fuerit. hoc respiciens Aurelius Augustin9 quinto de ciuita dei libro nõinquit causas quæ dicunt̃ fortuitæ, unde & fortuna nomen accepit nullas esse dicimus, sed latentes easq; tribuimus uel ueri dei uel quorũlibet spirituum uoluntati. Dixit quorũlibet spirituum, qm̃ tam a bonis hoc fieri potest q̃ angelis malis licet non oia possint mali quæ boni, nec idẽ utrisq; finis, sed bonis q dem cõe hoium bonum, malis uero malũ, frustrante illorũ tñ maliciã bonitate diuia dũ in bonum ordinat redigitq; qcqd ab illis mala fuerit uolũtate patratũ. Sed hęc alibi latius. Proclus Platonicus in cõmentariis in Timeũ eadẽ rõe pro qua & Augu stinus fortunam definiuit eẽ dæmonicam ptãtem congregantem inuicẽ causas iter a se diuulsas, nec differt a peripathetica determinatione qua dr̃ fortunam esse in electione hũana causam aliqd efficientem ex accidenti, sed altera cãm remotiorẽ occul tiorẽq;, altera pximam notamq; respexit. Dixit.n. Ploclus dæmonicã ptãtem q ita uocent Platonici quascunq; mentes inter hoies positas & intellectus supiores a pti culari & pxia rerũ nr̃arũ cognitione semotas. Declaremus exẽplis hæc quõ fiant ubi & cælum in his qd agat intelligamus. Domi erat Lucius & foris qdem qd agere ñ hẽbat ue rũ sedit aĩo tñ exeũdi fnia simulatq; egressus domo est ruit domus fortũa tum dicẽs q periculũ iminens sic euitauerit, cuius rei cãm a male pio phõ si quæsie ris, sed & male philosopho ñ debit casu ita factum nec aliam causam requirendam, si quæras ab astrologo in benignam hoc aliq radiationem refert fortunantis planetæ cuius ope defensus ille sit a ruina. Fallit̃ aũt rõne superius enarrata, qm̃ incitat Lu ciũ ad egressum ne sub ruina pereat causę ẽ intelligẽtis agẽtisq; cõsilio & rõe, Qua lis nec Iouis nec alterius stellæ radius, tm̃ eẽ hoc de cælo potuit ut ad egressum Lu cii aius eẽt ,ppẽsior q̃ ad quietẽ, sicut hoc quoq; ab ipso corpis habitu eẽ potuit, ex quo alii sedẽtarii magis alii ambulatores hoies sunt, ut si q̃ fuerit huius boni cõstel latio cã fuerit ex his his poti9 quæ uegetes nos reddũt & meli9 appetẽtes quales marsias dicũt ñ bñfica quæpiam & defensatrix a malis qñ ut sæpius idẽ iuebam9 Sic.n. expedit ordinare illa iuicẽ radi9 non põt egressum.s. tuitionemq; a ruina, sed queadmodũ eligẽti egressionẽ Lucio spaciandi gra fortuitum ẽ, ut egrediẽs mortis discrimẽ euadat, ita cõstellationi siquam mõ talẽ eẽ cẽsemus iuuanti illum ad mo tũ fortuitũ ẽ ,ptsusq; accidẽtale ut liberet a ruina, quo fit ut nec cognoscens astrologus qd tũc ifluat cælũ Lucio, aliud sit qđ cognoscat q̃ auidũ illum futurũ motus ambulationisq;, sed futurũ ut simul domũ & piculũ fugiat præcognosci ab eo posse nec thema nec ratio ulla cõsentit. Vna igr̃ superest cã cui puisum hoc nec fortuitum eẽ potuit diuina.s. uellicãs intus aium Lucii istigãsq; ad egressũ, ne sub domo mox casura dispereat, quã.s.& casuram idẽ numẽ intelligit, & ad eũ finẽ ordinare Lucii

Augusti.
Definitio fortunæ Proclo assignata.
Exẽplum supradictorum.

exitū pōt. De radio corporali neutrū dici pōt, qꝛ nec phūs ullus fortunam definiuit cælestis decreti cōstitutionē: aut genituræ: factū aut tale qppiam ductū a dogma te astrologoꝝ, sed aut ad ipm casū inopinatūq; concursum cāꝝ se rettulerūt, aut ad intellectuales cās inuicē cōciliantes suo cōsilio, quæ nrǣ puidētiæ fines effugerūt, sic magnus ille phōꝝ dux Arist. qd sit bōa fortūa: qd mala: qd fortūatū eē: qd isortūatū latissime differēs: ne dū decernēdo cælestiū meminit cōstellationū, sed nec in qrēdo disputādoq; qa istā genethliacoꝝ opionē nec dignam putabat: de q̄ phūs hō dubitaret, sed uelut alia circulatoꝝ deliraméta potius inter fabulas & præstigia q̄ i ter cōtrouersias phiæ deberet annumerari, ipe igr Arist. in eo tractatu post diligētē totius qōis examinationē ita definit cum nobis bñ ita fortuito euenit dupliciter fie ri solere, aut incidētibus nobis ꝓrsus ipruděter in id qd' bonū facit euentū, aut q̄uis ñ cōsilio deliberatiōeq; ipetu tñ ad id animi ductis, cuius ita rōnē ignoram9, ut quo ille se refert obstinatissime tñ themo ueloq; descendamus, illud primum ad casum putat referēdū hoc ad diuinā motionē qua penitus ipsa uolūtas occultis impulsio nibus inclinet, qd' passi solent illa dicere: præsagit aius nescio qd, nō possum aliter uelle huc rapior: alia cogitāti meus ñ accedit, & ita cū sui cōsilii rōnē nullā redde re possint, ita tñ libitum sibi: ita præiudicatū aio pertinaciter asseuerant. Quo loco phūs Aristoteles & deo nota esse oīa: ut superius diximus, & nihil eē sublimi9 deo unde possit uolūtas nrǣ moueri, qd' magnum eē immortalitatis argumentum affir mat. Ex q̄bus omnibus ita colligi pōt rerum humanaꝝ quasdam fieri casu: quasdā natura: quasdā electione: quasdā diuino cōsilio, nā licet nihil fiat præter dei cōsiliū ita tñ partimur ut fieri diuinitus ea dicamus quæ relictę sibi hoīum mentes nō effi cerent, sed peculiari numinis impulsu cōmetæ faciūt, præter illam generalē summę potestatis oībus assistentiam: sine qua nihil esse, nihil fieri, licet minimū potest. Sic q̄uis propriuꝫ hominis sit agere electione, regit' tñ interdum natura cum motibus affectionum corporalium mancipatus iudicium rōis non expectat. Declarant' hæc uno exemplo, indicit rex bellū finitimis forsitā in causa natura regis est bellicosa, cu pida, irrequieta, forsitan non tam passione ducit' q̄ rōe uel iure uendicandi qd' suū ē uel iniuriæ reponendæ uel aliis de causis. Potest præter hæc oīa spēale dei consiliuꝫ interuenire, semper iustum, semper rationale, licet non eius semper uel iustitia uel ra tio omnibus pateat. Dei inq̄, consilium, & animantis ad bellum capescendum, & cū ita liber armantis ad uictoriam, quo pacto loqtur apud Ieremiam prophetam, Ecce ego mittā & assumā uniuersas cognatiōes aqlonis, & Nabuchdonosor regem baby lonis seruum meū, & adducam eos super terram istam, & super habitatores eius, & super oēs natiōes quæ in circuitu illius sunt. Et apud Esaiā, Assur uirga furoris mei & baculus ipe ē, in manu eius indignatio mea ad gentem fallacem mittā eū, & con tra populū furoris mei mādabo illū, ut auferat spolia, & diripiat prædā, & pōat illū i cōculcationē q̄si lutū plateaꝝ, ipse aūt ñ sic arbitrabit', & cor eius ñ ita extimabit.

Aristo.

Aristo. q̄ recte de deo & aīa

Caput IIII Ad cælum no esse referēdum, siquid a nobis fit q; nrās uires exce dere uideat', sed potius uel ad angelos uel ad deum. Atq; inibi de fato multa ut q; di uina præuidentia nostram libertatem non tollat.

Vm quid uero ab hoīe fit q; eius uires excedere uideat', insolitis solet euētis admirabilibusq; mortalitas nrā concuti, uictaq; reꝝ magnitudine, suspicari uim causæ potentioris, id agentis in homie atq; per hoīem, quo hūanæ uires

facultatis excedat. Et hac qdẽ suspitõe q carneos tñ oculos hñt-rapiunť ad cælũ quo nihil ipsi maius uident, aut potentius sentiunt, malæ ita cõpotes mentis-ut ad cãm amẽtem exptẽq; cognitõis id referãt, Cui nec omne mentis humanæ cõsiliũ sa tis eẽ credũt. Q d' si rñdeant illa qdem a deo disponi & ordinari, sed a deo per cælũ syderaq; cõpleri, quoӡ uirtus & efficacia tanta sit, nimis q̃ absurde dicere reuincenť siqde intercedẽtes istæ causæ inter deũ & nos, sicuti humiliores deo, ita sublimiores hoĩbus eẽ debẽt, nec quæ rõe consilioq; peragunť-qualia nostra sunt per irratõalia corpora-decet ab auctore primo disponi, sed queadmodũ ille elementariam molem utpote deteriorẽ-per cælestẽ quæ melior est-regit & moderatur, ita res humanas non corpoӡ sed angeloӡ mysterio, qui natura dignitateq; mediant inter nos & deũ cõuenit gubernari, qđ cũ a deo descendis ad terrã-descende p cælũ, cũ a deo descen dis ad hoĩes-descẽde per angelos. Sic angelũ, Persaӡ, græcoӡ, hebræoӡ, legis apđ propheras suis populis ,puidentes, & apud Platonem-omnesq; Platonicos locales deos urbibꝰ, regnis, hominibusq; præpositos, quoӡ mentionẽ quoq; factam ab Ari stotele, & antiquior Isidorus, & post Isidoӡ Clemens alexandrinus instromatis me minerunt, Neq; nos turbet q̃ indigne quædã interdũ-iniusteq; fieri nobis uidenť, ut ppterea ad cãm naturali necessitate non consilio ahentem-libentius recurramꝰ. Nam ridicula sane fuerint urbis uiliora mancipia, si de consiliis principis iudicare p sumpserint, multo nostra uel ridicula-uel sacrilega potius temeritas, arbitrium sibi uendicans primi ordinis sapiẽtiæq; diuinæ, quæ non in unius hominis, unius fami liæ, unius urbis, sed orbis totius utilitatem, non ad sæculũ instãs, sed ad oĩa pariter sæcula-oculũ ,puidentiæ radiũq; suæ bonitatis extendit. Nos hæc homũculi-imo noctuæ talpæ, uere asini, uere boues, & quidẽ septimi diiudicantes, & deũ reuocabi mus ad examen? Q ui sæpius nec in illo, quantulũq; est qđ habemus iudicium, sed animi potius morbo iudicantes, iniuste factũ quærimur qcqd fieri ipsi nollemus. Et quis non asseueranter exclamasset dormitare deum cum iustus Ioseph uenũ dabať a fratribus? Q uis non ẽt nullũ esse cum idem carcerem præmium castitatis accipie bat? Vide mox eũ in ægypto regem, uel a rege secundum. Vide patrẽ cũ tota fami lia a fame redimentem. Vide ,pphetiã nobilem, nec negabis a deo facta illa priora-per quæ ad ista deinceps ordine suo peruentum est. Sed & altius si suspexeris ut ab illa tam impia mercatura rem eo pductam intelligas, ut descendens totus populus in ægyptũ diuq; ibi attritus ab ægyptiis regibus-tam gloriose in libertatẽ assereť a Moyse, tot prodigiis confirmata potestate dei, tot oraculis manifestata, in pharao ne, in ægypto, in hebræoӡ populo, p legem, per tot miracula diuinæ maiestatis, nũc per bñficentiam, nunc per iustitiam quæ figurarent futura sub Iesu diuinæ corpo rationis ineffabilia illa mysteria. Profecto uel infanns adduci eo non poteris ut sine ratione fieri qcq̃ suspiceris in rebus humanis, ppterea q; non adeo optimo sapiente sed uel a dæmone malo cum Manicheis uel a corpe syderalis reuolutiões necessita te cũ astrologis, uel a casu fortuito temeritateq; gubernari cũ ñ multis male philo sophantibus credas, Sed & quotiens suscitari bella & cædes, & urbiũ uastationes, & euersiones regnoӡ intelliges, non mixturam duorum radiorum aut iterpositũ na turali cursu suo lumen inter solem & lunam cũ præstigiatoribꝰ istis causam, cogita bis, sed cõsilium dei uel punientis malos uel exercentis bonos, Vnde ille dictꝰ dei flagellũ, & alter satis ,pximus sæculo nrõ, non hoĩem esse se dixit, sed irã dei orbisq;

Propheta

Plato.

Platonicos locales

Isidorus.

antiquior

Clemens alexãdrinus.

Mãichei.

Herodo- uaſtitatem. Sapiẽs ille perſaꝝ apud Herodotũ q diſcumbente apud ſe in conuiuio.
tus. Thebano, cui futurã ſuæ gentis cladẽ neſcio qua præſenſione ſibi præcognitã reſe
rauit recte locutus ẽ. Nam cum ſuaderet Thebanꝰ, ut idem ĩperatori exercitꝰ denũ
ciaret, dehortareturq; ab incepto cuius eſſet futurus exitus ta: infœlix, rñdit id hõi
eſſe ineuitabile, qđ fieri deus ordinauerit, Quare uec ſuis uerbis ſi .ſ. imperatorem
De fato. admoneret fidẽ futuram, qñ ita deo decretum eſſet, pindeq; ſe ẽt Mardonium (ita
Augu. erat principi nomen) ſeq alligatos neceſſitate, placetq; ꝙ neceſſitatem non aſtrorũ
Fatũ qua ſed diuini cõſilii dixit, q̄ & fatũ ſiquis uocet, rectius inqt Aug. ſentien q̄ loquat̃. Eſt
drifariam aũt hoc fati nomen q̄tum ex ueteꝝ colligi monumẽtis põt in quadruplicem ſignifi
accipi. cationem acceptum, ut fatum uel ipſa natura ſit uel cauſaꝝ ſerie ordoq; nexu neceſ
Primus ſario cũcta producẽs uel ſydeꝝ cõſtitutio, cum quid aut naſcit̃ ant cõcipit̃ aut in
modus. cohat̃, uel diuini conſilii executio certa ineuitabiliſq; ſucceſſus in primam ſignifica
Alexan- tionem accipit̃ ab Alexandro ex afrodiſiade in libro de fato ad principes Seueꝝ &
der Antoniũ, ita .n. fata eſſe concedit ut fatum ipſa natura ſit quæ principium aliud eſt
Virgilius ab electione qr̃ fato iguis calefacit, aqua humida eſt, ſol illuminat, ſed & cum quis
Ariſtote. diſſoluto corporis tẽperamento morit̃ fato morit̃, Si uero uel ex equo præcipiat̃,
Secundꝰ uel gladiis occidit fato nõ morit̃, in quẽ modũ de Didone Virgilius mortem ſibi p
modus fa uim præparante dicat. Sed quia nec fato debita nec morte peribat. Aſtrologi uero
ti. id maxime genus mortis in fatũ reiecissent ſic Demoſthenes. Et ita qdem fatũ ne-
Alexan- mo eẽ negauerit ſicuti nec naturã, Quo pacto & Ariſt. quinto libro phyſicæ auſcul
der tatõis fatales dixit generationes, hoc ẽ quæ ſecundum naturã fiũt, Nec dubium cũ
Confuta ſic fatum intelligamus multa fieri præter fatum, ſicuti & multa fiunt præter natu-
tio ſecun ram uel caſu uel electõe nr̃a, uel ut inqt eodẽ loco Alexander ipſe Afrodiſeus conſi
di modi. lio deoꝝ. Qui uero ſecũdam inuexerunt opiniõem cogitarunt in ipſa natura nihil
ñ fieri neceſſario, ſiqs oẽs ſimul cãs complecteret̃. Nam qui multa fieri dicũt extra
neceſſitatẽ, hoc ita defendũt in naturalibus rebus & arbitrariis. In naturalibus qa
non oẽ qđ fit naturaliter neceſſario fit cũ naturæ opus impediri poſſit in arbitra-
riis qa electio nr̃a & arbitrium liberũ eſt, illi contra ſic inſtant, in naturalibus qdẽ
ſiqd impedit̃ neceſſario impediri, qa & illud impedimẽtum a naturali cã ẽ, quę tan
dẽ ad ſupremam naturam hoc ẽ cælũ redigat̃. Ea uero neceſſario agit, ſed fallunt̃,
nam ut ĩpedimẽto qdẽ fuerit cã naturalis, fuit ea tñ quæ & ipſa potuit & non eẽ &
impediri cũ agebat. qr̃ contingẽs illud impedimentũ nõ neceſſario fuit. Et ſi de illo
rurſus impedimento nos urgeas futuꝝ. ſ. cãm naturalem, quæ & ipſa ſicuti natura
liter, ita neceſſario aut impediet̃. Rñdeo te ſi mundum credis æternum aut in ĩfini
tum ꝑgreſſuꝝ a cã contingẽte in contingẽtem cãm, inter quas ordo ſit ſemper acci
dentalis, nec unq̄ ad unã cãm primã neceſſariam peruenire, Vnde ſequentibus ne
ceſſitas inuehat̃, cum nulla ſit talis intra naturales, qñ nec cæleſtis cuius operibus
& materia & concurrentes inferiores cauſæ facile obſtant. Si uero de mũdi creatõe
cum theologica ueritate conſentis. Deuenies per impertunum illum regreſſum ad
Tertius primam reꝝ contingentẽ inſtitutionẽ unde tolletur neceſſitas, non confirmabitur
modus fa electionibus noſtris multo irrationabilius inferunt neceſſitatem, quoniam uolũtas
ti toto o- nihil eligat non præiudicatũ a ratione nec in noſtra ſit manu ita uelle iudicare, ſed
pere con falſis nitunt̃ aſſumptionibus ut ab aliis alias, & a nobis alibi declarabit̃, Nam pe-
futandus culiares hæc ſeorſum tractatus exigunt. Nec magnope pertinent ad confutandos

astrologos,quorum illa tertia est acceptio fati toto opere cõfutanda,differens a prima opinióe,q naturam ipsam cæleste ñ solũ naturaliũ,sed & fortuitarum ut uidimus rerum originẽ facit,maleq de causis inferioribus in hac parte maxime sentit,pessime de cælestibus,qñ licet natura cælũ sit,constellationes tñ illæ quas fingũt ex syderum positu ra,per loca,signa,domos,aliaq id genus,causæ naturales non sunt,sed fictitiæ ,nec ex uno illo momento initiali dependet operatio cælestiũ, nec ad ea quæ ppria sunt inferiorum causarum referunt,ut iã declaraui mus,& sequẽtia magis declarabũt , Restat quarta fati significatio theologica,sicut illa pria physica magis,sed utraq uera, ut pẽdentẽ a diuino cõsilio seriẽ ordinemq causarum notet,sub quo nihil nr̃a libertas peri clitet,cũ simus.& ñ inter has causas,nec i hac chorea fati patiamur tñ,sed agamus siue igĩ dei præuidentiam,siue puidẽtiam,hoc est siue mẽtẽ illius omnia præcogno scentem,siue uolũtatem ex suo placito oĩa disponẽtem attẽdas,nullũ fit præiudiciũ liberis actiõibus nr̃is.Nam si præuidentiam,cur non libere facio q præuidit deus me facturum,nam si erit qđ ille præuidit,utiq libere faciam, qđ libere me facturum ille præuidit.Sed & quia erit qđ uoluit,uoluit autem me eẽ liberum,libere agã qcqd sciẽtia dei agam nisi ipse mihi meam libertatem ademerit,& certe non solũ præcognouit deus non tolli uoluntates nostras.sed & præordinauit,nec cũ id Gregorius nisenus Damascenusq nr̃am li bertatem negaret,uident aliter negare quam ut admoneant. Cætera qdem per uoluntatem diuinam.electiones nostras per illam cum nostra etiam uoluntate disponi,ita tñ ut neq ex p uidentia. non mõ cogitationũ nostrarum euentus,sed & ipse cogitationes,ipsa consilia,ipa p posita,nec regum tñ,ut scriptum est,sed omnium corda in manu dei sũt,q solus oĩa moderat,nunc in his quæ nec ad uitiũ attinẽt,nec ad uirtutem inclinans uoluntatẽ sn̄ia quo libitum illi,si sic decreti alicuius sui exigat absolutio,nunc uirtutes in nobis, sed & nobiscum inchoans & perficiẽs inchoatas,nũc a uirtutibus ad uitium motos, per mutãs ad iustitiã,uel admouẽs uirgã pedagogi p misericordia,uel cõminuẽs q̃si hal lucinatus p iustitia,oĩa sp aut bona,aut occasiones certe faciens bonorum,tanta de fato de puidentia & humanarum rerum gubernatiõe dixerimus cũ per se cognitu utilia tum ad cõuellandã astrologicã uanitatem necessaria.ut cũ qd fieri cõtigereq uide mus q aut maius uideat aut ordinatius,q̃ ut in casum hoĩes uue referat,nõ uim ibi corporaliũ radiorum,sed diuini consilii angelici q ministerii cũ humana libertate curã potestatemq intelligamus,Liquet aũt ex his quæ diximus & quo pacto tum præuideri futura,tum præcaueri cũ sint mala possint a nobis,nam si fortuito tãtum fierent res humanæ.nulla præsensio futurorum esse posset.Cu3 aũt humano diuinoq cõsilio fiant,põt humana tõ de illis nonnihil coniectare,soli uero numine afflati perę uidere certissime,q pphetarum prædictiones oraculaq confirmãt.pximi licet longissimo pximi interuallo pphetis prudentes sint. Vnde illud Euripidis,Qui bene cõ iectauerit is uates optimus esto, Sic in procurando fœlici rerum successu infortuniis quæ uitandis illud potissimũ ẽ.deũ sibi cõciliare ppitiũ ai puritate, piis operibus, uotisq sanctissimis post hoc ipse sibi hõ consulat sua prudentia,nam licet in plerisq rebus multum fortũa possit,plurimũ imo totũ in oibus dispõ certe diuinæ uolunta tis,ipsam tñ rectã uiuendi rationem magnum in his habere momentum necesse est nisi frustra collatum hoc nobis munus a deo dicamus. Quare recte dixit ille nullum ab esse numen si sit prudentia.sed nos facere fortunam deam cęloq locare. Propterea Plato i epistola ad Syracusanos,cũ Homerici illius dicti meminisset, Dii

Approbatio q̃rtæ acceptõis fati.

Damas.
& Gre. nisenus.

Declarat

Plato.

mẽtem abstulerunt, quia hoies potius adiectã ipsi mentẽ abstulerũt, qđ Euripidis ille sñia cõfirmat, qui sortem aix filiã esse dixit. Prudenter igr̃ uitam instituentes rõne naturali, tum pia religione diuinam nobis beniuolentiã parantes, uitemus oẽꝫ supstitiosam uanitatem, alioqn q uel futura præuidere, uel cuꝫ sint mala præcauere per astrologicas sperauerit obseruationes audiet Esaiam sibi dicentẽ, Veniat sup te malum & nescies ortum eius, & irruet super te calamitas quã non poteris expiare.

Esaias

Caput V Nec præterita nec quæ ad alios attinent posse ex aliqua constellatione præuideri.

Quod si habeant forte de fortuitis rebus aliqd quod rñdeant, Q uamq̃ hẽre nihil possunt aut ueꝝ aut uerisimile, De his quæ genituræ horam antecedunt quæso qd rñdebũt? hoc est quonam pacto putabunt efficientem causam suis effectibus esse posteriorem? Q uid de his itẽ quæ nõ solũ priora, sed ẽt aliena, ideoq; suas causas non huius genituræ constellatione, sed alibi possidentia, ut cũ ex hora q̃ filius nascit̃ de parentũ auoꝝq; & fratrũ natu maioꝝ naturis fortunisq; ꝓnũciant. Hæc.n.& priora illa sunt constellatione, & ab ea itidem aliena, ut quæ a præteritis iamdiu ꝓpriis cõstellationibus suis hẽant fati ordinem & dependentiam (Si qđ.s.esse fatũ a cælo existimemus) in eo item q nascit̃ qũo illud efficit natalitia constellatio, qđ multis ille diebus ante diem natalẽ accepit, prædicũt.n.ex themate genituræ mas ne an fœmina sit q nascit̃, maneq; an integer pulcher an deformis, deq; aliis hmõi corporis conditionibus de quibus oibus iacta alea erat priusq̃ e matris ut ait Lucilius bulga ĩfans cõmitteret̃. hoꝝ oium prædictionem qua sibi ratione astrologi uẽdicant? sed nec effectu causa posterior, nec præuidenter ex cælo aliter quæ inde ꝓuidẽt̃, q̃ quo pacto effectus ex causa præcognoscit̃. Haly auen rodã apotelesmaticos Ptolemæi libros enarrans quasi nr̃am hanc soluens qõnẽ ostẽdere uoluit quonam pacto ex fratris fratrũ, ex filioꝝ genituris parentũ fata præuideret̃ Nõ quotiẽs inqt mulier cõgredit̃ uiro totiens cõcipit, sed tũc solũ cũ ea incidit hora cuius cõstellatio cũ parentũ cõstellatione concordet, & qm̃ quæ cum alio pariter cõueniunt inter se quoq; cõuenire necesse ẽ, si conueniunt cũ parẽtũ constellatõib9 filioꝝ oium genituræ erunt ipsæ quoq; inter se concordes, qr̃ & mutuo ẽt sua inuicem fata significabunt, sic ex fratris fratrũ, ex filii genitura parentum naturæ fortunæq; demõstrant̃. Ego uero in hac astrologica subtilitate nescio qd primũ coarguã uel irridcã. Nõ cõcipit inqt mulier nisi qua hora sydeꝝ positio cũ parentũ syderib9 cõuenit. Non igr̃ ex ea hora qua nascit̃, sed qua concipit̃ puer parẽtũ debẽt facta ꝓuideri, Sed & cũ alio itẽ cælo pater alio genitrix nata sit eius q cõcipit̃ qũo una poterit constellatio tam diuersis constellatõibus rñdere? aut si hoc fieri posse putent aliqua sydeꝝ diuersitate qũo tot filiorum themata thematis patris matrisq; simul rñdebunt? Cum ab hisdem syderib9 ab hisdem cęli regionibus peti i oibus debeat parẽtum significatio. A quarto & decio cæli loco sors patris & matris ab illis inuestigat̃, a sole itẽ Saturno Venere & Luna. Hoꝝ dispositio in thematis geniturarum uaria fere semper & multiplex pro uarietate filiorum, tu istam oẽm uarietatem putas posse non uariare a constellationibus genitoꝝ, quasi possit ab alio non dissentire quod a seipso prius dissentit aut nõ sit futuꝝ ut idem pater necessario & fortunat9 sit & infortunatus, qm̃ eius.s. alter filius quartum habeat locum fœlicibus radiis illustratũ, alter uero infœlicib9 obsessum. Q uod ut uitaret uulg9 astrologoꝝ soliti

Haly. auenro.
Bellã imaginatio.
Redargutio.
Prima rõ
Secunda
Tertia.

dicere non ab olum filioꝝ genituris,sed ab eius q eēt maximus natu parētum fata prævideri sed adimiṫ statim eis illud perfugiū de fratrū genitutis, quas oñdebant iccirco inter se conuenire,q cū genitoꝝ constellatiōibus oēs pariter consonarēt.Sed qd oportet rē operosius confutare euidētissime friuolā? Qua.n.ratiōe defendiṫ? nō concipere mulierē nisi q tūc concipiṫ ea sit deinde hora nasciturus cuius constellatio eius modi sit futura quæ parētū eius q nasciṫ sortē atq naturā astrologo possit significare .s. illis cælū & tota natura deseruit,nec potest aliqd fieri in uniuerso nisi eo fiat mō per quē possit de eo astrologus diuinaṫ.Præterea illud qūo soluūt i quo erat tota uis nræ argumētationis,non posse effici ab hora qua infans nasciṫ ,qd' in fratribus in parentibus dudū ante præcessit.Nam eorum opinionem qui non effici hac re sed significari tantum ab astris dixerunt,postea coarguemus. Nunc aduersꝰ eos disputamus qui eorum quæ cælitus prædicuntur causam esse cælum opinanṫ quod & Ptolemæus.& principes omnes istius artis opinati sunt. Respon-sio uulgi astrolo-goꝝ.

Caput VI Futura multo post tēpore a præsenti constellatione effici nō posse.

Vid q nō solū præterita,sed si recte consideremus,nec quæ multo post tpe q sunt futura effici pñt a pñti constellatōe,qd' ē tñ familiare frequētissimūq in astrologoꝝ prædictionibus. Vbi.n.ñ illud legiṫ apud eos,planetā orientalem in prima uitæ parte præstare quod polliceṫ,occidētalē in postrema, q horoscopū occupauerit uel horoscopi fuerit dñator cito dare quæ sua sunt,paulopost cū qui decimi loci iura possideat,q occidenti uel affuerit uel præfuerit sero , serius qui imo cælo fuerit collocatus,atq alia hoc genus innumera,hoc deniq attestantia,nō fieri a constellationibus qd' sunt facturæ cū ipsæ sūt constellationes, sed multis potius annis postq fuerūt,huius uero mirādi exemplū in nulla uirtute uel actione naturali qualem eē cælestē confitenṫ,apparet ut.s.tūc efficax magis existimeṫ cū nō est q cū est,non remanet aūt cælestis influxꝰ in corpore instar medicinæ,Sed rñdebūt fortasse ēt si præterit ille sydeꝝ positus durare tamē uirtutē inde nobis infusā quæ suo tpre p natura agentis materieq habilitate suos tandem effectus in lucem sit editura.Ego uero qd' attinet ad naturā agētis obiicio illis qd' prius obiiciebā uariari qdem p agentiū conditione uariaq uirtute effectus quoq naturā & conditionem.Sed hoc esse oībus causis pariter commune ut qd' sint effecturæ tunc magis efficiant quādo fuūt q cū multo iā tpre desierūt,Quod spectat ad materiam si forte dicant non stati fieri regem & phm eū q nasciṫ,licet cælo id promittente , qa ætas repugnat,poterit uideri non absurdū eē qd' dī,sed cū ætas eoꝝ muneꝝ capax ē quæ natalitiæ stellæ pollicebanṫ,cur tamen non fit,cuius & cā sufficiens iam præcessit, & materia habilis idoneaq præsto est.Sed aut cessare aiūt effectum tot annis quot signoꝝ partibus a tali loco planeta distabat,aut quia talem inthemate cæli locum obtinuit nisi sero præstare sua beneficia suis non posse hoc rationalis potiꝰ naturæ pro electione arbitrioq sua munera quo uoluerit tpre dispensātis,naturalis causæ nec est,nec esse potest.Præterea si ex se quidem daret statim cælum quod promittit,sed materiæ dispositio est in mora,non erit astrologi euentus tempora præcognoscere q cælum considerat,sed eius potius q materiæ statum conditionēq cognoscit ut qd futuꝝ sit ab astrologo audiat.Quādo futūꝝ astrologo ipse demonstret,Q d' itē respondebant seruari uim a cælo deriuatū prætereūte constellatione scire ab eis uelim,ubi nam conseruet' utiq aut in materia,aut in causis inferioribus & secun- Respōsio Cōfutatō

dariis, quoꝝ siue utrūq; siue alteꝝ eis placet, sciāt nec in æstu fluētis refluētisq; materiæ, nec in tam uaria atq; mutabili particularium causarum multitudine, uirtutē cælestem posse eandem & stabilem tam diuturno tempore permanere.

Caput VII De auspicationibus quas electiones dicunt, q̄ uana & impossibilis sit astrologorum sententia.

Ibet itē ab eis sciscitari de ea parte qua maxime utilis uite putat' astrologia I quæ est de auspicationibus, uulgo electiones uocant, hoc est quonā pacto a cælo fieri itelligāt, ut qd' hac qdē hora aggredimur faciēdū fœliciter, qd' uero alia infœliciter fiat a nobis. Nā ut facile oia hæc dicūtur, & hēt in pria fronte spēm pbabilitatis ita cū diligentius examinant' uana, ipossibiliaq; deprahēdunt'. Si qs inqunt iter sub tali cæli constellatione capessat, cōmodā hēbit pegrinationē, a rege benigne excipiet', rē suā familiarē adaugebit, Cōtra, si alia hora equū ascēdat aut descēdat in nauim, difficilia itinera, piculosā nauigationē experiet'. Nec efficiet tandē cuius rei gr̄a iter nauigationēue suscepit, Hæc oia fateor me non perspicere quonam pacto fiant a cælo, doceāt ipsi me si pn̄t. Esto Iuppiter de nona cæli regione radios suos in terram iaculet', fœlicē dicent constellationē p itinere capessendo. Quæro ego ex eis defluxus iste afflatusq; fortunatus hoies ne ipsos afflet atq; afficiat iter arrepturos, an ipsam potius iter agentiū holum operationē, hoc est uel equ ascensū uel e domo egressionē, uel huius aliqd eoꝝ quæ sunt necessario itineris incohamenta. Si primū tn̄deant afflabunt' illi, ēt si tunc primū iter ñ accipiant syderis beneficio, quotiens arripiendi itineris illis fuerit ppositū, præsertim cū ex eoꝝ snia non p̄stet constellatio qd' pollicet' tunc maxie qñ est, sed longo ēt post sæpe tp̄ris interuallo. Si secundum multa certe delirare cogent' ut positionē tueant', dū nobis exponent quo pacto Iouia illa equi ascensio, & mollē pedibus uiam substernat, & latrones abigat ex itinere & nubibus pulsis placatū efficiat diffuso lumine cælum. Nec paꝝ item illis negocii in retinendo isto defluxu, dum multoꝝ forte dieꝝ iter plane cōficiat', cum ñ parua iure suspicio hñda sit neq; i illo equū ascendente uirtꝰ cælo descendit, reciproca rōne cum de quo ille descēderit illa in cælum rursus ascēdat, & nouo iste uiator Ioue semper indigeat, cū erit ei equus insiliendus. Nam somniare uim aliq̄ primordialē nusq̄ cōsistentē, nullibi radicatā, quæ totū tibi iter molliter beateq; cōficiat, hoium est insomnis ēt delirantium, qui qd' loquunt' nihil perpendentes futilē dant & sine mente sonum, Videamus rursus eosdem ne scrupulos incidant in his rebus quæ sunt opera potius nr̄a q̄ operationes. Sententia est Ptolemæi, si in urbis constitutione Mars cæli medium obtinuerit principes eius ciuitatis gladio plerunq; pituros. Exponat nobis Ptolemæus ubinā sanguinolēta ista Martis radiatio recipiat', quæ tot deinceps princeps sit successu tempoꝝ gladio necatura? Si suscipi eā uelit in principe q̄ tunc urbē ædificat, rogabo quo pacto iacti illi de fossiq; in terrā iussu principis lapides, urbis. s. fundamenta, cælestes radios aliorsū uergētes in principē istū flectant atq; deriuēt, Quo pacto in eius posteros regniq; successores hæreditario quasi iure deueniat, noxia ista uirtus, cuius & susceptaculum periit, & origo præteriit. Sane quid possit siue rubore interrgoantibꝰ ita nobis rñdere eqdē non perspicio. Dicet igr̄ forte non in principe ipso urbis institutore, sed in ipsa potius urbe, in ip̄is primis lapidibus super quos erigenda est, pestilentiam illam recipi, Martis pestifero quasi quodam afflatu, omnes eius urbis pricipes affla

Ptole.

turã.Bellũ utiq; inuẽtũ mosayco ẽt testimonio cõfirmãdũ,q leprosæ nobis domus expiationẽ ꝓphetica olĩ inspiratõe mõstrauit,Sed uereor ne cõgesta desup humus ꝓximisq; lapidibus inculchata exhalare mephitim illã martiã ñ ꝓhibeat,aut si oĩno exhalet ñ egenos potius & paupes pestilẽtiæ magis oportunos inuadat q̃ pricipes ipm ciuitatis.Qui si in suburbana aliq uilla forte hitauerit credo gladio ñ phibit, præsertim si pluribus passuũ milib9 ea distat ab urbe q̃ ut marti9 ille uapor calce ruderibus itertrimẽtis iterim undiq; suffocat9,iteger illuc possit efficaxq; puenit. Sed hæc phis piclitabit̃ gloria Plato academiæ & Arist.q i suis de re publica libris ubi de cõdẽda regẽdaq; fœliciter urbe ac ciuitate tã multa pcepetunt,de tam utili tam obseruandaq; cautõe nihil nobis scriptũ reliquerunt,Quæ oĩa si ñ per iocũ serio pẽsitem9,uidebimus iure Haly interp̃rem Ptol.q̃q̃ summũ astrologum partes tamen hanc astrologiæ quæ est de electiõibus friuolam inefficacẽq; existimasse. Haly.

Caput VII Astrologos mentem nostram cælo subiicere q̃q̃ ut sunt astuti id dissimulare conentur.

Actenus demfatũ ẽ nullam ex corporalibus rebus & tẽporariis quaꝝ maxime ius hr̃e cælũ putat̃ dependere a cęlo quo.s.mõ astrologi opinant̃.Nã h neq; ea quæ sunt fortuita.nec quæ ad alios attinent,nec quæ aut præterita sunt aut futura lõgo post tp̃e,tũ coꝝ maximã partẽ quę ut fiãt fœliciter a certis hoꝝ obseruationibus auspicant̃.Quæ si ñ ita efficit cælũ,ut e cælo præuideant̃,q̃to illa minus quæ sunt incorporea,de qbus tñ,ꝓnunciare astrologica supstitio nihil erubescit.Cõtinent̃.n.hoc gñe moꝝ ingeniorumq; diuersitates,& quæcunq; aĩ nr̃i opera & ꝓprietates,cõtinent̃ quæ ad dæmones,ad mentes superiores,ad deum, ad efficaciam supplicationũ,ad archana cõsciẽtiæ,ad statũ futuræ uitæ, atq; hoc gen9 alia pertinẽt,De qbus oĩbus mille dogmata ꝑdicẽdi nugiuendũ hoc hoĩum genus arrogantissima temeritate diuulgat.Et qdem a moribus exordirer quos alios atq; alios eẽ i hoĩb9 putãt ꝓ uarietate natalis cõstellatõis. Sed solẽt cũ hic urgẽt̃ dissimulare qd' sentiũt.& de arbitrii libertate multa funditantes cauẽdũ p̃cipẽt̃ ne cogi putemus a stellis nr̃am libertatem,a qbus solum ꝓpẽsionẽ inuitamẽtũq; aliqd' hẽamus,qd' uel seq uel declinare nr̃æ sit electionis.Detegam igr̃ primum fraudem huius defensiõis plurima afferẽs dogmata,ipoꝝ ex qbus pateat mentem ipsam eos cælo subiicere ẽt ubi a corpore ñ dependet.Postea nec moꝝ ingeniorumq; diuersitatẽ eo ẽt quo dicũt mõ in cælestes causas referri posse declarabimus . Ergo si non aliter putant humani aĩ differentias esse de sydeꝝ habitu & positione,q̃ ut affecto aliter atq; aliter corpore,aĩ ẽt operatio non nihil immutet̃,qũo ex marte ĩ nona cæli regione fœliciter cõstituto tm̃ præstari nobis posse cõtendunt ut ab obsessis corporibus sola præsentia dæmones expellamus!Quod non animi solum est ad corp9 inclinantis,sed sic uiuentis in corpore,ut deo plenus,& mentes habitans penetralia in corpore uiuere se non sentiat,Qũo item ex parte solis de archanis cõsciẽtiæ ei9 q nascit̃ erga deos & hoĩes iudicaturos se præsumunt qbus in manu animi & nr̃a magis libertate nihil positũ est,nec ita ut angelicæ pateant cognitiõi nec potestati subiiciantur.Deniq; si societas corporis cælo animam sociat quomodo de statu ei9 cũ extra corpus est posita de cælesti cõstellatione ꝓnunciant̃ Vulgatum.n.apud illos duos esse planetas auctores fœlicitatis Venerẽ & Iouem,sed diuersis officiis ut Venus præsentis uitæ fœlicitatẽ largiat̃,Iuppiter futuræ,Matern9 postq̃ multa

Astutia astrologorum

Astrologos mẽtẽ nr̃am cælo subiicere.

Secunda

Tertia.

Matern9

ex his cõmemorauit quæ a Saturno præstanť in Leone cõstituto,tũ ita subiungit, sed cũ hæc oĩa fuerit assecuti lõgæui morieť,& aĩa eoꝶ ad cælũ diis applicata tran sibit. Saturnus.n.ĩ Leõe positus aĩas eoꝶ q̃ sic se habuerint in terra ĩnumeris angu stiis liberatas ad cælũ,& ad originis,suæ priordia reuocat. Hæc ille. Vnde ñ solum id intelligi uolo q̃ ad ĩpietatis usq; suspitionẽ astrologica ista supstitio se diffundat, sed q̃ta scriptoribus huius artis fides adhiberi põt, qi nisi experta usuq; cõprobata lr̃is mandauerint. Quos ꝑculdubio scimus cũ scribebant experimẽtũ ñ habuisse uitæ futuræ. Nã si a suis cõsectaneis uita functis hæc forte ĩtellexerũt, potius quæ ad inferos q̃ quæ ad superos mitteret cõstellatio poterant intelligere. Quãq̃.n.pu tant se certa hora supplicantes a deo impetrare posse qď uolũt,ñ tñ facile credã ni si dogma mutauerit,æternã se ab eo fœlicitatẽ ĩpetraturos. Et certe putãt illi qď di ximus. Scribit.n.fabulosissimus ille Albumasar,q̃ luna Ioui cõiũcta cũ capite dra-
Quarta. conis deo supplicauerit,impetraturũ a deo q̃cquid petierit, Et erunt adhuc philoso
Albuma. phi,erũt theologi q̃bus hæc placẽt,putẽtq; se,& quos sequunť astrologos,satis ad huc intelligere q̃d sit deus,q̃d sit oĩo,quæ mihi insania hoc loci nõ tã est cõfutanda q̃ execrãda,cũ ex his quæ de oĩone aduersus impios alibi disputauimus. satis sit cõ futata. At Petrus Apponẽsis cuius ego scripta quotiens lego,totiens illud Heracli
Petrus tí uenit in mẽtem πολλαὶ αἱ γόοι φερει Ipse inq̃ scribit, illa se hora de qua di-
Appo. cebamus, a deo sciam petiisse.& post eam diẽ in ea magnopere ꝓmouisse. Mihi q̃ tũ nouus hic Salomon in ea ꝓmouerit metiri non uacat,credo certe q̃cq̃d ꝓmouit ñ plus eo eẽ qď hũanis passib9 cõsici possit. sed utũq; sese res hẽat,consulerẽ Petro isti,ut totũ qď ꝓfecit,suæ potius industriæ ingenioq; acceptũ referret,q̃ Iouiæ il-li suæ supplicationi,sad nẽ pertinaciter illud defendat,coganť bona iudicia negare-eũ potius q̃cq̃ in bonis lr̃is ꝓfecisse,ut q̃ ut tam uanæ superstitioni aliq̃ñ effennant. Consulerẽ item in cõmune astrologi oĩbus,ut post q̃ illis Iuppiter ita fauẽs est,tã-tum sibi una fœlicis horæ supplicatione diuitiarum opumq; compararẽt,ut nostris posthac pecuniis nihil indigentes desinerent aliquando mentes imperitoꝶ tot quot tidie mendaciis,emungendæ pecuniæ gratia ludificare.

Caput IX Mores hominum a cælo non fieri.

Ideamus de moribus,an recta rõe possit defendi,esse hoꝶ quoq; aliquo mõ V cãm in cælo, Forte.n.sic nec uim pati cæli,partẽ animi rõnalẽ,nec cogi no-stram libertatem existimemus. Nihil erit præterea cur aut ꝓbia aut pietas neget uaria hominum studia,multipices ingeniorum proprietates,a diuersis stella
Opinio rum afflatibus ꝓuenire. Cum id ẽt faciat habitus corporis,salua aĩ dignitate & li-
quorũdã! bertate electõis. Verum fallitur lõge q̃ ita putat. Nam ipsam & solam partem sen-
Cõfutatõ sualẽ ita affici a sole,ut ad flagitium aliqď hẽat propensionẽ,& rõni contrarium, & pietati magnopere ẽ aduersum. Quæcũq; enim a causis naturalibus fiunt,his præ sertim quæ sibi a conditore naturæ præscriptas leges seruant ĩmutabiliter, tam ĩau ctorẽ naturæ sic instituẽtis,q̃ in naturam ipsam sunt referẽda,quæcũq; autẽ uel uir tute uel ꝓprietate syderũ prædita sũt & phõꝶ & theologorum consensu, indidit il lis naturæ principium deus, Deum optimũ & sapietissimum uix negant insipiẽtes, quæ uero hæc aut bonitas aut sapiẽa potentissima cæli manu hoiem, q̃q̃ liberũ,in
Scďa rõ. firmum tamen,flectere ad eam partẽ,ad quã minime eũ uelis declinare. Tum opti mos seruos maloꝶ facere auctores & ministros,ut cũ ipsi regis iussa nunq̃ transgre

dianť,ipsi tñ maxime sint/q alios ad transgressionem inuitent & impellant. Postre Tertia.
mo q hic ordo naturæ,q cõsensus.quæ sapiens istitutio:ut quæ rõ naturæ fieri nol
let,ab his tñ ut fiant,sedulo ꝓcureť/quæ sunt partes naturæ magnæ/potentes/op
timæ/principales.Præterea non facit q peccat aliqd immo deficit,qť qui inuitat ad
peccandũ ad deficiẽdum inuitat,qď non cõuenit causis supioribus efficiẽtibꝰ semp
deficiẽtibus uero nũq̃.Absurdissimũ igť dogma astrologorum putantium hse nos
ab hac qdem sydeꝝ positione inclinatõem ad furta,ab alia ad incestus,ad fraudes, Quarta.
ad homicidia,cũ tota natura præsertim superior diuinæ menti ꝓxime iuncta natu/
ralis & diuinæ legis obseruationi/possit forte fauere,obesse aduersari nullo modo
possit.Compescant igť hos ꝓfanũ,nec Venerẽ dicãt Marti copulatam ad adulteria
nos uocare,aut eosdem in signis maribus collocatos ad masculoꝝ nepharios cõcubi
tus excitare.Martẽ cæli nona partẽ occupãtem facere irreligiosos,atq; alias omnio
cõstellationes ad alia nos irritare flagitia. Imputent sibi non cælo sua delicta/nec
feculentæ materiæ,& iniqui aĩ sordes/a purissimis putent naturæ fontibus emana
re.Verum solui ne forte ista obiectio poterit:si(qď qdam putant)dixerimus esse
omniũ sydeꝝ uires bonas & salutares.Sed cum in nobis suscipiunť materiæ uitio Solutio
degenerare,& qui benefici erant afflatus euadere iterdũ noxios atq; maleficos.Sic quorũdã
a Marte qdẽ præstari aĩ fortitudinem & herculeam efficaciam.Sed aut uitio corpo
ris ĩ quo nimium rubra bilis exæstuet,aut culpa aĩ abutentis munere cælesti,flecti
q̃nq; impetus illos ad crudelitatem & iniustitiam,Sic a Saturno altitudinem mentis
ꝓfunditatem consilii,inuestigationem rerum obstrusaꝝ,amorem contemplationis
infundi.Eadẽ tñ oĩa qa torpidũ inuenerũt susceptaculu,uel arbitrii culpa eiꝰ ĩ quo
recipiť dolosum facere aĩum,sordidũ,incultũ,superstitiosum,& adusq; lymphatõis
pꝛiculum imaginosum,sic a Venere fieri nos ꝓpensos ad hilaritatem,ad beniuolen/
tiam,elegantiãq; ciuilẽ,abuti nos isto instinctu ad nequitiam,ad luxũ,ad improbi/
tatem.Incitari a sole nos ad magnanimitatẽ,abuti impetu isto nos ad ambitionem,
atq; ita de reliq̃s,Verũenimuero dicet hæc aliqs potius astrologię defensor q̃ astro
logus.Est.n.inter ꝓloqa astrologorum illud omnium primũ,maximeq; confessum
eẽ alios planetas bonos,alios malos,Qď si eẽnt uera quæ dicebanť.& omnes pa/ Reproba
riter boni sua natura,& oẽs mali eadem rõe dicerenť. Cum nullus sit afflatus adeo tio.
salutaris.quem & materia & conditio suscipientis/ inficere imutare, interturbare
ñ possit.Qď si & ipsi nullum eẽ uolunt planetam adeo malũ,a quo ñ magna ẽt bo
na,nullum adeo bonum,a quo non magna ẽt mala possint ꝓuenire.Hanc aũ efficiẽ
di diuersitatem ñ ad materiã & radii referũt susceptaculũ,sed ad uariũ syderis eius
dem in cælo habitũ & positionem.Qť dicunt Saturnũ si ꝓpriam domum,ꝓpriam
altitudinem,ꝓprios fines/tenuerit.Si bonis radiationibus cõmiscebiť,Si diurna fue
rit genitura contemplatores facere/pios/sapientes.At uero si minus cõmodo rece/
ptaculo suscipiať in malam hãc degenerare cõditione dicunt eundẽ ipm planetam,
si male collocatus,si cõiunctus Marti,si malis ad solẽ schematismis,dæmoniacos fa
cere sordidos,inuidos,& mendaces,Neq; unq̃ cũ ita in cælo hñs se,sit Saturnus bo
ni qcq̃ ab eo expectari posse contẽdũt.Quare q ita astrologiam defendit/ ignorat
plane qď defendit,Quod.n.diximus de Saturno dictum de omnibus intelligatur
nam & Martem non fœliciter dispositum dicere solent ad ambitionem,ad impoten
tiam tyrãnidisq; libidinem extimulare, non q̃ñ uitalis eius qui nasciť spiritus,plus

nimio caleat uel frigescat, ppterea& bonũ cęli ignũ uel torpidũ faciat uel edacem. Sed qa & Saturnus & Mars & sol cũ ita in cælo se habuerint hmõi mala ex sua na tura & pprietate nascentibus influant, hoc hoc est quod astrologi scribũt & opinã tur. Nec si quis hoc neget astrologiã secius defendit, q̃ qui spong a librũ librũ emẽ dat, secũ & dogma ut declarauimus, & ueritatẽ aufert omnis prædictionis, si & de cælestis influxus obseruatione non illa dependet, & cælestem influxum materiæ dĩ spositio non solum minuit uel ad auget, uerũ aliũ facit penitus & immutat.

Caput X Malas leges sicuti nec bonas cælo non subiici.

Inc eo opinio cõfutat q bonas quidem leges negant subiici cælo, utq; a di

b uina uirtute dependeant, de malis uero id concedunt, cũ nihil hẽant qd na turæ uires & facultatẽ excedat. At quãtũ obstat in bõis erroris sublimitas nec corporeis causis subiiciant tãtum obstat in malis eaꝝ improbitas ne ad optias causas deoq; optimo obedientissimas referant. In uniuersum uero tam bonas quã malas religiones a cælo non dependere ipsa satis experientia demõstratur. Alii.n. religionũ ortus & uarietatẽ ad sydera referunt urbibus & puinciis suo quodam ut ipsi credũt iure dominantia. Alii ad magnas quas uocant coniunctiones planetaꝝ

Ptole. superioꝝ Saturni præsertim atq; Iouis, & hãc qdẽ sniam sequunt Arabes & latini uestigiis Arabũ insistẽtes. Illi accessisse uidet Ptolemæus q (ut postea declarabi mus) de magnis illis conditionibus nullam unq̃ habuit mentionẽ. Sed libro secũdo apotelesmaton eos ait ex asiaticis q ad orientẽ uergũt & meridiẽ colere Venerem & Saturnum, qm̃ trigono subsint aridæ q̃litatis, hoc ẽ Virgini, Tauro, & Capricorno qbus ipse putat Saturnum Veneremq; dominari. Rursusq inter meridiem habitãt & occasum, Venerẽ atq; Martẽ hẽe pro numinibus qñ humidæ triplicitati subii ciant cui cum Marte Mercurium & Venerem pręficit. Vtraq; uero snia, ipsa ut di cebamus euidentia rei euẽtisq; refellit. Nam si uirtute magnæ alicuius coniũctio nis religio aliqua nascit, abolita ea uirtute aboleri quoq; illa religio deb;. Nulla ãt sydeꝝ est coniũctio cuius uirtus durare per tot ãnos fingat ẽt ab astrologis quot annis & cultus idoloꝝ & mosaica religio & christiana ẽt perdurarunt. Circiter qu q; annorum milia in idolorum cultura mundus caligauit. Quænam quæso cõiun ctio q maximi anni syderis alicuius tot sibi annorum spacia uẽdicant? Mosaicæ le gis ritus & obseruãtiæ apud hebræos ẽt hodie uigẽt, & iam ter mille annis aut eo plus uiguerunt. Quæ ista tã fortis, tam diuturna est cõstellatio quæ extinctio im perio religionẽ extingui tñ non permittit. Dabit causas horum theologus & ueras, & suo dogmati consonas, de cælo dare astrologus nullas põt, unde si ista deriuaret uarietas religionũ uariari illas quottidie atq; immutari sæpius uideremus. Q d & astrologi ipsi putantes ex principiis suæ scientiæ id colligentes præfinierũt termios unicuiq; religioni quos ille transgresse ipsa rei euidentia aliunde se depẽdere q̃ a sy derib9 demõstrarũt. Iam illam Ptolemæi opinionẽ quæ perinde atq; uariis locis & gentibus uaria sydera dñant, ita uarios ẽt ritus religionum in illis locis existimat, longe magis ab ipsa experientia cõfutat. Cum & illis puinciis quæ inter orientem iacẽt & meridiẽ præsint eadẽ sydera quæ olim illis præsidebãt. Nec tñ ut olim ibi Venus Saturnusq; colunt. Cur.n. hæc illis numina dñabantur utiq; ut ipse scribit Ptole. quoniam terrena triplicitas quæ constat ex Tauro, Virgine & Capricorno, regionibus illis præest, illi uero triplicitati Venus & Saturnus. Ita enim ipse existi.

mauit. At partitio hæc mundi & regionũ-sub aliis atq; aliis triplicitatibus distributaꝶ ppetua ẽ non tẽporaria. qr eadẽ erit sp quæ aliqñ fuit. Cur non igr o Ptolemæe eadẽ ẽt in eisdem locis hodieq; religio durat? Deniq; totam istam disputatiõem ita concludamus Ptolemæum ipsum interrogantes-si uaria syderum præsidentia apd' alias gentes olim alia sydera colebantur, cuiusnam sydens ui ac potestate efficitur, ut nulla sydera hodie aliqua fera totius mundi regione colantur,

Caput XI Corporeas dispositiones non effici a cælo.

Væ omnia si sint satis confutata, restabit sola corporis dispositõ, de qua pro
q nunciare possit astrologus si de his talis tantum põt-quæ efficiuntur a cęlo

Sed nec istam efficere potest natalitia constellatio, cum & corpis habitũ & figuram q̃ secum gerit ex aluo prius hẽat puer q̃ aluum egrediat̃. Quare erit hæc quoq; illis annumeranda de quibus quinto capite dicebamus nõ posse prædici per natiuitatem q̃ utunt̃, qa ista præcedũt natiuitatem quare poti9 per conceptionem uel seminis dispositionẽ. At semen tunc si fit ergo erit cõstellatio qua semen factũ est potius spectanda, sed hoc postea, si igr̃ præuideri corporis dispositio-prænunciariq; poterit. Ex hora conceptionis poterit utiq; magis-q̃ ex hora natiuitatis ex qua nullo modo põt, sed an ex illa ẽt possit sequentibus libris examinabit̃. Nunc illud demonstrat̃-errare astrologos-q breuiore corpore-an procero-obeso-an macilẽto firmo-an imbecillo, manco-an integro, legittimo an monstruoso, nascat̃ is q nascit̃ ex genituræ hora pronunciant. Has. n. ille omnes conditiones longe prius adipiscit̃ q̃ formatus iã & absolutus ex matris utero in publicum emittat̃. Quare sicuti non fiunt ab ea constellatione quam dudum. s. præcesserunt, ita nec prędici ex eius obseruatione a mathematico possunt, De conceptus tpe postea disputauimus, nunc illud scire lectorẽ uolumus-putasse summos astrologos-quæ ad corpis attinent tẽperaturã a pximis causis & cælo inferioribus a deo dependere, ut quẽadmodũ scribit Haly ueniã dari sibi postulauerint, si in prædicenda corporis dispõne exciderent a ueritate. Nos igr̃ totam de cæli efficiẽtia disputationẽ ita colligamus si cælũ cã ẽ uniuersalis-non eẽ ab eoꝶ particularium uarietatẽ & distinctionem. & si in eo quoq; particularium pprietatum effectrices uirtutes esse concedamus, non tamen huiusmodi quales de cælo astrologi uaticinant̃, cũ neq; fortuita in causas naturales, Nec quæ sunt mala in optimos auctores, nec quæ a ratione consilioq; proficiscunt̃ in principia naturali necessitate efficientia, nec in corpora incorporeos radios, nec q̃ iam præterita-aut longe post tempore sunt futura in præsentem cõstellationẽ, nec quæ ad alios attinent-in unam genituram referri nulla rõne posse uideant̃. Tum esse perabsurdum & ab omni phia maxime alienũ, quorum proprias causas uideas-& manifestas & sufficientes apud nos in uiribus corpoꝶ inferioꝶ, in animorum diuersitate, in affectu-consilio-occasione-consuetudine, in concursu tam uario cõfluẽtiũ undiq; reꝶ atq; causaꝶ, eoꝶ tamen originem quærere in syderibus-quę neq; sit ibi neq; ut esse possit, aut reꝶ quæ fiũt, aut cæli efficientis natura conditione patiatur, hinc factũ (ut omnes phi quorum studium in perscrutandis reꝶ causis laborq; uersat̃) cum a medicina-aut mathematicis, ab omni arte atq; scientia rerum ueras cãs mutuet̃, Astrologicis tñ causis nusq̃ utant̃, Q d' ut Phauorinũ, Carneadẽ, Possidoniũ, Timæũ, Pythagoram prætermittam, ab ipõ Arist. a Plato, a Plotino, ab Auerroe, ab Auic. a bõis utriusq; familiæ sectatoribus fcm̃-iter initia opis declarauimus

Haly. Epilogus Phauo. Carnea. Possido. Tim. Pytha. Aristo. Plato. Ploti. Auer. Auicen.

Caput XII Non posse cælũ eius rei signũ esse, cuius causa non sit.

u Erũ dicet aliquis forte, etiã si cõcedatur nõ fieri a syderibus istas uarietates euentaq; reru humanarũ, nõ tamẽ statim id colligi, ut præuideri ista de cælo prædiciq; nõ possint. Quãdoquidẽ quæ sydera minime faciunt. pos sunt tamẽ significare atq; portendere. Sunt enim q ita sint opinati, non fieri. s. potestate cælestiũ res inferiores præterq̃ in re cõmunis efficiẽtiæ, Sed cũ a proximis causis ppriisq; dependeant indicari tamẽ a cælo piusq̃ fiãt. Atq; ita per planetarũ trãsitũ, stationẽ, recessum, futura cognosci, ut aues seu præter uolando seu stando futura pennis uel uoce significant nec scientes. At uero nec ipsa hoc unq̃ insignes astrologi crediderunt, nec ut credam9 ratio ulla cõsentit. Q d' enim natura nõ hominum instituto signũ est alicuius rei, & corpus est, aut causa est rei quam significat, aut effectus, aut tã signũ q̃ id qd' signaẽ, ab eadẽ causa proueniunt. Quod si quis putat addendũ: quasi diuersum ab his quæ diximus: ut si causæ necessario inseperabiliterq; connexũ, is plurimũ longeq; fallitur: quoniã ista cõnexio, & concomitantia fieri alia ratione nõ põt, q̃ q; uel causa id pariat prius ex se q̃ efficiat aliud, aut qd' eã causam excitat ad agendũ hoc quoq; suscitet simul, quod sicut utrũq; ad cõmunẽ causam referri cõcedimus. Age igitur uideamus quod nã magis ex his cælo conueniat si cælo futura significanẽ, Cæloꝝ utiq; motus & dispositiones effectus nõ sunt rerũ inferioꝝ, causas esse negant. Restat ut cæli habitus & dispositio, & quod per eã creditur indicari ab eadẽ causa dicanẽ prouenire, queẽadmodũ iris portendit interdũ serenitatẽ, non quia faciat serenitatẽ, sed quoniã iri dis causa, cã etiam est serenitatis. At corpora causa nulla reputabiẽ quæ sit cælo superior, pptereaq; cæli inferiorũq; simul dispositones efficiat. An reliqua erit causa incorporalis, Forte enim dici posse uidebitur fieri euenta reꝝ humanaꝝ ab ipsis diuinis mentibus cælestia corpora reuoluentibus, & dum fiũt ipso cæli quod mouent habitu, & positione mouent quasi nutibus certis nobis indicari. Verum qui hæc dixerit sane proxima fabulis poetarum incõmodum illud quomodo uitabiẽ fieri ea a diuinis mentibus quæ homines ipsi sine flagitii culpa nõ faciunt ut hunc ad homicidia, illum ad adulteria, aliu3 ad furta urgeant & impellant. Mitto q̃ omnis philosophia abomineẽ fieri res corporales ab incorporeis causis, corporea causa media non intercedente. Præterea cur nã alia atq; alia hora nascentes, diuerso fato nascunẽ, si non cæli positio quæ uariat in horas, sed cæli auctor immobilis sui par semp, suiq; similis, fati auctor & causa existimatur? Postremo ut Thomas argumẽtaẽ, Cũ eiusdẽ causæ effectus, sese inuicem indicãt ab eodẽ principio ẽt eodẽ mõ proueniunt, cæli uero motus & inferioꝝ corporum, rerumq; dispositio, nõ eodem modo est a causis superioribus, sed illæ immutabili ordine, & necessario, hæc ordine uariabili, & quæ utranq; in partem cadat contingẽter, pro natura. s. reꝝ, quæ mouenẽ, quæ gubernanẽ, quã diuina principia non mutãt, sed cõseruãt alioqn naturã nõ cogerẽt, sed destruerent. Nõ põt igiẽ cælũ significare inferiora, nisi q̃tenus cã effectũ indicat suũ, quare q eãm qdẽ non eẽ uicti ratione fatenẽ, signũ tamẽ esse contendunt, hi uocẽ suã ignorant, Q d' & Thomas aquinas grauissimo uir iudicio, quiq; nihil soleat temere asseuerare, in theologica summa asseuerate pronunciat. Posset hoc dici de cometis, de traiectionibus, deq; aliis hoc genus, quæ fiunt in sublimi, ut excitata a stellis alicuius rei affectricibus, qd' illoꝝ cã factura est, non faciant, sed significent. De stellis ipsis dici nullo modo.

Marginalia: Confutatio. Prima rõ — Diuinas mẽtes nõ eẽ causas inferioꝝ euẽtuum absq; cæli efficientia. — Prima rõ — Scda rõ — Tertia — Quarta Thomas — Thomas

poteſt,cũ illis,ut dicebamus,nulla corporea cauſa ſuperior iueniatur. Sed & qui ita opinanť fati neceſſitatem,uel nolẽtes inducunt,qm̃ ſi ſint cauſæ ſydera inferiorum poteſt nõ effici quod illo℞ influxu fieri procuratur.uel obſtante materia, uel cauſa particulari cõmunẽ influxum alio deducente Si uero ſint ſigna,cũ ex natura ad ſignificandũ fuerint inſtituta,q̃ eo℞ uera natura,tam erit eo℞ ſignificatio uera. Alioquin cur inſtituta a deo ad ſignificandũ?cuius opera perfecta ſi fallunt, ſi mẽtiunť? Quod ſi nõ mentiunť,erit neceſſario quod futu℞ ab illis ſignificatur. Deniq; ſi inter cauſas numeranť,nõ repugnat eo℞ conditioni in eo ordine eſſe cauſa℞ quæ impediri:mutari,ſuperari poſſint. Quæ ſi ſigna exiſtimenť,inter mendacia haberi nõ poſſunt,ne aut fallax fuerit,aut ignorans,qui in cæleſti uolumine,futurorum notas,ut dicunt,litteraſq; deſcripſit. Poſtremo ſi non indicat cælum faciendo, ſed qđ nõ facit,indicat tamẽ,reſtat ut quod aliæ faciunt cauſæ,indiceť ab eo. Aut igiť qđ omnes faciunt,aut quod uel aliquæ tantum,ſi quod aliquæ tantũ,cur quæſo harũ opera indicat,illa℞ non indicat?ſi quidem pariter omnes,nullæ erunt reliquæ cauſę per quas quod demonſtrabatur, quo minꝰ eueniat poſſit impediri. Neceſſario igiť fiet quod portendebatur, Hoc autem ſi dixerimus non modo ueritati, ut alibi demonſtrauimus,ſed ipſis etiam aſtrologis aduerſabimur,cum & ægyptii,& Ptolemęus & celeberrimus quiſq; aſtrologo℞,fati neceſſitatem ſemper perneganerit, quod nos ne in tractatu præcipue de quæſtionibus,ſentire ſe declarant. Cũ nõ oẽm quæſtioneꝫ fateantur eſſe legittimã,ſed quæ ab impetu animi cælitus moto ꝓficiſcať,quales cum multas minime eſſe cõcedant,quæ a ratione.ſ.noſtra cõſilioq; naſcantur,aperte fati neceſſitatẽ non admittere ſe declarant,ſed & ea introducta omnis aſtrologiæ utilitas perit in eo præcipue collocata,ut præuiſa mala cauere,bona confirmare,augereq; poſſimus. Poſtremo ſi ſint ſydera ſigna non cauſæ inferiorum,pars ea aſtrologiæ,quæ uulgo dicitur de electionibus,extra controuerſiam tollitur,cum in illa fauor cæleſtis ad efficiendũ,non ſignorum indicia ad curioſitatem inueſtigentur.

Secunda ratio capitalis.

Tertia.

Quarta.

Aſtrologi neceſſitatem.

Quinta.

Caput XIII Siue ſigna ſint,ſydera,ſiue cauſæ,partem cauſa aſtrologiæ quę eſt de interrogationibus nullam eſſe.

Trãuis uero opinionem aſtrologi magis probauerint.hoc eſt ſiue ſydera cauſas inferio℞,ſiue ſigna tm̃ nõ cauſas eſſe uoluerint,neceſſario pars ea q̃ de quæſtionibus quaq; maxime utuntur funditus auferretur. Eſt.n.iſtius ꝑtis hoc fundamẽtum moueri aĩos nr̃os a cæleſti cõſtellatione ſaltẽ ex parte imaginaria,cũq; aĩus illinc ad deſideriũ ſciẽdæ rei alicuiꝰ inſtigať,tũ ſi aſtrologum conſulat,ex ea quæ hora cõſultationis cæli cõfiguratio portẽdi de re illa,quod ſciſcitator ſcire deſiderabat. Quare poſſe aſtrologũ de rebꝰ oibꝰ de quibꝰ quęſtio fiat,interrogantibus uera rñdere. Quęramꝰ igiť nos ab eis q oẽm quęſtionem pñt diſſoluere,ſigna ne tãtũ,inferio℞ ſydera ſint an ſint etiam cauſę ſignificentq; faciendo,ſi ſint ſigna ſolũmodo,non eſt igť a ſyderibus impetus noſtri deſiderii,ſed queadmodum alia:qui ex ea ſunt opinione,ꝓpriis aiũť fieri cauſis, licet indiceť ab aſtris,ſic motus quoq; deſiderii nõ cæleſtẽ cõſtellationẽ,ſed uim ipſam imaginariã,nr̃am electioneꝫ uim animi appetentem,& quę deforis ſenſum aiumq; laceſſunt,pro origine cauſaq; ſortientur,ſi cauſas eſſe reſpondent ſignificariq; ex illis inferiora:ſicuti ex cauſa effectus demonſtrantur,quonã pacto defendent cæli conſtellationẽ quæ hora conſultationis apparet.cauſam ea℞ eſſe rerũ de quibus aſtrologus reſpondet interroganti.

Fũdamẽtũ qõnuꝫ aſtrolog.

Cauillus per q̄ facetus. Vnde ps hæc nata astrologiæ.

Quæ cũ pridẽ sint facta, aut q̄m nunq̄ fient, causam hic nullã oportet. Sane mars erit in occidente qui rñderi ab illis uera nõ pmittet. Q d' si impetrare possint ab eo ut uel audire eis liceat uera. Respondebo ego etiam nõ quærentibus, de istis quæstionibus oppido p q̄ uera. Visum fuit astrologis paꝝ gloriæ sibi, & qui magis urgebat quæstus cõparari, si de tpe tãtũ genituræ, uel ãni, conuersione sua cuiq; fata pnunciarent, Nam pro his quidẽ intelligendus, aut semel tota uita, aut singulis tãtũ annis adire eos fuit necesse. Cũ tamẽ multa quotidie curiositas nostra scire desideraret, de quibus illi nihil poterant rñdere. Vnde & arti apud idiotas multum auctoritatis, & pfessoribus multũ pecuniæ detrahebatur. Hinc sibi, aut aliis saltẽ persuaserunt posse se qequid quæreretur ex hora quæstionis aperte præuidere, modo qui interrogaret naturali impetu motus, nõ propria electione esset ad interrogãdũ: sic. s. se ab omni falsitatis infamia pulchre uendicãres. Nã si qd' respondebant re ipsa refellebat, nõ paꝝ uerus astrologus, sed paꝝ efficax quæstio fuisse dicebat, si euentis responsa respondebant, qd iã obstaret, cur nõ oracula in terris haberent. His artibus & fallaciis nugiuendũ hoc hominũ genus ludificãt imperitos, cũ nihil possit a ratione dissonum magis uel dici uel cogitari, q̄ qd' de ista interrogãdi fallacia excogitarunt. Nam ut illis cõcedam esse a cælo desideriũ illud meum sciẽdi de absente, gratia exẽpli, quonã pacto se habeat, quæ tandẽ ista cõsecutio ut statim illud etiam sit ueꝝ futuꝝ, qua hora desideriũ hoc meũ astrologo explicauero huiusmodi esse cæli constitutionẽ, quæ mihi statũ absentis oñdat. Vnde hæc cõpetentia aut fœderatio & nostri desiderii & rei quã scire desideramus. Quod si forte respondeant uim eandẽ cælestem quæ rem illã procul efficiat a nobis uellicare simul animũ nostruz quasiq; admonere rei quæ fiat. Primo illud sequeretur tunc solũ ista incessere soluz ista incessere nos desideria cum res ipsa fuerit. Et tamẽ de his quæ aut pridẽ facta, aut longo fient post tẽpore, aut quæ etiã nunq̄ fient, efficaces fieri putant posse interrogationes. Præterea id si dicamus non erit spectanda cæli cõstitutio qua hora astrologũ interrogamus, sed quo primũ momento interrogandi cupiditas nos inuadit. Siquidẽ eadẽ similisue cõstellatio est, quæ & parit euẽtũ, & desideriũ agnoscendi illius suscitat in nobis. Quod utiq; si rationabiliter insaniẽdũ, longe rationabilius diceretur, q̄ quod dicunt astrologi obseruandũ. s. tempus sciscitationis, ñ quo nos primũ sciscitãdi cura sollicitauit. Tum quoniã ut dicebamus si qua inter hæc esse potest cognatio, siquis consensus, nõ aliter esse potest, q̄ & rei quæ facta est & desideri nostri quæ quomodo ad eãdẽ aut similẽ cõstellationẽ referri posse uideant. Tum q; hora qua astrologũ ipsi cõsulimus uariari potest mille de causis qbus fiat ut serius aut citius astrologũ cõueniamus, ut si eius domus remotior sit a nobis, si euntem in uia quis remoretur, atq; alia hoc genus temere intercurrentia, quæ horã quæstionis, ppterea q; cæli cõfigurationẽ de qua est responsurus aliã atq; aliam faciunt. Sed hæc nihil curant astrologi, quibus iãdiu familiare est, ea semper & dicere & sentire, quæ nullam habeant prorsus rationẽ & firmitatem.

Rñsio. Confutatio.

Caput XIIII Diuina miracula a cælo nec fieri nec significari, sed miracula miraculis, sicut naturalia naturalibus indicari.

Erũ utinã hactenus insanirent, & nõ diuina etiam miracula, quæcq; totius naturæ facultatẽ excedũt, naturalib9 tamẽ corpoꝝ superioruz radiis, fieri existimarẽt. In hoc enim eos errore uersari, supra mõstrauim9, declarantes

diuinam ab eis religionē referri ad ſyderū poteſtatem:& quā olim deus per Moſem populo hebræorū,& quam poſtea Chriſtus per apoſtolos mundo ꝓmulgauit. Sic & illā ſub Noe totius orbis eluuionē,& quæ alia hoc genus diuina miracula ſacra prodit hiſtoria,ſuis oīa cōſtellationibus aſcripſeruntzin qua re ꝓculdubio inſanire magis uidenť,q̄ qui hæc potius fuiſſe aliquādo nō concedunt,qui & fuiſſe credūt q̄ lia narrantur,& a naturalib9 tamen cauſis effecta,cū nulla cogitari maior poſſit inſania,q̄ ut factum aliquid ſupra naturam,naturæ uiribus putes.Eſſe autē diuinā legē ex his quæ naturæ uires excedant,aduerſus impios diſputando ꝓbauim9. De cathacliſmo uniuerſali facile pōt idē demōſtrari,cū naturæ nihil magis repugnet,q̄ ut ſuū ipſa excidiū moliatur.Quare eam ſibi iniuriam nunq̄ inferret,de qua ipſa ſe ſua aſſerere ꝑtāte nō poſſet,Quod ſi non potuit fieri curſu naturali,ut cū aquæ montiū omnium cacumina quindecim cubitis ſuperarent.Noe cum ſua familia,cū ꝗ omni genere animalium,intra unā archam duodecim menſes incluſus naufragiū illud euaderet,non fuit etiam naturæ propoſitū ad pernitiē omniū uiuentiū terram totā aquarū inundatione ſubmergere.Quod ſi a cælo iſta nō fiunt,de cælo præuideri etiā nō poſſunt.Cum quæ cælū nō facit,ea etiam nō ſignificet,ut pauloante ꝓbauim9.Quāq̄ iſtā propriā habēt rationem quare ab aſtris non portendantur etiā ſi cætera quæ facultatē naturæ non excedūt,uel fieri,uel indicari a cælo cōcedam9. Eſt enim ut alibi declarauimus ordo rerū a deo pro naturali,curſu inſtitutarū ita ſuis finibus incluſus,ſeiunctuſq; ab his rebus quæ diuina uirtute & uoluntate fiunt præter naturā,ut hæc omnia ſi tollanť,nihil ſit in rerū natura quod deſit,nihil quod ſuperſit.Eſt autem cælum & quæcunq; in cęlo cōmuni curſu eueniunt ex his reb9 quæ ſunt ſecundū naturam.Quare ſi quid ſyderū motus uel diſpoſitio quæ ex naturali eorū conditione illis debetur futurū ſignificant.Debet hæc ſignificantia & indicatio inter res naturales haberi,& numerari.Quod ſi aliqua ex his ſignis portendere ea dicamus quæ fient ſupra naturam,ſequetur illud abſurdum,ut ſi relinquat deus naturam ſuis conditionibus,nec faciat aliquid ſuper eam,natura iam ipſa falſa & mendax inueniatur,in qua etiā deus aliquid fruſtra ſuperfluoq; inſtituerit,qm̄ erunt adhuc in ſyderibus ſigna rerum futurarum quæ tamen non erunt, cum res quæ ſignificantur res ſint præter naturam quas auferri ſupponebamus. Signa ipſa res ſecundum naturam ſint,quæ ablatis ſupernaturalibus nec auferri,nec aliqua ſibi debita perfectione priuari dicendū eſt.Non igitur ſi ab æuo miraculum aliqđ facere deus diſpoſuit,miraculi eius indicia naturalibus rebus inſeruit:ita ut ad naturæ ipſarū rationē ſignificatio hæc pertineret,ſed naturalia quidem ſignis naturalibus miraculis antecedentibus miracula uoluit ſignificare.Cathacliſmum diuinę iuſtitiæ miraculo euenturū,diuinitus inſpiratus:diuinituſq; ſeruandus Noe mundo ſignificauit,educendos hebræos ex ægypto,& dandam illis legem facta per diuinā uirgā a Moſe miracula magis aſtrologiſq; ægyptiorum,teſtificata ſunt, ſubiiciēdam populo dei terrā ꝓmiſſionis,& quæ in ea ſupra leges naturæ mira deus erat operaturus,nō naturalis aliqua cæli cōfiguratio,ſed coercitus manu creatoris rapidiſſimus ſolis motus indicauit:ut traiectum ſicco pede iordanē,& ſonitu buccinarū,dirura urbis mœnia prætermittā.Ezechiæ uitā diuina uirtute ꝓrogatam,nō benigna Iouis irradiatio recto ſua ſpacia ordine pcurrētis,ſed retrocedentis ſolis miraculū demonſtrauit.Prodigiū uerbi corporati,& uirginis puerperii,quū mentium

Maxima inſania.

Liber aduerſus impios.

supra mentis naturã diuinitus afflatarum oracula annunciarunt, tum in ipsis corporibus cælestibus & terrenis prodigia mille testificata sunt, dũ immensum illud domino nouum sydus exoritur, nunc cũ eodem in cruce deficiente, sol luna plena, cõtra naturæ ordinẽ deficit, his signis diuina miracula & demonstrantur & confirmantur, quæ a naturali rerum statu nec fieri possunt, nec conuenit indicari.

Caput XV Per stellã magorum nõ posse cõstellationẽ aliquã intelligi, & declaratio quarũdã scripturarum quæ imperitis possent uideri astrologiæ ad stipulari

Vnc qm̃ in mentionẽ stellæ deuenimus quæ magis natũ Iesum demonstrauit, nõ ab re fuerit admonuisse lectorẽ, ne hãc forte stellã astrologorum opinioni fauere suspicetur. Quasi nõ ea aliud fuerit q̃ index nati pphetæ cælestis cõstellatio magis illis ab oriente cognita & explorata, qui essent cælestis sciẽtiæ ut putatur oppido q̃ periti. Abducit autẽ ab hoc errore euidentissime nos, ipsa lra euangelii, quæ de hac stella loquens ait. Et ecce stella quã uiderant in oriente antecedebat eos usq; dũ ueniens staret supra ubi erat puer Quod nemo nisi insaniens existimabit de cæli syderibus cõfigurationibusq; esse intelligendũ. Erat igitur illa fictitia & tparia, non ppetua stella & naturalis condita ad id officii a creatore, per quã significari natũ regem iudæorum. Eo forte modo magi intellexerunt, quo & postea in somnis declinandum Herodẽ, & alia q̃ uenerant uia in patriã esse reuertendũ. Sed & caue ndũ pariter est ne quibusdã scripturarum locutionibus pturbemur, ut cum in

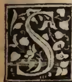
Paulus temporis plenitudine missum dei filiũ legimus apud Paulũ & in euangelio dominũ dicentẽ. Nunc est hora uestra & potestas tenebrarum, & alibi nondũ uenit hora mea, putabit enim supstitiosus horarum & tẽporum cõstellationes significari. At tu illũ interroga, An cũ famescit tẽpus putet comedendi? quæcũq; tamen p id tẽpus fuerit cæli cõstitutio? & cũ satis laborauit corpus curãdũ? & cũ satis obdormiuit, tẽpus euigilãdi, Quæ si omnia habere suũ dixerit tẽpus, non p eius tpris constellatione, sed p natura ipsius rei quæ fit, proq; occasione opportunitateq; faciendi, sic pariter alia q̃ & deus facit supra naturam, & homines faciunt propria libertate quamq̃ nullas desiderent ut fiant constellationes, necessario tamen aliquo tempore fieri, & cõgruẽtius hoc q̃ illo tẽpore fieri atq; commodius. Decuit mitti filiũ dei eo tẽpore quo est missus, ante nõ decuit: causa in cælo non est, sed in pposito dei exigentia rerum de qua multa scribunt theologi, quantum licuit eis per indicia scripturarum ad diuini consilii secretum penetrare. Decuit itẽ postq̃ est natus non statim occidi, sed quo tempore expediens fuit, permisit ipse se manibus impiorum, atq; ea hora fuit potestasq; tenebrarũq;, Idẽ in reliquis intelligendũ, quod ex uno nobis libri geneseos loco aperte declaratur. ibi. n. cum terrã promissionis, sic ex re appellatã. Abrææ deus pmittit. Tũ inquit scito peregrinum futurum semẽn tuũ in terra nõ sua, ubi quadringentis annis affligentur, generatione autem quarta huc reuertentur. Hactenus scriptum si fuisset, insultaret astrologus, nõ potuisse diuinã promissionẽ impleri, donec tot annorum spaciis euolutis ad certã perueniretur cæli dispositionẽ, quæ esset euentũ illum paritura. Tu uero uide quid ex dei persona ppheta subiiciat, nec dum enim inquit completæ sunt iniquitates ãmoreorum usq; ad præsens tẽpus. Vide igitur qd expectaretur, non copulatio. s. Iouis & Saturni, aut sydetalis alia constellatio, sed plenitudo iniqtatis in ãmorreis, per quã diuina iustitia cuius legibus res humanæ, non fatali necessitate regũtur, & merito illos expelleret, & fidelis Abrææ semẽ illuc introduceret.

Caput XVI Quæ naturæ uires supergrediuntur quātum ad id etiam qđ in se naturale continent a cælo significari non posse.

Atis iam nisi fallor ē demōstratū diuina miracula a cælo nec fieri nec significari, q̄q̄ qđ attinet ad efficiētiam hoc ipse indicāt uoces, nec nulla indiget ꝓbatione. Quærebat aūt nuperrime Hieronymus Beniueni9 acuto uir ingenio & ꝑspicaci, cū ī his reb9 quæ fiūt supra naturā īterdū aliqd sit ēt naturale, nū ex ea parte a stellis possent significari: ut si non potuerit aliq̄ constellatio dei corpis rōnē indicare, potuerit tñ legifer hō & bonas leges ꝓmulgaturus ondi, rndi neq̧ hoc mō posse illa a stellis significari, nec qđ putauit Alliacensis, hoc mō ab illis fieri. Is.n. nō alia putauit rōne defendi posse ab ipietate-q̄ reꝝ hmōi mirabilium & diuinaꝝ cās qæreret in sydrib9-q̄ si dicāt depēdere hæc a cælo-non q̄tenus sunt supra naturā, sed q̄ren9 in eis ē aliqd naturale, Hoc uero q dicit-nihil dicit, sicut & nihil dicit q fieri ab aliq̄ cōstellatione hoīem dicit, nō tñ fieri ab ea naturā rōalē, nā si nō facit ea ī hoīe qđ ē rōnale, non ē cur dicaᵗ magis facere hoīem q̄ leonē. Si igr demas ex diuinis miraculis qđ eis ē ꝓpriū, & ea tm̄ relinqs quæ sūt illis cōia, cum rebus inumeralib9 non ē cur effectus singularē cām studiose quæras in cælo. Sed ꝑfecto q Iesu genesim inuestigāt-nō illud scire cōtēdūt cur ī utero nouē mēsib9 fuerit queadmodū reliq hoīes, cur bono corporis statu, cur ꝓlixo capillo, cur pauper, cur iudæus, qm̄ his cōditionib9 abūdat oīs uita mortaliū. Sed quæ in eo præcipua fuere & singularia eoꝝ maxie cām quærūt in sydrib9, quā & præcipuam eē putāt & singularē. ea uero iā supra naturā dei opa nō cæloꝝ, q̧ natus ex uirgine, q̧ hō & deus, q̧ in pñia dñs & ꝑegrin9 in carne, q̧ mirabilium opeꝝ effector, q̧ iure dñs orbis, q̧ iudex uiuoꝝ & mortuoꝝ-q̧ diuinæ gratiæ āuctor & dispensator, q̧ expulsor idolatriæ, dæmonū triumphator, auctor uirtutū. uitioꝝ expulsor, pax mūdi, ueritatis manifestor. Hæc si nō quæris nihil quæris, si quæris impie quæris, Perfugium igiᵗ nullum qđ astrologis parat Alliacensis ut diuina miracula dicant fieri a cælo, sed ñ q̄tenus sūt miracula, quæ nec significari (ut ex nobis quærebat nr Hieronymus) ea ratōe a syderibus pñt, qm̄ si ordo rerum quæ a deo proueniūt supra naturā e medio auferaᵗ, restabunt tñ ut superius diximus indicia hæc cæli-effectus illos aliqua ex parte (ut dicebamus) protendentia, sed effectus iam nullus erit, indiciā illa igr̄ uana atq̧ fallacia quale nihil esse in natura cælesti superius est demonstratum. Alliacen.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBER QVINTVS.

Caput Primū. Decreta astrologoꝝ circa magnas coniūctōes utiliter cōfutari, & q̄ mēdaces sint deprehēsi q de magnis inferioꝝ reꝝ mutatōib9 ꝑ eas uoluerīt iudicare

Ed multos abducit ab ista ueritate fallacia astrologoꝝ ꝑsuadētiū imperitis-nullam unq̄ fuisse legū mutationē, nlulum ꝓphetaꝝ aduentum-nullū in reb9 hūanis euētū admirabilē-quē magna aliq̄ sydeꝝ superioꝝ Saturni præsertim atq̧ Iouis coniunctio-non præcesserit. De qua re illi cū coram uel consectaneis uel rudioribus quasi de re certa atq̧ confessa in tabulis differunt, & per tot millenaria annoꝝ Opinio astrologorum.

discurrentes hæc inquint-illa ẽ cõstellatio quæ diluuiũ fecit-hæc Moscm pepit,illa Iesu aduẽtũ-hæc Machometi legẽ antecessit,nemo ẽ fere q ñ moueať-& uel desce dere i eoꝝ sniam-uel addubitare aliqd saltẽ nõ cogať. Quare qm̃ hac pte maxie læ dit religionẽ ista ꝓfessio-uolo occurrere isti pestilẽtiæ priusq̃ ipsa totius artis fũda mẽta conuellam⁹,qm̃ tm̃ hoc loco errant astrologi,ut si ẽt i cæteris bñ sentirẽt-de fendi hic tñ ñ possent,nõ solũ qa de reb⁹ p̃dicũt quæ in dubiũ ẽ cælo non subesse. Sed qa ipsæ qbus in p̃dicendo regulis utunť errores cõtinẽt & in historia& in astro logia manifestissimos,qđ priusq̃ rõib⁹ oñdamus ipsa satis põt expiẽtia certũ hisfa cere q uim rõnũ minus peruidebũt,qm̃ oẽs q ex huius constellatõib⁹ de sectaꝝ le gũq; mutatõe siue successu diuinare aliqd uoluerunt,falsi atq; mẽdaces sunt depre hensi. Olim mathematici cum cœpit christi fides pullulare non plus eam annis duraturam dixerũt,a cui⁹ tñ initio iá millesim⁹ q̃dringẽtesim⁹ nonagesi m⁹ q̃rtus annus euoluiť. Albumasar uel auctor uel inuẽtor hui⁹ erroris-eãdẽ legẽ hoc ẽ nr̃am permansurã dixit ad ãnos.M.cccclx.qa.s.tot sũt anni quos uocant an nos solis maxios.Prætererũt anni illi nec ipa præteriit,qa.s.cælũ & terra præteri bunt.Verba aũt dñi ñ prætenbũt.Nec tñ de sua hoc ẽ Maumetis lege ueriora prę dixit.Abraã iudæus anno xp̃i millesimo q̃dringẽtesimo sexagesimo q̃tto Messiá eo rũ uenturũ dixit ex astrologica obseruatione,q̃ tũc.s. ea primũ erat reditura sydeꝝ positio sub q̃ oli; Moses ex Aegypto populũ eduxerat,& eductis dederat legẽ.Ego ꝓxio añ eũ anno nat⁹-cũ iam trigesimũ agã expimẽto didici p̃dictõis isti⁹ falsitatẽ Arnaldus Hispan⁹ nobilis qdẽ medicus sed ad supstitiões paulonimis ꝓpensus ex astrologica uanitate-plerisq; aliis adiectis antixp̃m nobis anno gr̃ę.M.cccxlv.cõmi nabať.Fluxere ab eo tpe anni iá supra centũ q̃draginta octo,& nullus adhuc anti xp̃us nisi q̃les ẽt multi tpe apostoloꝝ,Iuniores quotiẽs nobis ex aliq̃ supioꝝ plane taꝝ coniũctione fallacis ꝓphetæ aduẽtũ annũciarũť præsertim ex ea quæ in Scor pione Iouis & Saturni abhinc decẽ annis coniũctio fuit,nullus tñ adhuc fallax pro pheta mũdo p̃ter eos apparuit.Ipse Alliacẽsis scribit quo anno cõstantiæ gñale con ciliũ celebratũ est prędixisse astrologos-nullam futuram in ecclesia pacẽ,sed religio nis exitiũ-dissensionesq; in ea designari-ex Ioue i pria domo in anni figura retroce dente,& tñ scisma illud magnũ quo nullũ unq̃ mai⁹ fuit in ecclesia nec diuturnius per quadragita annos iá confirmatũ-eo primũ anno extinctũ ẽ-solita pace & tran qllitate ecclesiæ reddita,qđ satis certe potuit mouere ip̃m Alliacesem,ne quam ul tra isti uanitati fidẽ adhiberet,q & ipse ab illis forte psuasus uerebať ne illud nobis scisma paulopost antichristũ apportaret.Erant aliæ quas narraremus istoꝝ de legi bus sectisq; prædictiones ipso deinde euentu inficiatæ,sed puto istas satisfacere-cũ non sint alii in ista arte tantæ auctoritatis q̃tæ apud oẽs astrologos hñtur,quorum prædicta ipsis experimẽtis confutata declarauimus,nũc ad rões descẽdamus.

Quã uti liter opio ista cõfutatur. Confutatio per experiẽtiam. Albuma. Error Abraam iudæi. Error Arnal. Error Alliac. & astrologorum sui temporis

Caput II Quibus uiis astrologi de grandioribus rebus iudicium ferant, magnorumq; orbium reprobatio.

Astrologi quattuor maxime uiis magnas reꝝ inferioꝝ mutationes soliti ue stigare per supiores planetas Iouẽ præsertim & Suturnũ cũ simul sũt quã magnam uocant coniũctionẽ,per orbes magnos,per Saturnias reuolutões per octaui orbis accessus atq; recessus,Has oẽs uias & irrationales & falsas & in uias ostendemus,unde ñ solũ id consequemur qđ primo hic quærebamus,ut quæ

Quattuor uiæ qb⁹ astrologi res magnas i uestigant

de religione & legib9 ipsa temeritate diuulgāt. falsa cōuicanť. Sed oē ēt de magnis mūdi mutationib9 iudiciū confirmabiť. Exordiar aūt a confutatōe magnoꝝ orbiū reuolutionūq; q̄s Saturnias uocāt, ut his reiectis q̄bus opere min9 tota deīde præsentis libri disputatio aduersus magnas coniūctiones libere euageť. Fingūt quēlib; ex planetis & itē unūquodq; signoꝝ mundi imperium obtinere annis trecētis & sexaginta q̄bus exactis tū nouū aiūt incipere orbē magnū cui & planeta priori ꝓximus, & siguū q̄d deinceps hæret signo priori pariter præsūt, atq; ita qualis dñantis signi atq; syderis est natura talia euenire in eo annoꝝ spacio, & cū orbis icohať nouus nouati quoq; multa in rebus inferioribus & pro natura rectoris mutan semp reꝝ nr̄aꝝ conditionē. Tū si q̄s quærat ab eis ubi nos aut in quo nūc orbe hoc est sub quo rectore uiuamus, r̄ndent sub Leone & Luna, q̄d ita ꝓbant. Scribit.n. Aoniar in libro de natiuitatibus cœpisse nouū orbem magnū, quo tpe ea fuit Iouis Saturniq; coniunctio, qua cathaclismū nolunt fuisse præsignatū. Ea uero præcessit cathaclismū annis ut dicūt ducētis septuagintanouem, isti uero orbi præfuisse ait Aoniar ex planetis Saturnū, ex signis Cancrū q̄d dixit ēt Albumasar libro p̄mo de magnis coniunctionibus dĩa prima, Hæc ergo supponentes quasi cardinē totius supputationis colligūt ex eo quod attulit ipse nūero annorum natum esse Dñm Iesum cū unus & quadragesimus supra cētesimū ānus uolueret eius orbis, q ab eo quem diximus sub quo fuit diluuiū q̄ntus & decimus cui præsit ex signis Leo, ex planetis Luna terminandus anno gratiæ millesimo sexcentesimo q̄nquagesimo nono. Hæc est oīs astrologoꝝ sn̄ia, nec uidebis qui in publicis annoꝝ uaticiniis si magni orbis faciat mentionē Leonem & Lunam rectores mūdi gubernatoresq; non constituat. Possem ego hic obiicere q̄ leuis eos moueret coniectura ut tot ānoꝝ quot cœli partes finxerūt spaciū magnū orbē uocarēt q̄ nulla rōne dicať dura uim mundi gubernatricem unius planetæ ꝑ tot ānos prætertim planetæ inferioris. Tamen nec a Ptolemæo nec ēt ab ullo antiquorū tale aliq̄d unq̄ excogitatū, Sed arabū eē iuniorūq; figmētū. Sed his omissis necessariis eos primū rōnib9 urgeamus. & quas uitare nō p̄nt si stare suis principiis uolūt nec dogmati renūciare. Dicāt igr̄ mihi si ma gni isti orbes sint statuendi an ipsa prima mudi constitutione cui oēs cōsentiūt nouí orbis exordiū faciāt, an non faciant, Si dicāt se non facere, q̄d dicere p̄nt absurd9 Si facere iam mathematica deductione rescindā q̄cq̄d de magnis orbibus supra determin auerūt ōndens fieri non posse ut si illa sunt uera quæ dicebāt cū orbis cōstitutione noui orbis exordias cœpint. Albumasar.n. quo præcipuæ auctore nitunť a mundi initio ad diluuiū numerat annos integros duo milia ducentos uiginti octo, Licet Eusebii supputatio hunc numerum ānis sexdecim excedat. Sed nihil interest utrū dixerimus & cū astrologis disputātes eorū maxīe opīonibus utamur. Statuať igr̄ nūerus ānorū ab Adam ad diluuiū ex sn̄ia Albumasaris aduersus quē disputamus patet a coniūctione ea quæ diluuiū ut dicūt præsignificauit, & cū qua simul nouus orbis cœpit relinq ad mūdi creationē ānos mille nōgētos q̄dragīta septē cū ipsa diluuiū præcesserit ut dicebamus ānis ducētis septuaginta nouem. diuidam9 igr̄ eū numerū nūero magni orbis, hoc est per trecētas & sexagita partes erit planū conflari ide itegros q̄nq; orbes magnos tū ānos superare idiuisos supra cētū septē & quadragita, q̄ necessario initiū magni orbis statueť āno mūdi cētesimo quadringētesimo octauo. Q ui nūerus annorū si pars alterius aīcedētis orbis est, necessario

Ordo secundus.

Opinio astrol. de magnis orbibus.

Sub quo orbe uiuamus secundum astrolo.

Albuma.

Rationes præter missę quę adduci possent.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Albuma.

Eusebius

Quã deliri astro.

erit dicẽdũ præteriisse orbis annos ducẽtos & tredecim anteq̃ essent anni, hoc est ante ipsius mũdi primordia, quo satis patet nihil dici posse delirius, sed ita est certe nihil est isto hoium gñe inconsideratius, nihil ad mentiendũ fallendũq; natura uel ꝓfessione ꝓpẽsius, fingũt ipsi sibi aliqd quo dogma colerent, & pstigias faciãt imperitis, qđ ẽ malitiæ eoꝝ & uanitatis, sed fit spũ ueritatis ut cõsequaẽ inde aliqd uel falsum uel oio ĩpossibile uel sibi ipsi, hoc ẽ eoꝝ dictis saltẽ dogmatisq; repugnans. Qđ hi minime aduertẽtes efficiũt, tñ & spargũt obliuiosi pariterq; mẽdaces, qđ ẽ ignorãtiæ uitiũ uidelicet & tarditatis. Exẽplum est præ manibus in ea re de q̃ disputam9. Nam ut persuaderẽt q̃cũq; possent rõe magnã illã per cathaclismũ mũdi inũdatiõẽ a cælo ꝓfectam par puerilis figmẽti magnæ cõiũctionis addiderũt nouũ orbẽ cœpisse cũ ea, sub quo.s.orbis eẽt inouandus, & ut nihil deesset ad fallaciã Saturnũ illi orbi Cancrũq; pfecerunt, quoꝝ alter ex planetis alter ex signis humi-

Quã tardi & ignorantes.

ditatis frigiditatisq; auctores hñtur. Et hoc qdem, ut diximalitiæ eoꝝ & uanitatis sed & stultitia eoꝝ apparet atq; tarditas & ignorantia, tũ qa delira huic seq non uiderũt, ut qñ orbis nouitas noui orbis exordia non hẽret, tum qa si Saturnus & Cancer orbi illi pfuerunt colligemus necessario prio integro orbi pfuisse Martem & Aquariũ a qbus cur impium mũdi sit auspicatũ, nulla unq̃ poterũt ratione defendeẽ. Nã si de Luna hoc dicerẽt, afferre aliqd possent, ut qa terrę sit proximior, si a Saturno orbis eminentiã, si a Sole uirtutis potestatem, si a Ioue Venereue naturæ beneficentiã, in Marte nihil inueniunt cur pria mundi gubernacula mereaẽ. Nihil item in Aquario cũ initialẽ nullam hẽat ꝓrogatiuã, qualẽ & Cancer & Libra & Capricornus hẽe existimanẽ, sed qd pluribus euagamur, uidere hinc licet plane atq; dilucide

Quã mẽdaces & obliuiosi.

q̃ sint mẽdaces pariter & obliuiosi. Nam dicunt, ut oñdimus Cancrũ & Saturnum orbi ante diluuii euentũ præfuisse, qa hoc suum dogma cõfirmat ut magna hũido frigidoq; planetæ aquarum inundatio pfecta existimeẽ, rursus qm consonũ uideẽ ut gubernatiõẽ mũdi a sole inter planetas, ab Ariete inter signa exordiamur plane

Haly abenza, Albuma.

tam inquiunt mundi fuisse solem, Ariete uero signum. Hęc.n.scribit Haly abenzagel & ipse ẽt Albuma.libro primo de magnis coniunctionibus, & tñ ista ita inuicẽ pugnant, ut simul uera esse non possint. Nam cum sint ante orbem diluuii ad mũdi usq; initia orbes qnq; integri magni, sex aũt impfecti, siue qnq; numeremus siue potius sex fieri nõ potest, ut si primo orbi Aries dñetur, sexto aut quinto Cancer dñeẽ Aut si primum rexit orbẽ solare sydus orbi diluuii Saturnus præficiaẽ. Nam si prę fuit primo Aries & Sol, præfuit igẽ secũdo Taurus & Venus, tertio cum Geminis Mercuri9, quarto Luna cum Cancro, at nec quinto nec sexto Cancer & Saturnus, sed illi quidem Saturnus cum Leone, huic aũt Iuppiter cum Virgine. Qũo igiẽ ñ erubescunt hæc posteris scripta relinquere tantæ uel ignorantiæ uel hæbetudinis

Alia opinio Oclitonis.

manifestissima testimonia? Sed hoc ingenio fere sunt auctores astrologiæ. Sic & nescio qs Ocliaton alios sibi fingens orbes magnos uolebat afficere, ut & mundi constitutio & Iesu natiuitas, noui orbis hrẽt initia, ideq; utriq; signũ, hoc ẽ Aries signorũ caput præficereẽ, qđ cũ ei aliter non succederet dixit numeri debere ab Adã ad Xpm annos quattuor mille trecentos & uiginti, Tot quidem si numerem9 erit plane qđ ille oiouolebat. At aũ numerum nulla historia recipit, sed a Græcis qdem latinisq; scriptoribus p annos fere nõgẽtos ab hebræis, & p qngentos ab astronomis aliis ẽt per mille cẽtumq; dissentit. Sed uoluit ille potius ñ esse qđ erat q̃ ita bello

suo cōmēto renunciare. Quēadmodum illi ueteres quos tradit Arist. q cum semel statuissent oīa eē denario numero distributa, nec tñ i uniuerso plus nouē sphæris I uenirēt dixerunt necessario aliā eē terrā, ut denarius eoꝝ numerꝰ ipleretᷣ æmulatio ne q̄dā diuinæ spiæ quæ nō seipsam ad res, sed reꝝ ueritatem format ad seipsam. Po stremo prætereundum nō ē si eēnt aliq̄d isti magni orbes necessario, qđ q̄dē p eos dicunt astrologi falsum esse oportere, cum i illis euoluēdis plurium aberrēt, putant .n. hunc q nunc reuoluitᷣ, cuius agi uolunt ānum cētesimum nonagesimum q̄rtuꝫ orbē eē a p̄rio q̄dē declumnonum, ab eo āt sub quo fuit diluuium declumq̄rtū atq; hac rōe p̄ficiunt Leonē & Lunā, Sed hoc eē nō pōt nisi a mundo ad nos ānos nume remus sex mille octigētos triginta octo, qđ uerā q̄dem ānoꝝ supputationem exce- dit per ānos plusq̄ mille & q̄drigētos, ut in tractatu nr̄o de uera tp̄orum supputa- tione ꝓbauimus, sed & si alias sequamur historias, cæteros. f. latinos q plures cōpu tant ānos, pauciores tñ inueniemus his quos isti ad suos orbes corrogant p̄ficiēdos cum nulla historia in eo numero sex mille & septingentos aut circiter excedat, q̄bꝰ tamen ipsi centum fere & quadragita adiicere deprehēduntur, ut suam orbium po sitionem defendat, quam satis puto etiam inexpertis esse confutatam. Vera a mūdi ini tio adnos annorum supputa- tio.

Caput III Saturnias reuolutiones Aboasaris inuentum & historiis & ratio ni aduersari.

Estat de Saturniis reuolutōibꝰ. Et has q̄dem solus sibi finxisse uidetᷣ Albu masar, & post eum alii nō magnop̄e his utuntᷣ, Sed uideamus q̄d sint & q̄d mouerit Albumasarē & q̄tum i his ut I cęteris solet aberrauerit, cum Satur nus decē periodos absoluerit, q trecētis fere ānis exiguntur putat magna tum euē re i rebꝰ humanis. Motus ē hac cōiectura q̄ i alii suis historiis aliq̄ñ cōpit post hūc numeꝝ ānorum īsigne aliq̄d euenisse, ide ipse dogma fundauit reuolutōes Saturni decē mutatōem afferre rerum ifenorum. At i ipsa hac prium historica cōiectura ui de q̄ aberrauerit. Post Alexādrum .n. iq̄t exactis ānis trecētis apparuit Aielasor filiꝰ Bel q p̄sas contriuit & post alios totidē ānos apparuit Iesus dux. f. noster. Hac igitᷣ rōe erunt a Iesu ad Alexandrum āni sexcēti, qđ extra oēm cōtrouersiā constat esse falsissimū, cum nulla historia q̄drigētos numeret ānos a Xp̄o ad Alexādrum, & ip̄e Alphonsus in astronomicis tabulis nō plures numeret undecim atq; trecentis. Vi deamus mō hi præcipui auctores astrologiæ, ex quibus fundamentis mirabilia eo rum dogmata fulciūt. Idem Albumasar post Iesum inquit exactis decem Saturniis reuolutionibus orta est lex quæ est media iter nazarenos & paganos (sic. n. uocantᷣ gentes) At sane scimus nullā post Xp̄m legem ante Maometem exortam, sed puto itellexerūt Arabes isti sectā manicheoꝝ, q & Minin uocantᷣ apud Talmutistas, quę q̄dem hæresis nō solū iam decem exactis, sed prius ēt q̄ nona Saturni reuolutio per ficeretᷣ inualuit. Quæ oīa si ex historia ille fideli attulisset, nō ꝑpterea erat dogma faciēdum hoc Saturni decē p̄iodos parere aliquin mille mihi ego hmōi dogmata cō fingam, Nā & hebræi prium tēplum a Salomone ædificatum ad q̄dringentos aut paulo plures annos aiūt permāsisse, Tū qui scdo sub dario ædificatus est non plus decē ānis superfuisse, hoc ē q̄dringētis & decē, a cuius desolatione fere per ānos toti dem suas leges in Babylonia sibi cōfinxerunt, faciamus hinc dogma. quartamdeci mam semp Saturni reuolutionē Saturniæ iudæoꝝ gēti mutationē magnam afferre & probabiliora dicemꝰ qua Albumasar qui denarium sibi numerum eligit. A quo Anni ab Alex. ad Christuꝫ Impugna tio per ra tionem.

illud & libenter sciscitabor, unde natura. s. istas reuolutiones exordiat. & sub qua cæli parte initiū faciet istius periodi rōnem afferat quæso cur illam potius cæteris antepoſuerit? Sed non est diutius laborandum in confutandis his nugis præsertim quæ aliis astrologis præter Albumasarem paꝝ satisfecisse uidentur, imo ita ut ipse

Alliacen. et Alliacensis qui in tractatu de concordia historiæ & astrologiæ his magnope ui⁹ fuerat in elucidario confessus se nullum eas habere fundamentum euerso stilo magnam sui libelli partem inuenta taxatione corrodens.

Caput IIII Ordo eorum quæ dicenda sunt & dissidentes astrologorū opiniones circa magnas coniunctiones.

Ordo dicendoꝝ. Restat de accessu & recessu octaui orbis & sphæra nona, restat de magnis cōiunctionibus. Sed illud qdem sequenti libro examinet, nunc ad coniūctiōes magnas conuertamur, sed fuerit opæpretiū afferri pri⁹ qd de his ipsi sentiāt ut facilius intelligant quæ in confutatione afferent a nobis, quæ nec ipsa narratio erit sine utilitate confutationis cum dissidere sup his ita eos uidebimus, ut nec dum constet apud astrologos quæ maxima sit coniūctio, quæ maior, quæ media, in qua re non est solū de noie controuersia, sed inde prædictionū orit magna diuersitas cū alii a maximis, alii a mediis, alii a minoribus coniūctionibus euentus iubeant expectari.

Cōis opinio. Communis igr sñia q̄ Alchabitius ac Leopoldus tradūt & ante eos Albumasar huiusmodi ē, magnam esse coniunctionem cum simul iūgant Iuppiter & Saturnus, qd' post uiginti ꝑ ānos euenit maiorem aūt cū facta ab una triplicitate i aliaȝ

Magna coniūctio migrationem in liminibus nouæ triplicitatis congrediunt, atq; id euenire fere post

Maior annos ducentos & quadraginta, nam intra fines trigoni uni⁹ duodecies copulari tū transitū fieri ad signum ꝓximi trigoni, qd' fit ab eo in quo se iūxerunt, non primū sed secd'm, ut si ex Capricorno utriq; discesserint non in Libra sed in Aquario se primum excipiūt in ea triplicitate.

Media Mediam inter has coniūctionem esse eā, quæ trigesimo quoq; anno ꝑficiat Saturni & Martis in Cancro,

Maxima Maximum oīum Iouis & Saturni in Ariete quæ post nōgentos &. lx. annos eueniat.

Opi. Messa. Messalla ab his dissentiēs libro suo de coniūctionibus eā maxiam ait esse coniūctionem quæ fit trium supiorū hoc est Saturni Iouis & Martis, a q̄ ipse & sectaꝝ mutationem & translationē regnorū & ꝓphetaꝝ aduēt⁹ expectat, non ab ea q̄ fit Iouis & Saturni i Ariete, qd' astrologoꝝ uulg⁹ opinat,

Maxima Maior. ꝓxiam huic coiūctionē facit Iouis & Saturni, Tertiam Saturni & Martis, q̄rtam Iouis & Martis, Videamus nunc q̄tum utraq; erret positio.

Media, Magna

Caput V Planetas magnis coniūctōib⁹ iunctos non plus posse q̄ diuisos magnasq; istas cōiunctiones nouū eē iuentū de malo Ptolemæi intellectu natum.

Prima rō Principio scire ab eis uelim, qr putent maiora facere Ioue & Saturnum cū sunt simul q̄ cū separati ꝓprias unusq; uires exequūt & exercēt. Varię.n. naturæ radioꝝ cōmixtio nouā qdem rē facit q̄ discret⁹ ifluxus ꝓpriusq; ñ faceret, sed maiorē cur faciat hāc rōnē nō possum⁹, sed eo potius inclinamur ut credamus minus aliqd fieri ide, q̄ si seorsum ageret unusq; planetaꝝ, qd' pōt, nā si q̄ simul coeūt planetæ eadē essent proprietate, & uires haberent earūdē reꝝ effectrices ꝑfecto accessione facta duplicis radii effect⁹ quoq; duplicaret, at cū contrariæ sint repugnantisq; naturæ, q̄lis Iuppiter & Saturnus necessario alter alteꝝ impedit, & dum inuicē suas frenant ligantq; ꝑtātes diuersitate mixturæ fit ut expectare ab eis nil possimus nisi mediocre, quemadmodum omnia sunt quæ ex extremorum

mixtione dissultant, sicuti & ipsi dicere solent cũ sunt simul Saturnus & Mars, q̃q̃ uterq; noxius, uterq; sit maleficus, qa tñ diuersam hñt nocẽdi ptãtem nõ fieri ex il lorũ coniũctione maius aliqd' malũ & admirabile, sed frãgi potius debilitariq; alterius uires ab altero, ita ut nocere neuter possit d u nocere uterq; p suæ naturæ con ditione contẽdit, qđ nõ est plene indubitatum si cælo subsint euẽta iferiorũ, maiora euenire & magis durabilia cũ iũgunť sydera supiora q̃ cũ eorũ aliqs cæteris debili tatis plus aliqd fortasse solito uirium potestatisq; nãciscić. Quod si iunctos planetas plus facere q̃ sepatos ad magnas istius mundi mutationes illis dederimus, nõ tñ dabimus hoc ad Iouis Saturniq; aut martis coniũctionem referendã, sed obtinere uim priam in istis rebus alia sydera & rõne & summorum astrologorũ auctoritate pbabimus. Neq;.n.unq̃ aliqs ueterũ p has quas isti uocant magnas coniũctiones de uniuersalibus mũdi mutationibus iudicarũt nihil de his Maternus q̃q̃ curiosissimus utiq; astrologiæ inuestigator, nihil Paulus, nihil Ephestion, nihil Teophilus, nihil Astaxarchus, nihil ipse Ptolemæus, cuius hic nobis testimonium erit satis, ne parũ eis notis testibus aduersus eos utamur. Is igř scđo libro Apotelesmaton docẽs qua uia generales & mundi mutationes præuideanť eas omnes refert solũmodo in Solis Lunæq; defectus, nec põt dici aliqd rõnabilius nam debẽt effectus uniuersales & magni in eas referri cãs quæ maximæ uniuersales & efficaces sint, est autem confessum apud oẽs inter planetas duos esse tñmodo efficientiæ uniuersalis, Solẽ .s. & Lunã, cuius lumẽ non aliud q̃ Solis lumen p eã q̃si p speculũ ut sic dixerī, ad terrã delatum. Quare si qua debet cælestis uirtus origo & cã existimari effectuū uniuersalium atq; magnorũ, nulla debet potius q̃ syderum istorũ talis existimari. Quod.n.ait Messalla fieri magna a Ioue & Saturno, qa tardioris sunt motus pbat potius quæ negat q̃ qđ affirmat cum oĩum concors sit sñia deberi nobiliori corpori & potentiori motum ualociorem. Quo circa superiorum sydeꝝ partes dignitatemq; tuentur, ne imbecilliora putentur, quia suo serius loco restituanť. Solent ex orbium proportione quos ambiunt probare eos multis uelociores, quibus ex periodorum mora apparent tardiores. Sed scio quid dicent de Ptolemæo omissum hoc ab eo in libro Apotelesmaton ne mysterium proderet. Ita enim scribit Haly eius interpres, Sed in centiloquio (sic enim uocant) multa huiꝰ rei dedisse documenta cũ uerbo quinquagesimo eius libri iubeat ne planetarum coniunctiones obliuiscamur in quibus magna sit efficacia, & uerbo item tum quinquagesimo octauo, tum quarto & sexagesimo earundem rerum nos admonet magna tradens de his præcepta, coniunctionem maximam, mediam, minimamq; distinguens. Ego uero ab eis respõderi nihil potius uellem, ut uel hinc palam omnibus fiat quæcunq; eorum dogmata maiora admirabilioraq; uidentur ea uel ex uanis opinionibus, uel ex falsa ueterum auctorum intelligentia pullulasse, nam quod dicunt tacuisse hoc Ptolemæum in libro Apotelesmaton, ne mysterium proderet, tantum abest ut negem, ut nec in centiloquio credam proditum ab eo in quo certe tam nihil magis locutus est de istis coniunctionibus q̃ nec de Priami morte, aut bello Troianorū, quo pacto autem plura eius auctoris enunciata peruerterunt, & quanti ex uno errores deinceps propagati deinceps aperiemus, est quinquagesimum Ptolemæi uerbum, ita apud eos hoc est in uulgata editione. Non obliuiscaris esse centumuiginti coniunctiones quæ sunt in stellis erraticis, in illis enim est maior scientia reꝝ quæ fiũt

Scđa rõ.

Confutatio.

in hoc mundo suscipiētia incremētū & decrementū graece ē ita, ne praetermittam9 centū & decemnouē cōiunctiones. In his.n.posita est cōiunctio eo℞ quae fiūt i mūdo & gñationis & corruptionis, Primum plus tribuit istis cōiunctionibus barbara interpretatio q̄ tribuat Ptolemaeus, apud quem illud nō est nō esse maiorem sciam rerum quae fiūt in mūdo q̄ quae est ex illis. Praeterea ut illud omittam9 snia enunciati alia nō est, q̄ ne solam spectemus syderis uniuscuiusq; ꝑprietatem. Sed eorum cōiunctione uarias sciam9 uaria℞ re℞ effectrices uirtutes exoriri, qd' nemo denegat ab oib9 astrologis concedēdū, sed in q̄s potissimū maximas quasq; re℞ iferiorū mutationes referamus supio℞ eē syde℞ coniūctiones Ptol. certe nō dixit, sed poti9 si ei9 dicta recte & legant' & intelligant' contrariam nobis sniam idicabūt. Non.n. cētum & uiginti (ut uulgo legit') has esse dixit cōiūctiones, sed solum cētum decē & nouē, qa his.s. Solis & Lunae cōiunctionē non numerat, ut quae priuilegia hēant peculiaria praerogatiuāq; singularē in magnis uniuersalibusq; mutationib9 reliq̄s oēs aceruatim in nume℞ ordinēq; redigit, ut iter q̄s alia aliae singulari nulla cōditio ne ꝑstaret, qd' non aduertētes barbari expositores q̄si omissum foret uitio librario℞ Solis & Lunae cōiūctionem addiderūt, legēdumq; cētū & uigīti, nō aūt cētū decē & nouem, qd' graeci oēs codices hn̄t putauerūt, ut non cōtēti sensus deprauatione lrae quoq; fidē adulterarēt. Trāseam9 ad alia. Scribit Pto. uerbo. viii. & .l. i hūc modum cōiūctionis locū quo i loco ab anni ascēdēte ē ispice, siqdem cū ꝑfectio illuc ꝑuenerit, tūc tēps erit & uerbū.iiii.&.lx.ē hmōi i minima cōiūctione dn̄a mediae cōiunctionis & i media maxiae cōiūctionis dn̄a putant arabes & latini utrobiq; p cōiūctionē a Ptol. Satur. & Iouis coniūctionē itelligi. Sed ita nemo falleretur q̄ graecos auctores astrologiae praesertimq; Ptol. icōueniētibus oculis aliq̄n ꝑlegissent, qd.n. dicimus coniūctionē, a graece synodus ē, quae dictio cū absolute ꝑfert' p Solis sp & Lunae copulatione accipit' nisi aditū sit cuius ea coniūctio fuerit, uti Vene. & Mercurii, Iouis & Satur. & alio℞ planeta℞ qr̄ cū utroq; enūciato synodū absolute dixerit Ptol. nihil ultra adiiciens manifestissimā apud oēs q̄ nō sunt graece lectionis penitus insolētes de luminae cōiūctione intelligere Ptolemeū nō aūt syde℞ alio℞. Atq; ita prioris hoc est octaui & qnq̄gesimi uerbi snia ē, ut signo & loco ubi i āni reuolutōe Solis Lunaeq; cōiunctio facta ē diligēter obseruata cū āni ꝑfectio p āni.s.menses distributa, pquā alte℞ alteri signū iuxta seriē cōstitutōis i dn̄andi ptāte succedit ad eū locū ꝑuenerit, effectū expectem9, qm̄ ipsa āngressa āni cōuersionē Solis Lunaeq; cōiūctio nobis significauerit. Vtit'.n. his maxie Pto. lūinariū cōgressib9 ad totius anni euetū iuestigādū, qd' nemo nescit q̄ apotelesmaticos eius libros euoluerit Sūt aūt i hui9 uerbi trāslatione multa addita omissa iterpellata. Nā & p coniūctione cōiūctionē minorē legūt, cū nulla i graecis exēplarib9 maioris uel mioris dn̄a adiiciat', & termin9 ꝑfectionis ad plures ānos extēdit', cū nihil de hoc apud Pto. q̄ de unius tm̄ āni euētus uti dicebam9 facit mētionē, sed fauet' magis illis uidet'. Postremū illud enūciatū ubi coniūctiones maxiae mediae minimaeq; distingunt', qualem dn̄am in luminarium coniunctione multi non intelligunt, sed facile hoc & aptū his his q̄ ad Ptolemaei lucernam non oscitēbundi aliq̄n uigilarunt, cū.n. ille ut diximus omnia tribuat Solis Lunaeq; coniunctionibus, Tum has triplici gn̄e ordineq; distiguit. Nā quae defectum afficiunt alteri9 luminaris eas statuunt prio loco p q̄s non unius anni, s; multo℞ iterdum euenta possint praeuideri has maxīas iō nuncupabi

Sentētia Ptole.

Malus intellectus .lviii. &. lxiiii. uerbi.

Snia uerbi qnquagesimi octaui.

Errores uulgatae translationis in uerbo. lxviii.

Delaratio uerbi. .lxiiii.

7

mus,qa & maxime tunc sydera illa coniūgunt,cū uel nec lōgitudine discrepēt loci nec latitudine,& maxime remota futurorū euenta portēdūt.Contra,minimæ apud illū quæ singulis fiunt mensib9,& unius tm̄ mensis nobis indicant dispōnē medias inter has quæ ingressum solis in signa quattuor tropica ,pxia antecedūt,Arietē, Cācrum, Librā, Capricornū,a qbus totū āni tempus qd' seqt̄ nobis indicat̄,aut uernū,aut æstiuale,uel autūnale,uel hibernū. Quoniam igr̄ qd' uniuersalis dispō indicat particularis sequēs distinguit & determinat,ideo mediam dixit coniunctionem maxime eē dr̄iam mediæ uero minimam,ut si gr̄a exēpli.Lunæ solisq; coniūctio æquinoctiū uernum ,pxime antecedens qualitatem nobis futuram ueris ostēderit,sciamus tum id totū & minui & augeri in̄ natura cōiunctionū,quæ sequētibus singulis mensibus rata reuolutione contingent,Et quā hn̄t habitudinem menstruæ istæ ad illas q̄ttuor tpoꝝ cōiūctiones.Eādē hn̄t illæ trimestres ad maiores & paucas deficientium sydeꝝ coitus atq; congressus. Hæc est Ptole.opinio de maximis mediis minimisq; cōiunctionibus-qd' barbari isti non intelligentes bellissima sibi somnia fabricati sunt de Saturni Iouisq; coniunctionibus,q̄ꝝ maxime post nōgētos & sexaginta mediæ post.cc.&.xl.Minimæ post uiginti ānos redeunt,quod præter ea quæ diximus cōgruēre enūciato ēt nō pōt-qm̄ maxima apud eos cōiunctio medias minimasq; cōplectit̄,qr̄ nō poterit effectus maxime coniūctionis per minores illas determinari p q̄s illa per multas sæculoꝝ reuolutiones exigit̄.Quid igr̄ dixit Ptole. mediā eē maximæ dr̄iam,mediæ uero minimā· hoc ē illud figmentū ex falsa unius auctoris intelligētia natū quo se isti adeo iactant,quo se reputant,gloriabūdi-q̄ religio oīs stellis sit ligata,quo sanctissimas leges ,pphetaꝝ aduentus-diuina miracula potestatibus sydérum fatorumq; subiiciunt,Certe nusq̄ se magis puerles ostendunt aut magis rudes-ridiculiq; inueniuntur.

Quę maximæ cōiunctiōes secūdum Ptole.

Quæ minimæ.

Quæ mediæ.

Caput VI Præcipuos astrologos mediis usus esse coniunctionibus non ueris,tum alia errata illorum circa easdem.

Ed dicet fortassi aliqs astrologoꝝ esto Ptol.nō intelleximus qd si uelut tempestas Nauē aliqn̄ agit i portū-ita nos error iste duxit ad ueritatē qcqd sēserint Pto.& alii expiētia cōfirmatū est nullam unq̄ uel legū uel regnoꝝ magnā accidisse mutationē q̄ non aliq̄ sydeꝝ supioꝝ cōiunctio āncesserit,nec unq̄ aliq̄ hmōi antecessit q̄ nō id genus mutationes i reb9 inferiorib9 sint subsecutæ-bñ hēt si tēpestatē agnoscūt sint portu i isto uidebimus.Necq;.n.si in magnis delirarūt quāsum cōstēt ista infima expiētiā facere sunt conati.Qd' nos in uniuersum primo declarabimus tū singilatim quascūq; aliqs astrologoꝝ signauit cōiunctiones magnas rettullitq; ad euenta reꝝ admirabiliū & falsas & falso supputatas,& ad effectus falso relatas luce clarius oñdemus.Principio auctores oēs huius dogmatis ueris cōiūctōib9 nō utunt̄,sed mediis hoc est fictis & imaginariis,qd' ut plane oēs itelligant dicam qd sit uerus motus-qd medius.Erratice stellæ p Zodiacū æquo cursu ñ deferunt̄,hoc ē nō æquali tpis iteruallo æqualē sp illius partem prætergrediunt̄, qui igr̄ metiri illorum mot9/&.digerere inumeros uoluerūt-finxerūt unicuiq; planetæ motū uniformē ut ex hoc ficto & uniformi-inæqlē illū & ueꝝ facili9 assequerent̄. Fictū illū Ptol.uocat periodicū,iuniores mediū.qa hoc q̄si medio utunt̄ ad uerum iuestigādum cum ex motus supputatione planetæ locum iqrim9-interdum medio utimur motu-interdū uero,nō qa medi9 ille locū idicet nobis quo planeta cōsistat,

Rñsio.

Prima rō

Quid sit uer9 motus quid medius.

Ptole.

Sed ut ex eo uerã sedẽ illius methodo & rõne faciliore quæramus. Planeta.n.nunq̃
ẽ ibi ubi per mediũ motum eẽ deprehendit̃,qa nec si unq̃ ille mouet̃,sed excogita
tũ-ut dixi hoc ab astrologis ẽ-ut ueritatem inde ordine quodã certius adipiscant̃.
Dicebã igĩ q p magnas cõiũctiones iudicant de futuris eos mediis uti cõiũctõibus
nõ aũt ueris,nã q̃ dicũt post.xx.annos iũgi Iouẽ & Satur.post.cc.aũt ĩ initiis con
gredi triplicitatũ.tũ post.cccc.&.lx.in Arietis limitib9 cõuenire falsissimũ ẽ si uero
motus respicim9,ẽ aũt ueꝝ q̃q̃ nec exacte si medios hoc ẽ fictos illos & falsos re.s.
nullos ad doctriæ facilitatẽ a mathematicis excogitatos,ita aũt qd' medi9 dicit mo
tus diuersum ẽ ab eo qd' per ueꝝ attigim9,ut ẽt & signũ fiat aliud coniũctõis,atq̃
ea grã exẽpli ĩ Piscib9 assignet̃-q tñ fuerit ĩ Aquario,& tps adeo uariet ut si de his
q̃ post per.cc.&.xl.annos eueniũt ahim9 coniũctionib9-uera interdũ mediam per
annos ẽt cẽtũ antecedat. Apparet ex tabulis recte supputãti Iouẽ & Satur.ãno grę
M.ccxxvi.a terrena triplicitate migrantes ad aeream ĩ Aquario se excepisse. Erant
igĩ ĩ eadẽ ex medii motus rõne per ãnos.cc.&.xl.permansuri,& tñ post annos circi
ter.c.&.xl hoc est anno gratiæ. M.cclxv. ab aerea ad aqueam triplicitatem facta
mutatione in Scorpione congressi sunt,& in aqueis semper signis simul inuẽti ad ae
Insania rea postea non redierunt. Q uæ qdem igĩ hæc insania aduersus apertam pugnare
Astrolo. ueritatẽ:& rebus uti adeo ĩpudenter falsis & fictiticiis-ut in constellationẽ eoꝝ cõ
Præci- sensu oĩo nullam-cæca tñ temeritate euenta reꝝ referãt humanaꝝ,qd' q̃ nõ ẽ-nec
puos a- fuit-nec unq̃ cãm tñ putare eoꝝ quæ sũt-certe nihil est ista uanitate delirius,in q̃
strologiæ tñ sunt lapsi præcipui oẽs auctores astrologiæ. Albumasar.n.princeps isti9 dogma
auctores tis in eo libro q inscribit̃ de magnis coniũctionib9,qui multũ celebret̃ apud astro
mediis u logos-mediis semper usus est coniũctionibus-ueris nunq̃. Abraam præterea in eo
sos coniũ opere cui titul9 ẽ redẽptio,cũ unam aut alteram ex uero motu cõiũctionẽ iqrat ad
ctionib9 medias deinde confugit semp-de ueris nullam oĩo faciẽs mentionẽ. Alliacen.in tra
Alliacen. ctatu de concordia historiæ & astrologiæ cũ septẽ afferat maxias coniũctiones,oẽs
illas medias affert-ueras nullas. Idem alii multi eodẽ sp morbo mõ laborantes-de
qbus oib9 singulatim postea differemus. Et qdẽ sufficere hæc nobis possent-ut ni
hil monstrarem9 eẽ qd' dicũt-si nihil est cõstellatio ipsa ex q̃ prædicũt. Nã qm̃ istę
Figmẽtũ ẽt mediæ hoc ẽ nullæ ad ueꝝ non eis rñdent,hoc ẽ non incidunt in ea tpa ĩ quæ ma
astrologo xĩe uellent-perfugiũ sibi aliud machinant̃ per nouam stultitiã priorẽ insaniã defen
rum. dẽtes. Finxerunt.n.non seq statim post istas coniũctiones qd' portendũt imo nõ ci
to,sed post multos qdẽ annos & cẽtũ & ducentos atq̃ his plures. In qua re uide q̃-
Refuta- tũ fallant̃-nã potẽtis cãæ & efficacis non ẽ sero incipe qd' ẽ factura,sed sero qdẽ de
tio. finere,incipere ãt aut statim aut cito,qr istaꝝ coniũctionũ uirtus uel efficax uel im
becilla. Si efficax non põt diu cessare ut nõ faciat-si ĩbecilla nõ põt diu durare,ut se
re qdẽ-sed tñ aliqñ faciat-domat uis magna superatq̃ qd' ꝓhibet & qd' reluctat̃,
Alia refu Euanescit ĩfirma,& sua seipsam tractu tpis longiore tenuitate dissoluit,qd q̃ in hac
tatio. tpoꝝ intercapedine superueniũt nouæ semp coniunctiones,q̃ꝝ natura est ut & ipsi
dicũt oblitterare priores cũ supueniẽs constellatio elidat præcedẽtẽ,unde si ĩ certo
anni tpe defect9 accidat luminariũ-soliti dicere fatũ illud cessare,qd' ex primordiis
annæ conuersionis erat acceptũ. Cur nõ igĩ ẽt sequẽti coniunctione præsertim & p
prietate & natura diuersæ cessat: Cur illam primam non expungat. Ad quam ta-
men ipsi pertinere uolunt effectus qui post eam per trecentos etiam annos tot ua-

nis intercurrentibus mediis constellationibus subsequunť, Nemo hoc dixerit uel phũs uel nõ extremæ ẽt homo tarditatis,quem errorem adauget miꝝ imodũ alius error & inexpiabilis,nam ipsa tpoꝝ supputatione adeo errant insigniter-ut quaꝫ pu tant interdum cõiunctionem per ducẽtos grã uerbi annos euentum aliquẽ antecessisse. Ea uero per mille & q̃dringentos rei illius gestæ tempus antecesserit,qđ seqũe tibus libri istius capitib9 demõstrabiť,& in his q̃dẽ mendaces indocti rudes depte hendunť,sed uide ẽt q̃ sint astuti bellissimi isti diuinatores,nam ut fallendi nũq̃ eis deesset occasio-ita sua sibi placita cõtinuarunt,ut quocũq; aliqd tpe eueniret paulo admirabilius in antecedẽtẽ aliq̃ cõiunctionem illud referre possent. Dixerunt.n.ut hoc assequerenť unius uim coniunctionis ad horam usq; alterius perdurare,atq; ita qcqd interuenit medium coniunctioni cuipiã acceptũ semp poterit referri,Nec uiderũt in hac fallacia suas ruinas,quoniã si uicissim remeãt apud eos ut ñ sit magn9 effectus sine magna cõiunctione,nec magna cõiũctio appareat sine effectu dũ illđ tuenť ne euentis huiusmodi tales causæ non adsint-faciunt necessario ut tales causæ sine euentis huiusmodi sæpe fatigenť,quoniã ñ ex eis semper accidunt magna& mirabilia imo nec frequẽter quæ fieri aiunt a magnis coniũctionibus, & tñ ut ipsi uolunt effectrix eoꝝ uis non interrupta a successione permanet semper,& hæc qdẽ in uniuersum aduersus eos qui magnis istis coniunctionibus de futuris euentis im pia temeritate loquuntur,nunc sigillatim omnia excutiamus. Astutia astrolog.

Caput VII Quis ordo seruandus & Alliacensem aliud alias sensisse.

Exordiamur a maximis cõiunctionibus quas Alliacensis in suo tractatu de concordia historiæ & astrologiæ colligit,hinc illud cõfirmaturus astrologorũ non euenire unq̃ tales cõiunctiones sine magna mutatione reꝝ inferioꝝ, & qdẽ ipsemet a tota ista sua concordia in elucidario suo discordat-& cũ in illa tũ Saturniis reuolutionibus-tum maximis cõiunctionibus utať-illas nullũ hře fũdamentũ has nõ a se fuisse supputatas-tãtũ semel apte cõfiteť,Quo magis mirandũ hře eũ in ea re laudatorẽ in qua ipse seipm̃ non ꝓbauit,sed qa interdũ mouit aduersus se rões paꝝ ueras,cũ sint quædam ñ necessariæ nõnullæ expressæ paꝝ colligamus nos pauca quædam sed efficacia,qb9 tot9 ille tractat9 plane rescindať,tũ accedemus ad confutandas alias cõiũctões,q̃s Abraã & Albumasar & plures alii ipsecq; eos secutus Alliacensis in elucidario ꝓtulerũt. Verum quoniam de tempoꝝ supputatione sæpe loquẽdũ præfari quædaꝫ necessariũ existimaui,ex qb9 prio illud oñdatur cũ ambigiťde tpibus non eẽ ut putat Alliacensis arbitrium hui9rei penes astrologos-sed penes historiam tum cũ inter scriptores historiarum uarietas ẽ,qbusnaꝫ potissimũ iure sit accedẽdũ,de qbus utiq; pauca hic & cursim,quaniã late hæc peculiari ope disputauimus,qđ de uera temporum supputatione conscripsimus. Alliacen.

Caput VIII Tempus rerum non ab astrologia ut putauit Alliacensis sed ab historia esse petendum,

Alliacẽsis in libro de concordia astrologiæ & theologiæ existimat numerum annoꝝ a mũdi initio ad hæc usq; tpa astrologica rõne posse deprehendi redigiq; ad ueritatẽ,quæ qdẽ sup ea re sacræ uel peregrinæ historiæ uariæ ꝓtulerunt. Nam si genituræ inqt ipsius mundi thema habeas exploratum poteris ex illo primã a mũdi initio Saturni & Iouis coniũctionẽ supputatione colligere. Qđ si aliam rursus tuis annis coniũctionẽm ꝓximam idagaueris,qđ mediũ fuerit iter Opinio Alliacen.

Opinio eius i elucidario. illā priam & postremā tpis interuallū ex intercidētiū cōiūctionum supputatione elicieť. Hæc qdē in eo tpe ille sentiebat, sed in elucidario plane cōfess9 ē n eē astrologicā uiā q de annoꝝ nobis dubio numero certū aliqd inueniamus. Q ſ nec astrologos unq̄ ēt summos hoc tētasse aut de sua arte fuisse pollicitos, si cū hæc dicat nescio cur denuo in illa pſtet snia summam de tpꝝ rōe qōnē ad astrologos eē referēdā & qď qdē in historiis de anno mundi diuersum ab illis inueniaf. Ad illoꝝ opionē

Contra Alliacen. emēdari castigariq; debere. Q ď breuiter oñdemus nulla rōe posse defendi, nā pōt qdē astronom9 si uerā aliq̄ sydeꝝ positionē quæ olim fuerit, rursusq; aliam pxiam habuerit notam certissima rōe determinare q̄tū tpis necessario mediū exactū sit inter illas. Sed qd hoc eū iuuabit: san incertum ē tps rei alicuius gestæ, Nā esto aliqs dicat fluxisse a xpo ad nos annoꝝ tria milia, dicat alius. M. & .cccc. in cōponēda hac lite qď offiñ erit astronomi, dices oñsuꝝ illū inter sydeꝝ pōnē sub q̄ natus est Xps eamq; rursus q hēať nūc ñ posse annorum tria milia deuenire, sed mille & qdringētos, at quæ ista ē tarditas quæ hebetudo, ut ñ uideas quasi certum te ponere qď in qōne uersaťnam q sydeꝝ pōne natus sit Xps astrologus nescit nisi prius acceperit

Alphonsus. Albumasar. ab historia quo ille tpe nat9 sit. Excamus ad tpa remotiora. Alphonsus nūerat a diluuio ad Xpm annos tria milia cētum & duos. Idē sentit Albumasar, quē ille .s. ē secutus huic nūero refragaf oīs historia, putat Alliacēsis errare oēs historias poti9 q̄ astrologos. Q ua quæso rōne san qa itet eā cōiūctionē quę pcessit diluuiū ad Xpm per tot annorum curricula deueniaťhoc illis denegat nemo, sed uñ didicerūt fuisse eam coniūctionē p tot quot ipsi annos putant añ diluuiū Nū scire hoc ipsi aliunde potuerunt q̄ ex historia pfecto est hoc adeo manifestum ut nisi lapsum hic uidisse Alliacensis putarem me in re superflua uerba pdigere. Nam illoꝝ snia q̄tum quæ so erat ridicula, q ex prima a mundi initio cōiunctione de annis mundi certiores fieri posse nos dicebant, eam uero priam coniūctionē ex mundi genitura colligebāt q̄ si dubitare de annis mūdi possim9 q non solū quo anno, sed & q hora cœpit exploratū hēam9. Petēdū igř tps reꝝ a magra reꝝ historia nemo ambigat, cui9 i ea re discipula astronomia arbi. ra eē ñ pōt. Nam dabo ego Alphōso p tot annoꝝ milia añ Xpm rale fuisse q̄lis ex eis tabulis appebit sydeꝝ pōnē, sed per hæc tpa euenisse cataclismū aut rē aliā gestā ñ dabo nisi fidelis hoc mihi historia demonstrauerit, Erra

Errarunt oēs astronomi in temporū supputatione. rūt aūt oēs astronomi in hac tpoꝝ supputatione uehementer, qď magis suo fiet loco manifestū, quod non aliā eis ob cām potuit cōtigisse nisi qa falsis historiis adhęserūt, latini.n. astronomi arabes sunt secuti illi uero fabulosissimi sūt, & siqs a græcis latinisue scriptorib9 historias acceperunt peregrina translatio pleraq; uiolauit, qď cū fiat facile in oī re apud barbaros lřas abhorrētes, tū uero fit facillime i ista numeroꝝ annotatione in q̄ & librarioꝝ accuratissima diligētia nō nihil sp fere hallucinaf. Vtēdū igř ueris historiis atq; fidelibus inter quas sacrā aliis añponēdam xpianorum nemo dubitabit, Sed nec uel hebræus uel saracenus, porro in his quæ añ cataclismū eueneruut aut illam hoc ē mosaicā aut nullam hēbūt ēt gētes historiā quā sequāť cū de illis tpibus apud cæteros nihil pditum lřis inueniaf sicubi uero in sacris uoluminibus ædítio græca in hac annoꝝ pmēsione ab hebraica ueritate discordat nō pōt q̄sq̄ recto iudicio auctori ipsi præponere fidē translatoris præsertim cū numero hebræorum non solum accedat Hieronymus, sed accedendum etiam putet Augusti. q etsi ueterem translationē libenter seqť & probat ubi tū de hac uaria ānoꝝ

di numeratiõe facit mẽtionẽ fidẽ ait rerũ gestarũ ab ea lingua eẽ petẽdã, ex q̃ trãslatũ est qd' habemꝰ, atq; ita ut ille, qd' diuersum est apud. lxx. mysteriũ putet potius q̃ errorẽ historiæ tñ hoc est litteræ ueritatẽ apud Hebræos esse non dubitat.

Cap. IX Sũma sniæ Aliiac. i lib. quẽ de cõcordia astrolo. & historiæ ptitulauit.

Postq̃ hæc de uera tẽporũ supputatione breuiter iecimus fundamẽta, ueniamus ad istas maximas astrologorũ cõiũctiões, hoc est ad maxias eorũ insanias ab his exordiẽtes q̃s i tractatu de cõcordia historiæ & astrologiæ colligit Alliac. is in eo ope hoc ordine usus est. Principia duo supponit, alterũ de ãnorũ nũero ab Adã ad Christũ, alterũ de themate geniturę ipsius mũdi. Fluxere igit̃ inqt ab Adã ad iesum ãni qnq; milia cẽtũ q̃dragĩta q̃ttuor, ab Adã. s. ad diluuium .mmccxlii. a diluuio ad iesum tria milia cẽtũ & duo. In prima uero mũdi cõstitutione ita erant in cælo sydera collocata, nã horoscopũ fecit pars Cancri, sũma uero cœli fastigia Arietis pars prima possidebat, Mercurius i Geminorũ parte q̃ntadecima duodecimã cœli regionem, Venus i Tauro undecimã occupabat, utrũq; luminare nocturnũ qdẽ in Tauro, diurnũ i Arietis pte decima noua medio & summo cœlo presulgebãt, Saturnus i Aq̃rio domũ mortis, Iuppiter nonũ cœli locũ tenebat i Piscibus, Mars in Scorpione & in q̃nta ab horoscopo sede morabat̃, quo ẽt loco, sed i Sagittario erat draconis cauda, quã totã dispõnẽ seq̃ns figura ante oculos ponit.

Pria maxima cõiunctio.

His ita positis nullo negocio colligi fuisse primã a mũdi initio maximã Saturni & Iouis cõiũctionẽ i principio. s. Arietis post annos . ccc. & . xx. post q̃ sex alias enũerat interiectis. s. sẽp annis nõgẽtis & sexaginta errore medii motus, atq; ita seq̃t̃ septimã a mũdi initio maximã cõiũctionẽ euẽisse anno grãe. Dcccxxv. Postq̃ octaua sequetur anno mdcl xxxxiii. His ita distributis colligit ex historiis capita rerũ magis memorabilium, quæ medio illo tpis spacio euener̃ qd inter unã. s. aliãq; cõiunctionem maximã exigit̃, hoc est p ãnos illos nõgẽtos & sexaginta, in quo tpis interuallo qcqd insigne accidit & memorabile ad precedentẽ putãt cõiunctionẽ referendũ post quã illud. s. euenit, & qm̃ semp i hoc annorũ spacio gestũ aliqd' inuenit magnũ & memorabile putat cõfirmatũ, nõ. s. maximas illas cõiunctiões sine maxima rerũ inferiorũ mutatione cõtingere. & qd' alio lib. erat pollicitus prestitisse sibi uidetur, ut historiæ ueritatẽ astrologicæ ueritati ostenderet consonare, hæc totius libri summa hic ordo hoc fundamentum.

Caput X Errasse multifariam Alliacensem,& ut quæcũq supponit conce dantur non tamen efficere eũ quod uult.

Prima rõ Rincipio aũt ut ita sit de cõiũctionibus,de tpe euentoꝝ rerũq gestaꝝ,de p mũdi genitura utq illi déiq dem9 totũ qd postulat,quę ista tãdẽ ẽ p hi storias cõfirmatio astrologiæ ? si nũq elapsos oñdam9 ãnos nõgẽtos & se xagita qn magna aliquã geniturã reg mutatiõnẽ uicissitudinẽ hũanæ cõdictiõis ui derit mũdus.Spatiũ hoc ãnoꝝ describe quæso aliis ab initiis ut nõ uerbi gĩa ab an

Scda rõ. no mũdi trecẽtesimo &.xx.qd erat tps priæ cõiunctiõis. Sed a qngẽtesimo mundi

Tertia rõ ãnõ nõgẽtosq istos dinumeres,q ab una cõiũctiõe reuoluunt ad aliã,Variaq non

Quarta ratio minus & bella iuenies,& leges,& pphetas,& pestilẽtias, & euẽta genus multiplex & uariũ tractu illo tpis tã diuturni cõtigisse cur nõ p ducẽtos semper ãnos a tpe il

Quinta ratio lius tuæ cõiũctiõis seriẽ istoꝝ actoꝝ reducebas.Pinguis hic nimis minerua si astro logiã historiæ ita cõcordamus,Sed nec cõiũctiões illæ ueræ sed mediæ hoc est fal

Sexta rõ sæ & nullæ,nec ut eas p mediis accipiamus ad illa ẽt tpa sunt referẽdæ.Nec is quẽ

Mũdi genitura ab Alliacẽsi descripta falsa & ĩpossibilis putauit ab Adã ad Christũ nũer9 ãnoꝝ.Sed uerã supputationẽ plus ãnis Mille & qdrigẽtis excedẽs,nec res illæ gestę aut euẽta tpibus,qb9 putauit euenerũt & quã describit mũdi geniturã nõ solũ dubia aut falsa sed ĩpossibilis astrologica rõne pla ne demonstrat.qr una littura totus ille libell9 emẽdari põt eas cõiũctiões medias eẽ nõ aũt ueras nemo nescit nec ipse diffitet Q d si mũdi gẽitura ex q oẽs ducũt ĩpossibilis necessario & illa ad mediũ ẽt motũ falsa supputabit. illa an sit ĩpossibi

Reprobatio alteri9 mũdi genituræ Abraam lis uolumus uobis Mercurius ĩterpretet q ĩ ea qdẽ figura pcul a sole sex & qnqua ginta ptibus collocat a quo tñ ultra nouẽ atq uigĩnti nõ latũ qdẽ unguẽ recessisse se unq p deos oẽs deasq deierabit qd peccatũ euident nimis & inexpiabile.Eã etiã putat primordialẽ mũdi figurã quã ĩ Elucidario affert Allaciẽsis Mirabilibus illu stonib9 honustatã refert.n.ad Chaldeos & ismaelitas quos.s.hui9 mysterii cõscios

Nota errorẽ maximum. fecerit diuinitas In ea aũt Mercuri9 ĩ pria pte Geminoꝝ.Sol in pria Arietis collo catur quo fit ut disiũctus a Sole sit Mercuri9 ptib9 sexaginta qd plane eẽ ĩpossibi le astronom9 null9 denegabit,sed redeam9 ad illas cõiũctiões quę(ut dicebã)sub

Error in Abrae tẽpore. lata pria cœli figura ex q oẽs colligebãt falsæ & ĩpossibiles deprehẽdunt. Accedit & illud q nec post nõgẽtos ãnos est cõiũctio ĩ Ariete(ut docet Abraã hispan9 ĩ sex to lib.cui titulus repẽptio Israel.At neq ẽt q ad illas refert euenta qb9 putat tpib9

Error Albumasaris & Alphonsi. cõtigerũt.nõ.n. a mũ do ad diluuiũ ãni ut refert duo mille ducẽti qdragita duo sed mille sexcẽti qnqginta sex ut postea declarabit,qr tertia illa maxia cõiũctio quã p cessisse ait diluuiũ ãnis duob9 ut quæ a mũdi cõstitutõe p ãnos euenerit duo mille .cc.qdragita post diluuiũ ipsũ fuit ãnis sexcẽtis octuagita qttuor. Itidẽ ãno a dilu

Vera annoꝝ supputatio a diluuio ad Christum. uio nõgentesimo qdragesimo scdo qrtã notat maximã cõiũctionem & añ eã p ãnos sexdecĩ natũ ait Abraã pñarchã q tñ añ hui9 tpis cõiũctionẽ p ãnos sexcẽtos & tri ginta diẽ dñi uidẽt exultauerit.Natus est.n.ãno post diluuiũ ducẽtesimo nonage simo secũdo.Sed ueca diluuio ad Iesum tot ulla historia ãnos cõputat quot Allia censis secut9 Albumasarẽ & Alphõsum,hi.n.ãnos nũerãt tria milia cẽtũ & duo at

Raban9 Beda, Raban9 uerã hic nũer9 supputationẽ octigẽtis fere ãnis excedit nã a diluuio ad Abraã ãni ducẽti nonagita duo ad Abraã ad Dauidis regnũ nõgẽti fere & qdragita testĩonio utriusq editiõis & rabãi,a Dauidis regno ad initiũ eius captiuitatis quæ ex uatici nio Hieremiæ durauit ãnis.L.qdringẽti ferme & octuagita idẽ Bedã Rabano he

bræisq; sentiētibus,ab ea uero captiuitate.i.ab eo quo cæpit tpe ad Iesum āni quīgē ti & nonaginta quos oēs simul si colligas iuenies a diluuio ad Christū ānos paulo plus duobus millibus. & trecentis cū illi tñ ultra annos triamilia & centū & duos annumerēt a quo numero latini historici q plus annoꝝ cōputauarūt plus tñ cētū & quadragita ānis a numero minore defecerūt. Q uāq̄ nos etiā pauciores q̄ supra collegimus exactissima notatiōe cōputādos in tractatu nr̄o de uera tēpoꝝ suppu tatione ꝓbauimus quā igit̄ notat sextā magnā cōiunctionē añ Christū p annos du centos & uigintiquq; ea post euāgeliū fuit ānis fere sexcētis . sed & illud hoiem in historiis ofidit ualde idiligentē q septīgētesimo Christi āno ad qđ.s.tēpus septimā retulit licet falsam cōiūctionē hereticoꝝ ait pestē exorta i ecclesia præcipuæ quæ arrianoꝝ quoꝝ heresis āno gr̄æ trecētesimo fere exorta añ annū sexcētesimū nulla erat. & de his qdē ut puto satis & ni fallor euidētib9 usi testimoniis disputauimus.

Alius error circa septimā cōiūctiouem Arrianorū heresis quando cœperit

Caput XI In diluuii cōiunctiōe tū iter se tū a ueritate astrologos discrepasse atq; ut detur illis qcqd petunt non tñ iu deos ꝓbare quod cōtendunt.

Rāseam9 ad alias magnas cōiūctiōes ab aliis paulo diligēti9 anotatas sed non ita ut uotā ipsi tū delirii nedū erroris euitent. Atq; ab ea primū exor diamur ātiqssima ad quā referūt cataclysmi uniuersalis euentu. De q̄ pri mo uidebim9 q̄ pugnātia iter se & cōtraria ipsi astrologi sentiāt. utq; alter alteꝝ ta xet & reprehēdat.tū aberrare planc oēs . Postremo ut sit uera eoꝝ sñia nō effici tñ qđ uolūt. ut plane.s.illud hinc cōfirmet̄,nō euenire tales cōiūctiōes sine mutatiōe magna reꝝ iferioꝝ. Est igit̄ cōis sñia astrologoꝝ añ uniuersale diluuiū p ānos du cētos septuaginta nouē iūctos fuisse Iouē & Saturnū i decimaqrta pte Cancri cum principiū Arietis esset i horoscopo utroq;.s.sydere i qrta cæli regiōe p̄iter collocatis hoc scripsit Aoniar i lib . de natiuitatib9 & posterioꝝ uulg9 i ei9 sñiam maxima ex pte discesserūt Albumasar octo añ ānis hāc cōiunctionē pnotauit, hoc ē añ diluuiū ānis ducētis octuagita septē. qđ secut9 est ēt Hēricus ei9 iterpres. Veꝝ cū eā cōiū ctiouē idē Albumasar præcessisse dicat cōiunctionē quæ sectā Arabū significauit ānis trib9millib9nōgentis qnquagita octo. cōtradicit Henric9 ex fide tabulaꝝ ma chliuēsiū q̄ꝝ uūeris ait a se dephensum fuisse eo āno quo eos iunctos dixit Albuma sar iter Saturnū & Iouē Signoꝝ qttuor iteruallū. sed supputātē se diligentius ait i uenisse illā cōiūctionē āno añ Arabū cōstellationē Millesimo tertio nōgētesimo qu quagesimo prīo. Cū itē Hēricus iste simul eos dicat iūctos i qrta pte Cācri alii usi tabulis Alphonsi qrtadecia pte ei9 signi iunctos illos fuisse cōtendūt. Sed mittam9 has eoꝝ discordias atq; iā illud ostēdamus ut oēs pite. a ueritate discordēt.nā siue re gis Alphōsi siue tabulis illis utamur Machliuiensib9 cū a Christo retrorsum uersi sumendo primordia cęlestiū mot9 explicamus icidim9 i cā cōiūctiōem anno qdem (ut ait hēric9)añ Christū tertio millesimo trecentesimo qnqgesimo secūdo. a quo nūero alii paucis mensib9 uariāt. Nos āt supiore capite a diluuio ad Christū annos paulo plures duob9 millib9 & trecentis uera supputatiōe colligi demonstrauimus quare pcessit ea cōiūctio ipsum cataclysmū ānis nō ut ipsi dicūt ducentis & octua ginta sed mille adiectis duob9 & octuagita qd igit̄ illi & cataclysmo? neq;.n.puto ad tot anos uim illius cōiunctiōis extēdent, Sed dem9 illis nō pluribus q̄ uolūt eā ānis ancessisse diluuiū atq; his qb9putāt tpib9diluuiū euenisse. au credis tñ effectu ros qđ uolūt? at q̄uis hęc itē illis demus nihilominus tñ falsi uani ridiculi. Nā esto

Discordia astrologorum

Cōis sñia cui9 auctor Aoniar.

Sñia Albumasaris a priori discrepans.

Henric9 Albumasaris interpres illi contradicit

Discrepātia Henrici ab aliis

Discordia astrologoꝝ a ueritate.

Prima rō iuncti fuerit saturnus & iuppiter ī Cācro ppa ne piit mūdꝰ aqꝫ inūdatiōe submer sus? At plusq̄ decies post ea tpa ī eodē signo simul fuere nec tñ piit mūdꝰ imo nec una ꝓpterea regio aqs imersa ē, nedū orbis uniuersus. Euētū raꝫ maximū admirabile, ipsa tñ cōiūctio qd̄ quæso hēt hmōi? Nā & sæpiꝰ postea rediit (ut dicebā) &

Scda rō. siue Messallæ siue alioꝫ snīæ accedamꝰ, nō solū maximis sed nec maioribus cōiunctiōibus cōnūerabit̄. Cū & ī ea duo tm̄ sydera copulent̄ nec ī signoꝫ initio hoc ē in Ariete, nec ī pricipio alicuius triplicitatis, qd̄ igit̄ hēt singulare? cur tā mirabilis & nūq̄ postea uisi, pterq̄ fidē excellentis effectus, cā existimet̄. qd cur tā diu, hoc est

Tertia rō p ducētos & septuagita nouē ānos pdurasse uirtꝰ eius putet̄? Nā si quę ī principiis accidūt triplicitatis ad pricipiū usq; alterius dixeris hīc efficiētiā dices qdē rē falsā & a nobis supius iprobatā sed tuis forte dogmatibꝰ cōsonā. Ar dicere hoc de ea cō

Quarta ratio. iunctione q̄ ī medio fit nec nfæ ueritati nec tuæ ēt uanitati cōcordat, cū non plusq̄ ad uigiti ānos eaꝫ uirtutē significātiāq; deducas. Cū āt illa ī medio fere Canceri euenerit restabāt adhuc āni. C. & .xx. ut dicūt ex medii motꝰ rōne, ut ab aquea triplicitate ad igneā Saturnꝰ & Iuppiter cōuerterent̄ q̄re si illa ī Cancro copulatio tot p̄cessit ānis diluuiū, hoc est ducentis & septuaginta nouē, Seq̄t ut facta sit orbis inū

Quinta ratio datio in medio ignee triplicitatis ad quā migrauere sydera supiora ānis añ Cataclysmū centū & qnq̄ginta nouē pmāserer; ī ea post mūdi sūmersionem p annos cētū & .xx. q; si ēt Alphōsi tabulis utētes, resoluimꝰ ānos a nobis ad mūdi primordia cōputemusq; a Christo ad diluuiū ex eoꝫ snīa ānos triamilia centū & decē iueniemus mediā cōiunctiōnē Iouis & Saturni ī decima nona parte sagittarii p ānos duos añ diluuiū & dies unū atq; uiginti, atq; añte eā uerā eoꝫ cōiūctiōnē ī q̄rta dicima pte eiusdē signi, āno añ diluuiū uigesimo prio adiectis diebus trecētis trigita septē. Itē eoꝫdē cōiunctiōnē mediā icidemꝰ ī decima pte Arietis uerāq; rñdētē, añ eā mediā diebꝰ fere qnq̄gita tribꝰ ī sexta pte illꝰ signa, añ diluuiū. s. ānis duobꝰ & uigiti adiectis diebus uigitiqnq; cur nō igit̄ iste & ueræ, & tpibꝰ suis, pxię & ī uigore ꝓpriæ triplicitatis cōiūctionis. Cū ī igneis signis acciderint nō epyrosin potiꝰ fecerūt hoc

Nota. est cōsūptiōnē seculi p ignē q̄ una illa ī Cācro Cataclysmū & falsa hoc ē ad mediū motū supputata, & p tot ānos id tps āngressa & tot cū mutatione triplicitatis suæ sequētibus cōiunctiōibꝰ diuersæ penitꝰ repugnātisq; naturę. Nō dubito fore quēq̄ astronomū q(mō se fallere nolit) nō fateat̄ nugamēta hæc esse hoium delirātiū ac nugas ꝓ arbitrio libidineq; cōfingētiū mō semel decretos errores īfantiasq; suas q̄cūq; pñt rōne cōfirmēt. Planū ē igit̄ & tpe uniuersalis diluuii nullā fuisse quā isti pntāt cōiunctiōnē & si de ānoꝫ qd̄ uolūt numero illis cōcedamus eas potius p ea tpa fuisse cōstellationes a qbus ignis exustiōes q̄ a qbus aqꝫ inūdatio expectaret̄.

Cap. XII In Mosis cōiūctione & Messiæ uaticinio q̄ dilirus Abraā iudæus.

Abraam princeps a Abraam auenazre Bꝛaā priceps (ita apud Hebræos cognominat̄) cuius auditor fuit Abraā auenazre. libꝫ cōposuit quem p̄titulauit de redemptione Israel, qm̄ illud opis ꝓpositū ut astrologica uia tps uenturi Messiæ inuestigaret. Exorsus igit̄ a Mosis natiuitate nescio quā suā de q̄ dicebamꝰ sibi fingit sydeꝫ positionē cū

Figmētū Abrae Saturni & Iouis copulatione ad quā & Mosem & regnū Israel & legem refert Iudæoꝫ populo datā q̄q̄(ut solent) uerbis religiosissimis quo suos libros ab igne tueātur ipse quoq; sic semp neget dicere qd̄ dicit hac aūt cōstellatiōe formata sub q̄ regnū cū lege Hebræoꝫ exortū sit qm̄ similē inuenit, post annos Mosi (ut ipse qdē

supputauit)duomille octingetos qnqgitanoue hoc est, ano Christi Millesimo quadrigetesimo sexagesimoqrto iubet tuc expectari Mesia, fuerut eo ano Saturnus & Iup. simul i Piscib9 & p.xx. an alios hoc e ano milesimo qdrigetesimo qdragesimo quarto simul fuerut i cacro. Post q oino altera coiuctione & Mesiae aduetu & mirabilia illa oia, quae p Mesia expectat. astrologica assertioe futura pnuciat. qd cu re ipsa ia satis cofutatu sit elapsis a priaqde coiuctione anis ia qnquagita, a scda uero trigita posset hic & qd de Mose fabulat satis ifirmari, ut no dedisse eis regnum ea credat costellatio qua redeute ad eos suu regnu minime rediit, nec pepisse ut Mose q effectis nihil uirib9 ad nos reuersa nullu tn pphetam ad nos attulerit. Quid q no solu post illas coiuctioes foelici9 agere cepit ges Hebraeo. Sed no minorib9 fere post ea tpa calamitatib9 obruta e q aut sub Tito aut sub adriano pulsis nup iudeis oib9 ex tota Hispania a Christianissimo illo rege nuq certe satis laudato, ubi & numero & diuitiis & auctoritate plurimu poterat qua eiectioe nihil unq fere uel tristius uel acerbi9 passos ipsi se no diffiteri, ita multi naufragio, Pestilentia qplurimi fame maxia pars eo assumpti, ut nobis et Christianis i tata calamitate i qua diuinae institiae gloria delectabat hoies tn extrema a deo patientes comiseratione facere & dolore, hic e Mesias, haec est illa redeptio qua ex mosaica costellatione Abraa illis pmittebat, q ne de pteritis etia reb9 diuinasse meli9 credat q de futuris, uideamus i illa ad qua Mosis aduetu rettulit coiuctioe q falsus plane & ridiculus sit, na & ea coiuctio p qua natu credidit Mosem pluribus post Moseos morte anis euenit & si de tpe illi cocedam9 nihilu tale ut putat ille significauit. Videamus de tpe, sed prius illud scire optet, Hebreos hoc ano q est a Christo. M.cccclxxxxiii, anumerare a mudi costitutione a q suos anos dinumerat ano qnq milia ducetos qnquagita tres, qre a mudo ad Christu coputabut ipsi anos tria millia septigetos & sexaginta. cu igit ille Abraa coiuctione illa postq trib9 exactis anis natu ait Mose ano dicat mudi scdo. M.ccclxv. euenisse, seqt ut an Christi tpa euenerit anis. M.cccxcv. At uero a Mose ad Christu ani uera supputatioe colligunt, mille qngenti & noue, qre fuit illa coiuctio post natu Mosem anis cetu atq trigita. Nuer9 ipse ano ita demostrat, na a Mose ad prima tepli aedificatione ex tertio lib. regno, q est apud eos primus Samuelis, colligunt anni. cccclxxxx. a prima aut illa aedificatione ad instauratione tepli sub Dario coputat ani qngenti & duodeci, a Dario ad Christu numerat anni qngenti & dece & octo. quo oium suma e qua dicebamus anni. s. M.ccccc. & noue. Ea uero coiuctio Christu anecessit anis mille trecetis nonagintaqnq, atq ita prio natu Mosem anis cetu atq triginta, sed no illa mirifica adeo pphetica q costellatio, ut de eis tpe magnope sit pugnandu. Iuncti. n. inqt fuerunt Iuppiter & saturnus ano mudi. M. secudo. ccc.lxv. die. v. & .xx. Mensis idar, hoc est, Februarii. in prima pte Pisciu medio motu uero aut motu eode ano i uigesima quarta pte Aqrii simul fuerut. Explicet igit primu utra sibi magis eligat coiuctione ad qua potissimu referat regnu Iudaeo legeq mosaica, illa. s. in Piscibus media, an hac uera potius in Aquario, uera si dicat sibiipsi repugnabit & astrologis aliis, na ex minoribus illa coniuctionibus fuit, cu non acciderit i principio triplicitatu. Tales aut coniunctiones ut ipsimet scribit eode loco no significat legu mutationes, aduetusq pphetae, sed uel annonae fertilitate, aut inopia, uel translatione qde ipii, sed iter cognatos & quae sunt itra gentis unius fortunas, imo itra eiusde et familiae fines se cotinent.

Cofutatio
Prima ro
Scda ro
Iudaei pulsi ex hispania,
Tertia ro
Supputatio.
Supputatio ano ru a Mose ad christu.
Quinta ratio

Praeterea ī theāte cōiūctiōis qd̄ ille describit Aq̄rius ī quo erat Iuppiter & Saturn9 septimū caeli locū iplebat, n̄ āt nonū uel decimū qb9 regna & reges & nouae sapię exordia significāť. Et si qs oīno cōtēdat istū Aq̄riū ab sua urna nobis Mosē pluisse de caelo, dicat q̄so cur āno dn̄i. M.ccxxvi. quo Iup. & Satur. i Aquario cū mutatiōe etiā triplicitatis se cōiūxerūt, quae erat maioribus cōiūctiōibus ānumerāda, nullus tn̄ de caelo Moses descēdit, nullus educt9 populus ex Aegypto, nulla lex data, & eorū q̄ sub Mose ī heremo cōtigerūt, miraculū nullū eo tpe uidit mūdus. Sed nec illū Abrā notasse p̄cipue uideť cōiūctio quae. s. fuit ī Aquario, sed iudaici regni mosaicaeq; legis cōiūctiōnē eā uocauit, q̄ fuit ī Piscib9 q̄re & similē illi facit eā q̄ ānos ab illa duo mille octigētos. lix. ī Piscibus etiā uenit ex q̄ expectari iubebat Messiā q̄si alterū Mosē. Istā uero qd̄ plurib9 cōfutam9; Cū sit ex illis q̄s uocāt medias, hoc ē, q̄ re nullae sint, sed fictae a nobis & imaginariae, quā iā saepius irrisā a nobis taxatāq; astrologorū insaniā nūq̄ possū satis admirari, q ad ea ex p̄fesso q̄ nihil sunt nec iā fuerūt aut erūt unq̄ q̄si ueras ad cās euenta referāt rerū īferiorū. Nec scio cur auenazre q nullā ait fidē Albumasari adhibendā q mediis utať coniūctiōibus idē de p̄ceptore isto suo n̄ dixerit q toto illo suo libello de mediis semp agit cōiūctiōibus q̄ post ānos. cc. & xxxviii. facta ab una ad aliā triplicitatē migratione cōtigūt. & ī illa sua initiali p̄phetica cōiūctione īcredibile q̄ sit ridiculus. Describit. n. thema cęli ad eā horā in qua Leo tenet horoscopū in. vi. uero loco apud Aq̄riū Satur. & Iup. hospitāť Sol ī medio coeli culmine discurrit ī Ariete. Pisces nouā o ccupāt regiōe ex q̄ q̄m oīs petiť significatio legū & p̄phetarū parū ei succedebat q̄ ī ea nullus planeta īueniret. Sed astrologus hō admirabili subtilitate & solē & Iouē & saturnū, illū q̄dē ex. x. hos. vii. loco ad nonū trāsportauit. Medio. n. inq̄t motu Iup. & satur. erāt in Piscibus, Pisces in. ix. loco. in. ix. ig̃r Iup. & satur. & sol q̄q̄ in decima est ex ptitione domorū, si tn̄ numerū & cōsequētiā aduertam9 signorū erit ī nona, nā & Aries qnt9. est a Leone, & nona domus qnta ē ab horoscopo. An putamus & aristas istis cōmētis subtiliores; R̄ndeā nescio, an indigner, tātā stoliditatē, tantā uesaniā, an potius doleā dāna mentiū rudiorū q haec utpote nō ītellecta tradant scripturae, & nonnūq̄ magnificēt cū soleāt tales ab errore ire ī supstitiōnē a supstitiōe paulatī ruant in ifidelitatē. Dic quaeso admirabilis Abraā q̄ hora erant satur. & Iup. ī Aq̄rio an ēt erāt in Piscibus; medio inq̄s motu, at qd̄ hoc aliud dictū est q̄ ibi eos nō fuisse, & si ex decima sol impiū p̄mittebat idē q̄ūo ex nona legis fulgorē indicabat, cū nec nona in decimā nec decima ī nonā uerti, nec utrobiq; eē simul idē Planeta possit. Sed nimis ego multa de his cū aduersus stolidas opiones Aristo. neget esse disputandum.

Reprehensio Abraam auenazarae.

Ridenda stoliditas

Aristoteles.

Capat XIII Variis coniunctionibus mediis a uariis christianam legē ascribi & absq; ratione etiam astrologica.

Christianā legē hacten9 n̄ uidi q ad uerā aliquā referret cōiūctiōnē sed ad medias tn̄, alii ad eā q̄ fuerit ī Arietis pte sexta p ānos sex priusq̄ Iesus nasceret, alii ad eā quae ī postrema Cancri pte contigerit āngressa priorē illā annis. xx. Essent aūt hic multa uñ eis negociū facescerē, ut si ōnderē, nec sub ignea nec aquea, sed sub terrea natū Iesū qd̄ & rōne, & Abrae auctoritate aliorūq; etiam posset cōprobari, tū illā in Cancro cōiūctione p̄phetas nō significare cū nō ex maximis nec ex maiorib9 ēt fuerit, qd̄ uidēs q̄dā auctor qd̄ si iq̄t ad Leonē dicať ptinere; Finis. n. Cancri principiūq; Leonis cōfinia sunt, atq; ita erit principiū illud igneae

Christianā legem uariis ascribi cōiūctionibus & sp mediis

triplicitatis,Bellũ utiq; iuẽtũ neq;.n.ista loca transuersis pl9 quoq; digitis distãt,q̃re Ratiões,
nulla fere ĩpẽsa põt ista referri migratio,sed risim9 puto iã satis satisq; cõfutauimus præter-
medias istas cõiũctiões-quas cũ iã oẽs plene e medio sustulerim9 nõ ẽ cur aduers9 missæ
eas plus ope instruamus-cũ sit satis declaratũ id q̃d dr̃ eas esse medias nõ eẽ aliud Prima.
q̃ si nullas eas dicamus.q̃d ãt nõ ẽ utiq; nec facere põt nec ĩdicare ea q̃ sũt.q; si post Secunda
natũ Christũ aliquã uerã afferant cõiũctionẽ porro nihil admirabor nisi postq̃ ille ĩ
lucẽ est editus stetisse cælũ credam9,Alioqn & Iouẽ & satur.& alios item planetas
& cõgredi & digredi abĩuicẽ sępius fuit necesse.sed null9 unq̃ dixit astrologorũ hẽe
istas cõiũctiões ui sup ea quæ p̃terierũt,sed p̃cedere q̃dem eas multis ãnis suos effe-
ctus-seq̃ uero nũq̃ q̃d est dictũ rõnabiliter,nã si efficiunt̃-effectu cã posterior esse
no põt,si significãt̃ frustra cælestibus signis euentuũ significare id q̃d iam euenit.

Caput XIIII Eam quæ uulgo fertur ueram nõ esse Iesu genituram,nec ex
indicari illum aut uiolenta morte moriturũ aut magnũ esse prophetam.

Ouere aũt solent nõnullos quæ de genitura ipsius Iesu nugãt̃ isti diuiacu
m li natus.n.iq̃ũt pria facie uirginis(sic decanos uocãt) ascendente de q̃ scri
bit Albu. esse ĩ ea uirginem formosam duas manu spicas gerentẽ puerũq;
nutrientẽ quem gens q̃dam uocat Iesũ.sic cõfirmari putant miraculũ uerbi copati Impium
p̃ sciam astrologiæ quæ iter cęli imagĩes uirginẽ Iesũq; repperit,hic eis eq̃dẽ ñ ma figmẽtũ.
gnopę irrascor q̃m solẽt ipsi sua dogmata talib9 testioniis cõfirmare,q̃re putãt libẽ Albuma
ter nos ẽt hæc recepturos q̃b9 dogmata nr̃a corroborem9,sed ñ eget his fabulis sõ sar.
niisq; ueritas christiana apud quã ẽt seria phõrũ pene fabule sũt,qs aut uidit imagi
nes cui sẽsu tacẽte rõ illas occultior ĩdicauit? Vbi de illis uel Ptole.uel antiquus ali-
q̃s unq̃ fecit mẽtionẽ? Meracissimæ nugæ sũt Arabũq; figmẽta q̃q̃ illa referant ad
idos-aduersus quas lib.sequẽti latius disputabimus.At neq; ista uirgĩe(ut dicũt) Pría rõ
ascẽdẽte nat9 ẽ dñs Iesus,alioqn p̃ duas ferme horas añ mediã noctẽ i lucẽ appuis- Sc̃da rõ
set-quẽ ex ecclesiæ traditiõe media nocte natũ accepimus.q̃re nec tertia(ut q̃dã di-
cit)Libræ p̃s sed decia potius-cũ oriebat̃ natorũ desideratissim9 horos.occupabat,
uñ illud ẽt falsũ oñdit̃ q̃d blasfema uoce disseminãt fuisse ĩ ea genitura Martẽ i do
mo mortis,nñ illi p̃ crucis suppliciũ fuerit moriẽdũ,neq;.n.potuit eo loco eẽ Mars
nisi uirginẽ faciamus horos.-q̃d ab hora illius genituræ magnope eẽ diuersũ decla-
rauimus,sed istabit aliq̃s se de ea cæli p̃te Martẽ auferimus collocaturos nos eũ in Martem
occidẽte ubi ẽt uiolẽtę mortis p̃icula minet̃.Ego uero ab eorũ decretis nihil recedẽs nõ fuisse
oñdã ex ea genitura uiolẽtæ mortis exitiũ nõ p̃signari,nã q̃q̃ Mars septĩo loco i di- in octaua
scrimen uitę natũ adducat,scribit tñ mẽnus minui id ĩfortuniũ si nocturna fuerit ge Obiectio
nitura,itẽ si Mars ĩ domo aut finibus aut sua fuerit altitudĩe,tũ ẽt si octauo loco fue Solutio
rit ĩuentus uñ exp̃ssor nulla mortis significatio obsistere tñ Martis malignitati Io- Ex Iesu
uis benignitatẽ-siue fuerit i horoscopo-& horos.ipse sint ĩ domo Iouis aut Veneris genitura
quę stella,p̃spa se Ioui radiatiõe cõiũgat.Ex his aũt nõ unũ aut alterũ sed plane oĩa uiolentæ
ĩ Iesu genitura ĩueniũt̃,nã & noctu nec die natus ẽ & Mars ĩ Ariete-hoc est ĩ suis la mortis
ribus fuit & horos.erat Libra domus Veneris quã tñ fere p̃iliter Iuppiter illustra exitiũ nõ
ret-tũ Venerẽ ĩ Aquario cõstitutã trigoni radii amica sibi societate iũgebat q̃bus præsigna
illud & adiicias Lunã quæ ĩpat nocti ĩnocturna natiuitate fœliciter se hñtẽ mortis ti.
domũ tenuisse uidebis necessario bonã mortẽ ex ista sydeᵱ põne p̃nunciandã,erat
.n.in Tauro hoc est ĩ sua q̃dem sublimitate & luminib9 aucta,& quo loco gaudet

hoc est octauo foelicissimo Solis cõspectu defluẽs ad uenerẽ apud quã hospitabat nullis uel Martis uel Saturni radiis infestata. sed nec discedens ab eis nec ad eos uadẽs hoc ẽ nullo illis societatis uinculo colligata. Adde Venerẽ & domus mortis & horoscopi pter dñam nulla uel Martis uel Saturni inimica radiatione pcussã sotã radiis Iouis bonũ sibi exitũ pmittẽtẽ. Oblat9 ẽ igr qa uoluit ñ qa eũ cæli furor ad supplicia crucis impegerit. Sed non põt hoĩb9 temerariis nulliusq; pudoris occasio unq̃ deesse aliqd garriẽdi. Nã finge quouis loco Martẽ fuisse ansã hẽbũt ni hil minus aliquo mõ delirãdi si.n. statuat i horoscopo faciẽ hic referri depalmatam colaphis cæsã & sanguie deturpatã ẽt Martiũ illũ hoiem, & i se gladios dicent attulisse iceritus. Si scdo loco ab horoscopo afferri paupertatẽ & rerũ oium inopiam. Si tertio nullos frẽs, si q̃rto nullũ primoniũ ut q Dauidis fili9 Dauidis tñ tpariũ saltẽ regnũ nõ obtinuerit, si qn to nullos filios. si sexto datos i necẽ oẽs suos seruos, si septio & octauo loco hẽs qd dicãt si nono o beatos astrologos cũ dicat mrñ9 q i noua cœli

Blasphemũ mrñi dogma. regiõe Martẽ hũerit i sua domo futurũ hoiem bõis dæmõib9 terrori cuiusq; aduentũ praui dæmõis spũs fugiãt, & ex eis hoĩes laborãtes nõ uerbo sed sola sui liberet oñsiõe, q̃tis igr credis ista clamatiõib9 & plausib9 sectaturos diuulgaturos astrologos si ibi forte nascente dño Martis stella cõstitisset. Q d' si cæli culmina tenuisset orbis stati subiecti legib9 ei9 ipiũ pnũciarent cũ pẽsertim primũ cardinem Iuppiter occupet, si undecio eũ loco apphendissent karolos Cõstãtios attulissent i mediũ, & quotcũq; p Christi ecclesia Cæsares pugnauerũt, si duodecima de inimicis insidiis q̃rerent iter quos etiã se ipsos iuenirẽt, ita isanis ut dr occasio sp insurẽdi. Sed audi de Saturno ẽt qd dicãt erãt.n. in nona cæli regiõe i signo Geminorũ, at iqũt facit p

De Saturno qd dicant astrologi phetas & sacerdotes. qd q; retrocedit. Dẽt hoc oio minuere illas pmissiones faceret ergo pphetã plusq̃ pphetã facere ñ poterit q̃lis Ioannis baptista an igr poterit diuinũ afflatorẽq; oium facere pphetarũ. Erat Saturn9 eodẽ loco & in eodẽ signo cõstitut9 cũ nata est Eleonora Galeoti frĩs filia uirgo qdem illa pudica & moribus integerrimis sed nec uel Anna uel Delbora uel Casãdra. Sed psistite q̃so astrologi admirabiles in pposito dogmate, & uideam9 qd ibi Satur. in sua natiuitate significaret.

Reprobatio per rõnem Scribit Abraã ut in lib. de natiuitatibus, q sic Saturnũ hũerit collocatũ hoc est nona cæli regione eũ malũ fore christianũ. Videtis q̃ belle dogma uestrũ cõfirmauerit

Reprobatio per exemplũ Quis.n. audeat Christũ malũ dicere christianũ, q nec fuerit christianus o homines ridiculos & nũq̃ certe satis irrisos.

Esculani delirium Esculanus ille supstitiosus q fert magus, nat9 est ait Iesus in stabulo qa imũ cæli tenuit Capricornus, & alius rex inqt fuit iudæorũ qa horoscopus erat libra Hebræi.n. Saturnii sunt Saturni regnũ Libra, quasi nõ singulis etiã mensibus multi nascant his cõditionibus q nec nascuntur instabulis, nec iudæorũ reges etiã inscribunt. Sed iã nimis multa de istis nebulonibus.

Cap. XV Quæ de maumethe dixit Albumasar expimento falsa eẽ dephensa.

Albumasar falsus Albumasar arabs aduentũ sui maumethis legẽq; illã saracẽorũ refert ad cõiũctionẽ Iouis & Saturni quæ fuit i Scorpiõe p ãnos duos & q̃nq̃gita añ illius legis editionẽ q nõ ẽ plurib9 cõfutãdus cũ q̃ ex eadẽ cõstelatiõe de ea lege uaticinat9 ẽ ipsa iã expiẽtia cõfutauerit. Deniq; qd supra ẽt dixim9 quocũq; tpe aut bõi aut mali ueniãt pphetæ deesse cõiũctio ñ põt i quã eorũ aduẽt9 referat cũ post ãnos. xx. ut supra diximus saturnus sp & Iuppiter cõgrediãt sed nõ eẽ tales cõgressus aut signũ aut cãm q̃pp pphetæ hmõi ueniãt, illud satis eẽ inditio põt q

sæpe alias similes aut etiã ad idẽ opus efficaciores redeũt cõstellationes, post q̃s tñ nullus ꝓpheta, nulla lex noua, nulla inutatio religiõis. Manumethes inquit uenit postq̃ iuncti sunt Iuppiter & Satu. i Scorpiõe, cur nõ alius manumethes, post ãnũ gratiæ. M. lxv. quo tpe simili coditione Iuppiter & saturnus simul fuerũt, mutata etiã triplicitate, & qđ i illa manumethis cõiũctione nõ uenit Mars eodẽ ãno in eodem si gno p corpus illis applicuit, & tñ historias si uoluamus nullã p ea tpa nouæ religio nis legemus institutionem, quæ tertiã fere orbis partẽ in suas traxerit leges. Similis cõiũctio cõiũctiõi maume this quæ nullã legẽ fecit.

Ca. XVI. In ãtichristi uaticinio alios iã mẽdaces apparuisse alios mẽdaces futuros.

I falsos uanos ridiculos eos i his dephendimus quæ de p̃teritis religionib⁹ sunt locuti. nõ plus debemus putare fidei adhibẽdũ illoꝝ nugamentis cũ de antichristo, de sæculi cõsumatione, deq̃ hoc genus aliis futuris rebus nebulones isti ꝑphetica q̃dã auctoritate sermocinãť. nã & quosdã iã euẽt⁹ reproba uit ut Arnaldũ aliosq̃ nõnullos q aiũt ãno dñi. M. ccc. xlv. ob iliã triũ sydeꝝ supio rũ i Aq̃rio cõiũctionẽ, aut ãno. M. cccc. lxiiii. ob Iouẽ & Saturnũ i Piscibus iũctos Messiã Abraã alii antichristũ nobis minitabanť, alios q in longũ hæc magis distu lerunt non dubito eodẽ argumẽto a posteris redarguendos, q̃a & illoꝝ. s. uaticiniũ res ipsa refutabit donec eueniat dies angelis ignorata, quã cũ nosse dñs Iesus nostꝝ esse negauit audaciũ oium, ut ait Augustinus, digitos una uoce resoluit. Arnald⁹ Augusti

Caput XVII Quam leuiter ꝓbent astrologi sex tñ religiones esse posse tũ Hebræoꝝ legem Iouiam potius uel solarem q̃ saturniam dici deberi.

Ed audi quã pulchro figmento & p̃teritas oẽs religiões, & quæ futura est sub ãtichristo sub uno (ut ita dixeri) fasce colligãt. Iup. inquiũt religionẽ significat aliã aũt atq̃ aliã ex cõplexu eius cũ alio & alio sydere. sunt ãt sex p̃ter Iouẽ q̃re sex ẽt spẽs religionũ q̃bus nec plures erũt, aut fuerũt, nec itẽ pau ciores. Iuppiter. n. cũ saturno iudæoꝝ facit religionẽ, cũ Marte Chaldæoꝝ ignẽ ado rãtiũ, cũ sole Aegyptioꝝ q cæli militiã hoc est sydera colunt cũ Venere saracenam cũ Mercurio christianã cũ Luna eã q̃ sub antichristo postrema oium est futura hoc illud subtile & ꝓfundũ iuentũ, quo cũ ali pleriq̃ tñ Rog. bac. i epistola maxime utiť ad clementẽ, quo usus ẽt Alliacensis i tractatu de concordia astro. & theolo. i quo illud primũ demiror oblitos eos adeo sui dogmatis, ut q sp soliti dicere ex coi tu solũ sydeꝝ supioꝝ Saturni maxie & Iouis fieri religiones uel significari, nunc ad Lunã usq̃ descendãt, q̃ sit nobis antichristũ aliquem pitura. q̃ si ẽt ad numeꝝ pla netaꝝ numerate uolunt spẽs religionũ, aut subtrahãt aliquẽ necesse ẽ planetã e cæ lo, aut plures alicubi sibi mendicẽt, alioq̃n nũerus nõ r̃ndebit. Nã aut idolatriã q̃si unã religionem accipiũt, aut sepatim accipre i eo nũero uolũt spẽm unãquãq̃ ido latriæ ꝓ uario ritu cultuq̃ eoꝝ q idolis seruierũt si primũ malũt tollãt oportet e me dio unũ planetã, q̃m ñ erit alia ægyptioꝝ, alia Chaldæoꝝ religio, sed una atq̃ eadẽ hoc est idolatria, q̃re tñ erunt q̃tt uor uel religiones idoloꝝ, mosaica, christiana, mau methensis atq̃, ut ita dixeri, antichristiania, si spẽs sepati accipi iubent idolatriæ uix tot stellæ ẽt i cœlo q̃ religiones i terra. q̃ si ad ea q̃si capita redigi putẽt alias quoꝝ alteꝝ ignis alteꝝ cœli cult⁹ hẽať magnũ illis merito a dæmõib9 malũ p̃termissos i ista partitione se idignãtiũ, q tñ i idolatria p̃cipue, & fere soli colerenť. Oẽs. n. dii gentiũ dæmonia, q̃re tres saltẽ necessario faciãt spẽs idolatriæ, cæli, dæmoniũ elemẽ toꝝ, cogenť q̃ alicunde ab amicis unũ sibi q̃tere errorẽ uolui dicere errorẽ, hoc est Rogeri9 baccon Alliacem Taxatio huius astrologi ci figmẽti pria rõ

Tertia rõ planetã ut octo inueniant̃ adnumeꝝ religionũ. Sed & ſemp reꝝ oium de qbus lo-
Iáblicus quunt̃ male piti.cultus.n.cæleſtiũ pprius erat Chaldeoꝝ ut ſcribit Iamblicus in
Quarta dæmonũ cultu Aegyptiis magnis occupatis ꝗre dct p Marte ſolẽ Caldæis & dia
ratio. bolicũ aliquẽ planetã iterim pcuret Aegyptiis. Pateret ãt facile pugnare eos ubiq;
cũ ueritate,qm̃ illi fuerũt ſemp paꝝ amici, Sed cur ſecũ adeo ſæpe nõ libenter cõ-
cordãt,neq;.n.ſua ſatis dogmata ſi cõſueuerit rõnem inuenient,cur hebræoꝝ lex Sa-
turnia ſit potius ꝙ chriſtiana,ſed illa poti9 ad Solẽ,uel ad Iouem nr̃a erit ad Satur
nũ referenda.Saturn9.n.ut qdã dicũt corporea bona nõ largit̃ ſed aufert, dat aũt
ſpũalia & quę nõ uident̃ lex moſaica corporea bona & pmittebat & largiebat̃,nr̃a
hæc aufert potius ꝙ exhibeat ſpũalia quæq; nõ uident̃ pmittit & præſtat. Satur-
nus reges populi imperatores exercituũ diuites hoĩes multa ſobole nobiles natu
ra mulieroſos nõ efficit quales pricipes oẽs religiões hebraicę,Abraã,Iacob,Moſes
Ioſue,Salomon Dauid,ignobiles facit paupes,heremitas,uoluptatũ oſores æterna
meditãtes,copea cõtemnentes qlis ſi aliis adnumerãdus dux nr̃ & impator Ieſus
Chriſt9,qles apoſtoli martyres monachi chriſtiãni quoꝝ uita doctrina ſanguie
religio nr̃a aucta nata cõfirmata ẽ ꝗre ſi illoꝝ decretis cõſona erãt dicenda nos Sa-
turnii hebræi ſolares uel Iouii erũt dicendi.ſed traxit eos i illã opionem ſabbati cul
tus quæ dies qm̃ apud eos Saturni exiſtimat̃ aptiſſime eis uiſũ eſt & cadere q; ſa
turniã gentẽ eẽ dicerent ꝙ ſaturniã diem prę cęteris uenerarẽt,ꝙ etiã ducti cõiectu
ra ſolent nr̃am etiã dicere ſolarẽ eſſe religionẽ,qa diẽ ſolis quẽ dñicũ dicim9 obſer-
uam9. Sed cur nõ poti9 feriamus die Mercurii cũ Mercurio ẽt nos ſubiiciãt,ſolem
Albuma. .n.Aegyptiis Mercuriũ nobis dabãt.Et Albumaſar ait Iouem cũ Mercurio legem
ſignificare chriſtianã ꝙꝙ idẽ etiã de ſole dixerit.Neq;.n.uel errare uel mutare ſuiã
titiũ apud eos q in erroribus motibuſq; planetaꝝ adeo ſunt aſſidui,q; i uertigine il
la cœli tã rapida attoniti inſpectanda uix unꝙ bñ pedibus cõſiſtant , ſed utcũq; ſic
miras hñt rõnes qbus iuenta iſta ſua cõfirment,nõ.n.temere ad Mercuriũ nos ret
tulerunt,ſed quia inquit Rog.bac.multiplices ille habet motus cognituq; difficiles
religionẽ ſibi uendicat chriſtianã cuius dogmata pene icredibilia inuenta agnituq;
difficillima,Alii iuniores neſcio qd excogitarũt,qm̃.ſ.Mercurius Librarius eſt deo-
rũ,eſt aũt apud chriſtianos libroꝝ magna copia ideo inquiũt iure Mercurialis cen
ſeri debet iſta religio. Hoc eſt admirabilis ſapia aſtrologoꝝ obliti.ſ. ſunt gentium
Bibliothecas,Arabũ & Hebræoꝝ libros fere nullos adhuc uiderũt.

LIBER SEXTVS DISPVTATIONVM IOANNIS PICI MIRANDVLAE ADVERSVS ASTROLOGOS. Caput primum.

Quo ordine ſit pcedendũ in cõuellendis aſtrologoꝝ fundamentis.Item fieri nõ
poſſe ut aliqñ ad eadem loca ſydera oia reſtituant̃ in quibus ſemel fuerunt.

Xceſſimus ordinem inſtitutũq; nr̃æ cõmentatiõis in ꝙ erãt radi
ces pri9 aſtrologoꝝ cõuellendę,ꝙ iſta faſtigia magnaꝝ cõiũctio
nũ magnoꝝ orbiũ & id genus alia exciderẽmus qñ illis ſubla-
tis corruere iſta erat neceſſe,qs.n.illis fidem adhibeat p magnas
cõiũctiões de regnoꝝ religionũq; mutatione pnũciantibus? Cui
cõſtiterit iã ſigna illa Arietes Leones Canceros Sagittarios in
qbus cõgrediẽtes Iouẽ & ſaturnũ facere hęc putãt ea nulla eſſẽ aut ſi ꝗ hmõi ſint
i cælo eo nõ eſſe i qb9 ſupputant̃ tũ ſaturnũ Iouem reliquoſq; planetas euenta nõ

efficere & uicissitudines rerum inferiorum. Quae si efficiant, de eorum tñ efficientia natura pprietate uel rõne uel expientia nihil esse cõptũ & cũ ex alia aliud cõiũctiõe pueniat (Si qdẽ puenit ab illis) nõ posse diiudicari haec apud illud apud quos ipsa rudiméta ist9 artis adhuc sunt ĩ ãbiguo. Videbimus.n.ĩ his quae postea disputabũt nõdũ esse cõcessum quae sit hora putãda cõiũctiõis anni an initiũ, quo uertente illa cõtigerit, an quo poti9 uertẽte sydera ipsa cõgrediunt, tũ neutrũ ex his tpibus asse qui eos posse, qre in dubio relinq cõiũctiõis horoscopũ, uidebimus. Itẽ si cõstiterit de horoscopo de rõne tñ thematis disponẽdi, nihil adhuc cõstare, sed esse ĩ incerto ubi duodecim locorum initia recte cõstituant, atq illis etiã constitutis, de uirtute tñ ipsius loci, qd' principiũ, qd' mediũ, qd' extremũ illis nõ liquere, qbus ignoratis sicut qua coeli regiõe cõiungant ita qd sit factura cõiũctio sciri nõ põt cũ significati fere oĩs uarietas ad locorum, quos uocant domos, naturã pprietatẽq redigatur. Et qa in istis maxime cõiunctionibus illud solent obseruare, uter planeta super alterũ exaltetur, uidebimus nescire eos adhuc qd ista sit exaltatio quã ipsi uulgo uocant eleuationẽ. Et cũ itẽ referat plurimũ qs loco ipsi, uel copulationis sydere superiorum, uel defectus luminariũ, planeta in primis dominet. Videbimus ita cõtrouersa esse oĩa ista iura impia auctoritatesq planetarum, ut nullius fere signi pars aliqua ueniat de cuius principe & dño certũ aliqd habeãt apud astrologos. Sed non oportet hic enumerare istius artis fundaméta quae postea cõuellent. Cũ qb9 (ut pri9 dicebã) ruere etiã oĩa oportet quae p magnas cõiũctiones & id genus alia de diuinis miraculis audent pnuntiare, uerum cũ hac maxima parte pprietatẽ religionis offenderẽt, in tollenda hac peste, oĩs celeritas mora uidebat, praesertim q efficacissime cõfutari uidebatur ĩtegra re astrologica & nihil in caeteris labefactata, si pars haec de magnis cõiũctionibus falsa cõuinceret atq ubi maiores fortioresq uident in illis potius expugnarent. Nũc reuertẽtes unde sumus digressi, pgemus prima istius artis fundaméta ordine cõsequẽti radicitus extirpare. neq uero silẽtio praetereundis error apud astrologos inuulgatus in quem lapsus Albumasar & pleriq alii putantes fore aliqñ ut ad eadẽ loca ita oĩa sydera restituant ut similis oĩno caeli dispositio & caelestiũ oĩum ĩter se positus habitudoq ueniat, atq olim etiã fuerit, unde putant illud euenturum ut sint ẽt res eadẽ apud nos quae olim fuerũt, iidẽ hoĩes, iidẽ euent9 eadem bruta, & oĩno cõditio eadẽ oĩum inferiorum, qd' qdã deinde astrolomistae profundius examinãtes, cõsectaneis solẽt dicere in aurẽ, haec est illa christianorum resurrectio, quam & Hebraei sperãt & maumethenses, fuerũt certe illi pphetae, maximi astronomi, sed caelauerunt mysteria haec populũ & idiotas. Putauerunt.n. esse numerũ annorum cõem mundi & dierum cũ qbus loca planetarum & stellarum certificari possent, & qñ ille cõpletus erit q oẽs stelle erũt ad ipsũmet punctũ reuersae & propter hoc oẽs res redibũt quales fuerũt. Nos uero istã insaniã coarguere pluribus nõ est necesse. qm Haly ipse in expõne primi libri apotelesmatũ ex sũia ipsius Ptolomaei idẽ dicẽtis illã idignanter ẽt obiurgat, nec esse aliquẽ ait pitũ arithmeticae cui non iste error euidens fiat. Tũ post eũ Nicolaus orem philosophus acutissimus, & diligens mathematicus ĩ tractatu de proportionib9 pportionũ, mathematicis rõnibus opionem illã falsam & impossibilẽ demõstrauit, putantẽ.s. posse eandẽ unq coeli & syderum redire põnem, quae alias fuerit, q cũ sufficienter hoc munus impleuerit delegandũ ad eũ lectorẽ existimaui ne qd'. hactenus nusq fecimus facta faceremus.

Error Albumasaris & aliorum.

Impium dogma execrandum.

Haly & Ptole.

Nicola9 orem.

Caput III Per quas res astrologi uariari īfluxus sydeꝝ dicāt, & q̄ omnino illa in uniuersum absurda sint

Magna ni fallor uel (ut uerius dixerim) oīa astrologiæ fundamenta sublata sunt· si satis ē cōprobatū nihil fieri a cælo nec idicari quoꝝ ex cælesti obseruatiōe ꝑdicationē astrologi ꝓfitenť. Erat aūt īter rōnes qbus aduersus illós utabamur una potissima de momētanea quā fingunt uirtutū cælestiū mutatione· quā ī supiori qdē disputatōe tetigimus, explicādā āt adhūc usq; locū iure distulimus, nā & peculiari indiget ꝓprioq; tractatu· & magnū hēt momētū ī cōuellēda astrologia· cū ex ea non solū id cōfirmeť qđ hactenus ꝓbatū ē. s. a syderibus nō effici pticulares reꝝ īferioꝝ mutationes. Sed illud quoq; si ꝓueniant ista de cœlo· alter tñ ꝓuenire· q̄ ut cælestiū aliq̄ obseruatione dep̄hendi & significari possint. Est igr̄ qđ astrologi dicunt hmōi uirtutē ac ptātē sydeꝝ & stellaꝝ aliā atq; aliam esse singulis horis ac momētis· dū aut sunt aliis cæli locis· quas neoterici uocāt domos· aut ī aliis signis quæ duodecim fingunt inueniri, aut ipsi īter se planetæ tm̄ spacii interuallo distantes uariis īuicē radiationibus copulanť quos uocant uulgo planetaꝝ aspectus, hi sunt ꝑcipue modi (ut iuniores quosdā omittā) qbus mutari defluxū uirtutēq; cælestiū putāt domus. s. signi· aspectusq; diuersitas, quæ qdem nisi ab illis defendanť tueri dogma non pñt de sydeꝝ efficiētia ut oīs reꝝ īferioꝝ mutatio diuersitasq; a syderibus ꝓficiscať, qñqdē si illa eadē semp īmutabiliq; uirtute sunt, ut nos de oībus excepta Luna putamus necessario aut iidē aut similes ab illis semp effectꝰ ꝓuenirent, nā effectuū diuersitatē ī causas īferiores quēadmodū nosipsi referre non pñt nisi & nobiscū fateanť de ista diuersitate nihil posse de cœlo se diuinare· cum. s. cælū auctor & cā nō hēať. Quare necessariū illos q̄ta est ī effectibus reꝝ īferioꝝ uarietas· tantā ī cœlo repire cāꝝ quoq; diuersitatē, ī qua qdē re nihil eis stellaꝝ multitudo suffragať, qm̄ quotquot stellæ sint atq; planetæ· nascenti cuilibet oēs adsūt. Quapp nulla rō afferri posset, cur aliis aliter & nō eadem oībus largireť· nisi aliqd fingerent uñ stellaꝝ uirtus & efficientia alia sit & alia singulis tpibus, de quo dide facile colligi possit quo diuerso tpe fiunt uel oriunť, ꝑ eo q tū esset sydeꝝ status diuersam a cœlo sortiri cōditionem· de qua ipsi possint ꝓnunciare· q sydeꝝ statū quocūq; tpoꝝ cognitū hēant & exploratū. Hoc est aūt qđ nos pñti libro coarguemus cū nihil possit magis absurdū· remotum ab oī rōne putati· q̄ tantā esse, ī naturā corpoꝝ supioꝝ īcōstantiā & mutabilitatē quātā utiq; nec rebꝰ īferioribus ē uidere, q̄q ī sua natura maxīe fluxis & uertibilibus. Quæ. n. hæc tā uersipelis mutatio & istar Chamæleontis īcōstantia? ut breui tpis īteruallo diuinissima illā corpora sui similia atq; iisdem dotibus prædita nūq̄ īueniank? Dicant quæso defluxuū syderaliū ꝓprietates illas qd putent· an de natura ipsa atq; substantia sydeꝝ eas ꝓficisci? an de ui aliqua potius etrinsecus īmissa? siue a. xii. cœli locis· siue a signis siue a mutuis īuicē radiationibus hausta. Si primum rñdeant· non pñt ꝓprietates illas mūtare· nisi & ipsa astroꝝ sub̄a cōmuteť· qđ nec ipsi (ut puto) sunt cōcessuri. Si scdm malit· erūt cælestia corpora oīum corpoꝝ ignobilissima· quæ nihil fere a ꝓpria natura, sed penes extrinsecus īgruente uim & affectū oīa faciant qñqdem sub̄a corpalis tāto pfectior, q̄to ab illa effluēs opatio magis de ītima sub̄a opātis egrediť. Et hęc qdē ī uniuersū gñraliterq; dixerimꝰ nā īsania opīonis tūc maxīe elucescet· cū pticulatī modos examinabimus qbꝰ mutari uirtutes sydeꝝ putāt· in qbꝰ excutiēdis seriē seruabimꝰ

Sentētia astrologorū de uariatiōe potestatibusq; syderum

Varietas rerū non pōt ī multitudinē referri stellaꝝ.

Generalis cōfutatio.

errorum fabularumque suarum. Quod iam facere aggrediamur a duodecim cæli domibus exordientes per quarum diuersitate non solum intendi atque remitti sed aliud omnino pe nitusque diuersum & signorum & syderum defluxum fabulosissime comminiscuntur.

Caput III Domus astrologorum quam nullo nixe fundamento, & quam in earum uiribus explicandis astrologi inter se pugnent.

Duodecim domos apud astrologos celebratas nemo ignorat non omnino rudis istius artis, ad has mihi uidetur omnis fere significatio defluxuumque proprietas ab illis tandem referri, Nam si de natura alicuius quæras planetæ quidnam efficiat cuius rei largitor & auctor habeatur nihil definitum & certum respondebunt nisi quod natura domus in qua planeta reperiatur ita ut quæ in communi de proprietatibus dicere solent planetarum fere omnia ad ea uideantur accedere quæ sub communi uoce multiplicem habeant rationem, Quid enim magis est generale in ratione planetæ quam ut sit bonus aut malus hoc est fœlicitatis autor aut infœlicitatis. Et tamen hoc quoque in syderibus firmum atque idem semper non est. Sed in malo loco bonus planeta nocet in bono malus prodesse ab illis existimatur. Denique Iuppiter ut pro omnibus unum dicam in oriente collocatus tantum differt a seipso cum paulum supra orientem in eum quem uocant duodecimum cæli locum commigrauerit quantum ignis differt ab aere aut ab aqua, quam lepus ab asino, asinus ab elephante, Nam in oriente maxima semper bona in duodecima domo quæ attigua est orienti magna sæpe mala decernit, illud Ioui maxime proprium opes ut largiatur atque diuitias, tamen tertio octauoque collocatus frequenter patrimonium dissipat, cum sua natura nobiles faciat & sapientes. Octauum locum si tenuerit faciet ignobiles, & quorum furor ad insaniam, ut Minus ait euadat. Postremo quod magis est Iouis proprium quam ut beneficum sydus existimetur cum & fortunator planetarum, & magna cæli fœlicitas nominetur. At tertio loco constitutus bonus inquit Minus est neque malus. Sexto etiam loco collocatus maxima etiam mala decernit, cuius rei reddens rationem Minus adiicit. Locus enim sextus habet malitiæ propriam prerogatiuam, & quæcunque stella in ipso loco fuerit id est sexto ad decernenda maxima uires ex loci uitio mutuabitur, hæc ille. quæramus igitur ab astrologis unde tan ta tam subita tamque perpetua in diuinis corporibus fit diluuio, quæ pro firmitate immutabilitateque suæ substantiæ naturæ propriæ tenacissima suique semper similia iure crederentur. Sane duo tantum fingi modi possunt quibus id fiat. Alter ut locis illis inditas uires ac potestates uarias intelligamus quas subiectis syderibus influant, quod allata Materni uerba uidentur significare. Alter ut nec quidem accipere aliunde neque affici aliter atque aliter ipsum planetam existimemus. Sed quemadmodum pro diuersa ad terram ex positu syderis habitudine pro spectus radiorum uariatur. Variari quoque inde credamus radiorum uim & efficientiam. Vtrum maluerit dicere insaniæ coarguentur, nam si fluere a loco uires huiusmodi ad planetas respondeant, interrogabimus de loco quidnam sentiant an quod ueteres aliqui locum esse spacium nudum a corporibus separatum? An quod Aristoteles ultimam superficiem corporis ambientis? Si spacium ac interuallum fateantur cum eisdem etiam philosophis nullas huiusmodi interuallum habere uirtutes ac proprietates, quando quidem formas naturales non meros dimensus & nudam intercapedinem consequuntur. Si corporis ambientis ultimam superficiem, potest quidem huic loco aliqua uis inesse qualis scilicet corpori, cuius etiam superficies atque deinceps ambitum corpus afficiatur. Sed quæ nam ista corpora quorum extremum syderum locus existimabitur? Certe quæcunque illa dicantur siue extimus olim globus, siue syderi unicuique iunctus & proximus, nulla erit pars huiusmodi corporum quæ & oriente & occidente & summum cæli ac imum & cætera loca unius diei reuolutione non ambiat, quare si uirtus ab illis partibus erit non erit eadem uirtus semper orientis neque eadem occidentis. Sed

Maternus

Confutatio

Aristoteles.

ꝑ natura pñtis illis corpis inibi collocati-nirt9 quoq; ipsa mutabit̃. Postremo hoc ab illis dici nõ põt, qm̃ signa.xii. quæ alia præter domos in ipsis domibus esse dicũ tur· sicut planetæ in domibus & in signis, ea inq̃ signa-sũma oiu; sphæra ab illis describunt̃, quæ & ipsa quéadmodũ & planetę a domo in q̃ sunt uires naturamq; mu tuari dicunt̃, nam dicũt Arietem nõ eadẽ facere in oriẽte quæ facit in occidẽte, atq; idem de aliis signis quæ in octaua si nulla supior-aut i ea quæ sũma existimat̃ sphę ra accipiunt̃. Hæc igr̃ cũ nullo corpe ambiant̃-ñ ẽ ubi uirtutẽ istam domoꝝ cogite mus præterq̃ imobili spatio & interuallo-qd' corpibus occupat̃. Id uero aut nihil ẽ si credimus Aristoteli, aut si est aliqd, nullius tñ uel efficaciæ uel ꝓprietatis caracte re est insignitum. Quare diuersas in istis locis, hoc est in situ diuerso signoꝝ & planetaꝝ uirtutes cogitare, qbus inibi posita sydera afficiant̃-ab omni ratõe penitus ẽ alienum. Neq;.n. absona minus & deridicula dicent si altera parte defensionis utentur, qa.s.ꝑ situs diuersitate alia facie nos planetæ respiciunt atq; illoꝝ i terras aliter radii demitunt̃-hinc faciant effectus nasci diuersitatem. Quam.n. hoc sit absurdũ q optices phi̅cæq; rudimenta uel delibauerit, facile intelliget, cu; nemo sit q nesciat effectus q̃litatẽ ꝑ radii q̃litate, proq; natura corporis irradiantis nõ ꝑ diuersa radii circulatione distingui. Hæc ut idẽ magis aut minus fiat i cã eẽ põt. Solis radi9 quocunq; mõ, quocunq; situ in nos ediiciatur semper calefacit semper illuminat uerum cum uel ꝓxius uel ad lineam, magis illuminat magis calefacit, Cum uero uel obliq̃ tus, uel fractus, aut e loco remotiore descẽdit, eadẽ qdem quæ rectus quæ ꝓpinqu9 sed minus eadem facit. Nec alia qdem in effectu fieri põt diuersitas, q̃ quę ipsam in tentiõem remissionemq; caloris luminisq; conseq̃t̃. In sanum igr̃ dogma astrologorum putantiũ & signa cæli duodecim & planetas hic qdẽ positos fẽes nr̃os ꝑbeare-uel miseros facere paulũ inde cum ꝓcesserint in fẽes nullã hr̃e uim-nullã significa tõem. Sed diuitias aut dare aut eripe, alibi qdẽ cõciliat̃ amicos, alibi suscitare nobis aduersarios. Nihil qdẽ aut signi aut planetæ natura mutata sed sola facta situs uarietate. Hæc aũt quemadmodũ ẽt diximus siue radios faciat nobis ꝓximiores-siue potentius in terrã rapiat. siue orienti societ uel disiungat̃, siue terræ uaporibus magis minusue imisceat, põt forte radii uim uel acuere uel hebetare, naturam mutare certe nõ põt, qr̃ nec res quã radius opat̃, sed effectus spẽ non mutata-eius aliq̃ forte dispõnẽ uel firmius & efficatius qdẽ, uel ibecillius forsan opabit̃-q̃nqdem uirtutes & ꝓprietatis, uel q̃les elemẽtoꝝ, uel quæ magis occultæ, naturam rei spẽmq; sequunt̃, qr̃ illa in aliam non mutata ipse quoq; mutari ut aliæ atq; alię sint nullo mõ possunt. Quod si tñ expros ita se r̃ndeãt, aliq̃ fides forsitan hr̃et̃-uel si super his post set expimentũ compari qd' infra reuincet̃-uel i eandẽ sniam iter se cõuenirẽt, sed cũ locis eisdem diuersas diuersi ascribant ꝓprietates suis ipsimet inuicem obseruationi

Arabes & Latini / Aegyptii & Ptolo. bus adimunt testimonii fidelis auctoritatem. Arabes ẽt latini uestigiis Arabum insistentes seruoꝝ qualitatem indicari a sexto loco contendũt Aegyptii & Ptolomæus ab eo qui a sexto maxime omnium distat, hoc ẽ a duodecimo ualitudinem aduersa; siue uitium illa siue moribus, non tam a sexto quærit loco Ptolomeus q̃ a septio &

Discordia in filiis / Ptolo. / Paulus. primo, qm̃ illo nunq̃ utit̃ in apotelesmatis, his uero utit̃ semp cõtra uulgus astrologorum istis omissis a sexto significatõem omnẽ huiusmodi quærunt q cuiq; futuri sunt filii, Arabes & Latini de qnto loco ꝓnunciant. Ptolomeus a decimo & undecimo, & cum cuiq; uita nihil ꝓtendit̃ quinto pariter utit̃ & quarto. Quod itẽ Paul9

alexãdrin9 obſeruat.Mallius ab oriẽte natoꝝ fortunã & parẽtũ nota ſuſpẽdit. Por Mallius
phyri9 ex decimo ſignificari præcipue filios ait,qm̃ ex ea pte i corpa aiæ demittunẽ Porphy.
atq; ita belle fabulã fabula cõfirmat.Parẽtũ fortũã de nullo loco accipit Ptolomę9 Abenza.
Arabes a q̃rto a ſexto·ẽt Heliodorus.Alii ut refert Abẽzagel ẽt a nona. Secundus
locus Alexandrino p̃cipue qdẽ περὶ πράξεως λόγον,& ſubitas ſpẽs ſignificant,apud
iuniores hoꝝ fere nihil,ſed diuitias quaꝝ tñ a Ptolomæo in apoteleſmatis nec a ſo
nec ab alio quoquã duodecim locoꝝ ullũ iudiciũ,tũ de illis Heliodorus ẽt a tertio
accipiat ſignificationẽ.De cõiugio prædicũt fere oẽs ab occidẽtẽ, Heliodorus a me In coniu-
dio ẽt cælo.Ptolemæ9 negligit utrũq;.Peregrinationes a nona tertiaq; regione diiu gio.
dicant.Helidorus ẽt a ſeptima exploratur9 hæc Ptolemæ9,& hanc & illas pariter In pegrĩa
contẽnit.De parẽte a q̃rto loco Heliodor9,Minus a.x.a neutro iudicat Ptolemæ9 tionibus.
Amicos præuidẽt undecĩo,Heliodor9 ẽt a tertio,Ptolemæ9 nec ab undecimo nec a In paren
.x.Religionẽ a nono reliq.Itẽ Malli9 a ſeptio·quẽ & portũ Plutonis uocat, Sed'æ tibus.
domus apud Aegyptios cognomẽtũ,Idẽ Saturnũ quarto pręficit loco cõtra ſuiam In amicis
alioꝝ.xii.præficientiũ.Q d' ſi Malliũ euoluamus q ſe ueteꝝ ait dogma aliqñ limi- In religio
tatũ,quoq; nullus antiqor extitit apud Latinos reꝝ cæleſtiũ (uel ut uerius dixerim ne.
fabulaꝝ enarrator inuenimus de locis.xii,pẽ ab oi quæ nunc referatur opione ita di
uerſam,ut oĩs prædicendi ratio penit9 immutet.Q d' in occaſu collocarit Martẽ cui
primã ſub occaſu ſedẽ alii decreuerũt.Quid alia illa trad ta a Mallio cæli loca.xii.
nõne ab oĩ q̃ nũc in manib9 aſtrologia diuerſa?nonne rationẽ oẽm uariãt p̃dicendi?
Fortunæ (inqt) ſors prima data eſt,hoc illa per artem. Prima do
Cenſetur titulo,quia proxima continet in ſe mus.
Fundamenta domus,domuiq; hærentia cuncta,
Qui modus in ſeruis,qui ſit conſenſus in aruis,
Quamq; datum magnas operum componere moles
Vt uaga fulgentis concordant ſydera cæli. Secunda.
Poſt hanc militiæ locus eſt,qua quicquid in armis
Quæq; peregrinas interuerſantibus urbis
Accipere aſſueuit,titulo comprenditur uno.
Tertia ad urbanos ſtatio eſt numeranda labores.
Hoc quoq; militiæ genus eſt ciuilibus actis. Tertia
Compoſitum fideiq; tenet patentia uincla
Formar amicicias & ſæpe cadentia fruſtra
Officia & cultus contingant premia quanta
Edocet appoſ tis cum mundus conſonet aſtris. Quarta.
Iuditiorum opus in quarto natura locauit
Fortunamq; fori,fundentem uerba patronum
Pendentemq; reum lingua,reſtorumq; loquentis,
Impoſitum & populo nudantem condita iura.
Atq; expenſa ſua ſoluentem iurgia fronte.
Cum iudex uero nihil amplius aduocat ipſo
Quicquid propoſitas inter facundia leges
Efficit.hoc totum partem conceſſit in unam.
Atq; utcunq; gerunt dominantia ſydera manat.

Quinta Quintus coniugio grad9 est per signa dicatus.
Et socios tenet & comites, atq; hospitis una
Iungitur & similis coniungent fœdus amicos.
Sexta. In sexta diues numeratur copia sede
Atq; adiuncta salus rerum, quarũ altera quanti
Contingat usus monet, altera q̃ diuturni,
Sydera ut inclinant uires & templa gubernãt.
Septima Septima censetur sæuis horrenda periclis,
Si male subscribunt stellæ per signa locatæ.
Octaua Nobilitas tenet octauam qua constat honoris
Conditio & famæ modus & genus, & spetioso
Nona Gratia pretextu, bonus locus occupat omnem
Fatorum sortem dubiam, patriosq; timores.
Decima Omniaq; intrantum mixta nutritia uerba.
Huic uicinus erit uitæ qui continet actum.
In quo seruorum mores & qualibus omnis
Formetur domus exemplis quoq; ordine certo
Ad sua compositi discedant munera serui.
Vndecia Præcipua undecima pars est in sorte locata
Quæ summam nostri semper uiresq; gubernat
Quæq; ualitudo constat nunc libera morbis
Nunc oppressa mouent & mundũ sydera curq;
Non alias sedes tempusue genusue medendi
Quæ sibi deposcat, uel cuius tempore prestet
Auxilium, & uitæ succos miscere salubris.
Duodecima Vltimus & totam concludens ordine summam
Rebus apiscendis labor est qui continet omnis
Votorum effectus & quæ sibi quisq; suisq;
Proponit studia atq; artis hæc irrita ne sint
Seu ferat officium, nutus blanditur in omnis
Aspera siue foro per litem iurgia tentet,
Fortunamue petat pelago uentosq; sequatur,
Seu cererem plenã uincentemq; horrea messe;.
Aut repetat bacchũ per pinguia musta fluẽtẽ.
Hac in parte dies atq; hæc momenta dabunt.
Si bene conuenient stellæ per signa sequentes.

Hactenus Mallius cuius sniam liquet qdẽ ab omni quæ nunc in usu astrologia discrepare. Sed tñ a nemine puto adhuc itellectã ex his q se Mallii faciũt interpretes & sectatores, In hac igr̃ tanta opīonum uarietate quæ fides expimẽti, cũ & alia maior accedat qñqdẽ initia fidesq; domo℞ quonã mõ partiri oportea nondũ constitit tũ Sed alii aliter sentiant ut alio libro declarabim9 qđ cẽ tñ exploratum oportuit priusq̃ factura expimẽtũ obseruatio de illo℞ ꝓprietatib9 istitueret. Tãtũ abest ut certa, facta, ut demũ aliq̃ prætendi obseruatio possit quæ ueris nos cogat & trahẽtibus in assensum rationibus declinare. Nos qcqd Ptolomæus cæteriq; crediderint

euidentia rõnũ ad hæc cogẽte ridiculũ falsumq; concludimus aut locis istis inesse aliquas ꝑprietates aut per eoꝝ diuersitatẽ mutari defluxũ efficiẽtiamq; planetaꝝ.

Caput IIII De duodecim signis, q ficta a mathematicis sint ad supputandi facilitatem, Item circa eadem multipliciter astrologos aberrasse.

Ta uero signoꝝ istã diuisionẽ & cõfinia seruant q̃si naturæ legibus ꝑscripta i ut plus putent hr̃e cõmertii duos planetas & si uiginti partibus distent mõ signo I eodẽ collocentᷣ q̃ si alter postremas partes teneat Arietis alter i Tau Albumasar. ri initiis inueniatᷣ q̃q̃ illi uastissimo spacio dirimunt. Inter hos aũt nec transuersi qdem digiti cadit interuallũ. Quod si quis numeꝝ istũ signoꝝ a natura eẽ cõtẽdat nec fictum a mathematicis ad supputandi facilitatẽ sed philosophica rõne stabilitũ q̃lem affert Albũasar ut. xii. signa ꝑpterea sint q elemẽta sunt q̃ttuor, quoꝝ qd'li Cõtra Albumasarem bet in tres partes diuidatᷣ medias primas & postremas, possem eqdẽ rñdere nihil min9 ridiculã istã rõem & friuolã eẽ q̃ illa sit mathematica. Sed hmõi oĩo coniectura motos non fuisse auctores istius diuisionis, sicut Haly & Auenazræ superius te Haly Auenazra stimonio declarauimus ita facile demonstrari rationibus potest, nam & ꝑcedat in signis ista coniectura qd de signoꝝ in ꝑtes triginta distributioneq̃ qd de partium in sexaginta minutias partitione dicetᷣ, q̃ super his afferent philosophicam rõem? aut q̃uo purgabunt factum a mathematicis nullas ibi naturæ ꝑprietates extimantib9 sed quærentibus nũeros ad supputandum magis opportunos. Vnde lapsus astrologis uel occasio certa fallendi sup his decernentibus q̃si uires haberent oĩno separatas nec arbitrium illa, sed natura potius inuicẽ diuisisset. Notum. n ut uarias ꝑprietates uariis eiusdẽ signi cũ ꝑtib9 tũ minutiis ascribant. Vnde alias ꝑtes lucidas, alias tenebras, alias Soli, alias Marti, alias aliis planetis cognatas predicant, ita quoq; de Aesculapius ipsis minutiis fabulantes, ut scripserit mitiogenesim Aesculapius q̃ cælauit Minus uti mysteriũ I q̃ ꝑdiderit quam defluxus hr̃et minutia quæq; ꝑprietatẽ quã sed a; Matern9 partitionẽ ut sola uoluntas fecit supputantiũ ita ipsa totius Zodiaci i. xii. signa principalis diuisio originem aliũde nõ accepit, qbus utcũq; diuisio eorum intelligatur efficaciã ẽt nullam eẽ declarauimus ut insania astrologorũ hic illa confutetᷣ putãtium ꝑ signi cõditiõe qd' q̃sq; planeta pagrauerit illũ imutari, Nã dom9 & altitudines planetaꝝ penes ista signa cõstituũt, non penes imagines quæ nos libro ꝑxio posse tñ cogitari nihil hr̃e soliditatis oñdimus, ut ppea forte Chaldæi q signis non utebanᷣ nullas ẽt fecerint domos planetarũ, neq;. n. apud eos Leo Solis domiciliũ aut Lunæ Cancer aut Libra Veneris & Taur9, aut Iouis Pisces & Sagittari9, atq; ita de reliqs. Sed altitudines solũ syderũ obseruãt, ñ ad signa relatas sed a imagĩes, ut nihil apud eos Saturnus i Capricorno, nihil possideat i Aq̃rio. Sed i Libra tãtũ mõ & Scorpio ius obtinet. Nã hæc signa q̃ q̃ duo, una tñ imago apud Chaldæos iudicatᷣ, alioqn Ptolemæus & alii si domos planetarũ qd' non faciũt referãt ad imagines, rõ ñ q̃dabit, nã cũ stellis imaginẽ Tauri cõstituentibus plurimũ habet Mars affinitatis, ita ut plus ẽt nullus planetarũ, q tñ in Tauro deiici dr̃. domos igitᷣ altitudines, fines triangularitates, monomirias, decanos, hydroposopias, & reliqs planetarum hmõi cũ Zodiaci partibus affinitates a signis istis accipiũt, uñ uim aliquã ad planetas deuenire non posse, si res penitus sint imaginariæ, non naturales, nõ efficaces, satis ut puto dare cõprobatũ est, ut demirari liceat illos q de planetarũ similitudine cõmunire astrologicam opinionem uoluerunt ita planetas Zodiaci q̃litates re

dolere dicẽres in quo rez femina sunt dispsa· ut terræ saporẽ referũt plãtæ, Multũ .n. dissimilis ista similitudo· qñqdẽ e terra plantæ nutriant̃ pptereaq; saporẽ cum referũt terræ· planetæ de Zodiaco non alũt̃· qq̃ lucet ibi aïaliũ oẽ genus, nec solũ Zodiaco nõ affixi· ut terræ stirpes & uirgulta, sed imẽso disiuncti chasmate & iter uallo. Vñ potissimũ eos Panetius Plotinusq; deridẽt· q ex tanta spacii intercapedi ne a Zodiaco ad sydera cõtagionẽ putent posse ꝑuenire. Nos nõ tam a spatio qđ imẽsum interiacet cõmouemur q̃ a natura rez ipaz· cũ uera corpa & naturalia affi ci ab imaginariis· & lucẽtia sydera a non lucẽtibus (ut non dixerim nullis) mutari nullo mõ possint. Sed facile est uidere qđ hic ẽt eos decepit, nã qm̃ i Leone positus Sol uiolẽtius terras calefacit, & ueniẽs idẽ ad Arietẽ q̃si mũdũ instaurat uisũ illis cũ Leone cũq; Ariete cognationẽ hĩe, qm̃ pagrãs illa signa fortior reddit̃· & uim eius maiorẽ quot ãnis expamur, Hinc Leonẽ Solis domiciliũ Arietẽ regnũ statuerũt, q̃ ducti i Sole cõiectura· sĩle putauerũt i signis aliis decernẽdũ ut i alioqdẽ signo pl9 posset, i alio minus & bellissima qdẽ rõe distribuerũt cuiq; planetę duas domos ꝑ ter Solẽ & Lunã, quoz cuilibet una satis regia foret. Nã de Sole cũ decretu sient ob cãm allatam ut Leonẽ pro domo sortiret̃· in quo æstu flagranti suas maxime uires exerceret. Visũ ẽ rõnabile ut ꝓxia Lũæ domus putaret̃ ad nos magis accedẽs: Sed circulus eius nobis ẽt maxĩe ꝓximat, qr̃ Cancrũ Lunæ domiciliũ assignarunt, tũ ꝓ situ sphæraz i qbus planetæ deferunt̃ duas cuiq; distribuerũt· utrinq;.s. alterã ut Mercurio q cõterminus Lunæ credit̃, hinc Geminos· inde Virginem. Veneri hinc Tauz, inde Librã, hinc Arietẽ inde Scorpiũ Marti condonarent, Ioui Pisces & Sa gittariũ. Saturno Aq̃riũ & Capricornũ. His persuasionibus nec rethoricæ qdẽ ꝓba bilitatis sua dogmata fundauerũt tradita a posteris tanta autoritatẽ· ut maiora uix ẽt oracula suscipiant̃, In qbus id prĩum uñ reliq pẽdẽt uide q̃ sit criminosũ· q̃q; ple nũm & ignorantiæ & tarditatis. Nam ꝗ Sol i Leone magis nos calefaciat, ñ ex na tura signi qđ pagrat, sed ex situ posituq; cõtingit· ꝗ ex eo loco recti9 terrã ferit no stris regiõib9 ꝓxiam magis. Alioqn si recepta de signo q̃litas hoc efficeret faceret idẽ apud oẽs gẽtes· cũ eadẽ signa sint ẽt apud oẽs. Vez ille quo tpe urit terras sitas ad Aqlonẽ posit9 i Leõe friget apud eos q meridiẽ incolũt, apud quos feruet ueniẽs ad Aq̃riũ, sub quo nobis glaciẽ & aquaz imbrẽ effundit.s. quoniam q̃to magis ad nos accedit· tãto magis ab illis elõgat̃· & contra ad eos inter flectit quotienscũq; a nobis ille digredit̃, Quod si nõ tam isto q̃ aliis adductos expimẽtis se cõtẽdãt· q bus alibi alium magis minusue posse planetã obseruatũ sit. Forte aliq̃ fides si super his cõsona tradidissent uez artis istitutores, uñ ẽt nouis ꝓfessoribus expimẽta Cal dæoz dico magos q patẽtibus i cãpis tot prædicant milib9 ãnoz obseruarẽ cæle stia· nullã domibus istis ut supra dicebamus fidẽ adhibuerũt. Curnã igr̃ illi tam se dulis· tã diuturnis obseruationibus nũq̃ Martẽ in Scorpio fortẽ deprehẽderũt· ibe cillũ i Tauro, Saturnũ potẽtẽ i Capricorno· debilẽ in Cãcro. qđ de reliqs dictũ pa riter intelligat̃, & cũ idẽ signũ tot finib9 diuidat̃, tot præterea decanis, tot apud Ae gyptios monomiriis, apud Caldæos dodecathemoriis, nec de finib9 ulla sit iter eos cõcordia decanos negligat Ptolomæus, quos aliter Indi, Aegyptii aliter partiuntur monomirias nesciant Arabes, irrideant Græci Aegyptii i oĩ prædictõe utãt̃. Mitto usum dodecathemorioz ꝗ plurim9 apud Caldæos tñ ut scribit Mr̃nus pręstet pla neta i suis finib9 quæ in domicilio præstat· in decano quæ i finib9 & domo largit̃

Panetius
Plotinus
Vnde de cepti
Destruit̃ fũdamen tum.

aut his certe q̄ ꝓxia atq; simillima,cū nec inq̄ ita se hēant quæ fidelis & cōcors esse
pōt expientia q̄nā pte Zodiaci qs planeta itineret̄ uel exulet,siue potēs aut debilis
inueniat̄.Adde uarias de signis opiones cū uel ad nonū orbē referuntur,aut octauo
potꝰ describūt̄.& eadē pte Saturnū aliꝰ uelit.aliꝰ Iouē aliꝰ aliū ex plāetis dn̄ari
& hīc qdē his signis quæ moueri putāt utūt̄,alii his quæ n̄ mouēt̄. Sup qbꝰ opio
nibus ita nihil decretū nihil pręiudicatū ē,ut Abraā i lib.de natiuitatibꝰ duplex fie Abraam
ri thema præcipiebat,alteꝝ qdē ad mobilia signa,alteꝝ ad imobilia,q̄ thematis ua
rietate tota prædictionū rō uariat̄.Sic oīs opimēti autoritas infirmat̄,q nec ullum
hr̄i posse sup his rebꝰ,aut si posset hr̄i nōdum habitum esse postea demonstrabit̄.

Caput . V . Quæ sit astrologoꝝ de aspectibus sn̄ia & q̄ paꝝ rationalis.

Onfutauimꝰ iam de signis deq; .xii.cæli locis astrologoꝝ opionē restat ter
tius modꝰ quo ꝑmutari uirtutes defluxusq; fabulant̄,q de aspectibus uul
go noīat̄.Putant.n.Saturnū si uerbi gr̄a a Ioue .lx. partibus distet hoc est
duobꝰ itegris signis aliter inferiora afficere atq; mouere q̄ si p.xc.ab eodē sydere di
staret,qd̄ est triū signoꝝ interuallū & in priore qdē distantia aiūt Saturnū Iouem
hexagōa radiatōe conspicere q̄ sextilē dicūt aspectū,qa spaciū interiectū sexta pars
Zodiaci ē,in altera ex q̄drato se cōtueri,qm̄ q̄rta Zodiaci ab īuicē dirimūt̄.Simili
alias eē utriusq; syderis ꝓprietates si alter ab altero.C.&.xx.partibus absit. Vnde
trigona radiatio,hoc ē trinꝰ aspectus emergit.Alias si simul ex diametro opponunt̄
uel in eodē situ uel loco conueniūt,& qd̄ de Ioue dixius & Saturno idem de oībus
dictū intelligat̄ ut pro uaria sp eorum inter se distantia uirtus eoꝝ & efficiētia per
mutet̄,atq; adeo qdē ꝑmutet̄,ut cūcertis qbusdā distāt iteruallis, hoc est trigono
uel hexagono fit eoꝝ defluxꝰ oīs bonꝰ & salutaris.Rursus alia q̄dam distantia con
stituti,hoc ē uel q̄drangula uel opposita uires hēant radioꝝ maxīe noxias,aut certe
sp paꝝ bn̄ficas mutariq; itē,ex ista interualloꝝ diuersitate non solū defluxꝰ bonita
tem & malitiā sed efficiēdi quoq; spēm & rōnē.Hæc sunt de aspectibus planetarū
astrologoꝝ deliramenta quæ statim audita bō phūs nullo ēt coarguente dānabit,
cū nulla possit rōne defendi ex sola distātiæ iterualliq; diuersitate,duaꝝ ad idem cō
spirantiū eāꝝ naturam & proprietatem adeo cōmutari. Illud aūt quæro primū ab
eis,hæc quæ de aspectibus dicūt ad ipsos ne planetas an ad planetaꝝ tm̄ effectus
uelint referēda:hoc est cū radiis q̄drāgularibus lacessiri Iouem a Marte,foueri Ve
nerē trigona Iouis radiatione loquunt̄,ipsa corpora intelligāt planetarū hmōi aut Bipartitū
bonis aut malis affectionibus promoueri,an illa qdē nihil inuicē pati, nihil sentire argumen
hmōi mutationū.Sed quid erga nos faciāt & quonā pacto subiecta corpa moueāt tum.
tali loquendi genere significari.Siue.n.hoc potius siue illud rn̄deāt mille undiq; la
queos mille angustias incidunt.Nā si putāt planetas inuicem moueri & q̄si amici Qd̄ pla-
tias & odia exercentes nunc se amico fouere complexu,nunc mucronibus radiorum netæ se in
hostilem in modum persequi atq; inuadere. Reclamabit non solum diuinus Iob uicem nō
apud quem legimus deum facet̄ pacē in excelsis suis.Sed cū suo Aristotele Peripa lędant
theticorum uniuersa familia apud q̄,certum ē corpora superiora locoꝝ sola uarieta Iob
te mutari.Qualitates illas sub Luna exceptas nec accedere illuc ullas neq; decede Aristote.
re.Quod si prorsus concedere illas uolunt certe qd̄ ad noxias attinet qualitates si
concedant explodendi ab omni philosophorum coetu uident̄,cum ignorare omnio
naturā cælestis patriæ uideant̄ q in ea esse putāt qd̄ iniuriam facere possit uel sub-

ſtinere,qꝛ ſi q̄ in ſyderibus paſſio eſt admittēda/nō alia ſaltē q̄ quæ pfectio potius eſt dicenda q̄ paſſio aut cū a Sole Lūa illūinaꝛ/quæ non alia rōne ab eo tūc patiꝛ q̄ ab eo patiꝛ aliqs a quo beneficiū accipit. Lædi igꝛ ſtellā a ſtella uel obſideri uel i ſici uel debiliorē deterioreūe fieri,& ex benefica noxiā/ex potente infirmā reddi,taꝫ eſt remotū ab omni uarietate/q̄ ab omni malo remota eſt ois natura cæleſtiū. Q ꝺ ſi pati iniuriam ſydera pñt certe quæ ſunt mobiliora pfectioraq; ab ignobilioribus pati eā nō debēt/ut illud ſaltē colligaꝛ nō oia ab oibus affici mutuo poſſe atq; mo ueri/ſed quædā a qbuſdā ut alia qdē agant tm̄,aliq̄ patianꝛ,alioqn illud q̄uo non erubeſcunt/Solē dn̄atorē regēq; planetaꝝ & ſicuti lumis ita ptātis ſūmū cæleſtiuꝫ fontē,ſic tā in nūeꝝ ordinēq; redigeꝛ/ut ipſe quoq; alioꝝ radiis/aut uict⁹ lāgueat aut parū ſalutaris euadat/& cū omnis ab eo planetaꝝ uirtus deriueꝛ de pprio(ut dici ſolet)telo patiaꝛ. Sed mittam⁹ hæc oia quæ illis forte abſurda non uidentur & de planetis ut uolunt ſtatuam⁹ illos affici atq; moueri,Illud rn̄deāt q̄nā hēant rōeꝫ ut quæ pxia ſydera ſint nihil ſe moueant eadē facta remotiora ſentire ſe iuicē & pa ti mutuo incipiant,ita.n.de aſpectibus cum loquunꝛ ſolent deffinire.Nā ſi Cancrū teneat Iuppiter Mars Leonem/inter quæ ſigna nihil interiacet aſyndeta eſſe dicūt ſydera Iouis & Martis/hoc ē nulla radioꝝ ſiue aſpectuū copulatiōe coniuncta,cū uero cum Mars pcul magis factus a Ioue ad Virginē cōmeauerit/& Martis Ioueꝫ & Iouis Martem participare putabūt.Q uo qd abſurdius dici pōt aut magis remo tum ab oi phiaſcū illud ſit uulgatiſſimū/oē qꝺ agit in aliud q̄to pximius ē patiēti

Aſpectū nihil aliꝺ eſſe q̄ ra diationē. tanto agere illud efficaci⁹,Hoc igꝛ qꝺ iuniores aſpectū uocant cum non ſit aliud q̄ radiatio,ſic ēt a ueteribus nū cupata hoc ē luminis ſui atq; uirtutis in aliū ppaga tio(& ut ſic dixerim elucidario quedā)q̄uo nulla in corpa quę ſunt pxia efficax ue ro erit in remotiſſima:ut qdnā illis perſuadet perinde atq; a remotiore ppinqoreue diſtātia radius extra fundaꝛ/ita illū euadere alterius alteriuſq; naturę,Cū nō poſſit (ſi ueram ſeqmur rōnē)alia inde diuerſitas puenire q̄ ut debilius fortiuſue patiēti planetæ radius infingaꝛ,Cur aūt pprietas ēt eius commuteꝛ cā nec fingi nec exco gitari pōt.Nam & ſi p interualli diuerſitate aut nūerus partium interiacentiū ua rieꝛ/aut ipſi inter ſe planetæ diuerſam pōnis figuram ſortianꝛ,illa tn̄ in efficientia reꝝ naturaliū p numeroꝝ & figuraꝝ diuerſitate non uariaꝛ,qm̄ a nūeris & figuris naturales uirtutes non puenıūt/ſed a naturalibus formis pro quaꝝ diuerſitate fi guræ quoq; ipſæ ſtabiles & natiuæ non quales ex motu cōſurgunt aduentitiæ, mo ueꝛ & uarianꝛ.Neq;uero minores incidūt difficultates ſi diuerſitatem raditōis ñ in corpibus planetaꝝ/ſed in coꝝ effectu putent conſiderādā ut.ſ.nihil pati ab iuicē ſydera dicant,ſed uariā inter ea diſtātiæ rōnē illud efficere ut radii pfluentes aliter

Q ꝺ di uerſæ ra diationes diuerſos effect⁹ ñ pducant miſceanꝛ/pindeq; uarii p diuerſitatibus mixturæ effectus inde pueniant.Nā hęc ſi rn̄deant primum obiicere illud poſſemus autoritate.Plotini non poſſe radios cæli tus diffluentes ita inuicē cōmiſceri/ut noua uirtus aut forma pueniat cū non ſint illi aut corpora/aut liquores/aut affixæ corpibus q̄litates, q̄ꝫ more nec in corpib⁹ ſuſcipiunꝛ/ut.ſ.uel inde inficianꝛ/uel p ſubſtantiæ cōditiōe ex habitu ſuo aliquo mō permutentur,qꝛ phō illi ſat ueriſimile non accidere radiis quod plurimis quali tatibus/ut ex aliq̄ concretiōe ſiue mixtura in aliam formā ex oibus coaleſcentem aliqn̄ commuteꝛ,qꝺ ēt non ſine interitu cōfluētiū ad idē ſimpliciū particulariūq; q̄litatū ſolet euenire/qm̄ in radiis nō facile qs cogitabit. Veꝝ dem⁹ nos illis radios

comiſceri mō nobis demſent qūo ex eo radii aliter miſceant̄ q a ſyderib9 confluūt aliter atq; aliī iter ſe diſtātib9. Sola.n.(qđ ſupra dicebam9) diuerſitas inde hęc pōt puenire-ut q a pximis magis iūctioribuſq; corpib9 emanabūt hi meliꝰ intimiuſq; miſceant̄-contra difficiliꝰ cohæreāt q a ſeiūctis magiſq; remotis pficiſcant̄, qđ tñ illis ñ placet q inter radios planetaꝝ in attiguis ſignis collocatoꝝ comertiū nullu faciūt, faciūt aūt inter eos maximū q de ſyderibus uaſta immenſaq; cęli regione ſe iunctis emanauerūt. Prætérea ſi ratio uel diametre oppōnis-uel q̄drangulis-triágu liſue figuræ diuerſitatē facit in pprietate radioꝝ, non poterit hoc defendi niſi corpa planetaꝝ mutare conditionem ex illa figuraꝝ uarietate dicamꝰ, qm̄ rad i uirtꝰ atq; pprietas non aliūde ē q̄ a natura corporis irradiantis. Nec iſta uarietas figuraꝝ ali bi eſt q̄ intra corpora ipſa de qbus radii ad nos deſcēdūt, q q̄to inde magis recedūt tanto illā minus hitudinē figuraꝝ inter ſe couſeruant, donec terrā contingētes coeāt in conū, ut q ab oppoſitis fontibus pfluxerūt in unitatē coalitus apud nos confluāt q̄ comiſcent̄ nec triāgulis iā nec q̄drangulis inter ſe ſchematis complicant̄ ut poſ ſit ratio commixtionis de ſchematū iſta uarietate mutari. Sed erit aſtrologis eo di-uertēdum-ut in radiis dicant talem eē pprietatē qua ſydera a qbus emanarunt ta h inter ſe ipſa figuraꝝ hitudine componebant̄, atq; ita poſtremo uel ſydera p uarie tate dicent configurationū naturā uariare-qđ eſt confutatū uel ſi ipſa non uarian tur pfluentiū quoq; ab ipſis radioꝝ uirtutem eandē imutatāq; eē iuiti confitebunt̄.

Caput VI Variæ aſpectuum rationes recitantur & confutantur.

Eteres quos Mater̄n9 imitat̄ rōem aſpectuum attulerūt ex numeris ut nu mero illo partiū inter ſe-ſydera ſepata iuncta dicerent̄-q in aliquē nūeꝝ du ctus uniuerſas cæli partes numeraret. Centū igr̄ & octuaginta partiū iter-uallo diametrā fieri radiationē, qm̄ iſte numerus duplicatꝰ integrū nūeꝝ trecētaꝝ &.lx.partiū efficit. Pariter trigonū ex.C.&.xx. partibus conſtare, qm̄ has partes ſi triplicaueris rurſus partes abſolueris cæli oēs. Q uadrata radiatio partes exigit no-naginta q̄s ſi duplicaueris ſummā colligas trecentaꝝ &.lx. Exagonus.lx. partibus computat̄-quæ ſunt ſexta pars oium partiū. Sed dormitans nimis hæc rō nimiſq; ſupina, nā eadē rōne inter duos &.lxx.gradus aſpectū faciūt, qm̄ qnquies multipli cati trecentos &.lx.gradus abſoluūt, faciant idem in qnq; &.xl.cū ſit numerus hic oium graduum cæli pars octaua. Sed hñt inquit Aboaſar numeri illi aliā prærogatiuā quoniā non mō cæli partes ſed numeꝝ quoq; ſignoꝝ numerāt multiplicati, nā in exagono duo ſigna, in trigono q̄ttuor, in tetragono tria, in diametro ſex computā tur, nā & bis ſex & ter q̄ttuor & quater tria, & ſexies duo ſignoꝝ duodecim numeꝝ cōficiūt. Sed friuola quoq; iſta cōfirmatio, nā ſimili rōne quæ diſtauerint partibus .xxx.erunt inuicē ſydera configurata, qa partiū nūeꝝ ſi reſpexeris duodecimam par tiū cæli-partem habebis, ſi ſignoꝝ eorum quoq; duodecimam portionē. Poſtremo cauſæ de geometricis a Ptolomæo figuris allatæ ppoſitum non concludunt-qnq;-dem & figuraꝝ iſtæ concinnitates diuerſas in rebus naturalibus pprietates nō effi ciūt. Sed q eis utunt̄, errorem illū incurrunt ab Ariſtotele condemnatū-ut mathe matice phyſicas res pertractent. Q uod fortaſſe uidēs Auērodan ait Ptolomæus poſt mathematicam ſup aſpectibus rōnem allatam-attuliſſe aliam ex natura. Eſt aūt rō quam affert hmōi exagonā trigonamq; radiationem eē beneficā quoniā a ſignis ſint generis eiuſdē-aut maſculis.ſ.aut fœmineis, hoc eſt planetæ illis inter ſe ſchematis

Côfutatô

Reprobatio rônis Ptolemęi mathematicæ.

Auērodā

Rō naturalis Pto.

colligati ita disponűť,ut si alter in signo fœmineo altet quoq; ē i fœmineo,si alter i masculo-& i masculo piter alter cōtra q̄dratā oppositāq; radiationē eē mleficas,qa

Prima ratio. e diuersoꝝ gn̄eꝝ signis emergūt.Hæc ē rō Ptolomæi n̄ solū ifirma sed se ipsāmet tollens,tū qa signa ista re uera nulla sūt-qd' sequētib9 libris aperiem9,tū si aliqua

Secunda ratio. sūt illis tn̄ q̄litatū aut sexuū notis isignita n̄ sūt-ut hæc mascula illa fœminea alia ignea-alia aerea dici possint,qd' supi9 ēt satis ē cōprobatū.Postremo q̄cūq; sint illa

Tertia. cōditione demutari ab illis plāetas n̄ pn̄t,qd' ifra demōrabim9.Nūc sup his litē nul

Quarta lā faciam9.Sed ut ista sicuti oia secū pugnēt euidētissime demōrem9. Q m̄ si ueꝝ ē qd' assumiť erit opposita radiatio quæ malefica maxie existiať bōis ān̄uerāda-cum ipa quoq; n̄ alibi q̄ i signis eiusdē gn̄is eueniat.Sūt.n.Aries & Libra gn̄is eiusdem, Cācer itē & Capricorn9,& reliq̄ oia quæ ex diametro se cōtuēť. Q d' n̄ uidisse Ptolomæū oppido p q̄ mi̇ꝝ ē-ut i re tā apta tāq; exp̄ssa hō alioqn igenios9 hallucīareť

Quinta. Q ui si suoꝝ ēt alibi dictoꝝ fuisset recordat9,uidisset nihil,p̄cedere aliā rōnē sed ei9 præceptis eē contrariā,Nā tertio ipse libro ei9dē opis putat iter signa n̄ solū eiusdē sex9-sed ēt q̄litatis-n̄ exagonā hoc ē bonā sed quadratā hoc ē malā iterdū eē configurationē-ut cū obliq̄ hoc ē breuiū tp̄oꝝ sūt piterq; ea quę sūt gn̄is diuersi,n̄ quadratā hr̄e-sed exagonā poti9 affinitatē-ita ut Gemios & Aq̄riū q̄drata sit illa radiatione cōposituro,exagona uero Tauꝝ & Aq̄riū qd' si ē ueꝝ q̄uo cōfigurationū aut bonitas aut malitia de signoꝝ affinitate discordia ue cōsurgiť:quæ difficultas oib9 ē subeūda q spatia radiationū n̄ ,p signiferi,sed ,p ęq̄toris partib9 metiūť,q̄d maxia pars astrologoꝝ obseruat,q tū oēs(ut sūt mi̇ꝝ imodū icōsiderati)cū de malitia bonitateue aspectuū illis rō ē reddēda-n̄ aliūde magis q̄ sp de ista signoꝝ uel cogna-

Alia ratō Aboasaris. tione uel diuersitate rōcināť. Aboasar aliā affert rationē ut putat naturalē sup aspectus,opp̄ōnē inq̄es confirmari-de lumis plenitudine q̄ asseq̄ť Lūa cū opponiť Soli Q uadratā uī apparere i motu planetaꝝ ab aspide a q.xc.distātes gradib9 cursū mutāt,Trigonū uideri in planetis superiorib9 q a Sole.xx.&.C.partib9 remoti retrocedūt si pri9 erāt directi uel dirigūť si pri9 erant retrogradi.Exagoni q̄titas conuenit inq̄t medietati diametri circuli,tū q̄titati distātiæ domoꝝ Veneris a domib9 lūinariū.Sic cētonē ex mille pānis unū male compaginauit opp̄ōnē quærit a Lūa-quadratū ab aspide.Trigonū a superib9,exagonū a Venere & male oia ab oib9. Nam

Confutatio quæ ratio-ut q̄m per diametrū Luna lumine Solis impleť-oēs planetæ non solum ad Solē,sed iter se ēt hac distātia copuleť?Et si superiores Solis trigono cursū mutāt,cur hēbit hoc iteruallū uī cōmutādi uires planetaꝝ non solū superioꝝ sed ēt inferioꝝ-nec ad Solē tm̄-sed iter ipsos planetas acceptū.Q uid q̄, nec illud perpetuū

Paulus Porphy. in superiorib9.Mars.n.ut scribit Paul9 & Porphyri9 iterdū cū a Sole quattuor & octuagita partib9 distat aňcedētib9 collocatus-sistit se-ut retrocedat n̄ solū trigono expectato,sed nec expleto tetragono.Q uod si de illa ēt superioꝝ in Solis trigono mutatione uim trigoni collegerūt,erat potius inter malas q̄ inter bonas radiatio

Alia ratō aspectuū a q̄busdā neotericis excogitata. nes numerandus,q̄n̄q̄dē planeta oīs superior in Solis trigono ē ifœlix si credimus Paulo & Heliodoro.Omnes.n.inquiunt αστερεσ στηριζοντεσ κακοι,hoc est planetas omnes stationarios malos & infœlices esse-siue in pria statione sint siue in seda Sed euidentioris hæc omnia leuitatis-q̄ ut pluribus redarguantur. Excogitata postremo neotericis quibusdam de musicis consonantiis alia ratio ex qua radios planetarum tum concinere inuicē-tum dissonare armoniaꝝ quadā similitudine tradunt.

Est.n.inquit apud musicos cõprobatũ rõne & expientia tertiã uocem & qntã prlæ cõsonare,qrtam uero & septimã nequaq̃.Quid si igr̃ ẽt paribus spaciis inter se pla netæ distantes nũc bene nunc male cõsoni inueniant̃. Exagona radiatio tertiæ uo ci rñdet,trigõa qntæ,q̃drata quartæ cũ ibi tot signoꝝ quot hic uocũ medient inter ualla.Sed hæc utiq; bella sunt hñtq; spẽm ꝓbabilitatis apud eos q philam de limi ne salutauerũt.Nos uero ut omittamus istas in tam diuersis reꝝ generibus similitu dines,efficaciã rõnẽ declarabimus nõ hsc atq; cõparatiõem & similitudinẽ nõ ꝓce dere. Nã apud musicos qdem uox uoci cuilibet si nõ cõsonat dissonat,apud astrolo gos multa spacia(ut sic dixerim)sibi sũt muta, hoc est neq; cõsonant inuicem neq; dissonant,ut gra exempli uox secũda non minus inter dissonantes,ãnumerat̃ a mu sicis q̃ qrta.septia uel undecima.At uero apud astrologos scdm signum cũ primo ñ discordẽ,sed nullam uocẽ emittit.Quintum uero & septimũ aliquam qdem uocẽ, sed nõ cõcordem.Præterea maior illa ẽt diuersitas q; sexta uox apud musicos æquæ atq; tertia cõsonat,& apud astrologos sextum signũ a primo penitus ẽ distictũ. Tũ i musicis uox octaua q̃si eadẽ cõsonat,signum octauũ primũ non agnoscit, nec põt cõiunctionis spẽm uox octaua referre quam potius eiusdẽ toni uoces repñtat,qr̃ in hac tam bella similitudine plus olo dissimilitudinis q̃ similitudinis inuenitur. Cõfutatõ

Caput VII Quid eos deceperit,nec de aspectibus experientiam habitam.

Erũenimuero nec hmõi qdẽ rõib9 sunt adducti q dogma primit9 illud cõ

n mẽti sũt,sed exposita quædã ex Lũa illos magis cõiectura decepit. Cũ. n.a Sole lumen mutuante,pro diuersa ad Solẽ põne,siue illa ꝓxima eẽt magis, siue recederet uariare figurã cõspicarent̃.Transtulerũt idẽ ad reliquos planetas, ut oẽs pro diuersa nõ solũ a Sole,sed ab inuicẽ quoq; distãtia,cõditionem statumq; cõ mutarẽt,in quã opionẽ nõ aliũde eos deductos hinc facile aiaduertas. Q d nec plu res aut pauciores,nec alias planetaꝝ iter se cõfiguratões statuerũt,q̃ quot qualesq; Luna subire ad Solẽ in signi magis diuersitate deprẽdit̃.Sunt aũt Lunæ ad Solem schematismi quoq; celebrati cũ aut soli cõiũcta,aut corniculatis aut diuidua,aut ꝓ tumida aut plena cõspicit̃,qbus totidẽ in planetis rñdent excogitatæ ab illis confi gurationes,Cũ aũt sũt simul,aut exagonã aut quadrãgula,aut triangula, aut oppo sita se radiatione cõspiciũt.Rñdet.n.cõiũctio cõiũctioni,tum exagona radiatio figu ræ corniculari quæ tũc primũ in Lũa cõspicit̃ cum.lx a Sole partibus distat, uoca turq; a Græcis conoides,quaꝝ partiũ nũero exagona quoq; inter planetas ab illis radiatio cõstituit̃.Lũa itẽ tũc ẽ diuidua,Græce dicotomos appellat̃, cũ inter eã & Solẽ.xc.ptes interiacẽt,quo spacio cũ ipsa quoq; iter se sydera dirimunt̃, quadrata cõponi figuratõe ab illis dicunt̃.Trigonicã radiationẽ de Lunæ prætumida simili tudine duxerũt quæ illa tũc primũ figura cõspicit̃,cũ.C.&.xx.partib9 a Sole remo uet̃,uocaturq; a Græcis αμφικυρτος,nos prætumidam & giberosam possumus ap pellare.oppõnem ipsam plenilunio rñdere nemo non intelligit,& qm̃ Luna pro di uersitate figuræ diuersimode quoq; solet corpora immutare. Statuerũt idẽ de oib9 planetis,ut.s.pro ista interualloꝝ iter se uarietate uariis quoq; modis res inferiores afficerent.Cuius utiq; cõsequẽtiæ cõiectura(si queãdmodũ puto)sũt adducti-faci le põt qũ decipiunt̃ itelligi,si qdẽ Luna pro diuersa ad Solẽ distantia uti figuram ita influendi proprietates imutat,qm̃ a Sole lumen accipiẽs plus minusue ab eo q̃ parte nos respicit propositus habitudinisq; ad eam cõditione illuminat̃.Atq; ide sit

Quinq; schema tismi Lu næ ad So lem.

naturali rõne·ut ꝑ lucis uel incrementis uel decrementis nõ solũ alia se nobis effigie repñtet. Sed aliter quoq; nrorum & alioꝝ itẽ corpoꝝ corporales q̃litates imutet. Quis.n.dissolui nescit corpoꝝ hũiditates a calore? Quis rursus lucẽ cãm esse Vnde apte colligiẽ quo plus Luna lucis habuerit magis inferioꝝ q̃bus ꝓxia ẽ corpora calefieri·& consequẽti rõne·quæ in eis sunt humiditates·magis liquescere & resolui, quo pacto illud erit ueꝝ Ptolomæi enũciatũ a prĩo Lunæ quadrãgulo usq; ad secundum humiditates corpoꝝ effluere, qa.s.ꝑ id tp̃s Lunæ partes ad terrã uergentes affluẽtiori lumĩe potiunẽ. Hinc illa studiis agricolaꝝ cõprobata ˇexpimenta cæsam materiã cũ impleẽ lũine Luna·cito computrescere, quæ contra cediẽ Luna deficiẽte a carie imunem·& putredinis uitio conseruari qa.s.putrefactioni maxime

Reflexio argumenti in argumẽtantẽ.

opportuna hũiditas ẽ, quæ queadmodũ dixi ꝑ auctu decrementoq; luminis Lunæ & crescit simul incorporibus·& decrescit. At uero de istis Lunæ mutationibus quę sola uicissitudini huiusmodi lucis ẽ obnoxia ad planetas & ꝓprio & imobili semp lumine præfulgentes eadẽ trãsfere oppido per q̃ insanũ, cũ potius ex cõtrariis liceat argumẽtari, si Lũa qm̃ ex situs diuersitate plus magisue illũinaẽ ꝓ lũinis modo diuersimode nos immutat cõseq̃ ut planetaꝝ sicuti lumẽ·ita ꝓprietas influendi non muteẽ·quæ per uaria uel ad Solem uel ad seipsos distantiæ rõe·nec pauperenẽ lumine nec ditescant. Sed eodem mõ nos terrenaq; alia semper intueanẽ. Siue igitur ista ut nos q̃dem suspicamur siue q̃s primũ incessiuimus moti coniecturis·in istam

Ad experimẽta non posse astrologos ꝓuocare.

opionẽ sint adducti·patet leuissimis eos niti derideculisq; rõnibus, quibus si forsitan minus confidentes experientiæ fidem allegent qđ unicũ est ꝓfugiũ destitutis a rõe possumus nos æquæ ad experiẽtiam ꝓuocare·q̃ quottidie eoꝝ apotelesmata reuincunẽ. Sed illud unũ rñdeant quæ super his habita uera fideliaq; experimẽta·de q̃bus tanta apud eos ẽ controuersia, ut quo loco q̃dratũ alius statuerit, alius trigonũ eẽ cõtẽdat. Et qđ hic q̃dẽ facit exagonũ·sit q̃ tetragonũ eẽ uelit, imo trigonũ sit ali

Discordia Paulus Heliod.

cui·qđ tñ aliis erit dyametrũ, de q̃ re qm̃ infra late differeẽ, ad eũ locũ lectorẽ delegamus, nũc illud & admonentes non mõ in præscribendis finibꝰ radiationũ, Sed ipsaꝝ quoq; natura pleraq; eos differre· adeo ut scribant Paulus & Heliodorꝰ exagonũ quod inter signa non est æque uel ab æquinoctiis uel tropicis distantia naturam oppositionis hr̃e. tũ nec oppositionem eẽ maleficaꝝ·sed inter bonos aspectꝰ malosq; mediare·pariter Ptolomæus nec eẽ q̃dratũ malũ nec trigonũ bonũ putat ut liqueat satis nullã auctoritatem experiẽtiæ ꝓcinari, cuius in tã diuersis opionibus æq̃li fide·æq̃li auctoritate magistri·patrociniũ q̃sq; suffragari sibi contẽdit.

Caput VIII Quæ de obsessione dicunẽ pugnare his quæ de aspectibus.

Sunt aũt præter figuras istas quas diximus & aspectus·aliæ sydeꝝ cũ inter se·tũ ad Solẽ põnes q̃bus affici uires & mutari ꝓprietates reꝝ putẽt, inter q̃s ẽt quæ prioribus illis uideanẽ repugnare, Nã planetã obsessum dicunt quotiens utrinq; radii maloꝝ sydeꝝ eũ circũstẽt·quã habitudinem Græci uocant ἐμπερίσχεσιν·ut si Iuppiter Libram teneat·Mars Virginẽ·Scorpiũq; Saturnus, aut inibi ẽt Ioue collocato·Mars ex Tauro in Virginẽ·Scorpiũq; radios iaculaẽ·tunc .s. Iouem obsessum appellabunt. Ego igiẽ illos interrogo·moueant ne planetæ afficiantq; se inuicem in hærentibus signis ꝓximisq; locati? Si negãt tolliẽ empichesis qm̃ radius Virginẽ attingens in Libra posito syderi non nocebit. Sicut nec missus ad Scorpiũ qm̃ Scorpius Virgo Libræ ꝓxima signa sũt·si ꝯcedũt·aspectuũ rõ

nulla est tota inde dependens ut putemus ex certis interuallis afficere se planetas, ex aliis nihil inuicem pati-qd' si respondent in obsessione aliter euenire,qm̃ utrinq; radii sūt-id potissimū dicūt unde eoꝝ insania manifestet',quasi ut solet hominibus euenire-fugiēti non noceat a tergo insequēs hostis modo pateat ex aduerso liber cā Rñsio.
p9 ad euadendum,q tñ ab isequente cōprendat' si contra stet alig fugæ obstruens Cōfutatō
uiam.s.hoc exēplo si Virginē occupet,Mars Iouē nō attingit in Libra collocatum, quē tñ inde attinget si cōtra Ioue in Scorpio steterit Saturn9. Q d' igr hoc gen9 cō sentientis secum disciplinæ-ut signa ꝓxima uoces asyndetæ apostrophæ-quæ in illis posita sydera nullā inuicē h̄eant cōmunionem , nec in alterum aliquid profluat ab altero,& tñ obsessum dicas planetam q ex ꝓximis signis maleficis radiis ifestet' neq;.n.si Saturn9 auferat lædi Iouē cōcedes a Marte,adiecto Saturno, id qdē con cedas-præsertim cum adueniat eo modo Saturn9 quo nec lædere ipse Iouē potest. Sed ita est certe ut dicebamus similitudo eos induxit hominis circunsessi cui circū stantib9 inimicis exitus nullus est ad salutem.

Caput IX Planetas sub solis radiis constitutos non male affici, aut dicunt astrologi comburi.

Omne ēt delirant ī planetis ad solē cōpati. quos sub radiis cōstitutos ineffi caces & male affectos esse uolunt-qī sydera quoq; lucē solis non ferant-& Prima rō
ueluti capita infirmiora si nimis solent ægrescant. Atqui lumen oē cæleste præcipueq; solare beneficū est,nec si rebus terrenis inimicū est aliqñ-aliter q̃ mate riæ uitio id contigit,materiæ uitium hoc in syderib9 nullū est,qī lumine solis quo magis pfruunt' uegetiores & magis efficaces euadunt-præsertim cū ad sydera sol Scd'a rō.
comparat9 causæ uniuersalis h̄eat rōnē cui9 est ppriā naturā pticulariū non labe factare sed confirmare.Q d' si luna silente destitui beneficio eius inferiora uident'-alia rō,qm̃ parte q nos respicit soli copulata lumine spoliat',reliqs planetis luce pro pria nitētib9 idē nō accidit ppea cū radiis solis circunfūdunt' in permutandis infe-riorib9 min9 possint.Q d' si pertinaciter hoc defendant opprimi exhaririq; syderuꝫ ptātē-debet hoc magis euenire quo potētiores sūt quoq; ꝓximi magis Soli fuerint Tertia rō
planetæ-quoꝝ utrūq; solēt negare.Nam siqdem pertiliter & eisdem penit9 in mi-nutiis planeta Soli cōgredit' efficacissimū fieri uolunt. Tū in Ariete atq; Leone ra diis occupato sydere Solē nō nocere,qbus tñ in locis potētissimū Solē eē decernūt Nā excipit inqunt stellā apud se-qñ Aries altitudo-Leo dom9 ē Solis,hospiti aūt iniuriā nemo intulit bon9,qi(qd' ubiq; peccat)humano moretractēt' ista cęlestia q̃si q; Sol ñ naturali necessitate-sed arbitrio quodā & lucē extra se fūdat & calorē.

Caput X Si rationem atq; etiam quorundam astrologorum auctoritatem sequi uolumus planetas retrogradientes-fortiores uideri q̃ directos.

Eniq; astrologorum decreta q pscrutabit',uidebit oīa uel ab humana q̃dam ut diximus similitudine cōtra reꝝ cælestiū & naturā & dignitatē nō phica ratōe sed poetica fere licentia esse deducta,uel a fabulis meris arbitrariisq; commentis-ut quæ produnt super imaginib9 de qb9 infra differemus, uel positio num quarundam mathematicaꝝ occasione-qbus cū recte utant' mathematici-ad istā diuinandi ꝓfessionem puerse genethliaci trāstulerūt.Q d' in Zodiaci diuisione maxime peccauerunt. Sed de hac quidem diuisione suo postea loco disputabitur. Nunc illud ex eo genere est q planetaꝝ efficientiam putāt uel iminui uel roborari

sed & spẽm ipsam uariare re℞ efficiẽda℞ pro illis motuũ diuersitatibus quas exco gitant mathematici,ut nũc qdem directo cursu ꝓcedãt-nunc retrogradiant᷑-nũc statiua tarditate subsistant. Debiliter enim facere quod facit planetam cum retro gradit᷑,efficaciter cũ ꝓcedit. Sed & prospe℞ esse interdum cum dirigit᷑-qui sit no xius idẽ si retrocesserit,in qua re uides qđ aduersus astrologos dici poterat- Helio dor9 mouit q̃onem contra seipm in libro commẽtario℞ in Paulum alexandrinum quam nõ aliis magis q̃ ipsius uerbis explicabo solutionem ascribẽs qua se putauit quæstionem dissoluere cum adaugeat eam potius uerba eius græce sunt hæc.

Nos ita uertimus in latinum uerbũ pene uerbo reddẽtes. Illud ãt scire necessariũ q̃q̃ planetæ moueri dicant᷑ inæqualiter re uera,tñ in cælestibus nihil est inæquale, nihil inordinatũ-qn potius oẽm ordinẽ oẽm æqualitatẽ in illis inueniri. Sed hoc ad nram fit estimationẽ ut appareant inæqualiter moueri interdũq; ẽt stare, ipsa.n.re uera neq; stant neq; motũ unq̃ retardant aut retroagũt. Sed accidit ut appareat ita fieri ab illis ob ecentrio℞ & epicyclo℞ põnem,sup q̄bus mouent᷑ ut Ptolemæus in sua compositione nos docuit. Et si q̄s obiiciat qũo igr̃ apotelesmata sunt diuersa,ꝓ pterea ꝙ eo℞ motu aliqd uel accedat uel decedat aut qm̃ pstare dicant᷑,siqdem ue re neq; stant,nec inæq̄liter mouent᷑. Rñdemus apotelesmata hoc ẽ astrologorum rñsa nõ fieri proprie ob illã motuũ uel inęq̄litatẽ uel stationem. Sed qm̃ accidit tũc planetas delatos in epicyclis-aut terræ fieri proximiores,aut a terra remoueri. hæc Heliodorus,a quo illud nõ modo cõcessũ sed attestatũ & confirmatũ accipim9-sta tiones planeta℞ nihil efficere q̃tenus qdẽ sũt statões hoc ẽ planeta℞ efficiẽtiã nihil imutare. Pariter neq; retrocessiones neq; directiones q̃ten9 sũt hm̃oi. Ve℞ ex his di uersa ꝓnũriari qđ accidat in his motuũ differentiis,aut terræ ꝓxiare planetas, aut magis elõgari,q̄si illud dixerit naturalẽ hẽre hoc rõnẽ ut aliter nos imutent cũ sunt ꝓximi-aliter cũ remissi. Q đ utiq; & nos cõcedim9 ue℞ si ppea rectos stãtes repe dãtesq; planetas obseruãt,cõtrariũ erit dogma statuẽdũ,ut .s. repedantes planetæ essent efficatiores q̃ cũ directo cursu ferunt᷑,ibecilliores aũt cũ sũt recti, siqdẽ sola ĩ his maior minorue a terris elongatio obseruat᷑. Nã ut scribit Haly exponens Ptolo mæũ utiq; rõ oĩs attestat᷑,ut q̃to terræ ꝓximior est planeta fortius nos imutet affi ciatq; potentius-omnis aut planeta cũ retrocedit terræ proximat magis-ecõtra re ctus a terra distantior fit. Debuit igitur fortior retrocedens planeta existimari, non quemadmodum ipsi decreuerunt debilis & infirmus.

Caput XI Caput & caudam intersectiones esse imaginariorum circulorũ nulla naturali ui præditorũ quibus in predicendo antiquiores usi non sunt, nec in eorum uiribus concordant recentiores.

Aput quoq; draconis & caudã q̄bus tribuit tm̃ turba astrologo℞ quis non c uideat res inanes & cõmẽtitias esse? Sed qđ antea diximus hic astrologi se pe lubricant i errorẽ ꝙ quæcũq; repiunt a mathematicis ãnotata necessaria motuũ metiẽdo℞ methodis iis oib9 abutũt᷑ i prædicẽdo,q̄si pariter eẽnt naturalia & influendi prædita ptãte,cũ tñ aliter lõge se res hẽat-qñ illi pleraq; & cõminiscũ tur & fingunt i cælo mathematicis nũeris & mẽsuris deseruientia-nulla tñ naturæ alioqn stabilitate fundata. oñdimus hoc in signis quæ non mobilia cogitat Pto. itẽ cepta solstitiis & æqnoctiis ostendemus in signo℞ partiũ minutia℞ dione,nunc in

capite & cauda idē appebit neq;.n.aliud sūt q̄ intersectiones duorū circulorū,q̄ me ra pūcta,q̄ nexus linearū duarū mēte conceptarū,a mathematicis itroducta ut ecly ptica loca discernāt.ibi tñ nulla uirtꝰ nulla q̄litas efficaciaue naturalis,ut.s.trāsser ri aliquō possit ad genethliacā.Certe aliter nequeūt q̄ ut inibi positꝰ aliqs planeta rū p loci cōmodo uel incōmodo melius aliqd peiusue decernat, ipsa uero p se seor sumq; notata uim hēre regendi pmutandiq; corpora nullā pūt. Vidit hoc & i signis astrologus Abraam auenazra q libro prīo rōnū astrologicarū ita scribit, Dixerunt item exaltari caput draconis in Geminis,caudā in Sagittario.Sed hoc uanum est quoniā caput & cauda nec bonum significant nec malū.Sunt.n.connexiones duo rum circulorū,obseruatur tamen Luna cū ē in eis,quoniam in capite posita ob eam cām magis uigorat,qa nobis ē propinqor contra debilior est in cauda, quouiā i ea uergens ad meridiē a nobis elongat.Idē accidit reliquis planetis cuž i capite & cau da repiunt excepto Sole cui nulla in alterutram partē decliatio ē, Cum aūt seorsū caput & caudā notatā in tabulis legis scias neq; nocere illa neq; pdesse,q̄uis plures aliter oppinent.hæc ille Sed neq; Ptolomæus illis utit unq̄ in prædicēdo neq; ue teres usos intelliges ex Materno apud quē nulla mentio caudæ capitisq; draconis. Quod si de illis aliqñ ueteres loquunt non aliter q̄ de loco quodā & positu. Vnde & diuersa fuit apud eos opinio,quoniam antiqoribꝰ malus uterq; locus uisus ē ob eclypticam.i.uiam.ppterea q; inter infœlicia loca utrunq; pariter statuerunt,Helio dorus in tractatu περὶ τέκνων.i.de filiis si loca inqt filios significantia ab infortunan tibus planetis & eclypticis nodis,hoc ē capite & cauda libera fuerint fœlix est.Re centiores si caput in loco fuerit filiorū,filios sicut nouellas oliuarū in circuitu mēsæ pnunciabūt ducti alia coniectura quam supra retulimus ex Auenazra quod in ca pite propinqores nobis planetæ sint afficaciores.Verum procedit ista ratio cū in ca pite aliqs ē planeta,quamq̄ citra caput ad nos declinans debet eadem rōne fortior existimari.Sed cū nullū in eo sydus inuenit quid pōt uel dare uel auferre? Sola si qdem a nobis mente designatus.Nā qd'qdā inibi a Luna derelinqui uirtutem quā dam suspicant astrologorum nemo dixit tum non physicum est si naturā cælestiū lumenq; consideres nec astrologicū qm̄ caudā Luna æque perambulat. Tantum igr situs meraq; positio de qua tñ & Arabes & Latini q̄si de sydere quodā tandem decreuerunt ita ut annos quoq; addere uitæ caput istud existiment.& partem æta tis q̄dam gubernare , & in Geminis exaltari , & naturam hēre Veneris atq; Iouis contra caudam Martis & Saturni.In qua re uidimꝰ quantum ab ipa ueritate dissē tiant.Sed mirū q̄tum ēt a seipsis qñ q; nexum copulamq; totius quasi cælestis fœli citatis dixerunt.Alibi tñ cum bonis bonum esse dicunt cum malis malum augere eum quicqd inueniat.Alibi super eo quasi de malo prorsus loquunt. Nam Alcha bitius apud quē,& leges quæ mox rettulimus iter infortunia planetarū hoc quoq; cōmemorat si fuerint cū suis capitibꝰ.Habet.n. qlibet planeta suū caput & suam caudā apud Arabes genzauar appellata,aut cū capite fuerint caudaq; dracōis,quę capitis caudæq; Lunæ ppria cognominatio in quibus præsertim ipsa tam male se habuerint q̄tū i capite,Idē in lib.de natiuitatibꝰ applicātē capiti Luna climatericā facit locis.s.uitæ principalibus caput pariter istud & caudā connumerat.Abraā ut rettulimꝰ uigorari in capite locatā Lunā affirmat . Vidimus Heliodorū supra cum infortunalibꝰ ea stellis numerare.Idē in tractatu de climatere Soli Lūæ horoscopo

Quid ca put & ca uda.

Maternꝰ

Heliodo rus.

Discor dia astrologo rum

Alchabi tius.

partiq; fortunæ ea cōnumerat, ut quæ de isto capite ꝓtulerūt nullo capite aut certe corde ꝓtulisse uideantur, ubiq; tamen maliciosi caput draconis uocitantes quo maiori cū reuerentia quasiq; numinis auctoritate credulis auribus insonaret.

Caput XII Origo antisiorum, neq; eis in præsagiēdo usum Ptolomeum, & quantum in his Maternus & Haly aberrauerint.

Vnde antisia Hypparcus. Reprobatio antisiorum. Matern9 ignorantissimus toti9 mathematicæ. Antisiis nō utitur Pto. in iudicando.

Mathematici cuiusdā dicti occasione sup antisiis pariter errauerunt, nā qm̄ grad9 in qbus Sole cōstituto dies dieb9, & nox noctib9 sūt æq̄les Hypparcus & ueteres ab rn̄dente utrinq; sibi dieꝝ & noctiū æq̄litate antisios dixerunt, q̄si dixeris ex aduerso æq̄les, diuinaculi nr̄i gradus istos æq̄les eē dixerūt uirtute & ptāte q̄ supina ignorantia nemo nō cognoscit, ut ab æq̄litate quę Sole illos pagrante dieꝝ noctiūq; cōtingit ad uirtutis æq̄litatē se trāstulerit. Sed accusare p̄ oibus Mīnum libet istius erroris ꝓpagatorē, q̄q̄ ut ignorantissimo toti9 mathematicæ uenia cōdonanda ē. Is Ptolemeū ait summā decretoꝝ antisiis tribuere, Nec miror nā cū totū Mīnum euoluerim diligēter nusq̄ lecti a se Ptolomęi mihi fecit indiciū, qđ igr̄ attinet ad antisia illis in decernēdo in ꝓnunciando nūq̄ utiť Ptolomę9 siue cētū enūtiata siue apotelesmata eius requiris, Tm̄ primo libro apotelesmatū ubi snīas aliorum περι της συμ τοκφαζ των ζοττιων, hoc est de affinitate consensuq; signoꝝ inter ipsas institutiones enarrat his usus ē uerbis. Rursus æq̄lis eē ptātis aiūt quæcunq; altero tropicoꝝ æq̄liter distāt, qa in illis posit9 Sol æq̄les dies dieb9 & noctes noctibus facit. hoc ubi dixisset q̄si deinde oblit9, ut q .s. non ꝓbabat nunq̄ reuocat ī mediū, nūq̄ meminit non solū nois antisioꝝ, qđ alioqn nusq̄ apud eū, sed nec rei ipsius, hoc ē istius æque a tropicis remotaꝝ ptiū affinitatis atq; consensus, nā qđ in cētū enūriatis quodā loco dicit planetā sæpe ibi uires suas extēdere ubi non ē uelle trāsferre ad antisias & dodecathemoria nimis coactū & licētiosum, præsertim cū in oī sua disciplina Ptolomæ9 altεꝝ rideat, hoc ē dodecathemoria & quę hoc genus alia sunt, alteꝝ negligat hoc est de qbus loqmur antisia, eo uero præcepto nec aliud uoluit nobis indicare q̄ σχημοιτογραφιων, hoc est cōfigurationis radiationisq; ptātē p quā & multa & efficaciter faciūt ex snīa astrologoꝝ præsertimq; Ptolomæi planetæ qbus locis minime sūt fere. n. aliud ipse in cōstellatiōib9 q̄ phases & schemata nō obseruat, aut certe nihil aliud magis. Sed nec qd antisia sibi uellent Maternus nī intellexit, quoꝝ latentē rōnem alibi se explicaturū ꝓmisit, q̄si aut nō expositā rē cuilibet mathematico aut quæ tribus uerbis explicari nō possit, sed ignorātiā eius inde deprendas, q nimis impite loquēdi morē ipm̄ usurpat, Martez qnto gradu in Geminis cōstitutū antisiū mittere in Cancrū quo pacto nō loqueretur si qd eēt antisiū istud intelligeret, neq;. n. radius aut lumē ē antisius q mittatur neq; aliud dicto est antisiū mitti ab aliquo planetaꝝ, q̄ mitti gradus in quo est æq̄litatē, qē piti sic potius loquerenť, epochā Martis hoc e partem quā occupat antisiam eē tali pti Geminoꝝ, aut qđ idē ualebit eē Martē in antisio Geminoꝝ, q aūt ī Geminos Martē antisiū dixerit iaculari exibilabiť a mathematicis & irridebiť.

Maternū non intellexisse qd sint antisia.

Error Abézagelis.

Sed Abézagel ēt multipliciter lapsus q prio libro suaꝝ cōmētationū aphorismos explicans quosdā, tā gradus æq̄liter ab æqnoctiis elōgatos, q̄ q pariter distāt a tropicis Cācro. s. & Capricorno æq̄lis eē potentiæ scribit. Neq;. n. hoc de distantia ab æquinoctiis dictū a ueteribus, sed a tropicis tm̄, qbus antisioꝝ nomen impositū ē. Nec Abézagel debuit hoc non uidisse, qn̄quidem descripti utrinq; ab æqnoctiis circuli

sunt quidem æquales. Necesse enim ab illis æque distantes pararellos æquales inuicē eē, uel non hemicyclia inuicem æqualia, qđ in æque remotis a tropicis accidit. Vnde antisiorum ille consensus. Errat itē illud cū multis q habitudinē gradus ad antisiū gradū numerat inter eos quos aspectus uocant, unde colligūt sydus in altero eorū positū uim hēre ēt in altero, si in exagonis locis, & tetragonis & trigonis & oppositis hēt. Natus aūt hinc error q quæ græci σχηματα uocant, hoc est figuras barbari, & nostrates aspectus uocāt. Apud græcos aūt aspicere signa dicunt, non quæ inuicē cōfigurant, hoc est ut nři dicunt aspiciunt. Sed quæ græce εκτων φοσων ... hoc est ab his punctis emergunt & occidūt, id qđ in signis cum accidat æque a tropicis separatis (sunt. n. in eodē paratello) ppterea ea signa quæ antisia qdam maxia pars astrologorum βλεποντα, hoc est uidentia nuncupant Arabes, deinde & Latini in eam significationem acceperunt, in qua noie aspectus ipsi abutuntur. Atq ita qđ euenit, sæpe error in dictionibus errorē parit in rebꝰ. Sic satis declaratū uariā in fatis explicandis (si qua fata concederent) apud astrologos antisiorum obseruationem, tum quanta super his ēt & Arabes & latini, contra sniam ueterum somniauerunt.

Error nostrorum & barbarorum astrologorum.

Sæpe error in dictionibꝰ errorē pit in rebus.

Caput XIII In præcipiētibꝰ & obediētibꝰ signis pariter deceptos astrologos.

e X hoc genere illa ēt ē obseruatio germanę uidelicet hebetudinis uel fallacię de præcipientibꝰ signis & obediētibus. Nam cū mathematici signa inqbus sol positus dies efficit noctibus longiores collata signis in quibus æqua pro portione lux tenebris uincitur προσταττοντα, hoc est præcipientia uocassent, & q̄ ex aduerso portēdūt tenebras supra diē υπακουοντα, hoc est obediētia genethliaci nois argumēto moti decreuerūt eū i eiꝰ gēitura signū pcipiēs horoscoparet fore illi ut imperet, q signum obediens genituræ, haberet horoscopum, quasi illa præcipientis obedientisq cognominatio mathematicis istituta. istuc pertineret, neq in ea tantū modo dierum & noctium sub illis signis accidens inæqualitas foret indicata.

Ca. XIIII. Cōfutatio rōnū q̄s de planetarum exaltatōibꝰ qdā astrologi assignauere.

s Ed & ista de planetarum altitudinis uel exaltationibus opinio unde emanauerit, utq pariter mathematica quadam occasione huc præcipites ierint admonuit me naturalis historiæ scriptor ille diligentissimus, cui omnis debet antiqtas, ōis posteritas, q alterā a barbarie, a morte alterā uindicauit. Is igr libro scđo pertractās illā qōnē, cur eadem sydera alias altiora, alias īferiora uideant post alia quædam ita subiicit. Altera sublimitatū cā, qm̄ a suo centro absidas altissimas hn̄t i illis signis Saturnus Libræ parte uigesima. Iuppiter Cancri decimaquinta Mars Capricorni uigesima octaua. Sol Arietis decimanona. Venus Piscium uigesimasexta. Mercurius Virginis decimaquinta. Luna Tauri quarta, hæc ille. Vnde facile quisq colligat non tardissimus aut ita olim fuisse aut putatum syderali sciētiæ tūc uacātibꝰ posita sydera in partibus memoratis altissime a centro suarum absidū summo ueri, qr & gradus illi siue partes altitudines planetarum dicebant. Vnde data occasio genethliacis, ut seruato altitudinis noie, q̄si tn̄ non loci foret altitudo, sed naturę & ptātis abuterent. Neq enim alias dicunt astrologi exaltari planetas q̄ in his ptibus ubi ex uetere astronomia putatos altissime a suis centris distare eos ostendimus, q̄q illud lectorē scire oporteret in uulgatis codicibus Plinii mendam inueniri, & uerba quæ deinceps ponuntur permutatis numeris inoleuisse quando nota denari debita Veneri ad Solem est translata. ut in sole uigesimanona pars pro decimanona in Ve

Laus Plinii.

Error in Materno Porphyrius.

nere decimasexta, pro uigesimasexta pperam legaᵗ. nam & uitiū in Materno, ubi Venerē legimus in uigesimaseptima parte Pisciū exaltari. Scribendum.n.est sexta atq; uigesima ex Porphyrio. Illud quoq; nōnihil uariat q̄ Lunæ quartā partē Tauri astrologia uetus assignat secuta ætas tertiam siue opiniōis est diuersitas, siue culpa librariorum in ista numerorum notatione sæpissime allucinantiū similiter in Saturno non prima atq; uigesima, sed uigesima legi oportet auctore eodē Porphyrio. Neq; uero iam dubito bonis mentibus palā factū, quo in astrologiam diuinatricē planetarum exaltationes irrepserint, Sed cū ad posteros dogma peruenisset & theoricæ syderum disciplinæ mutatione ratio illa dogmatis esset antiquata. Posteritas alias sibi rōnes cogitauit qbus putaret opinionē prioribus illis esse persuasā, & alis qdē alias, ut in mendacio plurimū cōtigit uerum leues & deridiculas. Pto. i Ariete

Rō Ptol.

inqt, Sol exaltaᵗ, qm̄ ad eū cum puenit, incipit eius uis magis apparere. Ve℞ (qdᵗ

Cōfutatō

de domibus supra loquētes diximus) id non efficit signi q̄litas & natura, sed situs nō qa pagrat Arietē, ideo fortior eē incipit, sed qm̄ ꝓpinquare incipit nobis. qꝛ non si tuis tpē hortis infundit ueniens ad signum sperandum, ut ad regnū ēt euehat, qm̄ ī sua sit positus altitudine in q̄ aliis utriq; regionibus deiiceret a qbus distare magis in Ariete & ꝓximare magis sub Libra illū cōtingit. Sed uideamus de reliqs ēt planetis Lunæ sublimitas Taurus, qm̄ si cum sole iungaᵗ in Ariete apparebit uis eius primum ī Tauro. O efficacissimam rōnē qꝛ si Soli ī Tauro cōgrediaᵗ nō idē cū Geminis sit euentu℞, & si in Geminis coeat apud Cancrū, & si ī Cācro, idē sub Leone atq; ita de reliqs oibus, ut demirari liceat Ptolomæū quē nō puduerit ista cōscribe-

Cōfutatō

re. Ve℞ aliæ sunt ēt rōnes, qm̄ Luna ꝓxia Soli est & trigonū Lunæ laterinū. Sed nō ꝓximā Soli Lunā putat Ptolomæus, nec debemus ex trigono cōiectare sublimitatē, nec ex dono uel trigonū uel altitudinē, uel ex aliquo co℞ terminos uel decanū qm̄ īpmixta sunt hæc, ita ut cuilibet sua in re ꝓpria auctoritas debeaᵗ. Præterea si trigoni mouet argumentum, cur non potius in Geminis Mercurius exaltabiᵗ q̄ in Virgine, ubi & illud quadrabit ut si ꝓximus exaltationi Solis a quo pa℞ abesse so-

Aboasar.

let. Id qd' in ista℞ quoq; exaltationum rōne seruare conaᵗ Aboasar. Sed cōuenit inquit Ptolomæus Virgo Mercurio. qm̄ siccus est & sub Virgine siccitas autūnalis apparet. Ve℞ diximus iā de signo℞ natura non ꝑficisci istā q̄ttuor tpo℞ mutatio-

De Martis exaltatione.

nē, qꝛ positus Sol in Virgine faciet aliis regionib⁹, qd' apud nos facit posit⁹ in Tauro. Præterea si hoc obseruabaᵗ cur nō in Cancro regnare Mars statuebaᵗ sub quo .s. æstuat mūdus, sicut sub Virgie iā arescit. Est aūt Mars planeta feruētissim⁹ quē tñ in Capricorno uolunt exaltari, sub quo frigore, gelu, glacieq; distringimur. Ve℞ ad Meridiē inqunt uergit Capricornus, ē aūt pars meridiana calidior, Hoc est qdᵗ uobis obiectam⁹ astrologi istā .s. leuitatē & inconstātiā rōnū ura℞ (Si tñ rōes istæ dicendæ sunt) nā de signo eodē ꝓ cōmodo ꝓq; arbitrio uro nunc q̄si de calido, nūc qꝛ de frigido disseritis. & mox idē nec calidū iam nec frigidū, sed humidum potius uel siccū appellabitis in partitione signo℞ Capricornū terrenū facitis, qꝛ siccū, ad

De Iouis sublimitate.

Martē cū transferᵗ, inter feruētia cōputaᵗ, & cū Saturni domiciliū dī syderis .s. gelidissimi niues & pluuiæ sub eo fieri memoranᵗ. Q d' si Capricorn⁹ qꝛ calidū signū Marti condonaᵗ, debet simili rōne Cāncer frigidissimus numerari, qꝛ Iouē ꝑfecto regē non hēbis, niuifico ut dicūt calore prepotētem. Ve℞ præsto est latebra ī quā

Ptolo.

se cōdant. Nā suscitat inqt Ptolomæus Iuppiter uentos aquilonares, qꝛ signum ad

aquilonẽ positũ illi cõuenit. At cõfugere primũ astrologi alii huc non põt, q negãt hmõi uentos a Ioue suscitari. Præterea nec Ptolomæus excusat, q simili rõe in occidentẽ debuit mittere Martẽ, nõ in meridiẽ cũ occiduos uentos nõ australes a Marte putet excitari. Mitto Geminos & Leonẽ ad boreã inclinare, cur non igr potius Leo exaltatio Iouis? Nõ cõuenit, inqt Auërodan, calor Leõis Ioui, imo uero magis q̃ frigiditas Cancri. Adde q̧ Leo trigonũ Iouis signũ diurnũ & masculũ, Iuppiter item masculus & diurnus. Cancer inter fœminea nocturna aquatica designat, quæ a Iouis natura cũcta amouent. Conuenit igr oio magis illi Leo q̃ Cancer. De Venere & Saturno nihil minus delirant ut sit Libra Saturni sublimitas, quoniam Soli cõtrari9 ẽ Saturnus. Ven9 in Piscib9 exaltet quoniã hũida ẽ & sub Piscib9 ueris hũiditas incipit. At.n. sæpe iam dixius non signoꝝ naturam cõseq̃ tpoꝝ istas qualitates sed accidẽtis Solis & recedentis põnẽ. De Saturno ut solẽt p commodo loquũt. nã hic qdem oppositum Soli faciunt alibi ὁμοιοπρεπῆ, hoc est eiusdem cõditionis esse prædicãt, qr ab utroq̧ significari patrẽ, utrũq̧ eẽ orientalẽ. Sed uterq̧ mascul9, uterq̧ diurnus. Sed nimis pfecto multa dicturi si alia hmõi pticulatim cũcta psequmur qbus alii paꝝ confisi nouã excogitauerunt rõnem utiq̧ breuiorẽ sed oio inefficacẽ; esse.n. triquetra uel exagona domiciliõꝝ exaltationes planetis præterq̃ i Mercurio Q d si quæras cur in Luna Venere Marteq̧ exagona, triquetra in aliis maluerint. Rñdent trigonum diurnis potentioribusq̧ planetis magis cõuenire, nocturnis aũt q ex hæresi Lunæ sunt q̧ Arabes aiz uocant, πλατοσθενεσ της ἀκτινοσ, hoc est de radii imbecilitate & exagonum. Veꝝ fallunt in Martem qñ non quoniam imbecillius ideo nocturnis annumerat, sed potiusut uigor & efficacia radii Martialis nocturno frigore retardet, nec ex hæresi Lunæ dici põt q sit masculus planeta, quiq̧ utraq̧ q̃litate a Luna discordent, & contraria oio atq̧ luna rõne nocturn9 existiet, nam illa qdem ob naturæ similitudinẽ, Mars ob dissimilitudineꝫ lunari & Cancro aduersus in Capricorno, sicut oppositus Tauro in Scorpione. Sed pcedat ista cõiectura illud rñdeant, cur dextra potius triquetra q̃ sinistra, cur sinistra poti9 q̃ dextra? Imo cur i Ioue qdem sinistrum, in saturno & sole dextrum? & cum habeant domos duas planetæ, cur ab altera potius q̃ ab altera trigonum est acceptum? ut cum in sagittario & Piscibus Iuppiter hospitetur, cur potius i Cancro q̃ i leone debeat exaltari, præsertim cum plus habeat cum Sagittario affinitatẽ, ut astrologi dicunt, plus item (qd antea dicebamus) & plus longe q̃ Cancer illi leo conueniat. Postremo ut hmõi oẽs cõiecturas fictas a posteris intelligas, nec oio fuisse qbus primi instituto res huius dogmatis iecerint fũdamẽtũ, hinc cognoscas q̧ tõnẽ non reddũt cur non tali in signo, sed in tali ipsius signi parte planeta dicat exaltari, cuius cãm supra ex uetere astrologia demstrauimus. Q uapp Aboasar difficile hoc inuenire fuisse dicit uni uersitati astrologoꝝ, & ipse ne oiõ nihil loqueret multa anxi9 sup hac re nimis peruersa, & fabulosa subtilitate distorsit. Q uare liquet indubie occasione quam diximus ueteris disciplinæ putantis in his gradibus a suis centris distare maxime planetas receptũ hoc dogma a genethliacis de altitudinibus planetaꝝ, qrũ q̃ uana sit obseruatio nemo iam non intelligit, nõ solũ q̧ ad naturã ptraxerunt, & ad ea q̧ trãstulerunt quæ fuerit loci situsq̧ cognominatio. Sed qñ in ea re uetus astronomia forte fallebatur nimis inter primordia fallax & paꝝ explorata, & ut uera illi tunc decreuissent ratio posteritati illa non cõgruit pmutatis absidibus & quæ apogea dicũt sydeꝝ erratiũ

De exaltatione Veneris & Saturni.

De Reproba tio.

Caput XV Rationes astrologorum de trigonis & trigonocratoribus, atq; obiter de signorum sexu confutantur.

Eq; uero putemus astrologos occasiones triū mō accepta delirare ocultatio
n res q̄ ut deuiare sine duce non possint. Præuaricanť sæpissime ubi nullus ē obuaricator. Nā de istis qdē exaltationibus mathematicis fere debent qđ insaniūt, q̄q̄ sibiipsis magis ne qua eos iniuria defraudemus. At quę trigona uocāt uulgo triplicitates ipsi peperūt neq; eos hoc loco q̄q̄ mathesis iuuit, quæ qm̄ res in de depēdet q; signa quædā ignea faciunt, quædā terrea, quædā aerea, quædā aquea, reddere prius sup his rōnē eos cogemus, & qūo hoc qdē huius planetæ trigonū, il lud illius bene deffiniant examinabīmus. Dicite igr̄ uiri sapiētissimi interpretesq; cę lestiū qua rōne elementoꝝ istas qualitates in cælo signis distribuistis? Auenrodan magnus in uestra disciplina signoꝝ naturā uel ad Solem refert uel ad stellas, ad So lem ut talis signi nature dicať, quale opus ē Solis id signum permeātis, quo pacto mobilia signa, æquinoctia uel solstitia, reliq̄ fixa uel cōmunia dicunť. Ad stellas si hospitantiū inibi stellarum uirtutes signo attribuunť. Neutram rōnem uideo q̄dra re uestræ partitioni, nā si solis opa sequamur, igneus erit Cācer, nō Aquarius, sicut aqueus Sagittarius magis q̄ igneus, non igneus Aries sed aereus. Taurus humore atq; calore potius abundabit q̄ frigore & siccitate, atq; cōditio signoꝝ fere oium cō mutabiť, quæ nec erūt ppetua(qđ uos uultis) Si referť ad stellas idētidem suis se dibus migrantes, an Alchindi rō potior existimātis cū i Zodiaco q̄ttuor sint signa principalia, duo æquinoctialia, duo solstitialia his quattuor prias elementoꝝ quat tuor qualitates assignari, igneā Arieti, aqueam Cancro, aereā Libræ, terreā; Capri corno. Tū qa trigona radiatio locis cōgruētib9 icidit, ideo signa cuilibet signo utri q; triangula naturā similem iure statuunť sortita. Sed neq; ista rōcinatio quadrat, qm̄ i referēdis ad signa q̄ttuor ,pprietatib9 elemētoꝝ duplex potuit eius ordinis eē rō altera ,p cognatione signi & elemēti, altera ,p situ ipsorū elemētoꝝ, ut primū prio tribuereť, secundum secundo, atq; ita deinceps. Si primum obseruarūt ut calida cali dis, frigida frigidis rñderēt, ignē ut dixi Cancro dare debuerūt, aerē Arieti, Si alterā aerem Cancro, q secundus est ab igne. Sed opposita inquit Alchindus calor frigidi ta s danda igr̄ signo tpis secūdi, hoc est Cancro imo ideo Libræ quæ opponiť Arie ti, q; si præponendam aquā aeri dicant, qm̄ sit efficacior iam seipsa natura facient sa pientiores. Præterea si agens qualitas qualis frigiditas, nō qualis humiditas patiēs Cancro cōuenit qūo ab eis inter fœminea signa nocturnaq; deputať? non poti9 iter diurna & mascula? quod obseruant & in planetis, non aliūde magis rōabiliter sexu; in cælestibus agnoscentes q̄ penes agētes patiētesq; qualitates, ,pptereaq; Iouem Solē & Martē in qbus calor Saturnū in quo frig9 excellat mares appellauerūt, Lu na; & Venerē fœminas qm̄ humidæ sint. Sic igr̄ aq̄ & ignis mares ēt ab Aegyptiis dicebantur, ob cām, memoratam, aer atq; aqua fœminæ, ita quæ aquea signa statue runt, debuerūt astrologi masculis annumerare, non fœminis, qđ in oibus tñ pariter fecerūt, Cācro. s. Piscib9, Scorpione, aerea cōtra mascula decreuerūt, cū sit tñ humi ditas aeris qualitas ,ppria, Pugnat igr̄ in his secū astrologia, & seipsa; euertit ut ubi q; tñ delirans. Namq; ut a ,pposita re nō tñ ab re digrediamur, quæ leuissima ista nugamenta? discernere sexū in cælestibus, tali præsertim coniectura, qua moti sex si gna masculina, sex fœminina statuerunt, ut primum marem, sequens fœminam,

Nō posse elementarias qlitates signis ascribi.

Cōtra rationē Alchindi.

Ratio alchindi.

Cōfutatō

Non esse alia signa masculia & alia fœminina.

atq; ita p uires semp alteꝝ uiꝝ alterā fœminā. Nā si erat hoc faciēdū debuerat pro natura signoꝝ fieri,nō q; fatali & uana istiusmodi cōsequētia primi.s.& secūdi,atq; ita deinceps,qđ quā hēat rōnē audi ex Ptolemæo,Nox inqt diē seqtur,& fœminę hærēt uiris,debet igr̄ signo masculino fœmineū ꝓximū statui.Contra quā rōnē nō ē utiq; disputandū sed ridendū,nisi illud forte seriū ē ut uideamus prior ne die nox an nocte dies,ut fortasse nocturna signa debuerint anteponi,qa potius dies noctē sequaē q̄ nox diē.Scriptū ē.n.factum ē uespe & mane dies unus q̄pp Hebrǽi tpoꝝ initia a nocte statuerūt ueꝝ occupatiores q̄ ut nugari liceat multis uerbis. Quāq̄ apud ipm̄ ēt Ptolemæum multum hēat momēti sexuū ista diuersitas,apud quē refert non paꝝ in masculis an in fœmineis signis planetæ inueniant̄.Quod si comptum experimentis dogma contēdāt quæro qbus,suis an ueteꝝ? Si suis canos non hñt,ut tāta sit auctoritas,si ātiquoꝝ,at ex antiqs magna pars aliter sentiebat,multi ordinē ab horoscopo faciebāt ut esset exoriēs signū semp masculinū atq; diurnū, reliq cōsequēti ordine p uices diuiderēt̄.Alii q̄ttuor qdē signa diurna fecerūt Arietē,Caucrū,Leonē,& Sagittariū,q̄ttuor nocturna,Geminos,Librā,Capricornū, & Aquariū.Quattuor ꝑmiscua,Tauꝝ,Virginē Pisces,& Scorpionē qn receptā opinionē explodebat antiqtas.Vnde illud ex uetere astrologia.

Vide in siluam Pto. rōnē

Sunt quibus esse diurna placet quæ mascula surgunt.
Fœminea in noctem latis gaudere tenebris.
Qui non multa sibi nullo monstrante loquuntur.

Quo in loco miꝝ q̄tū delirat triuialis qdā istius poetæ interpres lōge itē illi rōnabili⁹(si qdē cū rōne aliqñ est insaniēdum)qui oia pariter ignea atq; aquea diurna appellauerūt,reliqua sex nocturna terrea.s.aerea.Itē si qđ placet Ptolomæo masculum & diurnum se cōsequuntur,erunt mascula illa,ista fœminea.Sic ille cecinit.

Namq; Sagittarii signum rapidiq; Leonis
Et sua respiciens aurato uellere terga
Tum Pisces Cancer & Cancri Scorpion ictu
Aut uicina loco diuersa aut partibus æquis
Omnia dicuntur,simili sub sorte diurna
Cætera nec numero consortia nec uice sedis
Interiecta locis totidem nocturna feruntur.
Fuerunt & qualiter sentirent quare subdit.
Quin etiam sex continuas dixere diurnas.
Castoris esse uices quæ sunt a principe signo
Lanigeri sex a libris nocturna uideri.

Legit̄ hic uersi⁹ mēdosus uulgo ut pleraq; alia castigauit Politianus cuius i libris emendandis fides pbata,summa diligētia rara erudítio.

Desināt igr̄ fidē allegare ueteꝝ obseruationū a qb⁹ tā dissident sæpe q̄ tota astrologia dissidet a ueritate.Obiici aūt illud ēt poterit si masculū signū principe loco statuēdū iudicarūt futurū i icerto quodnam primum & masculū signū,queadmodū & icertū,quodnē signū initiale ut supra declarauim⁹. Aliis.n.Cācer,aliis Capricornus pria uidebant̄,quoꝝ tñ utrūq; fœmineū apud istos. Sed forte nec tam multis eludi fabulas opportuit,q̄q̄ opæpretiū obiter istā fabulā cōfutasse discernēdi cælestia signa p sexus,quo nos ideo diuertimus, ut in Cācro pugnare illos se cū oñderemus,quē aqueū facerēt &fœmineū cū sit tñ frigiditas inter agētes qualitates non passiuas.Qđ si prima partitio illis deē in signis tropicis & æqnoctiis non ꝓcedet

in allis signis ratio distributionis,circulo.n.demōstrant ꝙ ē flagitium in dialectica
qn̄qdem cū hoc loco ꝓbāt tr gona signa eiusdē naturæ-assumūt argumētū,qm̄ tri
gona radiatio cōsentiētiū inuicē ē locorū,& rursus probaturi trigonā radiationem
Ratio — consentite assumūt ꝙ eiusdē naturę incidat locis.Silea igr̄ iam Alchindus.Reliqua
Abraam — ē sn̄ia Abraam auenazræ ducētis rōnē istarꝫ q̄litatū a figuris imaginum& effigiato
auenazrę — rum inibi aīaliū ꝓprietatibus,ut Pisces-Cancrū & Scorpionē-frigida uocenē, ꝙ
aq̄tiliū noīa effigiēq̃ reptæsentēt.Leonis signum calidum ob naturam Leonis, atq̃
ita de reliqs.Sed ista quoq̃ rō aut nulla si nullæ imagīes ut demōstrauimꝰ.aut fal-
sa si aliquæ sūt imagines-in q̄ cū signis imagines cōfunduntᷣ,quod supra ēt repro-
bauimꝰ.Deniq̃ cū figuræ loco uarienᷣ erit ista distinctio signorꝫ tēporaria,non qd̄
astrologi oēs uolūt & ipse ēt auenazra-imobilis & ꝑpetua, neq̃ Aries igneū signū
erit nr̄a tēpestate,qn̄ totū imago fere Pisciū occupauit in qnta3 & uigesimā eiꝰ ptē
Trigono — Arietis imagine iam delata.Q d̄ si nulla sunt trigona nulli sunt & trigonocratores,
cratores — hoc ē dn̄i ut dicūt triplicitatū.Q uāq̄ ēt si illi concedanᷣ,de his tn̄-ut solent-extra
quos do- — rōnē ēt definiūt.Neq̃.n.denegabūt-si quo in signo planetæ alicui bene sit,male eē
minos uo — in eo quod per diametrū illa diuersaᷣ,patet in domibus hoc planetarꝫ,patet in exal
cant tri- — tationibꝰ.Q d̄ si est apud eos maxime confessum , qūo obliti dogmatis astrologici
plicitatu3 — in oppositis trigonis tres planetas eosdem regnare uoluerūt:in terreo.s.& in aqueo
nihil esse. — Martē Venerē & Lunā.Tautꝰ opponitur Scorpioni,Virgo Piscibus aduersatur,e
Cancri regione residet Capricornꝰ,& tn̄ in Tauro-Virgine-& Capricorno q dn̄an
tur,iidē in Cancro Piscibus Scorpione trigonica oēs regnāt ptāte.Nec si tn̄ astrolo
gos roges cur deiiciaᷣ Mars in Cancro aliter rn̄debūt q̄ qm̄ iidem exaltaᷣ in Capri
corno,& cur infestēᷣ ille in Tauro,qm̄ domiciliū dicēt· habet ī Scorpione. Pugnāt
igr̄ hæc inuicē oīa & mutuo falsitatis ipsa se redarguūt.Adde ꝙ in prima triāgula-
Albuma. — ritate Albumasar Alchabitius omnesq̃ Latini dn̄ari Saturnū cum Ioue Soleq̃ de-
Alchabi. — cernunt,in q̄ tn̄ Saturnꝰ exulat in Leone,deiiciᷣ in Ariete, in Sagittario nihil suu3
agnoscit.Verꝫ inquiūt diurnus quēadmodū Iuppiter & Sol,Verꝫ ēt frigidus cum
uterq̃ illorꝫ calidus hēaᷣ,& si cū agebaᷣ de exaltationibꝰ Saturno Libram assigna
bant tm̄ ob eā cām ꝙ naturæ Solis opponereᷣ.Cur regnū in Ariete:cur in dn̄o tri
plicitatis contra naturā iporum signorꝫ Soli associaᷣ,q̄si naturæ Solis congruētissi
mus. Plura sunt hoc genꝰ,sed prosеq singula forte supuacuū certe molestū mihi &
nauseabūdū,Q d̄ si ad fidē hic ēt expimēti-rursus ego ad discordiā hmōi expimen-
torꝫ-qn̄qdē Aegyptii duos tm̄ faciūt trigonocratores, ut ex monomeriis licet intel
Albuma. — ligere.Reliq tres constituunt q deide inter se dissidēt,nā in primo qdem triangulo
Alchabi. — dn̄ari Saturnū Albumasar-Alchabitius-Latini uolunt,Ptolemæus Martē. Contra
Latini. — in secundo Ptolomæus Saturnū,Arabes & Latini fere oēs Martem,in quarto dn̄o
Ptole. — eū facit Ptolomæus.s.Martē-suppares duos quasiq̃ secundarios dn̄os-nocte Lunā
Venerē interdiu.Alii Martem cum Venere æquant in principatu,nec Martem im
Recētio- — pare nisi noctu uolunt, Venerē interdiu-tū Lunę scd̄a noctu dieq̃,auctoritas apud
res Auen — eos,recētiores Arabū opīonem & Latinorꝫ expimētis aiūt confirmari-Auērodā ipē
rodan. — (ne cōmemorē Græcos)omnes effectꝰ astipulari sn̄iæ affirmat Ptolomæi. Mitto
plurima in qbus super iisdē triangulis digladianᷣ,quoniam supra actū ē de illis,pa-
tet aūt hinc magnas ēt coīūctiones dissolui q̄tenꝰ pendēt a migratiōe trigonica ne
cōmemorē alia dogmata astrologorꝫ ab his maxie trigonis fidē origīnēq̃ ducentia.

Caput XVI De faciebus,terminis,dodecathemoriis Babyloniorum,nouenis monomiriis q̄ parum constent testimonio etiam ipsius Ptolemaei.

Eliquū facies finesq; cōfutare ut de oī sit dictū cū signis affinitate planetarum

r Nam iā domos euertimus,exaltatōes deiecimus,trigona obliterauimus,nullum tū negociū ī his cōfutandis-nam facies nullae-ēt apud Ptolemaeū , sic ēt Graecis quoq; q & decani. Sed & decani qdē signorum,facies aūt planetarum.Has igī facies Ptolemaeus aspnat indignas ratus de qbus hēt mētionē & qbus unq̄ in apotelesmatis uteret. qs cū nullis astruere illi possint rōnibus possent forte praetēdere expiētiā,nisi illos cōcordia hoc quoq; loco desereret. Alias.n. Indi alias Babylonii quos Arabes imitant,alias Mīnus planetarum facies eē uolunt. Prius Tauri dicanus apud Babylonios faciē gerit Mercurii,Veneris apud Indos,Iouis apud Maternuȝ, Secundus his qdē Lunae,aliis Mercurii,aliis Martis,Primus Geminorum Chaldaeis Iouis,Indis Mercurii,Mīno Martis , quos ne psequar oēs particulatim Babylonii methodū istā sūt secuti,ut priuȝ qdē decanū pricipia.s. Arietis Marti darent,qm̄ ea domus est Martis,tū p ordine sphaerarum sequētes sequentibꝰ planetis primā decuriā cuiuslibet signi pāfamilias hoc ē dño domꝰ reliqs duas dñis signorum eiꝰ trianguli.Mīnī cōmētū penitꝰ arbitrariū ueterē tm̄ traditionē prętēdit,quae cū aliqs pēsicat illud ēt cognoscat,nō ueris obseruationibꝰ aut fide expimētorum haec illos dogmata decreuisse, Sed infirmis hmōi lenibusq; coniecturis fidē experiētiae, de qbꝰ deq; ipsis ēt experimētis latissime inferiꝰ postea disputabimꝰ. Sicuti autem Aegyptii decanos excogitarunt in tres partes signum diuidentes,ita Babylonii dodecathemoria signum in partes duodecim dissecantes hoc utentes illi dodecathemorio,nō eo qd Mīnus illis ascribit,auctores Mallius & Porphyriꝰ meminit etiā Ptolemaeꝰ sed irridēs.atq; ista dodecathemoria uocari τοπους,hoc est loca.Albumasar item & Auenazra & Hispalensis huius tm̄ dodecathemorii meminerunt,nō eius quē Maternꝰ & Alchabitiꝰ & Heliodorus tradūt,de quo nos postea suo loco dicemꝰ. Saxoniensis in cōmētariis in Alchabitiū nois affinitate deceptꝰ utrūq; confundit,Indi sua quoq; ipsi figmenta cōminiscentes in nouē ptes signū quodlibet diuiserūt,statuentes primā partē eē dñi signi,qd ex eo trigono mobile fuerit , ut pria qdem nona pars Arietis Martis sit,nam Aries mobile signū,pria uero Leonis rursꝰ Martis,qa signum ex ignea triangularitate mobile Aries est.Sequētes aūt ptes ponunt de serie sequentiū signorum,ut si primus sit Martis cuius Aries domus est.scda sit Veneris,tertia sit Mercurii,q illa Tauruȝ, hic Geminos domum hēat.Aegyptii rursus ī singulas ptes singula numerauerūt,quas uocauerunt monomirias, assignaueruntq; illas planetis per ordinem trigonorū, ita.s.ut cuiuslibet signi pars prima esset monomiria planetae q dñs sit trigoni illius,nocturnus quidem si genesi sit nocturna,diurnus si diurna,secūda pars dñi secundi eiusdem trigoni,tertia domini trigoni signi sequentis atq; ita deinceps,ita tamē ut idem planeta uno decursu bis monomiriam non sortiretur,quas omnes anatomias & dissectiones non aliis quam ipsius Ptolomaei uerbis cōfutabo,q oia ista ουφυσικον αλλακιοδοξον λογον habere dixit,hoc est non habere physicam ullam rationem , sed uanam ostentationem , nec poterat rectius super his definire,nam quanto ista prius habent temeritatis & maiore licentia confinguntur,tanto rudibus & imperitis mirabiliora maioraq; uidenť.Nec aliud fuit in cā cur Aboasar magnus in astrologia habitus sit uir alioqn

Apud Ptol.multae sūt facies,

Variae facies uariorum

Primus Tauri decanus

Secundꝰ

Primus Gemiorum.

De dodecathemoriis Babyloniorum.

Porphy.

Albuma.

Auena.

Hispalē.

Error Saxoniēsis.

De monomiriis

Aegyptiorum.

Cōfutatō omnium istorum per uerba Ptol.

Quare Aboasar magoꝰ in astrologia.

nescius mathematicæ,q̄ q̄ illi nihil pa℞ rõabile uisum,sed coaceruauit oīum simul fabulamenta,nihil reiiciens nec aspernatq̄,q̄ plura q̄ alii uideǭ secreta ꝑdidisse,qa fabulas.i.plures cōmemorauit.Reliquū ē de finib9 quos nō aliter quide breuiter cōfutabo,q̄ ex discordia iporum adhuc de finibus inter se litigantium.alios.n.Pto lemæus præscibit,alios Aegyptii,alios Babylonii,alios Indi,alios nescios qs astrolo gus cuius meminit Albumasar,ex cuius snīa in magno introductorio ꝑmit mira iu niores Aegyptios adhærent,Græci Ptolemæū sequūǭ,& cū eis Auērodan,alii suos quoq̄ hñt sectatores.Q uare nō solū signa ipsa nulla,sed istæ quoq̄ si signa aliquid eēnt planeta℞ cū signis affinitates,ut hic quidē dom9,alibi regnū,alibi fines hēant friuolæ,fabulosæ,pugnantes,cōmentitiæ sunt,neq̄ solū latini dissentiunt sup his, sed in ipa℞ inuicē collatione,nam uulgo primas partes dant domui,secundas exal- tationi,tertias finibus,quartas triplicitati,quintas faciei, Ptolemæus primo loco do mum,secundo triplicitatem ut placet Haly,tertio exaltationem, quarto terminum locat,faciem prætermittit,Chaldæi domos non hñt,Aegyptii monomirias omnib9 addunt,nouenas Indi.Babylonii dodecathemoria, triplicitatem cum domibus non ponunt,Maternus plus tribuit altitudini q̄ finibus,plus finibus item q̄ domibus. Gaudent.n.inquit stellæ principe in loco in altitudine sua positæ.Secundo loco in finibus suis. Tertio in domibus suis. Vanissima igiǭ dogmata astrologorum quæ nec rationibus firmant nec experimētis,qñ in illis nugant̄,in istis non concordant.

Caput XVII De gradibus fœmineis,lucidis,tenebrosis & aliis id genus q̄ eos contempserit Ptolemæus,neq̄ in eis conueniant alii astrologi.

c Onfutauim9 eas diuisiōes signo℞ q̄s referūt ad planetas,ut hic qdē exalte tur Mars alibi Sol.Hæc sit huius facies,altera alterius,hæc hui9 monomi ria,illa illius.Similiter trigona,fines,nouenas,dodecathemoria, nunc ea fo rent tractanda quæ de gradibus ipsis absolute tradiderūt,ut hi qdē lucentes,alii te nebrosi,alii fortunātes,alii ut dicūt puteales,alii ualitudinari,quos uocāt alzemena alii masculi,alii fœminei. Sed supra satisfactū ē magna ex parte,nunc illud addide- rimus.Omnia hæc quoq̄ contēpsisse Ptolemæū,cui9 interpres Auērodan,tñ illis

Firmicus uideǭ cōcedere,ut hæc obseruēt si ueritatē expimētis in his eē deprehēderint, Sed

Albuma. quæ fides erit expmenti,cū de gradibus masculis & fœmineis sex ferant̄ opiones.

Auērodā Aliter.n.eos leges apud Firmicū descriptos,aliter apud Albūasarē,aliter apud Auē

Alchabi. rodan,aliter in Alchabitio. Variat Abraā in plerisq̄,tū ab oībus his penitus discor

Abraam. dant q duodecimā cuiusq̄ signi ptē nūc masculā faciūt,nūc fœminā uicib9 alternis prias partes ex signi gñe statuentes. Mitto qui grad9 duodecim ex triginta in sexu signi ponūt,sequētes totidē in opposito tū reliquos sex ęq̄ portione pariter partiūǭ De lucidis & tenebrosi,& obscuris alia opio prium apud ueteres ex pōne stellarum qm̄ eam ptē lucidā uocabant in q̄ erat stella ꝑpetuūq̄ id crediderūt,qm̄ putabant stellas non moueri,qǭ errabant si Hypparco,Ptolomęo,& reliqs assentimur poste ri dogmatis origine non perspecta,q̄q̄ stellas moueri cōtendūt,eosdē tñ grad9lucē tes,eosdem tenebrosos quos prisci determinant,in qua re quanta nata apud eos cō fusio,q̄taq̄ peruersitas te℞ & dictionū,superi9 explicatū est,ut nihil posset esse mi nus q̄ uera super his apud eos experientia.Erratū idem ab eis in gradib9 quos au- gentes fortunam dicunt, ibi quoq̄ declarauimus,quos & aliter magna ex pte apud Alchabitiū,aliter apud Albumasarē, aliter apud Auenazram inuenies annotatos.

Eadē diuersitas in putealib⁹,quos nullus ueteꝝ posuit, nec pōt nō mētiri Aboasar Aegyptioꝝ se seq̄ sentētiam dicēs qñ illos enarrat q̄ñqdem ex illis plurimos quos Aboasar puteos facit Ephestion Thebanꝰ totius Aegyptiæ astrologiæ penitusſiter lucentes gradus enumerat,ut Arietis sextū gradum, & Tauri quintū,& trigesimū Geminoꝝ,& uigesimūsecundū Cancri,& in aliis signis alios multos,qd ꝙ dorien sis qdam astrologus qui se uocauit pscrutatorē de istis graduum ꝓprietatib⁹ aliter oino sentit q̄ oēs ueteres,nec ꝑ sua dogmate aliud q̄ experientiæ fidē allegat, ꝗ.s. ueteꝝ dictis euenta nō rñdeant,Rñdeant suis,uana igit ifidelis icōstās ista quoq; obseruatio graduū diuersoꝝ nō solum a nobis sed a Ptol.quoq; damnata. Menda cium. Aboasa Ephestiō Thebanꝰ

Caput XVIII Partes unde ortę & q̄tū l eis dimetiēdis secū pugnēt astrologi.

Am partes qbus utunt̄ in omni prædictione nō ne meꝝ figmentū res uana,dogma uoluntariū,numera inquiūt gradus inter hunc planetā & illū interceptos,& cū totidē ab horoscopo gradus pcensueris ubi numerus desiniet pars erit ibi rei cuiuspiā significatrix nō aliter obseruāda q̄ planetæ q̄ stellæ,quo pcepto qd fingi pōt delirius nō solum ꝙ uirtus in cœlo naturalis ubi nulla stella ubi nec lumē nec alia q̄litas naturalis, sicuti nulla ubiq; in eo gradu ad quā numerus ille terminat̄.Veꝝ qm̄ ista dinumeratio ad libidinē quoq; fingit̄ nec ullā habere pōt physicā rōnē. Aboasar nugacissimus reddere cām uoluit hmōi partiū, qđ antiquoꝝ fecerat nullus.Sed ita tn̄ aliquid dixit ut in summa loquacitate nihil loquat̄.Nā uerboꝝ eius summa tandē hæc est, cum fuerint planetæ duo significantes eandē rem distantia quæ est inter eos hře uim quoq; significādi,sed illam ab horoscopo dimitiendā, qm̄ quæ uētura sunt bona malaue sciant̄ cognito loco ad quē reꝝ suaꝝ significator ꝑuenit ab horos.quare gratia exempli cum Sol atq; Saturnus sydera sint parentū interuallū quo inuicem dirimunt̄ ab ascendente numerandū & in gradu q fuerit numerus eius futurā significationem super parētes ut in quo Solis Saturniq; potestas in quēdā modū quasi copulet̄,hæc est subtilitas Aboasaris in qua supponit̄ qđ negat̄ quodq; in primis a nobis irridet̄ esse.s. illi distātiæ talē uim ut similis interualli finis ducti ab ascēdēte uim aliquā habeat efficiendi. hoc quā habeat rōnē reddere debuit qđ cū minime faciat nō est illa opinionis rō, sed narratio,quæ nō solū ut uidimus est inefficax,qm̄ de quo quęrit̄ nihil pbat,sed est falsa repugnans pricipiis astrologoꝝ,quādo partiū auctores (ut mox diximus) primas partes fecerūt ipsoꝝ planetaꝝ nō reꝝ & euentoꝝ, sed fuit a posteris postea id & excogitatum. In partibus aūt planetaꝝ Aboarasis ratio quem habeat locū dicentis partes accipi ab interuallo duoꝝ planetaꝝ eundē rē significantiū præsertim ꝙ nullius planetæ pręterq̄ Solis & Lunæ ꝑ se distantia accipit̄ apud Hermetem,q auctor prius haꝝ partium fuit in eo libro cui nomen fecit πανάρετον. sed a planeta cuius partes quærit̄ & parte alterius luminariū.Capit enim Venereā partē a parte Solis & Veneris,ubi deceptos Aboasarē & Alchabitium primo libro notauimus. Mercurii a parte Lunæ quæ fortunæ dicit̄ ipsoq; Mercurio ubi illi quoq; aberrauerūt. Martis a Marte parteq; fortunæ,Iouis a parte Solis & Ioue, Solis & Lunæ abinuicē ut est oibus manifestū.Nec alias res significari uult ꝑ partes,q̄ quæ q̄sq; planeta cuius esse dicit̄ pars significat.Adde ꝙ reꝝ partes nō accipiunt̄ a planetis eas res apud astrologos significantibus. Quoniam qdem Mars fratres significat apud oēs,& tn̄ pars fratꝝ a Ioue atq; Saturno,nūquā aūt accipit̄ a Marte.Et uete

Cōfutatō Ratio Aboasa. Hermes prim⁹ auctor ptiū Aboasar Alchabi.

res oēs ptē cōiugii corrogant a Saturno cui planetæ cū nuptiis nullū cōiugiū esse
uoluerūt. Cōmētū igiẽ illius Aboasaris nō mō leue & nugatoriū supponentis id. s.
de quo disputaẽ, Sed ab opione auctoꝝ istius dogmatis de quo disputaẽ alienum.
Quos aliud mouit q̄ qđ iste nugator post tot sæcula somniauit. Fuit enim erroris
huius occasio pria talis. Visū ātiqoribꝰ orientē gradū hoc horoscopū Soli rn̄dere,
q̄re cū Luna ꝓpemodū Soli supar existieẽ alteꝝ eē horoscopū uoluerūt Lunæ ꝓ-
portione rn̄dēs nec alio loco potiꝰ statuēdū iudicarūt q̄ q tm̄ distaret ab oriēte q̄tū
Sol i q̄libet genitura distaret a Luna eum locū κληρον τυχης. i. sortem fortunæ uo
cauerūt ob ea q̄ paulopost cām cōmemorabimus. Docet hoc ipse Ptolomæus apo-
telesmatū libro tertio cōmonefaciens quoqꝫ illud omnē antiqtatē conuenisse ut ab
Vn̄ nomē sortis fortunæ — horoscopo tm̄ pars fortunæ distaret q̄tū a Sole Luna, nec uariare sniam eoꝝ qui ĩ
nocturnis genituris a Luna potius cōputāt ĩ Solē, qm̄ iidē ab ascendēte ad antece-
dentia signa se cōuertūt, q̄re desinunt eo loco quo & illi q a Sole ad Lunā supputā
tes ꝑ signoꝝ cōsequētia nūerāt, cām nois suspicor talē, nā cū duos q̄si horoscopos
fecissent alteꝝ solis alteꝝ Lunæ illi qdē, hoc ẽ uero atqꝫ solari, corpis atqꝫ aĩ sortē
tribuerunt, isti uero Lunari & aduētitio sortē fortunaꝝ, hoc est reꝝ eaꝝ quæ extra
nos sunt, ut a prio nosipsi, a secūdo quæ nr̄a sūt fatū sortirenẽ, q̄re Lunaris horosco-
pus sors fortunæ nūcupatꝰ neqꝫ ex alia re magisq̄ ex ipsa de fortunis iudicat Pto-
lomæus. Nā uulgo sortes istæ ptes dicunẽ, loca uero apud Maternū. Hoc cū rece-
ptū iā foret Hermes qdā Aegyptius paꝝ spectata prioris ĩstitui rōne putauit a pa-
ri exēplo omniū planetaꝝ sortes faciendas atqꝫ ita Saturni & reliquoꝝ sortes cōsti
tuit in libro cui titulus πανaρετω, uocauitqꝫ partem Solis αγαθον δαιμονα, hoc est
bonum deū siue dæmonē Iouis νικην. idest uictoriam Mercurii αναγκην. idest ne-
cessitatē Veneris ερωτα. idest amore Martis τολμαν. idest audaciā Saturni νεμεσιν.
nemesin in quibus ordinandis hāc methodū obseruauit ut unāquāqꝫ ptem accipet
a distātia ipsius planetæ cuius est pars ad ptē aut Solis aut Lunæ, Solis qdē in ue-
nere & Ioue Lunæ in cæteris & ubi Solis pte foret utēdū ab eo cōputus fieret in
diurna genitura, in nocturna uero a planeta ad partē, cōtra fieret ubi fortunæ utiẽ
pte, sed & omniū duci numeꝝ ab horoscopo iussit, quia id factū uidit ab antiq̄s in
fortunæ parte, cuiꝰ exēplo reliq̄s cogitauit, paꝝ animaduertens eā (q̄liscūqꝫ sit cō-
Paulꝰ alexādrinus addidit quattuor partes. — iecturā) q̄ moti ueteres Lunæ sortē statuerūt nō cōuenire i reliq̄s planetis, qbꝰ cū
Sole nō ea uel paritas uel cognatio, ut illi aliqd uice horoscopi rn̄dere sit necesse
quēadmodū Soli oriens correspōdet, ueꝝ utinā istis finibus hæc se fingendi licentia
cōtinuasset. Nā Paulus alexandrinus Hermete quē diximus aliquot sæculis Iunior
addidit ptibus planetaꝝ ptes q̄tuor nō iā sydeꝝ sed reꝝ parētū. s. filioꝝ fratrū &
Innumerus nūerus ptiū chaldæos partibus nō usos Porphy. — cōiugii, qđ inuētū occasio fuit præterea ita delirādi, ut innumeꝝ numeꝝ effingen-
tes fere q̄sq̄liaꝝ ptē in cælo designarēt. Nā & ciceꝝ & fabaꝝ & lentis & ordei &
cepaꝝ & mille reꝝ hmōi ptes apud Arabes oēs & latios legis auctores Chaldæos
nullis usos ptibꝰ nō tā moueor ut credā qm̄ inuētū fuit Aegyptioꝝ q̄ qm̄ Porphy
rius ĩstitutiōes scribēs Apotelesmaticas ex Chaldeoꝝ snia ptiū nusq̄ meminit, Pto-
lomæus præter fortunæ pte reliq̄s oēs abominaẽ, q̄ q̄ rectigēt illā cōtēpsisset cū ho
roscopū Lunæ & qeqdi eo cōminiscunẽ uanū & arbitratiū sit. Sed uẽ erratū illi ue
niabiliter cū ad ea respicitur in quæ de uniꝰ ptis exēplo astrologorū licentia futili
temeritate ꝓlapsa est. Qui cur distātias seruēt planetarū duorū cuiqꝫ illā nume-

rent ab horoscopo·cũ iam patet,qm̃.s.ita factũ ĩ fortunæ pte reperierunt·ĩ quo fem id a ueteribꝰ,q̃ a q̃si horoscopus quærebaẽ·q̃re in ea distantia fuit collocãda ad orié té ĩ q̃ sol a luna mouebaẽ·postea originẽ dogmatis nescientes suas ibidẽ q̃les nar rat Aboasar fabulas cõfixerunt.Qui si potiꝰ expimentis q̃ rõne motos se dicant rñ debo q̃ hactenꝰ sẽper feci non ẽe experimẽtis auctoritatẽ·super qbꝰ ęq̃li hoïes au ctoritate nõ cõcordãt.Euenit ãt & hoc ĩ partibꝰ ut ĩ oĩ dogmate astrologorꝫ.Et pri mũ ipsam fortunæ partẽ alius fere sẽper alio loco statuit.Q̃ m̃ Ptol.seu diurna fue rit genitura·seu nocturna cõputandã a sole ad lunam p̃cepit,alii nocturna genitura cõputandũ a luna ad solẽ affirmant partẽ Veneris.Helido. & Mr̃nꝰ a parte dęmo nis ad Venerẽ interdiu nocte cõtra Alchabitius sequens Aboasarẽ a parte fortunæ ad partẽ dæmonis ĩ nocte.Interdiu a dæmone ad fortunã Abenzagel a uenere ĩ for tunam·& die & nocte pariter accipit.Parentũ partẽ Arabes ĩ diurna a sole & satur num,in nocturna natiuitate a saturno ĩ solem accipiunt·Helio.si saturnus radiis oc cultetẽ si nox fuerit aut dies a Marte pergit ad Iouẽ.Partem fratꝫ Maternꝰ nocte a Ioue ĩ saturnum.Græci nocte sed interdiu a saturno in Iouẽ. De coniugio dissonant mirꝫ ĩmodũ.Nam si mariti sortẽ inq̃ras Alchabitiꝰ semper a sole numerat in Vene rẽ. Helio.in uenerẽ q̃dẽ sed a saturno.Maternus ex antiquorꝫ s̃nia iubet ut interdiũ q̃dem a saturno eamus ad Venerem nocte uero a Venere incohemꝰ·se uero q̃d alii quoq̃ p̃cipiunt multis in genituris ꝑbasse testaẽ· ut ĩ diurna nocturnaq̃ genitura a sole ad luna semper cõpuleẽ.Q̃ d̃ si fœminæ geniturarn perscrutemur·Iubet Ma ternꝰ ĩterdiũ a Marte ĩ Venerem cõputari·nocte a Venere ad Mar.Alii semp a Ve nere in saturnũ,qam Abenzagel Vellii,Alchabitius Hermetis ait esse s̃niam Aben zabel ꝓbat ut a Luna inMartem semper accipiaẽ.Alii semper a sole in Martẽ sic in reliq̃s dissẽdent·sed tediũ oĩa ꝓseq̃.Partẽ peregrinationis Arabes a dño nonæ ĩ mi nutias primas ipsius gręci a sole in Martẽ.Partẽ hæreditatũ illi q̃dẽ a saturno in lu nam,hi uero a saturno in Venerem.Seruorꝫ illi a Mercurio in Lunã,hi a Marte Lu nam.Partem mr̃is antiq̃ oẽs a saturno in Lunam cõputant,numerꝫ deinde ab horo scopo p̃cẽsentes, ut in oĩbus facere ueteres cõsueuerunt.Arabes eam a Luna q̃runt in minutiam primam octauæ domus,superadduntq̃ tot gradꝰ quot saturnus ex si gno in quo est perambulauerit,& q̃tãcunq̃ cõputus fecerit summã tantam ab ini tio signi in quo est saturnus per sequentia deinde signa.Sed non tam ociosi· ut oẽs eorꝫ fabulas memoremus,illud certe constare cuilibet potest non uiti fidelibus ex perimentis,quæ sibi quisq̃ pro arbitrio dogmata confinxit,

aboasar ad experimenta a strologos nõ posse cõfugere ob auctorum dissidentiam Sentẽtia Heliodo, & Mr̃ni, Sn̄a alchabitii & aboa. alia abenzagelis. Sentẽtia arabum. alia Heliodorus.

Caput XIX Dodecathemoriorꝫ sententia exploditur & auctores eorꝫ Aegyptii suis quoq̃ climatericis annis reiiciuntur

P Artisania Dodecathemoriorꝫ pariq̃ rõne q̃ ptes exibilãda·nõ ãt dodecathe morion illud intelligo,cuiꝰ supra meminimꝰ,q̃d est signi cuiuslibet pars .xii..Sed q̃d traditẽ a Materno græcisq̃ scriptoribꝰ in hunc modũ, cuius cũq̃ inq̃unt stellæ uolueris Dodechatemorion q̃rere partem eiꝰ duodecies cõputa tisue illa signi ĩ quo est planeta pars decima siue q̃nta·seu quouis alio alio numero fuerit,tam q̃tas sũma cõputationis confecerit diuides eas singulis signis triginta di spartiens.Sed a signi primordio sumes initium ĩ quo stella est cuius Dodecathem o rion q̃ris,& in quocunq̃ signo postremꝰ uenerit nũrꝰ ipse tibi partẽ Dodecathe morii oñdit.Exẽplũ huiꝰ pone solem ĩ Arietis parte q̃nta & minutiis.v.si q̃nq̃ duo

Q uid Dodecathemoriõ d quo hic agitur Exẽplũ

decies multiplicaueris erunt ptes sexaginta minutiæ unā faciēt ptē atq; ita erūt partes sexagintaunæ. Dabis Arieti ī quo Solē eē diximus triginta. Tauro.xxx.dodecathemorion in prima geminoꝝ ueniet, hoc inuēto qd uanū magis aut futile pōt excogitari: cū p numeros istos nulla tñ uis Planetæ, nulla q̄litas eā in ptem trāsmittat.

Cōfutatō paul⁹ alexādrinus qa falsa hec depn dit aliam excogitauit cōputationem

Q d si obseruatū dē euentis tā respondere obiiciā Paulū alexandrinū auctore grauissimū apud ægyptios quoꝝ illud potissimū fuit inuētū q talē obseruationē de dpn di falsam attestat quia nouā ipse methodū itroduxit cōtra ueteꝝ oīum opionem ut nō duodecies ptes illæ multiplicarēt sed terdecies. s. illi cōputatio antiq nō succedebat utpote falsa & cōmenticia. Et qm aliqñ terdecies multiplicādo eueniebat ei qd quærebat more astrologoꝝ ex uno successu dogma instituit. Hæc sunt illa mysteria ęgyptioꝝ, quoꝝ snias uelut oracula superstitiosū uulgus adorat quoꝝ doctrina nedum hēt aliqd diuinitatis. sed redicula etiam semidoctis, Nam si q̄ forет astrologia nihil minus ægyptii q̄ astrologoꝝ nomen mererent q & reꝝ q̄ sunt in cælo ueraꝝ & naturaliū hoc est sydeꝝ & stellaꝝ motus ignorabant ut infra dicemus. & in pdicendo plus istis fallaciosis somniis utebant q̄ stellis & planetis. Scribit Helio.

Contra ęgyptios

Mercurium trimigestū, q partes Planetaꝝ prius iuenit uiam aperuisse, unde per solas illas ptes nulla alia re spectata pñunciari possit de oibus pariter monomeriis & dodecathemoriis miꝝ q̄tum in oī pdictione tribueban, uñt eos obliq; notans Ptol.

Pto.astrologorum prudentissimus

prudentissimus astrologoꝝ ait sua se dogmata traditurꝝ ονδιακληρον και αριθμων αναιτιολογητων quę sint omnia περιττος υπο των πολλων φλυαρουμενα και μη πιθανον εχοντα λογον, hoc est non per partes & numeros inefficaces & causæ rōnem non hñtes, quæ superflue multi nulla ad psuadendū rōne fabulabant, cum āt numeros dicit, & q̄ repndimus dodecathemoria notat, & q climatericos ānos faciunt ex numeroꝝ sola obseruatiōe, ut ennaidicos & hebdomaticos. uñ multis molesta senib⁹ superstitio sup āno sexagesimotertio, qm peius angui tygrideq; formidant. sed peccat ī his uulgus errore ueniali q phi esse uolunt quis excusauerit,

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ATROLOGOS. LIBER SEPTIMVS.

Caput primum. Quid hactenus disputatū, & quid ī hoc libro disputandum.

Cōtinuatio hui⁹ libri cum præcedētibus.

Actenus nulla esse astrologia demonstrabatur ablata sydera efficientia qd ex phia. ex sydeꝝ dignitate, conditione reꝝ inferioꝝ, & fide experientiæ rotionabiliter dici a nobis oñdebamus. Tum si illa efficiant quod oppinant astrologi, quare hęc tamen aliter faciant q̄ sit ab illis excogitatum pbauimus nullam de ista efficientia & consequenter de futuris rebus cognitionem illis esse possibilem. Nūc illud nobis agendum ut si fieri cælytus hæc cōcedamus, & qūo ab illis est confectum hoc est ab hora primordiali sortiti res oēs fata sua de cælo, quod tñ cuiusq; rei sit fatum sciri ab eis non posse declaremus. Est autem hoc illis primum necessarium si assequi debent ut quæ sit cuiq; hora fatalis certissime habeant exploratum, quod nec sciri posse aut scitum certe ab eis non esse præsentis libri disputatione docebimus. Et quoniam rerum uariarum principia uaria statuuntur, de principio hominis primum disputabimus, & illud esse in ambiguo declarantes, & omnino qualecunq; sit illud certe non esse quod ab astrologis existimatur.

Caput II Ambiguã esse horã si qua eẽt ĩ oĩbus reb9 quæ nõ momento sed tpe absoluunť & in hoĩbus maxime,in qbus genitura paꝝ roboris hřeuidetur.

St aũt in decernendo principio cuiuscũq; rei quæ non momento sed tpe e consumať quo inextricabilis- an sit fatale illi tempus quo primũ opifex fa cere illam aggrediť quãcũq; demũ causam efficienté sortiať. An poti9 cũ absoluiť,an cũ non tota qdem simul exigiť sed per partes sint partium diuersaꝝ fa ta quoq; diuersa quicqd.n.dixerimus,suã habet rõnem qua confirmeť. Nã si fœli citer manus opifex admouerit qũo esse potest opus ifœlix qđ fœliciter opifex ope ratur?cũ ea sit demũ & operantis & operationis fælicitas si opera & bñ ex uoto ope rantis eueniat, Tum si fatũ efficienter non signanter tm̃ est syderibus-qñ potius fa tũ accipere res suũ debet,q̃ cũ sydera illũ intercedentibus aliis causis efficiunt. Vi detur igiť factũ ex ea hora pẽdere quã rẽ facere primũ opifex eius aggrediť. Cõtra fatũ quo pacto accipiet res priusq̃ sit?aut qũo esse diceť a nobis cũ primũ ĩcipit fie ri ut aliqñ sit?Deniq; ex spẽ & quę momento aduenit ultimo cõstituente forma res illud est qđ est. Quod igiť illi potius fatale momentũ q̃ quo esse primũ ĩcipit qđ est-& seorsum a causa a qua fiebat-sua cõstare potest natura & firmitate?non igiť de hora qua fieri-sed qua esse incipiũt res fata reꝝ rõnabiliter auspicabimur. Rur sus si aliæ alio tpe partes absoluenť,cur nõ quæq; decretum suæ fortunæ desuo tpe adipisceť?maxime cũ expientia cõprobeť aliter uariis eiusdẽ rei partib9 euenire,nã & in corpore eiusdẽ hoĩs alia interdũ membra recte se habebũt,alia male, &aliqua pars eiusdem urbis ruinis & incẽdiis erit obnoxia,cũ nihil eiusmodi reliqs partibus accidat,cur non igiť rõnabilius unũqdq; moueri & gubernari a ꝓpria cõstellatiõe q̃ de ꝓterito quodam principio & fortassis abolito trahere res sequentes fati cõditio nem. Et hæc qdem in uniuersum de reb9oĩbus dicta sint,nũc particulariter eadem in hoĩe examinemus,de cui9 fatali primordio(si aliquod est homĩni)multa & ĩxetri cabilis necessario ambiguitas nasciť. Quid.n.potius statuemus cũ tã multa ei9 pri cipia-eaq; oĩa digna principato cõspicianť?an q iter oĩa primũ tpe est punctũ illud fatale tpis arbitramur quo uir fœmiæ primũ cõgrediť,an non illud qdem,sed cũ se men de mare accrescit in uteꝝ?an potius hęc qdẽ quasi pręludia-& necessario ante cedẽtia. Primũ uero humanæ formatiõis initiũ statuemus cũ adoriť uis ipsa femi nalis purissimã partẽ excrementi muliebris eãq; constituit-hoc est cogit in fœtum, quẽadmodũ a coagulo lac uniť & cõdesať?An neq; hoĩs adhuc initium sed cum in conceptu partes corporis oẽs potestate insunt?an cũ mẽbranulis iã siue secũdis cir cũ obduciť?an hoĩem exordiri natura ĩcipit qñ cor primum actu secerniť-cuius uir tute qđ gigniť iam quasi filius a patre mancipatus a seipso ĩcipit gubernari-ut na turæ ĩterpres Aristoteles docuit. Huic.n.pricipio uis magna au ctoritasq; debetur cum & cor primũ sit quod formať,& in cæteris ptib9 distinguendis cũ mot9 oĩum cum ĩcrementum a corde distribuitur,ut(si nobis est cũ astrologis fabulandũ)quẽ admodum cordi insita uirtus totum deĩde reliqs coagẽtibus explicat hoĩem,ita hau sta prima ĩ corde solaris uirtus totã deinde explicet fati potestatem. An potius hinc quidem cordis & uitæ fatum principale , sed membri cuiuslibet dispositio ex hora potissimum qua disponitur-priuati subit suiq; fati conditionem . Considerantibus enim recteq; omnia pẽsitãtibus illud ualde apparet rationabile,ut si gratia uerbi lu minaria ut dicũt oculis præsunt-ex luminarium dispõtione cum oculi disponuntur

Questio circa uitium rei

Fatũ sortiri rẽ cũ fieri incipit.

Quæ hora fatalis hoĩs dici mereatur uaria pri cipia hominis

Arist. naturæ ĩterpres

eorum potius habitus mixtioq; dependeat q uel ex ea quæ pridie cum semel ipleuit uterum ancessit, uel post secutura est cum pridem oculis absolutis extra uterum matris infans e pro diturus, id quod de reliquis membris pari ratione dictum intelligatur. Quod si posthabitis omnibus his que diximus, aliud auctoritate efficaciaq; præstantius initium inuestigetur, quod nam rationabilius proferemus quam quo anima fœtui participatur quoniam tunc esse incipit homo, & substantiæ integram ratione consecutus, tunc ex materia sua formaq; constitit. Et si fatum ex hora proficiscitur, qua res primitus est, nulla utiq; potius fatalis hora hominis existimabitur. A qua si tamen opinione recedendum est, illud magnam habebit probabilitatem, ut quæ corporis sunt ad seminale principium referantur, quæ animæ ad ipsam animationem, quæ sunt externa atq; fortunæ ad id forte momentum, quo hunc campum in quo ludit fortuna claustra uteri egressus homo primum ingreditur. Deniq; ex hac tam uaria atq; nodosa de humano principio ambiguitate extricabunt ipsi si forte qui sunt diuini philosophia quæ tamen rationibus nititur explicare se recte nullo modo potest, quæ si est tamen aliquid affirmatura nihil minus affirmabit quam quod astrologi decreuerunt uti ex hora natiuitatis nascentis hominis fata dependeant. in quam opinionem nec ratione astrologi sunt adducti. Sed quia hoc principium asseq magis posse uidebantur, ideo prius illi partes concesserunt. Quare & post genituram dare aliquid solent conceptioni, quoniam sperent de ea nonnihil interdum etiam posse cognosci. Reliqua quæ sunt potissima certe principia, præsertim cum animaæ fœtus ex asse reiecerunt, quare. s. illis ex asse hoc est penitus sunt ignota, nec si inde pendere hominum fata concesserint, poterunt sibi diuinandi de fato aliquid arrogare. Verum ut reliqua prætermittamus genituram conceptui & fœtus animationi qua ratione præponantur quandoqdem si primas in fato constituendo partes initio illi demus quod maxime tempore primum est, non est prius principium principio seminali ex quo omnia alia proficiscuntur, si non tam primum tempore quam efficacia dignitateq; præponitur, tempus animandi fœtus omnibus erit præponendum, genitura & posterior omnibus & efficaciæ aut nihil aut parum habet quæ nec hominem inchoat, nec facit, nec absoluit, sed incohatum & iam absolutum ipsa solum ostendit.

Nonus modus principii ex pluribus mixtis

Caput III. Ptolomæum plus conceptui quam genituræ tribuisse, cui neq; aliquid tribuendum esse Ptolomæi ratio conuincit.

Ptolo. plus dedisse conceptui quam genituræ.

Quod si uerba ipsius Ptolo. grauiter pensitentur uidebimus eum ui rationis adductum plus dare conceptui quam genituræ quamquam ut faueat professioni de efficacia genituræ multa astruere sit conatus, uerba ipsius in tertio apotelesmatum sunt huiusmodi. cum principium temporale hominis aliquid statuatur natura quidam illud erit principium cum semen utero genitiali admittitur, potentia autem & secundum accidens dum hora partus infans egreditur quod igitur horam admissi seminis casu uel obseruatione deprehenderint illam sequi potius eos decet in proprietatibus corporis animæq; dignoscendis, efficientibus eo tempore stellarum configurationibus consideratis. Cum. n. semel a principio semen ex ambientis aeris affectione certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis tempora varietur. quoniam tamen propriam cognatamq; tamen materiam naturaliter sibi asciscit cum actum fuerit magis et primæ suæ qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc ibi Pto. ad uerbum. ubi mihi uidetur quod expressissime & asseuerate nulla interiecta dubitationis particula pronunciare primum & naturale & efficacissimum hominis principium esse seminis admissionem, atq; huic potissime inhærendum cum agnoscitur in prænoscendis hominum uicissitudinibus tam quæ ad corporis, quam quæ ad animam attinent. quod ubi etiam asseuerit tunc quæ uidebantur obiici posse de seminis

pmutatione accurate anxiq; dissoluit. Veru qm sciebat arte piclitari si aliunde pnuciari de hois fato pnegaret, adiecit his quae diximus i hunc modu. q aut hora ignorat principii seminalis quae plerumque ignoratur illos necessariu esse seq principiu natiuitatis. Pensemus aut haec & priusq alia subiungamus, i qbus solu utendu ait hora geniturae cu hora coceptus ignoratur, & de hora qde conceptus dixit, q adhaerere illi couenit. ita eni Graece scribitur προσῆκει, de hora natiuitatis no couenire dixit, sed ἀναγκαῖον hoc est necessarium esse, quasi nascientibus horam hois concepti, & tn uolentibus de eius fato diuinare ad natiuitate necessario est cofugiendu ut luce clarius appareat non uolente sed coactu necessitate in hanc snam descendere Ptol. ut hora geniturae quasi secunda (ut dicitur) post naufragiu tabula utatur, & hactenus qdem p rone locutus mox ne desserat pfessione conatur qtu pot hoc quoq; de genitura pricipiu ualidu demonstrare, quare de eo ita subdit, & hoc et e maximu pricipiu atq; hoc solo a prio deficies q ex cocepto eaet pnt precognosci quae an partu eueniunt. Porro si qs hoc qdem pricipiu dicat, illud autem κατάρχην .i. post pricipiu erit qde illud ab hoc tpe secundu, sed fortasse erit ptate perfectius, fere. n. iure haec humani seminis generatio no negabit, illud aut hois, cu multa tunc accipiat infans, quae prius non hebat cu erat in utero, & ea naturae hois ppria, quis ite qd hora partus no circudat nihil uideat conferre ut q nascit talis aut talis sit, facit tn ut subcognata circudatis cofiguratione pdeat i lucem, qm natura postq eu pfecit tm ad exeundu ipetu dat, cu dispo est similis figurae illi quae a principio foetum formauit, qa ronabile & harum quoq; rerum significatione hre dispone stellarum hora natiuitatis, non qa sit effetrix illarum, sed qa ex necessitate & secundu natura similis est illi ptate quae efficit. haec Ptol. a nobis fideliter recitata in qbus illud primu est uidere olno esse falsum qd ait interpres Auenrodan dubitanter loq Ptol. i prioribus uerbis ubi de efficacia cocept9 edissierit, asseuerate i his postremis ubi hora natiuitatis significandi uim habere demostrat, cu cotra potius ubi qde oia affirmet, nihil excipiens, nihil dubitans, hic nihil no adiecta dubitationis particula loquat, nuc fere, nuc fortassis iterponens, & cu deniq; tota sua dispositione terminaturus no aliam habet ronem qua fati significatricem hora geniturae defendat, q ut simile eam principio seminali esse suadeat. Tantu abest ut auctoritate decernendi qlis sit futurus q nascitur neges esse i coceptu, ut no plus sup hac re cocedat geniturae q ut coceptui similis & cosenties inueniat. na illa qde opinio apud astrologos inuulgata, credita etiam ab interprete Ptolomaei, ut significet solu hora conceptus quae in utero matris foetui accidut, de falsa intelligentia dictorum Ptol. nata, facile intelligitur, q no ea solu significari per conceptu dixit, sed etia illa quae genitura no possit. Praestat inqt hoc Ptol. conceptus geniturae q per illu etia ea quae sunt ante partu possunt praeuideri. Quod si illa tm, nunq erat etia apponendu nec propterea prestare primum pricipiu secundo existimandu cu loge sit maius spaciu totius uitae, q rudis adhuc naturae informisq; foetus rudimenta gubernare. Quapp si Ptol. in illis dubitanter haesitanterq; platis uerbis confidat ut sit pricipii secundi uirtus, fortasse primo efficacior, & hoc fere seminis humani illud hois potius sit principiu, non solu a rone sed a seipso plane dissentit. A seipso qm, ut dicebam, non potuit i pricipio nascendi auctoritatem fati defendere, nisi excogitata cu principio seminali natiuitatis affinitate, cum postea de sexo aliisq; nascentis conditionibus praeuidendis praecepta tradit,

Verba Ptolo.

Error Auerodã

Taxatur opio uulgata.

ea ex cōceptu magis q̄ ex natiuitate ait ꝓcognosci. A rōne cum ꝓpter multa quæ su pra diximus, tū quare ualde extra rōnem est cōceptū pricipium seminis natiuitatē hois dicamus, qn̄qdē cū semen uteꝝ ipleuit, nō fieri ipsum sed icipit aboleri cū hoi fabricādo natura manus admolit, qre illud sicuti hois generādi, ita corrumpēdi se minis est pricipiū, q; si pricipium hois uoces natiuitatē qre multa tūc primū habet quæ i utero non habebat. an nō illa ptinent ad substantiā q̄ iam facta & absoluta ē sed ad gestiones opeꝝ tm̄modo nōnulloꝝ quæ nec hois ꝓpria a qb⁹ si fatū hois au spicemur, multo post ortū tpe fatū orietur, ut cū. s. fati nō iā infans icipiet cum co gitare, deliberare, rōnari, nam statim qdē natus nihil habet hois ꝓpriū præter eiu latū, nō igit̄ his tam. s. si falsis friuolis astrologoꝝ prudentissimus Ptolo. insisteret, q̄q̄ ea ne oino desertor ꝓfessionis præuaricatorq; putaretur protulerit dubitanter. Neq; uero hæc solū qbus conceptui genitura ꝓponitur, sed quæ aliquā uim i fato decernēdo astruūt genituræ, minus hīe possunt firmitatis. summa. n. totius uirtutis ad cōsensum refert̄ q̄ sit iter natiuitatem atq; cōceptum, atq nā iste consensus, quæ similitudo, Rn̄det Haly Solem hora genituræ i signo semper iueniri, quod aut se ptimum aut nonū aut decimū sit ab eo i quo fuit hora conceptus. Heccine igitur il la similitudo. O ridiculam uanitatem quasi aliqd' tēpus alicui tempori hac rōne nō cōsentiat, qre. s. Sol quocūq; tpe a signo i quo alias fuit aliquo semper signoꝝ nu mero necessario distat. An ꝓbabilius qd' afferē de Luna, cuius locus cū nascimur horoscopus sit cōceptionis, & q tunc Lunæ locus horoscopus sit deidē natiuitatis, atq hoc falsum confictūq; ab astrologis postea demonstrabitur. & Haly Auenrodā in tractatu præsentis quæstionis exponens Ptol. ut ueꝝ interdum ita falsum iterdū ait a se deprehensum. Veꝝ age sit ueꝝ nulla poti⁹ uia fictus ille cōsensus utriusq; horæ euidentiusq; coarguetur. qm̄ si ex regula illa astrologoꝝ conceptus horam i uestigaueris, & thema ad id tēpus tibi constitueris inuenies cæli stellaꝝq; disposi tionem ab ea semp esse diuersam, aliaꝝq; reꝝ oino significatricē, quæ hora natiui tatis supputantibus apparebit. sed qd plura i nugis cōfutādis uerba ꝓdigimus Ha ly insignis astrologus i lib. quē scripsit de electionibus apte confitet̄ efficaciam fati decernendi esse in hora cōceptus. Sed qm̄ hęc ignoretur, iccirco ad horā natiuitatis astrologos cōfugisse. Et ipsi cū urgent̄ de ortu Geminoꝝ quoꝝ dispar sit fortuna solēt dicere iterdū diuersitatē cōceptuum illoꝝ fortunā uariare, cū tn̄ si hora cōce ptus ea solū disponit quæ accidūt itra uteꝝ illud poti⁹ sequtur ut possit eoꝝ quoꝝ cōceptus dispar compar qdē esse fortuna, sed natiuitas nullo modo esse possit.

Cōfutatō Haly.

Haly effi caciā fati dicit esse in hora cōceptus

Caput IIII Vniuersalia fata qb⁹ uiis astrologi uestigēt & q̄ paꝝ rōnalib⁹.

d Iximus de initio fati particularis q̄ sit incertū, & q̄ falsa rōne ab astrologis cōstitutū, restat dicere de uniuersali, uñ. s. fata urbium, gentiū, regnoꝝ & in uniuersum mundi ꝓnuncient̄, q̄ hoc quoq; (si aliqd' esse concedatur) in ambiguo tamen & incerto sit, & a nostris astrologis perperā definitū. Solent aūt ad uniuersales prædicendas mutationes triplici fere uia ꝓcedere, aut ex magnis sy deꝝ supioꝝ uel luminariū eclypticis coniunctionibus, aut ex cæli dispōne cum pri mas Arietis minutias Sol ingrediet̄, quod quasi principiū anni statuerunt, aut ex principiis urbiū, regnoꝝ, gentiūq; peculiaribus, hoc est ex hora qua urbs ędificata uel regnū institutū, uel lex genti data qua uiuit, quaq; gubernatur, quæ omnia q̄ sint friuola magna ex parte supra est ostensum, non solū ubi tota depulsa est, sydeꝝ

Triplex astrologoꝝ uia uniuersalia præsagiendi

efficientia,ſed etiã cũ totã p̄dicendi ex magnis cõiunctionib9 rõnẽ ĩfirmauim9,& ſiue ab illis/ſiue a defectib9 luminariũ/lõgo poſtq̃ acciderũt tp̄e expectare aliq̃d uanũ declarauim9,tũ ĩpietatẽ ĩſaniãq; deteximus aſtrologoꝝ,& legẽ cæli fato/& fato ſuæ legis gentes ſubiicientiũ,necnõ q̃ ſit uanũ/uel urbis ędificatæ uel accepti regni q̃ſi rei naturalis diẽ natalẽ decernere. Nũc & ſi oĩum reꝝ fatũ aliq̃d eſſe cõcedam9 ſumus oſtenſuri de fatali pricipio haꝝ reꝝ nihil certũ aut poſſe definiri,aut hactenus eſſe ab aſtrologis definitũ. Primũ q̃dẽ ĩ auſpicando urbis fato a iactu lapidis q̃ rõne mouent̃ ſ q̃nq̃dẽ iã ciuitatis potius q̃ urbis fata ꝑſcrutant̃,illud momentũ potius obſeruãdum quo urbs ædificata cepta eſt habitari/& ſuis legibus regi & cõtineri.De regis itẽ fortuna magna ĩter eos diſcordia cum alii putent ex hora illã pendere qua rex inſtituit̃ ſiue decernit̃.Alii cathedrã potius ſiue coronationem putant ĩſpiciendã.ſed quaſi minutiora p̄termittamus,cum etiã Haly fata gentium urbium regnoꝝ nõ tã ab his ipſis quæ dicebamus q̃ a principiis magnaꝝ uniuerſaliumq; cõſtellatiõum credat dependere,de q̃bus cum illis collato pede mox diſputabim9.

Capuт V Aſtrologum nõ poſſe p̄dicere quanã orbis regione fatum aliq̃d euentuꝝ ſit,q̃m ĩcertũ apud ipſos quæ cui ſigno uel planetæ regio ſubiaceat.

f I magnæ q̃s uocãt cõiunctiões,ſi defect9 ſolis & lunę q̃tas aſtrologi fabulant̃ cient mutationes illud nũc cõtendo,uere tñ de illis ab aſtrologis nihil poſſe p̄dici,neq; tñ illis cõiecturis quæ obici p̄nt horoſcopum magnæ cõiunctionis ĩcertum/an ſit ꝓprius aut ipſius ãni quo uertente illa cõtigerit,arbitrarieq; illos in defectu luminariũ pricipium mediũq; obſeruare/tp̄ibus reliquis inobſeruatis,tũ etiã ſolius pricipii hita rõne,cõdonent̃ illis hæc oĩa,nec ſup his litem ullã faciemus alibi p̄mere eos poſſumus efficacius,uñ oĩmoda hmõi p̄dictionum ĩcertitudo demonſtret̃.ſunt,n. eaꝝ q̃ttuor capita,primũ ut p̄dicat̃ q̃d ſit futuꝝ,ſecundum quo ĩ genere reꝝ,tertiũ quonã tp̄e,quartũ apud q̃s gentes & ĩ q̃bus locis ac regionibus.Q d̃ ſi nulla fere reꝝ mutatio eſt/nullus caſus uel ꝓſper uel aduerſus q nõ aliqua mũdi p̄te apud aliquos populos accidat quocũq; tp̄e ueniat/erit oĩs hmõi uana futiliſq; p̄dictio/niſi poſtremum hoc habeãt exploratum/quonã.ſ. loco quaq; p̄te terraꝝ ad mirabiles illæ mutatiões euenturę ſint.De hoc ãt ita definiunt ut ĩ regionibus illis expectet̃ q̃ ſint ſigno ſubiectæ,apud q̃d talis uel cõiunctio ſyderꝝ uel luminariũ defectus cõtigerit,nec ſolũ quæ ſigno penitus eodẽ,ſed uel eodẽ uel ſigno ſaltem eiuſdem triplicitatis,Hæc eſt oĩum aſtrologoꝝ ſuper hac re ĩdubitata ſnĩa.Vñ illud colligit̃,nihil poſſe de fato alicuius regionis uere p̄diuinari/niſi prius conſtiterit/cuinã ſigno/cui planetæ regio illa ſubiicat̃ ſicut nec de hominis põt fato prænunciari ſi tempus genituræ fuerit ignotũ.Q d̃ ſi de ſubſignis planetiſq; diuerſis terrarũ diſtributione oĩa apud aſtrologos ſint ĩcerta patet euidentiſſime p̄dictiones eorũ de hmõi reb9 neceſſario fore q̃ ĩcertiſſimas.Illud uero q Ptol,& Albumaſaris libros legerit accurate facile ĩtelligeret,cũ nullũ ſit dogma in quo ſibi minus aſtrologia cõſentiat.Ptol.i lib.apoteleſmatũ igneã triplicitatẽ p̄eſſe dicit ſeptẽtrioni,terreã meridei,aereã oriẽti,aqueã occidẽti,Q d̃ ſecutus eſt Iulius firmicus opinionũ ueteꝝ æmulator.Idẽ uero Ptol.ſecũdo lib.eiuſdem opis/uel aliter explicare/uel ĩmutare nõ nihil/eam uidet̃ partitionẽ/igneã triangularitatẽ/nõ tã ſeptẽtrioni q̃ his terris p̄ficiens/quæ ſitæ ſunt inter ſeptẽtrionẽ & occidentem,terream his quæ inter orientẽ & meridiẽ, his uero quæ inter ortũ & ſeptẽtrionẽ aereã

Inſania aſtrologorũ & impietas.

Vrbis fata nõ rõnabiliter a iactu primi lapidis auſpicari.

Magna diſcordia ĩter aſtrologos de regis fortuna.

Rõnes prætermiſſæ

Quattuor capita huiuſcemodi prædictionũ.

Quo pacto ſecundũ aſtrologos cognoſci poſſit in quã mũdi p̄te effectus aliquis ſit expectãdus

Diſcordia aſtro. de dñatu planetaꝝ ac ſignoꝝ ſup mũdi regiones.

Opinio Albu. aqueam inter occasũ collocat & meridiẽ. A qb9 ea tñ distant q̃ Albumasar scribit q̃tum distat oriens ab occidẽte.is.n.sexto lib.magni introductorii igneã triplicitatẽ non septẽtrioni ut Ptol.sed orienti uoluit dñari,ipsi qdẽ septẽtrioni,cui.s.igneã pficit Ptol.ipse aqueã dñari cõtendit,& quã orienti Ptol.aeream ipse contra pficit occidenti,Idẽ tenet Paul9alexandrin9 in institutionib9artis apotelesmaticę.Sed ipse

Alia opi. ipsius albuma. idem Abu.q̃si sui oblit9lib.prio de magnis cõiũctionib9 tã diuersa ab his scribit q̃ scripserat i introductorio q̃ illa erant diuersa a dogmate Ptol.Nã ibidem non igneã ut Gręci cũ Ptol.atq; Mrno,nõ aqueã ut ipse alibi Arabesq; pmulti,sed aereã pficit triplicitatẽ,& quã ibi septẽtrioni aqueã dederat tũ oppositę ascribit regioni hoc est meridianæ occidenti aũt nec aqueã ut Ptol.nec ut ipse alias aereã sed terreã ait dñari,qb9 sentẽtiis qdnã pōt ẽe pugnantius?q̃ꝝ se arbitrũ q̃snam faciet? cũ nec rõ hic possit nec expiẽtia mõstrare ueritatẽ.

Hẽricus postremã albumasaris approbat sniam alchabi abraam Zael. Saphar Messala Hẽric9 maclienſis postremã hanc Albu.opionem ait esse uerissimã & expimentis q̃ plurimis cõpbatã.Cõtra Alchabi. & Zael israelita,& Abraã auenazra,& Saphar i isagogicis & Messala illã pbãt quã scripsit in introductorio.Haly auẽrodã utraq; reiecta Ptol.sniam oib9 ãnteponit. Mitto q̃ ipsi sup his ueteres iter se dissentirent Aegyptii ab Hypparco ab Hypparco Ptol. id aliqb9 exẽplis declarabo.Arieti.n.Aegyptii antiquã Babylonẽ & Arabiam Aegypto cõterminã.Pto.Britãniã,Gallatiã,Germaniã,Hastarniã & Palestinã subiecit.Hypparcus & antiq̃ssimi astrologoꝝ exactiore qdẽ rõne,aliis.n. signi partibus alias regiones subiecerũt,atq; ita sinistro qdem Arietis humero Babyloniã, dextro thraciam τῷ στήθει Armenianæ τοῖς ποσὶ Arabiam ægypto confinem τῷ ἐσχάτῳ τῷ Persida & Cappadociã & Messopotamiã, & Syriã & rubꝝ mare atq; ita in cæteris signis est discordia,Aegyptii Hypparcus,Ptolomæusq; discordant nõ minus q̃ a Ptol.ẽt Albuma.&a se ipso.unde luce clarius cõstat nihil posse ab astrologicis certi pnunciari,ubi nã gentium atq; terraꝝ casus aliquis sit uenturus cum de ipsa sub signis gentium terraꝝq; diuisione nihil habeant certũ uel exploratum.

Caput VI Nõ posse initiũ unũ cõstitui de quo toti9 ãni pẽdeãt fata,tũ uaria a uariis anni statui pricipia & iuxta hebræos annũ poti9 autũno q̃ uere icohare.

Fliquũ ut de initio anni dicam9qđ nõ posse unũ cõstitui ex quo toti9 ãni r status pdicat̃ tñ expsse firmat Ptol.ut nullius potius q̃ ipsius uerbis hoc sim cõpbaturus.Is igr li.apotelesmatũ secũdo ita scribit.In circulo null9 cogitare principiũ simpliciter poterit.in Zodiaco aũt ea utiq; qs principia iure cõstituet,q̃ æqnoctiis atq; solstitiis determinant̃,q̃ sunt q̃ttuor duo .s. æquinoctialia & duo solstitialia,ueꝝ hic locus hęsitioni an aliqd hoꝝ q̃ttuor sit pponendũ. Nam si ipsam qdẽ splicitet circularẽ naturã spectes, nullũ eoꝝ singularis principii priuilegiũ obtinebit.Vtunt̃ aũt q de his scripserũt aliqd supponẽtes diuersimode uno quoq; illoꝝ q̃ttuor q̃si principio moti ab aliqb9 eoꝝ ppria rõne naturaliq; cõsensu hẽt.n.unaqueq; illaꝝ ptiũ aliqdpeculiare & excellens uñ sibi principii & noui ãni auctoritatẽ uideant̃ uẽdicare,ut uernũ æqnoctiũ qđ tũc primũ dies nocte icipit lõgior fieri,& qa tẽpus id anni abundat hũiditate,q̃ q̃litas & natura (ut supius diximus)in oi principio generẽdaꝝ reꝝ pluria ẽ,Aestiualis solstitii ꝑrogatiua hæc est, q; tunc maxĩe dies i suo q̃si fastigio cõsumatõeq; pducit̃,tũ uero apd Aegyptios & inundat nilus & canicula exorit̃. In autũnali æqnoctio fructus oẽs colligunt̃ & terræ semina iaciunt̃,in brumali solstitio post decremẽtũ icipit dies tũc primũ augeri

Q d' aũt mihi cõueniẽtius & naturæ cõsonũ magis uidet', hoc ẽ ut i obseruatione rerũ anni q̃tuor illis pricipiis utamur obseruãtes quæ añ illa pxie fiũt Solis & Lunę uel coitus uel opponẽs, & præsertim eclypticas, ita ut ex principio qd' sumitur ab Ariete uer quale futurũ pũideam9. ab eo uero qd a Cãcro æstatẽ, a Libra autũnũ, hyemem a Capricorno. hęc ibi Ptol. ad uerbũ. E quibus apparet & creditũ ab eo & cõprobatũ nullũ uerum initiũ posse cõstitui. Ex quo totius ãni fatum præuideat' ut nõ possim satis mirari & Auẽrodan ei9 itcrpr̃ẽ, & iuniores astrologos identidẽ pdicãtes plus tribuere Ptolomæũ i ãno exordiẽdo ueris æqnoctio q̃ uel autumni principio uel solstitii. Nã queãdmodũ uernũ æqnoctiũ qd non hr̃e dicit uñ pricipii priuilegiũ mereat' facit idẽ nihil secq i reliqs, & postq̃ oib9 initialẽ eẽ auctoritatẽ ostẽdit, tũ non aliđ qđẽalio pl9 hr̃e momẽti, sed ęque oia obseruãda eẽ decernit, hoc & magis cõueniẽs & naturalib9 consonũ asseuerãs q̃ ut unũ ex illis reliqs suphitis obseruet'. Q ñqđẽ unũqđq̃ suã hẽt rõnẽ cur pricipiũ aliqd' ãni iure existiea. Quo factũ ẽ ut diuersæ ẽtgẽtes aliæ ab alio ex his initiis ãnũ exordirent'. Aegyptii ab æqnoctiali solstitio, Romani ab hyemali, alii ab autũnali, hoc ẽ ab igressu Solis in Librã eã ẽt horã obseruantes q̃ uigesima Scorpii ptẽ pagrabat plurimũ i ea efficaciæ momẽtiq̃ putãtes ad statũ & mutationes aeris prædicendas, qd' Saphar & Aoniar sunt secuti nonulli itẽ ex snia Aegyptiorũ uolũt illa q̃tuor pricipia cõsiderãda, sed non ita ut oia i oib9 obseruẽt', uñ cũ Sol qdẽ Arietẽ igredit' ipsi9 solis statũ cõsiderant, cũ uero Cãcrũ Iouis, cũ librã Saturni, cũ Capricornũ Martis q̃ hæc oia sydera in eis signis regnare existimẽt'. Albu. aliud sibi sõniũ ẽ cõmẽt9, ut si quũ Arietis prias minutias sol inuadit horoscopus inuenit' signũ fixũ ex ei9 horæ cælesti dispõne de toto ãno qdẽ recte pñũcieẽt si cõe sit signũ duo pricipia ãni statuant' si mobile q̃tuor quæ prius uana & arbitraria sicuti nec rõne ita nec ueteꝝ uel auctoritate uel expimẽtis fulciũt' Q d' si qs forte ex mũdi creatione opionẽ astrologoꝝ uelit cõfirmare ut ppea ex ingressu solis i Arietẽ futura fortuna cognoscat', qm̃ p id tẽpus mundũ De9 creauerit, ut nõ sit aliud annoꝝ cõuersiones q̃ reuolutiões mundanæ geniturę, is uero facillime statiq̃ reuincet', q̃ñqđẽ si mũdi seqmur genituram tam erit icertũ q̃ sit ãni pricipiũ statuẽdũ q̃ ẽr ẽ icertũ quonã tpe anni mũd9 fuerit istitut9. Neq̃. n. apud hebræos a qb9 mũdi creationẽ accepim9 qcq̃ sup hac re certũ & definitũ est, sed alii uere, alii autũno exortũ cõtẽdũt, & si altera opio ẽ p̃ferẽda eo poti9 declinant ut in autũno cõditũ credant. Nã q̃ scriptũ ẽ eodẽ mensiũ i quo phase celebrebat' primũ mẽsem i anni mẽsib9 futuꝝ id rõne solẽnitatũ celebrandaꝝ dictũ uolunt, q̃re si illa maxia prima p̃cipue ẽet solẽnitas a q̃ eoꝝ exitũ de Aegypto qđ' primũ dei in populũ b̃nficiũ cętera sint secuta, in reliqs aũt reb9 oib9 a septẽbri initiũ faciebant, qd' multis tum sacraꝝ lraꝝ locutionib9, tũ antiqs cõsuetudinib9 iudæoꝝ uidet' cõprobari. Scriptũ. n. in Exodo est scenophegia hoc est ifesta tabernaculoꝝ celebrari i exitũ anni, ea uero medio septembri celebrebant'. Et in libro Necemiæ scribit' & factũ est in mense casleu is est apud Chaldæos q apud nos Decẽber anno. xx. tũ. s. factũ est i mense nisan hoc ẽ Aprilis anno. xx. q si mensis nisan. i. Aprilis caput anni ẽet nõ uigesimo ãno, sed prio ac uigesimo erat scribendũ. Preterea cũ lege caueret' ne septio anno q. s. erat sabbatũ annoꝝ aut meterent agros aut seminarent si caput anni erat Aprilis sequebat' ut qđ' p Octobrẽ sexti anni semiauerãt id æstate sequẽti metere nõ liceret, q̃re hæc. s. æstas ad septimũ annũ ptinebat si ei9

Error Auẽrodã & recentiorum.

Varia apud uarios anni indicia

Albumasaris commentum

Annũ rõnabili9 secũdũ Hebræos in choare autũno q̃ uere.

exordia a uere sumebant, qđ si erat credita sexto anno terræ semina depibant, qđ
Lersiēsis incōmodū nō sequebat a Septēbri annū instituentes. Mitto quæ Lersiensis in cō
Beda puto scripsit & Beda in lib. tēpo, & Iosephus i primo antiqtatū, & Hieronymus i
Iosephus epistola de solēnitatibus, q Ezechielē ēt exponens Octobrē dicit primū esse men
Hierony. sem Ianuariū uero qrtū, e qbus oibus liquet siue ex mūdi creatione aliqd cōiecte
mus, siue astrologo uete rōnem auctoritatemq sequamur oīno astrologos aber
rare qui ex ingressu Solis in Arietē de totius āni fato ꝓnunciari posse cōtendunt.

Caput VII De directiōibus aliisq modis quibus tempora futuro defi
niunt q pa cōstent que in his astrologi inter se discrepent.

Sicut erāt in fatis anni auspicandis (si qua fati cōcedat auspicatio) ita in tpe
definiēdo quo illud sit euentu qđ initialis hora pmisit. utūt. n. hac quoq
in re friuolis falsis uanis suppōnibus & methodo naturali nihil cōuenēti
bus inter q̄s illa prima & potissima est de planeta partiūq Zodiaci directiōibus.
(Sic. n. libet eas uocare) quo magis ab his qbus cū disputamur intelligamur. Illæ
igit q̄ falsis nitant ridiculisq fundamētis breuiter apiem9 declarata pri9 ex ꝓposito
astrologo opiniōe. Esto igit geituræ alicuius horoscopus Leonis. p. qntadecima.
Satur. in Virgis. p. sexta colloceť patet Saturnū horoscopo nec aspectu nec alia re
copulari, quare nō debet illi nocere, uerūtñ opinant ꝓuentu aliqñ ex directiōe ho
roscopū ad Saturnū, & quo āno illuc ꝑueniet ex Saturno morbi periculū nato imi
nere, ꝑuenire aūt aiūt hac rōne, qm̄ singulis ānis singulæ nobis signo partes attri
buuntur ꝑ anaphora tñ ꝓportiōe, sed hoc nihil ad rem de q̄ nūc agit. Dicūt ergo
prio āno uitæ ipsū deberi gradum i quo horos. quare si in eo gradu planeta bonus
aut corpe aut radiis fuerit eo āno sua bona largiri, cōtra si malus mala, secundo āno
secundū a primo gradu rñdere, tertio tertiū, sic deinceps. Quare si Saturnus exem
pli gratia primā & uigesimā partem ab horos. occupauerit cum primo & uigesimo
ætatis āno pars illa rñdeat fore ut ānus ille Saturni radiis infestet. Cū uolunt igit
quonā āno bonū malūue aliqđ euētu sit nato præuidere dimetiunt gradus inter
loca principalia genituræ & corpus aut radios boni maliue syderis interceptos, &
ꝑ numero graduū de āno numero præscribūt, post quē euentus ille debeat expe
ctari, hæc est eo positio in directiōibus, ex qbus & uitæ spaciū Ptol. & casus oēs
uicesq fortunæ astrologo turba ꝓnūcias, qbus qd pōt leuius qd magis irrōnabi
liter cogitari nā illa primū ad ānos graduum distributio, pōt ne magis ex libidine
fingi nullo fundo sciæ rōnisue cōcepta maxie cū interdū ānos iterdū dies (ut. s. eis
subuenit) a gradibus istis dicāt indicari. Et hēret hoc forsan aliquā ꝓbabilitatē si
partitio ipsa graduū esset a natura, illa uero ex arbitrio tota pendet mathematico
signa in triginta potius q̄ in uiginti ptes nō ob aliud diuidētiū q̄ q ñuerus ille diui
sionibus arithmeticis est acōmodatior, ut testimonio ipso astrologo ꝓximo libro
nobis demſabitur. sed qūo mihi nocere poterit Saturn9 i sexta Virginis pte (sicut
erat acceptū) cū nascebar iuētus ēt si illis demus prio & uigesimo ætatis anno eius
influxū ad me ptinere, nā qñ ad me ptinebit Saturnus, illiē non erit, & qñ ibi erit
Rñsio Saturnus pars illa ad me nō ptinebit, q si forte queādmodū a pestilentia isectæ ue
stes uenenū ad aliqđ tēpus nō amittūt, ita ptibus cæli ēt euenire dicāt, ut receptā a
malo sydere cōtagionē diu retineāt, ꝓptereaq gradus ille iam tū cū nascebar infe
ctus a Saturno post multos ēt annos uim noxiā illā in me refundat, ꝓbelle ponē

subtiliterq; defendent, & siqdē cū phis esset sermo iuberē meminisse luminis affe ctionē subiecto nō hærere sed abire cū corpe a quo diffundat. Cælestiū aūt olum impressionū ut in metheoris ait Auicēna & uehiculū lumē ē, & fomentū, Sed ipsi mihi rñdeāt cū ad eundē gradū tot annis intermediis alio℞ accursus sit planetarū an supuentu luminū salutariū inolitū illud uirus putent aboleri posse uel iminui. Præterea si pdurāt in cæli regionib⁹ a planetis acceptæ susceptęq; qlitates nec ad exiguū spaciū tpis cōseruant, nō erit in factis diiudicādis tm̄mō obseruādum quis quo cæli loco uel āno reuoluente uel hora genituræ planeta inueniat, sed qui eadē loca pcedentibus etiā ānis pagrarint. Postremo cōmentū illud dirigēdi aliud nō est q̄ subiicere res nō solū cōstellationib⁹ his quæ sunt sed quæ esse ēt possent. nā qd aliud est dicere Lunā quæ me nascēte exagonis radiis a Sole feriebat, īfortuniū tñ aliqñ inibi parituram ex q̄drato Solis aspectu, sub quo illa qdē non fuit cū nascebat, sed fuisset si pluribꝰ cæli partib⁹ iterrectis pcula Sole magis cōstitisset quas ptes per quas, s. a q̄drata radiatiōe distabat cū pegerit post tot ānos ab ea illa ibi calamitas infliget. At constellatio ista sub ortu meo nō fuit & si postea aliqñ est futura, nihil tñ ad me cui si fatū aliqd' est præterita illud cæli dispō dedit. Patet igr̄ q̄ absurda q̄ falsa q̄ inconsona sit positio dirigēdi, q̄ q quottidie utunt astrologi, quod nā hñt fundamentū undeq; sit deducta, nondū sorte ut opinor ī considerationē exa menq; reuocarūt, utunt aūt præter directiones in euēto℞ tpibꝰ præuidēdis dñatu planeta℞, quos ordine quodā impiū uitæ suscipere cōfixerūt, hic cētra Chaldæo℞, fridariæ Persa℞, Indorū nouenæ decates Ptolomæi, aphoriaq; occursorq; hinc, decēnia Aegyptio℞, cronocratores Arabū, & quæ alia hoc gen⁹ alii alia pro libidine somniatūt quæ oīa peccāt hoc incōcīnū qd' de syderibꝰ ita definiunt, ut hic quidē tot ānos planeta nos regat, quo tpe cōsumato succedēti planetæ uel pro sphærarū uel pro climatis ordine q̄si p manus gubernacula tradit, qui rursus p cōcessum sibi tēpus administrata iurisdictiōe cedat syderi pximo ius & ptātē, qd' qdē ab omni est naturali rōne penitus alienū. Nā qd' hoc potius q̄ aliud ex eis hoc tpe inferioribus dñet alia pōt eā rōnabiliter assignari q̄ aut materiæ dispō huius potius q̄ alterius impressionibus opportuna, aut syderis ipsius ad nos efficacior habitudo, ut sup terram ferrat aliis sub terra collocatis aut uergēs ad aquilonē regionibus nr̄is fiat pximior aus rectiores radios in terrā iaculet, & q̄uis cū astrologis sentiremus de bona malaq; re℞ cōditione pro loco℞, signo℞ radiationū diuersitate eius planetæ qui plus cæteris in cælo p id tēpus auctoritatis & ptātis obtineat, hoc est solū qd' dici ex naturali methodo pōt. At reliq̄ ficta & fabulæ sunt ut Ioue dicamus nunc præesse terrenis, q̄re annis pcedentibus præfuit Saturnus, quē ex sphærarū ordine Iuppiter sequit, & Taurū hoc āno dñari, qm̄ præcedenti Aries dñabatur q̄si terre no℞ & magistratuū uices ī syderibus inuenirent. Q d' si ita dicāt expiētia compro batū posset esse aliqua fides si de ista inter se distributione tēpo℞ cōuenirēt, Sed cū alius Lunæ ali⁹ Marti alius Ioui eosdē ānos attribuat nunc oib⁹ pariter expimenti fides abrogāda, quā pro sua q̄sq; opione in tāta opionū uarietate prætendat, Aegyptii quos seq̄ Firmicus uitæ administrationē cuilibet syde℞ dant equa partitione ānos. x. & mēses. ix. hoc ordine, ut i diurna genitura ptimum decēniū Sol accipiat in nocturna Luna, post qd' decēniū qui in genitura p signo℞ cursum ī secūdo loco fuerit inuētus tertius q post secundū fuerit & simili mō cæteri, Sed qcūq; decēniū

Cōfutatō Prima rō Auicēna ī metheoris.

Secundo

Tertia

Quarta

Alii mōdi qbus astrologi tpa euento℞ præuideri posse putant.

Opīo Aegyptio℞ & Mini.

sortitus fuerit, licet sit totius tpis dñs, oib⁹ tñ stellis tota decenii substátiá diuidat a se incipiés & post se illis tradés q sint per ordiné positi. Primo aút illi qcúq; i the mate secúdus fuerit iuentus. Est aút súma ãnoꝝ quos planetæ septé moderant ex eoꝝ sńia qnq; & septuaginta ternis mésibus adiectis, qb⁹ constitutis ad primú rur sus planetá reditus fit, persę eú dé qdé ãnoꝝ núcꝝ colligút & a Sole similiter siquis natus interdiu fuerit, a Luna si noctu exordiant, faciétes ét ipsi unú qdé tpoꝝ dñiú pricipalé, sed alios tñ in dñatu uicaria successione participes, quá distributioné uo cant fridariá, uñ illa uulgata iter iuniores aliqué esse fridarię Iouis participé, multú uero discordat ab Aegyptiis, ná i successu planetaꝝ non loca thematis geniturę sed sphæraꝝ ordiné obseruát Solé médiú faciétes. Præterea nõ cuiq; planetæ æq̃le tem pus assignát, sed Soli qdé ãnos decé, Veneri octo, Mercurio tredecim, Lunæ no, ué, Saturno undecim, Ioui duodecim, Marti septé, capiti tres, caudæ duos, quod quá hñt possit rõné ipse quoq; Auenazra in libro rerú astrologicaꝝ fatet se nescire. Cõtra uero in asciscédo pricipe dñatus æquá cuilibet planetaꝝ portioné dant persę ita ut princeps planeta septimam sui tpis ptě solus gubernet, secundá cú planeta a secundo, tertiá cú tertio. Aegyptii uero iæqualé hãc faciút distributioné decernétes Soli qdé mêses noué & decé, Saturno triginta, Ioui duodecim, Marti quindecim. Veneri octo, Mercurio uiginti, Lunæ uigintiqnq;, quá rursus subdiuidút. ut Satur no ex triginta suis mensib⁹ dies sex reliqs planetis impartiat atq; idé de suis cæteri mensib⁹ faciát, ut docet Ephestion, & Maternus ignorauit. Sed illud fuit dissidium Persis & Aegyptiis q̃ illi caput & caudá ãnumerát cronocatoris, Aegyptii non fa, ciút. Ex qb⁹ oibus patet post primú decéniú, raro eundé fore annoꝝ gubernatoré apud Persas, & apud Aegyptios. Ab utrisq; uero dissentit Ptol. ætatú dños faciens ut quaternos primos ãnos Luna gubernet, Mercuri⁹ decé sequétes, Tñ ordine qdé cõsequenti, Venus qdé octo. Sol noué, Mars qndecim, Iuppiter duodecim, Reli, quú uitæ Saturnus, q tñ cú exactá peculiarécq; unicuiq; genituræ tpoꝝ distributio nem inqrit, Cronocratoris illis qdé principalib⁹ addit annuos, menstruos & diur, nos. Sed in illis Ptolomæo toti⁹ fati cardo uersat, ubi taxat eos q unú faciunt uitæ cronocratoré, Aegyptios inues, & Dorotheú atq; illi sńiæ Ptolomæi siqs accedat, diuersissima semp i distribuédis tporib⁹ ab Aegyptiis Persisq; definiet, quo magis libeat irridere nře ætatis astrologos q nõ itelligétes eodé, tecates Ptolomæi & cro, nocratores, quo Persaꝝ fridariæ, Aegyptioꝝq; decénia pertinét uti simul his oibus uoluerút, q̃si nõ diuersæ atq; cõtrariæ sint super eadé re. Sed de reb⁹ diuersis opio, nes inter se minime cõgruétes, Indoꝝ astrologia nec fridarias nec decénia, nec teca tes cronocratores nouit, sed uná nõ in septem ut illi, sed in noué membra partit, de qbus hic ordine ꝑ locorú thematis dispõne ꝓnunciat ut primá annoꝝ parté regãt cõstellatiões ad duodecimá domú ptinétes. secúdá quæ ad dhoroscopú, tertiá quę ad secundá domú, quartá uero quæ ad noná, qntam quæ ad decimá, sextá q ad un decimá, septimá quæ ad sextá octauá q ad septimá, noná quæ ad octauá, Nec solú ab aliis in ista téporú dispésatione, sed in ipsa domoꝝ patitione discordant ad signi, feri gradus (quos æquales uocant) illas diuidentes Arabes Andrugazaré imitátes per trigonocratores q̃si dixeris triágulatores. hoc est dños triplicitatú, tres uitæ iu, dicát partes, ut de rebus ab unoquoq; locoꝝ duodeci significatis, qs sit primæ atq; futuris status ex primo triplicitatis dño iudicent. qs mediæ ex secundo, qs postre,

Opinio Ptolo.

Error insignis astrolo gorum nřæ ætatis

Arabum opinio.

mæ de tertio, q; si trigoni unius duo tm̃ dñi sunt ut alio libro dicebamus, aut unius forte genituræ unus dispositor, q̃q̃ alius in diurna, alius in nocturna erit magna pars uitæ sine gubernatore. Sed nec ulli sunt isti trigonocratores, & si ter mille esse concedant̃ ea in uita regẽda uicaria sibi successio penitus ẽ deridicula. Sed ab his oĩbus Chaldeo࣪ inuenta plurimũ diuersa q nec decatib9, nec decẽniis, nec fridariis nec nouenis Indo࣪, nec trigonocratoris, sed genituræ cardinib9 utunt̃. Primã uitæ partem ex primo cardine indagantes, media ex fastigio summi cæli, postremã ex occidente, tum uero de morte, de his ẽt quę post mortẽ eueniũt ex q̃rto thematis loco ꝓnunciabãt, sed ẽt trimẽbrẽ illam priorẽ diuisionẽ ita ite࣪ partiebant̃ ut apoclima qdẽ horoscopi (quasi decliuũ dixeris) & partus dolores indicarẽt & quæ accidunt matri dũ ute࣪ gerit, ipse horoscopus ipsam natiuitatẽ & primos statim annos ab illa horoscopi epanophora qd̃ est reliquũ postremũ primæ ætatis. Rursus medii cæli apoclima primas partes mediæ uitæ, medias ipsũ mediũ cælũ, postremas eius epanophora, similiter faciebãt & ĩ quarta itẽ domo, ut declinãs domus ab ea antecedẽtia ꝓxime mortẽ, ipsa q̃ta domus mortẽ, epanaphora quæ post mortẽ p̃nt eueniret significaret, q̃s opiones explicãdas mihi ꝓposui, simul ut opionũ pugnantia cognosceret̃, ꝓpterea q; nec ulla fides esset experimẽti, simul uanitas dogmatũ arbitraria leuissimis inixa cõiecturis dephẽderet̃. Nã q dabim9 primã uitæ partẽ oriẽti mediã summo cælo, q̃nq̃dẽ ætas mædia primæ succedit, mediũ cæli orientẽ non sequit̃, sed p̄cedit. Sed in opionibus istis cõfutandis laborãdũ nõ est quæ ipsæ seipsas inter se cõfutãt & elidũt, Q d̃ si pergã narrare oĩm sõnia uix usq; ulli fines. Messala a Sole orientali primã uitæ medietatẽ gubernat ab occidẽtali secunda, Hẽmus aliter illã qdẽ planetis dat in hemisphærio sup̃iori collocatis siue illis oriẽtalibus si ue occidẽtalibus hãc oib9 his q sub terra, Vellius alio figmẽto Lunę ascribit primã partẽ alterã dño secũdæ domus, Albumasar fabulosissimus illã ad p̃tẽ fortũæ hanc ad dñm partis ait referẽdã. Alii & aliter sed nõ oportet oia ꝑseq lege ephestionẽ in libro apothelesmatũ Ptolomæi, Lege Abẽzagelẽ, & p̃ter quas narrauimus multas alias ibi cõperies pugnãtes inter se sup hac re opiones, quare. s pro libidĩe suã sibi q̃sq; fabulã cõponit. Q uibus demũ nimis creduli quasi oraculis & ꝓpheta࣪ nlis fidẽ mãcipãtes circulatorib9 nugacissimis & fallacissimis spes moerores anxietates lætitias & qd̃ ẽ pernitiosius uitæ totius istitutionẽ & gubernacula credimus.

Opinio Chaldæorum.

Opinio Messalæ

Opinio Hemi

Caput VIII Sicuti asciscunt in efficacia ita omittere necessaria & quantum errent de stellis fixis.

Icut aũt asciscũt cõmentitia multa qualia cõmemorauimus quo࣪ sicuti natura nulla ita nullus influxus signa. s. domus imagines caudã & caput partes dodecathemoria nouenaria aliaq; hoc genus, ita multa prætermittunt in primis necessaria & multa super his qbus utunt̃ falsa pugnantiaq; decernũt. Sicut. n. quæ lumine carent inefficacia, ita nullũ in cælo lumen inefficax. Ipsi uero cũ stellæ pene inumerabiles in octaua sphæra refulgeant mille tm̃ utunt̃ adiectis duabus atq; uigĩti. Q d̃ cũ eis obiicit̃ alii aliter soluũt. Petrus aponensis in elucidario hoc inqt difficultatẽ artis oñdit nõ impossibilẽ tñ eam esse demonstrat, qd̃ rñdẽs id qdẽ uidet̃ cõcedere cognitu illas esse necessarias si fatalis perfecte cõstellatio cõprehendẽda est, & qm̃ hoc sit difficille ideo quæ ꝓfitet̃ id artẽ esse difficilem, sed nos illud cõtẽdimus & fieri nõ posse ut oẽs deprehendant̃, & si fieri hoc

Error astrol. prætermittẽtiũ infinitas fere stellas fixas

Defensio poces astrologos tñ qui nondú hoc effecerunt ex cælo futura uere nó prędicturos.
aliorum. Alii tutiore quodá pfugio se cōdentes inefficaces aiunt illas quas omittunt. Maio
res enim oēs quæq decernendi fati habent potestatē astrologis exploratas reliquas
Reprobatio, prætermissas, in qbus ob corpoꝝ exiguitatē nihil fere momenti, sed in his latebris
facile eruuntur. nā si stellas has nūq obseruauerunt de eaꝝ natura qd possunt asse
Prima rō uerare faciant nō faciāt imutent non imutent? & si de corporis paruitate psuasos se
Secunda rńdeant, quodnā corpus in cælo terræ cōparatū exiguū reputabitur? uel ut rectius
Tertia dixerim cōparatū illis quæ in terra collocata de cælo putant gubernari, quod item
inefficax & imbecille? si cælestiū corpoꝝ & terrenoꝝ naturam inuicem conferas in
quaꝝ altera nihil non sublime potens & magnū, in altera nihil nō humile infirmū
Quarta & minutū. Adde q multæ forsitan ex his stellis quas ob paruitatē aiunt esse post
habitas & Mercurii & Lunæ globbo non uincunť. Nam minime ex his quas ob
Quinta seruant Marte maiores Venereq putanť. Præterea si forsan singulæ stellæ minu
tiores nō magnas habeant uires, multaꝝ tñ id genus cœtus atq cōcursus habebit
plurimū potestatis, ut si quæ lacteū orbē illū tot luminibus densum efficiunt sin
Sexta gulæ paꝝ possint simul oēs quo pacto paꝝ posse putabuntur? Cæteꝝ sæpe in mu
sica melodia si uocula parua subtrahať soluitur cōcentus dū quæ per se paꝝ exau
diretur facit ut reliquæ modulatius oēs exaudianť, cælorū ornatus totus inuicem
nexus atq cōsentiēs, nihil habet qd' cesset qd' supuacuū qd' inutile sis, qre quan
cūq uel minimā partē adēpseris, periit statim q tota integritas faciebat. Inter hel
ciarios ut pōt haud fortis homo tractū adimere ut illius si desit manus nō trahatur
Bonat9 q̄ leuiter di sic pōt unius stellę tm̄ ignoratio ueritatē fati labefactare, necdum ut numero pene
innumero sine piaculo ab illis prætermittanť. Bonatus hæc forte (si tñ peruidebat)
catastrologū uti exstimescēs Astrologus inqt utiť stellis oibus, quis nolatim oēs nō explicet, utitur
omnibus eni signis duodecim sub qb9 fere oēs stellæ cōprehēdunť. At qs hoc dixerit necdū
stellis astrologus sed lymphaticus? qñ signa quæ uocanť duodecim graduum hñt latitu
dinē extra quā stellæ utrinq inumerabiles. q si quæ inter easdē lineas signo cuili
Respōsio bet coextendunť uirtutis eiusdē eē rńdeat. Primū quærā de reb9 ignotis qūo asse
Cōfutatō ueret? Q d' si ppriū hoc esset dicat astrologoꝝ nō repugnabo & puocabo ad ipsos
astrologos apud quos aliud imagines ipsæ ptendunt signis coorientes, aliud signa
qbus cooriunť. Alioqn signa qbus utunť imobilia sunt imagines locū mutāt. Erit
Alia leuitas Bōati igiť alia atq alia natura eiusdē imaginis aliis signis identidē loco signoq rńdens.
Sed & ipsę Bonat9 insaniā rńsionis puto aīaduertens statim alio est digressus cūq
cerneret pernegari nō posse stellaꝝ omniū cognitionē ad rem astrologicā ptinere,
quaꝝ omniū tñ cognitionē astrologi nō haberent, qd tum inquit si totā nesciamus
astrologiā? prædicatores christiani diuina oīa nesciunt, de qbus tñ quottidie ad ple
bem cōcionanť. In qua re uide q paꝝ bonus iste Bonatus decipiať. Siqs eni inqui
rat sydeꝝ naturā gratia cognitionis qd' philosophi est uno sydere cognito aliquid
est cōsecutus, si qd' astrologus pfiteť, nō tam sydeꝝ quærit q futuroꝝ in syderibus
cognitionē, nihil fecerit prius nisi cogni tionē eoꝝ sydeꝝ habeat unde futura possit
præuideri, sed puidentur ex his ex qbus fiūt, fiunt aūt ex oibus, igitur etiā ex oibus
Exēplum in phia & medicina præuidenť, oēs igiť qui non cognouerit nouerit forte aliquas, futura de stellis nūq
præuidebit. Exēplū in medicina philosophiaq, quærit philosophus herbarū pote
states ut eas intelligat, Quærit medicus ut eaꝝ uirtute morbis medeať, si uel unā

philosophus cōpererit aliqs erit philosophus, sed impfectus, qm̄ quaꝝ quærit rerū notitiā aliquā habet. Ad decem suppōamus, aut quo numero mauis species herbarum, ita pellendis oībus morbis necessarias, ut una si desit curari corporis uitium nullū possit, eaꝝ si nouē calleat quispiā & una nesciat nō solū medicus non absolutus sed medicus nullus erit, qn̄ aliquā qdē notitiā sed curationē nullam pōt pstare quā medicus pfitetur. sic astrologus dici non pōt qui de unius saltem hominis fato dicere inspecta genitura nō pōt. Quodsi de mixta omnium syderū afflatiōe cōficitur, qūo puidebit, qui & singulę stellę quidnam efficiant & omniū sociata temperatura quid pariat non cognouerit. De theologia autem alia ratio, quia sicut perfecte sciri nō ē possibilis, ita nec necessaria, ut credere, ut scire, ut suadere de ea multa possimus, de qua ut omnia ita nihil cognoscere ferme est impossibile, neqꝫ enim oculatis minus negatum Solem non uidere q̄ & penitus introspicere, sed iam nimis multa in confutandis nugis illitteratissimi circulatoris.

Caput IX Dogmata astrologoꝝ de stellis fixis pugnare tū īter se, tū cū ueritate.

Ed nec illud astrologi tm̄ peccant q ex stellis plurimas nesciūt, Veꝝ sup his etiā quas hēe se putāt exploratas pugnātissima & falsa dogmata statuerūt, est enim (ut declarabo) qn̄ stellas planetis efficatiores, est qn̄ minus potentes efficacesqꝫ decernūt, in qua re tū pugnāt secū tum utrobiqꝫ a ueritate dissentiūt, ordinariā ut ita dixerim fœlicitatē proqꝫ captu conditioneqꝫ nascentis a bono planetaꝝ statu pollicentur a non erraticis stellis ut inquit Ptolomæus παρὰ ἀπλανῶν ἀστέρων ,hoc est opinione omni maiores fœlicitates expectant. ego uero tum Proclo sup Timeū Platonis, tū rōne asseuerante maiora a planetis q̄ a stellis fixis præstari posse. cōtendo. neqꝫ enī sedes ipsa sublimior sublimiorē naturam non errantiū indicat, cū moderator omniū Sol, si non oēs excepta Luna certe supra se multas habeat stellas collocatas. Cæterum cur pstare planetas fixis iudicemus argumēto sit illud, q uni quidē planetæ multæ sphæræ multis fixis una tm̄ sphæram deseruit, ut ipsaꝝ stellaꝝ agmen uniuersum unius syderis uincat potestatē. singulæ tū stellæ planetis singulis anteire nō possunt. Quod si magnitudinē corporū spectes Sol extra cōtrouersiā oībus maior. maior oībus item Iuppiter & Saturnus si principaliores quasdā exceperis, q̄q̄ nec de corpoꝝ uastitate potentia maior intelligitur. Neqꝫ enim exploratum Saturno Ioue potentiorē q̄q̄ sit maior, & cū omniū sydeꝝ minimus sit Mercurius, habet tn̄ (ut ipsi uolūt) in omni genitura plurimum potestatis. Nec item Lunæ Venerē anteponūt, q̄q̄ ab ea uastitudine corporis excedatur. Deniqꝫ illa lucida sita ad cor Leonis quæ a Latinis regina, a Græcis basiliscus dicitur, q̄q̄ nō primæ magnitudinis, primæ tn̄ ab eis auctoritatis potestatisqꝫ censet, quā. s. nobiliorē certe faciant, qm̄ a Solis itinere non deflectit, eadē rōne planetæ stellis nobiliores qui minus utroqꝫ uersum ab eadē uia declinant. Accedit testimonium antiqtatis planetas cosmocratoras nuncupantis, quasi dixeris mūdi dn̄atores, qua stellas appellatione minime dignabant. Sed utinam dogma saltem tuerentur, nec sæpius de eisdē quas mirabiliū faciunt operū effectrices quasi de infirmis & imbecillibus loquerent, nā efficere nihil aiūt, nisi uel cardines aut domorum initia saltē occupent, uel luminariū alteri copulentur. atqꝫ ita cui tm̄ supra tribuebant, hic eaꝝ uirtuti adeo detrahūt, ut per se nihil illæ efficiant nisi loci uigore uel potentissimi syderis adminiculo fulciant, cuius rei nec causam nec pbabilē ullam

Prima rō

Secunda

Tertia

Quarta

Quinta

Q̃uo lapsi astrologi.

afferunt rõnem, sed ex falsa cuiusdam ueteris dicti intelligentia forsitan lapsi sunt. Nã ueteres & Maternus docet de signis dicebant cũ nuda syderibus inueniebanť efficaciã nõ hr̃e p̃ter ea quæ cardines quattuor occuparent, hoc illi quod de signis sydeꝝ mãsionibus & hospitiis docebaꝷ ad singulares stellas etiã transtulerunt, nisi potius astute dogma statuerunt, ne si ab omnibus stellis fati ratio foret explicanda misere inextricabili cura torquerenť, quã ab hoie posse supari, nec facile credulis persuaderent, alioqn quænã ratio opinionis: an quia loco remotiore? sed quanto no bis ꝓpinquior est Saturnus: aut quæ cardinis tanta prærogatiua, ut in eo non solũ

Rõnibus error manifestatur

non faciant, sed faciant admiranda: nihil obstante uastitate distantiæ, mox ab eo cũ paulum declinarint, aut ad eum nõdum attigerint faciant omnino nihil cum uel locus undecimus ad fastigia cæli se erigens, quarto loco sub terræ medium sito potẽtior ad agẽdũ esse uideatur. Sed ita est certe ut dicebamus, deterruit eos labor, nec difficilem adeo uideri artem uoluerunt, ut impossibilis facile posset iudicari, nã quã solent afferre motus tarditatem, tarditati nihil suffragatur, cum radius stellæ tanto fortius affigatur hæreatq; cõstantius quãto eo in loco unde demittitur diuturnius stella ipsa cõmoratur, quid ꝙ hæc etiã secũ pugnant, cum de sydere tardiori dogma sit dare sero quæcumq; det. uerum diu durare & permanere quæ dederit. Cõtra de non erraticis decernunt, illas motu tardissimo solent dicere maximas quidem afferre fœlicitates, sed quas postremo calamitatibus claudant, quare nec morantur diu munera, sicut nec diu cõseruantur, sed sicut semper a ueritate sic a seipsis ubiq; dissentiũt, q̃q̃ nos etiam omnia nõ prosequimur. Posset enim & quispiam eos interrogare, cur sicuti planetaꝝ inter se, ita cum stellis & inter se stellarum interuallum aspectus non considerarent, Ioannes de Regio monte aduertens ait posse aspectus illarum esse forsan aspectibus planetarum perfectiores, ꝙ non sicuti hi fugaces & momentanei sed stabiles potius atq; perpetui, possent & alia super his obiici, sed cõsequentia percurramus.

Caput X Falli ẽt astrologos ĩ planetis, repetitioq; eoꝝ q̃ hactenus disputata.

Q

Vam multa de ipsis etiã planetis fallũtur, satis supius est demõstratũ, cũ nec eoꝝ ꝓprietates (id qď uidenť errare in nõ erraticis) uiresq; nõ solum intendi atq; remitti, sed alias fieri potiusq; diuersas identidẽ putant ꝓ locorum uarietate, ꝓ cõditione signorũ, ꝓ schematismis, multiplicíq; habitudine inter se oium, proq; motuum ipsoꝝ uaria denominatiõe, uel stãtiũ uel ꝓcedentiũ uel repedantiũ quæ ꝓcul ab omni uero, ꝓcul a rõne dignitate naturaq; cælicaꝝ rerum dici, clarissime (nisi fallor) oñdimus. Illud quoq; taxantes ꝙ planetas & signa pariter illa duodecim dñati per uices, & tradita quasi per manus admiuistratione iure successionis quodã impia diuersis rebus tp̃ibusq; præscribũt, ex humanis uidelicet ipsa quoq; cælestia nõ tam metientes certe q̃ mẽtientes risim9 p̃terea & cum Plotino & coætaneis expũximus ꝓeffectũ expectare alicuius plãnetę tot annis iubẽt quot forte ab aliquo loco, signi partibus ille distabat mille super hoc falsa, & nullo sciẽtiæ fundo cõcepta cõminiscentes, quare superiorem oẽm disputatiõnẽ ita colligimus uideri, qď ẽ astrologos dicere ꝓbabilia cũ regi inferiora dicũt a cælestibus, sed deprehẽdi mox falsos, uanos detestabiles, hoc est neq; pios neq; philosophos, cũ a causis uniuersalibus res particulares, malas a bonis a magnis exiguas, ab ordinariis temerarias, a corporalibus incorporeas, a necessariis arbitrarias, a naturalibus

artificiosas, pͣsentibus iam præteritas, a præteritis iam pͣsentes effici posse credunt prædicant-asseuerant. Si oia ista fierent a cælo nullas tamen eorum minusq̃ cælestes causas astrologos assignare cum taceant uerorum quæ sunt cęlo syderum atq stellarum uires de rebus tñ nec ueris multas accipiant ,pprietates,& cum eorum exiguam teneant partem adiicere ipsi multa cõmentitia qualia lib.præcedenti cõmemorauimus-loca-domos-imagines nodos antisia-partes dodechathemoria-res fictas,inefficaces imaginarias,nulla naturæ soliditate,quibus si quasi naturæ uera soliditate cõstantibus,pptereaq nos regentibus põt sapiens homo fidem adhibere, fateor pcul dubio me nõdum intellexisse quid sit esse sapientem.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBER OCTAVVS.

Caput Primum Incertum esse numerum corporum superorum-penes quæ iuxta astrologos fati decernendi potestas est.

Nter oia quæ scire cũ opportet-qui scientiam sydeꝝ profitetur fere facillimũ id potest existimari-de quo mox disputabimus,ut quæ sci licet sit uniuscuiusq rei hora fatalis diiudicetur,quod si nec sunt assecuti neq assequi astrologi possunt, difficiliora quo pacto sperabũtur?Quanto enim id difficilius operæq maioris, ita numerum corporꝝ superiorum a quibus uis fati ad nos peruenit-habere comprehensum.ut in fatali cõstellatione describenda-non ascifcatur aliquid cõmentitium &nihil uerum & efficax omittatur.Erit enim alioquiũ hoc utile & cognitu illis necessarium & cognosci tñ non posse pͣsentis libri disputationibus aperiemus, ut non solum pͣdici ab illis uera non possint, qm̃ & motus positusq stellarũ ad liquidũ nõ peruident,& earꝝ oẽs minime habeant exploratas,quod sequentibus libris obiiciemus,sed qm̃ neq illud cõstat eis adhuc quænam ista sint corpora quoꝝ positus inspiciendus atq ,pprietas indagãda,tm̃.s.absunt , ut quæ artis eoꝝ pfessio pollicet oĩa sint cõsecuti-ut etiã quænã istæ sint res quaꝝ scientia ipsis est necessaria. Nam si falli dicant nos aut per calũniam hæc obiicere compellabo ego eos uoce diuina-rogaboq uti de numero mihi stellaꝝ aliquid dicant,quod cũ eos percũctor nõ solũ intelligo stellas ab eis quæ uideantur numero non cõprehendi,sed nec constare an præter eas quas intuemur-aliæ etiam sint in cælo, cũ sensum tũ rõnem nostrã aufugientes.Phauorinus philosophus in eleganti illa sua aduersus genethliacos apud Gellium oratione mirari sed dixit cuiq ,p precepto liquere planetas,quos Nigidi9 errones uocat nõ esse plures q̃ uulgo existimant-posse.n.fieri ut alii quidã planetę pari sint potestate,quos tñ cernere homines nõ possit-pp exuperantiã uel splendoris uel altitudinis.Certe si queãdmodũ inquit Alpetragius reꝝ cælestium homo sapientissimus adhuc motus in cælo est qui nescit, potest & corpus inibi esse cui potissimum motus ille cõueniat nulla artis adhuc obseruatione dprehẽsum.Atteståtur tum multi tum uarii corpoꝝ superioꝝ a iunioribus motus excogitati ueteribus (ut ipsi putant)ignoti & lõgam tandem obseruationũ diuturnitate deprehẽsi, quorũ exemplo redditur manifestũ posse alios etiã motus sua uel tarditate uel obscuritate-aut alia spetie mathemathicos adhuc latere-quos sit posteritas ipsa diuturnioribus obseruatiõibus aliqñ cognitura,nolo facere de epicyclis ecctricisq sermonem deq sphæraꝝ planetis deseruiẽtiũ multitudie apud oẽs astronomos tñ icerta , qm̃

Phauorin9 aduersus genethliacos. Gellius Alpetragius.

forte penes hæc corpora ptātem in fato decernēdo esse diffitebunť. De sphæris supra planetas qta sit ambiguitas, quāq; ide astrologia ista diuinatrix icerta efficiatur minime ē silēdū, alii, n. orbē octauū q stellis nō erraticis illuminať extimū faciūt, alii supra eū nonū collocarūt, alii ēt decimū. Aegyptiorū & chaldeorū astronomi supra

Aegiptiorū & chaldeorū opinio.

orbē octauū nihil esse arbitrati sunt, quos secuti sunt Plato & Aristo. & Hypparc⁹ & Ptolomæus, qd forte iuniores nō putabant, sed ita se res hēt, Nona sphæra apud Ptolomæū nulla ē. qd facile ex eius magna cōpositiōe pōt itelligi. Multi aūt ob id falluntur q̄ putāt eos oēs in noni orbis opinionē icidere necessario, q sphærā octa

Cā erroris neothericorū

uā ab occasu in orientē moueri habeāt exploratū, q̄re cū id & Ptolomæus & Hypparcus cōfiteanť nihil ābigūt ipsi, qn noni orbis inuētū illorū etiā fuerit a qb⁹ ille motus primū fuerit ānotat⁹. Accedit q̄ Ptolomæ⁹ & mobilib⁹ & imobilib⁹ signis

Alia cā

utiť, cū & imagines sphæræ octauæ mobile faciat, & ad imobilia signa loca referat planetarū. Quare illis in dubium certūq; uideť præter signa octauæ quæ mouenť alia esse signa apud Ptolomæū quæ non mouenť p̄terq̄ motu totius mundi, atq; ea non alibi q̄ in nona supra octauam sphæram cogitata. Verū longe plurimūq; fallun

Ptolomęum imobilia signa in octaua describere.

tur nam & motus stellarum ab occidente in orientē in noui orbis sentētiā necessario non adducit. Et quod mouet de imobilibus signis eo maxime declaratur solo orbe octauo contentum fuisse Ptolomæum, qd miror ab istis aīaduersum intellectū q̄ non fuisse Ptolomæus enim hæc imobilia signa in ipsamet sphæra octaua describit, qd nō faceret si superiorē aliā excogitasset, uerba eius i secūdo magnæ cōpositionis libro hæc sunt. Abutemur āt signorū noībus in ipsis duodecim obliq circuli ptibus, & quasi eorū initia a tropicis æquinoctialibusq; punctis capianť, sic dodecathemorion, hoc est duodecimā partem quæ a uerno ęquinoctio est ad totius sphæræ sequētiā Arietē uocabimus, secundā Taurū similiterq; deinceps secundū traditū a nobis signorū duodecim ordinē. Hæc ait Ptolomæus q eadē etiā docet primo libro apotelesmatum partes zodiaci ad quas planetæ referuntur solstitiis & æquinoctiis inchoari determinariq; principes, quæ quatuor pūcta qm̄ stata & imota sunt, ideo ipsa quoq; signorū partitio ab ipsis instituta stata & imobilis est, q̄q̄ imagines a quibus ad illa nomina sunt trāslata iugiter moueanť, & p̄ tēporis cursu uariis locis earum fines initiaq; reperianť, non igitur signa hæc imobilia apud Pto. sunt in sphæra superiore, sed a quatuor fixis & imobilibus sphæræ octauæ punctis describuntur, supra quam alia si cogitasset nunquam magnum hoc inuentum in magna

Ioānes saxoniensis irridetur.

sua compositione tacuisset. Libet autē irridere Ioannem saxoniensem, qui in suis in Alchabitium expositiōibus nititur comprobare utendū signis nonæ sphæræ ex sententia Ptolomæi, affertq; in confirmationē suæ opinionis uerba quædā Haly interpretis Ptolomæi de gradibus lucidis & tenebrosis, quę ipse nō Haly, sed Ptolomęi

Alphonsus primus loca planetarū ad nonā sphæram supputauit.

uerba esse putauit, sunt aūt ea expositoris uerba non auctoris, qd non solū ex græcis exēplaribus, sed ex uulgata etiā translatione quilibet facile pōt intelligere, uide quæ istis possit de cęlestibus fides adhiberi, q in suis auctorib⁹ euoluēdis somniculosis adeo & cecucιētibus oculis dep̄henduntur. Quid q̄ non solū Ptolo. sed null⁹ eū plus mille annis secutus nono orbe usus inuenitur. Primus Alphonsus loca planetarū ad nonā sphæram supputauit cui neotherici omnes adhęrescūt ueteres octaua tantūmō utebanť, quā etiā Leo hebręus & Proclus Platonic⁹ excellētissimi mathematici supremā oīum eē cōtendunt, a qua sententia iuniores diuersi non uanis

ſima cõiectura aſtruũt aliũ orbẽ octauo eſſe ſupiorẽ,qm̃ duo mot9 ad partes maxĩe oppoſitas eidẽ corpori inẽe ex ſe nõ pñt,q̃re cũ ſit dep̃hẽſum uera obſeruatiõe non erraticas ſtellas ab occidẽte moueri in oriẽtẽ, rurſuſq; ea ſphæra cũ reliqs ab oriente uoluat̃ ĩ occaſum putãt cõfici neceſſario,ut prior ille mot9 q multis annoꝶ milibus una reſtitutione cõplet̃,naturã ꝓpriã ſphæræ ſtellaꝶ conſequat̃,alius q diei uni9 ſpacio cõſumat̃ ſicuti erronib9 ita ſphærę octauę ab alio atq; iõ ſupiore globo cõmunicet̃,oĩa ſecũ ab oriẽte ĩ occaſum rapiẽte aſtra quæ ꝓpriis eoꝶ motibus ab occaſu ferunt̃ ĩ oriẽte. Quæ non de nihilo nata ſuſpitio ab aliis tñ elidit̃ multipliciter. Sũt.n.q negent moueri ſtellas ab occidẽte in orientẽ,q̃q̃ & oculati certe homines & mathematici ſunt q motũ diurnũ ætheris eẽ dicãt q; ſit unũ nõ diuiſum ĩ ſpheras ſed ꝑpetuũ,ſtellas ãt oẽs fixas q̃ erraticas ꝓpriis motib9 ab occaſu ferri ĩ ortũ. Leo hebræ9 ĩferiori cuidã ſphæræ nõ ſupiori cũ motũ refert acceptũ. Alii totũ celũ q̃ſi aial qddã ex oib9 ſphæris ueluti mẽbris cõſtituẽtes aliũ eẽ motũ dicũt,qui toti cælo a motore quodã uniuerſali alios qui ſingulis ſphæris ꝓ eoꝶ diuerſitate diuerſus a ꝓpriis eoꝶ diuerſiſq; mototib9 debeat̃. Eũ igr̃ quẽ diurnũ appellam9 cũ ſit cõmunis aliis ſphæris nõ octauæ eſſe magis aut alterius cuiuſq̃ q̃ cæterarũ, ſed cæleſtis uniuerſitatis a cõi quodã exiſtit motore. ꝓpterea nec fingi aliũ orbẽ oportere cuius ille ꝓprius nec ſeq eiuſdẽ ſphæræ duos eẽ ꝓprios mot9,cũ alter ex cõmuni cũ reliqs cæli partibus,alter ex ꝓpria natura non ab eodẽ motore tribuat̃. Nos hæc oĩa in mediũ cõſtituamus ſolũ id affirmãtes nihil ĩdubitati certiq; ſup his poſſe aſſeuerari,ſed tota ad ꝓbabile locos & tranſlatitios diſputatio redit q multi utriq; cũ ſint ĩ ambiguo tandẽ in ĩcertoq; nos relinquũt. Quod ſi rõni putamus cõcedendum qua nonus orbis cõfirmat̃,erit & illis aſſentiẽdũ qui decimã ſupra nonam excogitarunt cũ ſit pene eadẽ ratio dogmatis utriuſq;.illi.n.ut pertinaciter hoc defendant plus uno motu uni ſphæræ ex ſe non conuenire nonã introduxerũtq; duplici motu ſphærã octauã uolui dep̃hendiſſent, hi triplici motu deprehenſo eãdẽ ducti cõiectura decimã introducũt. Q d' Alphõſus,Cãpanus,Leopoldus,Meſſala crediderunt,q hãc etiã opĩonẽ q̃q̃ falſo ſicut & ſecutus eã Albertus referũt ad Ptolo.

Ratio q̃ iuniores moti ſũt · *Variæ ſolutiones* · *Prima* · *Secunda* · *Leo hebræus.* · *Tertia* · *Quarta* · *Alphonſus Campanus Leopol. Meſſala*

Caput II Si ſupra octauam ſphærã alia ſit falſam eſſe ueterẽ aſtrologiam ſi nulla nouam,quam etiam ſi ſit noua ruere omnino neceſſe eſſe.

e X hac aũt tã uaria tãq; multiplici opinionũ uarietate q̃ incerta reddatur aſtrologia diuinatrix facile eſt perſpicere. Nã ſi ſupra octauam duæ aliæ ſphæræ ſunt,falſa eſt omniũ ueterũ aſtrologia qui potentiſſimis cæli partibus ignoratis ĩutilibus & imperfectis obſeruationibus ſunt innixi, qm̃ ſphæræ illæ inefficaces eſſe non poſſunt. quarum ſuprema motus rapeditate utraq; loci ſublimitate & uaſtitate molis reliquas antecellit,ſi rurſus nulla ſphæra præter octauã nulla etiam ĩunioꝶ oĩs aſtrologia,duodecim ſigna in nono orbe deſcribens, qui ſi ẽ nullus quãnam habebit in fato decernendo auctoritatem? quãq̃ ſiue aliqua eſt ſiue nulla ſphæra nona omnis noſtræ ætatis aſtrologia uacillare cognoſcitur,nec ſolũ ĩconſtantia dicere ſed controuerſa atq; pugnantia. Nam illud mihi reſpondeant, putent ne afflatus ad nos ab omni cælo prouenire? an ſolum ab his partibus quæ conſpicuo lumine corruſcant? Primum ſi concedant ea ratione non ſolum planetæ, ſed quæ planetas deferunt orbes ĩ participatum fatalis decreti recipientur, quos illi tñ ita non obſeruant,ut apud quos putẽt nihil eſſe efficaciæ ĩ permutãdis ĩferioribus.

Ruet omnis uetei astrologia ſi due ſphæræ ſint.

Alterum si respódeant Solis.s.nim huiusmodi inter syderibus cóspicui lumis radio refulgétibus,erit et his cócedendú sphæræ nonæ defluxus nullos huc puenire, quel nulla uel inuisibili luce pdicta-nec syderalibus radiis,nec luminú ulla uarietate distiguit. sed aut tota diaphana est,unde aqueú cælú & cristalinú nuncupata, aut tenui luce raraqz diffundit,qualis et inesse reliqs globbis & pót & a qplurimis existiat. Quapp aut sphæra ois obseruanda,aut nona illa et si sit aliqua cótenéda,qd credidit Bo

Bonatus natus affirmás-nihil qd supra octauá sphérá collocet-ad astrologú ptinere. Et tñ in ea duodecim signa ab oibus describút, quæ nó mó aliquá sed potissimá habent in anni cóstellatióe auctoritaté,nó solú ad hæc quæ suis uiribus largiunt, sed qm in permutandis uiribus planetarum priæ illis partes ab oibus delegant. Quare quocúqz sese uertant laqueos incidút inextricabiles,dú aut multas omittút sphæras nó omittendas,aut in una admittenda quæ sit inefficax,ois cóstellationis adulterant ueritatem,q si hinc forte se extricarét,oino tenebunt uinculo inenudabili & cú sphæræ nonæ uirtutis affixæ & efficaciæ qtú uelis inesse concesserimus, nulla pterea de sphæris aliis lite suscitata nihil minus falsissima ois iuniorum pdictio cóuincet,cú negari non possit uirtuté & pprietatem illius sphæræ ab octauæ influxibus esse diuersam, quá tñ illi quasi eandé existimátes nó alia de nonæ signis tradiderútqz quæ de signis octauæ tradita essent ab antiquis,magna certe uel hebetudine uel malicia si uel non uiderunt diuersarum sphærarum eandé naturá esse non posse, uel hoc uidentes uoluerút hoc tñ aliis persuadere. Satis.n. apparet uerisimile q decipi alios pcurauerint,qm sphæra nona excogitata-si de orbis alterius influétia erat agendú cessare multis ætatibus eorum pfessioné erat necesse-dú.s.pluribus expimentis natura tú primú inuenti orbis approbaret, qd eruscatiores hoies & ambitiosi minime patiebant,quare translatis ad partes nonæ sphæræ iisdé noibus qbus partes octauæ ueteres appellarút,quasi cú noie ipsa quoqz natura cóicaret,eadé prorsus de illis quæ de octaua priores dogmata pdiderunt. Sic Arieté Tau.Gemi.can.& reliqua signa in sphæra nona ipsi describunt & eadem facere aiunt, quæ signis eiusdé quidé appellationis,sed alterius sphæræ fieri antiqui scriptú reliquerút,totam .s. ipsuram solo consortio nominum defendentes,in quam ré siquidé fallunt flagitiosum est,si falluntur insania,cú non aliter errent,q si nomine Iouis ad Saturnum translato Saturnum factum Iouem existiment,cú de Saturno sit uaticinandum, ea pnuncient quæ ptendere Iouem ueteres tradiderunt. Neqz.n. minor putanda inter orbé octauum nonúqz diuersitas quam inter Iouem & Saturnú,si & motus eorum,& lucis qua

Nó mio rem eé di uersitaté inter noná & octauá sphérá q inter Iouem & Saturnú

litatem quibus cælestia in primis discernuntur estimemus. Apparet.n. inter illos duos planeta solú diuersitas q alter altero tardior,quodqz alterius lux alterius luce uel nigrior uel candidior. At qto maior illorum orbiú distantia quorum hic quidem sua natura tardissimo motu,ille omniú rapidissimo transfertur.hic tamen multiplici agmine stellarum radians & conspicuus,ille aut nulla aut inuisibili luce sub obtutum oculosqz non cadit. Deniqz si partium eiusdem sphæræ atqz etiam minutiarum diuersissimam dicunt efficatiam, quoniam pacto sphærarum diuersarum eadem erit? & si sphæris duabus eadem natura,nonne alteram frustra naturæ opifex deus effecit?Et si ueluti dixi-nec motu-nec luce-nec situ-nec mole conueniunt,quæ illis pterea cómunio est naturæ? circunspiciatur undiqz machina uniuersi, & oibus globis elementorum uel cælorum manifesta diuersitas semper apparebit. Quare si non

cæteris excogitat9 orbis non9 aliqs ē, necessario alteri9 ē naturæ ab octauo, atq; ita quæ de huig signis & ptib9 Ptol. & alii antiquiores pceperūt signis sphæræ nonæ ascribi cōuenireq; non possunt, qđ cū faciant tñ oēs iuniores eoꝝ uaticinia etiam si ueram artē profiteantur non nisi casu incedere possunt in ueritatem.

Caput III Differre imagines a signis q̄q̄ nominibus conueniant.

Eꝝ enim uero sphæraꝝ numero qcqd statuat signa ipsa duodecim, quibus & ueteres & neoterici tm̄ tribuerūt, ut i eis totius astrologicæ prædictiōis sūma cardoq; uersef, ea nos ficta nullaq; eē breuiter demonstrabimus. Tū si illa sint uera falsa tñ astrologos sup his, & pugnātia dogmata tradidisse, quare quæ pendēt ab illis ad diuinatiōes (pēdēt āt oēs) eas prsus eē fallaces, Sed admonere antea lectorē oportet aliud signa eē duodecim aliud imagines, q̄q̄ numero nomineq; conueniāt. Dico āt hæc omnino eē diuersa ēt apud eos qui nona sphæra uel ignorata nel neglecta in eadē signoꝝ faciunt diuisionem, in qua imaginum quoq; formæ cogitantur. Signa. n. immota fixaq; constituuntur æquinoctiis intercepta atq; solstitiis, ita ut Arietis quidē quod ē signum initia a uernali æquinoctio semper accipiantur. Arietis autem quæ est imago alio tempore initia alibi supputentur, sicut stellæ a quibus effingif ab occasu ad ortū iugiter deferunf. In quare lapsi magna pars astrologoꝝ putantiū q ad octauā sphærā referūt planetas eos signis mobilibus uti neccessario. Neq;. n. uerba Pto. prio lib. apotelef. contrariū pcipientis itellexerunt quæ latina hmōi sūt, illud ānotatione dignū non ptermittamus, qm̄ & dodecathemoꝝ (hoc ē signoꝝ duodeci) finiū seu terminoꝝ initia a tropicis & æquinoctialibus punctis, facere rōnabile est, qđ' ēt scriptores maxie significarūt. Ex his. n. quæ supra diximus patuit & naturas & uires & cognatiōes eoꝝ ex tropicis & æquinoctialibus principiis, & non ex aliquo alio causam hr̄e, quare si alia pricipia statuamus aut nō uti illoꝝ naturis in pdictionib9 cogemur, aut utētes excidere a ueritate zodiaci interuallis, a qb9 illoꝝ uires pueniūt omissis & per mutatis. Hæc Ptolomæ9, cuius sententia prius aperienda fuit q̄ confutanda, qm̄ parū uel intellecta uel animaduersa a q̄ plurimis est. Patet igitur pria diuersitas imaginum & signorum q; illæ quidem mouenf, ista aūt non mouentur, & si in octaua sphæra describantur, altera est euidentissima q; imagines inæqualē habent magnitudinem, signa inuicem sunt æqualia. signoꝝ enim unumquodq; triginta continet partes imaginum, aliæ pauciorum aliæ plurium per spacia ptenduntur. Quoniā igitur aliud signa aliud sunt imagines propriis utraq; rationibus confutabimus. Secunda differētia

Et primum illud de signis percunctabimur quæ illis ratio demonstrauerit duodecim ibi esse naturas distinctas uiribus & proprietatibus atq; his neq; plures neq; pauciores. Abraam auenazra in principio libri rationum astrologicaꝝ aliqua inqt dicuntur de signis quæ probantur aliqua ex arbitrio statim declarās, quænam ista potissimum quæ arbitraria proferuntur diuisionis zodiaci meminit. Diuisiones eni ait signorum cur tantum in partes trecentas & sexaginta, quoniam hic numerus diuisionibus est acōmodatior. Idē quoq; scribit Haly auērodan apothelesmaticos libros Ptolomæi exponēs. Diuisimus circulū in partes duodecim quæ signa nuncupantur, & unūquodq; signorum in partes triginta quæ dicunf gradus, & partem quālibet trigesimā i minutias sexaginta, qm̄ hi numeri diuisionib9 idonei magis reperiunf. Quibus igif potius q̄ eorūmet uerbis eos redarguam sita naturæ reꝝ & Nulla rō ne demōstrari. xii. esse signa uiribus distincta.

cōſequētiæ rōnis ignaros, ut qm̄ q astroꝝ motus metiūť circulū in duodecim ptes diuiſerunt ob numeri ad diuidēdū opportunitatē hic ipſi dogma cōſtituerint ptes illas duodecim uires & ꝓprietates hſe diuerſas, quaſi eoꝝ diſtictio nō arbitrio mathematicoꝝ, ſed a natura cæli exorta ſit, acciditq; ſi in octaua ſphæra deſcribanť, ut Ptolomæus, ægyptii ſignoꝝq; oēs magiſtri uoluerūt, ut res nulla ſoliditaſq; naturæ illis reſpōdeat, ſed cogitari tātūmō & mēte concipi poſſint. Quare & Origenes ibut⁹ doctrīa ægyptioꝝ ſigna iſta itelligibilia & ratione tm̄ perceptilia nūcupauit. Neq;.n. aliqua ē ps ſphæræ octauę q̄ uel æquinoctionū uel ſolſtitiū ſemp fiat, ſed alia atq; alia ſi queādmodū putant ab occaſu in ortū ꝓprio motu ſphæra iſta defertur Qua pp pūcta i qb⁹ fieri ſemp uel ęqnoctiū uel ſolſtitiū itelligim⁹ re qdē nulla a ſola nr̄a cogitatiōe depēdēt quę poſſint utiq; mathematicis ad iueniēdos mot⁹ ſupputandaq; loca planetaꝝ deſeruire, ſed uirtutū origines & iſluxuū aliquoꝝ principia ſtatui nō poſſint, qđ fortaſſe caldæi conſiderātes imaginib⁹ ſolis non ēt ſignis i ꝑdictionibus utebanť, uñ maxīa hui⁹ artis iſirmitas & i conſtātia ualde cognoſciť, qm̄ ea quæ pria & ualidiſſima ei⁹ fundamēta conſenſus putat aſtrologoꝝ, ea tū caldæi ꝓfeſſionis fautores & i futurorū ꝑdictionibus celeberrimi nulla exiſtimarūt. Haly auērodan aliqua ex parte aīaduertētes, ſigna iqt māſiones ſunt quæ nihil operanť, ꝓpanť aūt ſtellæ fixe q̄ ſunt i eis, tū quare ſol ea ſingulis ānis oīa pcurrit & ex opationibus quas i eis conſtitut⁹ ſol operať nomīa accipiūt, qm̄ itē ſtellaꝝ fixaꝝ q̄ ſunt in eadē ſigni parte uel cētū ut antiquiores uel ſeptuagita ut iuniores ſi uirtus pmanet erit toto eo tpe & uis illius ſigni uirtus eadē quæ ſtellæ inibi cōmorantis i qua ad partē trāſlata uirtus quoq; ad partē illā trāſferať. hæc ille, cui⁹ qdē opinio tū ex allatis, tū ex aliis alibi eius uerbis hæc fuiſſe cognoſciť, partes qdē ipſas zodiaci ſi ſtellaꝝ iflux⁹ excludāť efficiēdi uim nullā hře, cū āt hui⁹ qdē ſigni talē alteri⁹ aliā eē ꝓprietatē & ifluentiā dicūt duplici hoc rōe hře ueritatē, aut quoniā ſtellæ in ea tūc ſigni parte conueniētes tali ptāte ꝑdictæ ſunt, ut quæ hoſpitii diciť hoſpitis ſit efficacia, aut qm̄ ſol ad ſignū illud perueniēs talia operať, quo pacto ęqnoctialia ſigna & ſolſtitialia aries .ſ. Cācer Libra & Capricor. mobilia dicunť quare in eis ſol conſtitutus āni tēpus imutat, cōtra quæ his ꝓxia ſunt fixa quare quo anni ea tempore peragrat ſol aeris ſtatus qualitaſq; non mutať. Similiter ait Ptol. arietē facere tonitrua & corruſcatiōes non ob aliquā uim i ea parte zodiaci ſitā, ſed qa ſole poſito in ariete æquoctiū uernū eſt. qđ āni tēpus ex ſua qualitate mutationes huiuſmodi aeris ciet, ſolis.n. calor ad nos accedēs pxime antecedētis hyemis humiditates diſſoluēs multos ſurſum eleuat uapores, ex quib⁹ cōpacte nubes mutuis colliſionib⁹ quādo iter ſe concurrūt corruſcationes emittūt. Hæc eſt Haly auenrodan de ſignorū ptāte ſentētia, qua magis confirmari non pōt, qđ uolebam⁹ zodiaci .ſ. partes ęqnoctiis interceptas atq; ſolſtitiis in qbus uim principalē conſiſtere ait Ptolomæus, quibuſq; aſtrologi oēs præter chaldæos utunť, eas efficiendi uim nullā habere. Nā opinionē Ptolomæi Auenrodan dū exponere cupit & declarare ſtilo ut ita dixerim in amne ueritatis imerſo obliterat uel inuitus penitus & expungit. Aſſerit enim circuli partes nihil efficere, & quæ fieri ab eis putantur ea operatione uel ſolis uel ſtellarum in illis partibus agentium excitari. At uero ægyptii & Ptolo. & omnis turba aſtrologorum perpetuas & immobilis ſignis aſcribunt proprietates quæ nec ſole nec ſtellis inde diſcedentibus exoleſcunt aut permutantur, alioquin debuit

origenes

Maximū argumentum incōſtātię huius artis

alia Pto. tradere de natura signoꝝ q̃ quæ ꝓdita olim erant ab ægyptiis. Sed alia ẽt posteriores q̃ quæ scripsit Ptolomæus si migrantibus stellis uirtus quoq; signoꝝ p mutatur, cũ ne syllaba tũ cõmutata eadem de natura signoꝝ ꝓdant ab eis q pridie scripsere, quæ etiam apud Petosiras & Cechipsos cũ tñ illud debeat euenire, ut quę arietis alias erant sint q̃nq; Tauri ꝓprietates, & quæ Scorpii fuere sint aliquando Sagittarii, ita atq; de reliquis q̃nquidem stellæ olim i ariete cursum agentes nunc i Tauꝝ prætergradiantur, & quæ Scorpiũ olim occupabant ad Sagittariũ tractu tẽpotis cõmigrabũt. Iã de sole qd dr iesu bone q̃ uanũ & nugatoriũ, ut signo uidelicet attribuaẽ qd sole inibi collocato nõ signi sed solis uirtute ꝓficiscitur qd ferme pinde est, ac si cathedrã dicant aspirare uim disputandi, q; in ea sedẽs philosoph⁹ soleat disputare, pariterq; a scabello, & in eo sedẽte sperẽt syllogismos, sic q̃m i ariete positus sol tonitrua ciet & hyemis gelu temperie ueris imutat. planetarii decernũt cũ fuerit Luna in ariete tonitrua expectãda, & oĩbus i reb⁹ arietẽ eẽ mobilitatis au ctorẽ. Nec aduertũt si tonitrua fiũt in ariete sole collocato, nõ idẽ sequi de Lũa reliq̃sq; planetis, q̃ñ illud nõ asigni natura sed a calore fit solis uaporosos halitus i sublime tollente materiam nubiũ, & de q̃ tonitrua & cætera id genus postea ꝑcreenẽ, quæ uis in calore sydeꝝ alioꝝ q̃m nõ est nõ fiet ab illis qd fit a sole, q̃q̃. s. in eodem signo collocatis. Nã q; hoc ẽt sol in ariete magis faciat q̃ in aquario, non de signoꝝ est ꝓprietatibus, sed de loci põne, quare. s. i ariete ꝓximioẽ nobis, quare quæ apud nos sunt radiis eius per id tẽpus magis afficiũẽ ꝓpterea in eodẽ positus signo diuersis in regionibus alia p id tẽpus efficit. Sed prima dialectices nesciũt rudimẽta in q̃bus docemur distinguere qd est per se, ab eo qd est ex accidẽti. Sed utinã tantũ nõ essent dialectici, ac non plane ut pueri delirarent. nam qs illud nõ poti⁹ insaniam uocet q̃ errorẽ, ut q̃m posito Sole i Ariete (ne ab eodẽ discedam⁹) tẽpus ãni mutaẽ ꝓpterea putẽt qcqd inchoaueris Luna ibidẽ posita, statũ firmũq; nõ futuꝝ, sed fluxũ atq; mutabile. Et q̃m dũ Leonẽ occupat sol æstatis. s. medio ñ mutaẽ sed durat eadẽ aeris qualitas, ꝓpterea eẽ fixũ signũ leonẽ, q̃re quæ sub eo quis auspicaẽ diuturna imotaq; futura. Vñ illud mirabile dogma Luna Leonẽ peragrante nec induere primũ uestes nec incidere oportere, quare ob fixi signi q̃litatẽ uestes illę sunt diu perẽnaturæ, qua significatione uideẽ aut morbus aut mala alia cã significari, pp q̃ illis uti non possis quãdoqdem q̃bus utaris hæ uestes non cõsumi diuq; perdurare non possunt, quis hæc audiens possit non putare uel ad risum ficta a fabulantibus uel amentiũ deliramenta, aut quib⁹ illi iam artib⁹ ab erroribus remouebunẽ, q̃bus talia possunt, nõ solũ nõ absurda uideri sed uera. Solent aũt phi q̃ñ cũ illis disputa tur q nihil erubescunt, & primis etiã dignitatib⁹ prima fronte resistũt cogere ad sui euersionẽ, hoc est ad ea quæ dicunt non tam firme ꝓbare q̃ cõtradicere. Et nos igitur eadẽ uia istos aggrediamur, q̃m q; absurdũ eis nõ uideẽ habere ob id arietẽ uim faciendi res mobiles, quare sol ad eũ accedens anni temp⁹ imutat. Illud saltẽ ab eis ipetremus, ne quasi nati sub ariete loco se moueãt, sed dogma teneant & tueantur. Quod si faciant eos sic interrogamus, signa hæc quæ mobilia. fixa, duplicia uocãt imobilia sint, an cũ imaginibus pariter moueantur? si mobilia respondeant, iam a suis signis ipsi quoq; mouentur, q̃nquidẽ æstatẽ, aut autũnũ, hyemẽ uel non mobiliũ signoꝝ sed imobiliũ est, & quas ipsi dant signis proprietates, ut mobilia fixa, duplicia sint, a prædicta uarietate tẽporis dicunẽ, non igitur aliis cõpetunt signis q̃

Ignari dialecticæ astrologi delirant ut pueri

quæ dictis in locis imota sp in circulo cogitaẽ. Q đ si imobilia esse dicũr, sequr ut cũ imaginũ loco nõ cõueniant, quæ cũ suis stellis identidẽ loco pmutata sint (quod si est) quonã pacto pprietates ab imaginũ sola figura deriuatas aliis etiã signis at tribuunt? & Arietẽ qdẽ quẽ mobilẽ, æquinoctiaiẽ, breuiũ tempoꝝ uocãt, quę sunt imobilis signi cõditiões, mox & quadrupedẽ dicũt, oculis languidis libidinosum, quæ nõ iam signi sed imaginis sunt, nomine qdem eodẽ si natura, loco, pprietatibꝫ differentis. Et ne particulatim singula psequar ois turba astrologoꝝ cũ signa ptiũtur, ut hæc cõia, hæc fixa, hæc mobilia sint, rursus alia recta alia obliqua, quæ sunt (ut dixi) nõ mobiliũ signoꝝ cõditiões. Itẽ differentiis hiis utũtur alia humana, alia sunt ferina, alia aquatica, alia terrena, alia muta, alia uocalia, hæc sterilia, illã fœcũda, quæ oia sunt imaginũ ñ signoꝝ, qa nullã hæc circuli põnem, sed naturã imaginis formã efficiẽq; sequunẽ. Q uæ hæc igitur tanta est tarditas uel somnolentia? ut miscere res diuersas, atq; cõfundere sola deceptos noium cõione nõ naturę uideãtur? Nã & illud quoq; ut hoc calidũ, illud terrenũ, aliud aereũ, aliud aqueũ, signũ sit acceptũ qdẽ ex imaginibus, eadẽq; temeritate ad signa trãslatũ, qñ si status circuli ex imobilibus punctis cõsidereẽ, aries potius aereũ erit iudicãdũ, hoc eũ calidũ & humidũ q̃ igneũ. i. calidũ & siccũ cũ eo uer aperiaẽ calidæ humidæq; qualitatis quin & Pto. reddens rõnem cur in circulo cuius initiũ nullum, summere ab ariete ãnni exordia cõsueuerimus. Respondet qm̃ in prima reꝝ oium ætate abundat humiditas, quæ est qualitas ueris qđ inchoam9 ab Ariete. Sic igiẽ o Ptolomæ si primũ signũ Aries est, quare hũiditas primæ ætati debeẽ, putas ne siccũ signũ an humidũ est? si siccũ nõ igiẽ primũ, si humidũ cur ignitũ dr a uobis? Deniq; istæ (quod uolebam, pbare) frigidi sicci, calidi, humidi, differentiæ signis distributæ, ab imaginũ potius conditione q̃ a signis uidentur acceptæ qđ ẽt Auenazra in libro rationũ astrologicarum confitetur. Sic. n, Cancrũ, Scorpionũ, Pisces, frigida statuerunt, aliũ quoq; hñt appellationem natura pensitata, Arietẽ, Leonẽ, Sagittariũ, calida eadem rõe Geminos & Aquariũ ob effidiẽ humanã aerea, quæ in hoie qualitas plurimum dominatur. Sic terrea Taurum & Capricornũ & Virginẽ, tũ ob uim sexgtũ spicæ quam manu gestat ratiõe, sumptã uim igitur hãc ab imaginũ diuersis pprietatibus, signis attribuerunt, in qua re bonus Ptolomæus non solũ dormitat sed lassim ederinat, ut in eodem cõtextu a signo ad imaginem se transferat, quod ita plane demonstrabo & simul errorem Haly inexpiabilem in exponendis Ptolomæi uerbis. uerba igitur eius secundo libro Apothelesmaton hæc sunt, Arietis dodecathemorium (sic signa uocat) uniuersaliter quidem est βροντῶδες καὶ χαλαζῶδες. idest κατὰ μέρος δὲ ἕκαστον μᾶλλον ἢ ἧττον κατ᾽ ἑαυτὸν οἰκείων ἀστέρων ἰδιοτητος. Hoc est particulatim autem hæc magis & minus fiunt p' natura & proprietate stellaꝝ quæ sunt in eo', & subdit nã præcedẽtis qdẽ eius partis ĩbres & uentos faciunt, mediæ aeris tẽperiẽ, ultimæ ęstũ & pestilentia, Tũ quæ ad aqlonẽ inflectunẽ æstũ & corruptionẽ, quæ ad meridiem glatiales & subfrigidæ sunt. Hæc ego Ptolomæi uerba ita accipio, ut qđ de Ariete in uniuersum pnunciat inibi ad imobile signũ referaẽ, quod negari non potest, qm̃ ipsum est ĩ quo æqnoctiũ & Ptolomæus eã ob cãm χαλαζῶδες dixit esse & βροντῶδες, φ hæc oia uernũ ante tẽpus solet excitare, tum quæ adiicit consequanter de diuersa partiũ eius efficientia p natura stellaꝝ inibi existentiũ, credit qdem Haly

Auenazra

de figni etiam partibus diei,ut mox declarabo,sed luce clarius ex ipso Ptolomæo de imagine dictũ esse declarabo,& q̃tũ erat Pro.in dogmate statuendo-tm̃ errasse in exponendo Ptolomæo ipsum Haly. Putat igit̃ ille dicta Ptolomæi sic accipiẽda,ut stellæ q̃s illis inesse partibus dicit fuerint eo tpe quo scribebat i illis ptib9 ei9 figni de quo loqtũr,atq; eã tũc fuisse illius figni ,ppriétaté, quę mutatis ad locũ aliũ stel lis successione tpis alio trãsferrat,quæ utiq; Hali interpretatio ,pbabilis appareret si quod facit in Ariete i aliis fignis fecisset Ptol. Et stellaꝝ q̃s i illis partibus ponit- noia nulla ,ptulisset, sed cũ in Tauro explicet quasdã stellas nolatim, & suũ simul & sui erroré iterpretis manifestat, qm̃ stellæ illæ tpe Ptolomæi in ea figni parte nõ erãt in q̃ eas ordinat,sed in parte poti9 imaginis,i qua.s.sunt & erũt & fuerũt. Verba eius de Tauro hęc sunt. Tauri fignũ uniuersaliter qdé utrãq; affert aeris qualitaté é tñ sub calido particulatim ãt antecedẽtes qdem eius partes præsertĩq; ubi plia des sunt-terræmotus & uentos-& nubes exsuscitãt,sequẽtes ubi sunt Hyades cor ruscationes & fulmina faciunt. Age igitur a Ptolomæo de imagine hæc dici qs non uideat̃?in eius antecedentibus ptib9 Plyades sunt quas uergilias nostri uocãt, in se quẽtibus hyades pro quibus i uulgata translatione aldebaran legit̃,q̃q̃ .n.in uerti- ce & cornibus totoq; capite hyades sunt,pliades aũt itet finitioné corpis ei9 & cau dã Arietis quẽ uocãt locũ abscissiõis,ille tñ sequẽtes hæc antecedẽtes obtinent par tes,quoniam Taurus auersu occidit & exoritur. At uero ad figna hæc si referantur nulla erit ueritas dictis q̃nqdé tpe Ptolomæi nõ erant pliades in figno Tauri sed in Ariete,ut ex magna ei9 cõpositione agnoscere cui9 prõptũ est,quã cũ debuerit Ha ly legisse nec eũdé fuisse utriusq; operis auctoré dubitauerit non possum satis mira ri in re tam apta hallucinatũ , ut dicta Ptolomæi de locis stellaꝝ in fignis exposue- rit,& pliadas p̃id tẽpus in primis ptibus Tauri fuisse scriptũ reliquerit, quẽ erroré etiã Haly & Leopoldus & Ascadẽsis i summa quã uocãt anglicanã,& deniq; po- steriores ut Bonatus sunt secuti. Sed maior error hoꝝ q̃ sequãtur Haly dicẽté Pto. locutũ de stellis positis i illis ptib9 figni,& tñ nõ mutãt,sed dicũt idé quod Pto.cũ ab eo tpe sint mutatæ plus uiginti gradibus.patet igit̃ qd̃ ,pbare uolebamus con- tradicere sibi astrologos imprudenter qui fignoꝝ imaginumq; proprietates(si quæ sunt illæ)quasi loco-natura-partibus-non differant,inuicem miscent.

Verba Ptolo.

Plyades.

Hyades.

Vergiliæ

Caput V . Chaldeoꝝ imagines mera eẽ figméta,qdq; ad eas fingendas illos induxerit,atq; erroré artificiosaꝝ imaginum & alios plures inde pullulasse.

Eꝝ age fignoꝝ nulla sit uirtus,an imagines ipsæ aliqd sunt?forsitan enim

u hic delirare astrologi non uidebuntur,nec inuiti fictiis rebus & arbitra- tis q̃ñ illas imagines suis quamq; luminibus-stellis-radiis pro stellarum natura potestatis hẽe plurimũ qs negabit?Ego uero astrologos delirare hic ẽt nihli dubito,qm̃ & si stellæ de qbus imagines fabricantur,& ueræ & naturales sunt,ipsa tñ de stellis imaginũ cõstitutio-nec uera nec naturalis-sed falsa proq; libidine fabri cantiũ penitus imaginaria & sine aliqua spẽ est ,pbabilitatis.qs enim statim non iu dicabit,ut si magna est uirtus unius stellæ multaꝝ in unũ pariter cõspirãtiũ ẽt non sit maxima?Sed rediẽs ad se rõ-nullã inibi eẽ uidet præter fictã a nobis sydeꝝ con- spirationé.nã mixtio per coalitũ certe ibi nõ est,qũo igitur coeunt multæ stellæ in unã proprietaté-& natura distinctæ, & magnoꝝ spacioꝝ imensa uastitate distictæ scio quid responderũt in unius imaginis illa effigie conuenire- quod sit argumen-

tum alicuius occultæ ét affinitatis,ut quéadmodũ ea una ſpẽi cuiuſdã figura deli-
niatur,ita una ſit in his ex illis oĩbus eiuſdẽ rei natiua ,ppríetas.at uero hoc aliquid
forte éet,q̃q̃ nec efficere(qđ uolũt)ſi imagines iſtæ ueriſſimis ibi notis expreſſę ab
ſolutæq; niderentur,cũ aũt ,p arbitrio ut declarabo noſtro fingant́,nec poti⁹ ibi ca
nes & lepores(ut ipſi uolũt)q̃ tygrides & elephantes cuiq; ſibi formare cõmodũ ſit
patet q; de figura ſumit́ argumentũ ẽe ut cætera ſolẽt aſtrologoꝝ uanũ & arbitra
rium & fabuloſum.Q đ ſi nõ,p libidine aſpicientiũ ſed,p natura cõſiſtere ibi illas fi
guras cõtendũt, nõ tam ad expimenti fidẽ ,puocabo q̃ ad ipſorũmet aſtrologoꝝ &
rõnes & teſtimonia. Abraam.n. auenazra magnæ apud illos auctoritatis ĩ editione
ſecunda de aſtrologicis rõnibus(Cõſcripſit.n.de eadẽ re libros duos) de imagini-
bus iſtis redditurus rõnem uerbis.ita ſcribit.

3. Quæ nos ita ad ſenſum uertimus ĩ latinum uulturẽ cadentẽ uocat Pto.lyram-nec
mirum,qm̃ ſicut unuſq́ſq; mutare ſibi figurã poteſt,ita & nomẽ.cælũ.n. ſphæri cũ
eſt,quare nihil eſt ĩ eo cur hoc loco potiuſq̃ alio exordium ſtatuas alicuius , rei ſed
quéadmodũ aliæ aliis ſtellis pro oculoꝝ arbitrio cõiungũtur,ita diuerſæ fiunt ima-
gines.nos igit́ eo mõ eas narrauimus quo traditæ ſunt,hæc illæ,q uerius & efficæ-
cius opinionẽ meam cõfirmare non põt.qm̃ ſi principium nuſq̃ aut finis eſt in circu
li partibus,potes a quacũq; malueris ſtella tibi imaginẽ inchoare, & ĩ quacũq; uo-
lueris etiam deſinere.nec dubiũ ,p initii & terminoꝝ quos tibi præſcripſeris diuer-
ſitate,proq;,numero ſtellaꝝ quas uel aſciueris uel excluſeris uarias inde imagies te
cõflaturũ,præſertim cũ his ẽt ſtellis-alias alius formas ſibi repræſentet,ut in uultu-
re & lyra Abraam declarauit-& in aliis pariter potes declarare,neq;.n.ĩ ipſaꝝ quæ
Vario ua magis celebrate zodiaci imaginum numero cõuenere, ſed cum alii duodeci chaldæi
rias ſibi tñ illas undecim fecere-ex libra & ſcorpio unã cõſtituentes, nã qđ ,phibet cũ oĩbus
imagines ĩ pictura iſta cæleſti qdlibet audiendi cõceſſa ſit ęqua poteſtas,& ipſe ẽt Albuma-
eodẽ in lo ſar q ĩ oĩbus rõnes dogmatũ aſtrologiæ redditurꝰ ſe ,pfitet́, cũ uenit ad imagines-
co fabri- aliã nõ attulit rõnẽ-q̃ q; Aratus illas ita deſcripſit-quaſi nõ ille ſit fabuloſiſſimus,q
caſſe. ut Cicero inqt-aſtrologia ſcripſit aſtrologiæ penitꝰ ignar⁹,q; ſi ſphęrã Arati cũ bar
Album barica ſphæra cõtuleris,diſſentire pleraq; & diſſonare inuicẽ illas uidebis ,quare.ſi
Aratus ſint ad libidinẽ fictæ & nulla doctrinæ uel rõnis ſoliditate nitant́ , hebræoꝝ magi-
Cicero ſtri ſicuti imagines ſuas aſtrologi,ita ſuũ in ſtellis alephbetariũ,hoc eſt ſuæ linguæ
alephbe- notas & elemẽta ſuenire cõtẽdũt,nec ſi credulos oculos naciſcant́ min⁹ hoc põt il-
tariũ hæ- li ,pbabiliter-q̃ de imaginib⁹ aſtrologi pſuadere,qđ plura ibi oẽs formæ- oẽs effi-
bræi i cæ gies,q̃re nullæ ibi formæ-nullæ effigies oẽs poteſtate & arbitrio hoium , natura &
lo pĩgũt. ueritatis actu nullæ.Q đ ſi ibi ſaltẽ noſtri diuinaculi auguſtaꝝ quædã reꝝ & ſubli
mioꝝ ſimulacra cõfixiſſent,facilius ego qdẽ iducerer ut nõ tã coꝝ & cõtra naturam
q̃ dei opa mihi uiderẽtur. Sed cũ illius cõſiliũ & ſapientiã aĩaduerto non uideo,cur
illud diuinitatis templũ illa atria cæli-meliorib⁹ nõ potuerit aut noluerit imagini-
bus inſignire-q̃ irrõnalium aĩantiũ-monſtroꝝ- uel reꝝ etiam uita carentiũ,quid .n.
ibi præter uerſas dracones-lepores-canes,& quæ inia ſunt uti ſagittas-naues- trian
Vide pre gulos.Adde capita abſciſſa tabo ſanieq;,diffluentia,& relegatam ad ſupplicium ut
cellẽtẽ in ginem,ut hydrã & centauꝝ prætermittam qđ ſi natura nõ patitur, cur eoꝝ in cælo
ſaniam. exẽplaria ſibi deſcripſit ? Eqdẽ maius oĩ iſania puto adduci aliqũ ut credamus na-

turæ hæc iſtituto/ & diuio cõſilio ibi ẽt ſofata.Puderet bonũ antiſtitẽ aut magnanimũ rege meliores picturas ĩ tẽplo/ ĩ regia ñ hře,Aliogn q̃d cõſiliũ iſtituẽtis iſta naturę/an ut p imagines has ſupi9res/inferiora gñis eiuſdẽ corpa gubnaret?& p lyrã qdẽ cæleſtẽ afflaret qb9uellet hoibus muſicã melodiã,p aĩalia q̃ ſunt ibi ea q̃ apd nos ſũt gñant'ꝗ quotidie& corrũpũt' & gñaret ipſa &cõſeruaret,ne mõſtra ſũt opportũa quæ nulla ĩ nã ſũt,ĩnũera aĩalia ibi ñ deſcribi quæ nulla deſcribũt',Nã q̃d canũ & uſaꝝꝗ ſit priuilegiũ/ut duos hẽant ĩ cælo ſiue rectores ſiue ãtiſtites,elephãti tygrides & ĩnũeræ ſpẽs aĩaliũ nullũ hẽant ĩ cælo numẽ p q̃d regant',ſed nimis multa de his cũ illis/q̃ ñ ſolũ ẽ turpe credere phõ/ſed ɔfutare ẽt ĩdignũ.Q d ſi qs me pcõtet'/cur in iſta fingẽdi licẽtia ad has poti9 imagies q̃ ad alias fautores aſtrologię deſcẽderit.Rñdebo illũ rõis hře qõnẽ/q̃ fruſtra dſiderat' ĩ his reb9q̃ nulla rõe cõſtitute ſũt Q uid tñ in pleriſꝗ eos induxerit facile ẽ uidere.Puto.n.imaginũ noĩa q̃ zodiaci ptib9 aſcribũt' ab opib9 ſolis eẽ deriuata q̃ potiſſimũ fiũt cũ in illis ptib9 inuẽit',ut gr̃a exẽpli cãcri nomẽ hñerit ps ea ſigniferi in q̃ ſol collocat9 Cãcri more regredit',q̃.pxia ẽ leo pp ęſt9 ĩmodici exupãtiã,ſicut Taur9 ps alia nũcupata ꝗ adeã ſol cũ pueneri t terra bobus arat',q̃ Gemini ſequũt',q̃re tũc geminãdo oia geminãt',ſub Virgine terra exuſta ſolis ardoribus nihil parit, & ſub Ariete uellere floꝝ cãpi ueſtiũt' q̃ rõe capiti ẽt de capilamenti ſimilitudie aĩal illd pfecerũt,Libra noctes & dies in librili appẽſas inuicẽ ęqt,cũ ad Scorpiũ Sol pueneri t/tũ primũ aer frigore pũgit,mox ſub Sagittario & frigoꝝ uehementioꝝ/& uentoꝝ aculeis nos laceſcẽs in Capricor.rõ mãifeſta,q̃re inde ſol inſtar cap̃ aſcendere rurſus incipit, ĩ aquario & piſcibus pluuias piſcibus affati effũdens,potuerũt hmõi illi ſimilitudinib9 adducti has poti9 q̃ illas ĩ uariis cæli ptib9 imagines fabricare/trahẽtes facile ſtellas in effigiẽ naturæ illi9 cui9 illi pti nomẽ ob aliq̃ cãm ĩpoſituri eẽnt. Acceſſere figmẽta poetaꝝ uel ad uoluptatẽ uel ad gratiã multa cõfingentiũ,ſicuti conõ.Aegiptius mathema.uidit prius mõſtra & ex berõiceo uertice cæſariẽ.ſed nec opæpr̃tiũ rimari diligenti9 & explorate inſanias alioꝝ/dũ ſatis ſupꝗ cõſtet nolentibus delirare nõ eẽ naturæ hæc opa,ſed figẽtiũ nugas uel ſõnãtiũ deliramẽta,ſic ut tãdem recte de his ĩuentis diffiniã a corrupta phia & poetaꝝ fabulis ſũt exorta,qbus tñ q̃ſi reb9 ueriſſimis & digito(ut dixerim) dei ſofatis tñ aſtrologi oẽs tribuũt, ut uix credile ſit in q̃s ſupſtitiões hęc illos inſania pduxerit.Nedes farmacũ inqũt Lũa in Tauro collocata,q̃m aĩal illud rũinat,q̃re pharmacũ faciet ut enomat',cũ domũ ædificaueris caue ne Scor.quartũ locũ obtineat,q̃m multi in illa domo ſcorpii abũdabunt.Q ui corõa oriente pereabit' erit rex q̃ lyra muſicus,& mille alia hoc gen9 e qbus uideas illis eẽ perſuaſiſſimũ haꝝ oium reꝝ ueras effigies & nãs eẽ in cælo.a qbus ad nos mirabile defluãt in decernẽdo fato pt̃ates. Deniꝗ illa fabricãdaꝝ imaginũ ſuperſtitio/tota per iſta inſãia pullulauit,ut ſofata.ſ. in metallo aliquo ſimili imaginẽ,a cæleſti illa uirtutẽ aflari metallo opinent',q̃ tñ nec ſunt in cælo nec cẽnt ob illã tñ ibi ſculptã imaginẽ illinc deſcẽderent,& ſi deſcenderet,haud qcq̃ tñ ut pbat auerois aduerſus Algazelẽ nobis inde pficeret'.Sed de his latius peculiari tractatu poſtea diſſeremus.

Caput VI Inuiſibiles imagines neꝗ ſenſu neꝗ rõne cognitas eſſe pugnareꝗ inter ſe eaꝝ auctores,qui non Chaldæi aut Indi/ſed arabes tantum fuere.

Emirari utiꝗ aliqs poſſet inſaniã aſtrologoꝝ in fabricãdis q̃s hacten9 ĩceſſiu9 fabu
d loſiſſimis imagĩb9,niſi alias multo magis ridiculas ſõniaſſẽt. Tradũt.n.ĩ unoquoꝗ decão ſiue facie cuiuſlibet ſigni imagines eſſe q̃ſdã/inuiſibiles illas qdẽ/ ſed ueriſſimæ nãe ſoliditate ɔſtãtes.quas q̃ audiũt nõ difluere in riſũ nõ põt.Sũt.n.hmõi in p̃ria ĩqũt facie cãcri aſcẽdit formoſus iuuenis bñ amict9,ſed facie ei9 & digitis ñ nihil hñs obliqtatis corpe reliquo ſimili equo atꝗ elephãto/pedib9 albis/ſupra ſe uarias frugũ ſpẽs & folia arborũ ſuſpẽdens.In prima facie Leõis aſcendit arbor altiſſimæ radicis/cuius ramis ĩſidet canis/ & uir amictus ueſtibus nobilibus qdẽ ſed ſordidis/lacrimabũdus & de parẽtibus ſuis triſtis

his similes aliæ i aliis signorum decanis ab illis describunt: quarum olim utpote rerum efficacissimarum meminit Aboa.sexto lib.magni introductorii·meminit Anenaz. in eo libro cui titulum fecit hoc é initiū sapiæ,meminerūt Petrus apponēsis,Michael scotus,& astrologi arabes latiniq; pmulti,de qbus ego cū oli ñ nihil aduenisse putabā p has imagies illos indicare·qdnā signi cuiusq; decanus oparet,nō q; inibi hoc é i cælo figurat eé opiaret· At eorum adiēs libros lōge secus eé agnoui.Putant.n.& asserūt & cōtendūt has in illis decanis imagines eé uerissime·operum apud nos mirabiliū effectrices.Quin ait Albnma.opantur qdē īterdū quæ sunt similia suis formis,sed sæpe & alia pēitusq; diuersa. Et qdē si linces hoc dogma statuisset·adducerer aliquo mō ut subdubitarē patuisse oculis eorum,quæ nr̃os obrutq effugeret.Istis aūt hoīb9 tā admirāda mysteria pallātibus nō īuenio fidē qdnā possit astruere, cū nec hēant oculos alios q̄ quos hoīes solēt hoīes aūt nō uident,nec raptos cū apostolo i cælū eos legamus,nec in terra locatis rō ulla potuerit ista demōstrare.Erubescāt aūt q̄ se uocāt phōs,nec ista pudet tñ eos nugamēta cōscribere quę uix bimulo īfanti fabulās an9 psuaderet ·Adde q; nec easdē oēs,sed alias alii sibi imagines cōminiscūt. Hic qdē in prima Arietis facie ·mulier inqt ascēdit fulgore resplēdens,& cauda piscis marini. Alius nō formosā ibi mulierē, nō piscē,sed æthiopē eé ait,de cuius tñ oculis ambigit nigri ne an rubētes poti9 sed q̄ pcera certe statura·& albā chlamydē iduatur.In tertia facie gemiorum oritur iqūt qdā fistula aurea & canis latrās & delphinus.Alii cōtēdūt nihil horum inibi eé, sed uirum petentē arma qb9 se induat,clipeo munitū·instructūq; pharetra. Intertia facie Scorpii equū aiūt Arabes esse & leporē.Indi nec equū nec leporē,sed canē aprū & leopardū. Alii nullam bestiam sed uirum in genua curuatū forte (si licet mysteria interpretari) p astrologis deo supplicātem,ut eos aliqñ reddita mente liberet ab īsania.qd.n.pterq̄ insanos qui falatiosis adeo nugis nec possibilib9 uacent credant astipulētur.Videns hæc Abraā iudæus atq; astrologus i lib. de natiuitatibus ridiculas potius q̄ ueras imagines istas eé cōsitet.sed nec quēq̄ inuenio pter arabes hoīes sp ·fabulosissimos,& q eos secuti sunt Latini·fidem illis adhibuisse. Nihil de illis ægyptii,nihil chaldæi,nihil græci,nihil latini ueteres astrologiæ scriptores.Nam qd ait Albu. Indos ægyptios·babylonios·ista tradidisse·falsus facile dephenditur,de ægyptiis.n. & Chaldæis é unde itelligamus talia apud eos deliramēta nulla fuisse.uñ coniici pōt de Idis eū pariter mētiri, q̄q nō ita pōt ut de illis reuinci·cū nulla extēt a fidedignis auctoribus tradita nobis idorum monumenta. Sed hoc peculiare arabū é,ut q̄scūq; ipsi fingūt cōmētatiōes·præscribant illis auctorū noīa illustriū·quales multas i prio disputationū istarum libro cōmemorauim9, Cū igr extēt Petosiris quedā adhuc apud Aegyptios astrologiæ magri.Cū extent pter Mẽnum Ephestion cōmētatorq; Thebanus & Paulus ex alexādria ægyptiaca oēs astrologiæ interpres· facile ex illis cognoscit nullā de istis imaginib9 i ægypto mētionē. Patet idē de chaldæis auctore Teniro babylonico qui scripsit apotelesmata decanorum & coorientiū cū illis imaginū patet Porphyrii & testionio q ex snia chaldæorum astrologicas scripsit istitutiones,ut mittā Mallium & Mẽnū utcūq; nobis & chaldæorum dogma referentes,de græcis auctorib9 soli pñt dubitare q græca non legerūt. neq;.n.usq̄ apud græcū ullū scriptorē mētio de istis imagib9, ut accusare magnope Haly debeamus q istū errorē ascripsit Ptolomæo, nā cū uerbo qnto & nonagesimo libri cui titulus fructus dicit Ptol. hoc é q̄ singulis signorum decanis cooriūt nati uolūtatē indicare,& quānā artē sit ptractatus, expositor Haly p coorientes imagines īuisibiles istas de qbus dixim9 putat itelligi, nesciēs q̄nā apud græcos hoc é cooriētia dicāt.uocāt.n.apud eos hoc noīe sex ille atq;.xxx.extra signiferum imagines q̄rum.xv. ad austrū una atq;.xx.uergunt ad aqlonē,de quarum pprietatibus & natura prio li.apotelesmatō scribit Ptol.q nec eo loco nec alibi usq̄ aliarum unq̄ imaginū meminit pter eas quas fabricant ex uisibilibus stellis,aduersus quas supiore capite disputauim9 utitur aūt eadē dictione i sequēti

uerbo cũ dicit cõſiderãda in defectibus luminariũ

.i.coorientia quã eãdẽ ſniam ſecũdo lib.apoteleſmatõ tractãs idicat quo ex gñe iſta ſint quæ coorientia dicanť.Ex qbus cũ ait ex nati uolũtatẽ artẽq; indicari quã ſit pfeſſurꝰ,id docet qđ Malliꝰ Mãnus græciq; ſcriptores explicarũt,ut q naue cooriente naſciť nauta ſit futurꝰ,q ly ra muſicus,q methodo auriga,atq; ita de reliqs.Sed & Porphy. i iſagogis typũ hoc ẽ figurã & formam τουῶσαιον hoc eſt aliũ quæ ſũt i zodiaco .i.coorietiũ

.i.ex aſtroꝝ cõpõne ait cõſtare,unde itelligimꝰ coorietia hæc quæ dicunť nõ alias eſſe imagines q̃ quę ex ſtellis cõſtituunť,in quo declarãdo fui ,plixior,qa au dio Trapezũtiũ gręcũ hoiem(neq;.n.eius liber ad nos puenit)ſed ita audio in cõmẽtariis eiꝰ in centiloquiũ Pto.expõnẽ Haly eſſe ſecutũ.A quo errore barbarꝰ Albu.potuit eos deflecte re,q nullas pter uiſibiles & cõſtitutas ex ſtellis imagines ad auſtrũ aqlonemq; ſitas decanis ex ſnia Ptol.affirmat.Libet aũt ad mentẽ reuocare,qđ qnto lib.aduerſus illos dicebamus q natũ dñm Ieſũ dicunt oriente prima facie uirginis in qua uirgo ſit lactans pueꝝ qui uocetur Ieſus conſtat enim imago hæc uirginis puerum lactantis ex his fabuloſis imaginibus quas irriſimus,q̃q nec talem ibi imaginem,ſed aliam quãdã ut narrat Albu.Indi cõminiſcunť,qđ inuentũ q̃ uanũ & ridiculũ ſit qſqs aio ſatis ppenderit,pudebit eũ aſtrologicis iſtis deliramẽ tis euangelioꝝ ueritatem uelle aliquãdo cõfirmare,qđ nõ alia rõne a dæmone eſt ,pcuratũ, q̃ ut quaſi amica fautrixq; religionis peſtis iſta reciperet. Sed habeant ipſi ſua ſibi nugamen ta qbus accerſitis non cõfirmať ueritas chriſtiana ſed infirmať potius atq; polluitur.

IOANNIS PICI MIRANDULAE DISPUTATIONUM ADVERSUS ATROLOGOS. LIBER NONUS.

Caput Primum Epithoma eorum quæ hactenus cõfecta,& quid ſequentibus libris agendum undeq; auſpicandum.

Emõſtratũ ẽ hactenꝰ aſtrologiã nullã eẽ q iſta de qbus ,pnũcieť a cælo non depẽdeãt pterq̃ p accñs aut tãq̃ a cã remota & ulli,q̃ꝝ neutra cognitionẽ pticularẽ euentoꝝ parit. Declaratũ eſt itẽ ſi de cælo fierent iſta, nõ tñ qũo aſtrologi opinãť,hoc eſt a momẽto quodã initiali, tũ ſi deť hoc quoq; cer te nõ ab his cãis qbꝰ utũť i pdicẽdo quaꝝ nullã ſi certũ hẽamus examen uera & naturalis.Nã q̃q ſtellis utãť & plãetis augẽt minuũt mutãt ,p lo cis ſignis iteruallis & cæteris id genus q̃ falſa & inefficacia eſſe declara uimus.Q uare uel malas cãs introducũt,hoc eſt fabuloſas uel ficiũt bõas admixtiõe malaꝝ nũc illud nobis agẽdũ ut declaremꝰ ſi cũcta iſta cõſtiterẽt eſſe tñ hmõi q cognoſci ab illis nõ poſſint aut ſi poſſint cognoſci nõdũ hitã tamẽ eoꝝ cognitionẽ.Tria ſũt ãt cognitu neceſſa ria ſi de rebꝰ futuris uera pdicenda ſunt Primũ illud ut hora initialialis rei cuiq; fideliter te neať.Scdm ut ſtatũ cæli ſydeꝝq; põnẽ ad eã horã exacte cõphendamus.Poſtremũ ut illa cę li ſydeꝝq; põ qd nã faciat rõibus ueris aut nõ fallacibus obſeruatũ expimentis itelligamꝰ. Hoꝝ nihil poſſe cognoſci,aut q ſciuerit hactenus nõ extitiſſe duobꝰ ſequentibus li.apiemus Exordiemur ãt ab hora primordiali cuius cognitio in primis neceſſaria nec conſtitui reliqua recte poſſent ſiqd in ea uel ambigať uel erreť. Ea uero uel holum ſiue geniturarꝝ uel urbiũ atq; regnoꝝ uel anni cõſtellationes auſpicantur nos a genituris initiũ faciamus.

Cap. II Aſtrologũ certã geniture horã neq; ſp ſcire poſſe,neq; p uerã regulã explorare.

Omẽtũ quo qs naſciť explorarũ hſe aſtrologus nõ põt, niſi forſã accinctus cũ ,p m dit infans aſtrolabio cæleſtia metiať,ſed hoc ſit q̃ rariſſime,nec fieri nobis uolenti bus ſp põt ut noctu,aere nubilo,mathematico nullo,ueꝝ cũ ſit labi quoq; facilli mum,ut teſtatur Auenrodan in cõmẽtariis ſup Pto.nã ſi nõ ſit exactiſſimũ inſtrm quale for ſitan nũq̃ eſt qđ inſpectione momento egreſſionis ad liquidũ reſpondeat , rõ partilis horo

ſcopi uacillabit. Veɀ ut ſit uera p aſtrolabiū horæ perſcrutatio · rariſſime ut dicebamus fieri
hoc cōtingit, illud frequēs fereq̧ ppetuū ut parentes, dñs ue geniturae, talē fuiſſe natiuitatis
horā dicat aſtrologo, cui fidēdū nō eſſe nec aſtrologi diffitēt, fallax. n. pleɀq̧, q̄re dr apd eos
hora extiata ſiue ſuſpecta de qua. ſ. ſuſpicio certitudo nulla, nā ſolaria mētiūt & horologia q
dē ſi nihil fallāt. ea tñ q̄ mediis horis cadūt iterualla nō demōſtrāt, adde q̧ horę uulgares ini
tiū ob occaſu Solis nō hñt, qd mathematicaɀ rō poſtulat. ueɀ cū aer icipit obtenebrari, qd
euenit ſole ſubfinitorē dudū iā demerſo, pſerti in ſignis obliqs ſole collocato, quæ cū morā in
occidente trahāt lōgiorē interdiu nox unā horā exegerit priuſq̄ aer obtenebreſcat. Deniq̧ cō
fitent hoc nobiſcū aſtrologi, ſed remediū adhibuere ne ppea diuiatio piclitet. Nā & ſi illa ñ
ſit uerā quā uocāt horā extiatā, niſi tñ a uero plurimū diſtet habere ſe methodū dñt uerae in
ueniēdę q̄re nihil obeſſe priorē illā icertitudinē nos ſi ſape iſti poſſēt id tm̄ obiiceremꝰ artē ſi
ue ſciam dari nō poſſe quo fctā ſit nec ne, res pticularis q̄piā cognoſcat. nō igit eē methodū
q̄ reddamur certiores quo Memēto Ioā. aut Pau. editus ſit in lucē, ſed iſta ne uident eis abſur
da, forſitā neq̧ illud eſſe q̄libet nedū die ſed hora pticulas multas tpis, qbꝰ certa regiōe naſci
nemo pōt, cōſeq hoc facillime demōſtrat. Nā ſi natꝰ ego pria noctis hora dicor a parētibus
& methodo cōuenire negat horā aſtrol. q̄re ſerius aut citius me fuiſſe natū rogo nunqd alius
ſub eadē cæli inclinatiōe pria noctis hora naſci potuerit, qd ſi negāt fieri potuiſſe, ſeqt qd di
cebā ut multæ ſint horæ cuiuſlibet ptes, qbꝰ locis qbuſdā naſci hō nō pōt, dico āt multas ho
ræ cuiuſlibet ptes, qm̄ nullū fere tēpus gēituræ datū a cōſulētibus regulis q̄drat aſtrologoɀ
ſed mutat ab illis ſp i ptē uel antecedentē horæ, uel ſubſequentē, ſi potuiſſe aliū naſci p id tē
pus ī ea regiōe cōcedūt, q̄q̄ ego tūc minime natꝰſim, natus igit pria hora noctis dicat Anto.
atq̧ illud interogo ſiquā uerā iā ſtatuimꝰ horā ſuæ natiūitis Anto. porrigat aſtrologo uerā
ille ſit arbitraturus an falſā, ſi uerā debuit eadē rōne meā cū offerebat uerā arbitrari cū eius
methodo nō magis nunc cōueniat q̄ cū Ioā. eā offerebat, ſi falſā, ueɀ ſtatuebat ea hora natus
Anto. falſū ergo dogma p qd hora ueriſſima q̄ſi falſa reputat. Pręterea q p̄ceptū hoc genus
tradiderūt ſignū aiunt mutari nō debere, qd extiata hora demōſtrat, ſed eius ſigni ptē metho
do declarari, qua potiſſimū ſit in horoſcopo. ueɀ extiata hora de ſigno ſæpe mētit cū poſtre
mis pſertim aut primis ſigni ptibus aſcendētibus hō naſcit, tūc igit methodus nō emēdabit
errorē ſed cōfirmabit. patet his rōnibus uiā nō eē horoſcopi ueſtigādi cū ē incertus. Nūc illā
oſtendamus ſi q̄ forſitā poſſet excogitari, quas tñ aſtrol. tradiderūt apertiſſime eſſe fallaces.

Cap. III Pto. dogma qd almuſeli ſeu aiodar uocāt, auctoritatibus & rōnibus cōfutat.

P Tolemæus tertio apoteleſmatō lib. dogma tradit hmōi. Præcepit obſeruari nouilu
niū pxime genitura p̄cedens, aut pleniluniū. Tū planetā q̄ pte coitꝰ fuit uel oppō
auctoritatis plus hñtē, deniq̧ themate iā diſpoſitio cui cardini pprior ille plāeta fue
rit ſtatui locū illū ad nūeɀ quē in ptibus ſigni planeta ille dñator obtinuerit hūc cardinē cō
fingūt totiꝰ genituræ, hoc fundamētū totiꝰ apoteleſmaticæ aſtrol. oēs decernūt, hoc illud de
cretū qd almuſeli uocat, iterdū Aiodar. In quo q̄tū peccēt iuniores ſniam Ptol. pperā itelli
gentes ſupius. Nūc ipſe Ptol. excutit cui poſſū iprimis magnas auctoritatū molles oppone
re. nā Abraā iudæus ait ſe multas genituras obſeruaſſe cū exactiſſimis aſtrolabiis ī his regiōi
bus quaɀ lōgitudo latitudoq̧ cōfeſſa & explorata, nec tamē iueniſſe de planetis aliquē cuiꝰ
gradus ex ſignis q̄ occupabat atq̧ miutiæ, reſpōderēt gradibꝰ & miutiis oriētis aut medii cæ
li nec plꝰ hora dimidia uariaret a iā cōpta ſenſu ueriſſima hora natiuitatis. Ridiculi uere qui
dñt iudicio nō ſcripſiſſe hæc aī Auenazrā, q̄ſi lis illi cū Pto. de regno, quo fuit ānis cēt nōgētis
poſterior quaſiq̧ i āno cōſtituēdo in ānoɀ datore, pleriſq̧ aliis Pto. ſniam aliis nō antepōat.
Sed & Alchabitiꝰ pprio cōmentario ſcribit ſe demōſtraſſe nullo pacto eā rōnē gradū oriētē
ueɀ poſſe reperiri. Henricus batenſis Alberti magni diſcipulus ſuā examinans geniturā, q̄q̄

noie dissimulato seruum dei se noians, mittamus inquit animodar Ptolomæi a sapientibus reprobatū,alii dogma non expungunt sed castigāt ut Aoniar non nihil a Ptole.dissentiens.Alii super eius intellectu digladiantur,& cū illud iquiritur cuinā loco pximior sit planeta,sunt q quantitatem discretam obseruandā uelint, sunt qui contiouam ut Antonins de mote ulmo, Veꝝ omissis auctoritatibus aduersantium Ptolomæo solitus ego dogmatis falsitatē ita declare.Nascaē Lucius Romæ, Florentiæ Fabius eadē hora eodēq; momento liquet astrologis non eundē futuꝝ horoscopum utriusq; ob diuersam cæli iclinationem sub qua nascunt̄, & tñ si rōnem ex Ptolomæi pæceptis ineamus eundē utriusq̄ horoscopū faciemus cū utraq; regione pleniluniū āntecedens/siue nouiluniū eadē cæli pte cōtigerit,quare idē quoq; dñiator q̄ themathe i utroq; gradū signi possidens eundem/iisdem numeris cardies in utraq; genitura definiet. Sed hoc euidentia rei sensuq; reuincetur dogma igitur falsum quod miror Ptole.mathematicum summum non peruidisse.

Aoniar

Antoniꝰ de monte ulmo

Caput IIII Inuestigationem partilis horoscopi per cōceptū/Ptolemæo falso ab Arabicis Ascribi,irrationalem esse.& a multis astrologis reiectam.

a Pud iuniores inuenta est alia ratio uestigandi ex hora conceptus horoscopi cui plurimū tribuunt.est aūt homōi ponunt quasi confessum ex ueteꝝ traditione,prçsertimq; Ptolemæi uerbo prio & qnquagesimo libri cētum enunciatoꝝ Lunæ locū in natiuitate fuisse horoscopū i conceptu.Contra/locū Lunæ i conceptu horoscopū esse natiuitatis,hoc posito methomū tradunt qua putant posse deprehendi locū Lunæ cū semen uteꝝ ipleuit, quo repto similē quoq; gradū colligunt hora natiuitatis ascendere.Fuit aūt eis erroris occasio mendosa translatio libroꝝ Ptolomæi,quoniam nusq; ille de gradu hoc scripsit ueꝝ de signo tm̄; uerba eius loco superius memorato sunt hæc ενοα, & quæ sequuntur.

Aliud dogma junioꝝ

Occasio erroris eoꝝ,Mēdosa trāslatio Ptol.

Latine ita aduerbū ubi est tpe natiuitatis illud signum conceptus horoscopum statuas,ubi fuerit in conceptu illud fac horoscopū partus uel eius oppositum,non putauit igitur Ptol.hac uia partiliter posse horoscopū inueniri,quare in libris apothelesmaton ubi hoc inqrit nullam placiti huius facit mentionem, alioquin si de gradu itelligisset,qđ ex eius uerbis falsum oñdimus/facillimū quoq; existimasset i conceptu horam iuenire quam hodie nullo magno negocio iuniores qbuslibet de fidentibus reddunt/usi methodo quam Ptolemæi esse uoluunt,qūo igitur ipse Ptol. apoteles. lib. tertio principium seminale ευλαϐον, hoc est plerumq; seu maxima ex parte ait ignorari, & cum in eius cognitionem deuenitur id aut ουμπτωματι, hoc est causa .s. fortuitoq; aut obseruatione debuit certe addere aut εντεχνωσ, hoc est artificiose siqdem arbitratur arte aliqua & uia istud posse deprehendi. qūo autem ait casu cognoscitur aut obseruatiōne declarat græcus interpres casu cū accidit mulieri recepti seminis sensum fieri ut Cleopatra docet,obseruatione si consulto uir illud tēpus annotat quo semel fœmiæ cōgressus deiceps abstinuerit tū fœcūdū fuisse cōgressu mēses declarauerit, præter hæc aliā eē uiā tēpus illud ad liquidum explorandi ueteꝝ nemo pdidit nedū ex eo natiuitatis horā uoluerint inuestigare. Nam quod Arabes dicūt Hermetē hoc præcepisse/fabulosum est,sicut alia multa (quod libro prio notauimus)mendacissime ad eundē referunt auctorem quod .n. Aegyptii super hac re tradiderūt,Ephestion refert & Porphyrius q hoc ipsum præ

Nullus ueteꝝ tradidit uiā uestigādi seminis susceptionem.

Ephestiō Porphy.

ceptum quod legit̃ ĩ Ptol. Petosiris Aegyptii inuẽtũ fuisse his uerbis οἰκεῖον τοῦ σπέ-
ρμ6 & quæ sequuntur

Petosiris. Petosiris aũt inqt signũ in quo Luna fuit tpe cõceptus illud in partu horoscopũ eẽ
aut eius oppositũ. qd' aũt Luna tpe partus occupauit illud cõceptus horoscopum
fuisse, sed eodem loco Porphyri⁹ duos alios refert modos ex Antiochi quoꝶdamq;
alioꝶ sñia signi uestigandi, in quo fuit, Luna hora cõcubit⁹ de gradu nũq̃ facta mẽ
tione, qn ipsum quo scribunt̃ hoc caput περὶ 6 σπορίμου σελήνου
ĩscribitur, hoc est de signo seminali lunæ qđ illud signãt, quodnã signũ luna tenue-
rit cũ loco genitali semẽ admissum est. Ephestiõ quoq; theban⁹ tres alias ab his di
uersas, quaꝶ Porphyrius meminit, ægyptioꝶ methos narrãt, qbus hoc idem inue-
stigarent, quodnã. s. signum hora concubitus ascenderet, ubi uerbis expressit admo
net nos ephestion non pueniri p eas uias ad partilẽ horoscopum, sed cum παχυμερ-
ῶ6 indagari, hoc est crassa (ut dici solet) minerua, gradus uero determinandi uni
cam eẽ rõnẽ quã tertio lib. apotelesmaton tradiderit Pto. Est aũt ea quã capite pri-
mo confutabimus, ueꝶ ut dixim⁹ ĩ errorẽ lapsi iuniores, qm̃ ĩ arabica translatione
Error iu- quã latini sequunt̃, iterpretes gradũ pro signo pperã posuerũt. Cæteꝶ qcqd scripse
niorum rint auctores quænã ratio dogmatis, aut qua potuit hoc obseruatione deprehendi.
Respondet inqunt supputatio, qm̃ ex loco lunæ hora natiuitatis quot diebus ĩ ute-
ro ĩfans fuit hora natiuitatis intelligitur, quos si retro numeres ĩ conceptus horam
deuenies, atq; p id tẽpus lunę locũ ĩuenies eum q tẽpore natiuitatis ascẽdet. Veꝶ il
lud iterrogo qs nos doceat ex loco lunæ tempus mansionis ĩ utero definire. non hoc
Pto. non ueteꝶ qspiã, non uester ẽt Hermes ꝓdidit, qd respondeatis aliud nõ est q̃
ita definiri mansiones illas oportere si ueꝶ sit dogma de pmutatione ascendentis &
loci lunæ ĩ conceptu & natiuitate, circulo igit̃ demonstratis ueritatẽ dogmatis, pbã
Reproba tes, q euentat ita mansionibus obseruatis, mansiões obseruari ita debere, quare dog
ri ma ueꝶ aliter nõ erit. s. ita facile sit cuiq; dogmata confirmare. Quod si forsan au-
dogma dẽtis expimentis id asseuerare simul obseruato collocatoq; ĩuicẽ tpe natiuitatis atq;
experi- cõceptus, ĩpune uobis mentiri licet acta re sine arbitris, ueꝶ ex uestris q se maxie
mentis cõtendũt expertos negãt ueritati rñdere præceptũ. Abraã enim Auenazra se qnqes
Abraam id obseruasse dicit ter nõ successisse, qd' nunc qdẽ in Martem, nunc ĩ Venerem, nũc
Auena. ĩ Mercurim refert. Puto si decies id obseruasset alios quoq; planetas pariter accu-
Hema- sasset. Nã Hemanuel Hebræus Auenazræ sectator bis expertus semel a uero tpe
nuel natiuitatis p septẽ dies repit uariare Aboasar numen astroloꝶ falli methodum istã
Sedis quiq; gradibus posse credit, ut Sedis eius Discipulus narrat, quod si est nihil nos iu
Auẽrodã uat qbus de gradu tantũ sollicitudo. Pariter & Auenrodã magnus apud istos expo
Ioannes sitor Ptolomæi mentiri sæpe illũ testatur. Saxoniensis iterptes Alchabitii falsam &
saxo uanã penitus putat inutilẽ quoq; affirmans fieri nõ posse, ut p eã ĩcertus gradus ho
roscopi certus unq̃ reddatur, quod exemplo ꝓpositæ geniture late manifestat.

Caput V Messalæ figmentũ cũm aliis quinq; a Paulo alexandrino recita-
tis explorandi horoscopi modis refutatur.

Figmẽtũ I sunt fere modi qui recepti magis astrologis, Messala figmentum aliud
Messale h cogitat, sed explosum ab oĩbus pspectæq; uanitatis. Iubebat. n. lunæ tẽp⁹
a nouilunio ad plenilunũ, uel contra a plenilunio ad interlunium, quasi

horam unã existimari,tum utrum illoꝝ antecederet genituram, quod inter ipsum & tẽpus genituræ spaciũ caderet compari ad totam distantiam Lunæ nascentis & consumatæ,& qualis esset interualloꝝ ꝓportio-eam partem sumere horæ temporalis,ita tamen ut illud obseruaremus,ne quãdo mas hora pari nec fœmina impati nasceretur.Risit secuta ætas experimento deprehendens eadem hora mares & fœminas nasci.Ego uero nõ tam placiti unius cognitio uanitatem q̃ hinc totum Messallam illum iudicio. Nam ut labi errare decipi ꝓprium sit hominis attamen scribere tam pudenda,nisi reb9 rediculis,fabulas ponere quasi dogmata,loqui quæ rerum passim euidentia confutet,nõ est hominis certe-si dos hominis ꝓpria ratio est. Sed nec tam unum Messallam estimo q̃ de Messala omnes astrologos, apud quos primi ordinis est,nec temere in ea familia sapientiores inuenies. Nam Antistites sacræ istius disciplinæ mirabiles Aegyptii - quanta sup hac re fabulamenta cõmenti sunt. Refert Paulus Alexãdrinus methodos qnq diuersas atribus iam memoratis qbus ad horoscopi ueritatẽ partiliter indagandam utuntur-deus bone q̃ uanas-rudes-futiles-& falsas.Prima huiusmodi respice inquiunt epochan Solis i diurna genitura-Lunæ in nocturna,& cui9 planetæ fuerint monomiria-fac eiusdem planetę monomiriã suspecto gradui ꝓximiorem-ueꝝ horoscopũ.Altera siue dies fuerit siue nox Lunæ tñ epochã inspicit cætera similis. Tertia quæ Ptolomæo sui dogmatis præbuit occasionẽ pleniluuiũ uel interluuiũ ꝓximũ genituræ considerat, tũ uero despotem hoc est dominum dom9 in quo cõtingit & onocratorẽ hoc est finitorem dominum,uidetq uter fortior in natalitia constellatione-uter plus in ea possideat auctoritatis,& ex isto dinumerat gradũ ascendentem. Quarta dũtaxat inspicit dominũ summũ gradus .s. in quo Sol & Luna postquã infans utero pdit uel cocunt uel opponuntur,& quot fines i ascendente signo possederit ille planeta tot gradus eiusdem signi putant in oriente iam apparuisse.Postrema non solum genituram-sed cõceptum obseruat,hoc est quod utrunq tempus uel pleniluuium uel nouiluuium antecessit,tum graduum quibus illa cõtigerit dodechathemoria fieri iubet & obseruari,in quo planetaꝝ cadant monomeriis,ut qui in themate melius se habuerit arbitriũ habeat horoscopi mitiendi scribẽs Heliodorus quo pacto inuestigarẽt tempus concept9, retrocedebant inquit a genitura per nouẽ menses q̃si gestandi uteri tempus semp sit æquale, ut rudissimi ubiq diuinissimi isti Aegyptii inueniantur. Possem aũt obiicere multa quib9 peculiariter ista dogmata peccant. Verũ illa una ratio breuiati studentibus satis est qua Pto. q uo dogma reiecimus. nã quãcunq secuti fuerimus methodũ ex prædictis, semper eoꝝ qui simul nati fuerint-regione tamen diuersa-faciemus eundẽ horoscopum,quoꝝ tamen omnibus mathematicis extra omnem cõtrouersiam cõstat esse diuersum.

Vide pulchrã deductionẽ stultitiæ astrologoꝝ.

Quinq' aliæ uiæ Aegyptioꝝ a Paulo recitatæ.

Prima

Secunda

Tertia

Quarta

Quinta

Heliodo.

Caput VI Initia urbium-regnoꝝ-factionum-legum ignota esse-nulláq artem astrologos tradidisse qua possint inuestigari.

Iquet ex his nũq̃ horã natalẽ præterq̃ casu notã ad liqdũ esse,tũ qđ aberret nullã posse p artẽ restitui. sed cũ ea uera nõ fuerit ueritas prædictiõis cõstare nõ põt. Nihil igiť ueri dici põt a genethliacis qui partilẽ horoscopũ cardinẽ genituræ-cõpagem totius fati fundamẽtũ totius apotelesmaticæ-una uoce testantuř. Neq uero melior fides in urbium & regnoꝝ initiis quorum notitia scrupulari longe difficilior q̃ geniturarum-quis enim hæc prodidit quis obseruauit

scriptor historiarum: quarum fides & diligētia si reddiderit diem urbis instauratae uel ur bis conditae ubiq; magna nimis existimabitur. Romae diē natalē coli mos fuit sed nō plus inde cōstat astrologis q̄ in imp. fuisse Lunā hoc est in Libra cū cōdebat
Paulus Flo. In opistographis Pauli Florentini medici & mathematici duplex reppi temp9anno. tatū instauratae urbis Florētiae, alterum anno gratiae octingētesimo prio alterum octingētesimo secūdo, uñ syderum cōstitutio penit9 diuersa. Crediderim & multas uarina
Iulius Firmi. urbiū cōstellatiōes quae uulgo ferunť fictas ex apotelesmatis, q̄les ueterum fingit Iulius Firmicus Paridis & Platonis, & aliorum, qd̄ de mundi quā affert genitura ipsae quoq; testať. Praeterea magni quoq; esse momēti uolunt illud momentae quo noua factio praeualere coepit in ciuitate, quo tyrannus urbē occupauit, quo seditio facta inter populares, quo ciuilis discordia nata, quo genus extera regnū inuasit, quo nouae cōditae leges noua decreta fuerūt ꝓmulgata, quarum rerum horoscopū quisnā reddet nō diuinator: cū haec tamē habere prius oporteat q̄ diuinemus. Deniq; ut haberi momenta possint aliqua tēporum istorum, certe nō denegabunt ea sorte minus exacta minus certa, q̄ particularium geniturarum. quare si putant istas indigere castigatione, nec alter eis fidendum, multo hoc magis opus fuerit in illis quas cum nulla ratione docēt emēdare. nā quas memorauimus methodos genituris tātum hoium adbētur. Erat igiť manca fallax omnis eorum praenuntiatio de fatis urbium & regnorum quando de momētis illis primordialib9 uolunt haec depēdere, quae tñ aut ipsi penitus ignorant, aut non satis ex fide, satis ad unguem tradita receperūt. Non iam igitur homines mortem, exilia, paupertatem, non excidium, urbes, aut pestilentiā uereantur, cum audacissimi nugatores aeditis passim libellis annuis ista minitantur.

Caput VII Incertum adhuc esse apud astrologos quomodo dom9 diuidēdae, quantū earum uires extendantur, & quib9 signis utendum.

Eliquū de principiis anni, magnarumq; coniunctionū, & defectuū dicere, nā momentū quo fiunt obseruantes inde uaticinanť fata rerum publi. & uniuersalium. Erit igiť declarandū hmōi tpa citra lapsum erroris ab illis deꝓhendi non posse, uerum hoc ex sequentib9 elucescet cū incertos adhuc mot9 planetarum nec inaccusabili supputatiōe comprehensos ōndemus. Hacten9 igitur q̄ sit incerta cuilibet rei fatalis ora diximus si sunt horae fatales rerum quas astrologi maxime putauerunt, nam nullas esse fatales, & si quae sunt, alias esse q̄ putent supra demonstrabamus. Nūc illū palā faciamus ēt si tempora consequanť auspicādae praedictionis, quae tñ syderum pō,q caeli status ad eā horā, scire eos nō posse. Primū igiť opus thematis disponendi praefinitis duodecim locis quas appellāt domos, ubi q̄tis astro
Discordia astrologorum in dominū diuisione logi tenebris offundanť q̄tū inuicē digladienť re penitus incōperta nemo nescit q libros mathematicorum attigerit, alii sex circulis ista loca discrimināt, quorum unus p oriētis pūctū circūuolutus & septimū facit cardinē & horoscopū, alius ipse meridianus aetheris summa infimaq; deliniat, alii q̄tuor mediis locis itercepti p̄quattuor pūcta notasq; dicunť diuisionū arcus semidiurni & arcus seminocturni in tres eq̄les portiones. Sed & oēs isti circuli mūdi uertices pmaneat, quā opinionē uulgo re
Abraam ceptā supius coarguebamus. Abraā Auenazra docet ī astrolabii cōpōne, Tū alibi quoq; domos ita partiri ut sex circulos designemus, quorum unus orizon, alius ipse meridianus, q̄bus q̄tuor statim cardines statuunť. Alios q̄tuor duci iubet p notas sectiōis orizontis & meridiani ac diuisionis partiū aeq̄toris cadentiū inter orientem

& meridianũ-& diuiſionis inq̄ in tres æquas portiones.Hanc methodum ualde pro
bat auctoris tamẽ noĩe ſuppreſſo.Ioãnes de regio mõte ſublimis ætate nſa doctiſſi
muſq; mathematicus-quamq̄ Campano tñ non ſatiſfecit q̄ nouam ipſe quoq; par
titõis iſtius attulit rõem-cætera ſimilis Auenazræ,ſed in eo plurimum diuerſam-q;
p æquatore factitio quodam utit̃ circulo quẽ nuncupauit circulũ uerticalem,unde
alius mẽſis aliiq; locorum fines emergunt,ſcripſit Ioannes copioſe confirma
tionẽ hui9 dogmatis multis tum mathematicis,tũ ueteꝝ aſtrologoꝝ auctoritatib9
nitẽs Alii & aliter partiunt̃,& Ludouicus heremita noſter diligẽs exactiſſimuſq;
ſupputator ſolit9 ẽpbare nullam ex methodis quas memorauim9 Alchabitii dictis
conuenire.Quid q; eadẽ loca p zodiaci grad9 quos æquales uocãt multi cẽſent di
uidenda-uel hac tãtũ utẽtes uia(qđ plerũq; feciſſe indos ſupra quoq; monuim9)
uel utranq; diuiſionẽ pariter recipiẽtes,tum eam quæ ex anaphoris uariat̃ adequa
torẽ tñ quæ gradus ſigniferi tantummodo reſpicit,qđ hiſpan9 Abraam pręceptor
Auenazræ,& Henric9 ualenſis obſuetuant non min9 ex loco,pnũciantes ĩ quo pla
neta ſit-facta p æquales gradus diſtributione-q̄ ubi cõi more diuiſionibus annota-
tis.Præterea ſi conſtaret ubi locoꝝ principia fineſq; ſtatuẽdi ſupereſt alia dubitatio
quæ ruſ9 oĩa reuocat ad ĩcertũ,quoniã non conueniũt loci uirtutẽ & efficaciã ĩtra
ſpaciũ claudi loci deſignati.Sed Ptolemæus ſupra illud ad añcedentes ſignoꝝ ptes
quinq; grad9 exordit̃,alii trib9 tantum partibus illud extendunt.Aegyptioꝝ ſapiẽ
tes initiũ loci q̄ uulgo cuſpidẽ appellãt non initium-ſed medium eẽ quaſiq; cẽtruꝫ
uirtutis uolebant,qr̃ q̄ndecim ſupra gradus loci illius cũ diffundi-& totidẽ citra,
quas oẽs opinionũ uarietates ſi panb9 fere oẽs uel rõibus uel auctoritatib9 cõitas
aiaduerterimus-uel hac dũtaxat ĩcertitudine totam pronunciandi p aſtra rõnẽ(ſiq
ſit illa)ĩ ambiguo eẽ confitebimur.Nam uariatis locorũ diuiſionibus oĩs uariat̃ cõ
ſtellatio-q̄ñq̄dẽ(qđ ſupra reprehẽdebamus)mutant ſtelle apud aſtrologos p loci
mutatõe-naturam-ĩfluxum-& proprietatẽ,& qđ maxium eſt·illa loca pugnanti &
contraria ĩprimis conditõe decernunt,quæ ſunt ſitu coniũcta & cohærẽtia,nã prĩo
loco & duodecĩo q̄ deĩceps ſe habent,q̄d magis poteſt eẽ diuerſum?q̄d ſexto & ſe-
ptĩo rurſus q̄nto & ſexto?undecimo item & duodecimo , nono rurſus atq; octauo,
atq; ita de reliq̄s,ſæpius aũt quẽ ali9 mathematic9 ſexto loco planetam collocabit
alius ĩ q̄nto eſſe contẽdet,qđ oẽm prædictionẽ penitus uariabit,& quẽ q̄dam in no
no eẽ decernet,alius ad octauum dicet pertinere.Tota igr̃ iſta locoꝝ diſtributio ra
dix & fundamẽtũ oĩs apotelesmaticæ remanet in ĩcerto. Seq̄t̃ eam cura ſignoꝝ qui
bu ſnã.ſ.uti debeam9,ubi pplexa nec explicabilis q̄õ de mobilibus ſignoꝝ & imo-
bilibus deq; ſphæra octaua nona & decĩa,de qua re non eſt nobis hoc loco dicẽdũ,
q̄m̃ ſupra abunde eſt peractata.Iudæus Abraam duplex thema fieri præcipit ut q̄
.ſ.controuerſiam diiudicari poſſe non crederet.Erit autem ĩcertũ ex hac dubitatõe
quænam ſigna planetis debeant̃,ſed ex ea quã ante tractauimus quænam loca,ſed
omnis hinc pendet aſtrologica pnunciatio, omnis igit̃ dubia-incerta-inexplorata.

Ioannes de regio monte.

Ludouicus heremita exactiſſimus ſupputator.

Abraam hiſpa.

Henric9.

Abraam iude. duplex facit thema.

Caput VIII Loca planetarum ueriſſime aſſequi eſſe laborioſiſſimum deq; inſtrumentorum fallacia.

Ocis diuiſis ſigniſq; diſtributis ſupeſt labor epochas ſtatuendi ſyderum &
l ſtellaꝝ,hoc ẽ q̄b9 gradib9 & minutiis tam nõ errãtes q̄ errantes ſtellę repe
riant̃ indicandi , qđ officium rudes & impiti facillime putant poſſe ſe præ-

stare, doctissimi hæsitant & diffidunt qbus.s.notũ qta sit difficultas assequendi ue rissime loca planetaꝝ, qđ ipossibile nedũ laboriosum multis iudicať. Andreas sũ marius grauis mathematicus suũ ita librũ exordiť, motus stellaꝝ an sciri possint ne scio nondũ eẽ scitũ certissime teneo. Affert rõẽ iniæ suæ talẽ, qm̃ q metiunť sy deꝝ motus necessario pri⁹ locũ syderis definiũr, i quo illũ instrumẽti ope cõspiciũt & loco stellæ compte qi suppõne utunť ad ipsam sup eius cursu supputatione dige rendã qsi loc⁹ uere deprehẽdiť, uera motus futura supputatio, nã mathematica rõ ne nitunť, quæ minime falliť, ueꝝ loci deprehẽsio fidelis usq̃quaq; non est organo simpliciter utiq; deficiẽte, neq;.n.põt qualiscunq; uastitas instrumenti mecanici sa tis esse diuisionibus actu sensuq; pceptibilibus quæ sunt errori uitando necessariæ si distantiæ stellæ cuiuslibet ab obseruantis loco, tũ ꝑportionis illius qua ambitus uniuersi instrumẽti ambitũ excedit rõ hẽatur, qr cũ habitudinẽ partium instrumẽ ti corpis ꝑexigui ad totius ptes tanq̃ ad res imensas nequeat sensus asseq locus sy deris obseruari sine fraude non poterit. Veꝝ forte lateb.t error sed ætatis successu sit euidentior sydere semp a uero loco singulis restitutionibus magis recedente. Cõ firmat hoc Pto.q hanc ob cãm de fallacia instrumẽtoꝝ iubet ducentesimo quoq; an no astronomicos numeros instaurari, q eo tpis tractu ueteris obseruationis culpa retegať, qr nouis obseruationibus castiganda, quæ nec ipse futuræ sint inculpatæ, sed citra tñ errorẽ q tunc sensu deprehẽdatur, quæ cum rursus exactis multis euolu tionibus aberrabũt insigniter noua q̃ maxie fieri põt rursus castigatione rediget.ẽ ad ueritatem, sic tabulæ Pto.principis astrologorum multis retro annis habitæ sũt inutiles, &.n.studia recentiorum obseruationes idẽtidem corrigunt, quoniã ut præ diximus nulla tã solers tam subtilis instrumenti cuiuscũq; fabricatio, nulla itẽ taꝫ uasta magnitudo quæ locũ syderis sculpata fide renunciet. Refert Abraam iude⁹ in lib.sup opere tabularum de duobus astrolabiis sũma rõne confectis, tũ magnitu dinis tantæ, ut utriusq; diameter nouem palmis extẽderet, & cũ duo fres Berlechit instrumẽtorum compositores simul ingrediẽte Sole in Arietẽ Solis altitudinẽ ob seruarent non idẽ utrũq; retulit instrumẽtũ, sed duobus minutis inuicẽ uariarunt. Henricus baten.machiliuensis in hac arte præcipu⁹ ut in oi mathematica. scrpsit .n.sup astrolabii cõpõne nobilẽ tractatũ putat uel ipossibile uel ut inquit ꝓximũ ipossibili fieri instrumẽtum nullo mõ fallax, & cũ eẽt Parisiis refert se uidisse duo bus arte mira dispositis maximis quadrantib⁹ altitudinẽ solis maximã i meridie .s. æstualis solstitii obseruatã, & altero qdẽ instumẽto partibus deprehẽsam quatuor & sexaginta minutiis uero duabus & quadragita. Altero totidem partibus sed mi nutiis nullis, qr fuit error in alterutro minutiaꝝ duaꝝ & quadraginta, Vide q̃ falli poterũt ẽt q nascentis horoscopum colligunt instro, quod admonitos quoq; nos ab Auenrodã supra sumus testati. Baten itẽ quem mox citauimus i naturaliũ reꝝ spe culo multis millibus uersuum ꝓbat nec Pto.nec Ieber.nec Albategni quantitatẽ diametroꝝ Solis & Lunæ certius indagare q̃ p defectus, nam fidem instrorũ super ea re fore suspectam, Mitto q̃ multis modis in magna cõpõne docet Ptol. & Alha cen.l.b.septio de uisu falli oculos posse super stellaꝝ locis obseruãdis.naꝫ ut aer se renus & innubilus hẽať qđ ꝓhibet uentũ flare q ñ sentiať? At scribit phũs Arist. euro flante uideri sydera maiora, Leo hebræus uir insignis & celeber mathematic⁹ quasi ueteribus paꝝ fidens, excogitauit nouum instrumẽtũ, cui⁹ uidimus canones

Andreas sũmarius

Cõfirma tio p sen rentiam Haly.

Abraam iude. Astrola bia quoꝝ diameter nouẽ pal morum.

Error qua draginta & duarũ mintiarũ

Oculos multis modis falli posse

Leo exco gitauit nouũ in strumẽtũ

mathematica ſubtilitate præcellentes,uerumtamen eo duas non erraticas bis eodē anno cum obſeruaſſet diſcrepaſſe priorem ab altera obſeruationem duobus gradibus dicit,quod in aeris ſtatum putat referendum.

Caput IX Variæ ſententiæ de planetarum motibus,anni inequalitate, & maxima ſolis declinatione.

Hinc nata eſt forſitan inter auctores tantaꝝ diuerſitas opinionū de motibus ſydeꝝ,qm̄ ſi loca nō fallentibus inſtrumentis uera deprehēdiſſent, i metienda ut dicebamus mora reſtitutōis nō aberraſſent nec diſſonaſſent inuicem. Ptol.in magna cōpōne motū ſolis uocat manifeſſimū oium quoq; cæteros ueluti notiore metiri debeam9,hic uero q̄ paꝝ certe ſit exploratus nihil certius nobis oñderit q̄ quæ pugnantiſſime ſup eo a principibus aſtronomiæ ſint ſcriptæ traditões Antiqores Hypparco ſolis reſtitutiōem q̄ cōficiſ annus trecentis ſexaginta qnq; diebus cōſtare uoluerunt plus q̄rta pte unius diei.Alii tm̄ q̄rtā partē ſupaddiderūt Hypparcus ab Alexandri morte āno cētēſimo ſeptuageſimo octauo ſcribēs ex ſuis & chaldæoꝝ obſeruationibus minus q̄rta pte diei adiiciēdum ſupputauit ueꝝ q̄tū illud eēt qd' deficeret ad liq̄dū nō exegit.Poſterior eo Pto.annis ducentis octuagita qnq; trecēteſimā eē illam diei ptē diffiniuit.Albategni poſt Ptol.annis.dccxliii. obſeruās cæleſtia motū ſolis inuenit uelociorē,qa deficere a q̄rta illa pte p cēteſimam & ſextā diei ptē. Thebit ānū cōſtare dixit,ccclxv.dieb9 horis.6.m̄.ix.gra.xii. Tū illa magna diuerſitas ꝙ alii putāt annos oēs æq̄les ut Pto Alphōſus. Alii inæq̄les,ut Azerchel,Baten,Iſaac Iſraelita,quos ſequūſ & alii ex iunioribus, qr̄ citius interdū interdum ſerius redire ſolē ad locū unde digreſſus eſt,cām inęqualitatis eē ꝙ ſphęra octaua nō ab occaſu ſp ad ortum ut putāt Pto.& multi,ſed ab oriente īterdū ferat ad occaſū,qr̄ illius motu cum ad eadē ad q̄ ſol reflectiſ ptē ſolis motū fieri ueloviorē,cū ad cōtrariam tardiorē,hic diuerſis tpibus ānū nūc ꝓductiorē nunc breuiorē obſeruatū,Et quē citauimus Iſaac eo lib cui titul9 ieſodolā qī dixeris ſæculi fundamentū tpe ſuo,ſcripſit autem anno grāæ.Mcccx.q erat ānus mundi hebræus. MMMMMdcc.putauit annos ad ſūmū breues ita ut breuiari magis ñ poſſent,ſȝ iam tp̄s appere ut ſpheræ octauæ motu paulatius ꝓduci incipent.Inter illum autē q poſſet ee lōgiſſim9 & eū cōtra q breuiſſim9 mediā moram eē dieꝝ.ccclxv. & horaꝝ qnq;,tū diuiſa hora i partes mille octuagita ptiū hr̄e nōgētas nonagita ſex tum minutiaꝝ.xlviii.q̄ꝝ quælibet ſit.lxxvi.pars uni9 ex illis mille & octuagita ptibus. q̄ ſcrupularē ſupputationē memini ēt me legiſſe apud uetuſtiſſimū hebræoꝝ ſcriptorem rabi adabaraba Adam Abraæ filiū.Deniq; q̄ ſit ſolis motus in ambiguo ſolis defectus oñdūt q p̄cedūt tp̄s in tabulis ānotatū plus dimidia pte horæ,qd' & Andreas ſūmarius tradit,& euidētia ſenſus quottidie declaraſ.Hēricus quoq; machlinē.in lib.quæ īſcripſit ſpeculū reꝝ naturalium aſſerit in defectibus deprehendēdis ſeu locū ſeu horā ſiue q̄titatem īſpicias erratuꝝ q nūeros motuum tā Pto.q̄ Albategni fuerit ſecutus.Paul9 Florētin9 iſignis mathematic9 cū obſeruaſſet īgreſſū ſolis i arietē diligētiſſimis ānotationib9 iuenit eū tpe i tabulis definito tertia parte horæ uelociorē. Tradit & Alliacēſis i elucidario cū āno dñi.Mccclxiiii.ſolis ingreſſus inæqnoctiū uernū Pariſiis obſeruareſ deprehenſū Alphōſi tabulas excidere a ueritate,Q d' ſi i tāta luce cecutiūt hoc ē i motu ſolis oium manifeſtiſſimo ubi ſiquid erreſ errare quoq; in reliquis ſit neceſſe,quid de motu erit mercurii q ſe nūq̄ mor

Ob antiquorum.
Alia opio
Op.
Hyp.
Op. Pto.
Op.Alb.
Op.Thebit.
Ptol. Alphō.
Azerchel
Baten.
Iſaac
Sentētia Iſaac de annis ſui temporis
Ann9 mediocris.
Vide icōſuetam ſupputationem
Adaba.
uetuſtiſſimus.
Paul9 florentinus.
Alliacenſis.

Variæ opīones de distantia mercurii a sole Pto. Alb. Archazel Abraam Auena. Auĕrodā.

talium fere oculis ōndit, quem Sosigenes præceptor Alexandri ex aphrodisiade nō plus duabus & uiginti ptib9 posse a sole distare tradit, Theon Paulus Heliod. Porphy. trib9 & uiginti. Pto. ēt octo atq; uiginti, de cuius planetæ motu insignis qdam mathematicus fatebaf nihil a se cōptū Porro matté partes fere una minutisq; triginta tardiorē eē q̄ putarent, qđ ipse deprehēdisset in q̄ re tñ studiis posteriorum eēt exactius iuigilandū. Idē maxiam solis declinationē ab æquatore ꝓdidit a se obseruatā ptibus tribus & uiginti minutis. xxx. quam cū Pt. iisdē partibus sed minutis una & qnq̄ginta Albategni. xxxvi. & . xxx. Archazel pl9 tertio & uigesimo ꝓtulerūt. Deniq; Abraam Auenazra sūmus mathematicus i sexto de reuolutionibus affirmat i ueniri partem non posse quæ sit in horoscopo cū ptē Arietis primam sol ingredit. q̄ r. s. tēps quo peruenit ad Arietē, nec certa ut ait motus supputatōe, nec aliquo gñe instrī ad liqdū dephēdaf. qđ Auenrodan ēt exponēs Pto. aperte cōfitet. Idē sæpe citat9 Auenazra qcqd exqsita rōne foret supputatur9 Tria canonū gña ut scribit

Plutar. Emilius.

adhibebat. Ptol. persarum & indorum q̄ uariarēt iuicē oēs & ad loca diuersa planetas determinarent Plutarchus Pt. posterior & Emilio Romano mathematico summo sub Traiano contemporaneus in ꝓblematis rerum romanarum hoc quoq; inqt tpe quo ad summam astrologiæ peruentū est, inæqualitas tamen temporum mathematicorum peritiam uicit, & eorum numeros ac supputationes sæpissime fallit ac fugit.

Caput X Vnici gradus errorem immo & solius minutiæ multos interdū errores parere, nec per reuolutiones uel annorum uel genituram, aut per magnas cō iunctiones astrologum posse iudicare.

Mutanf fines. Exaltationes. Monomyriæ Decani. Signum Aescula pius.

Ex hac aūt cælestiū motuū incertitudine qs non totā labefactari uidet diuinatricē astrologiā? q̄ si labaf uno gradu cadere tota ueritate sit necessarium fiet. n. mutata signi parte q̄ sydus reperif, & fines sæpe permutari, qb9 parē uim domibus alii maiorē maxiam oēs cōfitēt & interdum exaltatōes qs determinatis partibus perscripserūt, certe monomyriæ sp uariabūt, & nōnūq̄ cōfinia decanorum & si planeta postremas signi teneat partes fieri pōt ut error unius partis a signo trāsferat ad signū, & quę foret in tauro luna fiat in geminis cū sit fœlix i tauro i gemis infortunata. Tñ a masculā parte mutabif ad fœmineā a lucida ad opacā, ab opaca ad tenebrosam, a puteo ad altitudinē, a plenis partibus ad inanes, a morbosis a fœlicissimas. Postrēo cū sit graduū oium apud astrologos differēs inuicē ꝓprietas imo ēt minutiarum quarum discretas ꝓprietates i myriogenesi tradidit Aesculapi9 quo uariato loco planetæ gradu uel minutiis multū ab errore ñ mutabif uirtus syderis & influxus? & queadmodū error gradus iterdū uariat signū ita minutiæ error iterdū uariat gradū sed & locis qñq; fallet ob gradus uni9 lapsū ut q forte sit i occidēte sub terra collocef, & q pertinet ad horoscopū l. xii. locis tenebris retrudaf, i dodecathēorūs error unius grad9. xii. faciet gradib9 aberrare, nec si syderis epocha ꝓperā hēaf sortiū ulla (qs uocant partes) recte statuef. Adde fallaciā in radiationibus ex unius tm̄ partis uarietate, cū aliud si ptilis sit radiatio faciat, aliud applicans, aliud uero defluens, Adde pctm̄ omniū grauissimum dirigēdis ut dicūt radiis planetarum si parte una labaf astrologus uñ anni uni9 error eueniet. Sed hæc sūma atq; maxia ꝓpeq; flagitia i ista ꝓfessione, q̄ tñ si cōpes aliis erratis parua uidebūt quæ tū eos icurre

Principiū anni.

re sit necesse cū horas initiales ex motibus capiunt planetarum qđ superius dicturi distulimus in hūc locū. Sit igif anni principium ad ingressum solis i primas arietis

miutias statuedū porro si queadmodū uidim9 hora dimidia pl9 ibi fallunt cōstella tio penit9 erit diuersa tāta.f.eueniet uariatio. Nec min9 idē eueniet si nō ab igressu solis i arietē q a plenilunio siue iterlunio añcedēti ānū auspicet. Nec uideo cur Auenazra pariter & Auērodā illic qdē errorē uitari posse n putēt hic uero putēt cū de phēdi coitꝰ hora ad liqdū neqat nisi moto syderis utriusq; recte teneat qd Auēa zrae Macliuēsis ēt obiectat, pariter ānuas genituraꝝ reuolutōes cū a reditu solis ad locum eūdē ordinat qūo pperam n definiēt inexplorato tpe restitutōis Ascēdentia quoq; magnaꝝ cōiūctionū q recte statuēt n exacte comprehēsis motibus Iouis & Saturni a quoꝝ perfecta cognitione tm putat abesse nos Abraam ut magnū eē p nunciet si uel dic sciam9 q debeāt simul inueniri, cui9 sniae Saxoniēsis accedit q pp terea sem dicit uti ascēdēs magnae cōiūctōis n illud hēat qd hora magnae coniun ctionis ascendit, se qd anni uertētis initio quo illa cōtigit ascendebat. Sic errorē er tore tuet Veꝝ cōiunctōis ascendens n desinit eē qd est pterea qd a nobis ignora tur, qt potius erat dicendum sciri a nobis nō posse qd coniunctio sit factura, qt sciri neqt horoscopus q qa uer9 ignorat aliū fingere minime uerum, qd.n. coniunctōi cum horoscopo āni tot forte mensibus āngressos aut q rō ut ascēdēs deficientium lūinariū obseruem9 coniunctionis n obseruemus Deniq; ut uim cōcedat hēc i cō iūctōe ascendens āni tm nō negabūt aut paris aut maioris eē momēti pprīū ascē dens a quo diuersa cum oriat penit9 cōstellatio q ignorant necesse sit eos i pdicē dis cōiūctionis effectibus uacillare. Mitto q ascēdēs āni auctor eodē Auenazra pa riter ē icertū. Ex qbus omnibus patet error pudendus Aboasaris, q prio li. maioris i troductorii dixit n referre si gradu uno erret astrolog9 in quo uerbo se plane nescit quā defendebat astrologiam ostendit ut non iam illud uerum quod dicitur accusari eam a multis ob ignorantiam cum potius non damnetur nisi penitus introspecta non collatur non ametur nisi procul & de limine salutata.

Error Auenaz. & Auen.

Saxonien sis.

Auenaz.

Capt XI Dissidentes sententiae de motibus octaui orbis, distantia capitis arietis octauae a capite arietis nonae, & auge solis.

Vid q hactenus tm de planetaꝝ motu dicebam9 q forsitan magis explorati q sed haerētiū sydeꝝ motū qs fideliter reddet qbus eē uim magnā imo pręci puā & admirabilē cōfitet ois astrologia, qs inq recte collocabit in themate stellas fixas aut qs denegabit errorem unius grad9 oio n hre momētū qn tm nō9 ē gradus in quo credunt efficaces hoc ē uel cardinū uel lūinariū, sed hēmus ingent oēs in astrolabiis, in nūeroꝝ tabulis passim uulgoq; descriptis, hoc.f. est qd admo nebā cū super his coepimus disputare facillima haec uideri astrologis triuialib9 quo rū doctrina de paucis omnino scedulis, ueꝝ doctoribus & peritis inexercitabilia q cū lras paulo remotiores adierint puident aeqli auctoritate magistros sup his tātū dissentire qtum distat oriens ab occidēte. Aegyptii chaldaei uetusq; ois deniq; snia stellas erraticas uno tātū moueri motu putant, quē uocamus diurnū. Hypparcus aliū itroduxit q rapent sicut errātes ob occidēte i oriētē, sit haec igr prima cōtrouer sia moueat pprio motu nec ne. Recentiores cōtrouersiam nullam dicent, qm non sit miꝝ a iunioribꝰ obseruatū, qd ueteres nōdū poterāt dephēdisse. Veꝝ sunt ēt ex ois mathe iunioribꝰ q sniam ueteꝝ tueat, qq n dubitēt falli q cōtra existimauerūt. Procl9 po sterior longe Pt. pitissimus fuit ois mathematicae qd ei9 cū astrologicę suppōes, tū de sphaera tractat9 & de astrolabii cōpōne, cōmentaria sup Euclide qq alia scripsit

Op. Hyppa.

Proclus mathe maticae pi tissimus.

Procl9 taxat Ptol. & Hyp. multa facile declarat, Is i cõmẽtariis sup Thimæũ qd & alibi facit Hypparcũ Ptolemæũq; retaxat q putauerit stellas ñ erraticas circa polos signiferi uolui ad oriẽtẽ post cẽtesimũ quẽq; ãnũ una parte pacta, sed poti9 accedẽdũ ægyptiis & chaldæis q diuturnis obseruatõib9 nihil hmõi ꝓdiderũt ꝑsertim ita sensib9 attestãtib9 antiq̃ traditõi, ut ñ possit accedere Pt. q ñ sit exoculatus. Nam si mouẽt inqt super polos zodiaci quõ putãt Hyp. & Pt. necessariũ fuerit in his locis ñ paꝝ uergi ursã sub occasũ, q tñ ab Hõeri usq; tpib9 inoccidua dcã sit & Canopum oporteat ãplius ñ uideri cũ faciat ea stella degẽtibus i tertio climate breuẽ ꝓdũ supra finitorẽ, his aũt q Rhodũ icolũt radat oriẽtẽ ut scribit Possi. cũ igr arctos eãdẽ nũc apparet inoccidua, q tot retro sæculis sp apparebat, & Cano. eãdẽ seruauerit põnẽ dephẽdi falsum sensus euidẽtia, quẽ recẽtiores hęrẽtiũ stellaꝝ motũ itroduxerũt, q si forsan obiiciãt supputatões motuũ planetaꝝ colligi recte testimonia sensus ab his q in nũeris digerẽdis & i canõis expõe fixaꝝ motũ assumũt, duplr ait dilui obiectionẽ. Primũ q; hi quoq; q fixaꝝ motũ illũ omittũt i supputãdis motib9 planetaꝝ cõsona dñt apparẽtibus & de sydeꝝ reuolutõib9 canones statuẽtes q̃q̃ ñ errãtes imobiles faciũt, ad uerissime tñ rõis exeũt cõpetẽtiã, deĩde qd notũ ẽ ex falsis suputationib9 colligi ueꝝ, qr sensui cñderẽ qd colligiẽ fidẽ ñ facere ueritatis in suppõib9. Hæc doctissimus ille phũs & mathe. Abraã Auenaz. cũ sæpe meminerit utrinsq; snĩæ, q̃ꝝ altera mobiles non erraticas, altera facit imobiles, q Indis ascribit, nũq̃ præiudicat. sed in medio rẽ reliqt, ut in lib. de genituris duplex fieri thẽa ꝑcipiat alteꝝ qi mouerent. alteꝝ qi non mouerẽt. Et q̃q̃ super his ego nihil definio præter hoc unum nihil posse certũ definiri, uerissimũ tñ illud opioni ueteꝝ hoc fauere, qd assertores dogmatis oppositi nihil inter se conueniũt. Pt. qdẽ post Hyp. ab occidẽte moueri uersus orientẽ sp putat. Arzachel maurus cũ ꝓcesserit certũ spacium regredi ab oriẽte uersus occidẽtẽ, qd Isac seqt Israelita uerissimis dicens experiẽtiis obseruatũ. Thebit benchorath istũ motũ expũgit alio cogitato q uersus austꝝ uergat & aqlone recentiores iuentũ Thebit ꝓbantes admittũt ẽt opinioñẽ Pt. triplici sphærã octauam motu discerpentes. Tũ q sentiũt cũ Pt. ꝓgredi illas ad orientem neq; cursum mutare digladiant tñ de uelocitate cursus, id falsũ putãtes qd tradiderat cẽtum ãnis expleri ptẽ unã. Nam Auẽ. Moses ægyptius, Auenaz. post ãnnos septuaginta pertrãsiri partis unius spatia tradũt. Albategni post ãnos sex & sexaginta ut fere sexqualtera ꝓportione fecerit eas ueliociores q̃ Pt. Paulus Flo. eas ocius uolui q̃ dixerit ẽt Albategni asseuerabat, has opiones qs diiudicabit: Dephendimus inqunt iuniores fidelibus istris eaꝝ loca qr falli non possumus. Quidnam igr illos ueteres fefellit qb9 ista non defuerũt nec minor artis peritia q̃ uobis uulgatũ hac tẽpestate mobilẽ arietẽ ab imobili uigintiqnq; ptibus distare. Sed Auenaz. libro rerum astrologicarũ octo partiũ tradit cum scribebat fuisse distãtiam, scripsit. n. ãno grẽ millesimo centesimo qnquagesimo tertio, qr nra fere tpa trecentis & quadraginta plus minus annis antecessit. Proinde si motum quem tradit Albategni qui cæteris ociot imitetur non plus annis qui ab Auenazra ad nos abiere astra gradibus quinq; processent, quare foret hodie distantia non ut aiunt graduum. xxv. sed tredecim. an fallebatur igit Auenazra cui rõ tum organum suppetebat. Moses ægyptius in eo lib. cui titulus misimethora q̃si dixeris græce δευτερωσιν, latine secundam legem iter initia ptiæ ptis ait tpre cathaclismi concordasse mobile arietẽ cũ imobili. Tũ postea sp motam

[Margin notes: Procl9 taxat Ptol. & Hyp. — Possidonius. — Duplex responsio — Abraam Auen. — Pto. — Hippar. — arzachel. — Isaac. — Thebit — Albate. — Pau. Flo. — auenazr. — Moses ægyp.]

sphæram octauã uersus oriẽtem septuagesimo quoq; ãno gradu uno. Cũ igr̃ inũda uerint terras aquæ ãno mundi milesimo sexcentesimo qnquagesimo sexto uũc agã tur ab orbe cõdito, ut uerior docet supputatio (Neq; .n. refert hic ad liqdũ rem exi gere) ãnoꝝ qnq; milia adiectis fere trecẽtis erũt a diluuio ad uos ãni fere triamilia supra sexcentos aut circiter. Quare mota erit octaua sphæra tot ãnis gradib9 plus minus duob9 & qnqginta, qb9 distaret mobilis Aries ab imobili. Isaac Isrealita scri bit concurrisse simul utraq; signa ãno q fuit nobis a Xp̃o nato qngentesimus & se xagesimus, Petr9 alliacẽsis in elucidario tradit id euenisse ãno Xp̃i ducentesimo & sexagesimo, q̃ supputatio p ãnos trecẽtos a priori supputatione discordat. Angelus mãtuan9 & pleriq; recentiores idẽ fuisse cõtẽdũt ãno gr̃æ qndecio paucis mẽsibus superadditis. Idẽ refert Isanth quedã iuniorẽ cũ supputasset loca Solis & Lunæ ad octauã sphærã deprehẽdisse nouilũiũ mẽsis martii exactis a mũdo ãnoꝝ qnq; mili bus ducentis uigiti qttuor ꝑpe decimã qrtã partẽ pisciũ. Se uero Angelũ nouilũiũ id supputãtẽ ad immobilia signa siqdem tabulis Emanuelis utebat᷑ qs iscripsit baal Cuaphaim deprehẽdere illud in uigesimo octauo gradu pisciũ, si Alphonsi tabulas sequeret᷑ in uigesima septia parte minutiisq; qttuordeci. Vñ colligeret᷑ distasse mo bilia signa ab imobilibus gradibus tredeci uel qtuordeci. Scripsit ãt iste paucis an nis añ n̄ram ætatẽ q̃ sibi mirabile ait eẽ qd̕ Ozonienses tabulæ tradant sitã inter Arietis cornua stellã quæ .s. arietis mobilis est pricipiũ semotã ab imobili ariete an no gr̃æ millesimo trecentesimo sexagesimo gradib9 uigitiqttuor & minutiis qnqua ginta septẽ, per q̃ tp̃a inuenio aut ãnis supra fere qdragĩnta, tũ Isac illũ, tũ Rogeriũ baconã floruisse, quoꝝ uterq; ñ pl9 gradibus decẽ ætate sua putauit ĩmobilẽ arietẽ a mobili uariasse, nam uterq; secut9 ẽ Azerchelẽ q maxiam inter eos distantiam q̃ & posset euenire tot ptium existimauit .s. decẽ, ad q̃ꝝ finẽ peruẽtum sua tẽpestate pro didit Isaac. Quare tp̃s asserete & ꝑxiare rursus inciperent retrouersus occidentem motu reuoluto. Sic igr̃ colligamus aut non fallunt organa thematica, aut fallunt, si non fallunt, qũo Isaac & Rogerius stellas obseruantes mobilis arietis non pl9 par tibus decẽ ab æqnoctio sũmotas iudicarunt, quæ tñ si tabulaꝝ ozoniensium, si recẽ tiorum uera s̃nia plus tribus & uiginti partibus isthnc mouebantur, ut pateat error graduũ tredecim si fallũt, unde n̄ri cognoscunt se non falli, pricipib9 in hac arte ui ris tanta opionum uarietate dissentientib9: inter q̃s utiq; siquis putat se posse diiu dicare bruto magis iudicio, q̃ ut de cælestibus iudicet. De locis igr̃ non erraticaru9 qui sententiam proferat casu forte nõ errabit, assequi hoc rõne minime poterit. Sed nec illud præterũdum qd̕ Proclus & Ptolomæus negat apogeon & epigeon Solis moueri. Est aũt qd̕ appellãt barbare, augẽ & oppositũ augis, recẽtiores uolũt, quos retaxat hebræus Leo, uerã s̃niam Ptolomæi defendens. Mitto super æquatione die rum q̃ nesciant, q̃ digladient᷑, unde horoscopi colligendi maxima incertitudo.

Tẽpus di luui.

Anni a mũdi ini tio

Angelus mantua.

Isanth.

Tabulæ emanue lis.

Quo tẽ pore Isac & Roge rius bacõ floruerint.

Epilogus rationis

Proclus. Ptol. Leo heb. consentit Pto.

Caput XII De directionibus q̃ multiplices astrologorum sententię.

His oĩbus supest op9 inexercitabile super radios cõponẽdos & q̃s apheses uo cat. Pto. atq; peripachos, uulgo directiones exacte diuumerandas. Nã mu tuis utrobiq; uulneribus cõfodiunt se mathematici, nec niti æqlẽ ita aduer sus auctoritatẽ uel arbitrari rẽ quãq;, uel tot ętatũ experiẽtia potuit. Recentiorum opio ẽ exactissimã radiationẽ ex anaphoris rectis, obliqs mixtis, ꝑ locorum uarie tate componi, ueruȝ illud eueniet ut siquis edatur in regione cui supra finitorẽ uer

Op. recẽ tiorum Rõ ad uersus ipsam.

tex exaltet' gradib9.xlviii.& pars prima Capricorni sit in horoscopo trigona radia tio sit futura in partibus Cancri, qué tñ ex diametro scim9 oppoui Capricorno Hé

Op.Albategni. ricus Baten.obseruat eam configuratóem planetaꝝ rõne locorum, ut trigon9 s t horoscopo qui locũ quintũ tenuerit nulla interim habita signi rõe atq; ita de reliquis. Albategni p zodiaci gradus numerat interualla quos ęquales uocant nisi sydus ad latus altrinsecus declinauerit, q̃q̃ paꝝ ob id numerus uariat'. Neq;.n. plus triginta

Ioannes de mõte regio. minutiis ét si decem partibus declinauerit, hanc secutus est methodum Ioãnes de regio monte, quam tradidit & Abraam princeps præceptor Auenazræ. Quod si dicas experimentis esse deprehensum per anaphoras schemata cõponenda eẽ resistet Auenazra diu multis obseruatóibus infinitas dicet annorũ per ęquales gradus esse cõstituenda, sunt qui rectas anaphoras semper usurpent, qd' obiici falso Pto supra

Abenzagel declarauimus. Adde q; latitudinem nõ obseruat Pt. præterq̃ in planetis copulatis. Abenzagel aũt in oĩ radiatiõe præterq̃ in diametro. Aboasar & in diametro qd' illi

Aboasar. calũniant'. Mitto q̃ta dissentiant quonam usq; radiatóis uis extédat', sunt q gradi-

Porphyrius. b9 tribus, sunt q potius qnq;, sunt in Luna q ad.xii.usq; partes, sunt ét q ad. xiii. ut Porphy.ait, Par qõ mathematicis iexplicabilisq; dissensio super directióibus (ut eũ eis eoꝝ more loquamur). Nam ægyptii qdem anaphoris regióis sp utebant'. Doro

Dorotheus. theus in dirigenda pria parte rectis semper assensionibus, qd' experiẽtiæ mδ re sæpissime Abraam testat'. Pt.& fere posteriores in oriente posito sydere & occidente

Abraam Pto. per regióis ascensióes, positis quarto loco uel decimo per ęquatoris, mediis locis uero per admixtas. Idem sentit Almeon capi.septio tractatus quarti de directionibus.

Almeon. aboa. Aboasar per zodiaci dirigit gradus.sic.n.octaua differentia secundi tractatus libri de magnis coniunctionibus dirigit Lunam ad locum cõiunctionis syderum infor-

auenazra tunantium. Idem sentit Auenazra libro cui titulus initium sapientiæ cõfirmans au

alia opio. ctoritate etiam Albategni. Sunt q putant utroq; mõ tam radios extendendos q̃ sy

Ioannes hysp. dera dirigenda.s.per signiferi gradus & anaphoraꝝ ꝓportioné, qd' uidet' Ioães hyspalensis in isagogis suis uoluisse. Nam secunda parte sui quadripartiti capite sup

alia. prima domo idem est executus. Alii extendunt qdem radios per zodiaci gradus, di-

auenrodã rigunt autem per ascensióes qd' Messalæ necnon Pt.uidet' Auenrodan ascripsisse.

abraam Iude. Contra Abraam iudæus eandé affert rõnem operis utriusq;, q' schemata componã tur per æquales gradus per eosq; dirigendum sit. Mittã quam discordant ad q̃ par-

alia discordia. té planeta sit ducendus, ubi qd ab aliis Ptolemæus dissentiat in apotelesmatis est uidere, tum non nihil Auenrodan explicante, sed nec illud hoc loco pertractamus

auérodan quanta sit difficultas his qui putant ascensionibus mixtis utendum in dogmatis exe

Paulus ale. cutione. Nam Ptolomæum id parum recte uel sufficienter precepisse doctissimi iudicarunt Paulus alemanus insignis mathematicus qui nunc apud Guidonem urbi

Guido urbini dux. ni ducem principem litteratissimum uiuit· scripsit aliquando se nunq̃ uidisse q sydus ad locum triangulum recte dirigeret, quin etiam (qd' superius erat dicendum) negat in latitudinibus planetaꝝ fideles esse tabulas quæ ferunt', Ex quibus oĩbus in capescendis horis initialibus siue genitorarum- siue urbium- si constellationum, tum in themate disponendo siue cardines statuantur, siue loca præfiniantur seu signa diuidantur, seu sedes syderibus- uel hærentibus- uel errantibus tribuantur, seu schemata componantur, siue apheses numerentur q̃ta patet erroribus ianua quum adhuc ueritas sup his & mathematica certitudo i Heracliti antro lateat iexplorata

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBER DECIMVS.

Caput Primum. Epilogus eorum quæ hactenus confecta,& quid in sequentibus agendum sit libris.

VLtis iã gradibus astrologicam rem deiecimus dum nec cælo pendere fata inferiorum omnium & declaratum est,nec significari,nec si dependeant,aliter potius q̃ p naturæ cognatiõe quorum utrũq; confirmabatur ex perpetua & stabili conditione cælestium quę sui pat semper,suiq; similis non mutatur,ut fingunt instar Cameleontis ui locorum uel distantiarum . Deinde quia quid cælum faceret uel indicaret id intelligi a nobis posse negabamus,tum quia nec horas illas fatales quænam essent nec in choro cælesti penes quos fati decernendum potestas collocata cognoscere nſæ sit imbecillitatis.Certe quæcunq; super his illi tradiderunt exorbitant penitus a rõne,rerum enim fecerunt primordia quæ non sunt primordia ueris omissis,& cælestium potentissima uel nescientes uel negligantes utũtur in prædicendo commenticiis causis & fabulosis,quibus ut nulla ueritas inhęret ita nulla ptãs aliqd efficiẽdi.Post hæc tertio declarabaẽ si nihil in istis quæ dicebamus offẽderint non mõ ñ cõtigisse speratum,sed potius aperiri q̃ sit impermeabile,nec hũano uestigio pertransibile,qđ est illis cõficiẽdũ,ut.s.initiales horas indagent,& cęlestiũ qs finxerũt cãpꝫ starum ac põnem oẽm momẽtis singulis assequanẽ,quoꝝ neutrũ sciri posse li.pximo disputabamus.sed hæc ẽt si præstiterint tm̃ abest ut suum munus impleuerint,ut nec dũ suũ offiñ sint aggressi,nã labor ille pprius astrologi themate iã cõstituto(qđ opus ẽ mathematici)qd explorata cõstellatio faciat indagare,inter oĩa est difficillimus hæc si darenẽ rõne cõstare scia foret astrologia si experimentis ars si nec rõne nec experimentis nec ars utiq; nec scia,sed temeritas incõstabile præstigium,circulatorum figmentum fabulosissimum,primum igitur rationis auctoritatem,tum fidem experimenti astrologis eripiemus.

Caput II Rationes astrologorum inanes esse & ridiculas.

Eneralia quædam de sydenbus Arist.Plato,cæteri phi,nixi rõnibus tradiderũt substantiam sempiternã,motũ circularem,reliquaq; id genus ueꝝ p prias sydeꝝ pprietates nusq̃ pdiderũt,nihil super eis,quæ physica dici posset,indicãte rõne,alioqn reꝝ corruptibiliũ q̃s tractamus,q̃s pxie sentimus, quas itimus noscimus,dotes peculiares ab euentis tantũmõ effectisq; cognoscim⁹,quas aũt astrologi rõnes cõfinxerũt sua dogmata pbaturi, tantũ absunt a rõne ut nihil possit irrationabilius cogitari , neq; enim solum non demonstrantes aut rhetorum etiam enthimematis inferiores,sed falsæ futiles,pugnãtes,uiciosæ, ridiculæ,quod excutientes,ordine singulas palam faciamus. Arist. Plato.

Caput III Duplex principium quo astrologi decernunt quæ domus sit fortior,falsum eẽ,utq; sit uerum,non tamen ex eo dico id colligi quod uolunt.

Xordiemur a rõibus qbus locoꝝ pbant pprietates,quoꝝ tñ & nullas proprietates & interualla sciri ñ posse supra declarauimus, Pimum aũt agemus de q̃titate uirtutis locoꝝ,Secũdo de qualite declarantes illud ubiq; principia qbus nituñẽ esse falsa,neq; tamen colligi ex illis si sint uera(quod uolunt)Est autem duplex quasi ploqum quo definiũt q̃s quo loco sit fortior,quo debilior,unũ

est loca illa prævalere quæ nectant̃ horoscopo radiationis affinitate siue trigonę.s. siue q̃drãgulæ-siue sexãgulæ. Cõtra pigra deiecta quę nõ cõiũgant̃. Alterę cardies quos uocãt angulos priæ ptãtis eẽ, scdo loca cardinib9 succedẽtia, tertio quæ decli nãt ab eis græce dicũt̃ apocliata barbari cadẽtia dicũt. Primũ igĩ ista pricipia falsa aut si cõcedant̃, quæ tñ intelligũt ex his tũ inter se, tum principiis istis pleraq; repu gnant. Principiorę falsitas ita demonstrat̃ efficacia locorę nõ põt alio referri q̃ ad ha bitudinẽ loci supra finitorẽ, ut in eo situ putet̃ stella quælibet efficacior, in quo po sita supra nos fortius operat̃. Hæc phũs statim dabit naturali rõne psuasus. hoc da re cogit̃ & astrologus, qm̃ uirtus ista locorę uel a natura petitur ipsius spacii, uel ex ista q̃ dixius habitudine ad nos a spacio deriuari nõ põt ñ mõ, qa nulla istius spacii uis natura est, ut supra mõnstrauim9, uerę qm̃ istud si dixerim erit idẽ horoscopus eadẽq; locorę ptitio q̃cũq; regione cõstituenda siqdẽ spacii partes determinatæ suas habuerint ppŕietates qb9 inibi positas stellas afficiant, qĩ nõ uariabũt̃ ex cælo-sed erũt oibus eædẽ, hoc ãt toti penit9 astrologiæ repugnat q̃ sydus eadẽ spacii pte col locatũ mihi qdẽ decernet i ascẽdẽte, aliis scdo loco, aliis.xii.aliis tertio, aliis undecio p cæli.s.inclinatione diuersa, quæ nõ eẽt spectãda, sed natura spacii quam cõseque rent̃ istę ppŕietates non habitudinẽ illius ad nos, nã p cæli deuexione nihil illa mu tat̃, hæc sp alia fit & alia. Q d' si locus cõcedit̃ efficacior in quo situs planeta forti9 agit in nos cõcidũt statim illa fundamenta de angulis & horoscopo, primũ q̃cũq; lo cus sub terra debilior erit oibus q supra terrã, nec qnt9 aut q̃rtus erit duodecio uel octauo præferẽdus. tũ inter eos q supra terrã q̃cũq; magis ascendet supra finitore3 potentior existiabit̃, qĩ duodecimus primo prævalebit, confessit Aschedensis astro logus auctor summæ quam uocant anglicanam plus credens rationi prorsus indis solubili-q̃ astrologorę omnium auctoritati. Sed Ptolemæus quoq; rõne3 uidit quã fere secutus apotelesmatõ lib. primo statuit omnium fortissimum esse locum medii cæli-q; inibi positi radii planetarum potentissime nos afficiunt, pximum illi uirtute locum undecimum pp eam rõnem, debilissimos aũt esse planetas q mediãt inter oc cidentẽ & imũ terræ. Repugnant hæc aũt cæteris astrologis, quorę maxia pars oriẽ tem cæteris locis anteponit, ut Messalla, Firmicus, Aboasar, q̃q; Auenazra sentit cũ Pto. qĩ nõ cardines oẽs primos facit, uerę locum undecimũ omnib9 antefert pterq; summo. Postremo si dicta tuent̃ planetam quinto loco faciens debilissimum quan do medius est inter quartum locum & septimum, tertio quoq; libro super annorũ spacio loquens omne qd' supra terram præfert his quæ sub terra, sed oblitus eorum q̃ pri9 dixerat oriẽtẽ loco præponit undecio. Tũ secut9 astrologos abiicit.xii. nimis futili certe falsaq; rõne, qm̃ inquit spissior & obscurus terræ uapor ex humiditatib9 halant illis uim descendentem turbat & infirmat, certe si ratio ualet natus aere cali ginoso nascetur semper infœlix cui planetæ sub tenebris omnes erũt quasi duodeci mo loco collocati. Præterea cur non magis id patiatur in oriẽte positum sydus? An plures hiatus luce facta superius quæ potuit uaporosos fumos attollere-dissipare nõdum potuerit? Verum in sole forsitan hoc procedit, sed meridie quenã stella duo decimo loco residens aere uaporosus præpedietur? rectius igĩ primo libro tantum il lud spectauit medium cælum fore potẽtissimum inter alia loca-ille intensior uel re missior qui magis fastigio! minusue propinquaret, hoc ẽ solum qd' dici naturaliter põt, si naturaliũ tñ uiriũ pensemus efficaciã, nã ppŕietatẽ alicuius influxus habere

Pto. Snia Pto. ab aliis astrologis diuersa. Messalla Firmicus Aboasar Auenazra.

forſ tan loc9 pôt ſub occidéte-quã cæli mediũ nõ hẽat(ſi q̃s habuerit hmõi dñas) uel qđ planeta facturus é ut fortiter faciat qd aliud erit in cã q̃ ptás diffũdendi ra dios in finitoré. Nimis igr̃ ſtulte ſtellã fixã in q̃rto loco potenté ſub imo.ſ. terræ la titanté-quæ ſi fulgeat ſũmo fere cælo-cardiné in partibus non attingat uiriũ nihil ſit habitura,planetam loco duodecio non eẽ uitalé q ſit tñ in qnto collocatus cum longe rõnabilius, qntus locus ſedes tenebra q̃ duodecimus poſſit appellari nemi ni q̃ſq̃ pſuadebit fortius affici nos a Sole cũ pcul ab oriẽte diſtat adhuc gradibus. xxv.q̃ cũ lapſus uno gradu mergat̃ in occaſũ,cũ tñ ad aſcẽdẽté ibi ptineat-hic ad locũ ſextũ,multo minus niſi ſenſu carẽtibus pſuadebũt eẽ potentioré q̃rto loco ſub media.ſ.nocte q̃ ſi octauũ uel duodecimũ locũ occupauerit.nam colligatio trigona cum horoſcopo reprobat̃ ex ſuperiobus ubi de radioru; diximus interuallis, ut ſi re ctam ſequi rõnem uelimus plus ad horoſcopi uim attinet eius anaphora q̃ tot ſpa ciis diſtans bona fortuna. Q đ ſi colligatio talis hẽt momẽtũ-cur non iunctus car- dini meliori locus erit potentior? Eſt aũt rõne docẽte tum uariis aſtrologis aſtipulã tibus cardo ſũmus oĩbus melior. Igit̃ ſextus locus illi triangularis debet bonis ad numerari,qua rõne nonus ex aſcẽdẽtis affinitate. Hactenus falſitas principio nũc principiis decreta diſſentire,neq;.n.ſemper octauus malus ſi propterea malus q; di iunctus ab aſcẽdente.cum plerũq; locatus ibi planeta-trigono radio foueat orien tem.ſimiliter & ſđo loco ſexagona radiatio nõnunq̃ uenit ad horoſcopum,qđ quod colligunt non é perpetuum niſi loca per gradus zodiaci diuidant̃ hoc aũt ñ recipiũt igr̃ nihil colligũt. Illud item rñdeant cum affinitas aſcendentis & anguli bonũ fa ciat locum ſufficiat alterum priuilegiũ-an utroq; ſit opus,ſi alterum bon9 erit octa uus locus ſuccedens occidẽti,ſi utrũq; malus ſecundus diuulſus ab aſcendẽte. Scri bit item Heliodorus ex Pauli cæteroq; ſnia malos infortunanteſq; planetas in de cliuiis uehementius lædere & nocere-q; ſi locus infimus ſua natura quodq; dicere ſolent ἀπόκλιμα tam malos debet radios hebetare quam bonos.

Decreta principiis diſſentire

Heliodorus.

Caput IIII Argumentationes aſtrologorum quibus ſua roboraut dogma- ta ad quinq; fere genera redigi-infirma quidem & inefficacia.

EXcutiam9 nũc errores qb9 loco pprietates pbãr,ut hic qđé f̃res ſignificet alius parẽtes,amicos ali9,hic marté,alius inimicos,ue ne ſæpius eadé rep̃ hẽdã gña quædã pri9 refellã argumẽtãdi qbus utũt̃ aſtrologi q̃cq̃d ſũt p baturi. Tũ particulatim cuiuſq; dogmatis euertẽtes fundamẽta tñ admonebimus e quo gñe iã taxato ducat̃ argumẽtatio,ppriis uero locis hoc aget̃ ut datis prin cipiis & forma rõcinandi nõ conſeq tñ quæ putant oñdamus. Sunt aũt fere capita quinq; ad quæ redigas oẽm aſtrologicam pbationem. Primũ locus dici põt ab ordí ne numero,ſcđm a parabolica ſimilitudine, tertium a mathematicis,quartum ab aſtrologicis principiis.quintum a dialecticis. Ab ordine numerorũ ſic argumẽtant̃. Clima primum ſubiacet Saturno,Ioui ſcđm,tertium Marti,quia Saturnus primus planetarum,Iuppiter ſecundus,tertius Mars. Loca ſunt.xii.ſigna ſunt.xii. Primum igitur ſignum primo loco reſpõdet,ſecundum ſecundo,atq; ita deinceps. Sed tertiũ ſignum Gemino,tertius igit̃ locus fratres ſignificat quaſi geminos. Similr̃ prim9 planeta prio loco rñdet,ſecundus ſecundo,tertius tertio. Sed Iuppiter ſydus ſecun dum diuitias ſignificat. Erit igr̃ loco ſecundo ſuper diuitias ſignificatio,hæc metho dus a numeris dacta faciliter confutatur. Siquidem cum philoſophis,cũ dialecticis

Quinq; capita ad quę oĩs aſtrologo rum redu cit̃ argu- mentatio]

ſermo ſit,nā nō mō non cogit·ſed nec colligit·nec ſolū nō pſuadet ſed nec ſuadet. Primū igř futilis nimis inſanaq̄ ſuppoſitio,primū gñe quoq̄ prio gñis alterius naturæ cognatiōe cōſentire.Primū ignis elemētū prius planetaꝝ Saturn9 qd ab igne diuerſū magis aſtrologis ē Saturno.Mars terti9 planetaꝝ,aq̄ tertiū elemētū nōne diſſidet Mars ab aq̄ q̄tū ab aq̄ diſſidet ignis.Aries primū ſignū, Saturn9 prius planeta,neq̄ tñ aſtrologis hēt Aries cū Saturno ꝓportionē non regnat in eo nō dñat imo deprimit.fallax igř ſuppoſitio rudis & īpita,quę ſi uera foret nihil minus eēt incerta·non tam q̄ icertū ſit ne a Luna Saturnū uerſus aſcēdēdū,an potius a Saturno deſcēdēdū ad Lunā,cum ſua qlibet rōne ſit prim9 ordine planetaꝝ q̄ q̄ medio
Lis antiq̄ de ſoli ſitu. rum ſitus & ordo penit9 ī ambiguo.Manet.n.adhuc ſub iudice lis antiq̄ ſol a luna ſeḋs an medi9 magis ſit credit9 ē Aegyptiis lūæ ꝓximus,medi9 a chaldæis,mediū
Aegyptii Ptol. Caldæi Ieber Theon. Plato. Ariſtote. quoq̄ putat Pto.& turba recētioꝝ.Veꝝ nō mō Ieber acutiſſim9 mathematic9 ſed & ipſe Theō īterpres græcus Ptolomæi diſſentiens a magiſtro putat ſupra lunam ſtatim collocādū.Q ḋ Plato apud Ariſt.ēt affirmarūt,nec miꝝ ſūmos auctores in ea re diſſentire,ſup q̄ rōes utriq̄ trāſlatitiæ multę certa nō pōt ulla cogitari.Nā parallares ubi ſuſtuleris·hoc ē obtut9 diſcrimina·matheſis nihil indicat e duabus ſtellis utra ſuperior,nec de Sole dūtaxat ambigit,ueꝝ ēt de Venere de Mercurio,
Summarius. qm̄ de Marte Ioue & Saturno conſtat inqt Sūmarius oēs ſupra Solē,quo tñ ordie nec ē ſcitū nec ſciri pōt,qḋ multa.ſ.(ut loquunt)aſpectus ē diuerſitas præterq̄ rōnes q̄ſcūq̄ feceris ex cōmunib9 erūt uanæ & dialecticæ nō ex ꝓpriis certe & mathematicæ.Qualis illa Ptolomæi de Sole cōuenienter inter planetas mediū poni,
Rōnem Ptol. eſſe friuolam qm̄ ſūmouet ab eo qdam longitudie loci,qḋ Saturn9 & Iuppiter & Mars faciūt qdam ſequunt eū ſp ut Venus atq̄ Mercur9,friuola cōiectura nec ꝓcedēs, qm̄ luna digredit ab eo q̄tum ſupiores,non igř medius inter digrediētes ab eo& nō digre
Ratio Alpetra. diētes.Alpetragii rō pariter debilis ut ſint motu uelociores inferiores, q̄ q̄ qui uidētur uelociores ꝓbat eē tardiores.Sic.n.loc9 Veneris Solis & Mercurii locis ſupior erit,qḋ nō fore oēs æq̄liter reſiſtūt,pl9 niti uidet euidētiæ ueterum ratiocinatio Solem ꝓximū Lunæ decernētium,quoniā Veneris īteriectu Mercuriiue nunq̄ nobis eripiat.Sed hæc quoq̄ multipliciter ſoluit, ut qḋ contingat id in Mercurio paruitate,contingat in Venere,q̄a ꝓxime ſoli radiis occupat & intercipit.Quare radiis obſtruere uiam n̄ pōt ad nos deſcēdētibus qḋ remotior luna poteſt. Quid q̄ forte tenuia nec lunari denſitate terroſa radiis non obſiſtunt.Habeāt itē ꝓprium lumen qḋ cū uice ſolaris erepti reddūt·non eripiūt lumē ſed cōmutant, q̄ defectus non
Auerrois in paraphraſi almageſti percipit.Auerrois in paraphtaſi magnæ compōnis Ptolomæi dicit ſe quondam in ſole duas q̄ maculas nigricātes annotaſſe·cūq̄ numeros digeſſiſſet per id tp̄us in uētum Mercuriū ſolis radiis oppoſitum.Recte igř Moſes ægypti9 ex Abubacheſis
Moſes Abubacheſis quoq̄ teſtimonio ſitū & ordinē planetaꝝ īcertū ꝓnūciauit. Nam lunam quidē ſcimus oib9 īferiorē cæliq̄ ueſtibulum propter maiorē aſpectus diuerſitatē quę minorē īdicat neceſſario habitudinē ſemidiametri terræ ad ſphęrę ſemidiametrū.qūo uero tres aliæ ſe hēant·Sol·Ven9·Mercuri9·incertū.Similiter notū q̄tuor has ſtellas nobis ꝓximiores aliis trib9,ſed illaꝝ inter ſe triū ſitū & ordinē rō non demſtrat. Cū igř genethliaci nitūtur ordini hmōi conſequētiæ principio nitunt primum qdē falſo,tū ſi ueꝝ foret īcerto,licet autem de ſignis idem obiectare quando(quod ſatis demonſtrauimus)in zodiaco nullum aut quattuor ęque pricipia ſint.Dictū de pri

mo genere argumentationis,parabolica similitudine sic ꝓbant,decimus locus i edi to cæli uertice patet quartus latet i imo terræ·Cũ igiť magis cõpertũ cuiq; de ma tre sit q̃ de pře,cõuẽit ut p decimũ locũ mater iudiceť.patet aũt p quartũ q mod⁹ nõ est aliter q̃ ex suo titulo refutãdus. Nã q̃cũq; de istis similitudinib⁹ arguméta petunť nõ solũ phis sunt idigna docētib⁹,ueꝝ nec dialecticis apta uel utilia dispu tantib⁹,qn nec rectoꝝ ꝑsuasiõib⁹ cõmoda & uanæ fere poeticæ lusum potius ꝑse ferũt q̃ seriæ cuiusq̃ ꝓbationis idoneã auctoritatẽ a mathematicis argumẽtari eos dicebã cũ bñ decreta mathematicis male uertũt ad suas ꝑdictiões q̃lia q̃ superius de zodiaci in signa,signoꝝ in ꝑtes,ꝑtiũ i minutias diuisionẽ dicebam9. Itẽ cũ quod recta quædã alia obliq̃ signa illis dñr ob ascẽsionis moras inæq̃les ipsi trãsferũt ad naturã rectitudis & obliqtatis i motib9.Ex astrologicis colligũt quotiẽs astrologi cũ aliqď dogma principiũ faciũt alterius dogmatis cõfirmãdi.dialecticis utunť,si qñ cões & ꝓbabilẽs quosdã ex natura uel pria phia ꝑpões assumũt.Sed id q̃ rarissi mũ. Neq;.n.memi apđ eos legisse me rõnẽ q̃ fidẽ dialecticę ꝓbabilitatis afferret.

Scdm genus argumentãdi astrologorum. Tertium genus argumentandi. Quattũ genus Quintũ

Caput V Rationes parabolica similitudine ductæ,quibus domorum probant proprietates refelluntur.

h Aec dixerimus in uniuersum nũc ad referenda particulatim fabulamenta descẽdam⁹ (nã sic uerius dixerim q̃ arguméta qb9 locoꝝ ꝓprietates asse uerans inchoãtes ab illis quæ sumunť a situ & cõditionib⁹ signoꝝ.Est ãt locus a parabolica similitudine p hũc modũ,pr amat filios,& qntus locus amica ra diatione.quia triangula uectiť horoscopo,qntus igitur locus filios significat. Vt sit igiť modus argumẽtãdi bonus q tñ plane est riculus,oñdam⁹ nõ recte colligi qď contendũt.Primus inquit locus nascentẽ significat ipsũ,qñ de tenebris ꝑdit i lu cem. Itẽ horpscopus ecce parabolica similitudo de q̃ reddũt & rõnẽ cur idẽ loc⁹ iti nera modica repñtet.ut cũ de uico eiusdẽ urbis ad aliũ de urbe ad suburbiũ, de do mo itur ad pomeriũ. Nã uolũt hoꝝ quoq; motuũ cãm i syderibus esse quæ primi loci dispõne portendanť ut ait Bonatus. Præterea uideam⁹ an i reliquis locis simi litudo ꝓcedat.Est secundi ꝓprietas sup diuitiis,qñ nihil aiunt hoi magis ꝓximũ, igiť hærens prio secũdus locus diuitias significabit. Necessaria rõ penes eos qbus nihil potius est diuitiis ueꝝ hoi ꝓximiora & intimiora multa, puta dotes ai & cor poris sapia & ualitudo,quare debuerũt poti9hęc a scdo loco significari q̃ a sexto uel a nono,quid q; inter externa quoq; pentes,uxor,amici,filii,gloria,pecuniæ præfe runť,ut potiora ut ꝓximiora,præterq̃ apud unũ hoíum genus q se uocãt astrolo gos. Tũ locus idẽ cur epistolas quoq; notat ut ait Zael israelita præter forte in ge nituris notarioꝝ,qbus semp hæreãt stilus & pugilaria,iã ꝑgamus ad reliq̃. Tertio fratres indicari uolũt,qnto filios dixim⁹,cãm,cur hic filios similis fratrũ ẽ rõ, qñ locus tertius exagona radiatione iũgiť ascẽdẽti.qñ igiť exagona copulatio amica sed melior est triangula ꝓpterea filiis hæc quos amamus magis, illa fratribus dať, & eandẽ ob cãm locus undecimus ẽ amicoꝝ,quẽ pariter ex sexãgulo respicit ascen dens.ueꝝ eos interrogo cur nõ locus nonus filios significabit cum sit & ipse trian gularis horoscopo?Rñdebunt quoniã cadit. rogo igiť iteꝝ melior tertiȝ an undeci mus?& patet eadẽ rõne undecimũ ꝑferendũ quoniã cadit tertius,cur non igiť ter tius amicoꝝ undecim9 fuit fratꝝ?nisi puertẽtes ordinẽ naturæ putent amicos fra tribus ꝑferendos.Illud quoq; de filiis alio dicto ꝑturbatur, nã parentes quarto dñr

Bonatus

Zael israelita

iudicari,ſed inter quartũ & aſcendentẽ tetragonus eſt aſpectus quo nullus inimici
tiæ magis iudex, q̃uo igiẽ naſcentẽ naſcentiſq; filios amica radiatione componunt
Ptole. eundẽ tñ cum ſuis parentibus inimica? Præterea placet Pto. græcis oĩbus & Auen
Auẽrodã rodã potius a decimo loco filios iudicari q̃ a qnto,qđ Porphyrius ideo rectũ ꝓbat,
Porphy. quia inde aĩæ & corpa demittanẽ. Sed Porphyrii fabulæ fabulã poſſumus oppõere
quia perhibentur aĩæ per cancrũ labi deorſum per capricornũ aſcendere. Eſt autẽ
cancer ſignũ aqlonare cui rñdet apud Pto. imũ terrę nõ ſummũ,ſed a quarto quoq;
pariter & undecimo p̃dictionem de filiis auſpicanẽ. Quid q; Alchabitius & hębre
us Andragazar ad quintũ locũ legatos uolũt ptinere, & qđ Vellius ait rumores &
nuncios addunt & famã quæ poſt cineres, & qđ Adla ſcribit ueſtimenta, quanam
igiẽ iſta rõne? nullã.n.reddunt,illud ualde irrõnabile q; ſextũ locum quem uocant
ΚΑΚΟΝ ΔΑΙΜΟΝΑ, quaſi dixeris torpidum ceſſantem, inertẽ, inefficacẽ, ſeruis attribuunt,
quoꝝ tñ & labor & induſtria dñorũ nutrit ociũ & ignauiã, Sed uide pulcherrimã
quã ſuper hoc dogmate facit rõnem Auenrodã, ſeptimus inqt locus pares ſignifi
cat ſubiecti uero elongaẽ a paribus (uerba ſunt ipſius) quarum ſexta domus a ſe
ptima elõgatur,ſextã igitur potuerunt ꝓ domo ſubiectorum,hæc ille,quæ ridendã
ſunt potius q̃ cõſutanda ne nimis ab Ariſtotele coarguemur. Nam de ſeptimo qđ
dicunt partes ſignificari uide q̃ ipſi minime ueracia minime cõſentiẽtia putẽt ſuper
illa. Referunt.n.ad eundem locum uxorem, ſocios & apertos hoſtes, qbus qd ẽ pu
gnantius. Sed defendit Abraã in hũc modum qm̃ ſeptimus inqt locus opponitur
primo,lites & bella ſignificat. quoniã rurſus deſcẽdit aſcẽdẽte horoſcopo ſignificat
uxorẽ, Poſtremo quare mora deſcenſus eius æqualis eſt tpi aſcenſionũ primi loci,
quæ nõnulla cõuenientia eſt iõ ſignificat æquales, & ſocios, ſic oĩa facile cõfirma
bunẽ cũ nulla ſit res quę ſimilitudinis alicuius iſtiuſmodi argumẽto, cuicũq; alteri
ſimilis & diſſimilis fingi nõ poſſit. ubi enim nõ ſuccedit? ſi de rebus oppoſitis ab eo
dem ponunẽ indicia quaſi cõueniant. Sed cõueniunt inqt hac rõne q; tpa emerſus
in aſcendente caſuſq; in occidẽte ſunt æqualia. Fateor bñ dictũ ſi id quoq; concedas
eodẽ exemplo ſimilẽ eſſe igni aquam qm̃ tot ptes poſſideat aqua frigiditatis quot
ignis hẽat caliditatis. Tam.n. puto forſitã opponunẽ (qđ nõ ſit dictũ ſcrupuloſiſſi
me) deſcenſus atq; aſcenſus, q̃ calor atq; frigiditas. Nõne certius uxor ad ſecundũ
locũ ptinet, ꝓxima uiro ſemp illiq; ſuccedens q̃ſi ſuppar, & ſecũda p̃ſertim cũ uelint
Pto, ẽt ex ſignis alteꝝ eſſe marẽ alteꝝ fœminã,quoniã ut inqt Pto. fœminæ uiris inhæ
Vellius rent, Sed & reddãt rõnẽ cur idẽ locus fures fugitiuoſq; ſignificet (ut Vellio placet)
& emptiones quoq; ac uenditiones, & qđ alii tradũt itinera mediocriter longa. Tũ
Bonatus quod ſcribit Bonatus cultum puræ diuinitatis præſentiamq; futuroꝝ. Certe mors
iſti loco rectius debebatur q̃ octauo cum pariter hic a luce deſcendaẽ ad tenebras,
Auenaz. ſicut in aſcendente de tenebris itur ad lucẽ. Sed nõ placuit inqt Auenazra,quia nõ
nihil eſt ſimilis aſcendenti,tali.ſ.ſimilitudĩe qua nos aquã ꝓbauimus eſſe ſimilem
Dorothe. igni, Sed Dorotheus quoq; ex hoc potius de morte iudicabat q̃ ex octauo dominũ
loci ad id obſeruans. Illud itẽ reſpondeant cur octauus locus bella ſignificet apud
Aboali. Aboali, & qđ ſcribit Alchainil uillicationẽ. Quod alii uolunt ẽt uſuras, dñt hæredi
tates hinc etiã preuideri. Ego non uideo q̃uo conueniant hæres & mortuus, melius
igitur ſi mortem octauus locus indicabat, hæreditatem, nonus ſignificaſſet qui ſuc
Auenaz. cedit octauo, ſed relatas ad octauũ hæreditates ait Auenazra qđ loco ſecũdo ꝓpor

tione respondent ad quē ptinent facultates.ſ.hæc eſt illa ſæpius iam irriſa cōcordia rerum oppoſitarũ. nam quæ oppoſitis locis erit ſimilitudo præter diſſimilitudines? Quod ſi ſup eis quaſi ſimilibus ſemper loquerēt ignoſcendus forſitā error-ſed nūc quaſi ſimilibus.nūc ut maxie diſſimilibus,& qdem ueris oppoſitis utuntur,ut.ſ.eis ſubueniat.Sic quaſi cōtraria loca ſumunt dum ſecundus & ptendit quibus nutrimur-& uitā conſeruamus,octauus mortē exiliaq; ſignificat, mox idē hæreditates & cenſum quaſi ſecundo ſimilis & affinis.oino qui moriuntur hæredes faciunt non ſiunt niſi forſitan cæli qđ cælo certe non ſubiicit.Eſſent alia obiicienda,ſed uereor nugas cōfutando-ne ſiam ipſæ quoq; nugator. Prætermitti de nono loco qđ dicūt nullo modo pōt.uñ tm̄ q rideat hēt lector ut faſtidio multiloqui nōnihil ſubleuet. Nonus ait locus interea longa ſignificat, audi rōnē qm̄ ſol decimo loco poſitus ad nonū deſcendens mouet.hoc ſcripſit Auenazra lib.rōnū prio atq; ſecūdo,ubi opus oino chachinnis potius q̄ ſyllogiſmis quaſi in oibus locis ab uno tranſiens ad aliū ſol nō moueatur.Quid q cū eo motu ſol deſcendat puto nō ſignificabit locus nonus itinera quibus montes & eminentia loca conſcendamus. Quis eni nō iactetur litigans cū ridiculis? adde illam quoq; ſup duodecimo loco fabulam ſignificari per eum aialia quibus uehimur qm̄ iunctus ſit aſcendenti quotiens idē ſignū utroq; loco ptenditur.Alibi uero per eundē locū tenebras aiūt carcereſq; portēdi,qa maxie diſtat ab aſcendente,a quo ſ.ē duodecimus ſi tā parũ ſui q̄ ueri memores metiuntur in quibuſlibet. Quod ſi iunctū eū locū dñt horoſcopo tū eſſe cum-idē ſignū ſedē utrāq; occupat,diſiunctum cum diuerſa ſunt ſigna,ſequitur illud ut nec aialia qb9 uehimur-nec carceres-ille locus ſemper idicet, imo nūq hæc ſimul ſed illa cū idem utrobiq; ſignū,hos aūt cū ſigna ſunt diuerſa.quod nullus tñ putat aſtrologorũ. Auenaz

Caput VI Cōfutatio rationum Auenrodan de pprietatibus ſignorum quę ab ordine & cōſequentia ſignorum ſummuntur.

b Aec ſunt a ſitu cōditioneq; locorũ parabolica quadā ſimilitudine ductæ rationes, Auenrodan primo lib.apoteleſmaton ab ordine cōſequentiaq; ſignorum argumentat ut primū.ſ. ſignū primo loco reſpōdeat, ſecundum ſecundo,& p natura dñi ſigni rñdentis natura quoq; loci iudicetur,ſic per tertium locum fratres iudicari & itinera breuia.qm̄ gemini quoq; tertium ſignum quorum dominus eſt Mercurius.Item idē inquit ſuper res mixtas habet influentiam quare fratres ſignificabit,& curſu ſolis pximis hæret ſemper, quare breuia ad eū itinera pertinebunt.Sed nec alius quiſpiā aſtrologorũ nec ipſe quem ſequitur Pto.Mercurium facit fratrum ſignificatorem.Sed nec ulla rō eſt ut breuib9 præſit itineribus, quoniā curſum ſolis imittet.nam ſi ppterea hoc q ueloci motu reuoluatur nō magis ad Mercurium q̄ ad Solem & Venerem hoc pertinebit,quorũ oium curſus ferme ſunt æquales. Veniamus ad quartū cui rñdet cancer partem inquit ſignificat, quoniā ſol partibus præeſt,uis aūt ſolis apparet in cancro.Vide q̄ uanas q̄ friuolas arripiunt coniecturas.Nā in aliis quidem dño ſemper utitur domus,hic autem ad eum cōfugit qui nullā hēt in eo ſigno auctoritatem.Neq; enim ſol in cancro uel regnum habet uel hoſpitium uel trigonū uel decanū. Quoniam uero nec domina domus Luna-nec Iuppiter ſigni rex- ſignificato patrū deſeruiebant ad ſolem ſe conuertit.quoniā maxime in cancro poſitus calefaciat.qđ ut ſæpe iam diximus nō de ſigni natura ſed habitudine ſolis ad terram contingit, alioquin quæ cognatio ſolis ſi Auenro.

principia sequimur astrologorum cum signo humido frigido fœminino, in quo ut pauloante monuimus nullam hēat dignitatis alicuius prærogatiuam. Præterea cū Auērodā Saturnus eodem in loco dominetur, ut ibidem dicit Auenrodan, quo etiam sol dominabitur? quorum naturam putant oppositam faciant domos & regias ēt oppositas. Aut quo & illud consonat qđ ibi loquitur? ut illi loco Saturni natura rńdeat. Qua pp in hæreditates occultāq; ,prendat, Cui tamen ut quarto cōpetit signū cancri in quo Saturnus a domo ,pcul exiliū patitur. De octauo & nono loco non minus falsa pugnantiaq; cōminiscit. Scorpius inquit octauum signū cuius dominus mars quia mortē significat, ueɋ; nō qualem facit mars apud astrologos sed Saturnus potius, nā sicut inqunt uenena significat & pigritiē ac inertiam, ut ait Aboasar, Aboasar quare a græcis etiam appellat argos, quod naturæ martis minime conuenit. Nonus loc⁹ ad Iouē refert, q̄re nonū signū ē Sagittarius, ppeaq; dr teliogum iudex & spix ,p natura Iouis. Sed cur non cadē rōne locus. xii. cui pisces rńdent ęquę domus Iouis atq; Sagittari9 & si gratior Ioui dom9 ē Sagit. tñ si uera ista suppō de q̄ rō mutatiōis hmōi ducit, ut loco. s. natura planetæ rńdeat q̄ in signo compari dńet, non debuit locus. xii. oīum eē miserrimus, cui signū ascribit domus planetæ oīum Auērodā fœlicissimi, quāq̄ methodi infirmitatē satis ipse cōfirmat Auen. q̄ qm̄ non ,pcedere infirmitatē eam uidit i oibus usus ē tm̄ ea in qnq; locis, in reliqs confugit ad rōnes quas ,pxio cognouit capite cōfutauimus. Nos aūt nec in illis quinq; sequi quod putauit ońdimus.

Auērodā infirmitatē cognouit dogmatis

Caput VII Contra rationes earūdem propietatum quas Aboasar ex ordine accipit planetarum.

a Boasar istas locoɋ; proprietates a planetaɋ; colligit ordine, ut primus prio detur, secūdus secūdo, tertius tertio. Proq; planetæ cōparis nūeri ,pprietate ,pprietas quoq; loci decernat. Sed grauissimū statim incidit icōmodū, ut idē planetæ reɋ; oppositaɋ; loca attribuant Saturno primus & octauus, Ioui nonus atq; secundus. Veneri qntus & xii. Est enim primus locus uitæ locus, octauus mortis, quō igitur primo pariter & octauo perit Saturnus? postq̄. n. nūero planetaɋ; septem loca percursa sunt redeūt ad primum, quare Saturnus incidit i octauū, qđ oēs confitent. Item nonus est fidei sapiæ religionisq; significator, secūdus diuitiaɋ;, Aboasar. sed deus & mamona nō consentiunt. Adde q; ibi sicut aliis quoq; locis ait Aboasar Iouem futuri sæculi fœlicitatem significare quæ per fidē & sapiam acquiritur. Venerem aūt fœlicitatē istius sæculi. igitur cū diuitiæ ad istius nō aduēturi sæculi fœlicitatē ptineant potius a Venere q̄ ab Ioue significabuntur, nec ad locū secūdū cui Iuppiter nūero cōpetit, sed ad quintum cui uenus dat referent, præsertim q; & ipsi solent oppositas domos Iouis & Mercurii dicere, qm̄ sapia cuius auctor sit Mercurius dignitatibus & diuitiis Iouis aduersetur. Hinc qnq; calumniā repellentes qua sæpius incessunt. q. s. per futuroɋ; pscientiam & cælestiū uirtutū deductionem naturæ fere totius dńi iuuant tñ plerūq; pauperes & ignobiles eē. n. in hoc satū dńat sapiētū ne ditescāt, quia Mercurio Iuppiter aduerset. Quomō igit Iouē nunc ut diuitiaɋ; ita sapiæ faciūt auctorē? sed in Venere quoq; magis absurditas elucescit, q̄ sicut qntū locū ita pariter incidit in. xii, quoɋ; alter letitiæ uoluptatis. alter carcerū & mœroris & tenebraɋ; locus dicitur, quibus quidnā pōt esse pugnantius? excogitarunt quidā belissimam defensionē, nā qm̄ solet uoluptates consequi pœnitentia. dńt ueneri utrumq; locum conuenire tā gaudii. s. q̄ doloris, puto defendent ita

quoq; pariter, ut q̃m uitam sequitur mors ab eodē plāeta utrūq; significari. Nec dubito pari rōne dicturos ad martē bella pacēq; ptinere, quoniā semp bella seqt̃ pax sicut pluuiā quoq; serenitas, pluuia serenitatē. Verũ ne putēt extra omne gaudiū si bi semper mœrendū ne aliqñ mœreāt admonere illos uolo non oīs lætitiæ comitē esse mœrorē, sed quæ præter modū fuerit & rōnem, hæc aūt a qnto loco significari non dicent si suorũ principiorū mœrores sunt. nā ad qntū hęc referunt̃ q̃m iuuēt fouant refocillent. sicut locus qntus iungitur ascendenti per qđ nascētis hoīs uita significat̃. In modica uero uoluptas quā pœnitentia dolorq; sequunt̃ nō est uitæ fomentū sed pernities, sed nimis serio loqmur ĩ cōfutandis nugis. De marte uideam⁹ Aboasaris rōnē & finē faciemus fratres inqt significat & sorores, quoniā ex illi⁹ sūt parētibus, rō dogmatis hæc quoniā prīo loco quo gēituræ dn̄s iudicat̃ ascribit̃ Saturnus, secundo igit̃ Iuppiter q secūdus est planeta. Tertio mars ꝓ sphæraꝝ ordie tertius. Sed ex eodē genere sunt Mars atq; Saturn⁹, qa uterq; mal⁹ & noxius ē. Significabit ergo tertius locus q̃ sunt gn̄is eiusdē cū eo q nascit̃, quare fratres atq; sorores. Hæc noster Aboasar q nisi scripsit ebri⁹ hęc certe scripsit isan⁹. Q ui. n. dissimilis magis planetaꝝ Marte & Saturno. ille ignis, hic tertia, ille feruore furit, hic torpet frigiditate, ille nocturnus, hic diurnus, & oēs si pcurres nullū iuenies isluxū Mars Saturni isluxibus cōuenire. Præterea cū filii quoq; similes sīt parētib⁹ aut nō debuerūt a qnto significari cui uenus ascribit̃, aut erit dicendū Saturnū cū Venere quoq; conuenire, narrauimus rōnes astrologoꝝ qbus locoꝝ ꝓprietates ꝓbāt in eo forsitan magis arguēdi ꝙ nimis diligenter q̃ ꝙ paꝝ illas uere taxauerimus ductas tenui quadā similitudine reꝝ, sed quāuis nullo negocio confutant̃ hn̄t tñ ex ueterū traditione scribentiūq; testimoniis potius inficiandam q̃ negligendā auctoritatē.

Caput VIII Gaudia planetarum cum domibus ruere.

Inc oīa subuertunt̃ de gaudiis planetaꝝ, q̃m locoꝝ ꝓprietatibus denotāt̃ b . nam gaudere planetā quēq; uolūt eo loco cuius ꝓprietati planetæ ꝓprietas est similis. Sic Venerē quīto loco, quia gaudia filios uoluptates quēadmodū uenus significet, sic & alios aliis locis eadē rōne, quod ex Auenazra lib. tertio rōnum & Aboasaris introductorio licet intelligere. Q uāq̃ si sequamur hanc intentionem Mercurio magis tertius locus aut sextus cōueniebat q̃ ascendens, lunæ magis ascendens aut occidens q̃ tertius, magis soli decimus q̃ nonus, Ioui potius non⁹ itē secūdus q̃ undecimus, Marti septimus q̃ sextus, Saturno quartus q̃ duodecim⁹. Q uæ poterit quilibet munera locorū planetaꝝ conditionibus conferens animaduertere. Abenzagel ait signi cuiuslibet partes alias esse calidas & siccas, alias frigidas & humidas, alias frigidas & siccas, alias calidas & humidas, alias medias siue mixtas, quare de partibus suæ naturæ uigorari quēlibet planetarū. Medias autem siue mixtas conuenire Mercurio, ueꝝ nō reciperet istam rōnem Pto. & alii qui Venerem calidā & humidā esse uolūt quare partes humidæ & frigidæ nulli planetaꝝ conuenient. Præterea cū Mars in Ariete tātū qnq; ptes possideat erūt tm̃ in Ariete si uerus Abenzagel partes qnq; calidæ & siccæ reliquæ conditionis alterius & a natura signi diuersæ qui tum natura calida siccaq; decernit̃. Similiter erunt in Tauro plures aeræ partes longe q̃ terreæ, sic in aliis eueniet. Fallax igitur Abenza. ratio, nec si aera nostram tamē explicat quęstionem quando relinquet̃ incertū quæ ptes calidæ quæ sint frigidæ, quia non erit certū quæ cui planetarū potius debeantur.

Caput IX Rationes Ptolomæi de planetarum domibus destruuntur.

Nunc agendũ de signis, & quidem super his multas iã rões eorũ euertimus quibus pbant signa eẽ.xii.sed nec plura nec pauciora. Tñ principium signorum statuẽdũ ab ariete. diuisionẽ pterea illam in aquea-terra-ignea-& area, cur itẽ hoc illius planetæ uel exaltatio uel trigonũ-hoc alterius, restãt alia de quibus nũc dicemus a planetarum domibus ordiẽtes. Neq; .n. si cõcedat̃ cũ signis diuersis affinitatẽ hmõi eẽ planetarum, ut hic quidẽ sub signo tali positus ifirmet̃, sub alio fiat fortior, horum tñ signorum dñiã nulla rõne posse nos cõseq, qm̃ nec põt aliter hoc fieri q̃ p natura stellarum eiusq; signi ut superius diximus. Sed naturã stellarum nobis rõ non demrãt, Igit̃ nec signorũ cũ sydenbus affinitatẽ, q̃ si spatia cæli potius q̃ stellas cõseq̃ dicatur nihil minus inexplorabilis erit syllogismo q̃ occulte cæterarũ rerũ pprietates. Pto. de domibus solis & lunæ nitit̃ una rõne tm̃, de reliquorum domibus triplici. Prima sumit̃ a natura signorũ. Secũda de pportione cõfigurationis ad domos luminium. Tertia de nũero cõsequentiaq; sphærarum. primã primitus excutiamus. Est aũt eiusmodi Capricornus & Aquarius hyemalia signa sũt quia frigida, Saturnus quoq; planeta frigidus, igitur illi recte cõueniunt, Peccat aũt multipliciter argumentum. Sed primo qa debet in natura signi spectari potius qd̃ conuenit ex se q̃ qd̃ ex accidenti. Conuenit aũt ex accidenti signis illis frigiditas, quare dũtaxat ea rõne q; positus sol i illis frigoris eã est p accidens, dũ.s. mouet̃ lõgius a nobis. Cũ uero de illis p sua natura decernit̃ alterũ apud ipsos astrologos terreũ, alterũ est aereũ, q̃ qualitas Ioui potius cõuenit q̃ Saturno qui frigidus & siccus oibus aquarii qualitatibus aduersat̃. Præterea solent astrologi cũ diuersa diuersis stellis associant si malæ sunt stellæ dare illis quæ potius earum naturę dissentiant q̃ quæ cõsentiant, ut eorum natura .s. mala cõtrarii mixtura temperet̃ sic Diurnũ Saturnũ Martem nocturnum faciũt cum tñ calore Martis frigida nox, frigore Saturni calidus dies non cõsentiãt. ut idẽ qualitas utrinsq; noxia refrenet̃ feruor in Marte, torpor in Saturno. Dicant igitur an in signis planetæ malo reddendis hanc quoq; sequi uelint rõnem, an cõtrariam potius? Equidẽ, Pto. cõtrariam seq uidet̃ suiam nũc methodi quã supra seruauerat in nocturnis diurnisq; diffiniendis. Verũ liceat illi diuersis in locis eadẽ non sentire modo in eadẽ serie uerborum sibi non repugnet. At si naturæ Saturni cõsonũ signum domũ faciat-aquarius excludit̃. si dissonũ-foras mittit̃ Capricornus. Dicet Pto ad illas se respicere signorum qualitates quæ de solis operibus illis debent̃, signũ autem utrunq; tam capræ q̃ aquarii frigidis numerat̃, quod Saturniæ qualitati concordat nos extra rõnem fieri cõtendimus-sed admittamus-nec tam colligi quod putat declaremus. Respondebit enim hoc forte super saturno super aliis planetis non succedet, nam Veneris domus Libra-Taurus-Libra signum autũnale, quare siccum & frigidum, sicut aquarius frigidũ quidem hyemale. Repugnat igitur Veneri Libra quæ pluribus quidem calida-rorsus omnibus humida definitur. Nec parum demiror Ptolomæũ qui dixerit hæc Veneri signa conuenire, quoniã sit quasi dixeris gñatiua maximeq; fœcunda. Nã potest hoc dici de Tauro, de Libra dici nullo modo põt. In Ioue quonã pacto ratio quadrat? cui nulla cõio cum Piscibus & Sagittario. Siquidẽ anni tẽpus sub istis signis estimatur-alterum finit hyemẽ, alterum autũni finis. Igit̃ illud p frigiditatem repugnabit Ioui, hoc ẽt p siccitatẽ quãq; nec pisciũ humiditas aquea uitali Iouis humori conuenit.

Tres rões Pto. de domibus planetarum.

Rõ Ptol. peccat, multipliciter.

Ptol.

Rñsio.

Confutatio.

Pto.ad istã se refert cõcordiã, ꝙ utrũq; illoꝝ uẽtus facit & uim quoq; hẽt genitalẽ, Ptolo.
q̃re cũ illis Iouẽ cõsonare planetã tẽpatũ. Q uę dũ refello putarẽ superuacuã operã
facere, nisi potuisset hæc pdere Ptõ. cuius facile potest auctoritas ĩperitis imponere
alioqn his similia quæ solent itẽdũ litterati p iocũ ludentes inter se dicere uentos
suscitant, igitur Ioui similia. Rõnem reddit Auẽrodã, qm̃ reꝝ uiuentiũ genituræ se Auẽrodã
minibusq; præest Iuppiter, quorum uapores ulitusq; uentis non nihil similes sunt.
O mirabilem sapientiã qua possunt ẽt humidis sicca similia defendi. Nã uentos q
dem philosophi (nisi fallor) oẽs siccos faciũt contra genitura oẽm humidam, sed &
fœcunda signa, quoniam posito in illis Sole semina germinãt, rẽs exoriũť. O si po-
tuissent ad humanũ sensẽ deferri, commodius oĩno accidisset hoc eis ab Ariete. Sed
non poterant Ioui dare quẽ Mars occupauerat, q̃ ĩ oĩno iniuria. Q uid, n. illi cũ pri
mo uere, cuius null9 callor, & genitalis humorq; plificus cũ torrida Martis siccita
te nihil participat. Inuasit audacia pari scorpiũ nullo ẽt iure, frigidũ. s. signũ & au-
tumnale, Non igiť istã si sequamur rationẽ satis æqua partitio fuerit ista domoꝝ.
Examinemus alias a configurationibus luminariũ & a sphæraꝝ numero susceptas.
Veꝝ qm̃ p habitudinem colligũt ad luminariũ domos excuti prius oportet rõnem
qua domus ipsæ luminarium statuanť. Est aũt huiusmodi illa quã Ptolomæus af-
fert. Cancer & Leo de duodecim signis oium maxĩe uergunt ad aquilonẽ pximãtq;
uertici capitum nfoꝝ, ppterea duab9 maximis & pricipalib9 stellis hoc ẽ lũinarib9
data sunt, Leo soli quoniam masculũ signũ, Cancer Lunæ fœmineũ. Primũ igiť fal
sum quod assumiť, nam signa nobis uiciniora, Cancer & Gemini, non Cancer &
Leo, deinde si sit uerum quæ ratio docet maioribus syderum signa conuenire nobis
pximiora? Potuerunt hoc dicere ueteres hac similitudine ꝙ & illa pximiora nobis
inter planetas. Sed Pto. dicere non põt, q med ũ facit solẽ oium planetaꝝ. An ideo
factũ qm̃ ĩ Leone sol magis calefacit? Veꝝ sępi9 dictũ ex situ id euẽire, non de signi
pprietate. q̃re gẽtib9 aliis facere solẽ in Libra qđ nobis facit in Leone. Q đ si ui-
riũ syderũ cæterorũ sensus ita ueros & rõnes, ut solaris caloris haberemus experire
mur de reliq̃s idẽ qđ de sole, magis affici nos ab illis accedẽtibus ad Leonẽ q̃ quia
pcul a nobis in aliis signis ĩueniũť. An aliis igiť rõib9 sol cum Leone concordat? sia
ne qđ calidũ signũ & siccũ, qđ masculũ itẽ ẽ nõ ppriũ Leoni, sed Arieti cõe & sa
gittario Restat una cõditõ cui9 meminit ille grauissimus Aboasar. Nã qudeamo- Ratio
dũ iq̃t Sol medius planetarũ, ita Leo mediũ signũ æstatis hac nisi rõne ligaret non Aboasar
erã cõcessurus apud Leonẽ meli9 phœbũ q̃ apud alias cęli bestias hospitari. Sed p
suasit Aboasar uere psidium & dulce decus astrologoꝝ, q de lunæ quoq; eum Tau
ro cegnitione pulcherrimã rẽ cogitauit. Nã Pto. attulit ad distãtiã ꝙ inter signa p Alia eius
xima nobis ẽ fœmininũ. Nõ cõtentus Aboasar aliud addidit ꝙ significet luna reꝝ dẽ rõ q̃re
initia. Sit aũt Cancer æstatis initiũ, cui demonstrationi q̃s non cõcesserit? Hoc non cancer lu
uidit Auẽrodan usus alia rõne, qđ pxime. s. solis ædibus ædes lunæ merito collocẽ ne dom9
tur, q̃a luna sequať semp Solẽ. Sed uiderit q̃ de Venere & Mercurio rectius hoc
dicať, quoꝝ ẽt ædes pximas Soli natura fecit si credimus Pto. cui9 interpres Auẽ
rodã quẽ citauimus. Cæteꝝ sint istæ domus luminariũ q̃ rõ sup aliis destribuẽdis
Pto. hanc affert ĩprimis ut domus sydeꝝ maloꝝ qualia Mars atq; Saturnus inimi-
ca radiatione lũinariũ domos aspiciãt, dom9 uero bonoꝝ ut Ioui. & ueneris amica,
Mercuriu9 illis pxim9 statuať. Recte igiť Marti datũ Scorpiũ & Arietẽ quadrã-

gulares Cācro atq; Leoni. Saturno Capricornū & aquariū, illis oppositos. Iouí triquetra illis signa Pisces Sagittariū, exagona Veneri Librā & Tauꝝ, pxia Geminos Virgineq; Mercurio. Sed nec ueꝝ qđ assūit nec ex assūptis recte colligit. Nā domū statui eā rōnabilē dicimus in q̄ planeta posit⁹ bñ se hēt, sed noxia Marti Soliq; pariter illoꝝ radiatio q̄drāgula, noxia itē oppositio Saturno, tū pp oppositiōis aduersitatē, tū pp retrogrationē. Q đ si ueꝝ illud qđ ipse tradit Pto. fœlices oēs planetas ī ea distantia sūmotos a Sole ī q̄ domus eoꝝ a Solis domib⁹ distāt, qđ greci uocāt idropiropiā, arabes almugeā seqret & Saturnū oppositū lumiaribus & Martē illis quadratū esse fœlices, cōtra sniam oium astrologoꝝ de talib⁹ schematis ifortunia calamitatesq; magnas decernētiū. Postremo nō q̄drate principio qđ colligitur euidēs ē, nā cū dicūt has uel illas domus triquetras uel q̄drāgulas eē domib⁹ sic accipiūt, ut cōparēt ad Leonē, quæ inter eū & Capricornū p signoꝝ cōsequētia sunt, ad alteꝝ ordine cōuerso quæ īter Cācrū & Aq̄riū, quare altera solis altera Lunę medietas & īperiū dr, alioqn domus Venetis tā quadrāgulæ q̄ triangulæ dici possent cū sit Libra q̄drata Cācro, Leoni Taurus, & Martis dom⁹ triquetræ forēt Scorpi⁹ Cācro, Aries Leoni. Igit ad domū cuiusq; luminaris cōpari debet domus collateralis & q̄si sub syderis ditiōe locata. Q đ si fiat falsissimū deprehēdet opponi luminaribus ut ait Pto. domos Saturni, qm̄ nec aquarius Cācro, nec Leoni Capricorn⁹ opponit. Q uapp domos quā Saturni nemo dixerit cū ex diametro luminaria respiciāt se q a sextū sole uel octauū a Luna locū teneāt, qđ Auenrodā quoq; cōfitetur. Alia rō penes obriū numeꝝ sumit, ut cū de Leone Cancroq; diffinitū est, tū pximiorib⁹ soli Lunæq; planetis ī ordine sphæraꝝ pximiores domus ascribebant, sic Mercurio statuūt hinc geminos inde Virginē dari, tū Veneri quæ sequunt, pxima Marti deīceps Ioui, postremā saturno, has oēs ab ista sphæraꝝ cōsequentia ductas argumētationes falsas, tū si uere forent incertas esse declarauimus. Recte igitur Auenazra li. secundo rationū. Q uæsiui inquit ī libris sapientū de signis rōnes domoꝝ nec reperi in eis aliquid bonū, Taneū ad fidem experimentoꝝ se cōuertunt, hæc ille, nos hoc libro rōnes, pximo astrologorum experimenta labefactabimus.

Cōfutatō | A'uenrodan. Rō Pto. penes nūeꝝ orbium sumpta Auenazra.

Caput X Facierum & finium rationes iam esse reprobatas.

Facies planetaꝝ qbus oēs utūt a cōsequētia silr orbiū diuidūt nā prias arieti ptes decernētes dño dom⁹ dāt sequētes sequētib⁹ iuxta ordinē sit⁹ & sphæraꝝ Soli. s. prias a Marte, secūdas Veneri, atq; ita deīceps. Indi prias dabāt dño domus, alias duas dñis signoꝝ eiusdē trigōi, q̄ si trigona satis cōfutauimus & quæ sup orbiū nūero argumētāt, nō ē opus aduersus hmōi rationes nouis rōib⁹. Sup finib⁹ adeo non cōueniūt, ut qnq; super eis fecerit opiones. q̄re rōes alteri⁹ alter arguit & irridet. Ita uero sūt debiles & īfirmæ, ut suos q̄sq; cōfines nouo quodā iure mutet & iuadat alieōs. Ex ordie trigonoꝝ chaldæi fines suos ordinarūt ut trigōa signa silr ptinerēt. Esset āt mod⁹ pertiōis ut prias partes trigōi dñs occuparet tū subseq̄tes q sequētib⁹ ī signis hñt trigōi ptārē, nūeris semp ab octo decrescētibus ad quatuor. Aegyptii qđ illis obiicit Pto. nullū seruāt methodi tenorē, nūc adeūt trigōa, nūc reges, nūc pfēfamilias, ordiētes iterdū ab his q nullā ī signo possidēt auctoritatē, ut a Mercurio ī Capricorno Pto. aliā pbat diuisionē, cuius legere rationē cuiq; pmptū libro primo apotelesmaton, pendet autē a dominis domus exaltationis & trigoni, quā probare nō debuit tamē Pto. nisi reprobat seipsum

Diuisio facierum | Alia diuisio idorū | Aegyptii Ptolomeus.

q̄n̄quidem illius auctor diuiſionis exaltationē trigono ꝑ̄ponit trigonū,domui Pto-lo.uero ꝑ̄ponit oībus domū,poſtremāꝗ facit exaltationē, quæ i illa diuiſiōe cūctis anteferť.Indi maſcula ſigna ſimiliter per oīa diuidunt, & fœminea pariter eodē exē plo,ſed exempli in utriſꝗ rō nulla cognoſciť.Aſolol dedit luminaribus etiam termi nos cuiꝗ planetæ totidē ꝑtes,primas aūt dn̄o domus ꝓphetaꝝ ordine-reliquas re liquis.Nos cū iſtud iam fondamentū & ſimiliter domos-exaltationes-trigona-ſu-ſtulerimus uel ſiquid ſunt in incerto eſſe ꝓbauerimus.concidit oīs ratio finiū defi-niendoꝝ(ſi quis fines eē cōcedanť)Præterea ſi de trigonis,domibus,altitudinibus ueritas foret explorata,non tn̄ exploratū hoc modo q̄ illo fines decernendos , unde nata uarietas opinionum dū aliud aliis magis ꝓbabile uiſum eſt.

Caput XI Quod cui membro ſignum dominetur uarie a uariis determinari & ab omnibus parum rationabiliter.

q Vod itē caput Arieti tauꝝ collo ſignis aliis ſimilia mēbra ſubiiciūt ab illo quoꝗ iam ſæpe ſugillato nūeroꝝ ordine trahūt originē,ut primū.ſ.ſignū priæ corpis ꝑti ꝑ̄ficiať ſecūdū ſecūdæ,tertiū tertiæ,q̄uis illa quoꝗ peccāt i hac ꝑtitiōe,n̄ tā ꝙ Arietē primū faciūt ſignoꝝ,ꝙſigna.xii.ueluti ex cōfeſſo rē tam ābiguā ne falſiſſimā dixeri,q̄ ꝙ corꝑis ꝑtes q̄ſi pricipales tot fieri rō nulla ꝑſuadet Ariſto.ſeptē fecit Nicomachꝰ.x.cur.xii.ipſi reddāt rōnē, uidēt rē potius abſurdā-hūeros-brachia-manꝰ-i unā cogere ꝑtē ſigno uni ſubiectā,tā & pedes tibiis- tibi as geniculis-& genicula fœmoribus-uti ꝑtes q̄tuor magnas q̄tuor ſignis ſubiicien-das.Præterea facturis diſtributionē hmōi potius calida calidis,frigida frigidis erāt cōparāda,q̄ ſecūda ſecūdis,tertia tertiis,hęc ē potiꝰ obſeruāda naturę cōio q̄ ſitꝰ & ordis enūeratio,nec forſitā rideręť pedes piſcibꝰ ſubiicientes, q̄ ſoli pedibꝰ iter cæle ſtia carēt. Caueāt igiť medici ne tā futili aliq̄ dogmate ꝑſuaſi metuant uenā inci-dere brachioꝝ ſi res poſtulet-Lūa Gemios ꝑagrāte,q̄m brachiis Gemini præſunt nec ſalutare remediū ducti uana ſupſtititiōe moreāť.Nō Hyppocrates,nō Galenꝰ nō Aui.nō Paulꝰ nō Oribaſiꝰ, aut hoc ipſi fecerūt, aut alii ut facerēt cōſtituerunt. nō q̄ nr̄a(q̄d alibi diximꝰ)tēpeſtate-fœliciter & prudēter hāc artē exercuerunt,q̄re ceſſet oīs hoc genus inſana ſuperſtitio,quæ ſi nullā probatur habere rōnem,nec ro bur hr̄e pōt experimenti.Tū quia ueritas nulla conſonat mēdacio,tū ꝓpter ea quæ ſumus libro ſequenti plurima ꝓbaturi,tum ob ipſam ponentiū hæc inter ſe contra rietatem.Nam dat ſagittario teſtes Auenazra,dat Aboaſar illos Scorpioni,dat Al-chabitus Virgini,diaphagma, quem latine ſeptum trāſuerſum.Porphyrius Leoni cui etiam uentrem.q̄ď Arabes Virgini,ſunt q̄ genua Sagittario, quæ tn̄ arabes & latini Capricorno.Heliazer garnozēſis uir hebręꝰi lib.de aīa Cācro manꝰ & pedes aſſignat,cū tn̄ alii Gemīs manus. pedes piſcibꝰ reddāt.lib. rurſus ille crura pedeſ-ꝗ ēt alia tn̄ ratione q̄ cācro ſubiicit,Cācro.n,q̄tenꝰ.ſ. gradiēdi fūctionē iplēt,librę ꝑp hāc ſimilitudinē,q̄re dū fit iceſſus attollūť & deprimūť inſtar libræ, Cæteri li-bræ nihil tale,ſed aquario crura,piſcibꝰ pedes,librę uero tā nates q̄ renes & lūbos ſubiiciant Scorpioni fel rn̄dere ait Heliazer-naturam Sagittario ſed alii Scorpioni dāt uerēda,Quod ſi quis dicat aſtrologis obſeruatū nunquā tuto ferrum admoueri mēbro cuius ſigno Luna ꝑ id tēpus inſederit,primū in tanta incertitudine quodnā ſigno mēbrū ſubiici dicať expimetū cōſtās & confeſſum haberi non pōt, tamen ut cūꝗ forſitā contigerit ſapiēs tamen uir oppoſitum obſeruauit.Scribit.n.Nicolaus

Aſotol.

Ariſto.ſeptē facit ꝑtes corporis.Nicolaus.x.nota medice.

Hyppo, Galenus Auicen. Paulus Oribaſiꝰ Auenazra. Aboaſar. Alchabi. Porphyrius.

Heliazer

Niculaꝰ orem.

orē grauis philosoph9 & mathematic9 pleq; se uidisse factā salubriter ī pede sanguinis missionē cū Lūa foret in piscibus,& ī brachiis itē cū geminos illa pagraret.

Caput XII Rōnes astrologorū quibus ,ppríetates signis absolutæ couenientes astruuntur,& quod de supradictis sint reiectæ.

Iximus de ,ppríetatib9 qbus ad nos & ad plāetas signa referūt,restāt q̄ simpliciter illis cōpetūt & absolute,q̄s illi de triplici gn̄e ,pbationis assumūt. primū a cōfutata iā cū planetis ducit affinitate,secūdū a figura cognomis aialis.Tertiū ab his quæ sub eis positus sol opat. Ab affinitate cum planetis argumentat cū talē naturā signi faciūt q̄lis quoq; planetæ q dn̄atur in eo signo,ut cum Arietē dicūt latebras latronū maleficorūq; hoium significare, qm̄ Martis ē domus id genus hoium significātis,ab ope Solis cū mobilia signa fiāt cōiaq; decernūt. Ex qb9 sol āni tēpus aut mutat aut firmat,aut q̄litate ,pmiscua tēpat. A figura cū alia mites mores alia ferios afflare nascētib9 dicūt q; hæc oium gerūt imagīnē,ut aq̄ri9 gemini,uirgo,alia bestiarū,ut Leo,Taur9,capricorn9. Itē hæc eē pulchra illa deformia,nā pulchra uocāt quæcūq; sub hoium spē cogitant ,pter aquarium, qm̄ sit Saturni senis hospiciū quasi nō senex etiāq; deformis pulchro possit hospitio uel egere uel delectari-pariter quæ sint bruta effigie,ut Taurus,& similiā semiuocalia uocant uocalia quę hūmana,muta quæ spēm referūt aq̄tiliū,q̄d gen9 uiuētia uocē nō habeāt. Rursus & aquatilia multæ ,plis hūana spē sterilia. Reliqua mediæ statuunt cōditionis- ,p natura.f.aianttū q̄rū fere credūt imagines. Q uos modos positōnū superius disputata satis euerterūt. Cū enim de planetæ domiciliis & igenio faciunt cōiectūrā argumētantur ab astrologicis,quæ nos pauloante confutauimus,cū ab ope quoq; solis argumētāt q̄tū uel fallāt uel fallāt oñdim9,q̄nquidē nō est natura signi putanda q̄d opus est solis ī signo locati-ñ ,p signi natura- sed ,p situ ad terra distātiaq; taliter operantis. Prꝑterea q̄d in āni tp̄ibus Aerisq; mutatiōib9 cū euenit fallacissima coniectione trāssert ad alia,ut q̄a signū mobile aries tēpus uariat faciat quoq; in eo nascentis ingenium mobile,nō perseuerās,fastū ad inchoandū potius q̄ ad absoluendū. Nec solū errantes ab aeris qualitate ad euēta diuersa ,ppríetatesq; se euertunt ingeniorū,sed in ipsis Aeris mutationibus fieri putāt in syderib9 aliis q̄d in Sole prospicit,ut quare Sol posit9 in Ariete uernū faciēs ęqnoctiū ciet fulgura,suscitatq; tonitrua,putemus in Ariete Lunā positā idem factūrā. Nec aliūde lapsus in errorē q̄ q; ad signi referūt noturā,q̄d a Sole ,p situs prouenit uarietate. De figuris imaginū diximus abūdāter libro octauo q̄ sint nullæ-uanæ -q̄ cōmēticiæ. Nō opera dei sed hoium.nō a naturæ rōne ,pfecta, sed poeticæ mentis timeritate conficta. Sed ut ille uerissime nusq̄ tamē astrologi magis falsi q̄ cū ex illis signorum proprietates eliciunt quādoquidē a signis ut supra late demōstrauimus, etiam in octaua sphæra differunt imagines non modo situ mobilitateq; sed & partiū mobilisq; dimensu & quātitate, Deniq; nimis inerti futili supinaq; tarditate, repugnāt dum eorūdē signorū & ab opere Solis & imagine cōditionē inqrunt. Et enī illud aperte signis imobilibus ex cōi eorū cōsensu,mobilibus ista conueniunt.

Cōfutata hæc esse.

Caput XIII Taxatur Pto. de planetis loquens ac si ex elementis cōstarent-rationesq; aliorū quibus planetarū probant qualitates pariter confutantur.

Actenus de signorū rōnib9 q̄ īsigniter sint irroāles,ī planetis eadē falsitas Imo maior- maiorq; temeritas. Ostēsuri nos supi9 Pto. male philosopha-

tū de erronibus ea potissimū,indicauimus,qbus naturam planetaꝝ inqrit.Nā qua si planetæ cōstet ex elemētis,aut passionib9 cōstent elemētoꝝ,nōsolū sese inuicem uel calore uel frigore pmutantes,sed a terræ quoq; uaporib9 pmutati,sic de eis sermoné facit Pto.Luna inqt hūida ē qm̄ terræ, pxia sursū ad eā terræ uaporib9 ascē dentib9 hūescit.Saturni stella frigida ē īprimis & modice sicca,friget pcul a Sole posita.Arescit pcul a terrę uaporibus exaltata.Mars Solis uicinitate torridus exsiccat.Iuppiter medius īter frigus Saturni martisq; feruorē tēpatus euadit. Quoniā uero sup calidas sphæras fert Martis atq; solis,iō pcipue calefacit, Ven9 hūida est ęq̄ atq; Luna,nā lumis sui copia multos sibi terræ uapores ascisit.Hēt itē a sole cui pxima uim calefaciēdi.Mercur9 & a Sole cui semp heret hēt exsiccandi pprietatē, & a terræ uicinia Lunæq; cōfinio humectandi uires. Sic primo lib.apotheleśmaton rōcinat Pto.Cui si psuaderi nō pōt a pipatecis libeꝝ esse cælū ab istis affectióib9 saltē ex nūero eoꝝ quæ ipse demonstrauit-illud itelligat, pl9 a Lūa distare terra q̄ ut possint ad eā terræ uapores halitusq; puenire,q nec supra sexdeci stadia putāt a physicis sursū tolli ne dū ad Lunā-ad Venerē-ad Mercuriū incolūes attollant. ad de Venerē de solis uicinitate futurā magis sicca q̄ de terræ nebulis hūidā siqdē Soli iunctior ē q̄ terræ,nec cū Solis potētia uis humoris terreni pōt cōparari.Adde et Mercuriū terræ pximiorē,& a Sole pptęrea distātiorē-plus siccū facit eē q̄ hūidū. Qūo igit consentit sibi Veneris hūiditatē cōferēs Lunari igne tā uino tā paꝝ ex calescente,ut frida multis existimet.Et si riget Saturnus a sole minus elōgatus,nōne tota stellaꝝ hęrentiū multitudo cū distātior sit a Sole torpida frigoris glacie destringet.Cū tñ iter eas igneæ multas esse naturæ pnūciēt.Igit ratio Pto. non modo falsa sed nec consona sibi qd' in falsis pleq; rationibus usu uenit. Alii de planetarum coloribus argumentant,quod in Marte quoq; tetigit Pto.Dicūt igit hi mētiri philosophos elementa putātes nullo collore saporeue participare. Sed aquæ colorem albū-dulcedinem ex saporibus conuenire. terræ fuscum colorem & saporem amarū,quod alii tñ negāt dulcem potius contēdentes,nec si foret amarus terram quicquam germinaturam.Tum in igne saporem confitent nullū-collorē uero rubeum aerem dicūt tam coloris q̄ saporis exptem, admittere aduentitios uariosq; colores, in planetis ipsis nullos quidem sapores sed collores esse multiplices ex quibus illorū facile naturam possumut explorare.nā fuscedinem in Saturno terrenam ostendere proprietatem-& a trebili conuenientē.In marte ruborem igneæ qualitatis & bilis rubre testimonium facere,Venerem croceo & albo radiantem, ex croceo calidam intelligi humidam ex albo,quæ quoniam nec pars sunt qualitates indicari naturæ temperamentum qualis aeris sanguinisq; conditio,de loue similem fieri coniecturam.in Luna quod abdicat humiditatem ostendi,quod fuscedinis aliquid habet frigidam demonstrari. Mercurii quidem colorē identidem permutari qui nunc uiridis uideatur,nunc fuscus, nunc in alium quoq; uertatur aspectum, uerūtamen magis fuscum adamare,quare terrenæ siccitati reddi cōformiorem, sic illi ratiocinātur nimis utiq; præter rationē nam consequunt colores elementoꝝ mixtionē quæ nulla est in cælestibus,nec colore dicunt ab Aristotele participari cælestia, nisi quanus lumē color quidā est,neq; uero si color indicat mixti aliquam pprietatem īdicabit & lumē naturā corpis pfulgentis-siquidē cōiectura fit de colore qui uariis pmixture uarietate putat emergere.qre cū nō erit aliud color q̄ lumis euidentia magis

aut min9 clari nõ de cõposito-sed de simplici corpore manãs-nullũ faciet nobis in
diciũ corporis illuminãtis. Quid ꝗ certa nobis indago cęlestibus explorãdis ex eo
rũ coloribus nulla foret ẽt si ueris coloribus ꝑdita essent iteriectu tã uasti qdq; ma-
gis obturbet tã multiformis spacii fidẽ coloris penitus auferente. Nec uolui obiice
re illis Pla. scribẽtẽ in phedone nõ esse quæ uidem9-nos sydeꝝ corpora sed radioꝝ
q̃sdã reflexiões in Ariete similẽ, syderi spetiẽ referẽtes sicut in ꝓfundo uitã agẽtes pi
sces uident in aquæ suprema facie nõ sydera sed imagines sydeꝝ q̃siq; dixeri radio
sas umbras. Veꝝ si hoc siue ipsa sydera cõtuemur-nemo nescit initiatus sacris phi-
losophiæ uariari colores miꝝ ĩmodũ rerũq; uidẽt interuentu corpoꝝ multiformiũ.
Galenus — Deniq; dubiũ apud medicos-an qd' putat Galenus ex odore-colore-sapore-tactu
Auerrois — cognosci uires & ꝓprietates herbaꝝ possint. Idq; multis tũ Auerrois rõnibus, tum
experimẽtis falsum demõstrari, porro de solo cõsequi nos id posse colore nemo su
spicatus est. reꝝ inquã illarũ quę sub oculos-sub obtutũ habere dies itegros possu
mus, nõ motu, nõ spacio, nõ luminis multitudine cõiectantis idustriã studiũq; iter
pellante. Quis igitur de cælestibus hoc audiat polliceri, quãq̃ colores corpoꝝ illo
Error — rũ uerissime quoq; nobis imixti, sinceri, puri renuncient. Calcis candor a niue ferre
Auenro — nõ uincitur, cũ sit tñ i calce plurimũ caloris, in niue cõtra plurimũ frigiditatis. Er-
rat aũt Auẽrodã nimis ipudẽter. q falli nos qdẽ in terrenis rebus colore credit, i cęle
stib9 minime, quoniã illa mixta sint ex elemẽtis cęlestia nõ sint mixta. Nam hic ma
xime scimus de cælestiũ natura fidẽ adhibẽda nõ eẽ colorib9 qm̃ ex elemẽtis ñ sũt
mixta, cũ tñ possit idicare natura copis color, q̃tũ mixturæ nobis indicat modum.
Præterea (quod mox dicebamus) iteriecta tã uasta regiõe corpoꝝ multitudo-nõ
põt qcũq; figant ibi colores nõ ꝑuertere iterpollare, qd' uel ipsa demõstrat sup istis
Variæ sẽtentiæ de planetaꝝ colorib9 — coloribus nata uarietas opinionũ. Negat enim Aboasar tales cælestes colores pla-
netarũ eẽ q̃les narrauim9 supra-creditos ab his q de colorib9 sydera iudicarũt-qp
pe stellã Saturni plũbi poti9 referre colorẽ, q̃ q terrę fuscedinẽ repsentet, nec albedi
nẽ eẽ i Ioue, nec itẽ Veneris eẽ ꝓpriũ cãdorẽ, tũ si Mars iõ calid9 dr̃ q̃re rubeus ẽ
multo soli rubrũ colorẽ magis deberi q sit Marte callidior. Albã Lunã neminẽ pu
tatuꝝ q nõ careat oculis, nõ nihil diuersa uident quæ de co orib9 planetaꝝ ex ue-
terũ monumẽtis i naturali ꝓdunt historia, ubi cãdidus Saturnus, Iuppiter clarus,
Venus nũc cãdẽs cũ lucifer dr̃, nũc fulgẽs cũ uesperi nomẽ hẽt. Mercurins radians
Luna blando, colore describit oĩno, qd dr̃ in Mercurio uariare illũ colorib9, q̃re na
turæ quoq; multiformis & mutabilis eẽ de fallaci nascit euidentia, neq;.n. ꝗ Mer
curius hmõi sit hoc cõtingit, ueꝝ qm̃ soli ꝓximũ semp magna ex pte uidet ꝓpe fini
torẽ qua cæli pte multiplices (ut testat Ptolomæus) halitus hũiditatesq; terrenæ
uersipelles aspect9-& colores stellaꝝ multiuagos repsentant. Nulla igit ista de co
loribus ait Aboasar cõmẽtatio-ꝓbalitatis fide colorat, a q̃ tñ ut ait Aboa. astrolo-
goꝝ uniuersitas pendet, Aboasar ipse reiiciens memoratas rões putat ex primis qua
litatibus quas planetæ ꝓducũt eoꝝ naturã posse cognosci, qd' ẽt Pto. adinõuit, qua
re Saturnũ auctorẽ frigoris & siccitatis experimẽto deprehẽdi, nã uigore i corpori-
bus has qualitates cũ fuerit ipse gubernator ãni, sic de marte de reliqs obseruatũ.
Quas quisq; corporib9 elemẽtariã ifluat affectionẽ. Ex his uero de tota natura pla
netæ cõiectari siquidẽ cũ frigus & siccitas opa Saturni uitæ sint aduersa-maleficũ
sydus Saturnus ifœlixq; decerni, maleficũ quoq; Martẽ ob æstũ caloris adurentis

Imodicæq; ſiccitatis, cõtra Iouẽ & Venerẽ ſtellas eſſe bñficas ob caloris naturã & hũidi,qbus q̃litatib9 uita cõſeruat̃,ſic in aliis argumẽtat̃. Ad quattuor deniq; illas q̃litates oĩa referens frigus-humorem-calorẽ-ſiccitatẽ. Sed hmõi rõ pudet ab experimẽtis. Nam frigoris effectiuũ Saturnũ potiꝰq̃ caloris nõ ꝓbat rõne,qd paulo ante confutati facere conabantur-uerũ experimento quaſi cõpertũ ſenſus euidẽtia-quod falſiſſimũ putãt multi philoſophoꝝ aſſerẽtes nullã ſtellã frigoris & ſiccitatis eſſe productricem:quaſiq; conſtet inter eos quæ cuiꝰ qualitatis ſtella ſit opifex: quod tñ ambiguũ in Luna & Venere eſt. Venerẽ.n.frigidã & Abenzagel & Alchabitꝰ: Aboaſar cũ Ptolomæo calidã putat: Lunã Pto.calidã-cæteri frigidã: de Mercurio quoq; nõ cõueniũt: Tũ ſi de planeta gubernãte ãnũ (ut Aboaſar uult) facta ẽ obſeruatio-q̃uo põt in ea cõuenire:cũ tãta ſup anni dño deligẽdo ſit ambiguitas opinionum:ut tot fere ſint futuri domini quot aſtrologi pronunciauerint.

Cõfutatõ erroris Aboſa. Abẽzag. Alchabi. Aboaſar. Ptole.

Caput XIIII Si concedamus planetas primas efficere qualitates: non eſſe propterea concedendum alios noxios eſſe:alios ſalutares.

c Acteꝗ ſine talibꝰ expimẽtis-ſiue primis adductĩ rõnibꝰ cõcedimus quæ de primis q̃litatibꝰ dicũt:nõ plus efficit̃-q̃ influxus ſydeꝝ exploratos in pmutãdo aeris ſtatu nõ corpoꝝ p iſtiuſmodi primas affectiones: ueꝝ nec ſalutares has eſſe ſtellas alias noxias,nec quæ ꝓpriæ peculiareſq; ſydeꝝ dotes inde colligi põt. Primũ ſi naturã terræ Saturni ſtella, ſi Martis ignem repñtat, cur aut ille malus-aut hic,ſi nec terra mala nec ignis malus,ex qbꝰ innumeri uitæ uſus ſine qbꝰ natura cõſtare nõ poſſit. Nã ĩ uiuẽtiũ quoq; corpibꝰbilis atra rubraq; nõ ſunt noxiæ ſed neceſſariæ-nec minꝰ utiles qbuſdã muneribꝰ ſubeũdis q̃ uel ſanguis uel pituita.q ſi nocere dicat̃ exceſſu-nocent eo mõ ſanguis.& pituita ſi ſupra modum excreuerit. Q d' ſi de mũdo uniuerſali rõ pticularis mũdi quẽ hoiem appellamus rite ueſtigat̃-iniuria cognoſcemus aſcribi ſtellis exceſſum cuiuſpiã q̃litatis in humano corpe. Nã q elemẽta maneãt intra fines & præſcripto iure cõtenta negociũ mũdi nõ faceſſant a cæleſti natura credit̃ eẽ regẽte & moderãte fluxibilẽ & erraticam materiam reꝝ corruptibiliũ. Cur nõ igĩ eadẽ rõne cæli potiꝰfuerit cõtinere ſternareq; q̃litates in nfo corpe ſub cõtinuã uitæ diſpõnẽ q̃ alteriꝰ excitat u ſupfluo reliqs pdere totũq; labefactare? Quare ſi præeſt atræ bili Saturnus cũ nihil a cælo nõ ordinatũ nõ uiuificũ emanet-non excitabit illã ad exitiũ aĩalis,ſed moderabitur ad cõſeruationẽ,nec habebit a ſtella ſua bilis atra quo magis & uiolẽtius agat, ſed quo moderatiꝰ atq; uiuatius. Eſt.n.iſtoꝝ materia quædã cõgeries elemẽtoꝝ-efficiẽs cã cælũ,ſed efficiẽs in unũ cogit quæ miſent̃, ac ſub uniꝰ coloniis pace oĩa tempat aliud alia cæli pte mouẽs ſi diuerſis iſta ſtellis ſubiiciant̃, oĩbus uero ſimul cũ cælo ſtellis ad armoniã totius unanimiter cõſpirãtibꝰ. Proinde nemo fallat̃ ut cum rubræ bili Saturnũ præfici audierit in ſubiectã ſibi q̃litatẽ fieri qcq̃ a ſtella ſuſpicet̃,qd ordini bono uitæq; nõ cõueniat-cũ nõ minꝰ cõpeſcere tumultuãtẽ-q̃ ſuſcitare torpẽtẽ itelligi debeat cæleſtis præfecturæ munꝰ,nec mors a cælo ſed a natura,cũ uitio ꝓprio quæq; q̃litas ita degñauerit-ut præfecti ſyderis diſciplinã nõ ſuſtineat,ſed uel euaget̃ imodica uel remiſſa deficiat, hoc eſt q ſemel iterũq; lectorẽ admonui nõ eſſe ꝓfeſſionẽ cælo magis iniuriã aſtrologica ſupſtitiõe-quæ qcqd a iiuria ex nobis fit præter rõnẽ culpa uoluntatis, qcqd in natura euenit præter ordinẽ uitio lo q̃ aſtro temerariæ labiliſq; materiæ id totũ ſyderibus ambit ĩputare, nec putat illoꝝ ſaluã

Mors nõ a cælo ſed a natura

Nullã ꝓfeſſionẽ eẽ magis iiuriã aſtrologiam.

dignitatē, ſi nō illis indigniſſima quæq; accepta referamus. Ita igiť ratio colligatur nō nocere corporibus ſed ꝓdeſſe q̃ttuor q̃litates cū ſint modicæ & tēpatæ, ſed non aliter eas a ſtellis ꝓuenire, nō igiť q̇ ab eis ꝓueniant, ſtellas noxias dici poſſe Primū neq; Mars neq; Saturnus ideo mali dici pn̄t, qm̄ bilem hic q̇dē atrā ille rubeā ſuſcitet in corpib9, qn̄ neutra, ſi fines modūq; non excedat uitæ noxia, cui poti9 eſt neceſſaria. Tm̄ uero abeſt ut exuberet, exitialiter auctore cælo, ut nō aliunde intra modū præſcriptūq; contineať, de qua re dixim9 abūdāter libro tertio, quo loco ꝓbauimus mala corpis cælitus nō ꝓuenire, Q d' ſi q̃litates hmōi uigoraret cælū, & ultra modū nō ſtatim ſequereť etiā malos planetas oībus Martē & Saturnum, ſed eſſent aliqbus exceſſus iſti ſalutares, Nā & frigidū ſemē radii Martis tēparent. Et plus excaleſcens frigore Saturni ad cōpetētiā redigereť. Quare nō poſſet aſtrologus cū cuius iugenitura uidiſſet præpotētē Saturnū atræ bilis incōmodis adiudicare, nec quem præ cæteris Mars afflaſſet æſtibus colæræ obnoxium ꝓnūciare, niſi q̃lis natura illis hos illi ſcripſiſſet, uel uſus haberet exploratū. Quod cū ille neſciat nec ueſtiget. Sed de illis tm̄ exceſſibus q̃litatū bonā malāq; fortunā examinet, patet cū in dubio ſemp uerſarı̄. Patet itē illud q'd dicunt fortunator planeta mutatur interdū in infortunatorem, & infortunator in fortunatorem. Nocet. n. Iuppiter q̄nq; & ꝓdeſt Saturnus, nō aliter hoc accidere, q̄ pro materiæ cōditiōe, nō aūt pro locoꝝ diſtantiaꝝ ſignoꝝq; uarietate, quæ ſi forēt in eā mutatiōis hmōi, peſſime ſup ea decretū fores ab aſtrologis ſiq̇dē pōnem de primis q̃litatib9 tueňť. Nā Mars in Ariete uti magis calefaciet ita magis nocebit, q'd ipſi pnegāt, nā Mars inquint domū ſuā nō euertit, & uniuerſaliter quælibet uel domū, uel finē uel altitudinē ſtella poſſidens fœlix illis exiſtimatur, calefactuꝝ uero magis Martē in Ariete qs dubiteť ſiquidem Aries ut uolūt igneū ſignū eſt, pariter in Capricorno Saturnus noxius, in Alchid9. Ariete fœlix erit putandus contra illoꝝ opinionē, qn̄ de Capricorno Saturni frigus & ſiccitas q̄bus nocere putať intenduň, & calor Arietis illius rigorē moderabitur. Fœlicior. n. erit cū retroceſſerit quod nō putāt, q̄ cū recto curſu ſe mouerit, qm̄ ut Alchindus ait, cū regrediť magis calefacit, Eadē rōne Mercuri9 in Virgine nimia ſiccitate nos lædet, & Solis calor ex Leonis calore uiolenti9 q̄ oporteat nos iuadet, moderatius uero ſalutari, uſq; nos afficiet ſi frigidi ſigni mixtiōe tēpat9 in nos eius radius diffundeť, Ita multipliciter iſta de primis q̃litatib9 accepta rōnō mō ueritati ſed aſtrologoꝝ dogmatis repugnat. Sunt. n. præter ea quæ diximus adhuc multa quæ illis obiiciamus, ut ſi quæram9 cur nō ſtella ſit aliq̄ dn̄ans pituitæ, ſicut impat atræ bili Saturnus, Mars rubræ Iuppiter ſanguini, Cui ſi Lunā aut Venerē dn̄ari dicāt, Venus & Luna planetis infortunātib9 erūt enumerādi, cū nō minus exube Ptole. rans pituita uitæ noceat q̄ atra bilis & rubra porro ſi Lunā q̃lis a Prolomæo definiatur, iſœlicis hr̄e præ oīb9 aſtri rōnē uidebiť. Eſt. n. (ut illi placet) parui caloris humiditatis uero multæ, qua tēpatura nihil putrefactioni magis obnoxiū, q̄re ſi noxius & ſalutaris planeta de primæ qualitatis influxu iudicatur, erit noxia Luna ſoluentis & corruptricis mixtionis effectrix & longe noxia magis q̄ Mars atq; Saturnus, qui ſi non optimas naturales tn̄ infundunt q̃litates, quæ ſolū nocēs nō moderate, ueꝝ q̇ a Luna deſcendit ipſa ſua rōne eſt īmoderatū per caloris imbecillitatē Ptole. fluente humido neq; cocto ſatis neq; coacto. Q nā tn̄ & Ptolemæus ipſe fortunāti Aboaſar bus ſtellis annumerat ueteꝝ nixus auctoritati & Aboaſar etiā Ioue fœliciorem eſſe

cõtendit. A quo libẽter id quoq; sciscitarer, cũ sit Marte callidior Sol adiũctaq; sic citate, Mars infortunatior & inter sydera fortunantia primus Sol existimat. Ita eni definit Aboasar pricipe loco iter auctores fœlicitatis statuẽs Solẽ secũdo Lunã, tertio Iouẽ, Venerẽ qrto, qnto Mercuriũ, de quo sibi uidet dissentire cũ Mercurium sua natura siccũ esse uelit, & terræ naturã sapere magis q̃ alioꝝ. Q uare si principia sua sequat, debet illũ iter noxia nũerare. Dissentiũt aũt alii cũ iter se etiã cũ ab ipso quoq; Aboasar plurimũ, nã magna pars Lunã Solem Mercuriũ medios faciunt iter nocentes atq; bñficos, quos ut uidimus oẽs bñficos facit Aboasar. Heliodor9 Heliod. & Paulus iter salutares quoq; Mercuriũ ãnumerãt. Ptolemæus Lunã salutarẽ, sed Paulus Mercuriũ & Solẽ mediæ cõditiõis facit, ut uel ista eoꝝ inter se discordia nõ parum opionẽ istã euertat, & artis incertitudinẽ palã faciat. Adde futuꝝ si uera illa supposi tio de primis qualitatibus, ut ex.xii. signis cælestibus citra cõtrouersiã sex infœlicia & infortunantia sint oia. s. ignea, oiaq; terrestria, cũ illis abũdent hæ qualitates pp quas Martẽ atq; Saturnũ infœlicitatis accusant. Sed & nouẽ potius q̃ sex cum in aqueis quoq; cũ frigiditate sicut putãt exitialis humiditas etiã nõ qualis sit aeris si gnis qualisq; i Ioue Venere & planetis aera hoc est uitalis atq; ꝑlifica, sed aquatica fluxaq; dñet, Id qd absurdũ duplici rõne, nã cælũ primũ omniũ corpoꝝ maximeq; bñficũ maxia sui pte dãnabit, & fœlicib9 astris infœlicia signa domus erũt, ut Ioui Pisces & Sagittarius, Veneri Taurus, quæ debẽt tñ pro naturæ cognitione distribui. Deniq; si fortunas hos planetas uocãt illos infortunia, qm̃ de primis q̃litatibus quæ uitales magis ab his ꝑueniãt, contraq; corruptrices & noxiæ sunt ab illis, non plus tñ (ut cũ eis benignissime decidat) efficiẽt q̃ ad corporis habitũ istã uel fœlicitatẽ uel infœlicitatẽ ptinere, qui de primis illis qualitatibus temperat & conciliat, Ceteꝝ ad externa fortuitosq; successus etiã deriuari quo nã pacto defendent? si non illa sunt infirmissima, quæ supius contra istã opinione adduximus. Postremo ut nihil sint oia quæ nũc diximus dubiũ non est nimis paꝝ perite parumq; considerate facere q̃ de influxibus sydeꝝ penes has primas qualitates reddere rõnẽ uolunt, qd tñ nullus nõ astrologus facit, nec q se dogmatis huius artis naturales causas afferre posse gloriant alio tandẽ se conuertunt q̃ ad elementales huiusmodi affectiones. At uero siqui ꝓpril particularesq; sydeꝝ sunt afflatus, hi nõ huiusmodi qualitates sed occultas uereq; celestes uniuscuiusq; stellæ ꝓprietates consequunt, ad quas etiã solẽt in terrenis rebus referre quecũq; supra elementalẽ naturam infra corporis tñ terminos attollere se uident, in qbs multas interdum uidemus dotes atq; uirtutes non solũ de mixtione qualitatũ elementaliũ non ꝑueniẽtes sed dissentientes ẽt ab illa. Q uẽadmodũ mirobolani qdẽ tempatura frigida & sicca plus ad mortẽ facere uident q̃ ad uitã, in quo tñ secretioris naturæ priuilegio ad uitã ꝓrogãdã uegetandamq; mirabilis esse credit efficacia, Multo magis & Iupiter & Saturnus & natura omnis superior siquæ putant astrologi influũt nobis etiã si hic quidẽ planeta frigidus & siccus ille calidus humidusq; censeatur, multa tñ ea quæ præcipua non per has qualitates sed per alias radioꝝ suoꝝ occultas uires agere sunt putandi, Tum quare illoꝝ naturæ magis hoc congruat, Tum ꝙ opera ad eos relata ab astrologis non possunt ut demostrauimus ad qualitates illas affectionesq; referri. Q uod si est patet ratione illas deprehendi non posse, quod hoc loco probandũ suscepimus. Restabit experientiæ uia, de qua libro sequenti late disputabitur.

Caput XV Rationes astrologorum de dominis dierum & horarum, annisque planetarum inefficaces esse, tum astrologos sepe uti demonstratione circulari.

Onfutauimus oẽm modũ quo se planetarum uniuersales proprietates probare c posse cõfidunt, ut a locis spherarum & terræ situ, uel a coloribus stellarum uel influxu primarum qttuor affectionũ, restãt argumẽtatiões qb⁹ nõnullas pticulares magis planetarum colligũt cõditiões, hæ uero uel a parabolica similitudine, uel ab astrologicis, uel a sphærarum ordie eliciũt, a sphæris ut i dñatu dierum & horarum nam horam diei primæ grã exẽpli dãtes soli, dãt reliqs planetis, q deiceps ex sphærarum põne succedũt atque hic dierum distributio nasciť ut illi planetæ dies ascribať cui facta p ordinẽ præcedẽtẽ horaria diuisione primæ diei hora cõtigerit. Hæc aũt superiorib⁹ ãple cõfutãť, ubi q̃ futulis iste mod⁹ argumẽtãdi, q̃ rursus i ãbiguo posit⁹ adhuc orbiũ ordo, q̃ i cælestibus uane cogitata impandi successio declarauerimus, præter quæ possum⁹ illđ quoque astrologos pcũctari, quæ nã rõ Chaldæis & Aegyptiis auctorib⁹ hui⁹ supstiõis primã toti⁹ tpis diẽ demõstrauerit? Neque.n. uti põt auctoritate legis mosaicæ nisi credãt eidẽ astrologos cũ oĩ diuinatore prsus exterminãdos. Ab astrologicis rõcinanť cũ tot uitæ ãnos largiri planetã quẽpiã dicunt, qm̃ tot i Zodiaco fines possideat. Est.n. tã icertũ qđ de finib⁹ sumiť q̃ si confessũ q̃ q inde de ãnis ẽ cõprobãdũ, q̃ q̃ tñ si uerũ qđ de finib⁹ uolũt, nulla tñ auctore Pto. rõ cõsequẽtiæ, ut p totã nos uiuendi nobis spacia decernãť. Peccant aũt & i his sæpe q q circulo pbãt alibi de ãnorum numero finiũ numerum, alibi ex finib⁹ ãnos colligẽtes. Ab Ariete annũ auspicanť, qm̃ primũ sit signorum, q tñ primum esse in continuo circulo solẽt inde monstrare q initiũ ab eo tpis ordinamur, sic & locũ secundũ Ioui rñdere, qa rẽ faciat atque portendat, & Iouẽ tẽ facere atque portẽdere qa secundo loco rñdeat argumẽtanť. Ad hoc exẽplũ plurima iuenies in eorum libris, sed & longe magis ridicula, præsertim si in Aboarasis incidas libros apud quem nuper hoc legebam Lunã largiri annos cẽtum & octo, Sol annos cẽtũ & uiginti, nã deficere Lunã a uita Solis annos duodecim quippe quę uim nõ hẽat nisi postq̃ a Sole gradib⁹ iã duodecim fuerit elongata, ut iã nihil sit mirũ gloriari Aboasarẽ se dogmatis astrologici plene reddidisse rõnẽ, Cũ nihil sit adeo irrationale quod nõ ei rõ uideať. Par insania cũ annos breuiores Solis decẽ & nouẽ ideo esse dicunt, qm̃ p hunc numerũ medio motu luminaria coniunguntť, ubi nihil oĩno cõmune, nihil cõnexũ, nihil sequẽs ãncedẽtib⁹ cũ sequẽtib⁹, hi tñ ita argumẽtanť, post hũc ãnorum numerũ coeũt Sol & Luna medio motu, igiť totidẽ ãnos dat Sol cũ paucissimos dat, simile enim ac si dicať homo duob⁹ oculis nasciť ideo ex duob⁹ quoque parẽtib⁹ nasciť. Parabolica similitudine sic utunť, Luna cæli ianua est, igiť hos significat, est enim ianua fere os domus & os cibi ac sermonis ianua. Barba itẽ ad idẽ attinet sydus qđ instar Lunæ idẽtidẽ renouať. Subiiciũť aũt aures a Saturno, qm̃ sublimes tenẽt in capite ptes sicut i cælo ipse Saturn⁹ q eadẽ rõnẽ qm̃.s. est suprem⁹, pceros hoĩes parit, qđ illi⁹ tñ naturæ nõ cõueit siqdẽ sicc⁹ frigidusque descerniť. Hę sũt rõnes astrologorum qb⁹ cælestia sua dogmata fulciunť, q̃s nõ ego rõnes sed uel errãdi uel ludẽdi uocauerim occasiões, qb⁹ auditis tã patet uanitas dogmatis q̃ solet ueris auditis firmitas inotescere. Quaŕ sati⁹ illis fuit hęc uelo aut cita q̃si orgia tegere suspitionẽ misterii reliqntes q̃ dũ rõnales uideri nolũt suis ipsimet rõnib⁹ q̃si ppria manu accusatiõi suę sbscribeť, cũ ñ sit aliđ eas audiŕ q̃ qđ astrologos i errorẽ duxerit itelligere.

Cõfutatio.

Anni principium

Quare Luna nos.cviii. Sol.cxx. largiatur secũdum Aboasa.

Anni minores Solis quare .xix.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ATROLOGOS. LIBER VNDECIMVS.

Caput primũ Ex his quæ hactenus sunt probata patere astrologiã experimẽtis non esse cõprobatã, tum idem multis rationibus probari.

SI naturã cælestiũ cõsequi ratione non potuerunt, qđ demonstrauimus, an potuerunt experientia? Et q̃q̃ cur ita fiat ignorent, ita fieri tamen obseruationibus didicerunt, ut si non possit astrologia scientiæ nomen, possit tñ & artis, & ueræ traditionis habere ꝓrogatiuã Quare uera quoq; prædicere siue id syllogismis siue experimentis sit consecuta. Neq;.n.interest ad diuinandum modo sit consecuta. Solent aũt astrologi, sicut oĩs ars ꝓdigiosa experientię plurimũ titulo se defendere, in quã ueluti asilũ se recipiũt, quotiens supra fidem prærerq; rationẽ aliquã uel loquunt̃ uel pollicent̃, oĩbus statim se laqueis omniũ rationũ putantes extricari si se ita dicant expertos. Hoc igit̃ ꝑfugiũ illis adimemus, qđ aliquod esse putãt qui & labiis loqui & auribus audire magis q̃ corde consueuerũt. Nã siqs exploratũ medi tatumq; habeat qđ sit expirentia, Tum qbus uiis sup influxu sydeꝝ cõparari posit is ne utiq; dubitabit sydeꝝ uires peculiares ꝓpriasq; opationes, tã esse ꝓexpimentis q̃ rõnibus homini impscrutabiles. Et quidẽ patere põt hoc satis ex supioribus, qm̃ si uel nullum e cælo fatũ, aut si qđ iam fatũ non ex hora initiali, sed a materiæ cognatione dependet, patet expimentis nullam uiã relinqui, quãdo quæ queq; stella imprimis efflauerit, tã tibi erit incertũ, q̃ prorsus ignota primæ illius materiæ conditio singularis, sed & horã seminalem siqs fatalẽ faciat, ipsi non negabũt astrologi nimis abditã fore obseruationis opportunitatẽ. Verũ ut tẽpus quoq; genituræ sit satis obseruatũ, quonã pacto fidelis obseruatio fuerit? si nec exploratũ ut declaraui mus quot & quæ causæ cælestes obseruandæ, nec eaꝝ quas putant habere cõprehensas, quæ sit forma, quis habitus, quæ positio, possint singulis momentis ex fide determinare, cũ ipsam quoq; horã genitalem nec hsc exactam a dño genituræ, nec qđ aberrat aliqua methodo castigare possunt. Porro siquid in his deliquerint (ubi delinquere sempeos ostendimus) cadet neccessario totius obseruationis auctoritas nũc si non delinquãt etiã in illis, fieri tamẽ expimenta sup cælestibus libro presenti nulla posse monstrauimus. Demus igit̃ genethliacis, ut horã genituræ fideliter teneant, & statũ cæli ad eã horã q̃ fidelissime rogo quale cæli decretũ talis constellatio faciat uel significet, quonã pacto se putant experientia cõsecutos? siquidem experientia multiplici eiusdẽ rei & sæpius iterata obseruatione colligitur, eadẽ uero constellatio aut nũq̃ ut probant doctiores, aut qđ ueteres crediderũt, non nisi post multa milia sæculoꝝ eadem est reditura. Rñdebũt fortasse particulares redire constellationes iterariq; sępius etiã si totius & absolutæ constellatiõis redintegratio nõ contingat, posse igit̃ se notitiã particulariũ illaꝝ repetitis obseruationibus adipisci, unde collectis experimentis ex fide futura prænuncient. Id qđ ita declarẽt exemplo. Nascit̃ aliqs Ariete horoscopante posita inibi stella Martis, & septimũ cardinem occupãte Saturno. Tũ aliis suo modo dispositis nascetur alius cætera qdẽ dissimili genitura, sed qđ ad Martẽ attinet & Saturnũ simile, poterit astrologus, q̃q̃ non totius cõstellatiõis particularis tñ illius bis facere obseruationẽ. Quod cũ sæpius euenerit sæpius iterata obseruatio faciet experimentũ, sic se illi fortasse defẽ

Cōfutatō dunt, sed parū uere parē cōsone etiā suis principiis. Tum qa particularis eadē con-
stellatio in alio toto aliud opaé, tū q̄ substātia totius decreti, nō tā a partibus pue
nit, q̄ a tota, hoc est ab hominū simul partiū armonia, peculiare & propriū aliquid
efficiente, qd' nulla seorsum pars, sed neq̄ oēs simul efficiēt. Siqdē aliud sunt oēs
partes aliud qd' ex oib9 de mixturæ, ꝓportiōe dissultat. Erit igiē impfecta talis ob
seruatio qua sua colligunt expimenta. Nā iperfecta quæ totū nullo mō fallax quæ
eadē partē non i eodē toto cōsiderat. quę rō nō ex aliis magis q̄ astrologoꝝ præce-
ptis robur habet, asseuerātiū pro mixturis stellaꝝ oia fieri nec a ꝓpriis eaꝝ uirib9
sed a cōplexu simul uniuersaꝝ, & societatis coalitu fieri fati sortitionē. Non igiē si
in una uel altera genitura cū Mars atq̄ Saturnus i cardinibus primis ex diametro
se respexissent dñm genituræ calamitatib9 distrahi uideris, poteris q̄si facto experi-
mēto cū alias idē acciderit calamitates denūciare, Cū nihil repugnet eā constella-
tionē sub alia sydeꝝ alioꝝ tēpatione, ita conuenire, ut uel noceat nihil, uel forte ēt
possit, oino aliud efficiat, q̄ qd in aliis genituris ex radioꝝ diuersis mixtionibus fe-
cerat, ut si cū astrologis sentiamus fieri fato res hūanas, huc referri posset qd' expiē
tia quottidie dephendiē infœliciū oium fœlicissimas esse genituras, & fœliciū con-
tra infœlicissimas, qre. s. q̄q̄ particulares cōstellationes aut bonā sortem, aut malam
portendere, uideanē ex pteritis obseruationibus, ipsa tñ totalis tēperatiōis armonia
nō alias uisa non cognita, nō explorata facere aliud nunc pōt, q̄ q̄ ille alias uel seor
sum uel in alia mixtione portēderāt. Hoc aiaduertētes antiquissimi astrologoꝝ nō
aliter huius artis dogmata tradebāt, q̄ singulares a se obseruatas genituras pticula
tim exponētes, & cū cuētis demū cōparātes, ut nō tā qd Saturnus aut Iup. sed qd
Matern9 cōstellatio talis tota pepisset indicarēt. Q d' Materno exēplo Aegyptioꝝ sexto li-
Ptole. bro suaꝝ cōmētationū aliquo mō ē assecutus. Accusat aūt illos Pto. q̄ ad metho-
dū artē nō redegerint, q̄ q̄ rē infinitā & incōprehēsibilē ꝓsequerenē, Q uare seipse
ad uniuersalia præcepta & simplices uires sydeꝝ explicādas conuertit, putans illis
cognitis posse genethliacū sua demū coniectura de particulari mixtione iudicare.
Ptol, ac- Sed q̄q̄ accusat iure ueteres astrologos, ipse tamen non minus iure est accusandus.
cusandus Viderūt. n. illi recte qd facto esset opus. Sed errauerūt existimantes id esse tale qd'
est. fieri posset, cū infinitū sit illud nec ad artem nec methodū redegi possit, Tum nul-
lus ex eo usus, nunq̄. s. eadē restituta cōstellatione. Ita aūt Ptol. potius quid posset-
q̄ qd oporteret fieri existimās nimium aberrauerit, si de præceptis illis similibus ue
ras fieri posse predictiones putauit, ut hinc forte contigerit quod scribit Auenazra
præcepta Ptolemæi nūq̄ euentis expimētisq̄ cōsentire. Sed ꝓpterea minus culpan
dus Ptolemæus, q̄ queādmodū libro secundo oñdimus, & opinabilem & coniectu
ralem, & dubiā, & fallacem hāc esse artē plane cōfessus est, Ita igiē in mediū allato
themate genethliacum urgeamus. Hic est aliquid o Genethliace, si tibi cætera con-
cedantur, in efficiendo potens atq̄ præcipuum ꝓprius. s. armoniæ totius effectus, a
quo maxime ꝓprie nari fortuna dependet, cuius tibi notitiam cum nec ratio fecerit
nec obseruatio, quomodo fati poteris explicare ueritatē. Falleris enim si non aliud
putas totius efficientiam q̄ collectiones eoꝝ quæ singulæ partes efficiant. Erit hoc
enim in coaceruatis & hærentibus tm̄ uel corporibus uel qualitatibus, non autem
ubi miscentur & halescunt in aliam formā, quod in radiis sydeꝝ credit omnis astro
Exéplū. logia. Sicut igitur thæriacæ proprietatē non est expertus, qui teꝝ uires ex quibus

confiscitur obseruauerit,ita nec cæli agmen præsens intelligit quid efficiat qui seor
sum de partibus eius habuerit alias experimentū,cū non solum partis ad partē,hoc
est syderis ad sydus,sed oium oino sydeꝝ inter se status & hirudo id efficiat maxie
qđ nascētis est ꝓpriū, sicut eius quoqꝫ indiuidua ꝓpria quæ natura nō de consilu-
uio gignitur accidentiū,sed incōmunicabilis est- uel substātię peculiaris priuataqꝫ
sortitio. Quid ꝙ nec unius etiam stellæ notitiā consequi possunt experimento,cum Ratio.
nihil ulla seorsum,sed cum aliis omnia semper operetur,quo non solum id fit ut tm̄
quælibet possit ex habitudine ad alias definiri, sed ut nullo modo possit ab aliis se-
parata cognitione discerni. Nam a tota quidem constellatione uidebis feriem talis
uitæ, & euenta alia ꝓuenire, uerum agentibus illa oīa omnibus stellis,quæ cuius
rei stella fuerit auctor scire nō poteris,nisi seorsum cuiusqꝫ stellę naturā,uel ratiōe Solutio
uel alia prius uia deprehenderis. Quod si te dicas ita obseruatuꝝ, ut quoꝝ uideris
hoīum aliqua fata similia, qua parte illorum decreta consonauerint- inde maxime
rem prouenire illam argumenteris ea fata præcipue sæpius obseruatione. Respon- Confuta
deo nimis fallacem hanc esse uiam coniecturandi, tū quoniam similis stellæ status tio.
rem diuersam efficere potest in mixtura diuersa- & dissimilis potest candē, tum qa
sors eadem post eandem causam nō habere, cum ex sententia astrologoꝝ sint eius-
dem effectus in cælo causæ pene innumerabiles. Erit aūt exemplo totū hoc dulci-
dius,nascitur Petrus Ioue posito in Piscibus nascit' Paulus Ioue similiter se haben
te,reliqua oīuo dissimili constellatione uiuūt dispari sorte,moribus,īgenio, ualitu-
dine,tantū pari fortuna in opibus cumulandis,An hinc licet coniectare datorem di
uitiaꝝ esse Iouē loco secundo in piscibus collocatū?minime certe licet. Nam quod
illis cōmunæ fuit in fato-diuitiaꝝ.s.copia potuit a diuersis cāis cælestibus proueni
re nō a cōmunibus,& si in alterius genitura dominus horoscopi soli cardinē occu-
panti uim fuerit elargitus, altero in lucē prodeunte pars fortunæ tenuerit oriētem
dn̄o suo benigna radiatione coniuncta,uel in altera quidē Genesi planeta fortūator
primo cardine fulserit, in altera Mercurius eo loco situs fortunanti planetæ cardi
nalīqꝫ uim suam fuerit mutatus. Sed & si Venus nascēte Petro quīto residēs loco in
primo habuerit ꝑtātē,Paulo uero nascente luminaria nullis hūiliatibus debilitata
amicabiliter se respexerint,erit ex opinione astrologoꝝ non ab eadem stellaꝝ facie,
utriqꝫ tm̄ diuitiaꝝ eadē fortuna,pōt sors uaria eius rei diuersis euenire, cuius tamen
opifex stella in genituris illoꝝ pōne similis fuerit. Tū ꝙ non pōt idem oīno uni⁹ stel
læ habitus esse nisi sit eadē penitus tota cōstellatio. Tū qa potuit in alterius thema
te cōtraria uis adesse talis ibi syderis efficiētiā- uel obruētis- uel hebetātis. Patet igi
tur ex cōiuncto ꝓmiscuoqꝫ stellaꝝ afflatu discernere nos non posse q̄cūqꝫ obserua
tione qd quæ stella potissimū largiat'. Quare nec uires naturasqꝫ sydeꝝ expimen-
tis cognitas definire. Accedit alia ratio dificultatis inexpugnabilis etiam si seorsum Ratio ter
ageret unaquæqꝫ stella qđ agit,qm̄ cū illaꝝ effectus euertere,interpollare, frustra tia
ri- conditio uel alterius syderis uel inferioꝝ circūstantiū cāꝝ multipliciter possit,
nemo nō ꝓdigus præcepsqꝫ iudicii sic asseuerabit hęc euenire ea stella sic se haben
te,igr̄ cū se alias hūerit ad eū modū similis quoqꝫ euentus erit expectādus. Nā erat
illa forte sua natura diuersā rē paritura, sed mutauit opus priuati fati uel fatū uni-
uersale regionis āni- uel pricipis- uel ciuitatis- uel familiæ- uel cōtubernii, uel āñce-
dēs,ut parētū- auorū- attauorū- uel arbitriū nati- uel aeris dispō- p quē cælestes ad

nos influxus traiiciũtur, uel materia cõtumax, uel ꝓximior cã nõ cõmoda, non idonea, superiorib9 motiõibus. Hæc cũ oĩa ut uolũt imutare stellaꝝ efficiẽtiam possint, quõo tuta erit argumentatio, si de eo qđ euenit stellaꝝ naturã interpretemnr? præsertim cũ sint ea quæ diximus, ita semp annexa stellaꝝ operatiõib9 ut nõ possit ad stellã q̃si initiũ referri, qđ obtigisse sæpius ãnotauerimus. Illud falsi uidenť inexpiabiliter, quæ suis exẽpli grã, in regiõibus, uel Aegyptii uel Chaldæi uel Arabes obseruauerunt putãt uniuersalis dogmatis hre rõnem. Hoc est in oi pariter regiõe ualitura, cũ tñ accidere oĩo aliter sit necesse, siqdem ea sunt uera quæ traduntur ab eis quæq; usus & uitæ fides ipsa demõstrat. Nã in aeris mutatiõibus id uidemus ꝑ manifeste ab eadẽ cõstellatiõe cieri alibi alias tẽpestates hic placidas, ibi uiolentas, hic fieri niues, ibi serenitatẽ, alibi uẽtos, alibi pluuias. Nimis igiť est incõsequẽs in hũanis corporib9 pariẽdis, in successibus negocioꝝ (si qdẽ fiunt ista de cælo) non aliud pro diuerso cæli curuamine, q̃q stellas easdẽ in diuersis locis operaturas. Obiecit hæc illis etiã Phauorius qđ nos Pauli alexandrini auctoritate cõfirmauim9. Is enim i isagogis apotelesmatõ fœlices i Aegypto genituras eẽ scribit eas potissimũ cũ aq̃rius principalia obtinẽs loca bñ fuerit affect9, qm̃ sit aq̃rio subiecta Aegypti regio, ut hinc illud fortasse mercuriũ in aquario fœliciter in Aegyptioꝝ igeniis aspirare, uerũ in oi domo saturni humiliari mercuriũ, ac male se hre ꝓdicũ a Materno. Pater igiť testimonio singularis astrologi nõ ualituras in oĩ regione pariter easdem obseruationes (si quæ fieri possent i aliqua regiõe fideles) quod non cõtingere rõni bus multis iã demonstrauimus, & si pater medicoꝝ Hyppocrates fallax i medicia dixit experimentũ, nemo non idoctissimus i astrologia negauerit esse fallacissimũ.

Confutatio tacitæ solutiõis · *Phauorinus,* · *Cõfirmatio auctoritate Pauli alexandrini.* · *Hyppocrates*

Cap. II Si q̃ expientia hri de astrologicis dogmatis possit eã nõdũ esse habitã.

a Gebamus hactenus hoc ipsum ut probarem9 nulla tpis diuturnitate, nulla hoium quorũcunq; uel idustria uel doctrina de secretiorib9 sydeꝝ uiribus expimentũ posse cõparari. Nũc siquidẽ id forte minus ẽ psuasum, uel hoc saltẽ euidentissime demõstrauimus, si qua cõparari talis possit experiẽtia nondum tñ esse cõparatã, nã prioribus rõibus illud certe confectũ est, ut notitiã fateamur huiusmodi oium reꝝ esse dificillimã, quæq; perfici nisi multis ætatum reuolutionibus non possit. Igitur ea primũ astrologoꝝ mẽdacia refutabim9 quibus se parum christiane paꝝ perite, paꝝ uere tot milliũ annoꝝ hre prædicãt obseruationes, tũ eas q̃scũq; hñt ex, eoꝝ dictis fallaces esse declarabimus. Phauorinus phũs apud Gelliũ, non est iquit ista chaldeoꝝ disciplina tãtæ uetustatis quantæ uideri uolunt & Panetii secutus auctoritatẽ Cicero, nã quod aiũt, quadraginta septuagita milia annorum in periclitandis experiundisq; pueris qnicunq; essent nati babylonios po suisse fallunt. Neminem enim habemus auctorem qui aut fieri dicat aut factum sciat, Hæc illd, Nos altius ordientes impudentiã illoꝝ coarguamus, & siue mũdus æternus ut philosophi quidã uolnnt, siue factus ex tempore, ut diuina ueritas docet, hoc testatissimũ relinquamus, nullas quattuor millibus ãnis antiquiores obseruationes potuisse ad istos peruenire qui de astris scientiã tradiderũt, Certum enim philosophis qui æternitatem mũdi crediderũt magnis quibnsdam elementoꝝ mutationibus, & successere maria, & terras inũdari quasiq; terraꝝ & hoium sedibus cõmutatis fieri occeanũ ubi erat terra, & terrã q̃ parte erat oceano9. Nec solũ sacri historici, sed & Plato phũs, & externi scriptores, eluuionũ huiusmodi exustionumq;

Phauorinus, · *Cicero.* · *Plato*

ité sæpe meminerũt,nihil aũt interest mundi nouitas an mutatio præteritarũ rerũ memoriã nobis adimat.Hęc igit̃ q̃ uetusta cælestiũ obseruationum esse potuerint ex historiis examinemus.Varro doctissimus romanorũ q̃ poterat uetustissimã contexturus historiam a regno sicciniorũ exorsus est hic regno uel paulo superior uel contéporaneus Trogus a Nino ipso fecit exordiũ,qui cũ Zoroastre bellauit,fuitq; Abraã patriarcha paucis ãnis antiquior,ũde fabulosi deprehendunt̃ q Zoroastrẽ scribũt qnq; millib⁹ ãnorũ ante troianũ bellũ claruisse,cũ nec tot ab Abraã ad nrã usq; tpa supputet̃,quænã igit̃ cã cur & Trogus & Varro ꝓfessi historias scribere uetustissimas altius tñ orsi non sunt,præter regũ aliquorũ mundi uel nouitate uel certe inouatione aut nullas aut penitus oblitteratas,nã q̃q̃ illi scribere ueteres atq; deo primas historias uoluerunt ueras tñ scribere uoluerunt non fabulosas qnales Herodotus & Diodorus.quorũ solent interdũ dictis roborare obseruationes tot miliũ sæculorũ impudentissimi fabulatores,quasi Diodorus inscriptione sua,Herodotus consensu omniũ litterarũ non habeatur fabulosissimus.Sed hæc ueluti mittamus est in re nostra Porphirii testimoniũ euidétissimum,qui quidé quas Calisthenes ex Babylone tpibus Aristotelis & Alexandri Chaldeorũ de astris annotationes in græciã misit mille ait & nongẽtorũ triũ annorũ obseruationẽ dũtaxat continuisse quos annos ab Alexãdro retro si numeres in Abraã patriarchæ uel paulo superiora,tpa desinere eos cõperies. Hypparcus & Ptol.principes astronomiæ, ubi pro dogmate statuẽdo ueterũ obseruatiões afferũt nullas afferunt ipsi uetustiores his quæ sub rege Nabuchodonosor apud Aegyptios Babyloniosue fuere post cui⁹ regnũ sexcẽtesimo fere ãno floruit Hypparcus a quo ad nrã hæc usq; tpa ãni non plus mille sexcentis aut circiter fluxerũt Mendaciter igit̃ & fabulose tot sæculorũ hre se iactãt obseruatiões eas uero q̃t habẽnt neccessario esse falsas ita facile demonstrat̃.Aut eni cœptę sunt a tẽpibus Ptolemæi,aut ab his excidere q Ptolemæũ antecesserũt. Siqdé post Ptol.cœpit istius obseruationis tenor nõ fuit satis hoc tpis ad obseruationẽꝑficiẽdã qđ nec ipsi negabũt,si nitit̃ expimentis antiquorũ,quæ.s.uel Aegyptii trad derunt uel Chaldei, qs rursus dubitabit esse fallacẽ:qñ fidelis obseruatio de cælestib⁹ esse nõ põt apud eos q mot⁹ cælestiũ recte non tenuerit.In his uero Chaldeos pariter & Aegyptios aberrasse plurimũ nemo nescit q mathematicorũ libros attigerit. Taxat eos ubiq; Ptol.in magna cõpositione, Taxat Hypparcus nec facile qsq̃ crediderit q̃ sero de cælestiũ motib⁹ sapere aliqd rectũ uita cœpit, solis defectus primus Tales prædixit Eudenio auctore,& Callimachus dicit q̃ primus inuentor fuit minoris ursæ q̃ Phœnices nauigãt.Idé annũ in trecẽtos sexaginta qnq; dies diuisit,obliqtaté Zodiaci primũ syderalis sciẽtiæ rudimentũ excogitatã Plutarch⁹ asserit a Pythagora, q̃q̃ eã Euripides qdã chius Pythagora iunior inuentã primitus a se gloriet̃, priusq̃ Solon floreret in græcia,floruit auté ante tpa Christi annis fere sexcẽtis nemo non putabat lunaré mẽsem ttiginta esse dierũ.Primus Solon erroré hũc emendauit ut scribit Proclus in Thimæũ Platonis.Quod si tã insigniter i lunari motu tam facili familiariq; nobis errabãt qd de motibus syderũ aliorũ occultioribus tardioribusq; sit putãdũ.sed nõ est opus hic cõiectura.Legat̃ Ptolemæi liber cui titulus magna cõpositio patebitq; citra suspitioné ueteres oẽs in cælestiũ motib⁹ toto ut dicitur cælo penitus aberrasse de motu qué dicebam⁹ syderis ꝓximioris nihil nõ mõ ue

Varro. Trogus Herodo. Diodor⁹ Porphy. Cõfirmatio p Porphyrii testimoniũ Alia confirmatio per hyp. &Ptole. Thales. Eudeni⁹ Callimachus. Plutar Pythag. Europi. Solon. Proclus Ptole.

rum, sed nec proximum uero deprehensum ab antiquis ibi cognosces, Hypparcus
Q uo tpe primus in Rhodo insula ducentesimo fere ante Christū anno Lunę cursum uerius
Hyppar obseruauit. Sed nec tamen ad liquidum quare corrigitur a Ptolomæo qui proxim⁹
quidem Hypparco accessit ad ueritatem, sed ita ut non attigerit ab Hispanis. deide
astronomis emendatus, in Solis motu quo cæteros metiuntur adhuc quoq; cecu
tiunt ne dum illum antiquitas sit consecuta, sed ægyptii plus nimio exorbitarunt
fieri solis restitutionem putantes post trecentos sexaginta quinq; dies & quartam
diei partem adiecta atq; trigesima, nam nec quartam impleri ueriores
deinde obseruationes docuerunt. Q uo igitur fidelia fecerit experimenta super anni
fato sapientia ægyptiorum super eius initio tñ delinquens ibi quoq; ridiculi q; an
Theophi num auspicabantur, ut Theophilus tradit cū primū Aegyptum Nilus inundabat,
lus Anaximander ut scribit Phauorinus in oimoda historia primus Gnomonem inue
Anaxi- nit, quo conuersiones solis & equinoctia notaret astrolabiū Ptolomæi inuentū esse
mander nemo nescit qui eius libros legerit, primus Pythagoras idē sydus esse dixit uespeꝶ
gnomōis atq; luciferꝶ auctore Parmenide Pythagoras Christū qngentis annis non añcessit.
inuentor Sed redeamus ad motus adeo paꝶ antiquis exploratos ut de motibus quiq; plane
Pytha. tarum præter solem & lunam, ita paucas extare ueteꝶ obseruationes dixerit Hyp-
parcus, ut nec aliquid sup eis quod fidē faceret a se quoq; cōpertū posset affirmare
Primus Pto. aliqd sibi de istis certum uisus est dicere, q̄q̄ secuta ætas multis eum in
locis pro tpis bñficio castigauerit. In ascensionibus quas anaphoras Græci uocant
signoꝶ dinumerandis quantum exciderent a ueritate quicunq; in Aegypto per sy
dera diuinabant, & primo apotelesmaton Ptolemæus, & Apollinarius in cōmenta
riis testatus est, & Apollonius ex laodicea
quinq; libris opere dicato illoꝶ errata sigillauit. Q uis igitur hæc considerans du
bitauerit nullum apud Aegyptios uel Chaldæos de astroꝶ ifluxibus experimen
tum haberi ueꝶ potuisse, siquidem nec signoꝶ ascensiones unde maxima pars hu-
ius artis dependet, nec planetaꝶ motus haberent exploratos, quasi qd quo loco qs
planeta faceret expiri fideliter possent, cum semp essent in eo loco planetæ quo ipsi
eos minime putabant, ut non erraticas stellas præterea quaꝶ motus oino, si Ptolæ
meo credimus illis fuit ignotus. Q uod si illi erraruntut indubie liquet, errant Græ
ci qui illos, errant Arabes qui græcos, errant Latini qui Arabes Græcosq; sequun
tur, & ex eoꝶ regulis ac expertis euentura pronunciant, Neq; enim quicq̄ putant
maiori se prodere auctoritate, q̄ q; Chaldeoꝶ & Aegyptioꝶ auctoritate confirmāt.
Hinc Aesculapios & Hermetes, & Notepsos, & Petosites, uana oino nomina quasi
nebulas lectoribus spargunt, quasi non fuerint isti rudissimi scientiæ quam profite
bātur si uera nobis Hypparcus & Ptolemæus auctores astrologiæ præcipui tradi
derunt, Q uid igit Ptolemæus apotelesmaton lib. primo quasi fidem dictis factu-
rus ad antiquoꝶ expimenta se conuertit quæ uix ipse suo tpe uera potuit exordiri
Petrus syderali scia, tunc primū tolerabiliter indagata Petrus apponēsis aberrāte Galenū
appo. in lunæ motibus sic excusat. Hec exacte non scripsit Galenus, nundū.n. erant con
Galenus prehēsa. nec fuit tñ Galenus Pto. prior, sed contēperaneus, q̄re totā nos ita disputa
Pto, cōtē tionē concludamus siquæ scripta est astrologia experimētis ueteꝶ nititur, fallax est
poraneus quia illis rō, cū defuit neotericis ista quoq; sint i ambiguo ut supra ostēdimus, ne dū
antiqtati fuerit māifesta, si iunioꝶ adhuc fallacior qb⁹ & rō piter defuit & tēpus.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONVM ADVERSVS ASTROLOGOS LIBER DVODECIMVS.

Caput Primum Non esse adhibendam fidem astrologiæ quasi reuelatæ,

SI Fabulamentis astrologorum nec ratio patrocinatur, nec fides esse potest ab experimentis, quid iam superest, cur se illis homo sapiens dedat, an oracula putabuntur? & quæ uelut parum rationalia confutauimus, ea uelut diuina suscipiemus, astrologos imitati, qui si quid sit ab hominibus præter rationem referunt ad stellas. Pari ne igitur nos exemplo hominum deliramenta referemus ad deos? At qui si forte persuasio hæc aliquem cœpit, sciat nonnihil sibi prodesse diuinas huiusmodi reuelationes, quandoquidem ut uidimus tanta sit in decretis astrologiæ dissensio, nec reuelatum sit adhuc chaldeorum ne astrologia, an potius ægyptiorum, an iudæorum, an Ptolomæi, an arabum illa sit quam munere singulari dii nobis benemerentibus aspirauerunt. Nihil igitur ista nos iuuat diuina beneficientia dum in colluuie nostrorum mendaciorum latet illa de cælo suscepta cælitus uerissima spia, Nec lydius aliquis lapidis inde demissus quo legittima possit ab adulterina discerni. quod si mihi sermo cum christianis quæram putent a deo reuelatam, aut a dæmone potius, a deo dici non potest, siquidem illam literæ sacræ diuinæ uocis interpretes interdicunt, si rñdeant a dæmone, nulla fides dæmoni quem menda cii patrem deus appellauit. Hinc illorum insania confutatur qui diuinitus hanc sciam sicut alias oẽs Adæ collatam fabulantur a quo per manus deuenere ad Noe. Cuius filium Ionicum referat Methodius multa futura per hanc artem prædixisse, tum per filios Noe superstites Cathaclismo ad Abraam patriarcham qui docuerit eam ægyptios teste Iosepho, & ab ægyptiis ad græcos, a græcis ad latinos deuolutam. Sic probellam isti sibi successionem comminiscuntur illaqueandis rudibus opportunam, sed doctioribus ubique falsam atque mendacem. Nam de Adam quod dicunt nisi hoc quoque reuelatum, quo testimonio probant. An quod credimus illum dei munere scias oẽs caluisse sequitur hanc quoque Certe sequeretur si hæc quoque foret scientia, si non uana, non falsa, non ridicula, non repugnans principiis uerarum doctrinarum, non deo ut dicebamus, sed nec inuentore homine digna. Ad Ionicum ueniamus, Scribit quidem de hoc Methodius sed idoneus parum auctor. Neque enim ille est cuius meminit inter uiros illustres diuus Hieronymus hic parcharensis fuit, ille alius omnino, citatus interdum a Petro comestore, in quo nemo mediocriter eruditus delectum bonorum auctorum non desiderat. Sed nec Methodius dicit eum prædixisse quicquam, cæterum super isto Ionico quid ualere potest ignobilis scriptoris auctoritas, cum & Moses ipse propheta tres tantum Noe filios numeret, Sem. Cham, & Iaphet, Nec Iosephus alium quenquam præter hos nominet. nec Philon, nec hæbreus quisquam, uel annalium conditor, uel mosaicæ legis expositor, Abraam ægyptiis astrologiam tradidisse Iosepho credamus, sed non diuinatricem superstitiosam frequentiorem apud idolatras quam apud ueri dei cultores qui deus Abraam nuncupatur, a Mose & a prophetis sugillatam, qui se tamen Abraæ traditionem & præcepta sequi profitebantur. Verum illam potius mathematicam de sydetum motibus, molibusque scientiam, cuius usus frequens hebræis & necessarius, pro statis cerimoniarum temporibus obseruandis cuiusque studio delegatum Hysachar tribum, hebræorum monumentis proditum est. Hæc non sine arithmetica discitur, quoniam tota fere numeris constat & mensuris, quam simul cum astrologia ægyptiis demonstrasse Abraam scribit Iosephus,

Rõ pria

Rõ scda

Rõ tertia

Rõ qrta

Methodius,

Hiero.

Petrus

Iosephus

Philon

qui si diuinatricem potius istã intellexisset, falsus oio esset, siquidem ait hanc astrologiam, quam prim⁹ ægyptiis Abraam indicauerat a chaldæis ægyptios accepisse. Liquet aūt ex superiorib⁹ suam sibi ægyptios ad prædicendum astrologiam fecisse cui nihil fere cum dogmatis chaldæoꝝ sit cõe, sed in ea quæ de sydèrum motibus ẽ paucos se chaldęos exercuisse absq; eis ad alios defluxisse docet Pt. i magna cõpõe nõ aliam igr̃ q̃ mathematicam istam Iosephus intellexit. Irridendus autem Aboasar qui suo loco filios Noe in chaldæam cum uenissent hanc ait disseminasse sciam

Quinta ratio

quam cælitus habitam chaldaicam ipẽ de finibus planetaꝝ reiicit opionẽ, Sed non fuit in confutandis his nugis tm̃ operæ insumendū, cū nemo non intelligat nisi tardissimus, hæc deliria esse hoīum suis somniis fidem sic mancipantium, ut quæ nulla ratione ꝓtulerunt, ab Adam repetita auctoritate cõfirment. Nam illud rñdeãt cur non aliæ quoq; artes atq; sciẽtiæ per istam ad nos successionem deuenerint, sed ingeniis posterioꝝ excogitatæ studii secuta diligentia consumatæ sunt, An in una astrologia quasi utiliore diuinæ hoc nobis prouidentiæ munus obtigit? Veꝝ qđ non solet dormi taret illa prouidentia, non animaduertens frustra nobis seruari hanc diuinatricem, nisi mathematica quoq; seruaretur, sine qua uti recte illa non possumus. Neq;.n.prodest sydeꝝ uires & naturas habere compertas, nisi possis exacta supputatione notare singulis horis sydetum habitus, formam, & posituram. Q đ cū sola mathematica præstet, debuit hæc quoq; ad nos a prio patre hæreditaria traditione deuolui, si tam salutaris diuinationis usum deesse uitæ diuina prouidentia noluit.

Caput II Quales ægyptii atq; chaldæi apud quos nata astrologia.

Ic reiiciunť qui nugalia hæc tam indigne de cælo tam mendaciter ficta, q̃si de cælo tñ habita uneranť, quæ cum quis leget introspectans tam plane uidet uim eius, ut non relinquať ullã suspitio cælestis inspirationis, id qđ ex iam dictis hebetissimo cuiq; satis euidens puto. Verũtamen nõ inutile fuerit sub uno q̃si cōspectu reputare lector quõ nata pestis ista mundo se diffuderit, hoc est q bus auctoribus orta, quibus persuasionibus recepta, q̃ auctoritate confirmata, qb⁹ fomentis aucta perseuerauerit in hanc diem, Nam hoc quoq; ad abrogandam illi fidẽ detegẽdãq; illi⁹ uanitatẽ nõ oio erit inefficax. Nata igr̃ de chaldæis ægyptiisq; parentibus de qbus dicendū aliqd priusq̃ de uanitate ipoꝝ ista dicamus. Fuit igiť utraq; gens duaꝝ rerum imprimis studiosa atq; perita idolatricæ religionis, & mathematicæ. Ad hanc loci opportunitate inuitabanť, nam patentes campos & planicies latas, habitabant, unda syderum facilis uberiorq; ꝓspectus, in illa hoc est uanis superstitiosisq; cerimoniis, cur præ cæteris gentibus occupareń honorarẽturq; cū antiqtate factum pp q̃q̃ primi deoꝝ cultus exercuerunt quasiq; parẽtes aliis, & necessario magistri religionis fuere, Tum qđ alibi quoq; monstrauim⁹ pp imperitiã sapiæ physicæq; rõnis, & ruditatẽ ingenioꝝ. Nam mathematica qdem sapientes nõ facit, qr̃ ueteribus puerorum studiun fuit, qn potius ut modice cum cõneq; gustata uiam struit phiæ, ita siqs ei soli totum se tradiderit occasiones erroꝝ in phia maxias pari. Aristotele teste. Fuerunt igr̃ ægyptii atq; chaldæi, quantū equidem assequor coniectura paꝝ facto ad sapientiam ingenio id qđ in hoībus earum regionum nūc

Solutio dubitationis.

quoq; conspiciť, quibus si cultum studii casus ademisset, natura; tñ adimere nõ debuisset. Neq; uero nos fallat qnod me quoq; adolescentem olim fallebat, celebrata ueteribus etiãq; Platoni ægyptioꝝ sapientia & chaldæoꝝ, quos adiisse Pythagorã

& Democritũ, Eudoxũ, Platonẽ, alios cõplures nõ ob aliud q̃ cõparãdæ ſpiæ gr̃a, memoriæ ꝓditũ eſt. Nã celebre qdem illud atq; diuinũ ſapiæ nomẽ de ſola ſibi ceremoniaꝝ, & colendoꝝ deoꝝ cognitione uẽdicabãt q fuit apud oẽs gẽtes, apud oẽs etiã bonos phos hæc ſemp ꝑſuaſio ſummã ſapiam i religiõe conſiſtere. Quare Plato, Pythagoras, aliiq; cõplures hoc qdem recte uidẽtes uериſſimã phlam i diuinoꝝ eẽ notitia, cũ fama eſſet ægyptios huius ịprimis eſſe peritos ad eos deſcẽdebãt auiditate diſcendi qcquid apud illos occultius ſanctiuſq; uideret. Deſcẽdebant etiã ut mathematicã diſcerẽt, quã quos mõ memorauimus auide combiberunt, Pytagoras ille Democritus & Eudoxus. Veꝝ tñ ille titulus ſapiæ prærogatiuaq; ſecretioris diſciplinæ non aliũde chaldæis ægyptiiſq; q̃ de magiſteriis doctrinaq; numinũ colendoꝝ, quã auditã ab illis ꝓbauerint nec ne boni phi alibi diximus, hoc tm̃ aſſeueramus naturalis primæue phiæ quæ rõnibus demonſtraẽ, nihil grecos phõs quicũq; recte philoſophati ſunt ab ægyptiis accepiſſe, ſed quæ ad cerimonias mathematicaq; ſpectarẽt, cuius rei uel illud ſit argumento, Quod ſi aut de mathematicis, aut myſteriis agiẽ chaldæos citari & ægyptios uidemus, eoꝝq; ſnias afferri ſemp ĩ mediũ, in phiæ rõnibus apud Platonẽ & Ariſtotelẽ illoꝝ noia nulla ſunt. Quod ſi philoſophatũ in ęgypto Taletẽ dicas non negabo, ut qui ab eis ẽt didicerit aquã eſſe rerũ principiũ in quã opinionẽ non ob aliud puto ductos ægyptios q̃ ꝙ de nili inũdatione beari ſuã regionẽ & fieri fœcundã uidebant, Vñ ab illius quoq; exitu pægyptũ ãnũ auſpicabanẽ. Erãt.n. ꝑfecto rudiſſima ĩgenia ꝑpeaq; ſupſtitionib⁹ idonea Quas nihil magis q̃ ingenii uiuida uis accedẽte doctrina reiicit & aſpnaẽ, ita faciles erãt q a dæmõib⁹ ẽt ad oẽ gen⁹ iſaniæ pducerenẽ. ꝙ ſi nõ erat eis religio aliud q̃ ſupſtitio qđ ex magna pte Iãblic⁹ cõfiteẽ i maloꝝ eos dæmonũ cultu occupatiſſimos fuiſſe confirmãs, ſeqẽ cũ nomẽ illis ſapiæ de religiõis noie foret, q̃to ſapiẽtiores ferebanẽ, tanto fuiſſe illos iſipiẽtiores, qq̃ ut ſupius dicebaẽ illoꝝ cõmertiũ gręcis phis magis ſemp fuit i mathematicis, q̃ illis fuit i ſupſtitionib⁹. Thales ĩ epiſtola ad pherecydẽ i ægyptiũ iqẽ, ego cũ Solone deſcẽdi ut ſacerdotes & aſtronomos uideremus, nil de phia. Idẽ ab eis ſe didiciſſe geometriã. Demetri⁹ dicit Democritũ ad ægyptios iſſe ut geometriã diſceret, Interdũ Democritus & Platoni & prudentibus monſtruoſus ẽt Pythagoras dictus Sed ĩculpatã illud Platõis ingeniũ exhibẽs qđ fuit ſatis ſæculoq; neceſſariũ antiqtati honorẽ & titulo religionis, de cætero ſuã maſſã ægypti fermento uſq; temerauit. Et ſic Eudox⁹ quoq; ĩ uera ægyptios ẽ ſecut⁹ aſtronomia i diuatrice p̃terea illis non conſentit. Veꝝ ne longius digrediamur ita concludim⁹ ægyptios & chaldæos occupatiſſimos i idolatrica ſupſtitione plurimũq; mathematicis deditos, i reliq̃ ſe phia paꝝ exercuiſſe. Nec quẽq̃ moueat qđ Auerois ait apud chaldęos olim pfectã fuiſſe phiam, nam de chaldæis ipſe ñ loqẽ, quoꝝ memoria uel monumẽta ad nos puenere, ſed ex illa opione quæ mũdi credẽs æternitatẽ infinities ait has artes & abolitas & redditas apud diuerſas gẽtes, nec nobis ẽt fraudi fuerit in uniuerſum chaldæos non ꝓbaſſe ex qbus Abraã fuerit uir diuin⁹. Neq;.n. Abraã chaldæ⁹, ſed q̃q̃ ex regionũ uicinia chaldæ⁹ ĩterdũ noieẽ, & dictũ ẽ Platonis ĩ ea gẽte quæ plurimũ mala ẽ ſiquis bonus naſcaẽ, eũ eẽ q̃ optimũ. Nec ipſe Abraã tam naturæ q̃ diuinæ gr̃æ obtinuit priuilegiũ, Sed redeamus ad aſtrologiã, in qua re Aegyptios & chaldæos quidnam adduxerit facile eſt uidere poſtq̃ de illorũ ſtudiis & ingeniis ſatis multa diximus.

Iáblicus. Thales. Demetrius. Auerois.

Caput III Quid Chaldæos Aegyptios in hanc opioinem induxerit fieri fa tores humanas & de ſtellis poſſe præuideri.

Olent quicūq; in aliquā diſciplinā ſe totos ingurgitarūt oīa ad illā refer ſ re q̄ libentiſſime,non tam pp ambitionē,ut ſcire per illā oīa uideanť.q̄ q; ita illis uideť quibus.ſ. uſu uenit quod per niues iter agētibus,nā cætera quoq; illis amba uideri ſolēt,candoris habitu in oculos iā recepto,reliqua in ſe tranſ formare, ſic amanribus perdite qcqd occurrat amatæ aut faciē aut oino aliquid re fert ſub ditionē unius imaginis tota imaginaria amātis facultate redacta,qui theo logus eſt,nec aliud q̄ theologus ad diuinas cās oia refert,medicus ad habitū corpo ris,phyſicus ad naturalia reꝝ pricipia mathematicus ad figuras & numeros qđ pythagorici factitabāt,hac rōne cū eēnt ueteres chaldæoꝝ i cæleſtiū motib9 metiē dis & ſtellaꝝ curſibus obſeruādis iugiter aſſidui,nec aliud qcq̄ eoꝝ magis ingenio detineret oīa illis erāt ſtellæ,hoc ē ad ſtellas libēter oīa referebant id qđ de ęgyptiis dictū pariter intelligať.Cū igiť ad hanc ex pſeſſione ppenſionē accederēt côiectu ræ quas libro tertio narrauimus & confutauimus, ut corpa inferiora moueri a ſupe rioribus,non poſſe ſtellas uires ad influendū maximas nō hēe,uideri in ſole & luna q̄tū nfis corporib9 aeriq; dñenť,& ſimilia cū occurretent aīs ad eā partē iā iclinatis facile adducti ſunt,ut quæcūq; acciderēt hominib9 ſiue corporis ſortes,ſiue aī, ſiue fortunæ,de cæleſtib9 cāis crederēt puenire.Quib9 quoq; cogniris & explotatis fu tura reꝝ oīum euenra pcognoſci.Neq;.n.adeo perſpectæ illis res phyſicæ,ut q; uni uerſalis cā differret a particularib9,qđ'q; illi9 & haꝝ eēt officiū/ſatis itelligeret,qd ſubſtantiæ cęleſti cōueniret,qd repugnaret,qd eēt quod per ſe dr̄ apud dialecticos qd qđ ex accidēti q̄ta diſſimilitudo inter naturæ opera & artis/qd poſſet eſſe ſignū alterius,huius tñ cauſa non eēt,ut his rōnibus excitati,nec quaſi ceſſantib9 pximis cauſis cōi cauſæ particulares diuerſitates aſcriberēt,nec quaſi deo cœloq; paꝝ bonis & culpas aſtris pariter ſuas iputarēt,pœnas tam aī mala q̄ corporis/inde deriuātes nec quaſi natura corporis itelligeret/incidētiū ſimul temere cauſaꝝ ad eā cōcurſus referreť,nec uelut ad itima reiq; ſubſtātiā arte peruadēte nouas a cœlo influi uires in artis opibus exiſtimarēt,aut ſi nō fierēt hæc a cœlo/ crederēt tñ poſſe ſignificari q̄q̄ nec ſi inuicē/uel effectꝰ uel cauſæ, nec ab eadē origine eodē mō utraq; pueni rent.Hæc oīa illi cū ignorarēt paꝝ adhuc pfecta phīa paꝝq; illis etiā indagata/qd miꝝ ſi tot cōtra trahētibus in errorē inducebanť primū cōiecturis quas dixim9 in efficacibus illis qdem,ſed uulgo rudibuſq; phīæ magnæ pbabilitatis, tum aſſidua illa cū ſtellis conſuetudine quaſi familiaritate,qbus oībus accedebat innata ſciendi futura hoībus curioſitas.Nam quæ fieri poſſe cupimus eadem facile poſſibilia cre dimus,Accedebat ſęculi uitiū & in hominū mentes alte dedita per id tēpus pſuaſio diuinandi,cuius mille mons & ſpēs iſto longe minus pbabiles/ & inſaniæ plus ha bentes auidiſſime cōſectabanť,ut pyromantias/geomātias/aſtragatomātias/& cę tera id genus anilia nugamēta, inter quæ poterat error aſtrologoꝝ ſapia ſūma exi ſtimari.Adde q; idolatriæ cui erāt ob obnoxii mire cōſētiebat,ut quos deos colebāt eos auctores oium reꝝ arbitrarenť/nō bonaꝝ mō ſed malaꝝ.Nā erat i idolatrica hoc quoq; diſciplina /alios eſſe deos bñficos/alios noxios/ut uel hinc cōtra rationē phīæ ſtellas alias bonas alias malas exiſtimauerint.Adde gloriæ & quęſtus occaſio nē quartā paratā ſibi uiderunt aſtronomi ſi de curſib9 cœli quos de magno labore/

sed exigua mercede forsitan indagarēt putarentur futura præuideri, quibus omnibus adiice fraudes dæmonum improborum tunc maxime mundo imperitantium qui ꝗ eliues in hūc errorem ex causis memoratis illoꝝ aīos occultis magis instigationibus impellebant, eū indicia peruertentes omnino mentiū sibi mancipataꝝ, tū illorum prædicta nōnunꝗ confirmantes uel ad prædicendū illos mouentes, quod euentuꝝ, uel exequēs quod ab illis erat ꝓdictum. Hæc omnia simul in causa fuisse non dubito cur primū apud ægyptios & chaldeos homines supstitionib⁹ & idolatriæ deditos in cælestiū motibus occupatissimos, phiæ parum peritos, opinio nasceretur ex sydeꝝ statu futura præuideri. Recepit opinionē sæculum facile ob curiositatē & impitiam, cōfirmarūt astronomi libētissime spe quæstus & gloriæ cōparādę.

Cap. IIII. In ea quæ obseruanda in ꝓdictionibus statuerunt quo pacto inciderint.

Vidimus apud quas gentes & quomodo primū natus hic error fieri cælit⁹ res humanas uel iudicari, qūo rursus in hac astrologi dogmata quibus utuntur in prædicendo deuenerint facile est uidere. Non. n. demonstrauimus ueris ad hæc rōnibus ducti nam qui possent cum non sit ratio uera mendacii, Tum uerum quoq; nobis & loco & natura cōiunctioꝝ ꝓprietas aliter ꝗ ab operationibus nō exploramus, Sed nec inducti experimentis alioquin cessare eos oportuit multas saltem ætates a prædicendo cū extra controuersiam diuturnis dūtaxat obseruationibus & sæpius repetitis experimenta. hui⁹ modi perficiant. Quid igit̄ cōiecturas secuti sunt partim a mathematicis qbus incūbebant partim a parabolicis qbusdam a similitudinib⁹ sumptas qb⁹ nihil poterat cogitari fallatius, sed uel fallebant̄ ipsi rudes phiæ & dialecticæ, uel falli esse putabāt imperitū uulgus, nec ꝓperantibus ad diuinandi quæstū & gloriam tam satisfaciebat, quæ uerisimilior ꝗ quæ facilior uia atq; paratior, sic primū statuerunt fata hominū ista de natali hora pendere, tum qm̄ id fere uulgo uidet̄ hominē fieri cū nascit̄. Tum ꝗ alia principia uel cōcipiendi fœtus uel animandi posita magis erant in incerto ꝗ ut forent obseruanda in prædicēdo, a mathematicis sic accepta primū qm̄ motus syderum metiētes in duodecim partes obliquum orbem diuiserunt numerandi facilitate rursusq; eadē rōne quālibet partiū in triginta & trigesimā quāq; in sexaginta susceperunt hanc diuisionē quasi natura nō arbitrio factā, & qd̄ iā partes ipsi finxerant sibi tot influxuū uires & proprietates diuersas esse decreuerunt, tum pro numero signorū duodecim loca diuisere sex supra definitorē, sex infra, sicut sex quoq; signa sub terra sex supra semp reuoluunt̄. Ita magno errore definitū obseruandum in primis sub quo loco quo signo planeta collocaret̄, alias. n. ad influendum pro loci signiq; uarietate uires adipisci, post hæc quascunq; in motibus diuersitates notarunt eas in operationibus quoq; stellarum notandis iudicarunt quasi efficientię quoq; uis inde speciesq; uariaret̄. Sic aliud facere planetarum decreuerūt cum rectus incederet, aliud cum repedaret, aliud cum subsisteret, tum pro syderum inter se uel coniunctione uel distantia fieri ab illis res diuersas. Obseruarunt autem in primis distātias quasdam, quas cum motus nonis metiebantur insigniores nonnullos mutationibus deprehenderant, ut trigonum interuallum, quod in eo Saturnus & Iuppiter solicon figurati semper retrocederent, sicut interdum mars in quadrangulo, Mercurium & Venerem ultra sexangulum remoueri a sole nunquam uiderent. Cogitauerunt igitur istas syderum esse distantias obseruandas, cum inter se trigona uel exagona

uel quadrata radiatione ponerentur,sed & opposita cuius euidens ratio est præsertim ꝙ in his quoq; configurationibus lunæ schemata ad solē mutari conspiciebant & cornicularē fieri in sexangulo-diuiduā in q̄drato,prætumidam in triangulo,plenam in diametro, sicut itē cū circulo℞ quorūdam ad uiā solis intersectiones fuerāt imaginati rē necessariam in motib9 metiendis,sed uanā in influētiis,ita has quoq; fato℞ decretis adhibuerūt caput caudā ꝗ appellant,q̄si deniq; uires afflatusq; radiorum mathematicas has quantitates situs-loca-puncta-distantias,nō qualitates naturasq; radiorum cōsequerent̄. Sed hūc illi errorē nec aīaduertebāt ignoratiōe physicæ,nec poterāt euitare si singulis momētis alias in cælo cōstellatiōes esse uolebāt, quæ nascentium identidem hoīum uitam fortunam mores ingenia uariarent.

Caput V Quid obseruanda illa indicarēt,q̄bus coniecturis desiuierūt.

HIc a mathematicis q̄d obseruandū foret acceperunt intētione puersa quæ fuit antiqs(si credimus Aristoteli) erroris quoq; occasio dū res naturales q̄si mathematicas iudicāt,Restabat post hæc inuestigandū q̄d hæc ipsa significarēt uel efficerēt signa,sydera,motus,aspectus, cū uel hoc mō uel illo disposita inuenirent̄, hic cōiecturis egerūt leuissimis & fallacissimis quas narrabimus.

Vn̄ trigona De signis ita primū cōmenti sunt,erat ægyptiis indubitatum oīa constare ex q̄tuor elemētis.Cū igit̄ signa iā duodecim accipissent occasione quam diximus uisa illis ꝑ bella cōmodaq; partitio,ut hæc quoq; ꝑ quatuor elemēta distinguerēt,q̄bus ter re plicatis signo℞ numerus īplebat̄. Et q̄m prima fuisse corpa ignē terrāq; opinabantur,utpote centrū & circūferentiā.Nā ignis illis erat supremū corpus-tū inter me

Plato. Vn̄ aspectus. dia aduenisse aerē & aquā,ut etiam Plato ōn̄dit in thimæo. Iccirco primū signum igneū statuerunt,secundum terreū-tertiū aereū,quartū aqueū. Tū redeūtes simili cōsequentia q̄ntū igneū,sextū terreū,atq; ita deinceps. Hinc euenit ut quæ trigōa interuallo distarent-tribus.s. mediis signis interceptis eadē natura censerent̄, quia .s.quintū signū ad naturā primi reuertebat̄,quæ uero sexangulo partim q̄dem affinia-partim discordia forēt,sed affinia magis,q̄m primū igneū tertiū erat aereum. Quæ uero tetragono penitus aduersa si ignis & aqua penitus discordant, sic figmētum ut trigona radiatio bona foret,quadrata mala, sexangula fere media,sed quadrata melior oppositionē quoq; malā fore,ꝙ ita posita sydera ex aduerso se cōtueantur.Aliqui tñ mediam hanc etiā uolūt signo℞ qualitates in ea sient in aliis aspicientes.Est.n.inter signa quæ altera q̄dem qualitate cōueniunt-altera discordant.Paret hinc ut se inuicem ista placita pepererūt,& quæ seorsum audita suspitionē cuiuspiā rationis relinquūt-origine patefacta statim cōtemptibilia fiunt. Nā si illud primū fundamentū mutans & imbecillū numeris.s.signo℞ duodenariis-arbitrio supputātiū(ut astrologi cōfitent̄)īductū sit quæ sup ædficiant̄ oīa ruinosa,sunt aūt plurima ex ea una radice pullulantia, nā & trigona inde quæ magnā sibi astrologiæ uendicāt partē-unde trigonocratores-est dñi-ut dicūt-triplicitatū-a q̄bus rationem de finib9 chaldæi posteriores accepērūt-ægyptii monomirias-arabes a magnis cōiunctionibus maxima dogmata,Ptolomæ9 & oēs(q̄q̄ alii aliter)distributionē partium mundana℞ regionūq; sub signis,ut hoc uidelicet trigono orienti-illud occidēti-aliud austro-aliud aquiloni darent. unde prædictiones de anni fato magnopere pendent-ut sciamus qua q̄d regione sit uenturū. Sed redeamus ad alias signorum ꝓprietates,Nam mysterium distīctionis in elemēta satis deteximus deducto uelo

tantū nugas ibi meracissimas deprehēdimus. Excogitarūt igr̄ alia qdē ex his quæ subter labēs signa Sol in illis operat̄. Inde illa diuidentes infixa-mobilia-cōia-alia ex noie ptiū circuli, q̄si reꝝ illaꝝ nō imagine mō sed uiribus similes naturaq̄ forēt. uñ alia hūana signa dixerunt, alia bruta q̄ hoc signū Aq̄riū iuuenis ipse figuratus, illud Aries diceret̄, sic oīa fere nata dogmata de signis uel ab opere Solis uel a noīe imaginū, uel a diuisione p elemēta quæ stati iudicat unitatē tū audire

cōfutata sint. Naturā planetaꝝ a coloribus iudicarūt qd̄ Aboasar testat̄-hāc eē cōiectură dicēs uniuersitatis astrologoꝝ, & hinc ēt fixaꝝ, nā oēs rubētes dixerūt eē de natura Martis ut oculū Tauri, cor Scorpiōi-ea uero q̄ irrōnalia q̄ falsa satis iā demonstratū. Affinitates planetaꝝ cū signis sic paulatī introduxerūt exaltatiōes apud Chaldæos, primū ut reor inuētæ de quo scripsimus. lib. viii. q̄ in gradib9 illis positæ stellæ a cētris suaꝝ absidū erāt remotissimę. Addiderunt Aegyptii domos de Leone primū accepta cōiectura sub quo uis Solis crescere uidebat̄. ab eo principiū faciētes reliq̄ signa planetis aliis pro spheraꝝ ordine ut uidimus di spartiti sunt. Trigona qd̄ itroduxit diximus. terminos & decanos & dodecathemoria & nouenas & monomirias diuisio signoꝝ fecit-quæ cū uastiora uiderent̄-q̄ ut aliis exclusis in unius tm̄ planetæ dictionē cōcederent̄, liniauerunt in partes uarias multifariā & has qdē fines eē unius stellæ-illas alterius uoluerūt, qd̄ qm̄ alia q̄sq̄ cōiectura decernebat hinc natæ de finibus opiones quoq̄ de qb9 ad huc sine fine digladiantur. alii in decanos signa partiti sunt hoc est in tres ptes, alii in nouē, alii in .xii. sed pro arbitrio oēs nulla rōne, nā qs rōnē dicat. xii. ptes signū quodlibet diuidendū, quia signa. xii. sunt, aut i tres ptes ob ternarii pfectionē, aut in nouē qm̄ nonū signum cum primo q̄litate concordat-Sagittarius. s. cū Ariete, Capricornus cū Tauro, atq̄ ita de reliq̄s. hæc ēt Ptol. q̄q̄ astrologus cū legisset irrisit. Illi uero diuini uiri Aegyptii Indi Chaldæi q̄si primā phīam amplexabātur. Veniamus ad loca quorum ppríetates ex similitudine q̄dā definierunt, ut qm̄ cęli medium locus sublimis quæ putātur esse sublimia significaret, Impia, regna, ptātes, q̄si non descēdat in tus potius homo q̄ ascēdat. oriēs nascentē indicaret ex utero pdeūtē septimus loc9 aduersarios qa prio opponit̄, Duodecim9 carceres & tenebras, qm̄ ad eū locus Sol cū peruenerit suscitatis uaporib9 nec dissolutis aer ueluti tenebrescit. Sed nō oia pseq̄ oportet quę supra cōmemorauim9 tm̄ satis ad memoriā reuocare qūo sydereę istius cælestisq̄ disciplinæ gradati oracula pdierunt quæ sint sibi inuicem mire connexa fabula fabulæ ubiq̄ manu porrigēte. Sic. n. cū trigonū & exagonum iteruallum bona determinassent, rursusq̄ planetas bonos Venerē & Iouē, sed & Solem & Lunā qm̄ bonis boni gaudent-gaudere dixerunt Iouē in. xi. loco Solē in. ix. quoꝝ alter exagonus-alter trigonus est horoscopo, Lunā in. iii. Venerem in. v. q ab ascendente similibus distāt interuallis-dederūtq̄ meliorib9 ac potioribus Ioui. s. atq̄ Soli loca supra terrā ifirmioribus uero quæ sub terra, sed & Martē eadē rōne sexto loco gaudere-Saturnū. xii. uoluerunt qm̄ sunt hęc loca mala sicut illi quoq̄ planetæ mali. nec dubito pro natura deinde hoꝝ planetaꝝ multas ipsis locis ab eis tributas proprietates ut nono uaticinia quæ Sol dare credit̄, Tertio breuia itinera sicut breuius oībus stellis spatiū circuit Luna, Mœrorem. xii. p conditione Saturni. & clancularios inimicos, Sexto seruos & morbos-ob naturā nocentis sed efficacis agilisq̄ planetæ. Quinto gaudia filios uoluptates ob Venerē-quā & præsulē haꝝ reꝝ non

Vnde naturā planetaꝝ uestigauerīt

Vnde naturā fixarum.

Vñ affinitatē planetarū & signorum

Vñ exaltationes.

Locoꝝ pprietates unde.

alio magis iudicio statuerūt q̄ de stellæ nitore radiis & pulchritudine, unde illud al
ma superne nectareū ridens quare credita antiqs elegātiaꝝ & uenustatis dea talib9
usi demōstrationib9 q̄si filiæ araneæ rete p̄stigiosum contexuere. quod si ꝓcul aspi
cias fallat mentita filoꝝ magnitudine & illecebra textus nouitatisq̧ lenocinio, si cō
minus intuere cōtemnax, si tangas manu disrūpas atq̧ dissoluas. Auxere nepo
tes inuentum patrū quoq̧ fuit figmentū antiqus eo robustig latēte magis originis
fraude, quodq̧ euenit semp auctoritatē ætate cōciliante. Neq̧ uero nos oīa dixim9
tm̄ inuctionis methodū hoc est erroris lubricū demonstrauimus, cætera uero ad id
exēplū leuissimis. s. omnia cōiecturis. & tenui nixa dissimilimaq̧ similitudine etiam
Retro- reꝝ terrenaꝝ q̄lia sunt illa fœlices esse planetas cū ꝓcedūt infaustos cū retrocedūt
cessio. cūq̧ etiam stare credūt, q̄si negēt retrocedētes, qđ ꝓmiserāt, expediāt ꝓcedētes qđ
Defectus pollicent̄. morent̄ subsistentes qđ largiuntur. Deficientē Solē & Lunā parere ma
luminarium. gnas calamitates. Nā hęc imprimis terrificant ignota cā, q̄si uel deserētib9 nos deis
uel abrogantib9. in apogeo positis stellis nascentē exaltari, q̄m is locus ēt sit altissi
mus, partes Lunæ, tam alioꝝ deinde sydeꝝ, postremo & auēnæ, & fabaꝝ qs inuexe
rit, error explicatū. lib. octauo. Postq̧ aūt hm̄oi cōiectamentis hæc dogmata funda
uerunt cœperunt geneses obseruare nascentium, & si semel aut iteꝝ casu dogmata
rn̄disssent experimento nulla iam fides nulla maior erat auctoritas, ut si forte gratia
uerbi natus aliquis Marte Scorpiū occupante bello claruisset, indubiū habebatur
Scorpiū esse Martis domicilium, quasi non lōge sit aliud Marte sic posito aliud a
Marte bellicosum nasci, q̄siq̧ ut diximus expiri fideliter qcq̄ possent in cælestium
motib9 tanta delinquētes. Annotabant igit̄ ēt q̄ euenerant dn̄o geniture cuiuspiā
themate & regulas inde canonesq̧ cōdebant, q̄mq̧ nō erat hęc uia ueroꝝ expimen
toꝝ sed illis ꝑ rōne casus atq̧ temeritas, ideo & aliis, & iisdē ēt alias obseruantibus
aliter cōtingebat, quo factū ut tot euaserint pene astrologiæ, quot erant obseruātes
unde illa cōfusio pugnantiaq̧ opinionū quas ꝓximo libro late sumus executi.

Caput VII Quibus fomentis aucta quomodo propagata.

Ic nugacibus orta cōiecturis fallacib9 adoleuit expimentis, furta sæculi ui
tio, nutritaq̧ hoīum curiositate, nullo nō auido futura de se sciendi, atq̧ ea
e cælo uerissime peti, quotus. n. q̧sq̧ de populo de scholasticis ēt q̄ nō re
ćte de cælo petunt̄ ista cognoscat̄ accedebant principiū studia nihil nō credētiū ob
impitiā, nec nō spantiū ob cupiditatē. qbus si q̄n de cælo fœlicitas ꝓnunciabat̄. (ꝓ
nūciabat̄ aūt sēper) tā nolebant euerti astrologiam q̄ ne istam quoq̧ fœlicitatē, ꝓdi
cebant interdū uera nūc temere, nūc astute, nūc dæmone suffragante modis quos
explicauimus, qđ cui ēt nō succedat multa prædicēti? Tn̄ uero plausus acclamatio
Quare nes & tn̄ mille mēdacia statim obruebat obliuio. sed & multa illis fides auctoritasq̧
dæmões ab oraculis non modo ꝓbantibus istam artē, sed exercentibus. Interrogatus apollo
a strolo- mas an fœmina nasceret̄ fœmina rn̄dit, q̄m in cōceptu ad Venerem Luna ferebat̄
giā pba- qđ uero maius testimoniū ꝓfessioni q̄ deos habere auctores? nouerunt. s. improbi
rint. dæmones sic nō solū a nr̄is, sed a Platonicis quoq̧ nūcupati, nouerunt inquā sub
Quot re una supstitione quantū mūdo ueneni ꝓpinarent, qđ cū altius in uenas penetras
bꝰ noceat set primū q̄dē fidē adimeret religioni, summo hoīum bono, quasi de cælo pēdente
astrolo- fatali necessitate quasi nulla miracula, nulla diuinitus præcognitio futuroꝝ, sed ui
gia. cōstellationū oīa ꝓuenirent, tū uitiis patrociniū faceret cælitus i nos descendētibus

atq; adeo fortasse bonis siqdem quæ a natura bona oĩa sunt)inficere demũ bonas artes medicinã & phiam ut q̃s non euerteret, sicut nec theologiã, cõtaminaret tñ & phiam qdẽ a rõnib9 ueris ad fabulas, medicinã a naturalib9 efficacibusq; remediis ad uanas obseruationes & anilia deliramẽta cõuerteret,fieretq; una pestis peruersę superstitiõis & corpori & aĩo simul exitialis.uidebãt pessũ ire prudẽtia ,p qua iã cõsuleret astrologia qd agendũ,quo tpe,q̃ rõne sedẽs in ipsa stolidissima uanitas uitę clauũ in manu teneret.postremo spabãt fore qd' euenit quæ una de cœlo mathematicisq; supputatiõib9 captaret auctoritatẽ, reliq̃ꝝ supstitionũ minus fraudẽ dissimulatam min9 fucatam infirmitatẽ, obtegeret.nec uane putarent quæ cælestis doctrinæ sequaces appẽdices & alũnæ forẽt.neq;.n.ulla est ut oñdimus lib.primo quę q̃ dẽ astrologiam uel sociam uel parẽtẽ,uel ducẽ non agnoscat.An non digna res igit' pro q̃ se quoq; facerẽt astrologos dæmones nocẽtissimi,nihil nõ ,pcurarẽt,quo magis indies pestifera persuasio sensus hoium studiaq; possideret,nã usos dæmones in oraculis astrologoꝝ regulis,credendũ ob aliud q̃ ut fallerent idest fallaciæ fidẽ facerẽt, q̃s addubitet ẽt Porphyrianus? q̃ñ ipse Porphyri9 tunc mẽtita dicat oracula cũ astrologicis nixa dogmatis rñdebant qd' nõ euenisset si uera foret.futuriq; præmõstratrix q̃ñ in ea latere dæmões ptissimos reꝝ naturaliũ, nihil poterat.his fomẽtis adulta p̃sidiisq; multa Aegyptios & Chaldeos pẽrt9 occupauit, peperitq; statim apud eos superstitiosam medicinam scripsit.n.Necipsus in Aegypto.q̃ decan9 quẽ morbũ faceret,cuiusq; rursus decani ptãte curaret, rẽ habitam in archanis interq; mysteria q̃si nõ arbitraria ut demõstrauim9 ista partio decanoꝝ irrisaq; & neglecta penitus a Ptolomæo hinc statim emensa magia,quæ non est aliud q̃ cõplexus idolatriæ astrologiæ superstitiosæq; medicinæ quæ sicut alias quoq; supstitiones in libris de uera fide aduersum hostes singulatim confutauimus.

Caput VII Quomodo ab Aegyptiis ad alios Astrologia deuenerit.

a B Agyptiis & Chaldæis ad Græcos astrologia deuenit, sed per auctores ignobiles.Nã excepta domib9 circulatoꝝ liciũ & academiã non intrauit, Sed nec in porticũ, quoq; licet ,pcurante thale concorditer admissa nec q̃ poterat atomis & uacuo astrologiæ tñ credere potuit Epicurus.Primus centesimo & q̃dragesimo post Christũ ãno bene audiẽs in litteris eã coluit Ptole.sed parci9 q̃ cæteri,ita ut non tam insaniæ isti fauere q̃ modũ ponere uoluisse uideat',ut cũq; auctoritas unius hois semp mathematici raro philosophi. tot contra in mathematicis phiaq; hominũ clarissimoꝝ obstantib9 præiudiciis relabitur.Rapuit nomen Ptole. Græcos aliquos in errorẽ, aliqn ad supstitionẽ ,ppẽsos ut Porphyriũ cuius nimiam in cultu dæmonũ operã curãq; superstitionũ & præceptor Plotinus & discipulus Iãblicus dãnauerũt.A Græcis ad arabas maiori tñ auctoritate deuoluta mirãtibus illis qcqd a græcis scriptũ inuenibãt, & i noib9 Aegyptioꝝ & Chaldeoꝝ uanã illam antiq̃tatis spẽm suscipiẽtib9 sicut ãt acceptã illã a barbaris repurgauit ,p uirib9 circũciditq; Ptole.prudẽtissimus astrologoꝝ,ita acceptã a Græcis, Grãmaticus qdã Aboa.& scriptor historiæ refert nugis & fabulis inumerabilibus, fecitq; astrologiã pene tãto peiorẽ astrologia Pto.q̃to bõis artib9 peior ẽ astrologia, fact9 homo ad inanẽ loq̃citatẽ, nec mõ phiæ,sed astronomiæ quoq; fere penit9 insolẽs, sugillatus a doctissimo quoq; astrologoꝝ,multitudini grat9 apud quã magnus q̃ plura dixerit, nõ q̃ meliora.Creuit ãt p ea tpa studiũ mathematicæ sicut toti9 unoq; phiæ di

Religiõi Vitiis patrocinat' Bõis artibus phiæ Medicinæ prudẽtiæ Astrologia teg mẽ aliaꝝ supstitionum.

Porphy. Superstitiosa medicina unde orta.

Magia uñ & qd sit.

Libri de uera fide aduersus septẽ postes.

Epicurus Ptole.

Ptole.

Ptole. Aboasar

Nota.

Alphonsus. sciplina⁊q̃ oium i Hyspania-i q̃ cũ regnaret Alphonsus i nũeris mathematicis & cælestiũ motuũ supputatõe diligẽtissim9. amaret quoq; diuinatricẽ uanitatẽ alioqn phiæ studiis non ibut9 & i ei9 gratiã Arabũ & Græcoꝶ multa eius artis monumẽta ad nos puenerũt, p Ioannẽ pſertim Hyspalensem & Michaelem Scotũ scriptorẽ nulli9 põderis multæ uero supstitõis. Amplexat9 hęc primũ Albert9 utpote noua nat9.n.per ea tpa sed puto nõ tã senex ꝓbauit q̃ iuuẽs, sicut & magica adolescẽs cũ uulgasset matura ætate detestat9 ẽ sctissimã i cœnobio & inculpatã uitã degẽs. Factũ tñ tẽpore ꝓcedẽte cũ diuturnitate traditiõis, tũ multitudine scriptoꝶ & q̃dã cũ mathematica astronomia-tã nois q̃ subiectaꝶ reꝶ-affinitate ut fere in controuersiã iã ueniret an sine fallacia sciaſan supstitio foret: uerũ licet tam multis sæculis a multitudine excepta cui9 ꝓpriũ nihil sapere a supstitiosis exculta-quorũ scire delirare ẽ curiosis q̃sita nullo iudicio uiris ita sẽper ut primo li. monuim9 a prudẽtibus a phis sctissimis uiris irrisa cõfutata ꝓfligata fuit Nam quo tpe cũ idoloꝶ cult9 in Aegypto atq; Chaldæa cũq; oium uanitatũ insania adolescebat- apud Hebreos ueri dei cultores per Mosẽ per Esaiã, per Hieremiã per alios ꝓphetas, uocescriptisq; dãnabat in Græcia cũ uenit Pythagoræ non placuit auctore & Diogene & Theodoreto, Platonici & Peripathetici ne dignã q̃dẽ putauerũt de q̃ uerba aliq̃ facerẽt, ut q̃ inter artes circulatrices hęrẽt. Eudox9 Gnidius legislator prudẽtissim9 (scripsit.n.leges ciuib9 suis) idẽ magnus sub Platone phũs, in mathematicis uero princeps ætatis suæ oium cõsensu-nullo modo credẽdũ astrologis affirmauit, scriptũq; reliqt fecerũt idẽ aliquot post annis Cassander ac Archelaus insignes mathematici, fecerũt Panetius & Carneades graues uteriq; philosophi. romã quotiẽs ueniebãt uel ex Aegypto, uel ex Babylonia diuinatores isti totiẽs eos Romana illa ꝓuidẽtia seuerissimis legib9 urbe submouebat, sic sub Tiberio, sub Vitellio, sub Diocletiano, sub Constãtino, sub Gratiano. sub Valentiano, sub Theodosio, uel deserere pfessionẽ uel pœnas dare ꝓfessionis coacti sunt. Hadrianus hoꝶ pstigiis cur sit delectatus satis manifestũ-nã ꝓpensione q̃dam naturæ Aegyptum sic adamauit-ut nihil Aegyptiacũ posset illi nõ placere, quo tpe tñ Phauo. illos aperte, Plutarchus obliq; grauissimo uir iudicio sugillauit. Mox sub Ptole. cũ paꝶ uisa est honestari statim & Plotini magni Platonici, & Alexãdri aphrodisiadæ insignis pipathetici & Origenis in oibus disciplinis eminẽtissimis-iudiciis ĩfamata ẽ. Cũ ad Arabes uenit, detinuit q̃dẽ Abẽzageles-& Aboasares, nec dialecticos hoies, nec phõs Aueroes & Auicen. non detinuit. ubi uero i Academia Parisiensi primitus apparuit uix ipetratũ a curiosis qn internitioni data sub ignib9 delitesceret, cũq; aliquot post ãnos honestare eã Rogerius Bacchõ & alii q̃dã conarent, Restiterũt eis uiri doctissimi Guielm9 Aluernus episcopus Parisiensis, & post eũ Nicola9 Oresm9 mathematic9 excellẽs, & Henricus ex Asia, & Ioãnes Caton, & Brenlanlius Britãnus astrologiã non solũ qua pte lædit religionẽ-sed plane totã-ut uanã falsamq; detestãtes. q̃re nõ ita unq̃ artis nomẽ obtinuit ut i pscriptũ abierit. Nã semp aliqs ueritatis pſonus obnũciauit.

Eudoxus

Nota.

FINIS.

Diputationes has Ioannis Pici Mirandulæ concordię ue Comitis-litteraꝶ ueraꝶ principis-aduersus astrologos. diligenter Impressit dñs Ludouicus de Mazalis Ciuis regiensis Anno salutis .M.D.VI. xv. Nouembris.

Regii

IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS IN DISPVTATIONES ADVERSVS ASROLOGOS. PROOEMIVM.

Omerus atq; Cæcilius antiquissimi uates pessimos esse prædicant inimicos qui sub amicorum specie nos circumueniunt. Qua sententia nulla uerior dici, nulla salubrior præcipi potest. Quāq̃ quid egemus testimonio poetarum: cum diuina nos ueritas uitę moruq; magistra, sub ouium pelle lupos euitari, & ne de facie iudicaremus admouit. Si quidem hoc unum inimicorum genus quod nec auerti, nec euerti possit, quodq; superare ipsi non uolumus, sed occurrimus, ultro exosculamur, excipimus, & ab illo contra nos ipsos, non contra illud ut opportuit stamus, quod sane præstigium quia magno constat, & altius introspiciendum, & diutius examinandum, nec temere admitti, nec statim profligari debet. Vbi uero detecta fallacia est, tanto acrius explodendum, quanto rectius ad pernitiem sub prætextu beneficentiæ illabebatur. Nec minus mala putanda sunt quæ ideo non uidentur esse pessima, quia bonis interdum sint admixta, tum tanto noceant exitialius, quanto per speciem admixtionemq; boni cum facilius admittuntur, tum admissa quod semel inuasere, tenacius occupant, retinentq; potentius. Quo pacto si cum mero uenenum propinetur, quamq̃ sua natura saluberrimum merum est, attamen ueneni malitiam illam tum suo sapore dissimulat, tum uigore ad uenas & intimius adagit & celerius. Est autem hoc obseruandum cum in omni uita, tum in artibus maxime & disciplinis, quarum illæ perniciosissimæ, quæ prętigia cum sint, aut alio genere uanitates, ita tamen mendacio lenocinium aliquod prætenderunt; ut scientiæ uel artis nomen sibi uendicauerint. Siue illud captatum ab antiquitate fictis auctoribus lenocinium, siue a magnis promissis illecebra curiositatis & cupiditatis humanæ. Siue ab aliquo fuco specieq; probabilitatis, cum interdum sint falsa probabiliora ueris Aristotele teste, præsertim non introspecta nec explorata populo præsertim & multitudini, cui proprium errare decipiq; semper fuit, & nihil sapere. Quid autem exitialius: quid inexpugnabilius: q̃ cum titulo sapientiæ ipse se nobis error insinuat, ut quod ille dixit operam demus, ut cum ratione insaniamus. Non aliud hoc q̃ consilium & mentem, cuius sola uis abigendæ falsitati nobis innata est, missam facere, ut mendacium ipsius & testimonio honestius, & potestate robustius, & præsidio munitius euadat. Porro nulli spes ultra ad sanitatem, cum natura ipsa adiuuat morbum. Hoc autem ut dudum dicebam, euenit per insaniam, quæ sub specie uel artis uel scientię populo se circunfert & uenditat, non ideo minus insana, q; sapientiam summa cute mentitur, sed quo fallacior eo perditior. Quemadmodum apud medicos, nulli delirant ut sic dicam deliratius q̃ qui delirio præferunt uultum serium, Est autem hæc propria labes omnium superstitionum, quarum non alia professio q̃ præcepta tradere insaniendi. Sed in primis hunc sibi titulum uendicauit astrologia, sicut & inter ipsas superstitiones quarum mater alumnaq; merito existimatur, obtinet principatum. Astrologiam uero cum dico non eam intelligo quæ syderum moles & motus mathematica ratione metitur, artem certam & nobilem & suis meritis honestissimam, auctoritateq; ho-

In laudes Astrologie arti

minum doctissimorum maxime comprobatam. Sed quae de syderibus euentura pronuntiat fraudem mercenariae mendacitatis legibus interdictam & ciuilibus & pontificiis humanae curiositate retentiam, irrisam a philosophis, cultam a circulatoribus, optimo cuiq; prudentissimoq; suspectam, cuius olim professores gentilitio uocabulo Chaldaei uel ab ipsa professione genethliaci dicebantur, mox ut nominis communione honestarentur, mathematicos se dixerunt & astrologos, quasi haec quoq; de liberalibus disciplinis una foret, quae de syderibus cum ratione loqueretur, hoc se tantum discrimine separans ab illa uera mathematica, ut illi astronomiae, ipsi astrologiae nomen daretur, nimis improbo zelo alieni tituli inuadendi, siquidem astrologia alterius artis nomen ut declarabimus, ipsam uero diuinatricem semper hoc ambitu laborantem ut nominari uellet ab astris, non altero modo, sed utroq; cognomento dignabimur, & ad illius de motu syderum tractantis aemulationem pro astrologia astrologiam, pro astronomia astronomiam satis congrue satis pro merito nuncupabimus. De qua utcumq; de nomine decidatur, ego quidem cum rationibus nixus, tum praeiudiciis hominum sapientissimorum nihil dubitauerim affirmare, non esse inter artes praestigiosas, quae aut plus fallat credulos & imperitos, aut quae persuasis fallendo plus noceat, tanto reliquis superstitionibus exitialior, quanto proprius accedere uisa ad ueritatem. Nam illae quidem in prima facie notas suae dementiae leuitatisq; praeferentes uix cuiq̃ imponunt praeterq; penitus exosculato, haec in sinu habens & in praecordiis alens insaniam, prefert speciem habitumq; sapientiae, ut si eminus inspectes uel per transennam forma capiatis, si cominus admoueris oculum exploratorem ipsam uideas umbram aut quasi laruam, & sub aperta luce fallaciam tenebrarum abomineris. Ita est certe ita per rationes manifestissimas luce clarius fiet, nullam esse maiorem fallaciam, nullam pernitiosiorem, ostentat procul coelum & planetas unde facile credas in tam sublimi tam lucido spectaculo nihil non posse uerissime praeuideri. Mox ubi attentius consideraueris uides & sublime adeo esse speculum ut imagines illuc terrenarum rerum non ascendant, & ita lucidum ut ad eius fulgorem nostra calliget infirmitas, tum proprius cum accesseris uidebis intextas illius peplo pro caelestibus portentuosas effigies & stellas in animalia transformatas, & plenum fabulis coelum, immo pro uero coelo commentitium coelum non factum a deo sed ab astrologis fictum, sic instructa uidetur omni firmamento dogmatis comprobari, quae simul & libros circumferat magnis nominibus praetitulatos, & rationes tam multas decretorum suorum & praeter rationem experimenta tam diuturnis obseruationibus, tam diligentibus annotamentis corroborata, tum ab usu tot saeculorum & tam multarum aetatum approbatione recepta. Mirum q̃ per caligines istas & nebulas oculis imperitiae offensis & speciosam & uenerabilem & seriae plenam auctoritatis imaginem sui repraesentat. Quas ubi tenebras & praestigia radio rationis & diligenti tractatione discusseris, uidebis in illis libris nihil esse libratum, in auctoribus nullam auctoritatem, in rationibus nihil rationale, in experimentis nihil consonum, nihil constans, nihil uerum, nihil credibile, nihil solidum, sed pugnantia inuicem, falsa, uana, ridicula, ut uix credas qui scripserunt fidem adhibuisse his quae scribebant. Quod uero spectat ad uanitatem non inuenias temere quae plus spei proponat suis aurariis, quae maiora desyderabiliora promittat. Prudentiae se facit

conseuatricem, cuius de futuris coniecturam certa præmittat cognitione stabiliat, sed ex philosophiæ cuius maxima pars quæ cœlis ut isti uolunt, per cœli influentiam ad liquidum absoluatur. De medicina non attinet dicere, de nautica, de agricultura, dum non solum futura prænuntiat his, sed & uires cœloꝝ ad terrena deducit, unde omnium artium opera efficacissime, unde omnium artium magistri quod uolunt facile consequantur, & hæc quidem ueteribus, sed etiam neotericis persuasit religioni, si diis placet cum uniuersæ, tum christianæ plurimum conferre aucto ritatis & emolumenti, & ut semel dicatur imitata suum magistrum, & regna mundi adorantibus se promittit, & suum lignum gustantibus æmulationem diuinitatis boni maliq; cognitionem. Quæ non modo ullis ut pollicetur uitæ usibus cõmoda sit, sed fraus est omnium pestilentissima, siquidem illa ipsa est, ut demonstrabimus, quæ philosophiam omnem corrumpit, medicinam adulterat, religionem infirmat, superstitiones parit aut roborat, idolatriam fouet, prudentiam aufert, polluit mores cœlũ infamat, homines miseros, anxios, quietos & de liberis seruos, & ĩ rebus pene agẽdis oĩbus plane facit infortunatos. Quod cum ego exploratum habere mihi uiderer atq; campertum, putaui piaculum me facturum nulla uictima expiandum, si tacerem, si dissimularem, nec uel penitus pro uirili uenenum, hoc de creduloꝝ manibus extorquere tentarem, hac præsertim ætate qua si quando alias, ad hanc fraudem omnis ætas & ordo sexusq; calligat. Est autem tanto magis pro ueritate pugnandum quanto plures habere cognoscitur oppugnatores, siquidem ut prodesse omnibus, ita placere tantũmodo bonis desideramus, nec iudicium multitudinis fidem habet, ubi contra stat ratio consensusq; doctoꝝ, nec nos auram spectamus popularem, sed lucem ueritatis & publicam utilitatem.

Procemim finit.

PROOEMIVM OPERIS CONTRA ASTROLOGOS.

Ioannes Franciscus Picus Mirandula Sacratissimo patri Oliuerio Carafæ Episcopo Sabinensi, Cardinaliq; Neapolitano. Sal.

Pollonium thyanæum pater amplissime, dum ob litteras capessendas pe
a regrinationem illam a Philostrato postea celebratam suscepturus esset, optasse legimus, ut uiros bonos & inueniret & agnosceret, idq; etiam a sole concessum iri sibi multis precibus expetiuisse, Quod quidem uotum citra culpam non laudari magnopere non potest, sicut ipsa ad solem deprecatio non uituperari. hoc enim uulgus eruditũ & rude congenito ueritatis noscendæ lumine passim prędicat, ut ualidissimas omittã rationes & diuinorum eloquiorum testimonia. At si optandum est id muneris, efflagitandũq; a deo optimo maximo, illis proculdubio summopere lætandum est, quibus non modo obtigerit bonos agnoscere, sed etiam hos ipsos in propria familia & sanguinis sibi nexu deuinctos reperire potius q̃ inuenire, indeq; aliquem eorum fructum consequi, quos bonorum parit amicitia, Quæ mihi diuina beneficentia euenisse neq; inficias eo, neq; dissimulo cum Ioannem Picum Mirandulam Galeoti patris fratrẽ hominem profecto dignum, quem Appollinius trans Caucasum & Brachmanas, sed adusq; aduersum orbem auide rimaretur intra parietes domesticos compererim, multisq; ab eo beneficiis cumulatus extiterim. Huic ego nobiscum degenti dum par pari referendum esse quo ad possem iudicauissem, Eo magis defuncto consui debere rependi suscepta officia quo cũ eius gloria & studiorum periclitabatur utilitas, & non mediocrem ecclesiã patiebatur iacturam. Quãobrem pro eo quæpiam nec semel mandaui litteris ipsiusq; opera diuturna & anxia uestigatione nobis ascita in multa exemplaria transfundenda curaui, laboratum aũt mihi sũmopere est in reparandis libris oẽm diuinatricem astrologiam funditus euertentibus, quandoquidem eiusmodi characteribus delineati erãt (qui erat homini nos) obscribendi distandiq; uelocitatem, ut cuiusuis alterius linguæ q̃ latinæ speciem præseferre uiderentur, tot interliti lituris ut non facile internosceretur quid pro dispuncto quid pro emendato haberi deberet, tot præterea partibus lancinati discerptiq; ut uix ab auctore ipso ex scribi posse iudicaretur. Hos ego libros (si non magis thesauri q̃ libri) ueluti rediuiuos a nobisq; nuperrime ab interitu reuocatos cum cui destinare inscriberemq; deberem diu mecum cogitassem, occurristi tu mihi præsul sacratissime a quo digredi nullatenus ualui. Nam cui & congruentius & honestius q̃ tibi, doctissimi hominis eiusdemq; consanguinei litteraria monumenta dedicare potui? & illa potissimũ, quæ nostræ christianæ religioni aduersos errores refellunt cum & litteris polleas, & ob Ioannem Thomã Carafam Magdaloni comitem socerum meum, cui arctissima cognatione deuinciris, sis etiam mihi necessitudine coniunctus, atq; eam inter ipsius religionis homines geras personam quæ sit proxima supremæ. Ea igitur uolenter suscipe, & cũ a maximis uersandis negociis aliquid ocii suffuraberis perlegas obsecro, i ipsa lectione simul cogniturus simul gauisurus artem illã astrologicam, siue (ut loquar rectius) pestem quæ iam truci elata rabie q̃q̃ subdola fronte uirus insimulans in nostrum exitium debacchabatur ipsius Ioannis Pici patrui ope ualidissime extinctam.

Vale pater amplissime. Mirandulæ. IIII. Kalen. Iulais.

Ioannes Franciscus Picus Mirandula ueritatis amatoribus.

a Matores ueritatis gaudere, nec non qui illustrandæ illius atq; amplifficandæ desiderio insudatis exhilarate animos. En prodeunt in publicum disputationes Ioannis Pici Mirandulæ aduersus astrologos, & Pici illius cuius mentis sublimitatem, cuius doctrinam omnigenam iam pene totus terrarum orbis obstipuit, Disputationes inq̃ quæ ueritatis osores atq; oppugnatores dolere, & qui emungendæ pecuniæ gratia astrologicæ uanitati impendunt operam aut eiulare atq; dirumpi cogent, aut errorem deserere. Nec solidam minuat lætitiam q᷑ ille morte nobis immatura sibi tarda uocatus ad deum, libros hosce nec extrema lima terserit atq; expoliuerit nec ultimum qui totius operis futur⁹ erat epilogus ad eandem ab incude perduxerit, id forte deest ad operis exuberantius ornamentum non ad lectoꝝ perfectum emolumentum, & q̃q̃ sane alias uanitatum hæc & superstitionum omnium arbor, ab prophetaꝝ oraculis sit explosa & detestata ab nostris theologis philosophisq; tum Græcis tum Latinis tum Barbaris expilata frondibus exsibilata, atq; etiam securibus uel aliqua ex parte percussa. Sit item ab imperatoriis legibus pontificiisq; sanctionibus radicibus eruta & loco mota, humana tamen curiositate sæpius reportata est, in pristinamq; foueam replantata adminiculata & roborata, ita ut nunq̃ in totum eliminata & ad internitionem usq; ualidissimis rationis instrumentis perducta fuerit, modo Picus noster infaustam arborem a radice ad truncum a trunco ad ramos, a ramis ad folia, torrentissimo igni ueræ philosophiæ ueræ theologiæ propriisq; incomparabilis illius ingenii inuentis & meditatis exussit penitus atq; redegit in cinerem, quē a deo rapidissimo flatu eloquentiæ dispersit, ut cuicumq; illius fautori prouectoriq; (nisi idem mentis emotæ fuerit) super illius exitio prædolere conclamandum sit uel abiecta spretaq; uanitate præ gaudio exultandum. Eia igitur litterati homines nationum omnium his rationibus animum armate, his fulcite testimoniis cum humanis tum diuinis, quibus ueluti bipennibus ponderosissimis ac facibus ignitis excisæ atq; extinctæ arboris germina si qua forte intra terræ uiscera delitescentia male culti agri uitio repullularent, elidite conterite conuellite exterminate.

Summatim hæc insunt libris singulis disputationum Ioannis Pici Mirandulæ litterarum principis aduersus astrologos.

Rimo præfatio,item astrologiam a philosophis,a prophetis,a cæsaribus,a pontificibus esse damnatam,qualesq; fuerint qui astrologica scripsere. Homerus

Secundo inutilitas,falsitas professionis i uniuersum,ignorantia & indiligentia professoꝝ nostri tẽporis, Item cur aliqñ uera prædicant,cum professio ipsa falsa sit. Sed nc solum,

Tertio rationes astrologiæ ueritatem approbantes afferunt postea diluuntur & retorquentur. Soluimus,

Quarto non fieri a cœlo quæ credunt astrologi,item quæ a cœlo nõ fiunt ab eo non significari,& questiones seu interrogationes esse inanes. Noster hic

Quinto magni orbes, saturniæ reuolutiones, magnæ coniunctiones eliminantur. Sed multos,

Sexto destruuntur domus,signa,aspectus,obsessiones, & combustiones, retrogradationes,caput & cauda draconis,antisia,præcipientia signa & obedientia.Exaltationes trigoni uel triplicitates,facies,termini,dodecathemoria, nouennæ, monomiriæ,graduum proprietates,partes,anni climaterici. Excessimus,

Septio cõtinet initia fati seu particularis seu uniuersalis, & uel hois uel alteri⁹ cuiusq; rei non bene capi,Item tempus quo aliqd sit futuꝝ perperã per directiones, aut aliã uiã definiri,multiplexq; error i stellis fixis. Hactenus.

Octano incertum esse numerum sphæraꝝ,& quotquot statuantur certum esse errorem astrologoꝝ.Item de erratis super differentia imaginum & signoꝝ,Item de imaginibus inuisibilibus. Inter omnia,

Nono rõnes de icertitudie natalis horæ ac alioꝝ initioꝝ deq; erratis diuisionis domoꝝ,signoꝝ,locoꝝ,planetaꝝ,mot⁹.viii.orbis & directionũ. Demonstratum

Decimo rõnes astrologoꝝ qbus sua roborare dogmata satagũt,ad qnq; redigũt genera,hæcq; oẽs oñduntur inefficaces eẽ supq; deridiculæ. Multis iam.

Vndecimo non posse per experientiã haberi,aut si qua cõparari possit experientia nondum illam se habitam. Si naturam

Duodecimo non esse habitam per reuelationem, Item ubi nata aucta alta, & quomodo propagata. Si fabulamẽtis

Tabula capitum totius operis Incipit.

Finit tabula.

Diſputationes Ioannis Pici Miran-
dulæ litterarum principis ad-
uerſus aſtrologiam diui-
natricem quibus pe-
nitus ſubnerua-
ta corruit.

*

